

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ո Ր Ո Շ ՈՒ Մ

2018 թվականի հուլիսի 10 - ի N 797 - Ն

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ 2019-2021 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐԸ ՀԱՍՏԱՏԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

«Հայաստանի Հանրապետության բյուջետային համակարգի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 21-րդ հոդվածի 2.10-րդ մասին համապատասխան՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը որոշում է.

1. Հաստատել Հայաստանի Հանրապետության 2019-2021 թվականների պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագիրը՝ համաձայն հավելվածի:

2. Սույն որոշումն ուժի մեջ է մտնում պաշտոնական հրապարակմանը հաջորդող օրվանից:

Հավելված
ՀՀ կառավարության 2018 թվականի
հուլիսի 10-ի N - Ն որոշման

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
2019-2021 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ
ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ**

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ.....	7
Պետական ծախսերի միջնաժամկետ ծրագրման մոտեցումները.....	9
ՀՀ 2019 – 2021թթ ՄԺԾԾ-ի մշակման կազմակերպչական հիմքերը.....	10
Միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրավորման բարելավմանն ուղղված բարեփոխումները.....	10
ՄԱՍ Ա. ՀԱՐԿԱԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ	12
ԳԼՈՒԽ 1. ՌԱԶՄԱՎԱՐԱԿԱՆ ԵՎ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՆ ՈՒ ԴՐԱՆՑ ԱՊԱՀՈՎՈՒՄԸ	13
1.1 ՌԱԶՄԱՎԱՐԱԿԱՆ ԵՎ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ	13
1.2 ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳՐԻ ՆՊԱՏԱԿԸ.....	14
1.3 ՀԱՐԿԱԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐԸ ԵՎ ՑՈՒՑԱՆԻՇՆԵՐԸ	14
ԳԼՈՒԽ 2. ՀՀ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԵՎ ՀԱՐԿԱԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱՆԻՇՆԵՐԻ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐ	16
2.1. ՄԱԿՐՈՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ Ա ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐ.....	16
2.1.1. Ներածություն	16
2.1.2. Համախառն առաջարկ	17
2.1.3. Համախառն պահանջարկ	25
2.1.4. Գնային փոփոխականներ	28
2.1.5. Ֆինանսական շուկա	30
2.1.6. Վճարային հաշվեկշիռ.....	33
2.1.7. Պետական հատված.....	41
2.2. ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐԻ ԱՐԴՅՈՒՆՔՈՒՄ ԿԱՏԱՐՎԱԾ ԵՆԹԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՆ ՈՒ ՌԻՍԿԵՐԸ ԵՎ ԻՐԱԿԱՆ ՀՆԱ-Ի ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐԻ ՀԱՎԱՆԱԿԱՆԱՅԻՆ ԲԱՇԽՈՒՄԸ	47
2.3. ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵԻ ՎՐԱ ՄԱԿՐՈՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԱՆԽԱՏԵՍՎԱԾ ՑՈՒՑԱՆԻՇՆԵՐԻՑ ՇԵՂՄԱՆ ՌԻՍԿԵՐԻ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅԱՆ ՔԱՆԱԿԱԿԱՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ.....	52
ԳԼՈՒԽ 3. ՀՀ 2019–2021թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵՆՆԵՐԻ ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄ	60
3.1. ՊԵՏԱԿԱՆ ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ 2019-2021 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻՆ.....	60
3.2. ՀՀ 2019-2021 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵՆՆԵՐԻ ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐԻ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄԸ	65
ԳԼՈՒԽ 4. ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿ	69
4.1 ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵԻ ԴԵՖԻՑԻՏԸ.....	69

4.2 ՀՀ ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵԻ ՌԵՍՈՒՐՍՆԵՐԻ ԵՎ ԾԱԽՍԵՐԻ ՓԱԹԵԹՈՒՄ 2019-2021ԹԹ ԿԱՆԽԱՏԵՍՎՈՂ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ.....	70
4.3 2019-2021ԹԹ ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵՆԵՐԻ ԾԱԽՍԵՐԻ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄԸ՝ ԸՍՏ ՈԼՈՐՏՆԵՐԻ.	72
4.4 ՀՀ 2019-2021ԹԹ. ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵՆԵՐԻ ԾԱԽՍԵՐԻ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄԸ՝ ԸՍՏ ՏՆՏԵՍԱԳԻՏԱԿԱՆ ԴԱՍԱԿԱՐԳՄԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՀՈԴՎԱԾՆԵՐԻ	79
ՄԱՍ Բ. ԾԱԽՍԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՌԱԶՄԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ	81
ԳԼՈՒԽ 5. ՀՀ 2019-2021ԹԹ ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵՆԵՐԻ ԾԱԽՍԱՅԻՆ ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ	82
ԳԼՈՒԽ 6. ՀՀ ՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳ	84
6.1. ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ	84
6.2. ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ ԵՎ ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՄԺԾԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ	90
6.3. ԳՈՅՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՆԵՑՈՂ ԾԱԽՍԱՅԻՆ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ	98
ԳԼՈՒԽ 7. ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ	106
7.1 ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ	106
7.2 ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ	153
ԳԼՈՒԽ 8. ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅՈՒՆ	180
8.1 ՈԼՈՐՏԻ ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ	180
8.2 ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏԻ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ ԵՎ ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՄԺԾԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ	208
8.3 2019-2021թթ. ՄԺԾԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԵԼԻՔ ԾԱԽՍԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԸ	215
ԳԼՈՒԽ 9. ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	226
9.1. ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ	226
9.2.ՈԼՈՐՏԻ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ ԵՎ ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՄԺԾԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ	245
9.3.ՄԺԾԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ ՈԼՈՐՏՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎՈՂ ԾԱԽՍԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԸ	251
ԳԼՈՒԽ 10. ՀԱՆԳԻՍՏ, ՄՇԱԿՈՒՅԹ ԵՎ ԿՐՈՆ	256
10.1. ՄՇԱԿՈՒՅԹ	256
10.2. ՌԱԴԻՈ ԵՎ ՀԵՌՈՒՍՏԱՀԱՂՈՐԴՈՒՄՆԵՐԻ ՀԵՌԱՐՁԱԿՄԱՆ, ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՈԼՈՐՏ.....	310
10.3. ՀԱՆԳՍՏԻ ԵՎ ՄՊՈՐՏԻ ՈԼՈՐՏ	343
10.4. ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏ.....	353
ԳԼՈՒԽ 11. ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ	359
11.1 ՈԼՈՐՏԻ ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ.....	359

11.2 ՈԼՈՐՏԻ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ ԵՎ ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ 2019-2021թթ. ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ	366
11.3 ՈԼՈՐՏՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԵԼԻՔ ԾԱԽՍԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԸ (ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ) 369	
ԳԼՈՒԽ 12. ԲՆԱՊԱՀՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	385
12.1. Իրավիճակի նկարագրությունը և հիմնական խնդիրները	385
12.2. ՈԼՈՐՏԻ (ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ) ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ /ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՄԺԾԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ	401
12.3. ՈԼՈՐՏՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԵԼԻՔ ԾԱԽՍԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԸ (ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ)402	
ԳԼՈՒԽ 13. ՏՐԱՆՍՊՈՐՏ, ԿԱՊ ԵՎ ՏԵՂԵԿԱՏՎԱԿԱՆ ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱՆԵՐ	408
13.1 ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ	408
13.2 ՈԼՈՐՏԻ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ ԵՎ ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՄԺԾԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ428	
13.3. ՈԼՈՐՏՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԵԼԻՔ ԾԱԽՍԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԸ (ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ)432	
ԳԼՈՒԽ 14. ԶՐԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ	446
14.1 ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ	446
14.2 ՈԼՈՐՏԻ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ ԵՎ ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ 2018-2020թթ. ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ	453
14.3 ՈԼՈՐՏՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԵԼԻՔ ԾԱԽՍԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԸ (ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ)454	
ԳԼՈՒԽ 15. ԷՆԵՐԳԵՏԻԿԱ ԵՎ ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՇԱՐՆԵՐ	463
15.1. ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ	463
15.2. ՈԼՈՐՏԻ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ ԵՎ ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՄԺԾԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ472	
15.3. ՈԼՈՐՏՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԵԼԻՔ ԾԱԽՍԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԸ.....	474
ԳԼՈՒԽ 16. ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԱՅԼ ՈԼՈՐՏՆԵՐ	479
16.1 ՓՈՔՐ ԵՎ ՄԻՋԻՆ ՁԵՌՆԱՐԿԱՏԻՐՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏԻ ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ.....	479
16.2 «ՊԵՏԱԿԱՆ ԱԶԱԿՅՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄԻ ԿԱՆՈՆԱԴՐԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ» ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ և ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ.....	493
16.3 ՊԵՏԱԿԱՆ ԱԶԱԿՅՈՒԹՅՈՒՆ ՀՀ ԱՐՏԱՀԱՆՄԱՆՆ ՈՒՂՂՎԱԾ ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՌԱԶՄԱՎԱՐՈՒԹՅԱՄԲ ՆԱԽԱՏԵՍՎԱԾ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ495	
16.4 ՍՏԱՆԴԱՐՏԱՑՄԱՆ ՈԼՈՐՏԻ ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ.....	509
16.5 ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԿԱՆՈՆԱԿԱՐԳԻ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԻ ԵՎ ԶԱՓԱԳԻՏԱԿԱՆ ԿԱՆՈՆՆԵՐԻ ՈՒ ՆՈՐՄԵՐԻ ՊԱՀՊԱՆՄԱՆ ՎԵՐԱՀՍՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ.....	514

16.6 ՀՀ ՀԱՎԱՏԱՐՄԱԳՐՄԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒՄ ԵՎ ՀԱՎԱՏԱՐՄԱԳՐՄԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԱՐՄՆԻ ԿԱՅԱՅՈՒՄ ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ	518
16.7 ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿԵՆՏՐՈՆԻ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ և ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ	527
16.8 «ԶԲՈՍԱՇՐՋՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՅՄԱՆ ԾՐԱԳՐԻ» ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ	533
16.9 «ՊԵՏԱԿԱՆ ԱԶԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԶԲՈՍԱՇՐՋՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՅՄԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄԻ ԿԱՆՈՆԱԴՐԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՅՄԱՆ» ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ.....	550
16.10. «ՀԻՊՐՈՕԴԵՐԵՎՈՒԹԱՔԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՄԹՆՈԼՈՐՏԱՅԻՆ ԵՐԵՎՈՒՅԹՆԵՐԻ ՎՐԱ ԱԿՏԻՎ ՆԵՐԳՈՐԾՈՒԹՅԱՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆ» ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ.....	553
16.11 «ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ԿԱՆՈՆԱԿԱՐԳՄԱՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆ» ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ.....	563
16.12 «ՍԵՅՄՄԻԿ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆ» ԾՐԱԳՐԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՆԿԱՐԱԳՐԸ ԵՎ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ	565
16.13 ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ	571
16.16. «ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ՀԵՏԵՎԱՆՔՈՎ ԱՆՕԹԵՎԱՆ ՄՆԱՑԱԾ ԸՆՏԱՆԻՔՆԵՐԻ ԲՆԱԿԱՐԱՆԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒՄ» ԾՐԱԳՐ	579
16.16.1. ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ	579
16.16.2. ԾՐԱԳՐԻ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ ԵՎ ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՄԺԾԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ 580	
16.16.3. ՄԺԾԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ ՈԼՈՐՏՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎՈՂ ԾԱԽՍԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԸ..	581
ԳԼՈՒԽ 17. ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՈՒՅՔԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ	582
17.1. ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ և ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ	582
17.2. Ոլորտի նպատակները և գերակայությունները ՄԺԾԾ Ժամանակահատվածում	584
17.3. ՈԼՈՐՏՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԵԼԻՔ ԾԱԽՍԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԸ (ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ).....	585
ԳԼՈՒԽ 18. ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ, ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԿԱՐԳ ԵՎ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅՈՒՆ, ՓՐԿԱՐԱՐ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆ, ԿԱԼԱՆԱՎԱՅՐԵՐ	588
18.1. ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	588
18.2. ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԿԱՐԳ ԵՎ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅՈՒՆ, ՓՐԿԱՐԱՐ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆ, ԿԱԼԱՆԱՎԱՅՐԵՐ.....	590
ԳԼՈՒԽ 19. 2019-2021 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐԸ	614
19.1. 2015-2018 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՅՈՒՄՆԵՐԸ	614
19.2. 2019-2021 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐԻ ՇՐՋԱՆԱԿԸ.....	616

19.3. 2019-2021 թվականների պետական ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերն ըստ ոլորտների	619
19.3.1. Ընդհանուր նշանակության պետական ծառայություններ	619
19.3.2. Սոցիալական ծառայություններ	620
19.3.3. Տնտեսական ծառայություններ	625
ԳԼՈՒԽ 20. ՀՀ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՊԱՐՏՔԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ 2019-2021 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ՌԱԶՄԱՎԱՐԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐ	635
ԳԼՈՒԽ 21. ՀՀ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՊԱՐՏՔԻ ՆՎԱԶԵՑՄԱՆ 2019-2023 թթ. ԾՐԱԳԻՐ	662
Հավելված N 1	672
ՀԱՎԵԼՎԱԾ N 1 - Ե	688
Հավելված N2	709
Հավելված N3	716
Հավելված N4	825

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Կառավարության գործունեության առանցքային նպատակը 2018 թվականի ապրիլ-մայիս ամիսներին Հայաստանում տեղի ունեցած ժողովրդական հեղափոխության արժեքների ամրագրումն է՝ որպես հանրային և ազգային հարաբերությունների հիմք և հեղափոխության գաղափարների իրագործում, որպես մշտական քաղաքական իրողություն:

Ակնհայտ է, որ այսպիսի քաղաքական նպատակի իրագործումը հնարավոր է միայն ամուր տնտեսական հենքի առկայության դեպքում՝ որպես նպատակ ունենալով նաև մրցակցային տնտեսության զարգացումը և հանրային միջոցների արդար բաշխումը: Այս տեսակետից Կառավարության տնտեսական զարգացման քաղաքականությունն էական նշանակություն ունի: Հետևաբար, տնտեսական զարգացման քաղաքականությունը կմշակվի բոլոր շահագրգիռ և կարող ուժերի ներգրավմամբ, ինչպես նաև լավագույնս կօգտագործվեն ժամանակակից աշխարհում կուտակված հսկայածավալ գիտելիքն ու փորձը՝ նպատակ ունենալով լայն հանրային քննարկումների արդյունքում ձևավորել տնտեսական քաղաքականության նոր մոդել:

Ակներև է նաև այն, որ որևէ տնտեսական քաղաքականության հաջողության գրավականը հանրային միջոցների այնպիսի բաշխման համակարգի առկայությունն է, որը կերաշխավորի մի կողմից տնտեսության զարգացման և մյուս կողմից՝ պետության անվտանգության ու հասարակության սոցիալական կարիքների հավասարակշռված իրականացման նախադրյալների ստեղծումը: Այդ կապակցությամբ Կառավարությունը նախատեսում է լայն հանրային քննարկումների ճանապարհով ախտորոշել պետության հանրային միջոցների բաշխմանը կոչված հարկային համակարգը, ինչպես նաև բյուջետային ծախսերի միջոցառումները և նախաձեռնել դրանից բխող անհրաժեշտ գործողությունների իրականացումը:

Վերոթվարկյալը ժամանակի ընթացքում, հասարակության բոլոր շերտերի պատշաճ ներգրավմամբ, անշուշտ, կտա իր արդյունքները: Սակայն մինչ այդ պետք է նկատի ունենալ, որ հնարավոր չէ հասարակական կյանքի ընթացքը կանգնեցնել, նոր ծրագրերի քննարկում նախաձեռնել և դրանց ընդունումից հետո միայն շարունակել այդ ընթացքը: Պետության արդեն իսկ ստանձնած պարտավորությունների կատարումը և նոր ծրագրերով տնտեսական զարգացման ապահովումը պետք է դիտարկվեն որպես միմյանց լրացնող գործընթացներ:

Ահա այս համատեքստում է պետք դիտարկել դեռևս 2017 թվականի դեկտեմբերին սկսված բյուջետային գործընթացի շրջանակում մշակված 2019-2021թթ ժամանակահատվածի բյուջետային շրջանակը՝ ՀՀ պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագիրը, որն այս պահին տեխնիկապես այլընտրանք չունի: Վերջինս եռամյա ժամանակահատվածի համար կանխատեսումների շրջանակի արտացոլման համապարփակ փաստաթուղթ է, որի ծրագրավորման գործընթացն օրենքով

հանդիսանում է ընդհանուր բյուջետային գործընթացի բաղկացուցիչ մաս և իրականացվում է օրենքով սահմանված ընթացակարգով:

Այս առումով, կարևոր է ընդգծել, որ 2019-2021թթ միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրավորման գործընթացն սկսվել է քաղաքական մի վիճակում և ավարտվում է մեկ այլ իրավիճակում: Այն, ըստ էության, դեռևս չի արտացոլում ժողովրդական հեղափոխությամբ պայմանավորված նոր տնտեսական իրողությունները: Հասկանալի պատճառներով որոշակի ժամանակ է անհրաժեշտ, որպեսզի հնարավոր լինի իրատեսական գնահատելով օբյեկտիվ իրավիճակը՝ ծրագրում արտահայտել այսօր առկա նոր քաղաքական իրավիճակը, դրանից բխող մեր պետական, ժողովրդական և համագգային նպատակադրումները՝ ունենալու ոչ միայն իրատեսական, այլև ՀՀ քաղաքացու կյանքի որակի զգալիորեն ավելի բարձր շեմ ապահովող և դրա աճի բարձր տեմպի նախադրյալներ ստեղծող պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագիր և տարեկան պետական բյուջե:

Այս առումով Կառավարության հիմնական խնդիրներից է լինելու պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրավորման իրատեսականությունը և նոր քաղաքական իրավիճակով պայմանավորված եկամուտների հավաքագրման, ստվերի կրճատման, ծախսերի արդյունավետության բարձրացման լավատեսությունը «հոմանիշներ» դարձնելը: Քաղաքական նոր մոտեցումների նպատակադրման տեսանկյունից հատկապես կարևորվում են Կառավարության կողմից ստվերային տնտեսության դեմ անգիջում պայքարն ու պետական եկամուտների՝ ծրագրավորվածից էականորեն բարձր կատարողականի ապահովումը: Պետական եկամուտների քաղաքականության ոլորտում Կառավարությունը նախատեսում է կանխատեսելի հարկային միջավայրի ձևավորում, գործարար միջավայրի շարունակական բարելավում, ներդրումների կատարումը խթանելու նպատակով կապիտալի և եկամտի հարկումից աստիճանաբար սպառման հարկման վրա շեշտադրում:

Ուստի, թեպետև միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրում 2019 թվականին 2018 թվականի հետ համեմատած կանխատեսվում է հարկեր/ՀՆԱ ցուցանիշի ընդամենը 0.4 տոկոսային կետով բարելավում (այն կկազմի 21 տոկոս) և անվանական հարկերի 143.5 մլրդ դրամով աճ, այնուհանդերձ պետք է ամրագրել, որ քաղաքական նոր իրողությունը այլ գործողություններ և այլ ցուցանիշներ է պարտավորեցնում: Այս առումով, պետք է նկատել, որ ծրագրում ամրագրված են մինչև քաղաքական փոփոխությունները արձանագրված վիճակագրական տվյալների կիրառմամբ տնտեսագիտորեն հիմնավորված կանխատեսումների հենքի վրա կառուցված բյուջետային ցուցանիշները, ինչը տրամաբանորեն չէր կարող արտացոլել քաղաքական փոփոխությունների ազդեցություններն առնվազն երկու պատճառով. 1) այդ ազդեցությունները դեռևս շարունակվում են և 2) դրանց չափը դեռևս հայտնի չէ: Այլ կերպ ասած, ՀՀ-ում քաղաքական փոփոխությունները ավելի կիմաստավորվեն, երբ դրանց արդյունքները կդառնան չափելի և հնարավոր կլինի դրանք

ուղղակիորեն ծառայեցնել երկրի հզորացմանը, ինչը ՄԺԾԾ տեսակետից կարելի է դիտարկել որպես հնարավորությունների ընդլայնմանը նպաստող գործոն:

Բացի այդ, պետք է նաև արձանագրել, որ 2018թ. ապրիլ-մայիս ամիսների ընթացքում եղել է նաև հարկային կարգապահության առումով որոշակի հետընթաց, որը ներկայումս վերականգնվել է և հարկային եկամուտների հավաքագրման տեմպերն արդեն նախատեսվածից մի փոքր առաջանցիկ են: Ընդ որում, ՄԺԾԾ-ում եկամուտների առումով համեմատական համեստ ցուցանիշների ամրագրման պատճառներից է նաև այն, որ տնտեսագիտական հիմնավորվածության տեսանկյունից վերջին ամիսների ընթացքում կոռուպցիայի դեմ պայքարի շրջանակում բացահայտված միջոցները բյուջետային մուտքերի գնահատման հիմքերում չեն դրվում, քանի որ դրանք ըստ էության մեկանգամյա (ad hoc) միջոցառումներ են և եկամուտների պլանավորման հիմքերում հաշվի առնվել չեն կարող: Սակայն քաղաքական խնդիրների ձևակերպման և դրանց լուծման տեսանկյունից կարճաժամկետ հատվածում, առաջին հերթին հենց կոռուպցիայի և ստվերի դեմ պայքարի, ինչպես նաև միջնաժամկետ առումով իրապես մրցակցային տնտեսության ստեղծման և ներդրումների գրավչության էական բարձրացման հաշվին է նախատեսվում ամրագրել բյուջետային մուտքերի զգալի ավելացում:

Հաշվի առնելով վերոնշյալը՝ պետք է նկատի ունենալ, որ պետական մարմիններն առաջիկայում ձեռնամուխ են լինելու ծախսերի արդյունավետության մանրազնիին ուսումնասիրմանը և ոլորտային առաջնահերթությունների վերանայմանը՝ հիմնվելով տարբեր ոլորտներում իրականացվող քաղաքականությունների ախտորոշման արդյունքների վրա, ինչն անպայմանորեն իր արտացոլումն է ստանալու առաջիկա տարիների պետական բյուջեների նախագծերում:

Պետական ծախսերի միջնաժամկետ ծրագրման մոտեցումները

Պետական ծախսերի միջնաժամկետ ծրագրումը շարունակական գործընթաց է և, ըստ էության, իրենից ներկայացնում է «քաղաքականությունների ձևակերպում - պլանավորում - բյուջետավորում» տրամաբանական ամբողջական շղթա: Այն հնարավորություն է ընձեռում մեղմել հասանելի բյուջետային ռեսուրսների և պահանջվող ծախսերի միջև հնարավոր անհամապատասխանությունը, ինչպես նաև պետական ծախսերում կատարել առանձին բնագավառներում իրականացվող պետական քաղաքականության փոփոխություններին համարժեք փոփոխություններ: Այս առումով արդարացված է, որ ՀՀ պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրի (այսուհետ՝ նաև ՄԺԾԾ) մշակումը (և/կամ վերանայումը), ըստ ժամանակի, նախորդում է տարեկան պետական բյուջեի նախագծի մշակմանը՝ դառնալով տարեկան պետական բյուջեների կազմման ուղեցույց:

Պետական ծախսերի միջնաժամկետ ծրագրումը ենթադրում է՝

(i) մակրոտնտեսական կայուն միջավայրին համապատասխանող բյուջետային ռեսուրսների (մուտքերի) համապարփակ և իրատեսական գնահատում,

(ii) քաղաքականությունների իրականացման նպատակով կատարվող ծախսերի՝ վարից վեր մոտեցմամբ գնահատում,

(iii) հասանելի բյուջետային ռեսուրսների և պահանջվող ծախսերի ներդաշնակության ապահովում համապատասխան մեխանիզմների օգնությամբ:

2019-2021թթ պետական ծախսերի միջնաժամկետ ծրագրումը ներառում է նաև ծրագրավորման հիմքում դրված կանխատեսումների իրականացման հետ կապված ռիսկերի բացահայտման և ներկայացման գործընթացը: Վերը նշված ռիսկերը հանգամանալի ձևով ներկայացված են սույն ծրագրի մակրոտնտեսական, հարկաբյուջետային կանխատեսումներին, ինչպես նաև պետական պարտքի կառավարման ռազմավարությանը վերաբերող գլուխներում (համապատասխանաբար 2-րդ և 20-րդ գլուխների համապատասխան մասերում), իսկ ռիսկերի համառոտագիրը ներկայացված է սույն ծրագրի N 1 հավելվածում:

ՀՀ 2019 – 2021թթ ՄԺԾԾ-ի մշակման կազմակերպչական հիմքերը

ՀՀ 2019 – 2021թթ ՄԺԾԾ-ի մշակման գործընթացը կանոնակարգվել է «Հայաստանի Հանրապետության բյուջետային համակարգի մասին» ՀՀ օրենքով, ՀՀ վարչապետի 2017 թվականի դեկտեմբերի 29-ի «Հայաստանի Հանրապետության 2019 թվականի բյուջետային գործընթացն սկսելու մասին» N 1559-Ա որոշմամբ սահմանված ՀՀ ֆինանսների նախարարության կողմից մշակված մեթոդական ցուցումներով:

Միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրավորման բարելավմանն ուղղված բարեփոխումները

Ծրագրի նպատակների իրագործումն ապահովելու համար ՀՀ կառավարությունն իրականացնում է բարեփոխումներ նաև ծրագրային բյուջետավորումը հանրապետությունում ներդնելու ուղղությամբ: Ծրագրային բյուջետավորման բարեփոխման գերակա նպատակը պետական ծախսերի տնտեսական արդյունավետության բարձրացումն է՝ ռեսուրսներն առաջնահերթ ծախսային ծրագրերին ուղղելու համար Կառավարությանն աջակցելու միջոցով: Ծրագրային բյուջետավորման շրջանակներում այդ աջակցությունն իրականացվում է Կառավարությանը (և հանրությանը) պետական ֆինանսավորման դիմաց տրամադրվող ծառայությունների կամ անմիջական արդյունքների վերաբերյալ

ավելի ճշգրիտ տեղեկատվություն տրամադրելու միջոցով: Հետևաբար, ծրագրային բյուջետավորումը հանդիսանում է գործիք սոցիալ-տնտեսական քաղաքականության առանձին օղակները շաղկապելու համար: Նշվածը կօգնի հասկանալ ծախսերի վերաբերյալ կայացված որոշումների նպատակաուղղվածությունը և ծախսային քաղաքականությունն ամբողջությամբ ուղղել Կառավարության ընդհանուր նպատակների իրագործմանը:

ՄԱՍ Ա. ՀԱՐԿԱԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

ԳԼՈՒԽ 1. ՌԱԶՄԱՎԱՐԱԿԱՆ ԵՎ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ

ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՆ ՈՒ ԴՐԱՆՑ ԱՊԱՀՈՎՈՒՄԸ

1.1 ՌԱԶՄԱՎԱՐԱԿԱՆ ԵՎ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Հաշվի առնելով նախորդ տարիներին ՀՀ տնտեսության և քաղաքականության խնդիրների ախտորոշումը՝ միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրի հիմքում էական փոփոխություն է նախագծվել: Միջնաժամկետ հորիզոնում չնայած հարկաբյուջետային քաղաքականությունը սահմանափակված է պարտքի կայունության ապահովման անհրաժեշտությամբ, սակայն այնուհանդերձ կառավարությունը հիմք ընդունելով նախորդ տարիներին քաղաքականության ոլորտում բացահայտված հիմնախնդիրները նախագծել է այնպիսի հարկաբյուջետային քաղաքականություն, որը համահունչ կլինի տնտեսագիտության մեջ հայտնի «ոսկյա կանոնին»: Սա այն քաղաքականությունն է, որը թույլ կտա պարտքի կայունության ապահովման սահմանափակման պայմաններում իրականացնել հարկաբյուջետային կոնսոլիդացիա՝ միաժամանակ հիմքեր ստեղծելով հեռանկարային տնտեսական աճի համար:

Կառավարության հիմնական ռազմավարական գերակայությունները սահմանված են 2018 թվականի հունիսին ՀՀ Ազգային ժողովի հավանությանն արժանացած՝ Կառավարության ծրագրով: Վերը նշված փաստաթղթի համաձայն Կառավարությունն առաջիկա տարիներին առավել կարևորում է պետական բյուջեի ծախսային հետևյալ գերակայությունները (սույն ծրագրի իմաստով գերակայություն են համարվում այն ոլորտները, որոնց հատկացվում են լրացուցիչ բյուջետային ռեսուրսների զգալի մասը, կամ որոնց ֆինանսավորման համար ներգրավում են վարկային ռեսուրսներ)։

(i) սոցիալական ոլորտի առանձին ճյուղերում (մասնավորապես՝ կրթություն, առողջապահություն, սոցիալական պաշտպանություն), ինչպես նաև պետական կառավարման բնագավառում պետական մարմինների գործունեության արդյունավետության, նպատակաուղղվածության և հասցեականության մակարդակի բարձրացման, նրանց կողմից հանրությանը մատուցվող ծառայությունները բնակչության համար ավելի մատչելի դարձնելու նպատակով իրականացվող բարեփոխումների ֆինանսական ապահովում,

(ii) հանրապետության տարածքային ամբողջականությունը, տարածաշրջանում կայունությունը և Ղարաբաղյան հակամարտության կողմերի ուժերի հավասարակշռությունը պահպանելու նպատակով պաշտպանության և ազգային անվտանգության կառույցների կենսագործունեության համար անհրաժեշտ ֆինանսական ապահովում,

(iii) տնտեսության առանձին ոլորտներում (մասնավորապես՝ գյուղատնտեսություն, ջրային տնտեսություն, ճանապարհային տնտեսություն և էներգետիկա) ենթակառուցվածքների վերականգնման և զարգացման ծրագրերի իրականացում:

Դրա հետ մեկտեղ, հարկ է նշել, որ ինչպես կարճաժամկետ, այնպես էլ միջնաժամկետ և երկարաժամկետ հեռանկարում կպահպանվի վերը նշված գերակայությունների համաձայն իրականացվելիք ծրագրերի ֆինանսավորման համար բյուջետային ռեսուրսները համալրելու պահանջը այլ՝ հիմնականում արտաքին աղբյուրներից պաշտոնական դրամաշնորհների և փոխառու միջոցների ներգրավման միջոցով: Վերը նշվածը, հաշվի առնելով նաև պետական պարտքի ցուցանիշները խելամիտ սահմաններում պահելու խնդիրը, էականորեն սահմանափակում է Կառավարության հնարավորությունները:

1.2 ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳՐԻ ՆՊԱՏԱԿԸ

ՄԺԾԾ-ն Կառավարության նպատակների իրագործման հիմնական գործիքներից մեկն է: Հարկաբյուջետային քաղաքականությունը ներկայացնող այս փաստաթուղթը, ոլորտների միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրերի հետ միասին, կազմում է Կառավարության պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրի հիմնական բովանդակությունը:

Սույն ծրագրի հարկաբյուջետային քաղաքականությունը շարադրող մասը ներկայացնում է Կառավարության ընդհանուր երկարաժամկետ հարկաբյուջետային սկզբունքները, միջնաժամկետ և կարճաժամկետ հարկաբյուջետային ցուցանիշները և ռազմավարական ծախսային գերակայությունները: Դրանք տնտեսական և հարկաբյուջետային այն չափանիշներն են, որոնք դրվելու են ՀՀ 2019 թվականի պետական բյուջեի նախագծի մշակման հիմքում:

1.3 ՀԱՐԿԱԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐԸ ԵՎ ՑՈՒՑԱՆԻՇՆԵՐԸ

1.3.1 Երկարաժամկետ հարկաբյուջետային սկզբունքներ

Ընդունելով կայուն հարկաբյուջետային քաղաքականության անհրաժեշտությունը՝ Կառավարությունը ՀՀ 2019-2021թթ ՄԺԾԾ-ի մշակման ընթացքում առաջնորդվել է ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից 2018 թվականի հունիսին հավանության արժանացած Կառավարության գործունեության ծրագրով: անի որ բյուջետային մուտքերի սղությունը և ելքերի վրա ազդող գործոնները սահմանափակում են կարճաժամկետ հեռանկարում այդ սկզբունքների իրագործման հնարավորությունները, Կառավարությունը մտադիր է շարունակել այդ սկզբունքների կիրառումը երկարաժամկետ հեռանկարում: Դրանք հիմք կծառայեն ընթացիկ քաղաքականությունների և Կառավարության երկարաժամկետ նպատակների համաձայնեցվածությունը գնահատելու համար:

1.3.2 Կարճաժամկետ և միջնաժամկետ հարկաբյուջետային ցուցանիշները

Կառավարությունը առկա ծախսային գերկայությունները համադրել է երկարաժամկետ հարկաբյուջետային սկզբունքների հետ՝ հաջորդ 3 տարիների ընդհանուր ծախսերի մակարդակը որոշելու համար:

Համախառն ներքին արդյունքի (այսուհետև՝ ՀՆԱ-ի) նկատմամբ պետական բյուջեի եկամուտների հարաբերության ցուցանիշը 2019-2021թթ կտատանվի 21.9%- 22,2 %- ի սահմաններում, իսկ ներքին ռեսուրսների հաշվին ձևավորվող եկամուտների դեպքում՝ 21,2% – 22,1 %-ի սահմաններում: Հիմք ընդունելով պետական բյուջեի եկամուտների կանխատեսումային իրական ծավալները, Կառավարությունը ծրագրում է 2019-2021թթ ծախսերի միջին տարեկան մակարդակը պահպանել ՀՆԱ-ի 24.2% -24.1%-ի սահմաններում:

ԳԼՈՒԽ 2. ՀՀ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԵՎ ՀԱՐԿԱԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱՆԻՇՆԵՐԻ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐ

2.1. ՄԱԿՐՈՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ և ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐ

2.1.1. Ներածություն

Միջնաժամկետ ծախսային ծրագրի այս հատվածը ներկայացնում է ՀՀ վերջին տարիների մակրոտնտեսական զարգացումները և 2019-2021 թվականների հեռանկարները:

Մակրոտնտեսական կանխատեսումների նպատակը

Հայաստանի տնտեսության իրավիճակի միջնաժամկետ կանխատեսումները նկարագրում են այն միջավայրը, որի պայմաններում գործելու է կառավարությունը: Կառավարության հարկաբյուջետային քաղաքականությունն իր հերթին ազդում է մակրոտնտեսական միջավայրի վրա, հետևաբար մակրոտնտեսական կանխատեսումները հնարավորություն են տալիս հասկանալու, թե կառավարության որդեգրած միջնաժամկետ հարկաբյուջետային քաղաքականությունը որքանով է համահունչ տնտեսության այլ հատվածների զարգացման միտումներին:

Մակրոտնտեսական կանխատեսումների իրականացումը կարևոր է նաև այն տեսանկյունից, որ տնտեսական զարգացումները մեծ ազդեցություն ունեն կառավարության ֆինանսական ռեսուրսների վրա: Տնտեսական բարձր աճն ապահովում է տնտեսվարող սուբյեկտների ավելի մեծ եկամուտներ, որոնք իրենց հերթին ապահովում են ավելի մեծ հարկային եկամուտներ: Եվ հակառակը, տնտեսական աճի ցածր մակարդակը բերում է հարկերի ավելի ցածր մակարդակի և կառավարության կողմից տրամադրվող սոցիալական աջակցության և օժանդակության ավելի մեծ պահանջարկի: Մակրոտնտեսական կանխատեսումները նաև հիմք են հանդիսանում ապագայում բյուջեի վրա հնարավոր ծանրաբեռնվածության մեծացման հետ կապված ռիսկերի գնահատման համար:

Տնտեսության նկարագրություն

Տնտեսությունը կարելի է նկարագրել ցուցանիշների հետևյալ հիմնական խմբերով.

- Համախառն առաջարկ (չափվում է տնտեսության առանձին ճյուղերում ստեղծված ավելացված արժեքների իրական աճերով և համախառն ներքին արդյունքի (ՀՆԱ) իրական աճով),
- Համախառն պահանջարկ (չափվում է պետական, մասնավոր հատվածների և արտաքին աշխարհի կողմից ապրանքների և ծառայությունների վրա կատարվող ծախսումներով (սպառում/ՀՆԱ, ներդրում/ՀՆԱ, զուտ արտահանում/ՀՆԱ)),

- Գնային փոփոխականներ (<ՆԱ դեֆլատոր, որն իրենից ներկայացնում է տնտեսությունում ստեղծված <ՆԱ-ի գների փոփոխությունը և գնաճ, որը չափվում է սպառողական գների (ներառյալ սպառողական, ներմուծված ապրանքների գները) ինդեքսով (ՍԳԻ)),
- Ֆինանսական համակարգի խորությունը (չափվում է փողի ագրեգատներ/<ՆԱ, վարկեր/<ՆԱ, ավանդներ/<ՆԱ ցուցանիշներով և ցույց է տալիս, թե բանկային համակարգը որքանով է ներգրավված երկրի տնտեսական կյանքում),
- Արտաքին աշխարհի հետ տնտեսական հարաբերություններ (չափվում է հիմնականում երկրի ընթացիկ հաշվի հաշվեկշռով),
- Պետական հատվածի դիրքը տնտեսությունում (չափվում է հիմնականում պետական հատվածի ծախսերի և եկամուտների ծավալով (պետական ծախսեր/<ՆԱ, հարկային եկամուտներ/<ՆԱ)):

Աղյուսակում ներկայացված են տնտեսության ներկա և միջնաժամկետ հեռանկարները բնութագրող հիմնական մակրոտնտեսական ցուցանիշները՝ ըստ վերոնշյալ գլխավոր տնտեսական բնութագրիչների: Միջնաժամկետ ծախսային ծրագրի այս հատվածում նկարագրված են նաև այն հիմնական գործոններն ու միտումները, որոնք պայմանավորում են աղյուսակ 1-ում նշված ցուցանիշները և տնտեսության զարգացման հեռանկարները:

Աղյուսակ 1. Վերջին տարիների միտումները և ՄԺԾԾ-ի հիմքում դրված հիմնական մակրոտնտեսական չափորոշիչները, տոկոս

Չափորոշիչ	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
	Փաստ	Փաստ	Փաստ	Կանխ.	Կանխ.	Կանխ.	Կանխ.
Տնտեսական աճ (<ՆԱ-ի իրական աճ)	3.2	0.2	7.5	4.5	5.3	5.5	5.6
Սպառման մակարդակ (Սպառում/<ՆԱ)	91.2	90.8	91.5	92.3	92.1	90.9	89.8
Ներդրումների մակարդակ (Ներդրում/<ՆԱ)	20.7	18.0	19.0	19.9	20.3	20.7	20.9
<ՆԱ դեֆլատոր	101.2	100.3	102.2	104.0	104.0	104.0	104.0
12-ամսյա գնաճ	-0.1	-1.1	2.6	3.2	4.0	4.0	4.0
Ընթացիկ հաշիվ/<ՆԱ	-2.6	-2.3	-3.5	-3.6	-3.7	-4.0	-4.1

2.1.2. Համախառն առաջարկ

Տնտեսությունում համախառն առաջարկն իրական արտահայտությամբ չափվում է տնտեսության առանձին ճյուղերում ստեղծված ավելացված արժեքների հանրագումարով: Դրա

փոփոխությունը նախորդ տարվա համեմատ գնահատվում է ՀՆԱ-ի իրական աճի¹ միջոցով: Ուստի այս բաժնում կներկայացվի տնտեսության հիմնական ճյուղերում ստեղծված ավելացված արժեքների փոփոխության դինամիկան վերջին տարիներին և ապագա կանխատեսվող զարգացումները:

Վերջին տարիների միտումները, ընթացիկ իրավիճակը և կանխատեսումները

2015-2017 թվականներին տնտեսության զարգացման շարժիչ ուժերն են եղել ծառայությունների և արդյունաբերության ճյուղերը: 2015-2017 թվականների միջին տնտեսական աճը ՀՀ-ում կազմել է 3.6%: Ընդ որում, 2015-2017 թվականներին միջինում աճ է արձանագրվել տնտեսության բոլոր ճյուղերում, բացառությամբ շինարարության²: Նշված ժամանակահատվածում ծառայությունների հաշվին ապահովվել է տնտեսական աճի շուրջ 2.7 տոկոսային կետը (իրական աճը կազմել է 5.7%), իսկ արդյունաբերության հաշվին՝ 1.1 տոկոսային կետը՝ 6.8% իրական աճի պայմաններում: Նույն ժամանակահատվածում գյուղատնտեսությունն աճել է միջինում 1.0%-ով՝ ապահովելով տնտեսական աճի 0.2 տոկոսային կետը: Շինարարությունը միջինում նվազել է 4.9%-ով՝ 0.5 տոկոսային կետով բացասաբար ազդելով տնտեսական աճի վրա:

2018 թվականի հունվար-ապրիլին տնտեսական ակտիվության (ՏԱՑ)³ աճի տեմպն արագացել է: ՏԱՑ-ը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ իրական արտահայտությամբ աճել է 9.7%-ով, որը գերազանցում է նախորդ տարվա ցուցանիշը 4.0 տոկոսային կետով: Տնտեսական ակտիվությանը նպաստել են տնտեսության բոլոր ճյուղերի՝ ծառայությունների (6.1 տոկոսային կետ), շինարարության (1.4 տոկոսային կետ), առևտրի (1.0 տոկոսային կետ), արդյունաբերության (0.8 տոկոսային կետ) և գյուղատնտեսության (0.3 տոկոսային կետ) ճյուղերի համախառն թողարկումների իրական աճերը⁴:

Կանխատեսում. Միջնաժամկետում կանխատեսվում է միջինում 5.4% տնտեսական աճ, որը հիմնականում պայմանավորված կլինի ծառայությունների և արդյունաբերության ճյուղերի աճերով: 2018 թվականի համար կանխատեսվում է 4.5%, իսկ 2019-2021 թվականներին՝ համապատասխանաբար 5.3%, 5.5% և 5.6% տնտեսական աճ: Ծառայությունների և արդյունաբերության ճյուղերի նպաստումը ՀՆԱ-ի միջին աճին կկազմի համապատասխանաբար 2.8 և 1.1 տոկոսային կետ: Միջնաժամկետ կանխատեսումները հիմնվում են տնտեսության զարգացման միտումների ու առանձ-

¹ՀՆԱ-ի իրական աճ ասելով՝ հասկանում ենք տնտեսությունում ստեղծված ՀՆԱ-ի ծավալային աճը՝ առանց գնային փոփոխության:

²Նույն պարբերության ցուցանիշները վերաբերում են տնտեսության ճյուղերում ստեղծված ավելացված արժեքին:

³2011 թվականից ՀՀ Ազգային վիճակագրական ծառայությունը ամսական ՀՆԱ-ից անցում է կատարել ՏԱՑ-ի հաշվարկմանը: Ի տարբերություն Ազգային հաշիվների մեթոդաբանությամբ հաշվարկվող ՀՆԱ ցուցանիշի (որն ունի եռամսյակային և տարեկան պարբերականություն) ամսական ՏԱՑ-ը բնութագրում է տնտեսությունում ապրանքների և ծառայությունների թողարկման ծավալների փոփոխությունը, այլ ոչ թե ավելացված արժեքի փոփոխությունը: Բացի այդ, ամսական ՏԱՑ-ը չի ընդգրկում արտադրանքի զուտ հարկերը և ֆինանսական միջնորդության անուղակիորեն չափվող ծառայությունները (ՖՄԱԶԾ), որոնք ներառվում են եռամսյակային և տարեկան ՀՆԱ-ի արտադրական եղանակով հաշվարկներում:

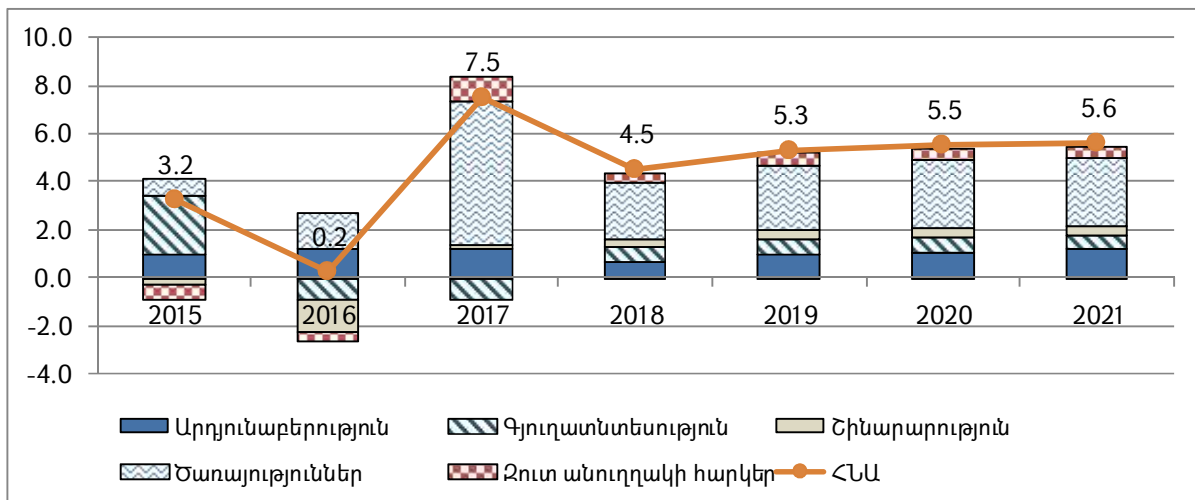
⁴ՏԱՑ-ի աճին ճյուղերի նպաստումները ՀՀ ֆինանսների նախարարության գնահատականներն են:

նահատկությունների, միջազգային կազմակերպությունների կողմից ներկայացված համաշխարհային տնտեսության վերաբերյալ սպասումների (տես՝ Ներդիր 1-ը), ինչպես նաև ՀՀ կառավարության միջնաժամկետ քաղաքականության ուղղությունների վրա:

Աղյուսակ 2. ՀՆԱ-ի իրական աճն ըստ տնտեսության ճյուղերի, %

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
	Փաստ	Փաստ	Կանխ.	Կանխ.	Կանխ.	Կանխ.	Կանխ.
Ընդամենը ՀՆԱ	3.2	0.2	7.5	4.5	5.3	5.5	5.6
Արդյունաբերություն	6.2	7.6	6.6	4.0	5.7	5.9	6.4
Գյուղատնտեսություն	13.2	-5.0	-5.3	4.0	4.0	4.0	4.0
Շինարարություն	-3.1	-14.1	2.5	4.5	6.0	6.0	6.0
Ծառայություններ	1.6	3.2	12.4	4.8	5.4	5.7	5.7
Զուտ անուղղակի հարկեր	-5.1	-3.7	10.1	4.3	5.3	5.3	5.3

Գծապատկեր 1. Տնտեսության առանձին ճյուղերում արձանագրված և կանխատեսվող իրական աճին նպաստման չափերը

Այլ կառույցների կողմից ՀՀ տնտեսական աճի կանխատեսումները

Աղյուսակում ներկայացված են այլ կառույցների կողմից ՀՀ տնտեսական աճի 2018-2021թթ. միտումները: Այսպես, ՀՀ կենտրոնական բանկի կանխատեսումներով տնտեսական աճը միջնաժամկետում կլինի 5-5.5%-ի շրջանակներում: Իսկ միջազգային կառույցների կանխատեսումները հիմնականում համեմատաբար ցածր են, ինչը կարող է պայմանավորված լինել այն հանգամանքով, որ դրանք ավելի վաղ կատարված կանխատեսումներ են և չեն ներառում ՀՀ տնտեսության վերջին դրական զարգացումները:

Աղյուսակ. Այլ կառույցների կողմից ՀՀ տնտեսական աճի կանխատեսումները

	2018	2019	2020	2021
Արժույթի միջազգային հիմնադրամ (2018 հունվար)	3.4%	3.5%	3.5%	3.7%
Մոդիս (2018 մարտ)	5.0%	5.1%	-	-
Համաշխարհային Բանկ (2018 հունվար)	4.1%	4.0%		
Ֆիթչ (2018 հունիս)	4.7%	4.1%	-	-
ՀՀ կենտրոնական բանկ (2018թ. մայիս)	5.5%	5.2%	5.0%	-

Համաշխարհային տնտեսության զարգացման հեռանկարները

Համաշխարհային տնտեսության զարգացման տեմպերը արագանում են, որի հիմնական շարժիչ ուժը մնում է առևտրի և ներդրումների աճը: Տնտեսական աճի սպասումները վերանայվում են աճի ուղղությամբ. ԱՄՀ վերջին կանխատեսումների համաձայն համաշխարհային տնտեսությունը թե՛ 2018, և թե՛ 2019 թվականներին աճելու է 3.9 տոկոսով: Զարգացած երկրներում աճը 2018 թվականին կկազմի 2.5 տոկոս, իսկ զարգացող երկրներում ավելի բարձր՝ 4.9 տոկոս: Հատկանշական է, որ Հայաստանի հիմնական գործընկեր երկրների տնտեսական աճի վերաբերյալ սպասումները դրական են և դրանց հիմնական մասը՝ նախորդ տարվա վերջին կատարված կանխատեսման համեմատ, վերանայվել է աճի ուղղությամբ:

Հաջորդ մի քանի եռամսյակներում կանխատեսման ռիսկերը հավասարակշռված են, սակայն ժամանակի ընթացքում բացասական զարգացումների հավանականությունը կանխատեսումներում ավելանում է: Կարևորվում են երկարաժամկետ տնտեսական աճի, արտադրության ներուժի բարձրացմանն ուղղված կառուցվածքային և հարկային քաղաքականության միջոցառումները, ֆինանսական կայունության, արտադրողականության, մարդկային կապիտալում ներդրումների բարձրացմանն ուղղված հստակ միջոցների անհրաժեշտությունը և պետական պարտքի կայունացման խնդիրների լուծումը:

Աղյուսակ: Համաշխարհային տնտեսության զարգացման հեռանկարները

Տոկոսային փոփոխություն				Կանխատեսում			
				2018թ. հունվարին		2018թ. ապրիլին	
	2015	2016	2017	2018	2019	2018	2019
Համաշխարհային թողարկում	3.5	3.2	3.8	3.9	3.9	3.9	3.9
Զարգացած երկրներ	2.3	1.7	2.3	2.3	2.2	2.5	2.2
ԵՄ	2.4	2.0	2.7	-	-	2.5	2.1
Եվրոգոտի	2.1	1.8	2.3	2.2	2.0	2.4	2.0
Գերմանիա	1.5	1.9	2.5	2.3	2.0	2.5	2.0
Մեծ Բրիտանիա	2.3	1.9	1.8	1.5	1.5	1.6	1.5
ԱՄՆ	2.9	1.5	2.3	2.7	2.5	2.9	2.7
Զարգացող երկրներ	4.3	4.4	4.8	4.9	5.0	4.9	5.1
Չինաստան	6.9	6.7	6.9	6.6	6.4	6.6	6.4
ԱՊՀ երկրներ	-2.0	0.4	2.1	2.2	2.1	2.2	2.1
Ռուսաստան	-2.5	-0.2	1.5	1.7	1.5	1.7	1.5
Սպառողական գներ							
Զարգացած երկրներ	0.3	0.8	1.7	1.9	2.1	2.0	1.9
Եվրոգոտի	0.03	0.2	1.5	-	-	1.5	1.6
Գերմանիա	0.1	0.4	1.7	-	-	1.6	1.7
Մեծ Բրիտանիա	0.0	0.7	2.7	-	-	2.7	2.2
ԱՄՆ	0.1	1.3	2.1	-	-	2.5	2.4
Զարգացող երկրներ	4.7	4.3	4.0	4.5	4.9	4.6	4.3
Չինաստան	1.4	2.0	1.6	-	-	2.5	2.6
ԱՊՀ երկրներ	15.5	8.3	5.5	-	-	4.6	4.8
Ռուսաստան	15.5	7.1	3.7	-	-	2.8	2.3
Հումքի գներ							
Նավթի գներ ^[1]	-47.2	-15.7	23.3	11.7	-4.3	18.0	-6.5
Ոչ նավթային գներ	-17.6	-1.5	6.8	-0.5	1.0	5.6	0.5

Աղբյուր՝ «World Economic Outlook», 2018, April

[1] UK Brent, Dubai, WTI տեսակի նավթի գների միջին թվաբանականը

«-» փվայները հունվար ամսվա «Համաշխարհային տնտեսության զարգացման հեռանկարներում» չեն հրապարակվում

Արդյունաբերություն

2015-2017 թվականներին արդյունաբերության ճյուղի աճն արագացել է՝ պայմանավորված հիմնականում հանքագործական և մշակող արդյունաբերության աճերով: 2015-2017 թվականներին արդյունաբերության ճյուղում գրանցվել է ավելացված արժեքի միջին հաշվով 6.8% իրական աճ: Հատկանշական է, որ ճգնաժամից հետո արդյունաբերության ճյուղը շատ արագ է վերականգնվել: Արդյունաբերության նշված աճը պայմանավորված է ճգնաժամից հետո համաշխարհային պահանջարկի վերականգնմամբ, համաշխարհային տնտեսությունում ՀՀ մրցունակության բարձրացմամբ, ինչպես նաև արտահանմանն ուղղված ՀՀ կառավարության քաղաքականությամբ: Ընդ որում՝ արդյունաբերության աճին ամենամեծ նպաստումն են ունեցել հանքագործական և մշակող արդյունաբերությունները, համապատասխանաբար՝ 3.7 և 2.1 տոկոսային կետերով, միջինում աճելով համապատասխանաբար՝ 27.0% և 3.8%:

2018 թվականի հունվար-ապրիլին նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ արդյունաբերության ճյուղն աճել է՝ հիմնականում պայմանավորված մշակող արդյունաբերության աճով: Արձանագրվել է արդյունաբերական արտադրանքի թողարկման ծավալի 5.2% իրական աճ: Վերջինիս հիմնականում նպաստել է մշակող արդյունաբերության 12.4% աճը: Մշակող արդյունաբերության աճը հիմնականում պայմանավորված է եղել խմիչքների արտադրության 15.1%, այլ ոչ մետաղական հանքային արտադրատեսակների արտադրություն 66.9%, ծխախոտային արտադրատեսակների արտադրության 12.1%, ինչպես նաև ոսկերչական արտադրատեսակների արտադրության 33.2% աճերով: Հանքագործական արդյունաբերության ճյուղում գրանցվել է 8.3% անկում, ինչը հիմնականում պայմանավորված է եղել մետաղական հանքաքարի արդյունահանման 9.3% նվազմամբ: Հատկանշական է, որ նշված ժամանակահատվածում արդյունաբերության աճը պայմանավորված է եղել արտաքին պահանջարկով. արդյունաբերության արտահանումն աճել է շուրջ 24.9%-ով, ինչպես նաև ճյուղում իրականացված ներդրումների աճով. որոնք անվանական արտահայտությամբ աճել են շուրջ 33%-ով:

Կանխատեսում. 2018 թվականին և միջնաժամկետում կանխատեսվում է արդյունաբերության աճ՝ պայմանավորված ոլորտում ներդրումների գրանցված աճով, արտաքին պահանջարկի աճով, ինչպես նաև ՀՀ կառավարության արտահանմանն ուղղված կառուցվածքային քաղաքականություններով: 2018 թվականին արդյունաբերության իրական աճը կլինի շուրջ 4.0%, իսկ 2019-2021 թվականներին՝ միջինում 5.2%: Նշված կանխատեսումները հիմնված են գործընկեր երկրների պահանջարկի աճի և հումքային ապրանքների գների վերաբերյալ միջազգային կազմակերպությունների, ինչպես նաև ներքին պահանջարկի վերաբերյալ ձևավորված գնահատականների վրա:

Գյուղատնտեսություն

2015-2017 թվականներին գյուղատնտեսության աճը ցածր է եղել ճյուղի պատմական զարգացումներից: Ճյուղում 2015-2017 թվականներին նախորդ երեք տարիների նկատմամբ արձանագրվել է միջինում 1.0% աճ: Գյուղատնտեսության ճյուղի աճին հիմնականում նպաստել է անասնաբուծության աճը (համախառն թողարկման աճը միջինում կազմել է 4.3%): Բուսաբուծությունը միջինում նվազել է և բացասաբար է նպաստել գյուղատնտեսության աճին (միջինում նվազումը կազմել է 1.2%):

Գյուղատնտեսության 2016 թվականի սեպտեմբերից սկսած բացասական զարգացումները 2017 թվականի վերջին դանդաղել են, իսկ 2018 թվականի հունվար-ապրիլին ճյուղում գրանցվել է 2.1%⁵ աճ: Աճը պայմանավորված է եղել բուսաբուծության 40.3% աճով: Անասնաբուծության 3.1% նվազումը փոքր-ինչ հակազդել է գյուղատնտեսության նվազմանը:

Կանխատեսում. Միջնաժամկետում գյուղատնտեսության աճը կանխատեսվում է պատմական ներուժային մակարդակին համահունչ: 2018 թվականին, ինչպես նաև 2019-2021 թվականներին ճյուղի միջին աճը կլինի 4.0%-ի շրջակայքում: Կանխատեսման համար հիմք են հանդիսացել ճյուղի զարգացմանն ուղղված կառավարության կողմից իրականացվող⁶ ծրագրերից ակնկալվող արդյունքներն ու նախորդ տարիներին դրսևորած զարգացման միտումները:

Շինարարություն

2015-2017 թվականներին շինարարության ծավալների նվազման տեմպերը խորացել են՝ պայմանավորված 2016 թվականի ճյուղի նվազմամբ: Շինարարության ավելացված արժեքի նվազումը 2015-2017 թվականներին միջինում կազմել է 4.9%: Նվազումը հիմնականում պայմանավորված է եղել պետական բյուջեի (13.2%), կազմակերպությունների (3.7%), համայնքների (28.7%) և բնակչության միջոցների (3.3%) հաշվին իրականացված շինարարության նվազմամբ, իսկ միջազգային վարկերի միջոցների հաշվին իրականացված շինարարությունն էականորեն հակազդել է ճյուղի նվազմանը՝ միջինում աճելով 23.1%-ով:

Ըստ տնտեսական գործունեության տեսակների նախորդ երեք տարիներին շինարարությանը հիմնականում բացասաբար են ազդել մշակող արդյունաբերության՝ 12.4%, տրանսպորտի ոլորտում՝ 4.1%, կրթության ոլորտում՝ 8.4% և ջրամատակարարում, կոյուղի, թափոնների կառավարում և վերամշակում ոլորտում՝ 36.4% շինարարության նվազումները: Շինարարության նվազմանը հակազդել են հիմնականում մշակույթ, զվարճություններ և հանգիստ ճյուղի 34.6%, գյուղատնտեսության ճյուղի 50.4%, անշարժ գույքի հետ կապված գործունեության (հիմնականում պայմանավորված 2015 թվա-

⁵Ենթաճյուղերի նպաստումների ցուցանիշները այս և հաջորդ ճյուղերի համար հաշվարկվել են ՀՀ ֆինանսների նախարարության կողմից՝ ՀՀ ԱՎԾ ամսական ցուցանիշների պաշտոնական հրապարակումների հիման վրա:

⁶Կաթիլային և անձրևացման համակարգերի համատարած ներդրման, ժամանակակից տեխնոլոգիաներով մշակվող ինտենսիվ պտղատու այգիների հիմնման, մեքենատրակտորային համակազմի թարմացման և այլ ծրագրեր:

կանին 10.1% աճով) և առողջապահություն և բնակչության սոցիալական սպասարկում ճյուղի 62.5% միջին աճերը:

2018 թվականի հունվար-ապրիլին շինարարությունը դրսևորել է հետճգնաժամային շրջանում աննախադեպ բարձր աճի միտում: 2017 թվականի տարեվերջից սկսված շինարարության վերականգման տեմպերն 2018 թվականի հունվար-ապրիլին արագացել են և նախորդ տարվա նույն ժամանակաշրջանի նկատմամբ արձանագրվել է շինարարության ծավալների 21.8% աճ: Աճը հիմնականում պայմանավորված է եղել կազմակերպությունների միջոցների (23.7%) և պետական բյուջեի միջոցների (հատկապես՝ միջազգային վարկերի) հաշվին (39.5%) իրականացված շինարարության աճով:

Ըստ տնտեսական գործունեության տեսակների շինարարության աճը հիմնականում պայմանավորված է եղել գյուղատնտեսություն, անտառային տնտեսություն և ձկնորսություն, էլեկտրականության, գազի, գոլորշու և լավորակ օդի մատակարարում, տրանսպորտի, կրթության ոլորտների աճով: Շինարարության աճին հիմնականում հակադրել է անշարժ գույքի հետ կապված գործունեության ոլորտում շինարարության նվազումը⁷:

Կանխատեսում. Միջնաժամկետում շինարարության ճյուղը աճի միտում կդրսևորի՝ պայմանավորված տնտեսությունում ներդրումների սպասվող աճով: Շինարարության ճյուղի ավելացված արժեքը 2018 թվականին կաճի 4.5%-ով, իսկ միջնաժամկետում միջինում՝ 6.0%-ով: Շինարարության աճի տեմպերը ՀՆԱ-ի աճից կլինեն առաջանցիկ:

Ծառայություններ

2015-2017 թվականներին նախորդ երեք տարիների նկատմամբ ծառայություններն աճել են, ինչը հիմնականում պայմանավորված է եղել մշակույթ, զվարճություններ և հանգիստ, ինչպես նաև ֆինանսական և ապահովագրական գործունեության ենթաճյուղերի աճերով: Զյուղի ավելացված արժեքի 2015-2017 թվականների աճը նախորդող երեք տարիների նկատմամբ միջինում կազմել է 5.7%:

2018 թվականի հունվար-ապրիլին ծառայությունները շարունակել են աճել նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ արագացող տեմպերով: Մատուցված ծառայությունների ծավալը 2017 թվականի համապատասխան ժամանակահատվածի նկատմամբ իրական արտահայտությամբ աճել է 17.6%-ով, ինչին հիմնականում նպաստել են մշակույթ, զվարճություններ և հանգիստ ենթաճյուղի՝ 26.6% և ֆինանսական և ապահովագրական գործունեության՝ 17.8% աճերը:

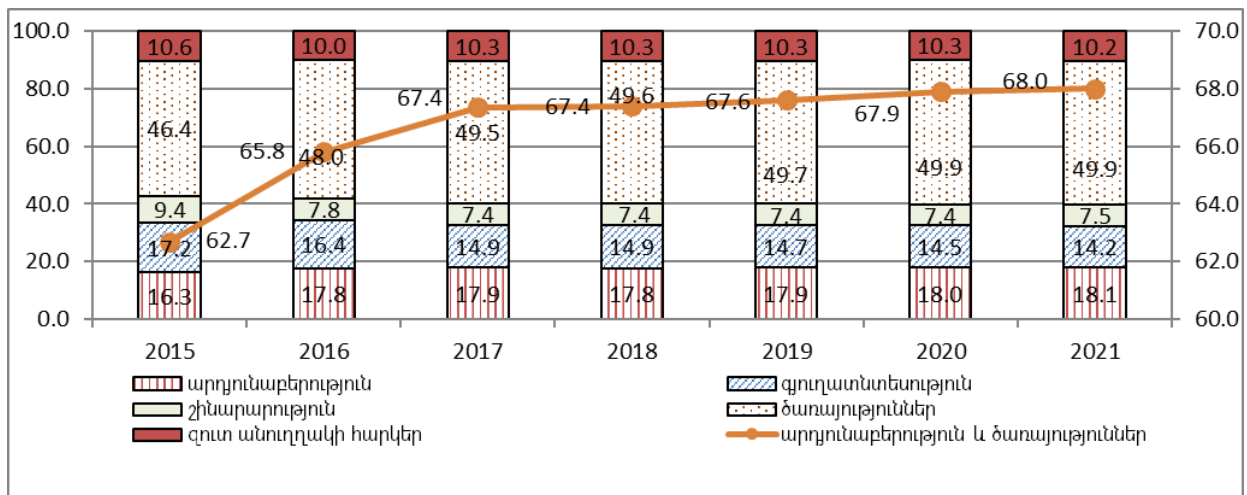
⁷ Ըստ տնտեսական գործունեության տեսակների շինարարության ծավալների վերլուծությունը ներկայացված է 2018 թվականի հունվար-մարտի ցուցանիշներով:

2017 թվականին առևտուրը գրանցեց երկնիշ աճ, որի միտումը շարունակվեց նաև 2018 թվականի հունվար-ապրիլին: Առևտրի շրջանառության նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ 10.3% աճը հիմնականում պայմանավորված է եղել մեծածախ առևտրի աճով (20.7%): Աճել են նաև մանրածախ առևտուրը և ավտոմեքենաների առևտուրը, համապատասխանաբար՝ 1.6% և 15%-ով:

Կանխատեսում. Ծառայությունների աճը միջնաժամկետում փոքր-ինչ կգերազանցի ՀՆԱ-ի աճին: 2018 թվականին ճյուղի աճը կկազմի 4.8%, իսկ 2019-2021 թվականներին՝ միջինում 5.6%: Ծառայությունների կանխատեսման հիմքում ընկած է այն ենթադրությունը, որ ծառայությունների աճը պետք է համահունչ լինի ՀՆԱ-ի աճին, քանի որ Հայաստանի տնտեսական զարգացման մոդելը նպատակադրում է առավելապես ծառայությունների դիվերսիֆիկացում և աճ⁸:

Ամփոփելով նշենք, որ միջնաժամկետում կանխատեսվում է, որ տնտեսության աճը պայմանավորված կլինի ծառայությունների և արդյունաբերության աճերով՝ հատկապես այդ ճյուղերի արտահանելի մասի աճերով: Ամբողջական առաջարկի ճյուղային կառուցվածքում ետճգնաժամային տարիներին արձանագրվել է ծառայությունների և արդյունաբերության մասնաբաժնի շարունակական աճ, ինչը 2015-2017 թվականներին միջինում կազմել է ՀՆԱ-ի 65.8%, իսկ միջնաժամկետ հորիզոնում կանխատեսվում է, որ կկազմի ՀՆԱի 67.8%-ը:

Գծապատկեր 2. Տնտեսության ճյուղերի տեսակարար կշիռները ՀՆԱ-ում

Աշխատանքի շուկա

2015-2017 թվականներին գործազրկության մակարդակը նվազման միտում է ցուցաբերել՝ 18.5%-ից հասնելով 17.8%-ի: Միաժամանակ 2017 թվականին զբաղվածների թիվն աճել է 0.6%-ով, ի տարբերություն վերջին վեցը տարիներին արձանագրված նվազման:

⁸Աշխարհի զարգացած երկրներն իրենց տնտեսական զարգացման ճանապարհին աստիճանաբար մեծացրել են հատկապես ծառայությունների մասնաբաժինը:

2015-2017 թվականներին անվանական աշխատավարձի մակարդակը միջինում աճել է 4.4%-ով⁹: Ընդ որում՝ աճն ուղեկցվել է արտադրողականության և իրական աշխատավարձի աճերով: Իրական արտադրողականությունը միջինում աճել է 7.6%-ով, իսկ իրական աշխատավարձը՝ 3.3%-ով, ինչը նպաստել է միավոր աշխատուժի ծախսի կրճատմանը:

2018 թվականի հունվար-ապրիլ ամիսներին նախորդ տարվա նույն ժամանակաշրջանի նկատմամբ միջին ամսական անվանական աշխատավարձն աճել է 3.5%-ով՝ կազմելով 166,144 դրամ¹⁰: Ընդ որում՝ սպառողական գների ինդեքսի 3.1% աճի պարագայում իրական աշխատավարձն աճել է 0.4%-ով: Պետական հատվածում միջին ամսական անվանական աշխատավարձն աճել է 0.8%-ով՝ կազմելով 139,789 դրամ, իսկ մասնավոր հատվածում՝ աճել է 4.1%-ով՝ կազմելով 182,566 դրամ:

2.1.3. Համախառն պահանջարկ

Համախառն պահանջարկը պատկերացում է տալիս տնտեսությունում եկամուտների ծախսման ուղղությունների վերաբերյալ: Համախառն պահանջարկը կազմված է ներքին և արտաքին պահանջարկներից: Ներքին պահանջարկը տեղեկատվություն է տալիս, թե ձևավորված եկամուտները ուղղվելու են սպառմանը, թե ներդրվելու են տնտեսության մեջ: Նշվածը հիմնականում բնութագրվում է պետական և մասնավոր հատվածների կողմից ստեղծված ընդհանուր եկամտում սպառման և ներդրումների մասնաբաժիններով, որոնք արտացոլվում են սպառում/ՀՆԱ և ներդրում-ներ/ՀՆԱ ցուցանիշներով: Իսկ արտաքին պահանջարկը տեղեկատվություն է տալիս գործընկեր երկրների կողմից հայրենական արտադրության ապրանքների և ծառայությունների վրա կատարված ծախսումների մասին:

Վերջին տարիների միտումները, ընթացիկ իրավիճակը և կանխատեսումները

2015-2017 թվականներին արտաքին պահանջարկը շարունակել է հանդիսանալ տնտեսական աճի շարժիչ ուժը: Հետճգնաժամային ժամանակահատվածում տնտեսական աճը պայմանավորված է եղել հիմնականում արտաքին պահանջարկով, ինչը շարունակվել է նաև 2015-2017թթ.: Նշված ժամանակահատվածում բացառությամբ 2017 թվականի, տնտեսական աճին հիմնականում նպաստել է արտաքին պահանջարկը:

⁹ 2017թ. աշխատավարձի տվյալները նախնական են: Ներառված չեն փոքր և գերփոքր կազմակերպությունների ցուցանիշները:

¹⁰ 2018թ. հունվարից աշխատավարձի վերաբերյալ տեղեկատվությունը հիմնված է ՀՀ պետական եկամուտների կոմիտեի եկամտային հարկի և սոցիալական վճարի անձնավորված հաշվառման տվյալների բազայի վրա:

Համախառն սպառում

2015-2017 թվականներին վերջնական սպառումը վերականգնվել է՝ իրական արտահայտությամբ միջինում աճելով շուրջ 0.5%-ով՝ կրելով ներհոսող դրամական փոխանցումների ցածր աճով պայմանավորված մասնավոր հատվածի տնօրինվող եկամտի ցածր աճի ազդեցությունը: Արդյունքում ՀՆԱ-ի միջինում 3.6% աճի պայմաններում, համախառն պահանջարկի կառուցվածքում սպառման մասնաբաժինը նվազել է՝ միջինում կազմելով 91.1%, պայմանավորված 2015-2016 թվականների զարգացումներով: Սպառման կառուցվածքում պետական սպառման տեսակարար կշիռն աճել է՝ 2015 թվականի 13.1%-ից 2017 թվականին հասնելով 14.2%-ի, իսկ մասնավոր սպառման տեսակարար կշիռը նվազել է 78.1%-ից 77.3%-ի:

2018 թվականի առաջին եռամսյակում սպառման աճն իրական արտահայտությամբ կազմել է 2.2%՝ նախորդ տարվա 6.8% աճի ցուցանիշի դիմաց: Նշված զարգացումը հիմնականում պայմանավորված է 2017 թվականի վերականգնողական աճից հետո մասնավոր սպառման աճի տեմպի կայունացմամբ, ինչպես նաև արտերկրից ներհոսող տրանսֆերտների աճի տեմպի դանդաղումով (նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ՝ շուրջ 13 տոկոսային կետով):

Կանխատեսում. 2018 թվականին և միջնաժամկետում կանխատեսվում է վերջնական սպառման աճ: 2018 թվականին սպասվում է մասնավոր հատվածի տնօրինվող եկամտի աճ՝ պայմանավորված սպասվող տնտեսական աճի և ներհոսող տրանսֆերտների աճի տեմպերով: 2019-2021 թվականներին վերջնական սպառումն իրական արտահայտությամբ կաճի միջինում 4.9%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված մասնավոր հատվածի սպառման աճով:

Համախառն ներդրումներ

2015-2017 թվականներին կապիտալ ներդրումները իրական արտահայտությամբ միջինում աճել են՝ պայմանավորված 2017 թվականին արձանագրված մասնավոր և պետական ներդրումների աճով: Վերջին երեք տարիների ընթացքում կապիտալ ներդրումների միջին աճը կազմել է 1.3%՝ պայմանավորված կառավարության կողմից վարվող քաղաքականության արդյունքում ներդրումներում մեծ կշիռ ունեցող մասնավոր ներդրումների 2017 թվականի 9.2% աճով, ինչպես նաև Ռուսաստանից ստացված ռազմական վարկի մասով կատարված ծախսերով պայմանավորված պետական ներդրումների միջինում 11.3 % աճով:

2018 թվականի հունվար-մարտ ամիսներին կապիտալ ներդրումներն աճել են 107.2%-ով կամ շուրջ 2 անգամ, ինչը պայմանավորված է եղել մասնավոր հատվածում իրականացված ներդրումների շուրջ 120% աճով:

Կանխատեսում. Միջնաժամկետ հորիզոնում ներդրումների աճի միտումները կարագանան պայմանավորված արտահանելի հատվածում մասնավոր ներդրումների աճով: 2018 թվականին կապիտալ ներդրումները կաճեն 9.1%-ով՝ պայմանավորված հիմնականում մասնավոր ներդրումների 20.5% աճով: Կրելով ՀՀ կառավարության կողմից իրականացվող կառուցվածքային բարեփոխումների, որդեգրված ներդրումային միջավայրը խթանող քաղաքականության, պետական բյուջեի կապիտալ ծախսերի ավելացմամբ տնտեսության խթանման ազդեցությունը՝ միջնաժամկետում ներդրումների աճի միտումները կարագանան՝ կազմելով միջինում շուրջ 7.4%՝ պայմանավորված լինելով թե մասնավոր, թե պետական հատվածներում ներդրումների աճով:

Չուտ արտահանում

2015-2017 թվականներին արտահանման աճի միտումներն առաջանցիկ են եղել ներմուծման աճի միտումներից: Վերջին երեք տարիներին արտահանման իրական ծավալներն աճել են միջինում 14.6%-ով: Արտահանման աճը պայմանավորված է եղել արտահանելի ոլորտներում ներդրումների աճով, հանքավայրերի շահագործմամբ, ինչպես նաև արտահանման խրախուսմանն ուղղված՝ կառավարության կողմից վարվող քաղաքականությամբ: Ներմուծումը 2015-2017 թվականներին իրական արտահայտությամբ միջինում աճել է 6.4%-ով, ինչը պայմանավորված է եղել 2015-2017 թվականներին տնտեսությունում սպառողական և ներդրումային պահանջարկի աճերով, ինչպես նաև 2017 թվականի տնտեսական ակտիվության բարձր մակարդակով:

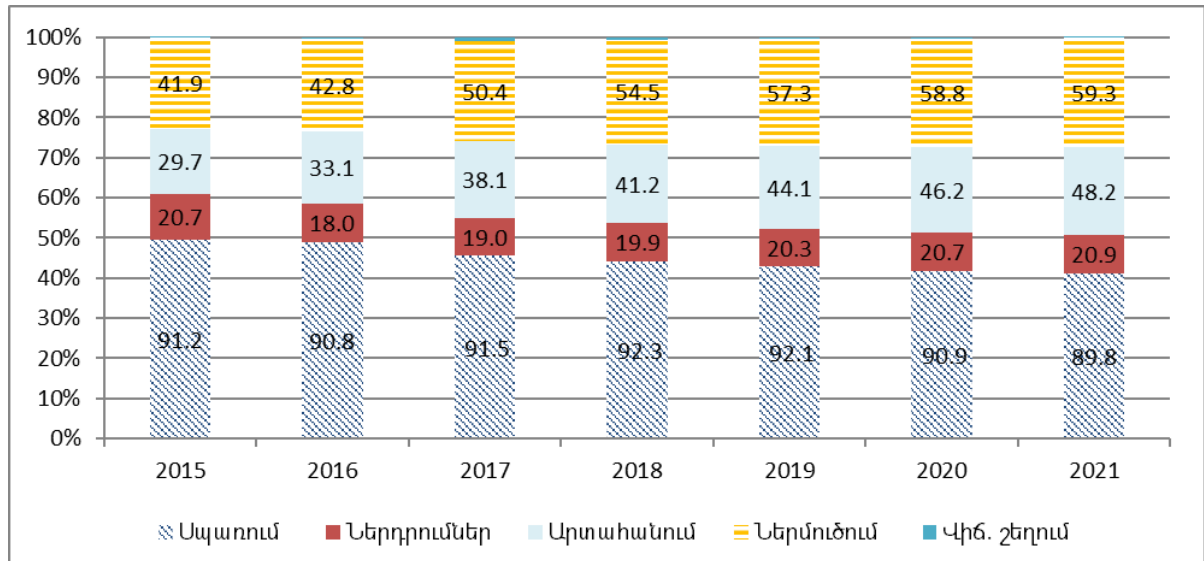
2018 թվականի առաջին երեք ամիսների ընթացքում զուտ արտահանումը վատթարացել է, ինչը պայմանավորված է եղել ներմուծման՝ արտահանման նկատմամբ առաջանցիկ աճով:

Կանխատեսում. Միջնաժամկետ հորիզոնում ակնկալվում է արտահանման առաջանցիկ աճ: 2018 թվականին կանխատեսվում է արտահանման 11.9% իրական աճ: Տնօրինվող եկամտի աճի պայմաններում՝ ներմուծումը նույնպես կաճի 10.8%-ով: 2019-2021 թվականներին, պայմանավորված արտահանելի հատվածում ներդրումների ավելացմամբ, Եվրասիական տնտեսական միությանն անդամակցությամբ, համաշխարհային տնտեսության զարգացումներով (ինչը կարտահայտվի հայրենական արտադրանքի նկատմամբ արտաքին պահանջարկի աստիճանական մեծացմամբ), կանխատեսվում է արտահանման ծավալների միջինում 10.3% իրական աճ, իսկ տնօրինվող եկամտի աճի պայմաններում՝ ներմուծման ծավալների միջինում 7.0% իրական աճ:

Աղյուսակ 3. ՀՆԱ-ի ծախսային բաղադրիչների իրական աճերը, (%)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Սպառում	-6.2	-1.2	9.5	7.3	5.5	4.5	4.6
Ներդրում	-1.2	-8.7	13.9	9.1	7.7	7.5	6.9
Արտահանում	4.9	19.1	19.7	11.9	11.6	9.7	9.7
Ներմուծում	-15.1	7.6	26.8	10.8	8.6	6.4	5.9
Ընդամենը ՀՆԱ	3.2	0.2	7.5	4.5	5.3	5.5	5.6

Գծապատկեր 3. Ծախսային բաղադրիչների տեսակարար կշիռները ՀՆԱ-ի կազմում

Ամփոփելով նշենք, որ միջնաժամկետ հորիզոնում ամբողջական պահանջարկի աճը պայմանավորված կլինի հիմնականում ներքին սպառողական և ներդրումային պահանջարկի աճերով:

2.1.4. Գնային փոփոխականներ

Գների մակարդակը տնտեսության մեջ բնութագրվում է սպառողական գների ինդեքսով (ՍԳԻ) կամ ՀՆԱ դեֆլյատորով, իսկ դրանց փոփոխությունները ցույց են տալիս տնտեսությունում նկատվող գնաճի կամ գնանկման միտումները: ՍԳԻ-ն ցույց է տալիս ՀՀ սպառողական շուկայում որոշակի քանակությամբ ապրանքների (ներառյալ՝ ներմուծված) և ծառայությունների գների վարքագիծը, իսկ ՀՆԱ դեֆլյատորը՝ միայն մեր տնտեսությունում ստեղծված ապրանքների և ծառայությունների գների վարքագիծը:

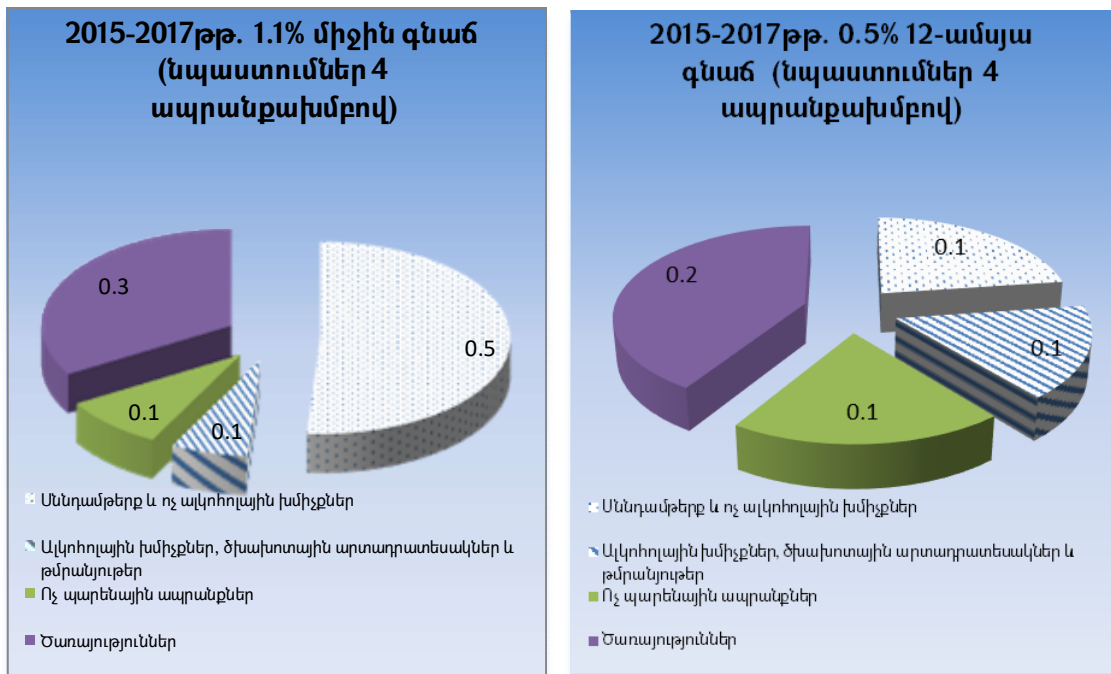
Վերջին տարիների միտումները, ընթացիկ իրավիճակը և կանխատեսումները

2015-2017 թվականներին ՀՀ ԿԲ դրամավարկային քաղաքականությունը ունեցել է ընդլայնող ուղղվածություն: 2015թ-ի սկզբից սկսած գնաճն աստիճանաբար դանդաղել է, արդյունքում 2015-2017 թվականներին միջին գնաճը միջինում կազմել է 1.1 տոկոս, իսկ 12-ամսյան (դեկտեմբերի դրությամբ)՝ 0.5 տոկոս: ՀՀ սպառողական շուկայում 2015 թվականի կեսից մինչև 2016 թվականի տարեվերջ միջավայրը եղել է գնանկումային: Գնանկմանը հիմնականում նպաստել են ներքին թույլ պահանջարկը, միջազգային շուկաներում որոշ ապրանքների գծով ձևավորված ցածր գների մակարդակը, ինչպես նաև պարենային ապրանքների ցածր գների ձևավորումը: Արձագանքելով ձևավորված և ակնկալվող ցածր գնաճային միջավայրին, ԿԲ-ն 2015թ-ի երկրորդ կեսից սկսեց իջեցնել

քաղաքականության հիմնական՝ վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքը՝ 10.5%-ից աստիճանաբար նվազեցնելով և 2017թ-ի փետրվարին սահմանելով 6%-ի մակարդակում: Արդյունքում, 2017թ-ի երկրորդ եռամսյակում գնանկումային միջավայրը չեզոքացավ, ինչին նպաստեցին նաև վերականգնվող ներքին պահանջարկը և որոշ գյուղատնտեսական ապրանքների գծով ձևավորված բարձր գները:

Կանխատեսում. 2018 թվականի ընթացքում 12 ամսյա գնաճը կշարունակի ավելանալ՝ պահպանվելով տատանումների թույլատրելի միջակայքում և կանխատեսվող հորիզոնում կկայունանա նպատակային ցուցանիշի շուրջ¹¹:

Գծապատկեր 4. 2015-2017 թվականներին միջին և 12-ամսյա (դեկտեմբերի դրությամբ) գնաճի նպաստումները 4 խոշոր ապրանքախմբերով, տոկոսային կետ

Դեֆլյատոր

2015-2017 թվականներին ՀՆԱ ինդեքս դեֆլյատորը բավականին ցածր է եղել: Այն միջինում աճել է 1.2%-ով: Դեֆլյատորի աճին հիմնականում նպաստել է ծառայությունների գների ինդեքսը, որն աճել է միջինում 2.2%-ով: Արդյունաբերության և շինարարության գների ինդեքսները համեմատաբար փոքր նպաստում են ունեցել և աճել են միջինում համապատասխանաբար 2.0% և 2.4%: Գյուղատնտեսության գները բացասական նպաստում են ունեցել դեֆլյատորի աճին՝ միջինում նվազելով 1.9%-ով:

¹¹ Տես՝ «Դրամավարկային քաղաքականության ծրագիր. 2-րդ եռամսյակ, 2018», ՀՀ ԿԲ, էջ 9:

Կանխատեսում. 2018 թվականին կանխատեսվում է ՀՆԱ-ի դեֆլյատորի աճ 4.0%-ի չափով: Միջնաժամկետում դեֆլյատորը նույնպես կաճի և միջին աճը կկազմի շուրջ 4.0%: Դեֆլյատորի աճի կանխատեսման հիմքում ընկած է հումքային ապրանքների միջազգային գների, ՍԳԻ-ի և դեֆլյատորի իներցիայի վերաբերյալ գնահատականները:

2.1.5. Ֆինանսական շուկա

Այս բաժնում կներկայացվեն ֆինանսական շուկաները բնութագրող երկու հիմնական՝ ֆինանսական միջնորդության և ֆինանսական շուկայում ձևավորված տոկոսադրույքների ցուցանիշները:

Ֆինանսական միջնորդության մակարդակը բնութագրում է ֆինանսական ինստիտուտների (բանկեր, վարկային կազմակերպություններ, ներդրումային ընկերություններ և այլն) ակտիվներն ու պարտավորությունները՝ ձևավորված սուբյեկտների խնայողությունները միավորելու և ներդրումների վերաձելու նպատակով:

Ֆինանսական շուկայում ձևավորված տոկոսադրույքներն ազատ մրցակցության պայմաններում ցույց են տալիս փողի գինը՝ հաշվի առած ֆինանսական շուկայի մասնակիցների կողմից գնահատվող տարբեր ռիսկերի աստիճանը: Գնաճի տրված մակարդակի պայմաններում, եթե տոկոսադրույքները բարձր են, ապա ռիսկայնության աստիճանը բարձր է կամ հակառակը: Այսինքն՝ ֆինանսական շուկայի միջոցով կարգավորվում է փողի նկատմամբ առաջարկը և պահանջարկը (փողի զանգված, փողի բազա) և դրա գինը (բանկային տոկոսադրույք) տնտեսական գործունեություն ծավալողների համար:

Վերջին տարիների միտումները. ընթացիկ իրավիճակը և կանխատեսումները

Դրամավարկային հատված և ֆինանսական շուկա

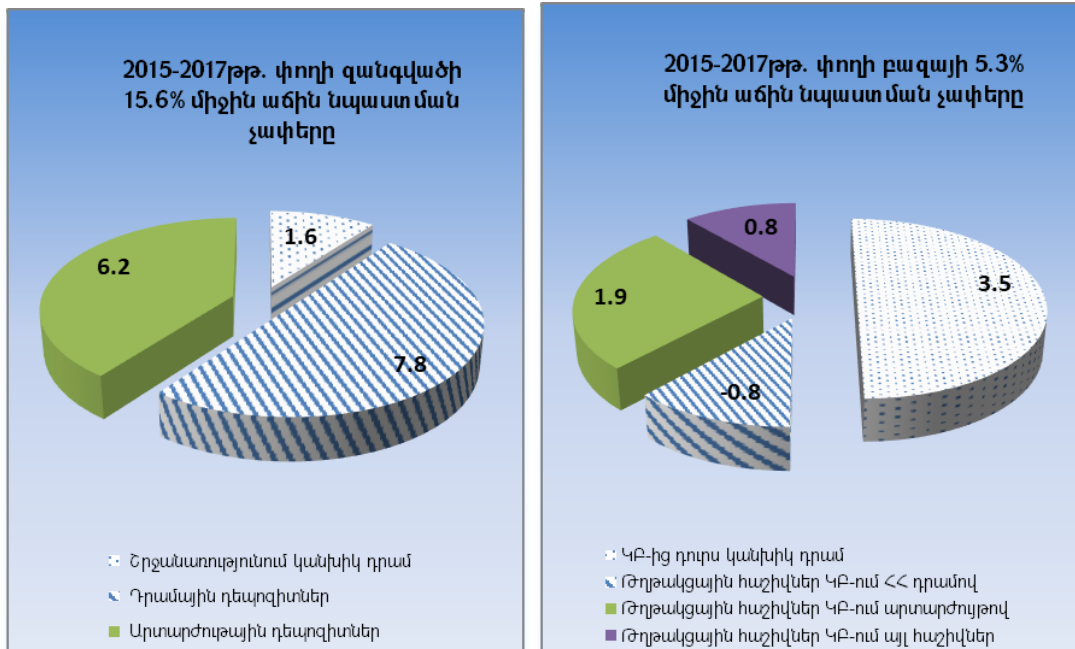
2015-2017 թվականներին փողի բազայի աճի միջին տեմպը կազմել է 5.3%: Ընդ որում՝ ԿԲ-ից դուրս կանխիկ դրամը միջինում աճել է 7.9%-ով (նպաստումը փողի բազայի աճին կազմել է 3.5 տոկոսային կետ), ՀՀ դրամով թղթակցային հաշիվները նվազել են 2.3%-ով, իսկ արտարժույթով թղթակցային հաշիվները աճել 14.6%-ով (նպաստումը փողի բազային կազմել է համապատասխանաբար -0.8 և 1.9 տոկոսային կետ):

2015-2017 թվականներին փողի զանգվածի աճի միջին տեմպը կազմել է 15.6%: Ընդ որում, զուտ արտաքին ակտիվները աճել են 51%, իսկ զուտ ներքին ակտիվներն՝ 6.9%-ով:

Փողի զանգվածի աճը պայմանավորվել է առավելապես դրամային ավանդների աճով, որի նպաստումը կազմել է 7.8 տոկոսային կետ: Փողի զանգվածի աճին բանկային համակարգից դուրս

կանխիկը նպաստել է 1.6 տոկոսային կետով, իսկ արտարժույթով ավանդների նպաստումը կազմել է 6.2 տոկոսային կետ:

Գծապատկեր 5. 2014-2016 թվականին փողի բազայի և փողի զանգվածի աճին նպաստումները, տոկոսային կետ

2015-2017թթ դոլարայնացման մակարդակը ՀՀ-ում շարունակաբար նվազել է: Եթե 2014թ-ի դեկտեմբերին արտարժույթով ավանդներ/ընդամենը ավանդներ հարաբերակցությունը կազմում էր 72%, ապա 2017թ-ի դեկտեմբերին այն կրճատվել է մինչև 60.4%-ի:

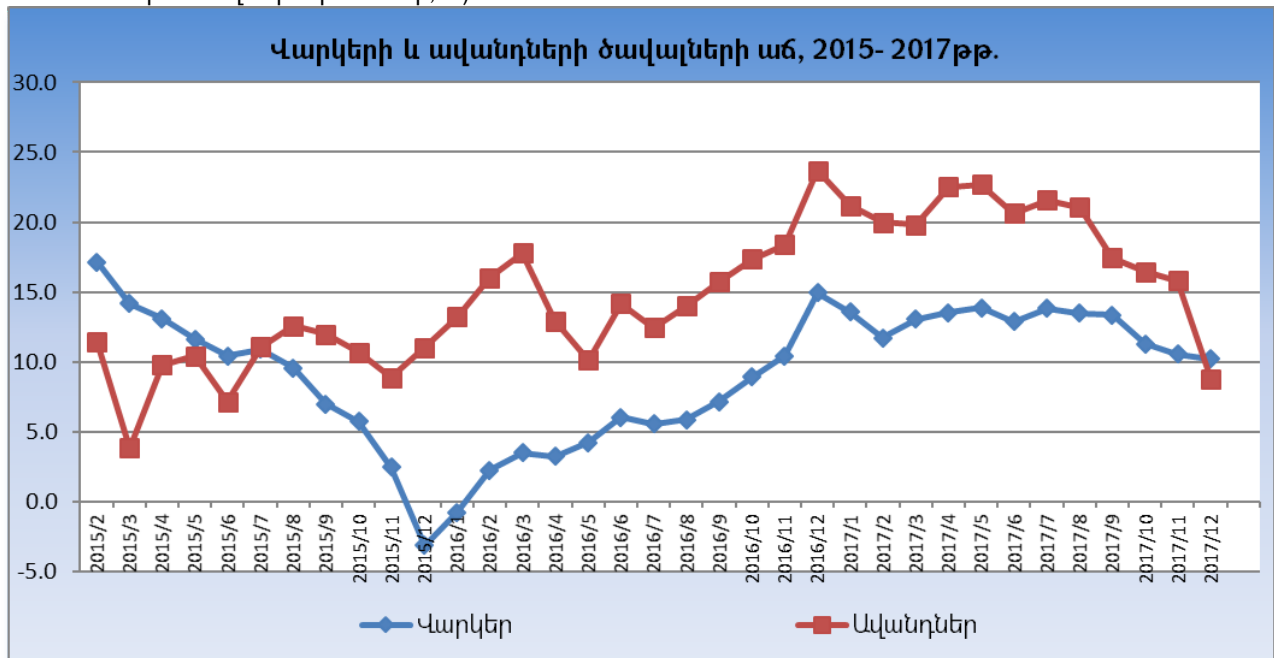
2015-2017 թվականներին բանկերի կողմից ներգրավված ավանդների ծավալների աճի միջին տեմպը կազմել է 14.5%, որին 8.8 տոկոսային կետով նպաստել է դրամային ավանդների, 5.7 տոկոսային կետով՝ արտարժույթային ավանդների աճը:

2015-2017 թվականներին բանկերի կողմից տրամադրված վարկերի ծավալի միջին աճի տեմպը կազմել է 7.3%, որին 4.4 տոկոսային կետով նպաստել է դրամով վարկերի, 2.9 տոկոսային կետով՝ արտարժույթային վարկերի աճը: Վարկերի աճին դրականորեն են նպաստել բոլոր ոլորտներին ուղղված վարկերի աճերը, իսկ առավելապես աճը պայմանավորել են սպասարկման ոլորտի, սպառողական, առևտրի և հիպոթեքային վարկերը:

Նշենք, որ 2015թ-ին ներքին թույլ պահանջարկի և վարկավորման ընթացակարգերի խստացման պայմաններում տեղի էր ունեցել վարկերի ծավալների նվազում, իսկ 2016 և 2017թթ աճը պայմանավորված էր առաջին դեպքում վարկավորման պայմանների դյուրացմամբ և առաջարկի ընդլայնմամբ՝ բանկերի կապիտալի համալրման և մրցակցության սրման գործոններով, իսկ երկրորդ դեպքում՝ և՛ վարկավորման առաջարկի, և՛ պահանջարկի ընդլայնմամբ: Վարկավորման

առաջարկի ընդլայնման վրա ազդել են բանկերի միջև սրված մրցակցությունը և տնտեսական ակտիվության վերականգնման նկատմամբ ձևավորված դրական սպասումները: Վարկերի նկատմամբ պահանջարկի աճը պայմանավորվել է վարկավորման առաջարկի մրցակցային պայմանների բարելավմամբ և տնտեսական աճով¹²:

Գծապատկեր 6. 2015-2017 թվականներին վարկերի և ավանդների ծավալների աճը, (նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ, %)

2017 թվականին ավանդների և վարկերի տոկոսադրույքները շարունակել են նախորդ տարվա նվազման միտումները: ՀՀ դրամային ավանդների (մինչև մեկ տարի ժամկետով) միջին տարեկան տոկոսադրույքը կազմել է 9%՝ նախորդ տարվա համեմատ նվազելով 2.6 տոկոսային կետով: ՀՀ դրամով վարկավորման (մինչև մեկ տարի ժամկետով) միջին տարեկան տոկոսադրույքը կազմել է 14.4%՝ նվազելով 3 տոկոսային կետով: Արտարժույթով ավանդների (մինչև մեկ տարի ժամկետով) միջին տարեկան տոկոսադրույքը 2017 թվականին կազմել է 3.9%՝ նախորդ տարվա համեմատ նվազելով 1.4 տոկոսային կետով: Արտարժույթով վարկավորման (մինչև մեկ տարի ժամկետով) միջին տարեկան տոկոսադրույքը կազմել է 8%՝ նվազելով 1 տոկոսային կետով: Տոկոսադրույքների նվազումը պայմանավորված է եղել ԿԲ կողմից դրամավարկային պայմանների մեղմացմամբ և դրա լազային ազդեցություններով, ինչպես նաև բանկերում կուտակված ավելցուկային իրացվելիությամբ:

¹² Տե՛ս ՀՀ ԿԲ «Ֆինանսական կայունության հաշվետվություն» և «Գնաճի հաշվետվություն» փաստաթղթերը, 2015-2017թթ հրապարակումներ

Ֆինանսական շուկայում արտարժույթով և դրամով միջին կշռված մինչև 1 տարի ժամկետով տոկոսադրույքների միջև սպրեդը 2017 թվականին 2015 թվականի համեմատ աճել է 0.1 տոկոսային կետով՝ կազմելով շուրջ 4.6 տոկոսային կետ: Ընդ որում, դրամով վարկերի և ավանդների տոկոսադրույքների սպրեդն աճել է 2 տոկոսային կետով, կազմելով 5.4 տոկոսային կետ, իսկ արտարժույթով վարկերի և ավանդների տոկոսադրույքների սպրեդը նվազել է 0.5 տոկոսային կետով՝ կազմելով 4.1 տոկոսային կետ:

2.1.6. Վճարային հաշվեկշիռ

Հայաստանի արտաքին տնտեսական գործունեության արդյունքում տեղի են ունենում տնտեսական հոսքեր դեպի հանրապետություն և հակառակ ուղղությամբ: Այդ հոսքերը արտացոլվում են երկրի վճարային հաշվեկշռում: Վճարային հաշվեկշիռը բաղկացած է երկու հիմնական բաժիններից.

- Ընթացիկ հաշիվ (հիմնականում ցույց է տալիս արտահանման և ներմուծման հետ կապված հոսքերը),

- Կապիտալի և ֆինանսական հաշիվ (ցույց է տալիս կապիտալի ներհոսքն ու արտահոսքը):

Տնտեսության արտաքին կայունության տեսանկյունից կարևոր ցուցանիշ է ընթացիկ հաշվի պակասուրդը ՀՆԱ-ի նկատմամբ: Միաժամանակ պետք է նշել, որ արտաքին աշխարհի հետ հարաբերություններում Հայաստանը համարվում է փոքր և բաց տնտեսություն ունեցող երկիր, ինչը նշանակում է, որ տնտեսական հոսքերի շարժը դեպի երկիր և երկրից դուրս հնարավորինս ազատականացված է:

Վերջին տարիների միտումները. ընթացիկ իրավիճակը և կանխատեսումները

Ընթացիկ հաշիվ

2015-2017 թվականներին վճարային հաշվեկշռի ընթացիկ հաշվի պակասուրդը շարունակել է պահպանվել ցածր մակարդակում: Արտաքին անհաշվեկշռվածությունը շարունակել է կրճատվել. 2015-2017 թվականներին ընթացիկ հաշվի պակասուրդը կազմել է ՀՆԱ-ի միջինում 2.8%-ը: Ընթացիկ հաշվի բարելավումը հիմնականում պայմանավորվել է արտահանման աճի համեմատ ներմուծման ավելի համեստ միջին աճով, ինչը հետևանք է համախառն ազգային տնօրինվող եկամտի իրական աճի 2015-2016 թվականների դանդաղման և իրական արդյունավետ փոխարժեքի հավասարակշիռ վիճակից արժեզրկման ուղղությամբ շեղված լինելու հանգամանքով: Մյուս կողմից, ընթացիկ հաշվի պակասուրդի կրճատմանը հակազդել է տրանսֆերտների և աշխատողների վարձատրության հաշվին Հայաստան ներհոսող փոխանցումների նվազումը, որը մեծ մասամբ

պայմանավորված է եղել հիմնական գործընկեր երկիր՝ Ռուսաստանի տնտեսական զարգացումներով: Այդուհանդերձ, 2017 թվականին ներմուծման աճը առաջանցիկ էր արտահանման աճի համեմատ, ինչով պայմանավորված՝ ընթացիկ հաշվի պակասուրդը խորացել է՝ կազմելով 3.5% և մոտենալով իր երկարաժամկետ հավասարակշիռ մակարդակին: Գծապատկեր 7-ում ներկայացված են ընթացիկ հաշվի միտումները և սպասումները:

Արտաքին առևտուր¹³

Ցուցաբերելով աճի վերականգման միտումը՝ արտաքին ապրանքաշրջանառությունը 2015-2017 թվականներին աճել է միջինում 2.5%-ով: 2017 թվականին արձանագրվել է արտաքին ապրանքաշրջանառության երկնիշ՝ 21.3% աճ, ընդ որում՝ տեղի է ունեցել ինչպես արտահանման, այնպես էլ ներմուծման դոլարային արտահայտությամբ ծավալների աճ. արտահանումը 2017 թվականին աճել է 20%-ով (2149.8 մլն ԱՄՆ դոլար), իսկ ներմուծումը՝ 22%-ով (3993.1 մլն ԱՄՆ դոլար):

Ընթացիկ տարվա հունվար-ապրիլի տվյալներով արտաքին ապրանքաշրջանառության աճի միտումները պահպանվել են. նախորդ տարվա համեմատ աճը կազմել է 33.4% (2221.8 մլն ԱՄՆ դոլար)՝ հիմնականում ներմուծման ծավալների 37.9% աճի հաշվին: Տարեսկզբից նախորդ տարվա համապատասխան ժամանակահատվածի համեմատ աճել են նաև արտահանման ծավալները՝ 25.7%-ով:

Ներմուծում

2015-2017 թվականներին ներմուծման ծավալները միջինում դրսևորել են նվազման միտում՝ կրճատվելով 1.2%-ով: Աշխատողների դրամական փոխանցումների 2015 թվականի կտրուկ կրճատման հաշվին բնակչության տնօրինվող եկամուտների և ներքին պահանջարկի նվազման հետևանքով ներմուծման երկնիշ անկումից հետո, 2016-2017 թվականներին տեղի է ունեցել դոլարային արտահայտությամբ ներմուծման աճի վերականգնում:

Ներքին պահանջարկի և տնտեսական ակտիվության բարձր աճերի պայմաններում 2017 թվականին արձանագրվել է ներմուծման երկնիշ՝ 22% աճ: Ներմուծման աճի ամենաբարձր՝ 4.8 տոկոսային կետը պայմանավորվել է ներդրումային բնույթ ունեցող՝ «Մեքենաներ, սարքավորումներ և մեխանիզմներ» ապրանքախմբով: Ներմուծման աճին զգալի են նպաստել նաև «Վերգետնյա, օդային և ջրային տրանսպորտի միջոցներ», «Քիմիայի և դրա հետ կապված արդյունաբերության ճյուղերի արտադրանք» և «Ոչ թանկարժեք մետաղներ և դրանցից պատրաստված իրեր» ապրան-

¹³Այսուհետ՝ ներկայացված է արտաքին առևտրի ըստ բեռնամաքսային հայտարագրերի տվյալների հրապարակվող պաշտոնական տեղեկատվությունը՝ ապրանքների արտահանումը ՖՕԲ և ներմուծումը ՍԻՖ գներով, ինչը թույլ է տալիս կատարել հնարավորինս մանրամասն վերլուծություն:

քախմբերը (համապատասխանաբար՝ 2.5, 2.4 և 2.2 տոկոսային կետերով): Ներմուծման կառուցվածքում ամենամեծ կշիռ (16.2%) ունեցող՝ «Հանքահումքային արտադրանք» ապրանքախումբը ներմուծման ծավալների աճին նպաստել է 1.9 տոկոսային կետով՝ ինչը հիմնականում պայմանավորված է եղել հումքային ապրանքների գների աճով:

Ըստ ապրանքների լայն տնտեսական դասակարգման¹⁴ 2017 թվականին ներմուծման աճին նպաստել են. «Միջանկյալ սպառման ապրանքները»՝ 9.3 և «Կապիտալ ապրանքները»՝ 3.9 տոկոսային կետերով՝ վկայելով տնտեսական ակտիվության աճի մասին: Իսկ «Վերջնական սպառման ապրանքները» և «Մարդատար ավտոմեքենաները» համապատասխանաբար նպաստել են 7.4 և 1.4 տոկոսային կետերով:

2018 թվականի հունվար-ապրիլին նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ ներմուծման ծավալները (դոլարային արտահայտությամբ) աճել են 37.9%-ով (1457.3 մլն ԱՄՆ դոլար)՝ գրեթե բոլոր ապրանքախմբերով արձանագրվելով ներմուծման աճ: Ներմուծման աճին նշանակալի նպաստումներ են ունեցել. «Մեքենաներ, սարքավորումներ և մեխանիզմներ», «Վերգետնյա, օդային և ջրային տրանսպորտի միջոցներ», «Ոչ թանկարժեք մետաղներ և դրանցից պատրաստված իրեր» և «Քիմիայի և դրա հետ կապված արդյունաբերության ճյուղերի արտադրանք» ապրանքախմբերը (համապատասխանաբար՝ 13.2, 5.8, 3.4 և 2.5 տոկոսային կետերով):

Կանխատեսում. 2018 թվականին սպասվում է ապրանքների ներմուծման 18% աճ (դոլարային արտահայտությամբ), ինչը հիմնականում պայմանավորված կլինի բնակչության տնօրինվող եկամուտների կանխատեսվող աճով: 2019-2021 թվականներին ներմուծման աճի տեմպը կնվազի, միջին տարեկան աճը կկազմի շուրջ 11%, իսկ ապրանքների և ծառայությունների ներմուծումը՝ շուրջ 10%:

Արտահանում

2015-2017 թվականներին արտահանման միջին աճը կազմել է 12.2%՝ պահպանելով ետճգնաժամային տարիների երկնիշ աճի միտումը: Հիմնականում պայմանավորված գործընկեր երկրներում պահանջարկի աճով, տնտեսության արտահանելի հատվածում կատարված ներդրումներով, մրցունակության բարձրացմամբ, ինչպես նաև արտահանման խրախուսմանն ուղղված՝ կառավարության կողմից վարվող քաղաքականությամբ 2017 թվականին արձանագրվել է արտահանման 20% աճ:

Արտահանման աճին համապատասխանաբար՝ 11.4 և 2.6 տոկոսային կետերով դրական են նպաստել «Հանքահումքային արտադրանք» և «Ոչ թանկարժեք մետաղներ և դրանցից իրեր» ապրանքախմբերը՝ հիմնականում պայմանավորված միջազգային շուկաներում մետաղների գների

¹⁴ Ապրանքների լայն տնտեսական դասակարգմամբ (BEC) խմբավորումները՝ ՀՀ ֆինանսների նախարարության գնահատականներն են:

աճով, ընդ որում՝ նշված ապրանքախմբերը կազմել են արտահանման մոտ 44%-ը: Արտահանման աճին 6 տոկոսային կետով դրական նպաստում է ունեցել նաև «Պատրաստի սննդի արտադրանք» ապրանքախումբը, որը արտահանման կառուցվածքում կազմել է 24.4%: Նշանակալի է եղել նաև «Մանածագործական իրեր» ապրանքախմբի (արտահանման 5.9%) դրական նպաստումը (1.6 տոկոսային կետ), որը ետճգնաժամային տարիներին դրսևորել է արտահանվող ծավալների կայուն աճի միտում: Արտահանման աճը զսպել են հիմնականում «Թանկարժեք և կիսաթանկարժեք քարեր, թանկարժեք մետաղներ և դրանցից իրեր» (-4.5 տոկոսային կետ) և «Բուսական ծագման արտադրանք» (-1.2 տոկոսային կետ) ապրանքախմբերը:

2018 թվականի առաջին չորս ամիսների ընթացքում նախորդ տարվա նույն ժամանակաշրջանի համեմատ արտահանումն աճել է 25.7%-ով (764.5 մլն ԱՄՆ դոլար): Արտահանման աճին նպաստել են «Հանքահումքային արտադրանք» (9.7 տոկոսային կետ) և «Ոչ թանկարժեք մետաղներ և դրանցից իրեր» (3.6 տոկոսային կետ) ապրանքախմբերը, ինչը հիմնականում պայմանավորվել է միջազգային շուկաներում մետաղների գների աճով: Արտահանմանը՝ 5.8, 3.1 և 2.1 տոկոսային կետերով դրական են նպաստել նաև «Մանածագործական իրեր», «Պատրաստի սննդի արտադրանք» և «Բուսական ծագման արտադրանք» ապրանքախմբերը:

Կանխատեսում. Հիմնական գործընկեր երկրների զարգացումների (տե՛ս Ներդիր 1-ը) և միջազգային շուկայում մետաղների գների աճով պայմանավորված 2018 թվականին սպասվում է շուրջ 20% արտահանման աճ (դոլարային արտահայտությամբ): Միջնաժամկետում համաշխարհային թողարկման աճի, ներքին տնտեսության զարգացումներով և ՀՀ կառավարության կողմից վարվող ներդրումների ներգրավման խթանման քաղաքականությանը համահունչ ակնկալվում է ապրանքների արտահանման միջին տարեկան մոտ 16% աճ: Նույն ցուցանիշը ապրանքների և ծառայությունների համար կկազմի շուրջ 13%:

Գործընկեր երկրներ

Հայաստանը, լինելով փոքր և բաց տնտեսություն, արագ է արձագանքում գործընկեր երկրների տնտեսական զարգացումներին, հատկապես այն երկրների, որոնք ներկայացնում են հիմնական պահանջարկը Հայաստանյան ապրանքների նկատմամբ: **2015-2017 թվականների արտահանման միջին աճը (12.2%)՝ գերազանցել է նախորդ երեք տարիների միջին ցուցանիշին (5.1%),** ընդ որում՝ 2015-2017 թվականների ՀՀ արտահանման աճի միջինում շուրջ 16.1 տոկոսային կետը ապահովել են. Ռուսաստանը (4.6), Շվեյցարիան (4.5), Բուլղարիան (3.9), ԱՄԷ-ն (1.7) և Վրաստանը (1.4 տոկոսային կետ): Գործընկեր երկրներ արտահանվող հիմնական ապրանքատեսակները ներկայացված են ստորև բերված աղյուսակում:

Աղյուսակ 4. Արտահանման աշխարհագրական կառուցվածքը

	2012	2013	2014	2012- 2014 միջին	2015	2016	2017	2015- 2017 միջին	Հիմնական ապրանքատեսակ- ները ¹⁵
Ընդամենը արտահանման աճ	3.4	7.1	4.6	5.1	-4.0	20.6	20.0	12.2	
Ռուսաստանի Դաշնություն									Ոգելից և ոչ ոգելից ըմպելիքներ, բնական կամ տրիկոտաժե հագուստ և հագուստի պարագաներ, բացի մեքենայական կամ ծեղքի գործվածքով
Երկրի մասնաբաժինը ՀՀ արտահանման մեջ, %	20.2	22.6	19.9	20.9	16.5	20.9	25.1	20.8	
Երկրի նպաստումը ՀՀ արտահանման աճին, տոկոսային կետ	4.3	4.0	-1.7	2.2	-4.1	8.7	9.3	4.6	
Բուլղարիա									Հանքաքար, խարամ և մոխիր
Երկրի մասնաբաժինը ՀՀ արտահանման մեջ, %	9.4	10.3	5.5	8.4	5.3	8.5	13.1	9.0	
Երկրի նպաստումը ՀՀ արտահանման աճին, տոկոսային կետ	-1.7	1.7	-4.5	-1.5	-0.4	4.9	7.2	3.9	
Վրաստան									Հանքաքար, խարամ և մոխիր
Երկրի մասնաբաժինը ՀՀ արտահանման մեջ, %	5.1	5.8	5.5	5.4	8.4	8.2	6.9	7.8	
Երկրի նպաստումը ՀՀ արտահանման աճին, տոկոսային կետ	0.7	1.0	-0.1	0.6	2.6	1.5	0.03	1.4	
Գերմանիա									Պղինձ և իրեր դրանից
Երկրի մասնաբաժինը ՀՀ արտահանման մեջ, %	7.6	5.8	10.2	7.9	9.4	7.8	5.9	7.7	
Երկրի նպաստումը ՀՀ արտահանման աճին, տոկոսային կետ	-4.0	-1.4	4.9	-0.1	-1.2	-0.1	-0.7	-0.6	
Չինաստան									Հանքաքար,

¹⁵Առանձին երկրներով հիմնական պահանջարկը հայաստանյան ապրանքների նկատմամբ որոշվել է ըստ երկիր-ապրանք կտրվածքի ՀՀ ԱՎԾ-ի վերջին պաշտոնական հրապարակման (տվյալ դեպքում՝ 2016թ. տվյալների կառուցվածքով):

երկրի մասնաբաժինը ՀՀ արտահանման մեջ, %	2.3	4.7	11.0	6.0	11.1	5.4	5.5	7.3	խարամ և մոխիր
երկրի նպաստումը ՀՀ արտահանման աճին, տոկոսային կետ	1.1	2.7	6.9	3.6	-0.4	-4.6	1.2	-1.1	
Իրաք									Ծխախոտ և ծխախոտի արդյունաբերական փոխարինողներ, մոմանյութեր
երկրի մասնաբաժինը ՀՀ արտահանման մեջ, %	1.1	3.3	5.2	3.2	8.8	7.7	5.5	7.3	
երկրի նպաստումը ՀՀ արտահանման աճին, տոկոսային կետ	0.8	2.4	2.2	1.8	3.2	0.5	-1.2	0.9	Թանկարժեք կամ կիսաթանկարժեք քարեր, թանկարժեք մետաղներ, ժամացույցներ, հանքաքար, խարամ և մոխիր
Շվեդարիա									
երկրի մասնաբաժինը ՀՀ արտահանման մեջ, %	5.2	1.7	0.9	2.6	2.6	4.2	11.5	6.1	Բնական կամ արհեստական մարզարիտ, թանկարժեք կամ կիսաթանկարժեք քարեր, թանկարժեք մետաղներ
երկրի նպաստումը ՀՀ արտահանման աճին, տոկոսային կետ	2.8	-3.4	-0.7	-0.4	1.6	2.4	9.6	4.5	
Կանադա									Հանքային վառելանյութեր, բիտումային միջոցներ, մոմանյութեր, կենդանի կենդանիներ
երկրի մասնաբաժինը ՀՀ արտահանման մեջ, %	6.2	5.9	6.0	6.0	7.3	7.8	0.3	5.1	
երկրի նպաստումը ՀՀ արտահանման աճին, տոկոսային կետ	1.1	0.2	0.4	0.6	1.0	2.1	-7.4	-1.4	Սև մետաղներ, ալյումին և իրեր դրանից
Իրանի Իսլամական Հանրապետություն									
երկրի մասնաբաժինը ՀՀ արտահանման մեջ, %	7.9	6.4	5.5	6.6	5.5	4.2	3.9	4.5	Ալյումին և իրեր դրանից
երկրի նպաստումը ՀՀ արտահանման աճին, տոկոսային կետ	0.2	-1.0	-0.7	-0.5	-0.2	-0.4	0.5	-0.1	
Նիդերլանդներ									Ալյումին և իրեր դրանից
երկրի մասնաբաժինը ՀՀ արտահանման մեջ, %	5.8	4.5	4.8	5.0	3.2	2.8	4.1	3.4	
երկրի նպաստումը ՀՀ արտահանման աճին, տոկոսային կետ	-2.8	-1.0	0.5	-1.1	-1.8	0.2	2.1	0.2	Ալյումին և իրեր դրանից
Միացյալ Նահանգներ									
երկրի մասնաբաժինը ՀՀ արտահանման մեջ, %	6.3	6.0	5.9	6.1	3.6	2.2	2.8	2.8	Ալյումին և իրեր դրանից
երկրի նպաստումը ՀՀ արտահանման աճին,	-1.0	0.1	0.2	-0.2	-2.5	-1.0	1.2	-0.8	

տոկոսային կետ									
Արաբական Միացյալ Էմիրություններ									Բնական կամ արհեստական մարգարիտ, թանկարժեք կամ կիսաթանկարժեք քարեր, թանկարժեք մետաղներ, ծխախոտ
Երկրի մասնաբաժինը ՀՀ արտահանման մեջ, %	0.7	0.6	0.8	0.7	0.6	3.6	4.3	2.8	
Երկրի նպաստումը ՀՀ արտահանման աճին, տոկոսային կետ	-0.04	0.002	0.2	0.05	-0.2	3.7	1.6	1.7	
Բելգիա									Բնական կամ արհեստական մարգարիտ, թանկարժեք կամ կիսաթանկարժեք քարեր, թանկարժեք մետաղներ, հանքաքար, խարամ և մոխիր
Երկրի մասնաբաժինը ՀՀ արտահանման մեջ, %	9.2	8.9	4.0	7.4	2.9	2.3	1.8	2.3	
Երկրի նպաստումը ՀՀ արտահանման աճին, տոկոսային կետ	4.2	0.3	-4.6	-0.04	-1.3	-0.1	-0.2	-0.5	

2015-2017 թվականներին ներմուծվող ապրանքների նկատմամբ երկրի սպառողական պահանջարկը բավարարվել է մեծ մասամբ Ռուսաստանի հաշվին. Ռուսաստանի մասնաբաժինը միջինում կազմել է ներմուծման 29.4%-ը (հիմնականում ներմուծվում է. հանքային վառելանյութեր, նավթ և նավթամթերք, գազ, հացահատիկներ և այլումին): Նշանակալի են նաև Չինաստանից, Գերմանիայից, ԻԻՀ-ից, Թուրքիայից և Իտալիայից ներմուծման մասնաբաժինները (կաթսաներ, սարքավորումներ, էլեկտրական մեքենաներ, ձայնագրող ապարատներ, վերգետնյա տրանսպորտային միջոցներ, դրանց մասեր, հանքային վառելանյութեր, հագուստ):

Արտահանման և ներմուծման նշված միտումների արդյունքում հիմնական գործընկեր երկրների կազմը գրեթե չի փոփոխվել, մինչդեռ ըստ աշխարհագրական կառուցվածքի արտաքին առևտրի կշիռները փոխվել են. նվազել է ԵՄ երկրների մասնաբաժինը՝ հիմնականում ի օգուտ ԵԱՏՄ երկրների: 2015-2017 թվականներին ՀՀ արտաքին առևտրաշրջանառության միջինում շուրջ 30.3%-ը բաժին է ընկել ԱՊՀ, 24.4%-ը՝ ԵՄ երկրներին և 45.4%-ը՝ այլ երկրներին (նախորդ երեք տարիներին միջինում՝ 29, 28 և 43%): ՀՀ արտաքին առևտրաշրջանառության մեջ ԵԱՏՄ երկրների միջին կշիռը (27.4%) նախորդ երեք տարիների միջինի նկատմամբ աճել է 2.9 տոկոսային կետով, ինչը հիմնականում պայմանավորվել է դեպի այդ երկրներ արտահանման նշանակալի աճով (հիմնականում Ռուսաստան):

Դրամական փոխանցումներ¹⁶

2015-2017 թվականներին դեպի Հայաստան դրամական փոխանցումները նախորդ երեք տարիների համեմատ միջինում կրճատվել են մոտ 8.0%-ով: 2017 թվականին դրամական փոխանցումները կազմել են 1494.6 մլն ԱՄՆ դոլար և տարվա ընթացքում աճել են 12.4%-ով՝ նպաստելով բնակչության տնօրինվող եկամուտների աճին: Ընդ որում՝ անձնական (մասնավոր) տրանսֆերտները տարվա ընթացքում աճել են 11.9%-ով (72.3 մլն ԱՄՆ դոլարով), սեզոնային աշխատողների կողմից ստացված զուտ աշխատավարձը՝ 11.2%-ով (65.6 մլն ԱՄՆ դոլարով), իսկ որպես ծառայություն դասակարգված սեզոնային աշխատանքների դիմաց ստացված եկամուտները՝ 11.2%-ով (13.1 մլն ԱՄՆ դոլարով):

Մասնավոր տրանսֆերտների և աշխատողների դրամական փոխանցումների հիմնական աղբյուր է հանդիսանում գործընկեր երկրների տնտեսական աճը. Ռուսաստանի և ԱՄՆ-ի միջին աճերը 2015-2017 թվականներին համապատասխանաբար կազմել են -0.4 և 2.2% (տես՝ Ներդիր 1-ը): 2017 թվականին դրամական փոխանցումների¹⁷ զուտ ներհոսքի կառուցվածքում մեծ կշիռ են կազմում Ռուսաստանից ներհոսող դրամական փոխանցումները (94.2%): Դրամական փոխանցումների վրա մեծ է նաև փոխարժեքի ազդեցությունը, այսպես՝ 2015 թվականին դոլարի նկատմամբ ռուսական ռուբլու խորը արժեզրկումը հանգեցրել է դոլարային արտահայտությամբ փոխանցումների էական կրճատման (ռուսական ռուբլով արտահայտված դրամական փոխանցումների կրճատումը համեմատաբար ավելի քիչ էր), իսկ 2017 թվականին փոխանցումների աճը հիմնականում պայմանավորվել է ռուսական ռուբլու արժևորմամբ:

Փոխարժեք

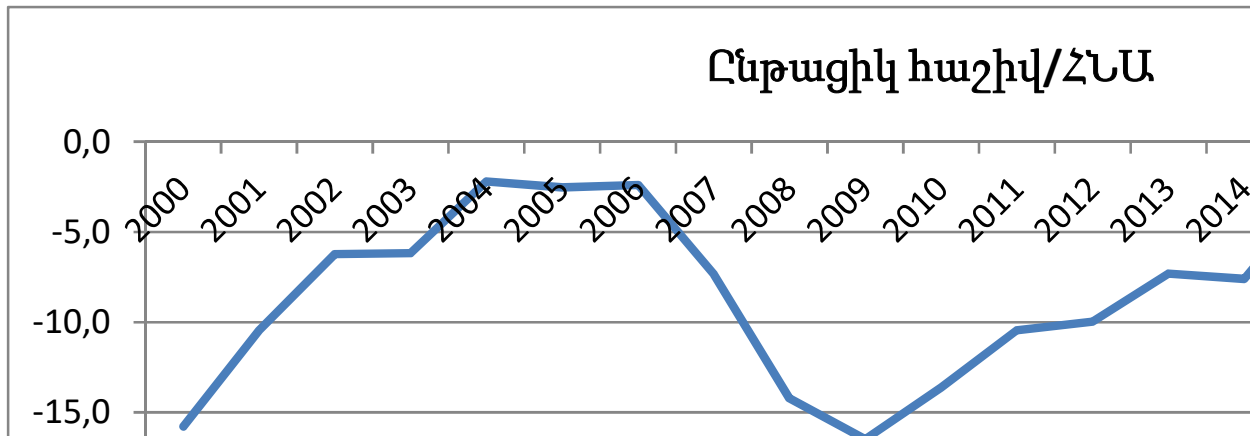
2015-2017 թվականներին ՀՀ դրամը ԱՄՆ դոլարի նկատմամբ շարունակաբար արժեզրկվել է՝ միջինում շուրջ 4.6%-ով: 2017 թվականին նախորդ տարվա միջինի նկատմամբ գրանցվել է ՀՀ դրամի անվանական արժեքի 0.5% արժեզրկում: 2018 թվականի առաջին հինգ ամիսներին ԱՄՆ դոլարի նկատմամբ ՀՀ դրամն արժևորվել է 0.7 տոկոսով: 2018 թվականի հունվար-մայիս ամիսներին միջին փոխարժեքը կազմել է 481.9 ՀՀ դրամ 1 ԱՄՆ դոլարի դիմաց (2017 թվականի առաջին հինգ ամիսներին՝ 485.2)՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի միջինի նկատմամբ արժևորվելով 0.7%-ով: Փոխարժեքի նման վարքագիծը համաշխարհային տնտեսության և տարածաշրջանային զարգացումների արդյունք է:

¹⁶ Ֆիզիկական անձանց դրամական փոխանցումները ներկայացված են «Դեպի ՀՀ անձնական դրամական փոխանցումներն ըստ վճարային հաշվեկշռի» ՀՀ ԿԲ-ի կայքում ընթացիկ տարվա հունիսի 14-ի դրությամբ հրապարակված տեղեկատվության հիման վրա (<https://www.cba.am/am/SitePages/statexternalsector.aspx>):

¹⁷ Դրամական փոխանցումների կառուցվածքը դիտարկվել է «ՀՀ բանկերի միջոցով ֆիզիկական անձանց անունով արտերկրներից մուտք եղած և ՀՀ-ից ֆիզիկական անձանց կողմից արտերկիր կատարված ընդամենը տարեկան փոխանցումներ» ՀՀ ԿԲ տվյալներով:

Ամփոփելով նշենք, որ միջնաժամկետ հորիզոնում վերը նշված միտումների արդյունքում 2018 թվականին ընթացիկ հաշվի պակասուրդը կկազմի ՀՆԱ-ի 3.6%-ը, իսկ 2019-2021 թվականներին՝ միջինում 4%՝ հասնելով իր երկարաժամկետ կայուն մակարդակին:

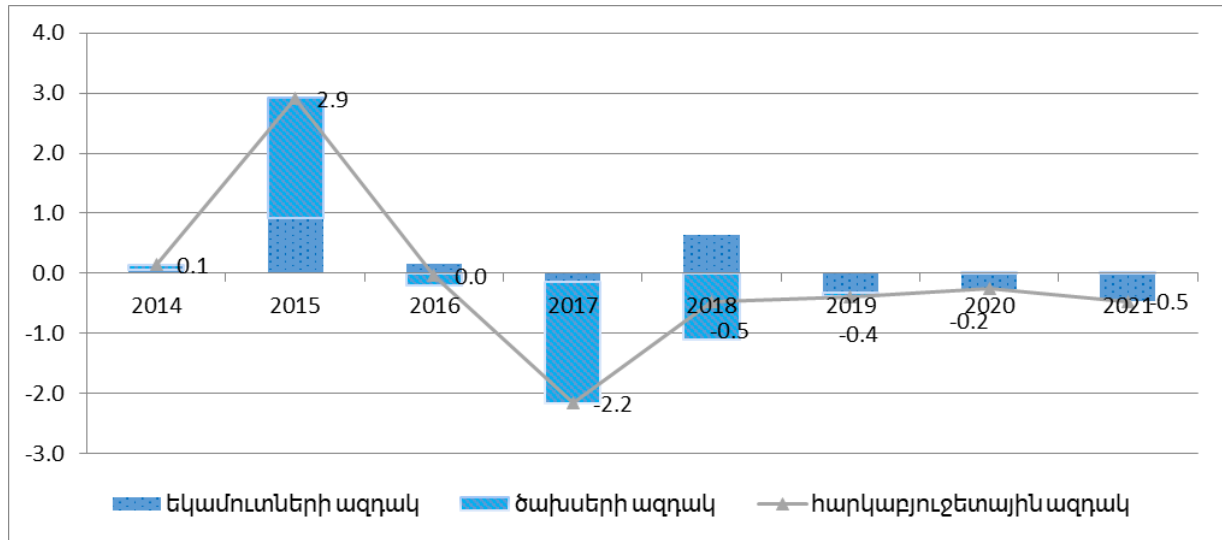
Գծապատկեր 7. Ընթացիկ հաշվի պակասուրդ/ՀՆԱ, տոկոս

2.1.7. Պետական հատված

ՀՀ կառավարությունը 2015-2016 թվականներին իրականացրել է խթանող հարկաբյուջետային քաղաքականություն. ընդ որում նպատակ էր դրվել նպաստել տնտեսական աճի վերականգնմանը և մակրոտնտեսական կայունության ապահովմանը՝ զուգահեռաբար ուշադրության կենտրոնում պահելով ՀՀ կառավարության պարտքի կայունության ապահովումը: Իսկ 2017 թվականին պարտքի կայունության պահպանման նպատակով նպատակադրվել և իրականացվել է զսպող հարկաբյուջետային քաղաքականություն:

Գծապատկեր 8. Հարկաբյուջետային ազդակը¹⁸

2015-2017 թվականներին ՀՀ պետական բյուջեի եկամուտները ՀՆԱ-ում միջինը կազմել են 22.8 %: 2016 և 2017 թվականներին ՀՀ պետական բյուջեի եկամուտները թեպետ աճել են, սակայն նվազման միտում են ունեցել ՀՆԱ-ի մեջ կշռում, 2016 թվականի 23.1% ՀՆԱ-ի մեջ կշիռը դարձել է 22.2%, նույն միտումը կարելի է արձանագրել նաև հարկային եկամուտներ և տուրքերում, որոնք համապատասխանաբար 21.3%-ից նվազել են 20.8%-ի: Սակայն, նշված ժամանակահատվածում հարկերի իրական պատկերն արտացոլող ճշգրտված հարկերը (առանց ԱԱՀ վերադարձի հարկեր) բարելավվել են 20.3%-ից մինչև 20.5% ՀՆԱ-ի մեջ կշռով: 2017 թվականի արդյունքներով նախորդ տարվա նկատմամբ պետական բյուջեի եկամուտների անվանական աճը կազմել է 5.7%, հարկեր և տուրքերը՝ 7.3%, իսկ ճշգրտված հարկեր տուրքերը՝ 10.7 %:

2015-2017 թվականներին ՀՀ պետական բյուջեի ծախսերը ՀՆԱ-ի մեջ միջինում կազմել են 27.9%, իսկ 2016 և 2017 թվականներին կազմել են համապատասխանաբար՝ 28.6 և 27.0%, որից կապիտալ ծախսերը նշված ժամանակահատվածներում կազմել են ՀՆԱ-ի 3.5 և 4.3%-ը (ցուցանիշը ներառում է ՌԴ-ից ստացված ռազմական վարկի հաշվարկային ծախսերը, որը կազմում է համապատասխանաբար ՀՆԱ-ի 0.5 և 1.6%-ը)

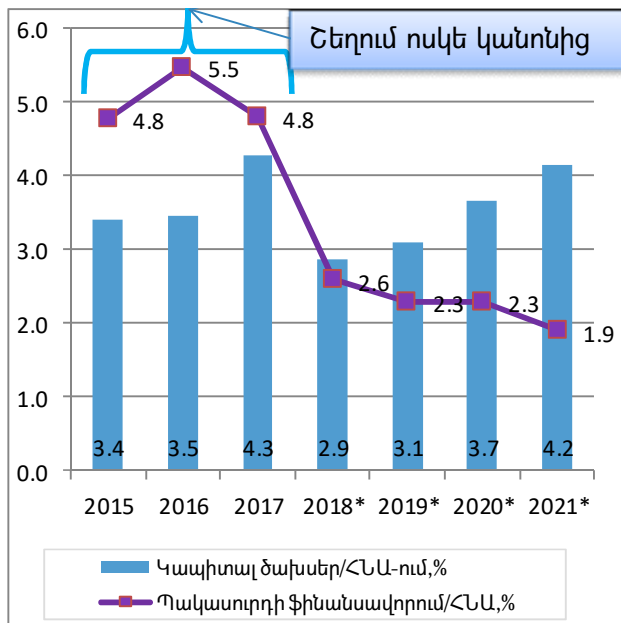
ՀՀ պետական բյուջեի դեֆիցիտը 2015-2016 թվականներին խթանող հարկաբյուջետային քաղաքականության արդյունքում աճել է՝ կազմելով համապատասխանաբար 4.8% և 5.5%: Իսկ 2017 թվականին իրականացված հարկաբյուջետային զսպող քաղաքականության արդյունքում պետական բյուջեի պակասուրդը կազմել է ՀՆԱ-ի 4.8%, իսկ ՀՀ տնտեսության վրա ազդեցություն արտացոլող

¹⁸ Հարկաբյուջետային քաղաքականության ազդեցությունն ամբողջական պահանջարկի վրա գնահատելու համար օգտագործվել է հարկաբյուջետային ազդակի ցուցանիշը, որը բյուջեի եկամուտների ազդակի և ծախսերի ազդակի հանրագումարն է, ընդ որում 2016-2017 թթ. ՌԴ-ից ստացված ռազմական վարկի հաշվարկային ծախսերը ներառված չեն :

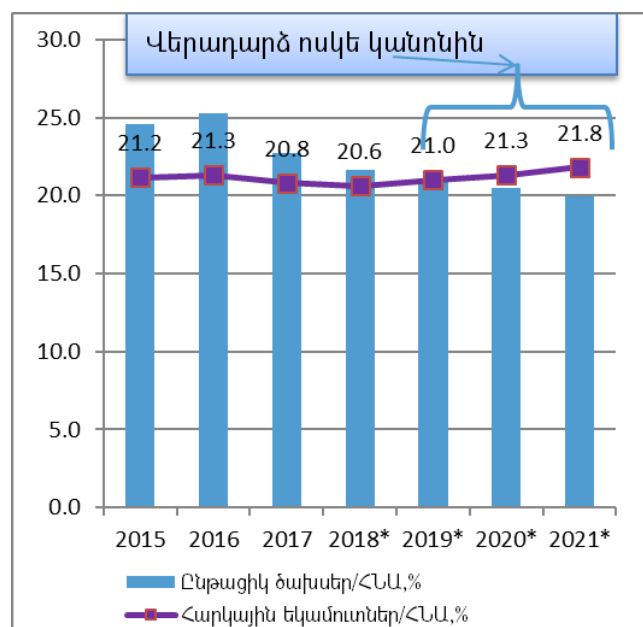
պակասորդը կազմել է ՀՆԱ-ի 3.2 %-ը, նախորդ տարվա 5.0%-ի դիմաց (ցուցանիշները չեն ներառում ՌԴ-ից ստացված ռազմական վարկի հաշվարկային ծախսերը, որը 2017 թվականի համար կազմել է ՀՆԱ-ի 1.6%-ը, իսկ 2016 թվականի համար ՀՆԱ-ի 0.5%):

2015-2016 թվականներին ոլորտում ախտորոշվել են որոշ առանցքային խնդիրներ. Այսպես հարկաբյուջետային քաղաքականության իրականացումն ուղեկցվել է պակասորդի մեծացմամբ, սակայն նկատվել են «ոսկյա կանոնից» շեղումներ: Այսինքն՝ պակասորդի ընդլայնումը չի ուղեկցվել կապիտալ ծախսերի համարժեք մեծացմամբ, իսկ ընթացիկ ծախսերն իրականացվել են ավելին, քան հարկային եկամուտներն են: Ընթացիկ ծախսերի իրականացումը, չնայած կարճաժամկետում խթանում է տնտեսական զարգացումը, սակայն երկարաժամկետ տնտեսական աճի տեսանկյունից առավելապես կարևորվում է կապիտալ ծախսերի իրականացումը: Հետևաբար փոխառությունների ներգրավումը հատկապես արդյունավետ կարող է լինել տնտեսության համար, եթե դրանք ուղղվում են կապիտալ ծախսերին: Այդ նպատակով 2017թ. հարկաբյուջետային քաղաքականության արդյունքում հնարավոր է եղել մեղմել վերոնշյալ խնդիրները:

Գծապատկեր 9. Ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի և պակասորդի կշիռը ՀՆԱ-ում, %

Գծապատկեր 10. Ընթացիկ ծախսերի և հարկեր, տուրքերի կշիռը ՀՆԱ-ում, %

Կանխատեսում. 2019-2021 թվականների միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրի հարկաբյուջետային շրջանակը կառուցվել է 2017թ. մշակված և 2018թ.-ից ուժի մեջ մտած հարկաբյուջետային կանոնների արդիականացված համակարգի¹⁹ հիման վրա:

Այդ կանոններին համահունչ՝ կանխատեսվող միջնաժամկետ հորիզոնում, հաշվի առնելով հարկաբյուջետային և պարտքային կայուն միջավայր ձևավորելու անհրաժեշտությունը, հարկաբյուջետային քաղաքականության ազդեցությունն ամբողջական պահանջարկի վրա բնութագրվելու է զսպող ազդեցությամբ: 2018 թվականին ակնկալվում է, որ ՀՀ պետական բյուջեի դեֆիցիտը կկազմի ՀՆԱ-ի 2.6%-ը, իսկ միջնաժամկետ հորիզոնում կիրականացվի դեֆիցիտի աստիճանական կրճատում, մինչև ՀՀ կառավարության պարտքի կայուն մակարդակի ապահովման անհրաժեշտ մակարդակ (1.9%):

Այս միջավայրում 2018 թվականի համար կանխատեսվում է ՀՆԱ-ի նկատմամբ հարկային եկամուտների 20.6% մակարդակի ապահովում: Իսկ 2019-2021 թվականներն ընդգրկող հարկաբյուջետային քաղաքականության կանխատեսումները հիմնված են այն սկզբունքների վրա, որ ՀՆԱ-ի նկատմամբ հարկային եկամուտների բարելավումը կկազմի միջինը շուրջ 0.4 տոկոսային կետ:

Հաշվի առնելով նախորդ տարիներին ՀՀ տնտեսության և քաղաքականության խնդիրների ախտորոշումը՝ հարկաբյուջետային արդիականացված կանոնների համակարգը թույլ է տվել միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրի հիմքում էական փոփոխություն նախագծել: Միջնաժամկետ հորիզոնում չնայած հարկաբյուջետային քաղաքականությունը սահմանափակված է պարտքի կայունության ապահովման անհրաժեշտությամբ, սակայն այնուհանդերձ կառավարությունը հիմք ընդունելով նախորդ տարիներին քաղաքականության ոլորտում բացահայտված հիմնախնդիրները նախագծել է այնպիսի հարկաբյուջետային քաղաքականություն, որը համահունչ կլինի «ոսկյա կանոնին», կայուն հիմքեր կստեղծի երկարաժամկետ տնտեսական աճի համար, այսինքն՝ կապիտալ ծախսերի մասնաբաժնի մեծացում և ընթացիկ ծախսերի ավելի փոքր մակարդակ՝ հարկային եկամուտների համեմատությամբ: Եթե 2015-2017 թվականին ընթացիկ ծախսեր/ՀՆԱ ցուցանիշը գերազանցել է հարկային եկամուտներ/ՀՆԱ ցուցանիշը շուրջ 2.5 տոկոսային կետով, ապա հորիզոնի վերջում հարկային եկամուտները/ՀՆԱ-ն կգերազանցի ընթացիկ ծախսերի մակարդակը շուրջ 2.0 տոկոսային կետով: Սա այն քաղաքականությունն է, որը թույլ կտա պարտքի կայունության ապահովման սահմանափակման պայմաններում իրականացնել հարկաբյուջետային կոնսոլիդացիա՝ միաժամանակ հիմքեր ստեղծելով հեռանկարային տնտեսական աճի համար:

¹⁹ Համակարգի վերաբերյալ վերաբերյալ տեղեկատվությունը ներկայացված է այս ՄԺԾԾ մասը կազմող <<<< կառավարության պարտքի նվազեցման 2019-2023թթ. ծրագրում>>

Հավելված. Հիմնական մակրոտնտեսական ցուցանիշներ

Ցուցանիշներ	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
	փաստ	փաստ	փաստ	ծրագիր	կանխ.	կանխ.	կանխ.
Անվանական ՀՆԱ, մլրդ դրամ	5,043.6	5,067.3	5,568.9	6,053.0	6,630.4	7,275.9	7,990.7
Իրական ՀՆԱ ինդեքս	103.2	100.2	107.5	104.5	105.3	105.5	105.6
ՀՆԱ-ի ինդեքս դեֆլյատոր	101.2	100.3	102.2	104.0	104.0	104.0	104.0
Գնաճ (ժամանակաշրջանի վերջ), տոկոս	-0.1	-1.1	2.6	3.2	4.0	4.0	4.0
Գնաճ (միջին, նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ), տոկոս	3.7	-1.4	-1.0	2.8	3.8	4.0	4.0
<u>ՀՆԱ իրական աճն ըստ ճյուղերի ավելացված արժեքների. տոկոս</u>							
ՀՆԱ	3.2	0.2	7.5	4.5	5.3	5.5	5.6
Արդյունաբերություն	6.2	7.6	6.6	4.0	5.7	5.9	6.4
Գյուղատնտեսություն	13.2	-5.0	-5.3	4.0	4.0	4.0	4.0
Շինարարություն	-3.1	-14.1	2.5	4.5	6.0	6.0	6.0
Ծառայություններ	1.6	3.2	12.4	4.8	5.4	5.7	5.7
Զուտ հարկեր	-5.1	-3.7	10.1	4.3	5.3	5.3	5.3
<u>ՀՆԱ ծախսային բաղադրիչների իրական աճերը, տոկոս</u>							
Վերջնական սպառում	-6.2	-1.2	9.5	7.3	5.5	4.5	4.6
Պետական	4.7	-2.4	13.1	8.7	3.0	1.3	3.8
Մասնավոր	-7.7	-1.0	9.0	7.0	6.0	5.0	4.7
Կապիտալի համախառն կուտակում	-1.2	-8.7	13.9	9.1	7.7	7.5	6.9
Ապրանքների և ծառայությունների արտահանում	4.9	19.1	19.7	11.9	11.6	9.7	9.7
Ապրանքների և ծառայությունների ներմուծում	-15.1	7.6	26.8	10.8	8.6	6.4	5.9
<u>Արտաքին հատված (մլն ԱՄՆ դոլարով)</u>							
Ապրանքների և ծառայությունների արտահանում	3,136.3	3,500.4	4,273.3	5,052.2	5,777.9	6,497.9	7,306.6
Ապրանքների և ծառայությունների ներմուծում	4,418.2	4,516.2	5,818.0	6,689.1	7,516.0	8,277.4	8,987.2
Ապրանքների արտահանում	1,623.9	1,890.7	2,378.3	2,854.0	3,304.9	3,827.1	4,422.2
Ապրանքների ներմուծում	2,810.3	2,835.1	3,860.4	4,555.3	5,147.5	5,695.7	6,302.3
Ապրանքների արտահանման աճ, տոկոս	-4.4	16.4	25.8	20.0	15.8	15.8	15.6
Ապրանքների ներմուծման աճ, տոկոս	-25.1	0.9	36.2	18.0	13.0	10.7	10.7
Ընթացիկ հաշիվ	-272.4	-238.1	-399.9	-444.4	-489.9	-556.4	-623.8

<u>ՀՆԱ-ի նկատմամբ տոկոսով</u>							
Ապրանքների և ծառայությունների հաշվեկշիռ	-12.1	-9.6	-13.4	-13.3	-13.3	-12.6	-11.1
Ապրանքների և ծառայությունների արտահանում	29.7	33.2	37.0	41.2	44.1	46.2	48.2
Ապրանքների և ծառայությունների ներմուծում	41.9	42.8	50.4	54.5	57.3	58.8	59.3
Առևտրային հաշիվ	-11.2	-9.0	-12.8	-13.9	-14.1	-13.3	-12.4
Ընթացիկ հաշիվ (ներառյալ պաշտոնական տրանսֆերտները)	-2.6	-2.3	-3.5	-3.6	-3.7	-4.0	-4.1

2.2. ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐԻ ԱՐԴՅՈՒՆՔՈՒՄ ԿԱՏԱՐՎԱԾ ԵՆԹԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՆ ՈՒ ՌԻՍԿԵՐԸ ԵՎ ԻՐԱԿԱՆ ՀՆԱ-Ի ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐԻ ՀԱՎԱՆԱԿԱՆԱՅԻՆ ԲԱՇԽՈՒՄԸ

Ենթադրությունները, որոնք ընկած են տնտեսական կանխատեսումների հիմքում

- Հայաստանը, որպես փոքր և բաց տնտեսություն ունեցող երկիր, շատ արագ է արձագանքում համաշխարհային տնտեսական զարգացումներին: Դրանով էլ պայմանավորված ենթադրվում է, որ ՀՀ տնտեսության զարգացումը կլինի հիմնական գործընկեր երկրների տնտեսական զարգացումների ուղղվածությանը համահունչ՝ պահպանելով ՀՀ տնտեսության աճի միտումները նաև միջնաժամկետ հատվածում: Արժույթի միջազգային հիմնադրամի կանխատեսումներով (տես՝ Ներդիր 1-ը) Հայաստանի հիմնական գործընկեր երկրներում, այդ թվում՝ Ռուսաստանում, ԱՄՆ-ում և Եվրոպայում միջնաժամկետ հատվածում կանխատեսվում է տնտեսությունների հետագա զարգացում, թեև ընթացիկ տարվա բարձր տնտեսական աճը հաջորդ տարիներին կընթանա համեմատաբար դանդաղ տեմպերով:
- Ռուսաստանի նկատմամբ կիրառվող պատժամիջոցների ընդլայնմամբ պայմանավորված՝ միջնաժամկետում դեպի Հայաստան դրամական փոխանցումները կկրճատվեն՝ զսպելով համախառն պահանջարկը:
- Արտահանման նոր շուկաներում դիրքավորման, ներդրումների ներգրավման և արտահանման խթանման քաղաքականության ազդեցությամբ պայմանավորված՝ արտահանումը ներմուծման համեմատ առաջանցիկ տեմպեր կունենա, ինչով էլ կպայմանավորվեն 2019-2021 թվականների արտաքին առևտրի զարգացումները:
- Ներքին տնտեսությունում տնտեսվարող սուբյեկտների գործունեության հեշտացմանն ու պարզեցմանն ուղղված բազմակողմ ինստիտուցիոնալ բարեփոխումները լազավորված դրական ազդեցություն կունենան տնտեսության աշխուժացման վրա: Այս պայմաններում ակնկալվում է, որ 2019-2021 թվականներին տնտեսական աճի հիմնական շարժիչ ուժ են լինելու արդյունաբերությունը և ծառայությունների ոլորտը:

Կանխատեսումներում առկա ռիսկերը

Կանխատեսման առկա ռիսկերը պայմանավորվում են ինչպես արտաքին, այնպես էլ ներքին տնտեսական գործոններով, որոնք կարող են հանգեցնել ինչպես տնտեսական աճի տեմպերի ավելացմանը, այնպես էլ նվազմանը՝ ներկայացված կենտրոնական կանխատեսումների համեմատ:

ՀՆԱ-ի աճի ուղղությամբ նպաստող ռիսկեր.

Արտաքին միջավայր.

- Եթե համաշխարհային տնտեսական աճը միջնաժամկետում պահպանվի 2018-2019 թվականների բարձր մակարդակում և գործընկեր երկրների հետագա զարգացումները լինեն ավելի բարենպաստ, քան կանխատեսումներն են, ՀՀ տնտեսական աճը կլինի ավելի բարձր: Այս իրավիճակի դրսևորումն ավելի հավանական կլինի, հատկապես, եթե Ռուսաստանի տնտեսությունը աճի ավելի արագ, քան ակնկալվում է:
- Ներքաղաքական վերջին իրադարձություններով և կառավարության կողմից վարվող ներդրումների ներգրավման քաղաքականության ազդեցությամբ պայմանավորված սպասվածից ավելի օտարերկրյա ներդրումների ներգրավման և արտահանման շուկաների ավելի արագ ընդլայնման արդյունքում տնտեսական աճի մակարդակը նույնպես կարող է կանխատեսվածից ավելի բարձր լինել:
- Պարենային և ոչ պարենային ապրանքների միջազգային շուկաներում գնաճային ցածր միջավայրը կարող է նպաստել տեղական արտադրության աճին՝ արտադրության ցածր ծախսերի միջոցով:

Ներքին միջավայր.

- Եթե ՀՀ կառավարության կողմից իրականացվող տնտեսական բարեփոխումների՝ հատկապես գործարար միջավայրի բարելավման, շուկայի կենտրոնացվածության նվազման, ստվերային տնտեսության և կոռուպցիայի կրճատմանն ուղղված քաղաքականության արդյունքում ակնկալվում է տնտեսական աճի մակարդակ կանխատեսվածից ավելի բարձր մակարդակ:
- Միջնաժամկետ հատվածում տնտեսական աճի տեմպերի վրա նշանակալի ազդեցություն կարող է ունենալ նաև կենսաթոշակային համակարգի ամբողջական ներդրումը, որը նպաստելու է Հայաստանում ֆինանսական միջնորդության մակարդակի բարձրացմանը, հետևաբար նաև տնտեսության իրական հատվածի համար վարկային խոշոր, երկարաժամկետ և մատչելի ռեսուրսների հասանելիության ապահովմանը: Ոլորտում իրականացվող բարեփոխումների առավել հարթ և արդյունավետ ընթացքը կարող է հանգեցնել միջնաժամկետ հատվածում տնտեսական աճի առավել բարձր տեմպերի ձեռքբերման:
- Հիմնականում վարկավորման պայմանների դյուրինացմամբ պայմանավորված 2017 թվականին և 2018 թվականի առաջին ամիսներին նկատվում է վարկավորման աճի արագացում:

Նշված միտումի պահպանումը դրական ազդեցություն կունենա նաև տնտեսության ակտիվացման վրա և տնտեսական աճի մակարդակը կլինի կանխատեսվածից ավելի բարձր:

- Վերջին քաղաքական իրադարձությունների արդյունքում տնտեսությունում ձևավորված դրական սպասումները կարող են հանգեցնել տնտեսության սպասվածից ավել աշխուժացման:

ՀՆԱ-ի աճի կանխատեսումները նվազեցնող ռիսկերը կապյմանավորվեն ստորև ներկայացված և՛ արտաքին, և՛ ներքին միջավայրի զարգացումներով:

Արտաքին միջավայր.

- Աշխարհաքաղաքական իրավիճակը, այդ թվում՝ տարածաշրջանային ռազմական հակամարտությունները, ինչպես նաև հարևան պետությունների հետ քաղաքական հակադրությունները էական ռիսկեր են առաջացնում տնտեսական աճի ապահովման տեսանկյունից, որն ավելի է սրվում պատժամիջոցների ընդլայնման հետևանքով Ռուսաստանի տնտեսական խնդիրներով պայմանավորված:
- Չնայած համաշխարհային տնտեսական զարգացման վերաբերյալ դրական սպասումներին, այնուհանդերձ, կանխատեսումներում բացասական փոփոխությունների հավանականությունը ժամանակի ընթացքում մեծանում է, հատկապես՝ միջնաժամկետ հատվածում առկա է ավելի ցածր աճի սցենարի հավանականություն և ներառական աճի անհրաժեշտություն: Համաշխարհային վերելքի ներկայիս շարժիչ ուժերի՝ առևտրի և ներդրումների աճի տեմպերի հնարավոր դանդաղումը կհանգեցնի մեր երկրից արտահանվող ապրանքների նկատմամբ պահանջարկի շարունակական անկման, ինչպես նաև մետաղների գների նվազման՝ հանգեցնելով Հայաստանից ապրանքների արտահանման նվազմանը, արտահանման հաշվին արտարժույթի ներհոսքի կրճատմանը, հետևաբար և ՀՆԱ-ի աճի տեմպերի դանդաղմանը:
- Նավթի միջազգային գների ակնկալվածից ավելի ցածր մակարդակը և հումքային այլ ապրանքների գների նվազումը կազդեն մեր երկրի ՀՆԱ-ի կանխատեսվածից ավելի ցածր աճի վրա հիմնականում երկու ճանապարհներով. ուղղակի՝ հումքի արտահանմամբ պայմանավորված արտադրության ծավալների կրճատման միջոցով (մետաղների գների ավելի ցածր մակարդակի դրսևորման դեպքերում) և անուղղակի՝ Ռուսաստանից ստացվելիք մասնավոր տրանսֆերտների կրճատման միջոցով (վառելիքի գների նվազման դեպքում):
- Մետաղների գների հնարավոր նվազման հետ կապված միջնաժամկետում ուղղակի օտարերկրյա ներդրումների ներհոսքի նվազումը կարող է զսպող ազդեցություն ունենալ թողարկման ծավալների՝ հետևաբար ՀՆԱ-ի աճի տեմպերի վրա:

- Ռուսաստանի նկատմամբ կիրառվող պատժամիջոցների և նավթի գների ցածր մակարդակի դեպքում Ռուսաստանի վերականգնման տեմպերի դանդաղումը ռիսկ է առաջացնում ՀՀ ներհոսող տրանսֆերտների, արտահանման ծավալների, հետևաբար նաև Հայաստանի տնտեսական աճի տեմպի դանդաղման ուղղությամբ:
- Համաշխարհային տնտեսության զարգացման ներկա փուլում առկա են որոշ խնդիրներ կապված ԱՄՆ-ում ավելցուկային պահանջարկի ձևավորման հետևանքով դրամավարկային քաղաքականության հնարավոր խստացման, բարձր պարտքի բեռ ունեցող զարգացող երկրներում ֆինանսական պայմանների խստացման հետևանքով առաջ եկող դժվարությունների, առևտրային սահմանափակումների և պատասխան միջոցառումների և մակրոտնտեսական քաղաքականության վրա դրանց ազդեցության ռիսկի հետ: Միջնաժամկետում, եթե վերոնշյալ ռիսկերը շարունակվեն, դա կանդրադառնա գլոբալ տնտեսության հետագա աճի վրա: Արդյունքում, գլոբալ պահանջարկի աճը կլինի ավելի դանդաղ, քան ակնկալվում է, որն էլ իր բացասական ազդեցությունը կունենա Հայաստանի տնտեսական աճի վրա:

Ներքին միջավայր.

- Ներքին միջավայրից բխող հիմնական ռիսկը բնակլիմայական անբարենպաստ պայմանների շարունակական դրսևորման հետևանքով գյուղատնտեսության ճյուղում հնարավոր ավելի ցածր աճի արձանագրումն է: Կանխատեսվող հորիզոնում կառավարությունը շարունակելու է գյուղատնտեսության օժանդակությանն ուղղված միջոցառումների իրականացումը, սակայն բնակլիմայական անբարենպաստ պայմանները կարող են լրացուցիչ ռեսուրսների ներդրման պահանջ առաջացնել՝ դանդաղեցնելով կառավարության բարեփոխումները²⁰, որի պայմաններում տնտեսական աճի մակարդակը կարող է կանխատեսվածից ավելի ցածր լինել:
- Մակրոտնտեսական քաղաքականության արդյունքների սպասվածից ավելի ուշ արտահայտման դեպքում տնտեսական աճի նվազման ռիսկ կարող է առաջանալ:
- ՀՀ կառավարության կողմից վարվող ներդրումների ներգրավման քաղաքականության ակնկալվող արդյունքների սպասվածից ավելի ուշ արտահայտման դեպքում կարող է առաջանալ տնտեսական աճի նվազման ռիսկ:

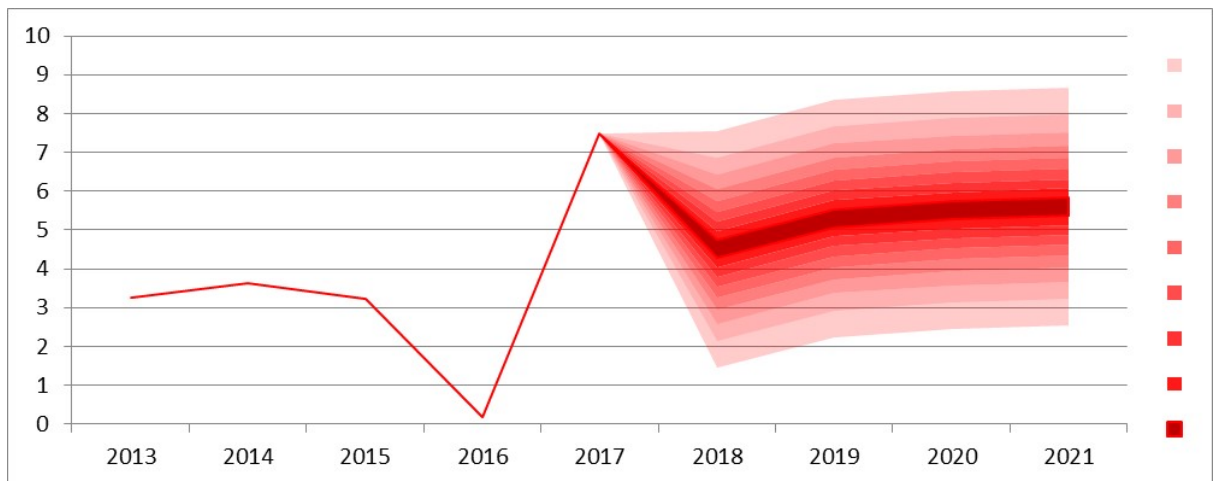
²⁰Սա հիմնականում աշխատում է այն տրամաբանությամբ, որ անբարենպաստ բնակլիմայական պայմանների արդյունքում սոցիալական և տնտեսական բացասական հետևանքները վերացնելու համար կառավարությունը պարտադրված է լինելու ռեսուրսների սահմանափակվածության պայմաններում այլ ծրագրից միջոցները վերաուղղել վերոնշյալ խնդիրների լուծմանը, ինչի արդյունքում կարտամղվեն բարեփոխումների ծրագրերի համար հատկացված միջոցները:

- Թեղուտի հանքի շահագործման դադարեցումը սպասվածից ավելի երկար տևելու արդյունքում տնտեսական աճի մակարդակը կարող է կանխատեսվածից ավելի ցածր լինել:
- Ամուլ Սարի ոսկու հանքի շահագործման հետաձգման պայմաններում տնտեսական աճի մակարդակը կարող է կանխատեսվածից ավելի ցածր լինել:

Գնահատվում է, որ կանխատեսվող հորիզոնում առավել բարձր են տնտեսական ռիսկերը հավասարակշռված են:

Իրական տնտեսական աճի կանխատեսումների հետ կապված անորոշությունների և ռիսկերի հաշվեկշռի վերաբերյալ վերոնշյալ միտումների ազդեցության քանակական գնահատականներն իրենց արտացոլումն են գտել ստորև ներկայացվող տնտեսական աճի հավանականային բաշխման գծապատկերում և համապատասխան աղյուսակում (տես՝ Գծապատկեր 11 և Աղյուսակ 5):

Գծապատկեր 11. Իրական ՀՆԱ-ի աճի կանխատեսման հավանականությունների բաշխումը²¹

Ինչպես երևում է Գծապատկեր 11-ից, իրական ՀՆԱ-ի տարեկան աճի կենտրոնական կանխատեսումներից շեղման ռիսկերը հավասարակշռված են: Կանխատեսումների բաշխման հավանականությունները առավել պարզորոշ երևում են ստորև բերված աղյուսակում:

²¹ Հավանականային կանխատեսման գրաֆիկի կառուցման ընդհանուր մեթոդաբանությունը ներկայացված է «2.3.1. 2019-2021 թվականներին ՄԺԾԾ հարկային եկամուտների վրա ազդող մակրոտնտեսական կանխատեսված ցուցանիշներից շեղման ռիսկերի ազդեցության քանակական գնահատումը» բաժնում:

Աղյուսակ 5. Իրական ՀՆԱ-ի աճի կանխատեսման հավանականությունների բաշխումը

Տնտեսական աճի միջակայքը	Տնտեսական աճի՝ տվյալ միջակայքում ձևավորվելու հավանականությունը			
	2018	2019	2020	2021
2.5-4.5	35%	27%	24%	23%
4.5-6.5	37%	41%	42%	41%
6.5-8.5	17%	22%	24%	26%

Աղյուսակ 5-ի 1-ին սյունը իրենից ներկայացնում է տնտեսական աճի հնարավոր միջակայքերը, իսկ 2-ից 5-րդ սյունները՝ համապատասխան միջակայքերում միջնաժամկետում տնտեսական աճի գտնվելու հավանականությունները:

Աղյուսակում ներկայացվել են տնտեսական աճի ամենահավանական միջակայքերը, որոնք միասին ծածկում են բաշխման ընդհանուր հավանականության շուրջ 90%-ը, այսինքն՝ հավանականությունը, որ տնտեսական աճը կգտնվի 2.5-ից 8.5% միջակայքում, կազմում է մոտ 90%:

2018-2021 թվականներին տնտեսական աճի ձևավորման ամենաբարձր հավանականությունն կենտրոնական կանխատեսումները պարունակող համապատասխան միջակայքում է (Գծապատկեր 11-ում այն մուգ կարմիր է, իսկ Աղյուսակ 5-ում՝ հոծ նշումով), և ինչպես տեսնում դեպի վերև և ներքև ռիսկերը հավասարակշռված են:

Ուստի, ծրագրի «Համախառն առաջարկ» հատվածում ներկայացված տնտեսական աճի բազային կանխատեսման սցենարից շեղումները հավասարակշռված են:

Վերը նկարագրված ռիսկերը կարող են շեղումներ մտցնել 2019-2021 թվականների միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրի սցենարի հիմքում ընկած կանխատեսումներում և ենթադրություններում, ինչն էլ կարող է անդրադառնալ հարկային եկամուտների նախատեսված հոսքերի վրա: Ստորև ներկայացվում են կանխատեսումների և ենթադրությունների հետ կապված ռիսկերի ազդեցության քանակական գնահատականները:

2.3. ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵԻ ՎՐԱ ՄԱԿՐՈՏԵՏԵՍԱԿԱՆ ԿԱՆԽԱՏԵՍՎԱԾ ՑՈՒՑԱՆԻՇՆԵՐԻՑ ՇԵՂՄԱՆ ՌԻՍԿԵՐԻ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅԱՆ ՔԱՆԱԿԱԿԱՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

2.3.1. 2019-2021 թվականներին ՄԺԾԾ հարկային եկամուտների վրա ազդող մակրոտնտեսական կանխատեսված ցուցանիշներից շեղման ռիսկերի ազդեցության քանակական գնահատումը

Միջնաժամկետ հատվածում հարկային եկամուտների կանխատեսվող հոսքերի վրա մակրոտնտեսական բնույթի ռիսկերի ազդեցության քանակական գնահատումը հիմնվել է ստորև նկարագրված **կանխատեսումների ռիսկի և ենթադրություններից շեղումների ռիսկի** վրա:

1. Կանխատեսումների ռիսկ

Սովորաբար կանխատեսումներ իրականացնելիս ի հայտ են գալիս հանգամանքներ, որոնք կապված են լինում օգտագործվող կանխատեսման մոդելների տեղայնացումից և մասնավորեցումից, տնտեսության կառուցվածքային տեղաշարժերից²², նոր երևույթներից (որի վերաբերյալ նախկինում տեղեկատվությունը բացակայել է) և այլն: Այս ռիսկերն ընդունված է անվանել կանխատեսման ռիսկեր: ՄԺԾԾ տեսանկյունից կարևորվում է ՀՆԱ-ի կանխատեսման ռիսկի գնահատումը, քանի որ ՄԺԾԾ սցենարի հարթ իրականացումը կախված է տնտեսությունում ստեղծված անվանական ՀՆԱ-ի մեծությունից: ՀՆԱ-ի գծով կանխատեսումների ռիսկը գնահատվել է ետգնաժամային տարիներին միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրերի հիմքում դրվող ՀՆԱ-ի կանխատեսված ցուցանիշների և ՀՆԱ-ի փաստացի ցուցանիշների միջև շեղման հիման վրա: Մասնավորապես, ՀՆԱ-ի միջնաժամկետ կանխատեսումներից փաստացիի շեղումները նախաձգնաժամային 2003-2008թթ. ժամանակահատվածի համար եղել են 7.1-9.0 տոկոսային կետ, իսկ ետգնաժամային 2010-2017թթ. համար 2.0-2.8 տոկոսային կետ: Այս պարագայում, հաշվի առնելով կանխատեսվածից ցածր ՀՆԱ-ի ձևավորման վերոնկարագրյալ ռիսկերի գերակշռությունը՝ որպես ռիսկ է դիտարկվել ՀՆԱ-ի կանխատեսված մակարդակից 2.2 տոկոսային կետով ավելի ցածր մակարդակի ձևավորումը 2019 թվականին, 2.6 տոկոսային կետով ցածր 2020 թվականին և 2.8 տոկոսային կետով ցածր 2021 թվականին:

Արդյունքում, ՀՆԱ նվազման ռիսկի ազդեցությունը հարկային եկամուտների վրա 2019, 2020 և 2021 թվականների համար գնահատվում է համապատասխանաբար 10.5, 13.8 և 16.3 մլրդ ՀՀ դրամ ֆինանսական պահանջի ավելացման ուղղությամբ:

2. Ենթադրություններից շեղումների ռիսկ

ՄԺԾԾ հիմքում դրվող կանխատեսումները կառուցվում են որոշակի ենթադրությունների հիման վրա, որոնք էլ իրենց հերթին կախված են արտաքին գործոններից (օրինակ, ներքին տնտեսության գնաճը՝ միջազգային շուկաների գների կանխատեսվող վարքագծից): Սակայն միշտ չէ, որ այդ ենթադրությունները կանխատեսվող հորիզոնում իրականություն են դառնում՝ կապված ՀՀ կառա-

²²Սա որոշակիորեն կապված է նաև մոդելների սպեցիֆիկացիաների հետ, քանի որ ժամանակային շարքերի վրա հիմնված մոդելներն իրենց մեջ ներառում են տնտեսության նախորդ ժամանակահատվածի զարգացումների տեղեկատվությունը, իսկ կանխատեսվող տարում ի հայտ եկող տնտեսության կառուցվածքային տեղաշարժը միայն կարող է ներառվել հաջորդ տարվա կանխատեսումների մոդելներում:

վարության և ՀՀ ԿԲ-ի կառավարման դաշտից դուրս ի հայտ եկող երևույթների հետ (օրինակ՝ նավթի համաշխարհային գների հնարավոր փոփոխությունները):

Ենթադրությունները շեղումների ռիսկ է ԵՏՄ անդամ պետությունների տնտեսական զարգացումները: Միաժամանակ, ՀՀ պետական բյուջեի հարկային եկամուտներում մաքսատուրքերի մասնաբաժինը կարող է փոփոխվել նոր պետությունների ԵՏՄ-ին անդամակցությունից:

2.1. Գնաճի շեղման հնարավոր չափը

Գնաճի ցուցանիշի շեղման հնարավոր չափ է դիտարկվում ՀՀ ԿԲ-ի կողմից դրամավարկային քաղաքականության ծրագրում (գնաճի հաշվետվություններում) ներկայացվող գնաճի նպատակային ցուցանիշի կենտրոնական արժեքից շեղման առավելագույն չափը:

ՀՀ ԿԲ-ի կողմից միջնաժամկետ հորիզոնում գնահատվում է գնաճի կայունացում նպատակային ցուցանիշի շուրջ: Հարկ է նկատել, որ 2016 թվականի տարեսկզբից ՀՀ սպառողական շուկայում արձանագրվել է գնանկումային միջավայր, սակայն ՀՀ ԿԲ կողմից իրականացվող հետևողական դրամավարկային քաղաքականության արդյունքում միջնաժամկետ հորիզոնում գնաճի ցուցանիշը աստիճանաբար կմոտենա նպատակային կենտրոնական արժեքին: Կանխատեսված ցուցանիշից գնաճի շեղման ռիսկերը միջնաժամկետ հորիզոնում գնահատվում են հավասարակշռված՝ գնաճի կենտրոնական արժեքից **դեպի ներքև՝ 1.5 տոկոսային կետի չափով** (այսինքն՝ գնաճի ներքին սահմանը 2.5 տոկոս է) և **դեպի վերև շեղումը՝ 1.5 տոկոսային կետի չափով** (վերին սահմանը 5.5 տոկոս է):

Գնաճի շեղման ռիսկը կարող է ազդեցություն ունենալ ՀՀ պետական բյուջեի և՛ եկամտային, և՛ ծախսային կատարողականների վրա՝ անուղղակի հարկերի, ինչպես նաև ապրանքների և ծառայությունների գծով ծախսերի ուղղությամբ: Գնանկումային պայմաններում հարկերից մուտքերը կկրճատվեն և ընդհակառակը:

Արդյունքում, գների նվազման ռիսկի ազդեցությունը հարկային եկամուտների վրա 2019, 2020 և 2021 թվականների համար գնահատվում է համապատասխանաբար 2.0, 2.2 և 2.4 մլրդ ՀՀ դրամ ֆինանսական պահանջի ավելացման ուղղությամբ:

2.2. Փոխարժեքի շեղման հնարավոր չափը

ՀՀ ԿԲ-ն և ՀՀ ՖՆ-ն փոխարժեքի կանխատեսումներ չեն իրականացնում և մակրոտնտեսական քաղաքականությունն իրականացվում է լողացող փոխարժեքի սկզբունքի հիման վրա, ընդ որում, յուրաքանչյուր տարվա մակրոտնտեսական ցուցանիշների կանխատեսումների հիմքում

դրվում է փոխարժեքի անփոփոխ (որոշակի պահի դրությամբ) մակարդակ: Սակայն փոխարժեքի տատանումները կազդեն ներմուծումից ՀՀ պետական բյուջե մուտքագրվող հարկային եկամուտների վրա:

Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ պատմականորեն և՛ արժևորման, և՛ արժեզրկման ուղղությամբ փոխարժեքի տատանումների բացարձակ շեղման միջին չափը չի գերազանցել 5.0 տոկոսը՝ որպես ռիսկ է դիտարկվել ԱՄՆ դոլարի նկատմամբ ՀՀ դրամի առավելագույնը 5 տոկոս արժեզրկումը:

Արդյունքում, փոխարժեքի 5 տոկոսով արժեզրկման ռիսկի դրսևորման դեպքում, այլ հավասար պայմաններում, 2019, 2020 և 2021 թվականներին կարելի է ապահովել հարկային եկամուտների համապատասխանաբար 11.8, 13.4 և 14.6 մլրդ ՀՀ դրամ լրացուցիչ մուտք:

2.3. Ներմուծման գծով ռիսկի հնարավոր չափը

Քանի որ մաքսային սահմանին ներմուծումից գանձվող անուղղակի հարկերը էական կշիռ ունեն պետական բյուջեի ընդհանուր հարկային եկամուտներում, անհրաժեշտ է գնահատել նաև ներմուծման հնարավոր նվազման պարագայում հարկային եկամուտների նվազման ռիսկի չափը: Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ 2015 թվականից Հայաստանը ԵՏՄ անդամ պետություն է հանդիսանում, գնահատականներում մաքսատուրքերի մասնաբաժինը հանվել է ընդհանուր հարկային եկամուտներից, որպեսզի ավելի ճշգրիտ լինեն ներքին տնտեսությունից եկող ռիսկերը: Հետգնաժամային տարիներին ՄԺԾԾ-ում ներմուծման գծով կանխատեսումների շեղման միջին բացարձակ չափը սահմանվում է 11-17.5%-ի միջակայքում, ինչն էլ հաշվի է առնվել այս գործոնի ազդեցությունը գնահատելու համար: 2019, 2020 և 2021 թվականների համար ծրագրվածից համապատասխանաբար 12.4, 15.2 և 17.5% պակաս ներմուծման ռիսկի դրսևորման պայմաններում հարկային եկամուտների վրա ազդեցությունը գնահատվում է համապատասխանաբար՝ 19.8, 26.9 և 33.7 մլրդ ՀՀ դրամ՝ ֆինանսական պահանջի ավելացման ուղղությամբ:

Ամփոփելով վերը նկարագրված **կանխատեսումների ռիսկի և ենթադրություններից շեղումների ռիսկի** գնահատականները, միջնաժամկետ հորիզոնում ՀՀ պետական բյուջեի հարկային եկամուտների վրա մակրոտնտեսական ցուցանիշների՝ իրական ՀՆԱ-ի աճի, գնաճի, փոխարժեքի տատանողականության և ներմուծման ռիսկերի ազդեցության քանակական ամփոփ գնահատականները ներկայացվում են ստորև.

Աղյուսակ 6. Հարկային եկամուտների վրա մակրոտնտեսական կանխատեսումների և ենթադրությունների ռիսկերի ազդեցություն²³

Ռիսկի տեսակը	Ազդեցության գնահատականը, մլրդ ՀՀ դրամ		
	2019	2020	2021
Ռիսկերի առանձին հանդես գալու պայմաններում			
1. Կանխատեսվածից 2.0-2.4 տոկոսային կետով ավելի ցածր իրական ՀՆԱ-ի աճ	-10.5	-13.8	-16.3
2. 1.5 տոկոսային կետով ավելի ցածր գնաճի ռիսկ	-2.0	-2.2	-2.4
3. Փոխարժեքի առավելագույնը 5.0 տոկոսով արժեզրկման ռիսկ	11.8	13.4	14.6
4. Ներմուծման 12.4-17.5 տոկոսով նվազման ռիսկ	-19.8	-26.9	-33.7
Վերոնշյալ ռիսկերի միաժամանակյա հանդես գալու պայմաններում	-21.6	-31.0	-39.0

Այսպիսով, գնահատվում է, որ հարկային եկամուտների վրա ազդող վերոնշյալ ռիսկերի միաժամանակյա ի հայտ գալու պարագայում հարկային եկամուտների ծրագրված մակարդակից շեղումը կկազմի շուրջ 21.6 մլրդ ՀՀ դրամ 2019 թվականին, 31.0 մլրդ ՀՀ դրամ 2020 թվականին և 39.0 մլրդ ՀՀ դրամ 2021 թվականին:

Հարկային եկամուտների վրա առանձին ռիսկերի ազդեցության չափի վերաբերյալ պատկերացում են տալիս նաև ստորև ներկայացվող զգայունության գնահատականները, սակայն այս դեպքում դիտարկվում է հարկային եկամուտների աճի վրա ազդող գործոնների աճերի 1% փոփոխության ազդեցությունը, ինչը ներկայացված է հարկային եկամուտների զգայունության աղյուսակում:

Աղյուսակ 7. Հարկային եկամուտների զգայունությունը հիմնական տնտեսական գործոնների նկատմամբ, տոկոս

	ՀՆԱ	Գնաճ	Փոխարժեք	Ներմուծում
Միջին տարեկան ազդեցություն	0.26	0.09	0.18	0.08

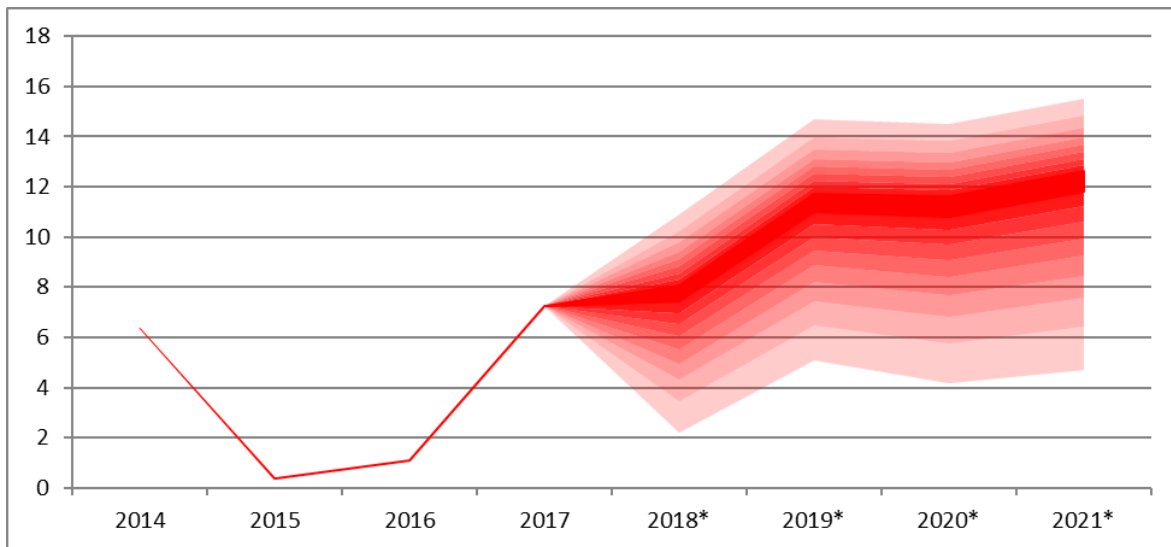
Ինչպես երևում է աղյուսակից, հարկերի հավաքագրման առումով առավել էական գործոններ են հանդիսանում ՀՆԱ-ի և փոխարժեքի փոփոխությունները:

Հարկային եկամուտների կանխատեսումների հետ կապված անորոշությունների և ռիսկերի հաշվեկշռի վերաբերյալ գնահատականներն իրենց արտացոլումն են գտել ստորև ներկայացվող

²³ՀՆԱ, ներմուծման, փոխարժեքի և գների գծով հավանական ռիսկերի քանակային գնահատականը ստացվել է՝ հիմք ընդունելով այս գործոնների պատմական շարժի բացարձակ միջին սխալը:

հարկային եկամուտների հավանականային բաշխման գծապատկերում և համապատասխան աղյուսակում (տես՝ Գծապատկեր 12 և Աղյուսակ 8)²⁴: Հավանականային բաշխման գրաֆիկի կառուցման ժամանակ օգտագործվել է աղյուսակ 6-ում գնահատված ամբողջական ռիսկերի միաժամանակյա հանդես գալու պայմաններում ի հայտ եկող բացասական ռիսկերը:

Գծապատկեր 12. Հարկային եկամուտների տարեկան աճի տեմպերի կանխատեսումների հավանականային բաշխումը²⁵, տոկոս

Կանխատեսումների բաշխման հավանականություններն առավել պարզորոշ երևում են ստորև բերվող աղյուսակում:

Աղյուսակ 8. Հարկային եկամուտների կանխատեսումների հավանականային բաշխումը

Հարկային եկամուտների աճի միջակայքը	Հարկային եկամուտների աճի՝ տվյալ միջակայքում ձևավորվելու հավանականությունը		
	2019	2020	2021
5-9 տոկոս	29%	31%	25%
9-13 տոկոս	51%	47%	45%
13-17 տոկոս	14%	12%	21%

²⁴Հարկային եկամուտների գծով ռիսկերի ազդեցության գնահատականը կառուցվել է ՀՀ ֆինանսների նախարարության ռիսկերի գնահատման համակարգի ներքո կառուցված մոդելի հիման վրա:

²⁵Հավանականային կանխատեսման գրաֆիկի կառուցման ընդհանուր մեթոդաբանությունը ներկայացված է Ներդիր 2-ում:

Աղյուսակ 8-ի առաջին սյունը ներկայացնում է հարկային եկամուտների աճի միջակայքերը, իսկ 2-ից 4-րդ սյուները՝ նշված միջակայքերից յուրաքանչյուրում այդ աճի ձևավորվելու հավանականությունները՝ ըստ միջնաժամկետ կանխատեսումների:

Ակնհայտ է, որ 2019-2021 թվականների համար վերոնշյալ երեք միջակայքերի շարքում 9-13% միջակայքում հարկային եկամուտների աճի ձևավորվելու հավանականությունը ամենաբարձրն է (Գծապատկեր 12-ում այն մուգ կարմիր է, իսկ Աղյուսակ 8-ում՝ հոծ նշումով):

Ներդիր 2

Իրական ՀՆԱ-ի և հարկային եկամուտների կանխատեսումների հավանականային բաշխման գծապատկերի կառուցումը

Իրական ՀՆԱ-ի և հարկային եկամուտների կանխատեսումների հավանականային բաշխումը ներկայացնող գծապատկերները ցույց են տալիս տնտեսության զարգացման ապագա ընթացքի վերաբերյալ կառավարության գնահատականները՝ տնտեսական աճի ծրագրային ցուցանիշների վերաբերյալ, ինչպես նաև հարկային եկամուտների հավաքագրման կանխատեսվող ընթացքը:

Կանխատեսումների հավանականային բաշխման գծապատկերի կառուցման անհրաժեշտությունը պայմանավորված է նրանով, որ բոլոր կանխատեսումները ինչ-որ չափով անորոշ են: Կարևոր է հաշվի առնել ոչ միայն կոնկրետ կանխատեսված արժեքները, այլ նաև բոլոր այն վերոնշյալ ռիսկերը, որոնց արդյունքում կարող են շեղումներ առաջանալ իրական ՀՆԱ-ի կանխատեսումների և հարկերի կանխատեսումների կենտրոնական արժեքներից: Հիմնվելով միայն կետային կանխատեսումների վրա հնարավոր չէ բավարար չափով տեղեկատվություն ներկայացնել դրանց հետ կապված անորոշությունների և դրանց աղբյուրների վերաբերյալ: Այդ պատճառով կարևորվում է որոշակի վստահության միջակայքի կառուցման խնդիրը, որը թույլ կտա գնահատել իրադարձությունների զարգացման հավանական ընթացքը: Իրական ՀՆԱ-ի և հարկերի կանխատեսումների հավանականային բաշխման ներկայացված գծապատկերները հիմնվում են Անգլիայի բանկի կողմից մշակված մեթոդաբանության վրա և հաշվի է առնում կանխատեսումների հավանականային բաշխման ասիմետրիկության առկայությունը:

Հայաստանի համար իրական ՀՆԱ-ի և հարկերի աճի կանխատեսումների բաշխման գծապատկերները կառուցվել են երեք չափորոշիչների հիման վրա.

1. կենտրոնական արժեքները, 2. անորոշության չափը (դիսպերսիան), որը ստանալու համար հիմք են հանդիսացել փաստացի պատմական շարքերի կանխատեսումային սխալները և 3. ռիսկերի հարաբերական հաշվեկշիռը՝ անհամաչափության գործակցի գնահատման նպատակով:

Ունենալով կանխատեսված կենտրոնական արժեքները, անորոշության չափը (ցրվածքը) և ռիսկերի հաշվեկշիռը՝ կառուցվել են իրական ՀՆԱ-ի և հարկերի կանխատեսումների հավանականային բաշխման գրաֆիկները 2019-2021 թվականների համար (տես՝ Գծապատկերներ 7 և 8):

ՀՆԱ-ի և հարկերի կանխատեսման գծապատկերներում կենտրոնական մուգ (կարմիր) ավելի նեղ միջակայքը ներառում է նաև կանխատեսման կենտրոնական սցենարը (կանխատեսված արժեքները): Որքան հավանականային կանխատեսումները հեռանում են կենտրոնական սցենարից, այնքան ավելի ցածր է դառնում դրանց իրագործման հավանականությունը, ինչը գծապատկերում արտահայտվում է ավելի թույլ գունավորմամբ: Ներկայացված բաշխումը սիմետրիկ չէ, քանի որ ապագայի համար առկա են տնտեսական աճի և հարկերի կենտրոնական կանխատեսումից ավելի ցածր մակարդակների ձևավորման ռիսկեր:

2.3.2. Պետական բյուջեի վրա կանխատեսված մակրոտնտեսական ցուցանիշներից շեղման ռիսկերի ազդեցության ընդհանուր գնահատականը և դրանց մեղմման հնարավորությունները

Կանխատեսումներում մեծ ուշադրություն է դարձվում նաև պետական բյուջեի ծախսերի պլանավորված մակարդակների ապահովումը խաթարող ռիսկերին, որոնք կարող են հանգեցնել լրացուցիչ ֆինանսավորման պահանջի առաջացման:

Աղյուսակ 9. ՀՀ պետական բյուջեի հարկային եկամուտների և ծախսերի, ինչպես նաև այլ հոսքերի գծով ռիսկերի ընդհանուր ազդեցությունը²⁶. (ֆինանսավորման պահանջ՝ - պահանջի մեծացում, + պահանջի նվազում), մլրդ ՀՀ դրամ

Մակրոտնտեսական ցուցանիշների կանխատեսվող ռիսկեր	2019	2020	2021
1. Կանխատեսվածից 2.0-2.4 տոկոսային կետով ավելի ցածր իրական ՀՆԱ-ի աճ	-10.5	-13.8	-16.3
2. 1.5 տոկոսային կետով ավելի ցածր գնաճի ռիսկ	3.6	4.5	5.5
3. Փոխարժեքի առավելագույնը 5%-ով արժեզրկման ռիսկ	11.8	13.4	14.6
4. Ներմուծման 12.4-17.5 տոկոսով նվազման ռիսկ	-19.8	-26.9	-33.7
5. ԵՄ բյուջետային աջակցության դրամաշնորհների չստացման ռիսկեր	-3.8	-3.4	-2.9
Ընդամենը	-18.7	-26.2	-32.8

Աղյուսակ 9-ում ցույց են տրված գնահատված լրացուցիչ ռիսկերը, որոնք կհանգեցնեն լրացուցիչ ֆինանսավորման պահանջի առաջացման: Ակնհայտորեն երևում է, որ գնաճի տատանումների հետևանքով կնվազի նախատեսված ֆինանսավորման պահանջը և համապատասխանաբար կփոփոխվեն նաև պետական բյուջեի ծախսերը՝ նվազման ուղղությամբ:

Հաշվի առնելով մակրոտնտեսական ցուցանիշների կանխատեսվող մակարդակից վերոնշյալ հնարավոր շեղումների ռիսկերի գնահատականները՝ ՀՀ պետական բյուջեի եկամուտների հավաքագրման և ծախսերի կատարման տեսանկյունից 2019-2021 թվականներին ՀՀ պետական բյուջեի դեֆիցիտի լրացուցիչ ֆինանսավորման պահանջը կկազմի շուրջ 19.0 – 33.0.0 մլրդ ՀՀ դրամ կամ ՀՆԱ-ի 0.3-0.4 %-ը: Ընդ որում՝ ՀՀ կառավարության տնտեսական քաղաքականության հիմնական նպատակադրումը լինելու է սոցիալական բնույթի ծախսերի կրճատման բացառումը, իսկ հնարավորության դեպքում՝ բյուջեի ծախսերի ամբողջական իրականացումը:

²⁶ Ընդհանուր ազդեցության գնահատականը հիմնված է մակրոտնտեսական ռիսկերի առանձին հանդես գալու ենթադրության վրա:

ԳԼՈՒԽ 3. ՀՀ 2019-2021ԹԹ ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵՆԵՐԻ ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄ

3.1. ՊԵՏԱԿԱՆ ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ 2019-2021 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻՆ

ՄԺԾԾ առանցքային հարցերից են պետական եկամուտների քաղաքականության ուղղվածությունը և դրանց կանխատեսելիությունը միջնաժամկետ հեռանկարում: Պետական ծախսերը ներքին ֆինանսական ռեսուրսներով ապահովելու պահանջը, ինչպես և նախորդ տարիներին, պետական եկամուտների քաղաքականության հիմնական խնդիրն է, որի լուծումը հնարավորություն է ընձեռում ՀՀ կառավարությանն ի հաշիվ սեփական ռեսուրսների իրականացնել արդյունավետ ծախսային քաղաքականություն: Այս թիրախի հասանելիության տեսանկյունից առավել ընդգծվում է հարկային քաղաքականության դերը:

Հարկային եկամուտների հավաքագրումը մեծապես կախվածության մեջ կլինի մի կողմից մակրոտնտեսական զարգացումների կանխատեսվող և արձանագրվելիք միտումների համապատասխանությունից, իսկ մյուս կողմից՝ դրանց հավաքագրման բնագավառում ՀՀ կառավարության վարչարարական միջոցառումների և օրենսդրական փոփոխությունների իրականացման արդյունավետությունից:

2019-2021թթ պետական եկամուտների քաղաքականությունը կիրականացվի 2018 թվականի հունիսին ՀՀ Ազգային ժողովի հավանությանն արժանացած ՀՀ կառավարության ծրագրով ամրագրված սկզբունքներին համապատասխան: ՀՀ կառավարությունը բյուջետային քաղաքականության առավել կարևոր ուղղություն է համարում հիմնականում ներքին ռեսուրսների օգտագործման վրա հիմնված հարկաբյուջետային քաղաքականության վարումը և դրամավարկային քաղաքականության հետ արդյունավետ կոորդինացման միջոցով թիրախային արդյունքների ապահովումը: Մասնավորապես, շարունակվելու է պետական եկամուտների հավաքագրման վարչարարության արդյունավետության բարձրացումը և օրենսդրական բարեփոխումների իրականացումը:

Հարկային և մաքսային մարմինների ռազմավարական նպատակները

Հարկային և մաքսային վարչարարության բարեփոխումները հիմնված են լինելու ՀՀ կառավարության ծրագրում, ՀՀ կառավարության գործունեության միջոցառումների ծրագրերում և գերակա խնդիրներում, ՀՀ կառավարության 2014 թվականի մարտի 27-ի N 442-Ն որոշմամբ հաստատված ՀՀ 2014-2025թթ. հեռանկարային զարգացման ռազմավարական ծրագրում ներառված հարկային և մաքսային վարչարարության բարեփոխումների ուղղությունների, հարկաբյուջետային ոլորտը կարգավորող օրենքների, ՀՀ վերջին տարիների տնտեսական և տարածաշրջանային զարգացումների, ինչպես նաև միջազգային առաջավոր փորձի վրա:

Առաջիկայում ՊԵԿ գործունեությունն ուղղված է լինելու ՀՀ պետական բյուջեի հարկային եկամուտների թիրախային ցուցանիշների ապահովմանը, ինչի նպատակով շարունակվելու են պետական եկամուտների հավաքագրման արդյունավետության բարձրացման, հարկային և մաքսային վարչարարության կատարելագործման, ստվերային (չհաշվառվող) շրջանառության կրճատման և կանխարգելման, գործարար միջավայրի շարունակական բարելավմանն ուղղված աշխատանքները:

Այդ նպատակով, ՊԵԿ հիմնական խնդիրներն են լինելու հարկային եկամուտների ապահովումը, ստվերային շրջանառության կրճատումը (հարկային եկամուտների և ՀՆԱ-ի հարաբերակցության շարունակական ավելացման միջոցով), ՊԵԿ ինստիտուցիոնալ կարողությունների, հարկային և մաքսային վարչարարության կատարելագործումը, ՊԵԿ կողմից մատուցվող ծառայությունների որակի բարձրացումը, հարկային և մաքսային մարմիններում կոռուպցիոն ռիսկերի բացահայտումը:

ՊԵԿ գործունեությունը երկարաժամկետ հեռանկարում ուղղված է լինելու հարկային եկամուտների կայուն աճի ապահովմանը, հարկային և մաքսային համակարգերում կիրառվող տեղեկատվական տեխնոլոգիաների շարունակական արդիականացմանը, ստվերային շրջանառության կրճատմանը, հարկային և մաքսային մարմինների գործունեության վերաբերյալ հանրային վստահության բարձրացմանը:

Առաջիկայում կարևորվելու են վարչարարական հետևյալ ուղղությունները.

Օրինապահ հարկ վճարողների համար բարենպաստ հարկային և մաքսային միջավայրի ստեղծում

Վերջնական արդյունքներ

Հարկ վճարողների հետ գործընկերային հարաբերությունների ձևավորման ուղղությամբ տարվող աշխատանքների ընդլայնում:

Հիմնական մարտահրավերներ

Օրինապահ հարկ վճարողների համար բարենպաստ հարկային և մաքսային միջավայրի ստեղծում:

Ձեռնարկվելիք քայլեր

- հարկ վճարողների հարկային կարգապահ գործունեությունը խրախուսելու նպատակով՝ օրինապահ հարկ վճարողների համար հարկային և մաքսային մարմինների կողմից վարչարարության իրականացման և ծառայությունների մատուցման առավել բարենպաստ պայմանների ապահովում,
- ՀՀ վարչապետի որոշմամբ սահմանված գործարար միջավայրի բարելավմանն ուղղված միջոցառումների իրականացում,
- ՀՀ հարկային օրենսգրքով սահմանված հորիզոնական մոնիթորինգի համակարգի ներդրում:

Հարկային և մաքսային վարչարարության կատարելագործում

Վերջնական արդյունքներ

Հսկողական գործընթացների կազմակերպում՝ ռիսկերի գնահատման համակարգերի ներդրման և կատարելագործման միջոցով:

Արդյունքում նախատեսվում է ստեղծել անհրաժեշտ գործիքակազմ ստվերային շրջանառությունների բացահայտման և հարկերը թաքցնելու հնարավորությունների սահմանափակման նպատակով:

Հիմնական մարտահրավերներ

Ռիսկերի գնահատման նպատակով էլեկտրոնային կառավարման համակարգերի միջոցով մշակվող տեղեկատվության ընդլայնում, ռիսկերի գնահատման համակարգերի հիման վրա հարկային և մաքսային հսկողության հասցեականության ապահովում:

Ձեռնարկվելիք քայլեր

- երրորդ անձանցից ստացվող տեղեկությունների շրջանակի ընդլայնում և որակի բարելավում, դրանց փոխանակման և մշակման էլեկտրոնային համակարգերի կատարելագործում,
- միջազգային հարկային հարաբերություններում կրկնակի հարկումը բացառող համաձայնագրերի ցանցի ընդլայնում, տրանսֆերային գնագոյացման կարգավորումներին և հարկման նպատակով տեղեկատվության փոխանակմանը վերաբերող համակարգերի ներդրում, երկրի ներսում ձևավորվող հարկման բազաների պաշտպանության իրականացում,
- ոլորտային վերլուծությունների իրականացման արդյունքում՝ հարկ վճարողների թիրախային խմբերի առանձնացում, հանդիպումների կազմակերպում, վերջիններիս գործունեությանն առնչվող ռիսկերի ներկայացում և դրանց արդյունքում հարկային հսկողության վարչարարական գործիքակազմի անհատական կիրառում,
- մաքսային հսկողության համակարգի կատարելագործման աշխատանքների շրջանակներում՝ ռիսկերի գնահատման համակարգերի արդյունավետության բարձրացում, մաքսային ձևակերպումների վրա ծախսվող ժամանակի կրճատում, սահմանային հսկողության աստիճանական տեղափոխում հետբացթողումային փուլ:

Հարկային և մաքսային մարմինների վերլուծական կարողությունների կատարելագործում և ընդլայնում

Վերջնական արդյունքներ

Վերլուծական (այդ թվում էլեկտրոնային) կարողությունների շարունակական կատարելագործում, ռիսկերի կառավարման համակարգերի և հսկողական միջոցառումների արդյունքների միջև անհրաժեշտ փոխկապակցվածության առկայություն:

Հիմնական մարտահրավերներ

Հարկ վճարողների գործունեության նկատմամբ իրականացվող տեսչական ընթացիկ հսկողությունն էլեկտրոնային հսկողության փոխարինելու նպատակով հարկային և մաքսային մարմինների վերլուծական կարողությունների կատարելագործում և ընդլայնում:

Ձեռնարկվելիք քայլեր

- ՊԵԿ մոնիթորինգային կենտրոնում իրականացվող վերլուծական և ռիսկերի բացահայտման գործընթացների ծավալի ընդլայնում, որակի բարելավում և ռիսկերի գնահատման նպատակով վերլուծությունների առավելագույն ավտոմատացման և միասնականության ապահովում,
- կամերալ ուսումնասիրությունների իրականացման ինքնաշխատ էլեկտրոնային համակարգի գործարկում:

Մարդկային ռեսուրսների կառավարման ժամանակակից համակարգի ստեղծում

Վերջնական արդյունքներ

Հարկային և մաքսային ծառայողների աշխատանքի գնահատման և դրա հիման վրա վարձատրության համակարգերի կատարելագործում, աշխատանքի արդյունավետության բարձրացում:

Հիմնական մարտահրավերներ

Մարդկային ռեսուրսների արդյունավետ կառավարում և կոռուպցիոն երևույթների բացառում:

Ձեռնարկվելիք քայլեր

- աշխատանքի գնահատման արդյունավետ համակարգի ներդրում և կատարելագործում,
- հարկային և մաքսային ծառայողների մասնագիտական գիտելիքների, աշխատանքային ունակությունների, ինչպես նաև վարքագծի բարելավման նպատակով շարունակական վերապատրաստումների իրականացում,
- հարկային և մաքսային մարմիններում կոռուպցիոն ռիսկերի նվազեցման նպատակով ռիսկերի և երևույթների բացահայտում, անհրաժեշտության դեպքում համապատասխան ընթացակարգերի վերանայում:

Շարունակվելու են էլեկտրոնային կառավարման համակարգի կատարելագործման աշխատանքները: Կընդլայնվեն՝

- ՊԵԿ կողմից մատուցվող էլեկտրոնային ծառայությունները,
- հարկային և մաքսային մարմինների պաշտոնական ինտերնետային կայքերի կարողությունները,

- էլեկտրոնային ծանուցումների համակարգի կիրառման պրակտիկան,

- հարկերի վճարման էլեկտրոնային համակարգը:

Կկատարելագործվի շրջանառության հարկի հաշվարկման ինքնաշխատ համակարգը:

Կստեղծվի հարկ վճարողների կողմից վճարված հարկերի ծախսման ուղղությունների վերաբերյալ էլեկտրոնային եղանակով տեղեկատվության տրամադրման հնարավորություն:

Շարունակվելու են ԵԱՏՄ մաքսային օրենսգրքից բխող ազգային օրենսդրության կիրարկումն ապահովող նորմերի մշակման աշխատանքները, մաքսային մարմիններում էլեկտրոնային կառավարման և հսկողության համակարգերը համապատասխանեցվելու են ԵԱՏՄ մաքսային օրենսգրքին և դրա կիրարկումն ապահովող իրավական այլ ակտերին:

Հարկային կարգապահության վերաբերյալ հանրային հսկողության և իրազեկվածության բարձրացման նպատակով զանգվածային լրատվամիջոցներին պարբերաբար կտրամադրվի տեղեկատվություն՝ բացահայտված իրավախախտումների, կիրառված պատասխանատվության միջոցների, ձեռքբերված արդյունքների վերաբերյալ:

Ստուգումների և հսկողության գործընթացների զարգացման ուղղությամբ կշարունակվի ռիսկերի գանահատման համակարգի կատարելագործումը:

Կներդրվեն՝

- ստուգումների պլանավորման և կազմակերպման ամբողջական էլեկտրոնային կառավարման համակարգը,

- կամերալ ուսումնասիրությունների ինքնաշխատ համակարգը:

Կընդլայնվի մաքսային գործարքի գնի մեթոդի կիրառման պրակտիկան:

Կիրականացվեն՝

- ակտիվ աշխատանքներ միջազգային հարկային հարաբերություններում կրկնակի հարկումը բացառող համաձայնագրերի ցանցի ընդլայնման, տրանսֆերային գնագոյացման կարգավորումներին և հարկման նպատակով տեղեկատվության փոխանակմանը վերաբերող համակարգերի ներդրման, երկրի ներսում ձևավորվող հարկման բազաների պաշտպանության ուղղությամբ, վարչական վարույթների ընթացքում հարկ վճարողների էլեկտրոնային փոստի միջոցով վերջիններիս ծանուցումների տրամադրման համակարգի ներդրման և ընդլայնման աշխատանքներ:

3.2. ՀՀ 2019-2021 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵՆՆԵՐԻ ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐԻ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄԸ

ՀՀ 2019-2021 թվականների պետական բյուջեների եկամուտները կանխատեսվել են համապատասխանաբար՝ 1,454.1, 1,593.6 և 1,777.9 մլրդ. դրամի չափով: Եկամուտների տարեկան ծրագրային ծավալները կապահովվեն հիմնականում ի հաշիվ հարկային եկամուտների:

Աղյուսակ 3.1 2018-2021 թթ համար ծրագրված բյուջետային եկամուտները

(մլրդ դրամներով)

Եկամտատեսակը	2017թ փաստ	2018 հաստատված ²⁷	2019թ	2020թ	2021թ
			կանխատեսում		
Պետական բյուջեի եկամուտներ, որից՝	1,196.9	1,308.3	1,454.1	1,593.6	1,777.9
հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%-ով)	21.4%	21.6%	21.9%	21.9%	22.2%
1. Հարկային եկամուտներ	1,149.8	1,248.5	1,392.4	1,550.7	1,743.1
հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%-ով)	20.6%	20.6%	21.0%	21.3%	21.8%
տոկոսով ընդհանուրի նկատմամբ	96.1%	95.4%	95.8%	97.3%	98.0%
2. Այլ եկամուտներ	32.6	24.0	23.7	22.6	22.2
հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%-ով)	0.6%	0.4%	0.4%	0.3%	0.3%
տոկոսով ընդհանուրի նկատմամբ	2.7%	1.8%	1.6%	1.4%	1.3%
3. Պաշտոնական դրամաշնորհներ	14.4	35.8	37.9	20.3	12.6
հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%-ով)	0.3%	0.6%	0.6%	0.3%	0.2%
տոկոսով ընդհանուրի նկատմամբ	1.2%	2.7%	2.6%	1.3%	0.7%

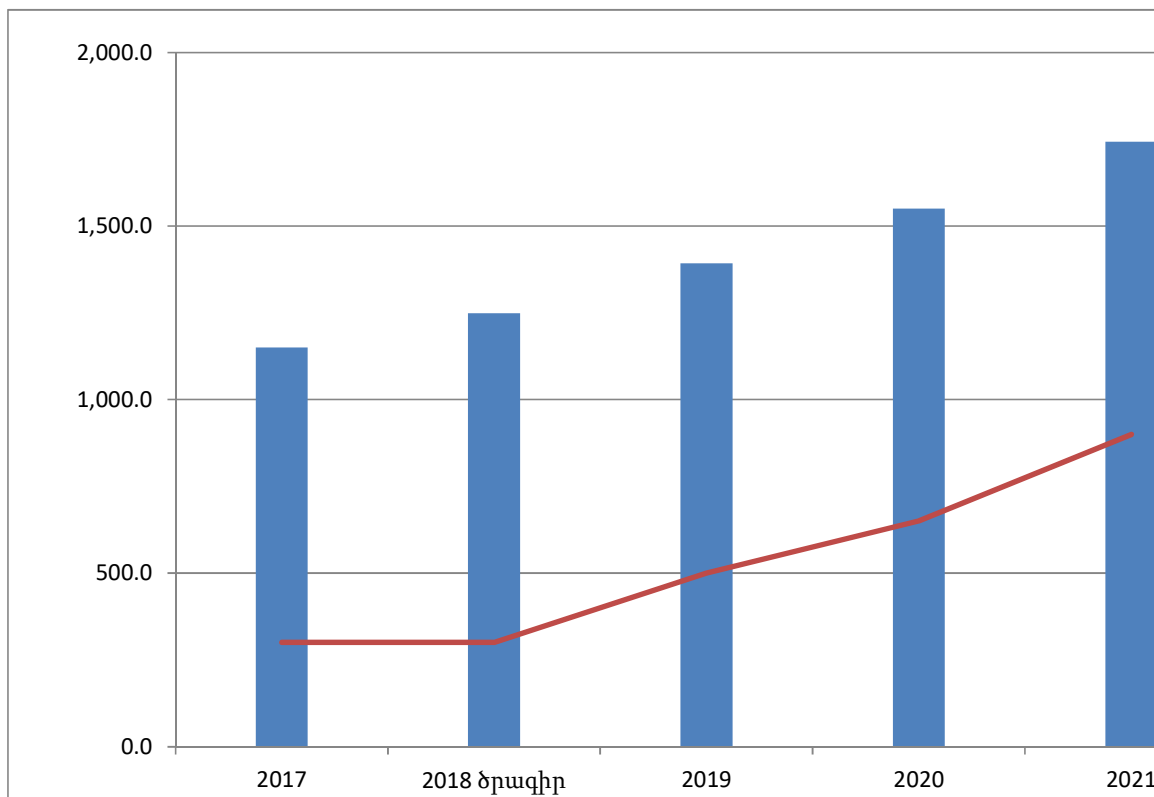
ՀՀ 2019-2021 թվականների պետական բյուջեների եկամուտները ծրագրելիս օգտագործվել են այն մակրոտնտեսական ցուցանիշների կանխատեսումները, որոնք էական ազդեցություն ունեն առանձին եկամտատեսակների բազայի ձևավորման կամ հաշվարկման վրա: Առանձին դեպքերում հաշվի են առնվել նաև պայմանագրային հարաբերություններով կարգավորվող ցուցանիշները:

²⁷ ՀՀ 2018 թվականի պետական բյուջեով հաստատված ցուցանիշները 2018 թվականի համար գնահատված ՀՆԱ-ի նկատմամբ

Հարկային եկամուտների գծով 2019-2021թթ բյուջետային մուտքերը ծրագրվել են հարկային եկամուտներ/ՀՆԱ ցուցանիշի տարեկան 0.3-0.5 տոկոսային կետ աճ ապահովելու սկզբունքի հիման վրա:

Հաշվարկներում լրացուցիչ ենթադրվել է, որ հարկերի գծով 2018 թվականի համար ծրագրված հարկային եկամուտներ/ՀՆԱ ցուցանիշի ծրագրային մակարդակը ապահովելու համար բավարար հիմքեր կստեղծեն առկա օրենսդրական նախադրյալները, կիրառվելիք վարչարարական միջոցառումները, ինչպես նաև մակրոտնտեսական զարգացումները:

Գծապատկեր 3.1 ՀՀ 2019-2021թթ հարկային եկամուտները մլն դրամով և կշիռը ՀՆԱ-ի նկատմամբ

Պաշտոնական դրամաշնորհները 2019-2021թթ համար ծրագրվել են՝ հաշվի առնելով առկա պայմանագրերը, դոնորների հետ ձեռքբերված նախնական համաձայնությունները և Եվրամիությունից ակնկալվող դրամաշնորհների դեպքում՝ սպասումները:

Աղյուսակ 3.2 2019-2021թթ ծրագրված պաշտոնական դրամաշնորհները (մլրդ դրամներով)

Ցուցանիշներ	2017թ փաստ	2018թ ծրագիր	2019թ	2020թ	2021թ
			կանխատեսում		
Ընդամենը պաշտոնական դրամաշնորհներ, այդ թվում՝	14.42	35.8	37.9	20.3	12.6

ԵՄ (Եվրոպական հարևանության շրջանակներում ՀՀ-ԵՄ գործողությունների ծրագրով նախատեսված դրամաշնորհային ծրագրեր)	3.66	6.5	9.5	8.6	7.2
Այլ նպատակային դրամաշնորհներ	10.76	29.4	28.5	11.7	5.3

Այլ եկամուտները ներառում են բանկերում և ֆինանսավարկային հաստատություններում պետական բյուջեի ժամանակավոր ազատ միջոցների տեղաբաշխումից և դեպոզիտներից ստացվող տոկոսավճարները, իրավաբանական անձանց կապիտալում կատարված ներդրումներից ստացվող շահաբաժինները, պետական ձեռնարկությունների գույքի օգտագործման վճարները, պետության կողմից տրված վարկերի օգտագործման դիմաց վճարները (տոկոսավճարները), իրավախախտումների համար գործադիր և դատական մարմինների կողմից կիրառվող պատժամիջոցներից ստացվող մուտքերը, պետական մարմինների կողմից ապրանքների մատակարարումից և ծառայությունների մատուցումից մուտքերը և այլ եկամուտները:

Այլ եկամուտները 2019-2021թթ համար ծրագրվել են համապատասխանաբար 23.7 մլրդ դրամի, 22.6 մլրդ դրամի և 22.2 մլրդ դրամի չափով, հաշվի առնելով գանձման համար պատասխանատու պետական կառավարման մարմինների կողմից ՀՀ 2019 թվականի բյուջետային գործընթացի շրջանակում համապատասխան հայտերով ներկայացված կանխատեսումները, կատարված օրենսդրական փոփոխությունները, ինչպես նաև առանձին եկամտատեսակների գծով նախորդ տարիներին արձանագրված հավաքագրման միտումները:

Այլ եկամուտների ՄԺԾԾ կանխատեսումների ընդհանուր պատկերն ըստ եկամտի հիմնական աղբյուրների հետևյալն է.

Աղյուսակ 3.3 Այլ եկամուտների կազմում հաշվառվող եկամտատեսակների գծով ՀՀ 2019-2021թթ ՄԺԾԾ շրջանակներում կատարված կանխատեսումները (մլրդ դրամներով)

Եկամտատեսակը	2017թ փաստ	2018թ ծրագիր	2019թ	2020թ	2021թ
			կանխատեսում		
Այլ եկամուտներ, այդ թվում՝	32.6	24.0	23.7	22.6	22.2
1. Պետական սեփականություն հանդիսացող գույքի վարձակալությունից եկամուտներ	2.0	2.3	3.2	4.0	5.6
2. Տոկոսավճարների և շահաբաժինների տեսքով ստացվող եկամուտներ	19.3	14.1	13.3	11.3	9.3

3. Իրավախախտումների համար գործադիր, դատական մարմինների կողմից կիրառվող պատժամիջոցներից մուտքեր	2.0	2.1	2.0	2.0	2.0
4. Ապրանքների մատակարարումից և ծառայությունների մատուցումից եկամուտներ, որից՝	4.1	4.2	4.3	4.4	4.4
4.1 ՀՀ կառավարությանն առընթեր անշարժ գույքի կադաստրի պետական կոմիտեի ստորաբաժանումների կողմից մատուցված ծառայությունների դիմաց ստացվող վճարներ	3.7	3.7	3.8	3.9	3.9
4.2 Այլ ապրանքների մատակարարումից և ծառայությունների մատուցումից եկամուտներ	0.4	0.5	0.5	0.5	0.5
5. Օրենքով և այլ իրավական ակտերով սահմանված՝ պետական բյուջե մուտքագրվող այլ եկամուտներ	5.2	1.3	0.9	0.9	0.9

ԳԼՈՒԽ 4. ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿ

4.1 ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵԻ ԴԵՖԻՑԻՏԸ

Պետական բյուջեի ձևավորումը առաջիկա տարիներին շարունակելու է ընթանալ բյուջետային եկամուտների նկատմամբ ծախսերի գերազանցմամբ, ընդ որում՝ բյուջետային դեֆիցիտի ֆինանսավորման համար միջոցների ներգրավումն իրականացվելու է ինչպես ներքին, այնպես էլ արտաքին աղբյուրներից:

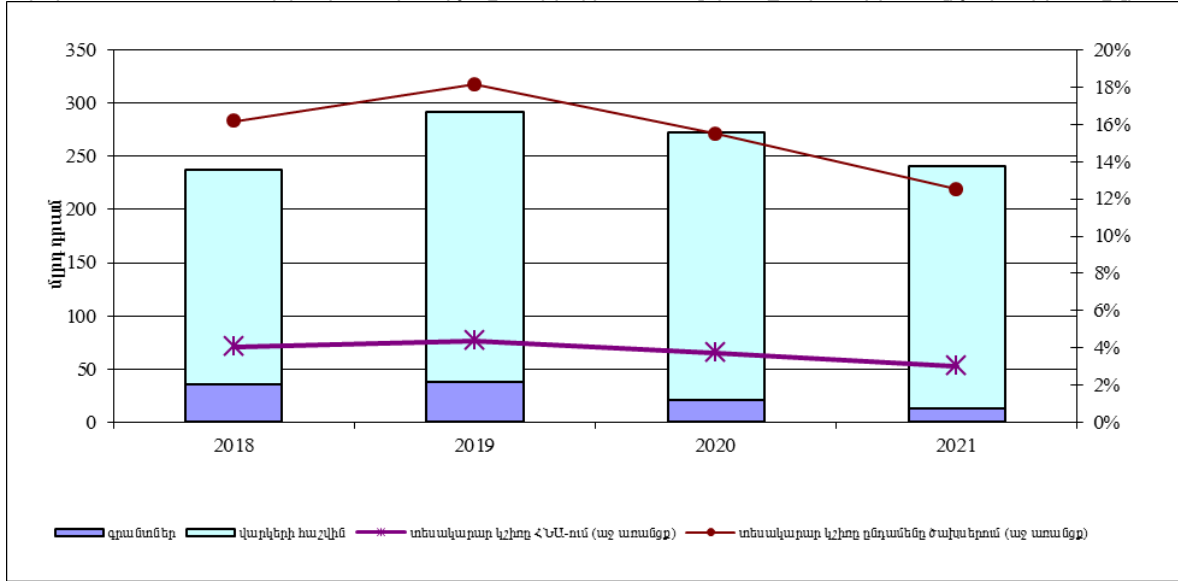
Ստորև ներկայացվում են ՀՀ 2018-2021 թվականների պետական բյուջեների դեֆիցիտի ֆինանսավորման աղբյուրները (տե՛ս Աղյուսակ 4.1):

Աղյուսակ 4.1. ՀՀ 2018-2021թթ. պետական բյուջեների դեֆիցիտի ֆինանսավորման աղբյուրները (մլն դրամ)

Ցուցանիշներ	2018	2019	2020	2021
	հաստատված	ծրագիր		
Դեֆիցիտի ֆինանսավորման աղբյուրներ՝ ընդամենը այդ թվում՝	156,915.7	150,648.6	165,233.3	149,482.2
1. Ներքին աղբյուրներ որից՝	76,985.4	42,092.5	101,861.3	129,736.6
Փոխառու զուտ միջոցներ	45,951.4	69,172.0	88,782.0	109,367.5
Ֆինանսական զուտ ակտիվներ	31,034.0	(27,079.5)	13,079.3	20,369.1
2. Արտաքին աղբյուրներ որից՝	79,930.3	108,556.1	63,372.0	19,745.6
Փոխառու զուտ միջոցներ	131,534.0	164,879.5	124,871.3	87,041.5
Ֆինանսական զուտ ակտիվներ	(51,603.7)	(56,323.4)	(61,499.3)	(67,295.9)

Պետական բյուջեի դեֆիցիտի հարաբերակցությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ 2018 թվականի համար ծրագրավորված 2.7%-ի դիմաց 2019-2021 թվականին կտատանվի ՀՆԱ-ի 2.3 %-ից 1.9% միջակայքում: Ինչպես նախորդ միջնաժամկետ ծախսային ծրագրերում, ՀՀ 2019-2021 թթ. ՄԺԾԾ-ում նույնպես պահպանվել է ՀՀ պետական բյուջեի կախվածությունն արտաքին ֆինանսավորման աղբյուրներից (արտասահմանյան վարկերից և պաշտոնական դրամաշնորհներից), որը կպահպանվի նաև առաջիկա տարիներին (տե՛ս Գծանկար 4.1):

Գծանկար 4.1 ՀՀ 2018-2021թթ պետական բյուջեների ֆինանսավորումը արտաքին աղբյուրների հաշվին

Տարբեր մեթոդներով հաշվարկված դեֆիցիտների համեմատական վերլուծությունները նույնպես հաստատում են այդ փաստը (տե՛ս Աղյուսակ 4.2):

Աղյուսակ 4.2. Ընդհանուր և առաջնային դեֆիցիտները (%-ով ՀՆԱ-ի նկատմամբ) 2018-2021թթ

Ցուցանիշներ	2018 հաստատված պետական բյուջե	2019 ծրագիր	2020 ծրագիր	2021 ծրագիր
Ընդհանուր դեֆիցիտ՝ Ընդհանուր եկամուտների և ծախսերի տարբերությունը	2.7	2.3	2.3	1.9
Առաջնային դեֆիցիտ՝ Ընդհանուր եկամուտների և ծախսերի (առանց տոկոսավճարների) տարբերությունը	0.3	-0.1	-0.3	-0.7

Քանի որ պետական բյուջեի դեֆիցիտի զգալի մասը ֆինանսավորվում է փոխառու միջոցների հաշվին, ապա դրա մեծությունը և կառուցվածքը էապես առնչվում են պետական ներքին և արտաքին պարտքը բնութագրող ցուցանիշների հետ:

4.2 ՀՀ ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵԻ ՌԵՍՈՒՐՍՆԵՐԻ ԵՎ ԾԱԽՍԵՐԻ ՓԱԹԵԹՈՒՄ 2019-2021ԹԹ ԿԱՆԽԱՏԵՍՎՈՂ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

ՀՀ 2019-2021 թվականների պետական բյուջեների կանխատեսվող մուտքերի վերլուծությունից երևում է, որ 2018 թվականի ծրագրային մակարդակի համեմատ, 2019 թվականի անվանական ՀՆԱ-ի շուրջ 13.3% աճի պայմաններում, ՀՀ 2019 թվականի պետական բյուջեի մուտքերի ծավալը ծրագրավորվում է շուրջ 139.5 մլրդ դրամով ավելացում: Միաժամանակ 2019 թվականի մակարդակի

համեմատ պետական բյուջեի մուտքերի ծավալի 9.6 % աճ է կանխատեսվում 2020 թվականին (անվանական ՀՆԱ-ի 9.7% կանխատեսվող աճի պայմաններում) և 2020 թվականի մակարդակի համեմատ՝ 2021 թվականին՝ 9.6 %-ով (անվանական ՀՆԱ-ի 9.8 % կանխատեսվող աճի պայմաններում):

Աղյուսակ 4.3. Բյուջետային ռեսուրսների փաթեթում 2019-2021թթ կանխատեսվող փոփոխությունները (մլն դրամ)

Ցուցանիշներ	2019թ ծրագիր	2020թ ծրագիր	2021թ ծրագիր
1. Եկամուտներ	1,454,050.5	1,593,610.1	1,777,879.2
Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	21.9	21.9	22.2
2. Դեֆիցիտի ֆինանսավորման զուտ աղբյուրներ	150,648.6	165,233.3	149,482.2
Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	2.3	2.3	1.9
ԸՆԴԱՄԵՆԸ ՄՈՒՏՔԵՐ	1,604,699.1	1,758,843.4	1,927,361.4
Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	24.2%	24.2%	24.1%
ՆՈՒՅՆԸ՝ ԸՍՏ 2018-2020ԹԹ ՄԺԾԾ-ի	1,641,777.9	1,790,267.9	x
Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	25.9	25.7	x
3. ՄՈՒՏՔԵՐԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆ (նախորդ տարվա մուտքերի մակարդակի նկատմամբ՝ մլն դրամ)	139,498.5	154,144.3	168,518.0
նախորդ տարվա մուտքերի մակարդակի նկատմամբ՝ %	9.5%	9.6%	9.6%
ՆՈՒՅՆԸ՝ ԸՍՏ 2018-2020ԹԹ ՄԺԾԾ-ի	131,367.6	148,490.0	x
նախորդ տարվա մուտքերի մակարդակի նկատմամբ՝ %	8.7	9.0	x
4. Ոլորտային կտրվածքով նախորդ տարվա մակարդակի նկատմամբ ազատված զուտ միջոցներ (մլն դրամ)	31,375.6	25,429.3	17,219.6
ԸՆԴԱՄԵՆԸ ՀԱՎԵԼՅԱԼ ՌԵՍՈՒՐՍՆԵՐ (նախորդ տարվա ռեսուրսների մակարդակի նկատմամբ՝ մլն դրամ)	170,874.1	179,573.6	185,737.6
Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	2.95%	2.83%	2.66%
Հավելյալ բյուջետային ռեսուրսների կանխատեսվող բաշխումը 2019-2021թթ՝ ըստ ոլորտների (մլն դրամ)	170,874.1	179,573.7	185,737.6
այդ թվում՝			
1. Սոցիալ – մշակութային ճյուղեր և գիտություն	56,707.9	44,856.2	27,768.1
2. Պաշտպանության, ազգային անվտանգության, հասարակական կարգի պահպանության, քրեակատարողական և փրկարար ծառայության համակարգեր	63,715.5	–	28,767.7
3. Տնտեսական հարաբերություններ, շրջակա միջավայրի պաշտպանություն, բնակարանային շինարարություն և կոմունալ ծառայություններ	17,659.1	98,765.3	102,794.5
4. Պետական կառավարում	10,875.93	3,611.07	2,970.42
5. Պետական պարտքի սպասարկման ծախսեր (տոկոսավճարներ)	19,081.1	28,317.4	14,353.3
7. Այլ ոլորտներ	2,834.45	4,023.72	9,083.57

2019-2021 թվականներին, նախորդ տարվա համեմատ ստացվելիք լրացուցիչ մուտքերի զգալի մասը՝ 348.6 մլրդ դրամը կամ ընդհանուրի 65.0%-ը նախատեսվում է ուղղել սոցիալ-մշակութային ճյուղերի ու գիտության, ինչպես նաև տնտեսության ճյուղերի ֆինանսավորմանը: 2019-2021թթ. Միջ-նաժամկետ ծախսային ծրագրում նախատեսվում է լրացուցիչ մուտքերի շուրջ 40.9%-ը ուղղել տնտեսության զարգացմանը: Ընդ որում 2019, 2020 և 2021 թվականներին նախատեսվում է տնտեսության ենթակառուցվածքների զարգացմանն ուղղել համապատասխանաբար լրացուցիչ 17.7, 98.8 և 102.8 մլրդ դրամ:

Սոցիալ-մշակութային ճյուղերին և գիտությանը հատկացված հավելյալ միջոցների շուրջ 33.8 %-ը կտրամադրվի սոցիալական պաշտպանության բնագավառին:

Պաշտպանության, ազգային անվտանգության, հասարակական կարգի պահպանության համակարգերի պահպանման և փրկարար ծառայության համակարգի ծախսերին կուղղվի հավելյալ միջոցների ընդհանուր գումարի շուրջ 17.3%-ը, որը պայմանավորված է վերոհիշյալ համակարգի մարմինների կենսագործունեության ապահովման համար համապատասխան միջոցների հատկացման անհրաժեշտությամբ:

Պետական պարտքի սպասարկմանը (տոկոսավճարների կատարման համար) նախատեսվում է հատկացնել հավելյալ միջոցների ընդհանուր գումարի շուրջ 11.5 %-ը:

4.3 2019-2021ԹԹ ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵՆԵՐԻ ԾԱԽՍԵՐԻ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄԸ՝ ԸՍՏ ՈԼՈՐՏՆԵՐԻ

ՀՀ 2019-2021 թվականների պետական բյուջեների ծախսերի կանխատեսումները՝ ըստ ոլորտների բնութագրվում են ստորև ներկայացված աղյուսակի ցուցանիշներով²⁸:

Աղյուսակ 4.4. ՀՀ 2018-2021թթ պետական բյուջեների ծախսերը՝ ըստ ոլորտների (մլն դրամ)

Ցուցանիշներ	2018թ հաստատված պետական բյուջե	2019թ ծրագիր	2020թ ծրագիր	2021թ ծրագիր
ԸՆԴԱՄԵՆԸ ԾԱԽՍԵՐ	1,465,200.6	1,604,699.1	1,758,843.4	1,927,361.4
Նույնը ըստ 2018-2021թթ ՄԺԾԾ-ի	1,510,410.3	1,641,777.9	1,790,267.9	X
1. Սոցիալ – մշակութային ճյուղեր և գիտություն	651,989.3	707,078.1	751,934.3	779,702.4
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	11.14	10.66	10.33	9.76
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	44.50	44.06	42.75	40.45

²⁸ Այսուհետև սույն գլխում «Սոցիալ-մշակութային ճյուղեր», «Տնտեսության ճյուղեր» և «Այլ ոլորտներ» խմբերը ներկայացվում են առանց պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային մարմինների ապարատների պահպանման ծախսերի, որոնք միավորված են «Պետական կառավարում» խմբում

Ցուցանիշներ	2018թ հաստատված պետական բյուջե	2019թ ծրագիր	2020թ ծրագիր	2021թ ծրագիր
Նույնը ըստ 2018-2020թթ ՄԺԾԾ-ի	650,168.0	656,540.2	662,445.2	x
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	11.24	10.35	9.50	x
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	43.05	39.99	37.00	x
2. Պաշտպանության, ազգային անվտանգության, հասարակական կարգի պահպանության, քրեակատարողական և արտակարգ իրավիճակների համակարգեր	323,710.1	387,199.3	374,763.3	403,531.0
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	5.53	5.84	5.15	5.05
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	22.09	24.13	21.31	20.94
Նույնը ըստ 2018-2020թթ ՄԺԾԾ-ի	318,119.7	346,813.9	392,461.5	x
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	5.50	5.47	5.63	x
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	21.06	21.12	21.92	x
3. Տնտեսական հարաբերություններ, շրջակա միջավայրի պաշտպանություն, բնակարանային շինարարություն և կոմունալ ծառայություններ	153,739.9	150,464.5	246,146.5	331,721.4
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	2.63	2.27	3.38	4.15
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	10.49	9.38	13.99	17.21
Նույնը ըստ 2018-2020թթ ՄԺԾԾ-ի	222,005.0	301,664.7	346,593.2	x
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	3.84	4.76	4.97	x
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	14.70	18.37	19.36	x
4. Պետական կառավարում	95,576.0	106,451.9	110,063.0	113,033.4
- տեսակարար կշիռը ՀՆԱ-ում (%)	1.63	1.61	1.51	1.41
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	6.52	6.63	6.26	5.86
Նույնը ըստ 2018-2020թթ ՄԺԾԾ-ի	98,377.9	100,132.2	121,918.1	x
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	1.70	1.58	1.75	x
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	6.51	6.10	6.81	x
5. Պետական պարտքի սպասարկում (տոկոսավճարներ)	141,234.6	160,315.7	188,633.1	202,986.4
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	2.41	2.42	2.59	2.54
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	9.64	9.99	10.72	10.53
Նույնը ըստ 2018-2020թթ ՄԺԾԾ-ի	136,729.0	146,688.5	176,171.8	x
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	2.36	2.31	2.53	x
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	9.05	8.93	9.84	x

Ցուցանիշներ	2018թ հաստատված պետական բյուջե	2019թ ծրագիր	2020թ ծրագիր	2021թ ծրագիր
6. Այլ ոլորտներ	98,950.7	93,189.5	87,303.3	96,386.9
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	1.69	1.4	1.2	1.2
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	6.75	5.81	4.96	5.0
Նույնը ըստ 2018-2020թթ ՄԺԾԾ-ի	85,010.8	89,938.3	90,678.2	x
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	1.47	1.42	1.30	x
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	5.63	5.48	5.07	x

Սոցիալ-մշակութային ճյուղերի և գիտության խմբում 2019-2021 թվականներին կարևորվելու է հատկապես կրթության, առողջապահության և սոցիալական ապահովության բնագավառների զարգացման ռազմավարական ծրագրերի իրականացումը:

Աղյուսակ 4.5. Սոցիալ-մշակութային ճյուղերի և գիտության ոլորտի 2018-2021թթ բյուջետային ծախսերը՝ ճյուղային կտրվածքով (առանց կառավարման ապարատի պահպանման ծախսերի) (մլն դրամ)

Ցուցանիշներ	2018թ հաստատված պետական բյուջե	2019թ ծրագիր	2020թ ծրագիր	2021թ ծրագիր
ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ-ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՃՅՈՒՂԵՐ ԵՎ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ՝ ԸՆԴԱՄԵՆԸ	651,989.3	707,078.1	751,934.3	779,702.4
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	11.14	10.66	10.33	9.76
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	44.50	44.06	42.75	40.45
Նույնը ըստ 2018-2020թթ ՄԺԾԾ-ի	650,168.0	656,540.2	662,445.2	x
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	11.24	10.35	9.50	x
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	43.05	39.99	37.00	x
այդ թվում՝				
1. ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ	125,957.5	140,599.5	160,914.5	176,791.3
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	2.15	2.12	2.21	2.21
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	8.60	8.76	9.15	9.17
Նույնը ըստ 2018-2020թթ ՄԺԾԾ-ի	125,974.5	125,885.9	129,108.4	x
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	2.18	1.99	1.85	x
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	8.34	7.67	7.21	x
2. ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	403,695.7	438,082.9	446,061.5	447,343.6
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	6.90	6.61	6.13	5.60
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	27.55	27.30	25.36	23.21
Նույնը ըստ 2018-2020թթ ՄԺԾԾ-ի	406,699.7	417,918.4	422,853.8	x
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	7.03	6.59	6.06	x
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	26.93	25.46	23.62	x
3. ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅՈՒՆ	82,328.7	90,007.4	106,570.0	117,179.2
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	1.41	1.36	1.46	1.47
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	5.62	5.61	6.06	6.08
Նույնը ըստ 2018-2020թթ ՄԺԾԾ-ի	78,377.4	75,903.6	73,599.8	x
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	1.35	1.20	1.06	x
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	5.19	4.62	4.11	x

Ցուցանիշներ	2018թ հաստատված պետական բյուջե	2019թ ծրագիր	2020թ ծրագիր	2021թ ծրագիր
4. ՄՇԱԿՈՒՅԹ, ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ, ՍՊՈՐՏ ԵՎ ԿՐՈՆ	25,731.5	24,112.4	24,112.4	24,112.4
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	0.44	0.36	0.33	0.30
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	1.76	1.50	1.37	1.25
Նույնը ըստ 2018-2020թթ ՄԺԾԾ-ի	25,778.2	23,494.2	23,545.1	x
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	0.45	0.37	0.34	x
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	1.71	1.43	1.32	x
5. ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ	14,276.0	14,276.0	14,276.0	14,276.0
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	0.2	0.2	0.2	0.2
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	0.97	0.89	0.81	0.74
Նույնը ըստ 2018-2020թթ ՄԺԾԾ-ի	13,338.1	13,338.1	13,338.1	x
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	0.23	0.21	0.19	x
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	0.88	0.81	0.75	x

2019-2021 թվականների ժամանակահատվածում կրթության ոլորտում՝ համակարգի բարեփոխումների ուղղությամբ իրականացվող միջոցառումները դիտվում են որպես կրթության որակի բարձրացման գրավական: Հանրակրթության ոլորտում ծրագրային ժամանակահատվածում կշարունակվեն բարեփոխումները, որոնք նպատակ են հետապնդում լրիվ միջնակարգ կրթության որակի բարձրացումը, բնակչության բոլոր խավերի համար որակյալ լրիվ միջնակարգ կրթության հավասար մատչելիության ապահովումը միջնակարգ դպրոցի բոլոր և համակարգի արդյունավետության շարունակական բարձրացումը:

Առողջապահության բնագավառում 2019-2021 թվականներին բյուջետային միջոցները կնպատակաուղղվեն ոլորտում պետական քաղաքականության հիմնական նպատակների իրականացմանը այն է՝ հիվանդությունների վաղ հայտնաբերումը, կանխարգելումը, ախտորոշումը և բուժումը, բուժօգնության մատչելիության բարձրացումը և որակի ապահովումը:

Սոցիալական պաշտպանության բնագավառում առաջիկա տարիներին նույնպես շեշտը կդրվի ընտանիքի սոցիալական գնահատման համակարգի կատարելագործմանը:

2014թ ներդրված «Կուտակային կենսաթոշակային համակարգի ներդրում» ծրագրի ծախսը կազմում է 2019 թվականին՝ 56.8 մլրդ դրամ, 2020 թվականին՝ 64,1 մլրդ դրամ և 2021 թվականին՝ 66.1 մլրդ դրամ: Ծրագրի նպատակը Հայաստանի Հանրապետությունում աշխատանքային գործունեության ընթացքում կուտակային կենսաթոշակային վճար կատարած անձանց կենսաթոշակային տարիքում պետական կենսաթոշակից զատ կենսաթոշակային եկամուտների ստացման հնարավորության ստեղծումն է՝ ապահովելով կատարված կենսաթոշակային վճարների և ստացվող կենսաթոշակի չափի միջև ուղղակի կապը: Կուտակային կենսաթոշակային վճար կատարած անձանց

հնարավորություն կընձեռնվի ազդել կուտակային կենսաթոշակների չափի վրա՝ ընտրելով իր կուտակած միջոցները կառավարող անձին և այդ միջոցների կառավարման քաղաքականությունը:

Տնտեսության ճյուղերի 2019-2021 թվականների ծախսերը նպատակաուղղված են լինելու արտադրական ենթակառուցվածքների զարգացման ծրագրերին:

Աղյուսակ 4.6. Տնտեսության ճյուղերի 2019-2021թթ բյուջետային ծախսերը՝ ճյուղային կտրվածքով (մլն դրամ)

Ցուցանիշներ	2018թ հաստատված պետական բյուջե	2019թ ծրագիր	2020թ ծրագիր	2021թ ծրագիր
Տնտեսական հարաբերություններ, շրջակա միջավայրի պաշտպանություն, բնակարանային շինարարություն և կոմունալ ծառայություններ	153,739.9	150,464.5	246,146.5	331,721.4
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	2.63	2.27	3.38	4.15
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	10.49	9.38	13.99	17.21
Նույնը ըստ 2018-2020թթ ՄԺԾԾ-ի	222,005.0	301,664.7	346,593.2	x
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	3.84	4.76	4.97	x
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	14.70	18.37	19.36	x
այդ թվում՝				
1. Բնապահպանություն, էներգետիկա և բնական պաշարներ	26,366.1	23,768.7	26,028.7	22,828.2
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	0.4	0.4	0.4	0.3
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	1.8	1.5	1.5	1.2
Նույնը ըստ 2018-2020թթ ՄԺԾԾ-ի	41,114.7	43,698.4	52,877.8	x
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	0.71	0.69	0.76	x
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	3.11	2.99	3.25	x
2. Գյուղատնտեսություն և անտառային տնտեսություն	15,144.1	14,794.6	14,532.6	15,353.3
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	0.26	0.22	0.20	0.19
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	1.03	0.92	0.83	0.80
Նույնը ըստ 2018-2020թթ ՄԺԾԾ-ի	18,929.7	16,797.2	15,820.7	x
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	0.33	0.26	0.23	x
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	1.25	1.02	0.88	x
3. Տրանսպորտ, ճանապարհային տնտեսություն և կապ	76,267.4	63,716.9	118,670.2	191,166.8
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	1.30	0.96	1.63	2.39
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	5.21	3.97	6.75	9.92
Նույնը ըստ 2018-2020թթ ՄԺԾԾ-ի	96,046.6	104,521.9	122,747.9	x
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	1.66	1.65	1.76	x
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	6.36	6.37	6.86	x
4. Բնակարանային-կոմունալ տնտեսություն	17,729.5	15,876.8	13,852.4	24,956.6
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	0.3	0.2	0.2	0.3
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	1.2	1.0	0.8	1.3
Նույնը ըստ 2018-2020թթ ՄԺԾԾ-ի	21,377.4	19,814.5	16,446.6	x
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	1.62	1.35	1.01	x
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	1.42	1.21	0.92	x
5. Ջրային տնտեսություն	21,238.1	17,653.6	59,205.7	45,186.6

Ցուցանիշներ	2018թ հաստատված պետական բյուջե	2019թ ծրագիր	2020թ ծրագիր	2021թ ծրագիր
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	0.36	0.27	0.81	0.57
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	1.45	1.10	3.37	2.34
Նույնը ըստ 2018-2020թթ ՄԺԾԾ-ի	31,551.2	29,591.2	35,181.6	x
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	0.55	0.47	0.50	x
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	2.09	1.80	1.97	x
6. Տնտեսության այլ ճյուղեր	-3,005.3	14,653.9	13,857.0	32,229.9
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	-0.05	0.22	0.19	0.40
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	-0.21	0.91	0.79	1.67
Նույնը ըստ 2018-2020թթ ՄԺԾԾ-ի	12,985.3	87,241.4	103,518.5	x
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	0.22	1.38	1.48	x
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	0.86	5.31	5.78	x

Պետության կողմից հատկապես կկարևորվեն գյուղատնտեսության, էներգետիկայի, տրանսպորտի, ճանապարհային, ջրային և բնակարանային-կոմունալ տնտեսության զարգացմանն ուղղված ծախսերը, որոնց զգալի մասը նախատեսվում է իրականացնել արտաքին ֆինանսական աջակցությամբ:

Պաշտպանության, ազգային անվտանգության, հասարակական կարգի պահպանության, քրեակատարողական և փրկարար ծառայության համակարգերի պահպանման ծախսերի աճը պայմանավորված է լինելու նշված կառույցների կենսագործունեության ապահովման համար բավարար պայմանների ստեղծման և դրա շնորհիվ այդ կառույցների պատրաստականության բարձր մակարդակի պահպանման անհրաժեշտությամբ:

Պետական կառավարման բնագավառում ծախսերը, 2018 թվականի համեմատությամբ, 2019-2021 թվականներին կունենան որոշակի աճ՝ պայմանավորված պետական կառավարման համակարգում իրականացվող բարեփոխումների ֆինանսական ապահովման անհրաժեշտությամբ:

Այլ ոլորտներ խմբի համար 2019-2021 թվականներին նախատեսվող ծախսերի գերակշիռ մասը բաժին կընկնի պետական պարտքի սպասարկման և վերը չնշված այլ բնագավառներին:

Աղյուսակ 4.7. Այլ ոլորտների 2018-2021թթ բյուջետային ծախսերը՝ ճյուղային կտրվածքով (մլն դրամ)

Ցուցանիշներ	2018թ հաստատված պետական բյուջե	2019թ ծրագիր	2020թ ծրագիր	2021թ ծրագիր
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	240,185.3	253,505.2	275,936.3	299,373.3
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	4.1	3.8	3.8	3.8
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	16.4	15.8	15.7	15.5
Նույնը ըստ 2018-2020թթ ՄԺԾԾ-ի	221,739.7	236,626.9	266,850.0	x
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	3.83	3.73	3.83	x

Ցուցանիշներ	2018թ հաստատված պետական բյուջե	2019թ ծրագիր	2020թ ծրագիր	2021թ ծրագիր
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	14.7	14.4	14.9	x
այդ թվում՝				
1. ՀՀ պետական պարտքի սպասարկում (տոկոսավճարներ)	141,234.6	160,315.7	188,633.1	202,986.4
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	2.4	2.4	2.6	2.5
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	9.6	10.0	10.7	10.5
Նույնը ըստ 2018-2020թթ ՄԺԾԾ-ի	136,729.0	146,688.5	176,171.8	x
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	2.4	2.3	2.5	x
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	9.1	8.9	9.8	x
2. Պետական աջակցություն համայնքներին՝ ֆինանսական համահարթեցման դոտացիաներ	49,165.8	52,000.2	56,024.0	60,486.0
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	0.8	0.8	0.8	0.8
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	3.4	3.2	3.2	3.1
Նույնը ըստ 2018-2020թթ ՄԺԾԾ-ի	49,160.9	54,180.9	55,000.8	
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	0.8	0.8	0.8	
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	3.3	3.3	3.1	
3. Այլ	49,784.9	41,189.3	31,279.3	35,900.9
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	0.9	0.6	0.4	0.5
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	3.4	2.6	1.8	1.9
Նույնը ըստ 2018-2020թթ ՄԺԾԾ-ի	35,849.9	35,757.4	35,677.4	x
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	0.6	0.6	0.5	x
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	2.4	2.2	2.0	x

Ինչպես արդեն նշվեց, 2019-2021թթ ժամանակահատվածում ևս պետական բյուջեների ծախսերի ընդհանուր ծավալն որոշ կախվածության մեջ կլինի արտաքին հոսքերից:

Աղյուսակ 4.8. Արտաքին աղբյուրներից 2018-2021թթ ստացվելիք միջոցների (վարկերի և պաշտոնական դրամաշնորհների) հաշվին ֆինանսավորվող ծախսերը

Ցուցանիշներ	2018թ հաստատված պետական բյուջե	2019թ ծրագիր	2020թ ծրագիր	2021թ ծրագիր
Արտաքին աղբյուրների հաշվին ֆինանսավորվող ծախսերի ծավալը (մլրդ դրամ)	236.92	291.43	272.48	241.06
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	4.05	4.40	3.74	3.02
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	16.17	18.16	15.49	12.51
Նույնը ըստ 2018-2020թթ ՄԺԾԾ-ի	284.76	287.53	254.69	x
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	4.92	4.53	3.65	x
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	18.85	17.51	14.23	x

Արտաքին աղբյուրներից վարկերի և պաշտոնական դրամաշնորհների տեսքով ստացվելիք միջոցների հաշվին կանխատեսվող 2019-2021 թվականների ծախսերի միջին տարեկան տեսակարար կշիռը բյուջետային ծախսերի ամբողջ ծավալում կազմում է 15,2 % և ՀՆԱ-ի նկատմամբ՝ 3.7%:

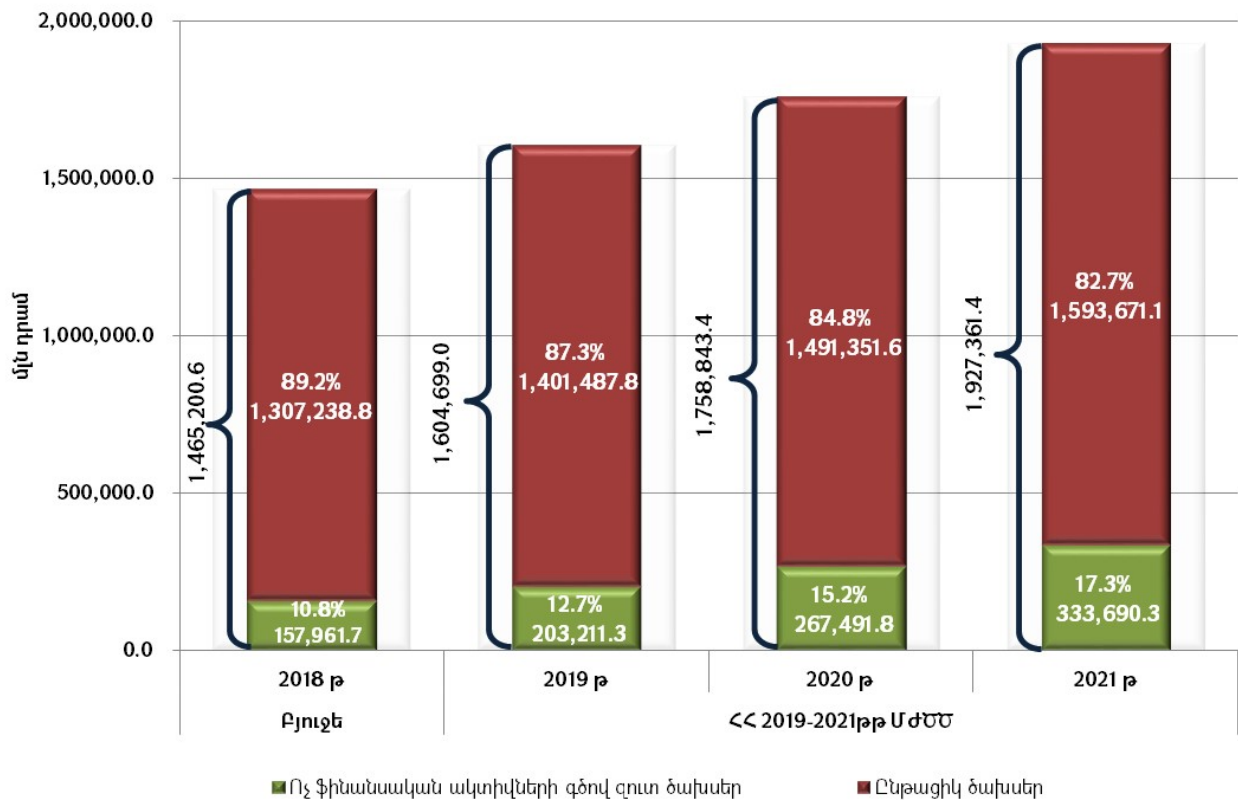
4.4 ՀՀ 2019-2021ԹԹ. ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵՆԵՐԻ ԾԱԽՍԵՐԻ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄԸ՝ ԸՍՏ ՏՆՏԵՍԱԳԻՏԱԿԱՆ ԴԱՍԱԿԱՐԳՄԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՀՈԴՎԱԾՆԵՐԻ

Դիտարկվող 2019-2021 թվականների ժամանակահատվածում պետական բյուջեի ընթացիկ ծախսերի հարաբերակցությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ կտատանվի 21.1 %-ից 19.9%-ի միջակայքում: Նույն ժամանակահատվածում ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով զուտ ծախսերի հարաբերակցությունները ՀՆԱ-ի նկատմամբ կտատանվի համապատասխանաբար 3.1%-ից 4.2% միջակայքում:

Աղյուսակ 4.9. 2018-2021թթ ընթացիկ և ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի փոփոխության և հարաբերակցության միտումները

Ցուցանիշներ	2018թ հաստատված պետական բյուջե	2019թ ծրագիր	2020թ ծրագիր	2021թ ծրագիր
ԸՆԴԱՄԵՆԸ ԾԱԽՍԵՐ, (մլն դրամ)	1,465,200.6	1,604,699.1	1,758,843.4	1,927,361.4
այդ թվում՝				
- ընթացիկ ծախսեր, (մլն դրամ)	1,307,238.8	1,401,487.8	1,491,351.6	1,593,671.1
- %-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	22.3	21.1	20.5	19.9
- ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով զուտ ծախսեր, (մլն դրամ)	157,961.7	203,211.3	267,491.8	333,690.3
- %-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	2.7	3.1	3.7	4.2

2019-2021 թվականների ծախսերի ընդհանուր ծավալի միջին տարեկանի շուրջ 84,8 %-ը կկազմեն ընթացիկ ծախսերը, (2018 թվականին այդ ցուցանիշը ծրագրվել է 89.2%):

Դիտարկվող ժամանակահատվածում **ընթացիկ ծախսերի** մեծ մասի կատարումը ուղղված կլինի պետական կարիքների համար ապրանքների և ծառայությունների գնումներին, բնակչությանը տարբեր տեսակի նպաստների և կենսաթոշակների վճարմանը, ՀՀ պետական ներքին և արտաքին պարտքի սպասարկմանը (տոկոսավճարների), տնտեսության որոշ ճյուղերում բնակչությանը ջրամատակարարման, ոռոգման և փոխադրումների բնագավառում ծառայություններ մատուցող առանձին ընկերությունների սուբսիդավորմանը, պետական ավտոճանապարհների պահպանությանը և շահագործմանը, տեղական ինքնակառավարման մարմիններին պետական աջակցության տրամադրմանը և պետական կառավարման մարմինների աշխատակիցների աշխատանքի վարձատրությանը:

2019-2021 թվականների ընթացքում կանխատեսվող 804.4 մլրդ դրամ ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի ընդհանուր ծավալի շուրջ 60.7 %-ը (488.1 մլրդ դրամ) նախատեսվում է ֆինանսավորվել արտաքին աղբյուրների հաշվին: Ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի իրականացման գերակայությունները լինելու են ճանապարհային, տրանսպորտային, ջրային տնտեսության, գյուղատնտեսության, բնակչինարարության և դպրոցաշինության ոլորտները:

ՄԱՍ Բ. ԾԱԽՍԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՌԱԶՄԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

ԳԼՈՒԽ 5. ՀՀ 2019-2021ԹԹ ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵՆԵՐԻ ԾԱԽՍԱՅԻՆ ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Ծախսային քաղաքականության ռազմավարությունը շարադրող փաստաթղթում ընդհանուր գծերով ներկայացվում են 2019-2021թթ. ժամանակահատվածում պետական բյուջեի ծախսերի ըստ ոլորտների քաղաքականության գերակայությունները: Այս գերակայությունները բխում են Կառավարության ընդհանուր ռազմավարական գերակայությունների համատեքստից (Կառավարության ծրագիր, տարբեր ոլորտներում Կառավարության կողմից ընդունված մի շարք միջնաժամկետ և երկարաժամկետ ծրագրեր և այլն) և պետք է ծառայեն որպես հիմք՝ ՀՀ 2019 թվականի պետական բյուջեի նախագծի մշակման համար:

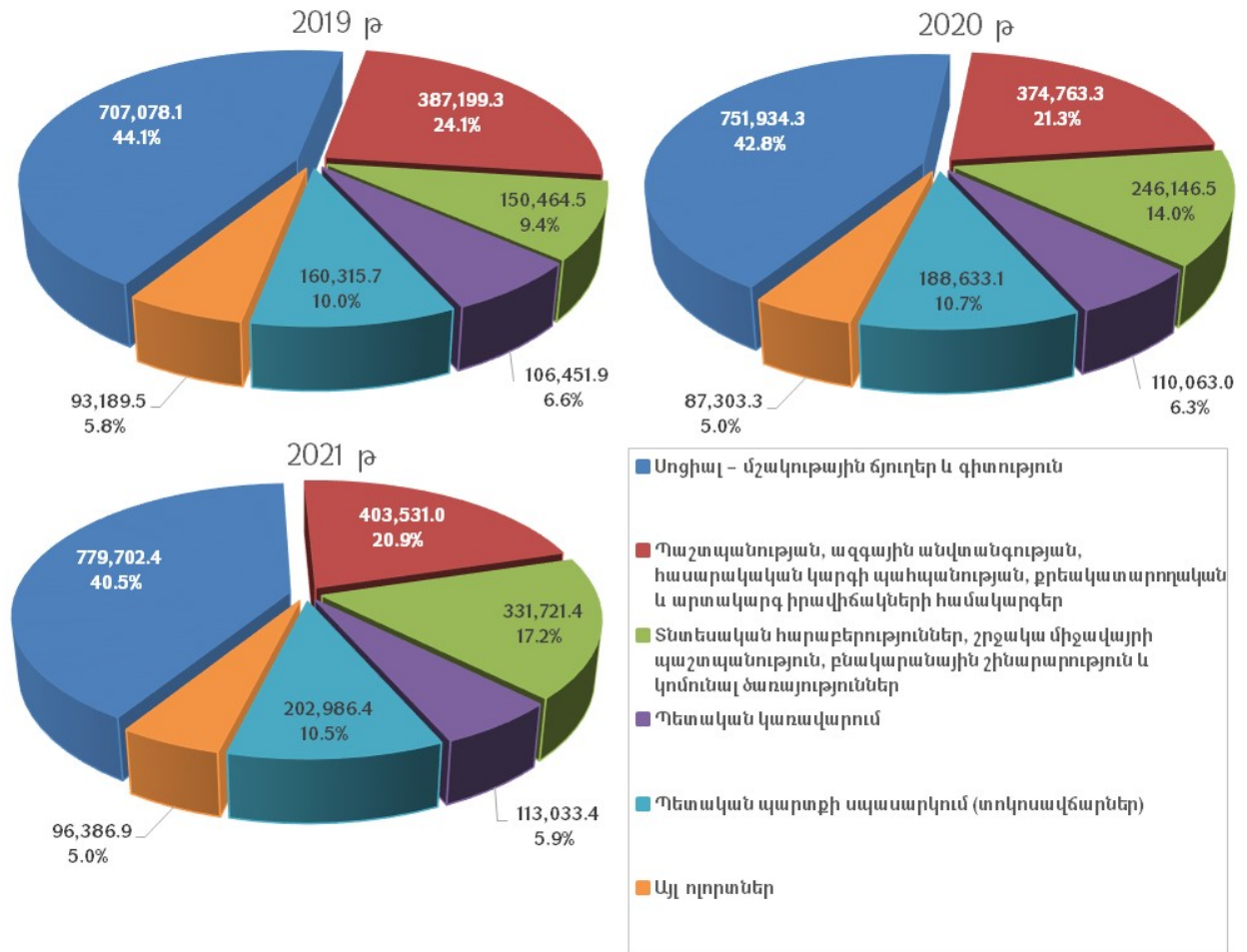
Ինչպես արդեն վերը նշվել էր Կառավարությունն առաջիկա տարիների համար առավել կարևորում է պետական բյուջեի հիմնական ծախսային հետևյալ գերակայությունները.

(i) սոցիալական ոլորտի առանձին ճյուղերում (մասնավորապես՝ կրթություն, առողջապահություն, սոցիալական պաշտպանություն), ինչպես նաև պետական կառավարման բնագավառներում պետական մարմինների գործունեության արդյունավետության, նպատակաուղղվածության և հասցեականության մակարդակի բարձրացման, նրանց կողմից հանրությանը մատուցվող ծառայությունները բնակչության համար ավելի մատչելի դարձնելու նպատակով իրականացվող բարեփոխումների ֆինանսական ապահովում,

(ii) հանրապետության տարածքային ամբողջականությունը, տարածաշրջանում կայունությունը և Ղարաբաղյան հակամարտության կողմերի ուժերի հավասարակշռությունը պահպանելու նպատակով պաշտպանության և ազգային անվտանգության կառույցների կենսագործունեության համար անհրաժեշտ ֆինանսական ապահովում,

(iii) տնտեսության առանձին ոլորտներում (մասնավորապես՝ գյուղատնտեսություն, ջրային տնտեսություն, ճանապարհային տնտեսություն և էներգետիկա) ենթակառուցվածքների վերականգնման և զարգացման ծրագրերի իրականացում:

Գծապատկեր 5.1. ՀՀ պետական բյուջեի ծախսերի փաթեթում 2019-2021թթ կանխատեսվող հատկացումները՝ ըստ խոշորացված ոլորտների (մլն դրամ)

ԳԼՈՒԽ 6. ՀՀ ՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳ

6.1. ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

6.1.1. Իրավիճակի նկարագրությունը

2015 թվականին Հայաստանի Հանրապետությունում նոր Սահմանադրության ընդունմամբ անցում կատարվեց խորհրդարանական կառավարման համակարգին, ինչը նշանակում է օրենսդիր, գործադիր և դատական իշխանությունների լիազորությունների նոր շրջանակների սահմանում: Նոր Սահմանադրության համաձայն, Հանրապետության նախագահը պետության գլուխն է, սակայն, նախորդ Սահմանադրության համեմատ, ավելի սակավ լիազորություններով, և փոխարենը առավել ընդլայնվել են վարչապետի և Ազգային ժողովի լիազորությունները: Միաժամանակ, դատական իշխանության համակարգում նախատեսված է Բարձրագույն դատական խորհրդի ինստիտուտը՝ որպես դատարանների և դատավորների անկախությունը երաշխավորող անկախ պետական մարմին:

ՀՀ սահմանադրության փոփոխություններն ընդունվեցին 2015 թվականի դեկտեմբերի 6-ին անցկացված հանրաքվեով: 2016 թվականի մայիսի 25-ին ընդունված Հայաստանի Հանրապետության նոր ընտրական օրենսգրքի պահանջներին համապատասխան 2017 թվականի ապրիլի 2-ին Հայաստանի Հանրապետությունում անցկացվեցին Ազգային ժողովի ընտրությունները, որն առաջին քայլն էր դեպի անցումը կառավարման խորհրդարանական համակարգին:

Սահմանադրությունն ամբողջությամբ ուժի մեջ է մտել 2018 թվականի ապրիլի 9-ից, իսկ ապրիլի 17-ին Ազգային ժողովում տեղի ունեցավ նոր սահմանադրական լիազորություններով օժտված վարչապետի ընտրությունը: Միաժամանակ, զուգահեռաբար նախապատրաստվել ու քննարկման էին դրվել Սահմանադրական փոփոխություններից բխող հիմնարար կարգավորումներ սահմանող մի շարք օրենքներ, որոնք ընդունվեցին 2018 թվականի մարտի 23-ին գումարված Ազգային ժողովի արտահերթ նիստում:

Ազգային ժողովի կողմից 2018 թվականի մարտի 23-ին մասնավորապես ընդունվել են պետական կառավարման համակարգին առնչվող անմիջական կարգավորումներ սահմանող հետևյալ օրենքները՝ «Կառավարության կառուցվածքի և գործունեության մասին», «Պետական կառավարման համակարգի մարմինների մասին», «Կառավարչական իրավահարաբերությունների կարգավորման մասին», «Հանրային ծառայության մասին», «Քաղաքացիական ծառայության մասին», «Պետական վերահսկողական ծառայության մասին», «Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին», «Պետական պաշտոններ զբաղեցնող անձանց վարձատրության մասին»

Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին»
Հայաստանի Հանրապետության օրենքները և այլն:

Կառավարության 2018 թվականի հունիսի 1-ի N 581-Ա որոշմամբ հավանություն տրվեց նոր կազմավորված Կառավարության ծրագրին և այն ներկայացնվեց Ազգային ժողով: Ազգային ժողովում Կառավարության ծրագրի քննարկումները տեղի ունեցած 2018 թվականի հունիսի 7-ին, և Ազգային ժողովի որոշմամբ հավանություն տրվեց Կառավարության ծրագրին:

Ծրագրով, որպես առանցքային գործողություն, նախատեսվում է առաջին հերթին ապահովել նոր Ազգային ժողովի ազատ, թափանցիկ և ժողովրդավարական ընտրությունների անցկացումը, ինչը հնարավորություն կտա հանրապետությունում ձևավորելու Սահմանադրական կարգի ապահովման պայմաններում կազմավորված լեգիտիմ իշխանություն, այն է՝ արդարացի ընտրությունների արդյունքում ունենալ ժողովրդի կողմից ընտրված Ազգային ժողով, ժողովրդավարության ապահովման պայմաններում Ազգային ժողովի կողմից ընտրված նոր վարչապետ, որն էլ կձևավորի ժողովրդի վստահությունը վայելող գործադիր իշխանություն:

Այսօր բոլոր գործողությունները Կառավարությունը նախատեսում է իրականացնել միայն ու միայն օրինական դաշտում՝ հնարավորինս հիմնվելով իրավական դաշտում գործող օրենսդրական կարգավորումների վրա և ըստ անհրաժեշտության ձեռնարկելով համապատասխան օրենսդրական փոփոխություններ, որոնք հնարավոր կդարձնեն այս կարևորագույն նպատակի իրագործումը:

Այնուամենայնիվ, 2015 թվականի Սահմանադրական փոփոխություններից հետո ձեռնարկվել էր համապատասխան օրենսդրական փոփոխությունների և ենթաօրենսդրական կարգավորումների նախապատրաստումը և համաձայնեցումը նոր սահմանադրական նորմերին: Այսպիսով, 2018 թվականի մարտի 23-ին Ազգային ժողովի կողմից ընդունվեցին մի շարք օրենքներ: Ստորև մասնավորապես առանձնացվել են այն փոփոխությունները, որոնք անմիջականորեն առնչվում են պետական կառավարման համակարգին: Դրանք են՝

1. **«Կառավարության կառուցվածքի և գործունեության մասին»** օրենքով, մասնավորապես, սահմանվել է Կառավարության կազմը և կառուցվածքը, որի համաձայն Կառավարությունը կազմված է վարչապետից, առաջին փոխվարչապետից, երկու փոխվարչապետներից և նախարարներից, իսկ Կառավարության կառուցվածքում ընդգրկվում են 17 նախարարություն, կառավարության կառուցվածքից հանվել է Միջազգային տնտեսական ինտեգրման և բարեփոխումների նախարարությունը:

2. **«Պետական կառավարման համակարգի մարմինների մասին»** օրենքով սահմանվում է պետական կառավարման համակարգի մարմինների շրջանակը և կազմավորման կարգը: Մասնավորապես սահմանվում է, որ պետական կառավարման համակարգի մարմիններն են՝ նախարարությունները, ինչպես նաև Կառավարությանը, վարչապետին և նախարարություններին ենթակա

մարմինները, այդ թվում մի շարք նոր կարգավորումներ, կապված համակարգի առանձին մարմինների կարգավիճակի և ենթակայության փոփոխության հետ: Միաժամանակ, ՀՀ կառավարության 2018 թվականի մայիսի 22-ի «Նախարարությանը ենթակա մարմինների ենթակայությունը սահմանելու մասին» N 580-Ա որոշմամբ սահմանվել է նաև համակարգի մարմինների ենթակայությունը՝ ըստ նախարարությունների: Ընդհանուր առմամբ, կատարվել են հետևյալ փոփոխությունները՝

- ՀՀ ազգային վիճակագրական ծառայությունը շարունակելու է գործել որպես Կառավարությանը ենթակա Վիճակագրական կոմիտե,

- Կառավարության ենթակայությամբ են գործելու «Տեսչական մարմինների մասին» օրենքին համապատասխան ստեղծված տեսչական մարմինները,

- ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչությունը շարունակելու է գործել որպես Տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարության ենթակայությամբ գործող Պետական գույքի կառավարման կոմիտե,

- ՀՀ կառավարությանն առընթեր քաղաքացիական ավիացիայի գլխավոր վարչությունը շարունակելու է գործել որպես Տրանսպորտի, կապի և տեղեկատվական տեխնոլոգիաների նախարարությանը ենթակա Քաղաքացիական ավիացիայի կոմիտե,

- Արդարադատության նախարարությանը ենթակա մարմնի կարգավիճակ է տրվել Պրոբացիայի ծառայությանը, որը նախկինում նույն նախարարության առանձնացված ստորաբաժանում էր,

- Կրթության և գիտության նախարարության ենթակայությամբ գործելու են Բարձրագույն որակավորման կոմիտեն, որը նախկինում նույն նախարարության առանձնացված ստորաբաժանում էր՝ Բարձրագույն որակավորման հանձնաժողով, և Լեզվի կոմիտեն, որը ձևավորվել է նախկինում կրկին նույն նախարարության ոլորտում գործող Լեզվի պետական տեսչության հիմքի վրա,

- Բնապահպանության նախարարության ենթակայությամբ ստեղծվել է Անտառային կոմիտեն,

- Ֆինանսների նախարարության ենթակայությամբ ստեղծվել են «գնումների հետ կապված բողոքներ քննող անձ» անկախ մարմինները:

3. «Կառավարչական իրավահարաբերությունների կարգավորման մասին» օրենքով կարգավորվում են պետական մարմնում և ենթակա պետական մարմնում կառավարչական իրավահարաբերությունները, ինչպես նաև քաղաքացիական իրավահարաբերություններին պետական մարմնի և ենթակա պետական մարմնի մասնակցության հիմնական պայմանները: Ընդ որում, սույն օրենքով սահմանվում է, որ Նախարարությանը ենթակա մարմնի ենթակայությունը համապատասխան նախարարությանը սահմանում է Կառավարությունը, ինչը սահմանվել է Կառավարության 2018

թվականի «Նախարարությանը ենթակա մարմնի ենթակայությունը սահմանելու մասին» N 580-Ա որոշումը:

4. **«Հանրային ծառայության մասին»** օրենքով սահմանվում են հանրային ծառայության սկզբունքները, հանրային ծառայության անցնելու պահանջները, պաշտոնների դասակարգումը, հանրային ծառայողի հիմնական իրավունքները և պարտականությունները, պաշտոնների առանձնահատկությունները, բարեվարքության համակարգը, գույքի, եկամուտների և շահերի հայտարարագրման հետ կապված հարաբերությունները:

Մասնավորապես, հանրային պաշտոնների վերաբերյալ սահմանվում է, որ՝

- հանրային պաշտոնը դասակարգվում է խմբերի՝ պետական և համայնքային,
- պետական պաշտոնները դասակարգվում են տեսականների՝ քաղաքական, վարչական, ինքնավար և հայեցողական:

5. **«Քաղաքացիական ծառայության մասին»** օրենքով կարգավորվում են Հայաստանի Հանրապետությունում քաղաքացիական ծառայության կազմակերպման, քաղաքացիական ծառայության պաշտոնների դասակարգման, քաղաքացիական ծառայության պաշտոնների համալրման, քաղաքացիական ծառայողների կատարողականի գնահատման, վերապատրաստման, քաղաքացիական ծառայողի իրավական վիճակի, պաշտոնից ազատման, ծառայության դադարեցման, ինչպես նաև քաղաքացիական ծառայության՝ որպես պետական ծառայության առանձին տեսակի հետ կապված այլ հարաբերություններ:

Օրենքի գործողությունը տարածվում է օրենսդիր, գործադիր, դատական իշխանության մարմիններում, Հանրապետության նախագահի աշխատակազմում, դատախազությունում, քննչական մարմիններում, անկախ պետական մարմիններում, ինքնավար մարմիններում, Մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմում, ինչպես նաև Կառավարությանը, վարչապետին և նախարարություններին ենթակա պետական մարմիններում քաղաքացիական ծառայության պաշտոնների անվանացանկով նախատեսված պաշտոն զբաղեցնող անձանց վրա: Ընդ որում, պետական ծառայության այլ օրենքներով առանձնահատկություններ նախատեսող ծառայություններում (մարմիններում) աջակցող մասնագիտական գործառույթներ իրականացնող ծառայողները քաղաքացիական ծառայողներ են:

Օրենքով սահմանվում են քաղաքացիական ծառայությանն առնչվող մի շարք նոր կարգավորումներ: Ստորև ներկայացվում են հիմնական սկզբունքային փոփոխությունները՝

ա) **քաղաքացիական ծառայության կադրերի ռեզերվ**՝ ռեեստր, որտեղ օրենքով սահմանված դեպքերում և կարգով գրանցվում են քաղաքացիական ծառայության պաշտոններից ազատված քաղաքացիական ծառայողները,

- կադրերի ռեզերվում գրանցված լինելու միանգամյա առավելագույն ժամկետը վեց ամիս է,
- կադրերի ռեզերվում գրանցված լինելու ժամանակահատվածը համարվում է քաղաքացիական ծառայության ստաժ, և քաղաքացիական ծառայողը օրենքով սահմանված կարգով երեք ամիս ստանում է վարձատրություն այն համապատասխան մարմնից, որտեղ զբաղեցրել է քաղաքացիական ծառայության պաշտոն,

բ) փորձնակ՝ սույն օրենքով սահմանված կարգով համապատասխան մարմիններում աշխատանքային փորձ ձեռք բերելու համար գրանցված անձ, ընդ որում

- համապատասխան մարմիններում փորձնակ գրանցված ժամանակաշրջանը հաշվարկվում է որպես հանրային ծառայության ստաժ՝ քաղաքացիական ծառայության պաշտոն զբաղեցնելու համար,

- փորձնակ գրանցված ժամանակահատվածում աշխատանքների մասնակցության համար փորձնակը չի վարձատրվում,

գ) քաղաքացիական ծառայության պաշտոնները դասակարգվում են հետևյալ խմբերի՝

- ղեկավար պաշտոնների խումբ, որն իր հերթին դասակարգվում է 5 ենթախմբի,
- մասնագիտական պաշտոնների խումբ, որն իր հերթին դասակարգվում է 8 ենթախմբի,

դ) քաղաքացիական ծառայության ղեկավարումը և համակարգի միասնականությունը ապահովում է վարչապետի աշխատակազմի **քաղաքացիական ծառայության գրասենյակը**, որը հաշվետու է վարչապետին, Կառավարությանը և համակարգող փոխվարչապետին (գործելու է ՀՀ քաղաքացիական ծառայության խորհրդի փոխարեն):

Ընդ որում, քաղաքացիական ծառայության գրասենյակին է օրենքով վերապահված նաև այսուհետև պետական մարմիններում աշխատանքի վարձատրության քաղաքականությունը մշակելու գործառույթը:

ե) Սույն օրենքով ներդրվում է գլխավոր քարտուղարի ինստիտուտը, որը փոխարինում է աշխատակազմի ղեկավարին: Գլխավոր քարտուղարի լիազորությունները սահմանվում են ինչպես սույն օրենքով, այնպես էլ «Հանրային ծառայության մասին», «Կառավարչական իրավահարաբերությունների կարգավորման մասին» և այլ օրենքներով և իրավական ակտերով:

6. «Պետական պաշտոններ զբաղեցնող անձանց վարձատրության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքը (23.03.2018թ. ՀՕ-209-Ն): Հիշյալ օրենքում կատարվեցին փոփոխություններ և լրացումներ, որոնց անհրաժեշտությունը բխում է Սահմանադրական փոփոխությունների արդյունքում ընդունված կարգավորումներից, այդ թվում՝ կառավարության կառուցվածքի, համակարգի, հանրային և քաղաքացիական ծառայությանն առնչվող օրենսդրական կարգավորումներից:

Ընդհանուր առմամբ, պետական կառավարման համակարգի բարեփոխումներին ուղղված Կառավարության կողմից իրականացվող գործողությունները ուղղված են լինելու պետական կառավարման համակարգի կոռուպցիոն երևույթների բացառմանը, միաժամանակ պետական իշխանության մարմինների գործունեության թափանցիկության, պետական կառավարման գործընթացներին քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչների մասնակցության աստիճանի բարձրացման, կառավարման համակարգում տարբեր հանրային ու հասարակական խորհուրդների մասնակցության ապահովման և այլ մեխանիզմների գործարկմամբ:

6.1.2. Հիմնական խնդիրները

Կառավարության առաջնային ու կարևորագույն խնդիրը Սահմանադրական կարգի վերականգնումը և լեգիտիմ իշխանության ձևավորումն է, ինչը հնարավոր կլինի միայն Ընտրական օրենսգրքում համապատասխան փոփոխություններ կատարելուց հետո՝ Ազգային ժողովի արդար, թափանցիկ ու ժողովրդավարական նորմերին համապատասխանող ընտրություններ կազմակերպելու միջոցով:

Սահմանադրությամբ սահմանված պետության կառավարման համակարգում իշխանության բոլոր ճյուղերի օպտիմալ հավասարակշռումը, կառավարումը և փոխգործակցությունը ապահովելը շարունակում է մնալ Կառավարության ուշադրության կենտրոնում: Պետական կառավարման համակարգի ոլորտում կատարվող բարեփոխումները և օպտիմալացումները պայմանավորված են ինչպես սահմանադրական բարեփոխումներով, այնպես էլ այսօրվա մարտահրավերներին իշխանության ճյուղերի՝ ժամանակին և արդյունավետ արձագանքելու հնարավորությունը բարձրացնելու հրամայականով:

Պետական կառավարման համակարգում խնդիր է դրված այն դարձնել ավելի արդյունավետ ու թափանցիկ, ինչը հնարավորություն կտա ստեղծելու առավել հստակ ուղղագծված արդյունքներ ապահովող պետական կառավարման համակարգ՝ հագեցած ինչպես պետական կառավարման ոլորտներում ներդրվող ծրագրային կառավարման տարբեր մեխանիզմներով ու տեխնոլոգիաներով, այնպես էլ կառավարման գործընթացում երիտասարդ, համարձակ գործելու կամք ու բավարար գիտելիքներ ունեցող կադրեր ներգրավելու միջոցով, ինչը իհարկե նոր թափ կհաղորդի արդեն իսկ աշխատող համակարգերին:

Կառավարության առջև դրված խնդիրներն ու նպատակները, մասնավորապես, խմբավորված են 2018 թվականի հունիսի 7-ին Ազգային ժողովում հավանության արժանացած Կառավարության ծրագրում: Այսպես, հանրապետությունում պատշաճ պետական կառավարում ապահովելու, պետական իշխանության մարմինների սահմանադրական լիազորությունների իրականացումը և երկրի

բնականոն զարգացումն ապահովելու նպատակով, Կառավարությունն իր առջև առաջնահերթորեն խնդիր է դրել պետական կառավարման համակարգում լուծելու, մասնավորապես, հետևյալ խնդիրները՝

1. քաղաքացու ազատ ընտրության սահմանադրական իրավունքի և ընտրողների ազատ կամարտահայտման ճանապարհով լեգիտիմ իշխանությունների ձևավորում,

2. Կոռուպցիայի դեմ պայքարը՝ որպես մի երևույթի, որը մեր հասարակության ու պետության կյանքի վրա թողնում է ամենակործանարար ազդեցությունը, հետևաբար կոռուպցիան այն խնդիրն է, որի դեմ պայքարը կառավարության հիմնական առաջնահերթություններից մեկն է:

3. Հանրային կառավարման թափանցիկության և հաշվետվողականության ապահովումը, պետական ծախսերի արդյունավետ կառավարումը և այդ նպատակով բյուջետային քաղաքականության ուղղորդումը դեպի ծրագրային բյուջետավորում, ինչի շնորհիվ բյուջետային ծախսերի արդյունքային ցուցանիշների հստակ սահմանումը, իսկ հետագայում դրանց շուրջ հաշվետվությունների կառուցումը հնարավորություն կտան նախապես ձևակերպել և ունենալ այնպիսի հիմնական ցուցանիշներ, որոնցով կարելի կլինի գնահատել իրականացված ծախսերի ու բյուջետային ծրագրերի արդյունավետության մակարդակը:

6.2. ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ ԵՎ ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՄԺԾԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ

6.2.1. Նպատակները

Համընդհանուր զարգացման ու բարեփոխումների իրականացման գործում անմիջական դեր ունեն պետական կառավարման համակարգի մարմինները՝ յուրաքանչյուրն իր պատասխանատվության ներքո գտնվող ոլորտների զարգացման քաղաքականության մշակման, ծրագրերի իրականացման և դրանց մոնիտորինգի համար:

Կառավարության գործունեության և գործողությունների համընդհանուր նպատակներից, որպես պետական կառավարման համակարգին առնչվողներ, կարելի է առանձնացնել հետևյալ նպատակները՝

1. Հայաստանում լեգիտիմ իշխանության ձևավորումը՝ ազատ, արդար, թափանցիկ ու ժողովրդավարական ընտրությունների անցկացման ճանապարհով: Այս առումով կառավարությունը կարևորում է առնվազն մեկ տարվա ընթացքում արտահերթ խորհրդարանական այնպիսի ընտրությունների անցկացումը, որի արդյունքը իրապես կդառնա լեգիտիմ, այսինքն՝ ժողովրդի կողմից ընտրված իշխանության հաղթանակ: Այդպիսի ընտրություններ անցկացնելու և հանրության

կողմից չվիճարկվող արդյունքներ արձանագրելու նպատակով նախատեսվում է առաջիկայում իրականացնել Ընտրական օրենսգրքի և ընտրական համակարգի որոշակի բարեփոխումներ:

2. Կոռուպցիայի և կոռուպցիոն մեխանիզմների բացառումը պետական իշխանական համակարգերում: Կոռուպցիայի դեմ պայքարի արդյունավետության համար անհրաժեշտ է երաշխավորել փոխզուտումների և հակակշիռների սկզբունքի կիրարկումը, իրապես գործարկել գործող օրենսդրական կարգավորումները և մարմինները, ինչպես նաև ներդնել նոր գործիքակազմ: Այս առումով էական նշանակություն կարող է ունենալ մասնագիտացված, անկախ հակակոռուպցիոն մարմնի ստեղծումը, որը ոչ միայն հնարավորություն կունենա իրականացնել մշտադիտարկում, վերահսկողություն և ուսումնասիրություններ, այլև օժտված կլինի օպերատիվ-հետախուզական, հետաքննական և նախաքննական գործառույթներ իրականացնելու իրավասությամբ: Ստեղծվելիք մարմնին կվերապահվի կոռուպցիոն իրավախախտումների վերաբերյալ գործերի քննությունը (ԿԾ, բաժին 4):

3. Հանրային կառավարման թափանցիկության և հաշվետվողականության ապահովման նպատակով կարևորվում է կառավարման այնպիսի էլեկտրոնային համակարգերի ներդրումը և աստիճանական ինտեգրացում, որոնք կապահովեն կառավարման մարմինների և դրանց պաշտոնյաների ինչպես նաև բյուջետային գործընթացներում ներգրավված այլ օղակների գործունեության և գործընթացների թափանցիկություն, տվյալների անփոփոխելիություն, միասնականություն և ավտոմատացում:

Բյուջետային քաղաքականության բնագավառում Կառավարությունը նպատակ է դնում աստիճանաբար վերանայել պետական կամ համայնքային հիմնարկների արտաբյուջետային հաշիվներ ունենալու քաղաքականությունը՝ ապահովելով սահմանված դեպքերում հավաքագրվող դրամական միջոցների մուտքը համապատասխան բյուջե և հետագայում՝ ըստ անհրաժեշտության այդ գումարների բաշխումն այդ բյուջեներից:

Կառավարությունը նաև մտադիր է դիտարկել գնումների կամ բյուջետային այլ ծախսերի անարդյունավետության դեպքում պետությանը պատճառված վնասի հիմքով իրավական հետևանքների կիրառման և դրանք պետական բյուջե հետ վերադարձնելու մեխանիզմների ստեղծման հնարավորությունը:

Այս կապակցությամբ հարկ է առանձին անդրադառնալ վերջին տարիներին **պետական ֆինանսների կառավարման** բնագավառում իրականացվող բարեփոխումներին, այդ թվում՝ Ծրագրային բյուջետավորման համակարգի ներդրմանը՝ որպես պետական ծախսերի հիմնավորվածության, արդյունավետության և արդյունքայնության աստիճանի ավելացման առավել խոստումնալից եղանակ:

Ծրագրային բյուջետավորման համակարգի ներդրման հիմնական նպատակն է բարելավել հանրային ծախսերի առաջնահերթությունների սահմանումը և բարձրացնել հանրային ֆինանսների կառավարման թափանցիկությունը, հաշվետվողականությունը, արդյունավետությունը և արդյունքայնությունը:

Ծրագրային բյուջետավորումն իրենից ներկայացնում է բյուջետավորման մի եղանակ, որի ժամանակ ողջ բյուջետային գործընթացը հիմնվում է բյուջեի շրջանակներում իրականացվող ծրագրերի վրա: Ծրագրային կառուցվածքով բյուջեն տեղեկացնում է նպատակների և արդյունքների մասին՝ հնարավորություն տալով այդ տեղեկատվությունն օգտագործել բյուջետային միջոցների օգտագործման համապատասխանությունը երաշխավորելու և այդ ռեսուրսների օգտագործման արդյունքայնությունն ու արդյունավետությունը, ինչպես նաև թափանցիկությունն ու հաշվետվողականությունը բարձրացնելու համար:

Պետական մարմինները պատասխանատու և հաշվետու են իրենց ոլորտային քաղաքականությունների սահմանման և իրականացման համար: Սա ենթադրում է, որ նրանք պատասխանատու են ոլորտային քաղաքականությունների և բյուջետային հայտերի մշակման համար՝ կառավարության կամ ֆինանսների նախարարության կողմից սահմանված ֆինանսական շրջանակների սահմաններում:

Այս բարեփոխման կապակցությամբ ՀՀ կառավարության 2015 թվականի օգոստոսի 13-ի նիստի N 38 արձանագրային որոշման 12-րդ կետով հավանություն տրվեց Հայաստանում ծրագրային բյուջետավորման համակարգի ամբողջական ներդրման ռազմավարությանը: Ծրագրային բյուջետավորումը՝ որպես բյուջետային քաղաքականության սկզբունք ամրագրվեց 2017թ. դեկտեմբերի 14-ի «Հայաստանի Հանրապետության բյուջետային համակարգի մասին» ՀՀ օրենքում փոփոխություններ եւ լրացումներ կատարելու մասին ՀՕ-304-Ն օրենքով, ինչն ապահովեց անհրաժեշտ իրավական հիմքեր ծրագրային բյուջետավորման ամբողջական ներդրման համար:

Մասնավորապես, փոփոխություններն ուղղված են ֆորմալ առումով ծրագրային դասակարգումը՝ որպես բյուջետային հատկացումների հիմնական դասակարգում սահմանելուն, բյուջետային գործընթացի բոլոր փուլերում (բյուջեի պլանավորում, կատարում, հաշվետվողականություն) ծրագրային բյուջետավորման կիրառության առանձնահատկությունները, այդ գործընթացում ներգրավված հիմնական կողմերը, դրանց իրավասությունների և պարտականությունների շրջանակները, ինչպես նաև ծրագրային բյուջետավորմանն առնչվող հիմնական որոշումները և հիմնական տեղեկատվական հոսքերը սահմանելուն:

6.2.2. Գերակայությունները

Կառավարությունն իր ծրագրում առանձնացրել է գերակա ուղղությունները, որոնց կարգավորմանը ուղղված կլինեն հետագա գործողությունները: Այս ուղղությունների շուրջ գործողությունների ծրագրավորումը և իրագործումը կրկին հիմնված կլինի գործող օրենսդրական նորմերի և իրավական կարգավորումների հնարավորությունների շրջանակների վրա: Պետական կառավարման համակարգում պետական ծառայության իրավական կարգավորումներ սահմանող բոլոր օրենսդրական ակտերը վերանայվել և համապատասխանեցվել են 2015 թվականի սահմանադրական փոփոխությունների պահանջներին:

Այս կապակցությամբ պետական կառավարման ոլորտում կարելի է առանձնացնել հետևյալ ուղղություններն ու կարգավորումները, որոնք Ազգային ժողովի կողմից ընդունվել են 2018 թվականի մարտի 23-ին՝

Հանրային ծառայության համակարգ.

1. «**Հանրային ծառայության մասին**» ՀՕ-206-Ն օրենքը, որով նորովի են սահմանվում հանրային ծառայության սկզբունքները, հանրային ծառայության անցնելու պահանջները, պաշտոնների դասակարգումը, հանրային ծառայողի հիմնական իրավունքները և պարտականությունները, պաշտոնների առանձնահատկությունները, բարեվարքության համակարգը, գույքի, եկամուտների և շահերի հայտարարագրման հետ կապված հարաբերությունները:

Հանրային ծառայությունը հանրային իշխանության մարմիններին Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությամբ և օրենքներով վերապահված լիազորությունների իրականացումն է, որն ընդգրկում է պետական ծառայությունը, համայնքային ծառայությունը և հանրային պաշտոնները: Ընդ որում,

- **պետական ծառայությունը** մասնագիտական գործունեություն է, որն ուղղված է օրենսդրությամբ պետական մարմիններին վերապահված լիազորությունների իրականացմանը
- **հանրային պաշտոնը** դասակարգվում է խմբերի՝ պետական և համայնքային:
- **պետական պաշտոնները** դասակարգվում են տեսակների՝ քաղաքական, վարչական, ինքնավար և հայեցողական:

2. «**Քաղաքացիական ծառայության մասին**» ՀՕ-205-Ն օրենքը, որով կարգավորվում են Հայաստանի Հանրապետությունում քաղաքացիական ծառայության կազմակերպման, քաղաքացիական ծառայության պաշտոնների դասակարգման, քաղաքացիական ծառայության պաշտոնների համալրման, քաղաքացիական ծառայողների կատարողականի գնահատման, վերապատրաստման, քաղաքացիական ծառայողի իրավական վիճակի, պաշտոնից ազատման, ծառայության դադարեցման, ինչպես նաև քաղաքացիական ծառայության՝ որպես պետական ծառայության առանձին տեսակի հետ կապված այլ հարաբերություններ:

Օրենքի գործողությունը տարածվում է օրենսդիր, գործադիր, դատական իշխանության մարմիններում, Հանրապետության նախագահի աշխատակազմում, դատախազությունում, քննչական մարմիններում, անկախ պետական մարմիններում, ինքնավար մարմիններում, Մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմում, ինչպես նաև Կառավարությանը, վարչապետին և նախարարություններին ենթակա պետական մարմիններում քաղաքացիական ծառայության

պաշտոնների անվանացանկով նախատեսված պաշտոն զբաղեցնող անձանց վրա: Ընդ որում, պետական ծառայության այլ օրենքներով առանձնահատկություններ նախատեսող ծառայություններում կամ մարմիններում աջակցող մասնագիտական գործառույթներ իրականացնող ծառայողները քաղաքացիական ծառայողներ են:

3. «Պետական պաշտոններ զբաղեցնող անձանց վարձատրության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքը (23.03.2018թ. ՀՕ-209-Ն): Հիշյալ օրենքում կատարվեցին փոփոխություններ և լրացումներ, որոնց անհրաժեշտությունը բխում էր փաթեթում ընդգրկված մի շարք նախագծերով սահմանված կարգավորումներից, այդ թվում՝ կառավարության կառուցվածքի, համակարգի, հանրային և քաղաքացիական ծառայությանն առնչվող օրենսդրական կարգավորումներից:

Ընդհանուր առմամբ, հանրային ծառայության ոլորտում աշխատանքի վարձատրության համակարգը կարգավորող մայր օրենքը՝ «Պետական պաշտոններ զբաղեցնող անձանց վարձատրության մասին» ՀՀ օրենքն ընդունվել է 2013 թվականի դեկտեմբերի 12-ին և ուժի մեջ է մտել 2014 թվականի հուլիսի 1-ից:

Այս օրենքով սահմանվեց աշխատանքի վարձատրության հաշվարկման համար բազային աշխատավարձի չափը, որը չի կարող ցածր լինել նվազագույն ամսական աշխատավարձի անվանական չափի 80 տոկոսից և գերազանցել 120 տոկոսը, և բազային աշխատավարձի չափը օրենքն ուժի մեջ մտնելուց հետո առ այսօր սահմանված է 66,140.0 դրամ:

Ազգային ժողովի կողմից 2018 թվականի մարտի 23-ին ընդունված մի շարք օրենքների կիրարկումն ապահովող միջոցառումների ցանկում որպես միջոցառում ներառված է նաև պետական իշխանության մարմիններում քաղաքացիական աշխատանք կատարող և տեխնիկական սպասարկում իրականացնող անձանց վարձատրության չափերը վերանայելու հարցը:

ՀՀ պետական իշխանության մարմիններում ծառայողների սոցիալական երաշխիքների ապահովումը սահմանվում է «Հանրային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքով: Այդ նպատակով ներդրվել է օրենքով սահմանված պարտադիր պետական բժշկական ապահովագրության համակարգը:

Կոռուպցիայի դեմ պայքար.

Կոռուպցիայի հանրային մերժումը և կոռուպցիայից զերծ հանրությունը, քաղաքականության և բիզնեսի գործնական տարանջատումը մատնանշված է Կառավարության ծրագրի ուղենիշներում՝ որպես հատուկ ուշադրության արժանի և կարգավորման ենթակա բնագավառ:

Կառավարության համոզմամբ հասարակության ու պետության կյանքի վրա ամենակործանարար ազդեցություն ունեցող երևույթներից մեկը կոռուպցիան է, հետևաբար կոռուպցիայի դեմ պայքարը կառավարության հիմնական առաջնահերթություններից մեկն է:

Կոռուպցիայի դեմ պայքարի ոլորտում վերջին Սահմանադրական փոփոխություններին համապատասխանությունը ապահովելու նպատակով 2018 թվականի մարտի 23-ին Ազգային ժողովի կողմից ընդունվել է նաև «**Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի մասին**» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ եւ լրացումներ կատարելու մասին» ՀՕ-208-Ն օրենքը, որը մասնավորապես կապված էր «Հանրային ծառայության մասին» և «Քաղաքացիական ծառայության մասին» նոր օրենքների և նոր կարգավորումների ընդունմամբ: Մասնավորաբար, այս օրենքում առանձին գլուխներով առանձնացվել են գույքի, եկամուտների և շահերի հայտարարագրման վերաբերյալ կարգավորումները, ինչպես նաև էթիկայի հանձնաժողովների և բարեվարքության հարցերով կազմակերպչական կարգավորումներ սահմանող դրույթները:

Պետական գնումների համակարգ

«Գնումների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ եւ լրացումներ կատարելու մասին» ՀՕ-259-Ն օրենքով նախկինում գործող գնումների բողոքարկման խորհրդի փոխարեն գործողության մեջ է դրվում «գնումների հետ կապված բողոքներ քննող անձ» անկախ մարմնի ինստիտուտը, որն օժտված է անկախ մարմնի իրավասություններով և շարունակելու է գործել որպես ֆինանսների նախարարությանը ենթակա մարմին, համաձայն Կառավարության 2018թ. մայիսի 22-ի «Նախարարությանը ենթակա մարմինների ենթակայությունը սահմանելու մասին» N 580-Ա որոշման:

Պետական կառավարման համակարգի բարեփոխումների շրջանակներում Կառավարության գործունեության գերակա ուղղություններ են շարունակում մնալ՝

Տեսչական համակարգի բարեփոխումները.

Կոռուպցիայի դեմ պայքարի շրջանակներում իրագործվեց տեսչական համակարգի բարեփոխումների գործընթացը՝ նպատակ ունենալով բարելավել նախկինում գործող տեսչական համակարգը, կարգավորել տեսչական ստուգումների ծրագրավորման և իրականացման գործընթացները, վերացնելով ոչ թափանցիկ տեսչական գործընթացները, վարչական կոռուպցիան և տեսչական գործընթացում գործառույթների կրկնորդումները, և անցում կատարելով ռիսկի գնահատման վրա հիմնված ստուգումների համակարգին, ինչի կապակցությամբ 2015 թվականիվ ուժի մեջ մտավ է «Տեսչական մարմինների մասին» ՀՀ օրենքը:

Նշված բարեփոխումների արդյունքում սկիզբ դրվեց նոր բովանդակությամբ տեսչական մարմինների ձևավորմանը, որոնք գործում էին համապատասխան նախարարությունների ոլորտներում, սակայն տեսչական մարմնի կառավարումն իրականացվում է կոլեգիալ մարմնի՝ կառավարման խորհրդի կողմից:

Բացի այդ, ներդրվեց որակի ապահովման համակարգը՝ Տեսչական մարմնի կառուցվածքում գործում է որակի ապահովման առանձին ստորաբաժանում, որի գործունեությունն ուղղված է ապահովելու տեսչական մարմնի գործունեության շարունակական կատարելագործումը:

Հայաստանի Հանրապետության Ազգային Ժողովի կողմից 2018 թվականի մարտի 23-ին ընդունվեցին «Պետական կառավարման համակարգի մարմինների մասին» ՀՕ-260-Ն և «Տեսչական մարմինների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» ՀՕ-267-Ն օրենքները, որոնց համաձայն տեսչական մարմիններն այսուհետ շարունակելու են գործել Կառավարության ենթակայությամբ՝ որպես ենթակա մարմիններ:

Տեսչական բարեփոխումների շրջանակներում նախկինում առանձին նախարարությունների կառուցվածքներում գործող տեսչությունների հիմքի վրա ստեղծվել և 2018 թվականի մարտի 23-ի «Պետական կառավարման համակարգի մարմինների մասին» ՀՕ-260-Ն օրենքի 4-րդ հոդվածի համաձայն, որպես Կառավարությանը ենթակա մարմիններ գործելու են հետևյալ տեսչական մարմինները՝

- 1) Առողջապահական և աշխատանքի տեսչական մարմինը,
- 2) Բնապահպանության և ընդերքի տեսչական մարմինը,
- 3) Կրթության տեսչական մարմինը,
- 4) Շուկայի վերահսկողության տեսչական մարմինը,
- 5) Սննդամթերքի անվտանգության տեսչական մարմինը,
- 6) Քաղաքաշինության, տեխնիկական և հրդեհային անվտանգության տեսչական մարմինը:

Միաժամանակ, ելնելով այն հանգամանքից, որ այս Կրթություն և գիտության նախարարության համակարգում գործող Լեզվի պետական տեսչությունը չունի տեսչական մարմնի գործառույթներ, ուստի այն վերակազմակերպվել է որպես նույն նախարարությանը ենթակա Լեզվի կոմիտե:

Էլեկտրոնային կառավարման համակարգի զարգացում.

Պետական կառավարման համակարգի բարեփոխման ու արդիականացման կարևորագույն միջոց է էլեկտրոնային կառավարման համակարգերի ներդրումն ու զարգացումը:

Էլեկտրոնային կառավարման, մասնավորապես՝ էլեկտրոնային փաստաթղթաշրջանառության և դրանց փոխանակման հնարավորության ստեղծումը զգալիորեն դրսևացնում է ծանրաբեռ-

ված թղթատարությունը՝ նպաստելով աշխատաժամանակի տնտեսմանը, պետական ծառայողների թվաքանակի օպտիմալացմանն ու նրանց որակավորման բարձրացմանը:

Այս ուղղությամբ պետական կառավարման մարմիններում արդեն իսկ ներդրվել ու արդյունավետորեն գործում են բազմաթիվ էլեկտրոնային ծրագրեր ու համակարգեր, որոնք թե ժամանակային և թե աշխատանքային իմաստով առավել արդյունավետ են դարձնում պետական կառավարման համակարգի աշխատանքը, իսկ ընդհանուր առմամբ՝ ավելի մատչելի ու հրապարակային են դարձնում պետական կառավարմանն առնչվող տեղեկատվությունը հանրության համար:

Մասնավորապես, պետական կառավարման մարմիններում ներդրվել են էլեկտրոնային փաստաթղթաշրջանառության համակարգը, հաշվապահական հաշվառման ծրագրերը, մարդկային ռեսուրսների կառավարման տեղեկատվական համակարգը, ֆինանսների կառավարման և գնումների գործընթացի հետ կապված ծրագրերն ու համակարգերը, ինչպես նաև առանձին մարմիններում ըստ անհրաժեշտության ներդրվել են տվյալների մշակման ու ամփոփման բազմաթիվ էլեկտրոնային ծրագրեր: Անհամեմատ բարձրացել է պետական կառավարման համակարգում տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ներդրման մակարդակը:

Քաղաքացիական ծառայության համակարգում օրենքով սահմանված կարգով նախատեսվում է ստեղծել **քաղաքացիական ծառայության տեղեկատվական հարթակ**, որն իրենից ներկայացնում է վարչապետի աշխատակազմի քաղաքացիական ծառայության գրասենյակի կողմից կառավարվող էլեկտրոնային ծրագիր, որը թույլ է տալու մեկ միասնական համակարգում զետեղել քաղաքացիական ծառայության պաշտոնների անվանացանկը:

Ընդ որում, քաղաքացիական ծառայության տեղեկատվական հարթակում համապատասխան մարմինները էլեկտրոնային եղանակով վարում են՝

- քաղաքացիական ծառայության պաշտոնների անվանացանկը, որը բաց է հրապարակային ծանոթացման համար,

- քաղաքացիական ծառայողի անձնական գործը՝ որպես գրանցամատյանի բաղկացուցիչ մաս,

- քաղաքացիական ծառայության կադրերի ռեզերվը:

Բացի այդ, Քաղաքացիական ծառայության տեղեկատվական հարթակում նաև համապատասխան մարմինների կողմից էլեկտրոնային եղանակով իրականացվելու է քաղաքացիական ծառայողների թեստավորումը:

«Մեկ պատուհանի» սկզբունքով ծառայությունների մատուցում.

Պետական կառավարման համակարգի արդյունավետության բարձրացման գրավականներից է էլեկտրոնային կառավարման համակարգերի ներդրումը և «մեկ պատուհանի» սկզբունքով բնակչությանը ծառայությունների մատուցումը:

Էլեկտրոնային կառավարման համակարգերի ներդրման շրջանակներում ներդրվել են մի շարք լայնածավալ էլեկտրոնային կառավարման ծրագրեր, ինչը հնարավորություն է ընձեռնել շրջանառության մեջ դնել «մեկ պատուհանի» սկզբունքը, որը զգալիորեն կրճատել է ծառայությունների մատուցման ժամկետները, նպաստել ծառայությունների մատուցման որակի բարձրացմանը, ինչպես նաև կոռուպցիոն ռիսկերի նվազեցմանը:

Սոցիալական ծառայությունների հասանելիության և մատչելիության ապահովման նպատակով ծրագրվում է ինտեգրված սոցիալական ծառայությունների համակարգի ամբողջական և լիարժեք ներդրում՝ «մեկ պատուհանի» սկզբունքով սոցիալական համալիր ծառայությունների տրամադրում: ՀՀ կառավարության 2012 թվականի հուլիսի 26-ի N 952-Ն որոշմամբ հաստատվել է Հայաստանի Հանրապետությունում ինտեգրված սոցիալական ծառայությունների համակարգ ներդնելու ծրագիրը:

Ինտեգրված սոցիալական ծառայությունների համակարգի ներդրումը նշանակում է նոր որակի ծառայությունների տրամադրում, հաճախորդի սոցիալական վիճակի վրա ներազդելու սկզբունքորեն նոր մեթոդների և մեխանիզմների կիրառում: Այսպիսով նախատեսվում է սոցիալական պաշտպանության ոլորտում անցում կատարել դեպի ակտիվ, նախաձեռնողական քաղաքականության իրականացմանը, որի շրջանակներում ընդլայնվում են այն ծրագրերը, որոնք միտված կլինեն սոցիալական պաշտպանության անհրաժեշտություն ծնող պատճառները վերացնելուն և կանխարգելելուն:

6.3. ԳՈՅՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՆԵՑՈՂ ԾԱԽՍԱՅԻՆ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Պետական կառավարման համակարգի պահպանման գծով գոյություն ունեցող բյուջետային ծրագրերը՝ դրանք հանրային իշխանության մարմինների պահպանմանն ու տեխնիկական կարողությունների զարգացմանն ուղղված ծախսային ծրագրերն են, որոնց գծով ծախսերի մակարդակը կախված է պետական կառավարման համակարգում տեղի ունեցող փոփոխություններից, այդ թվում՝ կառուցվածքային կամ գործառութային փոփոխություններից, ինչպես նաև տնտեսության մեջ տեղի ունեցող գնային և սակագնային տարբեր գործոնների փոփոխություններից:

Պետական կառավարման համակարգում 2019-2021թթ. իրականացվելիք բյուջետային ծախսերի կառուցվածքի և ծավալների վրա հիմնականում ազդեցություն ունեն հետևյալ գործոնները.

1) «Պետական պաշտոններ զբաղեցնող անձանց վարձատրության մասին» ՀՀ օրենքի պահանջներին համապատասխան առանձին պաշտոնատար անձանց պաշտոնային դրույքաչափերի հաշվարկման գործակիցների փոփոխությունը, պաշտոնային դրույքաչափի նկատմամբ հաշվարկվող հավելավճարները և պետական ծառայողների աշխատավարձերի բնականոն աճերը,

2) ՀՀ գործող օրենսդրությամբ նախատեսված դեպքերում առանձին մարմինների բնականոն գործունեության ապահովման համար չկանխատեսված ծախսերի ֆինանսավորման նպատակով պահուստային ֆոնդերի նախատեսումը,

3) պետական իշխանության մարմինների բնականոն գործունեության ապահովման համար անհրաժեշտ միջոցների նախատեսումը:

Միաժամանակ, պետական կառավարման համակարգի ծախսերի ծավալները զգալիորեն կախված են ընթացիկ օրենսդրական կարգավորումներից, որոնց իրագործման պահանջը բխում է ինչպես սահմանադրական բարեփոխումների, այնպես էլ կառավարման ապարատի օպտիմալացման գործընթացի հրամայականներից:

2015 թվականի Սահմանադրության փոփոխություններով անվանականորեն սահմանված և ընդունման, փոփոխման կամ լրացման ենթակա օրենքների ցանկը հաստատվել էր ՀՀ Նախագահի՝ 2016թ. փետրվարի 10 -ի ՆՀ-170-Ա հրամանագրի հավելված 1-ով: Համաձայն այդ Հրամանագրի, Ազգային ժողովի կողմից ընդունվել են հանրային իշխանության ոլորտին առնչվող հետևյալ օրենքները՝

- Ընտրական օրենսգիրք (սահմանադրական օրենք),
- Ազգային ժողովի կանոնակարգ (սահմանադրական օրենք),
- Մարդու իրավունքների պաշտպանի մասին օրենք (սահմանադրական օրենք),
- Դատական օրենսգիրք (սահմանադրական օրենք),
- Սահմանադրական դատարանի մասին օրենք (սահմանադրական օրենք),
- Դատախազության մասին օրենք,
- Հեռուստատեսության և ռադիոյի մասին օրենք,
- Հաշվեքննիչ պալատի մասին օրենք:

ՄԺԾԾ Ժամանակահատվածի յուրաքանչյուր տարվա պետական բյուջեի ծրագրավորվող ծախսերի մակարդակի վրա սովորաբար ազդեցություն ունեն՝

ա) օրենսդրական կարգավորումները և փոփոխությունները,

բ) հանրային ծառայությունների ոլորտում մատուցվող ծառայությունների համար կարգավորող մարմնի կողմից սահմանվող սակագները,

գ) կառավարման ապարատի օպտիմալացման գործընթացի արդյունքում ինչպես կառավարության, այնպես էլ առանձին մարմինների կառուցվածքների հնարավոր փոփոխությունները,

դ) պետական իշխանության մարմինների աշխատողների թվաքանակի փոփոխությունը և այլ գործոններ:

ՄԺԾԾ Ժամանակահատվածում հանրային իշխանության մարմինների պահպանման ծախսերի վրա որոշակի ազդեցություն են ունեցել ՀՀ կառավարության գերակայություններից բխող հետևյալ կարգավորումները՝

- 2015 թվականի սահմանադրական փոփոխություններով և 2018 թվականին ՀՀ Նախագահին վերաբերող դրույթների ուժի մեջ մտնելու հանգամանքով պայմանավորված, ինչպես նաև հաշվի առնելով ՀՀ Նախագահին նոր Սահմանադրությամբ վերապահվող լիազորությունների և գործառույթների շրջանակի փոփոխությունը, անհրաժեշտ է վերանայել ՀՀ Նախագահի աշխատակազմի կառուցվածքը, ինչի արդյունքում նախատեսվում է, որ անխուսափելիորեն կրճատվելու են ինչպես ՀՀ Նախագահի աշխատակազմի կառուցվածքում գործող ստորաբաժանումների թիվը, այնպես էլ դրանց գործառույթների շրջանակը,

- «Մարդու իրավունքների պաշտպանի մասին» ՀՀ սահմանադրական օրենքով Մարդու իրավունքների պաշտպանի նոր լիազորությունների սահմանումը և առկա լիազորությունների շրջանակների ընդլայնումը,

- «Դատախազության մասին» ՀՕ-198-Ն օրենքով (17.11.2017թ.), որպես սոցիալական երաշխիք նախատեսվել և Կառավարության 2018 թվականի մարտի 15-ի N 256-Ն որոշմամբ սահմանվել է դատախազներին մշտական բնակության վայրից դուրս գործուղելիս բնակելի տարածությամբ ապահովելու անհնարինության դեպքում դրամական փոխհատուցում տալու կարգն ու չափը, ընդ որում դրանք համապատասխանեցված են ՀՀ քննչական կոմիտեի ծառայողին հատկացվող դրամական փոխհատուցման չափերին, որոնք սահմանված են ՀՀ կառավարության 2014 թվականի դեկտեմբերի 11-ի N 1395-Ն որոշմամբ:

- «Պաշտոնական վիճակագրության մասին» ՀՕ-194-Ն օրենքով (21.03.2018թ.) սահմանվել է, որ ՀՀ ազգային վիճակագրական ծառայությունն իր գործունեությունը կշարունակի որպես Վիճակագրական կոմիտե, որը ենթակա պետական մարմին է և իր լիազորություններն իրականացնելիս անկախ է:

- «Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ եւ լրացումներ կատարելու մասին» ՀՕ-208-Ն օրենքը (23.03.2018թ.) սահմանվել է, որ Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովը հանդիսանում է Բարձրաստիճան պաշտոնատար անձանց էթիկայի հանձնաժողովի իրավահաջորդը, իսկ աշխատակազմը գործում է

մինչև Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի կառուցվածքային ստորաբաժանումների ձևավորումը: Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի կառուցվածքային ստորաբաժանումների աշխատողների քանակը և հաստիքացուցակը, կառուցվածքն ու կանոնադրությունը հաստատվում են մինչև 2018 թվականի հուլիսի 1-ը:

- «Տեսչական մարմինների մասին» ՀՕ-267-Ն օրենքը (23.03.2018թ.), որի համաձայն ստեղծված տեսչական մարմինները, որոնք նախկինում գործող էին առանձին նախարարությունների ենթակայությամբ, այսուհետև գործելու են Կառավարության ենթակայությամբ,

- «Պետական պաշտոններ զբաղեցնող անձանց վարձատրության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» ՀՕ-209-Ն օրենքը (23.03.2018թ.), որում կատարված փոփոխություններն ու լրացումները բխում են Սահմանադրական փոփոխությունների արդյունքում ընդունված կարգավորումներից, այդ թվում՝ կառավարության կառուցվածքի, համակարգի, հանրային և քաղաքացիական ծառայությանն առնչվող օրենսդրական կարգավորումներից,

Պետական իշխանության մարմինների 2019-2021թթ. պահպանման ծախսերի մակարդակի փոփոխությունը կզուգակցվի ՀՆԱ-ի նկատմամբ դրանց հարաբերակցության փոփոխությամբ: Այսպես, պետական իշխանության մարմինների պահպանման համար պետական բյուջեով նախատեսված ծախսերը 2019-2021թթ. ժամանակահատվածի համար կկազմեն համապատասխանաբար՝ ՀՆԱ-ի 1.5%, 1.4% և 1.3%-ը (2018թ-ին՝ 1.6%-ը):

Պետական իշխանության մարմինների պահպանման ծախսերի տեսակարար կշիռը պետական բյուջեի ծախսերի ամբողջ ծավալում 2019-2021թթ. ժամանակահատվածի համար կկազմի համապատասխանաբար՝ 6.1%, 5.7% և 5.4% (2018թ.՝ 6.5%):

Ընթացիկ ծախսերի աճը 2019-2021թթ. ժամանակահատվածի համար նախորդ տարիների համեմատությամբ կկազմի համապատասխանաբար՝ տարեկան շուրջ 3.0 մլրդ դրամ, որը հիմնականում պայմանավորված է աշխատավարձի բնականոն աճով (պետական իշխանության մարմինների պահպանման համար նախատեսված ծախսերում աշխատանքի վարձատրությանն ողղվող ծախսերը կազմում են շուրջ 70%) և պահպանման այլ ծախսերի կանոնակարգմամբ:

2019-2021թթ. ՀՀ տեղական ինքնակառավարման մարմինների հերթական ընտրությունների անցկացման հետ կապված յուրաքանչյուր տարվա համար նախատեսվել է 750.9 մլն դրամ:

Համաձայն 2018 թվականի մարտի 21-ի «Պաշտոնական վիճակագրության մասին» ՀՕ-194-Ն օրենքի 21-րդ հոդվածի, մարդահամարը՝ որպես համատարած հաշվառում, անցկացվում է առնվազն 10 տարին մեկ անգամ: Հիմք ընդունելով ՄԱԿ-ի նախաձեռնությունը և ԱՊՀ անդամ երկրների ղեկավարների խորհրդի կողմից 2016թ. սեպտեմբերի 16-ին ք. Բիշքեկում ընդունված «2020

թվականի փուլում ԱՊՀ անդամ-երկրներում մարդահամարների անցկացման մասին» որոշումը հերթական մարդահամարները 2020 թվականին առավել մոտ ժամկետներում անցկացնելու մասին, որոշվել է Հայաստանում մարդահամարն անցկացնել 2020 թվականին:

2020 թվականին անցկացվելիք մարդահամարի նախապատրաստման և անցկացման նպատակով միջնաժամկետ ժամանակահատվածում նախատեսվել է՝

- 2019-ին թվականին մարդահամարի նախապատրաստական աշխատանքների կազմակերպման համար նախատեսվել է շուրջ 213.4 մլն դրամ,

- 2020 թվականին մարդահամարի անցկացման նպատակով նախատեսվել է շուրջ 3,020.2 մլն դրամ,

- 2021 թվականին մարդահամարի արդյունքների ամփոփման նպատակով նախատեսվել է շուրջ 137.2 մլն դրամ:

Պետական իշխանության մարմինների 2019-2021թթ. ժամանակահատվածի համար ծրագրավորված ծախսերի ամբողջ շրջանակը, ներառյալ վարչական շենքերի ձեռքբերման և վարկային ու դրամաշնորհային ծրագրերի գծով ծախսերը, ամփոփված են ստորև բերված աղյուսակում.

(մլն դրամներով)

	2019թ.	2020թ.	2021թ.
Ընդամենը	106,451.9	110,063.0	113,033.4
այդ թվում՝			
Պետական իշխանության մարմինների պահպանման ծախսեր	97,827.9	100,752.3	103,764.3
Վարչական շենքերի ձեռքբերում	38.3	16.0	
Վարկային և դրամաշնորհային ծրագրեր	8,585.7	9,294.7	9,269.1

Միաժամանակ պետական կառավարման (ապարատի) շրջանակներում նախատեսվում են շարունակել և իրականացնել արտաքին աղբյուրներից ստացվող նպատակային վարկային և դրամաշնորհային միջոցներով հետևյալ ծրագրերը.

1. Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Պետական հատվածի արդիականացման երրորդ ծրագիր

Ծրագրի նպատակն է բարելավել հանրային հատվածի ֆինանսական հաշվետվությունների որակը և հանրության հասանելիությունը ընդլայնված էլեկտրոնային պետական ծառայություններին:

Ծրագիրը բաղկացած է հետևյալ բաղադրիչներից.

- ա) Պետական ֆինանսների կառավարման տեղեկատվական համակարգեր,
- բ) Էլեկտրոնային կառավարման լուծումներ բարելավված ծառայությունների մատուցման համար,
- գ) Կարողությունների զարգացում և զարգացման փոքր ինտերվենցիաներ,
- դ) Ծրագրի կառավարում

Նշված ծրագրի շրջանակներում 2019-2021 թվականներին նախատեսվում է՝ 2019թ. 1,251.0 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 980.8 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 270.2 մլն դրամ, 2020թ. 2,401.0 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 1,880.8 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 520.2 մլն դրամ, 2021թ. 6,745.0 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 5,646.0 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 1,099.3 մլն դրամ:

2. Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող առևտրի և ենթակառուցվածքների զարգացման ծրագիր

Ծրագրի նպատակն է հզորացնել արտահանման խթանման, ներդրումների ներգրավման և ձեռնակություններին տրամադրվող որակի կառավարման ծառայությունների կարողությունները:

Ծրագիրը կազմված է 4 բաղադրիչից՝

- ա) երկրում առևտրի խթանման և որակի համակարգի արդյունավետության բարելավում,
- բ) ներդրումների և արտահանման խթանում,
- գ) որակի ազգային ենթակառուցվածքի արդիականացում,
- դ) ծրագրի կառավարում և մոնիթորինգի ու գնահատում:

Նշված ծրագրի շրջանակներում 2019-2021 թվականներին նախատեսվում է՝ 2019թ. 4,446.2 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 3,777.1 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 669.1 մլն դրամ, 2020թ. 5,154.1 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 4,145.1 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 1,009.0 մլն դրամ, 2021թ. 1,489.0 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 1,050.0 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 439.0 մլն դրամ:

3. ԱՄՆ կառավարության աջակցությամբ իրականացվող «Հազարամյակի մարտահրավեր» դրամաշնորհային ծրագիր

Ծրագրի ընդհանուր նպատակն է գյուղական աղքատության կրճատումը՝ գյուղատնտեսական ոլորտի կայուն տնտեսական աճի միջոցով, գյուղատնտեսության ոլորտի արդյունավետության մեծացումը՝ ոռոգման համակարգերի ընդգրկումն ընդլայնելու և որակի բարելավման, համակարգը կառավարող մարմինների հզորացման և ֆերմերների արտադրանքի եկամտաբերությունն ավելացնելու հնարավորություններ ստեղծելու միջոցով:

Նշված ծրագրի շրջանակներում 2019-2021 թվականներին նախատեսվում է՝ 2019թ. դրամաշնորհային միջոցներ՝ 110.2 մլն դրամ, 2020թ. դրամաշնորհային միջոցներ՝ 110.2 մլն դրամ, 2021թ. դրամաշնորհային միջոցներ՝ 110.2 մլն դրամ:

4. ՀՀ ֆինանսների նախարարության և ՌԴ ֆինանսների նախարարության միջև՝ Ռուսաստանի Դաշնության կողմից Հայաստանի Հանրապետությանն անհատույց ֆինանսական օգնության դրամաշնորհային ծրագիր

Ծրագիրը փոխկապակցված է Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Պետական հատվածի արդիականացման երրորդ ծրագրի շրջանակներում իրականացվող միջոցառումների հետ: Մասնավորապես, ծրագրի միջոցները նախատեսվում է ուղղել ֆինանսական կառավարման միասնական ավտոմատացված տեղեկատվական համակարգի ստեղծման ծախսերի ֆինանսավորմանը:

Նշված ծրագրի շրջանակներում 2019-2021 թվականներին նախատեսվում է՝ 2019թ. 1,618.4 մլն դրամ, այդ թվում դրամաշնորհային միջոցներ՝ 1,248.6 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 369.8 մլն դրամ, 2020թ. 806.8 մլն դրամ, այդ թվում դրամաշնորհային միջոցներ՝ 624.3 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 182.5 մլն դրամ, 2021թ. 869.2 մլն դրամ, այդ թվում դրամաշնորհային միջոցներ՝ 672.3 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 196.9 մլն դրամ:

5. Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող «Հանքարդյունաբերության ոլորտի քաղաքականության ծրագիր» դրամաշնորհային ծրագիր

Ծրագրի նպատակն է աջակցել հանքարդյունաբերության ոլորտի քաղաքականության մշակմանը, որի թիրախում Հայաստանում հանքարդյունաբերության ոլորտի միջոցով կայուն տնտեսական աճի ապահովումն է:

Նշված ծրագրի շրջանակներում 2019-2020 թվականներին նախատեսվում է՝ 2019թ. 138.1 մլն դրամ, այդ թվում դրամաշնորհային միջոցներ՝ 110.5 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 27.6 մլն դրամ, 2020թ. 30.0 մլն դրամ, այդ թվում դրամաշնորհային միջոցներ՝ 24.0 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 6.0 մլն դրամ:

6. Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող «Հայաստանի արդյունահանող ճյուղերի թափանցիկության նախաձեռնությանն աջակցություն» դրամաշնորհային ծրագիր

Ծրագրի նպատակն է աջակցել Ստացողին հանքարդյունաբերության ոլորտի թափանցիկության և հաշվետվողականության բարձրացման հարցում՝ իրականացնելով Արտահանող ճյուղերի թափանցիկության նախաձեռնության (ԱՃԹՆ) Ստանդարտը:

Նշված ծրագրի շրջանակներում 2019-2020 թվականներին նախատեսվում է՝ 2019թ. 99.7 մլն դրամ, այդ թվում դրամաշնորհային միջոցներ՝ 79.9 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 19.8 մլն դրամ, 2020թ. 9.7 մլն դրամ, այդ թվում դրամաշնորհային միջոցներ՝ 8.1 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 1.6 մլն դրամ:

ԳԼՈՒԽ 7. ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

7.1 ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ

7.1.1 ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏԻ ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

1.1 ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ

Պետական քաղաքականության մեջ կրթությունը գերակայությունների շարքում շարունակում է մնալ որպես ազգային արժեք և երկրի սոցիալ-տնտեսական առաջընթացն ապահովող կարևոր գործոն: Այս ոլորտում անհրաժեշտ փոփոխությունները պետք է ձեռավորեն այնպիսի միջավայր, որտեղ կարևորվելու են կրթության որակը եւ արդիականությունը, կրթության մատչելիությունը եւ հասանելիությունը:

Կրթության զարգացման գլխավոր նպատակն է՝ ապագային միտված կրթական այնպիսի համակարգի ձևավորումը, որը.

- լիարժեք ծառայում է ազգային շահերին,
- արտահայտում է կրթության համապատասխանությունը տնտեսության և հասարակության զարգացման ապագա ակնկալիքներին,
- յուրաքանչյուր քաղաքացու հնարավորություն է տալիս կյանքի բոլոր փուլերում ստանալ իր պահանջմունքներին համապատասխան որակյալ կրթություն:

Կրթության ոլորտը ներառում է հանրակրթության և մասնագիտական կրթության, արտասուամնական դաստիարակության բնագավառները, ինչպես նաև սփյուռքի կրթօջախներին օժանդակությունը:

ՀԱՆՐԱԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ

Հանրակրթության բնագավառում պետական միջամտությունն իրականացվում է ՀՀ պետական բյուջեի միջոցների հաշվին հիմնական հանրակրթական ծրագրերի շրջանակում կրթական և կրթաօժանդակ ծառայությունների մատուցման, ինչպես նաև հանրակրթության համակարգի զարգացման ծրագրերի իրականացման եղանակով: Այս բնագավառում շահառուներ են հանդիսանում 6-18 տարեկան, իսկ նախադպրոցական կրթության միկրոծրագրերում՝ 5-6 տարեկան երեխաները:

2017-2018 ուսումնական տարում հանրապետությունում գործում են 1373 պետական հանրակրթական ուսումնական հաստատություններ (այդ թվում՝ 19 հատուկ, ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության ենթակայության 6 մասնագիտացված հանրակրթական հաստատություն), Հանրապետական և տարածքային մանկավարժաժողովրդական աջակցության կենտրոնները, «Մոնթե Մելքոնյանի անվան ռազմամարզական վարժարան» հիմնադրամը, «Աուտիզմ ազգային հիմնա-

դրամ»-ը, որոնցում ընդգրկված են շուրջ 367.0 հազար աշակերտ: Երեխաների նշված թվաքանակում ներառված են հանրապետության 202 հանրակրթական դպրոցներում ներառական կրթության մեջ ընդգրկվածները՝ 6.2 հազար աշակերտներ, նախադպրոցական կրթության մեջ ընդգրկվածները՝ 6.3 հազ. երեխաներ, որոնցից շուրջ 0.2 հազարը՝ ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության ենթակայության հանրակրթական ուսումնական հաստատություններում, 0.1 հազարը՝ Երևանի քաղաքապետարանի, 6.0 հազարը՝ մարզապետարանների ենթակայության հանրակրթական ուսումնական հաստատություններում:

2018 թվականին հանրակրթական ծրագրերի իրականացման, ինչպես նաև դրանց իրականացմանն օժանդակող ծրագրերի գծով պետական բյուջեից կհատկացվի 96,435.3 մլն դրամ, որը կազմում է ՀՆԱ-ի 1.65 %-ը կամ կրթության ընդհանուր պետական ծախսերի (առանց պետական կառավարման ապարատի պահպանման ծախսերի) 76.6 %-ը:

ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ

Մասնագիտական կրթության ոլորտում ներկա բարեփոխումները հիմնականում ուղղված են մասնագիտական կրթության որակի բարելավմանը, աշխատաշուկայի պահանջներին և եվրոպական չափանիշներին համապատասխան կադրերի պատրաստման կարողությունների հզորացմանը, ինչպես նաև եվրոպական կրթական տարածքին ինտեգրմանը:

2018 թվականի հունվարի 1-ի դրությամբ հանրապետությունում նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) ուսումնական ծրագրեր իրականացվում են 55 պետական ուսումնական հաստատություններում (24 նախնական մասնագիտական ուսումնական հաստատություն, 26 միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատություն, 4 կրթահամալիր, 1 բարձրագույն ուսումնական հաստատություն), որոնցում սովորում են շուրջ 7.2 հազար ուսանողներ (այդ թվում՝ 7.1 հազարը՝ անվճար հիմունքներով) և աշխատում են 870 դասախոսներ ու արտադրական ուսուցման վարպետներ: Բոլոր 24 արհեստագործական պետական ուսումնարանները գործում են ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության ենթակայությամբ, միաժամանակ, նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) ուսումնական ծրագիր իրականացվում է «ՀՀ Ոստիկանության կրթահամալիր» ՊՈԱԿ-ում:

2018 թվականի հունվարի 1-ի դրությամբ միջին մասնագիտական կրթական ծրագրեր իրականացվում են 81 պետական ուսումնական հաստատություններում (68 միջին մասնագիտական պետական ուսումնական հաստատություն, 9 ԲՈՒՀ, 2 կրթահամալիր, 1 հիմնադրամ, 1 ՓԲԸ): Նշված 68 հաստատություններից 65-ը գործում են ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության ենթակայությամբ, միաժամանակ, միջին մասնագիտական կրթական ծրագրեր իրականացվում են ՀՀ մշակույթի նախարարության ենթակայության «Երևանի պարարվեստի պետական քոլեջ» ՊՈԱԿ-ում, ՀՀ

սպորտի և երիտասարդության հարցերի նախարարության ենթակայության «Երևանի օլիմպիական հերթափոխի պետական մարզական քոլեջ» և «Գյումրու օլիմպիական հերթափոխի պետական մարզական քոլեջ» ՊՈԱԿ-ներում, «ՀՀ Ոստիկանության կրթահամալիր» ՊՈԱԿ-ում, Քաղաքացիական ավիացիայի կոմիտեի «Ավիաուսումնական կենտրոն» ՓԲԸ-ում: 81 պետական ուսումնական հաստատություններում միջին մասնագիտական կրթական ծրագրերով սովորում է շուրջ 23.0 հազար ուսանող (որոնցից՝ 17.5 հազարը՝ անվճար հիմունքներով) և աշխատում է շուրջ 3800 դասախոս:

ՀՀ կառավարության 2015 թվականի հոկտեմբերի 1-ի N 1139-Ն որոշմամբ հաստատված նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթության մասնագիտությունների ցանկերը ներառում են արհեստագործական կրթության 113 մասնագիտություն՝ 286 որակավորմամբ, որոնցից ներկայումս ուսուցանվում է շուրջ 55 մասնագիտություն, միջին մասնագիտական կրթության 247 մասնագիտություն՝ շուրջ 253 որակավորմամբ, որոնցից ներկայումս ուսուցանվում է շուրջ 100 մասնագիտություն:

Պետական բյուջեի միջոցների հաշվին նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթական ծառայություններ մատուցվում են միայն պետական ուսումնական հաստատություններում:

Հանրապետությունում բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթությունն իրականացվում է եռաստիճան համակարգով՝ բակալավրի, մագիստրոսի կրթական ծրագրերով և ասպիրանտուրայում (երրորդ աստիճան): Բարձրագույն և հետբուհական ուսումնական հաստատությունների ընդունելությունն իրականացվում է ուսուցման առկա և հեռակա ձևերով, վճարովի և անվճար հիմունքներով:

2016-2017 ուսումնական տարում հանրապետության 28 բարձրագույն մասնագիտական կրթական ծրագրեր իրականացնող ուսումնական հաստատություններում և դրանց 14 մասնաճյուղերում, ինչպես նաև 31 ոչ պետական բուհերում իրականացվել է բարձրագույն մասնագիտական կրթություն: Պետական բուհերում բակալավրի կրթական աստիճանում առկա և հեռակա ուսուցմամբ սովորող ուսանողների թիվը կազմել է, համապատասխանաբար՝ 52480 և 29168 ուսանող (ընդամենը՝ 81648 ուսանող), ոչ պետական բուհերում՝ համապատասխանաբար, 616 և 4323 ուսանող (ընդամենը՝ 4939 ուսանող): Պետական բուհերում մագիստրոսի կրթական աստիճանում առկա և հեռակա ուսուցմամբ սովորող ուսանողների թիվը կազմել է, համապատասխանաբար՝ 8835 և 2075 ուսանող (ընդամենը՝ 10910 ուսանող): Հետբուհական կրթությունն իրականացվում է 58 հետբուհական մասնագիտական կրթական ծրագրեր իրականացնող կազմակերպությունների ասպիրանտուրայում, որտեղ առկա ուսուցմամբ սովորողների թիվը կազմում է 446, հեռակա ուսուցմամբ սովորողներինը՝ 703 (ընդամենը՝ 1149):

2016/2017 ուսումնական տարում *բակալավրի* կրթական ծրագրով ՀՀ բուհեր է ընդունվել 17649, սովորել՝ 81648, ավարտել՝ 19036 ուսանող, *մագիստրոսի* կրթական ծրագրով ընդունվել է 6401, սովորել՝ 10910, ավարտել՝ 6507 ուսանող: Նշված ուսումնական տարում ՀՀ բուհերում և գիտակրթական հաստատություններում պրոֆեսորադասախոսական անձնակազմի թվաքանակը կազմել է 11276 մարդ: 2016/2017 ուսումնական տարում ՀՀ բուհերում սովորել են 3075 օտարերկրյա քաղաքացիներ, ընդունվածների թիվը կազմել է 596, շրջանավարտներին՝ 511 մարդ, իսկ միջպետական պայմանագրերով այլ երկրների ուսումնական հաստատություններում սովորող ՀՀ քաղաքացիների թիվը (բակալավրի և մագիստրոսի կրթական ծրագրով) կազմել է, համապատասխանաբար՝ 19 և 21 ուսանող (ընդամենը՝ 40 ուսանող):

2018 թվականին բուհերում պետության կողմից նպաստների ձևով ուսման վարձի լրիվ փոխհատուցմամբ (անվճար) կսովորեն 13.8 հազար ուսանողներ, որոնցից 8.0 հազարը՝ բակալավրի, 2.9 հազարը՝ մագիստրոսի ծրագրով:

2018 թվականին մասնագիտական կրթական ծրագրերի իրականացման, ինչպես նաև դրանց իրականացմանն օժանդակող ծրագրերի գծով պետական բյուջեից կհատկացվի 23,436.2 մլն դրամ, որը կազմում է ՀՆԱ-ի 0.4 %-ը կամ կրթության ընդհանուր պետական ծախսերի (առանց պետական կառավարման ապարատի պահպանման ծախսերի) 18.6 %-ը:

ԱՐՏԱՌԱՍՏՈՒՄՆԱԿԱՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Արտադպրոցական կրթության և դաստիարակության նպատակը սովորողների ազատ ժամանցի կազմակերպման միջոցով նրանց հետաքրքրությունների զարգացման համար պայմաններ ստեղծելն է, և նպատակաուղղված է նրանց հոգևոր, գեղագիտական, ֆիզիկական զարգացմանը, ռազմահայրենասիրական դաստիարակությանը, բնապահպանական և կիրառական գիտելիքների ձեռքբերմանը:

Ոլորտում պետական քաղաքականությունը նպատակաուղղված է գեղարվեստական կրթության որակի և գեղագիտական դաստիարակության մատչելիության ապահովմանը, մշակույթի ոլորտի կադրերի պատրաստմանը, վերապատրաստմանը, համակարգի կատարելագործմանը, մասնագետների կրթության շարունակականության ապահովմանը, մշակութային ծառայությունների որակի բարձրացմանը, ՀՀ ապագա քաղաքացիների ձևավորմանը նպաստող գեղագիտական դաստիարակության ծրագրերի իրականացմանը:

Առաջնորդվելով «Կրթության մասին», «Երեխայի իրավունքների մասին», «Մանկապատանեկան սպորտի մասին» ՀՀ օրենքներով՝ արտադպրոցական կրթական հաստատությունների գործունեության բարելավման, արտադպրոցական կրթական համակարգի զարգացման, պատանիների հայրենասիրական, ֆիզիկական, գեղագիտական դաստիարակության, ստեղծագործական

ունակությունների զարգացման նպատակով իրականացվում են մի շարք մարզական, կրթամշակութային՝ այդ թվում գեղագիտական և ստեղծագործական միջոցառումներ: Մասնավորապես.

«Երեխաների հատուկ ստեղծագործական կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի միջոցով հատուկ դպրոցների և մանկատների հաշմանդամություն ունեցող, ծնողազուրկ և սոցիալապես անապահով ընտանիքների երեխաների համար իրականացվում է գեղագիտական, լրացուցիչ կրթադաստիարակչական աշխատանքների, արվեստների և արհեստների ուսուցման կազմակերպում: «ՀՀ երաժշտական և արվեստի դպրոցների ազգային, լարային և փողային նվագարանների գծով ուսուցում» ծրագրում յուրաքանչյուր տարի ընդգրկվում են շուրջ 146 դպրոցների 2361 սովորողներ, ծրագրի շրջանակներում ապահովվում է ուսման վարձավճարների փոխհատուցում: «Երաժշտական և արվեստի դպրոցների համար երաժշտական գործիքների ձեռքբերում» ծրագիրն ուղղված է պետական աջակցության ներքո մշտապես գործող երաժշտական գործիքների հավաքածուի ստեղծմանն ու շարունակական համալրմանը:

ՀՀ պետական բյուջեից ներկայումս ֆինանսավորվող արտաուսումնական դաստիարակության հիմնարկներում՝ մարզադպրոցներ, մանկապատանեկան ստեղծագործական, տեխնիկական, բնապահպանական, գեղագիտական կենտրոններ, ընդգրկված են շուրջ 27.8 հազար դպրոցականներ: Արտադպրոցական դաստիարակության, ինչպես նաև դրա իրականացմանն օժանդակող ծրագրերի գծով 2018 թվականին պետական բյուջեից կհատկացվի 4,821.5 մլն դրամ:

ՍՓՅՈՒՌԻ ՀԵՏ ՏԱՐՎՈՂ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐ

Կրթության ոլորտում սփյուռքի հետ սերտ համագործակցությունը Հայաստան-սփյուռք փոխառնչությունների կարևոր բաղադրիչներից մեկն է: Այն ուղղված է օտարերկրյա պետություններում հայ կրթական կարողությունների հզորացմանը, հայրենակիցների հումանիտար իրավունքի լիարժեք իրացմանը, ինչպես նաև համաշխարհային կրթական և գիտակրթական ասպարեզում Հայաստանի մասնակցային դերի ուժեղացմանը:

Հայաստան-Սփյուռք կրթական քաղաքականությունը միտված է տևական ժամանակի ընթացքում պատմականորեն ձևավորված, հասարակական տարբեր կառուցվածքներով և ավանդույթային ու պատմամշակութային յուրօրինակ հատկանիշներով օժտված հայության տարբեր հատվածների ընդհանրական, միևնույն նպատակները հետապնդող հնարավոր միասնական կրթական դաշտի ձևավորմանը, ինչպես նաև օտարերկրյա պետություններում Հայաստանի կրթական համակարգի և չափորոշիչների ներկայացմանը: Հայաստան-Սփյուռք գործակցության դինամիկ զարգացման համատեքստում կարևորվում է Սփյուռքի գաղթօջախներում հայրենիքի և հայ ինքնության վերաբերյալ իմացության մակարդակի բարձրացումը և հայապահպանության ամրապնդումը:

Կրթության ոլորտում սփյուռքի հետ համագործակցության շրջանակներում և օտարերկրյա պետություններում հայկական կրթական համակարգի ներկայացման կարևորագույն խնդիրներից են՝

- կրթական ծրագրերի մշակումը և իրագործումն օտարերկրյա հասարակական, պետական կամ միջազգային կրթական կառույցներում,

- ուսումնական ձեռնարկների մշակումը,

- հայերենի, հայոց պատմության և մշակույթի, ինչպես նաև Հայաստանի ճանաչումն ապահովող հայրենագիտական գիտելիքների և կիրառական հումությունների ուսուցումն ու տարածումը:

Խնդիրների լուծման նպատակով կիրականացվեն հետևյալ միջոցառումները.

- Օտարերկրյա պետություններում գործող հայկական դպրոցների ուսուցիչների վերապատրաստում,
- Համահայկական կրթական խորհրդաժողովի անցկացում.
- Օտարերկրյա պետությունների համալսարաններում հայոց լեզվի և գրականության, կրթամշակութային առարկաների դասավանդում ու տարածում, հայագիտական գործունեությանն աջակցություն:

Ծրագրի իրականացումը բխում է «Կրթության մասին» ՀՀ օրենքի 5-րդ հոդվածի 4-րդ և 5-րդ ենթակետերից:

Օտարերկրյա պետություններում գործող հայկական դպրոցների ուսուցիչների վերապատրաստումն իրականացվում է 2000 թվականից: Վերապատրաստումը կազմակերպվում է Սփյուռքում բոլոր տեսակի ուսումնական հաստատություններում հայոց լեզու և գրականություն ու հայագիտական այլ առարկաներ դասավանդող ուսուցիչների, լրացուցիչ կրթության մանկավարժների և կրթության պատասխանատուների համար: Միջոցառումը նպատակաուղղված է նշված շահառուների գիտելիքների կատարելագործմանը և որակավորման բարձրացմանը՝ լսարանային դասընթացների և արտալսարանային կրթական և մշակութային ձեռնարկների իրագործման միջոցով: 2018 թվականին նշված նպատակով պետական բյուջեից նախատեսվում է հատկացնել 33.8 մլն դրամ, որի շրջանակներում կվերապատրաստվի 55 ուսուցիչ:

Սփյուռքի հայկական կրթական հաստատությունների համար ուսումնական գրականության և օժանդակ նյութերի մշակման և տրամադրման նպատակով 2018 թվականին պետական բյուջեից կհատկացվի 92.7 մլն դրամ, որի շրջանակներում օժանդակություն կստանան արտերկրում գործող 198 հայկական դպրոցներ և կենտրոններ:

Համահայկական կրթական խորհրդաժողովն անցկացվում է 2004 թվականից՝ երկու տարին մեկ անգամ պարբերականությամբ: Խորհրդաժողովին մասնակցում են հայագիտական կրթության և դաստիարակության խնդիրներով զբաղվող մարմինների, կազմակերպությունների ներկայացու-

ցիչներ, հայերենի և այլ առարկաների ուսուցիչներ, համալսարանների ներկայացուցիչներ, դասախոսներ, հայագետներ: 2018 թվականին միջոցառման համար ՀՀ պետական բյուջեից կհատկացվի 11.7 մլն դրամ, որի շրջանակում մասնակիցների թիվը կկազմի 150 մարդ: Համահայկական միջոցառումներից են Համահայկական օլիմպիադաները: ՀՀ կրթության և գիտության նախարարությունը կազմակերպում է բնագիտական և հայագիտական օլիմպիադաներ՝ յուրաքանչյուրը՝ երկու տարին մեկ պարբերականությամբ: Համահայկական օլիմպիադաների կազմակերպումն իրականացվում է «Դպրոցականների օլիմպիադաների անցկացում» ծրագրի շրջանակներում:

Օտարերկրյա պետությունների համալսարաններում հայոց լեզվի, գրականության և կրթամշակութային այլ առարկաների դասավանդում և տարածում, հայագիտական գործունեությանն աջակցություն միջոցառումն իրականացվում է չորս համալսարաններում՝ Ռումինիայում Բուխարեստի պետական համալսարան, Ավստրիայում Զալցբուրգի համալսարան, Չեխիայում Պրահայի Կարլովի համալսարան և Վենետիկի ԿաՖոսկարի համալսարան: Այս կապակցությամբ պետական բյուջեից միջոցներ են հատկացվում համալսարաններում հայոց լեզվի դասավանդման, հայագիտության ուղղությամբ հետազոտական ծրագրերի և թեկնածուական թեզերի ղեկավարմանն աջակցության գծով, որն իրականացվում է գործուղվող դասախոսի ծախսերը հոգալու տեսքով: ՀՀ 2018 թվականի պետական բյուջեից նշված նպատակով կհատկացվի 24.3 մլն դրամ:

Ծրագրի կոդը և անվանումը	Ծրագրի նպատակը	Հիմնական միջոցառումների (ծառայությունների) շրջանակը	Հիմնական շահառուների շրջանակը	Հղումներ և պարզաբանումներ	Կապը առաքելության հետ
Օտարերկրյա պետություններում հայկական կրթօջախների կարողությունների հզորացում և մասնագիտական կրթության կազմակերպում	Նպաստել օտարերկրյա պետությունների ուսումնական հաստատություններում ՀՀ կրթական չափորոշիչներին համապատասխան ուսումնառության կազմակերպմանը	Օտարերկրյա պետություններում գործող հայկական դպրոցների ուսուցիչների վերապատրաստում	Սփյուռքի հայկական դպրոցների ուսուցիչներ	«Կրթության մասին» ՀՀ օրենքի 5-րդ հոդվածի 4-րդ և 5-րդ ենթակետերից:	Համաշխարհային կրթական և գիտակրթական ասպարեզում Հայաստանի ներկայացուցչական և մասնակցային դերի ուժեղացում
		Համահայկական կրթական խորհրդաժողով	Հայագիտական կրթության կազմակերպիչներ և պատասխանատուներ		
		Օտարերկրյա պետությունների համալսարաններում հայոց լեզվի և գրականության, կրթամշակութային առարկաների դասավանդում, հայագիտական գործունեությանն աջակցություն	Օտարերկրյա ուսանողներ		

Սփյուռքում հայապահպան գործունեությանը նպաստելու համար ՀՀ կրթության և գիտության նախարարությունն իրականացնում է մասնագիտական կադրերի պատրաստում ՀՀ մասնագիտական ուսումնական հաստատություններում: Բուհերում բակալավրի աստիճանի առկա ուսուցման համակարգում նախատեսվում է 70 սփյուռքահայերի ուսուցում անվճար հիմունքներով: Ընդունելության նշված տեղերը տրամադրվում են մանկավարժական, հայագիտական, արվեստի և սպորտի մասնագիտություններով դիմող սփյուռքահայերին՝ մրցութային կարգով: Միաժամանակ, 13 տեղ էլ նախատեսվում է միջպետական համաձայնագրերի շրջանակներում ընդունելության գծով:

1.2. ՎԵՐՋԻՆ ՏԱՐԻՆԵՐԻ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՄԻՏՈՒՄՆԵՐԸ

Կրթության ոլորտին պետական բյուջեով նախատեսված ծախսերը (առանց պետական կառավարման ապարատի պահպանման ծախսերի) 2017 թվականին կազմել են ՀՆԱ-ի 2.21 %-ը (Տես՝ աղյուսակ 7.1-ը):

Աղյուսակ 7.1. Հանրակրթական և մասնագիտական կրթական ծրագրերի 2015-2017 թվականների պետական ծախսերի տեսակարար կշիռը ՀՆԱ-ում

	2015թ.	2016թ.	2017թ.
Ընդամենը կրթություն	2.40	2.39	2.21
այդ թվում՝			
Հանրակրթական ծրագրեր	1.85	1.85	1.70
Մասնագիտական կրթական ծրագրեր	0.42	0.42	0.40

Ծանոթություն. Հանրակրթական ծրագրերը ներառում են տարրական, հիմնական և միջնակարգ (լրիվ) ընդհանուր կրթությունը (հանրակրթական ուսուցում, նախադպրոցական կրթություն, ներառական կրթություն, հատուկ կրթություն, մասնագիտացված հանրակրթական ուսուցում և այլն), ինչպես նաև հանրակրթական ծրագրերի իրականացմանն օժանդակության շրջանակներում նախատեսված մի շարք ծրագրեր: Մասնագիտական կրթական ծրագրերը ներառում են նախնական մասնագիտական /արհեստագործական/, միջին մասնագիտական, բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթության ծրագրերը, ինչպես նաև նշված ծրագրերի իրականացմանն օժանդակող մի շարք ծրագրեր:

Կրթության ոլորտին ուղղված պետական հատկացումների գերակշիռ մասը՝ շուրջ 77.0 %-ը, 2017 թվականին ուղղվել է հանրակրթության ոլորտի ֆինանսավորմանը, իսկ 18.2 %-ը՝ մասնագիտական կրթական ծրագրերի ֆինանսավորմանը՝ 2016 թվականի համապատասխանաբար 77.2 և

17.4 %-ի դիմաց (2015 թվականին նշված ցուցանիշները կազմել են, համապատասխանաբար՝ 77.1 և 17.3 %):

ՀԱՆՐԱԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ

Համախառն ընդգրկվածության առումով, ըստ միջնակարգ կրթության աստիճանների, կան որոշ տարբերություններ, մասնավորապես. 2016-2017 ուսումնական տարում համախառն ընդգրկվածությունը միջնակարգ կրթությունում 2015-2016 ուսումնական տարվա համեմատությամբ նվազել է՝ 86.4%-ից դառնալով 86.0%, հիմնական դպրոցում՝ 96.3%-ից՝ 90.7%, տարրական դպրոցում՝ 91.6%-ից՝ 91.2%, իսկ ավագ դպրոցում այն աճել է՝ 57.9%-ից դառնալով 65.1%:

Հանրակրթական դպրոցներում 2016-2017 ուսումնական տարում դասավանդել է 38273 ուսուցիչ (այդ թվում 1466-ը՝ ոչ պետական հաստատություններում)՝ 2015-2016 ուսումնական տարվա 38690-ի դիմաց: Նախորդ տարիների համեմատությամբ հանրակրթության ոլորտում աշխատող ուսուցիչների թիվը նվազել է, ինչը պայմանավորված է ինչպես սովորողների թվի նվազմամբ (ժողովրդագրական միտումների պատճառով կրթահամակարգի շահառուների թվաքանակն անընդմեջ նվազում է), այնպես էլ համակարգի արդյունավետության բարձրացմանն ուղղված ծրագրերով: Հանրակրթական դպրոցներում «աշակերտ/ ուսուցչական դրույք» հարաբերակցության մակարդակը 2017 թվականին նախատեսվել է 13.1:

Հանրակրթության բնագավառում շարունակվել են բարեփոխումները՝ ուղղված կրթության արդիականացմանը, որակի բարելավմանն ու մատչելիության մեծացմանը, կառավարման համակարգի ապակենտրոնացմանն ու արդյունավետության բարձրացմանը:

Հանրակրթական դպրոցների գծով ծախսերի հաշվարկներում, աշակերտների թվաքանակից ելնելով, ոչ ուսուցչական անձնակազմի հաստիքների թվաքանակը 2018 թվականին կազմել է՝ մինչև 100 աշակերտ ունեցող դպրոցների համար՝ 7.5, 101-ից մինչև 300 աշակերտ ունեցող դպրոցների համար՝ 9.5, 301 և ավելի աշակերտ ունեցող դպրոցների համար՝ 13.0՝ 2017 թվականի, համապատասխանաբար՝ 9-ի, 12-ի և 15.5-ի փոխարեն:

Ըստ աշակերտների թվի ֆինանսավորման բանաձևում ներառված են սոցիալապես անապահով ընտանիքների երեխաների դասագրքերի վարձավճարի փոխհատուցման, ինչպես նաև տարրական դասարանների և նախակրթարանների երեխաներին սննդով ապահովման գծով բաղադրիչներ (2018 թվականին սոցիալապես անապահով ընտանիքների երեխաների դասագրքերի վարձավճարի փոխհատուցվող գումարը միջին մակարդակում սովորողների մասով կազմում է 5555.6 դրամ, ավագ մակարդակում սովորողների մասով՝ 6326.7 դրամ, իսկ պետական բյուջեով նախատեսված գումարի շրջանակներում սննդով կապահովվեն ՀՀ Արարատի, Սյունիքի, Վայոց ձորի, Տավուշի մարզերի, 2018 թվականի սեպտեմբերից՝ նաև Շիրակի մարզի հանրակրթական

դպրոցների տարրական դասարաններում և դպրոցին նախապատրաստման խմբերում (նախակրթարաններում) ընդգրկված, շուրջ 43.0 հազար երեխաները, որոնցից 0.5 հազարը՝ ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության ենթակայության Ջերմուկի կրթահամալիրի և Գորիսի Ա.Բակունցի անվան N1 ավագ դպրոցի, 14.9 հազարը՝ ՀՀ Արարատի, 6.1 հազարը՝ ՀՀ Սյունիքի, 2.5 հազարը՝ ՀՀ Վայոց ձորի, 6.4 հազարը՝ ՀՀ Տավուշի մարզպետարանների, 12.6 հազարը՝ 2018 թվականի սեպտեմբերից ՀՀ Շիրակի մարզպետարանի ենթակայության հանրակրթական դպրոցներում: Միաժամանակ, կշարունակվի ՄԱԿ-ի Պարենի համաշխարհային ծրագրի (ՄԱԿ ՊՀԾ) կողմից իրականացվող դպրոցական սննդի ծրագիրը, որով պայմանավորված՝ պետական բյուջեից միջոցներ կհատկացվեն ՀՀ կրթության և գիտության նախարարությանը՝ սննդամթերքի ցամաքային տեղափոխման համար: Ընդհանուր առմամբ, հանրակրթական դպրոցների տարրական դասարաններում և դպրոցին նախապատրաստման խմբերում (նախակրթարաններում) ընդգրկված երեխաներին սննդով ապահովման գծով պետական բյուջեից 2018 թվականին կհատկացվի 902.3 մլն դրամ:

Ավարտվել է 12-ամյա կրթակարգի բովանդակային ապահովման գործընթացը: Հանրակրթության պետական չափորոշիչը 2011 թվականին հաստատելուց հետո մշակվել են հիմնական և ավագ դպրոցի նոր առարկայական չափորոշիչներն ու ուսումնական ծրագրերը, վերանայվել է ուսումնական պլանը: ՀՀ կրթության և գիտության նախարարի հրամանով փոփոխություններ են կատարվել հանրակրթական հիմնական ընդհանուր ծրագրեր իրականացնող ուսումնական հաստատությունների 2016-2017 ուսումնական տարվա օրինակելի ուսումնական պլաններում՝ բեռնաթափելով 12-րդ դասարանի երկրորդ կիսամյակի ուսումնական ծրագիրը՝ սովորողների ընտրությանը թողնելով 3 առարկա: Պետական ավարտական քննությունների թիվը նվազեցվել է՝ 6 քննության փոխարեն սահմանելով 3-ը: Մշակվել են հանրակրթության պետական կրթակարգը, առարկայական չափորոշիչները և ուսումնական ծրագրերի վերանայման հայեցակարգը: Ներկայումս կրթակարգի և պետական չափորոշիչի վերամշակման և միասնացման (ինտեգրման) միջոցով ստեղծվել է հանրակրթության բովանդակությունը սահմանող հիմնական փաստաթուղթը՝ Ազգային կրթակարգի նախագիծը, որը լրամշակման փուլում է: Հանրակրթության նոր առարկայական չափորոշիչներն ու ծրագրերը կմշակվեն Ազգային կրթակարգի հաստատումից հետո:

2017 թվականին փորձաքննություն են անցել ուսումնական հաստատությունների հիմնադիր և նորմատիվ փաստաթղթերի նախագծեր, դասագրքեր, ձեռնարկներ, ուսումնամեթոդական նյութեր, ծրագրեր և այլ ուսումնական գրականություն: Նշված ծառայություններն իրականացվել են ՀՀ պետական բյուջեից այդ նպատակով հատկացված միջոցների հաշվին, որը 2017 թվականին կազմել է շուրջ 287.1 մլն դրամ:

2018 թվականին ուսուցիչների միջին ամսական հաշվարկային աշխատավարձի մասով կպահպանվի 2014 թվականի հուլիսի 1-ից նախատեսվող մակարդակը, այն է՝ 152.1 հազար դրամը: Միաժամանակ, ուսուցիչների ատեստավորման կարգի ներդրումը հնարավորություն է տալիս իրականացնել տարբերակված ֆինանսավորում և ստեղծել խթաններ՝ մասնագիտական հետագա կատարելագործման համար: 2016 թվականին պետական բյուջեից հատկացվել է 113.0 մլն դրամ՝ որակավորման տարակարգ ստացած շուրջ 720 ուսուցիչների (1-ին աստիճանի տարակարգ է շնորհվել շուրջ 700 ուսուցչի, իսկ 2-րդ աստիճանի տարակարգ՝ շուրջ 20 ուսուցչի) հավելավճարներ տրամադրելու նպատակով: 2017 թվականին պետական բյուջեից հատկացվել է 176.7 մլն դրամ (տարակարգ է ստացել ևս 530 ուսուցիչ, որից 30-ը՝ 2-րդ աստիճանի), 292.2 մլն դրամ էլ կհատկացվի 2018 թվականին, որի շրջանակներում հավելավճարներ կտրամադրվեն ատեստավորման արդյունքում տարակարգ ստացած 1829 ուսուցիչների, որոնցից 1771-ը՝ 1-ին աստիճանի, 48-ը՝ 2-րդ աստիճանի, 10-ը՝ 3-րդ աստիճանի տարակարգ ստացածներն են:

Հանրակրթության օղակում իրականացվող ամենահիմնական բարեփոխումը՝ առանձին գործող եռամյա ավագ դպրոցների համակարգի (10-12-րդ դասարաններ) ձևավորումն է, որպես հիմնական ընդհանուր կրթության շարունակություն: Այս համակարգի ստեղծման նպատակն է՝ բարձրացնել ավագ դպրոցում կրթության որակը և արդյունավետությունը, ինչպես նաև դրանց շրջանավարտներին, իրենց նախասիրություններին համապատասխան, հոսքային ուղղության և նախնական մասնագիտական կրթության ընտրության հնարավորություն տալ: Առանձին գործող ավագ դպրոցների ցանցում 2017 թվականի դրությամբ ընդգրկված է 100 դպրոց, որոնք գործում են ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության ենթակայությամբ: Ավագ դպրոցները որոշ չափով ապահովվել են անհրաժեշտ դպրոցական գույքով, համակարգչային սարքավորումներով, ֆիզիկայի, քիմիայի, կենսաբանության լաբորատորիաներով, գրականությամբ համալրված ժամանակակից գրադարաններով: Բոլոր ավագ դպրոցներին բնագիտական առարկաների ուղղությամբ լաբորատորիաների կահավորման համար 2017 թվականի առաջին կիսամյակում մշակվել են անհրաժեշտ կահույքի տեխնիկական հատկորոշիչները: Կահույքի գնման գործընթացը և տրամադրումը դպրոցներին կիրականացվի լաբորատոր սարքավորումների գնմանը զուգահեռ:

«Կրթության որակ և համապատասխանություն» երկրորդ վարկային ծրագրի շրջանակներում ստեղծվել են էլեկտրոնային կրթական նյութեր՝ վիրտուալ լաբորատորիաներ երկրաչափություն, ֆիզիկա, քիմիա և կենսաբանություն առարկաների համար: Երկրաչափություն առարկայի էլեկտրոնային կրթական նյութերը ծածկում են առարկայական չափորոշիչներով նախատեսված ամբողջ ծավալը, իսկ ֆիզիկա, քիմիա և կենսաբանություն առարկաներինը՝ 50%-ի չափով: «Կրթության բարելավում» վարկային ծրագրով էլ 2017 թվականին իրականացվել է նշված առարկաների գծով

մնացած 50%-ի ուղղությամբ էլեկտրոնային կրթական նյութերի մշակումը: Էլեկտրոնային կրթական նյութերը տեղադրվել են կրթական պորտալում (<http://esource.armedu.am/>) և հասանելի են բոլորին:

2016 թվականի սեպտեմբերից «Կրթության բարելավում» վարկային ծրագրի շրջանակներում մեկնարկել են 5 ավագ դպրոցների շենքերի հիմնանորոգման աշխատանքները՝ Արարատի, Արմավիրի, Կոտայքի, Գեղարքունիքի և Տավուշի մարզերում: Շինարարական աշխատանքներն ընթանում են համաձայն հաստատված աշխատանքային գրաֆիկների: 2018 թվականի մարտի 1-ի դրությամբ իրականացվել է շինմոնտաժային աշխատանքների շուրջ 77%-ը: Համապատասխան կազմակերպությունների կողմից, շինարարությանը զուգահեռ, ընթանում են նաև հեղինակային և տեխնիկական հսկողության աշխատանքները: Աշխատանքների ավարտը նախատեսված է 2018 թվականի ընթացքում: 2017 թվականին ավարտվել են 2-րդ փուլով նախատեսված ավագ դպրոցների շենքերի հիմնանորոգման նախագծանախահաշվային փաստաթղթերի լրամշակման աշխատանքները: 2018 թվականին նախատեսվում է մեկնարկել 2-րդ փուլով նախատեսված 6-7 ավագ դպրոցների հիմնանորոգման աշխատանքները, մասնավորապես նախատեսվում է այդ նպատակով կազմակերպության ընտրության մրցույթի անցկացում, պայմանագրի կնքում և կանխավճարի վճարում:

2017 թվականին Կրթության ազգային ինստիտուտը, հանրապետության բոլոր մարզերում ձևավորված իր մասնաճյուղերի հետ միասին, կազմակերպել և իրականացրել է հանրակրթական հաստատությունների մանկավարժական կադրերի տարբեր ժամաքանակներով վերապատրաստման դասընթացներ, որոնց մասնակցել է 10322 մարդ: Փորձաքննություն են անցել շուրջ 127 անուն դասագրքեր, ձեռնարկներ, ուսումնամեթոդական նյութեր, ծրագրեր և այլ ուսումնական գրականություն՝ 28937 էջ ծավալով: Կազմակերպվել են կրթական տարբեր թեմաների վերաբերյալ 58 սեմինարներ: Իրականացվել է 91 խորհրդատվություն, մշակվել են հանրակրթական ուսումնական տարբեր չափորոշիչներ, մոդուլներ, հրատարակվել են հոդվածներ, ուղեցույցեր, ընդհանուր առմամբ՝ 124 հատ: Մշակվել և լրամշակվել են նորմատիվ բնույթի 10 փաստաթղթեր: Կրթության բովանդակային և մեթոդական սպասարկման ու հանրապետության հանրակրթական դպրոցների ուսուցիչների վերապատրաստման գծով պետական բյուջեից 2017 թվականին հատկացվել է 476.6 մլն դրամ, 443.3 մլն դրամ էլ նախատեսվում է հատկացնել 2018 թվականին (նշված գումարի շրջանակներում 2018 թվականին կվերապատրաստվի 9000 ուսուցիչ, կհրատարակվի 180 հոդված և ուղեցույց):

Շարունակվել են դպրոցները համակարգչային սարքավորումներով համալրման աշխատանքները: Հայաստանի դպրոցներում առկա են 22144 համակարգիչներ՝ 2010-2011 ուսումնական տարվա 14061-ի դիմաց, մեկ դպրոցին բաժին է ընկնում միջինը 15 համակարգիչ՝ 2010-2011 ուսումնական տարվա 9.7-ի դիմաց: Բարելավվել է մեկ համակարգչին համապատասխանող աշակերտների միջին քանակը բնութագրող ցուցանիշը, որը կազմում է 16.5՝ 2010-2011 ուսումնական տարվա 26.4-ի

դիմաց: Դպրոցների համակարգչային սարքավորումների վերաբերյալ Հայաստանի բոլոր դպրոցներից ստացված տվյալները պարբերաբար թարմացվում և մուտքագրվում են ՀՀ ԿԳՆ ենթակայության «Կրթական տեխնոլոգիաների ազգային կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի շտեմարանում: Վերոնշյալ ՊՈԱԿ-ի կողմից իրականացվել են 1420 կրթական ուսումնական հաստատություններ ընդգրկող Հայաստանի կրթական ցանցի (ՀԿՑ) սպասարկման և ամենօրյա հսկողության աշխատանքները: Ուսումնական հաստատություններին տրամադրվել են պահուստային կապի միջոցներ (յուրաքանչյուր դպրոցին մեկական 3G մոդեմ): ՀԿՑ տեխնոլոգիական հնարավորություններն օգտագործվել են գյուղական դպրոցների մասնակցությամբ հեռավար տեսադասեր կազմակերպելու ընթացքում:

Շարժական ինտերնետային-համակարգչային կայանը 2016 թվականին դասընթացներ է կազմակերպել ՀՀ 2 և ԼՂՀ 16 համայնքներում, որոնց մասնակցել է 315 աշակերտ և 226 ուսուցիչ, իսկ 2017 թվականին նշված դասընթացներին մասնակցել է ՀՀ 1 և ԼՂՀ 16 համայնքների 503 աշակերտ և 329 ուսուցիչ:

Շահագործվել է «Հայկական կրթական միջավայր» պորտալը (<http://www.armedu.am/>), հարստացվել է բովանդակային պարունակությունը: «Պաշարների շտեմարան» կայքում (<http://lib.armedu.am>) տեղադրվել են 1613 նոր ուսումնամեթոդական էլեկտրոնային նյութեր, ընդհանուր առմամբ, նշված կայքում տեղադրվել է ավելի քան 7345 էլեկտրոնային պաշար, այդ թվում՝ դասագրքեր և ուսումնական ձեռնարկներ, ուսումնամեթոդական նյութեր, առարկայական չափորոշիչներ և ծրագրեր, «Կրթություն» շաբաթաթերթի համարներ և այլն:

2016 թվականին «Հեռավար ուսուցում» համակարգով (<http://learning.armedu.am/>) ուսուցիչների համար կազմակերպվել են «Հեռավար ուսուցում կազմակերպելու հմտություններ» թեմայով 4 դասընթացներ (մասնակցել է 91 ուսուցիչ, 51-ը ստացել է հավաստագիր) և ուսումնական առարկաների 56 հեռավար դասընթացներ (ընդհանուր առմամբ՝ 2011-2017 թվականներին «Հեռավար ուսուցում» համակարգում կազմակերպվել են շուրջ 187 դասընթացներ՝ գրանցված 2232 մասնակիցների համար): 2017 թվականին ուսուցիչների համար կազմակերպվել են «Հեռավար ուսուցում կազմակերպելու հմտություններ» թեմայով 3 և «Schoolsite.am տիրույթում դպրոցական կայքերի ստեղծում» թեմայով 2 դասընթաց (ընդհանուր՝ 357 մասնակից), իսկ ծնողների համար՝ «Երեխաների առցանց անվտանգության ապահովումը» դասընթացը (65 մասնակից): Հեռավար ուսուցման հմտություններ ունեցող ուսուցիչները մշակել և համակարգում վարել են տարբեր ուսումնական առարկաներին առնչվող 55 հեռավար դասընթացներ՝ 1160 գործընկերների համար: «Հեռավար ուսուցում» համակարգում, ընդհանուր առմամբ, կազմակերպվել են 200-ից ավելի դասընթացներ՝ 2620 մասնակիցների համար):

Ստեղծվել է «Կիբերանվտանգություն» բաժինը, որում տեղադրվել են Կասպերսկի Լաբորատորիայի՝ հատուկ Հայաստանի համար թարգմանված, SS անվտանգությանը վերաբերող գրքերի .pdf տարբերակները: Կայքի բոլոր պաշարները բաց և ազատ են օգտագործման համար:

Իրականացվել են աշխատանքներ հանրակրթական ուսումնական հաստատությունների գործունեության մասին վիճակագրական տվյալների հավաքման, մշակման, վերլուծության և հրապարակման ուղղությամբ: 2017-2018 ուսումնական տարվա Ձև 1 «Հանրակրթական ուսումնական հաստատությունների գործունեության մասին» վարչական վիճակագրական հաշվետվային ձևը վերափոխվել է էլեկտրոնային տարբերակի, որի միջոցով իրականացվել են դպրոցների վիճակագրական տվյալների հավաքագրման և մուտքագրման աշխատանքները:

Դպրոցների և մասնագիտական կրթության կառավարման տեղեկատվական համակարգերում իրականացվել են ծրագրային թարմացումներ: Դպրոցների կառավարման տեղեկատվական համակարգում ստեղծվել է դպրոցից դուրս մնացած երեխաների ենթածրագիր, որը հնարավորություն է տալիս վերահսկել ոչ միայն կրթությունը կիսատ թողած երեխաներին, այլև հայտնաբերել և արագ արձագանքել 6 տարեկանը լրացած, բայց դպրոց չհաճախող երեխաներին:

ՀՀ հանրակրթական ուսումնական հաստատությունների տնօրենների շրջանում իրականացվել է SCS կարիքի ուսումնասիրություն (<https://lib.armedu.am/resource/18097>), ՀՀ ուսուցիչների շրջանում՝ SCS կիրառման և կոմպետենտության գնահատում (<http://lib.armedu.am/resource/14655>), տվյալների հավաքագրում և ստուգում, բազաների մաքրում, որակի վերահսկում, վերլուծություն և հաշվետվության ներկայացում:

Շահագործվել է նաև «Դպրոցական կայքեր» (<http://schoolsite.am/>) կայքը, որտեղ ըստ մարզերի և ըստ կրթության կազմակերպման ձևի տեղադրվել են ուսումնական հաստատությունների կայքերի հղումները, մշակվել և տեղադրվել է «WordPress համակարգում աշխատելու հմտությունները» էլեկտրոնային ուղեցույցը (<http://schoolsite.am/uxecuyc/index.html>): 446 ուսումնական հաստատությունների տրամադրվել են ենթադոմեններ, կայքի հայալեզու կադապար և մուտքի հնարավորություն, ցուցաբերվել է խորհրդատվական աջակցություն (ընդհանուր թվով գրանցված են 1276 կայքեր):

Իրականացվել են աշխատանքներ Եվրոպական միության «eTwinning Plus» և «Դպրոցների համագործակցության վիրտուալ համայնք» ծրագրերի շրջանակում:

Արցախի Հանրապետությունում իրականացվել է դպրոցներին առնչվող տեղեկատվության թվայնացումը, գործարկվել է հանրակրթական դպրոցների անձնագրերի էլեկտրոնային քարտեզը: Մշակվել և ներկայացվել է Արցախի Հանրապետության կրթության, գիտության և սպորտի նախարարության պաշտոնական կայքի նոր տարբերակը: Իրականացվել են 41 դպրոցների համակարգչային դասարանների ծրագրային և տեխնիկական սպասարկման, շրջկենտրոնների բոլոր

դպրոցներում անլար կապի (WiFi) ցանցերի նախագծման, իսկ Ստեփանակերտի բոլոր դպրոցներում՝ անլար կապի ցանցերի ստեղծման աշխատանքները:

Համակարգչային և ինտերնետային կապի ծառայությունների գծով պետական բյուջեից 2017 թվականին հատկացվել է 151.7 մլն դրամ, 175.7 մլն դրամ էլ կհատկացվի 2018 թվականին:

Պետական բյուջեից համապատասխան միջոցներ են նախատեսվել ավարտական քննությունների անցկացման, թեստերի և ուղեցույցների մշակման և տպագրության գծով: 2017 թվականին լրամշակվել և տպագրվել են 11 անուն միասնական և ավարտական քննությունների թեստային առաջադրանքների «Շտեմարանները»՝ 2016 թվականի 16-ի դիմաց: Գնահատման և թեստավորման կենտրոնում ստեղծվել է տվյալների բազա, ամբողջովին անցում է կատարվել դիմորդների դիմում-հայտերի հավաքագրման նոր՝ առցանց եղանակին: Կազմվել, տպագրվել և ըստ մարզերի բաշխվել են 9-րդ և 12-րդ դասարանների ավարտական քննությունների առարկայական թեստերը կամ բանավոր քննությունների հարցաշարերը: Կազմակերպվել ու անցկացվել են հիմնական և լրացուցիչ փուլի պետական ավարտական և միասնական քննությունները, հանրապետության մարզերում և Երևանում կազմակերպվել և անցկացվել են փորձնական միասնական քննություններ «Հայոց լեզու և հայ գրականություն», «Մաթեմատիկա» առարկաներից, որոնց մասնակցել է մոտ 3500 շրջանավարտ:

Հանրակրթական դպրոցներում իրականացվել է արտաքին ընթացիկ գնահատում 10-րդ և 11-րդ դասարաններում՝ «Հայոց լեզու և հայ գրականություն», «Մաթեմատիկա» և աշակերտի կողմից ընտրված այլ առարկաներից: Հանրապետության մի շարք դպրոցների 4-րդ և 8-րդ դասարաններում՝ «Մաթեմատիկա» և «Բնագիտություն» առարկաներից կազմակերպվել է ազգային ստուգատես, որին մասնակցել է, ընդհանուր առմամբ, 10000 սովորող: Հանրակրթական դպրոցների 4-րդ և 8-րդ դասարաններում կազմակերպվել և անցկացվել է TIMSS միջազգային ստուգատեսի հիմնական փուլը:

Վերլուծվել և հանրությանն են ներկայացվել 9-րդ և 12-րդ դասարանների քննությունների, բուհեր ընդունելության միասնական քննությունների, հանրապետության դպրոցներում արտաքին ընթացիկ գնահատման և ազգային ստուգատեսի արդյունքները:

2018 թվականին շարունակվել են քննական առարկաների շտեմարանների լրամշակման ու հարստացման հետ կապված աշխատանքները, կիրականացվի շտեմարանների բովանդակության վերանայում, քննական թեստերի կառուցվածքը ու բովանդակությունը որոշող հատկորոշիչների վերանայում, դրա հիման վրա քննական թեստերի ուղեցույցների, պատասխանների ձևաթղթերի լրամշակում, կշարունակվեն միասնական փորձնական քննությունները: Հանրակրթական դպրոցներում անցկացվող արտաքին ընթացիկ գնահատումը հիմնականում կիրականացվի ավագ դպրոցներում՝ կամավորության սկզբունքով աշակերտի կողմից ընտրված առարկաներից: Յուրաքանչյուր

սովորող կգնահատվի 10-րդ, 11-րդ և 12-րդ դասարաններում, դրանով իսկ ապահովելով գնահատումների շարունակականությունը և յուրաքանչյուր սովորողի վերաբերյալ տեղեկատվության ամբողջականությունը:

Գնահատման և թեստավորման ծառայությունների գծով պետական բյուջեից 2017 թվականին հատկացվել է 391.8 մլն դրամ (նշված գումարի շրջանակներում միջնակարգ դպրոցի ավարտական քննություններին մասնակցել է 19584, հիմնական դպրոցի քննություններին՝ 29640, արտաքին ընթացիկ գնահատմանը՝ 13639, ազգային ստուգատեսին՝ 10565 սովորողներ), իսկ 2018 թվականին նախատեսվում է հատկացնել 371.3 մլն դրամ (նշված գումարի շրջանակներում կազմակերպվող միջնակարգ դպրոցի ավարտական քննություններին կմասնակցեն 9412, հիմնական դպրոցի քննություններին՝ 31270 սովորողներ):

Շարունակվել են տարրական դասարանների աշակերտներին անվճար բոլոր դասագրքերով և ուսումնական գրականությամբ ապահովման, ավագ դպրոցների դասագրքերի հրատարակման աշխատանքները: Ազգային փոքրամասնությունների դպրոցների համար պետական բյուջեի միջոցների հաշվին տպագրվել և տրամադրվել են եզդիերեն «Այբբենարան», «Եզդի գրականություն-8», «Եզդի գրականություն-9», «Եզդի գրականություն-10», «Եզդիերեն-6-8» դասագրքերը: Վերոնշված ծրագրի գծով պետական բյուջեից 2017 թվականին հատկացվել է 783.9 մլն դրամ, 807.3 մլն դրամ էլ կհատկացվի 2018 թվականին: 2018 թվականին պետական բյուջեից 28.4 մլն դրամ էլ կհատկացվի սոցիալական աջակցություն ստացող սահմանամերձ համայնքների 5-12-րդ դասարանների աշակերտների դասագրքերի գումարների փոխհատուցման նպատակով:

Անցկացվել են դպրոցականների հանրապետական օլիմպիադաներ հանրակրթական 16 առարկաներից, որոնց մասնակցել է 1492 աշակերտ, համահայկական հայագիտական 8-րդ օլիմպիադան, որին մասնակցել է 76 դպրոցական, իսկ միջազգային օլիմպիադաներին Հայաստանը թիմային մասնակցություն է ունեցել «Մաթեմատիկա», «Ֆիզիկա», «Քիմիա», «Ինֆորմատիկա», «Աստղագիտություն» և «Կենսաբանություն» առարկաներից՝ արժանանալով 2 ոսկե, 5 արծաթե, 13 բրոնզե մեդալի և 4 գովասանագրի: Դպրոցականների օլիմպիադաների անցկացման գծով 2017 թվականին պետական բյուջեից հատկացվել է 61.7 մլն դրամ, 60.2 մլն դրամ էլ կհատկացվի 2018 թվականին:

«Փոխհատուցում ՀՀ հեռավոր, սահմանամերձ, լեռնային և բարձր լեռնային բնակավայրերի պետական հանրակրթական դպրոցների մանկավարժներին» ծրագրի շրջանակներում 2017 թվականին գործուղված մանկավարժների թիվը կազմել է 237՝ նախորդ տարվա 235-ի դիմաց: Նշված նպատակով 2017 թվականին պետական բյուջեից հատկացվել է 40.3 մլն դրամ, 43.6 մլն դրամ էլ կհատկացվի 2018 թվականին:

2017 թվականին ՀՀ հանրային հեռուստաալիքով հեռարձակվող «Հայրենյաց ասպետներ» հայրենասիրական կրթադաստիակչական ծրագրի իրականացման համար 2017 թվականին պետական բյուջեից հատկացվել է 68.6 մլն դրամ, 64.5 մլն դրամ էլ կհատկացվի 2018 թվականին:

Համաձայն «Կրթության մասին» ՀՀ օրենքի (ՀՕ-297-Ն), պետությունն անհրաժեշտ պայմաններ է ստեղծում կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող քաղաքացիների զարգացման առանձնահատկություններին համապատասխան կրթություն ստանալու և սոցիալական հարմարվածությունն ապահովելու նպատակով: Միաժամանակ օրենքում ամրագրված է, որ կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաների կրթությունը, ծնողների ընտրությամբ, կարող է իրականացվել ինչպես ընդհանուր հանրակրթական, այնպես էլ հատուկ դպրոցներում՝ հատուկ ծրագրերով: Օրենքով ամրագրված այս դրույթների իրականացման նպատակով 2001 թվականին հանրապետությունում ներդրվեց տարեցտարի՝ ըստ հաստատությունների, ընդլայնվող ներառական կրթության ծրագիրը, որն իրականացվում է հատուկ հանրակրթական դպրոցներում իրականացվող ծրագրին զուգահեռ:

ՀՀ կառավարության 2005 թվականի օգոստոսի 25-ի N1365-Ն որոշման համաձայն, հանրակրթական դպրոցում սովորող կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխան ֆինանսավորվում էր բարձրացված չափաքանակով: Միաժամանակ, ՀՀ կառավարության 2011 թվականի հուլիսի 11-ի N1088-Ն որոշմամբ հաստատվել էր հանրակրթության պետական մեկ ընդհանուր չափորոշիչ բոլոր սովորողների համար: Համաձայն չափորոշչի, կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաների կրթությունն արդյունավետ կազմակերպելու նպատակով հանրակրթության ծրագրի բովանդակությունը հարմարեցվում է նրանց ընկալման և մտավոր գործունեության կարողություններին:

2016-2017 ուսումնական տարվա դրությամբ ներառական կրթություն իրականացվում էր հանրապետության 208 հանրակրթական դպրոցներում, իսկ 2017-2018 ուսումնական տարում՝ 202-ում, որոնցում ընդգրկված կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող սովորողների թիվը կազմել է շուրջ 6.2 հազ. երեխա:

ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից 2014 թվականի դեկտեմբերի 1-ին ընդունվեց «Հանրակրթության մասին» ՀՀ օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» ՀՀ օրենքը (ՀՕ-200-Ն), որով էլ հիմք դրվեց հանրակրթության համակարգում համընդհանուր ներառական կրթությանն անցմանը: Օրենքի կիրարկումն ապահովելու նպատակով 2016 թվականի փետրվարին ՀՀ կառավարության հավանությանն է արժանացել համընդհանուր ներառական կրթության համակարգի ներդրման գործողությունների պլանը և ժամանակացույցը, ՀՀ կառավարության 2017 թվականի փետրվարի 16-ի N 141-Ն որոշմամբ էլ սահմանվել է կրթության առանձնահատուկ պայմանների

կարիք ունեցող երեխաների համար սահմանված ֆինանսավորման բարձրացված չափաքանակի սանդղակը՝ ըստ երեխայի կարիքի ծանրության աստիճանի, փոփոխություններ են կատարվել ՀՀ կառավարության 2005 թվականի օգոստոսի 25-ի N1365-Ն որոշման մեջ: Կատարված փոփոխությամբ՝ ՀՀ պետական հանրակրթական ուսումնական հաստատություններին ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով ֆինանսավորումից բացի կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաների կրթության կազմակերպման համար հատկացվում են լրացուցիչ ֆինանսական միջոցներ, որոնք ներառում են ուսուցչի օգնականների տարեկան աշխատավարձի ֆոնդը, ինչպես նաև ֆինանսավորման բարձրացված չափաքանակը: Որոշմամբ սահմանվում է համընդհանուր ներառական կրթության համակարգում՝ ըստ մարզերի, ներդրման ժամանակացույցը: Անցումը համակարգին մեկնարկեց 2016 թվականին՝ Սյունիքի մարզից, 2017 թվականին համակարգը ներդրվեց Լոռու և Տավուշի մարզերում, 2018 թվականին էլ կներդրվի Արմավիրի մարզում: Համակարգի ներդրման շրջանակներում ՀՀ կառավարության կողմից ընդունվեցին հանրապետական և տարածքային մանկավարժահոգեբանական աջակցության կենտրոնների վերաբերյալ իրավական ակտեր: Նշված կենտրոնների ձևավորման նպատակով «Մանկավարժահոգեբանական աջակցության ծառայություններ» ծրագրի գծով 2017 թվականին պետական բյուջեից հատկացվել է 501.2 մլն դրամ, 797.4 մլն դրամ էլ կհատկացվի 2018 թվականին:

Նախադպրոցական ոլորտին աջակցելու նպատակով Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող կրթության բարելավման ծրագրի շրջանակներում դպրոցին երեխաների պատրաստվածության մակարդակի բարձրացման և կրթության հավասար մեկնարկային հնարավորությունների ապահովման ուղղությամբ իրականացվել են միկրոծրագրեր: Մասնավորապես, 2017 թվականի մայիսի 29-30-ը դրամաշնորհային պայմանագրեր են կնքվել Արարատի, Արագածոտնի և Սյունիքի մարզերի 20 ուսումնական հաստատությունների հետ: 2017 թվականի միկրոծրագրերի իրականացման ընթացքում խնայվել են ֆինանսական միջոցներ, որոնք ուղղորդվել են Գեղարքունիքի մարզում լրացուցիչ 3 նախակրթարան ստեղծելուն:

Արդյունքում՝ 2017 թվականի ընթացքում, ծրագրի շրջանակում ընդհանուր թվով հիմնվել է 23 նախակրթարան, որոնցում ընդգրկվել է 442 երեխա: Կրթության ազգային ինստիտուտի կողմից դրամաշնորհների շրջանակներում վերապատրաստվել են վերոնշյալ մարզերի 23 հաստատություններում աշխատող 46 դաստիարակներ: Միկրոծրագրերի շրջանակներում ստեղծված նախակրթարաններին տրամադրվող տարածքն ամբողջությամբ վերանորոգվում է, բարեկարգվում, իրականացվում են անհրաժեշտ գույքի, սարքավորումների, ուսումնախաղային ու դիդակտիկ պարագաների, մասնագիտական գրականության ձեռքբերման աշխատանքներ: Վերանորոգվող հաստատությունները հարմարեցվում են ներառական կրթության պահանջներին: Ծրագրի արդյունավետությունը

գնահատելու նպատակով նախակրթարանների ստեղծմանը զուգընթաց խորհրդատվական կազմակերպության կողմից իրականացվում է ծրագրի ընթացքում հիմնված նախադպրոցական հաստատություններում ընդգրկված երեխաների զարգացման դինամիկայի գնահատում և համեմատում նախադպրոցական հաստատություններ չընդգրկված երեխաների հետ: Այս գործողության շրջանակներում ներկայացվել է միջանկյալ հաշվետվությունը՝ 2016 թվականին հիմնված նախակրթարաններում ընդգրկված երեխաների զարգացման դինամիկայի վերաբերյալ:

Նախադպրոցական ծրագրերի իրականացման շարունակականության ապահովման նպատակով պետական բյուջեում նախատեսվել են միջոցներ ավագ նախադպրոցական տարիքի երեխաների մեկամյա կրթության կազմակերպման ընթացիկ ծախսերի մասով՝ ելնելով ըստ աշակերտների թվի ֆինանսավորման բանաձևով մեկ սովորողին ընկնող տարեկան գումարի չափից: 2017 թվականին պետական բյուջեից հատկացվել է 725.0 մլն դրամ՝ հանրապետության բոլոր մարզերում ավագ նախադպրոցական տարիքի երեխաների նախադպրոցական կրթության գծով, 796.1 մլն դրամ էլ կհատկացվի 2018 թվականին:

«Ազգային երգ ու պար» առարկայի ներդրում հանրակրթական ուսումնական հաստատություններում» ծրագիրը բխում է ՀՀ կառավարության 2012 թվականի նոյեմբերի 15-ի նիստի N 46 արձանագրային որոշմամբ հավանության արժանացած՝ «Մանուկների և պատանիների գեղարվեստական կրթության և գեղագիտական դաստիարակության 2013-2015 թվականների ծրագիր»-ից: 2017-2018 ուստարում «Ազգային երգ ու պար» առարկան դասավանդվել է հանրապետության 233 դպրոցների 5-7-րդ դասարաններում: Ծրագրի գծով 2017 թվականին պետական բյուջեից հատկացվել է 8.4 մլն դրամ, որի շրջանակներում վերապատրաստվել են Երևան քաղաքի 74, Արմավիրի մարզի 28 և Վայոց Ձորի մարզի 37, ընդհանուր առմամբ, 139 ուսուցիչ՝ 2016 թվականի 113 ուսուցչի փոխարեն, 7.8 մլն դրամ էլ նախատեսվում է հատկացնել 2018 թվականին:

«Ռոբոտաշինությունն սկսվում է դպրոցից» ծրագրի նպատակն է՝ նպաստել աշակերտների մոտ ժամանակակից բարձր տեխնոլոգիաների, մասնավորապես ռոբոտատեխնիկայի և ինժեներիայի նկատմամբ հետաքրքրության առաջացմանը, վաղ տարիքից ճարտարագիտական և համակարգային մտածելակերպի զարգացմանը, թիմային աշխատանքին ու համագործակցության ձգտմանը: 2016 թվականի մարտի 25-ին ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության և Ինֆորմացիոն տեխնոլոգիաների ձեռնարկությունների միության միջև ստորագրվեց «Հայաստանի Հանրապետության համայնքներում և հանրակրթության համակարգում նախնական ինժեներական կրթության ներդրում» ծրագրի շրջանակներում համագործակցելու մասին հուշագիրը, որում ամրագրվեցին համագործակցության սկզբունքները, այն է՝

- խմբակներում մշակված ծրագրային փաթեթները, ինչպես նաև սարքավորումների գծագրերը բաց են հանրության համար, ինչն ապահովում է ծրագրի հասանելիությունը, մատչելիությունը և հիմք է հանդիսանում ծրագրի զարգացման և տարածման համար,
- համակարգչային ծրագրերն ու համակարգերը հնարավորինս տեղայնացվում (հայաֆիկացվում են),
- ծրագրի իրականացման շրջանակներում սարքավորումներ և ծրագրային միջոցներ ձեռք բերելիս նախապատվություն է տրվում տեղական արտադրողին և այլն:

Մասնավորապես. խմբակներն ապահովվում են Հայաստանում արտադրված բարձրորակ եռաչափ (3D) տպիչներով, մինի-համակարգիչներով, ռոբոտաշինության փաթեթներով և այլ սարքերով: «Դպրոցներում ռոբոտատեխնիկայի զարգացման իրականացում» ծրագրի գծով պետական բյուջեից միջոցները նախատեսվում են խմբակավարների վարձատրության գծով: 2017 թվականին պետական բյուջեից նշված ծրագրով հատկացվել է 126.9 մլն դրամ, նույնքան գումար էլ նախատեսվում է հատկացնել 2018 թվականին:

Հանրակրթական օբյեկտների շենքային բարենպաստ պայմանների ապահովման նպատակով զգալի միջոցներ են նախատեսվել այդ հաստատությունների հիմնանորոգման և կապիտալ շինարարության ուղղությամբ, մասնավորապես՝ 2017 թվականին նշված նպատակներով պետական բյուջեից հատկացվել է 726.4 մլն դրամ, 2,137.4 մլն դրամ էլ կհատկացվի 2018 թվականին:

ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ

Վերջին տարիների ընթացքում շարունակվել են **նախնական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթության** ոլորտում իրականացվող բարեփոխումները՝ ուղղված կրթության որակի բարելավմանն ու մատչելիության բարձրացմանը, ինչպես նաև կառավարման համակարգի արդյունավետության զարգացմանը:

Ոլորտում իրականացվող բարեփոխումներին զգալի աջակցություն է ցուցաբերվել ինչպես պետական բյուջեից, այնպես էլ միջազգային կազմակերպությունների կողմից (ԵՄ, «Գերմանական միջազգային համագործակցություն» ընկերություն (GIZ), Եվրոպական կրթական հիմնադրամ, Սեյվ դը չիլդրեն» կազմակերպություն և այլն):

Ազգային որակավորումներն առավել թափանցիկ և պատկերավոր, Եվրոպական բարձրագույն կրթության տարածքի որակավորումների հետ համադրելի դարձնելու, ինչպես նաև շնորհվող որակավորումների ճանաչելիությունն ապահովելու և շարժունությունն ընդլայնելու նպատակով ՀՀ կառավարության 2016 թվականի հուլիսի 7-ի N 714-Ն որոշմամբ փոփոխություններ են կատարվել ՀՀ

կառավարության 2011 թվականի մարտի 31-ի՝ «Հայաստանի Հանրապետության կրթության որակավորումների ազգային շրջանակը հաստատելու մասին» N 332-Ն որոշման մեջ:

Նախնական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթական ծրագրեր իրականացնող ուսումնական հաստատություններում պարտադիր 12-ամյա միջնակարգ կրթության անցման կազմակերպման և իրականացման գործընթացի կանոնակարգման նպատակով 2017 թվականին փոփոխություն է կատարվել ՀՀ կառավարության 2013 թվականի նոյեմբերի 28-ի N1330-Ն որոշման մեջ: Փոփոխություններ են կատարվել ՀՀ կրթության և գիտության նախարարի 2012 թվականի ապրիլի 5-ի «Հայաստանի Հանրապետության նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթական ծրագրեր իրականացնող ուսումնական հաստատությունների ընդունելության կարգը հաստատելու մասին» N 254-Ն հրամանում, իսկ 2016 թվականի հուլիսի 25-ի N761-Ա/2 հրամանով հաստատվել է «Նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթության պետական կրթական չափորոշիչների պարբերական վերանայման ցանկերի ձևավորման և վերանայման աշխատանքային խմբերի փորձագետների ընտրության ընթացակարգը»:

ՀՀ կրթության և գիտության նախարարի 2015 թվականի մարտի 27-ի N203-Ն և մայիսի 11-ի N419-Ա/Ք հրամանների համաձայն 2017 թվականին անցկացվել են պետական հավատարմագրում չունեցող միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատությունների նախորդ տարիների շրջանավարտների պետական նմուշի դիպլոմ ստանալու համար ամփոփիչ ատեստավորման քննություններ: Քննություններին մասնակցել է 128 շրջանավարտ, որից 117-ը ստացել է պետական նմուշի դիպլոմ:

Հաստատության ղեկավարման իրավունք (հավաստագիր) ստանալու նպատակով իրականացվել են վերապատրաստումներ, ներկայումս հավաստագիր ստացած անձանց թիվը կազմում է 134: 2017 թվականի ընթացքում վերապատրաստվել են ՄԿՈՒ ուսումնական հաստատությունների 40 ղեկավարներ, շուրջ 900 մանկավարժական աշխատողներ, չափորոշիչ մշակող 25 անձինք:

Կարևորելով աշխատաշուկա-կրթական համակարգ փոխադարձ կապի ապահովումը՝ շարունակվում են հանրապետությունում մասնագիտական կողմնորոշման համակարգի զարգացմանն ուղղված աշխատանքները: ՆՄՄԿՈՒ 73 հաստատություններում արդեն իսկ ներդրվել է մասնագիտական կողմնորոշման և կարիերայի ուղղորդման համակարգ: Ներկայումս ընթացքի մեջ է ՄԿՈՒ բոլոր ուսումնական հաստատություններում կարիերայի կենտրոնների ներդրման գործընթացը: 2018 թվականին պետական բյուջեով 48 միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատություններին հատկացվել է ֆինանսավորում՝ կարիերայի ուղղորդման պատասխանատուի հաստիք ստեղծելու նպատակով:

ՄԿՈՒ ոլորտում արձանագրված ձեռքբերումների զարգացումն ու ընդլայնումն ապահովելու, համակարգի բնականոն և շարունակական զարգացումն ապահովելու, ոլորտի զարգացման նոր միտումները նախանշելու, կանոնակարգելու, ոլորտում ծառացած խնդիրները քայլ առ քայլ լուծելու նպատակով մշակվել և ՀՀ կառավարության քննարկմանն է ներկայացվել «Հայաստանի Հանրապետության նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթության և ուսուցման 2018-2022 թվականների բարեփոխումների ծրագրին հավանություն տալու մասին» արձանագրային որոշման նախագիծը:

Մշակվել են ՆՄՄԿՈՒ մասնագիտությունների և որակավորումների պետական կրթական շուրջ 179 չափորոշիչներ (որոնցից 12-ը՝ 2017 թվականին), համապատասխան ուսումնական պլաններ ու մոդուլային ծրագրեր: Մշակված չափորոշիչներն անցել են փորձաքննություն ոլորտային հանձնաժողովներում և հաստատվել են ՀՀ կրթության և գիտության նախարարի կողմից: Պետական կրթական 167 չափորոշիչներ արդեն իսկ ներդրվել են ուսումնական հաստատություններում, 12-ը կներդրվեն 2018-2019 ուսումնական տարվանից:

2017 թվականին վերանայվել են նախկինում մշակված մասնագիտությունների և որակավորումների 19 պետական կրթական չափորոշիչներ, համապատասխան ուսումնական պլաններ ու մոդուլային ծրագրեր: ՆՄԿՈՒ ուսումնական հաստատությունների կառավարման խորհուրդների գործունեության արդյունավետության բարձրացման, ինչպես նաև դրանց գործառույթների լիարժեք իրականացմանը խթանելու նպատակով վերանայվել և ՀՀ կրթության և գիտության նախարարի 2018 թվականի մարտի 15-ի N 233-Ա հրամանով հաստատվել է Հայաստանի Հանրապետության նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթության ոլորտում սոցիալական գործընկերության հայեցակարգը:

2014-2016 թվականների ընթացքում «Արժանապատիվ կյանքի իրավունք» ծրագրի շրջանակներում Տավուշի մարզի ՄԿՈՒ ուսումնական հաստատությունների 70 դասավանդող վերապատրաստվել և կատարելագործել է ներառական կրթություն իրականացնելու հմտությունները, բիզնես ոլորտի մասնագետներից և ՄԿՈՒ դասավանդողներից 50 մարդ վերապատրաստվել և ձեռք են բերել հաշմանդամություն ունեցող անձանց հետ մասնագիտական ուսուցում (կարճաժամկետ դասընթացներ) իրականացնելու մեթոդական հմտություններ, այնուհետև վերջիններս անցկացրել են 120 երիտասարդի մասնագիտական ուսուցում՝ 8 մասնագիտությունների գծով:

«Մասնագիտական կրթություն և զբաղվածություն հաշմանդամություն ունեցող երիտասարդների համար» 2016-2017 թվականների դրամաշնորհային մրցույթի 2-րդ փուլի շրջանակներում ՄԿՈՒ 5 հաստատություններին (Երևանի թիվ 2, Վայոց ձորի և Տավուշի տարածաշրջանային պետական քոլեջներ, Արմավիրի արվեստի պետական քոլեջ և Սիսիանի պետական քոլեջ) տրա-

մադրվել են փոքր դրամաշնորհներ՝ նորարարական սոցիալական ձեռնարկություններ հիմնելու և հաշմանդամություն ունեցող երիտասարդների համար շարունակական մասնագիտական կրթություն և պրակտիկա ապահովելու նպատակով:

«Գերմանական միջազգային համագործակցություն» ընկերության (GIZ) իրականացրած «Մասնավոր հատվածի զարգացում Հարավային Կովկասում» ծրագրի շրջանակներում մշակվել է «Ձեռնարկատիրական հմտությունների զարգացում» չափորոշիչի և մոդուլային ծրագրի նախագիծը, որը ներառվել է ՄԿՈՒ պետական կրթական չափորոշիչներում, մշակվել է նաև նշված մոդուլի ուսումնական ձեռնարկը վերապատրաստման դասընթացի մասնակիցների և դասընթացավարների համար:

2017 թվականի սեպտեմբերի 1-ից մի շարք մասնագիտությունների համար ՄԿՈՒ 4 ուսումնական հաստատություններում փորձարարական կարգով ներդրվել է դուալ կրթական համակարգ («Հաշվողական տեխնիկայի և ավտոմատացված համակարգերի ծրագրային ապահովում»՝ Շիրակի տարածաշրջանային պետական քոլեջում, «Խմորման արտադրության տեխնոլոգիա և գինեգործություն»՝ Վայոց ձորի տարածաշրջանային պետական քոլեջում, «Զբոսաշրջության ծառայությունների կազմակերպում»՝ Երևանի պետական հումանիտար քոլեջում, «Զբոսաշրջություն, «Ավտոմոբիլային տրանսպորտի տեխնիկական սպասարկում և նորոգում» մասնագիտությունների գծով՝ Տավուշի տարածաշրջանային պետական քոլեջում): Ծրագրի շրջանակում մշակվել են անցումային նախագծեր, որոնք հիմք են հանդիսանում դուալ ուսուցման կազմակերպման և իրականացման համար:

Ընթացքի մեջ է մագիստրատուրայի ՄԿՈՒ որակավորմամբ մասնագետների պատրաստման փորձնական ծրագիրը՝ հանրապետության մի քանի բուհերում:

«Անուշավան Աբրահամյան» կրթական հիմնադրամի ֆինանսավորմամբ և աջակցությամբ հիմնվել են «Արմաթ» ինժեներական լաբորատորիաներ: Տրամադրվել են անհրաժեշտ գույք և սարքավորումներ, Վայոց ձորի և Արարատի տարածաշրջանային պետական քոլեջներում հիմնվել են գինեգործության միևնույն արտադրամասեր, Վայոց ձորի տարածաշրջանային պետական քոլեջին տրամադրվել է միկրո ավտոբուս՝ ուսանողների տեղափոխությունն ապահովելու համար, Վանաձորի Ս. Թևոսյանի անվան պետական պոլիտեխնիկական, Վարդենիսի «Բադեյան» պետական քոլեջներում հիմնվել են ոսկերչական արհեստանոցներ, Մարալիկի արհեստագործական ուսումնարանում՝ եռակցման արհեստանոց, Վանաձորի Ս. Թևոսյանի անվան պետական քոլեջում իրականացվել են վերանորոգման աշխատանքներ:

«Մասնագիտական կրթության և ուսուցման զարգացում Սյունիքի մարզում» ծրագրի շրջանակներում վերանայվել են «Անասնաբուժություն», «Կաթի և կաթնամթերքի տեխնոլոգիա» մաս-

նագիտությունների չափորոշիչները և մոդուլային ծրագրերը, իրականացվել է Գորիսի և Սիսիանի ուսումնական հաստատությունների դասախոսների վերապատրաստում, մշակվել է կարճաժամկետ ծրագիր «Պանրագործություն» թեմայով:

ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության և Ավստրիական զարգացման գործակալության միջև օրգանական գյուղատնտեսության աջակցության նախաձեռնության շրջանակներում կնքվել է փոխըմբռնման հուշագիր, որի շրջանակներում մշակվել են «Օրգանական գյուղատնտեսության սկզբունքները» ուսումնական մոդուլ, մոդուլի ուսումնական ծրագիրը ներկայացնող ուսուցչի ձեռնարկ:

Սկոլկովոյի Կրթության մշակման կենտրոնի և Աշխատանքի միջազգային կազմակերպության համագործակցության ծրագրի շրջանակներում 2016 թվականի ընթացքում «Սկոլկովո» Մոսկվայի կառավարման դպրոց» ոչ պետական ուսումնական հաստատության կողմից մշակված «Managing TVET Institution» համակարգչային գործիքի միջոցով Հայաստանում իրականացվել է վերապատրաստում՝ ուղղված ՄԿՈՒ հաստատությունների կառավարման արդյունավետության բարձրացմանը, որին մասնակցել են Երևանի և ՀՀ մարզերի շուրջ 65 նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատությունների տնօրեններ և վարչական օղակի աշխատակիցներ:

«Թուրինյան Գործընթաց 2016» համագործակցության շրջանակներում մշակվել է ՄԿՈՒ ոլորտում վերջին 2-3 տարվա ընթացքում իրականացված բարեփոխումների վերաբերյալ ամփոփիչ զեկույց: Մեկնարկել է Եվրոպական կրթական հիմնադրամի Skills Connexion տարածաշրջանային ծրագրի՝ աշխատանքի վրա հիմնված ուսուցմանն առնչվող ենթածրագիրը, որը կնպաստի աշխատաշուկայի պահանջներին համապատասխան կադրերի մասնագիտական զարգացմանը, սովորողների մոտ համապատասխան կարողությունների և հմտությունների ձևավորմանը, գործատուների ներգրավմանը և սոցիալական գործընկերության ընդլայնմանը, շրջանավարտների՝ իրենց մասնագիտությամբ զբաղունակությանը, ՄԿՈՒ ոլորտի գրավչության բարձրացմանը: WorldSkills International-ի շրջանակում տրվել է WorldSkills Eurasia համագործակցության մեկնարկը: Նախագծի շրջանակներում չորս պետությունների՝ Հայաստանի, Ռուսաստանի Դաշնության, Բելառուսի և Ղազախստանի ներկայացուցիչների միջև 2017 թվականի օգոստոսին Աստանայում ստորագրվել է WorldSkills Eurasia-ի ստեղծման մասին հռչակագիրը:

ՀՀ կառավարության և Եվրոպական Միության միջև 2016 թվականի դեկտեմբերին ստորագրվել է «Որակավորումների բարելավում ավելի լավ աշխատատեղերի համար» ԵՀԳ/2015/038-246 ֆինանսավորման համաձայնագիրը, որը կիրականացվի 2017-2020 թվականներին և ուղղված է Հայաստանի գյուղատնտեսության ոլորտում մասնագիտական կրթության և ուսուցման արդիա-

կանացման միջոցով աշխատաշուկայի արդյունավետության և ՄԿՈՒ շրջանավարտների զբաղու- նակության բարձրացմանը:

«Dasaran.am» կայքէջում ստեղծվել և գործում է նախնական և միջին մասնագիտական կրթու- թյան տեղեկատվական հարթակը: Պատրաստվել և տպագրվել են «Մասնագիտական կրթություն և ուսուցում» ամսագրի 2017 թվականի համարները:

Նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) կրթության գծով 2017 թվականին պետական բյուջեից հատկացվել է 2,650.0 մլն դրամ՝ 7.2 հազար սովորողի ուսուցման գծով, միջին մասնագիտական կրթության գծով՝ 7,153.4 մլն դրամ՝ 15.9 հազար սովորողի ուսուցման գծով: 2017 թվականին, ընդհանուր առմամբ, նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթության ծրագրերի, ինչպես նաև դրանց իրականացմանն օժանդակող մի շարք ծրագրերի գծով պետական բյուջեից հատկացվել է 10,049.7 մլն դրամ: 2018 թվականին կհատկացվի 11,024.1 մլն դրամ՝ նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթության մեջ ընդգրկվող, համապատասխանաբար, 6.6 և 17.0 հազար սովո- րողների ուսուցման գծով: 2017-2018 թվականներին պետական բյուջեով զգալի միջոցներ են նախատեսվել «ՀՀ Ոստիկանության կրթահամալիր» ՊՈԱԿ-ի գծով, պայմանավորված 2016 թվա- կանի դեկտեմբերի 16-ին «Ոստիկանությունում ծառայության մասին» ՀՀ օրենքում կատարված փոփոխությամբ (ՀՕ-215-Ն), համաձայն որի՝ ոստիկանության ուսումնական հաստատությունում պետական պատվերի շրջանակներում կրթություն ստացող սովորողներն ուսման ողջ ժամանա- կահատվածում ստանում են վարձատրություն՝ ՀՀ-ում նվազագույն ամսական աշխատավարձի չափով:

Բարձրագույն կրթության զարգացմանը և միջազգայնացմանն ուղղված միտումներով, ինչ- պես նաև Եվրոպական բարձրագույն կրթության տարածքին ինտեգրմամբ պայմանավորված՝ 2018 թվականի փետրվարի 8-ին ՀՀ Ազգային Ժողովի քննարկմանն է ներկայացվել «Բարձրագույն կրթու- թյան մասին» Հայաստանի Հանրապետության նոր օրենքի նախագիծը:

Օրենքի ներկայացումը պայմանավորված է բարձրագույն կրթության բնագավառում կրթության կազմակերպման, իրավակազմակերպական, ֆինանսական հարաբերությունների հստակեցման (ան- կախ բուհերի կազմակերպարավական ձևից ու կարգավիճակից), նրանց ակադեմիական, կառա- վարման, ֆինանսական հարաբերությունների ընդհանուր սկզբունքների, պայմանների և պահանջ- ների հստակ սահմանման և ապահովման, ինչպես նաև ոլորտը կանոնակարգող «Կրթության մասին» և «Բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՀՀ օրենքներում առկա հակասությունների կարգավորման անհրաժեշտությամբ: Մասնավորապես. օրենսդրությամբ հստակեցնելու ու ամրագրելու անհրաժեշտություն ունեին բուհերի առաքելությունից, խնդիրներից և

գործառույթներից ու պետության կարիքներից բխող հիմնական պարտավորությունները (այդ թվում՝ բարձրագույն կրթության մակարդակում իրականացվող ուսուցման շրջանակին, որակին և արդյունավետությանը վերաբերող պարտականություններ) ու դրանց ֆինանսավորման պայմանները՝ բուհերի ինստիտուցիոնալ ինքնավարության և հաշվետվողականության պատշաճ հավասարակշռության (նաև հնարավոր ֆինանսական պայմանագրի կնքմամբ) ապահովման համար, որը ֆինանսական միջոցների արդյունավետ օգտագործման նպատակով կարևոր պայմաններից է:

Մշակվել և հաստատվել են նորմատիվային կարգեր, որոնք ենթադրում են սկզբունքային նորարարություններ բուհական կրթական համակարգում, միտված են կոռուպցիոն ռիսկերի նվազեցմանը և բարենպաստ օրենսդրական հիմքեր են ստեղծում բարձրագույն և հետբուհական կրթության համակարգի ընդհանուր բարեփոխումների, ինչպես նաև՝ Եվրոպական բարձրագույն կրթության տարածքի ինտեգրմանն ուղղորդվող կառուցվածքային բարեփոխումների համար:

2016 թվականի փետրվարից «Մասնագիտական կրթության որակի ապահովման ազգային կենտրոն» հիմնադրամը (ՄԿՈԱԱԿ) դարձել է բարձրագույն կրթության որակի ապահովման եվրոպական ցանցի լիիրավ անդամ, ինչպես նաև հանդիսանում է բարձրագույն կրթության որակի ազգային գործակալությունների միջազգային ցանցի և ԱՄՆ բարձրագույն կրթության հավատարմագրման խորհրդի որակի միջազգային խմբի անդամ: Յուրաքանչյուր տարի Եվրոպական որակի ապահովման ռեգիստրի (ԵՈԱՌ) գործադիր գրասենյակին վճարվում է անդամավճար:

Միջազգային չափանիշների համապատասխան՝ 2011 թվականից մեկնարկել է ՀՀ բուհերի հավատարմագրման գործընթացը: Հայաստանում Ամերիկյան համալսարանը, Հայ-ռուսական համալսարանն անցել են միջազգային հավատարմագրում, Ճարտարապետության և շինարարության Հայաստանի ազգային համալսարանն անցել է որակի միջազգային հավատարմագրում Ֆրանսիայի բարձրագույն կրթության և հետազոտության գնահատման (HCERES) և Իսպանիայի որակի գնահատման և հավատարմագրման ազգային գործակալության (AERES) կողմից: ՀՀ 16 պետական և 2 ոչ պետական բուհեր ստացել են ինստիտուցիոնալ հավատարմագրում, 2 պետական և 4 ոչ պետական բուհեր ստացել են պայմանագրային ինստիտուցիոնալ հավատարմագրում՝ «Մասնագիտական կրթության որակի ապահովման ազգային կենտրոն» հիմնադրամի կողմից:

Եվրոպական Միության և Եվրոպայի Խորհրդի Արևելյան համագործակցության երկրների համար 2015-2017 թվականների Գործընկերության և համագործակցության շրջանակի ներքո, ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության հետ համատեղ, իրականացվել է «Հայաստանի բարձրագույն կրթության համակարգում բարեվարքության ամրապնդում և կոռուպցիայի դեմ պայքար» ծրագիրը, որն օժանդակում է ՀՀ հակակոռուպցիոն ռազմավարության իրականացման 2015-2018 թվականների միջոցառումների ծրագրի արդյունավետ իրականացմանը: Ծրագրի շրջանակում

միջազգային և ազգային փորձագետների կողմից մշակվել են գործիքակազմեր, մասնավորապես հրատարակվել են՝ 1) բուիերի տիպային էթիկայի կանոնագրքեր՝ ուսանողների, վարչական և ակադեմիական աշխատակազմի համար, 2) բուիերում կառավարման ոլորտում թափանցիկության և հաշվետվողականության խթանման գործիքակազմ, 3) բուիերում ուսումնական ծրագրերի մշակման և ուսանողների գնահատման հաշվետվողականության և թափանցիկության գործիքակազմ, 4) բուիերում մարդկային ռեսուրսների կառավարման թափանցիկության և հաշվետվողականության գործիքակազմ:

2017-2018 թվականներին իրականացվել է ՀՀ բարձրագույն մասնագիտական կրթական ծրագրեր իրականացնող ուսումնական հաստատությունների լավագույն առաջադիմությամբ ուսանողների անվանական կրթաթոշակների տրամադրման գործընթաց՝ ըստ յոթ ոլորտների (բնագիտական (այդ թվում՝ մաթեմատիկական-տեղեկատվական և հաղորդակցման տեխնոլոգիաներ (S&S), բժշկություն, հումանիտար գիտություններ, հասարակագիտություն, ճարտարագիտություն (այդ թվում՝ ճարտարապետական (գյուղատնտեսական), մշակույթ-սպորտ, հայագիտություն): Մրցույթի անցկացումը նպաստում է բուիերի ուսանողների միջև մրցակցության խթանմանը, խրախուսում է այն ուսանողներին, ովքեր ցուցաբերել են բարձր առաջադիմություն, ունեն նշանակալի ձեռքբերումներ գիտահետազոտական, ստեղծագործական և սպորտի ոլորտներում, ինչպես նաև ակտիվ գործունեություն են ծավալում ուսանողական ինքնակառավարման, հասարակական կյանքի ոլորտներից որևէ մեկում: Վերոնշյալ յոթ ոլորտներով՝ ըստ կրթական ծրագրերի (բակալավր, մագիստրոս) հատկացվել է 42 մրցանակային տեղ և տրամադրվել շուրջ 12 մլն դրամ խրախուսական գումար:

2017 թվականին Նորարարությունների մրցակցային հիմնադրամի (այսուհետ՝ ՆՄՀ) շրջանակներում իրականացվել են նորարարական ծրագրեր 12 բուիերի կողմից (առաջին շրջափուլ՝ Հայաստանի ազգային պոլիտեխնիկական համալսարան, Երևանի պետական բժշկական համալսարան, Հայաստանի ազգային ագրարային համալսարան, ՀՀ պետական կառավարման ակադեմիա, Ճարտարապետության և շինարարության Հայաստանի ազգային համալսարան, Երևանի պետական համալսարան, հավելյալ շրջափուլ՝ Գլաձոր համալսարան, Հյուսիսային համալսարան, Շիրակի պետական համալսարան, Երևանի պետական կոնսերվատորիա, Ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի Հայկական պետական ինստիտուտ, Խ. Աբովյանի անվան Հայկական պետական մանկավարժական համալսարան): Դրանցից Ճարտարապետության և շինարարության Հայաստանի ազգային համալսարանը, Հայաստանի ազգային պոլիտեխնիկական համալսարանը, Երևանի պետական համալսարանը, Հայաստանի ազգային ագրարային համալսարանը և ՀՀ պետական կառավարման ակադեմիան ծրագրերն ամփոփել են 2017 թվականին, մյուս ծրագրերի իրականացումը կամփոփվի 2018 թվականին:

Պետությունը յուրաքանչյուր տարի ուսանողական նպաստի ձևով ուսման վճարի մասնակի փոխհատուցում է տրամադրում Հայաստանի Հանրապետության կրթության և գիտության նախարարության կողմից սահմանված ուսանողի միջին որակական գնահատականի նվազագույն շեմը հաղթահարած և ընտանիքների անապահովության գնահատման համակարգում հաշվառված ուսանողներին՝ 50-100%-ի չափով: 2016 թվականին փոխհատուցում ստացող ուսանողների թիվը՝ բակալավրի և մագիստրոսի կրթական աստիճանում, կազմել է 2752 ուսանող, փոխհատուցվել է 650.0 մլն դրամ: 2017 թվականին փոխհատուցում ստացած ուսանողների թիվը կազմել է 2667, ուսման վարձավճարի փոխհատուցման գումարը կազմել է 655.4 մլն դրամ: Ընդ որում, բակալավրի և մագիստրոսի կրթական աստիճանում փոխհատուցում ստացել են առաջին կուրսի 988 ուսանողներ: Բակալավրի կրթական աստիճանում (երկրորդից՝ չորրորդ կուրս) փոխհատուցում ստացել են 1626 ուսանող, իսկ մագիստրոսի կրթական աստիճանում՝ 53 ուսանող:

Շարունակվում է «Պետական ոչ առևտրային կազմակերպության» կարգավիճակ ունեցող ՀՀ պետական բուհերի՝ «Հիմնադրամի» վերակազմակերպման հարցը: Ներկայումս 16 պետական բուհերից 12-ը ունեն «Հիմնադրամի» կարգավիճակ:

2018 թվականի մայիսին Փարիզում տեղի է ունեցել Եվրոպական բարձրագույն կրթական տարածքի 10-րդ նախարարական գագաթաժողովը և 5-րդ քաղաքականության ֆորումը: Դրանց ընթացքում անդամ 48 երկրների նախարարներ և ներկայացուցիչներ մեկ անգամ ևս հաստատեցին իրենց երկրների հանձնառությունը և հաստատականությունը համատեղ զարգացնելու ազգային բարձրագույն կրթության համակարգերը՝ պահպանելով դրանց առանձնահատկությունները և, միաժամանակ, դրանք դարձնելով ավելի համադրելի: Ընթացքում վավերացվեցին Փարիզի կոմունիկեն և Քաղաքականության ֆորումի հռչակագիրը, որոնցով 48 երկրների նախարարներ հանձնառեցին կառուցվածքային ռեֆորմների հետագա շարունակականության ապահովումը: Այդ նպատակով որոշվել է հիմնել համակարգող երեք թեմատիկ գործընկեր խմբեր, որոնք 2018-2020 թվականների ընթացքում իրենց աշխատանքները կսկսեն Բոլոնիայի երեք հիմնական հանձնառությունների ուղղությամբ.

- բարձրագույն կրթության Եվրոպական շրջանակին համադրելի եռաստիճան համակարգ, առաջին ու երկրորդ աստիճաններում՝ Եվրոպական կրեդիտների կուտակման և փոխանցման համակարգի ներդրումը,
- Լիսաբոնի ճանաչման կոնվենցիային համապատասխանելիությունը,
- բարձրագույն կրթության Եվրոպական տարածքի որակի ապահովման չափանիշներին ու ուղենիշներին համապատասխան որակի ապահովումը:

ՀՀ պետական կամ ըստ մասնագիտությունների հավատարմագրված կրթական ծրագրեր ունեցող ոչ պետական բուհերի՝ վճարովի համակարգի բակալավրի և մագիստրոսի կրթական ծրագրերով ուսումնառող ուսանողներին աջակցելու և գիտելիքահեն ներուժի զարգացումը խթանելու նպատակով ՀՀ կառավարության 14.03.2013թ. N 270-Ն որոշման հիման վրա իրականացվում է ուսանողներին տրամադրվող վարկերի տոկոսադրույքի մասնակի սուբսիդավորում: 2017 թվականին՝ 2016 թվականի նկատմամբ, վարկառուների ընդհանուր թվաքանակը և սուբսիդավորման գումարն ավելացել է մոտ 1.3 անգամ:

2017 թվականին պետական բյուջեից բարձրագույն կրթության և վերջինիս օժանդակության ծրագրերի գծով հատկացվել է 12,315.8 մլն դրամ, 12,412.0 մլն դրամ էլ կհատկացվի 2018 թվականին, որի շրջանակներում բուհերում պետության կողմից նպաստների ձևով ուսման վարձի լրիվ փոխհատուցմամբ (անվճար) կսովորեն 13.8 հազար ուսանողներ:

ԱՐՏԱՌԽՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Դպրոցականների հանրապետական սպարտակիադայի անցկացման նպատակով 2017 թվականին պետական բյուջեից հատկացված 35.0 մլն դրամի շրջանակներում կազմակերպվել են ՀՀ անկախության 26-րդ տարեդարձին նվիրված դպրոցականների հանրապետական 26-րդ խաղերը՝ 9 մարզաձևերից, յուրաքանչյուր մարզաձև անցկացվել է չորս փուլով, հանրապետական եզրափակիչ վերջնական փուլին մասնակցել է 240 դպրոցական: Նշված նպատակով 32.6 մլն դրամ էլ կհատկացվի 2018 թվականին:

Բուլղարիայում կայացած նավամոդելային սպորտի Աշխարհի առաջնությանը ՀՀ ներկայացուցիչները շահել են 3 ոսկե և 2 արծաթե մեդալներ, ինչպես նաև 2 գավաթ՝ սահմանելով Աշխարհի նոր ռեկորդ: Մարրոկոյի Մարաքեշ քաղաքում կայացել է դպրոցականների 17-րդ համաշխարհային Գիմնազիադան, որը հանդիսանում է դպրոցականների համաշխարհային սպորտի ամենաբարձր վարկանիշ ունեցող ստուգատեսը: Գիմնազիադային մասնակցել է 50 երկրի շուրջ 3000 դպրոցական: Հայաստանի Հանրապետության պատվիրակությունը՝ 21 մասնակից, հանդես է եկել 5 մարզաձևերում՝ հունահռոմեական և ազատ ոճի ըմբշամարտ, շախմատ, բռնցքամարտ և մարմնամարզություն: Մարզիկները նշված մրցաձևերից ընդհանուր հաշվարկով նվաճել են 2 ոսկե, 1 արծաթե և 5 բրոնզե մեդալներ՝ թիմային հաշվարկով զբաղեցնելով 18-րդ հորիզոնականը:

«Ֆիզիկական կուլտուրա» առարկայի արդյունավետ դասավանդմանը և մատաղ սերնդի ֆիզիկական դաստիարակությանը նպաստել է նաև ՀՀ «Ազգային Ժողովի» գավաթի խաղարկությունը, որը մեկնարկել է 2000 թվականից: Մրցումները կազմակերպվում են 4 փուլերով, որին մասնակցում են ՀՀ և ԼՂՀ հանրակրթական ուսումնական հաստատությունների 1-6-րդ դասարանների աշա-

կերտներ: Յուրաքանչյուր տարի առաջին տեղը գրաված թիմը պարգևատրվում է ԱԺ գավաթով և մարզական գույքով:

ՀՀ բուհերի ուսանողների շրջանում «Ֆիզիկական դաստիարակություն» ծրագրի խնդիրների իրականացման, ֆիզիկական հմտությունների օբյեկտիվ գնահատման, ուսանողների կենցաղում առողջ ապրելակերպի արմատավորման, Հայրենիքի պաշտպանությանը ֆիզիկապես առողջ երիտասարդների դաստիարակման նպատակով՝ 1999 թվականից ՀՀ-ում մեկնարկել են ՀՀ բուհերի սովորողների հանրապետական մարզական խաղերը:

ՀՀ կրթության և գիտության նախարարությունը վերջին երկու տարվա ընթացքում աջակցել է ՀՀ, ԼՂՀ և Սփյուռքում կազմակերպվող տարաբնույթ մանկապատանեկան ստեղծագործական մրցույթների, փառատոների, ցուցահանդեսների, համերգների և այլ կրթամշակութային միջոցառումների կազմակերպման շարունակականության ապահովմանը: ՀՀ կրթության և գիտության նախարարի հրամանով հաստատվել են ՀՀ երաժշտական, արվեստի, գեղարվեստի և պարարվեստի դպրոցների 2017-2018 ուսումնական տարվա օրինակելի ուսումնական պլանները:

Սփյուռքահայ աշակերտության և երիտասարդության հետ աշխատանքն առավել ընդգրկում դարձնելու համար ՀՀ կրթության և գիտության նախարարությունն անցկացնում է Համահայկական մանկապատանեկան նկարչական մրցույթ-փառատոն: Մրցույթ-փառատոնն անցկացվում է 2010 թվականից՝ բարեգործական միջոցների հաշվին: 2017 թվականին ՀՀ կրթության և գիտության նախարարությունը, Գեղագիտության ազգային կենտրոնի հետ համատեղ, արդեն յոթերորդ անգամ իրականացրեց համահայկական մանկապատանեկան նկարչական փառատոն՝ «Ազգային տոներ և ծեսեր» խորագրով: Առաջին փուլի արդյունքներով ընտրվել են ԱՄՆ, Արգենտինայի, Եգիպտոսի, Վրաստանի, Ռուսաստանի, Ֆրանսիայի, Թուրքիայի, Իրանի, Լիբանանի, Հորդանանի, Ուզբեկստանի, Ուկրաինայի, ինչպես նաև հանրապետության և Արցախի երեխաների 81 նկարներ, 7 տիկնիկ, կայացել են երկու ցուցահանդեսներ, իրականացվել է հաղթողների պարգևատրումը, լույս է տեսել ցուցահանդեսի մասնակիցների աշխատանքների պատկերագիրքը:

ՀՀ մշակույթի նախարարության ենթակայության «Երեխաների հատուկ ստեղծագործական կենտրոն» ՊՈԱԿ-ը «Կրթություն երեխաների հատուկ խմբերի համար» ծրագրի շրջանակներում 614 երեխաների համար հատուկ կրթօջախներում իրականացրել է արվեստների և արհեստների ուսուցման դասընթացներ: Կենտրոնն իր գործունեությունն իրականացրել է ինչպես Երևանում, այնպես էլ Գյումրիում, Ստեփանավանում, Սպիտակում, Վանաձորում և Գավառում՝ մասնաճյուղերի միջոցով: Ընդ որում, բացի կրթական գործունեությունից՝ կազմակերպվել են բազմաբնույթ միջոցառումներ, ցուցահանդեսներ, համերգներ: Վերոնշված ՊՈԱԿ-ի գծով 2016-2017 թվականներին պետական բյուջեից հատկացվել է 105.3 մլն դրամ, 102.3 մլն դրամ էլ կհատկացվի 2018 թվականին:

«Աշակոթային կրթության աջակցության» հիմնադրամի մեթոդիստ-մանկավարժների և հանրապետության առաջատար մասնագետների միջոցով 2016 թվականի ընթացքում հանրապետության երաժշտական, արվեստի, գեղարվեստի և պարարվեստի դպրոցների 8545 աշակերտներին և 1540 ուսուցիչներին, 2017 թվականին՝ 7223 աշակերտներին և 1481 ուսուցիչներին ցուցաբերվել է ուսումնամեթոդական և գործնական աջակցություն: Ուսուցիչների վերապատրաստման ծրագրին մասնակցել է՝ 2016 թվականին՝ 354, 2017 թվականին՝ 381 մանկավարժ: Իրականացվել են ոլորտի վերլուծություններ և մոնիթորինգ: 2014 թվականից սկսած, հիմնադրամի գործունեությունն ընդլայնվել է՝ ներառելով «Հայաստանում վարպետության դասերի կազմակերպում արտերկրի մասնագետների կողմից և շնորհալի երաժիշտ-կատարողների մասնակցությանն աջակցություն արտերկրում կազմակերպվող վարպետության դասընթացներին և ստեղծագործական ճամբարներին» ենթածրագիրը: Վերջինիս շրջանակներում Հայաստանում 2016 թվականին կազմակերպվել են վարպետության դասեր արտերկրի 7 առաջատար մասնագետների միջոցով, որին մասնակցել է 163 շնորհալի պատանի երաժիշտ-կատարող և 126 մանկավարժ, 2017 թվականին՝ 5 առաջատար մասնագետների միջոցով, որին մասնակցել է հանրապետության երաժշտական և արվեստի դպրոցների 143 շնորհալի պատանի երաժիշտ-կատարող և 96 մանկավարժ: 2016 թվականին՝ 10, 2017 թվականին՝ 19 շնորհալի պատանի երաժիշտ-կատարող մասնակցել է արտերկրում կազմակերպված հեղինակային վարպետության դասերի և այլ ծրագրերի: Ծրագրի գծով 2016-2017 թվականներին պետական բյուջեից հատկացվել է 77.6 մլն դրամ, 72.5 մլն դրամ էլ կհատկացվի 2018 թվականին:

«Երաժշտական և արվեստի դպրոցներում ազգային, փողային և լարային նվագարանների գծով ուսուցում» ծրագրի շրջանակներում 2015-2017 թվականներին ընդգրկվել են գեղարվեստական կրթություն իրականացնող 146 հաստատությունների 2361 սովորողներ (դպրոցների թիվը և դրանցում ընդգրկվող երեխաների թվաքանակը փոփոխություն չի կրել), աշակերտների թիվը 2017 թվականին՝ 2007 թվականի համեմատ, աճել է 45%-ով: Դա պայմանավորված է ծրագրի արդյունավետ ներդրմամբ, ինչի արդյունքում աճել է դպրոցների դիմորդների և սովորողների թվաքանակը, ինչպես նաև 2015-2017 թվականներին ծրագրի ցանկը 5 նոր դպրոցներով համալրմամբ (ՀՀ Լոռու մարզի Աքորիի, ՀՀ Գեղարքունիքի մարզի Լճաշենի, ՀՀ Արագածոտնի մարզի Արագածի, ՀՀ Արմավիրի մարզի Արշալույս, ՀՀ Տավուշի մարզի Աջաջուր համայնքների արվեստի դպրոցներ): Դպրոցներում դասավանդվում են այնպիսի հազվագյուտ նվագարաններ, ինչպիսիք են՝ տավիղը, կոնտրաբասը, ֆագոտը, հոբոյը (Երևան), պկուն, պարկապզուկը (Գեղարքունիք, Շիրակ, Կոտայք), ուղը, տուբան (Կոտայք, Արմավիր, Տավուշ), բամբիղը, քամանին (Արմավիր): Ընդհանուր առմամբ, «Երաժշտական և արվեստի դպրոցների ազգային, լարային և փողային նվագարանների գծով ուսուցում» ծրագրի ցանկով հաստատված 27 նվագարաններից դասավանդվում է 26-ը (2010 թվականին 27 նվագարա-

նից ուսուցանվում էր 22-ը): Ծրագրով 2016-2017 թվականներին պետական բյուջեից հատկացումները յուրաքանչյուր տարի կազմել են 629.8 մլն դրամ:

«Երաժշտական և արվեստի դպրոցների համար ուսումնամեթոդական գրականության մշակում և հրատարակում» ծրագրի շրջանակներում 2016 թվականին հրատարակվել է 24, 2017 թվականին՝ 20 անուն ուսումնամեթոդական գրականություն: 2016 թվականին պետական բյուջեից նշված նպատակով հատկացվել է 17.1 մլն դրամ, 2017 թվականին՝ 15.0 մլն դրամ, 13.0 մլն դրամ էլ կհատկացվի 2018 թվականին: Հրատարակված գրականությունն անվճար տրամադրվում է հանրապետությունում գեղարվեստական կրթություն իրականացնող ուսումնական հաստատություններին:

«Երաժշտական և արվեստի դպրոցների համար երաժշտական գործիքների ձեռքբերում» ծրագրով 2016 թվականին ձեռք է բերվել 17 անուն 41 երաժշտական գործիք, 2017 թվականին՝ 13 անուն 98 երաժշտական գործիք: 2016 թվականին նշված նպատակով պետական բյուջեից հատկացվել է 16.7 մլն դրամ, 2017 թվականին՝ 12.1 մլն դրամ, 15.0 մլն դրամ էլ կհատկացվի 2018 թվականին:

«Աջակցություն շնորհալի պատանի երաժիշտ-կատարողների մասնագիտական կարողությունների զարգացմանը և կատարելագործմանը» ծրագիրը նպատակ ունի բացահայտել և աջակցել 11-20 տարեկան տաղանդավոր երաժիշտ-կատարողներին՝ «Դաշնամուր», «Զութակ» և «Թավջութակ» մասնագիտություններում: Ծրագրում ընդգրկված 15 շնորհալի պատանի երաժիշտ-կատարողները 2016-2017 թվականներին մասնակցել են շուրջ 100 հանրապետական և միջազգային նախագծերի՝ արժանանալով մրցանակների: 2016-2017 թվականներին նշված նպատակով պետական բյուջեից յուրաքանչյուր տարի հատկացվել է 15.9 մլն դրամ, 14.9 մլն դրամ էլ կհատկացվի 2018 թվականին:

Մարզադպրոցների պայմանների բարելավման նպատակով մարզական օբյեկտների հիմնանորոգման և շինարարության գծով 2016 թվականին պետական բյուջեից հատկացվել է 352.5 մլն դրամ, 2017 թվականին՝ 311.9 մլն դրամ, 470.0 մլն դրամ էլ կհատկացվի 2018 թվականին:

ՍՓՅՈՒՌՔԻ ՀԵՏ ՏԱՐՎՈՂ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐ

Սփյուռքի հետ կապերի ոլորտում կարևորվում է սփյուռքի հայկական դպրոցների ուսուցիչների վերապատրաստումը: 2017 թվականին սփյուռքահայ ուսուցիչների վերապատրաստման նպատակով պետական բյուջեից հատկացվել է 36.4 մլն դրամ, որի շրջանակներում վերապատրաստվել են 53 ուսուցիչներ՝ 2016 թվականի 68-ի դիմաց: Նշված նպատակով 33.8 մլն դրամ էլ կհատկացվի 2018 թվականին, որի շրջանակներում կվերապատրաստվի 55 ուսուցիչ:

2016-2017 թվականներին Բուխարեստի համալսարանում հայոց լեզվի դասավանդման և Ավստրիայի Զալցբուրգի համալսարանում հայագիտության ամբիոնին աջակցման գծով պետական

բյուջեից հատկացվել է՝ յուրաքանչյուրի գծով 3.6 մլն դրամ, 5.7 մլն դրամ էլ հատկացվել է Պրահայի Կարլովի համալսարանում, 11.4 մլն դրամ՝ Վենետիկի Կա՛Ֆոսկարի համալսարանում հայոց լեզվի դասավանդմանն աջակցության գծով: Նշված համալսարաններին նույն չափով աջակցություն կցուցաբերվի նաև 2018 թվականին:

2016 թվականին անցկացվել է հերթական Համահայկական կրթական խորհրդաժողովը (անցկացվում է երկու տարին մեկ անգամ), որին մասնակցել են կրթական գործի 150 պատասխանատուներ Հայաստանից, Արցախից և Սփյուռքի 24 երկրներից: Խորհրդաժողովում քննարկվել են ամենօրյա և մեկօրյա դպրոցների հիմնախնդիրները և կրթական կառույցների հետ երկկողմանի համագործակցության հեռանկարները, Սփյուռքի հայկական դպրոցների շրջանավարտների ավարտական քննությունների կազմակերպումը և հայոց լեզվի վկայականի տրամադրման հնարավորությունը: 2016 թվականին Համահայկական կրթական խորհրդաժողովի անցկացման համար պետական բյուջեից հատկացվել է 13.0 մլն դրամ, 11.7 մլն դրամ էլ կհատկացվի 2018 թվականին:

ՀՀ բուհերում բակալավրի աստիճանի առկա ուսուցման համակարգում նախատեսվում է 70 սփյուռքահայերի ուսուցում անվճար հիմունքներով: Ընդունելության նշված տեղերը տրամադրվում են մանկավարժական, հայագիտական, արվեստի և սպորտի մասնագիտություններով դիմող սփյուռքահայերին՝ մրցությամբ կարգով: Միաժամանակ, 13 տեղ էլ նախատեսվում է միջպետական համաձայնագրերի շրջանակներում ընդունելության գծով:

1.3 ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Կրթության ոլորտի ներկա փուլի առավել ընդգծված հիմնախնդիրներն են՝

- փոքր է նախադպրոցական կրթական ծրագրերում երեխաների ընդգրկվածությունը, շատ համայնքներում չկան նախադպրոցական կրթական ծառայություններ,
- թերի է դպրոցից դուրս մնացած երեխաների հաշվառման և նրանց կրթության մեջ ընդգրկման համակարգը,
- ցածր է հանրակրթության երրորդ աստիճանում սովորողների ընդգրկվածության ցուցանիշը,
- հանրակրթական դպրոցները սահմանափակ կարողություններ ունեն ապահովելու բոլոր, այդ թվում՝ կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաների կրթությունը,
- դասավանդող անձնակազմը բավարար չի տիրապետում կրթության ժամանակակից մեթոդներին և տեխնոլոգիաներին, ցածր է մանկավարժական կադրերի պատրաստման ու վերապատրաստման արդյունավետությունը,
- դեռևս ապահովված չէ կրթական ծրագրերի ամբողջական համադրելիությունը միջազգային չափանիշներին, կրթության համակարգը չի կարողանում արագ և արդյունավետ արձագանքել հասարակության և տնտեսության արագընթաց զարգացումներին,

- անբավարար է ժամանակակից տեղեկատվական և հեռահաղորդակցման տեխնոլոգիաների հասանելիությունը և կիրառումը ուսումնական գործընթացում, կա էլեկտրոնային ուսումնական նյութերի պակաս,
- շատ ուսումնական հաստատությունների ուսումնանյութական բազան չի համապատասխանում ժամանակակից պահանջներին,
- բարելավման կարիք ունեն կրթության ֆինանսավորման և դրանց արդյունավետ օգտագործման մեխանիզմները,
- կարգավորված չեն ՀՀ մարզերի հեռավոր գյուղական թերհամալրված (փոքրաթիվ աշակերտական համակազմով) հանրակրթական ուսումնական հաստատությունների ֆինանսավորման և ուսուցման արդյունավետ մեխանիզմները,
- հատուկ դպրոցներում սովորող երեխաների խնամքի համար հատկացված միջոցները չեն ապահովում չափորոշիչներով սահմանված պահանջները,
- համընդհանուր ներառման անցման համար «Կրթության մասին» և «Հանրակրթության մասին» ՀՀ օրենքներից բխող իրավական հիմքերի մշակում և հաստատում,
- մասնագիտական, հատկապես բարձրագույն կրթությունը, մատչելի չէ սոցիալապես խոցելի որոշ խմբերի համար,
- բարելավման կարիք ունեն մասնագիտական կրթության որակի ներքին և արտաքին գնահատման համակարգերն ու մեխանիզմները,
- թույլ է կրթության տարբեր մակարդակների, ինչպես նաև կրթության և տնտեսության միջև երկխոսությունը, բավարար չեն սոցիալական գործընկերության մեխանիզմները,
- բուհերի կազմակերպական, ֆինանսական, կադրային ինքնավարության և ակադեմիական ազատությունների սահմանափակվածությունը,
- բարձրագույն կրթության համակարգի գործունեության թափանցիկության և կատարողականի գնահատման ցածր մակարդակը, որն առաջացնում է հասարակության անվստահությունը բարձրագույն կրթության համակարգի նկատմամբ,
- պրոֆեսորադասախոսական անձնակազմի և ուսանողների շարժունության ցածր մակարդակը և դրան նպաստող ենթակառուցվածքների (կրեդիտների փոխանցում, ծրագրերի համեմատելիություն, կրթական ծրագրերի համապատասխանություն միջազգային չափանիշներին, հանրակացարանային պայմաններ) թերի գործունեությունը,
- քաղաքական-կուսակցական նպատակով բուհերի օգտագործման դադարեցումը,

- գեղարվեստական կրթություն իրականացնող հաստատությունների կարգավիճակի հստակեցումը՝ «Կրթության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու միջոցով,
- մշակութային կրթություն իրականացնող ուսումնական հաստատությունների աշխատողների ներառումը սոցիալական փաթեթում,
- արտադպրոցական կրթադաստիարակչական ուսումնական հաստատությունների շենքային պայմանների բարելավումը և նյութատեխնիկական բազայի համալրումը՝ ժամանակակից պահանջներին համապատասխան, հաշմանդամություն ունեցող երեխաների համար կրթության առանձնահատուկ պայմանների ապահովումը,
- կրթական ծրագրերի մշակումը և իրագործումն օտարերկրյա հասարակական, պետական կամ միջազգային- կրթական կառույցներում, համագործակցային դաշտի ձևավորումը,
- օտարերկրյա պետություններում հայոց լեզվի և գրականության, կրթամշակութային առարկաների դասավանդման և հայրենագիտական ուսումնական գործընթացի կազմակերպման արդյունավետության բարձրացումը:

7.1.2 ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏԻ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ ԵՎ ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՄԺԾԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ

2.1 ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ

Կրթության ոլորտում պետական քաղաքականության հիմնական նպատակն է՝ ապահովել, որպեսզի յուրաքանչյուր քաղաքացի իր հակումներին և ընդունակություններին համապատասխան ստանա որակյալ կրթություն:

Կրթության համակարգի ներկա փուլի ռազմավարական նպատակներն են՝ ընդլայնել կրթության մատչելիությունն ու ներառականությունը, էապես բարելավել դասավանդող անձնակազմի մասնագիտական որակը և սոցիալական վիճակը, արդիականացնել կրթական ծրագրերի բովանդակային հենքը, բարձրացնել կառավարման համակարգի արդյունավետությունը՝ որոշումների կայացման մասնակցային, ռեսուրսների բաշխման արդարացի և թափանցիկ հաշվետվողական մեխանիզմների կատարելագործման միջոցով: Համաձայն նշված ծրագրերի՝ կրթության բնագավառում առաջիկա տարիներին ակնկալվող հիմնական արդյունքներն են.

- Հասարակության և տնտեսության կարիքներին համապատասխան կրթական չափորոշիչներ, ուսումնական և առարկայական ծրագրեր, որոնք ապահովում են շրջանավարտների՝ հետագա կրթության և մասնագիտական գործունեության համար անհրաժեշտ գիտելիքներ, կարողություններ և հմտություններ,

- Ուսուցչական համայնքի առնվազն 50 տոկոսի համապատասխանություն մասնագիտական որակական բարձր պահանջներին՝ նրանց համար ապահովելով հանրապետական միջին աշխատավարձի ցուցանիշին համադրելի աշխատանքի վարձատրություն,
- Ուսումնական հաստատությունների շենքային պայմանների և ուսումնանյութական ապահովվածության բարելավում,
- Ֆինանսավորման, կառավարման և կրթության կազմակերպման արդյունավետ մեթոդների ներդրմամբ գյուղական, սահմանամերձ, փոքր դպրոցներում կրթության որակի ապահովման խնդիրների հաղթահարում,
- Հանրապետության բոլոր համայնքներում նախադպրոցական կրթության մատչելիության և հասանելիության ապահովում,
- անցում համընդհանուր ներառական կրթության հանրապետության ևս 6 մարզում և Երևանում,
- «Կայուն դպրոցական սնունդ» ազգային ծրագրի ներդրում 3 նոր մարզերում,
- Բարձրագույն և միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատությունների հավատարմագրում,
- Բոլոնիայի գործընթացի սկզբունքների իրականացում,
- Գյուղատնտեսության ոլորտում նախնական և միջին մասնագիտական ուսումնական 4 հաստատությունների շենքային պայմանների, ուսումնալրորատոր, արհեստանոցային բազայի արդիականացում և հարստացում:

2.2 ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Կրթության զարգացման գլխավոր նպատակների իրականացումը պահանջում է կրթության որակի, արդյունավետության և մատչելիության բարձրացման կայուն հիմքերի ապահովում: Կրթության ոլորտի հիմնական գերակայությունը հանրակրթության որակի ապահովումն է, որին էլ առաջիկա տարիներին կուղղվի կրթության բնագավառին նախատեսվող պետական հատկացումների գերակշիռ մասը:

Ստորև ներկայացված են հանրակրթության ոլորտի գերակայություններն ըստ առաջնահերթության աստիճանի:

1) Հանրակրթության որակի ապահովում, մասնավորապես.

- ուսուցիչների մասնագիտական որակների բարձրացում և սոցիալական վիճակի բարելավում՝ որպես հանրակրթության որակի ապահովման հիմնական դերակատարներ,
- կրթության բովանդակային հենքի՝ առարկայական ծրագրերի և դասագրքերի բովանդակային որակի բարելավում, հատկապես ավագ դպրոցում,

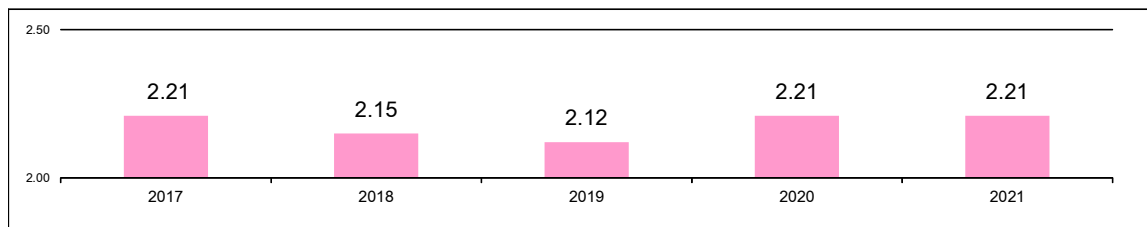
- հանրակրթության ուսումնանյութական բազայի արդիականացում՝ առաջնահերթությունը տալով ժամանակակից տեղեկատվական տեխնոլոգիաների կիրառությանը և սեյսմակայուն դպրոցաշինությանը:
- 2) Որակյալ կրթության հավասար հասանելիություն և ներառականության ընդլայնում, մասնավորապես՝
- աստիճանական անցում համընդհանուր ներառական հանրակրթության,
 - գյուղական, փոքրաթիվ աշակերտական համակազմ ունեցող դպրոցների ֆինանսավորման և կրթության կազմակերպման արդյունավետ մեխանիզմների ներդրում,
 - հանրակրթության հավասար մեկնարկային մակարդակ ապահովելու համար նախադպրոցական ծառայությունների ցանցի ընդլայնում:
- 3) Մասնագիտական կրթության և աշխատաշուկայի կապի ամրապնդում, ինտեգրում եվրոպական կրթական տարածքին, մասնավորապես՝
- բարձրագույն կրթության ոլորտի բարեփոխումներ՝ Բոլոնիայի գործընթացի սկզբունքներին համապատասխան,
 - որակի ապահովման ժամանակակից չափանիշներին համապատասխան ուսումնական հաստատությունների ինստիտուցիոնալ և ծրագրային հավատարմագրում,
 - նախնական և միջին մասնագիտական կրթության ծրագրերի, ուսումնանյութական բազայի արդիականացում՝ առաջնահերթություն տալով գյուղատնտեսության ոլորտին:

7.1.3 ՄԺԾԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԵԼԻՔ ԾԱԽՍԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԸ

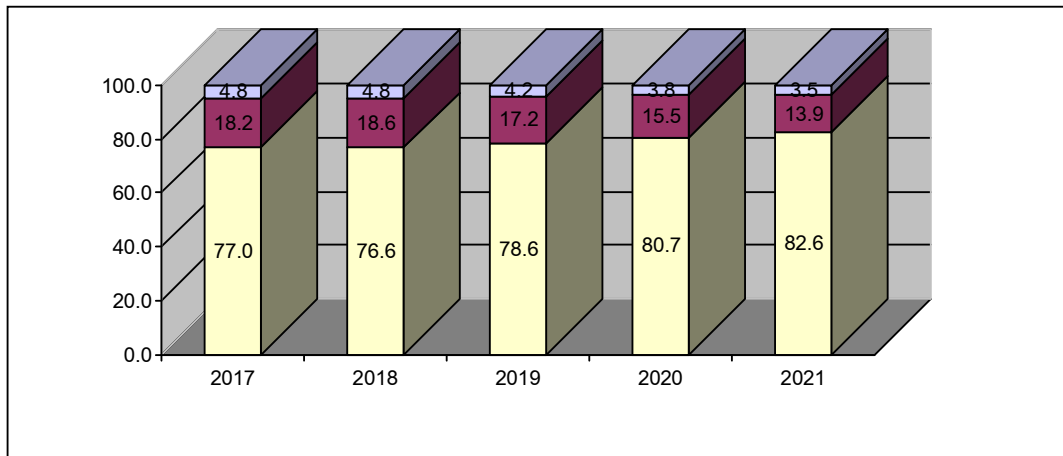
2019-2021 թվականների պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրով կրթության ոլորտի գծով (ներառյալ հիմնանորոգման և շինարարության, Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Կրթության բարելավման և Ասիական զարգացման բանկի աջակցությամբ իրականացվող Դպրոցների սեյսմիկ պաշտպանության ծրագրերի գծով ծախսերը, առանց պետական կառավարման ապարատի պահպանման ծախսերի) նախատեսվել են ծախսեր՝ 2019 թվականին՝ 140,599.5 մլն, 2020 թվականին՝ 160,914.5 մլն և 2021 թվականին՝ 176,791.3 մլն դրամի չափով (<< 2018-2020 թվականների պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրով 2019 թվականին նախատեսվել էին ծախսեր՝ 125,885.9 մլն, 2020 թվականին՝ 129,108.4 մլն դրամի չափով):

2019-2021 թվականների միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրով կրթության ոլորտին պետական բյուջեով նախատեսված ծախսերը 2019 թվականին կկազմեն ՀՆԱ-ի 2.12%-ը, 2020-2021 թվականներին՝ 2.21%-ը:

Գծանկար 7. 1. Պետական բյուջեի ծախսերի ծրագրային ցուցանիշները կրթության բնագավառում 2017-2021 թվականներին (%-ը ՀՆԱ-ում)

Գծանկար 7.2. Կրթության բնագավառում պետական ծախսերը 2017-2021 թվականներին՝ գործառական դասակարգմամբ (%՝ բնագավառի ընդհանուր ծախսերի նկատմամբ)

Հանրակրթական ծրագրեր ■ Մասնագիտական կրթական ծրագրեր ■ Այլ ծրագրեր ■

Ծանոթություն. Հանրակրթական ծրագրերը ներառում են տարրական, հիմնական և միջնակարգ (լրիվ) ընդհանուր կրթությունը (հանրակրթական ուսուցում, նախադպրոցական կրթություն, ներառական կրթություն, հատուկ կրթություն և այլն), ինչպես նաև հանրակրթական ծրագրերի իրականացմանն օժանդակության շրջանակներում նախատեսված մի շարք ծրագրեր: Մասնագիտական կրթական ծրագրերը ներառում են նախնական մասնագիտական /արհեստագործական/, միջին մասնագիտական, բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթության ծրագրերը, ինչպես նաև նշված ծրագրերի իրականացմանն օժանդակող մի շարք ծրագրեր:

Աղյուսակ 7. 2. Կրթության ոլորտի պետական ծախսերը 2017-2021 թվականներին՝ ըստ ուղղությունների (մլն դրամ)

Խմբերի անվանումը	ՀՀ 2017 թվականի պետական բյուջե (փաստ)	ՀՀ 2018 հաստատված պետական բյուջե	ըստ ՀՀ 2019-2021 թվականների ՄԺԾԾ-ի		
			2019	2020	2021
ԸՆԴՀԱՄԵՆԸ ԾԱԽՍԵՐ՝	123057.3	125957.5	140599.5	160914.5	176791.3
01,02 Նախադպրոցական և տարրական ընդհանուր կրթություն, Միջնակարգ ընդհանուր կրթություն	84480.3	82674.6	87135.9	87735.0	88467.5
03. Նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթություն	9803.3	10619.4	11423.3	11844.2	11335.5
04. Բարձրագույն կրթություն	11912.0	12069.1	12176.4	12318.2	12490.1

05. Ըստ մակարդակների չդասակարգվող կրթություն	5652.1	5616.1	5485.9	5637.9	5643.0
06. Կրթությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայություններ	11209.6	14978.3	24378.0	43379.2	58855.2

Ծրագրային ժամանակահատվածի վերջում, կրթության ոլորտի ծախսերի կառուցվածքում ընթացիկ ծախսերին բաժին կընկնի ընդհանուր մասհանումների 91.9%-ը, իսկ կապիտալ ծախսերին՝ 8.1%-ը՝ 2017 թվականի, համապատասխանաբար, 96.1 և 3.9%-ի դիմաց:

Միջնաժամկետ հատվածում կրթության ոլորտի պետական ծախսերը նախատեսվել են գոյություն ունեցող պարտավորությունների և նոր նախաձեռնությունների գծով:

Գոյություն ունեցող ծախսային ծրագրերը

Հանրակրթական ծրագրեր

2019-2021 թվականների միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրով նախատեսվող կրթության ոլորտի ծախսերի հիմնական մասը կուղղվի հանրակրթության ոլորտին, որը հնարավորություն կտա ապահովելու համակարգի արդյունավետության բարձրացման ուղղությամբ ձեռնարկվող միջոցառումների շարունակումը:

2019 թվականին նախադպրոցական և տարրական ընդհանուր կրթության, միջնակարգ ընդհանուր կրթության, ինչպես նաև հանրակրթական ծրագրերի իրականացմանն օժանդակության շրջանակներում նախատեսված մի շարք ծրագրերի գծով ծախսերը 2018 թվականի նկատմամբ կաճեն 14.6%-ով և կկազմեն 110,544.0 մլն դրամ կամ կրթության ընդհանուր պետական ծախսերի 78.6%-ը: 2020 թվականին նշված ծրագրերի գծով ծախսերը 2019 թվականի նկատմամբ կաճեն 1.8%-ով և կկազմեն 112,580.1 մլն դրամ կամ կրթության ընդհանուր պետական ծախսերի 78.4%-ը, իսկ 2021 թվականին՝ 2020 թվականի նկատմամբ ծախսերը կաճեն 0.6%-ով՝ կազմելով 113,289.3 մլն դրամ կամ կրթության ընդհանուր պետական ծախսերի 78.7%-ը:

Միջնաժամկետ հատվածում կընդլայնվի «Դպրոցահասակ երեխաներին սննդով ապահովում» ծրագիրը, որի գծով ծախսերը կաճեն, ըստ տարիների՝ 283.5; 255.0 և 334.7 մլն դրամով, պայմանավորված նշված ծրագրում նոր մարզերի ընդգրկմամբ, մասնավորապես՝ 2019 թվականին ծրագրում կընդգրկվի ՀՀ Արագածոտնի մարզը, 2020 թվականին՝ ՀՀ Գեղարքունիքի մարզը, 2021 թվականին՝ ՀՀ Լոռու մարզը (2018 թվականին սննդով կապահովվեն ՀՀ Արարատի, Սյունիքի, Վայոց ձորի, Տավուշի մարզերի, 2018 թվականի սեպտեմբերից՝ նաև ՀՀ Շիրակի մարզի պետական հանրակրթական դպրոցների տարրական դասարաններում և դպրոցին նախապատրաստման

խմբերում (նախակրթարաններում) ընդգրկված, շուրջ 43.0 հազար երեխաները): Ծրագրում նոր մարզերի ներառումը հնարավորություն կընձեռի երկարաձգելու ՊՀԾ և ՌԴ օժանդակությունը:

2019-2021 թվականներին դպրոցահասակ երեխաներին սննդով ապահովման ծրագրի գծով ՀՀ պետական բյուջեից կհատկացվի, ըստ տարիների՝ 1,185.8; 1,440.8 և 1,775.5 մլն դրամ՝ 2018 թվականի 902.3 մլն դրամի դիմաց: Ծրագրային ժամանակահատվածի վերջում պետական բյուջեից հատկացվելիք գումարների շրջանակներում սննդով կապահովվի շուրջ 80.0 հազար երեխա:

Ծրագրի իրականացումը պետք է ուղղված լինի ուսումնական հաստատություններում աշակերտներին տաք սնունդ տրամադրելուն: Ծրագրի փուլային ընդլայնումն ու զարգացումը նախատեսվում է իրականացնել այն մարզերում, որտեղ ՄԱԿ-ի ՊՀԾ-ն, իր պարտականությունների շրջանակներում, կիրականացնի համապատասխան մարզերում գործող հանրակրթական դպրոցների տարրական դասարանների աշակերտների համար նախատեսված խոհանոցային պայմանների ապահովում, դրանց համար անհրաժեշտ համապատասխան տարածքների վերանորոգում և մասնագետների վերապատրաստում:

Կընդլայնվի համընդհանուր ներառական կրթության համակարգը՝ մինչև 2022 թվականը այն ամբողջությամբ կներդրվի ՀՀ բոլոր մարզերում, մասնավորապես. 2019 թվականին համակարգը կներդրվի Երևան քաղաքում, ՀՀ Շիրակի և Արագածոտնի մարզերում, 2020 թվականին՝ ՀՀ Գեղարքունիքի, Կոտայքի և Արարատի մարզերում, 2021 թվականին՝ ՀՀ Վայոց ձորի մարզում: Նշված գործընթացով պայմանավորված՝ կպակասեն ներառական կրթությանը և հատուկ կրթությանը պետական բյուջեից հատկացվող գումարները, դրանք կուղղորդվեն մանկավարժահոգեբանական աջակցությունների տրամադրմանը երեք մակարդակներում և հանրակրթության մեջ ներառված կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաների կրթության կազմակերպմանը: Միջնաժամկետ հատվածում ներառական կրթության գծով պետական բյուջեից կհատկացվի՝ ըստ տարիների, 1,050.3; 398.4 և 196.4 մլն դրամ՝ 2018 թվականի 3,196.1 մլն դրամի դիմաց, հատուկ կրթության գծով՝ համապատասխանաբար, 1,870.8; 1,261.1 և 1,130.8 մլն դրամ՝ 2018 թվականի 2,750.7 մլն դրամի դիմաց:

Միջնաժամկետ հատվածում կաճեն նաև ավագ նախադպրոցական տարիքի երեխաների կրթության գծով պետական բյուջեից հատկացվող ծախսերը, պայմանավորված այն հանգամանքով, որ Կրթության բարելավման ծրագրով առաջիկա երկու տարիներին նախատեսվում է դրամաշնորհային միկրոծրագրերի իրականացում ՀՀ մարզերում և մինչև ծրագրի ավարտը՝ նոր նախակրթարանների հիմնում: 2019-2021 թվականներին նախադպրոցական կրթության գծով նախատեսվել է, ըստ տարիների՝ 821.1; 889.3 և 900.4 մլն դրամ՝ ՀՀ 2018 թվականի պետական բյուջեով նախատեսված 796.1 մլն դրամի դիմաց:

Պետությունը շարունակելու է տարրական դասարանների աշակերտներին, ինչպես նաև սոցիալապես անապահով ընտանիքների երեխաներին անվճար դասագրքերով ապահովելու քաղաքականությունը: Տարրական դասարանների աշակերտներին դասագրքերով ապահովելու (ներառյալ շախմատի դասագրքերն ու խնդրագրքերը, օտար լեզվի և երաժշտության դասագրքերը) նպատակով 2019-2021 թվականներին նախատեսվել է 807.3 մլն դրամ (նշված ծրագրի գծով պահպանվել է ՀՀ 2018 թվականի պետական բյուջեով հաստատված ծախսերի մակարդակը): Սոցիալապես անապահով ընտանիքների երեխաների դասագրքերի վարձավճարների փոխհատուցման գծով նախատեսվել է, ըստ տարիների՝ 142.3; 146.6 և 149.8 մլն դրամ՝ 2018 թվականի 127.8 մլն դրամի դիմաց, միաժամանակ, ըստ տարիների՝ 28.6; 30.0 և 29.5 մլն դրամ է նախատեսվել «Սոցիալական աջակցություն ստացող սահմանամերձ համայնքների 5-12-րդ դասարանների աշակերտների դասագրքերի գումարների փոխհատուցում» ծրագրի գծով՝ 2018 թվականի 28.4 մլն դրամի դիմաց:

«Դպրոցականների ամառային հանգստի կազմակերպում» ծրագրի գծով միջնաժամկետ հատվածում նախատեսվում է յուրաքանչյուր տարի 4800 երեխայի ամառային հանգիստը կազմակերպելու նպատակով հատկացնել 480.6 մլն դրամ (նշված ծրագրի գծով պահպանվել է 2018 թվականի մակարդակը):

Գնահատման և թեստավորման ծառայությունների գծով նախատեսվել է, ըստ տարիների՝ 494.7; 464.2 և 482.4 մլն դրամ՝ 2018 թվականի 371.3 մլն դրամի դիմաց: Ծախսերի աճը պայմանավորված է քննությունների անցկացման գծով լրացուցիչ ծախսերի նախատեսմամբ, PIZA սովորողների միջազգային գնահատման ծրագրին ՀՀ մասնակցության անդամավճարով՝ տարեկան 51250.0 եվրոյին համարժեք դրամ: Ծախսերում հաշվի է առնվել նաև TIMSS և PIRLS միջազգային ստուգատես-հետազոտություններին ՀՀ մասնակցության վճարը:

Դպրոցներում ոռոգատեխնիկայի զարգացման իրականացման և ինժեներական լաբորատորիաների ստեղծման նպատակով 2019-2021 թվականներին նախատեսվել է, ըստ տարիների՝ 303.0; 876.3 և 1,478.8 մլն դրամ՝ 2018 թվականի 126.9 մլն դրամի դիմաց, պայմանավորված յուրաքանչյուր տարի 300 ինժեներական խմբակների ստեղծմամբ և պահպանմամբ:

Ծրագրային ժամանակահատվածում կշարունակվի կրթական օբյեկտների հիմնանորոգման և շինարարության ծրագրի իրականացումը: Այս ուղղությամբ պետական ներդրումները 2019-2021 թվականներին կկազմեն՝ ընդամենը 7,672.0 մլն դրամ, որից 2019 թվականին՝ 2,546.0 մլն դրամ, 2020-2021 թվականներին՝ յուրաքանչյուր տարի 2,563.0 մլն դրամ:

Մասնագիտական կրթական ծրագրեր

Մասնագիտական կրթական ծրագրերի (նախնական մասնագիտական (արհեստագործական), միջին մասնագիտական, բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթության ծրագրեր,

ինչպես նաև նշված ծրագրերի իրականացմանն օժանդակող մի շարք ծրագրեր) գծով ծախսերը 2019 թվականին 2018 թվականի նկատմամբ կաճեն 2.8%-ով՝ կազմելով 24,099.5 մլն դրամ կամ կրթության ընդհանուր պետական ծախսերի 17.1%-ը: 2020 թվականին ծախսերը 2019 թվականի նկատմամբ կաճեն 3.2%-ով՝ կազմելով 24,871.4 մլն դրամ, կամ կրթության ընդհանուր պետական ծախսերի 17.3%-ը, իսկ 2021 թվականին ծախսերը 2020 թվականի նկատմամբ կնվազեն 1.3%-ով՝ կազմելով 24,553.6 մլն դրամ, կամ կրթության ընդհանուր պետական ծախսերի 17.1%-ը:

Նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթության ոլորտում, պարտադիր 12-ամյա կրթության անցման հետ կապված, ակնկալվում է սովորողների թվի աճ: 2019-2021 թվականներին պետական բյուջեից նշված ոլորտի գծով նախատեսվում է հատկացնել՝ ըստ տարիների, 11,423.3; 11,844.2 և 11,335.5 մլն դրամ՝ 2018 թվականի 10,619.4 մլն դրամի դիմաց:

Միջնաժամկետ հատվածում զգալի միջոցներ են նախատեսվել բարձրագույն կրթության գծով, ըստ տարիների՝ 12,176.4; 12,318.2 և 12,490.1 մլն դրամի չափով՝ 2018 թվականի 12,069.1 մլն դրամի դիմաց:

Այլ ծրագրեր

2019 թվականին այլ ծրագրերի (Արտադպրոցական դաստիարակություն, Լրացուցիչ կրթություն, կրթական այլ ծրագրեր) գծով ծախսերը 2018 թվականի նկատմամբ կնվազեն 2.1%-ով և կկազմեն 5,955.9 մլն դրամ կամ կրթության ընդհանուր պետական ծախսերի 4.2%-ը, 2020 թվականին ծախսերը 2019 թվականի նկատմամբ կաճեն 2.6%-ով՝ կազմելով 6,107.9 մլն դրամ կամ կրթության ընդհանուր պետական ծախսերի 4.3%-ը, 2021 թվականին ծախսերը 2020 թվականի նկատմամբ կաճեն 0.1%-ով՝ կազմելով 6,113.0 մլն դրամ, կամ կրթության ընդհանուր պետական ծախսերի 4.2%-ը:

Միջնաժամկետ հատվածում մարզական օբյեկտների հիմնանորոգման և շինարարության գծով ծախսերը ծրագրավորվել են տարեկան 470.0 մլն դրամի չափով կամ՝ ընդամենը, 1,410.0 մլն դրամ:

Նոր նախաձեռնություններին առնչվող ծրագրեր

Միջնաժամկետ հատվածում զգալի միջոցներ են նախատեսվել նոր նախաձեռնությունների գծով, մասնավորապես՝ «Հանրակրթական այլ ընթացիկ ծրագրեր»-ի իրականացման գծով 2020-2021 թվականներին նախատեսվել է, ըստ տարիների՝ 14,995.0 և 26,239.1 մլն դրամ:

«Համայնքներում նախադպրոցական հաստատությունների հիմնում և կրթության իրականացում» ծրագրի գծով 2020-2021 թվականներին նախատեսվում է հատկացնել, ըստ տարիների՝ 243.5 և 350.9 մլն դրամ: Հանրապետության 201-ում համայնքներում նախադպրոցական որևէ կրթական

ծառայություն դեռևս չի մատուցվում: Նախադպրոցական ծառայությունների մատչելիությունը և հասանելիությունը խիստ անհավասար է << տարբեր տարածաշրջաններում: Խնդիրը լուծելու նպատակով մշակվել են այլընտրանքային, քիչ ծախսատար, կեսօրյա նախադպրոցական կրթական ծառայությունների տարբեր մոդելներ: Մոդելների ներդրմամբ ակնկալվում է՝

- երեխաների ներդաշնակ և համակողմանի զարգացման համար նպաստավոր պայմանների ապահովում և համապատասխան ուսուցում,
- բազմազան մեթոդներով իրականացվող ուսումնադաստիարակչական աշխատանքների (խաղեր, պարապմունքներ, միջոցառումներ) միջոցով իրենց տարիքին համապատասխան գիտելիքների, հմտությունների ձեռքբերում և առօրյայի անցկացում ապահով, ուրախ, խրախուսող և ստեղծագործական մթնոլորտում,
- երեխաների մոտ գիտելիքների, հմտությունների և արժեքային համակարգի ձևավորում, որը կօգնի նրանց լինել բանիմաց, նպատակասլաց, ճկուն և հաջողակ,
- երեխաների ինքնուրույն ստեղծագործական զարգացման կարողությունների ձևավորում, համագործակցելու և թիմով աշխատելու հմտությունների ձեռքբերում, դպրոց հաճախելու հավասար մեկնարկային պայմանների ստեղծում տվյալ տարիքային խմբի բոլոր երեխաների համար:

Մոդելների իրականացման համար նախատեսվում է պետության համագործակցություն դոնորների, մասնավոր հատվածի, ծնողների հետ:

«Արտադասարանական խմբակների ստեղծում տարրական դասարաններում» ծրագրի գծով 2020-2021 թվականներին նախատեսվում է հատկացնել, ըստ տարիների՝ 193.5 և 193.4 մլն դրամ: Կարևորելով ուսումնական գործընթացում օտար լեզվի իմացությունը, սովորողներին առավել որակյալ կրթություն առաջարկելու համար անհրաժեշտություն է առաջացել արտադասարանական խմբակների ներդրմամբ ավելի վաղ սկսել օտար լեզվին սովորողների հաղորդակցությունը, որոշակի ծանոթության միջոցով նրանց նախապատրաստել օտար լեզուների ուսումնասիրությանը արդեն որպես պարտադիր առարկաներ: Խնդիրը լուծելու նպատակով առաջարկվում է արտադասարանական խմբակներ ներդնել՝ 1-ին դասարանում ռուսերեն, 2-րդ դասարանում՝ անգլերեն լեզուներին ծանոթացման նպատակով: Նախատեսվում է մշակել տարիքային խմբերին համապատասխան ծրագրեր, որոնք հնարավորություն կընձեռեն սովորողներին, առանց ծանրաբեռնվածությունը ավելացնելու, հետաքրքիր և ճանաչողական նյութ մատուցել՝ ընթերցանության, հեքիաթների և բեմականացումների միջոցով՝ խթանելով օտար լեզուների նկատմամբ հետաքրքրությունն ավելի վաղ տարիքից:

«Ուսուցիչների կամավոր ատեստավորման համակարգի ներդրում» ծրագրի գծով 2020-2021 թվականներին նախատեսվում է հատկացնել, ըստ տարիների՝ 1,923.1 և 6,051.9 մլն դրամ:

Հանրակրթական դպրոցների ֆինանսավորումն իրականացվում է ըստ աշակերտների թվի՝ բաձնով: Արդյունքում կարող է ստեղծվել իրավիճակ, երբ նույն ծանրաբեռնվածությամբ աշխատող ուսուցչի աշխատավարձը նվազում է՝ դասարաններում երեխաների թվի նվազման պատճառով: Դա հատկապես վնասում է գյուղական փոքր դպրոցների ուսուցիչներին՝ անկանխատեսելի դարձնելով իրենց սոցիալական ապագան: Սա ևս նվազեցնում է մասնագիտության ընդհանուր գրավչությունը:

Տարակարգերի գործող համակարգը սահմանում է աշխատավարձի 10% բարձրացում՝ առաջին աստիճանը հաղթահարելու դեպքում: Վարձատրության ոչ էական ավելացումը, տարակարգերի մեկ աստիճանից մյուսին անցման բարդությունը, համակարգը դարձրել են ոչ գրավիչ և իր նպատակին չձառայող: Ուսուցչի մասնագիտության ցածր գրավչությունը (ցածր աշխատավարձը, սոցիալական անպաշտպանությունը, մասնագիտական աճի բարդությունը, հասարակությունում ուսուցչի դերի վերարժևորման խնդիրը) բերում են մանկավարժական համալսարաններ դիմորդների որակական ճգնաժամի:

Խնդիրը լուծելու նպատակով անհրաժեշտ է մշակել ուսուցիչների այլընտրանքային՝ կամավոր ատեստավորման համակարգ, որն իրականացվում է ուսուցիչների մասնագիտական գիտելիքների ստուգման եղանակով: Կամավոր ատեստավորումը կգործի պարտադիր ատեստավորմանը զուգահեռ և ուսուցիչներին աշխատավարձի բարձրացման հնարավորություն կընձեռի: Մասնավորապես կամավոր ատեստավորման արդյունքում՝

- 80 տոկոս և ավել արդյունավետություն ցուցաբերած ուսուցիչները կստանան աշխատավարձի 50 տոկոսի չափով ավելացում, որի պարագայում ուսուցչի միջին աշխատավարձը կմոտենա երկրի միջին աշխատավարձին,
- 60-79 տոկոս արդյունավետություն ապահոված ուսուցիչները կհամարվեն ատեստավորումն անցած,
- 0-59 տոկոս արդյունավետության դեպքում ուսուցիչը ենթակա է պարտադիր վերաատեստավորման մեկ տարի անց: Երկրորդ տարում վերաատեստավորումը չանցած ուսուցիչը ժամանակավորապես կզրկվի դասավանդելու իրավունքից՝ մինչև վերաատեստավորման դրական արդյունք ունենալը:

Ատեստավորման այլընտրանքային համակարգը նախատեսվում է անցկացնել նախապես կազմված առարկայական ժամանակացույցին համապատասխան.

- Առաջին տարում ատեստավորումը նախատեսվում է անցկացնել 10-12-րդ դասարաններում մաթեմատիկա, ֆիզիկա, քիմիա, կենսաբանություն, ինֆորմատիկա (այսուհետ՝ STEM), օտար լեզուներ և հայոց լեզու և գրականություն առարկաների դասավանդող ուսուցիչների համար:
- Երկրորդ տարում՝ 5-9-րդ STEM, օտար լեզուներ, հայոց լեզու և գրականություն առարկաներ դասավանդող ուսուցիչների համար: Երկրորդ տարվանից սկսած՝ ատեստավորման այս եղանակը պարտադիր է համակարգ նոր մուտք գործող այն ուսուցիչների համար, որոնք դասավանդելու են 10-12-րդ դասարաններում STEM, օտար լեզուներ, հայոց լեզու և գրականություն առարկաներ:
- Երրորդ տարում՝ 1-4-րդ դասարաններում դասավանդող դասվարների և 5-12-րդ դասարաններում այլ առարկաներ դասավանդող ուսուցիչների համար: Երրորդ տարվանից սկսած՝ ատեստավորման այս եղանակը պարտադիր է համակարգ նոր մուտք գործող այն ուսուցիչների համար, որոնք դասավանդելու են 5-9-րդ դասարաններում STEM, օտար լեզուներ, հայոց լեզու և գրականություն առարկաներ:
- Չորրորդ տարում ատեստավորման այս եղանակն անցկացվելու է նույն սկզբունքով 1-12-րդ դասարաններում դասավանդող բոլոր ուսուցիչների համար, ինչպես նաև պարտադիր՝ 1-12-րդ դասարաններում դասավանդել ցանկացող նոր համակարգ մտնող ուսուցիչների համար:

Ուսուցիչների կամավոր ատեստավորման համակարգի ներդրմամբ ակնկալվում է՝

- Բացահայտել և խրախուսել արդի պահանջներին համապատասխանող ուսուցիչներին,
- Ուսուցիչների աշխատավարձերն աստիճանաբար մոտեցնել երկրի միջին աշխատավարձին,
- Ապահովել նոր, արդի պահանջներին համապատասխան ուսուցիչների մուտք դպրոց՝ առաջարկելով նրանց մրցակցային աշխատավարձ,
- Ուսուցիչների ատեստավորման գործընթացն աստիճանաբար փոխարինել կամավոր ատեստավորման սկզբունքներով,
- Հիմք ստեղծել ուսուցիչների տարակարգերի շնորհման բարեփոխման համար,
- Հիմք ստեղծել ուսուցիչների դասավանդելու տարիքի իրավունքի առավելագույն շեմ սահմանելու համար:

Ըստ նախնական կանխատեսումների՝ 5 տարվա ընթացքում կամավոր ատեստավորմանը, ընդհանուր առմամբ, կմասնակցի դասավանդող ուսուցիչների 50 տոկոսը, աշխատավարձի բարձրացում կունենա 45 տոկոսը, և ատեստավորումը չանցած ուսուցիչների թիվը կկազմի 0.34 տոկոս:

Տարածքային զարգացմանն առնչվող ծրագրեր

Տարածքային զարգացման անհամաչափության հաղթահարումը կարևոր է երկրի ներուժն առավելագույնս արդյունավետ օգտագործելու, ինչպես նաև երկրի կայուն ու անվտանգ առաջընթացի համար:

Միջնաժամկետ հատվածում կրթության ոլորտում իրականացվող ծրագրերը կնպաստեն տարածքային զարգացման ընդհանուր նպատակների և գերակայությունների իրագործմանը, համահունչ են ՀՀ կառավարության 2016 թվականի հուլիսի 29-ի նիստի N 29 արձանագրային որոշմամբ հավանության արժանացած ՀՀ 2016-2025 թվականների տարածքային զարգացման ռազմավարության, ՀՀ կառավարության ծրագրի դրույթներին:

Մասնավորապես. ՀՀ տարբեր տարածքներում նախադպրոցական կրթական ծառայությունների մատչելիությունն ապահովելու նպատակով ներդրվել են նախադպրոցական կրթության կազմակերպման այլընտրանքային մոդելներ: Նախադպրոցական ծրագրերի իրականացման շարունակականության ապահովման նպատակով պետական բյուջեում նախատեսվել են միջոցներ ավագ նախադպրոցական տարիքի երեխաների մեկամյա կրթության կազմակերպման ընթացիկ ծախսերի մասով:

Կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաների կրթության մատչելիության ապահովման համար միջոցներ են նախատեսվել համընդհանուր ներառական կրթության իրականացման գծով: 2018 թվականին համակարգը կներդրվի ՀՀ Արմավիրի մարզում, 2019 թվականին՝ Երևան քաղաքում, ՀՀ Շիրակի և Արագածոտնի մարզերում, 2020 թվականին՝ ՀՀ Գեղարքունիքի, Կոտայքի և Արարատի մարզերում, 2021 թվականին՝ ՀՀ Վայոց ձորի մարզում:

ՀՀ մարզերը մանկավարժական կադրերով համալրելու նպատակով փոխհատուցում է տրվում ՀՀ հեռավոր, սահմանամերձ, լեռնային և բարձր լեռնային բնակավայրերի պետական հանրակրթական դպրոցներ գործուղվող մանկավարժներին՝ ճանապարհածախսի, բնակարանի վարձի և կեցության ծախսերի համար: Միջնաժամկետ հատվածում, ՀՀ մարզերից ստացված հայտերի հիման վրա, կշարունակվի գործուղվող մանկավարժներին փոխհատուցումների տրամադրումը:

Հանրակրթական դպրոցների մանկավարժներին և դպրոցահասակ երեխաներին տրանսպորտային ծառայությունների մատուցման գծով 2019-2021 թվականներին շարունակվելու են այդ նպատակով պետական բյուջեից տրվող հատկացումները՝ ՀՀ Արագածոտնի, Գեղարքունիքի, Լոռու, Կոտայքի, Շիրակի, Սյունիքի, Վայոց ձորի և Տավուշի մարզերին:

Միջնաժամկետ հատվածում պետական բյուջեից զգալի միջոցներ կտրամադրվեն ՀՀ Արագածոտնի, Արարատի, Գեղարքունիքի, Լոռու, Շիրակի, Սյունիքի, Վայոց ձորի, Տավուշի

մարզերի հանրակրթական դպրոցների տարրական դասարաններում և դպրոցին նախապատրաստման խմբերում (նախակրթարաններում) ընդգրկված բոլոր երեխաներին սննդով ապահովման գծով:

Շարունակվելու են նաև հանրապետության ողջ տարածքում համընդհանուր բնույթ կրող կրթական ծրագրերը, մասնավորապես՝ տարրական, հիմնական և միջնակարգ ընդհանուր կրթության, նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթության, բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթության, ինչպես նաև արտադպրոցական դաստիարակության ծրագրերը:

Միաժամանակ կրթության ոլորտում նախատեսվում են շարունակել և իրականացնել արտաքին աղբյուրներից ստացվող նպատակային վարկային և դրամաշնորհային միջոցներով հետևյալ ծրագրերը.

1. Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող կրթության բարելավման ծրագիր

Ծրագրի նպատակներն են՝

1. Հանրակրթության ոլորտի հետագա բարելավում,
2. Մասնագիտական կրթության ուղղությամբ նորարարությունների խթանում:

Ծրագիրը կազմված է հետևյալ բաղադրիչներից.

Առաջին բաղադրիչ՝ - «Հանրակրթության որակի բարելավում», որը կազմված է չորս ենթաբաղադրիչներից.

1. Դպրոցին երեխաների պատրաստվածության բարձրացում և կրթության հավասար մեկնարկային հնարավորությունների ապահովում:
2. Աջակցություն միջնակարգ դպրոցի երրորդ աստիճանի զարգացմանը:
3. Հիմնական կրթական կազմակերպությունների կարողությունների հզորացումը՝ ապահովելով սովորողների ուսման և կրթական վերջնարդյունքի մշտադիտարկումը:
4. Աջակցություն կրթության որակի բարելավմանը՝ կրթակարգի և չափորոշիչների վերանայման միջոցով

Երկրորդ բաղադրիչ՝ - Աջակցություն Նորարարությունների մրցակցային հիմնադրամի զարգացմանը:

Երրորդ բաղադրիչ՝ - Ծրագրի կառավարում, մշտադիտարկում և գնահատում:

Նշված ծրագրի շրջանակներում 2019-2021 թվականներին նախատեսվում է. 2019 թվականին՝ 3,780.5 մլն դրամ, այդ թվում, վարկային միջոցներ՝ 2,965.7 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 814.8 մլն դրամ, 2020 թվականին՝ 3,794.5 մլն դրամ, այդ թվում, վարկային

միջոցներ՝ 3,035.6 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 758.9 մլն դրամ, 2021 թվականին՝ 2,532.0 մլն դրամ, այդ թվում, վարկային միջոցներ՝ 2,025.6 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 506.4 մլն դրամ:

2. Ասիական զարգացման բանկի աջակցությամբ իրականացվող Դպրոցների սեյսմիկ պաշտպանության ծրագիր

Ծրագիրը կօժանդակի Ադետների դիսկի նվազեցման ազգային ռազմավարության իրականացմանը: Ծրագրի նպատակներն են.

1. Դպրոցների շենքերի սեյսմակայունության բարձրացում,
2. Սեյսմիկ ադետների պատրաստվածության և արձագանքման կարողությունների հզորացում,
3. Սեյսմիկ դիսկերի կառավարման և նվազեցման օժանդակող քաղաքականությունների և համակարգերի բարելավում,
4. Սեյսմիկ անվտանգության ներդրումային ծրագրի գործադիր և իրականացնող մարմինների կարողությունների զարգացում:

Նշված ծրագրի շրջանակներում 2019-2021 թվականներին նախատեսվում է, յուրաքանչյուր տարի 9,514.5 մլն դրամ, այդ թվում, վարկային միջոցներ՝ 7,916.1 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 1,598.4 մլն դրամ:

7.2 ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

7.2.1 Գիտության ոլորտի իրավիճակի նկարագրությունը և հիմնական խնդիրները

1.1. Գիտության ոլորտի ընդհանուր նկարագիրը

Գիտության ոլորտում պետական քաղաքականության հիմնական նպատակներն են. Հանրապետության գիտական ու գիտատեխնիկական ներուժի զարգացումը, գիտության ժամանակակից ենթակառուցվածքի և տեղեկատվական ապահովման համակարգի ձևավորումը, տնտեսության մեջ գիտության և տեխնիկայի նվաճումների ներդրման խրախուսումը, հանրապետության առջև ծառացած անվտանգությունը, սոցիալական խնդիրների լուծմանը նպաստելը, ինչպես նաև՝ գիտության, կրթության և արտադրության ինտեգրումը, հայագիտության զարգացմանը նպաստելը, գիտատեխնիկական մշակույթի զարգացումը և տարածումը:

Այդ նպատակների ձեռքբերման ուղղությամբ իրականացվել են միջոցառումներ, որոնք ամրագրված են, մասնավորապես, ՀՀ գիտության ոլորտի զարգացման 2011-2020 թվականների ռազմավարությամբ (հավանության է արժանացել ՀՀ կառավարության 2010 թվականի մայիսի 27-ի նիստի N 20 արձանագրային որոշմամբ), 2017-2020 թվականների ռազմավարական ծրագրով

(հավանության է արժանացել ՀՀ կառավարության 2017 թվականի օգոստոսի 17-ի նիստի N 35 արձանագրային որոշմամբ) և ՀՀ կառավարության ծրագրով:

Օրենսդրական դաշտի կապարելագործման նպատակով՝

- ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից 2015 թվականի ապրիլի 7-ին ընդունվել է «Գիտական և գիտատեխնիկական փորձաքննության մասին» ՀՀ օրենքը: Օրենքը և դրանից բխող ենթաօրենսդրական ակտերը հնարավորություն են տալիս ՀՀ-ում ներդնել միջազգային չափանիշներին համապատասխան գիտական և գիտատեխնիկական ծրագրերի/թեմաների ընտրության և հաշվետվությունների գնահատման անկախ փորձագիտական համակարգ:

- ՀՀ կառավարության 2015 թվականի սեպտեմբերի 25-ի «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2008 թվականի հունվարի 10-ի N 2-Ն որոշման մեջ լրացումներ կատարելու մասին» N1101-Ն որոշմամբ սահմանվել է, որ ՀՀ պետական բյուջեի հաշվին իրականացվող գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության ծրագրերում ընդգրկված գիտաշխատողներին գիտական աստիճանի համար հավելավճար կարող է հատկացվել միայն մեկ ծրագրից՝ դրանից օրենքով սահմանված նվազագույն ամսական աշխատավարձից ոչ պակաս չափով վարձատրություն ստանալու դեպքում:

- Գիտական և գիտատեխնիկական կազմակերպությունների գիտական աշխատողների աշխատանքային և հանգստի պայմանների բարելավման նպատակով ՀՀ կառավարության 2015 թվականի սեպտեմբերի 25-ի «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2005 թվականի օգոստոսի 11-ի N 1599-Ն որոշման մեջ լրացում կատարելու մասին» N 1106-Ն որոշմամբ գիտական և գիտատեխնիկական կազմակերպությունների գիտական աշխատողներն ընդգրկվել են ամենամյա երկարացված արձակուրդի իրավունք ունեցող առանձին կատեգորիայի աշխատողների ցանկում:

- «Հայաստանի Հանրապետության և Եվրոպական միության միջև՝ «Հորիզոն-2020՝ հետազոտությունների և շրջանակային ծրագիր (2014-2020)» Միության ծրագրին Հայաստանի Հանրապետության մասնակցության մասին» համաձայնագիրը ստորագրվել է 2016 թվականի մայիսի 19-ին և վավերացվել է 2016 թվականի հոկտեմբերի 19-ին:

- ՀՀ ռազմարդյունաբերական հանձնաժողովի լիազորությունների սահմանման և ռազմարդյունաբերության բնագավառում իրականացվող գործառույթների համակարգման նպատակով ՀՀ Նախագահի 2015 թվականի դեկտեմբերի 29-ի N ՆՀ-893-Ն հրամանագրով հաստատվել է ՀՀ ռազմարդյունաբերական հանձնաժողովի կանոնադրությունը և կազմը, իսկ ՀՀ վարչապետի 2016 թվականի մարտի 23-ի N 199-Ա որոշմամբ՝ ՀՀ ռազմարդյունաբերական հանձնաժողովին կից ռազմատեխնիկական և գիտատեխնիկական խորհրդի կանոնադրությունը և կազմը:

- ՀՀ-ում միջազգային ասպարեզում մրցունակ, Եվրոպական հետազոտական տարածքի հետ ինտեգրված և այդ հետազոտական տարածքում իր մասնագիտացման տիրույթը (խելացի մասնագիտացում) ունեցող ազգային գիտական համակարգ ձևավորելու նպատակով, որը կխթանի գերազանցությունը հիմնարար և կիրառական հետազոտություններում ու կնպաստի հանրապետության տնտեսական զարգացմանն ու առաջընթացին, ՀՀ կառավարության 2017 թվականի օգոստոսի 17-ի նիստի N 35 արձանագրային որոշմամբ հավանության է արժանացել ՀՀ գիտության ոլորտի զարգացման 2017-2020 թվականների ռազմավարական ծրագիրը և ծրագրի իրականացման միջոցառումների ժամանակացույցը:

- Միջազգային գիտական համագործակցության խթանման և միջազգային գիտական տարածքի հետ ինտեգրման մակարդակի բարձրացման նպատակով 2015 թվականի փետրվարի 13-ին ստորագրվել է «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության և Ռեկտորի վիստական աստղաֆիզիկայի կենտրոնների միջազգային ցանցի (ԻԿՐԱՆԵՏ) միջև Հայաստանի Հանրապետությունում ԻԿՐԱՆԵՏ-ի կենտրոն հիմնադրելու մասին» համաձայնագիրը, որը վավերացվել է ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից 2015 թվականի նոյեմբերի 13-ին: Ա. Սալամի անվան տեսական ֆիզիկայի միջազգային կենտրոնի հետ համատեղ (ICTP) փոխկապակցված կենտրոն ստեղծելու նպատակով 2015 թվականի հուլիսի 22-ին Երևանի պետական համալսարանի և Ա. Ի. Ալիխանյանի անվան ազգային գիտական լաբորատորիայի (Երևանի ֆիզիկայի ինստիտուտ) միջև կնքվել է Տեսական ֆիզիկայի համատեղ լաբորատորիա ձևավորելու մասին պայմանագիր: Արդյունքում՝ հիմնադրվել են ՀՀ ԳԱԱ ԻԿՐԱՆԵՏ կենտրոն միջազգային կազմակերպությունը և Տեսական ֆիզիկայի միջազգային կենտրոնի (ICTP) փոխկապակցված կենտրոնը:

- Հանրապետության գիտական կազմակերպությունների և բուհերի ինքնավարության աստիճանի բարձրացման, ժամանակակից մենեջմենթի ներդրման ու ձեռնարկատիրական գործունեության արդյունավետության բարձրացման նպատակով շարունակվել է պետական ոչ առևտրային կազմակերպության կազմակերպատիրական ձև ունեցող մի շարք գիտական կազմակերպությունների և բուհերի՝ հիմնադրամների վերակազմավորման գործընթացը: Արդյունքում՝ ներկայումս գործում են պետական բյուջեից ֆինանսավորվող 15 գիտահետազոտական և գիտակրթական հիմնադրամներ:

Միջազգային գիտական համագործակցության ընդլայնման նպատակով՝

- ՀՀ 2015-2017 թվականներին շարունակվել են ստորագրվել համաձայնագրեր և դրանց շրջանակներում համաֆինանսավորման սկզբունքով իրականացվել են հայ-ֆրանսիական, հայ-բելառուսական, հայ-ռուսական և հայ-գերմանական համատեղ ծրագրեր: Միաժամանակ, ֆինանսավորվել են մի շարք միջազգային գիտական կառույցների կամ համագործակցությունների

մասնակցությունը՝ Միջուկային Հետազոտությունների Միացյալ Ինստիտուտի (ՄՀՄԻ – JINR), Բարձր Էներգիաների Ստերեոսկոպիկ Համակարգ (ԲԷՍՀ – H.E.S.S.), Եվրոպական միության հետազոտությունների, գիտության և նորարարության «Հորիզոն-2020» ծրագրին անդամակցությունը և այլն: 2016 թվականին համագործակցության նոր հուշագրեր են ստորագրվել Հայ Առաքելական Ուղղափառ Սուրբ Եկեղեցու Ռուսաստանի և Նոր Նախիջևանի Թեմի, Հնդկաստանի Հանրապետության գիտության և տեխնոլոգիաների նախարարության գիտության և տեխնոլոգիաների դեպարտամենտի, Ֆրանկոֆոնիայի համալսարանական գործակալության հետ:

Գիտության ոլորտում երիտասարդ կադրերի ամրապնդման նպատակով շարունակվել են իրականացվել՝

- Երիտասարդ գիտաշխատողների (մինչև 35 տարեկան) հետազոտությունների աջակցության երկամյա ծրագիրը:

- Ասպիրանտների (մինչև 35 տարեկան) հետազոտությունների աջակցության անհատական խրախուսման ամենամյա ծրագիրը:

- Պետական գիտական ծրագրերում և թեմաներում ընդգրկված բարձր արդյունավետությամբ աշխատող երիտասարդ գիտաշխատողների (մինչև 35 տարեկան) անհատական խրախուսման ամենամյա ծրագիրը:

Գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության ֆինանսավորման մեջ տնտեսության մասնավոր հատվածի մասնակցության մակարդակի բարձրացման նպատակով շարունակվել են իրականացվել կիրառական արդյունքի ձեռքբերմանն ուղղված երկամյա ծրագրեր՝ արտաբյուջետային միջոցների պարտադիր ներգրավման պայմանով: 2015 թվականի մրցույթի ընթացքում արտաբյուջետային միջոցների մասնաբաժինը կազմել է նախագծի իրականացման համար անհրաժեշտ ընդհանուր ֆինանսական միջոցների առնվազն 35%-ը:

Շարունակվում են իրականացվել պետական գիտական ծրագրերում և թեմաներում ընդգրկված բարձր արդյունավետությամբ աշխատող գիտաշխատողների անհատական խրախուսման և գիտության ոլորտի ենթակառուցվածքների ու նյութատեխնիկական բազայի արդիականացման ամենամյա ծրագրերը:

ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության գիտության կոմիտեի առաքելությունը և իրականացվող ծրագրերը

<u>Ծրագրի կոդը և անվանումը</u>	<u>Ծրագրի նպատակը</u>	<u>Հիմնական միջոցառումների (ծառայությունների) շրջանակը</u>	<u>Հիմնական շահառուների շրջանակը</u>	<u>Կապը առաքելության հետ</u>
11001 Գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության ենթակառուցվածքի պահպանում ու զարգացում	Գիտական և գիտատեխնիկական լաբորատորիաների, գիտական հետազոտություններին աջակցող կառույցների պահպանում և զարգացում, լաբորատոր պայմանների (տարածք և սարքավորում) ապահովում, տրամադրում հետազոտողներին	Գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության ենթակառուցվածքի պահպանում ու զարգացում	Գիտական պետական կազմակերպություններ, պետական բուհեր և հետբուհական կրթական հաստատություններ	Ամբողջությամբ
11001 Միջազգային գիտական համագործակցություն	Գիտության բնագավառում միջազգային համագործակցության զարգացում	Միջազգային գիտական համագործակցություն	Գիտական պետական կազմակերպությունների, պետական բուհերի և հետբուհական կրթական հաստատությունների մրցութային կարգով ընտրված հետազոտական խմբեր	40 % -ից պակաս
11001 Երիտասարդ գիտնականների դպրոցների կազմակերպման աջակցություն	Գիտաժողովների, երիտասարդ գիտնականների դպրոցների կազմակերպման աջակցության տրամադրում	Երիտասարդ գիտնականների դպրոցների կազմակերպման աջակցություն	Գիտական պետական կազմակերպությունների և պետական բուհերի ու հետբուհական կրթական հաստատությունների մրցութային կարգով ընտրված գիտաշխատողներ	30-40%
11002 Ազգային արժեք ներկայացնող գիտական օբյեկտների պահպանություն	Հին ձեռագրերի և մշակութային այլ արժեքների, ԵՊՀ կենսաբանական թանգարանի նմուշների, բարդ հետազոտական սարքավորումների պահպանում	Ազգային արժեք ներկայացնող գիտական օբյեկտների պահպանություն	Գիտական պետական կազմակերպություններ, պետական բուհեր և հետբուհական կրթական հաստատություններ	Ամբողջությամբ

11003 Գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության պայմանագրային (թեմատիկ) հետազոտություններ	Գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության պայմանագրային (թեմատիկ) հետազոտություններ	Գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության պայմանագրային (թեմատիկ) հետազոտություններ	Գիտական կազմակերպությունների և բուհերի մրցութային կարգով ընտրված հետազոտական խմբեր	Ամբողջությամբ
11003 Պետական գիտական ծրագրերում և թեմաներում ընդգրկված բարձր արդյունավետությամբ աշխատող գիտաշխատողներին (այդ թվում՝ նաև մինչև 35 տ.) հավելավճարի տրամադրում	Գիտության ոլորտում գիտաշխատողի աշխատանքային կարիերայի գրավչության բարձրացում	Պետական գիտական ծրագրերում և թեմաներում ընդգրկված բարձր արդյունավետությամբ աշխատող գիտաշխատողներին (այդ թվում՝ նաև մինչև 35 տ.) հավելավճարի տրամադրում	Պետական բյուջեի ֆինանսավորմամբ իրականացվող ծրագրերում և թեմաներում ընդգրկված ու մրցութային կարգով ընտրված գիտաշխատողներ	Ամբողջությամբ
11003 Կիրառական արդյունքի ձեռքբերմանն ուղղված ծրագրեր	Տնտեսության մեջ կիրառելի գիտական արդյունքների ձեռքբերմանն ուղղված հետազոտությունների քանակի ավելացումը և որակի բարձրացումը	Կիրառական արդյունքի ձեռքբերմանն ուղղված ծրագրեր	Գիտական կազմակերպությունների և բուհերի մրցութային կարգով ընտրված հետազոտական խմբեր	65%
11003 Երիտասարդ գիտաշխատողների աջակցության ծրագրերի ֆինանսավորում	Գիտության ոլորտում երիտասարդ կադրերի ամրապնդում, ոլորտից կադրերի արտահոսքի նվազեցում	Երիտասարդ գիտաշխատողների աջակցության ծրագրերի ֆինանսավորում	Գիտական կազմակերպությունների և բուհերի մրցութային կարգով ընտրված երիտասարդ գիտաշխատողների (մինչև 35 տ.) հետազոտական խմբեր, ասպիրանտներ և երիտասարդ հայցորդներ (մինչև 35 տ.)	Ամբողջությամբ
11004 Գիտական և գիտատեխնիկական նպատակային-ծրագրային հետազոտություններ	Գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության նպատակային-ծրագրային հետազոտություններ	Գիտական և գիտատեխնիկական նպատակային-ծրագրային հետազոտություններ	Գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության մասին օրենքի համաձայն ընտրված կազմակերպություններ	Ամբողջությամբ
11005 Գիտական ամսագրերի և մենագրությունների հրատարակում	Գիտական ամսագրությունների և տպագրություն	Գիտական ամսագրերի և մենագրությունների հրատարակում	Գիտական և գիտահետազոտական հիմնարկներ	Ամբողջությամբ

11006 Ֆիզիկայի բնագավառի գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության ենթակառուցվածքի պահպանում և գիտական ներուժի արդիականացում	Գիտական և գիտակրթական հետազոտությունների և վերլուծությունների կատարում	Ֆիզիկայի բնագավառի գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության ենթակառուցվածքի պահպանում և գիտական ներուժի արդիականացում	ՀՀ ԿԳՆ «Ա.Ի. Ալիխանյանի անվան ազգային գիտական լաբորատորիա (Երևանի ֆիզիկայի ինստիտուտ)» հիմնադրամ	Ամբողջությամբ
11007 Սինքրոտրոնային ճառագայթման աղբյուրի ստեղծում, սինքրոտրոնային ճառագայթման ստացմամբ արագացուցչային տեխնոլոգիաների զարգացում եւ կիրառություն	Գիտական և գիտակրթական հետազոտությունների և վերլուծությունների կատարում	Սինքրոտրոնային ճառագայթման աղբյուրի ստեղծում, սինքրոտրոնային ճառագայթման ստացմամբ արագացուցչային տեխնոլոգիաների զարգացում և կիրառություն	««ԲԵՆԴԼ» սինքրոտրոնային հետազոտությունների ինստիտուտ» հիմնադրամի «AREAL» գծային արագացուցչի վրա իրականացվող թեմաներ	Ամբողջությամբ
11009 Ազգային էտալոնների պահպանություն	ՀՀ ազգային էտալոնները համարվում են ԱՊՀ միջպետական էտալոններ, որոնք ծրագրի շրջանակներում ենթակա են զարգացման և պահպանման իրենց ամբողջ համակարգով	Ազգային էտալոնների պահպանություն	«Չափագիտության ազգային ինստիտուտ» ՓԲԸ	Ամբողջությամբ
12001 Գիտաշխատողներին գիտական աստիճանների համար տրվող հավելավճար	Գիտաշխատողներին գիտական աստիճանների համար տրվող հավելավճարներ	Գիտաշխատողներին գիտական աստիճանների համար տրվող հավելավճար	Պետական բյուջեի ֆինանսավորմամբ իրականացվող գիտական ծրագրերում և թեմաներում ընդգրկված գիտական աստիճան ունեցող գիտաշխատողներ	Ամբողջությամբ
12002 Ասպիրանտական և դոկտորանտական կրթաթոշակներ	Կրթաթոշակներ ասպիրանտական և դոկտորանտական կրթության մեջ գտնվող անձանց համար	Գիտական կադրերի պատրաստում	Գիտական պետական կազմակերպությունների և պետական հետբուհական կրթական հաստատությունների ասպիրանտների, ասպիրանտական թեզերի ղեկավարներ	Ամբողջությամբ
12003 Հետբուհական մասնագիտական կրթության գծով նպաստների տրամադրում գիտակրթական հաստատություններում	Գիտական կադրերի պատրաստման գծով նպաստների տրամադրում	Հետբուհական մասնագիտական կրթության գծով նպաստների տրամադրում գիտակրթական հաստատություններում	Գիտական պետական կազմակերպություններ, պետական բուհեր և հետբուհական կրթական հաստատություններ	Ամբողջությամբ

12004 ՀՀ ԳԱԱ իսկական և թղթակից անդամների պատվովճարներ	ՀՀ ԳԱԱ իսկական և թղթակից անդամների պատվովճարների տրամադրում	ՀՀ ԳԱԱ իսկական և թղթակից անդամների պատվովճարներ	ՀՀ ԳԱԱ իսկական և թղթակից անդամներ	Ամբողջությամբ
32001 Ներդրումներ ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայի ինստիտուտներում	Գիտական և գիտա- տեխնիկական հետա- զոտությունների և մշակումների ծառայու- թյուններ ծրագրի շրջա- նակներում նախատես- վում է ՀՀ ԳԱԱ համա- կարգի կազմակերպու- թյունները վերագինել սարքավորումներով	Ներդրումներ ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայի ինստիտուտներում	ՀՀ գիտությունների ազգային ակադե- միայի ինստիտուտներ	Ամբողջությամբ

1.2. Գիտության ոլորտի վերջին երեք տարիների զարգացման միտումները

Գիտության ոլորտին պետական բյուջեով հատկացված ծախսերը (առանց պետական կառավարման մարմնի պահպանման ծախսերի) 2015-2017 թվականներին կազմել են համապատասխանաբար՝ 13,922.1, 14,153.5 և 14,276.8 մլն դրամ:

Գիտության ոլորտի 2015-2017 թվականների պետական ֆինանսավորման ծավալների բաշխումն ըստ գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության ֆինանսավորման ձևերի՝ բերված է Աղյուսակ 1-ում:

Աղյուսակ 1. Գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության պետական ֆինանսավորման 2015-2017 թվականների ծավալների բաշխումն ըստ ֆինանսավորման ձևերի:

Հ/հ	Ֆինանսավորման ձև	2015թ.	2016թ.	2017թ.
1.	Բազային ֆինանսավորում, այդ թվում՝ գիտաշխատողներին գիտական աստիճանի համար տրվող հավելավճարներ (մլն դրամ)	10,749.7	10,946.3	10,905.7
	Տեսակարար կշիռն ընդհանուրի մեջ (%)	77.21	77.34	76.39
2.	Պետական նպատակային-ծրագրային ֆինանսավորում (մլն դրամ)	1,839.4	1,848.0	1,848.0
	Տեսակարար կշիռն ընդհանուրի մեջ (%)	13.21	13.06	12.96
3.	Պայմանագրային (թեմատիկ) ֆինանսավորում (մլն դրամ)	1,333.0	1,359.2	1,523.0
	Տեսակարար կշիռն ընդհանուրի մեջ (%)	9.57	9.60	10.67
Ընդամենը (մլն դրամ)		13,922.1	14,153.5	14,276.8

Պետական բյուջեի 2015-2016 թվականների ֆինանսավորմամբ իրականացվել են գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության ենթակառուցվածքի պահպանման ու զարգացման 180-ական, իսկ 2017 թվականին՝ 173 ծրագրեր: 2015-2017 թվականներին իրականացվել է հիմնարար և կարևորագույն նշանակություն ունեցող կիրառական հետազոտությունների՝ 25 (որից 14-ը՝ կիրառական արդյունքի ձեռքբերմանն ուղղված ծրագրեր), 23 (որից 14-ը՝ կիրառական արդյունքի ձեռքբերմանն ուղղված ծրագրեր) և 20 (որից 9-ը՝ կիրառական արդյունքի ձեռքբերմանն ուղղված ծրագրեր), ազգային արժեք ներկայացնող գիտական օբյեկտների պահպանման՝ 5-ական, նպատակային-ծրագրային հետազոտությունների՝ 16 և 15-ական ծրագրեր:

2017 թվականին շարունակվել են 2015 թվականին հայտարարված՝ Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության հետ համագործակցության 6 երկկողմ, գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության պայմանագրային (թեմատիկ) մրցույթի արդյունքում ֆինանսավորման երաշխավորված 169, Շիրակի մարզի գիտական կազմակերպություններում իրականացվող գիտական հետազոտությունների աջակցության մրցույթի արդյունքում ֆինանսավորման երաշխավորված 5, ինչպես նաև 2016 թվականի հայտարարված կիրառական արդյունքի ձեռքբերմանն ուղղված 9, բարձր արդյունավետությամբ աշխատող երիտասարդ (մինչև 35 տարեկան) 25 և բարձր արդյունա-

վետությամբ աշխատող գիտաշխատողների մրցույթի արդյունքում հաղթող ճանաչված 97 գիտաշխատողների, երկակի նշանակության ծրագրերի աջակցությանն ուղղված 4 և երիտասարդ գիտաշխատողների (մինչև 35 տարեկան) հետազոտության աջակցությանն ուղղված 37 թեմաների ֆինանսավորումը: 2017 թվականի հունվարից դրանց ֆինանսավորմանն ավելացվել են՝ ասպիրանտների հետազոտության աջակցության ուղղված 28, հունիսից՝ «AREAL» գծային արագացուցչի վրա իրականացվելիք 5 թեմա, հուլիսից հավելավճարի տեսքով ֆինանսավորվել են բարձր արդյունավետությամբ աշխատող 20 երիտասարդ (մինչև 35 տարեկան) գիտաշխատող, իսկ օգոստոսից ֆինանսավորվել են երկակի նշանակության ծրագրերի աջակցությանն ուղղված 4 ծրագիր:

Նշված ծրագրերի իրականացման մեջ 2015-2017 թվականներին ներգրավված են եղել համապատասխանաբար՝ 55, 54 և 52 ՊՈԱԿ, 15, 14 և 14 ՓԲԸ, 4 և 3-ական ՍՊԸ, 8 և և 15-ական հիմնադրամ (հիմնադրամներից 1-ում՝ 3 մասնաճյուղ), որոնցից 12-ը բարձրագույն ուսումնական հաստատություն: Գիտության ոլորտի 2015-2017 թվականների պետական հատկացումների գերակշիռ մասը՝ 77.21, 77.34 և 76.36% ուղղվել են բազային ծրագրերի ֆինանսավորմանը (ներառյալ պետական ծրագրերում և թեմաներում ընդգրկված գիտաշխատողներին գիտական աստիճանների համար տրվող հավելավճարները), իսկ նպատակային-ծրագրային հետազոտությունների և պայմանագրային (թեմատիկ) թեմաների ֆինանսավորմանը համապատասխանաբար՝ 13.21, 9.57 և 12.94 % ու 13.06, 9.60 և 10.97%:

Գիտության ոլորտի 2015-2017 թվականների բյուջետային ֆինանսավորման ծավալների բաշխումն ըստ գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության ծախսային ծրագրերի բերված է Աղյուսակ 2-ում:

Հիմնարար և կարևորագույն նշանակություն ունեցող կիրառական հետազոտությունների իրականացման համար 2015-2017 թվականներին հատկացված ֆինանսական ծավալները կազմել են տարեկան 14.4 մլն դրամ: Այդ հետազոտությունները 2015-2017 թվականներին կատարվել են 11, 8 և 10 գիտական կազմակերպություններում:

Աղյուսակ 2. Գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության 2015-2017 թվականների պետական ֆինանսավորման ծավալների բաշխումն ըստ ծախսային ծրագրերի:

Գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության ծախսային ծրագիր	2015թ. (մլն դրամ)	2016թ. (մլն դրամ)	Փոփ. (%)	2017թ. (մլն դրամ)	Փոփ. (%)
Հիմնարար և կարևորագույն նշանակություն ունեցող կիրառական հետազոտություններ	14.4	14.4	0.0	14.4	0.0
Ենթակառուցվածքի պահպանում ու զարգացում	8,839.1	9,021.9	2.1	9,057.5	0.4
Ազգային արժեք ներկայացնող գիտական օբյեկտների պահպանում	865.7	876.4	1.2	898.7	2.5
Գիտաշխատողներին գիտական աստիճանների համար տրվող հավելավճարներ	938.7	941.7	0.3	840.3	-10.8

Գիտական կադրերի պատրաստում	91.8	91.8	0.0	94.8	3.3
Պետական նպատակային-ծրագրեր	1,839.4	1,848.0	0.5	1,848.0	0.0
Պայմանագրային (թեմատիկ) հետազոտություններ	1,333.0	1,359.2	2.0	1,523.0	12.1
Ընդամենը	13,922.1	14,153.5	1.7	14,276.8	0.9

Հիմնարար և կարևորագույն նշանակություն ունեցող կիրառական հետազոտությունների իրականացման համար 2015-2017 թվականներին հատկացված ֆինանսական ծավալները կազմել են տարեկան 14.4 մլն դրամ: Այդ հետազոտությունները 2015-2017 թվականներին կատարվել են 11,8 և 10 գիտական կազմակերպություններում:

Ենթակառուցվածքի պահպանման ու զարգացման ծրագրերի իրականացման համար 2015-2016 թվականներին հատկացված ֆինանսական ծավալները կազմել են համապատասխանաբար՝ 8,839.1, 9,021.9 և 9,057.5 մլն դրամ: Այդ ծախսային ծրագրի շրջանակներում ֆինանսավորվել են 72 (2015 թվական), 74 (2016 թվական) և 73 (2017 թվական) պետական գիտական կազմակերպություններ, ինչպես նաև՝ գիտական կազմակերպությունների ու դրանց գիտահետազոտական լաբորատորիաների ու խմբերի համար նախատեսված մի շարք մրցութային ծրագրեր: Ծրագրերի ֆինանսավորման ժամանակ շարունակվել է 2010 թվականին ներդրված նոր մոտեցումը, երբ ծրագրերում ընդգրկվում է նաև գիտահետազոտական բաղադրիչը, ինչը հնարավորություն է տալիս այս կամ այն գիտական կազմակերպության ենթակառուցվածքի պահպանումը, արդիականացումն ու զարգացումը պայմանավորել բացառապես իրականացվող հետազոտություններով և մշակումներով: Ինչ վերաբերում է մրցութային ենթածրագրերին, ապա դրանց շրջանակներում, մասնավորապես, ֆինանսավորվել են.

- Արդիական գիտական սարքերի և սարքավորումների ձեռքբերման մրցութային ծրագիրը՝ արտաբյուջետային միջոցների համաֆինանսավորման սկզբունքով, համապատասխանաբար՝ 311.5, 52.2 և 25.0 մլն դրամ: 2015-2017 թվականներին նյութատեխնիկական բազայի արդիականացման նպատակով աջակցություն է ցուցաբերվել համապատասխանաբար՝ 10, 9 և 6 կազմակերպությունների:

- Միջազգային երկկողմ գիտական համագործակցության մրցութային ծրագրերը՝ համաֆինանսավորման սկզբունքով համապատասխանաբար՝ 202.9, 254.3 և 297.8 մլն դրամ: 2015-2016 թվականներին ֆինանսավորվել են հայ-բելառուսական 17-ական, իսկ 2017 թվականին՝ 19, 2015 թվականին հայ-ֆրանսիական 5, 2015-2016 թվականներին հայ-ռուսական 33-ական (8 հումանիտար և 25 հիմնարար) և 2017 թվականին՝ 32 (7 հումանիտար և 25 հիմնարար) համատեղ ծրագրեր: 2017 թվականի հունվարից ֆինանսավորվել է Ֆրանկոֆոնիայի համալսարանական գործակալության 1 ծրագիր, ապրիլից՝ Հայ Առաքելական Ուղղափառ Սուրբ Եկեղեցու Ռուսաստանի և Նոր

Նախիջևանի Թեմի 3 թեմա, մայիսից՝ ՀՀ ԿԳՆ-ԳՊԿ-ԵՊՀ-ՌԴՀՀ-2016 միջազգային մրցույթի 5 ծրագիր և հունիսից՝ հայ-գերմանական 10 ծրագիր:

- Ֆրանսիայի գիտական հետազոտությունների ազգային կենտրոնի հետ համատեղ գիտահետազոտական երկու լաբորատորիաներ և մեկ խումբ, որոնց ֆինանսավորման ծավալը 2015 թվականի համար կազմել է մոտ 25.0 մլն դրամ, իսկ 2016-2017 թվականներին տարեկան՝ 25.5 մլն դրամ: Համատեղ լաբորատորիաները ստեղծվել են ՀՀ ԳԱԱ ֆիզիկական հետազոտությունների, ՀՀ ԳԱԱ հնագիտության և ազգագրության ու ՀՀ ԳԱԱ երկրաբանական գիտությունների ինստիտուտներում, իսկ համատեղ խումբը՝ ՀՀ ԳԱԱ երկրաբանական գիտությունների ինստիտուտում: 2017 թվականի հուլիսից ավելացել է նաև հայ-գերմանական մեկ լաբորատորիա, որի ֆինանսավորման ծավալը կազմում է 4.7 մլն դրամ:

- Միջազգային գիտական կառույցների անդամակցությունը, որի ֆինանսավորման ծավալը 2015 թվականին կազմել է 165.3 մլն դրամ (Միջուկային Հետազոտությունների Միացյալ Ինստիտուտի անդամակցություն, Բարձր էներգիաների Ստերեոսկոպիկ Համակարգի (ԲԷՍՀ - H.E.S.S.) և Ա. Սալամի անվան տեսական ֆիզիկայի միջազգային կենտրոն): 2016-2017 թվականներին շարունակվել է Միջազգային գիտական կառույցների անդամակցությունը, որի ֆինանսավորման ծավալները համապատասխանաբար կազմել են՝ 268.6 հազ. ԱՄՆ դոլարին համարժեք դրամ, 5.0 և 10.0 հազ. եվրոյին համարժեք դրամ:

- Միջազգային գիտական համագործակցությունների, մասնավորապես, Միջուկային Հետազոտությունների Եվրոպական Կենտրոնի (ՄՀԵԿ - CERN) երեք հիմնական գիտափորձերի (ALICE, ATLAS, CMS) աշխատանքների մասնակցությունը: ՄՀԵԿ-ում կատարվող գիտափորձերի մասնակցության ֆինանսավորումն իրականացվել է «Ա. Ի. Ալիխանյանի անվան ազգային գիտական լաբորատորիա (Երևանի ֆիզիկայի ինստիտուտ)» հիմնադրամին ֆիզիկայի բնագավառում արդիական գիտական ներուժի ապահովում ենթածրագրով հատկացված 90.0 մլն դրամ (2015 թվականին) և 90.9 մլն դրամի (2016-2017 թվականներին՝ տարեկան) շրջանակներում:

- Միջազգային առաջատար գիտատեղեկատվական շտեմարաններից պետական գիտական կազմակերպությունների և բուհերի ազատ օգտվելու իրավունքի ապահովման ծրագիրը՝ 2015 թվականին «Thomson Reuters» 106.5 մլն դրամ, 2016 թվականին՝ 26.3 մլն դրամ: Ծրագրի շնորհիվ հասանելի են դարձել «Thomson Reuters» ընկերության տեղեկատվական համակարգերի ռեսուրսները:

- Գիտաժողովների կազմակերպման ֆինանսական աջակցության ծրագիրը համապատասխանաբար՝ 27.0, 20.0 և 15.0 մլն դրամ: 2015 թվականին ֆինանսական աջակցություն է ստացել 43 գիտաժողով, 2016 թվականին՝ 40, իսկ 2017 թվականին՝ 41:

- Երիտասարդ գիտնականների դպրոցների կազմակերպման աջակցության ծրագրին 2015 թվականին՝ 10.0, իսկ 2016-2017 թվականներին տարեկան՝ 6.0 մլն դրամ: 2015 թվականին ֆինանսական աջակցություն է ստացել 9 երիտասարդ գիտնականների դպրոց, 2016 թվականին՝ 11, իսկ 2017 թվականին՝ 12:

- Արտերկրյա գիտաժողովների և գիտական այլ միջոցառումների մասնակցության ֆինանսական աջակցության ծրագրին 2015 թվականին՝ 32.5, իսկ 2016-2017 թվականներին տարեկան՝ 20.0 մլն դրամ: Պետական բյուջեի ֆինանսական աջակցությամբ 2015 թվականին իրականացվել է 31 գիտական գործուղում, իսկ 2016-2017 թվականներին տարեկան՝ 28:

Ենթակառուցվածքի պահպանման ու զարգացման ծրագրի շրջանակներում, բացի վերոշարադրյալից՝ ֆինանսավորվել են նաև գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության իրականացման ապահովման կազմակերպություններ/կառույցներ, ինչպիսիք են, օրինակ՝ ՀՀ բարձրագույն որակավորման հանձնաժողով գործակալությունը, Միջազգային գիտատեխնիկական կենտրոնի հայաստանյան տարածաշրջանային մասնաճյուղը և այլն:

Ազգային արժեք ներկայացնող գիտական օբյեկտների պահպանման նպատակով 2015-2017 թվականներին հատկացվել է համապատասխանաբար՝ 865.7, 876.4 և 898.7 մլն դրամ: Ծրագրի շրջանակներում ֆինանսավորվել են ՀՀ ԿԳՆ «Մատենադարան» Մ. Մաշտոցի անվան հին ձեռագրերի գիտահետազոտական ինստիտուտի, ՀՀ ԳԱԱ Հայոց ցեղասպանության ինստիտուտ-թանգարանի, ՀՀ ԿԳՆ Երևանի պետական համալսարանի Ս. և Մ. Իզմիրյանների անվան գրադարանի, ՀՀ ԳԱԱ Վ. Համբարձումյանի անվան Բյուրականի աստղադիտարանի և ՀՀ ԳԱԱ հայկենսատեխնոլոգիա գիտաարտադրական կենտրոնի Մանրէների ազգային հավաքածուի ծախսերը:

Պետական բյուջեի հաշվին իրականացվող գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության ծրագրերում ընդգրկված գիտաշխատողներին գիտական աստիճանի հավելավճարների տրամադրման նպատակով 2015-2017 թվականներին հատկացվել է համապատասխանաբար՝ 938.7, 941.7 և 840.3 մլն դրամ: Իսկ ասպիրանտական և դոկտորանտական կրթաթոշակների տրամադրման ու գիտական կադրերի պատրաստման ենթածրագրերի իրականացման նպատակով 2015-2016 թվականներին հատկացվել է տարեկան 91.8 մլն դրամ, իսկ 2017 թվականին՝ 94.8 մլն դրամ:

Ենթակառուցվածքի պահպանման ու զարգացման շարունակական ծրագրերում աշխատողների միջին ամսական աշխատավարձի մեկ հաշվարկային միավորը 2015-2017 թվականներին կազմել է 80.3 հազ. դրամ:

Նպատակային-ծրագրային հետազոտությունների ֆինանսավորման նպատակով 2015 թվականին հատկացվել է 1,839.4 մլն դրամ, իսկ 2016-2017 թվականներին տարեկան՝ 1,848.0 մլն դրամ: Ֆինանսավորման այդ ծավալներից 2015 թվականին՝ 1,615.6 մլն դրամ, իսկ 2016-2017 թվական-

ներին տարեկան՝ 1,641.5 մլն դրամը տրամադրվել է Հատուկ գիտահետազոտական և փորձակոնստրուկտորական աշխատանքների իրականացման համար: Մնացած ծրագրերն իրականացվում են տեղեկատվական տեխնոլոգիաների, տեխնիկական, կենսաբանական, բժշկական, երկրի մասին գիտությունների, հնագիտության և հայագիտության բնագավառներում՝ 2015 թվականին 223.8, իսկ 2016-2017 թվականներին տարեկան՝ 206.6 մլն դրամ ֆինանսական ծավալներով: Նպատակային-ծրագրային հետազոտությունների շարքում առանձնանում են ՀՀ ԳԱԱ ինֆորմատիկայի և ավտոմատացման պրոբլեմների ինստիտուտի «Ազգային հետազոտական էլեկտրոնային ենթակառուցվածքի կիրառում բնագիտական խնդիրների լուծման համար» և «Ամպային հաշվարկների միջավայրի ստեղծում գիտական և կիրառական խնդիրների լուծման համար» 2015-2017 թվականների ծրագրերը՝ տարեկան 25.0 մլն դրամ ֆինանսական ծավալներով: Դրա իրականացման արդյունքում միավորվել և ողջ գիտական ու գիտակրթական հանրության համար հասանելի են դարձել տարբեր գիտական կազմակերպություններում և բուհերում առկա բարձր արտադրողականությամբ հաշվողական, ծրագրային, ցանցային և մասնագիտական ռեսուրսները: Ընդ որում, ազգային հետազոտական էլեկտրոնային ենթակառուցվածքից արդյունավետորեն օգտվում են ոչ միայն գիտական կազմակերպությունները և բուհերը, այլ նաև՝ ազգային սեյսմիկ ու օդերևութաբանական ծառայությունների կազմակերպությունները:

Գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության հիմնարար և կարևորագույն նշանակություն ունեցող կիրառական հետազոտությունների, ենթակառուցվածքի պահպանման ու զարգացման, ազգային արժեք ներկայացնող գիտական օբյեկտների պահպանման և նպատակային-ծրագրային հետազոտությունների 2015-2017 թվականների ծրագրերը (բացի Հատուկ գիտահետազոտական և փորձակոնստրուկտորական աշխատանքներից) իրականացվել են ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայի 34, ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության 21, ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարության 4, ՀՀ մշակույթի նախարարության 4, 5 և 4, ՀՀ կառավարության աշխատակազմի 1 (2015-2016 թվականների) և 2 (2017 թվական), ՀՀ առողջապահության նախարարության 6 և 8 (2016-2017 թվականների), ՀՀ տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարության 1, ՀՀ տարածքային կառավարման և զարգացման նախարարության 1, ՀՀ էներգետիկ ենթակառուցվածքների և բնական պաշարների նախարարության 1, Երևանի քաղաքապետարանի 2 (2015 թվականի) և 1 (2016-2017 թվականների) գիտական կազմակերպություններում: Այդ ծրագրերի 2015-2017 թվականների բյուջետային ծախսերն ըստ գերատեսչությունների բերված են Աղյուսակ 3-ում:

Աղյուսակ 3. Գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության հիմնարար և կարևորագույն նշանակություն ունեցող կիրառական հետազոտությունների, ենթակառուցվածքի պահպանման ու զարգացման, ազգային արժեք ներկայացնող գիտական օբյեկտների պահպանման և նպատակային-ծրագրային հետազոտությունների 2015-2016 թվականների բյուջետային ծախսերն ըստ գերատեսչությունների:

Հ/հ	Գերատեսչություն/ՀՀ ԳԱԱ/Երևանի քաղաքապետարան	Ֆինանսավորման ծավալները, /մլն դրամ/		2015թ. փոփոխությունը նախորդ տարվա նկատմամբ, +/-		Ֆինանսավորման ծավալները, /մլն դրամ/	2017թ. փոփոխությունը նախորդ տարվա նկատմամբ, +/-	
		2015թ.	2016թ.	մլն դրամ	%	2017թ.	մլն դրամ	%
1.	ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիա	5,368.1	5,413.3	45.2	0.84	5,473.2	59.9	1.11
2.	ՀՀ կրթության և գիտության նախարարություն	3,858.0	3,977.3	119.3	3.09	3,993.0	15.7	0.14
3.	ՀՀ պաշտպանության նախարարություն	1,615.6	1,641.5	25.9	1.60	1,641.5	0.0	0.00
4.	ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարություն	128.1	129.4	1.2	1.00	129.4	0.0	0.00
5.	ՀՀ մշակույթի նախարարություն	162.4	167.4	5.0	3.08	170.4	3.0	1.79
6.	ՀՀ կառավարության աշխատակազմ	117.4	117.4	0.0	0.00	106.6	-10.7	-9.15
7.	ՀՀ առողջապահության նախարարություն	85.7	101.8	16.1	18.78	101.8	0.0	0.00
8.	ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարություն	50.0	50.0	0.0	0.00	50.0	0.0	0.00
9.	Երևանի քաղաքապետարան*	32.3	19.7	-12.6	-38.98	19.7	0.0	0.00
10.	ՀՀ Նախագահի աշխատակազմ	38.0	39.4	1.4	3.66	39.4	0.0	0.00
11.	ՀՀ սփյուռքի նախարարություն	14.4	14.4	0.0	0.00	14.4	0.0	0.00
12.	ՀՀ տարածքային կառավարման և արտակարգ իրավիճակների նախարարության	12.5	12.6	0.1	0.50	12.6	0.0	0.00
13.	ՀՀ էներգետիկայի և բնական պաշարների նախարարություն	9.8	9.8	0.0	0.00	9.8	0.0	0.00
Ընդամենը		11,492.3	11,694.0	201.7	1.75	11,761.8	57.8	0.49
*)Երևանի քաղաքապետարանի գիտական կազմակերպությունների ֆինանսավորման ծավալների այդպիսի նվազումը պայմանավորված է նրանով, որ 2016 թվականին գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության ենթակառուցվածքի պահպանում ու զարգացում ծախսային ծրագրով քաղաքապետարանի ենթակայության տակ գտնվող «Ն.Հակոբյանի անվան ընդհանուր հիգիենայի և մասնագիտական հիվանդությունների ԳՀԻ» ՓԲԸ-ին անցել է ՀՀ առողջապահության նախարարության ենթակայությանը և պետական ֆինանսավորումը հատկացվել է ՀՀ առողջապահության նախարարությանը:								

Պայմանագրային (թեմատիկ) հետազոտությունների նպատակով 2015-2017 թվականներին հատկացվել է համապատասխանաբար՝ 1,333,010.6, 1,359,167.0 և 1,523,023.0 հազ. դրամ: Այդ ծրագրի շրջանակներում 2015 թվականին շարունակվել են ֆինանսավորվել 2013 թվականին անցկացված պայմանագրային (թեմատիկ) մրցույթի արդյունքում ֆինանսավորման երաշխավորված 159 (136-ը՝ մինչև հուլիս, իսկ 23-ը՝ մինչև օգոստոս), երիտասարդ գիտաշխատողների (մինչև 35 տարեկան) հետազոտությունների աջակցության 30 (24-ը՝ մինչև հոկտեմբեր, 6-ը՝ մինչև նոյեմբեր),

կիրառական արդյունքի ձեռքբերմանն ուղղված մրցույթի արդյունքում ֆինանսավորման երաշխավորված 14 թեմաների (մինչև դեկտեմբեր), ասպիրանտների (մինչև 35 տարեկան) հետազոտությունների աջակցության անհատական խրախուսման հերթական մեկամյա 23 (մինչև ապրիլ), 2014 թվականի մրցույթի արդյունքում ֆինանսավորման երաշխավորված «AREAL» գծային արագացուցչի վրա իրականացվելիք 5 և Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության հետ համագործակցության 6 երկկողմ (մինչև սեպտեմբեր) երկամյա թեմաները: 2015 թվականից ֆինանսավորվել են նաև «CYCLONE 18/18»-ի վրա իրականացվելիք 4 (մայիսից), Շիրակի մարզի գիտական կազմակերպություններում իրականացվող գիտական հետազոտությունների աջակցության մրցույթի արդյունքում ֆինանսավորման երաշխավորված 5 (սեպտեմբերից) և պայմանագրային (թեմատիկ) հերթական մրցույթի (2015-2017 թվականների) արդյունքում ֆինանսավորման երաշխավորված 169 (152-ը՝ դեկտեմբերից, իսկ 17-ը՝ 2016 թվականի ապրիլից) թեմաները: Պայմանագրային (թեմատիկ) ֆինանսավորման 2015 թվականի մրցույթի ժամանակ սահմանվել են հետևյալ պայմանները՝ կատարողների կազմը՝ 2-4 հոգի, կատարողների միջին ամսական վարձավճարը՝ 100.0 հազ. դրամ: Միևնույն ժամանակ 2015 թվականի փետրվարից ֆինանսավորվել են 98 բարձր արդյունավետությամբ աշխատող գիտաշխատողների խրախուսման ծրագիրը:

2016 թվականին շարունակվել են ֆինանսավորվել 2014 թվականին հայտարարված մրցույթում հաղթող ճանաչված 98 բարձր արդյունավետությամբ աշխատող գիտաշխատողների խրախուսման ծրագիրը, ինչպես նաև 2015 թվականին հայտարարված պայմանագրային (թեմատիկ) մրցույթի արդյունքում ֆինանսավորման երաշխավորված 169, Շիրակի մարզի գիտական կազմակերպություններում իրականացվող գիտական հետազոտությունների աջակցության մրցույթի արդյունքում ֆինանսավորման երաշխավորված 5, «AREAL» գծային արագացուցչի վրա իրականացվելիք 5 և «CYCLONE 18/18»-ի վրա իրականացվելիք 4 երկամյա թեմաները:

2017 թվականին շարունակվել են ֆինանսավորվել 2015 թվականին հայտարարված՝ Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության հետ համագործակցության 6 երկկողմ, գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության պայմանագրային (թեմատիկ) մրցույթի արդյունքում ֆինանսավորման երաշխավորված 169, Շիրակի մարզի գիտական կազմակերպություններում իրականացվող գիտական հետազոտությունների աջակցության մրցույթի արդյունքում ֆինանսավորման երաշխավորված 5, ինչպես նաև 2016 թվականին հայտարարված կիրառական արդյունքի ձեռքբերմանն ուղղված 9, բարձր արդյունավետությամբ աշխատող երիտասարդ (մինչև 35 տարեկան) 25 և բարձր արդյունավետությամբ աշխատող գիտաշխատողների մրցույթի արդյունքում հաղթող ճանաչված 97 գիտաշխատողների խրախուսման ծրագրերը, երկակի նշանակության ծրագրերի աջակցությանն ուղղված 4 և երիտասարդ գիտաշխատողների (մինչև 35 տարեկան) հետազոտության աջակցու-

թյանն ուղղված 37 թեմաները: 2017 թվականին ֆինանսավորմանն ավելացել են նաև՝ ասպիրանտների հետազոտության աջակցության ուղղված 28 (հունվարից), «AREAL» գծային արագացուցչի վրա իրականացվելիք 5 թեմա (հունիսից), հավելավճարի տեսքով ֆինանսավորվել են բարձր արդյունավետությամբ աշխատող 20 երիտասարդ (մինչև 35 տարեկան) գիտաշխատող (հուլիսից), ինչպես նաև՝ երկակի նշանակության ծրագրերի աջակցությանն ուղղված 4 ծրագիր (օգոստոսից):

Անհրաժեշտ է նշել, որ գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության մրցութային ծրագրերի և թեմաների ընտրության գործընթացում սկսած 2013 թվականից ներդրվել է հայտերի գնահատման նոր մեխանիզմ: Յուրաքանչյուր հայտ գիտական փորձաքննության է ենթարկվում առնվազն 2 անկախ փորձագետների կողմից, որոնց գնահատականների հիման վրա ձևավորված միջին գնահատականը կարող է կազմել հայտի վերջնական գնահատականի առավելագույն արժեքի 85% (հայտը գնահատվում է 2 փորձագետի կողմից, սակայն, եթե այդ գնահատականները տարբերվում են փորձագիտական գնահատման սանդղակի առավելագույն միավորի 50% և ավելի չափով, ապա հայտը տրվում է 3-րդ փորձագետի գնահատմանը): Մնացած 15%-ը հայտ ներկայացրած գիտահետազոտական խմբի ղեկավարի և կատարողների մասնագիտական որակավորման գնահատականն է, որը տրվում է մասնագիտական փորձագիտական խորհրդի կողմից՝ հիմք ընդունելով խմբի գիտական գործունեության արդյունքների գիտաչափական տվյալները:

Գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության մրցութային ծրագրերը դրամաշնորհայինի վերածելու և իրական մրցութային պայմանների ապահովման հիմնական նախապայմանը՝ գիտական անկախ փորձագիտական համակարգի գոյությունն է: Այդ նպատակով ՀՀ ԿԳՆ գիտության կոմիտեի կողմից ձևավորվել է գիտական փորձաքննություն իրականացնող գիտնականանների տվյալների մշտապես թարմացվող շտեմարան: 2015 թվականի դեկտեմբերի դրությամբ գիտական անկախ փորձագիտական համակարգում ընդգրկված են շուրջ 1714 գիտնական, այդ թվում՝ 518-ն արտասահմանից: Դրան զուգահեռ, 2011 թվականին ստեղծվել և եռամսյա պարբերականությամբ թարմացվում է հանրապետության գիտնականների հեղինակությամբ կամ համահեղինակությամբ հրապարակված գիտական աշխատությունների շտեմարանը:

2017 թվականին իրականացվել է պետական գիտական կազմակերպությունների հինգերորդ անձնագրավորումը, որն ընդգրկել է 2015-2016 թվականների ժամանակահատվածը: Անձնագրավորման նպատակը գիտական և գիտատեխնիկական բնագավառի ընթացիկ հետազոտությունների, կադրային ներուժի, ենթակառուցվածքների և նյութատեխնիկական բազայի ու գիտական «արտադրանքի» տվյալների շտեմարանի ստեղծումն ու պարբերական թարմացումն է: Շտեմարանը հնարավորություն է տալիս ունենալու ամբողջական տեղեկատվություն գիտության ոլորտի օբյեկտիվ

իրավիճակի մասին, իրականացնելու գիտական կազմակերպությունների գործունեության մոնիթորինգ և այլն:

1.3. Հիմնական խնդիրները

Հ/հ	Խնդրի նկարագրությունը	Առնչվող բյուջետային ծրագրի կոդը և անվանումը	Կապը ռազմավարական խնդիրների և նպատակների հետ
1	Գիտության պետական ֆինանսավորման անբավարար մակարդակը	11001 Գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության ենթակառուցվածքի պահպանում ու զարգացում	Գիտության ֆինանսավորման մեջ բյուջետային և արտաբյուջետային ֆինանսավորման ծավալների, այդ թվում՝ օտարերկրյա ֆինանսավորման ծավալների ավելացում
2	Գիտության ֆինանսավորման մեջ տնտեսության մասնավոր հատվածի մասնակցության ցածր մակարդակը	11001 Գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության ենթակառուցվածքի պահպանում ու զարգացում	Գիտության ֆինանսավորման աղբյուրների դիվերսիֆիկացիայի ապահովում, այդ թվում՝ գիտության ֆինանսավորման մեջ տնտեսության մասնավոր հատվածի ներգրավման խրախուսման մեխանիզմների ներդրում.
3	Գիտության և տեխնոլոգիաների ոլորտի կառավարման համակարգի անհամապատասխանությունը ժամանակակից չափանիշներին	11001 Գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության ենթակառուցվածքի պահպանում ու զարգացում	Գիտության և տեխնոլոգիաների ոլորտի կառավարման համակարգի կատարելագործում.
4	Գիտության որոշ բնագավառներում բարձր որակավորում ունեցող կադրերի ոչ բավարար թվաքանակը	12003 Գիտական կադրերի պատրաստման գծով նպաստների տրամադրում	Գիտական կադրերի պատրաստման պետական պատվերի ձևավորման մեխանիզմի ներդրում, գիտական աստիճանաշնորհման համակարգի և ասպիրանտական ուսուցման բովանդակային բարեփոխումների իրականացում, գիտական կադրերի պատրաստման նոր եղանակների ներդրում.
5	Գիտաշխատողների բարձր տարիքային կազմը, գիտական կադրերի պատրաստման արդյունավետ համակարգի բացակայությունը	12003 Գիտական կադրերի պատրաստման գծով նպաստների տրամադրում	Գիտական կադրերի պատրաստման ժամանակակից համակարգի ներդրումը, մասնավորապես, Հայաստանի տեխնոլոգիական հետազոտական համալսարանի ստեղծում.
6	Գիտական կազմակերպությունների մեծամասնության զարգացման ռազմավարական ծրագրերի բացակայությունը	11001 Գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության ենթակառուցվածքի	Գիտության և տեխնոլոգիաների ոլորտի կառավարման համակարգի կատարելագործում.

		պահպանում ու զարգացում	
7	Գիտական ենթակառուցվածքների մեծամասնության անհամապատասխանությունն արդի չափանիշներին	11001 Գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության ենթակառուցվածքի պահպանում ու զարգացում	Գիտության ոլորտի ենթակառուցվածքների արդիականացման, այդ թվում՝ գիտական սարքավորումների/լաբորատորիաների ձեռքբերման կամ ստեղծման դրամաշնորհային ծրագրերի իրականացում.
8	Տնտեսության կողմից գիտական հետազոտությունների իրականացման պատվերների անբավարար մակարդակը	11003 Գիտական և գիտատեխնիկական պայմանագրային (թեմատիկ) հետազոտություններ	Հիմնարար և կիրառական բնույթի՝ ներառյալ տնտեսության մեջ օգտագործվող և (կամ) երկակի նշանակություն ունեցող գիտելիքների ձեռքբերմանն ուղղված հետազոտությունների խթանում.
9	Գիտություն-արտադրություն կապի խրախուսման մեխանիզմների բացակայությունը	11003 Գիտական և գիտատեխնիկական պայմանագրային (թեմատիկ) հետազոտություններ	Գիտություն-արտադրություն կապի խրախուսման մեխանիզմների ներդրում և գիտական կազմակերպությունների գործունեության արդյունավետության գնահատման ժամանակակից համակարգի ներդրում, պետական ֆինանսավորման ծավալների և արդյունավետության համապատասխանեցում
10	Կիրառական հետազոտությունների փոքրաթիվ քանակը	11003 Գիտական և գիտատեխնիկական պայմանագրային (թեմատիկ) հետազոտություններ	Տնտեսության մեջ կիրառելի գիտական արդյունքների ձեռքբերմանն ուղղված հետազոտությունների քանակի ավելացումը և որակի բարձրացում.
11	Միջդիսցիպլինար հետազոտությունների համակարգման ոչ բավարար մակարդակը	11001 Գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության ենթակառուցվածքի պահպանում ու զարգացում	Կրթության, գիտության, տեխնոլոգիաների և ինովացիայի սիներգետիկ համակարգի ձևավորման նախադրյալների ստեղծում.

7.2.2 Գիտության ոլորտի նպատակները և գերակայությունները ՄԺԾԾ ժամանակահատվածում

2.1.Նպատակները

Գիտության ոլորտում իրականացվող բարեփոխումների հիմնական նպատակը հանրապետությունում գիտելիքի վրա հիմնված տնտեսության և հասարակության ստեղծմանը նպաստելն է: Բարեփոխումները պետք է ընթանան մի կողմից գիտական համակարգի կառավարման արդյունավետության բարձրացման, գիտության ոլորտի ենթակառուցվածքների և նյութատեխնիկական բա-

զայի արդիականացման ու կատարելագործման, մյուս կողմից՝ գիտական կազմակերպությունների աշխատանքների նորովի կազմակերպման, գիտական կադրերի նպատակային պատրաստման և տեղաբաշխման, նրանց աշխատանքների արդյունավետության բարձրացման ուղղություններով:

2.2. Գերակայությունները

	Նպատակները ՄԺԾԾ ժամանակահատվածի համար՝ (ըստ գերակայությունների նվազման)			Հիմնավորում՝ համապատասխան հղումներով կառավարության տնտեսական և քաղաքական ծրագրերին
	2019թ.	2020թ.	2021թ.	
1.	Գիտության և տեխնոլոգիաների բնագավառում միասնական քաղաքականության մշակում և իրականացում			Անհրաժեշտ է մշակել և ներդնել գիտական կազմակերպությունների գործունեության արդյունավետության գնահատման և պետական ֆինանսավորման ծավալների ու արդյունավետության համապատասխանեցման մեխանիզմներ՝ ի կատարումն ՀՀ կառավարության 2010 թվականի մայիսի 27-ի N 20 արձանագրային որոշմամբ հաստատված ՀՀ գիտության ոլորտի զարգացման 2011-2020 թվականների ռազմավարության 1-ին և 4-րդ թիրախների նպատակների, ՀՀ կառավարության 2017 թվականի օգոստոսի 17-ի N 35 արձանագրային որոշմամբ հավանության արժանացած ՀՀ գիտության ոլորտի զարգացման 2017-2020 թվականների ռազմավարական ծրագրի իրականացման միջոցառումների ժամանակացույցի 1.2 կետի:
2.	Գիտության ֆինանսավորման արդյունավետության բարձրացում, ֆինանսավորման ծավալների ավելացում			Գիտության ոլորտի ֆինանսավորման արդյունավետության բարձրացման հիմնական մեխանիզմը գիտական ծրագրերի և թեմաների ընտրության իրական մրցույթային պայմանների ապահովումն է: Պահպանելով գիտության ֆինանսավորման բազմաձևությունը՝ այն պետք է իրականացվի բացառապես ծրագրային սկզբունքով և հասցեագրված: Գիտական կազմակերպությունների ենթակառուցվածքի պահպանման ու զարգացման ծրագրերը պետք է պարունակեն գիտահետազոտական բաղադրիչ, ինչը հնարավորություն է տալիս տվյալ գիտական կազմակերպության ենթակառուցվածքի արդիականացումն ու հետագա զարգացումը պայմանավորել բացառապես իրականացվող հետազոտությունների անհրաժեշտությամբ: Առաջնահերթությունը պետք է տրվի ՀՀ կառավարության 2014 թվականի դեկտեմբերի 25-ի N 54 արձանագրային որոշմամբ հաստատված ՀՀ գիտության և տեխնիկայի զարգացման 2015-2019 թվականների գերակայությունների շրջանակներում իրականացվող հետազոտություններին: Այդ ծրագրերի ֆինանսավորման ժամանակ առանձնահատուկ ուշադրություն պետք է դարձվի՝ - հիմնարար և կիրառական բնույթի՝ ներառյալ տնտեսության մեջ օգտագործվող և (կամ) երկակի նշանակություն ունեցող գիտելիքների ձեռքբերմանն ուղղված հետազոտությունների իրականացմանը՝ ի կատարումն ՀՀ կառավարության 2010 թվականի մայիսի 27-ի N 20 արձանագրային որոշմամբ հավանության արժանացած ՀՀ գիտության ոլորտի զարգացման 2011-2020 թվականների ռազմավարության 3-րդ թիրախի նպատակների, ՀՀ կառավարության 2017 թվականի օգոստոսի 17-ի N 35 արձանագրային որոշմամբ հավանության արժանացած ՀՀ գիտության ոլորտի զարգացման 2017-2020 թվականների ռազմավարական

	րական ծրագրի իրականացման միջոցառումների ժամանակացույցի 3-րդ կետի. - հայագիտության ոլորտի առաջընթաց զարգացումն ապահովող ծրագրերի իրականացմանը՝ ի կատարումն ՀՀ կառավարության 2010 թվականի մայիսի 27-ի N 20 արձանագրային որոշմամբ հավանության արժանացած ՀՀ գիտության ոլորտի զարգացման 2011-2020 թվականների ռազմավարության 5-րդ թիրախի, 2012 թվականի հունվարի 12-ի N 1 արձանագրային որոշմամբ հավանության արժանացած հայագիտության զարգացման հայեցակարգի նպատակների, ՀՀ կառավարության 2017 թվականի օգոստոսի 17-ի N 35 արձանագրային որոշմամբ հավանության արժանացած ՀՀ գիտության ոլորտի զարգացման 2017-2020 թվականների ռազմավարական ծրագրի իրականացման միջոցառումների ժամանակացույցի 5-րդ կետի. - մեզանախագծերի իրականացմանը, մասնավորապես, համակարգաստեղծ և միջավայր ձևավորող նախաձեռնություններին՝ Ա. Ի. Ալիխանյանի անվան ազգային գիտական լաբորատորիայի (Երևանի ֆիզիկայի ինստիտուտ) և Քենդլ սինքրոտրոնային հետազոտությունների ինստիտուտի ֆինանսավորմանը՝ ի կատարումն ՀՀ կառավարության 2011 թվականի փետրվարի 17-ի N 6 արձանագրային որոշմամբ հաստատված Ինովացիոն տնտեսության ձևավորման մեկնարկային ռազմավարության հայեցակարգի 1-ին, 2-րդ և 4-րդ միջոցառումների: Պետք է շարունակել համատեղ օգտագործման գիտական սարքերի և սարքավորումների ձեռքբերման ամենամյա մրցութային ծրագիրը՝ ի կատարումն ՀՀ կառավարության 2010 թվականի մայիսի 27-ի N 20 արձանագրային որոշմամբ հավանության արժանացած ՀՀ գիտության ոլորտի զարգացման 2011-2020 թվականների ռազմավարության 2-րդ թիրախի նպատակների և ՀՀ կառավարության 2017 թվականի օգոստոսի 17-ի N 35 արձանագրային որոշմամբ հավանության արժանացած ՀՀ գիտության ոլորտի զարգացման 2017-2020 թվականների ռազմավարական ծրագրի իրականացման միջոցառումների ժամանակացույցի 2.4-րդ կետի: Անհրաժեշտ է շարունակել կիրառական արդյունքի ձեռքբերմանն ուղղված մրցութային ծրագրերը՝ արտաբյուջետային միջոցների ներգրավումով՝ ի կատարումն ՀՀ կառավարության 2010 թվականի մայիսի 27-ի N 20 արձանագրային որոշմամբ հավանության արժանացած ՀՀ գիտության ոլորտի զարգացման 2011-2020 թվականների ռազմավարության 3-րդ և 4-րդ թիրախների նպատակների, ՀՀ կառավարության 2017 թվականի օգոստոսի 17-ի N 35 արձանագրային որոշմամբ հավանության արժանացած ՀՀ գիտության ոլորտի զարգացման 2017-2020 թվականների ռազմավարական ծրագրի իրականացման միջոցառումների ժամանակացույցի 3.3 կետի: Մրցույթը պետք է իրականացնել պայմանագրային (թեմատիկ) ֆինանսավորման շրջանակներում, ինչը հնարավորություն է տալիս մրցույթի շահառուների շարքում ընդգրկել նաև ոչ պետական գիտական կազմակերպությունները, դրանց գիտահետազոտական լաբորատորիաներն ու խմբերը: Պետք է շարունակել միջազգային գիտական և գիտատեխնիկական համագործակցության զարգացմանը, համաշխարհային գիտական, գիտակրթական և գիտատեխնոլոգիական տարածքում սեփական դիրքի ձեռքբերմանն ուղղված ծրագրերը՝ ի կատարումն ՀՀ կառավարության 2010 թվականի մայիսի 27-ի N 20 արձանագրային որոշմամբ հավանության արժանացած ՀՀ գիտության ոլորտի զարգացման 2011-2020 թվականների ռազմավարության 6-րդ թիրախի նպատակների և ՀՀ

		կառավարության 2017 թվականի օգոստոսի 17-ի N 35 արձանագրային որոշմամբ հավանության արժանացած ՀՀ գիտության ոլորտի զարգացման 2017-2020 թվականների ռազմավարական ծրագրի իրականացման միջոցառումների ժամանակացույցի 6-րդ կետի: Ներկայումս համաֆինանսավորման սկզբունքով ֆինանսավորվում են միջազգային համագործակցության 70 ծրագիր, հայ-ֆրանսիական 2 լաբորատորիա, 1 խումբ և հայ-գերմանական 1 լաբորատորիա: Գործում են ՀՀ ԳԱԱ ԻԿՐԱՆԵՏ կենտրոն միջազգային կազմակերպությունը, ինչպես նաև Ա. Սալամի անվան տեսական ֆիզիկայի միջազգային կենտրոնի (ICTP) փոխկապակցված կենտրոնը՝ Երևանի պետական համալսարանի և Ա. Ի. Ալիսանյանի անվան ազգային գիտական լաբորատորիայի (Երևանի ֆիզիկայի ինստիտուտ) Տեսական ֆիզիկայի համատեղ լաբորատորիայի հենքի վրա: Նպատակային-ծրագրային հետազոտությունները պետք է առավելապես ուղղված լինեն համապետական նշանակության կիրառական բնույթի խնդիրների լուծմանը՝ ի կատարումն ՀՀ գիտության ոլորտի զարգացման 2011-2020 թվականների ռազմավարության 3-րդ թիրախի նպատակների: Այդ ծախսային ծրագրի շրջանակներում 2017 թվականին ֆինանսավորվել են 14 ծրագրեր: Պայմանագրային (թեմատիկ) ֆինանսավորումը շարունակվելու է հատկացվել որպես դրամաշնորհ՝ ՀՀ գիտության և տեխնիկայի զարգացման գերակայություններից բխող խնդիրների (այդ թվում՝ նաև կիրառական արդյունքի ձեռքբերմանն ուղղված) լուծման, ինչպես նաև այդ գերակայություններում չընդգրկված, բայց առանձնակի կարևորություն ունեցող նախաձեռնությունների ֆինանսավորման համար, իսկ թեմաների ընտրությունն իրականացվելու է մրցութային եղանակով՝ գիտական անկախ փորձաքննության հիման վրա: Սկսած 2015 թվականից այդ թեմաներն հիմնականում ընտրվում են ըստ ՀՀ կառավարության 2014 թվականի դեկտեմբերի 25-ի N 54 արձանագրային որոշմամբ հաստատված ՀՀ գիտության և տեխնիկայի զարգացման 2015-2019 թվականների գերակայությունների: Պայմանագրային (թեմատիկ) ֆինանսավորման շրջանակներում կիրառական արդյունքի ձեռքբերմանն ուղղված երկամյա ծրագրեր իրականացվում են սկսած 2013 թվականից (առաջին մրցույթի ժամանակ արտաբյուջետային միջոցների մասնաբաժինը կազմել է առնվազն 25%, իսկ երկրորդ մրցույթի ժամանակ՝ 35%): Վերոնշյալ գերակայությունների շրջանակներում: Գիտության ֆինանսավորման արդյունավետության բարձրացման ուղղությամբ պետք է ներդնել գիտական կազմակերպությունների գործունեության արդյունավետության գնահատման ժամանակակից մեխանիզմներ՝ ապահովելով պետական ֆինանսավորման ծավալների և արդյունավետության համապատասխանությունը: Գիտական կազմակերպությունների գործունեության արդյունավետության գնահատման ժամանակ հիմք պետք է հանդիսանան գիտական արդյունքի, կադրային ներուժի, նյութատեխնիկական ապահովվածության, հանրապետական և միջազգային գիտակրթական տարածքի հետ ինտեգրման մակարդակի, գիտական արդյունքի առևտրայնացման աստիճանի և ֆինանսական արդյունավետության գնահատականներն ու կազմակերպության զարգացման 3 և 5 ամյա ծրագրերը:
3.	Գիտության ոլորտում ինստիտուցիոնալ բարեփոխումների իրականացում	Գիտության ոլորտում ինստիտուցիոնալ բարեփոխումների իրականացման նպատակով պետք է անկախ գերատեսչական պատկանելությունից միավորել միևնույն գիտական ուղղության պետական գիտական կազմակերպությունները՝ ներդնելով գիտության կառավարման ժամանակակից մեթոդներ՝ ի կատարումն ՀՀ կառավարության 2010

		թվականի մայիսի 27-ի N 20 արձանագրային որոշմամբ հավանության արժանացած ՀՀ գիտության ոլորտի զարգացման 2011-2020 թվականների ռազմավարության 1-ին թիրախի նպատակների, ՀՀ կառավարության 2017 թվականի օգոստոսի 17-ի N 35 արձանագրային որոշմամբ հավանության արժանացած ՀՀ գիտության ոլորտի զարգացման 2017-2020 թվականների ռազմավարական ծրագրի իրականացման միջոցառումների ժամանակացույցի 1.3 կետի: Անհրաժեշտ է գիտական կազմակերպություններում հստակեցնել տնօրենի և գիտական խորհրդի իրավասություններն ու պարտականությունները՝ դրանցում մի կողմից արմատավորելով ժամանակակից մենեջմենթը, մյուս կողմից՝ վարչական ազդեցությունից հանելով գիտական քննարկումների ու որոշումների ընդունման գործառնությունները: Կրթության և գիտության ինտեգրման, բարձրագույն մասնագիտական կրթության ժամանակակից եղանակների ներդրման նպատակով անհրաժեշտ է ստեղծել գիտական կամ գիտակրթական գերազանցության կենտրոններ այն բնագավառներում, որտեղ իրականացվում են միջազգային մակարդակին համապատասխան հետազոտություններ ի կատարումն ՀՀ կառավարության 2010 թվականի մայիսի 27-ի N 20 արձանագրային որոշմամբ հավանության արժանացած ՀՀ գիտության ոլորտի զարգացման 2011-2020 թվականների ռազմավարության 4-րդ թիրախի նպատակների, ՀՀ կառավարության 2017 թվականի օգոստոսի 17-ի N 35 արձանագրային որոշմամբ հավանության արժանացած ՀՀ գիտության ոլորտի զարգացման 2017-2020 թվականների ռազմավարական ծրագրի իրականացման միջոցառումների ժամանակացույցի 4.1 կետի: Անհրաժեշտ է շարունակել գիտության ոլորտում ինստիտուցիոնալ բարեփոխումները՝ միևնույն գիտական ուղղության գիտական պետական կազմակերպություններն ազգային գիտական կենտրոններում միավորման, կամ, անհրաժեշտության դեպքում, գիտական կազմակերպության կազմակերպափրավական ձևի փոփոխության ուղղությամբ:
4.	Գիտական ներուժի վերարտադրության արդյունավետության բարձրացում, գիտության ոլորտում երիտասարդ կադրերի ամրապնդման ապահովում	ՀՀ գիտության ոլորտի առաջընթաց զարգացման համար սկզբունքային նշանակություն ունի գիտական կադրերի արդյունավետ վերարտադրության և սահուն սերնդափոխության ապահովման հարցը: Նպատակի ձեռքբերման համար իրականացվող քայլերը պետք է մի կողմից միտված լինեն գիտության ոլորտ երիտասարդ կադրերով համալրելուն, մյուս կողմից՝ միջին սերնդի գիտնականների թվաքանակի բարձրացմանը: Այդ ուղղությամբ անհրաժեշտ է շարունակել իրականացնել միջոցառումներ, որոնք նախատեսված են ՀՀ կառավարության 2010 թվականի մայիսի 27-ի N 20 արձանագրային որոշմամբ հավանության արժանացած ՀՀ գիտության ոլորտի զարգացման 2011-2020 թվականների ռազմավարության 2-րդ թիրախում ձևակերպված մարտավարությունով, ՀՀ կառավարության 2017 թվականի օգոստոսի 17-ի N 35 արձանագրային որոշմամբ հավանության արժանացած ՀՀ գիտության ոլորտի զարգացման 2017-2020 թվականների ռազմավարական ծրագրի իրականացման միջոցառումների ժամանակացույցի 2.3 կետով, մասնավորապես. - Ասպիրանտական կրթաթոշակի և ատենախոսական թեզի ղեկավարման համար հատկացվող գումարի ավելացում՝ մինչև հանրապետության նվազագույն ամսական աշխատավարձը և դրա կեսը: - Երիտասարդ գիտաշխատողների (մինչև 35 տարեկան) հետազոտությունների աջակցության երկամյա և ասպիրանտների (մինչև 35 տարեկան) հետազոտությունների աջակցության անհատական խրախուսման միամյա դրամաշնորհային մրցույթների կազմակերպում: - Գիտական կազմակերպություններում վարչական պաշտոններում

		աշխատանքային տարիքը 70 տարեկանով սահմանափակելու մեխանիզմների ներդրում: - Հետդոկտորանտուրայի ինստիտուտի ներդրում՝ թեկնածուական ատենախոսության պաշտպանությունից հետո առավելագույնը երկու տարի ժամկետով օտարերկրյա պետություններում գործող հայտնի գիտական կամ գիտակրթական կենտրոններում վերապատրաստվելու հնարավորություն ապահովելու նպատակով: Իհարկե, այս մեխանիզմի ներդրման պարտադիր պայման պետք է լինի հետդոկտորանտուրայից հետո ՀՀ վերադառնալու և որոշակի ժամանակահատված հանրապետության գիտական պետական կազմակերպություններում աշխատելու պայմանը: - Պետական գիտական ծրագրերում և թեմաներում ընդգրկված բարձր արդյունավետությամբ աշխատող գիտաշխատողների խրախուսման ամենամյա ծրագրի իրականացում՝ մրցութային կարգով ընտրված մինչև 100 գիտաշխատողի տրամադրելով ամսական 135.0 հազ. դրամ հավելավճար: - Պետական գիտական ծրագրերում և թեմաներում ընդգրկված բարձր արդյունավետությամբ աշխատող երիտասարդ գիտաշխատողների (մինչև 35 տարեկան) խրախուսման ամենամյա ծրագրի իրականացում՝ մրցութային կարգով ընտրված մինչև 20 երիտասարդ գիտաշխատողի տրամադրելով ամսական 75.0 հազ. դրամ հավելավճար: - Հատուկ նշանակության հետազոտություններ իրականացնող, երկամյա դրամաշնորհային մրցույթների կազմակերպում: Գիտահետազոտական լաբորատորիաներին տարեկան տրամադրելով պայմանագրային (թեմատիկ) գիտական թեմաների ֆինանսավորման տարեկան առավելագույն ծավալների կրկնապատիկ աջակցություն: - Միջազգային ճանաչում ունեցող գիտաշխատողների, այդ թվում՝ նաև օտարերկրյա պետությունում բնակվող, գիտական նախաձեռնությունների իրականացման համար համապատասխան գիտահետազոտական լաբորատորիաների կամ խմբերի ստեղծման, այդ թվում՝ հատուկ նշանակության հետազոտություններ իրականացնող, եռամյա դրամաշնորհային մրցույթների կազմակերպում՝ գիտական գերազանցության կենտրոնների ձևավորման հինքերի ստեղծման նպատակով՝ ՀՀ գիտության և տեխնիկայի զարգացման 2015-2019 թվականների գերակայությունների շրջանակներում մինչև 7 դրամաշնորհի տրամադրում՝ սահմանելով յուրաքանչյուրի տարեկան ֆինանսավորման ծավալները մինչև պայմանագրային (թեմատիկ) գիտական թեմաների ֆինանսավորման տարեկան առավելագույն ծավալների կրկնապատիկը:

7.2.3 ՄԺԾԾ Ժամանակահատվածում ոլորտում իրականացվելիք ծախսային ծրագրերը (պարտավորությունները)

3.1. Գոյություն ունեցող ծախսային ծրագրերը (պարտավորությունները)

2018 թվականի պետական բյուջեով գիտության ոլորտին հատկացվելու է 14,276.8 մլն դրամ: 2019-2021 թվականներին նախատեսվում է պահպանել ընթացիկ տարվա մակարդակը:

ՀՀ կառավարության 2010 թվականի մայիսի 27-ի N 20 արձանագրային որոշմամբ հավանության արժանացած ՀՀ գիտության ոլորտի զարգացման 2011-2020 թվականների ռազմավարությունը և ՀՀ կառավարության 2017 թվականի օգոստոսի 17-ի N 35 արձանագրային որոշմամբ հավանության արժանացած ՀՀ գիտության ոլորտի զարգացման 2017-2020 թվականների ռազմավարական ծրագիրը ենթադրում են պետական բյուջեից և տնտեսության մասնավոր հատվածից գիտության ոլորտին հատկացվող ֆինանսական ծավալների ավելացում: Այդպիսի մոտեցումը պայմանավորված է ինչպես ժամանակակից տնտեսության և հասարակության զարգացման գործում գիտության առանցքային դերով, այնպես էլ հանրապետությունում գիտելիքահենք տնտեսություն ստեղծելու համար անհրաժեշտ բարձր մասնագիտական որակավորում ունեցող կադրերի պատրաստման հրամայականով: Գիտության ոլորտի ֆինանսավորման ավելացումը զգալիորեն կմեծացնի նաև գիտական արդյունքի առևտրայնացմանն ուղղված հետազոտությունների մասնաբաժինը, կնպաստի դրանց ներդրմանը տնտեսության մեջ, հնարավորություն կտա զարգացնելու ինովացիոն տեխնոլոգիաների վրա հիմնված փոքր ու միջին ձեռնարկատիրությունը, կնպաստի նոր աշխատատեղերի ստեղծմանը:

2019-2021 թվականներին շարունակվելու են պետական բյուջեի ֆինանսավորմամբ իրականացվող գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության բազային, պետական նպատակային-ծրագրային և պայմանագրային (թեմատիկ) ֆինանսավորումները: Գիտական ծրագրերի և թեմաների ֆինանսավորումն իրականացվելու է բացառապես ծրագրային սկզբունքով:

Գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության բազային ֆինանսավորումը հատկացվելու է մրցութային կարգով ընտրված հիմնարար և կարևորագույն նշանակություն ունեցող կիրառական հետազոտությունների, միջգերատեսչական հանձնաժողովի կողմից ընտրված գիտական կազմակերպությունների ենթակառուցվածքի պահպանման ու զարգացման, ազգային արժեք ներկայացնող գիտական օբյեկտների պահպանման, գիտական կադրերի պատրաստման, գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության ապահովման, ինչպես նաև մրցութային կարգով ընտրված համատեղ օգտագործման գիտական սարքավորումների ձեռքբերման և միջազգային համագործակցության ծրագրերի իրականացման նպատակով:

Գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության նպատակային-ծրագրային ֆինանսավորումը հատկացվելու է գերատեսչությունների կողմից մշակված, այդ թվում՝ երկակի նշանակության հիմնախնդիրների լուծման նպատակով: Կատարման ենթակա հիմնախնդիրների ցանկն ընտրվելու է միջգերատեսչական հանձնաժողովի կողմից, հաստատվելու է ՀՀ կառավարության կողմից, իսկ դրանց լուծմանն ուղղված ծրագրերի ընտրությունն իրականացվելու է մրցութային կարգով՝ ըստ «Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի:

Գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության պայմանագրային (թեմատիկ) ֆինանսավորումը հատկացվելու է որպես դրամաշնորհ՝ գիտական անկախ փորձաքննության արդյունքների հիման վրա, մրցութային կարգով ընտրված հետազոտական նախագծերի իրականացման և գիտահետազոտական լաբորատորիաների աջակցության, միջազգային ճանաչում ունեցող գիտնականների նախաձեռնությունների խրախուսման նպատակով: Մասնավորապես, շարունակվում են Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության հետ համագործակցային ծրագիրը, Շիրակի մարզի գիտական կազմակերպություններում իրականացվող գիտական հետազոտությունների աջակցության ծրագիրը, կիրառական արդյունքի ձեռքբերմանն ուղղված թեմաների, երիտասարդ գիտաշխատողների (մինչև 35 տարեկան) հետազոտությունների աջակցության, ինչպես նաև ասպիրանտների (մինչև 35 տարեկան) հետազոտությունների աջակցության ծրագրերը, պետական գիտական ծրագրերում ընդգրկված բարձր արդյունավետությամբ աշխատող գիտաշխատողների, այդ թվում՝ նաև երիտասարդ գիտաշխատողների (մինչև 35 տարեկան) անհատական խրախուսման և «AREAL» գծային արագացուցչի վրա իրականացվելիք ծրագրերը:

Բազային ֆինանսավորմամբ իրականացվող շարունակական ծրագրերում աշխատողների միջին ամսական աշխատավարձի մեկ հաշվարկային միավորը 2017-2018 թվականներին կազմել է 80.3 հազ. դրամ: 2019-2021 թվականների համար նախատեսվում է պահպանել ֆինանսավորման նույն մակարդակը՝ 80.3 հազ. դրամ:

7.2.4 Ոլորտի գծով ֆինանսական պահանջների ամփոփում 2018-2021 թվականների ժամանակահատվածի համար

Աղյուսակ 4. Ոլորտի (համակարգի) ծրագրերի գծով 2018-2021 թվականների ծախսերի կանխատեսում (ամփոփ)

(մլն դրամ)							
		2018թ.	2019թ.	փոփոխությունը %ով	2020թ.	փոփոխությունը %ով	2021թ.
	Գիտություն /առանց կապիտալ ծախսերի/, ընդամենը	14276.0	14276.0	0.0	14276.0	0.00	14276.0
	այդ թվում՝						

1	Բազային ֆինանսավորում	10400.8	10470.8	0.00	10470.8	0.00	10470.8
	տեսակարար կշիռը գիտության ընդհանուր ծախսերի մեջ (%)	72.85	73.34		73.34		73.34
	այդ թվում՝						
	գիտաշխատողներին գիտա- կան աստիճանների համար տրվող հավելավճարներ	812.4	812.40	0.00	812.40	0.00	812.40
	տեսակարար կշիռը գիտության ընդհանուր ծախսերի մեջ (%)	5.69	5.69		5.69		5.69
2	Նպատակային-ծրագրային ֆինանսավորում	2568.5	2568.5	0.00	2568.5	0.00	2568.5
	տեսակարար կշիռը գիտության ընդհանուր ծախսերի մեջ (%)	17.99	17.99		17.99		17.99
3	Պայմանագրային (թեմատիկ) ֆինանսավորում	1306.7	1236.7	0.00	1236.7	0.00	1236.7
	տեսակարար կշիռը գիտության ընդհանուր ծախսերի մեջ (%)	9.15	8.66		8.66		8.66

ԳԼՈՒԽ 8. ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅՈՒՆ

8.1 ՈԼՈՐՏԻ ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

8.1.1 ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ

Հայաստանի Հանրապետությունում առողջապահությունը հանդիսանում է Հայաստանի Հանրապետության պետական քաղաքականության գերակա ուղղություններից մեկը: Արդի մարտահրավերներին դիմակայելու համար անհրաժեշտ է ունենալ առողջ հասարակություն: Առողջապահության ոլորտում քաղաքականությունն ուղղված է լինելու հիվանդությունների կանխարգելմանը՝ առողջ կենսակերպի պայմաններ ստեղծելու միջոցով:

Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը շարունակելու է առողջապահության ոլորտում իրականացվող բարեփոխումները՝ նպատակ հետապնդելով առողջապահության ծառայությունների մատչելիության, հասանելիության և որակի բարձրացման ճանապարհով բարելավել բնակչության առողջական վիճակի բնութագրիչները:

Հայաստանի Հանրապետության առողջապահության նախարարությունը՝ որպես առողջապահության ոլորտի լիազոր մարմին, մշակում և իրականացնում է առողջապահության բնագավառում Հայաստանի Հանրապետության կառավարության քաղաքականությունը, մասնավորապես իրականացնում է՝ առողջապահության զարգացման քաղաքականության, պետական նպատակային ծրագրերի մշակումը, դրանց իրականացման կազմակերպումը, սանիտար-համաճարակային անվտանգության ապահովումը, բնակչության առաջնային և մասնագիտացված բժշկական օգնության ու ծառայությունների ապահովման կազմակերպումը, մոր և մանկան առողջության պահպանմանն ուղղված քաղաքականության իրականացումը, բնակչության առողջության բարելավման միջոցառումների կազմակերպումը և առողջական վիճակի ուսումնասիրությունը, հաշմանդամության ու մահացության նվազեցման ծրագրերի մշակումը և իրագործումը:

Առողջապահության ոլորտում մատուցվող հիմնական ծառայությունների շրջանակը ընդգրկում է՝ մարդու և հանրային առողջության պահպանումը, բնակչության առողջության բարելավումը, հիվանդությունների կանխարգելումը, վաղ հայտնաբերումը, բնակչությանը որակյալ բուժօգնության մատուցումը, ընդ որում վերջիններս իրականացվում են նպատակային ծրագրերի և ենթածրագրերի միջոցով: Նշված ծրագրերից յուրաքանչյուրը բխում է մի շարք միջպետական համաձայնագրերից, «Բնակչության բժշկական օգնության և սպասարկման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքից, Հայաստանի Հանրապետության կառավարության

մի շարք որոշումներից կամ համապատասխան գերատեսչության անհատական և նորմատիվային հրամաններից:

8.1.1.1 Դեղորայքի տրամադրում ամբուլատոր-պոլիկլինիկական, հիվանդանոցային բուժօգնություն ստացողներին և հատուկ խմբերում ընդգրկված ֆիզիկական անձանց

Բնակչությանը պատշաճ որակի բժշկական օգնության և սպասարկման ծառայություն մատուցելու գործում կարևոր նշանակություն ունի Հայաստանի Հանրապետությունում անվտանգ, արդյունավետ և որակյալ դեղերի առկայությունը և դրանց մատչելիությունը՝ համապատասխան տեսականիով:

Իրավական դաշտի կատարելագործման, բնակչությանն անվտանգ, արդյունավետ և որակյալ դեղերով ապահովման նպատակով 2016 թվականի դեկտեմբերի 15-ին ուժի մեջ է մտել «Դեղերի մասին» Հայաստանի Հանրապետության նոր օրենքը և «Դեղերի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի կիրարկումն ապահովող միջոցառումների ցանկը հաստատելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության վարչապետի 2016 թվականի օգոստոսի 11-ի N 736-Ա որոշումը:

Հայաստանի Հանրապետության առողջապահության նախարարության կողմից դեղորայքային ապահովումը իրականացվում է Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 23 նոյեմբերի 2006 թվականի «Անվճար կամ արտոնյալ պայմաններով դեղեր ձեռք բերելու իրավունք ունեցող բնակչության սոցիալական խմբերի և հիվանդությունների ցանկերը հաստատելու մասին» N 1717-Ն որոշման համաձայն, ըստ հետևյալ հիվանդությունների ցանկի՝ հոգեկան հիվանդությունների, չարորակ նորագոյացությունների, շաքարային և ոչ շաքարային դիաբետի, տուբերկուլյոզի, էպիլեպսիայի, պարբերական հիվանդության, քրոնիկ երիկամային անբավարարության, ֆենիլկետոնուրիայի և անհաս նորածինների շնչառական խանգարման համախտանիշի և մարդու իմունային անբավարարության (ՄԻԱՎ) վարակի դեպքերում:

Նշյալ ծրագրի շրջանակում իրականացվում է նաև Հայաստանի Հանրապետության պետական այլ մարմինների (Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանության նախարարության, Հայաստանի Հանրապետության ոստիկանության, Հայաստանի Հանրապետության ազգային անվտանգության ծառայության, Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարության քրեակատարողական վարչության, Հայաստանի Հանրապետության արտակարգ իրավիճակների նախարարության և Հայաստանի Հանրապետության պետական պահպանության ծառայության) ենթակայության տակ գտնվող բուժհաստություններին և բուժկետներին դեղագործական ապրանքներով ապահովումը:

8.1.1.2 Արտահիվանդանոցային բժշկական ծառայությունների մատուցում

Առողջության առաջնային պահպանման ոլորտի շահառուներ են հանդիսանում Հայաստանի Հանրապետության ամբողջ բնակչությունն՝ անկախ տարիքից և սեռից:

Առողջության առաջնային պահպանման բնագավառում Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջեի միջոցների հաշվին իրականացվում է ամբուլատոր-պոլիկլինիկական հաստատություններում գրանցված բնակչության համար ամբուլատոր-պոլիկլինիկական բժշկական օգնություն և սպասարկում, որը ներառում է ընտանեկան բժշկի և տեղամասային թերապևտի (մանկաբույժի) կողմից բնակչության առողջության պահպանման, հիվանդությունների կանխարգելման, հիվանդների բժշկական օգնության և նրանց նկատմամբ շարունակական հսկողության ապահովման, անհրաժեշտության դեպքում, հիվանդանոցային բուժման կարիք ունեցողների հոսպիտալացման կազմակերպման միջոցառումների իրականացումը, ըստ բժշկական ցուցումների լաբորատոր-գործիքային ախտորոշիչ հետազոտությունների իրականացումը, ամբուլատոր-պոլիկլինիկական օղակի և դիսպանսերների նեղ մասնագետների կողմից բնակչության բուժական-խորհրդատվական մասնագիտացված օգնության ապահովումը, տնային կանչերի իրականացումը, ընտանեկան բժշկի, տեղամասային թերապևտի (մանկաբույժի), իսկ առանձին հիվանդությունների գծով՝ համապատասխան մասնագետի նշանակմամբ, անվճար կամ արտոնյալ պայմաններով դեղեր ստանալու իրավունք ունեցող անձանց դեղերով ապահովումը:

«Առողջության առաջնային պահպանման ծառայություններ մատուցող բժշկի ընտրության և նրա մոտ բնակչության գրանցման կարգը հաստատելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2006 թվականի մարտի 6-ի N 420-Ն որոշման համաձայն սահմանվում են առողջության առաջնային պահպանման ծառայություններ մատուցող բժշկի ընտրության, նրա մոտ բնակչության գրանցման, ինչպես նաև առողջության առաջնային պահպանման ծառայություններ մատուցող բժշկին փոխելու հետ կապված հարաբերությունները:

Հանրապետությունում առաջնային օղակի բարեփոխումներն ուղղվել են ընտանեկան բժշկության ներդրման համար նպաստավոր պայմանների ստեղծմանը, որպես կառուցվածքային առավել արդյունավետ ու նպատակահարմար մոդելի, որի հիմնական ուղղվածությունն է հիվանդությունների կանխարգելումն ու վաղ հայտնաբերումը, բուժման և վերականգնողական միջոցառումների կազմակերպումը:

«Հայաստանի Հանրապետությունում ընտանեկան բժիշկների անհատական և խմբային անկախ պրակտիկաների իրականացման կարգը հաստատելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2007 թվականի ապրիլի 19-ի թիվ 497-Ն որոշման համաձայն սահմանվել են Հայաստանի Հանրապետությունում ընտանեկան բժիշկների անհատական և

խմբային անկախ պրակտիկաների իրականացման կարգը, պարտադիր պահանջներն ու պայմանները:

Որոշակի աշխատանքներ են տարվել առաջնային բուժօգնության մակարդակում բուժօգնության որակի բարելավման, առավել տարածված ոչ վարակիչ և վարակիչ հիվանդությունների դեմ պայքարի, հանրային առողջապահության մոտեցումների ամրագրման, սոցիալական և առողջապահական ծառայությունների ինտեգրման ու այդ խնդրում համայնքների մասնակցության ապահովման ուղղությամբ:

Հայաստանի Հանրապետության կառավարության հավանությանն է արժանացել «Առավել տարածված ոչ վարակիչ հիվանդությունների դեմ պայքարի 2016-2020 թվականների ծրագրին հավանություն տալու մասին» Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2016 թվականի փետրվարի 4-ի նիստի N 4 արձանագրային որոշումը:

Բուժօգնության առաջնային օղակի հետագա զարգացումը շարունակելու է մնալ առողջապահական ոլորտի գործունեության հիմնական թիրախը, քանի որ աղքատության հաղթահարման և անհավասարության մեղմման ու կայուն զարգացման տեսանկյունից կարևոր դերակատարություն ունի: Այն հնարավորություն է ընձեռում ապահովելու որակյալ և մատչելի բուժօգնություն ու դրանով պայմանավորված սոցիալական արդարության ու հավասարության սկզբունքներ բնակչության բոլոր խմբերի համար:

Հայաստանի Հանրապետությունում երեխաների և կանանց կեցության բարելավման և առողջության պահպանության խնդիրները գտնվում են պետության հովանավորության ներքո:

2015 թվականի նոյեմբերի 19-ին ընդունվել է Հայաստանի Հանրապետության կառավարության «Մանուկներին և վաղ տարիքի երեխաներին անվտանգ և համապատասխան (համարժեք) սնուցում ապահովելու նպատակով կրծքով կերակրման խրախուսման ազգային ծրագիրը և ծրագրի իրականացման 2016-2020 թվականների գործողությունների ժամանակացույցը հաստատելու մասին» N 1353-Ն որոշումը, որով սահմանվել են հստակ միջոցառումներ՝ ուղղված կրծքով կերակրման քարոզչությանը, տեղեկատվության հավաքմանն ու վերլուծությանը, կրծքով կերակրման խրախուսման վերաբերյալ բուժաշխատողների կրթմանը, առողջապահական կազմակերպություններում նորածիններին բարյացակամ ծառայությունների տրամադրմանը, կերակրող մայրերի և նրանց երեխաների համար նպաստավոր պայմանների ստեղծմանը, հանրային իրազեկվածության բարձրացմանը և միջգերատեսչական համագործակցության ապահովմանը:

Հայաստանի Հանրապետության կառավարության հավանությանն են արժանացել «Հայաստանի Հանրապետությունում 2017-2021 թվականների ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ-ի կանխարգելման պետական նպատակային ծրագրին, ծրագրի առաջնահերթ միջոցառումների ցանկին

հավանություն տալու մասին» Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2017 թվականի հունիսի 15-ի նիստի N 25 և «Հայաստանի Հանրապետության բնակչության շտապ բժշկական օգնության և սպասարկման 2016-2020 թվականների ռազմավարությանը հավանություն տալու մասին» Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2016 թվականի ապրիլի 15-ի նիստի N 14 արձանագրային որոշումները:

Հանրապետության տարածքում շտապ բժշկական օգնության կանչերի միջոցով իրականացվում է արտահիվանդանոցային անհետաձգելի բժշկական օգնության ապահովումը ամբողջ բնակչության համար:

8.1.1.3 Հիվանդանոցային ընդհանուր բնույթի ծառայություններ

Հիվանդանոցային բժշկական օգնության կազմակերպումը ներառում է սոցիալական կախվածություն և հատուկ նշանակություն ունեցող հիվանդությունների դեմ պայքարն ու սոցիալապես անապահով և առանձին (հատուկ) խմբերում ընդգրկված անձանց բժշկական օգնության ապահովման կազմակերպումը, որոնք ամրագրված են Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2004 թվականի մարտի 4-ի «Պետության կողմից երաշխավորված անվճար և արտոնյալ պայմաններով բժշկական օգնության և սպասարկման մասին» N 318-Ն որոշմամբ:

Հայաստանի Հանրապետության հիվանդանոցային բուժօժանդությունների որակի ապահովումը և շարունակական բարելավումն առողջապահության ոլորտում իրականացվող բարեփոխումների առաջնահերթ ուղղություններից մեկն է: Վերջինիս հետ պայմանավորված Հայաստանի Հանրապետության կառավարության հավանությանն է արժանացել «Հայաստանի Հանրապետության հիվանդանոցային բուժօժանդությունների որակի ապահովման ռազմավարությունն ապահովող միջոցառումների ցանկին հավանություն տալու մասին» Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2015 թվականի նոյեմբերի 26-ի նիստի N 52 արձանագրային որոշումը:

Հայաստանի Հանրապետության կառավարության հավանությանն են արժանացել «Տրավմատիզմի կանխարգելման 2015-2020 թվականների միջոցառումների ծրագրին հավանություն տալու մասին» Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2015 թվականի դեկտեմբերի 17-ի նիստի N 55 և «Հայաստանի Հանրապետությունում տուբերկուլյոզի կառավարման 2016-2020 թվականների ազգային ռազմավարությանը և Հայաստանի Հանրապետությունում տուբերկուլյոզի կառավարման 2016-2020 թվականների ազգային ռազմավարության միջոցառումների ծրագրին հավանություն տալու մասին» 2016 թվականի մարտի 24-ի նիստի N 11 արձանագրային որոշումները: Հայաստանի Հանրապետությունում տուբերկուլյոզի կառավարման 2016-2020 թվականների ազգային ռազմավարության նպատակն է Հայաստանի Հանրապետությունում կանխել տուբերկուլյոզ հիվանդության տարածումը, ինչպես նաև

նվազեցնել դեղակայուն տուբերկույրզով վարակված հիվանդների թիվը՝ ողջ բնակչությանը տուբերկույրզի կանխարգելման, ախտորոշման և բուժման համընդհանուր հասանելիության ապահովման ճանապարհով՝ դրանով իսկ նպաստելով նաև տուբերկույրզով հիվանդացության նվազեցմանը և տարածման կասեցմանը:

2014 թվականին ընդունվել է «Սոցիալական փաթեթի շահառուների առողջապահական փաթեթի շրջանակներում պետության կողմից երաշխավորված անվճար բժշկական օգնության և սպասարկման կազմակերպման ու ֆինանսավորման կարգը, սոցիալական փաթեթի շահառուի պարտադիր կանխարգելիչ բժշկական քննության փաթեթը, ինչպես նաև առողջապահական փաթեթի հասանելիության նպատակով էլեկտրոնային շտեմարանի ձևավորման ու վարման կարգը հաստատելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2014 թվականի մարտի 27-ի N 375-Ն որոշումը, որում արտացոլված են պետական հիմնարկների և կազմակերպությունների աշխատողների առողջապահական փաթեթի շրջանակներում պետության կողմից երաշխավորված անվճար բժշկական օգնության ու սպասարկման կազմակերպման և ֆինանսավորման կարգը, պետության կողմից երաշխավորված անվճար բժշկական օգնության ու սպասարկման ծառայությունների փաթեթը, Հայաստանի Հանրապետության առողջապահության նախարարության և ապահովագրության ծառայություններ մատուցող ընկերությունների միջև կնքվող պայմանագրի օրինակելի ձևը և առողջապահական փաթեթի հասանելիության նպատակով էլեկտրոնային շտեմարանի ձևավորման ու վարման կարգը: 2017 թվականի իրականացված լայնածավալ բարեփոխումների շնորհիվ ներդրվել է պետական հիմնարկներում աշխատողների առողջության ապահովագրության համակարգը, որը հնարավորություն է տալիս օգտվել բժշկական ծառայություններից Հայաստանի Հանրապետությունում գործող մեծ քանակի բժշկական հաստատություններում՝ սեփական ընտրությամբ:

Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2013 թվականի հուլիսի 25-ի «Սոցիալական փաթեթի շահառու հանդիսացող զինծառայողների և նրանց հավասարեցված անձանց, նրանց ընտանիքների անդամների, ինչպես նաև փրկարար ծառայության ծառայողների և նրանց ընտանիքների անդամների, ժամկետային պարտադիր զինվորական ծառայության շարքային և կրտսեր ենթասպայական կազմի զինծառայողների համար պետության կողմից երաշխավորված անվճար բժշկական օգնության ու սպասարկման կազմակերպման ու ֆինանսավորման կարգը, ինչպես նաև Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2000 թվականի օգոստոսի 28-ի N 517 որոշումն ուժը կորցրած ճանաչելու մասին» N 806-Ն որոշմամբ հաստատվել է նշյալ որոշման մեջ ներառված շահառուների պետության կողմից երաշխավորված անվճար բժշկական օգնության ու սպասարկման կազմակերպման և ֆինանսավորման կարգը, պետության կողմից երաշխավորված անվճար բժշկական օգնության ու

սպասարկման ծառայությունների փաթեթը և պետության կողմից երաշխավորված անվճար բժշկական օգնության ու սպասարկման ուղեգրի ձևը:

Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2004 թվականի մարտի 4-ի «Պետության կողմից երաշխավորված անվճար և արտոնյալ պայմաններով բժշկական օգնության և սպասարկման մասին» N 318-Ն որոշման համաձայն արտոնյալ պայմաններով տրամադրվում են բժշկական օգնության և սպասարկման հետևյալ տեսակները և ծառայությունները՝ անհետաձգելի բժշկական օգնության ծառայությունները, սեռական ճանապարհով փոխանցվող հիվանդությունների բժշկական օգնության ծառայությունները, ուռուցքաբանական և արյունաբանական հիվանդությունների բժշկական օգնության ծառայությունները և գինեկոլոգիական հիվանդությունների բժշկական օգնության ծառայությունները:

Հայաստանի Հանրապետության կառավարության հավանությանն են արժանացել «Վերարտադրողական առողջության բարելավման ռազմավարությանը և 2016-2020 թվականների գործողությունների ծրագրին հավանություն տալու մասին» Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2016 թվականի հունիսի 23-ի նիստի N 24 և «Երեխաների և դեռահասների առողջության բարելավման ռազմավարությանը և 2016-2020 թվականների գործողությունների ծրագրին հավանություն տալու մասին» Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2016 թվականի սեպտեմբերի 2-ի նիստի N 34 արձանագրային որոշումները: Այս երկու ռազմավարական փաստաթղթերը հիմնված են Միավորված ազգերի կազմակերպության (ՄԱԿ) կողմից հռչակված գլոբալ և տարածաշրջանային ոլորտային ռազմավարությունների վրա և ուղղված են ՄԱԿ-ի կողմից 2015 թվականին ընդունված «Փոխենք մեր աշխարհը. Օրակարգում կայուն զարգացում մինչև 2030 թվական» հռչակագրից բխող կայուն զարգացման նպատակների հաղթահարմանը:

8.1.1.4 Հանրային առողջապահական ծառայություններ

Բնակչության սանիտարահամաճարակային անվտանգության ապահովումը պետական կարևորագույն խնդիրներից է և երաշխավորվում է «Հայաստանի Հանրապետության բնակչության սանիտարահամաճարակային անվտանգության ապահովման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով: Այս համակարգի անխափան գործունեության ապահովումը կենսական նշանակություն ունի երկրի սոցիալ-տնտեսական զարգացման և բնակչության առողջության պահպանման բնագավառում:

Սանիտարահամաճարակային անվտանգության ապահովման նպատակով շարունակական աշխատանքներ են տարվում հանրային առողջության և առողջապահության, հիգիենիկ և համաճարակային անվտանգության ապահովման միասնական պետական քաղաքականության ձևավորման, դրա իրականացման, կազմակերպական ու մեթոդաբանական ղեկավարման,

հիվանդությունների վերահսկման և կանխարգելման ոլորտում մասնագիտացված լաբորատոր փորձագիտական հետազոտությունների, վարակիչ և ոչ վարակիչ հիվանդությունների, քիմիական թունավորումների, ճառագայթային ախտահարումների կանխարգելմանն ուղղված համալիր միջոցառումների, վարակիչ հիվանդությունների բռնկումների և հիվանդությունների աշխուժացման դեպքում արագ արձագանքման գործողությունների, բնակչության զանգվածային անընկալության ապահովմանն ուղղված միջոցառումների, բնակչության առողջության վրա շրջակա միջավայրի գործոնների ազդեցության մոնիտորինգի կազմակերպման, համընդհանուր լաբորատոր ցանցի գործունեության համակարգման ապահովման ուղղությամբ:

Հայաստանի Հանրապետությունում իմունականխարգելման աշխատանքներն իրականացվում են Հայաստանի Հանրապետության կառավարության հավանությանն արժանացած «2016-2020 թվականների իմունականխարգելման ազգային ծրագրին, ազգային ծրագրի առաջնահերթ միջոցառումների ցանկին, պատվաստումների ազգային օրացույցին, իմունականխարգելման ազգային ծրագրի ակնկալվող արդյունքներին և պատվաստման կամ կանխարգելման միջազգային վկայականի ձևին հավանություն տալու մասին» Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2016 թվականի մարտի 17-ի նիստի N 10 արձանագրային որոշման համաձայն, որի նպատակն է կառավարելի վարակիչ հիվանդություններով հիվանդացության նվազեցումը, կառավարելի վարակիչ հիվանդություններից մահվան դեպքերի կանխումը և վարակիչ հիվանդությունների նկատմամբ բնակչության անընկալության ապահովումը:

Հայաստանի Հանրապետությունում արյան, դրա բաղադրամասերի շրջանառության, դոնորության և ցուցաբերվող փոխներարկումային բժշկական օգնության որակի և անվտանգության հետ կապված հարաբերությունները կարգավորվում են «Մարդու արյան և դրա բաղադրամասերի դոնորության և փոխներարկումային բժշկական օգնության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով և դրանից բխող ենթաօրենսդրական ակտերով՝ կառավարության որոշումներով և Հայաստանի Հանրապետության առողջապահության նախարարի հրամաններով:

Փոխներարկումային բժշկական օգնությունն՝ ազգային առողջապահության համակարգի մի մասն է և անուղղակի կերպով արտահայտում է առողջապահության ողջ համակարգի որակն ու անվտանգությունը: Արյան ծառայության դերը հատկապես կարևորվում է արտակարգ իրավիճակների ժամանակ, երբ մեծ քանակ է կազմում տուժածների թիվը, որոնց բուժման անհետաձգելի գործողությունների շարքում կարևորվում է արյան բաղադրամասերի փոխներարկումը, ինչի շնորհիվ հնարավոր է զգալիորեն բարձրացնել ապաքինված հիվանդների թիվը, կրճատել բուժման ժամկետը:

Հայաստանի Հանրապետությունում արյունը հավաքագրվում է «Պրոֆեսոր Ռ. Օ. Յոլյանի անվան արյունաբանական կենտրոն» ՓԲԸ-ում, մարզային 5 արյան փոխներարկման կայաններում, Երևանի տարբեր բուժհաստատությունների կազմում գործող 10 արյան փոխներարկման բաժանմունքներում, իսկ Արարատի, Տավուշի և Վայոց Ձորի մարզերում՝ մարզային հիվանդանոցների կազմում գործող 5 արյան փոխներարկման բաժանմունքներում:

8.1.1.5 Առողջապահության ոլորտի այլ հարակից ծառայություններ

Դատաբժշկական և գենետիկ ծառայությունների շրջանակում իրականացվում են դիակների, կենդանի անձանց, իրեղեն ապացույցների, դատաքիմիական, դատաբժշկաքրեագիտական, դատագենետիկ, հյուսվածքաբանական և դատակենսաբանական փորձաքննություններ, ինչպես նաև դիակների արտաշիրիմումներ: Այն իրականացնում է «Դատաբժշկական գիտագործնական կենտրոն» պետական ոչ առևտրային կազմակերպությունը, որը իր 11 մարզային բաժիններով սպասարկում է Հայաստանի Հանրապետության դատախազությանը, Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության և Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանության նախարարություններին, ինչպես նաև Հայաստանի Հանրապետության ազգային անվտանգության ծառայությանը և ոստիկանությանը: Իրականացվող դատաբժշկական փորձաքննությունների միջոցով բացահայտվում են մարդու կյանքի և առողջության դեմ ուղղված հանցագործությունների մանրամասները:

Պաթանատոմիական ծառայությունների շրջանակում իրականացվում է հիվանդությունների ճշտված ախտորոշում՝ սեկցիոն, վիրահատական և բիոպսիոն նյութերի հետազոտության միջոցով, մանկական դիակների դիահերծում, մահվան պատճառների ճշտում: Մատուցվող ծառայությունների նպատակն է իրականացնել ախտաբանաանատոմիական հետազոտություններ ինչպես մեռելաձիներին, այնպես էլ մինչև 7 օրեկան մահացած նորածինների շրջանում: Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2012 թվականի օգոստոսի 23-ի «Ախտաբանաանատոմիական հերծումների՝ ներառյալ պարտադիր կարգով իրականացվող ախտաբանաանատոմիական հերծումների անցկացման կարգը հաստատելու և Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2000 թվականի նոյեմբերի 6-ի N 715 որոշումն ուժը կորցրած ճանաչելու մասին» N 1082-Ն որոշման համաձայն պերինատալ (շուրջծննդյան) մահացության դեպքերը պետք է ենթարկվեն պարտադիր ախտաբանաանատոմիական հետազոտման:

Հաշմանդամ և կարիքավոր երեխաներին օրթեզներով և կորսետներով ապահովման ծառայությունների շրջանակում սոցիալապես անապահով և հատուկ խմբերում ընդգրկված երեխաներին տրամադրվում են օրթեզներ և կորսետներ, որոնց օգնությամբ հնարավոր է շտկել բնածին կամ ձեռքբերովի խնդիրները և հետագայում խուսափել հաշմանդամությունից:

Առողջ ապրելակերպի խթանման և հանրային իրազեկման ծառայությունների շրջանակում իրականացվում է ամենամյա պետական նպատակային ծրագրերի շրջանակներում «Պետության կողմից երաշխավորված անվճար և արտոնյալ պայմաններով բժշկական օգնության և սպասարկման մասին» Հայաստանի Հանրապետության կառավարության որոշման ու դրանից բխող Հայաստանի Հանրապետության առողջապահության նախարարության կողմից մշակված և ընդունված նորմատիվային ակտերի, ինչպես նաև դեղերի հատկացման կարգի, մարզեր կատարած այցելությունների, բնակչության հիգիենիկ և հակահամաճարակային անվտանգության հիմնախնդիրների, տուբերկուլյոզի դեմ պայքարի ազգային ծրագրի, ընտանեկան բժշկության ներդրման գործընթացի, սեռավարակների կանխարգելման վերաբերյալ լուսաբանում մամուլում, առողջապահական հեռուստահաղորդումների պատրաստում և հեռարձակում մետրային հեռուստատեսությամբ՝ ուղիղ եթերի և ինտերակտիվ կապի միջոցներով: Հայաստանի Հանրապետությունում տպագրվող 4 տարբեր թերթերի միջոցով իրականացվում են առողջապահության ոլորտի հանրային լուսաբանման ծառայություններ՝ տարեկան շուրջ 44 հոդվածի հրատարակում:

Բժշկական օգնության մասնագիտական, խորհրդատվական և կազմակերպամեթոդական աջակցության ծառայությունների շրջանակում իրականացվում են Հայաստանի Հանրապետության առողջապահության ոլորտի վիճակագրական հաշվետվությունների հետ կապված վերլուծական աշխատանքների տեխնիկական սպասարկում, ծխելու դեմ պայքարի ծրագրի ռազմավարության միջոցառումներ, մասնագիտական գործունեության հավաստագրման ծառայություններ, Հայաստանի Հանրապետության առողջապահության արդյունավետության գնահատման տարեկան զեկույցի կազմման և նորմատիվ փաստաթղթերի մշակման աշխատանքներ, Հայաստանի Հանրապետության մարզերի և Երևան քաղաքի առողջապահության համակարգերի քարտեզագրման ծառայություններ, թմրամիջոցների և թմրամիջոցներից կախվածության մոնիտորինգի տարեկան զեկույցի կազմման աշխատանքներ և այլն:

Մարդասիրական օգնության կարգով ստացվող դեղերի և դեղագործական արտադրանքի ստացման, մաքսագերծման և բաշխման ծառայությունների շրջանակում իրականացվում է մարդասիրական օգնության կարգով ստացվող դեղերի և բժշկական պարագաների ստացումը, մաքսագերծումը և բաշխումը:

Առողջապահության ոլորտում մատուցվող հիմնական ծառայությունների շրջանակը ամփոփվում է ստորև բերված աղյուսակում:

Աղյուսակ 8.1 Առողջապահության ոլորտում մատուցվող հիմնական ծառայությունների շրջանակի նկարագրության ամփոփ աղյուսակ

N	Ծառայությունների շրջանակի նկարագրություն	Շահառուների շրջանակի նկարագրություն	Պետական հատվածի կողմից ծառայության փոխհատուցման ծավալը
1	Բնակչությանն արտոնյալ և անվճար պայմաններով դեղերի ապահովում. ա/ անվճար կամ արտոնյալ պայմաններով ամբուլատոր-պոլիկլինիկական բժշկական հաստատությունների միջոցով դեղեր ձեռք բերելու իրավունք ունեցող բնակչության սոցիալական խմբեր, բ/ առանձին հիվանդությունների տեսակներ, որոնց առկայության դեպքում ամբուլատոր-պոլիկլինիկական, դիսպանսերային և հիվանդանոցային բժշկական հաստատությունների միջոցով դեղերը հիվանդներին տրվում են անվճար:	ա/ ՀՀ բնակչության սոցիալական խմբեր, բ/ ՀՀ ամբողջ բնակչություն (Հիմք՝ ՀՀ կառավարության 23.11.2006թ. N 1717-Ն որոշմամբ հաստատված ցանկեր):	Անվճար հատկացվող դեղերի մասով՝ ամբողջությամբ, արտոնյալ պայմաններով հատկացվող դեղերի մասով՝ մասնակի: Պետական նպատակային ծրագրով թիրախը սահմանվում է շահառուների 90% ներգրավվածությամբ:
2	Բնակչության առողջության առաջնային պահպանման ապահովում:	ՀՀ ամբողջ բնակչություն:	Պետության կողմից անվճար արտահիվանդանոցային (ամբուլատոր-պոլիկլինիկական) բուժօգնության և ծառայությունների մասով:
3	Բնակչության արտահիվանդանոցային շտապ բժշկական օգնության ծառայությունների ապահովում:	ՀՀ ամբողջ բնակչություն:	Պետական հատվածի կողմից ծառայությունը փոխհատուցվում է ամբողջությամբ:
4	Մոր և մանկան առողջության պահպանման ապահովում:	ՀՀ տարածքում բնակվող կանայք և երեխաները:	Վերարտադրողական տարիքի կանանց հղիության, ծննդաբերության և հետծննդյան շրջանում (ծառայությունների ամբողջ ծավալի տրամադրման մասով), ինչպես նաև մինչև 18 տարեկան երեխաներին ամբուլատոր-պոլիկլինիկական ու անհետաձգելի հիվանդանոցային բուժօգնության և մինչև 7 տարեկան երեխաներին հիվանդանոցային բուժօգնության տրամադրում՝ ծառայությունների ողջ ծավալով, իսկ մնացած ծառայությունների մասով՝ մասնակի:

5	Սոցիալական կախվածություն և հատուկ նշանակություն ունեցող հիվանդությունների բուժօգնության ապահովում	ՀՀ տարածքում բնակվող բոլոր քաղաքացիները:	Ըստ սահմանված ծառայությունների մասով ամբողջությամբ:
6	Բնակչության սոցիալապես անապահով և առանձին /հատուկ/ խմբերում ընդգրկված անձանց հիվանդանոցային մասնագիտացված բժշկական օգնության ապահովում:	Պետական պատվերի շրջանակներում անվճար հիվանդանոցային բուժօգնությունից օգտվում են միայն ՀՀ կառավարության 04.03.2004թ. թիվ 318-Ն որոշմամբ և հետագա փոփոխություններով հաստատված բնակչության սոցիալապես անապահով և առանձին /հատուկ/ խմբերում ընդգրկված անձինք:	Ըստ սահմանված ծառայությունների մասով ամբողջությամբ:
7	Սոցիալական փաթեթի շահառուներին առողջապահական փաթեթի շրջանակներում պետության կողմից երաշխավորված անվճար բժշկական օգնության և սպասարկման ապահովում:	ՀՀ պետական հիմնարկների և կազմակերպությունների աշխատողները, զինծառայողները և նրանց հավասարեցված անձինք, նրանց ընտանիքի անդամները, փրկարար ծառայության ծառայողները և նրանց ընտանիքի անդամները, ժամկետային պարտադիր զինվորական ծառայության շարքային և կրտսեր ենթասպայական կազմի զինծառայողները:	Սոցիալական (առողջապահական) փաթեթում սահմանված ծառայությունների մասով՝ ամբողջությամբ:
8	Բնակչության սանիտարահամաճարակային անվտանգության ապահովման, իմունականիսարգելման, ախտահանման և արյան հավաքագրման ծառայություններ, որոնք հիմնականում պետական մենաշնորհային ծառայություններ են:	ՀՀ ողջ բնակչությունը:	Պետական հատվածի կողմից ծառայությունը փոխհատուցվում է ամբողջությամբ:
9	Առողջապահության ոլորտի այլ հարակից ծառայություններ, որոնք աջակցում են վերը թվարկված ծառայությունների արդյունավետության բարձրացմանը, վիճակագրական տվյալների հավաքագրմանը և մշակ-	ՀՀ ողջ բնակչությունը (ուղղակիորեն կամ անուղղակիորեն):	Պետական հատվածի կողմից ծառայությունը փոխհատուցվում է ամբողջությամբ:

	մանր, փորձագիտական ծառայությունների մատուցմանը և այլն:		

8.1.2 ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏԻ ՎԵՐՋԻՆ ՏԱՐԻՆԵՐԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՄԻՏՈՒՄՆԵՐԸ

8.1.2.1 Դեղորայքի տրամադրում ամբուլատոր-պոլիկլինիկական, հիվանդանոցային բուժօգնություն ստացողներին և հատուկ խմբերում ընդգրկված ֆիզիկական անձանց

Ամբուլատոր-պոլիկլինիկական, հիվանդանոցային բուժօգնություն ստացողներին և հատուկ խմբերում ընդգրկված ֆիզիկական անձանց դեղորայքի տրամադրման նպատակով 2016 թվականին ծախսվել է շուրջ 3.3 մլրդ դրամ, իսկ 2017 թվականին՝ շուրջ 3.5 մլրդ դրամ: 2016 թվականի համեմատ նշյալ ծախսերը աճել են 6.0%-ով: 2016-2017 թվականներին կարևորվել է կենտրոնացված կարգով ձեռքբերվող դեղերի անվանացանկի համալրումը նորագույն բուժման սխեմաների համար անհրաժեշտ դեղերով, պարբերաբար իրականացվել են դեղագործական շուկայում դեղերի գների ուսումնասիրություններ և բժշկական հաստատությունների կողմից բնակչությանն անվճար կամ արտոնյալ պայմաններով տրվող դեղերի գների վերահսկողություն:

2017 թվականին ծրագրի շրջանակում 9 հիվանդություններից 7 հիվանդության դեղապահովումը կազմել է 100%, իսկ 2 հիվանդության դեղապահովումը՝ 80-83%:

2017 թվականին իրականացվել է նաև 1-ին շարքի հակատուբերկուլյոզային և կողմնակի ազդեցության դեղերով ապահովում, իսկ մորից երեխային վարակի փոխանցումը կանխելու նպատակով՝ հղիների շրջանում ՄԻԱՎ ախտորոշման թեստ հավաքածուների ձեռքբերում և ապահովում:

8.1.2.2 Արտահիվանդանոցային բժշկական ծառայությունների մատուցում

Բնակչության առողջության առաջնային պահպանման ոլորտում Հայաստանի Հանրապետության պետական քաղաքականությունը վերջին տարիներին ուղղված է եղել առողջապահության համակարգի ֆինանսավորման ներկա մակարդակի պայմաններում անվճար ամբուլատոր-պոլիկլինիկական բուժօգնության կազմակերպմանն՝ առաջնային (ամբուլատոր-պոլիկլինիկական) օղակի բոլոր մակարդակներում, առանց տեսակների և ծավալների սահմանափակման: Արդյունքում՝ 2006 թվականին մեկ բնակչի միջին հաճախման ցուցանիշը կազմել է 2.8 հաճախում և տարեցտարի աճելով 2008 թվականին կազմել է 3.3, 2009 թվականին՝ 3.5, 2012 թվականին՝ 3.8, իսկ 2015-2016 թվականներին՝ 4.1: Համեմատության համար նշենք, որ վերոնշյալ ցուցանիշը 1980 թվականին կազմել է 9.0, իսկ 1985 թվականին՝ 10.5:

Առողջության առաջնային պահպանման հաստատություններ բնակչության հաճախումների ավելացման միտումը թույլ է տալիս եզրահանգել, որ այն հետևանք է այդ մակարդակում բնակչության համար բժշկական օգնության և սպասարկման մատչելիության:

2016-2017 թվականներին շարունակվել է շեշտը դրվել ամբուլատոր-պոլիկլինիկական օղակի դերի բարձրացման, կանխարգելիչ ուղղվածության ուժեղացման, բնակչության համար բուժօգնության այդ մակարդակում բժշկական օգնություն ստանալու մատչելիության ապահովման ու որակի բարելավման, առողջության առաջնային պահպանման ծառայություններ մատուցողների կողմից որակյալ բուժօգնության տրամադրման խրախուսման և ըստ կատարողականի փոխհատուցման մեխանիզմների ներդրման վրա:

Արդյունքում իրականացվել է՝

- ամբուլատոր-պոլիկլինիկական օղակում անվճար բուժօգնության և ծառայությունների մատուցման գործընթացի շարունակականության ապահովում՝ այն բնակչության համար առավել մատչելի դարձնելու նպատակով,

- առաջնային օղակում իրականացվող բուժօգնության և մատուցվող ծառայությունների որակի վերահսկում և բարելավում,

- առավել տարածված ոչ վարակիչ հիվանդությունների վաղ հայտնաբերման, ախտորոշման ու կանխարգելման ճանապարհով բնակչության առողջության հիմնական ցուցանիշների բարելավում: Այդ հիվանդությունների բարդությունների, հաշմանդամության և մահացության ցուցանիշների կրճատում,

- բնակչի կողմից առողջության առաջնային ծառայություններ մատուցող բժշկի ազատ ընտրության գործընթացի շարունակականության ապահովում և դրա հիման վրա ընտանեկան բժշկության անկախ պրակտիկաների ստեղծում:

Առողջության առաջնային պահպանման ծառայություններ մատուցողների կողմից (ընտանեկան բժիշկ, տեղամասային թերապևտ, տեղամասային մանկաբույժ) որակյալ բուժօգնության տրամադրման խրախուսման նպատակով 2015 թվականին 350 բուժհաստատություններից խրախուսական ֆինանսավորում ստացան 246-ը, 2016 թվականին՝ 361 բուժհաստատություններից խրախուսական ֆինանսավորում ստացան 320-ը, իսկ 2017 թվականին՝ 350 բուժհաստատություններից խրախուսական ֆինանսավորում են ստացել 320-ը: Բուժանձնակազմի խրախուսական վարձատրությունը 2015 թվականին կազմել է 125.5 մլն դրամ, 2016 թվականին՝ 376.4 մլն դրամ (այդ թվում 180.4 մլն դրամ տրամադրվել է Համաշխարհային բանկի կողմից), իսկ 2017 թվականին՝ 367.2 մլն դրամ (այդ թվում 137.4 մլն դրամ տրամադրվել է Համաշխարհային բանկի կողմից):

Ամբուլատոր-պոլիկլինիկական ծառայության որակի բարելավման հիմնական ուղղվածությունն առողջության առաջնային պահպանման ծառայությունների հզորացումն է և այդ ենթատեքստում կարևորվում է ընտանեկան բժշկության ինստիտուտի կայացումը:

2015 թվականին հանրապետությունում գործել են 5, 2016-2017 թվականներին 6 ընտանեկան բժշկության անհատական և խմբային անկախ պրակտիկաներ, որոնք մատուցել են առողջության առաջնային պահպանման ծառայություններ պետական պատվերի շրջանակում:

2017 թվականի պետական բյուջեից արտահիվանդանոցային ծառայությունների ձեռքբերմանը տրամադրվել է 26.6 մլրդ դրամ, որից 10.6 մլրդ դրամ ուղղվել է բնակչության առողջության առաջնային պահպանմանը և բժշկական օգնության բարելավմանը:

8.5 մլրդ դրամ ծախսվել է մասնագիտացված բժշկական ծառայությունների ձեռքբերման նպատակով:

Մանկաբարձագինեկոլոգիական բժշկական օգնության ծառայությունների շրջանակում ապահովվել է շուրջ 45.0 հազար հղիների նախածննդյան հսկողություն, ծննդալուծում է իրականացվել շուրջ 37.8 հազարի դեպքում, 16.7 հազար հղի ստացել է ստացիոնար հետազոտություն և բուժում:

Արագ արձագանքման արտագնա ծառայությունների միջոցով անհետաձգելի մանկաբարձագինեկոլոգիական, մանկական և նեոնատոլոգիական ծառայություններ են տրամադրվել մարզերի բժշկական կազմակերպություններին, կատարվել է 1164 կանչի սպասարկում, շուրջ 951-ի դեպքում՝ հիվանդների տեղափոխմամբ, ինչը զգալի նպաստել է ծանր դեպքերի բարեհաջող ելքերին:

Ոչ վարակիչ հիվանդությունների կանխարգելման, մասնավորապես արգանդի վզիկի քաղցկեղի կանխարգելման ծրագրի շրջանակում իրականացվել է շուրջ 60.9 հազար ՊԱՊ թեստի հետազոտություն:

Մտավոր, հոգեկան, լսողական, ֆիզիկական, շարժողական և այլ զարգացման խանգարումներով երեխաների գնահատման և վերականգնողական բուժման ծառայությունների շրջանակում իրականացվել է շուրջ 40.7 հազար ամբուլատոր հաճախում:

Շարունակաբար իրականացվել են նորածնային սկրինինգ ծրագրեր՝ ուղղված նորածինների մոտ բնածին հիպոթերիոզի, ֆենիլկենոտոնուրիայի և լսողության խանգարումների վաղ հայտնաբերմանը:

2016-2017 թվականներին բուժօգնության որակի բարելավմանն է ուղղվել ապացուցողական բժշկության սկզբունքներով մշակված ուղեցույցների և գործելակարգերի ներդրումը:

Բարելավվել է բացառապես կրծքով սնուցման ցուցանիշը՝ հասնելով 45%-ի:

Վերջին տասնամյակում ավելի քան 2 անգամ կրճատվել է սակավարյունության տարածվածությունը թե կանանց և թե երեխաների մոտ (մինչև 5 տարեկան երեխաների մոտ 2016 թվականին այն կազմել է 17%՝ 2005 թվականի 37%-ի փոխարեն):

Առավել տարածված ոչ վարակիչ հիվանդությունների վաղ հայտնաբերման և կանխարգելման նպատակով 2015 թվականի հունվարի 1-ից մեկնարկել է «Հիվանդությունների կանխարգելում և վերահսկում» ծրագրի շրջանակում իրականացվող ՈՎՀ (Ոչ վարակիչ հիվանդությունների) սկրինինգային ծրագիրը, որի շրջանակում 35-ից 68 տարեկան Հայաստանի բոլոր քաղաքացիները հնարավորություն ունեն անվճար հետազոտվելու սպասարկող առողջության առաջնային պահպանման բժշկական հաստատություններում՝ զարկերակային գերճնման և շաքարային դիաբետի վաղ հայտնաբերման ու ախտորոշման, իսկ 30-ից 60 տարեկան բոլոր կանայք՝ արգանդի պարանոցի նախաքաղցկեղի վաղ ախտորոշման և քաղցկեղի կանխարգելման նպատակով:

Վերջին տարիներին զգալի աճել է հեմոդիալիզի կարիք ունեցող շահառուների թիվը: 2017 թվականի ավարտին հեմոդիալիզի քվոտաների թիվը հասել է 830-ի՝ նախորդ տարվա 812-ի փոխարեն: Հեմոդիալիզի անցկացման ծառայությունների ծախսերը 2017 թվականին կազմել են 2.2 մլրդ դրամ:

Հայաստանի Հանրապետությունում մարդու իմունային անբավարարության վիրուսով (ՄԻԱՎ) պայմանավորված հիվանդության և ձեռքբերովի իմունային անբավարարության համախտանիշի (ՁԻԱՀ) դեպքերի արձանագրումը սկսվել է 1988 թվականից: Մինչև 2018 թվականի մայիսի 31-ը գրանցվել է ՄԻԱՎ վարակի 3084 դեպք Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիների շրջանում (ներառյալ երեխաների շրջանում արձանագրված ՄԻԱՎ վարակի 54 դեպք):

ՄԻԱՎ վարակով պացիենտների դիսպանսերային հսկողությունը սկսվել է իրականացվել 2005 թվականից՝ Գլոբալ հիմնադրամի կողմից աջակցվող ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ-ի կանխարգելման պետական նպատակային ծրագրի շրջանակում մատակարարվող թեստ-հավաքածուների, լաբորատոր և բժշկական նշանակության ապրանքների, նյութերի և ստեղծված լաբորատոր ենթակառուցվածքների շնորհիվ: 2016-2017 թվականների ընթացքում դիսպանսերային հսկողության է վերցվել ՄԻԱՎ վարակով 630 նոր պացիենտ: 2017 թվականին դիսպանսերային հսկողության վերցվածների թիվը կազմել է 1774 (2016 թվականի 1559-ի դիմաց): 2017 թվականին հակառետրովիրուսային (ՀՌՎ) բուժում ստացողների թիվը կազմել է 1530 (2016 թվականի 1188-ի դիմաց): «ՁԻԱՀ-ի կանխարգելման հանրապետական կենտրոն» ՊՈԱԿ-ում 2017 թվականի ընթացքում իրականացվել է ՄԻԱՎ-ի վերաբերյալ 51092 հետազոտություն, որը գերազանցում է 2016 թվականի ընթացքում իրականացված հետազոտությունների թիվը ավելի

քան 17%-ով: ՄԻԱՎ-ի վերաբերյալ հետազոտությունների թվի աճի շնորհիվ բարելավվել է ՄԻԱՎ վարակի հայտնաբերումը:

2016-2017 թվականների ընթացքում մորից երեխային ՄԻԱՎ-ի փոխանցման կանխարգելում է տրամադրվել ՄԻԱՎ վարակ ունեցող 70 հղի կնոջ, 72 նորածին ստացել է կանխարգելիչ ՀՌՎ բուժում:

ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ-ի կանխարգելման և բուժօգնության ծառայություններին Հայաստանի Հանրապետության 2017 թվականի պետական բյուջեով տրամադրվել է 262.9 մլն դրամ: Նախորդ տարվա համեմատ նշված ծախսերը նվազել են 8 տոկոսով: Դրա հետ մեկտեղ, նախորդ տարվա համեմատ մատուցված ծառայությունների ծավալը աճել է: 2017 թվականին «ՁԻԱՀ-ի կանխարգելման հանրապետական կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի բժշկական անձնակազմի կողմից մատուցված ծառայությունների 96%-ը կատարվել է անհատույց ստացված բժշկական և լաբորատոր նշանակության ապրանքների հաշվին:

2016 թվականի առավել նշանակալից իրադարձություններից է ԱՀԿ-ի վալիդացիայի գլոբալ խորհրդատվական կոմիտեի կողմից Հայաստանի ճանաչումը՝ որպես մորից երեխային ՄԻԱՎ-ի փոխանցումը վերացրած երկիր:

«Շտապ բժշկական օգնության ծառայություններ» ծրագրի գծով պետության կողմից երաշխավորված անվճար բուժօգնության և սպասարկման շրջանակում 2017 թվականին ֆինանսավորվել է 435.5 հազար կանչ, փաստացի ծախսերը կազմել են շուրջ 3.2 մլրդ դրամ (2010 թվականին նշյալ ծախսերը կազմել են շուրջ 1.5 մլրդ դրամ):

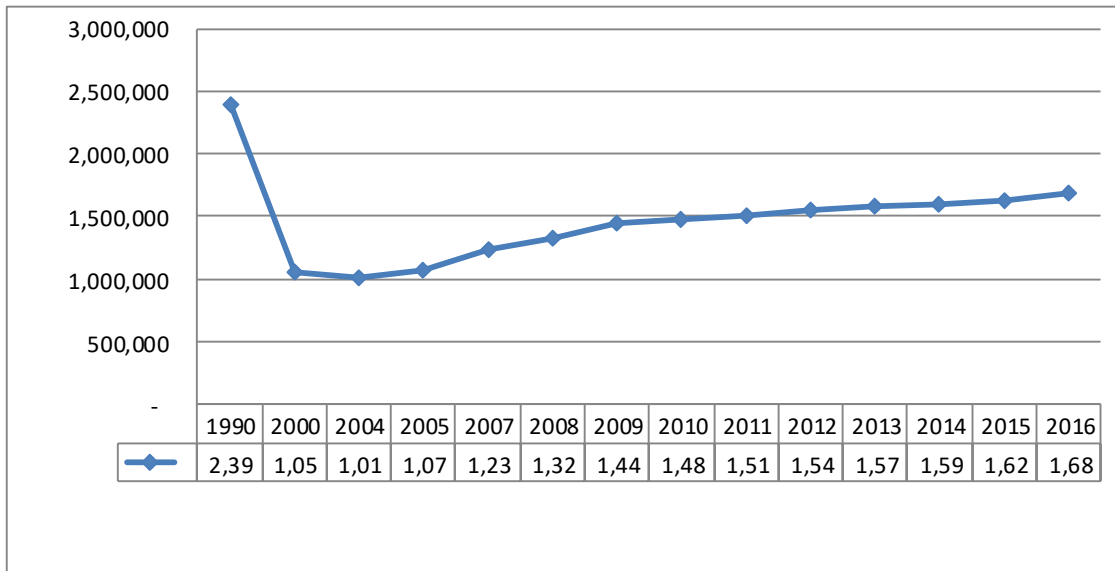
Կյանքին վտանգ սպառնացող իրավիճակներում շտապ բժշկական օգնության ծառայության կողմից ցուցաբերվող շտապ և անհետաձգելի բժշկական օգնության և սպասարկման կանոնակարգման նպատակով 2016-2017 թվականներին ներդրվել են շտապ բժշկական օգնության ծառայության կողմից ցուցաբերվող շտապ և անհետաձգելի բժշկական օգնություն և սպասարկում իրականացնելու վերաբերյալ թվով 15 գործելակարգերը:

Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջեի միջոցների հաշվին 2017 թվականին ձեռք է բերվել 10 շտապ բժշկական օգնության (ժամանակակից և նորագույն սարքավորումներով ու պարագաներով հագեցված) մեքենա, որը տրամադրվել է 8 համայնքներ սպասարկող մարզային բժշկական կենտրոններին: Նոր մեքենաները նախատեսված են հիմնականում լեռնային բնակավայրերի համար:

8.1.2.3 Հիվանդանոցային ընդհանուր բնույթի ծառայություններ

Բնակչության առողջությունը բնութագրող ցուցանիշների դինամիկայի վերաբերյալ առավել ճշգրիտ պատկերացում կազմելու նպատակով վերլուծությունը կատարվել է հիմնվելով գրանցված հիվանդությունների բացարձակ թվերի վրա:

Գծանկար 8.1 Բնակչության ընդհանուր հիվանդացության վերլուծությունը Հայաստանում, հազար դեպք

Աղբյուր՝ ՀՀ ԱՆ առողջապահության տեղեկատվական վերլուծական կենտրոն

Հիվանդությունների բացարձակ թվերի վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ վերջին քսանվեց տարվա ընթացքում 30.0%-ով պակասել են հիվանդացության դեպքերը, սակայն վերջին տասներկու տարիների ընթացքում այն դրսևորել է աճի միտում և 2016 թվականին 2004 թվականի նկատմամբ հիվանդացության դեպքերը աճել են շուրջ 66%-ով, դրսևորելով տարբեր հիվանդությունների խմբերի համար տարբեր վարքագծեր:

2016 թվականին ավելացել են ինչպես ընդհանուր գրանցված հիվանդությունների դեպքերի թիվը, այնպես էլ կյանքում առաջին անգամ հայտնաբերված հիվանդությունների ընդհանուր դեպքերի թիվը, սակայն առանձին հիվանդությունների գծով դրսևորվել է նվազման միտում:

Տուբերկուլյոզի դեմ պայքարի ազգային ծրագրի շրջանակում իրականացված մի շարք համալիր միջոցառումների արդյունքում տարեցտարի նվազել է տուբերկուլյոզով հիվանդության կյանքում առաջին անգամ հայտնաբերված դեպքերի թիվը:

Հայաստանում էականորոն աճել է ոչ վարակիչ հիվանդությունների բացասական ազդեցությունը հանրային առողջության վրա՝ հայ հասարակությանն ու պետությանը կանգնեցնելով տնտեսական նոր մարտահրավերների առջև: Ազգային տվյալների համաձայն սրտանոթային հիվանդությունները, քաղցկեղը և շաքարային դիաբետը կազմում են մահվան բոլոր դեպքերի շուրջ երկու երրորդը: Միայն արյան շրջանառության համակարգի հիվանդություններից մահվան պատճառները կազմում են ընդհանուր մահվան պատճառների 40 տոկոսը, իսկ չարորակ նորագոյացություններով պայմանավորված՝ ընդհանուր մահվան դեպքերի 20 տոկոսը:

2016 թվականին արձանագրվել է մահացության 28.2 հազ. դեպք: 2015 թվականի համեմատ մահվան դեպքերը աճել են 2 տոկոսով:

2016 թվականին Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջեից հիվանդանոցային ծառայությունների ձեռքբերման ծախսերը կազմել են 40.3 մլրդ դրամ, իսկ 2017 թվականին 39,8 մլրդ դրամ:

Պետության կողմից երաշխավորված անվճար հիվանդանոցային բժշկական օգնության շրջանակներում 2013 թվականին բուժօգնություն են ստացել սոցիալապես անապահով և առանձին (հատուկ) խմբերում ընդգրկված շուրջ 46.0 հազար հիվանդ, 2014 թվականին՝ 61.4 հազար հիվանդ, 2015 թվականին՝ 62.4 հազար հիվանդ, 2016 թվականին՝ 63.1 հազար հիվանդ, իսկ 2017 թվականին՝ 64.5 հազար հիվանդ: Վերոնշյալ հիվանդների բժշկական օգնության համար «Սոցիալապես անապահով և հատուկ խմբերում ընդգրկվածներին բժշկական օգնության ծառայություններ» ծրագրից 2013 թվականին տրամադրվել է 4,312.8 մլն դրամ, 2014 թվականին՝ 6,575.7 մլն դրամ, 2015 թվականին՝ 7,438.2 մլն դրամ, 2016 թվականին՝ 6,378.5 մլն դրամ, իսկ 2017 թվականին՝ 6,331.0 մլն դրամ:

Պետական հիմնարկների և կազմակերպությունների աշխատողների բժշկական օգնության և սպասարկման ծառայությունների ծախսերը 2017 թվականին կազմել են 2,870.0 մլն դրամ: Այս ծրագրի շրջանակում պետության կողմից երաշխավորված անվճար հիվանդանոցային բժշկական օգնության և սպասարկման շրջանակներում 2017 թվականին բուժօգնություն է մատուցվել 12.0 հազար հիվանդի՝ 2016 թվականի 9.9 հազարի դիմաց: Միաժամանակ իրականացվել են սոցիալական փաթեթի 95.6 հազար շահառուների պարտադիր կանխարգելիչ բժշկական քննություններ:

Զինծառայողների, ինչպես նաև փրկարար ծառայողների և նրանց ընտանիքների անդամների համար բժշկական օգնության ծառայությունների ձեռքբերման ծախսերը 2017 թվականին կազմել են 2,219.9 մլն դրամ: Ծրագրի շրջանակում պետության կողմից երաշխավորված անվճար հիվանդանոցային բժշկական օգնության և սպասարկման շրջանակներում բուժօգնություն է մատուցվել շուրջ 14.6 հազար հիվանդին՝ 2016 թվականի 12.7 հազար հիվանդի դիմաց:

2017 թվականին 11.5 մլրդ դրամ օգտագործվել է մասնագիտացված հիվանդանոցային ծառայությունների ձեռքբերման նպատակով: Ծախսերը գրեթե պահպանվել են 2016 թվականի մակարդակին:

Տուբերկուլյոզի դեմ պայքարի ազգային ծրագրի շրջանակում 2017 թվականին շարունակվել են իրականացվել մի շարք համալիր միջոցառումների հիվանդների թվաքանակի նվազեցման և ծախսերի կրճատման ուղղությամբ, արդյունքում 2017 թվականին տուբերկուլյոզի բժշկական օգնության ծառայությունների ծախսերը նախորդ տարվա նկատմամբ նվազել են 6%-

ով: 2017 թվականին հիվանդանոցային դեպքերի թիվը կազմել է 3.5 հազար՝ 2016 թվականի 3.7 հազարի դիմաց:

Առողջապահության ոլորտի ռեսուրսների ռացիոնալ տեղաբաշխման և արդյունավետության բարձրացման նպատակով ուսումնասիրություններ են իրականացվել հոգեբուժության ոլորտում փաստացի մատուցվող ծառայությունների, հիվանդանոցների ծանրաբեռնվածության և բուժման կարիք ունեցող անձանց քանակների վերաբերյալ և այս ծառայությունն իրականացնող համակարգում 2017 թվականին իրականացվել է օպտիմալացման գործընթաց:

2017 թվականի պետական բյուջեից մոր և մանկան բժշկական ծառայությունների ձեռքբերմանը տրամադրվել է շուրջ 14.9 մլրդ դրամ: 2016 թվականի համեմատ նշված ծախսերն նվազել են 3%-ով, որը հիմնականում պայմանավորված է ծնունդների թվաքանակի նվազմամբ:

2017 թվականին «Երեխաների առողջության պետական հավաստագրի» ծրագրի շրջանակում իրականացվել է երեխաների հիվանդանոցային բուժման շուրջ 67.0 հազար դեպքի վարում:

2017 թվականին երեխաների վերականգնողական բուժօգնության ծրագրի շրջանակում իրականացվել է հաշմանդամ և խրոնիկ հիվանդ երեխաների, այդ թվում աուտիզմով տառապող երեխաների առողջարանային/վերականգնողական բուժում մասնագիտացված կենտրոններում և առողջարաններում:

2017 թվականին անհասության ռետինոպատիայի վաղ հայտաբերման նպատակով շարունակվել են իրականացվել նորածինների սկրինինգ, ինչպես նաև անհասության ռետինոպատիա ունեցող 3 նորածինների մոտ կատարվել է վիրտեոռետինալ վիրահատություն:

Իրականացված ռազմավարությունների և ծրագրային միջոցառումների շնորհիվ մոր և մանկան առողջության պահպանման ոլորտում արձանագրվել են զգալի դրական զարգացումներ:

Վերջին տարիներին Հայաստանում բարելավվել է մայրական մահացության ցուցանիշը (դեպքերի թիվը՝ 100,000 կենդանի ծնունդի նկատմամբ), որը համարվում է մայրության առողջության վիճակն արտացոլող ինտեգրալ ցուցանիշ: Ըստ Հայաստանի ազգային վիճակագրության ծառայության տվյալների մայրական մահացության 2013-2015 թվականների ինդեքսը կազմել է 18.2՝ 100,000 կենդանի ծնվածի հաշվով, 1999-2001 թվականների՝ 40.3-ի համեմատ: Մայրական մահացության միջին եռամյա ցուցանիշը շուրջ 1.6 անգամ ցածր է ԱՊՀ երկրների միջին ցուցանիշի (29.3) համեմատ, սակայն զգալի գերազանցում է Եվրամիության երկրների ցուցանիշի միջին մակարդակը (5):

2016 թվականին հանրապետությունում արձանագրվել է մայրական մահացության 12 դեպք (որից ուղղակի մանկաբարձական պատճառներով պայմանավորված՝ 4 դեպք), իսկ 2017 թվականին՝ 3 դեպք:

2013 թվականին առաջին անգամ արձանագրվեց մանկական (մինչև մեկ տարեկան երեխաների) մահացության ցուցանիշի աննախադեպ՝ 10.0% նիշից ցածր մակարդակ (9.7%): Ըստ ԱՀԿ դասակարգման Հայաստանը մանկական մահացության միջին մակարդակ (10-20%) ունեցող երկրների դասից տեղափոխվեց մանկական մահացության ցածր (10%-ից ներքև) մակարդակ ունեցող երկրների շարք: Ըստ Հայաստանի ազգային վիճակագրության ծառայության տվյալների 2016 թվականին 0-1 տարեկան երեխաների մահացությունը 1000 կենդանի ծնվածի հաշվով կազմել է 8.5%, 2017 թվականին՝ 8.1%, իսկ մինչև 5 տարեկան երեխաների մահացությունը 1000 կենդանի ծնվածի հաշվով համապատասխանաբար 9.9% և 9.5%:

2017 թվականին սկսվել են Սևանի նոր բժշկական կենտրոնի կառուցման և սարքերով ու անհրաժեշտ պարագաներով հագեցման, ինչպես նաև Արտաշատի բժշկական կենտրոնի հիմնանորոգման աշխատանքները:

8.1.2.4 Հանրային առողջապահական ծառայություններ

Վերջին տարիներին շարունակվել է հանրային առողջության և սանիտարահամաճարակային անվտանգության ապահովման միասնական պետական քաղաքականության հետագա ձևավորումը և մշակումը, վարակիչ և ոչ վարակիչ հիվանդությունների ու քիմիական թունավորումների դեմ պայքարի և կանխարգելման գործընթացը կանոնակարգող օրենսդրական փաստաթղթերի մշակումը և դրանց գործադրումը:

«Հիվանդությունների վերահսկման և կանխարգելման ազգային կենտրոն» պետական ոչ առևտրային կազմակերպության բազայի վրա ստեղծվել է Ռեֆերենս լաբորատոր կենտրոնը, որի վերանորոգումը ավարտվել է և շահագործման է հանձնվել 2016 թվականին: Ռեֆերենս լաբորատոր կենտրոնում ձևավորվել է կենդանի կուլտուրաների թանգարան և փորձարարական լաբորատորիա՝ ապահովելով շտամների անվտանգ և ժամանակակից եղանակներով պահպանում, ինչպես նաև մասնագետների և շրջապատի համար անվտանգ հետազոտական աշխատանք:

2016-2017 թվականներին արդիականացվել, միջազգային չափանիշներին համապատասխան հիմնանորոգվել (սարքավորումներով վերազինվել և շահագործման են հանձնվել թվով 6 լաբորատորիա՝ Ռեֆերենս լաբորատոր կենտրոնը Երևանում և Շիրակի, Տավուշի, Գեղարքունիքի, Լոռու, Սյունիքի մարզային լաբորատորիաները:

Համընդհանուր լաբորատորիայի ցանցի ստեղծման ծրագրի շրջանակում իրականացվել են մի քանի տասնյակ միջոցառումներ: Մասնավորապես՝ կանոնակարգվել է լաբորատոր

որակի կառավարման, կենսաանվտանգության, կադրերի պատրաստման, լաբորատոր հետազոտությունների կազմակերպման և այլ հարցեր:

Ներդրման փուլում է հիվանդությունների հսկողության էլեկտրոնային համալիր համակարգի (<<ԷԷԷ) ներդրման գործընթացը: <<ԷԷԷ ներդրումը կկատարելագործի համաճարակաբանական հսկողության համակարգը, այդ թվում՝ տեղեկատվական համակարգը, որը կարևոր նշանակություն ունի համաճարակաբանական հսկողության ոլորտում:

Աշխատանքներ են իրականացվել վնասվածքների կանխարգելման ուղղությամբ՝ հաստատվել են վնասվածքների մշտադիտարկման, գնահատման, վերլուծության ցուցանիշները: Իրականացվել է վարակիչ հիվանդությունների համաճարակաբանական հսկողության համակարգում ներգրավված մասնագետների շարունակական կրթում և վերապատրաստում՝ այդ թվում միջազգային ծրագրերի շրջանակներում:

Հայաստանի Հանրապետությունում ներհիվանդանոցային վարակների կանխարգելման և դրանց դեմ պայքարի ծրագրի շրջանակում մշակվել և ներդրվել են վարակի հսկողության նորմատիվ-մեթոդական փաստաթղթեր, գործադրվել է ներհիվանդանոցային վարակների համաճարակաբանական հսկողության համակարգը, ԱՀԿ-ի մոտեցումներին համապատասխան մշակվել է հակամանրէային կայունության համաճարակաբանական հսկողության դեքային համակարգը, շարունակականորեն ապահովվել և իրականացվել է բժշկական օգնության սպասարկման կազմակերպությունների մասնագետների կրթումը ներհիվանդանոցային վարակների կանխարգելման հարցերով:

Տարբեր ոլորտներում մշտապես իրականացվել են բնակչության սանիտարահամաճարակային անվտանգության ապահովման իրավիճակի վերլուծություններ, հատկապես բնակչությանը խմելու ջրով ապահովման, հանրակրթական դպրոցների աշակերտների առողջական վիճակի և հիվանդացության, կրթական և նախակրթական հաստատություններում հիգիենիկ և հակահամաճարակային ռեժիմի պահպանման, իմունականիսարգելման, տարբեր վարակիչ հիվանդություններով հիվանդացության նկատմամբ և այլն:

Հայաստանի Հանրապետությունը համարվում է բնական օջախ մի շարք հատուկ վտանգավոր վարակների առումով՝ տուլարեմիա, ժանտախտ, լեպտոսպիրոզ և այլն: Յուրաքանչյուր տարի հանրապետությունում կազմակերպվում և իրականացվում են էպիզոոտիոգիական հետազոտություններ՝ կրծողների և դրանց էկտոմակաբույծների շրջանում՝ էպիզոտիաներ հայտնաբերելու և անհրաժեշտության դեպքում կանխարգելիչ և հակահամաճարակային միջոցառումներ կազմակերպելու համար: 2017 թվականին արձանագրվել է տուլարեմիայի 33 դեպք՝ կապված Տավուշի մարզի Արծվաբերդ համայնքում տեղային բռնկմամբ: Կատարվել են

համապատասխան կանխարգելիչ և հակահամաճարակային միջոցառումներ՝ դեպքերի հետագա տարածումը կանխարգելելու նպատակով:

2017 թվականին բնակչության սանիտարահամաճարակային անվտանգության ապահովման և հանրային առողջապահության ծառայությունների ձեռքբերման նպատակով պետական բյուջեից հատկացվել է շուրջ 2.8 մլրդ դրամ: 2016 թվականի համեմատ ծախսերը նվազել են 3%-ով, որը պայմանավորված է ծախսերի օպտիմալացման ուղղությամբ կատարված աշխատանքներով:

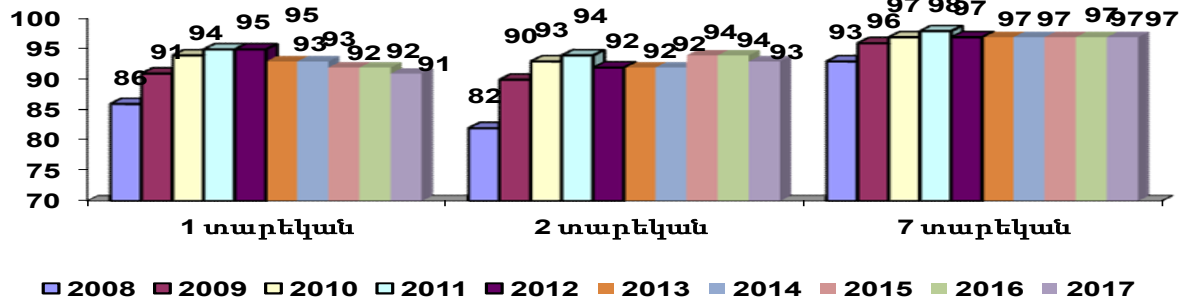
Իմունականխարգելման ազգային ծրագրի գծով արդյունավետ միջոցառումների իրականացումը մշտապես բարձր գնահատականի է արժանացել միջազգային կազմակերպությունների, այդ թվում՝ ԱՀԿ-ի կողմից: Հանրապետությունում կառավարելի վարակիչ հիվանդությունների առումով համաճարակային իրավիճակը բարենպաստ է: Հայաստանում չեն արձանագրվում պատվաստումներով կանխարգելվող մի շարք հիվանդություններ՝ դիֆթերիա, պոլիոմիելիտ, նորածնային փայտացում, իսկ կապույտ հազը և համաճարակային պարոտիտն արձանագրվում են եզակի դեպքերի տեսքով: Խոշոր նվաճումներից են կարմրուկի և կարմրախտի տեղական դեպքերի բացակայությունը և Հայաստանի տարածքը «պոլիոմիելիտից ազատ» կարգավիճակի պահպանումը:

Վերջին տարիների ընթացքում նոր պատվաստանյութերի սահուն ներդրման և հաջող իրականացման արդյունքում զգալի հաջողություններ են գրանցվել ռոտավիրուսային վարակների և մանրէային մենինգիտների (ուղեղի թաղանթի բորբոքում) կանխարգելման և վերահսկման գործընթացներում: Մասնավորապես, վերջին տարիներին դիտվող մանկական մահացության նվազեցմանն (2017 թվականին կազմել է 8.1‰՝ 2008 թվականի 10.8‰-ի փոխարեն) ուղղված ջանքերում իրենց ուրույն դերն են ունեցել Պատվաստումների ազգային օրացույցում ներդրված հնգավալենտ, ռոտավիրուսային և պնևմակոկային պատվաստումները:

Իմունականխարգելման ազգային ծրագրի գործարկման արդյունավետությունը գնահատվում է 2 հիմնական բնութագրիչների միտումներով՝ պատվաստումներում նպատակային բնակչության ընդգրկման ցուցանիշների բարելավմամբ և կառավարելի վարակիչ հիվանդությունների հիվանդացության բացակայությամբ կամ վերահսկմամբ:

Վերջին տարիներին դիտվում է կառավարելի վարակիչ հիվանդությունների դեմ կատարվող պատվաստումներում բնակչության նպատակային խմբերի ընդգրկման ցուցանիշների կայուն աճ:

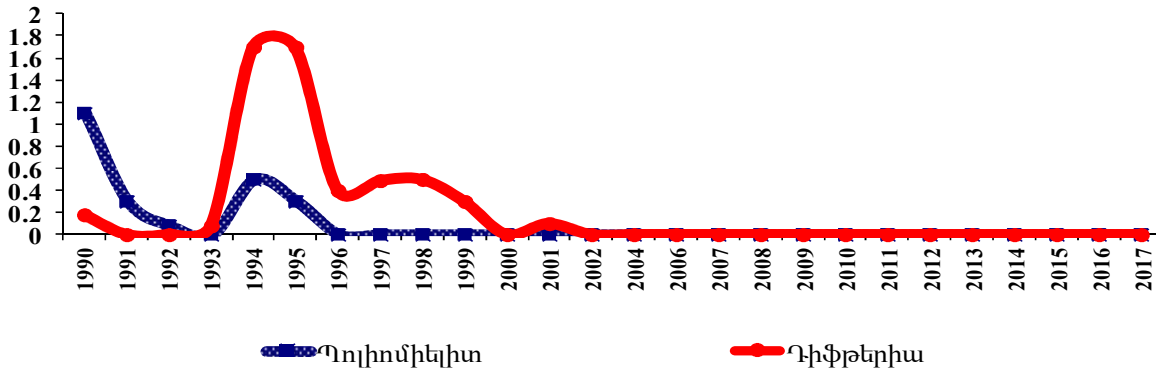
Գծանկար 8.2 Նպատակային բնակչության ընդգրկվածություն/%/, 2008-2017թթ

Այսպես, 2017 թվականին մինչև մեկ տարեկան երեխաների ամբողջական ընդգրկումը տուբերկուլյոզի, հեպատիտ Բ-ի, դիֆթերիայի, ռոտավիրուսային վարակի, կապույտ հազի, պնևմոկոկային վարակի, փայտացման, հեմոֆիլուսային Բ վարակի, պոլիոմիելիտի դեմ պատվաստումներում կազմել է 91.0%՝ 2008 թվականի 86.0%-ի փոխարեն, մինչև երկու տարեկան երեխաների ամբողջական ընդգրկումը անհրաժեշտ պատվաստումներում կազմել է 93.0%՝ 2008 թվականի 82.0%-ի փոխարեն, իսկ մինչև 7 տարեկան երեխաների ամբողջական ընդգրկումը անհրաժեշտ պատվաստումներում կազմել է 97.0%՝ 2008 թվականի 93.0%-ի փոխարեն: 2017 թվականին մեկ տարեկան երեխաների շրջանում դիտվում է ցուցանիշի նվազում 1%-ով՝ հանրապետությունում հակապատվաստումային շարժման ակտիվացման հետևանքով: Այսպիսով՝ համաձայն վարչական վիճակագրական հաշվետվությունների՝ նպատակային տարիքի երեխաների 90 տոկոսից ավելին ստանում են իրենց անհրաժեշտ պատվաստումները, որը միջազգային ստանդարտներով բավարար ցուցանիշ է:

Հայաստանի Հանրապետությունում 1995 թվականից պոլիոմիելիտի դեպք չի արձանագրվում: 2002 թվականին Հայաստանը ի թիվս եվրոպական տարածաշրջանի երկրների հռչակվեց որպես պոլիոմիելիտից ազատ երկիր և առ այսօր պահպանում է այդ կարգավիճակը: Պոլիոմիելիտի դեմ հիմնական երեք դեղաչափ պատվաստումներ կատարվում են 6, 12 և 18 շաբաթական երեխաներին, հետագայում 1-ական դեղաչափ կրկնապատվաստում՝ 18 ամսական և 6 տարեկան երեխաներին: Յուրաքանչյուր տարի պետական բյուջեից 18-20 մլն դրամ հատկացվում է 250000-270000 դեղաչափ պատվաստանյութ ձեռքբերելու համար: Նպատակային երեխաների մոտ 96-97% ընդգրկվում են պոլիոմիելիտի դեմ պատվաստումներում:

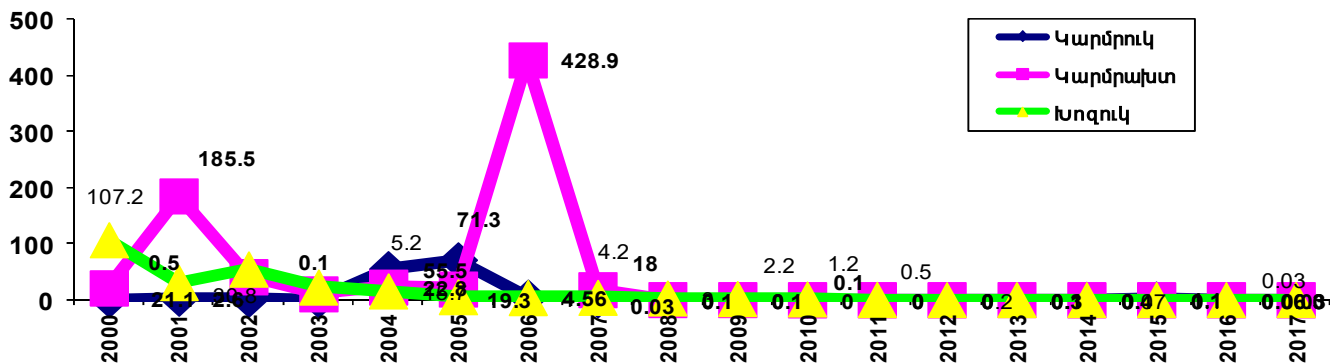
Գծանկար 8.3 Պոլիոմիելիտի և դիֆթերիայի հիվանդացության շարժընթաց, 1990-2017թթ.

1994-1995 թվականներին հանրապետությունում արձանագրված դիֆթերիայի բռնկումից հետո, իրավիճակը կայունացել է և 2000 թվականից դեպքեր չեն արձանագրվում, այն դեպքում, երբ հանրապետության հետ սոցիալ-տնտեսական կապ ունեցող, ինչպես նաև հարևան երկրներում, դեռևս արձանագրվում են դիֆթերիայի հիվանդացման բազմաթիվ դեպքեր՝ նույնիսկ բռնկումների ձևով:

2007 թվականին կարմրուկի և կարմրախտի դեմ 98 տոկոս ընդգրկումով զանգվածային պատվաստումների, ինչպես նաև 1 և 6 տարեկան երեխաների շրջանում ԿԿԽ պատվաստանյութով 96-97 տոկոս ընդգրկումով պլանային պատվաստումների իրականացման շնորհիվ ներկայում հանրապետությունում կարմրուկ, կարմրախտ և խոզուկ հիվանդությունների առումով իրավիճակը կայուն է՝ կարմրուկի և կարմրախտի դեպքեր չեն արձանագրվում, իսկ խոզուկը՝ միայն եզակի ձևով:

Գծանկար 8.4 Կարմրուկի, կարմրախտի և խոզուկի հիվանդացության շարժընթաց, 2000-2017թթ.

Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջեից ԿԿԽ պատվաստանյութի ձեռքբերման համար յուրաքանչյուր տարի հատկացվել է շուրջ 280 մլն դրամ՝ ներառյալ նախագորակոչային և զորակոչային տարիքի պատվաստումների համար:

Ռոտավիրուսային վարակների դեմ պատվաստումների ներդրման արդյունքում բոլոր տարիքային խմբերում դիտվել է ռոտավիրուսային վարակներով պայմանավորված հոսպիտալացումների կտրուկ նվազում (2013-2014 թվականներին՝ 23%, 2015 թվականին՝ 16%, 2016 թվականին՝ 3%, իսկ 2017 թվականին՝ 13%): Նվազումն ակնառու է հատկապես պատվաստման ենթակա տարիքային խմբում՝ մինչև 1 տարեկան երեխաների շրջանում:

2017 թվականին ԳԱՎԻ (Պատվաստումների և պատվաստանյութերի գլոբալ դաշինքի) աջակցությամբ ներդրվել է մարդու պապիլոմավիրուսային պատվաստանյութը: Օժանդակությունը լինելու է նաև 2018 թվականին՝ պատվաստանյութերի և պատվաստումների օժանդակ պարագաների տեսքով:

Երկրի իմունականխարգելման գործընթացի հաջողությունների և ձեռքբերումների պահպանման նպատակով շատ կարևոր է պատվաստանյութերի և պատվաստումների օժանդակ պարագաների ձեռքբերման համար կայուն ֆինանսական միջոցների առկայությունը: Հայաստանի Հանրապետության անկախացումից հետո երկրի Պատվաստումների ազգային օրացույցով նախատեսված պատվաստանյութերի պահանջը և մշտական պահուստային քանակությունների առկայությունն ապահովվել է դոնոր կազմակերպությունների կողմից, որի գերազանց մեծամասնությունը կազմել է ՄԱԿ-ի մանկական հիմնադրամի հումանիտար օգնությունը: 2005 թվականից անհրաժեշտ պատվաստանյութերի գնման գործընթացում մասնակցել է նաև պետությունը՝ տարեցտարի ավելացնելով ներդրումների չափը, համապատասխանաբար՝ դոնոր կազմակերպությունների աջակցությունն աստիճանաբար նվազել է: 2017 թվականին պետական մասնակցությունը կազմել է 86%:

2016 թվականին պատվաստանյութերի գնման ծախսերը կազմել են 1,440,4 մլն դրամ, իսկ 2017 թվականին՝ 1,697.4 մլն դրամ:

2017 թվականին արյան հավաքագրման ծառայությունների շրջանակում ծախսերը կազմել են շուրջ 253.0 մլն դրամ:

8.1.2.5 Առողջապահության ոլորտի այլ հարակից ծառայություններ

Հայաստանի Հանրապետության 2017 թվականի պետական բյուջեից դատաբժշկական և գենետիկ ծառայությունների շրջանակում հատկացված շուրջ 369.5 մլն դրամ միջոցների հաշվին իրականացվել է 20,2 հազար փորձաքննություններ:

Հայաստանի Հանրապետության 2017 թվականի պետական բյուջեից պաթանատոմիական ծառայությունների շրջանակում իրականացվող ախտաբանաանատոմիական հետազոտություն-

ների համար տրամադրվել է 53.0 մլն դրամ: Վերջին տարիներին նկատվում է պերինատալ մահացության աճի միտում, որը պայմանավորված է շատ ցածր քաշով (500գ–1500գ) ծնված երեխաների, ներարգանդային ինֆեկցիաների, պտղի զարգացման արատների, մոր էքստրագենիտալ հիվանդությունների և այլ պատճառներով: Այն Հայաստանի Հանրապետությունում հասնում է 18%-ի: Նկատի ունենալով այն, որ պերինատալ (շուրջծննդյան) մահացության դեպքերը պետք է ենթարկվեն պարտադիր ախտաբանաանատոմիական հետազոտման 2014 թվականին ստեղծվեց «Պերինատալ ախտաբանաանատոմիական ռեֆերենս կենտրոն», որտեղ տարեկան իրականացվում են համապատասխան հետազոտություններ:

Հաշմանդամ և կարիքավոր երեխաներին օրթեզներով և կորսետներով ապահովման ծառայությունների ծախսերը 2017 թվականին կազմել են 50.7 մլն դրամ: 2017 թվականին հաշմանդամ երեխաների համար պատրաստվել է 1,501 օրթեզ և կորսետ:

Հայաստանի Հանրապետության 2017 թվականի պետական բյուջեից 25.8 մլն դրամ տրամադրվել է առողջ ապրելակերպի խթանման և հանրային իրազեկման ծառայություններին, 214.7 մլն դրամ՝ բժշկական օգնության մասնագիտական, խորհրդատվական և կազմակերպամեթոդական աջակցության ծառայություններին, 57.9 մլն դրամ՝ մարդասիրական օգնության կարգով ստացվող դեղերի և դեղագործական արտադրանքի ստացման, մաքսազերծման և բաշխման ծառայություններին, իսկ 40.7 մլն դրամ՝ տուբերկուլյոզի դեմ պայքարի ազգային ծրագրի համակարգման ծառայություններին:

8.1.3 ԱՌՈՂՋԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

- Առկա խնդիր է Հայաստանի Հանրապետության տարածքում առողջապահական ենթակառուցվածքների և մասնագիտական ներուժի անհամաչափ բաշխումը:

- Հայաստանի Հանրապետության առողջապահական համակարգի հիմնական խնդիրներից է որակյալ բժշկական օգնության և սպասարկման միասնական ստանդարտների բացակայությունը:

- Որպես խնդիր է դիտարկվում առողջապահական ծառայությունների նպատակայնության, հատկացվող ֆինանսական միջոցների վերահսկման, որակի կառավարման գործուն մեխանիզմների արդյունավետության ցածր մակարդակը:

- Հիմնական խնդիրներից են առողջապահական հաստատություններում նույն պետական պատվերի շրջանակներում մատուցվող բժշկական ծառայության համար բազմակի գներով պայմանավորված կոռուպցիոն ռիսկերը և բարձր ստվերայնությունը: Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացին հաճախ ստիպված է հավելյալ վճարել պետության կողմից անվճար սահմանված ծառայությունների համար: Հայաստանի Հանրապետության առավել խոցելի խավերի համար հաճախ չի պահպանվում սոցիալական արդարության սկզբունքը:

- «ՁԻԱՀ-ի, տուբերկուլյոզի և մալարիայի դեմ պայքարի» Գլոբալ հիմնադրամի կողմից տրամադրված դրամաշնորհային ծրագրերի («Հայաստանի Հանրապետությունում ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ-ի դեմ պայքարի ազգային ծրագրին աջակցություն» և «Հայաստանի Հանրապետությունում տուբերկուլյոզի դեմ պայքարի ուժեղացում») ավարտից հետո իրականացվող աշխատանքների շարունակականությունը ապահովելու նպատակով առկա խնդիր է պետական մասնակցության մասնաբաժնի ավելացումը հակատուբերկուլյոզային դեղերի, տուբերկուլինի, հակառետրովիրուսային դեղերի, մեթադոնի գնման և հղիների համար ՄԻԱՎ ախտորոշման թեստ հավաքածուների ձեռքբերման համար:

- Չնայած բնակչության առողջության առաջնային պահպանման ոլորտի բարելավման ուղղությամբ ձեռնարկված միջոցառումների, առկա խնդիր է քաղաքներում ընտանեկան բժշկների ինստիտուտի բացակայությունը, ամբուլատոր-պոլիկլինիկական օղակի զարգացվածության անհամաչափությունը, վերարտադրողական առողջության պահպանումը և ծնելիության նվազման միտումները, հաշմանդամ երեխաների վերականգնողական բուժօգնության շարունակականության ապահովումը:

- Հիվանդանոցային բուժօգնության գծով առկա խնդիր է հանդիսանում պետական պատվերի շրջանակներում իրականացվող բուժօգնության տեսակների գների և այդ նույն ծառայությունների իրական գների միջև եղած զգալի տարբերությունները (վերջիններիս մոտեցումը շուկայական գներին), ինչպես նաև շահառուներին մատուցվող բժշկական օգնության ծավալների հստակեցումը:

- Առկա խնդիր է օպտիմալացման գործընթացի շարունակականության ապահովումը և մահճակալների զբաղվածության մակարդակի բարձրացումը:

- Բնակչության սանիտարահամաճարակային անվտանգության ապահովման խնդիրներից է մարդու առողջության վրա շրջակա միջավայրի աղտոտվածության ազդեցության գնահատման աշխատանքների շրջանակների ընդլայնումը, վարակիչ և ոչ վարակիչ հիվանդությունների, քիմիական թունավորումների համաճարակաբանական հսկողության և ոչ վարակիչ հիվանդությունների դեմ պայքարի և կանխարգելման համակարգերի զարգացումը, ռիսկերի կառավարման և արագ արձագանքման համակարգերի զարգացումը, միջազգային առողջապահական (բժշկասանիտարական) կանոնների շարունակական ներդրման ապահովումը, Հայաստանի Հանրապետության ողջ տարածքում համընդհանուր լաբորատոր ցանցի զարգացումը, Եվրասիական տնտեսական միության քաղաքականությանը համահունչ միջոցառումների իրականացումը, լաբորատոր գործունեության զարգացումը, նյութատեխնիկական բազայի արդիականացումը և ժամանակակից սարքավորումներով համալրումը, ինչպես նաև վարակիչ և ոչ վարակիչ հիվանդությունների կանխարգելման և դրանց դեմ պայքարի

հարցերով հասարակական համախմբման (սոցիալական մոբիլիզացման) գործընթացի կազմակերպումը և համակարգումը:

- Ազգային օրացույցում ընդգրկված պատվաստումների ժամանակին և որակով իրականացումը հանդիսանում է կարևորագույն հիմնախնդիրներից մեկը, քանի որ ժամանակին անհրաժեշտ պատվաստումների չիրականացումը կարող է բերել համաճարակների ռիսկերի բարձրացմանը: Բացի այդ, մանկական հասակում պատվաստվելով՝ միլիոնավոր մեծահասակներ կարող են փրկվել այնպիսի վարակիչ հիվանդություններից, որոնք թաքնված ընթացք ունեն մանկական հասակում և արտահայտվում են մեծ տարիքում:

- Առկա խնդիր է դոնորական արյուն հավաքագրող հաստատությունների կառուցվածքի և կարգավիճակի, լիցենզավորման պահանջների և պայմանների հստակեցումը, արյան ծառայության աշխատանքների հսկողության կանոնակարգումը, Հայաստանի Հանրապետության ինքնաապահովումն արյան բաղադրամասերով և պատրաստուկներով (դրանց հասանելիության ապահովումը Հայաստանի Հանրապետության ամբողջ տարածքում), դոնորական արյան հետազոտությունների ավտոմատացումը (ինչը թույլ կտա նվազեցնել հետազոտությունների արդյունքների վրա մարդկային գործոնի ազդեցությունը, իրականացնել տվյալների նաև թվային արխիվացում), արյան բաղադրամասերի անվտանգության մակարդակի բարձրացումը (ներդնելով ՄԻԱՎ-ի, հեպատիտ Բ-ի, հեպատիտ Ց-ի վիրուսների որոշումը ՊՇՌ եղանակով), արտակարգ իրավիճակներում Հայաստանի Հանրապետության արյան ծառայության աշխատանքների կազմակերպումը, այդ թվում արյան բաղադրամասերի պահանջարկի ապահովումը, որոշակի քանակությամբ արյան հավաքագրման պարկերի, սարքավորումների, փոխներարկման պարագաների և նյութերի պահեստավորումը, արյան բաղադրամասերի անվտանգությունը՝ պահպանումը և տեղափոխումը հավաքագրման կետերից դեպի անմիջապես օգտագործման կետ: Առկա խնդիր է նաև արյան ռեեստրի ստեղծումը, դեղորայքի, քիմիական նյութերի և բժշկական պարագաների թանկացման հետ կապված ծառայությունների գների վերանայումը և մշտական կամավոր անհատույց դոնորության աստիճանաբար անցումը:

8.2 ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏԻ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ ԵՎ ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՄԺԾԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ

8.2.1 ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ

Առողջապահության ոլորտում պետության կողմից իրականացվող ծրագրերի նպատակներն են.

8.2.1.1 Դեղորայքի տրամադրում ամբուլատոր-պոլիկլինիկական, հիվանդանոցային բուժօգնություն ստացողներին և հատուկ խմբերում ընդգրկված ֆիզիկական անձանց

Ամբուլատոր-պոլիկլինիկական, հիվանդանոցային բուժօգնություն ստացողներին և հատուկ խմբերում ընդգրկված ֆիզիկական անձանց ժամանակին և անհրաժեշտ դեղորայքով ապահովումը:

«ՁԻԱՀ-ի, տուբերկուլյոզի և մալարիայի դեմ պայքարի» Գլոբալ հիմնադրամի կողմից տրամադրված դրամաշնորհային ծրագրերի («Հայաստանի Հանրապետությունում ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ-ի դեմ պայքարի ազգային ծրագրին աջակցություն» և «Հայաստանի Հանրապետությունում տուբերկուլյոզի դեմ պայքարի ուժեղացում») ավարտից հետո իրականացվող աշխատանքների շարունակականությունն ապահովելու նպատակով հիվանդներին հակատուբերկուլյոզային դեղերով, տուբերկուլինով, հակառետրովիրուսային դեղերով, մեթադոնով, իսկ հղիների համար ՄԻԱՎ ախտորոշման թեստ հավաքածուներով ապահովումը:

8.2.1.2 Արտահիվանդանոցային բժշկական ծառայությունների մատուցում

Առաջնային օղակի կողմից հիվանդությունների վաղ հայտնաբերման և կանխարգելման միջոցով հիվանդանոցային բուժօգնության բեռի թեթևացումը, շտապօգնության անհարկի՝ քրոնիկ հիվանդների համար տրվող կանչերի թվի նվազումը:

Վարակիչ հիվանդությունների կանխարգելման և հսկման արդյունավետ կառավարումը:

Ոչ վարակիչ հիվանդությունների (ՈՎՀ) և ՈՎՀ-ի ռիսկի գործոնների արդյունավետ կառավարումը՝ կանխարգելման, վաղ հայտնաբերման ու վերահսկման միջոցով:

ՈՎՀ-ի վաղ հայտնաբերման ապահովումը թիրախավորված սկրինինգային ծրագրերի իրականացման միջոցով:

Պետական բյուջեից արտահիվանդանոցային բժշկական ծառայություններին հատկացվող միջոցների առավել նպատակային և հասցեական ծախսման, ինչպես նաև բյուջետային միջոցների բաշխման առավել թափանցիկ մեխանիզմների սահմանման նպատակով պետության կողմից երաշխավորված անվճար և արտոնյալ պայմաններով բժշկական օգնության և սպասարկման (սոցիալական արդարության և իրատեսական բուժօգնության ծավալների տրամադրման սկզբունքների հիման վրա) վերանայված փաթեթի հաստատումը և գործարկումը:

Ամբուլատոր-պոլիկլինիկական բժշկական ծառայություններ մատուցող կազմակերպություններում ֆինանսական վերահսկողության և թափանցիկության ապահովումը:

Առողջության առաջնային պահպանման օղակի բուժաշխատողների մասնագիտական հմտությունների և կարողությունների շարունակական զարգացումը:

Բնակչությանը մատուցվող արտահիվանդանոցային բժշկական ծառայությունների որակի համալիր բարձրացումը:

Առողջության առաջնային պահպանման օղակում կլինիկական ուղեցույցերի և պացիենտի վարման գործելակարգերի շարունակական ներդրումը:

Առողջության առաջնային պահպանման օղակում բժշկական օգնության մշտադիտարկման, որակի կառավարման համակարգերի ներդրումը և զարգացումը (այդ թվում առողջության առաջնային պահպանման ծառայությունների որակական ցուցանիշների և քանակական ցուցանիշների ներդրումը):

Բնակչության բժշկական ծառայությունների ֆիզիկական հասանելիության մեծացման, որակյալ ծառայությունների մատուցման նպատակով արտահիվանդանոցային համակարգերի օպտիմալ կառուցվածքի հաստատումը:

Կանանց և երեխաներին մատուցվող բժշկական ծառայությունների մատչելիության և որակի բարելավումը: Երեխաների առողջության պահպանման ոլորտում 0-1 տարեկան մանուկների մահացության ցուցանիշը չպետք է գերազանցի 7%: Միջնաժամկետում նախատեսվում է նաև նվազեցնել մինչև 5 տարեկան երեխաների մահացության մակարդակը նվազագույնը 1/5-ով, ցածր քաշով և անհաս նորածինների թիվը կրճատել նվազագույնը 15%-ով, նվազեցնել մայրական մահացության մակարդակը նվազագույնը 1/5-ով, բարելավել նախածննդյան հսկողության ցուցանիշները 10%-ով, վերարտադրողական օրգանների (կրծքագեղձ, արգանդի պարանոցի) քաղցկեղային հիվանդությունները նվազեցնել առնվազն 10%-ով, սկրինինգային հետազոտություններում կանանց ընդգրկվածությունն ապահովել շուրջ 50%-ով, ժամանակակից հակաբեղմնավորիչների շարունակական տրամադրումը և օգտագործման ցուցանիշների բարելավումը 15%-ով, հղիության արհեստական ընդհատման ցուցանիշը նվազեցնել 10%-ով, երեխաների և հղիների մոտ սակավարյունության տարածվածությունը կրճատել 10%-ով, պտղի զարգացման արատների հաճախականությունը նվազեցնել 1/4-ով: Ապահովել հղիների և ռիսկի խմբի կանանց նվազագույնը 95%-ի ընդգրկվածությունը մարդու իմունաանբավարարության վիրուսի նկատմամբ սկրինինգի իրականացման գործընթացում:

8.2.1.3 Հիվանդանոցային ընդհանուր բնույթի ծառայություններ

Պետության կողմից հատկացվող ֆինանսական միջոցների արդյունավետ ծախսման նպատակով բժշկական ծառայությունների գնման գործընթացում դեպքերի անհատական վարման (case management) ինստիտուտի ներդրումը, պետական առողջապահական գործակալության (ՊԱԳ) գործառույթներում բժիշկ-փորձագետների ինստիտուտի դերի մեծացումը:

Սոցիալապես անապահով և հատուկ խմբերում ընդգրկվածներին բժշկական օգնության ծառայությունների շրջանակներում շահառուներին մատուցվող բժշկական օգնության ծավալների հստակեցումը (հիվանդությունների և վիճակների հստակ ցանկի սահմանում), որի շրջանակներում շահառուները կարող են ստանալ սոցիալական կարգավիճակից կախված՝ անվճար կամ արտոնյալ պայմաններով բուժսպասարկում: Ծրագրի շրջանակում բյուջեով հատկացված

միջոցների շրջանակում իրատեսական, ինքնարժեքի վրա հիմնված և շուկայական մրցակցային սկզբունքներից բխող գների սահմանումը:

Պետական հիմնարկների և կազմակերպությունների աշխատողների բժշկական օգնության և սպասարկման ծառայությունների շրջանակում բյուջետային միջոցների հատկացումների և ծառայությունների իրական պահանջարկի անհամապատասխանությունը վերացնելու նպատակով ակտուարական հաշվարկների հիման վրա իրական բյուջեի ծավալի հաշվարկումը (այդ թվում ապահովագրություն), իրենց նախընտրած բժշկական հաստատությունում, համապատասխան բժշկական փաթեթի շրջանակում, բժշկական ծառայությունների ստացման անխոչընդոտ հնարավորությունների ստեղծումը:

Պետական բյուջեից հիվանդանոցային բժշկական ծառայություններին հատկացվող միջոցների առավել նպատակային և հասցեական ծախսման, ինչպես նաև բյուջետային միջոցների բաշխման առավել թափանցիկ մեխանիզմների սահմանման նպատակով պետության կողմից երաշխավորված անվճար և արտոնյալ պայմաններով բժշկական օգնության և սպասարկման (սոցիալական արդարության և իրատեսական բուժօգնության ծավալների տրամադրման սկզբունքների հիման վրա) վերանայված փաթեթի հաստատումը և գործարկումը:

Հիվանդանոցային բժշկական ծառայություններ մատուցող կազմակերպություններում ֆինանսական վերահսկողության և թափանցիկության ապահովումը:

Բժշկական օգնության և սպասարկման ծառայությունների գների հաշվարկման մեթոդաբանության մշակման և ներդրման աշխատանքները՝ հիմնված բժշկա-տնտեսագիտական ստանդարտների և շուկայական առողջ մրցակցության վրա:

Բնակչության բուժման ելքերի բարելավման և բուժսպասարկման գործընթացների որակի բարձրացման, վերահսկողության և թափանցիկության ապահովման նպատակով ապացուցողական բժշկության վրա հիմնված և միջազգայնորեն ընդունված առաջադիմական գործելակարգերի և դրանց հիման վրա պացիենտների վարման կլինիկական ուղեցույցների և պարտադիր կատարման ընթացակարգերի ներդրումը, արտահիվանդանոցային և հիվանդանոցային հատվածների գործառույթների հստակ տարանջատումը:

Հիվանդանոցային օղակի բուժաշխատողների մասնագիտական հմտությունների և կարողությունների շարունակական զարգացումը:

Բնակչությանը մատուցվող հիվանդանոցային բժշկական ծառայությունների որակի համալիր բարձրացումը:

Հիվանդանոցային օղակում կլինիկական ուղեցույցների և պացիենտի վարման գործելակարգերի շարունակական ներդրումը:

Հիվանդանոցային օղակում բժշկական օգնության մշտադիտարկման, որակի կառավարման համակարգերի ներդրումը և զարգացումը (այդ թվում հիվանդանոցային ծառայությունների որակական ցուցանիշների և քանակական ցուցանիշների ներդրումը):

Մայրության հովանավորումը, ծննդօգնության որակյալ ծառայությունների մատչելիության ապահովումն՝ ուղղված մայրական և շուրջծննդյան (պերինատալ) հիվանդացության ու մահացության ցուցանիշների նվազեցմանը, ինչպես նաև վերարտադրողական առողջության բարելավմանը:

8.2.1.4 Հանրային առողջապահական ծառայություններ

Հայաստանի Հանրապետության բնակչության սանիտարահամաճարակային անվտանգության ապահովումը, մարդու օրգանիզմի վրա շրջակա միջավայրի վնասակար ու վտանգավոր գործոնների ազդեցության բացառումը, մարդու և նրա ապագա սերունդների կենսունակության համար բարենպաստ պայմանների ապահովումը:

Հայաստանի Հանրապետությունում կառավարելի վարակիչ հիվանդություններով հիվանդացության նվազեցումն է, դրանց հետևանքով մահվան դեպքերի կանխարգելումը և վարակիչ հիվանդությունների նկատմամբ բնակչության անընկալության ապահովումը:

Մարդու պապիլոմավիրուսի դեմ պատվաստանյութերի ներդրման պլանի հաստատումը:

Միջնաժամկետ հատվածում երեխաների պատվաստման գործընթացի բարելավման նպատակով հնգավալենտ պատվաստանյութի փոխարինումը հեքսավալենտ պատվաստանյութով:

Պետական սահմանում արտերկրից հանրապետության տարածք վարակիչ հիվանդությունների ներբերման կանխարգելումը:

Վարակիչ հիվանդությունների առաջացման ու դրանց տարածման պատճառների և պայմանների բացահայտման, քննման և հետազոտության ուղղությամբ իրականացվող աշխատանքների արդյունավետության բարձրացումը:

Համաճարակների, բռնկումների, թունավորումների և հանրային առողջության անվտանգության սպառնացող այլ իրավիճակներին պատրաստվածության և արձագանքման ապահովումը:

8.2.1.5 Առողջապահության ոլորտի այլ հարակից ծառայություններ

Մարդու առողջության վրա բացասական ազդեցություն ունեցող ծխախոտի և այլ վնասակար նյութերի օգտագործման նվազեցումը, ծխելու դեմ պայքարին նպաստող օրենսդրական նորմերի սահմանումը և համապատասխան օրինագծերի ներկայացումը:

Պետական պատվեր իրականացնող առողջապահական կազմակերպությունների կողմից պետական պատվերի միջոցների հաշվին ձեռքբերվող դեղերի, քիմիական նյութերի, բժշկական սարքերի և պարագաների գնման գործընթացների կենտրոնացված համակարգի ներդրումը:

Միջնաժամկետ հատվածում տարեկան 200 կլինիկական ուղեցույցների, 100 գործելակարգերի և 50 ընթացակարգերի թարգմանությունը, տեղայնացումը և ներդրումը:

Մահերի պատճառների վերհանման նպատակով, հանրապետության ուժային մարմինների որոշումների հիման վրա, դատաբժշկական և գենետիկ փորձաքննությունների ապահովումը:

Մանկամահացության մակարդակը նվազեցնելու նպատակով մանկական մահերի հիվանդությունների պատճառների բացահայտումը փորձաքննությունների միջոցով:

Հաշմանդամ և կարիքավոր երեխաների համար օրթեզների և կորսետների օգտագործմամբ բժշկական օգնության ապահովումը:

8.2.1 ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏԻ ԾՐԱԳՐԱՅԻՆ ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ 2019-2021 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ

Առողջապահության ոլորտում իրականացվող քաղաքականությունն ուղղված է լինելու հանրային առողջապահական ծառայությունների հզորացմանը, հիվանդությունների կանխարգելմանը, առողջ կենսակերպի համար պայմանների ստեղծմանը:

Առողջապահության ոլորտում պետական քաղաքականության գերակայություն են շարունակելու մնալ առողջապահական ծառայությունների հասանելիության և մատչելիության աստիճանի բարձրացումը, որակի շարունակական բարելավումը և առավել տարածված ու բարձր մահացություն ունեցող ոչ վարակիչ հիվանդությունների վաղ հայտնաբերումն ու կանխարգելումը:

Ինչպես հիվանդանոցային, այնպես էլ առաջնային բուժօգնության կառուցվածքում (այդ թվում ընտանեկան բժշկության) գերակա են շարունակվելու համարվել մոր և մանկան առողջության պահպանումը և սոցիալական հատուկ նշանակություն ունեցող հիվանդությունների դեմ պայքարը:

Միջնաժամկետ հատվածում առողջապահության ոլորտում պետական միջամտության գերակա ուղղությունները (ըստ առաջնահերթության) հետևյալն են.

Աղյուսակ 8.2 ՀՀ առողջապահության ոլորտի գերակայությունները 2019-2021թթ. ժամանակահատվածում

	Գերակա ուղղությունները 2019-2021 թվականների ժամանակահատվածում	Հիմնավորում՝ համապատասխան հղումներով կառավարության տնտեսական և քաղաքական ծրագրերին
1.	Բուժօգնության առաջնային օղակի հետագա զարգացումը և բնակչի կողմից առողջության առաջնային պահպանման	Համաձայն ՀՀ 2014-2025թթ. հեռանկարային զարգացման ռազմավարական ծրագրին (կետ 413) բուժօգնության առաջնային օղակի հետագա բարելավումն ու զարգացումը շարունակելու է մնալ ոլորտում ՀՀ կառավարության միջամտության հիմնական առաջ-

	ծառայություններ մատուցող բժշկի ազատ ընտրության սկզբունքով ծառայությունների մատուցումը	նախերթություններից մեկը: ՀՀ կառավարության 2006 թվականի մարտի 6-ի N 420-Ն որոշման համաձայն սահմանվում են առողջության առաջնային պահպանման (այսուհետ՝ ԱԱԴ) ծառայություններ մատուցող բժշկի ընտրության, նրա մոտ բնակչության գրանցման, ինչպես նաև ԱԱԴ ծառայություններ մատուցող բժշկին փոխելու հետ կապված հարաբերությունները: Նախատեսվում է ամբուլատոր-պոլիկլինիկական օդակի արդյունավետ կառուցվածքի ձևավորում, քաղաքային բնակավայրերում ընտանեկան բժշկության ինստիտուտի զարգացում:
2.	Մոր և մանկան առողջության պահպանումը և վերարտադրողական առողջության բարելավումը:	Համաձայն ՀՀ 2014-2025թթ. հեռանկարային զարգացման ռազմավարական ծրագրին (կետ 417) շարունակվելու և խորացվելու են մոր և մանկան առողջության պահպանման բարելավման ուղղությամբ վերջին տարիներին իրականացված բարեփոխումները: Միջնաժամկետ հատվածում «Մարդու վերարտադրողական առողջության և վերարտադրողական իրավունքների մասին» և «Երեխայի իրավունքների մասին» ՀՀ օրենքների համաձայն իրականացվելիք գործողությունները ուղղված են լինելու հղիներին նախաձննդյան և շուրջձննդյան որակյալ բուժօգնության տրամադրման, երեխաների՝ բացառապես կրծքով կերակրման խրախուսմանը և միկրոէլեմենտների անբավարարության կանխմանը, կանանց համար մեծ ռիսկ ներկայացնող հիվանդությունների դեպքերի վաղ հայտնաբերմանն ու տարածման կանխարգելմանն, երեխաների՝ պատվաստումներով ընդգրկվածության մեծացմանն ու տարածքային կտրվածքով առկա տարբերությունների վերացմանը, վաղ հասակի երեխաների բժշկական ծառայությունների հասանելիության և մատչելիության բարձրացմանն, երեխաների մտավոր և ֆիզիկական թերզարգացման կանխարգելմանն ուղղված նորաձնային սկրինինգ ծրագրերի հաջորդական ներդրմանն, երեխաների մտավոր և ֆիզիկական զարգացման խանգարումների և հաշմանդամության կանխարգելմանը:
3.	Բնակչության սոցիալապես անապահով և առանձին (հատուկ) խմբերում ընդգրկված անձանց հիվանդանոցային մասնագիտացված բժշկական օգնության ապահովումը:	Համաձայն ՀՀ 2014-2025թթ. հեռանկարային զարգացման ռազմավարական ծրագրին (կետ 415) կրկին հատուկ ուշադրության կենտրոնում են լինելու բնակչության սոցիալապես անապահով և առանձին (հատուկ) խմբերում ընդգրկված անձանց հիվանդանոցային մասնագիտացված բուժօգնության ապահովման հարցերը: Ոչ վարակիչ հիվանդությունների, մասնավորապես սիրտ-անոթային, շաքարային դիաբետի, չարորակ նորագոյացություններ հիվանդությունների տարածվածությունը դրսևորում է աճի միտում, և, այս առումով, առավել ռիսկային խմբում են հայտնվում հատկապես բնակչության աղքատ և սոցիալապես անապահով խմբեր:
4.	Հիվանդանոցային ծառայությունների փաթեթների մշակում և ներդնում սոցիալական առանձին խմբերում:	Նախատեսվում է առանձին շահառուների խմբերի համար մշակել և ներդնել հիվանդանոցային ծառայությունների փաթեթներ, նախատեսվում է նաև պետության կողմից հատկացվող ֆինանսական միջոցների արդյունավետ ծախսման նպատակով բժշկական ծառայությունների գնման գործընթացում դեպքերի անհատական վարման (case management) ինստիտուտի ներդրում, պետական առողջապահական գործակալության (ՊԱԳ) գործառույթներում բժիշկ-փորձագետների ինստիտուտի դերի մեծացում:
5.	Կանխարգելիչ պատվաստումների միջոցով վարակիչ հիվանդությունների կանխարգելումը և տարածման սահմանափակումը:	ՀՀ կառավարության 2016 թվականի մարտի 17-ի նիստի N 10 արձանագրային որոշման համաձայն ազգային օրացույցում ընդգրկված պատվաստումները իրականացվելու են ժամանակին և որակով: Իմունականիսարգելումը հանրային առողջապահության տնտեսապես բարձր արդյունավետ ռազմավարություններից է: Հայաստանի Հանրապետությունում պլանային կանխարգելիչ

		պատվաստումներում ընդգրկվածության բարձր մակարդակի ապահովումը և մանկական մահացության նվազեցման նպատակով նոր պատվաստանյութերի ներդրումը «Հազարամյակի մարտահրավերների» գերակա խնդիրների հաղթահարմանն ուղղված ռազմավարություններից են:
6.	Շտապ բժշկական օգնության ծառայության ապահովումը:	ՀՀ կառավարության հավանությանն է արժանացել «Հայաստանի Հանրապետության բնակչության շտապ բժշկական օգնության և սպասարկման 2016-2020 թվականների ռազմավարությանը հավանություն տալու մասին» ՀՀ կառավարության 2016 թվականի ապրիլի 15-ի նիստի N 14 արձանագրային որոշումը, որի համաձայն նախատեսվում է շտապ բժշկական օգնության համապատասխանեցումը ժամանակակից պահանջներին, բնակչության համար շտապ բժշկական օգնության ծառայության մատչելիության և որակի բարելավում:
7.	Բնակչությանն անվճար և արտոնյալ պայմաններով դեղերի ապահովումը:	Համաձայն «Դեղերի մասին» ՀՀ օրենքի (հոդված 18) և ՀՀ կառավարության 2006 թվականի դեկտեմբերի 23-ի N 1717-Ն որոշման բնակչության առանձին սոցիալական խմբերին իրավունք է տրվում դեղեր ձեռք բերել անվճար կամ արտոնյալ պայմաններով:
8.	Դեղագործական գործունեության կանոնակարգումը և վերահսկողությունը:	Համաձայն ՀՀ 2014-2025թթ. հեռանկարային զարգացման ռազմավարական ծրագրի (կետ 419) մեծ կարևորություն է տրվելու դեղերի ֆիզիկական և տնտեսական մատչելիության բարձրացմանն ուղղությամբ իրականացվելիք ծրագրերին և միջոցառումներին: Ոլորտում վարվող քաղաքականության առաջնահերթությունների շարքում շարունակվելու են մնալ նաև դեղերի որակի և անվտանգության ապահովմանն ուղղությամբ ձեռնարկվող գործողությունները: Համաձայն «Դեղերի մասին» ՀՀ օրենքի (հոդված 16) դեղերի որակի պետական վերահսկողությունը իրականացվելու է դեղերի շրջանառության բոլոր փուլերում:
9.	Վարակիչ հիվանդությունների ներբերման կանխարգելում, բժշկական, սահմանափակող միջոցառումների իրականացման արդյունավետ կարողությունների ապահովում:	ՀՀ կառավարության 2013 թվականի հուլիսի 25-ի N 857-Ն որոշման համաձայն Հայաստանի Հանրապետության պետական սահմանի անցման կետերում բժշկասանիտարական հսկիչ կետերը գործում են որպես ՀՀ առողջապահության նախարարության աշխատակազմի առողջապահական պետական տեսչության կառուցվածքային մաս: Սահմանային բժշկասանիտարական հսկիչ կետերն իրականացնում են պետական սահմանում վարակիչ հիվանդությունների բացահայտում, կասկած հարուցողների և հիվանդների մեկուսացում, հոսպիտալացման կազմակերպում, անհրաժեշտության դեպքում՝ նմուշառման, ախտահանման, կրծողազերծման, միջատազերծման աշխատանքների կազմակերպում:

8.3 2019-2021թթ. ՄԺԾԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԵԼԻՔ ԾԱԽՍԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԸ

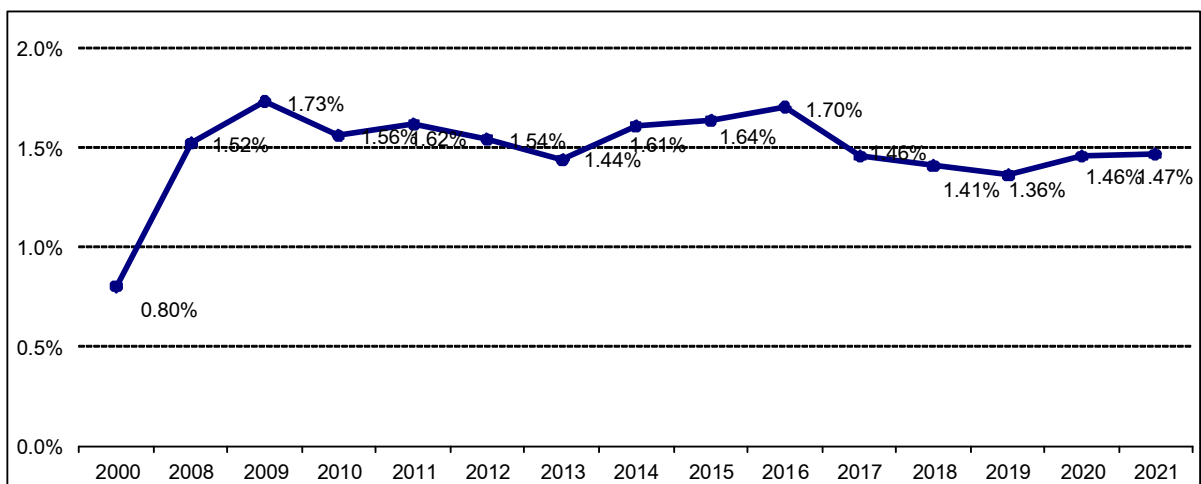
Առողջապահության բնագավառի զարգացումը, մատուցվող ծառայությունների մատչելիությունը և որակի բարձրացումը, ինչպես նաև բնակչության առողջության վիճակը բնութագրող ցուցանիշների բարելավումը մասամբ պայմանավորված են առողջապահական պետական ծախսերի ավելացմամբ:

2019-2021 թվականների պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրով առողջապահության ոլորտի գծով (առանց պետական կառավարման ապարատի պահպանման ծախսերի)

նախատեսվել են՝ 2019 թվականին 90,007.4 մլն դրամ (2018-2020 թվականների պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրով՝ 75,903.6 մլն դրամ), 2020 թվականին՝ 106,570.0 մլն դրամ (2018-2020 թվականների պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրով՝ 73,599.8 մլն դրամ) և 2021 թվականին՝ 117,179.2 մլն դրամ: Միաժամանակ, առանց հաշվի առնելու վարկային ծրագրերը, առողջապահության ոլորտի ծախսերի աճը 2019 թվականին 2018 թվականի նկատմամբ կկազմի 10,828.7 մլն դրամ, 2020 թվականին 2019 թվականի նկատմամբ՝ 15,840.4 մլն դրամ, իսկ 2021 թվականին 2020 թվականի նկատմամբ՝ 12,478.8 մլն դրամ:

2019-2021 թվականների միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրով առողջապահության ոլորտին պետական բյուջեով նախատեսված ծախսերը (առանց կառավարման ապարատի պահպանման ծախսերի) 2019 թվականին կկազմեն ՀՆԱ-ի 1.36%-ը, 2020 թվականին՝ 1.46%-ը և 2021 թվականին՝ 1.47%-ը:

Գծանկար 8.5 Առողջապահության ոլորտի պետական ծախսերի մակարդակը (%՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ)

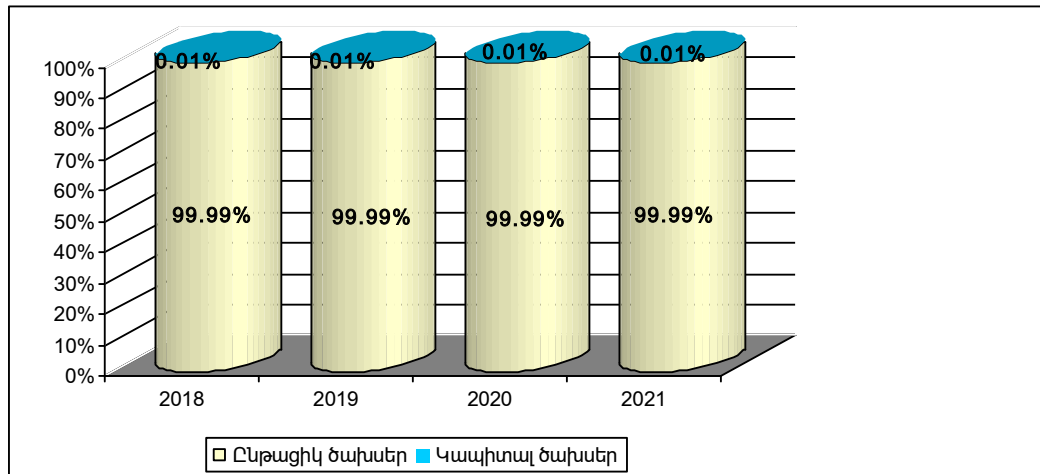

Ստորև ներկայացված են առողջապահական ծախսերն ըստ գործառական դասակարգման: Հարկ է նկատի ունենալ, որ առողջապահության ոլորտում ներկայումս ընթանում են ֆինանսավորման մեխանիզմների բարեփոխումներ, որոնք կարող են հանգեցնել ներքոհիշյալ 2019-2021 թվականների ծախսերի գործառական դասակարգման խմբերի միջև փոփոխությունների:

Աղյուսակ 8.3 Առողջապահության բնագավառի պետական ծախսերը (մլն դրամ)

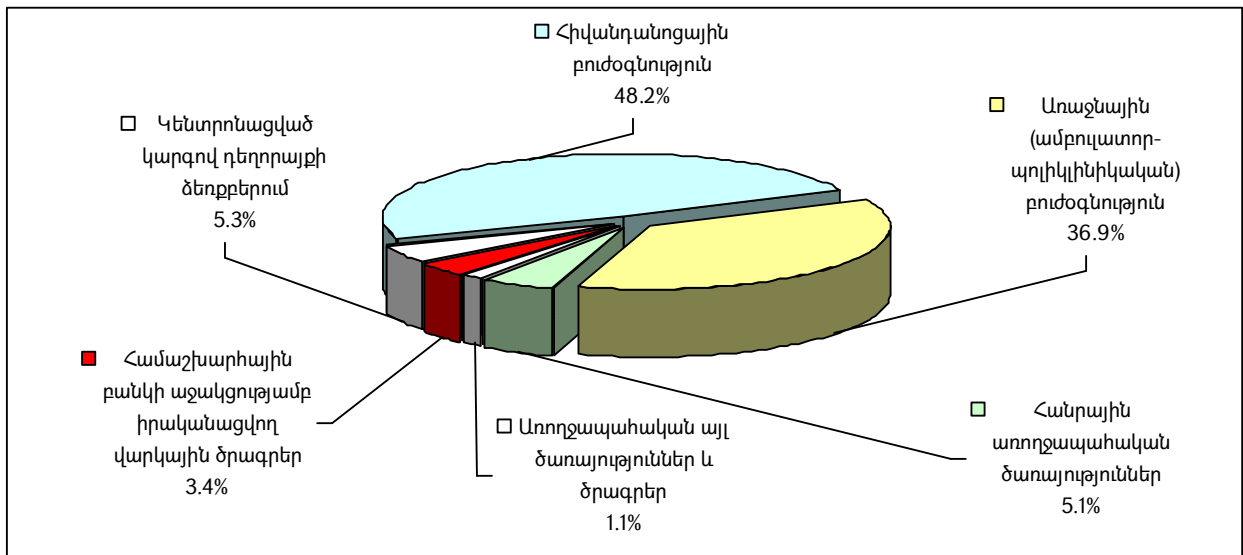
	ՀՀ 2017 թվականի փաստացի	ՀՀ 2018 թվականի հաստատված բյուջե	ՄԺԾԾ		
			2019թ.	2020թ.	2021թ.
Առողջապահություն ընդամենը (առանց կառավարման ապարատի պահպանման ծախսերի)	81,526.8	82,328.7	90,007.4	106,570.0	117,179.2
1. Բժշկական ապրանքներ, սարքեր և սարքավորումներ - ընդամենը, այդ թվում	3,467.2	4,231.6	4,332.8	4,361.2	4,383.1
կապիտալ ծախսերի գծով	10.1	11.6	11.6	11.6	11.6
2. Արտահիվանդանոցային ծառայություններ (առողջության առաջնային պահպանում)	26,597.1	27,322.2	33,241.5	38,502.2	42,659.7
Տեսակարար կշիռը ընդամենը առողջապահության ծախսերում	32.6%	33.2%	36.9%	36.1%	36.4%
3. Հիվանդանոցային ծառայու- թյուններ	39,823.1	40,192.8	43,389.9	52,957.9	61,181.5
Տեսակարար կշիռը ընդամենը առողջապահության ծախսերում	48.8%	48.8%	48.2%	50.0%	52.2%
4. Հանրային առողջապահական ծառայություններ	4,834.0	3,997.3	4,571.9	5,522.6	5,555.3
5. Առողջապահական հարակից ծառայություններ և ծրագրեր	1,407.9	922.3	1,422.0	1,454.4	1,497.7
6. ՀԲ վարկային և դրամաշնորհային ծրագրեր – ընդամենը, այդ թվում	4,091.9	5,662.4	3,049.3	3,771.6	1,902.0
կապիտալ ծախսերի գծով	2,107.8	2,748.1	921.6	1,948.3	280.5
7. Առողջապահական օբյեկտների շինարարություն	1,305.6				

Գծանկար 8.6 Առողջապահության ոլորտի պետական ծախսերը՝ ըստ տնտեսագիտական դասակարգման (%)

2019-2021 թվականների կապիտալ ծախսերը (առանց պետական կառավարման ապարատի պահպանման ծախսերի, վարկային, դրամաշնորհային և կապիտալ շինարարության ծրագրերի) կազմում են 11.6 մլն դրամ: Ընթացիկ ծախսերի մեջ աշխատավարձի տեսակարար կշիռը կազմում է 60-65%:

Գծանկար 8.7 2019 թվականի առողջապահության ոլորտի ծախսերի կառուցվածքը (%)

Աղյուսակ 8.4 Առողջապահության ոլորտի պետական ծախսերը 2019-2021 թվականներին՝ ըստ գոյություն ունեցող և նոր ծրագրերի

(մլն դրամով)

	2019թ.	2020թ.	2021թ.
Գոյություն ունեցող պարտավորությունների ընդհանուր ծախսերը	89,247.4	105,810.0	116,419.2
Նոր նախաձեռնությունների ընդհանուր ծախսերը	760.0	760.0	760.0
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	90,007.4	106,570.0	117,179.2

Գոյություն ունեցող ծախսային ծրագրերը

8.3.1 Դեղորայքի տրամադրում ամբուլատոր-պոլիկլինիկական, հիվանդանոցային բուժօգնություն ստացողներին և հատուկ խմբերում ընդգրկված ֆիզիկական անձանց

Ամբուլատոր-պոլիկլինիկական, հիվանդանոցային բուժօգնություն ստացողներին և հատուկ խմբերում ընդգրկված ֆիզիկական անձանց դեղորայքի տրամադրման նպատակով 2019-2021 թվականների միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրով պետական բյուջեից նախատեսվում է հատկացնել 2019 թվականին՝ 4,321.2 մլն դրամ (2018 թվականի 4,220.0 մլն դրամի փոխարեն), 2020 թվականին՝ 4,349.6 մլն դրամ և 2021 թվականին՝ 4,371.5 մլն դրամ:

Հայաստանի Հանրապետության առողջապահության նախարարության միջոցով գնվող դեղորայքի գծով միջնաժամկետ հատվածում նախատեսվում է յուրաքանչյուր տարվա համար 2,600.0 մլն դրամ (2018 թվականի չափով): Նախատեսվում է դեղորայքով ապահովել 231.3 հազար հիվանդներին:

Այլ մարմինների միջոցով գնվող դեղորայքի քանակների ավելացմամբ պայմանավորված ծախսերի աճը միջնաժամկետ հատվածում ըստ տարիների կկազմի 101.2 մլն դրամ, 28.4 մլն դրամ և 21.9 մլն դրամ:

8.3.2 Արտահիվանդանոցային բժշկական ծառայությունների մատուցում

2019-2021 թվականների միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրով արտահիվանդանոցային բժշկական ծառայությունների գծով պետական բյուջեից նախատեսվում է հատկացնել 2019 թվականին 33,241.5 մլն դրամ (2018 թվականի 27,322.2 մլն դրամի փոխարեն), 2020 թվականին՝ 38,502.2 մլն դրամ և 2021 թվականին՝ 42,659.7 մլն դրամ:

Ամբուլատոր - պոլիկլինիկական բժշկական օգնության ծառայությունների որակի բարձրացմամբ, կանխարգելիչ միջոցառումների ակտիվացմամբ և դրա հետ մեկտեղ ամբուլատոր-պոլիկլինիկական բուժօգնության նորմատիվների (տարեկան կտրվածքով մեկ բնակչի հաշվով ըստ ծառայությունների տեսակների ֆինանսավորման միջինացված գումարների) վերանայմամբ պայմանավորված ծախսերի աճը 2019 թվականին նախատեսվում է 5,526.7 մլն դրամ, 2020 թվականին՝ 4,590.8 մլն դրամ, իսկ 2021 թվականին՝ 3,611.4 մլն դրամ:

Հեմոդիալիզի անցկացման կարիք ունեցող անձանց թվաքանակի տարեկան 3-6% աճով պայմանավորված, ինչպես նաև հաշվի առնելով նշյալ հիվանդության կյանքի հետ անհամատեղելի լինելու բնույթը, ծախսերի աճը 2019 թվականին նախատեսվում է 99.0 մլն դրամ, 2020 թվականին՝ 77.5 մլն դրամ, իսկ 2021 թվականին՝ 79.8 մլն դրամ:

Միջնաժամկետ հատվածում շտապ բժշկական օգնության կանչերի թվաքանակի շուրջ 41% աճով (հատկապես Հայաստանի Հանրապետության մարզերում) պայմանավորված ծախսերի

աճը 2019 թվականին նախատեսվում է 199.0 մլն դրամ, 2020 թվականին՝ 592,6 մլն դրամ, իսկ 2021 թվաքանին՝ 466,2 մլն դրամ:

Ստոմատոլոգիական բժշկական օգնության ծառայությունների գծով դեպքերի թվաքանակի (շուրջ 25%) ավելացմամբ պայմանավորված ծախսերի աճը 2019 թվականին նախատեսվում է շուրջ 100.0 մլն դրամ: Նախատեսվում է սոցիալապես անապահով խմբերում ընդգրկված անձանց կողմից ստոմատոլոգիական բժշկական օգնության ծառայությունների համար վճարվող համավճարների մասնաբաժնի իջեցում:

Միաժամանակ, երեխաների ստոմատոլոգիական առաջնային կանխարգելման ծառայությունների գծով շահառուների թվաքանակի պակասեցմամբ պայմանավորված 2019 թվականին ծախսերը նվազել են 5,6 մլն դրամով:

8.3.3 Հիվանդանոցային ընդհանուր բնույթի ծառայություններ

2019-2021 թվականների միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրով հիվանդանոցային բուժօգնության գծով պետական բյուջեից նախատեսվում է հատկացնել 2019 թվականին՝ 43,179.9 մլն դրամ (2018 թվականի 40,192.8 մլն դրամի փոխարեն), 2020 թվականին՝ 52,747.9 մլն դրամ և 2021 թվականին՝ 60,971.5 մլն դրամ:

Հիվանդանոցային բժշկական օգնության և սպասարկման գները նախատեսվում է աստիճանաբար մոտեցնել իրատեսական շուկայական գներին: Վերջինիս հետ պայմանավորված հիվանդանոցային բուժօգնության գծով ծախսերի աճը 2019 թվականին նախատեսվում է 2,987.1 մլն դրամ, 2020 թվականին՝ 9,568.0 մլն դրամ, իսկ 2021 թվականին՝ 8,223.6 մլն դրամ:

Հիվանդանոցային բուժօգնության համակարգի զարգացումն ընթանալու է ֆինանսավորման հստակ մեխանիզմների ներդրման, միջոցների ծախսման արդյունավետության բարձրացման, ավելորդ իզորությունների կրճատման և բժշկական օգնության որակի ապահովմանն ուղղված կարճաժամկետ ու երկարաժամկետ ծրագրային մոտեցումներով:

8.3.4 Հանրային առողջապահական ծառայություններ

2019-2021 թվականների միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրով հանրային առողջապահական ծառայություններին պետական բյուջեից նախատեսվում է հատկացնել 2019 թվականին՝ 4,571.9 մլն դրամ (2018 թվականի 3,997.3 մլն դրամի փոխարեն), 2020 թվականին՝ 5,522.6 մլն դրամ և 2021 թվականին՝ 5,555.2 մլն դրամ:

Բնակչության սանիտարահամաճարակային անվտանգության ապահովման և հանրային առողջապահության ծառայությունների գծով միջնաժամկետ հատվածում նախատեսվում է յուրաքանչյուր տարվա համար 1,847.4 մլն դրամ (2018 թվականի 1,873.6 մլն դրամի փոխարեն):

Ծրագրի շրջանակում նախատեսվում է օպտիմալացմանն ուղղված աշխատանքների միջոցով արդյունավետության բարձրացում:

Իմունականխարգելման ազգային ծրագրի գծով 2019 թվականին նախատեսվում է 2,426.1 մլն դրամ (2018 թվականի 1,825.3 մլն դրամի փոխարեն), իսկ 2020-2021 թվականներին յուրաքանչյուր տարվա համար՝ 3,343.3 մլն դրամ:

Առողջապահության համաշխարհային կազմակերպության 66-րդ համաժողովում (2012 թվականի մայիսին) ընդունված որոշման համաձայն նախատեսվում է մինչև 2020 թվականն ապահովել «Աշխարհն առանց պոլիոմիելիտի» կարգավիճակը, որի շրջանակում երկրները (այդ թվում նաև՝ Հայաստանը) 2018 թվականից սկսած աստիճանաբար դադարեցնում են պոլիոմիելիտի կենդանի պատվաստանյութի կիրառումը՝ այն աստիճանաբար փոխարինելով պոլիոմիելիտի ինակտիվացված պատվաստանյութով: Զարգացած երկրներում, ինչպես նաև հետխորհրդային մի շարք երկրներում (Վրաստանում, Մերձբալթիկայի հանրապետություններում), այս հարցը լուծվել է հնգավալենտ պատվաստանյութը փոխարինելով վեցավալենտ պատվաստանյութով, որի բաղադրության մեջ մտնում է նաև ինակտիվացված պոլիոմիելիտի պատվաստանյութը: Հաշվի առնելով նշյալ պատվաստանյութի մի շարք առավելությունները (երեխային ներարկվող պատվաստումների թվի նվազում, հետպատվաստումային ռեակցիաների թվի կրճատում, սառցային շղթայի բեռնվածության կրճատում և պատվաստանյութերի անվտանգության ապահովում և այլն), 2019-2021 թվականներին նախատեսվում է ամբողջությամբ անցում կատարել վեցավալենտ պատվաստանյութի: Վերջինիս հետ պայմանավորված վեցավալենտ պատվաստանյութի գնման լրացուցիչ ծախսերը 2019 թվականին նախատեսվում են 490.9 մլն դրամ, իսկ 2020 թվականին՝ 981.8 մլն դրամ:

Հաշվի առնելով պատվաստումների արդյունավետությունը նոր հիվանդությունների վերահսկման և դրանցից մահացության կանխարգելման գործընթացում, 2017-2018 թվականներին ԳԱՎԻ աջակցությամբ ներդրվել է մարդու պապիլոմավիրուսային պատվաստանյութը (13 տարեկան աղջիկների շրջանում), որը 100 տոկոսով կանխում է արգանդի վզիկի քաղցկեղը, ինչպես նաև՝ 93 տոկոսով սեռական կոնդիլոմաների առաջացումը: Նկատի ունենալով այն, որ 2019 թվականից պատվաստանյութի ձեռք բերումը նախատեսվում է պետական բյուջեի միջոցների հաշվին, նշյալ պատվաստանյութի գնման համար 2019 թվականին նախատեսվում է 131.2 մլն դրամ: 2019 թվականից պետությունը կշարունակի պատվաստանյութի ձեռքբերումը՝ ԳԱՎԻ կողմից սահմանված 4.5 ԱՄՆ դոլարին համարժեք գնով, որը շուկայականից ցածր է մոտ 10 անգամ:

2017 թվականի փաստացի կատարողականից ելնելով կատաղության դեմ պատվաստանյութի գնման լրացուցիչ ծախսերը 2019 թվականին նախատեսվում են 21.6 մլն դրամ:

Միաժամանակ, առանձին պատվաստանյութերի ձեռքբերման գծով 2019 թվականին նախատեսվում է ծախսերի նվազեցում 42.9 մլն դրամով, իսկ 2020 թվականին՝ 64.6 մլն դրամով:

Արյան հավաքագրման ծառայությունների գծով 2019 թվականին նախատեսվում է 253.0 մլն դրամ (2018 թվականի չափով), 2020 թվականին՝ 278,2 մլն դրամ, իսկ 2021 թվականին՝ 306.1 մլն դրամ: Ծախսերի աճը 2020 թվականին նախատեսվում է 25.2 մլն դրամ, իսկ 2021 թվականին՝ 27.9 մլն դրամ, որը պայմանավորված է մատուցվող ծառայությունների շրջանակի ավելացմամբ:

Հիգիենիկ և հակահամաճարակային փորձագիտական ծառայությունների գծով 2019 թվականին նախատեսվում է 45.5 մլն դրամ (2018 թվականի չափով), 2020 թվականին՝ 53.7 մլն դրամ, իսկ 2021 թվականին՝ 58.5 մլն դրամ: Ծախսերի աճը 2020 թվականին նախատեսվում է 8.2 մլն դրամ, իսկ 2021 թվականին՝ 4.8 մլն դրամ, որը պայմանավորված է լաբորատոր հետազոտությունների թվաքանակի ավելացմամբ:

8.3.5 Առողջապահության ոլորտի այլ հարակից ծառայություններ

2019-2021 թվականների միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրով առողջապահության ոլորտի այլ հարակից ծառայությունների գծով պետական բյուջեից նախատեսվում է հատկացնել 2019 թվականին՝ 872.0 մլն դրամ (2018 թվականի 922.4 մլն դրամի փոխարեն), 2020 թվականին՝ 904.4 մլն դրամ, իսկ 2021 թվականին՝ 947.7 մլն դրամ:

2019 թվականին նախատեսվող ծախսերի նվազեցումը 2018 թվականի նկատմամբ հիմնականում պայմանավորված է «Տուբերկուլյոզի դեմ պայքարի ազգային ծրագրի համակարգման ծառայություններ» և «Անցանկալի հղիությունների կանխարգելման նպատակով հակաբեղմնավորիչ ժամանակակից միջոցների մատչելիության ապահովում» ծրագրերի չնախատեսմամբ:

Դատաբժշկական և գենետիկ ծառայությունների գծով ծախսերի աճը 2019 թվականին նախատեսվում է 15.4 մլն դրամ, 2020 թվականին՝ 24.8 մլն դրամ, իսկ 2021 թվականին՝ 37.3 մլն դրամ, որը պայմանավորված է դատաբժշկական փորձաքաննությունների ծավալների մեծացմամբ:

Ռազմաբժշկական հաստատություններում և զորամասերի բուժկետերում առկա բժշկական սարքավորումների ընթացիկ սպասարկման և վերանորոգման նպատակով ծախսերի աճը 2019 թվականին նախատեսվում է 5.0 մլն դրամ, 2020 թվականին՝ 7.6 մլն դրամ, իսկ 2021 թվականին՝ 6.0 մլն դրամ:

Առողջապահության ոլորտին առնչվող հարակից այլ ծառայությունների գծով ձգտելու ենք պահպանել արդյունքային ցուցանիշների գործող մակարդակը՝ ի հաշիվ մարդկային և նյութական ռեսուրսների օպտիմալացմանն ուղղված աշխատանքների:

8.3.6 Արտաքին աղբյուրներից՝ պետական բյուջեի խողովակներով ստացվող, վարկերի և դրամաշնորհների հաշվին իրականացվելիք ծրագրեր

1. Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Ոչ վարակիչ հիվանդությունների կանխարգելման և վերահսկման ծրագիր

Ծրագրի նպատակն է հեմատոլոգիական և օնկոլոգիական ծառայությունների արդյունավետության բարձրացումը, որի ապահովման համար ծրագրով նախատեսվում է.

ա) Ոչ վարակիչ հիվանդությունների վաղ հայտնաբերման և արդյունավետ բուժմանն ուղղված սկրինինգային, ինչպես նաև ոչ վարակիչ հիվանդությունների ռիսկի գործոնների վերաբերյալ բնակչության իրազեկման ծրագրերի իրականացում:

բ) Մարզային բժշկական կենտրոնների արդիականացում՝ Վայոց ձորի մարզի բժշկական կենտրոնի նոր շենքի կառուցման և Գեղարքունիքի մարզի Մարտունու բժշկական կենտրոնի նոր շենքի կառուցման աշխատանքները կմեկնարկվեն 2019 թվականին և կավարտվեն 2021 թվականին: Նշված ժամանակահատվածում կենտրոնները կհագեցվեն նաև անհրաժեշտ բժշկական սարքավորումներով և կահույքով:

Նշված ծրագրի շրջանակում 2019 թվականին նախատեսվում է 1,291.3 մլն դրամ (այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 1,074.4 մլն դրամ, Հայաստանի Հանրապետության համաֆինանսավորում՝ 216.9 մլն դրամ), 2020 թվականին՝ 2,270.0 մլն դրամ (այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 1,847.7 մլն դրամ, Հայաստանի Հանրապետության համաֆինանսավորում՝ 422.3 մլն դրամ), 2021 թվականին՝ 386.1 մլն դրամ (այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 318.5 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 67.6 մլն դրամ):

2. Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Ոչ վարակիչ հիվանդությունների կանխարգելման և վերահսկման դրամաշնորհային ծրագիր

Դրամաշնորհային ծրագիրն ուղղված է հիմնական վարկային ծրագրի աջակցմանը, որով նախատեսվում է.

ա) Ոչ վարակիչ հիվանդությունների առկա միտումների վրա հիմնված ծրագրի հզորությունների գնահատում և մշակում:

բ) Արդյունքների վրա հիմնված ֆինանսավորման առկա սխեմայի վերանայում:

գ) Աշխատաժողովների կազմակերպում և ուսումնական նյութերի պատրաստում:

Նշված ծրագրի շրջանակում 2019 թվականին նախատեսվում է 117.9 մլն դրամ դրամաշնորհային միջոցներ, իսկ 2020 թվականին՝ 117.9 մլն դրամ դրամաշնորհային միջոցներ:

3. Գլոբալ հիմնադրամի աջակցությամբ իրականացվող «Հայաստանի Հանրապետությունում տուբերկուլյոզի դեմ պայքարի ուժեղացում» դրամաշնորհային ծրագիր

Ծրագրի հիմնական նպատակներն են Հայաստանի Հանրապետությունում տուբերկուլյոզի դեմ պայքարի ազգային ծրագրի ուժեղացումը՝ առավել լավ ախտորոշում և բուժում տրամադրելու համար, դեղակայուն տուբերկուլյոզի (ԴԿ ՏԲ) կառավարման ընդլայնումը, ինչպես քաղաքացիական բնակչության, այնպես էլ դատապարտյալների շրջանում և տուբերկուլյոզով հիվանդներին սոցիալական աջակցության տրամադրումը՝ ՏԲ արդյունավետ վերահսկման նպատակով: Ծրագրի շրջանակում իրականացվում են գործառույթներ գնումների և մատակարարման ներուժի, մարդկային ռեսուրսների զարգացման, տուբերկուլյոզի ախտորոշման և բուժման, հիվանդներին սոցիալական աջակցության, ՏԲ/ՄԻԱՎ համավարակի դեմ պայքարի, վարակի վերահսկման, մոնիտորինգի և գնահատման համակարգի բարելավման, հանրության իրազեկման ոլորտներում՝ տուբերկուլյոզի տարածվածության և մահացության մակարդակները իջեցնելու և դեղակայուն տուբերկուլյոզի հետագա զարգացումը կանխելու նպատակով:

Նշված ծրագրի շրջանակում 2019 թվականին նախատեսվում է 768.3 մլն դրամ (այդ թվում դրամաշնորհային միջոցներ՝ 696.3 մլն դրամ, Հայաստանի Հանրապետության համաֆինանսավորում՝ 72.0 մլն դրամ), 2020 թվականին՝ 408.1 մլն դրամ (այդ թվում դրամաշնորհային միջոցներ՝ 336.1 մլն դրամ, Հայաստանի Հանրապետության համաֆինանսավորում՝ 72.0 մլն դրամ), 2021 թվականին՝ 547.1 մլն դրամ (այդ թվում դրամաշնորհային միջոցներ՝ 475.1 մլն դրամ, Հայաստանի Հանրապետության համաֆինանսավորում՝ 72.0 մլն դրամ):

4. Գլոբալ հիմնադրամի աջակցությամբ իրականացվող «Հայաստանի Հանրապետությունում ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ-ի դեմ պայքարի ազգային ծրագրին աջակցություն» դրամաշնորհային ծրագիր

Ծրագրի նպատակն է նպաստել հանրապետությունում ՄԻԱՎ համաճարակի նվազեցմանը՝ հակառետրովիրուսային բուժում տրամադրելով բոլոր նրանց, ովքեր ունեն վերջինիս կարիքը, հղի կանանց և ընդհանուր բնակչության համար ապահովելով խորհրդատվության և թեստավորման հասանելիությունը, իրականացնելով ՄԻԱՎ-ի կանխարգելման միջոցառումներ դատապարտյալների և տեղաշարժվող բնակչության շրջանում: Իրականացնել ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ-ի վերաբերյալ խորհրդատվության, հետազոտության կետերին և ՄԻԱՎ-ի վերաբերյալ հետազոտություններ կատարող լաբորատորիաներին տեխնիկական աջակցության և մեթոդական օգնության տրամադրումը, սեմինար-վարժանքների կազմակերպումը, տեղեկատվական համակարգի

հզորացումը, ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ-ի մոնիտորինգի և գնահատման ազգային միասնական համակարգի ստեղծումը և համաճարակաբանական հետազոտությունների իրականացումը:

Նշված ծրագրի շրջանակում 2019 թվականին նախատեսվում է 871.7 մլն դրամ (այդ թվում դրամաշնորհային միջոցներ՝ 785.3 մլն դրամ, Հայաստանի Հանրապետության համաֆինանսավորում՝ 86.4 մլն դրամ), 2020 թվականին՝ 975.5 մլն դրամ (այդ թվում դրամաշնորհային միջոցներ՝ 878.9 մլն դրամ, Հայաստանի Հանրապետության համաֆինանսավորում՝ 96.6 մլն դրամ), 2021 թվականին՝ 968.7 մլն դրամ (այդ թվում դրամաշնորհային միջոցներ՝ 872.7 մլն դրամ, Հայաստանի Հանրապետության համաֆինանսավորում՝ 96.0 մլն դրամ):

Նոր նախաձեռնություններին առնչվող ծրագրեր

Էլեկտրոնային առողջապահության համակարգի ներդրմամբ և շարունակականության ապահովմամբ պայմանավորված միջնաժամկետ հատվածում «Էլեկտրոնային առողջապահության համակարգի պահպանման ծառայություններ» ծրագրի գծով նախատեսվում է յուրաքանչյուր տարվա համար 500.0 մլն դրամ: Նշյալ ծրագրի միջոցով կիրականացվի պետության կողմից երաշխավորված անվճար և արտոնյալ պայմաններով բժշկական օգնություն և սպասարկում իրականացնող կազմակերպությունների էլեկտրոնային առողջապահական համակարգին միացման վճարների փոխհատուցում:

Տարեցտարի ծնունդների թվաքանակի նվազմամբ պայմանավորված (սոցիալապես անապահով խմբերում ընդգրկված զույգերի համար) միջնաժամկետ հատվածում «Անպտուղ զույգերի համար վերարտադրողական օժանդակ տեխնոլոգիաների կիրառմամբ բժշկական օգնության ծառայություններ» ծրագրի գծով նախատեսվում է յուրաքանչյուր տարվա համար 210.0 մլն դրամ:

Հայաստանի Հանրապետության բնակչությանը բարդություն ներկայացնող բժշկական ծառայությունների մատուցման նպատակով՝ միջնաժամկետ հատվածում «Բժիշկ-մասնագետների ժամանակավոր ուղեգրման միջոցով ՀՀ մարզային առողջապահական կազմակերպություններում բժշկական ծառայությունների մատուցում» ծրագրի գծով նախատեսվում է յուրաքանչյուր տարվա համար 50.0 մլն դրամ:

ԳԼՈՒԽ 9. ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

9.1. ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

9.1.1 Ոլորտի ընդհանուր նկարագիրը

Սոցիալական պաշտպանությունը պատմականորեն հանդիսացել և շարունակում է հանդես գալ որպես ՀՀ պետական քաղաքականության գերակա ուղղություններից մեկը:

Սոցիալական պաշտպանության ոլորտում պետական քաղաքականության հիմնական նպատակն է երկրում աղքատության մակարդակի էական կրճատումը, ժողովրդագրական իրավիճակի բարելավումն և ՀՀ բնակչության առանձին խմբերի համար սոցիալական երաշխիքների ապահովումը:

Վերոհիշյալ նպատակին հասնելու համար սոցիալական պաշտպանության ոլորտում իրականացվում է լայնածավալ պետական միջամտություն: Ստորև ներկայացված է ոլորտում առկա իրավիճակը և պետական միջամտության հիմնական ուղղություններն ըստ սոցիալական պաշտպանության առանձին բնագավառների:

Խնամքի կարիք ունեցող 18 տարեկանից բարձր տարիքի անձանց խնամքի ծառայությունների բնագավառ

Խնամքի կարիք ունեցող 18 տարեկանից բարձր տարիքի անձանց խնամքի ծառայությունների բնագավառում պետական միջամտությունն իրականացվում է ՀՀ պետական բյուջեի միջոցների հաշվին տարեցների 2-րդ քառամսյա խնամքի, սոցիալական սպասարկման ծառայությունների, ցերեկային խնամքի, տնային պայմաններում կենսաթոշակառուներին, հաշմանդամություն ունեցող 18 տարին լրացած անձանց կենցաղային սպասարկման, սոցիալ-հոգեբանական, բժշկական օգնության և իրավաբանական խորհրդատվության ծառայությունների տրամադրման եղանակով:

Այս բնագավառի շահառուներ են համարվում խնամքի կարիք ունեցող տարեց ու հաշմանդամ անձինք, ինչպես նաև սոցիալական պատճառներով անօթևան դարձած անձինք:

Տարեցներին և խնամքի կարիք ունեցող 18 տարեկանից բարձր տարիքի անձանց 2-րդ քառամսյա խնամքի և սոցիալական սպասարկման ծառայությունները տրամադրվում են 9 (5 պետական 2-րդ քառամսյա խնամքի ընդհանուր տիպի և հատուկ (մասնագիտացված) հաստատությունների և 4 ոչ պետական) բնակչության սոցիալական պաշտպանության հաստատությունների միջոցով: 2017թ. ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության համակարգի 5 տարեցների 2-րդ քառամսյա խնամքի հաստատություններում խնամվել են 1170 շահառու: Վերջիններս գտնվում են պետության լրիվ խնամքի ներքո և ապահովվում են կենսապահովման համար անհրաժեշտ բոլոր միջոցներով ու պայմաններով:

Տնային պայմաններում տարեցներին խնամքի և սոցիալական սպասարկման ծառայությունների տրամադրումն իրականացնում է «Միայնակ տարեցների սոցիալական սպասարկման կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի միջոցով (2017թ. Երևան քաղաքում՝ տնային պայմաններում սպասարկվել է 1391 կենսաթոշակառու)։

2017թ. «Ձորակ» հոգեկան առողջության խնդիրներ ունեցող անձանց խնամքի կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի միջոցով հոգեկան առողջության խնդիրներ ունեցող անձանց խնամքի ցերեկային կենտրոնում սպասարկվել է 26 անձ։ Հաճախորդները ցերեկային կենտրոնի համապատասխան մասնագետների կողմից ստանում են սոցիալ-հոգեբանական վերականգնողական օգնություն, արհեստագործության և արվեստի միջոցով վերականգնում են իրենց առողջությունը։ Սոցիալ-հոգեբանական օգնություն և խորհրդատվական ծառայություններ մատուցվում են նաև նրանց ընտանիքների անդամներին։

2017թ. «Հանս Քրիստիան Կոֆոեդ» ՀԿ-ի միջոցով անօթևանների ժամանակավոր կացարանում ժամանակավոր (մինչև 90 օր) կացարանով են ապահովվել 90 անօթևան մարդ, այդ ընթացքում հնարավորինս լուծվել են նրանց սոցիալական խնդիրները։

Հանրապետությունում 2017թ. սոցիալական բնակարանային ֆոնդը ընդգրկել է Մարալիկ քաղաքում և Երևանում Թբիլիսյան խճուղի 3/14 հասցեում 136 բնակարան, իսկ Սպիտակում 9 առանձնատուն։

Սոցիալական բնակարանները տրամադրվում են բնակարանային տարածություն չունեցող առանց ծնողական խնամքի մնացած անձանց, երեխաների շուրջօրյա խնամքի բնակչության սոցիալական պաշտպանության հաստատությունների նախկին շրջանավարտներին, ընտանիքների անապահովության գնահատման համակարգում հաշվառված, անապահովության Օ-ից բարձր միավոր ունեցող՝ միայնակ չաշխատող կենսաթոշակառու (ծերության նպաստի տարիքի հասած) անձանց (ընտանիքներ) և միայնակ չաշխատող կենսաթոշակառու անձանց (ընտանիքներ) և միաձնող ընտանիքներին (եթե ամուսիններից մեկը մահացել է կամ միայնակ անձի կողմից որդեգրվել է երեխա)։ Սոցիալական բազմաբնակարան շենքում, բնակարաններ են տրամադրվում նաև սատարող ընտանիքներին, որոնք բացի այն հանգամանքից, որ ստանում են օթևան, միաժամանակ՝ աջակցում են տվյալ բազմաբնակարան շենքում բնակվող միայնակ կենսաթոշակառուներին, հաշմանդամներին՝ իրենց սոցիալական խնդիրների լուծման հարցում։

Ընտանիքներին, կանանց և երեխաներին աջակցության բնագավառ

Ընտանիքներին, կանանց և երեխաներին աջակցության բնագավառում պետական միջամտությունն իրականացվում է ՀՀ պետական բյուջեի միջոցների հաշվին բնակչության սոցիալական պաշտպանության հաստատություններում (առանց ծնողական խնամքի մնացած

երեխաների շուրջօրյա խնամքի ընդհանուր տիպի և հատուկ (մասնագիտացված) հաստատություններում) և ընտանիքներում խնամվող առանց ծնողական խնամքի մնացած, կյանքի դժվարին իրավիճակներում հայտնված, խնամքի և դաստիարակության անբարենպաստ պայմաններում գտնվող երեխաներին, երեխաների շուրջօրյա խնամքի բնակչության սոցիալական պաշտպանության հաստատությունների շրջանավարտներին սոցիալ-հոգեբանական, բժշկական, իրավական, խնամքի և դաստիարակության ծառայությունների մատուցման եղանակով:

Հայաստանի Հանրապետությունում ներկայումս գործում են 6 պետական և 2 բարեգործական շուրջօրյա խնամքի հաստատություններ: Դրանցից 3 պետական և 1 բարեգործական հաստատությունները նախատեսված են մտավոր և ֆիզիկական արատներ ունեցող երեխաների խնամքն ու դաստիարակությունը կազմակերպելու համար:

2017թ. 6 պետական շուրջօրյա խնամքի հաստատություններում խնամվել է 618 երեխա:

Նշված հաստատություններում երեխաների թվի կրճատման և մուտքի կանխարգելման նպատակով պետության միջամտությամբ իրականացվում են բեռնաթափման՝ երեխաների կենսաբանական ընտանիք վերադարձնելու և խնամատար ընտանիք տեղավորելու ծրագրեր, երեխաների և ընտանիքների աջակցության տրամադրման ծառայություններ, ինչպես նաև խնամք է կազմակերպվում երեխաների ցերեկային խնամքի կենտրոններում, անօթևան երեխաների համար ժամանակավոր օթևանում, որոնք այլընտրանք են հանդիսանում շուրջօրյա խնամքի հաստատություններում և հատուկ հանրակրթական ուսումնական հաստատություններում խնամվող երեխաների համար:

2017թ. ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության համակարգում գործել է երեխաների խնամքի 6 գիշերօթիկ հաստատություն, 3 սոցիալական հոգածության ցերեկային կենտրոն և 1 ժամանակավոր օթևան: 2017թ. գիշերօթիկ հաստատություններում խնամվել է միջին թվով 375 երեխա, երեխաների խնամքի սոցիալական հոգածության ցերեկային կենտրոններում՝ 268 երեխա, իսկ ժամանակավոր օթևանում՝ 15 երեխա:

Զբաղվածության բնագավառ

ՀՀ պետական բյուջեի միջոցների հաշվին զբաղվածության բնագավառում մատուցվող հիմնական ծառայություններն են գործազուրկների, աշխատանք փնտրող անձանց, աշխատաշուկայում անմրցունակ անձանց աշխատանքի տեղավորման աջակցության և ժամանակավոր զբաղվածության ապահովումը, աշխատանքի ընտրության հարցում աշխատանք փնտրող անձանց օժանդակության տրամադրումը, իսկ գործատուին անհրաժեշտ մասնագիտություն և որակավորում ունեցող աշխատուժով ապահովումը:

Նշված ծառայությունների գծով շահառուներ են համարվում զբաղվածության գործակալությունում հաշվառված գործազուրկները, աշխատանք փնտրող և աշխատաշուկայում անմրցունակ անձինք:

2017թ. հանրապետությունում գործազրկության մակարդակը կազմել է 17.8%, այն 2016թ. նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ նվազել է 0.2 տոկոսային կետով (<< Ազգային վիճակագրական ծառայության «<< սցիալ-տնտեսական վիճակը 2017-2018թթ հունվար-փետրվար» զեկույց):

Զբաղվածության պետական գործակալության տվյալներով աշխատանք փնտրողների թիվը 2018թ. մայիսի 1-ի դրությամբ կազմում է 82.6 հազ. մարդ, որը 2017թ. նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ նվազել է 13.4%-ով: Գործազուրկների թվաքանակը կազմում է աշխատանք փնտրողների 83.4%-ը, կամ 68.9 հազ. մարդ, որը 2017թ. մայիսի 1-ի ցուցանիշի նկատմամբ նվազել է 13.6%-ով:

2018թ. մայիսի 1-ի դրությամբ զբաղվածության կարգավորման պետական ծրագրերում ընդգրկվել է 475 անձ (աշխատանք փնտրողների 0.6%):

Տարեսկզբից աշխատանքի է տեղավորվել 3356 աշխատանք փնտրող (61-ը՝ հաշմանդամություն ունեցող անձ):

Զբաղվածության բնագավառում պետական միջամտությունն իրականացվում է << աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության «Զբաղվածության պետական գործակալության» և նրա տարածքային մարմինների (<< վարչապետի 11.06.2018թ. N 700-Լ որոշման համաձայն՝ «Զբաղվածության պետական գրասենյակ»), ինչպես նաև Երևանում գործող «Մասնագիտական կողմնորոշման մեթոդական կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի միջոցով (<< կառավարության 22.09.2017թ. N 1159-Ն որոշմամբ վերակազմակերպվել է «Աշխատանքի և սոցիալական հետազոտությունների ազգային ինստիտուտ» պետական ոչ առևտրային կազմակերպության «Մասնագիտական կողմնորոշման և կարողությունների զարգացման կենտրոն» մասնաճյուղի) և Գյումրի քաղաքում գործող Հաշմանդամների աշխատանքային վերականգնման Գյումրու կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի միջոցով (<< կառավարության 22.09.2017թ. N 1159-Ն որոշմամբ լուծարվել է):

2017թ. Մասնագիտական կողմնորոշման մեթոդական կենտրոնի կողմից իրականացվել է 300 մասնագետի վերապատրաստում, իրազեկման սեմինար-հանդիպումներին մասնակցել է 100 անձ:

Հաշմանդամներին աջակցության բնագավառ

Հաշմանդամների հիմնահարցերի բնագավառում պետական միջամտությունը հիմնականում իրականացվում է << պետական բյուջեի միջոցների հաշվին հաշմանդամություն ունեցող անձանց և առանձին խմբերին տարբեր ծառայությունների մատուցման եղանակով:

ՀՀ պետական բյուջեի միջոցների հաշվին մատուցվող հիմնական ծառայություններն են հաշմանդամների և առանձին խմբերի անձանց պրոթեզավորումը, վերականգնողական պարագաներով ապահովումը և դրանց վերանորոգումը, այդ թվում նաև աչքի պրոթեզավորում և ծայնաստեղծ սարքերի ձեռքբերում, հաշմանդամներին սայլակներով ապահովում, լսողության խնդիրներ ունեցող մինչև 18 տարեկան երեխաներին, հաշմանդամություն ունեցող անձանց ու տարիքային կենսաթոշակի իրավունք տվող տարիքը լրացած անձանց լսողական սարքերով ապահովում հավաստագրերի տրամադրման միջոցով, մինչև 12 տարեկան երեխաներին լսողական սարքերի ներդիրներով ապահովում, տեսողությունից հաշմանդամ անձանց համար հատուկ տեղեկատվական միջոցների ստեղծումը (հատուկ տառատեսակներով գրքերի տպագրություն, «Խոսող գրքերի» ծայնագրություն և այլն), հաշմանդամների հոգեկան առողջության վերականգնումը, հաշմանդամների բուժումը և բժշկասոցիալական վերականգնումը: ՀՀ պետական բյուջեի միջոցների հաշվին աջակցություն է տրվում «Փրկություն», «Լիարժեք կյանք» և «Աուտիզմ Ազգային Հիմնադրամ» հասարակական կազմակերպություններին՝ հաշմանդամություն ունեցող անձանց (այդ թվում նաև մտավոր խնդիրներ ունեցող հաշմանդամ անձանց) սոցիալ-վերականգնողական ծառայություններ և աուտիզմ ունեցող դեռահասներին ու երիտասարդներին զբաղվածության և սոցիալ-հոգեբանական ծառայություններ մատուցելու նպատակով:

2017թ. փաստացի պատրաստվել, վերանորոգվել, ձեռք է բերվել և բաշխվել է.

7871 պրոթեզաօրթոպեդիկ և վերականգնողական պարագա, այդ թվում՝ 3810 պրոթեզաօրթոպեդիկ, 3232 վերականգնողական պարագա, 543 վերանորոգվել է, 100 ծայնաստեղծ սարք, 186 աչքի պրոթեզ: 166 հավաստագիր՝ լսողական սարքերի ձեռքբերման համար: 746 լսողական սարք, 400 հատ մինչև 12 տարեկան երեխաների լսողական սարքերի ներդիրներ և 411 հաշմանդամի սայլակ:

Հաշմանդամների հիմնահարցերի բնագավառում պետական միջամտությունն իրականացվում է «Արթմեդ» բժշկավերականգնողական կենտրոն» ՓԲԸ-ի միջոցով (2017թ. փաստացի անվճար բուժօգնություն ստացողների թիվը կազմել է 496 մարդ)՝ հաշմանդամների և սոցիալապես անապահով անձանց ստացիոնար հիվանդանոցային պայմաններում բուժում և բժշկասոցիալական վերականգնում իրականացնելու նպատակով:

«Արթմեդ» բժշկական վերականգնողական կենտրոնում 2017թ. իրականացվել են նաև հաշմանդամների և սոցիալապես անապահով անձանց հոգեկան առողջության վերականգնման ծառայություններ՝ փաստացի անվճար բուժօգնություն ստացողների թիվը կազմել է 318 մարդ:

Ժողովրդագրական վիճակի բարելավման բնագավառ

Ժողովրդագրական վիճակի բարելավման բնագավառում պետական միջամտությունը հիմնականում իրականացվում է ՀՀ պետական բյուջեի միջոցների հաշվին երեխայի ծննդյան միանվագ նպաստի և մինչև 2 տարեկան երեխայի խնամքի նպաստի տրամադրման եղանակով:

Նշված ծառայությունների գծով շահառուներ են համարվում նորածին երեխայի ծնողները (2017թ. ծնունդների թիվը հանրապետությունում կազմել է 37 699 երեխա) և մինչև 3 տարեկան երեխայի խնամքի արձակուրդում գտնվող անձը (նպաստը տրվում է մինչև երեխայի 2 տարեկան դառնալը):

Անապահով սոցիալական խմբերին աջակցության բնագավառ

Անապահով սոցիալական խմբերին աջակցության բնագավառում պետական միջամտությունը իրականացվում է ՀՀ պետական բյուջեի միջոցների հաշվին ընտանիքի կենսամակարդակի բարձրացմանն ուղղված նպաստների և «ՎՏԲ-Հայաստան» ՓԲԸ-ում ավանդատու հանդիսացող քաղաքացիների, որպես նախկին ԽՍՀՄ Խնայբանկի ՀԽՍՀ հանրապետական բանկում մինչև 1993 թվականի հունիսի 10-ը ներդրված դրամական ավանդների դիմաց փոխհատուցման տրամադրման եղանակներով:

Այս բնագավառում շահառուներ են համարվում ընտանիքների անապահովության գնահատման համակարգում հաշվառված անապահովության սահմանային միավորից բարձր միավորներ ունեցող ընտանիքները, ինչպես նաև «ՎՏԲ-Հայաստան» ՓԲԸ-ում ավանդատու հանդիսացող քաղաքացիների, որպես նախկին ԽՍՀՄ Խնայբանկի ՀԽՍՀ հանրապետական բանկում մինչև 1993 թվականի հունիսի 10-ը ներդրված դրամական ավանդների դիմաց փոխհատուցում ստացող առանձին խմբերին դասված քաղաքացիները:

2017թ. ընթացքում ընտանեկան և սոցիալական նպաստ ստացել են միջինում 101 870 ընտանիք, նպաստի միջին ամսական չափը կազմել է շուրջ 30 065 դրամ, իսկ ընտանեկան նպաստի իրավունք տվող սահմանային միավոր է սահմանվել «30.00»:

2017թ. շարունակվել է նախկին ԽՍՀՄ Խնայբանկի ՀԽՍՀ հանրապետական բանկում մինչև 1993թ. հունիսի 10-ը դրամական ավանդների դիմաց փոխհատուցման վճարումները և 2017թ. փաստացի բյուջետային հատկացումները կազմել են 1484.7 մլն դրամ:

Հանրապետությունում մինչև 2017թ. ներառյալ գործարկվել են 22 ինտեգրված (համալիր) սոցիալական ծառայությունների տարածքային կենտրոններ, մշակվել և փորձարկվել են միասնական ընդունարաններում դիմումների հաշվառման էլեկտրոնային և սոցիալական դեպքի վարման տեղեկատվական համակարգերը:

Կենսաթոշակային ապահովության բնագավառ

Կենսաթոշակային ապահովության բնագավառը ներառում է կենսաթոշակային ապահովության համակարգը:

Կենսաթոշակային ապահովության բնագավառում պետական միջամտությունը հիմնականում իրականացվում է ՀՀ պետական բյուջեի միջոցների հաշվին կենսաթոշակային տարիքի անձանց աշխատանքային կենսաթոշակի, ՀՀ օրենքներով նշանակված կենսաթոշակների, սպայական անձնակազմին, շարքային զինծառայողներին ու նրանց ընտանիքների անդամներին կենսաթոշակների և ծերության, հաշմանդամության, կերակրողին կորցնելու դեպքում սոցիալական նպաստների տրամադրման եղանակով:

2017թ. փաստացի աշխատանքային կենսաթոշակ ստացողների թիվը կազմել է 456 009 մարդ, ՀՀ օրենքներով նշանակված կենսաթոշակ ստացողների թիվը՝ 611 մարդ, սպայական անձնակազմի և նրանց ընտանիքների անդամներին տրվող կենսաթոշակ ստացողների թիվը՝ 30 545 մարդ, շարքային զինծառայողների՝ 1928 մարդ և ծերության, հաշմանդամության, կերակրողին կորցնելու դեպքում սոցիալական նպաստ ստացողների թիվը՝ 63 024 մարդ:

Սոցիալական ապահովության բնագավառ

Սոցիալական ապահովության բնագավառը ներառում է սոցիալական ապահովության համակարգը:

Սոցիալական ապահովության բնագավառում պետական միջամտությունը հիմնականում իրականացվում է ՀՀ պետական բյուջեի միջոցների հաշվին ժամանակավոր անաշխատունակության և մայրության նպաստների տրամադրման եղանակով:

2017թ. ժամանակավոր անաշխատունակության նպաստի փաստացի բյուջետային հատկացումները կազմել են 2 658.5 մլն դրամ:

2017թ. մայրության նպաստի փաստացի բյուջետային հատկացումները կազմել են 10 432.3 մլն դրամ:

Աշխատանքի և աշխատավարձի պետական կարգավորման բնագավառ

Աշխատանքի և աշխատավարձի պետական կարգավորման բնագավառում պետական միջամտությունը հիմնականում իրականացվում է աշխատանքային հարաբերությունների կարգավորման և աշխատանքային օրենսդրության կիրարկման եղանակով:

Աշխատողների աշխատանքային պարտավորությունների կատարման հետ կապված առողջության վնասման հետևանքով պատճառված վնասի փոխհատուցման բնագավառ

Աշխատողների աշխատանքային պարտավորությունների կատարման հետ կապված առողջության վնասման հետևանքով պատճառված վնասի փոխհատուցման բնագավառի պետական միջամտությունը իրականացվում է աշխատողների աշխատանքային պարտավո-

րությունների կատարման հետ կապված խեղման, մասնագիտական հիվանդության և առողջության այլ վնասման հետևանքով պատճառված վնասի փոխհատուցման եղանակով: Հայաստանի Հանրապետությունում 2017թ. 420 անձինք աշխատանքային պարտավորությունների կատարման հետ կապված խեղման, մասնագիտական հիվանդության և առողջության այլ վնասման հետևանքով պատճառված վնասի փոխհատուցում են ստացել ՀՀ պետական բյուջեի միջոցներից:

Առանձին կատեգորիայի քաղաքացիներին պարգևավճարի և պատվովճարի տրամադրման բնագավառ

Առանձին կատեգորիայի քաղաքացիներին պարգևավճարի և պատվովճարի տրամադրման բնագավառում պետական միջամտությունը հիմնականում իրականացվում է ՀՀ պետական բյուջեի միջոցների հաշվին ՀՄ պատերազմի վետերանների, հաշմանդամ դարձած զինծառայողների, ծառայողական պարտականությունների կատարման ժամանակ զոհված (մահացած) զինծառայողների ընտանիքներին պարգևավճարի և հատուկ վճարների տրամադրման եղանակով:

2017թ. «Վետերանների պատվովճարներ» ծրագրի գծով փաստացի շահառուների թիվը կազմել է 580 մարդ, իսկ «ՀՄՊ մասնակիցներին, ՀՄՊ և այլ պետություններում մարտական գործողությունների ընթացքում զոհված զինծառայողների ընտանիքներին տրվող և 25.11.1998թ. ՀՕ-258 օրենքի 34.1 հոդվածի 1-ին մասով սահմանված պարգևավճարների տրամադրում» ծրագրի գծով փաստացի պարգևավճար ստացողների թիվը՝ 36 561 անձ:

Փախստականներին մատուցվող ծառայությունների և օժանդակության բնագավառ

Փախստականներին մատուցվող ծառայությունների և օժանդակության բնագավառում պետական միջամտությունը հիմնականում իրականացվում է ՀՀ պետական բյուջեի միջոցների հաշվին փախստականներով բնակեցված ժամանակավոր կացարաններում սպասարկման ծառայությունների մատուցման եղանակով:

Նշված ծառայությունները հիմնականում մատուցվում են «Հանրակացարաններ» ՊՈԱԿ-ի և Հայաստանի տուրիզմի զարգացման հիմնադրամի «Նաիրի» մասնաճյուղի միջոցով, որոնք սպասարկում են տարբեր վայրերում գտնվող փախստականներով բնակեցված ժամանակավոր կացարանները: 2017թ. նշված կացարաններում բնակվող փախստականների թիվը կազմել է 624 մարդ:

2017թ. «Փախստականների կեցության խնդիրների լուծման միջոցառումներ» ծրագրով ժամանակավոր ապաստան ստացողների թիվը կազմել է 35 մարդ: Նշված ծրագիրը իրականացվում է «Հատուկ կացարան» ՊՈԱԿ-ի միջոցով:

Ձոհված (մահացած) և առաջին, երկրորդ և երրորդ կարգի հաշմանդամ զինծառայողների անօթևան ընտանիքներին բնակարանով ապահովման և բնակարանային պայմանների բարելավման բնագավառ

«Ձոհված (մահացած) և առաջին, երկրորդ և երրորդ կարգի հաշմանդամ զինծառայողների անօթևան ընտանիքներին բնակարանով ապահովում և բնակարանային պայմանների բարելավում» ծրագիրն իրականացվում է 2003 թվականից, որի շրջանակներում ՀՀ պետական բյուջեի միջոցների հաշվին շահառու հանդիսացող ընտանիքներին աջակցությունը տրամադրվում է՝

2003 թվականից՝ բնակարան ձեռք բերելու նպատակով անհատույց պետական ֆինանսական աջակցության տրամադրման տարբերակով,

2017 թվականից՝ բնակարան ձեռք բերելու նպատակով բնակարանի գնման վկայագրի տրամադրման կամ ձեռք բերված բնակարանի սեփականության իրավունքով տրամադրման միջոցով:

2003-2017 թվականներին անհատույց պետական աջակցություն է ստացել 2629 ընտանիք:

9.1.2 Վերջին տարիների զարգացման միտումները ոլորտում

Վերջին տարիներին արձանագրվել է ՀՀ պետական բյուջեից սոցիալական պաշտպանության ոլորտին ուղղվող ընդհանուր ծախսերի (առանց գործադիր իշխանության, պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմինների պահպանման ծախսերի) մակարդակի կայուն աճի միտում (միայն 2016-2017 թվականներին այդ ոլորտին ուղղված ընդհանուր ծախսերի մակարդակը 392.3 մլրդ դրամից աճել է 398.3 մլրդ դրամի): Ոլորտում ծախսերի մակարդակի նման աճը հիմնականում պայմանավորված է կենսաթոշակային համակարգի կուտակային բաղադրիչով՝ շահառուների թվաքանակի փոփոխության պայմաններում:

խնամքի կարիք ունեցող 18 տարեկանից բարձր տարիքի անձանց խնամքի ծառայությունների բնագավառ

Բարելավվել են տարեցների շուրջօրյա խնամք իրականացնող հաստատություններում կոմունալ-կենցաղային պայմանները: Մասնավորապես, 2016-2017 թվականներին իրականացվել են մասնակի վերանորոգման աշխատանքներ Երևանի N 1, Նորքի, Գյումրու և Վարդենիսի նյարդահոգեբանական տուն-ինտերնատներում: «Ձորակ» հոգեկան առողջության խնդիրներ ունեցող անձանց խնամքի կենտրոնում խնամվողների զբաղվածության ապահովման նպատակով տեղադրվել է քոթեջ, կառուցվել և գործարկվել է ջերմոցը: Շահագործման է

հանձնվել Երևանի N 1 տուն-ինտերնատին կից անկողնային խնամքի բաժանմունքի նոր մասնաշենքը:

2017թ. տարեցների շուրջօրյա խնամք իրականացնող հաստատություններում փաստացի խնամք է կազմակերպվել 1170 շահառուի համար 2016թ. 1163 շահառուի դիմաց, իսկ բյուջետային հատկացումները նվազել են 5.8% (2016թ. փաստացի հատկացվել է 2 075.6 մլն դրամ):

2017թ.տնային պայմաններում տարեցների սոցիալական սպասարկման կենտրոնի կողմից փաստացի խնամք է կազմակերպվել 1391 շահառուի համար 2016թ. շուրջ 1500 շահառուի դիմաց՝ բյուջետային հատկացումների անփոփոխ լինելու պայմաններում (2016-2017 թվականներին փաստացի հատկացվել է 140.6 մլն դրամ):

2016-2017 թվականներին ՀՀ պետական բյուջեից միջոցներ են հատկացվել Երևան քաղաքում և հանրապետության մարզերում միայնակ ծեր, հաշմանդամ և անօթևան քաղաքացիների սպասարկման նպատակով, առանձին հասարակական և բարեգործական կազմակերպություններին (աշխատակիցների աշխատավարձի մասով, ներառյալ եկամտային հարկը և դրոշմանիշային վճարը, և առանձին դեպքում նաև սննդի և էլեկտրաէներգիայի գումարի փոխհատուցման մասով)՝ 2016թ. 3753 շահառուի և 2017թ. 3572 շահառուի համար: 2017թ. Փաստացի բյուջետային հատկացումները 1.2% աճել են (2016թ. փաստացի հատկացվել է 294.9 մլն դրամ):

Միջնաժամկետ ժամանակահատվածում կանխատեսվում է, որ ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության ենթակայության տարեցների շուրջօրյա խնամք իրականացնող հաստատություններում (1210 շահառու), տնային պայմաններում սպասարկման կենտրոնում (1450 շահառու) և «Ձորակ» հոգեկան առողջության խնդիրներ ունեցող անձանց խնամքի կենտրոնում (20 շահառու) սպասարկվող անձանց թվաքանակը կպահպանվի 2018թ. մակարդակով: Կպահպանվի ՀՀ պետական բյուջեից բնագավառում մատուցվող ծառայությունների շրջանակը և ՀՀ պետական բյուջեից առանձին հասարակական և բարեգործական կազմակերպություններին պետական աջակցությունը:

Ընտանիքներին, կանանց և երեխաներին աջակցության բնագավառ

2016-2017 թվականներին երեխաների շուրջօրյա խնամք իրականացնող 6 հաստատություններում նախատեսված 660 և 649 երեխայի փոխարեն փաստացի խնամք են ստացել 633 և 618 երեխա: Նշված հաստատություններում խնամվող շահառուների թվաքանակի նվազումը հիմնականում պայմանավորված է բնագավառում այլընտրանքային ծառայությունների առկայության հանգամանքով, այդ թվում բեռնաթափման գործընթացի իրականացմամբ: 2017թ.բյուջետային հատկացումները նվազել են 4.6% (2016թ.փաստացի հատկացվել է 1 998.8 մլն դրամ):

2016-2017 թվականներին երեխաների խնամք իրականացնող գիշերօթիկ հաստատություններում փաստացի խնամք են ստացել 529 և 375 երեխա, իսկ բյուջետային հատկացումները 2017թ. նվազել են 19.9% (2016թ. փաստացի հատկացվել է շուրջ 872.0 մլն դրամ):

2016-2017 թվականներին երեխաների խնամքի սոցիալական հոգածության 3 ցերեկային կենտրոններում փաստացի խնամք են ստացել 387 և 268 երեխա, իսկ բյուջետային հատկացումները 2017թ. նվազել են 16.4% (2016թ. փաստացի հատկացվել է 243.5 մլն դրամ):

2016-2017 թվականներին «Երևանի «Ձառիկ» երեխաների աջակցության կենտրոնի» կողմից կյանքի դժվարին իրավիճակում հայտնված երեխաներից ժամանակավոր փաստացի խնամք են ստացել 19 և 15 երեխա, իսկ բյուջետային հատկացումները 2017թ. նվազել են 19.2% (2016թ. փաստացի հատկացվել է շուրջ 38.0 մլն դրամ):

2016-2017 թվականներին խնամատար ընտանիքներ են տեղափոխվել 22 և 24 երեխա, իսկ բյուջետային հատկացումները 2017թ. աճել են 32.7% (2016թ. փաստացի հատկացվել է շուրջ 28.0 մլն դրամ):

2017թ. «Երեխաների և ընտանիքների աջակցության տրամադրման ծառայություններ» ծրագրի գծով փաստացի շահառուների թիվը կազմել է 52, իսկ բյուջետային հատկացումների ծավալը՝ 71.4 մլն դրամ:

2016-2017 թվականներին ՀՀ պետական բյուջեից միջոցներ են հատկացվել Երևան քաղաքում և հանրապետության մարզերում երեխաների և հաշմանդամների սպասարկման նպատակով «Հույսի կամուրջ» հասարակական կազմակերպությանը (աշխատակիցների աշխատավարձի մասով, ներառյալ եկամտային հարկը և դրոշմանիշային վճարը) 250 շահառուի համար, իսկ 2017թ. փաստացի բյուջետային հատկացումները աճել են 1.8% (2016թ. փաստացի հատկացվել է 73.3 մլն դրամ):

Միջնաժամկետ ժամանակահատվածում կանխատեսվում է, որ ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության ենթակայության երեխաների շուրջօրյա խնամքի հաստատություններում (649 շահառու), գիշերօթիկ խնամքի հաստատություններում (621 շահառու), ցերեկային կենտրոններում (300 շահառու) և անօթևան երեխաների համար ժամանակավոր օթևանում (17 շահառու) սպասարկվող անձանց թվաքանակը կմնա անփոփոխ՝ պահպանելով 2018թ. մակարդակը: Կպահպանվի ՀՀ պետական բյուջեից բնագավառում մատուցվող ծառայությունների շրջանակը և ՀՀ պետական բյուջեից առանձին հասարակական կազմակերպություններին պետական աջակցության մակարդակը:

Զբաղվածության բնագավառ

ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության «Զբաղվածության պետական գործակալության» տվյալներով 2017թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ հանրապետությունում աշխատանք փնտրողների թիվը կազմել է 86.4 հազ. մարդ, որը նախորդ տարվա նույն ցուցանիշի նկատմամբ նվազել է 9.8%-ով:

2017թ. զբաղվածության բնագավառին ուղղված բյուջետային հատկացումները նվազել են 76.7% (2016թ. փաստացի հատկացվել է 1 966.5 մլն դրամ):

Միջնաժամկետ ժամանակահատվածում ակնկալվում է, որ կպահպանվի բնագավառի շարունակականության ապահովումը:

Հաշմանդամներին աջակցության բնագավառ

2016-2017 թվականներին շեշտադրում է կատարվել պրոթեզների և վերականգնողական պարագաների տեսականու ընդլայնման և որակի բարձրացման վրա:

2017թ. փաստացի հատկացվել և վերանորոգվել է 7871 պրոթեզաօրթոպեդիկ և վերականգնողական պարագա (2016թ. 12 846 պրոթեզաօրթոպեդիկ և վերականգնողական պարագայի դիմաց), իսկ փաստացի բյուջետային հատկացումները նվազել են 9.7% (2016թ. Փաստացի հատկացվել է 827.3 մլն դրամ):

2017թ. հաշմանդամներին սայլակներով, լսողական սարքերով (լսողական սարքի ձեռքբերման համար հավաստագրերով), լսողական սարքերի ներդիրներով ապահովման նպատակով փաստացի բաշխվել է 1723 պարագա 2016թ. 2104 պարագայի դիմաց՝ բյուջետային հատկացումների նվազման 11.3% պայմաններում (2016թ. փաստացի հատկացվել է շուրջ 96.0 մլն դրամ):

«Արթմեդ» բժշկական վերականգնողական կենտրոնում 2016-2017 թվականներին փաստացի բուժում են ստացել համապատասխանաբար 818 և 814 հիվանդ, իսկ բյուջետային հատկացումները մնացել են անփոփոխ (2016-2017թթ փաստացի հատկացվել է 181.5 մլն դրամ):

2016-2017 թվականներին ՀՀ պետական բյուջեից միջոցներ են հատկացվել Երևան քաղաքում և հանրապետության մարզերում հաշմանդամ քաղաքացիների սպասարկման նպատակով, առանձին հասարակական կազմակերպություններին (աշխատակիցների աշխատավարձի, ներառյալ եկամտային հարկը և դրոշմանիշային վճարը, և առանձին հանրային ծառայությունների մասով) 210 և 290 շահառուի համար՝ բյուջետային հատկացումների աճի 67.8% պայմաններում (2016թ. 39.4 մլն դրամ):

Միջնաժամկետ ժամանակահատվածում ակնկալվում է, որ կպահպանվեն բնագավառում մատուցվող ծառայությունների շրջանակները:

Ժողովրդագրական վիճակի բարելավման բնագավառ

2017թ. մինչև 2 տարեկան երեխայի խնամքի նպաստ ստացողների թիվը կազմել է 13 297 մարդ 2016թ. 13 493 մարդու դիմաց: Բյուջետային հատկացումները նվազել են 1.5% (2016թ. փաստացի հատկացվել է 2 914.5 մլն դրամ):

2017թ. 2016թ. համեմատ արձանագրվել է ծնունդների թվի 7.1% նվազում 2016թ. 40 592 երեխայի դիմաց: Բյուջետային հատկացումները աճել են 0.7% (2016թ. փաստացի հատկացվել է 10 089.2 մլն դրամ):

Միջնաժամկետ ժամանակահատվածում կանխատեսվում է երկրորդ երեխայի ծննդյան դեպքում միանվագ նպաստի չափի և բյուջետային հատկացումների աճ՝ երեխայի ծննդյան միանվագ նպաստ ստացողների թվի փոփոխության պայմաններում: Մինչև 2 տարեկան երեխայի խնամքի նպաստ ստացողների թիվն և բյուջետային հատկացումները կմնան անփոփոխ:

Անապահով սոցիալական խմբերին աջակցության բնագավառ

Ընտանիքի կենսամակարդակի բարձրացմանն ուղղված նպաստի ծրագրի (ներառում է. *ընտանեկան նպաստը*՝ նշանակվում է սոցիալապես անապահով երեխա ունեցող ընտանիքներին, *սոցիալական նպաստը*՝ սոցիալապես անապահով երեխա չունեցող ընտանիքներին և *հրապապ օգնությունը*՝ սոցիալապես անապահով այն ընտանիքներին, որոնք չունեն ընտանեկան կամ սոցիալական նպաստի իրավունք, սակայն գտնվում են կյանքի դժվարին իրավիճակում և ունեն կարճաժամկետ ֆինանսական խնդիրներ) հասցեականության մեծացման հարցը մնում է որպես սոցիալական աջակցության ենթաոլորտի քաղաքականության հիմնական մարտահրավեր: Դրան հասնելու նպատակով իրականացվող միջոցառումները շարունակվել են հետևյալ հիմնական ուղղություններով՝ ընտանիքների անապահովության գնահատման կարգի փոփոխություն, վարչարարության բարելավում:

2014թ. հունվարի 1-ից՝ ընտանեկան և սոցիալական նպաստի իրավունքի ճանաչման սահմանային միավորը սահմանվել է «30.00»:

Ընտանիքների անապահովության գնահատման կարգով միայնակ (անժառանգ) կենսաթոշակառուների համար սահմանվեց ընտանիքների անապահովության միավորի հաշվարկման արտոնյալ պայման՝ եթե միայնակ չաշխատող կենսաթոշակառուի ընտանիքի անապահովության միավորը << կառավարության տվյալ տարվա համար սահմանած ընտանիքի անապահովության սահմանային միավորից ցածր է կամ հավասար դրան, ապա նրա ընտանիքի անապահովության միավորը հավասարվում է սահմանային միավորից մեկ հարյուրերորդական բարձր միավորի, որը հնարավորություն է տալիս միայնակ անժառանգ կենսաթոշակառուին ձեռք բերել նպաստի իրավունք:

Նախորդ տարիների ընթացքում ընտանիքների անապահովության գնահատման համակարգում իրականացված փոփոխություններն իրենց արտահայտությունն են գտել համակարգում հաշվառված և ընտանեկան նպաստի իրավունք ձեռք բերած ընտանիքների, նաև նպաստի իրավունք ձեռք բերած ընտանիքների թվում երեխա ունեցող ընտանիքների թվի հարաբերակցություններում: Այսպես, ստորև ներկայացվում է փոփոխությունների դինամիկան:

Աղյուսակ 9.1 «Ընտանիքի կենսամակարդակի բարձրացմանն ուղղված նպաստներ» ծրագիրը ՀՀ-ում 2013-2017 թվականներին

	2013թ.	2014թ.	2015թ.	2016թ.	2017թ.
Հաշվառված ընտանիքներ (% ՀՀ ընտանիքների թվից)	16.5	17.2	17.4	17.4	15.28
Նպաստառու ընտանիքներ (% հաշվառված ընտանիքների թվից)	79.77	77.71	77.57	80.8	83.0
Նպաստառու ընտանիքներ (% ՀՀ ընտանիքների թվից)	13.16	13.37	13.53	14.0	12.7
Երեխա ունեցող ընտանիքներ (% նպաստառու ընտանիքներից)	76.97	76.47	76.91	75.5	75.2
ՀՀ պետական բյուջեով հաստատված միջոցներ (մլրդ դրամ)	37,105	37,105	38,362	38,362	39,498
Նպաստի միջին ամսական (հաստատված) չափ (դրամ)	29,537.8	29,537.8	30,357.6	30,357.6	31,422.2

Ինչպես երևում է աղյուսակից, 2013-2017թթ համակարգում հաշվառված նպաստառուներին տրվող նպաստի միջին ամսական չափը բարձրանում է: Պահպանվում է նպաստառու ընտանիքների կազմում երեխա ունեցող ընտանիքների բարձր տեսակարար կշիռը, ինչը համահունչ է պետության որդեգրած քաղաքականությանը՝ սոցիալական աջակցություն տրամադրելիս երեխաների առաջնահերթության սկզբունքին:

Համաձայն ՀՀ Ազգային վիճակագրական ծառայության տվյալների՝ 2016թ. Աղքատության մակարդակը կազմել է 29.4% 2009թ. 35.8% դիմաց կամ աղքատության մակարդակը նվազել է 17.9%: Սակայն, բնակչության սպառման կամ եկամուտների բաշխվածության Զինիի գործակցի մեծությունները աճել են 2016թ. համապատասխանաբար կազմելով 0.286 և 0.375 2009թ. 0.257 և 0.355 դիմաց, ինչը նշանակում է, որ աղքատության մակարդակի նվազումը չի զուգորդվել բնակչության աղքատ խավերի կենսամակարդակի բարձրացմամբ (աղբյուրը՝ «Հայաստանի սոցիալական պատկերը և աղքատությունը» 2010-2017 թթ հրապարակումներ (Աղյուսակ 3.17)):

2013-2016թթ ընտանեկան նպաստի (սոցիալական աջակցության ծրագրերի) ազդեցությունն աղքատության վրա փոփոխվել է: Համաձայն ՀՀ Ազգային վիճակագրական ծառայություն տնային տնտեսությունների կենսամակարդակի ամբողջացված հետազոտության, տվյալները բերվում են ստորև ներկայացվող աղյուսակում:

Աղյուսակ 9.2 «Ընտանիքի կենսամակարդակի բարձրացմանն ուղղված նպաստներ» ծրագրի և (սոցիալական աջակցության ծրագրերի) ազդեցությունն աղքատության վրա ՀՀ-ում 2013-2016 թվականներին

	2013թ.		2014թ.		2015թ.		2016թ.	
	Աղքատություն	Ծայրահեղ աղքատներ	Աղքատություն	Ծայրահեղ աղքատներ	Աղքատություն	Ծայրահեղ աղքատներ	Աղքատություն	Ծայրահեղ աղքատներ
Հետտրանսֆերտային մակարդակ (հետ կ/թոշակային և հետ սոցիալական աջակցություն)	32.0	2.7	30.0	2.3	29.8	2.0	29.4	1.8
Նախքան ընդամենը սոցիալական աջակցության վճարումը (նախա ընտանեկան նպաստ և այլ սոցիալական աջակցություն, հետ կ/թոշակային)	33.5	5.2	30.6	4.3	31.3	4.3	30.6	4.6
Նախքան ընտանեկան նպաստի վճարումը (նախա ընտանեկան նպաստ, հետ կ/թոշակային և այլ սոցիալական աջակցություն)	33.4	5.1	30.6	4.2	31.1	4.2	30.2	3.8

Աղբյուրը՝ «Հայաստանի սոցիալական պատկերը և աղքատությունը» 2014-2017 թթ հրապարակումներ (Աղյուսակներ 10.2, 9.2)

Միջնաժամկետ ժամանակահատվածում կանխատեսվում է, որ նպաստառուների թիվը և նպաստի միջին ամսական չափը կմնան անփոփոխ (պահպանելով 2018թ. մակարդակը):

2017թ. ընթացքում հանրապետությունում գործարկվել են 22 համալիր սոցիալական ծառայությունների տարածքային կենտրոններ:

Միջնաժամկետ ժամանակահատվածում ակնկալվում է, որ կպահպանվի բնագավառի շարունակականության ապահովումը:

Կենսաթոշակային ապահովության բնագավառ

2017-2016 թվականներին աշխատանքային կենսաթոշակների վճարմանն ուղղված փաստացի միջոցները նվազել են 0.8% (2016թ. 222 537.3 մլն դրամի դիմաց), կենսաթոշակի միջին ամսական չափի անփոփոխ լինելու պայմաններում:

2017-2016 թվականներին աշխատանքային կենսաթոշակների վճարմանն ուղղված միջոցների փաստացի նվազումը ուղեկցվել է կենսաթոշակառուների փաստացի թվաքանակի աճով՝ 2017թ. կազմելով 456 009 անձ կամ 1.2% ավելի (2016թ. 450 445 մարդու դիմաց):

2017թ. 2016թ. համեմատ աճել են սպայական անձնակազմի և նրանց ընտանիքների անդամներին վճարվող կենսաթոշակների վճարմանն ուղղված միջոցները 6% (2016թ. 23 785.2 մլն դրամի դիմաց):

2017-2016 թվականներին սպայական անձնակազմի և նրանց ընտանիքների անդամների վճարմանն ուղղված միջոցների աճը ուղեկցվել է կենսաթոշակառուների փաստացի թվաքանակի աճով՝ 2017թ. կազմելով 30 545 անձ կամ 6% ավելի (2016թ. 28 812 մարդու դիմաց), կենսաթոշակի միջին ամսական չափի անփոփոխ լինելու պայմաններում:

2017թ. 2016թ. համեմատ նվազել են շարքային զինծառայողների և նրանց ընտանիքների անդամներին վճարվող կենսաթոշակներին ուղղված միջոցները 8.4% (2016թ. 646.8 մլն դրամի դիմաց):

Կենսաթոշակառուների թիվը 2017թ. կազմել է 1928 մարդ կամ 2016թ. նկատմամբ 8% պակաս, կենսաթոշակի միջին ամսական չափի անփոփոխ լինելու պայմաններում:

2017թ. 2016թ. համեմատ ՀՀ օրենքներով նշանակված կենսաթոշակների վճարմանն ուղղված փաստացի միջոցները աճել են 2.7% (2016թ. 2 425.4 մլն դրամի դիմաց), կենսաթոշակի միջին ամսական չափի անփոփոխ լինելու պայմաններում:

2017-2016 թվականներին ՀՀ օրենքներով նշանակված կենսաթոշակների վճարմանն ուղղված միջոցների փաստացի աճը ուղեկցվել է կենսաթոշակառուների փաստացի թվաքանակի աճով՝ 2017թ. կազմելով 611 անձ կամ 11% ավելի (2016թ. 548 մարդու դիմաց):

2017-2016 թվականներին ծերության, հաշմանդամության, կերակրողին կորցնելու դեպքում սոցիալական նպաստների վճարմանն ուղղված միջոցներն աճել են 1.1% (2016թ. 13 730.0 մլն դրամի դիմաց), նպաստի միջին ամսական չափի անփոփոխ լինելու պայմաններում:

2017-2016 թվականներին ծերության, հաշմանդամության, կերակրողին կորցնելու դեպքում սոցիալական նպաստների վճարմանն ուղղված միջոցների աճը ուղեկցվել է նպաստառուների փաստացի թվաքանակի աճով՝ 2017թ. կազմելով 63 024 անձ կամ 0.3% ավելի (2016թ. 62 848 մարդու դիմաց):

Միջնաժամկետ ժամանակահատվածում ակնկալվում է, որ կպահպանվեն բնագավառում նախորդ տարիների միտումները՝ կենսաթոշակների (սոցիալական նպաստի) շարունակականության ապահովումը՝ կենսաթոշակառուների (սոցիալական նպաստ ստացողների) թվաքանակի փոփոխության պայմաններում:

Սոցիալական ապահովության բնագավառ

2017թ. 2016թ. համեմատ ժամանակավոր անաշխատունակության նպաստի փաստացի բյուջետային հատկացումները նվազել են 19.7% (2016թ. 2 220.9 մլն դրամի դիմաց):

2017թ. 2016թ. համեմատ մայրության նպաստի փաստացի բյուջետային հատկացումները աճել են 11.2% (2016թ. 9 380.1 մլն դրամի դիմաց): 2017թ. 2016թ. համեմատ մայրության նպաստ ստացող չաշխատող անձանց թվաքանակը աճել է 1.1% (2016թ. 26 286 մարդու դիմաց):

Միջնաժամկետ ժամանակահատվածում ակնկալվում է, որ կպահպանվեն բնագավառում նախորդ տարիների միտումները՝ մայրության և ժամանակավոր անաշխատունակության նպաստների շարունակականության ապահովումը:

Աշխատանքի և աշխատավարձի պետական կարգավորման բնագավառ

Հայաստանի Հանրապետությունում 2017թ. պահպանվել է 2015թ. հուլիսի 1-ից նվազագույն աշխատավարձը՝ 55 000 դրամ (ներառյալ եկամտային հարկը՝ 72 752 դրամ): Նվազագույն աշխատավարձ և միջին աշխատավարձ հարաբերակցությունը 2017թ. տվյալներով կազմել է 37.2% (2017թ. հանրապետության միջին աշխատավարձը կազմել է 195 074 դրամ, աղբյուրը՝ ՀՀ Ազգային վիճակագրական ծառայության ինտերնետային կայք armstat.am):

Միջնաժամկետ ժամանակահատվածում ակնկալվում է, որ կպահպանվեն բնագավառում նվազագույն ամսական աշխատավարձի, ինչպես նաև ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության համակարգում գործող հաստատություններում հաշվարկային միջին ամսական աշխատավարձի չափերը:

Աշխատողների աշխատանքային պարտավորությունների կատարման հետ կապված առողջության վնասման հետևանքով պատճառված վնասի փոխհատուցման բնագավառ

2017թ. 2016թ. համեմատ աշխատանքային պարտավորությունների հետ կապված խեղման, մասնագիտական հիվանդության և առողջության այլ վնասման հետևանքով պատճառված վնասի փոխհատուցում ստացող անձանց թիվը նվազել է 6% (2016թ. 448 անձի դիմաց): Արդյունքում 2017թ. բյուջետային հատկացումները նվազել են 8.9% (2016թ. 92.1 մլն դրամի դիմաց):

Միջնաժամկետ ժամանակահատվածում ակնկալվում է, որ կպահպանվի բնագավառի շարունակականության ապահովումը:

Առանձին կատեգորիայի քաղաքացիներին պարգևավճարի և պատվովճարի տրամադրման բնագավառ

2017թ. 2016թ. համեմատ «ՀՄՊ մասնակիցներին, ՀՄՊ և այլ պետություններում մարտական գործողությունների ընթացքում զոհված զինծառայողների ընտանիքներին տրվող և 25.11.1998թ. ՀՕ-258 օրենքի 34.1 հոդվածի 1-ին մասով սահմանված պարգևավճարների տրամադրում» ծրագրի գծով փաստացի ծախսը կազմել է 2.6% պակաս (2016թ. 11 618.3 մլն դրամի դիմաց), իսկ փաստացի պարգևավճար ստացողների թիվը նվազել է 2.8% (2016թ. 37 616 անձի դիմաց):

2017թ. 2016թ. համեմատ «Վետերանների պատվովճարներ» ծրագրի փաստացի ծախսը կազմել է 25.5% պակաս (2016թ. 467.3 մլն դրամի դիմաց)՝ շահառուների թվաքանակի 25.5% նվազման (2016թ. 779 շահառու) և պատվովճարի ամսական չափի (50.0 հազ. դրամ) պահպանման պայմաններում:

Միջնաժամկետ ժամանակահատվածում ակնկալվում է, որ կպահպանվեն ՀՀ պետական բյուջեից բնագավառում մատուցվող ծառայությունների շրջանակները՝ պատվովճարի ու պարգևավճարների ամսական չափերի պահպանման պայմաններում:

Փախստականներին մատուցվող ծառայությունների և օժանդակության բնագավառ

2017թ. 2016թ. համեմատ փախստականներին մատուցվող ծառայությունների գծով փաստացի բյուջետային հատկացումները նվազել են 25% (2016թ. 93.6 մլն դրամի դիմաց):

Միջնաժամկետ ժամանակահատվածում ակնկալվում է, որ կպահպանվի բնագավառի շարունակականության ապահովումը:

Չոհված (մահացած) և առաջին, երկրորդ և երրորդ կարգի հաշմանդամ զինծառայողների անօթևան ընտանիքներին բնակարանով ապահովման և բնակարանային պայմանների բարելավման բնագավառ

2016 թվականին ծրագրի գծով 499.7 մլն դրամ փաստացի ֆինանսավորման շրջանակներում լուծվել են չոհված (մահացած) և հաշմանդամ դարձած զինծառայողների 68 ընտանիքի բնակարանային պայմանների բարելավման խնդիրները, իսկ 2017 թվականին 1,479.9 մլն դրամ փաստացի ֆինանսավորման շրջանակներում՝ 215 ընտանիքի բնակարանային պայմանների բարելավման խնդիրները: Սկսած 2017 թվականից ծրագրի գծով շահառուների բնակարանային ապահովման խնդիրը նախատեսվում է լուծել երկու տարբերակով՝ բնակարանի գնման վկայագրի և ձեռք բերված բնակարանի տրամադրման միջոցով: Ըստ այդմ՝ 2017 թվականին 164 շահառուի տրամադրվել է բնակարանի գնման վկայագիր, իսկ 51 շահառուի՝ բնակարան:

9.1.3 Ոլորտի հիմնական խնդիրները

Խնամքի կարիք ունեցող 18 տարեկանից բարձր տարիքի անձանց խնամքի ծառայությունների բնագավառ

Խնամքի կարիք ունեցող 18 տարեկանից բարձր տարիքի անձանց խնամքի ծառայությունների բնագավառում առկա հիմնական խնդիրներն են՝

տարեցների և հաշմանդամների սոցիալական սպասարկման և խնամքի ծառայությունների նոր տեսակների ընդլայնումը (համայնքային ցերեկային կենտրոններ, խնամքի տներ և այլն),

հոգեկան առողջության խնդիրներ ունեցող անձանց համար խնամքի այլընտրանքային

ծառայությունների բացակայությունը (շուրջօրյա խնամքի տներ, համայնքային ցերեկային կենտրոններ և այլն):

Ընտանիքներին, կանանց և երեխաներին աջակցության բնագավառ

Ընտանիքներին, կանանց և երեխաներին աջակցության բնագավառում առկա հիմնական խնդիրներն են՝

այլընտրանքային ծառայությունների ոչ բավարար մակարդակը,

մասնագիտացված այլընտրանքային ծառայությունների ոչ բավարար մակարդակը:

Զբաղվածության բնագավառ

Զբաղվածության բնագավառում առկա հիմնական խնդիրներն են՝

աշխատաշուկայում առկա է առաջարկի և պահանջարկի անհամապատասխանություն, ինչպես նաև աշխատաշուկայի պահանջներին աշխատուժի մասնագիտական որակավորման զգալի անհամապատասխանություն,

բարձր է գործազրկությունը երիտասարդների և աշխատաշուկայում անմրցունակ անձանց շրջանում, հանրապետության առանձին տարածաշրջանների միջև առկա է գործազրկության մակարդակի էական տարբերություն,

գյուղական շրջաններում բնակչությունը թերզբաղված է, իսկ ոչ գյուղատնտեսական զբաղվածությունն ունի անբավարար մակարդակ,

առաջին անգամ աշխատաշուկա մուտք գործող երիտասարդների աշխատանքի տեղավորման հնարավորությունների անբավարար մակարդակ:

Հաշմանդամներին աջակցության բնագավառ

Հաշմանդամներին աջակցության բնագավառի հիմնական խնդիրներն են՝

հաշմանդամների համար դեռևս մատչելի չեն շատ ծառայություններ, ինչպես նաև ապահովված չեն վերջիններիս հավասար հնարավորությունները,

վերականգնողական պարագաների որակի բարելավման և տեսականու ընդլայնման սահմանափակությունը,

հաշմանդամություն ունեցող անձանց վերականգնողական համայնքային ցերեկային կենտրոնների բացակայությունը:

Ժողովրդագրական վիճակի բարելավման բնագավառ

Ժողովրդագրական վիճակի բարելավման բնագավառում շարունակվում է հրատապ մնալ բնակչության ծնելիության բարձրացման և ժողովրդագրական վիճակի բարելավման հարցը:

Անապահով սոցիալական խմբերին աջակցության բնագավառ

Անապահով սոցիալական խմբերին աջակցության բնագավառի հիմնական խնդիրներն են՝

շարունակում է հրատապ մնալ սոցիալական աջակցության տարբեր ուղղությունների, մասնավորապես, կենսամակարդակի բարձրացմանն ուղղված նպաստի հասցեականության բարձրացման հարցը,

շարունակվում է փոքր մնալ շատ աղքատ բնակչության ներկայացվածությունը համակարգում, որը կարելի է բացատրել ինչպես ընտանիքների անապահովության գնահատման կարգում կիրառվող խիստ ցուցանիշներով, այնպես էլ շատ աղքատ բնակչության պասիվության դրսևորման արդյունք:

Կենսաթոշակային ապահովության բնագավառ

Կենսաթոշակային ապահովության բնագավառի հիմնական խնդիրներն են՝

կենսաթոշակների չափերը հիմնականում չեն ապահովում բավարար կենսամակարդակ: Ըստ այդմ, կենսաթոշակառուների մոտ շարունակում է մեծ մնալ աղքատության ռիսկը,

միջին աշխատավարձի և միջին կենսաթոշակի հարաբերակցությունը, որի արդյունքում էապես տարբերվում է կենսաթոշակառուների և աշխատող բնակչության կենսամակարդակները, ինչը հանգեցնում է անցանկալի սոցիալական հետևանքների,

կենսաթոշակային համակարգի երկարաժամկետ ֆինանսական կայունությունը ապահովելը և անձի եկամուտների և կենսաթոշակի չափի միջև կապի բացակայությունը:

Առանձին կատեգորիայի քաղաքացիներին պարգևավճարի և պատվովճար տրամադրման բնագավառ

Առանձին կատեգորիայի քաղաքացիներին պարգևավճարի և պատվովճարի տրամադրման բնագավառում շարունակվում է հրատապ մնալ ՀՄ պատերազմի մասնակիցների, զինծառայողների և նրանց ընտանիքների բարեկեցության բարելավման հարցը:

Փախստականներին մատուցվող ծառայությունների և օժանդակության բնագավառ

Փախստականներին մատուցվող ծառայությունների և օժանդակության բնագավառում շարունակվում է հրատապ մնալ փախստականների և նրանց ընտանիքների բարեկեցության բարելավման հարցը:

9.2.ՈԼՈՐՏԻ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ ԵՎ ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՄԺԾԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ

9.2.1 Նպատակները

Սոցիալական պաշտպանության ոլորտում պետական քաղաքականության հիմնական նպատակն է երկրում աղքատության մակարդակի էական կրճատումը, ՀՀ ժողովրդագրական

վիճակի բարելավումն և ՀՀ բնակչության առանձին խմբերի համար սոցիալական երաշխիքների ապահովումը:

2019-2021 թվականների ժամանակահատվածում սոցիալական պաշտպանության ոլորտում որպես հիմնական խնդիր է դիտարկվում ոլորտում պետական միջամտությամբ իրականացվող հիմնական ծառայությունների և տրանսֆերտների շարունակականության ապահովումը:

Ստորև ներկայացված է ՄԺԾԾ ժամանակահատվածում սոցիալական պաշտպանության ոլորտի նպատակներն ու խնդիրներն ըստ առանձին բնագավառների:

խնամքի կարիք ունեցող 18 տարեկանից բարձր տարիքի անձանց խնամքի ծառայությունների բնագավառ

Բնագավառում պետական քաղաքականության հիմնական նպատակն է խնամքի կարիք ունեցող տարեց, հաշմանդամություն ունեցող 18 տարին լրացած անձանց, անօթևան մարդկանց կյանքի որակի բարձրացումը:

Այդ նպատակին հասնելու համար, 2019-2021 թվականների միջնաժամկետ հատվածում խնամքի կարիք ունեցող 18 տարեկանից բարձր տարիքի անձանց խնամքի ծառայությունների բնագավառում որպես հիմնական խնդիրներ սահմանվել են.

պետական միջամտությամբ խնամքի կարիք ունեցող տարեցներին, հաշմանդամներին և անօթևաններին մատուցվող ծառայությունների շարունակականության ապահովումը,

խնամքի կարիք ունեցող տարեցների, հաշմանդամների շուրջօրյա խնամքի, տնային պայմաններում տարեցների, ցերեկային և խնամքի կենտրոններում շահառուների, անօթևանների սոցիալական սպասարկման ծառայությունների որակի բարելավումը,

տարեցներին խնամքի այլընտրանքային ծառայությունների ժամանակակից մոդելների ներդրման համար իրավական կարգավորումների ապահովումը,

խնամք իրականացնող կազմակերպություններում վճարովի և համավճարի սկզբունքով ծառայությունների տրամադրման մեխանիզմների սահմանումը և նախադրյալների ապահովումը,

տարեցների սոցիալական պաշտպանության ռազմավարության և գործողությունների ծրագրից բխող միջոցառումների իրականացումը,

տարեցների ու հաշմանդամների խնամքի և սպասարկման ծառայություններ տրամադրող հասարակական կազմակերպությունների հետ համագործակցության խթանումը:

Ընտանիքներին, կանանց և երեխաներին աջակցության բնագավառ

Բնագավառում պետական քաղաքականության հիմնական նպատակն է ընտանիքի, կանանց և երեխաների իրավունքների ու շահերի պաշտպանությունը և սոցիալական պաշտպանվածության ապահովումը:

Այդ նպատակին հասնելու համար, 2019-2021 թվականների միջնաժամկետ հատվածում ընտանիքներին, կանանց և երեխաներին աջակցության բնագավառում որպես հիմնական խնդիրներ սահմանվել են.

պետական միջամտությամբ ընտանիքի, կանանց և երեխաների գծով մատուցվող ծառայությունների շարունակականության ապահովումը,

երեխաների շուրջօրյա խնամքի, երեխաների սոցիալական հոգածության ցերեկային, երեխաների գիշերօթիկ խնամքի, երեխաների և ընտանիքների աջակցության ծառայությունների, ինչպես նաև անօթևան երեխաների համար ժամանակավոր օթևանում ծառայությունների որակի բարելավումը,

այլընտրանքային ծառայությունների ցանցի ընդլայնումը:

Քրաղվածության բնագավառ

Բնագավառում պետական քաղաքականության նպատակն է բնակչության կայուն կամ ժամանակավոր և արդյունավետ զբաղվածության ապահովման համար պայմանների ստեղծումը: Այն ուղղված է աշխատաշուկայի լարվածությունը մեղմելուն, զբաղվածության ակտիվ ծրագրերի միջոցով՝ աշխատաշուկայում անմրցունակ անձանց՝ ըստ առաջնահերթությունների կայուն զբաղվածության և ինքնազբաղվածության խթանմանը, գործատուների կողմից ներկայացված թափուր աշխատատեղերը որակյալ մասնագետներով համալրելուն, ինտեգրված սոցիալական ծառայությունների տրամադրման շրջանակներում աշխատաշուկայում անմրցունակ խմբերի կայուն կամ ժամանակավոր զբաղվածության ապահովմանը:

Այդ նպատակին հասնելու համար, 2019-2021 թվականների միջնաժամկետ հատվածում զբաղվածության բնագավառում որպես հիմնական խնդիրներ սահմանվել են.

զբաղվածության բնագավառում պետական միջամտությամբ մատուցվող ծառայությունների շարունակականության ապահովումը,

աշխատաշուկայում անմրցունակ խմբերի զբաղվածության մակարդակի բարձրացումը:

Հաշմանդամներին աջակցության բնագավառ

Բնագավառում պետական քաղաքականության հիմնական նպատակն է հաշմանդամություն ունեցող անձանց սոցիալական ներառումը:

Այդ նպատակին հասնելու համար, 2019-2021 թվականների միջնաժամկետ հատվածում հաշմանդամներին աջակցության բնագավառում որպես հիմնական խնդիրներ սահմանվել են.

հաշմանդամների բնագավառում պետական միջամտությամբ մատուցվող ծառայությունների շարունակականության ապահովումը, դրանց որակի բարձրացումը ու տեսականու ընդլայնումը,

հաշմանդամության սահմանման նոր մոդելի անցումը, որը հնարավորություն կընձեռի ընդլայնել հաշմանդամություն ունեցող անձանց սոցիալական ներառման հնարավորությունները:

Ժողովրդագրական վիճակի բարելավման բնագավառ

Բնագավառում պետական քաղաքականության հիմնական նպատակն է բնակչության ծնելիության բարձրացումը, ժողովրդագրական վիճակի բարելավումը:

Այդ նպատակին հասնելու համար, 2019-2021 թվականների միջնաժամկետ հատվածում ժողովրդագրական վիճակի բարելավման բնագավառում որպես հիմնական խնդիր սահմանվել է.

բնագավառում պետական միջամտությամբ մատուցվող ծառայությունների, տրամադրվող տրանսֆերտների շարունակականության ապահովումը:

Անապահով սոցիալական խմբերին աջակցության բնագավառ

Բնագավառում պետական քաղաքականության հիմնական նպատակն է բնակչության առանձին անապահով սոցիալական խմբերի կենսամակարդակի բարձրացումն և աղքատության նվազեցումը:

Այդ նպատակին հասնելու համար, 2019-2021 թվականների միջնաժամկետ հատվածում անապահով սոցիալական խմբերին աջակցության բնագավառում որպես հիմնական խնդիր սահմանվել է.

բնագավառում պետական միջամտությամբ մատուցվող ծառայությունների և տրամադրվող տրանսֆերտների շարունակականության ապահովումը:

Կենսաթոշակային ապահովության բնագավառ

Բնագավառում պետական քաղաքականության հիմնական նպատակն է կենսաթոշակի տարիքի անձանց կենսամակարդակի բարձրացումը:

Այդ նպատակին հասնելու համար, 2019-2021 թվականների միջնաժամկետ հատվածում կենսաթոշակային ապահովության բնագավառում որպես հիմնական խնդիր սահմանվել է.

բնագավառում պետական միջամտությամբ մատուցվող ծառայությունների և տրամադրվող տրանսֆերտների շարունակականության ապահովումը:

Սոցիալական ապահովության բնագավառ

Բնագավառում պետական քաղաքականության հիմնական նպատակն է հղիության և ծննդաբերության հետ կապված, հիվանդության և օրենքով սահմանված այլ դեպքերում

առաջացած ժամանակավոր անաշխատունակության հետևանքով կորցրած աշխատավարձի (եկամտի) փոխհատուցումը, որն անձը ստանում էր կամ կարող էր ստանալ, ինչպես նաև հղիության և ծննդաբերության հետևանքով առաջացած ժամանակավոր անաշխատունակության դեպքում պետական աջակցության տրամադրումը չաշխատող անձանց:

Այդ նպատակին հասնելու համար, 2019-2021 թվականների միջնաժամկետ հատվածում սոցիալական ապահովության բնագավառում որպես հիմնական խնդիր սահմանվել է.

բնագավառում պետական միջամտությամբ մատուցվող ծառայությունների և տրամադրվող տրանսֆերտների շարունակականության ապահովումը:

Աշխատանքի և աշխատավարձի պետական կարգավորման բնագավառ

Բնագավառում պետական քաղաքականության հիմնական նպատակն է աշխատանքի վարձատրության պետական երաշխիքների ապահովումը, աշխատողների իրավունքների օրենսդրական պաշտպանվածության ամրապնդումն և աշխատանքային պայմանների բարելավումը:

Այդ նպատակին հասնելու համար, 2019-2021 թվականների միջնաժամկետ հատվածում աշխատանքի և աշխատավարձի պետական կարգավորման բնագավառում որպես հիմնական խնդիր սահմանվել է.

բնագավառում պետական միջամտությամբ մատուցվող ծառայությունների շարունակականության ապահովումը:

Առանձին կատեգորիայի քաղաքացիներին պարգևավճարի և պատվովճարի տրամադրման բնագավառ

Առանձին կատեգորիայի քաղաքացիներին պարգևավճարի և պատվովճարի տրամադրման բնագավառի նպատակն է բարձրացնել առանձին կատեգորիաների անձանց սոցիալական պաշտպանվածության մակարդակը: Ըստ այդմ, նախատեսվում է մեկ միասնական համակարգի ձևավորման միջոցով առավել հասցեական և արդյունավետ դարձնել համապատասխան կատեգորիաների անձանց պետության կողմից տրամադրվող սոցիալական աջակցությունը:

Բնագավառում պետական քաղաքականության հիմնական նպատակն է ՀՄ պատերազմի վետերանների և հաշմանդամ դարձած զինծառայողների, զոհված զինծառայողների ընտանիքների և օրենքով սահմանված այլ անձանց սոցիալական պաշտպանության բարելավումը:

Այդ նպատակին հասնելու համար, 2019-2021 թվականների միջնաժամկետ հատվածում բնագավառում որպես հիմնական խնդիր սահմանվել է.

բնագավառում պետական միջամտությամբ մատուցվող ծառայությունների և տրամադրվող տրանսֆերտների շարունակականության ապահովումը:

Փախստականներին մատուցվող ծառայությունների և օժանդակության բնագավառ

Բնագավառում պետական քաղաքականության նպատակն է փախստականների սոցիալական վիճակի և կենսապայմանների բարելավումը:

Այդ նպատակին հասնելու համար, 2019-2021 թվականների միջնաժամկետ հատվածում փախստականներին մատուցվող ծառայությունների և օժանդակության բնագավառում որպես հիմնական խնդիր սահմանվել է.

բնագավառում պետական միջամտությամբ մատուցվող ծառայությունների և տրամադրվող տրանսֆերտների շարունակականության ապահովումը:

Չոհված (մահացած) և առաջին, երկրորդ և երրորդ կարգի հաշմանդամ զինծառայողների անօթևան ընտանիքներին բնակարանով ապահովման և բնակարանային պայմանների բարելավման բնագավառ

Այդ ուղղությամբ պետական քաղաքականության նպատակն է բարելավել չոհված (մահացած) և զինվորական որևէ պատճառական կապով հաշմանդամ դարձած զինծառայողների բնակարանի կարիքավոր ընտանիքների բնակարանային պայմանները և թուլացնել սոցիալական լարվածությունը: Նշված նպատակով 2019-2021 ժամանակահատվածում նախատեսվում է լուծել տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից բնակարանային հաշվառման վերցված, ծրագրի շահառու հանդիսացող չոհված (մահացած) և հաշմանդամ դարձած 186 ընտանիքի բնակարանային ապահովման խնդիրը:

9.2.2 Գերակայությունները

Միջնաժամկետ հատվածում սոցիալական պաշտպանության ոլորտում պետական միջամտության գերակա ուղղությունները հետևյալն են՝ ըստ գերակայությունների նվազման հաջորդականության.

Միջնաժամկետ հատվածում պետական միջամտության գերակա ուղղությունները	Հիմնավորում
Պետական կենսաթոշակների շարունակականության ապահովումը	«Պետական կենսաթոշակների մասին» ՀՀ օրենք
Կուտակային կենսաթոշակային համակարգի շարունակականության ապահովումը	«Կուտակային կենսաթոշակների մասին» ՀՀ օրենք

Պետական նպաստների շարունակականության ապահովումը	«Պետական նպաստների մասին» ՀՀ օրենք, «Ժամանակավոր անաշխատունակության և մայրության նպաստների մասին» ՀՀ օրենք

Վերոհիշյալ գերակայությունները սահմանվել են ելնելով միջնաժամկետ հատվածում սոցիալական պաշտպանության ոլորտում պետական միջամտության ուղղություններում կատարված փոփոխություններից:

9.3. ՄԺԾԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ ՈԼՈՐՏՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎՈՂ ԾԱԽՍԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԸ

9.3.1 Գոյություն ունեցող ծախսային պարտավորությունները (ստորև ներկայացված են այն ծրագրերը (առանց գործադիր իշխանության, պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմինների պահպանման ծրագրերի), որոնց գծով միջնաժամկետ կտրվածքով տեղի կունենան ծախսային սահմանաչափերի փոփոխություններ, ընդ որում 2019-2021 թվականների ՄԺԾԾ-ի համեմատությունը 2019թ. կտրվածքով կատարվել է 2018թ. պետական բյուջեով, իսկ 2020-2021 թվականների կտրվածքով՝ 2019-2021 թվականների ՄԺԾԾ-ով 2019թ. և 2020թ. համար ընդունված քաղաքականության և հաստատված ցուցանիշների գծով):

2019-2021 թվականների ՄԺԾԾ-ով ընդունված քաղաքականությամբ կանխատեսվում է պահպանել 2018թ. համար նախատեսված նվազագույն ամսական աշխատավարձի չափը՝ 55.0 հազ. դրամ, ներառյալ եկամտային հարկը 72.8 հազ. դրամ (հաշվարկներում հաշվի է առնվել նաև կենսաթոշակի կուտակային բաղադրիչի հետ կապված սոցիալական վճարների կատարման հետ կապված անհրաժեշտ գումարը և դրոշմանիշային վճարի գումարը):

Ժողովրդագրական վիճակի բարելավման բնագավառ

1. «Երեխայի ծննդյան միանվագ նպաստ» ծրագրի գծով նախատեսվում է ծախսերի փոփոխություն, որը 2019թ. աճում է 1 500.0 մլն դրամի չափով (2018թ. 9 977.3 մլն դրամի դիմաց), 2020թ. 2019թ. նկատմամբ և 2021թ. 2020թ. նկատմամբ ծախսերը կմնան անփոփոխ, որը պայմանավորված է երկրորդ երեխայի ծննդյան դեպքում երեխայի ծննդյան միանվագ նպաստի չափի աճով կամ նախատեսվում է այն սահմանել 150.0 հազ. դրամի չափով 2018թ. 50.0 հազ. դրամի դիմաց՝ կանխատեսվող ծնունդների թվի փոփոխության պայմաններում:

Միջնաժամկետ կտրվածքով նախատեսվում է պահպանել 2018թ. համար նախատեսված առաջին (50.0 հազ. դրամ), երրորդ և ավելի (երրորդ և չորրորդ երեխայի ծննդյան դեպքում՝ 1.0 մլն դրամ, հինգ և ավելի երեխայի ծննդյան դեպքում՝ 1.5 մլն դրամ) երեխայի ծննդյան միանվագ

նպաստի չափերը, ինչպես նաև երրորդ և ավելի երեխայի ծննդյան դեպքում ընտանեկան դրամագլխի (կապիտալ) համակարգը:

Կենսաթոշակային ապահովության բնագավառ

2019-2021 թվականների կտրվածքով բոլոր տեսակի կենսաթոշակների գծով նախատեսվում է պահպանել 2018թ. համար նախատեսված կենսաթոշակի հիմնական չափը (աշխատանքային և զինվորական կենսաթոշակների հիմնական չափը՝ 16000 դրամ, «Պաշտոնատար անձանց գործունեության ապահովման, սպասարկման և սոցիալական երաշխիքների մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված կենսաթոշակի չափը հաշվարկելու համար հիմք ընդունվող հիմնական կենսաթոշակի չափը՝ 14000 դրամ) և ստաժի մեկ տարվա արժեքը (աշխատանքային ստաժի մեկ տարվա արժեքը՝ առաջին տասը տարվա համար 800 դրամ, տասը տարին գերազանցող յուրաքանչյուր տարվա համար 500 դրամ, զինվորական ծառայության ստաժի մեկ տարվա արժեքը՝ 1500 դրամ, մասնագիտական ստաժի մեկ տարվա արժեքը՝ 5000 դրամ):

1. «Ապայական անձնակազմի զինծառայողների և նրանց ընտանիքների անդամների կենսաթոշակներ» ծրագրի գծով 2019թ. նախատեսվում է ծախսերի աճ շուրջ 2 159.0 մլն դրամի չափով (2018թ. 24 639.2 մլն դրամի դիմաց), 2020թ. 2019թ. նկատմամբ և 2021թ. 2020թ. նկատմամբ ծախսերը կմնան անփոփոխ, որը պայմանավորված է կենսաթոշակառուների թվաքանակի փոփոխությամբ և կենսաթոշակի միջին ամսական չափի ճշտմամբ: Այսպիսով, 2019-2021թթ կանխատեսվող կենսաթոշակառուների թվաքանակը կկազմի 31 960 մարդ 2018թ. 30 168 մարդու դիմաց, կենսաթոշակի միջին ամսական չափը՝ 69 874 դրամ 2018թ. 68 061 դրամի դիմաց:

2. «Աշխատանքային կենսաթոշակներ» ծրագրի գծով 2019թ. նախատեսվում է ծախսերի աճ 13 572.0 մլն դրամի չափով (2018թ. 210 470.9 մլն դրամի դիմաց), 2020թ. 2019թ. նկատմամբ և 2021թ. 2020թ. նկատմամբ ծախսերը կմնան անփոփոխ, որը պայմանավորված է կենսաթոշակառուների թվաքանակի փոփոխությամբ և կենսաթոշակի միջին ամսական չափի ճշտմամբ: Այսպիսով, 2019-2021թթ կանխատեսվող կենսաթոշակառուների թվաքանակը կկազմի 457 011 մարդ 2018թ. 445 595 մարդու դիմաց, կենսաթոշակի միջին ամսական չափը՝ 40 853 դրամ 2018թ. 39 361 դրամի դիմաց:

3. «ՀՀ օրենքներով նշանակված կենսաթոշակներ» ծրագրի գծով 2019թ. նախատեսվում է ծախսերի աճ 35.7 մլն դրամի չափով (2018թ. 2 648.6 մլն դրամի դիմաց), 2020թ. 2019թ. նկատմամբ և 2021թ. 2020թ. նկատմամբ ծախսերը կմնան անփոփոխ, որը պայմանավորված է կենսաթոշակառուների թվաքանակի փոփոխությամբ և կենսաթոշակի միջին ամսական չափի ճշտմամբ: Այսպիսով, 2019-2021թթ կանխատեսվող կենսաթոշակառուների թվաքանակը

կկազմի 660 մարդ 2018թ. 645 մարդու դիմաց, կենսաթոշակի միջին ամսական չափը՝ 338 930 դրամ 2018թ. 342 201 դրամի դիմաց:

4. «Կուտակային կենսաթոշակային համակարգի ներդրում» ծրագրի գծով 2019թ. նախատեսվում է ծախսերի աճ 14 146.6 մլն դրամի չափով (2018թ. 42 633.0 մլն դրամի դիմաց), 2020թ. 2019թ. նկատմամբ՝ 7 374.1 մլն դրամով և 2021թ. 2020թ. նկատմամբ՝ 1 924.6 մլն դրամով, որը պայմանավորված է.

2019թ. մասով՝

ա/ 2018թ. 2-րդ կիսամյակում ճշտված շահառուների թվաքանակի (288.8 հազ. շահառու) նկատմամբ շուրջ 6.5% աճով կամ 2019թ. կանխատեսվող միջին տարեկան թվաքանակը կկազմի 307.6 հազ. շահառու (2018թ. հաստատված բյուջեով 219.8 հազ. շահառուի դիմաց),

բ/ կուտակային համակարգի մասնակիցների միջին աշխատավարձի շուրջ 5% բնականոն աճով:

2020թ. մասով՝

ա/ շահառուների թվաքանակի շուրջ 6.5% աճով կամ 2020թ. կանխատեսվող միջին տարեկան թվաքանակը կկազմի 326.4 հազ. շահառու,

բ/ կուտակային համակարգի մասնակիցների միջին աշխատավարձի շուրջ 5% բնականոն աճով:

2021թ. մասով՝

ա/ կուտակային համակարգի մասնակիցների միջին աշխատավարձի շուրջ 5% բնականոն աճով՝ 2020թ. համար կանխատեսվող շահառուների միջին տարեկան թվաքանակի (326.4 հազ. շահառու) պահպանման պայմաններում:

5. «Ծերության, հաշմանդամության, կերակրողին կորցնելու դեպքում սոցիալական նպաստներ» ծրագրի գծով 2019թ. նախատեսվում է ծախսերի աճ 2 632.4 մլն դրամի չափով (2018թ. 13 508.5 մլն դրամի դիմաց), 2020թ. 2019թ. նկատմամբ և 2021թ. 2020թ. նկատմամբ ծախսերը կմնան անփոփոխ, որը պայմանավորված է նպաստ ստացողների թվաքանակի փոփոխությամբ և նպաստի միջին ամսական չափի ճշտմամբ: Այսպիսով, 2019-2021թթ կանխատեսվող նպաստառուների թվաքանակը կկազմի 66 683 մարդ 2018թ. 63 177 մարդու դիմաց, նպաստի միջին ամսական չափը՝ 20 171 դրամ 2018թ. 17 818 դրամի դիմաց:

Պետական ֆինանսական համակարգի բարեփոխումների իրականացման բնագավառ

1. Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող սոցիալական պաշտպանության ոլորտի վարչարարության երկրորդ ծրագրով 2019-2021թթ նախատեսվում է համապատասխանաբար 2 334.7 մլն դրամ (այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 1 510.7 մլն դրամ),

2 939.1 մլն դրամ (այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 2 398.5 մլն դրամ) և 2 296.7 մլն դրամ (այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 2,152.0 մլն դրամ) 2018թ. 2 092.7 մլն դրամի դիմաց:

Ծրագրով նախատեսվում է.

- բարելավել սոցիալական պաշտպանության ծառայությունների տրամադրումը,
- հզորացնել սոցիալական պաշտպանության նպաստներ վճարող և ծառայություններ տրամադրող մարմինների վերլուծական, մշտադիտարկման և գնահատման գործառույթները:

Ծրագիրը բաղկացած է հետևյալ բաղադրիչներից.

- համալիր սոցիալական պաշտպանության ծառայությունների տրամադրման ընդլայնում,
- աջակցություն զբաղվածության նոր ռազմավարության իրականացմանը,
- կենսաթոշակային համակարգի արդիականացում,
- աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության վերլուծական կարողությունների և մշտադիտարկման ու գնահատման համակարգերի հզորացում,

- ծրագրի կառավարում:

Աղյուսակ 9.3 Պետական բյուջեից սոցիալական պաշտպանության գծով ծախսերը 2017-2021 թվականներին (առանց գործադիր իշխանության, պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմինների պահպանման ծախսերի)

(մլն դրամ)

Բաժնի/խմբի անվանումը	2017թ. փաստացի պետական բյուջե	2018թ. Հաստատված պետական բյուջե	% փոփ.	2019թ. ՄԺԾԾ	% փոփ.	2020թ. ՄԺԾԾ	% փոփ.	2021թ. ՄԺԾԾ	% փոփ.
Ոլորտի %-ը ՀՆԱ-ի նկատմամբ	7.2	6.9	x	6.6	x	6.1	x	5.6	x
Սոցիալական պաշտպանություն , այդ թվում	398,330.8	403,694.4	1.3	438,082.9	8.5	446,061.5	1.8	447,343.6	0.3
Վատառողջություն և անաշխատունակություն	1,174.8	1,273.7	8.4	1,273.7	0.0	1,273.7	0.0	1,273.7	0.0
տեսակարար կշիռն ամբողջ ծախսերի մեջ (%)	0.3	0.3	7.0	0.3	(7.8)	0.3	(1.8)	0.3	(0.3)
Ծերություն	296,521.7	297,039.5	0.2	329,585.1	11.0	336,959.2	2.2	338,883.8	0.6
տեսակարար կշիռն ամբողջ ծախսերի մեջ (%)	74.4	73.6	(1.2)	75.2	2.2	75.5	0.4	75.8	0.3
Հարազատին կորցրած անձինք	5,077.7	5,122.2	0.9	5,122.2	0.0	5,122.2	0.0	5,122.2	0.0
տեսակարար կշիռն ամբողջ ծախսերի մեջ (%)	1.3	1.3	(0.5)	1.2	(7.8)	1.1	(1.8)	1.1	(0.3)

Ընտանիքի անդամներ և զավակներ	63,812.3	67,023.7	5.0	68,523.7	2.2	68,523.7	0.0	68,523.7	0.0
տեսակարար կշիռն ամբողջ ծախսերի մեջ (%)	16.0	16.6	3.6	15.6	(5.8)	15.4	(1.8)	15.3	(0.3)
Գործազրկություն	498.0	1,627.4	226.8	1,627.4	0.0	1,627.4	0.0	1,627.4	0.0
տեսակարար կշիռն ամբողջ ծախսերի մեջ (%)	0.1	0.4	222.4	0.4	(7.8)	0.4	(1.8)	0.4	(0.3)
Բնակարանային ապահովում	1,559.2	500.0	(67.9)	500.0	0.0	500.0	0.0	500.0	0.0
տեսակարար կշիռն ամբողջ ծախսերի մեջ (%)	0.4	0.1	(68.4)	0.1	(7.8)	0.1	(1.8)	0.1	(0.3)
Սոցիալական հատուկ արտոնություններ (այլ դասերին չպատկանող)	13,306.7	13,268.2	(0.3)	13,268.2	0.0	13,268.2	0.0	13,268.2	0.0
տեսակարար կշիռն ամբողջ ծախսերի մեջ (%)	3.3	3.3	(1.6)	3.0	(7.8)	3.0	(1.8)	3.0	(0.3)
Սոցիալական պաշտպանություն (այլ դասերին չպատկանող)	16,380.3	17,839.5	8.9	18,182.4	1.9	18,786.9	3.3	18,144.5	(3.4)
տեսակարար կշիռն ամբողջ ծախսերի մեջ (%)	4.1	4.4	7.5	4.2	(6.1)	4.2	1.5	4.1	(3.7)
վարկային ծրագիր, այդ թվում	1,247.1	2,092.7	67.8	2,334.7	11.6	2,939.1	25.9	2,296.7	(21.9)
տեսակարար կշիռն ամբողջ ծախսերի մեջ (%)	0.3	0.5	65.6	0.5	2.8	0.7	23.6	0.5	(22.1)
ընթացիկ ծախսեր, այդ թվում	397,345.1	402,057.4	1.2	436,248.7	8.5	443,546.6	1.7	445,947.4	0.5
տեսակարար կշիռն ամբողջ ծախսերի մեջ (%)	99.8	99.6	(0.2)	99.6	(0.0)	99.4	(0.1)	99.7	0.3
կապիտալ ծախսեր, այդ թվում	985.7	1,637.0	66.1	1,834.2	12.0	2,514.9	37.1	1,396.2	(44.5)
տեսակարար կշիռն ամբողջ ծախսերի մեջ (%)	0.2	0.4	63.9	0.4	3.3	0.6	34.7	0.3	(44.6)

ԳԼՈՒԽ 10. ՀԱՆԳԻՍՏ, ՄՇԱԿՈՒՅԹ ԵՎ ԿՐՈՆ

10.1. ՄՇԱԿՈՒՅԹ

10.1.1. ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

10.1.1.1. Ոլորտի ընդհանուր նկարագիրը

Մշակույթի ոլորտում ընդգրկված պետական կառավարման մարմինները և կազմակերպությունները, ՀՀ կառավարության վարած մշակութային քաղաքականությանը համապատասխան, իրականացնում են մշակութային ժառանգության (նյութական և ոչ նյութական) պահպանության, պաշտպանության, ուսումնասիրության, ազգային արվեստների հենքի և ավանդույթների հիմքի վրա ժամանակակից մարդու ընկալումներին ու ձգտումներին համահունչ ժամանակակից արվեստի ստեղծման և տարածման, ազգաբնակչության ստեղծագործական ներուժի խթանման, նոր մտահղացումների ու գաղափարների ներդրման անհրաժեշտ պայմանների ապահովման, ժամանակակից մշակութային մրցունակ արտադրանքի ստեղծման, մշակութային միջոցառումների իրականացման և այլ ծառայություններ:

ՀՀ կառավարության մշակութային քաղաքականությունը մշակում է ոլորտի պետական լիազոր (գլխադասային) մարմինը՝ ՀՀ մշակույթի նախարարությունը և իրականացվում է 70 պետական ոչ առևտրային կազմակերպությունների, 12 գերատեսչությունների, 10 մարզպետարանների, Երևանի քաղաքապետարանի կողմից ու շուրջ 100 հասարակական կազմակերպությունների մասնակցությամբ: 2019-2021 թվականների միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրով մշակույթի ոլորտում կիրականացվի 26 ծախսային ծրագիր:

Պետական մշակութային քաղաքականության ուղղություններն են՝

- ***Մշակութային ժառանգության պահպանությունը և ազգային ավանդույթների վերարտադրումը, այն է.***

- *մշակութային շարժական ժառանգության* հաշվառման, գիտական ուսումնասիրության, համալրման, հանրահռչակման, թանգարանների ցուցադրությունների և մշակութային արժեքների պահպանության պայմանների ժամանակակից տեխնիկական պահանջներին համապատասխանեցման գործառույթներն իրականացվում են 36 թանգարանների (որից 21-ը՝ ՀՀ մշակույթի նախարարության, 3-ը՝ այլ գերատեսչությունների, 8-ը՝ ՀՀ մարզերի, 4-ը՝ Երևանի քաղաքապետարանի ենթակայության), 15 գրադարանների (որից 12-ը՝ ՀՀ մշակույթի նախարարության, 3-ը՝ այլ գերատեսչությունների ենթակայության), Հայաստանի ազգային արխիվի միջոցով:

- *մշակութային անշարժ ժառանգության* պահպանության, ուսումնասիրության, հաշվառման, վերականգնման, հանրահռչակման գործառույթներն իրականացվում են ՀՀ մշակույթի նախա-

րարության աշխատակազմի պատմության և մշակույթի հուշարձանների պահպանության գործակալության, նախարարության ենթակայությամբ գործող 2 ՊՈԱԿ-ի, 1 ՀԿ-ի միջոցով:

- **Ազգային հենքի վրա ժամանակակից արվեստի զարգացումը, մշակութային արտադրանքի փարածումը, ստեղծագործող երիտասարդության ներուժի բացահայտումը և ստեղծագործական գործընթացների խթանումը, այն է.**

մշակութային արտադրանքի ստեղծման և ոլորտի ծառայությունների մատուցման մրցակցային դաշտի ձևավորման, դեբյուտային ստեղծագործական ծրագրերի, արվեստի փորձարարական և նորարարական ձևերի խրախուսման, անհատ ստեղծագործողների ու երևույթների արժևորման և միջազգային ասպարեզում ժամանակակից մշակույթի ներկայացման գործառույթներն իրականացվում են 37 թատերահամերգային կազմակերպությունների (որից 29-ը՝ ՀՀ մշակույթի նախարարության, 1-ը՝ ՀՀ տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարության պետական գույքի կառավարման կոմիտեի, 4-ը՝ ՀՀ մարզերի, 3-ը՝ Երևանի քաղաքապետարանի ենթակայության), ինչպես նաև ՀԿ-ների միջոցով:

- **Մշակութային ծառայությունների ապակենտրոնացումը և համաչափության ապահովումը, այն է.**

մշակույթի ապակենտրոնացման քաղաքականության շարունակականության ապահովման, մարզերում մշակութային կյանքի աշխուժացման, միջմարզային կապերի զարգացման, մշակութային գործունեության իրականացման ապահովման գործառույթներն իրականացվում են նախարարության համակարգի ՊՈԱԿ-ների, ինչպես նաև մշակութային ծառայություններ մատուցող հասարակական կազմակերպությունների միջոցով:

- **Միջազգային համագործակցության ընդլայնումը, արտերկրում հայկական մշակույթի փեղորոշումը և հանրահռչակումը, այն է.**

մշակութային երկխոսության, երկկողմ և բազմակողմանի հարաբերությունների ընդլայնման ու խորացման միջոցով մշակութային ժառանգության պահպանության և ժամանակակից արվեստի հասանելիության ապահովման, աշխարհում հայ մշակույթի հանրահռչակման գործառույթներն իրականացվում են Հայաստանում հավատարմագրված 42 դեսպանությունների, արտերկրում գործող ՀՀ 36 դեսպանությունների և 5 գլխավոր հյուպատոսությունների, 13 միջազգային կառույցների և 13 միջազգային կազմակերպությունների միջոցով:

- **Ազգային փոքրամասնությունների մշակույթի և էթնիկ ինքնության պահպանումը, այն է.**

ազգային փոքրամասնությունների համայնքների ինքնադրսևորման և ժամանակակից գործընթացների ներգրավվածության ապահովման գործառույթներն իրականացվում են 11

ազգային փոքրամասնությունների հասարակական կազմակերպությունների միջոցով, ինչպես նաև ՀՀ մշակույթի նախարարության ՊՈԱԿ-ների միջոցով:

Մշակույթի ոլորտը կարգավորվում է «Մշակութային օրենսդրության հիմունքների մասին», «Մշակութային արժեքների արտահանման և ներմուծման մասին», «Ոչ նյութական մշակութային ժառանգության պահպանության մասին», «Հեղինակային իրավունքի և հարակից իրավունքների մասին», «Պատմության և մշակույթի անշարժ հուշարձանների ու պատմական միջավայրի պահպանության և օգտագործման մասին», «Հայաստանի Հանրապետության պետական սեփականություն համարվող և օտարման ոչ ենթակա պատմության և մշակույթի անշարժ հուշարձանների մասին», «Արխիվային գործի մասին», «Փաստաթղթերի (վավերագրերի) պարտադիր օրինակի մասին», «Գրադարանների և գրադարանային գործի մասին» ՀՀ օրենքներով:

10.1.1.2. Ոլորտի վերջին տարիների զարգացման միտումները

- **Մշակութային ժառանգության պահպանություն և ազգային ավանդույթների վերարտադրում**

Մշակութային շարժական ժառանգություն

Թանգարաններ

Թանգարանները հանդիսանում են մշակութային շարժական ժառանգության հավաքման, պահպանման, ուսումնասիրման, հանրահռչակման, սերունդներին անխաթար փոխանցման, բնության և մարդկության զարգացման մասին գիտելիքների սկզբնաղբյուրը:

Թանգարանների ոլորտում պետական քաղաքականության հիմնական ուղղություններն են՝ պատմամշակութային ժառանգության մաս կազմող մշակութային արժեքների պահպանությանը վերաբերող իրավական դաշտի կարգավորումը, թանգարանների գործունեության պայմանների բարելավումը և թանգարանային ցուցադրությունների արդիականացումը, պետություն-մասնավոր համագործակցության շարունակականությունը, թանգարանային հավաքածուների պահպանությունը և համալրման անընդհատության ապահովումը, մշտադիտարկումների իրականացումը, ժամանակակից տեղեկատվական տեխնոլոգիաների կիրառմամբ մշակութային ժառանգության թվայնացումը և տեղեկատվական շտեմարանների շարունակական զարգացումը, գիտական ուսումնասիրությունը և հանրահռչակումը, թանգարանային մասնագետների վերապատրաստումը և միջազգային համագործակցության ընդլայնումը:

2016-2017 թվականներին ոլորտի հիմնական հատկացումներն ուղղվել են պետական քաղաքականության ուղղություններով աշխատանքների իրականացմանը:

Թանգարանների գործունեության պայմանների բարելավման և թանգարանային ցուցադրությունների արդիականացման ուղղությամբ.

- հիմնանորոգումից հետո նոր մշտական ցուցադրությամբ վերաբացվել է Մ.Սարյանի տուն-թանգարանը, Դերենիկ Դեմիրճյանի տուն-թանգարանը,
- Հայաստանի ազգային գրադարանում բացվել է Գրատպության թանգարանը,
- աշխատանքներ են ընթանում Գորիս քաղաքում գտնվող Ս. Խանզադյանի նորաստեղծ տուն-թանգարանի նոր ցուցադրության ուղղությամբ:

Պետություն-մասնավոր համագործակցության շրջանակներում պետական աջակցություն է տրամադրվել «Տիկնիկների պատկերասրահ» ՀԿ-ին:

Թանգարանային հավաքածուների պահպանության և համալրման անընդհատության ապահովման ուղղությամբ.

2016-2017 թվականներին.

- ՀՀ մշակույթի նախարարության համակարգի թանգարաններում *պահպանվող առարկաների թիվը* համապատասխանաբար կազմել է 1858978 և 210518, որի մեջ ընդգրկված է նաև Կոմիտասի թանգարան-ինստիտուտի գրադարանային բաժնի 241342 միավորը («Երաժշտական գրադարան» ՊՈԱԿ-ը միավորվել է «Կոմիտասի թանգարան ինստիտուտ» ՊՈԱԿ-ին), թանգարանային ֆոնդերը համալրվել են 9843 և 6204 թանգարանային առարկաներով:
- Երևանի քաղաքապետարանի ենթակայությամբ գործող թանգարաններում պահպանվող առարկաների թիվը կազմել է համապատասխանաբար 116994 և 118153, համալրվել են 735 և 1159 թանգարանային առարկաներով:
- ՀՀ բնապահպանության նախարարության համակարգի Հայաստանի բնության պետական թանգարանում պահպանվող առարկաների թիվը կազմել է համապատասխանաբար 6517 և 6607, համալրվել են 20 և 90 թանգարանային առարկաներով:
- ՀՀ պաշտպանության նախարարության համակարգի Սարդարապատի հերոսամարտի հուշահամալիր, Հայոց ազգագրության և ազատագրական պայքարի պատմության ազգային թանգարանում պահպանվող առարկաների թիվը կազմել է համապատասխանաբար 74078 և 74389 միավոր, համալրվել են 105 և 311 թանգարանային առարկաներով:
- ՀՀ քաղաքաշինության նախարարության համակարգի թանգարանում պահպանվող առարկաների թիվը կազմել է համապատասխանաբար 81446 և 85987, 2017 թվականին համալրվել են 4541 թանգարանային առարկաներով:
- ՀՀ Գեղարքունիքի, Արարատի, Լոռու, Շիրակի, Վայոց ձորի, Սյունիքի մարզերի թանգարաններում պահպանվող առարկաների թիվը 2016-2017 թվականներին համապատասխանաբար կազմել է 94416 և 96996 միավոր, համալրվել են 6628 և 2580 թանգարանային առարկաներով:

Թանգարանային ֆոնդերի համալրումն իրականացվում է տարբեր եղանակներով՝ գնման, նվիրատվության, ինչպես նաև հնագիտական պեղումներից ձեռք բերված գտածոների թանգարաններին հանձնման միջոցով: Ձեռք բերված մշակութային արժեքները ենթարկվում են փորձաքննության, գիտական նկարագրության և մեկնաբանման, կազմվում են գիտական վկայագրեր: Նվիրատվությունների շարքում հարկ է նշել Արամ Խաչատրյանի տուն-թանգարանի ֆոնդերի համալրումը մեծանուն կոմպոզիտորի անձնական կահույքի 3 նմուշով՝ 1 աթոռ, 1 բազկաթոռ և 1 դարակաշարերով պահարան, Հ.Թումանյանի թանգարանի ֆոնդերի համալրումը Թումանյանի 1 ինքնագրով՝ ընծայագիր բանաստեղծություններ: Կարևոր ձեռքբերում է շուրջ 22 տարի միջազգային հետախուզական մարմինների կողմից փնտրվող «Դևը և հրեշտակը Թամարի հոգու հետ» (Մ.Վրուբել) ստեղծագործության հայտնաբերումն ու վերադարձը Ռուսական արվեստի թանգարան (պրոֆ. Ա.Աբրահամյանի հավաքածու):

Իրականացվում են թանգարանային առարկաների պահպանվածության համար անհրաժեշտ պայմանների վիճակի ուսումնասիրություն, արձանագրում, սահմանված կարգով հաշվետվությունների ներկայացում: Այդ ուղղությամբ՝ հիմք ընդունելով ՀՀ մշակույթի նախարարի 2012 թվականի հունիսի 12-ի «ՀՀ մշակույթի նախարարության ենթակայության թանգարաններում թանգարանային առարկաների պահպանվածության վիճակի դիտանցում իրականացնելու մասին» N 468-Ա հրամանը, դիտանցումներ են իրականացվել:

- 2016 թվականին՝ «Պատմամշակութային արգելոց թանգարանների և պատմական միջավայրի պահպանության ծառայություն» ՊՈԱԿ-ի մասնաճյուղեր «Զվարթնոց» պատմամշակութային արգելոց-թանգարանում, «Մեծամոր» պատմահնագիտական արգելոց-թանգարանում և «Դիլիջան» ժողովրդական ճարտարապետության արգելոց-թանգարանում:

- 2017 թվականին՝ «Խ. Աբովյանի տուն-թանգարան» ՊՈԱԿ-ում և «Հայաստանի ազգային պատկերասրահ» ՊՈԱԿ-ի Եղեգնաձորի, Զերմուկի, Սիսիանի մասնաճյուղերում:

Իրականացվել է թանգարանային առարկաների պահպանվածության համար անհրաժեշտ պայմանների վիճակի ուսումնասիրություն, արձանագրում, սահմանված կարգով հաշվետվությունների ներկայացում:

2016 թվականին իրականացվել է թանգարաններից այլ կազմակերպություններին ժամանակավոր հանձնված առարկաների վերադարձի հսկողություն: Արձանագրվել է այլ կազմակերպություններին տարբեր ժամանակներում ժամանակավոր պահպանության հանձնված թանգարանային 607 առարկայի վերադարձ և 360 առարկայի պահպանության ժամկետների երկարաձգման գործընթաց:

ՀՀ տարածքից արտահանվող, ժամանակավոր արտահանվող պետական, ինչպես նաև ոչ պետական սեփականություն համարվող մշակութային արժեքների և մշակութային նշանա-

կության առարկաների արտահանման նպատակով 2016 թվականին ընդունվել է 832 հայտ, որոնց քննարկման արդյունքում թույլատրվել է քաղաքացիների սեփականություն համարվող 426 մշակութային արժեքի, 15288 մշակութային նշանակության առարկայի արտահանում: 2017 թվականին ընդունվել է 1020 հայտ և թույլատրվել է քաղաքացիների սեփականություն համարվող 388 մշակութային արժեքի և 7191 մշակութային նշանակության առարկայի արտահանում:

2016-2017 թվականներին հայոց մշակութային ժառանգության պատկերն ամբողջացնելու նպատակով շարունակվել են այլ պետությունների տարածքում առկա ազգային մշակութային արժեքների հայտնաբերման և դրանց հաշվառման մատյանի ստեղծման ուղղությամբ իրականացվող աշխատանքները: 2016 թվականին հայտնաբերվել և հաշվառվել է արտերկրում գտնվող հայկական մշակութային ժառանգության 71, իսկ 2017 թվականին՝ 70 մշակութային արժեք:

Ժամանակակից տեղեկատվական տեխնոլոգիաների կիրառմամբ մշակութային ժառանգության թվայնացման և տեղեկատվական շտեմարանների շարունակական զարգացման ուղղությամբ.

2016-2017 թվականներին.

- շարունակվել է համագործակցությունը www.360yerevan.am կայքի հետ, որի արդյունքում Հայաստանի արդեն 13 թանգարանում գործում են թանգարանների վիրտուալ տուրեր:

- մեկնարկել է «Աուդիոգիդ բջջային հավելվածի» ստեղծման ծրագիրը Հայաստանի 3 թանգարանների հավաքածուների մասին պատմող՝ IOS և Android օպերացիոն համակարգերի հիման վրա աշխատող աուդիոգիդերի ծրագրային հավելվածների ստեղծման աշխատանքները, որն իրականացվում է ՀՀ-ում Չինաստանի դեսպանության հետ համատեղ ֆինանսավորմամբ:

- Շարունակվում են Հայաստանի ազգային պատկերասրահի վեբ կայքի ներբեռնման աշխատանքները, որի միջոցով հասարակությանը արդեն իսկ հասանելի է 28660 թանգարանային արժեքների մասին տեղեկատվություն:

- Շարունակվել են մշակութային արժեքների «Հայաստանի գանձեր» էլեկտրոնային տեղեկատվական շտեմարանի ներբեռնման աշխատանքները, մուտքագրվել է 105187 մշակութային արժեքի վերաբերյալ տեղեկատվություն:

2017 թվականից մեկնարկել է թանգարաններում հուշանվերային նոր արտադրանքի ստեղծման գործընթացը, որի շրջանակներում ՀՀ մշակույթի նախարարության ենթակայության 13 թանգարանները, համագործակցելով հայաստանյան ստեղծագործողների և նկարիչ-ձևավորողների հետ, մշակել են իրենց բնույթին համապատասխան հուշանվերային առարկաների տեսակներ, որոնք արդեն իսկ ներկայացվել են հանրությանը: «Մ. Սարյանի տուն-թանգարան» ՊՈԱԿ-ը այսուհետ այցելուներին կառաջարկի մեծանուն նկարչի ստեղծագործությունների վերատպությունները, բջջային հեռախոսների համար նախատեսված աքսեսուարներ,

շարժեր և առօրյա կիրառության առարկաներ: «Հայաստանի ազգային պատկերասրահ» ՊՈԱԿ-ը Հովի. Այվազովսկու ծննդյան 200-ամյակի շրջանակներում ստեղծել է համաշխարհային նշանակության մեծանուն նկարչի ստեղծագործությունների որակյալ տպագրության միջոցով միանգամայն նոր հուշանվերներ (շարժեր, բաժակներ և այլն): Հատկապես կարևոր էր պատկերասրահի առցանց խանութի ստեղծումը (<http://shop.gallery.am>), ինչը մշակութային արժեքների հանրահռչակման, տարածման նոր հարթակ և հուշանվերային արտադրանքի իրացման նոր մոդել է: «Ալեքսանդր Սպենդիարյանի տուն-թանգարան» ՊՈԱԿ-ի՝ Հայաստանի առաջին երաժշտական տուն-թանգարանի հոբելյանի առիթով ս. թ. դեկտեմբերի 14-ին կայացած «50 հուշանվեր՝ 50-ամյա տուն-թանգարանից» խորագրով շնորհանդեսում ներկայացվեցին ստեղծված հուշանվերները, որոնք կրում են կոմպոզիտորի ստեղծագործությունների բովանդակային շեշտը կամ նրա ժամանակների արտացոլը:

Ստեղծվել են նոր մոտեցումներով վիրտուալ տեղեկատվական համակարգեր, մասնավորապես, Հայաստանի ազգային պատկերասրահում, Հայաստանի պատմության, Հ. Թումանյանի, Ե. Չարենցի անվան գրականության և արվեստի թանգարաններում, Մ. Սարյանի տուն-թանգարանում տարբեր տարիքային խմբերի երեխաների (3-6, 6-12 և 12-14 տարեկան) համար նոր մոտեցումներով կրթական ծրագրեր են կազմակերպվում, որոնք իրականացվում են մշտական և ժամանակավոր ցուցադրությունների կազմակերպման հետ համատեղ: Դրանք են՝ փազլով գրքերի, նկարչական ալբոմի հրատարակման, «Cityzen-ը» ինտերակտիվ կրթական, «Թումանյանը IQ էլեկտրոնային կրպակի մեջ», «Ծոռ ստվերների թագավորություն», Կառլո Կոլլոդիի «Պինոկիոյին», «Սարյան» արվեստի ստուդիայի «Արտաթանգարանային զբոսանքներ» և այլ ուսումնական ծրագրերը, որոնք հանրության շրջանում, հատկապես երեխաների մոտ մեծ հետաքրքրություն են առաջացրել: Բոլորովին նոր մոտեցում կարելի է համարել «Ա. Սպենդիարյանի տուն-թանգարան» ՊՈԱԿ-ի մշակած և արդեն կիրարկման մեջ դրած «Իմ նվագախումբը» ինտերակտիվ-վիրտուալ խաղը, որը ստեղծվել է հաստատության աշխատակիցների և «Ինտերակտիվ վոլլը» ընկերության մասնագետների կողմից: Ինտերակտիվ խաղի շնորհիվ 50-ամյա հաստատությունը մուտք կգործի զուգահեռ իրականություն՝ այդ կերպ ընդլայնելով իր սահմանները և հարստացնելով մշտական ցուցադրությունը: Ինտերակտիվ այս խաղը ժամանցի, ուսուցման համադրություն է և սիմֆոնիկ նվագախմբի կազմին, դասավորությանն ու հնչողությանը ծանոթանալու հնարավորություն: «Էյվա. արվեստների հիմնադրամ» կազմակերպության հետ համատեղ մշակվել և հրատարակել է «Արվեստ» խաղ-գիրքը՝ նախատեսված թանգարանների և գրադարանների մանկապատանեկան կրթական ծրագրերի համար:

- «Ա.Իսահակյանի տուն-թանգարան», «Ա.Խաչատրյանի տուն-թանգարան», «Ա.Սպենդիարյանի տուն-թանգարան», «Մ.Սարյանի տուն-թանգարան», «Հ.Թումանյանի թանգարան» ՊՈԱԿ-

ները շարունակում են համագործակցությունը Yerevan events, Yerevan card, ktak.am, dasaran.am գործակալությունների հետ, ինչը նպաստում է թանգարաններում իրականացվող միջոցառումների և տարաբնույթ ծրագրերի լուսաբանմանն ու հանրայնացմանը:

Գիտական ուսումնասիրման և հանրահոշակման ուղղությամբ.

Թանգարանային գործունեության կարևորագույն ուղղություններից է թանգարանային ֆոնդերի գիտական ուսումնասիրությունները: 2016-2017 թվականներին համապատասխանաբար իրականացվել են 141 և 181 գիտական ուսումնասիրություններ, որոնց հիման վրա տպագրվել են հոդվածներ:

Թանգարաններում իրականացվում է նոր ցուցադրությունների և միջոցառումների կազմակերպում և եղած ցուցահանդեսների ընդլայնում:

2016-2017 թվականներին.

- ՀՀ մշակույթի նախարարության համակարգի թանգարաններում կազմակերպվել է համապատասխանաբար 248 և 299 ժամանակավոր ցուցահանդես, մշտական և ժամանակավոր ցուցադրություններում ներկայացվել է 60060 և 58184 ցուցանմուշ:

- Երևանի քաղաքապետարանի ենթակայությամբ գործող թանգարաններում կազմակերպվել է համապատասխանաբար 39 և 43 ցուցահանդես:

- ՀՀ բնապահպանության նախարարության համակարգի Հայաստանի բնության պետական թանգարանում կազմակերպվել է համապատասխանաբար 15 և 17 միջոցառում:

- ՀՀ պաշտպանության նախարարության համակարգի Սարգսյանի հերոսամարտի հուշահամալիր, Հայոց ազգագրության և ազատագրական պայքարի պատմության ազգային թանգարանում կազմակերպվել է համապատասխանաբար 3-ական ժամանակավոր ցուցադրություն և 5-ական միջոցառում,

- ՀՀ քաղաքաշինության համակարգի թանգարանում կազմակերպվել է համապատասխանաբար 17 և 15 ցուցահանդես:

- ՀՀ Գեղարքունիքի, Արարատի, Լոռու, Շիրակի, Վայոց ձորի, Սյունիքի մարզերի թանգարաններում կազմակերպվել է համապատասխանաբար 60 և 56 ցուցահանդես:

2016 թվականին ՀՀ-ում կազմակերպված ցուցահանդեսներից հատկապես նշանակալի էին.

- Հայաստանի ազգային պատկերասրահում «Բարեկամության կամուրջ. Բորիս Կլեմենտ» անհատական ցուցահանդեսը, որտեղ ներկայացված էր ավելի քան 60 գեղանկարչական և գրաֆիկական աշխատանքներ:

- Հայաստանի ազգային պատկերասրահում Բենիկ Պետրոսյանի մահվան 20-րդ տարելիցին նվիրված՝ «Բենիկ Պետրոսյանի բրոնզե դարը» խորագրով հետահայաց ցուցահանդեսը:

- Գյումրու Մարիամ և Երանուհի Ասլամազյան քույրերի պատկերասրահում «Նահանգային մայրաքաղաքի խաչմերուկները» խորագրով ցուցահանդեսը, որտեղ ներկայացվել է Ռուսական արվեստի թանգարանի հավաքածուում պահվող Ս. Շեգլովի 21 աշխատանք:

- Եղիշե Չարենցի անվան գրականության և արվեստի թանգարանում ՀԽՍՀ ժողովրդական արտիստ, կոմպոզիտոր Նիկողայոս Տիգրանյանի ծննդյան 160-ամյակին նվիրված ցուցահանդեսը:

- Հայաստանի ազգային պատկերասրահում մեծանուն հայ գեղանկարիչ Բաժբեուկ Մելիքյանի ծննդյան 125-ամյա հոբելյանին նվիրված «Բաժբեուկ-Մելիքյաններ. Երկու սերունդ» ցուցահանդեսը:

- Կոմիտասի թանգարան-ինստիտուտում «Կուտինայի հայկական հախճապակու արվեստը» ժամանակավոր ցուցադրությունը:

- Հայաստանի ազգային պատկերասրահում առաջին անգամ բացված «Արտացոլանքից անդին» խորագիրը կրող ցուցահանդեսը, որի ընթացքում առաջին անգամ Հայաստանում ցուցադրվել են հանրահայտ իտալացի նկարիչ, արվեստագետ Միրո Պերսոլայի գեղանկարչական ստեղծագործությունները:

- Ռուսական արվեստի թանգարանում բացված «Դրվագներ հայ կերպարվեստի ժառանգությունից» խորագիրը կրող ցուցահանդեսը՝ նվիրված Հայաստանի Հանրապետության անկախության 25-ամյա հոբելյանին:

2017 թվականին ՀՀ-ում կազմակերպված ցուցահանդեսներից հատկապես նշանակալի էր Հովհ. Այվազովսկու 200-ամյակին նվիրված «Արարում» ցուցահանդեսի կազմակերպումը, որն աննախադեպ մշակութային իրադարձություն էր: Սեպտեմբերի 15-ից դեկտեմբերի 30-ը ներառյալ ցուցահանդեսն ունեցել է 46207 այցելու:

Արտերկրում կազմակերպված ցուցահանդեսներից առավել կարևորվել են.

2016 թվականին.

- Ռուսաստանի պատմության պետական թանգարանում «Հայաստան. լինելիության լեգենդներ» քաղաքակրթական ցուցահանդեսը (տպագրվել են ռուսերեն և անգլերեն կատալոգներ):

- Հունաստանում՝ Աթենքի Բյուզանդական և քրիստոնեական թանգարանում «Արարատի ոգին» խորագրով ցուցահանդեսը (տպագրվել է անգլերեն կատալոգ):

- Սանկտ Պետերբուրգի «Ռուսֆոտո» ցուցահանդեսային համալիրում «Հայաստանն ըստ Մանդելշտամի. Հայկական լուսանկարչությունը 1878-1920-ական թվականները» ցուցահանդեսը, նվիրված Օ.Մանդելշտամի 125-ամյակին: Հայաստանի պատմության թանգարանի արխիվում պահվող 1878-1920 թվականներին արված բնօրինակ լուսապակիների վերատպություն-

ներին զուգահեռ ներկայացվել են Օսիպ Մանդելշտամի «Հայաստան» շարքից քաղված բանաստեղծություններ և տեքստեր:

- Տրեսյակովյան պատկերասրահում ծովանկարիչ Հովհաննես Այվազովսկու ծննդյան 200-ամյակին ընդառաջ ցուցադրությունը, որին իր ակտիվ մասնակցությունն ունեցավ նաև Հայաստանի ազգային պատկերասրահը՝ 12 ստեղծագործություններով:

2017 թվականին.

- Մոսկվայի ռուսական իմպրեսիոնիզմի թանգարանում բացվել է «Հայկական իմպրեսիոնիզմ, Մոսկվայից Փարիզ» խորագրով ցուցահանդեսը, որում ներկայացված էին համաշխարհային համբավ վայելող նկարիչներ Վարդգես Սուրենյանցի, Մարտիրոս Սարյանի, հայ իմպրեսիոնիզմի կարևորագույն վարպետ Եղիշե Թադևոսյանի, Վահրամ Գայֆեճյանի, Սեդրակ Առաքելյանի և այլ 19 արվեստագետների 54 աշխատանք:

- Հայաստանի պատմության թանգարանը՝ Իրանի ազգային թանգարանի հետ համատեղ «Հայաստան և Իրան. Հողի հիշողություն» խորագրով ցուցահանդեսը,

- Մոսկվայի պետական Տրեսյակովյան պատկերասրահում կազմակերպվել է Մարտիրոս Սարյանի ստեղծագործությունների ցուցահանդեսը՝ Ռուսաստանում Հայաստանի մշակութային օրերի շրջանակում:

Թանգարանների գործունեության զարգացման կարևոր ցուցանիշներից է *այցելուների թիվը*: ՀՀ մշակույթի նախարարության համակարգի թանգարանների այցելուների թիվը 2016-2017 թվականներին համապատասխանաբար կազմել է 713616 և 923280 մարդ:

Թանգարանային գործունեության հանրահոշակման բնագավառում կարևոր միջոցառումներ են «Թանգարանների միջազգային օր» և «Թանգարանների գիշեր» համաեվրոպական միջոցառումները, որոնք գնալով ավելի մեծ ճանաչում են ձեռքբերում՝ ընդլանելով դրանց միացած կազմակերպությունների և այցելուների թիվը: 2016-2017 թվականներին միջոցառումներին համապատասխանաբար միացել են 112 թանգարան (այդ թվում՝ ԱՀ 10 թանգարան)՝ 202374 այցելու և 113 թանգարան և 4 կազմակերպություն (այդ թվում՝ Արցախի Հանրապետության 13 թանգարան)՝ 196302 այցելու:

Հայաստանի թանգարաններն ակտիվ մասնակցություն են ցուցաբերում նաև «Եվրոպական ժառանգության օրեր» համաեվրոպական միջոցառմանը, որին միացել են 2013 թվականից: 2016-2017 թվականներին միջոցառմանը համապատասխանաբար մասնակցել է 100 և 116 մշակութային կազմակերպություն, 20000 և 24356 այցելու:

Թանգարանային մասնագետների վերապատրաստման ուղղությամբ.

Թանգարանների մասնագետներն ակտիվորեն մասնակցում են տեղական և միջազգային դասընթաց-վերապատրաստումներին:

2016-2017 թվականներին Թանգարանների ֆոնդային աշխատողների վերապատրաստման ծրագրի շրջանակներում յուրաքանչյուր տարի վերապատրաստվել են 25-ական ֆոնդապահներ (այդ թվում՝ Արցախի Հանրապետությունից 2 մասնակից), իսկ Ե.Չարենցի անվան գրականության և արվեստի թանգարանում «Մշակութային արժեքների էլեկտրոնային տեղեկատվական շտեմարան» ծրագրի շրջանակներում կայացել է տեղեկատվություն տրամադրող կազմակերպությունների մասնագետների վերապատրաստման 5-օրյա դասընթաց, որի ընթացքում համապատասխանաբար վերապատրաստվել է 43 և 40 մասնագետ, Ա.Սպենդիարյանի թանգարանում կայացած «Այցելուների սպասարկման կառավարում» ծրագրին մասնակցել են 25 թանգարանային մասնագետներ:

Թանգարանային ոլորտին 2016-2017 թվականներին ՀՀ պետական բյուջեից հատկացվել է համապատասխանաբար՝ 2,267.2 և 2,289.2 մլն դրամ, իսկ 2018 թվականին նախատեսվել է հատկացնել 2,162.7 մլն դրամ:

Գրադարաններ

Գրադարանները հանդիսանում են համաշխարհային և հայ ժողովրդի գրավոր ժառանգության հավաքման, ուսումնասիրման, դասակարգման, դրանց մասին տեղեկատվության տարածման և սերունդներին անխաթար փոխանցման գիտահանրային հաստատություններ:

Գրադարանների ոլորտում իրականացվող պետական քաղաքականության ուղղություններն են՝ *իրավական դաշտի կարգավորումը, գրադարանային հավաքածուների պահպանությունը և համալրման անընդհատության ապահովումը, ժամանակակից տեղեկատվական տեխնոլոգիաների կիրառմամբ գրավոր ժառանգության թվայնացումը և տեղեկատվական շտեմարանների շարունակական զարգացումը, գրադարանային հավաքածուների օգտագործման մարտչելիության ապահովումը, համայնքային գրադարանների զարգացումը, ոլորտի մասնագետների վերապատրաստումը, հայկական տառապետականների զարգացումը և միջազգային համագործակցության ընդլայնումը, մատենագիտական, վիճակագրական տվյալների, տեղեկատվական այլ ցանկերի կազմումն ու հրապարակումը, հանրությանը մատուցվող ծառայությունների որակի բարձրացումը:*

Իրավական դաշտի կարգավորման ուղղությամբ.

«Գրադարանների և գրադարանային գործի մասին» ՀՀ օրենքի կիրարկումն ապահովելու նպատակով ընդունվել է 21 իրավական ակտ, որից 10-ը՝ ՀՀ կառավարության որոշում, 11-ը՝ ՀՀ մշակույթի նախարարի հրաման:

Գրադարանային հավաքածուների, հատկապես հնագիտական և հազվագյուտ գրքերի, մշակութային նշանակության գրքերի, պարբերական մամուլի պահպանվածությունը ապահովելու ուղղությամբ.

2016-2017 թվականներին Հայաստանի ազգային գրադարանում վերականգնվել է համապատասխանաբար՝ 45030 և 46025 թերթ, փափկեցվել է 450 և 287 միավոր կաշեկազմ գրքի կազմ, բորբոսային շերտից մաքրվել է 95 և 155 միավոր գիրք, ախտահանվել ու մանրէազերծվել է 5 և 6 հնատիպ գիրք, վերականգնվել է 82 և 124 միավոր գրքի կազմ և էջ: Հայերեն հնատիպ գրքի հավաքածուն համալրվել է 9 և 3 անուն գրքով և 10-ը գիրք հայատառ թուրքերեն:

Միջազգային գրքափոխանակության բնագավառում՝ ՀՀ և արտասահմանյան կազմակերպություններին և անհատներին է տրամադրվել 1000 և 18311, ստացվել է 2304 և 1831 միավոր, իսկ նվիրատվությունների հաշվին՝ 26130 և 22820 միավոր գիրք:

Զգալի աշխատանքներ են իրականացվել *գրադարանային հավաքածուների պահպանության և համալրման անընդհատության ապահովման ուղղությամբ*.

- ՀՀ մշակույթի նախարարության ենթակայության գրադարանների՝ գրադարանային հավաքածուների թիվը 2017 թվականին կազմել է 9547614 միավոր՝ 2016 թվականի 8486946 համեմատ, ավելի է 1060668-ով;

- ՀՀ տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարության «Նորամուծության և ձեռներեցության ազգային կենտրոնի» կողմից 2017 թվականին ձեռք է բերվել 1289 օրինակ գրականություն, ինչը 2016 թվականի համեմատ ավելի է 25 միավորով, որից 767-ը՝ նվիրատվությամբ, իսկ 522-ը՝ բաժանորդագրությամբ;

- ՀՀ ԳԱԱ հիմնարար գրադարանի կողմից 2017 թվականին ձեռք է բերվել 7067 տպագրական նյութ, որը 2016 թվականի համեմատ աճել է 2709-ով;

- ՀՀ ԱՆ հանրապետական գիտաթժշկական գրադարանի համալրված միավորների թիվը 2017 թվականին կազմել է 218, որը 2016 թվականի համեմատ պակասել է 230-ով;

- Հայաստանի ազգային գրադարանում մատենագիտական գրառումները 2017 թվականին կազմել են 34000, որը 2944-ով ավելի է 2016 թվականի (31056) գրառումների համեմատ:

Տեղեկատվական շտեմարանների շարունակական զարգացման ուղղությամբ պարբերական մամուլի ու գրքի երկարաժամկետ պահպանությունն ու սպասարկումը թվային ձևաչափերով ապահովելու նպատակով.

- «Հայ պարբերական մամուլ» համահավաք շտեմարանում ընդհանուր առմամբ հասանելի են 1419 անուն պարբերականի թվային պատճենները՝ 2708833 թվայնացված էջ ազատ դիտման և ներբեռնելու հնարավորությամբ: Պարբերականների էջերի մշակման աշխատանքներին 2016 թվականից մասնակցում են նաև մարզային և համայնքային գրադարանները: Շտեմարանը հասանելի է /www.tert.nla.am/ հասցեով: Գրացուցակի «Կարդալ առցանց» հղումով հասանելի են պարբերականի համարները և դրանց թվային պատճենները:

- «Հայ գիրք» համահավաք շտեմարանում (<http://haygirk.nla.am>) 2016-2017 թվականներին մուտքագրվել է 551963 /2016թ՝ 412712, 2017թ՝. 139251/ թվայնացված գրքային էջ: Ընդհանուր առմամբ, շտեմարանում մուտքագրված է 9035 գրքի լրիվ տեքստային պատճենը (2303076 թվայնացված էջ):

2016-2017 թվականներին հայաստանյան համահավաք էլեկտրոնային գրացուցակ ՀՀ մշակույթի նախարարության ենթակայության գրադարանների կողմից մուտքագրվել է համապատասխանաբար 152300 և 87477 անուն և 375524 և 191505 միավոր մատենագիտական գրառում: Մուտքագրված անունների և միավորների նվազելը պայմանավորված է նոր ծրագրի գործարկմամբ: Ընդհանուր առմամբ, 20 մասնակից կազմակերպությունների կողմից մուտքագրված է 1146748 անուն և 5401950 միավոր մատենագիտական գրառում:

- ՀՀ ԳԱԱ հիմնարար գրադարանում 2012-2017 թվականներին էլեկտրոնային քարտարանում մուտքագրվել է համապատասխանաբար 72375 և 23575 գրադարանային միավոր: «ՀՀ ԳԱԱ-ի ակադեմիկոսների կենսամատենագիտություններ» էլեկտրոնային շտեմարանի ձևավորման շրջանակներում մուտքագրվել է 160 կենսամատենագիտություն: ՀՀ ԳԱԱ-ի հիմնարար գրադարանում 2015 թվականին ստեղծվել է «Մատենագիտական ցանկեր» խորագրով նոր շտեմարան, որը ներառում է Հայ գրքի, մամուլի և ձեռագրացուցակների մատենագիտությունը: 2015-2017 թվականներին շտեմարանում մուտքագրվել է 181 գիրք: Ավարտվել են Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի պաշտոնական պարբերական հրատարակություններ՝ «Էջմիածին» և «Արարատ» ամսագրերի շտեմարանների համալրման աշխատանքները, սկսվել են «Սիոն» ամսագրի հոդվածների վերլուծական նկարագրությունների շտեմարանի ձևավորման աշխատանքները:

- ՀՀ տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարության «Նորամուծության և ձեռներեցության ազգային կենտրոնի» կողմից շարունակվել են էլեկտրոնային շտեմարանում մուտքագրման աշխատանքները: Էլեկտրոնային քարտարան մուտքագրված փաստաթղթերի թիվը 2017 թվականի ընթացքում կազմել է 16098 միավոր, ինչը նախորդ տարվա համեմատ նվազել է 2624-ով:

- ՀՀ առողջապահության նախարարության հանրապետական գիտաբժշկական գրադարանի էլեկտրոնային գրացուցակում և «Հայկական բժշկագիտություն» տվյալների շտեմարանում 2017 թվականին մուտքագրվել է 20454 միավոր, որը 2016 թվականի համեմատ նվազել է 17415-ով:

Գրադարանային հավաքածուների սպասարկման ուղղությամբ՝

- ՀՀ մշակույթի նախարարության ենթակայության գրադարաններում սպասարկված միավորների թիվը 2017 թվականին կազմել է 3313576, ինչը 2016 թվականի համեմատ նվազել է 217383-ով: Ընթերցողների թիվը 2017 թվականներին կազմել է 110266 միավոր, ինչը 2016

թվականի համեմատ նվազել է 7770-ով, պայմանավորված Երաժշտական գրադարանի միացմամբ Կոմիտասի թանգարան-ինստիտուտի հետ:

- ՀՀ տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարության «Նորամուծության և ձեռներեցության ազգային կենտրոնի» կողմից 2017 թվականին տեղեկույթի սպասարկված միավորների թիվը կազմել է 166979, ինչը 2016 թվականի համեմատ նվազել է 70601-ով, որը պայմանավորված է ընթերցողների կողմից միջազգային արտոնագրային տեղեկատվական բազաների օգտագործման ակտիվացմամբ: Ընթերցողների թիվը 2017 թվականին կազմել է 6764, ինչը 2016 թվականի համեմատ աճել է 331 -ով:

- ՀՀ ԳԱԱ-ի հիմնարար գրադարանի կողմից սպասարկված միավորների թիվը 2017 թվականին կազմել է 493702, ինչը 2016 թվականի համեմատ աճել է 94069-ով, ընթերցողների թիվը 2017 թվականին կազմել է 17000, ինչը 2016 թվականի համեմատ ավելի է 2035-ով: Յուրահամեմատ աճը պայմանավորված է օրեցօր ավելացող առցանց էլեկտրոնային նոր ծառայությունների թվի աճով:

- ՀՀ ԱՆ-ի հանրապետական գիտաբժշկական գրադարանի կողմից սպասարկված միավորների թիվը 2017 թվականին կազմել է 88861, ինչը 2016 թվականի համեմատ աճել է 277-ով, ընթերցողների թիվը՝ 6790, ինչը 2016 թվականի համեմատ աճել է 290-ով, որը պայմանավորված է տարբեր տեղեկատվական ծառայությունների մատուցման, ինչպես նաև տեղեկատվական գրագիտության դասընթացների և տեսակոնֆերանսների հետ, որոնք շարունակական կերպով կազմակերպվում են կլինիկական օրդինատորների և ասպիրանտների համար, ինչպես նաև մարզային բժիշկների համար:

Տեղեկատվության և ծառայությունների մատչելիության ապահովման ուղղությամբ նորացվել են գրադարաններից օգտվողներին տրամադրվող էլեկտրոնային-տեղեկատվական աղբյուրները («EBSKO» և ՌԴ-ի խոշորագույն էլեկտրոնային ռուսալեզու հավաքածուների՝ «Integrum World» տեղեկատվության տվյալների փաթեթները):

- ՀՀ մշակույթի նախարարության համակարգի գրադարանների էլեկտրոնային սպասարկումների ցուցանիշը 2016-2017 թվականներին համապատասխանաբար կազմել է 154927 և 16908 միավոր:

- ՀՀ առողջապահության նախարարության հանրապետական գիտաբժշկական գրադարանի կողմից մատուցած էլեկտրոնային սպասարկումների թիվը 2015-2016 թվականներին համապատասխանաբար կազմել է 64318 և 66137 միավոր: Էլեկտրոնային փոստի բաժանորդների թվաքանակը կազմել է 1510, ինչը 2016 թվականի համեմատ աճել է 26-ով:

- ՀՀ տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարության «Նորամուծության և ձեռներեցության ազգային կենտրոնի» կողմից «Ազգային գիտատեխնիկական տեղեկատ-

վական ցանց» վեր պորտալի միջոցով 2017 թվականին 292 կազմակերպությունների համար կատարվել է 53405 փաստաթղթի էլեկտրոնային առաքում, ինչը 2016 թվականի համեմատ ավելի է 42 կազմակերպությամբ, սակայն պակաս 201 առաքմամբ, որը պայմանավորված է խորհրդատվությունների միջոցով շահառուների առցանց սպասարկման մշակույթի ակտիվացմամբ:

Հայաստանի ազգային գրադարանում գրքի միջազգային ստանդարտ համարակալման (ISBN) համակարգում գրանցված կազմակերպությունների քանակը 2016-2017 թվականներին կազմել է համապատասխանաբար 381 և 396: Եթե 2016 թվականին նախնական գրանցման է ենթարկվել և ինդեքսավորվել 2427 անուն գիրք (ներառյալ նոտագրականը), ապա 2017 թվականին այդ թիվը կազմել է 2327: Պարբերականների միջազգային ստանդարտ համարակալման (ISSN) ազգային կենտրոնի կողմից 2016 թվականին գրանցվել և համարանիշեր է ստացել 693 նոր պարբերական, 2017 թվականին դրանց թիվը կազմել է 706, որը ավելի է 13-ով:

Հայաստանի ազգային գրադարանում իրականացնում է համակարգչային *հայկական տառադրույթների և հանրահռչակման ծրագիր*, որի շրջանակներում 2016-2017 թվականներին ստեղծվել են համակարգչային 3 և 5 տառատեսակներ՝ իրենց կանոնավոր, թավ, թեք տարբերակներով:

«Գրանշան» ոչ լատինական տառատեսակների միջազգային մրցույթն անցկացվում է դեռևս 2008 թվականից, որն այժմ ոչ միայն ամենամյա մրցույթ է, այլև ամենամյա համաժողով, որտեղ ի թիվս այլ, ոչ լատինական տառատեսակների, քննարկվում են նաև հայկական տառարվեստի արդի վիճակն ու նրա հետագա ճանաչման ու զարգացման հետ կապված խնդիրներ: 2017 թվականին Երևանում անցկացվեց «Գրանշան» վերտառությամբ 10-րդ մրցույթը, որին ներկայացված էր 19 երկրի 84 աշխատանք: «Գրանշան» 6-րդ համաժողովին մասնակցում էին 10 երկրի 17 հրավիրյալ:

2016 թվականին կայացավ Հայկական գրադարանների 4-րդ համաժողովը, որը նվիրված էր Հայերեն տպագիր առաջին Աստվածաշնչի 350-ամյակին: Համաժողովի նպատակն է գրադարանային գործի առաջընթացն ապահովելու, ժամանակակից մարտահրավերների պայմաններում գրադարանների աշխատանքն առավել արդյունավետ դարձնելու խնդրով մեկ սեղանի շուրջ հավաքվելը և աշխարհասփյուռ հայ տպագիր ժառանգության անխաթար պահպանության և այն գալիք սերունդներին հանձնելու շուրջ համատեղ որոշումներ կայացնելը: Արձանագրեց, որ մատենագիտական շտեմարանների ձևավորման և գրադարանային հավաքածուների թվայնացման ուղղությամբ կատարվել են նշանակալի աշխատանքներ:

Համայնքային գրադարանների պահպանումը և զարգացումը գրադարանային ոլորտի կարևորագույն ուղղություններից է: «Հանրային գրադարանների հավատարմագրման կարգը և

վկայականի ձևը սահմանելու մասին» 28.02.2013թ. ՀՀ կառավարության N 187-Ն որոշումը ընդունելուց հետո հավատարմագրվել է մարզային և համայնքային 39 գրադարան: Հանրային գրադարանների նյութատեխնիկական բազայի զարգացման ծրագրով իրականացվել են հավատարմագրման վկայական ստացած 25 համայնքային գրադարանների վերազինման աշխատանքները:

ՀՀ մարզերում ընթերցող-գիրք-գրող կապի ամրապնդմանը նպաստող մի շարք մասնավոր և պետական նախաձեռնություններ («Մանկապատանեկան գրքի և երաժշտության շաբաթ», «Հանդիպման վայրը՝ գրադարան», «Ազգային գրադարանային շաբաթ» և այլ ծրագրեր) դարձել են ավանդական և նպաստում են համայնքային գրադարանների ապակենտրոնացման խնդիրների լուծմանը:

2017 թվականին ՀՀ մշակույթի նախարարության ենթակայության գրադարաններում կազմակերպվել են թվով 1527 միջոցառում՝ ցուցահանդեսներ, շնորհանդեսներ, գրքի քննարկումներ, պոեզիայի ընթերցումներ և այլ միջոցառումներ: Գրքի շուրջ համախմբումը հատկապես ակտիվ է եղել Պոեզիայի համաշխարհային օրը, Գիրք նվիրելու օրը, Մանկապատանեկան գրքի միջազգային օրը, Գրադարանավարի օրը և այլն: Հոկտեմբերի 7-ին գրադարանավարի օրվա կապակցությամբ իրականացվել է «Կյանքը՝ գրքերով» ծրագիրը, որին միացել է ՀՀ-ում գործող 135, Արցախի Հանրապետության՝ 9 գրադարան:

2016-2017 թվականներին մարզային և համայնքային գրադարանավարների համար Հայաստանի ազգային գրադարանում անցկացվել են արդեն ավանդական դարձած վերապատրաստման եռօրյա «Վարպետաց դասընթացները», որին մասնակցել են, համապատասխանաբար՝ 90 և 62 գրադարանավարներ:

Միջազգային գրադարանային կազմակերպություններին անդամակցումը կարևոր հարթակ է ոլորտում փոխհամագործակցության և համատեղ ծրագրերի իրականացման համար: Արտերկրի գրադարանների հետ համագործակցությունն իրականացվում է երեք հիմնական ուղղություններով՝ գրադարանների հայերեն գրքերի և պարբերականների թվայնացում, հրավիրյալ մասնագետների կողմից Հայաստանում վերապատրաստման դասընթացների և տեխնիկական օժանդակություն, թվայնացման ու սպասարկման աշխատանքների իրականացում: Նշված ուղղությունների իրականացման համար կարևոր է նաև միջազգային կազմակերպություններին անդամակցումը, մասնավորապես՝

- IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions - Գրադարանային ասոցիացիաների և ինստիտուտների միջազգային ֆեդերացիա),

- БАЕ (Библиотечная Ассамблея Евразии - Եվրասիայի գրադարանային ասամբլեա),

- CENL (Foundation Conference of European National Librarians - Եվրոպական ազգային գրադարանների հիմնադրամ):

Գրադարանային ոլորտին 2016-2017 թվականներին ՀՀ պետական բյուջեից հատկացվել է համապատասխանաբար 1,753.4 և 1,642.6 մլն դրամ, իսկ 2018 թվականին նախատեսվել է հատկացնել 1,531.1 մլն դրամ:

Արխիվային գործի բնագավառում բոլոր ծառայությունների մատուցումն իրականացվում է «Հայաստանի ազգային արխիվ» ՊՈԱԿ-ի կողմից, որի գործունեությունն ուղղված է արխիվային փաստաթղթերի *պահպանության ապահովմանը, համալրմանը, օգտագործմանը և տեղեկատու-որոնողական ինքնաշխատ համակարգի ստեղծմանը*:

2016-2017 թվականներին ՀՀ ազգային արխիվային հավաքածուի թվայնացման ցուցանիշը կազմել է 540228 էջ՝ (2016թ՝ 274738 էջ, 2017 թվականին՝ 265490 էջ) ապահովելով մինչ վերջին տարիները հանրության օգտագործման համար խիստ սահմանափակ համարվող արխիվային փաստաթղթերի մատչելիությունը:

2016-2017 թվականներին համապատասխանաբար վերականգնվել, վերանորոգվել է 329.3 և 306.6 հազար թերթ փաստաթուղթ, կարվել-կազմապատվել 22.1 և 29.3 հազար գործ, արկղավորվել է 23.1 և 37.9 հազար գործ, արխիվը համալրվել է 15.5 և 32.6 հազար գործավարական ու 10.4 և 15.0 հազար անձնակազմի վերաբերյալ գործերով, արխիվ է դիմել 34607 և 45392 ֆիզիկական և իրավաբանական անձ, արխիվի ընթերցասրահներում աշխատել է 462 և 600 հետազոտող, պատրաստվել է 55 և 57 ռադիոհեռուստատեսային հաղորդում, կազմակերպվել է փաստաթղթերի 3 և 4 ցուցադրություն, տեղեկատու-որոնողական համակարգի ստեղծման նպատակով տեղեկությունների էլեկտրոնային շտեմարան է մուտքագրվել 116794 և 102847 հազար արխիվային տեղեկություն:

Արխիվային հավաքածուների պահպանության համար պետական բյուջեից 2016-2017 թվականներին հատկացվել է համապատասխանաբար 530.6 և 527.7 մլն դրամ, իսկ 2018 թվականին նախատեսվել է հատկացնել 493.0 մլն դրամ:

Պատմության և մշակույթի անշարժ հուշարձաններ

Հուշարձանների և պատմական միջավայրի պահպանության և օգտագործման բնագավառում իրականացվող գործընթացները նպատակաուղղվում են պատմամշակութային հուշարձանների *պեյզաժային հաշվառման, ուսումնասիրման, պահպանության, վերականգնման և օգտագործման* գործում առկա հիմնախնդիրների բացահայտմանն ու դրանց լուծմանը:

Հուշարձանների պահպանության ոլորտի իրավական դաշտի կարգավորման ուղղությամբ.

- ՀՀ կառավարության կողմից 2016 թվականի սեպտեմբերի 15-ին N 36 արձանագրությամբ հավանության է արժանացել Պատմամշակութային հուշարձանների պահպանության,

օգտագործման և հանրահոշակման 2016-2020 թվականների ռազմավարական ծրագիրը և միջոցառումների ցանկը:

- Ներկայումս ՀՀ կառավարության աշխատակազմի հետ համատեղ ընթանում են աշխատանքային քննարկումներ «Պատմության և մշակույթի անշարժ հուշարձանների ու պատմական միջավայրի պահպանության և օգտագործման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություն կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի նախագծի վերաբերյալ:

Պետական հաշվառման ուղղությամբ.

Հանրապետության տարածքում ՀՀ կառավարության կողմից հաստատված պատմության և մշակույթի անշարժ հուշարձանների պետական ցուցակներում հաշվառված են ավելի քան 24224 հուշարձան՝ խմբավորված շուրջ 7304 պահպանական միավորներում: Պահպանական միավորներից 1809-ը հնագույն, հին և միջնադարյան բնակատեղիներ, ամրոցներ ու ամրապաշտպանական կառույցներ են, 2339-ը՝ վանական համալիրներ, եկեղեցիներ և մատուռներ: Դրանցում ներառված են հարյուրավոր դամբարանադաշտեր, պատմական գերեզմանոցներ, տարաբնույթ աշխարհիկ կառույցներ, մեմորիալ և մոնումենտալ արվեստի նմուշներ:

ՀՀ կառավարության 2002 թվականի ապրիլի 20-ի «Պատմության և մշակույթի անշարժ հուշարձանների պետական հաշվառման, ուսումնասիրման, պահպանության, ամրակայման, նորոգման վերականգնման և օգտագործման կարգը հաստատելու մասին» N 438 որոշմամբ սահմանված կարգի համաձայն ՀՀ մարզերի պատմության և մշակույթի անշարժ հուշարձանների պետական ցուցակներում ընդգրկելու համար հաստատման են ներկայացված փորձագիտական հանձնաժողովի կողմից նորահայտ հուշարձանի կարգավիճակ ստացած 663 պատմամշակութային օբյեկտների ցուցակները:

2016-2017 թվականներին կազմվել և շահագրգիռ կազմակերպությունների եզրակացության հիման վրա նախարարության փորձագիտական հանձնաժողովի նիստում քննարկվել է նորահայտ 70 օբյեկտի ցուցակ, որից 51-ին տրվել է նորահայտ հուշարձանի կարգավիճակ:

Հայաստանի Հանրապետության տարածքում գտնվող անշարժ հուշարձանների հաշվառումից զատ համապատասխան գործընթացներ են իրականացվում նաև այլ պետությունների տարածքում գտնվող հայկական պատմամշակութային անշարժ ժառանգության փաստավավերագրման ուղղությամբ: «Աջակցություն հայկական պատմամշակութային հուշարձանների վավերագրմանը» ծրագրի շրջանակներում իրականացվել են արտերկրում գտնվող հայկական ծագում ունեցող հուշարձանների հաշվառման, ուսումնասիրման, վավերագրման, վկայագրման աշխատանքները, ինչի արդյունքում 2016 թվականներին հաշվառվել, ուսումնասիրվել, վավերագրվել ու վկայագրվել է 470 հուշարձան, 2017 թվականին՝ 400 հուշարձան:

2016-2017 թվականներին իրականացվել են 15 հուշարձանի կադաստրային փաստաթղթերի կազմման աշխատանքներ:

Պահպանության ուղղությամբ.

Մշտական ուշադրության կենտրոնում է հանրապետության պատմական բնակավայրերի և պատմական միջավայրերի պահպանությունը:

Լիազորված մարմնի համաձայնեցմանն են ներկայացվում բնակավայրերի քաղաքաշինական, ծրագրային և տարածական պլանավորման ու պահպանական գոտիների տարածքներում կառուցապատման նախագծային փաստաթղթերը, որոնցից 2016-2017 թվականներին ուսումնասիրվել և եզրակացություն է տրվել 21 համայնքների գլխավոր հատակագծերի և դրանցում փոփոխություններ կատարելու առաջադրանքներին, 37 համայնքների գլխավոր հատակագծերի և 156 համայնքի գլխավոր հատակագծերում փոփոխություններ կատարելու նախագծային փաստաթղթերին, ՀՀ համայնքների հողերի օգտագործման ժամանակավոր սխեմաներում 707 հողի կատեգորիաների փոփոխություններին:

Շարունակվում են հուշարձանների պահպանական գոտիների նախագծերի կազմման աշխատանքները: Նոր ձևաչափով կազմվել և թողարկվել են ավելի քան 3845 պահպանական գոտիներ, որոնցից հաստատվել է 2246-ը:

Ուսումնասիրման ուղղությամբ.

2016-2017 թվականներին միջգերատեսչական հնագիտական հանձնաժողովի կողմից քննարկվել և հետախուզման ու պեղման աշխատանքների իրականացման դրական եզրակացություն է ստացել 88 հայտ, 2017 թվականին՝ 48 հայտ:

Հաշվի առնելով վթարային վիճակում գտնվող և հրատապ միջամտության կարիք ունեցող հուշարձանների մեծ քանակը՝ միաժամանակ առաջնահերթության կարգով որոշների միջամտման անհրաժեշտությունը՝ համաձայն դիտանցման տվյալների, նախատեսվել է ընտրվածները ենթարկել գիտական ուսումնասիրության, որը պետք է նախորդի նախագծմանը և հիմք ծառայի դրա համար:

Վերականգնման ուղղությամբ.

Հուշարձանների ամրակայման, նորոգման և վերականգնման գիտանախագծային փաստաթղթերի կազմման համար նախատեսվում է կատարել հուշարձանի ու դրա տարածքի վավերագրման (տեղագրական հանույթ, չափագրություն, լուսանկարահանում) և ուսումնասիրման (մատենագրական, արխիվային, գիտահետազոտական աղբյուրներից նյութերի հավաքում, հնագիտական, երկրաբանական, նյութագիտական հետազոտություններ) աշխատանքներ:

2016 թվականին նախարարության գիտամեթոդական խորհրդի 8 նիստում քննարկվել է հուշարձանների ամրակայման, նորոգման և վերականգնման (այդ թվում՝ փոփոխման) 29 նախագիծ: 2017 թվականին գիտամեթոդական խորհրդի 12 նիստում քննարկվել է հուշարձանների ամրակայման, նորոգման և վերականգնման (այդ թվում՝ փոփոխման) 45 նախագծային փաստաթղթեր: Վերոգրյալ 45-ից 35-ը՝ համաձայնեցվել, իսկ 9-ը՝ ուղարկվել են լրամշակման, 1 հարց հանվել է քննարկումից:

Միջնաժամկետ ծախսային ծրագրում ներառված *հուշարձանների ամրակայման, նորոգման և վերականգնման ընդ որությունը* պայմանավորված է հետևյալ մոտեցումներով՝

- դիտանցման արդյունքում հրատապ վերականգնման անհրաժեշտությամբ՝ հուշարձանների վերականգնում,
- մարզերում համաչափության սկզբունքի պահպանություն,
- ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի համաշխարհային ժառանգության ցանկում ընդգրկվածություն,
- պետություն-մասնավոր հատվածի համագործակցություն,
- զբոսաշրջությանը խթանող ծրագրի իրականացման անհրաժեշտություն:

2005-2016 թվականներին «Հուշարձանների ամրակայում, նորոգում և վերականգնում» ծրագրով վերականգնման աշխատանքներ են իրականացվել շուրջ 85 հուշարձաններում, այդ թվում, վերականգնվել և ավարտին է հասցվել 26 հուշարձան: 2016-2017 թվականին շարունակվել են նախորդ տարիներին սկսած և մեկնարկել է նոր հուշարձանների վերականգնման՝ 34 (13-ը՝ շարունակական), գիտանախագծային փաստաթղթերի կազմման՝ 6, վավերագրման և ուսումնասիրման (պեղման)՝ 6 աշխատանքներ: 2016 թվականին ծրագրով իրականացվել են թվով 17 հուշարձանի վերականգնողական, 4 հուշարձանի վերականգնման գիտանախագծային փաստաթղթերի մշակման և 3 հուշարձանի վավերագրման և ուսումնասիրման աշխատանքներ: 2017 թվականին ծրագրով իրականացվել են թվով 14 հուշարձանի վերականգնողական, 3 հուշարձանի վերականգնման գիտանախագծային փաստաթղթերի մշակման աշխատանքներ:

Միջոցներ են ձեռնարկվել հանրապետությունում բնակվող ազգային փոքրամասնությունների պատմամշակութային հուշարձանների վերականգնման և պահպանման ուղղությամբ: 2015 թվականին ներկայացված նախագծանախահաշվային փաստաթղթերի հիման վրա հանրապետությունում ազգային փոքրամասնություններին պատկանող 2 եկեղեցիներից 2-ին տրվել է համաձայնություն՝ 2015-2016 թվականներին եկեղեցական համայնքի միջոցներով վերականգնողական աշխատանքներ իրականացնելու համար:

Պեղություն-մասնավոր համագործակցության շրջանակներում 2009-2016 թվականներին իրականացվել են մի շարք պատմաճարտարապետական հուշարձանների ուսումնասիրման, ամրակայման, նորոգման և վերականգնման նախագծանախահաշվային փաստաթղթերի

մշակման, դրանց իրականացման աշխատանքներ: 2009-2016 թվականներին նույն համագործակցությամբ իրականացվել են 19 (մոնումենտալ արվեստի հուշարձաններ) որմնանկարների ամրակայման, նորոգման և վերականգնման աշխատանքներ, այդ թվում՝ Քոբայր, Որոտնավանք, Լմբատավանք հուշարձանների որմնանկարների:

Պետություն-մասնավոր հատված համագործակցության շրջանակներում 2011 թվականին մշակվել է նախագծային և վերականգնողական աշխատանքների հուշագրի օրինակելի ձևը, ինչպես նաև կազմվել են 5 հուշարձանների նախագծման և վերականգնման համատեղ կատարվելիք աշխատանքների հուշագրեր:

Օգտագործման և հանրահռչակման ուղղությամբ.

ՀՀ կառավարության որդեգրած քաղաքականության արդյունքում այսօր արդեն 191 միջնադարյան եկեղեցիներ օգտագործման են վերադարձվել Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցուն, իսկ ՀՀ տարածքում գտնվող օտարման ենթակա հանրապետական և տեղական նշանակության տարբեր բնույթի բազմաթիվ հուշարձաններ տրված են համայնքներին, ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց՝ սեփականության կամ օգտագործման իրավունքով:

Հայկական հուշարձանների համահավաք տեղեկատվական շտեմարանի հիմնական աշխատանքներն ավարտված են, մուտքագրվել են 24250 գիտական քարտերի տվյալներ: Շտեմարանը գործում է www.armmonuments.am էլեկտրոնային հասցեով, որտեղ տեղադրված է պատմամշակութային հուշարձանների վերաբերյալ ամբողջական տեղեկույթը, ինչն արագ իրազեկման հնարավորություն է ապահովում և պարբերաբար թարմացվում է:

Յուրաքանչյուր տարի հրատարակվում է «Հուշարձան» տարեգիրքը:

ՀՀ մշակույթի նախարարության համակարգմամբ 2015-2017 թվականներին Եվրամիության և Եվրոպայի խորհրդի հետ համատեղ իրականացվել է «Համայնքի կողմից իրականացվող քաղաքաշինական ռազմավարությունը պատմական քաղաքներում» (COMUS) ծրագիրը, որի շրջանակներում Գյումրին և Գորիսը ընտրվել են պիլոտային քաղաքներ: Մշակվել են քաղաքների մշակութային ժառանգության պահպանությանն ուղղված անհրաժեշտ գործողությունների ելակետային պլաններ, յուրաքանչյուր քաղաքի համար ընտրված գործողությունների համար 5 «Նախնական տեխնիկական գնահատում» և «Իրագործելիության գնահատում» փաստաթղթեր: Ծրագրի շրջանակում տպագրվել է 2 բրոշյուր և նկարահանվել է 2 ֆիլմ:

Հուշարձանների պահպանության և օգտագործման ոլորտին 2016-2017 թվականներին հատկացվել է 444.5 և 406.9 մլն դրամ, այդ թվում՝ հուշարձանների վերականգնման համար համապատասխանաբար՝ 283.8 և 203.3 մլն դրամ, իսկ 2018 թվականին հատկացնել է 395.8 մլն դրամ, այդ թվում՝ հուշարձանների վերականգնման համար՝ 250.0 մլն դրամ:

Ոչ նյութական մշակութային ժառանգություն

Ոչ նյութական մշակութային ժառանգությունը ազգի պատմականորեն ձևավորված և սերնդեսերունդ փոխանցված ավանդույթների, գիտելիքների և հմտությունների ամբողջությունն է, որի պահպանությունն ազգային դիմագծի, ինքնության, պետական մշակութային քաղաքականության հիմնական ուղղություններից է:

Ոլորտի համար նախատեսված հատկացումներն ուղղվում են ոչ նյութական (հոգևոր) մշակութային ժառանգության պահպանությանը (ուսումնասիրում, ոչ նյութական մշակութային ժառանգության ցանկերի համալրում, ՀՀ ոչ նյութական մշակութային ժառանգության արժեքների, անտիպ նյութերի տպագրում), պաշտպանությանը (ֆորմալ և ոչ ֆորմալ կրթական ծրագրերի իրականացում, կրողներից սերունդներին փոխանցման համար նպաստավոր պայմանների ստեղծում), հանրահռչակմանը (ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի մարդկության ոչ նյութական մշակութային ժառանգության ներկայացուցչական ցանկերի համալրում, ցանկերում ընդգրկված հայկական տարրերի հանրահռչակում, գիտաճանաչողական ֆիլմերի, հեռուստառադիոհաղորդումների պատրաստում և հեռարձակում, կայքերի ստեղծում, փառատոների, համերգների կազմակերպում, միջազգային ասպարեզում ոչ նյութական մշակութային ժառանգության ոլորտի համագործակցության ընդլայնում):

Ոչ նյութական մշակութային ժառանգության ոլորտի *իրավական դաշտը* կարգավորվում է ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի «Ոչ նյութական մշակութային ժառանգության պաշտպանության մասին» կոնվենցիայով և «Ոչ նյութական մշակութային ժառանգության մասին» ՀՀ օրենքով:

Ոչ նյութական մշակութային ժառանգության պահպանության ուղղությամբ.

2016 թվականին իրականացվել են.

- ՀՀ կառավարության 2016 թվականի մարտի 24-ի «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2010 թվականի մարտի 11-ի N 310-Ա որոշման մեջ փոփոխություններ կատարելու մասին» N 293-Ա որոշմամբ Հայաստանի Հանրապետության ոչ նյութական մշակութային ժառանգության ցանկերի համալրումը ևս 6 ոչ նյութական մշակութային ժառանգության տարրերով (ժանեկագործություն, փայտե հմայիլի պատրաստման և կիրառման ավանդույթ, աշուղական սիրավեպ, թոնրի պատրաստման և կիրառման ավանդույթ, լավաշ. ավանդական հացի պատրաստումը, նշանակությունը և մշակութային դրսևորումները, գաթայի պատրաստումը և մշակութային դրսևորումները),

- ՀՀ ոչ նյութական մշակութային ժառանգության պետական ցանկերի համալրման նպատակով իրականացվել են ուսումնասիրություններ ոչ նյութական մշակութային ժառանգության կրողների շրջանում, ինչի արդյունքում պատրաստվել է շուրջ 10 տարրերից բաղկացած նախնական ցանկ,

- Կոմիտասի թանգարան-ինստիտուտում անցկացվող միջազգային գիտաժողովի շրջանակներում կազմակերպվող ցուցահանդեսին ներկայացնելու համար «Քյոթահիայի բնօրինակ խեցեգործական նմուշների կրկնօրինակների» պատրաստման ծրագիրը,

- Աշուղ Զիվանու ծննդյան 170-ամյակին նվիրված համերգ-երեկոյի կազմակերպմանն աջակցելու ծրագիրը,ինպես նաև աշուղի երգերի խտասկավառակի պատրաստման աշխատանքները,

- Վրաստանի Հանրապետության Սամցխե-Ջավախք նահանգի Ախալքալաքի շրջանի Կարծախ գյուղում աշուղ Զիվանուն նվիրված տոնակատարության և Զիվանու տուն-թանգարանի բացման հանդիսավոր արարողության կազմակերպման ծրագիրը,

- Հայկական տարազի հավաքածուի ստեղծման և տարազին վերաբերող «Անցյալի ապագա. Հայկական տարազն այսօր» ալբոմի հրատարակչական աշխատանքները,

- «Հայկական գորգը» պատկերազարդ գիրք-ալբոմի հրատարակման աշխատանքները,

- Հայկական ավանդական նվագարանագործության ճանաչողության մեծացման ու հանրահռչակման նպատակով «Հնագույն նվագարաններ» ֆիլմաշարից «Քամանի» հեռուստաֆիլմի պատրաստումը:

2017 թվականին իրականացվել են.

- Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2017 թ. սեպտեմբերի 28-ի N 1209-Ն «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2010 թվականի սեպտեմբերի 3-ի N 1173-Ն որոշման մեջ փոփոխություններ կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության կառավարության որոշմամբ ոչ նյութական մշակութային արժեքների նույնականացման,փաստաթղթավորման, պահպանության և տեղեկատվության փոխանակման ձևաչափի արդիականացումը, որի շրջանակում ոչ նյութական մշակութային ժառանգության վերաբերյալ նյութերի տարածումն իրականացվելու է տեղեկատու էլեկտրոնային շտեմարանների և կայքէջերի միջոցով,

- Հայկական ազգային ավանդույթների կատարողական արվեստի զարգացման և պահպանման համար հնագույն նվագարաններ ֆիլմաշարի «Սրինգ» գիտաճանաչողական փաստագրական ֆիլմի պատրաստումը,

- Քոչարի պարը որպես ոչ նյութական մշակութային ժառանգության արժեք պահպանելու, արժևորելու և հանրահռչակելու համար «Քոչարի» գիրք-ալբոմի հրատարակման աշխատանքները,

- Հայաստան-Ջավախք մշակութային կապերի պահպանման, ամրապնդման և զարգացման համար Ջավախքում (Վրաստան) Աշուղ Զիվանուն, Վ. Տերյանին և Գուսան Հավասուն նվիրված ամենամյա մշակութային միջոցառումների ծրագիրը,

- «Մասունք» ազգագրական երգի-պարի խմբի հիմնադրման 30-ամյակին նվիրված համերգի կազմակերպման ծրագիրը:

2016-2017 թվականներին իրականացվել է նաև բեմական տարազների պատրաստման ծրագիրը («Հայ ավանդական երաժշտության անսամբլի», «Մարաթուկ», «Ակունք» ազգագրական երգ ու պարի համույթների, «Շողակն» ֆոլկլորային համույթի, «Զարթոնք», ՀՀ Գեղարքունիքի մարզի Ճամբարակ քաղաքի «Արփի» և ՀՀ Կոտայքի մարզի Արզական համայնքի արվեստի դպրոցի պարային խմբերի համար):

Ոչ նյութական մշակութային ժառանգության պաշտպանության ուղղությամբ.

2016 թվականին իրականացվել են.

- Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների, հնարավորությունների համահավասարեցմանն ու հասարակության ինտեգրմանն ուղղված «Կավե իրերի պատրաստման արհեստանոց» ծրագիրը,

- ՀՀ վաստակավոր նկարչուհի Արև Պետրոսյանի «Ազգային հիշողություն» («Հետադարձ հայացք» ծրագրի 2-րդ փուլ) հեղինակային մշակմամբ հայկական տարազի տարրերով նորաձև հագուստի, կենցաղային իրերի և կահույքի հավաքածուի նմուշների ստեղծման ծրագիրը,

- Հայկական գորգագործության հանրահռչակման նպատակով «Հայկական հանգույց. հայոց գորգագործական մշակույթը» խորագրով հանրապետական 2-րդ գիտաժողովի կազմակերպումը և այլն:

2017 թվականին իրականացվել են.

- Ժողովրդական ստեղծագործության և արհեստագործության հմտություններն ու գիտելիքները սերունդներին փոխանցելու նպատակով՝ Զավախքի Ախալքալաք քաղաքի «Մանկական կենտրոնի» ծրագիրը,

- Ոչ նյութական մշակութային ժառանգության հանդեպ հոգածության ամրապնդման, սերնդեսերունդ փոխանցման համար «Արար. ազգային մշակույթի պահպանումը, տարածումը, զարգացումն ու հանրահռչակումը Հայաստանի Հանրապետության մարզերում» ծրագրի մեկնարկը,

- ՀՀ Շիրակի մարզում Ծաղկազարդի տոնին նվիրված «Ծաղկազարդի տոնը Հառիճի վանքում» ծրագիրը:

Ոչ նյութական մշակութային ժառանգության հանրահռչակման ուղղությամբ.

2016-2017 թվականներին իրականացվել են.

- Հայաստանի Հանրապետության անկախության 25-ամյակին նվիրված «Երկնքից երեք խնձոր ընկավ...» հեքիաթասացության և բարբառի մրցույթ-փառատոն» ծրագիրը,

- «Էպոսյան օրեր» խորագրի ներքո «Սասնա ծռեր» կամ «Սասունցի Դավիթ» էպոսին նվիրված փառատոնը,

- «Հայաստանը խաղաղության խաչմերուկում» խորագրով ֆոլկլորային փառատոնը, որի շրջանակներում իրականացվել են ավանդական ծեսերի, ավանդույթների, մշակույթի պահպանմանը միտված մի շարք միջոցառումներ,

- «Էրգրի համի հիշողությունը» հայկական ուտեստի փառատոնը՝ ՀՀ Արագածոտնի մարզում,

- «Հացի փառատոնը» Գյումրիում,

- «Գութան» երգի-պարի ազգագրական փառատոնը:

Ոչ նյութական մշակութային ժառանգության միջազգային հանրահռչակման ուղղությամբ.

2016-2017 թվականներին՝

- Ապահովվել է մասնակցությունը, մասնավորապես՝ Իրանի Իսլամական Հանրապետությունում ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի Թեհրանի տարածաշրջանային կենտրոնի ոչ նյութական մշակութային ժառանգության փորձագետների միջազգային հանդիպմանը, Մոսկվայի մարզի Սերգիև Պոսադ քաղաքում «Ռուսկայա մատրյոշկա» խորագիրը կրող ժողովրդական արհեստագործության և դեկորատիվ-կիրառական արվեստի միջազգային փառատոնին, Եթովպիայի Ադիս Աբեբա քաղաքում կայացած «Ոչ նյութական մշակութային ժառանգության պաշտպանության մասին» ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի միջկառավարական կոմիտեի 11-րդ նստաշրջանի աշխատանքներին, ուր Հայաստանի պատվիրակությունն առաջին անգամ հանդես է եկել որպես կոմիտեի անդամ պետություն, Կորեայի Հանրապետության Ջեջու կղզում տեղի ունեցած ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի «Ոչ նյութական մշակութային ժառանգության պաշտպանության մասին» միջկառավարական կոմիտեի 12-րդ նստաշրջանի աշխատանքներին, ուր ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի մարդկության ոչ նյութական մշակութային ժառանգության ցանկում գրանցվել է «Քոչարի. Ավանդական խմբապար» ՀՀ հայտը:

- Իրականացվել են «ՀՀ ոչ նյութական մշակութային ժառանգություն» (www.int-heritage.am) կայքէջի վերականգնման, համացանցում տեղադրման և սպասարկման աշխատանքները, Հայկական ոչ նյութական մշակութային ժառանգության արժեքների պահպանմանը, տարածմանը և միջազգային հանրահռչակմանն ուղղված Մոսկվայի «Ստուդիա Ա» ստեղծագործական արվեստանոցի կողմից նկարահանվող «Պրյանիչնիյ դոմիկ» („Пряничный домик”) հաղորդաշարի հայաստանյան նկարահանումների իրականացումը, Թեհրանի կենտրոնի հետ համատեղ Երևանում «Ոչ նյութական մշակութային ժառանգության պահպանության կոնվենցիայի ցանկերի անվանակարգերի պատրաստում» թեմայով ուսուցողական հանդիպման կազմակերպում, «Սայաթ-Նովա» աշուղական երգի վաստակավոր անսամբլի Ավստրալիայում հյուրախաղերի կազմակերպման աջակցությունը:

Ոչ նյութական մշակութային ժառանգության ոլորտին 2016-2017 թվականներին հատկացվել է համապատասխանաբար՝ 56.1 և 22.6 մլն դրամ, իսկ 2018 թվականին նախատեսվում է հատկացնել 40.0 մլն դրամ:

- **Ազգային հենքի վրա ժամանակակից արվեստի (թատերարվեստ, երաժշտարվեստ, պարարվեստ, կինոարվեստ, կերպարվեստ) զարգացում, մշակութային արտադրանքի տարածում, ստեղծագործող երիտասարդության ներուժի բացահայտում և ստեղծագործական գործընթացների խթանում**

Ժամանակակից արվեստի ոլորտի զարգացման քաղաքականության առաջնահերթություններին համապատասխան պետական հատկացումներն ուղղվում են *մշակութային* արտադրանքի ստեղծմանը, ձեռքբերմանը և պատշաճ մատուցմանը, մշակութային ենթակառուցվածքների արդիականացմանը, մրցակցային դաշտի ձևավորմանը, միջմարզային համագործակցության զարգացմանը, մշակութային ազգային նկարագրով անհատների և երևույթների արժեքավորմանը և հանրայնացմանը, միջազգային ասպարեզում արվեստի ներկայացմանը:

Վերոնշյալ ուղղություններով իրականացված ծրագրերի մեծ մասը նվիրված էր և անցկացվեց ի նշանավորումն Հայոց ցեղասպանության 100-ամյա տարելիցի (2015 թվական) և ՀՀ անկախության 25-ամյակի (2016 թվական):

Թատերարվեստի ոլորտում ստեղծագործական պատվերների միջոցով ապահովվել է հայ և համաշխարհային դասական ու ժամանակակից դրամատուրգների պիեսների բեմադրությունների, ինչպես նաև երիտասարդ ռեժիսորների մասնագիտական կայացման, ստեղծագործական նոր ծրագրերի իրականացման գործընթացը:

ՀՀ մշակույթի նախարարության ենթակայության 14 թատրոններում 2016-2017 թվականներին բեմադրվել է համապատասխանաբար 51 (որից 5-ը պետական աջակցությամբ) և 49 նոր ներկայացում: ՀՀ մշակույթի նախարարության աջակցությամբ ստեղծագործական պատվերի շրջանակներում 2016-2017 թվականներին իրականացվել է համապատասխանաբար 11 (որից 8-ը պետական թատրոններ) և 20 նոր ներկայացում և նախագիծ: Թատերական նախագծերի աջակցությունն իրականացվել է՝ նկատի ունենալով ոլորտի ստեղծագործական զարգացման համամասնությունը և ընդգրկվածությունը (երիտասարդական, հոբեյանական, հայ դասական և ժամանակակից դրամատուրգիա, մարզային թատրոններ): 2016-2017 թվականներին խաղացած ներկայացումների քանակը կազմել է համապատասխանաբար 2169 և 2375, իսկ հանդիսատեսի թիվը՝ 368517 և 421689:

Ա.Սպենդիարյանի անվան օպերայի և բալետի ազգային ակադեմիական թատրոնում 2016-2017 թվականներին իրականացվել է համապատասխանաբար 89 և 75 ներկայացում, հանդիսատեսի թիվը կազմել է 46814 և 52877:

2016 թվականին իրականացվել է՝ 2 ներկայացման (Վ.Բելլինիի «Նորմա» և Զ.Պուչինիի «Տոսկա» օպերաներ), իսկ 2017 թվականին՝ 3 ներկայացման (Ա.Խաչատրյանի «Դիմակահանդես», Շ.Ազնավուրի «Լա բոհեմ» և Հ. Ստեփանյանի «Սասունցի Դավիթ» օպերային ներկայացումներ) առաջնախաղը: 2018 թվականին իրականացվել է 1 բեմադրության (Կ. Խաչատրյանի «Չիպոլինո» մանկական բալետային ներկայացում) առաջնախաղը:

Գ.Սունդուկյանի անվան ազգային ակադեմիական թատրոնում 2016-2017 թվականներին իրականացվել է համապատասխանաբար 16 և 85 ներկայացում, հանդիսատեսի թիվը կազմել է 6948 և 37118: 2016 թվականի դեկտեմբերի 13-ին Գ.Սունդուկյանի անվան ազգային ակադեմիական թատրոնը վերանորոգումից հետո վերաբացվել է Գ.Սունդուկյանի «Պեպո» ներկայացմամբ:

Երևանի քաղաքապետարանի ենթակայությամբ գործող թատրոններում 2016-2017 թվականներին բեմադրվել է համապատասխանաբար 15 և 12 նոր ներկայացում, ներկայացումների քանակը՝ 417 և 486, հանդիսատեսի թիվը կազմել է 80677 և 87542:

ՀՀ Սյունիքի մարզի Կապանի Ա. Շիրվանզադեի անվան դրամատիկական թատրոնում 2016-2017 թվականներին բեմադրվել է յուրաքանչյուր տարի 3 նոր ներկայացում, ներկայացումների քանակը կազմել է՝ 25, հանդիսատեսի թիվը՝ 4000 և 5000:

ՀՀ Գեղարքունիքի մարզի Գավառի Լ.Քալանթարի անվան դրամատիկական թատրոնում 2016-2017 թվականներին բեմադրվել է համապատասխանաբար 3 և 4 նոր ներկայացում, ներկայացումների քանակը կազմել է յուրաքանչյուր տարի՝ 29, հանդիսատեսի թիվը՝ 2425 և 4600:

Վերջին երկու տարիներին շարունակվել է նախորդ տարիներից սկսված և արդեն ավանդական դարձած փառատոների իրականացումը, մասնավորապես՝

2016 թվականին իրականացվել է 9 նախագիծ՝ 3 հանրապետական («Արտավազդ» մրցանակաբաշխություն, «Թատրոն-X» և «Երիտասարդ թատերական ռեժիսուրայի հանրապետական») և 6 միջազգային («Հայ Ֆեստ», «Թատերական Լոռի», «Թումանյանական հեքիաթի օր» տիկնիկային, Լ.Ենգիբարյանի անվան մնչախաղի, «Արտ-Ֆեստ» երիտասարդական, «Արմմոնո» մոնոներկայացումների) փառատոն:

2017 թվականին իրականացվել է 7 նախագիծ՝ 3 հանրապետական («Արտավազդ» մրցանակաբաշխություն, «Թատերական Սյունիք», և Հ. Աբելյանի անվան հանրապետական փառատոն) և 4 միջազգային («Հայ Ֆեստ», Լ.Ենգիբարյանի անվան մնչախաղի, «Արտ-Ֆեստ» երիտասարդական, «Արմմոնո» մոնոներկայացումների փառատոներ):

Միջազգային ասպարեզում հայ թատերարվեստի ձեռքբերումների հանրահռչակման, միջազգային կապերի ամրապնդման ու զարգացման նպատակով.

2016 թվականին 59 մասնակից, որից 4 թատերախումբ և 27 թատերական գործիչ (որից 22 ԵԹԿՊԻ ուսանող) պետական աջակցությամբ մասնակցել է 11 միջազգային փառատոների, հյուրախաղերի և նախագծերի՝ շուրջ 9 երկրում:

2017 թվականին թվով 17 թատերական գործիչ՝ 2 թատերախումբ և 5 ուսանող և երիտասարդ դերասան պետական աջակցությամբ մասնակցել են 7 միջազգային փառատոների, հյուրախաղերի և նախագծերի՝ շուրջ 4 երկրներում, որից 4-ը՝ երիտասարդական ծրագրով՝ մասնավորապես ԵԹԿՊԻ-ի 4-րդ կուրսի ուսանողներ՝ Հ.Հարությունյանը և Հ.Փայտյանը Լորենտ դե Մարում (Իսպանիա) կայացած «Թատերական տաղանդներ» միջազգային թատերական ամենամյա փառատոներից վերադարձել են հաղթանակներով:

Թատերարվեստի ոլորտին պետական բյուջեից 2016-2017 թվականներին հատկացվել է համապատասխանաբար՝ 3,681.4 և 3,782.2 մլն դրամ, իսկ 2018 թվականին նախատեսվում է հատկացնել 3,582.4 մլն դրամ:

Երաժշտարվեստի ոլորտում ժանրային բոլոր ուղղությունների (սիմֆոնիկ, կամերային, ժողովրդական, երգչախմբային արվեստ) զարգացման, ստեղծագործական խմբերի բնականոն գործունեության ապահովման նպատակով վերջին տարիներին ստեղծվել են նպաստավոր պայմաններ, ինչի շնորհիվ արձանագրվել են շոշափելի հաջողություններ:

Երաժշտական ստեղծագործությունների ձեռքբերման շրջանակներում 2016 թվականին գնվել և կատարվել է 19 հայ ժամանակակից կոմպոզիտորի՝ 19, 2017 թվականին՝ 28 հայ ժամանակակից կոմպոզիտորի 30 ստեղծագործություն: 2016-2017 թվականին գործիքավորվել են համապատասխանաբար 17 և 54 ստեղծագործություն, թվայնացվել են՝ 5 և 21 ստեղծագործություն, թողարկվել են 2 և 3 խտասկավառակ: 2016 թվականին վերականգնվել և թվայնացվել են Հանրային ռադիոյի «Ոսկե ֆոնդում» պահված Վ.Փափազյանի «Ժայռը» ռադիոբեմադրությունը և Տաթևիկ Սազանդարյանի 18 կատարումների ձայնագրությունները:

2016 թվականին իրականացվել է՝ 17 ծրագիր, այդ թվում 13 փառատոն՝ (8 միջազգային, 5 հանրապետական) և 4 մրցույթ՝ (1 միջազգային, 3 հանրապետական): Առաջին անգամ «Կոմիտաս» փառատոնը իրականացվել է միջազգային գիտաժողով-փառատոն ձևաչափով՝ «Կոմիտասը և միջնադարյան երաժշտական մշակույթը» խորագրով: 2017 թվականին իրականացվել է՝ 14 ծրագիր, այդ թվում 10 փառատոն՝ (5 միջազգային, 7 հանրապետական) և 3 մրցույթ՝ (1 միջազգային և «Ծիծեռնակ» ազգային երաժշտական մրցանակաբաշխություն, որն իրականացվում էր առաջին անգամ):

Ստեղծագործական պատվերների շրջանակներում իրականացվել են 46 (2016 թվականին՝ 21 և 2017 թվականին՝ 25) համերգային ծրագրեր, այդ թվում.

- 2016 թվականին՝ Հայաստանի անկախության 25-ամյակին նվիրված համերգային ծրագրեր, որոնց շարքին է պատկանում «Անկախության սերունդ» համահայաստանյան երգչախմբի և նվագախմբի տոնական համերգը, Հայոց ցեղասպանության զոհերի հիշատակին նվիրված շվեյցարացի կոմպոզիտոր Ալեքսանդր Բրինքենի «Երգ Հայաստանի մասին» օրատորիայի համաշխարհային պրեմիերան:

Իրականացվել են նաև ՀՀ Ժողովրդական արտիստ, կոմպոզիտորներ Ռոբերտ Ամիրխանյանի, Տիգրան Մանսուրյանի, Արթուր Գրիգորյանի, Ռուբեն Հախվերդյանի, Ավետիս Բերբերյանի հեղինակային երեկոները, Հայաստանի ազգային ֆիլհարմոնիկ նվագախմբի կողմից Զ.Վերդիի «Ռիգոլետտո» և Զ.Պուչինիի «Բոհեմ» օպերաների թատերականացված համերգային կատարումները, ինչպես նաև «Հովեր» պետական կամերային երգչախմբի և Վահագն Հայրապետյանի ջազ տրիոյի նորարական նախագիծը՝ «Թե չես գա-լի՝ մը-նաս բա-րի»:

- 2017 թվականին առավել նշանակալից էին **Համահայկական նվագախմբի** համերգը, որը կայացավ ապրիլի 24-ին մասնորոններ Էդուարդ Թոփչյանի, Կարեն Դուրգարյանի, Հովհաննես Չեքիջյանի, Սերգեյ Սմբատյանի, Կոնստանտին Օրբելյանի ղեկավարությամբ, «Ջոն Մալկովիչը Հայաստանում» ծրագիրը, «Տապ Չկա» համերգաշարը, «Քեզ համար, Ազնավու՛ր» և «Վիզա, Ջիվան կրտսեր և Սերու» համերգային ծրագրերը և այլն:

Վերջին երկու տարիներին պետական աջակցությամբ միջազգային նախագծերին մասնակցություն են ունեցել 22 անհատ երաժիշտ-կատարող (2016 թվականին՝ 8, 2017 թվականին՝ 14), 11 կոլեկտիվ (2016 թվականին՝ 8, 2017 թվականին՝ 3) մասնակցել է 27 միջազգային նախագծերի (2016 թվականին՝ 14, 2017 թվականին՝ 13):

ՀՀ մշակույթի նախարարության ենթակայությամբ գործող համերգային կազմակերպություններում 2016 թվականին իրականացվել է 481 համերգ՝ 151278 հանդիսատեսով, 2017 թվականին՝ 619 համերգ՝ 181627 հանդիսատեսով:

ՀՀ Շիրակի մարզում գործող համերգային կազմակերպություններում (Գյումրու պետական սիմֆոնիկ նվագախումբ և Գյումրու Ժողովրդական գործիքների պետական նվագախումբ) 2016 թվականին իրականացվել է 18 համերգ 10000 հանդիսատեսով, 2017 թվականին՝ 42 համերգ 22995 հանդիսատեսով:

Երաժշտարվեստի ոլորտին պետական բյուջեից 2016-2017 թվականներին հատկացվել է համապատասխանաբար 1,752.3 և 1,996.9 մլն դրամ, իսկ 2018 թվականին նախատեսվում է հատկացնել 1,806.8 մլն դրամ:

Կինոարվեստի ոլորտում պետական քաղաքականությունն ուղղվել է *կինոարտադրանքի ստեղծմանը, Հայաստանում և միջազգային ասպարեզում հայրենական կինոարտադրության ներկայացմանը, հայկական կինոժառանգության թվայնացմանը*:

Կինոարտադրության ծրագրերով 2016 թվականին իրականացվել է՝ 17 կինոնախագիծ, այդ թվում՝ լիամետրաժ 13 ֆիլմ և կարճամետրաժ ֆիլմերի 1 կինոալմանախ, դեբյուտային ֆիլմերի 1 ծրագիր, ուսանողական ֆիլմերի 1 ծրագիր, «Գծուկ» մանկական երգիծական կինոհանդես, 10 վավերագրական կինոնախագիծ, այդ թվում 1 կինոտարեգրություն, 4 մուլտիպլիկացիոն կինոնկար, 2017 թվականին՝ 16 կինոնախագիծ (որից 3-ը՝ շարունակվող), այդ թվում՝ 11 լիամետրաժ և 4 կարճամետրաժ ֆիլմ, 1 դեբյուտային ֆիլմերի ծրագիր, 10 վավերագրական կինոնախագիծ, 4 մուլտիպլիկացիոն կինոնկար: 2016-2017 թվականներին թվայնացվել է համապատասխանաբար 7 և 8 ֆիլմ:

Իրականացվել է մշակույթին նվիրված հեռուստատեսային ծրագրեր և հաղորդաշարեր («Արվեստակիրներ», «Մշակութային Հայաստան», «Անձանոթ Երևան», «Հայից հայ», «Հայաստանի ճամփեքով», «Առավոտ Լուսո», «Հայ մեծանուն գործիչներ»):

Հայաստանում իրենց գործունեությունն են շարունակել արդեն ավանդական դարձած 7 միջազգային («Ոսկե ծիրան», «ՌեԱնիմանիա» անիմացիոն, «Ռոլան» մանկապատանեկան, «Կին», «Ծիրանի ծառ» էթնոգրաֆիկ ֆիլմերի, «Ես եմ» երիտասարդական ֆիլմերի և «Ֆրեսկո» արդի արվեստի և հոգևոր ֆիլմերի) և 1 հանրապետական («Կինոաշուն» ազգայի կինոյի ամիս») կինոփառատոները:

Ապահովվել է հայկական արտադրության 14 ֆիլմի (2016 թվականին՝ 10 և 2017 թվականին՝ 4) և 35 անհատ ստեղծագործողի (2016 թվականին՝ 17 և 2017 թվականին՝ 18) մասնակցությունը 23 միջազգային կինոփառատոների և կինոշուկաների:

2009 թվականից Հայաստանը Կաննի միջազգային հեղինակավոր կինոփառատոնի շրջանակներում գործող կինոշուկայում ներկայանում է առանձին տաղավարով, որտեղ կազմակերպվում են արդյունավետ մասնագիտական հանդիպումներ տարբեր երկրների կինոընկերությունների հետ:

2012 թվականից սկսած Հայաստանի ազգային կինոկենտրոնն անդամակցել է Եվրոպական տեսաձայնային դիտարանին (օբսերվատորիային): 2016-2017 թվականներին շարունակվել է մասնակցությունն օբսերվատորիայի աշխատանքներին և տեսաձայնային արվեստի մասնագիտացված խնդիրների վերաբերյալ համաժողովներին:

2016 թվականին Հայաստանը դարձավ «Եվրիմաժ» հիմնադրամի խորհրդի անդամ:

Կինոարվեստի ոլորտին ՀՀ պետական բյուջեից 2016-2017 թվականներին հատկացվել է համապատասխանաբար՝ 735.3 և 747.6 մլն դրամ, իսկ 2018 թվականին նախատեսվում է հատկացնել 687.4 մլն դրամ:

Կերպարվեստի ոլորտում կարևորվում են *ժամանակակից հայ կերպարվեստի զարգացումը և հայ նկարիչների ստեղծագործությունների հանրահռչակումը*:

2016-2017 թվականներին աջակցություն է ցուցաբերվել.

- հայ ժամանակակից արվեստի ներկայացմանը հեղինակավոր միջազգային Expo-ներին և արվեստի բիենալեներին, մասնավորապես՝ Արեգ Վարդանյանի և արվեստաբան Լիանա Խաչատրյանի մասնակցությանը Մոսկվայում «Ժամանակի կերպարը» միջազգային ամենամյա խմբակային ցուցահանդեսին, Արև Պետրոսյանի՝ «Կանանց դերը կայուն զարգացման բնագավառում» Փարիզում և Տոկիոյում Հայկական մշակույթի օրերի շրջանակներում կայացած ցուցահանդեսներին, գեղանկարիչ Կարեն Մկրտչյանի մասնակցությանը «Պարալաքս արտ ֆեյր» («Parallax Art Fair») խորագրով միջազգային ցուցահանդեսին:

2016 թվականին իրականացվել են Հայաստանի Հանրապետության Անկախության 25-ամյակին նվիրված մի շարք ցուցահանդեսներ, այդ թվում. «Արարատը հայի աչքերով» լուսանկարչական, «Անկախության սերունդ» խորագրով երիտասարդ նկարիչ Ս. Իսավերդյանի անհատական ցուցահանդես, «Կենսահաստատման երկիր» խորագրով ցուցահանդես, որի շրջանակներում ներկայացվել է նկարիչների և քանդակագործների անկախության տարիներին ստեղծված 40-ից ավելի աշխատանք, «Ալեքսանդրապոլ-Լենինական-Գյումրի՝ սերունդների էստաֆետ» ցուցահանդես Մոսկվայի «Տապան» թանգարանում:

2016-2017 թվականներին Հայաստանի նկարիչների միության և Երևանի այլ ցուցասրահներում կազմակերպվել է յուրաքանչյուր տարի 6 ցուցահանդես և ցուցահանդես-փառատոն:

Կերպարվեստի ոլորտին պետական բյուջեից 2016-2017 թվականներին հատկացվել է համապատասխանաբար՝ 60.2 և 55.3 մլն դրամ, իսկ 2018 թվականին նախատեսվում է հատկացնել 27.0 մլն դրամ:

Պարարվեստի ոլորտում վերջին երկու տարիներին ֆինանսական միջոցները հիմնականում նպատակաուղղվել են ոլորտի համաչափ զարգացմանը, որի արդյունքում ՀՀ մշակույթի նախարարության համակարգի համույթներն իրականացրել են 2016 թվականին՝ 64 համերգ՝ 29216 հանդիսատեսով 2017 թվականին՝ 92 համերգ՝ 41651 հանդիսատեսով:

2016 թվականին իրականացվել է 3 նախագիծ, մասնավորապես Անկախության 25-ամյակին նվիրված տոնակատարությունների շրջանակում իրականացվել է պարարվեստի՝ պետական 3 կոլեկտիվների համատեղ համերգը, 2017 թվականին՝ 2 ստեղծագործական ծրագիր:

Հայաստանի պարարվեստի «Բարեկամություն» պետական համայնքը իրականացրել է «Արա Գեղեցիկ և Շամիրամ» նոր պարային բեմադրությունը:

Միջազգային նախագծերին համայնքների մասնակցությունն ապահովելու, ինչպես նաև ազգային պարարվեստի զարգացմանը և հանրահոշակմանը նպաստելու նպատակով ժողովրդական և ավանդական երգի-պարի համայնքներին ցուցաբերվել է աջակցություն, մասնավորապես.

- 2016 թվականին՝ 2 կուլեկտիվի (Թ.Ալթունյանի անվան երգի-պարի պետական համայնք, «Բերդ» պարային անսամբլ) և 5 անհատի, 2017 թվականին՝ 8 անհատի մասնակցությունը միջազգային նախագծերին:

Պարարվեստի ոլորտին պետական բյուջեից 2016-2017 թվականներին հատկացվել է համապատասխանաբար 312.2 և 303.0 մլն դրամ, 2018 թվականին նախատեսվում է է հատկացնել 291.7 մլն դրամ:

Հոբելյանական ծրագրերի և միջոցառումների շրջանակներում նշվել է մշակույթի, կրթության, քաղաքական-հասարակական գործիչների և իրադարձությունների հարյուրից ավելի հոբելյան: Մշակվել և իրականացվել են տարաբնույթ միջոցառումներ: 2016-2017 թվականներին իրականացվել են համապատասխանաբար 25 և 28 միջոցառումներ (երեկոներ, համերգներ, ներկայացումներ, փառատոներ, շնորհանդեսներ, ցուցահանդեսներ), 18 և 17 հեռուստահաղորդաշարեր («Արվեստակիրներ», «Հայից հայ», «Շողակաթ» հաղորդաշարեր), գրականության տպագրություն (24 անուն ստեղծագործություն և գիտաուսումնական գրականություն, 10 գիրք-ալբոմ, 2 գիրք), ֆիլմարտադրություն (2 վավերագրական ֆիլմ և 1 տեսաֆիլմ):

Հոբելյանական միջոցառումներին պետական բյուջեից 2016-2017 թվականներին հատկացվել է համապատասխանաբար 53.8 և 87.8 մլն դրամ, իսկ 2018 թվականին նախատեսվում է հատկացնել 60.0 մլն դրամ:

Մշակութային ծառայությունների ապակենտրոնացում և համաչափության ապահովում

ՀՀ մարզերում մշակույթի համաչափ զարգացման, մշակութային կյանքի աշխուժացման, միջմարզային մշակութային համագործակցության խթանման, մշակույթի (դեպի մարզերը) ապակենտրոնացման քաղաքականության շարունակականության ապահովման ուղղությամբ 2016-2017 թվականներին իրականացվել են.

- «Մշակութային մարզ» ծրագիրով 2016 թվականին՝ 34 միջոցառում տարբեր ոլորտներում, 2017 թվականին՝ 23 միջոցառում:

- «Մենք ենք, մեր մարզը» մանկապատանեկան մարզային մշակույթի օրեր մայրաքաղաքում» ենթածրագիրը, որը միտված է ՀՀ մարզերում նպատակային մշակութային քաղաքականության իրականացմանը, հաշվետու ստուգատեսների միջոցով հանրապետության

քաղաքներում մշակութային կյանքի աշխուժացմանը, խթանմանն ու զարգացմանը: 2016 թվականին ծրագիրն իրականացվել է ՀՀ Շիրակի և ՀՀ Արարատի մարզերում, որին մասնակցել է 18 ուսումնական հաստատությունների 80 շնորհալի երեխա և պատանի, իսկ 2017 թվականին՝ ՀՀ Տավուշի և Արմավիրի մարզի 70 շնորհալի երեխա և պատանի:

Իր գործունեությունն է շարունակել «Դպրոցական ֆիլհարմոնիա» ծրագիրը, որի շրջանակներում 2016-2017 թվականներին կազմակերպվել է համապատասխանաբար 47-ական դաս-համերգ հանրապետության մանուկների և պատանիների համար, որոնց մասնակցել է շուրջ 10837 և 11138 երեխա:

Ժամանակակից արվեստի զարգացման ներկա փուլում առաջնահերթ է երիտասարդ ստեղծագործական ներուժի ներգրավումը Հայաստանի մշակութային դաշտ: Խնդրի լուծման կարևոր գործիք է դեբյուտային և երիտասարդական ծրագրերի իրականացումը, որոնց շարունակականությունը հնարավորություն է տալիս ոլորտը համալրել նոր ստեղծագործական ուժերով, ինչպես նաև ապահովել ոլորտի սահուն սերնդափոխության իրականացումը:

2017 թվականին առաջին անգամ իրականացվեց «*Մշակութային կանգառ*» ծրագիրը, որի շրջանակներում 111 համայնքում կայացավ 454 միջոցառում, այդ թվում՝ 169 թատերական, 193 երաժշտական, 36 պարային, 43 կինոցուցադրություն, 13 ցուցահանդես՝ ընդհանուր 165000 հանդիսատեսով:

Արվեստի տարբեր բնագավառներում 2016-2017 թվականներին իրականացվել են դեբյուտային և երիտասարդական ծրագրեր, այդ թվում.

Թատերարվեստի գծով

2016-2017 թվականներին աջակցություն է ցուցաբերվել «Արտ ֆեստ» երիտասարդական հանրապետական բաց փառատոնին:

2016 թվականին ապահովվել է երիտասարդական 2 ծրագրի՝ ԵԹԿՊԻ տիկնիկային թատրոնի դերասանական խմբի ուսանողների մասնակցությունը Կիևի «Զոյֆեստ» և նույն ինստիտուտի դերասանական 4-րդ կուրսի ուսանողների մասնակցությունը Սոչիի «Пространство Юных» ամենամյա միջազգային թատերական փառատոններին, որտեղից դերասանները վերադարձել են հաղթանակներով:

2017 թվականին ապահովվել է երիտասարդական 3 ծրագրի (7 անհատ)՝ Երևանի Վ. Բրյուսովի անվան պետական լեզվա հասարակագիտական համալսարանի «Ձայն մարդկային» թատերախմբի (3 հոգի)՝ Լիոնի (Ֆրանսիա) թատերական հանդիպումներ 28-րդ միջազգային փառատոնին, ԵԹԿՊԻ 2 ուսանողի՝ Սանկտ-Պետերբուրգի VI Միջազգային մշակութային ֆորումին և Մոսկվայում XV Միջազգային ռեժիսորական արվեստանոցների մրցույթին, նույն

բուհի 2 ուսանողի Լորես դե Մարի (Իսպանիա) «Թատերական տաղանդներ» միջազգային թատերական փառատոնին մասնակցությունը:

Երաժշտարվեստի գծով՝

2016-2017 թվականներին աջակցություն է ցուցաբերվել համապատասխանաբար 3 և 9 անհատ կատարողի, 2 երիտասարդական կոլեկտիվի մասնակցությանը միջազգային նախագծերին, Հայաստանում անցկացվել է 2 երաժշտական փառատոն և 2 մրցույթ: Արամ Խաչատրյանի անվան միջազգային մրցույթը 2016 թվականին առաջին անգամ անցկացվեց «Դիրիժորություն» անվանակարգում, որին մասնակցեցին 12 դիրիժոր 10 երկրից, 2017 թվականին մրցույթն անցկացվեց «Վոկալ» անվանակարգում, որին մասնակցեց 43 երգիչ 13 երկրից:

Կինոարվեստի գծով՝

2016-2017 թվականներին աջակցություն է ցուցաբերվել 2 դեբյուտային ֆիլմերի ծրագրի (8 աշխատանք), ուսանողական ֆիլմերի 1 ծրագրի (4 աշխատանք), 14 երիտասարդ կինոգործիչ մասնակցել է փառատոների և կինոարվեստանոցների՝ 10 երկրում: 2016 թվականին աջակցություն է ցուցաբերվել «Ես Եմ» ամենամյա միջազգային երիտասարդական կինոփառատոնի իրականացմանը Աղվերանում:

Կերպարվեստի գծով՝

2016-2017 թվականներին աջակցություն է ցուցաբերվել 6 երիտասարդ արվեստագետների մասնակցությանը միջազգային ցուցահանդեսներին :

ՀՀ մարզերում մշակույթի համաչափ զարգացման նպատակով պետական բյուջեից 2016-2017 թվականներին հատկացվել է համապատասխանաբար 137.7 և 129.9.6 մլն դրամ, իսկ 2018 թվականին նախատեսվում է հատկացնել 134.9 մլն դրամ:

• Միջազգային համագործակցության ընդլայնում, արտերկրում հայկական մշակույթի տեղորոշում և հանրահռչակում

Մշակույթի ոլորտում միջազգային համագործակցությունը միտված է արտերկրի հետ մշակութային երկխոսության և բազմակողմանի հարաբերությունների ընդլայնմանն ու խորացմանը, դրանց ներդաշնակ համադրմանը, արտերկրում մշակույթի նպատակաուղղված քարոզչության իրագործմանը, համաշխարհային մշակույթը Հայաստանի հանրության լայն շերտերի համար մատչելի դարձնելու գործընթացների ապահովմանը, համատեղ և համաֆինանսավորվող ծրագրերի ավելացմանը:

Իրավական դաշտի կարգավորման ուղղությամբ.

2016-2017 թվականներին նպաստավոր իրավական հիմքեր են ստեղծվել երկկողմ, բազմակողմ, տարածաշրջանային և միջազգային կայուն համագործակցության զարգացման և դրա շրջանակների ընդլայնման համար՝ ստորագրվել է 10 միջգերատեսչական փաստաթուղթ

տարբեր պետությունների հետ, այդ թվում 3 հուլագիր (ՀՀ մշակույթի նախարարության և ՀՀ-ում Չինաստանի Ժողովրդական Հանրապետության դեսպանության միջև, «Հայաստանի ազգային գրադարանի և Եգիպտոսի Արաբական Հանրապետության Ալեքսանդրիայի գրադարանի միջև, ՀՀ մշակույթի նախարարության և Իրանի Իսլամական Հանրապետության մշակույթի և իսլամական առաջնորդման նախարարության միջև) և 5 ծրագիր (ՀՀ մշակույթի նախարարության և Հնդկաստանի Հանրապետության մշակույթի նախարարության միջև 2017-2020թթ. մշակութային համագործակցության մասին, «Հայաստանի Հանրապետության և Իտալիայի Հանրապետության միջև 2017-2020թթ. համար մշակույթի, գիտության և տեխնոլոգիական համագործակցության մասին», «Հայաստանի Հանրապետության Կառավարության և Իսրայելի պետության կառավարության միջև մշակույթի, կրթության և գիտության, սպորտի և երիտասարդության ոլորտներում 2017-2020թթ. Համագործակցության մասին», «Թուրքմենստանի կառավարության և Հայաստանի Հանրապետության կառավարության միջև մշակույթի և արվեստի ոլորտում 2017-2020թթ. համագործակցության մասին», «ՀՀ մշակույթի նախարարության և Եգիպտոսի Արաբական Հանրապետության մշակույթի նախարարության միջև 2017-2020թթ. մշակութային համագործակցության մասին»):

Փաստաթղթերի ստորագրումը նպաստում է համագործակցության զարգացմանը, հիմքեր նախապատրաստում նոր համատեղ ծրագրերի իրականացման համար:

Երկկողմ համագործակցության ուղղությամբ.

Հետևողականորեն ընդլայնվել է մշակութային համագործակցության աշխարհագրությունը, ինչի արդյունքում այսօր համագործակցություն է իրականացվում աշխարհի 54 երկրի հետ (ընդգրկում է գրեթե բոլոր մայրցամաքները): Գործող և ստորագրված միջազգային պայմանագրերի շրջանակներում քայլեր են ձեռնարկվել փոխադարձ, համատեղ և համաֆինանսավորվող մշակութային ծրագրերի քանակն ավելացնելու, բովանդակությունը հարստացնելու, նոր ձևաչափեր կիրառելու ուղղությամբ:

2016-2017 թվականներին իրականացվել է մոտ 244 ծրագրային միջոցառում, կազմակերպվել են 28 փոխադարձ մշակույթի օրեր, 15 հորեյանական միջոցառումներ արտերկրում և Հայաստանում, 18 լայնածավալ ցուցահանդեսներ և միջոցառումներ:

Երկկողմ համագործակցության առաջնահերթություններից է արտերկրում հայ մշակույթի հետևողական ներկայացումն ու հանրահռչակումը: Այս համատեքստում 2016 թվականին.

- Ավստրիայում, Բուլղարիայում, Գերմանիայում, Իտալիայում, Իրաքում, Լեհաստանում, Լիբանանում, Լիտվայում, Հնդկաստանում, Ղազախստանում, Շվեյցարիայում, Չեխիայում, Նիդերլանդների Թագավորությունում, Ֆրանսիայում, ինչպես նաև Հայաստանում կազմակերպվել են բազմաբնույթ միջոցառումներ նվիրված Հայաստանի անկախության 25-ամյակին;

- Հայաստանյան անսամբլները (Հայաստանի ազգային ֆիլհարմոնիկ նվագախումբ, Հայաս-տանի երիտասարդական նվագախումբ, Հայաստանի կամերային երգչախումբ, «Հովեր» երգ-չախումբ, Հայաստանի պարի պետական անսամբլ, Թաթուլ Ալթունյանի անվան երգ ու պարի պետական անսամբլ, Կոմիտասի անվան լարային քառյակ, «Միքայել Ոսկանյան և ընկերներ» և այլն) հյուրախաղերով հանդես են եկել Լեհաստանում, Ֆրանսիայում, Նորվեգիայում, Հոլանդիայում, Դանիայում, Ճապոնիայում, Չինաստանում, Իտալիայում, ԱՄՆ-ում, Կանադայում, Էստոնիայում, Լիտվայում և Գերմանիայում;

- Հայաստանը ներկայացել է հեղինակավոր միջազգային հարթակներում, ինչպիսիք են. Վենետիկի արվեստի բիենալեն («Հայություն» խորագրով ցուցադրությունը արժանացել է «Ոսկե առյուծ» գլխավոր մրցանակի), Պրահայի «Կվադրինալե» թատերաբեմական արվեստի և թատերական ճարտարապետության ցուցահանդեսը՝ «Կարմիր կարկուտ» բեմանկարչական ինստալյացիայով, Պեկինի միջազգային 7-րդ բիենալեն՝ «Երազավայր» խորագրով ցուցադրությամբ;

- Ռուսաստանի պատմության թանգարանում բացվել է «Հայաստան. Լինելիության լեգենդներ» խորագրով քաղաքակրթական ցուցահանդեսը, որտեղ ներկայացված են Հայաստանի պատմության թարգարանի, Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնի թանգարանների և Մ. Մաշտոցի անվ. հին ձեռագրերի ինստիտուտ «Մատենադարանի» ավելի քան 160 ցուցանմուշ;

Արտերկրում հայ մշակույթի հետևողական ներկայացման ու հանրահռչակման համատեքստում հեղինակավոր թանգարաններում և ցուցասրահներում քաղաքակրթական ցուցահանդեսների կազմակերպման նպատակով 2017 թվականին աջակցություն է ցուցաբերվել՝

- Տոկիոյում կայացած ամենամյա «Հայկական մշակույթի շաբաթ» միջոցառմանը, որի շրջանակներում Տոկիոյում ելույթներով հանդես են եկել քանոնահարուիի Մերի Մուսինյանը, և կայացել է «Արարատը հայի աչքերով» խորագրով լուսանկարչական ցուցահանդեսը,

- Մոսկվայի ռուսական իմպրեսիոնիզմի թանգարանում բացված «Հայկական իմպրեսիոնիզմ, Մոսկվայից Փարիզ» խորագրով ցուցահանդեսին, որում ներկայացված էին համաշխարհային համբավ վայելող նկարիչներ Վարդգես Սուրենյանցի, Մարտիրոս Սարյանի, հայ իմպրեսիոնիզմի կարևորագույն վարպետ Եղիշե Թադևոսյանի, Վահրամ Գայֆեճյանի, Սեդրակ Առաքելյանի և 19 այլ արվեստագետի 54 աշխատանք:

Ապահովվել է Հայաստանյան պատվիրակությունների մասնակցությունը արվեստի, ճարտարապետության, կինոյի և գրականության ոլորտներում հեղինակավոր միջազգային փառատոներին, ցուցահանդես-տոնավաճառներին և մրցույթներին:

Ընդհանուր առմամբ Հայաստանից միջոցառումներին մասնակցել է ավելի քան 200 արվեստագետ և մշակույթի գործիչ:

Միջազգային կառույցների և կազմակերպությունների հետ համագործակցության ուղղությամբ.

Միջազգային կառույցների և կազմակերպությունների (ՅՈՒՆԵՍԿՕ, Եվրամիություն, ԱՊՀ և ՀՀՄՀ, Եվրախորհուրդ, ՄԾՏՀ, Ֆրանկոֆոնիա) հետ հետագա համագործակցության զարգացման նպատակով 2016-2017 թվականներին իրականացվել է համապատասխանաբար 18 և 14 համաֆինանսավորվող ու համատեղ ծրագրեր:

ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի հետ համագործակցության շրջանակներում.

Հայաստանը մինչ օրս վավերացրել է ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի կողմից ընդունված 7 կոնվենցիաներից 5-ը, ինչի արդյունքում 2014 թվականից դարձել է «Զինված ընդհարման դեպքում մշակութային արժեքների պաշտպանության մասին», 2015 թվականից «Մշակութային արժեքների ապօրինի ներմուծումը, արտահանումը և դրանց նկատմամբ սեփականության իրավունքի փոխանցումն արգելելու և կանխելու միջոցների մասին» և «Ոչ նյութական մշակութային ժառանգության պաշտպանության մասին» կոնվենցիաների միջկառավարական կոմիտեների անդամ:

Համալրվել են ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի հռչակավոր մարդկանց և կարևոր իրադարձությունների օրացույցները: 2016 թվականին ընդգրկվել է Ոսկան Երևանցու տպագրությամբ հայերեն առաջին Աստվածաշնչի (1666թ.) 350, իսկ 2017 թվականին՝ Հովհաննես Այվազովսկու (1817-1900թթ.) ծննդյան 200-ամյակները:

2016 թվականի նոյեմբերի 13-ին Ամստերդամում բացվել է ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի հորեյանական տարեդարձների ցանկում ընդգրկված հայկական առաջին աստվածաշնչի տպագրության 350-ամյակին նվիրված ցուցահանդեսը, կոնֆերանսը, կայացել է նամականիշով գեղաթերթիկի մարումը:

Մինչ օրս Հայաստանից ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի հորեյանների ցանկում ներառվել է 24 հայտ: Հռչակավոր մարդկանց և կարևոր իրադարձությունների հորեյանների ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի օրացույցի 2018-2019 թվականների համար ներկայացվել է Սբ. Հռիփսիմե եկեղեցու հիմնադրման 1400, Հ. Թումանյանի և Կոմիտաս վարդապետի ծննդյան 150-ամյակներին նվիրված հայտերը:

Կրակովում (Լեհաստան) կայացած Համաշխարհային ժառանգության կոմիտեի 41-րդ նիստի ընթացքում հաստատվել են «Էջմիածնի Մայր տաճարը և եկեղեցիներն ու Զվարթնոց հնագիտական վայրը» և «Հաղպատի և Սանահինի վանական համալիրները» անվանակարգերի Համաշխարհային բացառիկ արժեքի մասին հայտարարության հետ հիմնավորումները:

2016 թվականի նոյեմբերին Գլխավոր կոնֆերանսի 39-րդ նստաշրջանում հաստատվել են ՀՀ մշակույթի նախարարության նախապատրաստած «Կոմպոզիտոր, էթնոերաժշտագետ, բանահավաք, երգիչ Սողոմոն Սողոմոնյանի, հայտնի որպես՝ Կոմիտաս Վարդապետի (1869-1935 թթ.) ծննդյան 150-ամյակը» (Ֆրանսիայի ու Գերմանիայի աջակցությամբ), և «Բանաս-

տեղծ, գրող, թարգմանիչ Հովհաննես Թումանյանի (1869-1923թթ.) ծննդյան 150-ամյակը» (Վրաստանի ու Ռուսաստանի աջակցությամբ) խորագրով հայտեր և որոշում է ընդունվել դրանք ընդգրկելու ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի՝ Հռչակավոր մարդկանց և կարևոր իրադարձությունների հոբելյանների 2018-2019թթ. օրացույցում:

2017 թվականին ապահովվել է Հայաստանի պատվիրակության մասնակցությունը Հարավային Կորեայում ընթացող ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի ոչ նյութական մշակութային ժառանգության պահպանման հարցերով միջկառավարական կոմիտեի 12-րդ նստաշրջանին, որի ընթացքում Հայաստանի ներկայացրած «Քոչարի, ավանդական խմբապար» հայտն ընդգրկվել է Մարդկության ոչ նյութական մշակութային ժառանգության ներկայացուցչական ցանկում:

Եվրոպական միության շրջանակներում.

Շարունակվել են աշխատանքները «Ստեղծագործ Եվրոպա» ծրագրին միանալու ուղղությամբ և 2018 թվականի մարտի 20-ին ՀՀ կառավարության և Եվրոպական հանձնաժողովի միջև ստորագրվել է մշակութային և ստեղծագործ ոլորտների «Ստեղծագործ Եվրոպա» ծրագրին Հայաստանի Հանրապետության մասնակցության փոխըմբռնման հուշագիր: Ծրագիրը հնարավորություն կընձեռի հայ ստեղծագործողներին ակտիվորեն մասնակցելու ԵՄ շրջանակներում մշակույթի ոլորտում տարվող դրամաշնորհային ծրագրերին, իրականացնելու բազմաբնույթ փառատոնային և այլ մշակութային ծրագրեր, կոյուրացնի հայ արվեստագետների մուտքը եվրոպական շուկա՝ նպաստելով նորարարական և ստեղծագործական ուղղությունների զարգացմանը, ապահովելով ստեղծագործողների շարժունակությունը:

Հայաստանը շարունակում է ակտիվորեն ներգրավված լինել նաև ԵՄ դրամաշնորհային ծրագրերին: Հաշվետու ժամանակահատվածում շարունակվել են նախկինում մեկնարկած ծրագրերի իրականացումը, ինչպես նաև իրագործվել են նոր ծրագրեր: Միջոցառումների շարքում ներառված են «Caucult», «Directors across borders», «Caucadoc», «RCCHD Sharing History», «South Caucasus Heritage Crafts», SPACES, South Caucasus Heritage Crafts, «I Culture», «Artiste in Residence», «Ուշադրություն ժպիտ», «The book platforme», «Կինոէքսպրես. Հայաստան-Վրաստան», «Երգենք և պարենք հանուն խաղաղության» և այլ ծրագրեր:

2017 թվականին ՀՀ մշակույթի նախարարությունը մասնակցել է ԵՄ Արևելյան գործընկերության 4-րդ պլատֆորմի «Մարդկանց միջև շփումներ» 17-րդ հանդիպմանը, ԵՄ Եվրոպական ժառանգության օրերի ազգային համակարգողների «Ժառանգություն և կայուն զարգացում. Ուղին դեպի հաջողություն» թեմատիկ աշխատաժողովին, Բրյուսելում կայացած Արևելյան գործընկերության «Մշակույթ և ստեղծարարություն» ծրագրի ղեկավար կոմիտեի հերթական հանդիպմանը:

Եվրոպայի խորհրդի շրջանակներում.

2016 թվականի հունվարից Հայաստանը դարձել է Եվրոպայի խորհրդի «Եվրոպական կինոյին աջակցության եվրոպական հիմնադրամի» (EURIMAGES) կազմակերպության լիիրավ անդամ:

2017 թվականին Հայաստանի կողմից ներկայացված առաջին՝ հայ-ռուսական համատեղ արտադրության «Սպիտակ» ֆիլմի նախագիծն արժանացել է Եվրիմաժի կառավարման խորհրդի հավանությանը և կստանա 250.0 հազար եվրո արժողությամբ ֆինանսական աջակցություն:

Եվրոպական ժառանգության ցանցի (HEREIN) շրջանակներում առցանց համագործակցություն է իրականացվում 47 երկրի մշակութային ժառանգության ոլորտի պատասխանատուների հետ:

ԱՊՀ երկրների հետ հումանիտար համագործակցության շրջանակներում.

Շարունակել է գերակա մնալ համագործակցությունը ԱՊՀ մշակութային խորհրդի շրջանակներում:

Մասնակցություն է ապահովվել ԱՊՀ շրջանակներում իրականացվող միջոցառումներին, մասնավորապես՝ «ԱՊՀ երկրների երիտասարդական Դելփյան խաղերին», «ԱՊՀ երկրների գիտական և ստեղծագործական մտավորականության համաժողովին», «ԱՊՀ մշակութային մայրաքաղաքներ» ծրագրին, «Համագործակցության աստղեր» և «Համագործակցության դերյուսներ» մրցանակաբաշխություններին:

ԱՊՀ-ի հետ համագործակցության ձևաչափում իր կարևորությամբ առանձնանում է Հումանիտար համագործակցության միջպետական հիմնադրամի (ՀՀՄՀ) հետ համագործակցությունը, որի աջակցությամբ անց են կացվել ավանդական դարձած «Արամ Խաչատրյանի անվան երիտասարդ կատարողների միջազգային փառատոնը», «Ոսկե ծիրան» միջազգային կինոփառատոնը, «Վերածնունդ» մրցույթ-փառատոնը:

Անկախ Պետությունների Համագործակցությունը 2016 թվականին նշել է վերոնշյալ կառույցի կազմավորման 25-ամյակը: Հայաստանը ակտիվորեն մասնակցել է ԱՊՀ կազմավորմանը նվիրված վիրտուալ ցուցահանդեսին:

Աշխատանքներ են ընթանում Եվրասիական տնտեսական միության շրջանակներում՝ մշակույթի առանձին ոլորտների (կինո, տեսալսողական, հուշարձանների վերականգնում և մշակութային արժեքների արտահանում և ներմուծում) օրենսդրության նույնականացման և լիբերալիզացման ուղղությամբ:

2017 թվականին ապահովվել է ՀՀ մշակույթի նախարարության ներկայացված 4 հայտի՝ Արամ Խաչատրյանի անվան 13-րդ միջազգային երաժշտական մրցույթի, «Բարեկամության և

համագործակցության ներկայանակ» միջազգային փառատոն-ցուցահանդեսի, «Հիշողության կերպարանքները. ձեռագիր և տպագիր ժառանգության պահպանման ու վերականգնման նորագույն տեխնոլոգիաները» 7-րդ միջազգային սեմինարի, «Նվաճում» քանդակագործության միջազգային գիտագործնական սիմպոզիումի և արվեստագետների ու մշակութաբանների գիտաժողովի իրականացումը:

Այլ միջազգային կառույցների հետ համագործակցության ուղղությամբ.

Շարունակվել է համագործակցությունը միջազգային այլ կառույցների (Ֆրանկոֆոնիա, ՍԾՏՀ և այլն) և ոլորտի մասնագիտական ու հասարակական կազմակերպությունների, այդ թվում՝ «Եվրոպա Նոստրա»-ի, ICCROM-ի, ICOM-ի, Հրատարակիչների միջազգային ասոցիացիայի հետ:

Սփյուռքի հետ համագործակցություն.

Հայաստանի Հանրապետությունը հայապահպանությունն ընդունում է որպես ազգային անվտանգության հիմնարար արժեք և հետամուտ է հայ ժողովրդի ազգային ինքնության պահպանմանն ու զարգացմանը Հայաստանում և Սփյուռքում: Հայապահպանության համար կարևորվում է հայոց լեզվի և գրականության, հայկական մշակույթի, հայ պատմագիտության և հայագիտության այլ ճյուղերի՝ որպես ազգային հոգևոր ժառանգության հարատևությունն ու անվտանգությունն ապահովող և ազգային ինքնությունը մարմնավորող գործոնների, զարգացումը:

Կարևորելով սփյուռքահայ արվեստագետներին հայաստանյան մշակութային դաշտ ներգրավելու, ինչպես նաև Սփյուռքում հայապահպանության խնդիրները՝ աջակցություն է ցուցաբերվում Սփյուռքում գործող մշակութային կենտրոնների գործունեությանը, տրամադրելով հայ մշակույթը ներկայացնող հայալեզու գրականություն, ֆիլմեր, ալբոմներ, դիդակտիկ նյութեր, ինչի արդյունքում Թբիլիսիում, Ջավախքում և Վրաստանի այլ հայաշատ վայրերում իրականացվել են մշակութային միջոցառումներ, հրատարակվել գրքեր, տարբեր երկրներում գործող մշակութային կազմակերպությունում կազմակերպվել են հայոց լեզվի, պատմության և մշակույթի մասին դասընթացներ:

Մշտական աջակցություն է ցուցաբերվում նաև հայաստանյան կոլեկտիվների հյուրախաղերին սփյուռքահայ գաղթօջախներում և սփյուռքահայ արվեստագետների ներկայացմանը Հայաստանում:

Հայաստան-Սփյուռք գործակցության զարգացման նպատակով ՀՀ սփյուռքի նախարարության կողմից 2016-2017 թվականներին իրականացվել են մի շարք միջոցառումներ, մասնավորապես.

- 2009 թվականից իրականացվում է «Մեր մեծերը» ծրագիրը, որի հիմնական նպատակը՝ մեր հոջակավոր մեծերի հայրենանվեր գործունեությունը սերունդներին ներկայացնելն ու նրանցում հայրենասիրության զգացում ձևավորելն է:

2016-2017 թվականներին «Մեր մեծերը» խորագրով մշակութային միջոցառումներում ընդգրկված էին Սրբուհի Տյուսաբի, Վահե Հայկի, Ավետիս Ահարոնյանի, Գրիգոր Զոհրապի, Գրիգոր Խանջանի, Ռուբեն Մամուլյանի, Վահան Թեքեյանի, Ալեքսանդր Մանթաշյանի, Տիգրան Զուղաջյանի, Հավհաննես Այվազովսկու անունները, ինչպես նաև Վենետիկի Մխիթարյան Միաբանությունը:

- Հայոց ցեղասպանության ճանաչմանը, դատապարտմանը և հետևանքների վերացմանը նպատակաուղղված միջոցառումների շրջանակներում վերջին երկու տարիների ընթացքում իրականացվել են 2016 թվականին՝ «Հայերեն-քրդերեն, քրդերեն-հայերեն բառարանի» կազմումը և հրատարակությունը, «Հայոց ցեղասպանության հիմնահարցի արծարծումը Թուրքիայի ներքաղաքական զարգացումների համատեքստում» գրքի հրատարակությունը, «Թուրքական և ադրբեջանական գործոնը Լատինական Ամերիկայում. առկա հիմնախնդիրներ և մարտահրավերներ» կլոր սեղան-քննարկումը, «Իսլամացված հայերի հիմնախնդիրներին նվիրված» համաժողով, 2017 թվականին՝ Իսլամացված հայերին նվիրված մշակութային միջոցառումների շրջանակներում ՀՀ սփյուռքի նախարարությունը աջակցել է «Վերադարձ» հիմնադրամի կազմակերպած «Նուբար» ազգագրական խմբի այցելությանը՝ Արևմտյան Հայաստանի Կարս, Էրզրում, Խարբերդ, Քաղթա, Դիարբեքիր, Սիիր, Մուշ, Վան և Անի քաղաքներ, որտեղ ի թիվս մշակութային և համերգային միջոցառումների, տեղի է ունեցել նաև հանդիպում դավանափոխ հայության հետ, «Իսլամացված հայերի հիմնախնդիրներին նվիրված» համաժողով, «Հրանտ Դինք. 10 տարի անց» խորագրով կլոր սեղան-քննարկում:

- Հայաստանում սփյուռքահայերի ինտեգրման ծրագրի շրջանակներում իրականացվել են սփյուռքահայ ուսանողների և աշակերտների համար էքսկուրսիաների կազմակերպում, սփյուռքահայ արվեստագետների (պարողներ, թատերական գործիչներ, երգիչներ և երգչախմբեր) գործունեության աջակցության ապահովում, Հայաստանում բնակվող սիրիահայերի հիմնախնդիրների օպերատիվ լուծում տալու նպատակով պարբերական հավաք-հանդիպումների կազմակերպում, աջակցություն սփյուռքահայ ստեղծագործողների կայացմանը Հայաստանի Հանրապետությունում (գրքի տպագրություն, ցուցահանդեսների կազմակերպում, գովազդային պաստառների տպագրություն):

Հայաստանում սիրահայերի հասարակական լիարժեք ինտեգրումը դյուրացնելու նպատակով 2017 թվականին ՀՀ սփյուռքի նախարարությունն իրականացրել է տարաբնույթ միջոցառումներ, մասնավորապես.

- կազմակերպվել է սիրիահայ 134 երեխաների ամառային հանգիստը Հայաստանի տարբեր ճամբարներում՝ գործընկեր կառույցների աջակցությամբ:

- «Սիրիահայերի հիմնախնդիրները համակարգող կենտրոն» ՀԿ-ի հետ համատեղ կազմակերպել է «Սիրիահայ մշակույթի շունչը Երևանում» խորագրով 4 բարեգործական ցուցահանդես-տոնավաճառ՝ սիրիահայ ծեռագործ վարպետների (այդ թվում՝ ոսկերիչների և արծաթագործների) և հրուշակագործների մասնակցությամբ:

- «Սիրիահայերի հիմնախնդիրները համակարգող կենտրոն» ՀԿ-ի հետ համատեղ ապահովել են սիրիահայ 30 երեխաների մասնակցությունը Ծիծեռնակաբերդի հուշահամալիրում կայացած պատանի երկրապահ կամավորականների երդման արարողությանը:

- «Սիրիահայերի հիմնախնդիրները համակարգող կենտրոն» ՀԿ-ի հետ համատեղ, Կանանց միջազգային օրվա առթիվ «Առնո Բաբաջանյան» համերգասրահում կազմակերպել են «Մայր իմ անուշ...» խորագրով համերգը՝ սիրիահայ և իրաքահայ շնորհալի երեխաների մասնակցությամբ:

- Երկու տարին մեկ անգամ Հայաստանում կազմակերպվում է «Իմ Հայաստան» փառատոնը: Սփյուռքի տարբեր համայնքներից Հայաստան են գալիս պարաօմբեր, երգչախմբեր և անհատ կատարողներ (երգիչներ, երաժիշտներ, դուդուկահարներ, ասմունքնողներ և այլն):

2016 թվականին փառատոնի շրջանակներում իրականացվել են՝ «Պարարվեստի օրեր» (մասնակիցները՝ 49 պարաօմբեր աշխարհի 12 երկրից), «Ասմունքի համահայկական փառատոն Շուշիում» (մասնակիցները՝ 6-18 տարեկան 113 աշակերտ 6 երկրից), «Խմբերգային արվեստի օրեր» (մասնակիցները՝ 10 երգչախումբ 10 երկրից և 9 անհատ կատարող), «Դուդուկի և հայկական այլ նվագարանների փառատոն» (մասնակիցները՝ 23 անհատ կատարողներ և 2 նվագախումբ 7 երկրից), «Հայ երգի օր» (մասնակիցները՝ 20 անհատ կատարողներ աշխարհի 14 երկրից) և այլ միջոցառումներ:

- «Սփյուռք» ամառային դպրոց» ծրագիրն իրականացվում է 2012 թվականից: Ծրագրի նպատակն է՝ հայապահպանության խթանումը հայոց լեզվի ուսուցման, սփյուռքի հայկական կառույցների ներկայացուցիչների մասնագիտական որակների բարձրացման միջոցով:

2016 թվականին ծրագրին մասնակցել է 172 սփյուռքահայ՝ աշխարհի 22 երկրից, իսկ 2017 թվականին՝ 269 սփյուռքահայ՝ աշխարհի 21 երկրից (2014-2015 թվականների՝ 222 և 225 սփյուռքահայերի դիմաց):

Միջազգային և սփյուռքի հետ մշակութային համագործակցության ապահովման նպատակով պետական բյուջեից 2016-2017 թվականներին հատկացվել է համապատասխանաբար 602.3 և 550.5 հազ. դրամ, իսկ 2018 թվականին նախատեսվում է հատկացնել 623.6 հազ. դրամ:

Ազգային փոքրամասնությունների էթնիկ ինքնության պահպանում.

Վերջին տարիներին պետական ծրագրերում կարևոր տեղ են զբաղեցնում ՀՀ տարածքում բնակվող ազգային փոքրամասնությունների մշակութային ինքնության պահպանումն ու զարգացումը: Այդ նպատակով կազմակերպվում են նրանց ազգագրությունն ու ժամանակակից արվեստը ներկայացնող ցուցահանդեսներ, համերգներ, փառատոներ, մասնավորապես՝

2016 թվականին աջակցություն է ցուցաբերվել մարզերում եզդիական մշակութային, կրթական, տոնական ավանդական միջոցառումների կազմակերպմանը, «Սինջար» եզդիների ազգային միավորում ՀԿ-ին՝ «Չարշամա սոր» (Նոր տարի) տոնակատարությանը, «Հունաստանի Հանրապետությունում «Grape festival «The harvest by the centuries, Stimaga» միջազգային ժողովրդական պարի փառատոնին «Խարիտոնի» հունական համույթի մասնակցությանը, Վիլյամ Վայների երգչախմբային ստեղծագործությունների «Willy Weiner & Friends» ծայնասկավառակի ծայնագրմանն ու հրատարակմանը:

2017 թվականի ընթացքում աջակցություն է ցուցաբերվել «Եզդիների ազգային կոմիտե» ՀԿ-ին՝ եզդիների «Խըղը Նավի» տոնակատարության կազմակերպմանը, «Եզդիների ազգային միություն» ՀԿ-ին՝ Զովունիում և Եղվարդում ավանդական եզդիական տոներին («Չարշամա սարե սալե» եզդիների նոր տարի, «Չլե հավինե» տոն) նվիրված միջոցառումների կազմակերպմանը, «Ներկա» կրթամշակութային ՀԿ-ին՝ Հայաստանում ապրող ազգային փոքրամասնությունների մշակույթի տարածմանը, ավանդույթների պահպանմանն ու զարգացմանն ուղղված ազգային փոքրամասնությունների մշակութային փառատոնի կազմակերպմանը, «Հայաստանի պետական ֆիլհարմոնիա» ՊՈԱԿ-ին՝ Հայաստանում հրեական «Մագեն Դավիթ» թերթի լույսընծայման 30-ամյակին նվիրված ծրագրի իրականացմանը և ուկրաինական «Դնիպրո-Սլավուտիչ» թերթի լույսընծայման 20-ամյակին նվիրված միջոցառումների կազմակերպմանը:

Ոլորտին պետական բյուջեից 2016-2017 թվականներին հատկացվել է համապատասխանաբար 3.0 և 2.5 մլն դրամ, 2018 թվականին նախատեսվում է հատկացնել 2.7 մլն դրամ:

10.1.1.2. Հիմնական խնդիրները

Մշակութային ժառանգության պահպանություն

Թանգարաններ.

- Դեռևս կարևորվում է մշակութային արժեքների միասնական տեղեկատվական էլեկտրոնային շտեմարանում պետական ու մասնավոր հավաքածուների և արտերկրում հայկական մշակութային արժեքների վերաբերյալ տվյալների համալրումը.

- Դեռևս խնդիր է թանգարանների գործունեության համար բարենպաստ պայմանների ապահովումը՝ շենքերի հիմնանորոգումն ու վերանորոգումը, ցուցադրական մակերեսների ընդլայնումը, ժամանակակից տեխնիկական միջոցներով վերագինումը, անվտանգության համակարգերով ապահովումը.

- Կարևոր խնդիր է ֆոնդապահոցների ժամանակակից տեխնիկական միջոցներով վերագինումը և ֆոնդային նոր կահույքով ապահովումը, թանգարանների ֆոնդային տարածքների ընդարձակումը.

- Շարունակում է կարևորվել թանգարանային ֆոնդերի համալրումը մշակութային արժեքներով.

- Շարունակում է խնդիր մնալ թանգարանային գործունեության արդի պահանջներին համահունչ մասնագիտական գիտելիքներ ունեցող կադրերով համալրումը:

Գրադարաններ

- Շարունակում է կարևոր մնալ հնատիպ և հազվագյուտ գրքերի և պարբերական մամուլի նպատակային համալրումը, վերականգնումը, թվայնացումը.

- Դեռևս լիարժեք լուծված չէ գրադարանների գործունեության համար բարենպաստ պայմանների ապահովման հարցը՝ շենքերի վերանորոգմամբ.

- Շարունակում է խնդիր մնալ գրադարանային ոլորտում արդի պահանջներին համահունչ մասնագիտական գիտելիքներ ունեցող կադրերի պատրաստումը.

- Կարևորվում է գրադարանների ոլորտում միջազգային համագործակցության ընդլայնումը:

Արխիվային գործ

- Արխիվային հավաքածուների պահպանման, համալրման, հաշվառման աշխատանքներում առկա զարգացման միտումներին զուգընթաց դեռևս շարունակում է հրատապ մնալ արխիվային փաստաթղթերի թվայնացման խնդիրը.

- Դեռևս հրատապ է արխիվապահոցներում անհրաժեշտ ջերմախոնավային ռեժիմի պահպանման խնդիրը.

- Արդիական է արխիվի համակարգչային սարքավորումների նորացման խնդիրը:

Պատմության և մշակույթի անշարժ հուշարձաններ

- Դեռևս շարունակում է խնդիր մնալ պատմության և մշակույթի անշարժ հուշարձանների և պատմական միջավայրի պահպանության և օգտագործման ոլորտի իրավական դաշտի կանոնակարգումը.
- Շարունակում է առաջնահերթ մնալ պահպանվածության առումով առավել վտանգված պատմամշակութային հուշարձանների և դրանցում առկա որմնանկարների ամրակայման, վերականգնման, թվայնացման հարցը՝ հետագա քայքայումից և անդառնալի կորստից փրկելու համար.
- Արդիական է հուշարձանների պահպանության բնագավառում պետություն-մասնավոր հատվածներ (այդ թվում՝ հասարակական, միջազգային կազմակերպություններ, անհատ բարերարներ, համայնքի բնակչության ներգրավվածություն) համագործակցության ներդրած ձևաչափի շարունակականության ապահովումը.
- Շարունակում են խնդիր մնալ Հայաստանում և արտերկրում հայկական պատմամշակութային հուշարձանների հաշվառմանն ուղղված անհրաժեշտ գործընթացների իրականացումը (պետական կադաստրի ստեղծում և վարում, պահպանական գոտիների օգտագործման ռեժիմի սահմանում, հաշվառման փաստաթղթերում նշված տվյալների ճշգրտում և լրամշակում), հուշարձանների ուսումնասիրումը, վավերագրումը.
- Դեռևս շարունակում է խնդիր մնալ պետական տարածքային կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինների, հուշարձանների սեփականատերերի և օգտագործողների փոխհարաբերությունների կանոնակարգումը (պահպանական պարտավորագրերի ինստիտուտի կիրառումը).
- Շարունակվում է կարևորվել պատմամշակութային հուշարձանների հանրահոգակման գործընթացի արդյունավետության բարձրացումը, հուշարձանի հանդեպ համազգային հոգածության ձևավորումը.
- Կարևորվում է պատմամշակութային հուշարձանների հանրահոգակման գործընթացի արդյունավետության բարձրացումը, ինչպես նաև արտերկրում գտնվող ուսումնասիրված, վավերագրված, հաշվառված հայկական հուշարձանների հանրահոգակումը:

Ոչ նյութական մշակութային ժառանգություն

- Կարևորվում է ՀՀ ոչ նյութական մշակութային ժառանգության տարրերի, ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի մարդկության ոչ նյութական մշակութային ժառանգության ներկայացուցչական ցանկերի համալրումը, միասնական տեղեկատվական շտեմարանի ստեղծումը.
- Կարևոր խնդիր է ֆորմալ և ոչ ֆորմալ կրթական ծրագրերով ավանդական արհեստների, ժողովրդական ստեղծագործության, ազգային նվագարանագործության գիտելիքների և հմտությունների փոխանցումը.

- Կարևոր խնդիր է ժողովրդական վարպետների և ժողովրդական ստեղծագործության վերաբերյալ առցանց տեղեկատվական հարթակների ստեղծումը.
- Կարևորվում է արհեստագործական արտադրանքի արդիականացումը և կենցաղում ներդրման մեխանիզմների մշակումը:

Ազգային հենքի վրա ժամանակակից արվեստի (թատերարվեստ, պարարվեստ, երաժշտարվեստ, կինոարվեստ, կերպարվեստ) զարգացում, մշակութային արտադրանքի տարածում, ստեղծագործող երիտասարդության ներուժի բացահայտում և ստեղծագործական գործընթացների խթանում

- Դեռևս լուծված չեն մշակութային կազմակերպությունների՝ թատրոնների, համերգասրահների բնականոն գործունեության պատշաճ ապահովման խնդիրները՝ շենքերի և շինությունների հիմնանորոգումը, սեփական տարածքներ չունեցող և անբավարար պայմաններում գործող թատերահամերգային կազմակերպություններին անհրաժեշտ տարածքների տրամադրումը, արդիական նյութատեխնիկական միջոցների համալրումը.
- Խնդիր է համարվում մատուցվող ծառայությունների որակի ապահովումը, խաղացանկերի համալրումը նոր ստեղծագործություններով, ժողովրդական կոլեկտիվների երկացանկերի թարմացումը նոր մշակումներով, երաժշտական գործիքների ձեռքբերումն ու վերանորոգումը.
- Առկա է բարձր որակավորում ունեցող մասնագետներով (ստեղծագործական և տեխնիկական) ոլորտի համալրման խնդիրը՝ վերապատրաստումների և վարպետության դասերի միջոցով.
- Հրատապ է կինոարվեստի ոլորտի օրենսդրական դաշտի կարգավորումը և լուծված չեն հայկական կինոժառանգության պահպանության և օգտագործման խնդիրները՝ ֆիլմերի թվայնացման ու հանրայնացման միջոցով:

Միջազգային համագործակցության ընդլայնում, արտերկրում հայկական մշակույթի տեղորոշում և հանրահռչակում

- Կարևորվում է միջազգային մշակութային համագործակցությունը խթանող և կանոնակարգող երկկողմ (պայմանագրեր, համաձայնագրեր, հուշագրեր, ծրագրեր, արձանագրություններ) և բազմակողմ (կոնվենցիաներ, բազմակողմ համաձայնագրեր) իրավապայմանագրային դաշտի ընդլայնումն ու կիրարկումը, նեղուլորտային համագործակցությունը խթանող պայմանագրերի ստորագրումը.
- Արդիական է երկկողմ համագործակցության զարգացման համատեքստում նոր ձևաչափերի կիրառումը, որը կնպաստի հայ մշակույթի հանրահռչակմանը արտերկրում և

արտերկրի մշակույթների ներկայացմանը Հայաստանում: Առանցքային է դառնում հայ մշակույթի հանրահռչակմանը միտված մեծածավալ ծրագրերի իրականացումը.

- Կարևոր խնդիր է բազմակողմ համագործակցության շրջանակներում հարևան պետությունների կողմից հայ մշակութային ժառանգության նկատմամբ կեղծարարության կանխարգելումը, որն առավել ակնհայտորեն դրսևորվում է ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի հարթակում: Այդ համատեքստում կարևորվում է ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի տարբեր հարթակներում Հայաստանի դիրքերի ամրապնդմանն ուղղված միջոցառումների իրականացումը.

Մշակութային ծառայությունների ապակենտրոնացում և համաչափության ապահովում

- Դեռևս շարունակում է խնդիր մնալ ՀՀ մարզերում վերանորոգված մշակույթի տների, կենտրոնների, ակումբների նյութատեխնիկական բազայի համալրումը, երաժշտական գործիքների և սարքավորումների ձեռքբերումը.
- Առկա են ՀՀ մարզերում մշակութային կազմակերպությունների բնականոն գործունեության ապահովման և մշակութային կյանքի աշխուժացման ու զարգացման համար նպաստավոր պայմանների ստեղծման խնդիրները.
- Կարևորվում է ՀՀ մարզերում բնակչության գեղագիտական զարգացումն ու մշակութային ծառայությունների մատուցումը, ինչը կապված է մշակույթի տների և կենտրոնների ոչ լիարժեք կենսագործունեությամբ, մշակութային ենթակառուցվածքների սակավությամբ:
- Ազգային փոքրամասնությունների հետ համագործակցություն և էթնիկ ինքնության պահպանում.
- Դեռևս խնդիր է ՀՀ տարածքում բնակվող ազգային փոքրամասնությունների մշակութային ինքնության պահպանմանն ու զարգացմանն ուղղված ծրագրերին բազմակողմանի աջակցումը:

10.1.2. ՈԼՈՐՏԻ (ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ) ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ ԵՎ ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՄԺԾԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ

10.1.2.1.Նպատակները

**** Մշակութային ժառանգության պահպանություն և ազգային ավանդույթների վերարտադրում***

Մշակութային ժառանգության (նյութական և ոչ նյութական) անխաթար պահպանում, օգտագործում ու հանրահռչակում, գիտական, տեխնիկական և գեղարվեստական ուսումնասիրությունների, տեղական և միջազգային մակարդակներում մշակութային ժառանգության ճանաչելիություն, մշակութային զբոսաշրջության խթանում:

*** Ժամանակակից արվեստի զարգացում, մշակութային արտադրանքի փարածում, ստեղծագործող երիտասարդության ներուժի բացահայտում և ստեղծագործական գործընթացների խթանում**

Խաղացանկերի և երկացանկերի ժանրային ու ոճական բազմազանության և որակի, միջազգային ասպարեզում մշակութային արտադրանքի մրցունակության ապահովում, ստեղծագործական ներուժի բացահայտման ու զարգացման համար պայմանների ստեղծում և ներգրավում ժամանակակից ստեղծագործական գործընթացներում:

*** Մշակութային ծառայությունների ապակենտրոնացում և համաչափության ապահովում**

ՀՀ մարզերում գործող մշակութային կազմակերպությունների բնականոն գործունեության, դեպի մարզեր մշակութային ծառայությունների ապակենտրոնացման, մշակութային գործունեություն իրականացնելու հավասար պայմանների ապահովում:

*** Միջազգային համագործակցության ընդլայնում, արտերկրում հայկական մշակույթի փեղորոշում և հանրահռչակում**

Արտերկրի հետ մշակութային երկխոսության ձևաչափերի ընդլայնում և խորացում, հայ մշակույթի հանրահռչակում, հայաստանյան հասարակությանը աշխարհի ժողովուրդների մշակույթին հաղորդակից դարձնելու գործընթացի ապահովում, միջազգային կազմակերպություններին և կառույցներին անդամակցում ու արդյունավետ ինտեգրում, միջազգային հարթակներում Հայաստանի դիրքավորում, միջազգային ծրագրերին հայաստանյան կազմակերպությունների մասնակցության աճի ապահովում:

10.1.2.2. Գերակայությունները

Մշակույթի ոլորտի զարգացման գերակա ուղղություններն են /հիմք. ՀՀ կառավարության ծրագիր/.

- Ոլորտի օրենսդրական դաշտի կատարելագործում՝ ՀՀ օրենքների, օրենսդրական և ենթաօրենսդրական իրավական ակտերի ընդունմամբ.
- Հայաստանում կինոարտադրության զարգացմանն ուղղված կառավարման ժամանակակից մոդելի ներդրում՝ կինոարտադրության ոլորտի կառավարման ժամանակակից մոդելի ներդրման իրավական հիմքերի ապահովմամբ.
- Մարզերում մշակութային ծառայությունների համաչափության, մատչելիության և հասանելիության ապահովում՝ զարգացման բարենպաստ միջավայրի զարգացմանն ուղղված մի շարք ծրագրերի և միջոցառումների իրականացմամբ.
- Օտարերկրյա պետություններում հայկական մշակույթի հանրահռչակում և համաշխարհային մշակույթի ներկայացում Հայաստանում.

- Հեռուստատեսության, ռադիոյի, մամուլի և սոցիալական մեդիայի ռեսուրսներում մշակութային բաղադրիչի ընդլայնում՝ պատմամշակութային ժառանգությունը, ժամանակակից արվեստը ներկայացնող, կրթական, դաստիարակչական ուղղվածություն ունեցող գիտահանրամատչելի և ճանաչողական հեռուստահաղորդումների ստեղծման աշխատանքների մեկնարկով, հեռուստատեսությամբ, ռադիոյով, մամուլով և սոցիալական մեդիայով հանրահռչակմամբ, մշակութային կյանքի, արդի ստեղծագործողների գործունեության, մշակութային անցուդարձի լուսաբանմամբ.
- Ներառական արվեստի զարգացում և հանրահռչակում մայրաքաղաքում և ՀՀ մարզերում՝ հասարակության առանձին խավերի և նրանց հարցերով զբաղվող հասարակական կազմակերպությունների ստեղծագործական նպատակային ծրագրերի աջակցմամբ.
- Մշակութային ժառանգության ոլորտում մշակութային նոր ծառայությունների ներդրում՝ հուշանվերային արտադրանքի հանրայնացմամբ, առցանց հարթակների, ոչ ֆորմալ կրթության պայմանների ստեղծմամբ.
- Մշակութային ժառանգությանը հաղորդակցվելու մատչելիության ապահովում՝ թվայնացման շարունակական, ընթերցանության քարոզչությանն ուղղված միջոցառումների իրականացմամբ.
- Թանգարանային նոր ցուցադրական հարթակների ընդլայնում և արդիականացում՝ հիմնանորոգված թանգարաններում նոր ցուցադրությունների կազմակերպմամբ:

10.1.3. ՄԺԾԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ ՈԼՈՐՏՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԵԼԻՔ ԾԱԽՍԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԸ

2019-2021 թվականների միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրով մշակույթի ոլորտին (առանց պետական կառավարման ապարատի պահպանման ծախսերի) նախատեսվում է ուղղել յուրաքանչյուր տարի **13,040.3** մլն դրամ (2018-2020 թվականների միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրով 2019 թվականին նախատեսվել էր 12,892.4 մլն դրամ, 2020 թվականին՝ 12,976.4 մլն դրամ):

2019-2021 թվականների միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրով մշակույթի ոլորտին պետական բյուջեով նախատեսված ծախսերի տեսակարար կշիռը ՀՆԱ-ում կկազմի, համապատասխանաբար՝ 0.20; 0.18; 0.16 % :

Ծախսերը 2019-2021 թվականներին 2018 թվականի նկատմամբ կնվազեն 6.0 %-ով:

2018-2020 թվականներին մշակույթի ոլորտի բյուջետային հատկացումների փոփոխությունները հիմնականում պայմանավորված են.

- «Հայաստանի Հանրապետության և մայիսյան հերոսամարտերի 100-ամյակին նվիրված միջոցառումների իրականացում» ծրագրի ավարտմամբ՝ 700.0 մլն դրամով:
- «Գրական ժառանգության պահպանում և տարածում» ծրագրի ծախսերի վերաբաշխմամբ Հրատարակչական և տեղեկատվական բնագավառից Մշակույթի ոլորտ՝ 14.7 մլն դրամ:
- «Մշակութային օբյեկտների հիմնանորոգում և շինարարություն» ծրագրի գծով ծախսերի նվազմամբ՝ 2019 թվականին՝ 149.6 մլն դրամով:

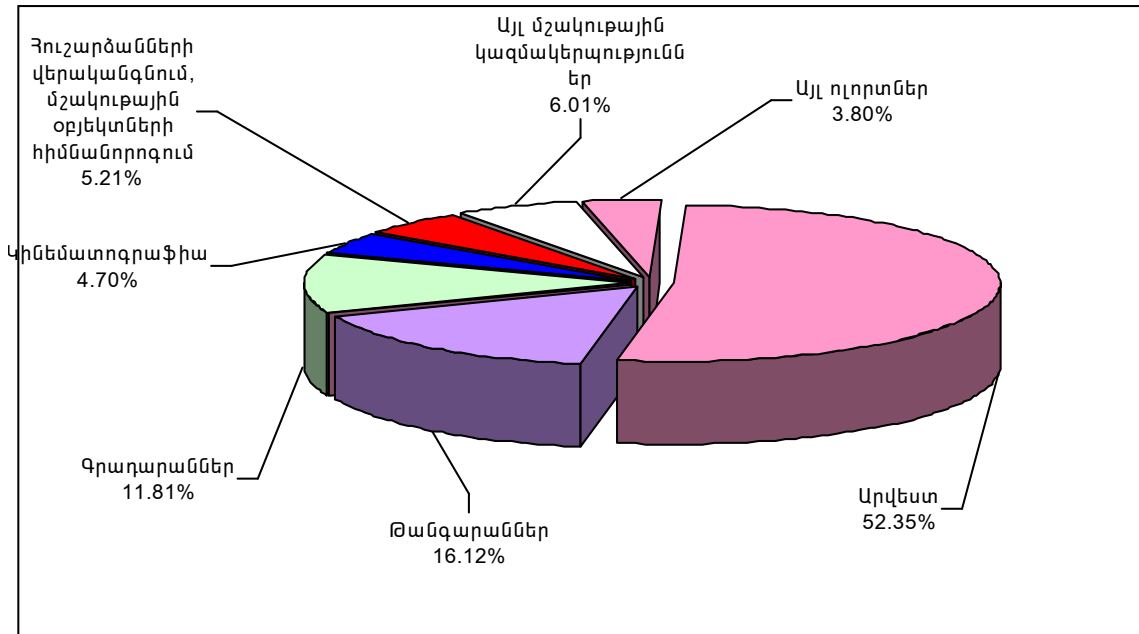
Մշակույթի ոլորտի 2017-2021 թվականների ծախսերը՝ ըստ ուղղությունների ներկայացված են 10.1. աղյուսակում:

Աղյուսակ 10.1. Մշակույթի ոլորտի պետական ծախսերը 2017-2021 թվականների՝ ըստ ուղղությունների (մլն դրամ)

Բաժին, խումբ, դաս	Խմբերի անվանումները	Փաստացի բյուջե	Հաստատված բյուջե	2019-2021թթ. ՄԺԾԾ		
		2017թ.	2018թ.	2019թ.	2020թ.	2021թ.
08	Ը Ն Դ Ա Մ Ե Ն Ը, այդ թվում	14 106.4	13 875.2	13 040.3	13 040.3	13 040.3
08.02.01.	Գրադարաններ	1 642.6	1 531.1	1 543.8	1 543.8	1 543.8
08.02.02.	Թանգարաններ և ցուցասրահներ	2 259.5	2 134.9	2 134.9	2 134.9	2 134.9
08.02.03.	Մշակույթի տներ, ակումբներ, կենտրոններ	47.2	44.6	44.6	44.6	44.6
08.02.04.	Այլ մշակութային հիմնարկներ	844.9	808.0	808.0	808.0	808.0
08.02.05.	Արվեստ	7 258.0	7 604.8	6 906.8	6 906.8	6 906.8
08.02.06.	Կինեմատոգրաֆիա	660.4	611.1	611.1	611.1	611.1
08.02.07.	Հուշարձանների և մշակութային արժեքների վերականգնում և պահպանում	155.9	145.8	145.8	145.8	145.8
08.04.02.	Քաղաքական կուսակցություններ, հասարակական կազմակերպություններ, արհմիություններ	276.4	310.4	310.4	310.4	310.4
08.02.07.	Հուշարձանների ամրակայում, նորոգում և վերականգնում	203.3	250.0	250.0	250.0	250.0
	Մշակութային օբյեկտների հիմնանորոգում և շինարարություն	758.2	434.6	285.0	285.0	285.0

Ըստ ուղղությունների 2019 թվականի ծախսերի տեսակարար կշիռը մշակույթի ոլորտին ուղղված հատկացումներում կունենա հետևյալ պատկերը:

Գծանկար 10.1. 2019 թվականի մշակույթի ոլորտում ծախսերի կառուցվածքը՝ ըստ ենթախմբերի (%)

10.1.4. ՈԼՈՐՏԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՏՎԱԾԻ ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐԸ

Մշակույթի ոլորտում, պետական բյուջեից ստացված հատկացումների հետ մեկտեղ, ծախսերի իրականացմանն են ուղղվում նաև սեփական եկամուտները:

Սեփական եկամուտները գոյանում են հիմնականում վճարովի ծառայությունների մատուցումից, տոմսերի վաճառքից, դահլիճների և տարածքների վարձավճարից, կինոնկարների իրացումից, ինչպես նաև ստացվող նվիրատվություններից:

Վճարովի ծառայությունների մատուցումից ստացված եկամուտներն ուղղվում են աշխատավարձի լրավճարներին, ապրանքների ձեռքբերմանը, գրքային և թանգարանային հավաքածուների համալրմանը:

2017-2021 թվականներին վճարովի ծառայությունների մատուցումից և աշխատանքների կատարումից ստացված և կանխատեսվող եկամուտները կազմում են ըստ տարիների, համապատասխանաբար՝ 1,975.3; 2,186.9; 2,172.1; 2,170.3 և 2,168.0 մլն դրամ:

Ըստ առանձին կազմակերպությունների ՀՀ պետական բյուջեի և վճարովի ծառայությունների հաշվին իրականացված և կանխատեսվող ծախսերը ներկայացված են 10.2. աղյուսակում:

Աղյուսակ 10.2. ՀՀ պետական բյուջեի և վճարովի ծառայությունների հաշվին իրականացված և կանխատեսվող ծախսերը 2017-2021 թվականներին՝ ըստ առանձին կազմակերպությունների (մլն դրամ)

Բաժին, խումբ, դաս	Պետական աջակցություն ստացող իրավաբանական և անձ հանդիսացող սուբյեկտների անվանումները	2017թ.		2018թ.		2019թ.		2020թ.		2021թ.	
		ՀՀ պետական բյուջեի հաշվին	վճարովի ծառայությունների հաշվին	ՀՀ պետական բյուջեի հաշվին	վճարովի ծառայությունների հաշվին	ՀՀ պետական բյուջեի հաշվին	վճարովի ծառայությունների հաշվին	ՀՀ պետական բյուջեի հաշվին	վճարովի ծառայությունների հաշվին	ՀՀ պետական բյուջեի հաշվին	վճարովի ծառայությունների հաշվին
		փաստացի		ծրագիր		Կանխատեսում					
	ԸՆԴԱՄԵՆԸ	9673.7	1975.3	9123.4	2186.9	9138.1	2172.1	9138.1	2170.3	9138.1	2168.0
	այդ թվում՝										
08	1.վճարովի ծառայություններ ի մատուցումից և աշխատանքների կատարումից, որից	9673.7	1886.2	9123.4	2177.9	9138.1	2172.1	9138.1	2170.3	9138.1	2168.0
	տեսակարար կշիռը ընդհանուր ծախսերում, %	83.7	16.3	80.7	19.3	80.8	19.2	80.8	19.2	80.8	19.2
08.02.01.	ՀՀ ՄԼ ենթակայության գրադարաններ	1319.2	41.6	1238.6	37.3	1251.3	37.3	1251.3	37.3	1251.3	37.3
	տեսակարար կշիռը ընդհանուր ծախսերում, %	96.9	3.1	97.1	2.9	97.1	2.9	97.1	2.9	97.1	2.9
08.02.02	ՀՀ ՄԼ ենթակայության թանգարաններ	1619.3	517.1	1522.1	574.0	1522.1	574.0	1522.1	574.0	1522.1	574.0
	տեսակարար կշիռը ընդհանուր ծախսերում, %	75.8	24.2	72.6	27.4	72.6	27.4	72.6	27.4	72.6	27.4
08.02.02	«Սարդարապատի հերոսամարտի հուշահամալիր, Հայոց ազգագրության և ազատագրական պայքարի պատմության ազգային թանգարան» ՊՈԱԿ	160.8	20.6	150.2	23.1	150.2	23.1	150.2	23.1	150.2	23.1
	տեսակարար կշիռը ընդհանուր ծախսերում, %	88.6	11.4	86.7	13.3	86.7	13.3	86.7	13.3	86.7	13.3
08.02.02	«Եղեգնաձորի երկրագիտական թանգարան» ՊՈԱԿ	15.0	2.3	14.0	2.4	14.0	2.4	14.0	2.4	14.0	2.4

	տեսակարար կշիռը ընդհանուր ծախսերում, %	86.7	13.3	85.4	14.6	85.4	14.6	85.4	14.6	85.4	14.6
08.02.02	Երևանի քաղաքապետարանի ենթակայության թանգարաններ	243.3	39.7	243.3	31.5	243.3	32.6	243.3	33.6	243.3	34.6
	տեսակարար կշիռը ընդհանուր ծախսերում, %	86.0	14.0	88.5	11.5	88.2	11.8	87.9	12.1	87.5	12.5
08.02.03.	«Ստեփանավանի մշակույթի և ժամանցի կենտրոն» ՊՈԱԿ	39.5	0.8	37.0	0.9	37.0	0.9	37.0	0.9	37.0	0.9
	տեսակարար կշիռը ընդհանուր ծախսերում, %	97.9	2.1	97.6	2.4	97.6	2.4	97.6	2.4	97.6	2.4
08.02.04.	«Հայաստանի ազգային արխիվ» ՊՈԱԿ	527.7	137.1	493.1	132.0	493.1	132.0	493.1	132.0	493.1	132.0
	տեսակարար կշիռը ընդհանուր ծախսերում, %	79.4	20.6	78.9	21.1	78.9	21.1	78.9	21.1	78.9	21.1
08.02.04.	«Երևանի կենդանաբանական այգի» ՊՈԱԿ	252.0	119.6	252.0	169.0	252.0	163.7	252.0	158.5	252.0	153.2
	տեսակարար կշիռը ընդհանուր ծախսերում, %	67.8	32.2	59.9	40.1	60.6	39.4	61.4	38.6	62.2	37.8
08.02.04.	«Մշակութային արժեքների փորձագիտական կենտրոն» ՊՈԱԿ	29.7	15.7	27.8	30.2	27.8	30.2	27.8	30.2	27.8	30.2
	տեսակարար կշիռը ընդհանուր ծախսերում, %	65.4	34.6	47.9	52.1	47.9	52.1	47.9	52.1	47.9	52.1
08.02.05.	«Ա.Սպենդիարյանի անվան օպերայի և բալետի ակադեմիական թատրոն» ՊՈԱԿ	1281.9	212.8	1198.6	244.4	1198.6	244.4	1198.6	244.4	1198.6	244.4
	տեսակարար կշիռը ընդհանուր ծախսերում, %	85.8	14.2	83.1	16.9	83.1	16.9	83.1	16.9	83.1	16.9
08.02.05.	«Գ.Սունդուկյանի անվան ազգային ակադեմիական թատրոն» ՊՈԱԿ	312.4	81.5	292.1	84.2	292.1	80.2	292.1	80.2	292.1	80.2
	տեսակարար կշիռը ընդհանուր ծախսերում, %	79.3	20.7	77.6	22.4	78.5	21.5	78.5	21.5	78.5	21.5

08.02.05.	ՀՀ ՄՆ ենթակա- յության թատրոն- ներ	1539.4	364.9	1440.0	446.4	1440.0	446.4	1440.0	446.4	1440.0	446.4
	տեսակարար կշիռը ընդհանուր ծախսերում, %	80.8	19.2	76.3	23.7	76.3	23.7	76.3	23.7	76.3	23.7
	ՀՀ ՄՆ ենթակա- յության համեր- գային կազմա- կերպություններ	1479.6	234.7	1383.9	299.9	1386.0	299.9	1386.0	299.9	1386.0	299.9
	տեսակարար կշիռը ընդհանուր ծախսերում, %	86.3	13.7	82.2	17.8	82.2	17.8	82.2	17.8	82.2	17.8
08.02.05.	Երևանի քաղա- քապետարանի ենթակայության թատրոններ	363.2	84.0	363.2	85.0	363.2	86.2	363.2	87.3	363.2	88.2
	տեսակարար կշիռը ընդհանուր ծախսերում, %	81.2	18.8	81.0	19.0	80.8	19.2	80.6	19.4	80.5	19.5
08.02.05.	Գեղարքունիքի մարզի «Լ.Քալանթարի անվ. դրամատիկակա ն թատրոն» ՊՈԱԿ	50.4	0.8	47.1	2.1	47.1	3.3	47.1	4.6	47.1	5.7
	տեսակարար կշիռը ընդհանուր ծախսերում, %	98.4	1.6	95.7	4.3	93.5	6.5	91.1	8.9	89.2	10.8
08.02.05.	Սյունիքի մարզի «Ա.Շիրվանզադե ի անվան պետա- կան դրամատի- կական թատ- րոն» ՊՈԱԿ	72.0	0.8	69.3	0.8	69.3	0.8	69.3	0.8	69.3	0.8
	տեսակարար կշիռը ընդհանուր ծախսերում, %	98.9	1.1	98.9	1.1	98.9	1.1	98.9	1.1	98.9	1.1
08.02.05.	«Հայաստանի պետական ազ- գային ակադե- միական երգչա- խումբ» ՊՈԱԿ	166.7	5.1	165.8	5.8	165.8	5.8	165.8	5.8	165.8	5.8
	տեսակարար կշիռը ընդհանուր ծախսերում, %	97.0	3.0	96.6	3.4	96.6	3.4	96.6	3.4	96.6	3.4
08.02.06.	«Հայաստանի ազգային կինո- կենտրոն» ՊՈԱԿ	155.8	6.9	139.3	8.9	139.3	8.9	139.3	8.9	139.3	8.9
	տեսակարար կշիռը ընդհանուր ծախսերում, %	95.8	4.2	94.0	6.0	94.0	6.0	94.0	6.0	94.0	6.0

	2.Ստացվող նվիրատվություններից, որից	0.0	89.1	0.0	9.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
	ՀՀ ՄՆ ենթակայության գրադարաններ		9.6								
	ՀՀ ՄՆ ենթակայության թանգարաններ		14.3								
	«Ա.Սպենդիարյանի անվան օպերայի և բալետի ակադեմիական թատրոն» ՊՈԱԿ		36.3		56.2						
08.02.05	ՀՀ ՄՆ ենթակայության թատրոններ		1.7		2.0						
08.02.05	ՀՀ ՄՆ ենթակայության համերգային կազմակերպություններ		45.9		7.0						
	Երևանի քաղաքապետարանի ենթակայության թանգարաններ		9.6								
08.02.04	«Երևանի կենդանաբանական այգի» ՊՈԱԿ		8.0								

10.2. ՌԱԴԻՈ ԵՎ ՀԵՌՈՒՍՏԱՀԱՂՈՐԴՈՒՄՆԵՐԻ ՀԵՌԱՐՁԱԿՄԱՆ, ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՈԼՈՐՏ

10.2.1. ԻՐԱԿԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

10.2.1.1. Ոլորտի ընդհանուր նկարագիրը

Ռադիոյի և հեռուստահաղորդումների հեռարձակման, հրատարակչական ծառայությունների ոլորտում 2019-2021 թվականների միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրով նախատեսված հատկացումները կուղղվեն թվով 23 ծրագրերի իրականացմանը՝ պետական կառավարման 10 մարմինների միջոցով:

Ռադիոյի և հեռուստահաղորդումների հեռարձակման, հրատարակչական ծառայությունների ոլորտում պետության միջամտությունն իրականացվում է հետևյալ բնագավառներում.

✓ Հեռուստառադիոհաղորդումների

✓ Հրատարակչական և տեղեկատվական

Հեռուստառադիոհաղորդումների համար ՀՀ պետական բյուջեից հատկացվող միջոցները հիմնականում ուղղվում են հանրային հեռուստահաղորդումների և ռադիոհաղորդումների պատրաստմանը և հեռարձակմանը, հեռուստառադիոհաղորդումների վերաբերյալ հասարակական կարծիքի ուսումնասիրմանը, ԱՊՀ երկրներում հեռուստառադիոծրագրերի հեռարձակմանը, Հայաստան-սփյուռք գործակցության թեմայով հեռուստահաղորդումների, ֆիլմերի պատրաստմանը, ձեռքբերմանը և տարածմանը, հանրային իրազեկման ապահովմանը:

Հանրային հեռուստահաղորդումների և ռադիոհաղորդումների պատրաստումն ու հեռարձակումը իրականացնում են՝ «Հայաստանի հանրային հեռուստաընկերություն», «Հայաստանի հանրային ռադիոընկերություն», «Հոգևոր-մշակութային հանրային հեռուստաընկերություն», «Շիրակի հանրային հեռուստառադիո» ՓԲԸ-ները:

Հասարակական կարծիքի ուսումնասիրման աշխատանքներն իրականացնում է «Հասարակական կարծիքի ուսումնասիրման կենտրոն» ՓԲԸ-ը:

Հանրային հեռուստաընկերության և հանրային ռադիոընկերության կառավարման մարմինը՝ Հանրային հեռուստառադիոընկերության խորհուրդն է, որի գործունեության հիմքում դրված են «Հեռուստատեսության և ռադիոյի մասին» ՀՀ օրենքի պահանջները:

ԱՊՀ երկրներում հեռուստառադիոծրագրերի հեռարձակումն իրականացնում է «Միր» միջպետական հեռուստառադիոընկերության հայաստանյան մասնաճյուղը:

Համաձայն «հաշվարկային բանալու» սկզբունքի՝ «Միր» միջպետական հեռուստառադիոընկերության գործունեության ծախսերում ՀՀ մասնաբաժինը կազմում է 1.5 տոկոս:

«Հայաստան-սփյուռք գործակցության թեմայով հեռուստահաղորդումների և տեսահոլովակների պատրաստում և հեռարձակում» ծրագրի շրջանակներում իրականացվում են հեռուստահաղորդումների, ֆիլմերի պատվիրում և տարածում սփյուռքի հայկական համայնքներում:

«Հանրային իրազեկման ապահովում» ծրագրի շրջանակներում կատարվում են ուսումնասիրություններ հանրային կապերի, պետական կառույցների թափանցիկության, տեղեկատվության մատչելիության, տեղեկատվության հավաքման և տարածման գործընթացների վերաբերյալ, իրականացվում են զանգվածային լրատվության միջոցների ընդհանուր և թեմատիկ վերլուծություն, կատարվում են ուսումնասիրություններ լրատվամիջոցների շուկայի վերաբերյալ, ուսումնասիրվում է հանրային կապերի և տեղեկատվության ոլորտում միջազգային փորձը:

Հրատարակչական և տեղեկատվական բնագավառի համար ՀՀ պետական բյուջեից հատկացվող միջոցները հիմնականում ուղղվում են գրականության հրատարակմանը, պետական և ոչ պետական մամուլին աջակցմանը, հրատարակչական, տեղեկատվական, տպագրական ծառայությունների (իրավական ակտերի պաշտոնական հրատարակում և վերահրատարակում, Հայաստանի իրավական տեղեկատվության համակարգի «Արլիս» ծրագրի կառա-

վարում և պահպանում, պաշտոնական ինկորպորացիայի ենթարկված իրավական ակտերի էլեկտրոնային ժողովածուի ստեղծում, այլ պոլիգրաֆիական արտադրանքի, ՀՀ մուտքի վիզաների և վերադարձի վկայականների, ՀՀ դեսպանություններում օգտագործվող պաշտպանված ձևաթղթերի տպագրում) և թարգմանչական ծառայությունների (ՀՀ, ԵՏՄ/ՄՄ, ԵՄ/ԵՀ իրավական ակտերի, ՀՀ ազգային զեկույցների, ՀՀ պետական մարմինների կողմից միջազգային կառույցներ ներկայացվող և այդ կառույցների կողմից ՀՀ պետական մարմիններ ներկայացվող փաստաթղթերի, այլ պետությունների հետ Հայաստանի Հանրապետության երկկողմ հարաբերությունների շրջանակներում դատական ակտերի և հարակից փաստաթղթերի, Հայաստանի Հանրապետության վերաբերյալ Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի վճիռների և հանձնարարվող այլ առանցքային փաստաթղթերի թարգմանություն) իրականացմանը, Հայաստան-Սփյուռք գործակցության զարգացմանը նպաստող հրատարակչական ծրագրերի իրականացմանը, ինչպես նաև հանրային իրազեկման ապահովմանը, տեղեկատվության ձեռքբերմանը և արխիվացմանը:

Բնագավառի շահառուներն են՝ Հայաստանի Հանրապետության, Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության բնակչությունը և Սփյուռքը:

10.2.1.2. Վերջին տարիների ոլորտի զարգացման միտումները

Հեռուստառադիոհաղորդումների բնագավառ

Հայաստանի հանրային հեռուստառնկերությունը 2016-2017 թվականներին շարունակել է հեռուստառադիոհաղորդումների արտադրության և հեռարձակման իր առաքելությունը, պատրաստել և օրական 24 ժամ հեռարձակել է հեռուստառադիոհաղորդումներ «Առաջին» (ՀՀ տարածքում և Արցախում) և միջազգային (ՀՀ տարածքում և տարածքից դուրս) ալիքներով:

Հանրային հեռուստառնկերությունը 2016-2017 թվականներին պատրաստել և հեռարձակել է տարբեր թեմատիկ ուղղություններով հաղորդումներ, որոնց հեռարձակման ծավալները ներկայացված են **10.3 աղյուսակում**:

Աղյուսակ 10.3. 2016-2017 թվականներին Հանրային հեռուստառնկերության կողմից հեռարձակված հաղորդումների ծավալները՝ ըստ առանձին թեմատիկ ուղղությունների

Հաղորդումների թեմատիկ ուղղությունները	«Առաջին» ալիքով հեռարձակված հաղորդումների ծավալները (ժամ)		Արբանյակային ալիքով հեռարձակված հաղորդումների ծավալները (ժամ)	
	2016 թվական	2017 թվական	2016 թվական	2017 թվական
Լրատվական, լրատվական-վերլուծական	624.0	555.0	878.0	756.0

Քաղաքական, տնտեսական, հասարակական	1,439.0	1,561.0	2,155.0	2,007.0
Մշակութային	1,787.0	2,228.0	1,343.0	1,742.0
Կրթական, մանկապատանեկան	771.0	730.0	682.0	660.0
Գիտալուսավորչական, հայոց լեզվի և պատմական	779.0	689.0	1,114.0	1,029.0
Մարզական	556.0	174.0	164.0	85.0
Երաժշտական	820.0	786.0	1,147.0	861.0
Ջվարճալի-ժամանցային	1,591.0	1,697.0	1,021.0	1,336.0
Հոլովակներ, այլ հաղորդումներ	399.0	323.0	262.0	267.0
Ընդամենը	8766.0	8743.0	8766.0	8743.0

Հանրային հեռուստաընկերության եթերում միշտ մեծ տեղ են գրավել մշակույթին, մասնավորապես՝ հայկական մշակույթին նվիրված հաղորդումները: Դրանք բազմաբնույթ են իրենց ընդգրկումներով և հեռուստադիտողին ներկայացնում են մեր ազգային մշակույթում նշանակալի հետք թողած, ճանաչված ու սիրված արվեստագետներին, ինչպես նաև միջազգային մշակութային կարևոր իրադարձությունները, անդրադառնում են հայության ապագային, նրա մշակութային ժառանգությանը:

Մշակութային հաղորդումները 2016-2017 թվականներին կազմել են «Առաջին» ալիքի եթերի համապատասխանաբար 20.4 և 25.5 տոկոսը: Մշակութային հաղորդումներից առանձնացել են՝ «Հայաստանի թանգարաններ», «Աշխարհի թանգարաններ». «Հեռուստաթատրոն» և «Հայից Հայ» հաղորդաշարերը:

2017 թվականին Հանրային հեռուստաընկերությունը շարունակել է հեռարձակել հայրենական և արտասահմանյան հայտնի կինոարտադրող ընկերությունների արտադրության թե՛ արդեն սիրված, և թե՛ ժամանակակից գեղարվեստական ու վավերագրական ֆիլմեր, ինչպես նաև լուսաբանել մշակութային տարաբնույթ միջոցառումներ և փառատոներ:

Քաղաքական, տնտեսական, հասարակական հաղորդումները 2016-2017 թվականներին կազմել են Առաջին ալիքի եթերի համապատասխանաբար 16.4 և 17.9 տոկոսը: Այս հաղորդումներից առանձնացել են «Խորհրդարանական շաբաթ», «Զինուժ», «Հրապարակում», «02», «Հայի ուժը», «Այս օրը», «Առավոտ լուսո», «Առաջին տնտեսական», «Մերոնք», «Մասնագիտությունը՝ լրագրող», «Նվիրյալներ», «Դեպի Արցախ», «Չակերտներ», «Եթե բոլորը», «Կյանքը շարունակվում է», «Օտարերկրացիները Հայաստանում», «Աշխարհի հայկական կառույցներ» և այլն: 2017 թվականին ներկայացվել են նաև նոր հեռուստանախագծեր՝ «Օրակարգ հարցազրույց», «Օրակարգից դուրս», «Հայաստանի Հանրապետություն», «Առաջին տաղավար», «Հինգ երեկո», «Ազգ բանակ» և «Կյանքը սահմանին»:

Կրթական և մանկապատանեկան հաղորդումները 2016-2017 թվականներին կազմել են Առաջին ալիքի եթերի համապատասխանաբար 8.8 և 8.3 տոկոսը: 2016-2017 թվականներին Հանրային հեռուստաընկերության եթերում շարունակվել է հեռարձակվել «Հայ ասպետ» հեռուստամրցախաղը և «Ինչուների մոլորակ» մանկապատանեկան հաղորդաշարը: 2017 թվականին ներկայացվել են նաև նոր հաղորդաշարեր՝ «Բաց Դաս» ուսուցողական հաղորդաշարը, որի նպատակն է օգնել ավագ դպրոցի աշակերտներին բուհական քննություններին նախապատրաստվելիս և «Հավատի խորհրդավոր ուղին» փաստավավերագրական նյութերի վրա հիմնված հաղորդաշարը, որը ներկայացնում է Հայ Առաքելական Եկեղեցու պատմությունը, մատչելի կերպով մատուցում եկեղեցու խորհուրդներն ու ծեսերը, ինչպես նաև անդրադառնում ազգի ինքնապահպանման ու համախմբման գործում հայոց եկեղեցու ունեցած դերին ու նշանակությանը: 2017 թվականի ընթացքում Հանրային հեռուստաընկերությունը շարունակել է հեռարձակել ինչպես արտասահմանյան հայտնի, այնպես էլ հայ դասական ու սիրված մուլտֆիլմեր:

Գիտալուսավորչական, հայոց լեզվի և պատմության հաղորդումների տեսակարար կշիռը 2016-2017 թվականներին կազմել է Առաջին ալիքի եթերի համապատասխանաբար 8.9 և 7.9 տոկոսը:

Այս հաղորդումներից առավել հատկանշական են՝ «Հայաստանի ճամփեքով», «Օտար, ամայի ճամփեքի վրա», «Մայրիկների ակումբ», «Բացահայտիր Հայաստանը», «Հայ սփյուռք», «Արվեստը և իրականությունը», «Փակ վարագույր», «25 պատմություն անկախության մասին», «Հայկական սրբավայրեր», «Ճանապարհ», և «Գաղտնի թղթապանակ» հաղորդաշարերը: «Հայաստանի ճամփեքով» հաղորդաշարը նպատակ է հետապնդում Հայաստանը հնարավորինս մանրամասն ներկայացնել հեռուստադիտողին:

«Ճանապարհ» նոր ճամփորդական-արկածային հեռուստատեսային ֆիլմաշարը ներկայացվել է 2017 թվականին, որի նպատակն է ամերիկահայ Րոֆֆի Պետրոսյանի աչքերով ներկայացնել Հայաստանի բնությունը, տեսարժան վայրերը, անցնել հայտնի ու անհայտ ճանապարհներով, փոքր ու մեծ գյուղերով, ճանաչել մարդկանց ու Հայաստանի ավանդույթները: «Արվեստը և իրականությունը» նոր հաղորդաշարի հիմքում թատերագիտական զրույցներն են. հաղորդաշարի նպատակն է հանրամատչելի եղանակով քննել ու քննարկել թատրոնի և անհատի, թատրոնի և հասարակության հարաբերությունները: 2017 թվականի ընթացքում Հանրային հեռուստաընկերության կողմից պատրաստվել և հեռարձակվել են նաև տարբեր ոլորտներում նշանակալի ներդրում ունեցող մեծանուն հայ գործիչների կյանքի ու գործունեության մասին պատմող փաստավավերագրական ֆիլմեր:

Լրատվական և լրատվական-վերլուծական հաղորդումներից են՝ «Օրակարգ», «Խորհրդարան», «360°» հաղորդաշարերը: «Օրակարգը»-ը Առաջին ալիքի ամենօրյա գլխավոր լրատվական ծրագիրն է, որը համակողմանիորեն լուսաբանում է օրվա ընթացքում Հայաստանում և աշխարհում տեղի ունեցող հրատապ և ուշագրավ իրադարձությունները: «Խորհրդարան» հաղորդաշարը շարժական կայանի օգնությամբ տեսագրում և եթեր է հեռարձակում ՀՀ Ազգային ժողովի քառօրյա նիստերի ընթացքը, որտեղ պատգամավորները և խումբ-խմբակցություններն իրենց հատկացված ժամանակահատվածում հանդես են գալիս հայտարարություններով, բարձրացնում սոցիալ-տնտեսական, քաղաքական, մշակութային և այլ հարցեր: «360°» կիրակնօրյա լրատվական թողարկումը 50 րոպեների ընթացքում բազմակողմանիորեն ներկայացնում է շաբաթվա կարևորագույն իրադարձությունները:

2016 և 2017 թվականներին լրատվական և լրատվական-վերլուծական հաղորդումների տեսակարար կշիռը «Առաջին» ալիքի եթերում կազմել է համապատասխանաբար 7.1 և 6.3 տոկոս:

Բազմազան է նաև Հանրային հեռուստաընկերության Առաջին ալիքի մարզական եթերը: Մարզական հաղորդումները 2016-2017 թվականներին կազմել են Առաջին ալիքի եթերի համապատասխանաբար 6.3 և 2.0 տոկոսը:

2016-2017 թվականներին Հանրային հեռուստաընկերության եթերում հեռարձակվել են՝ «Շախմատի աշխարհ» հաղորդաշարը, «Հաղթանակ կերտողները» հեռուստատեսային փաստագրության ժանրում նկարահանված ֆիլմաշարը: 2017 թվականին Հանրային հեռուստաընկերության եթերում հեռարձակվել են տարբեր նշանակալի սպորտային միջոցառումներ՝ բռնցքամարտի և ըմբշամարտի Եվրոպայի ու աշխարհի առաջնություններ, միջազգային շախմատային մրցաշարեր, ֆուտբոլի աշխարհի ակումբային առաջնություն, ֆուտբոլի կոնֆեդերացիայի գավաթի խաղարկություն, ՀՀ ֆուտբոլի հավաքականի՝ 2018 թվականի ֆուտբոլի աշխարհի առաջնության ընտրական փուլի հանդիպումներ և այլն:

Զվարճալի-ժամանցային հաղորդումները 2016-2017 թվականներին կազմել են Առաջին ալիքի եթերի համապատասխանաբար 18.1 և 19.4 տոկոսը: 2017 թվականի ընթացքում շարունակվել են հեռարձակվել «Բենեֆիս» և «Պատրաստենք միասին» հաղորդաշարերը, ինչպես նաև ներկայացվել են «Տան մեծը», «Լավ երեկո», «Հայաստան ջան», «Սիրո բանաձև», «Ամուսնացածների լիգա» նոր հաղորդաշարերը: Հանրային հեռուստաընկերությունը 2017 թվականի ընթացքում հեռարձակել է նաև միջազգային խոշոր ու նշանակալի միջոցառումներ, ինչպիսիք են կինոարտադրության հեղինակավոր «Օսկար» մրցանակաբաշխությունը, «Գրեմմի» երաժշտական մրցանակաբաշխությունը և այլն:

Երաժշտական հաղորդումները 2016-2017 թվականներին կազմել են Առաջին ալիքի եթերի համապատասխանաբար 9.4 և 9.0 տոկոսը: 2016-2017 թվականներին Հանրային հեռուստաընկերությունը շարունակել է ցուցադրել մեծ ճանաչում վայելող «Եվրատեսիլ», «Մանկական Եվրատեսիլ», «Նոր Ալիք» երաժշտական մրցույթները, ինչպես նաև ներկայացրել է հայ հեղինակավոր կոմպոզիտորներին և երաժիշտներին նվիրված հոբելյանական համերգներ, Վիեննայի ֆիլհարմոնիկ նվագախմբի հատուկ համերգները, հայտնի օպերաներ, ինչպես նաև հայրենական ու միջազգային այլ երաժշտական հեղինակավոր իրադարձություններ:

2016-2017 թվականներին Հանրային հեռուստաընկերության Առաջին ալիքի և միջազգային ալիքի հաղորդումները հեռարձակվել են օրական 24 ժամ:

Առաջին ալիքի հեռարձակումը ՀՀ տարածքում և Արցախում իրականացվել է «Հայաստանի հեռուստատեսային և ռադիոհաղորդիչ ցանց» ՓԲ ընկերության միջոցով: 2017 թվականին Երևան քաղաքում իրականացվել է թվային հեռարձակում HD ձևաչափով, իսկ ՀՀ մարզերում և Արցախում իրականացվել է թվային հեռարձակում SD ձևաչափով:

2017 թվականին Հանրային հեռուստաընկերության միջազգային ալիքի հեռարձակումն արտերկրում ապահովվել է «Գլոբքասթ Ֆրանս» (Globecast France) և «Յուբելսաթ» (Eutelsat) ընկերությունների կողմից բաց ազդանշանով՝ «Գալաքսի 19» (Galaxy 19) և «Հոթբերդ 13D» (Hotbird 13D) արբանյակների միջոցով, որոնց հեռարձակման ընդհանուր տիրույթը ներառել է ամբողջ Եվրոպան, Ասիայի հյուսիս-արևելքի մեծ մասը (Միջին Ասիա, Իրան, Ռուսաստանի հիմնական մաս՝ բացառությամբ հեռավոր արևելյան հատվածի), Մերձավոր Արևելքի և Հյուսիսային Աֆրիկայի երկրները, Հյուսիսային Ամերիկան և Հարավային Ամերիկայի հյուսիսային մասը:

Հանրային հեռուստաընկերությունը շարունակել է նաև իր աշխատանքներն արտասահմանի հայկական մեծ համայնքներ ունեցող բնակավայրերում մալուխային կապուղիներով միջազգային ալիքը հեռարձակելու ուղղությամբ: Ֆրանսիայում մալուխային ցանցերով Հանրային հեռուստաընկերության միջազգային ալիքի հաղորդումները հեռարձակվել են ֆրանսիական տարբեր ընկերությունների կողմից: ԱՄՆ-ում միջազգային ալիքը շարունակել է հեռարձակվել «Վերայզոն» (Verizon) ընկերության միջոցով, որը ոլորտի առաջատարներից է, ինչպես նաև մի շարք այլ՝ ինտերնետային լուծումներով մեծ տարածում ունեցող ընկերությունների միջոցով: Շարունակվել են աշխատանքները հեռուստաալիքի լսարանի ընդլայնման ուղղությամբ՝ նաև ԱՊՀ երկրներում, հատկապես՝ Ռուսաստանում, Ուկրաինայում, Ղազախստանում, Մոլդովայում, ինչպես նաև Վրաստանում, ինչի արդյունքում աճել են Հանրային հեռուստաընկերության հաղորդումների հեռարձակման ծավալները:

Հանրային հեռուստաընկերության միջազգային հեռուստաալիքը ԱՄՆ Կալիֆոռնիա նահանգի Լոս Անջելես քաղաքում և հարակից շրջաններում հասանելի է նաև 18.1 և 20.5 թվային վերգետնյա չկոդավորված ալիքներով, ինչը հնարավորություն է տալիս այդ շրջաններում բնակվող ավելի քան կես միլիոն հայ բնակչությանն անվճար և դյուրին ձևով դիտելու Հանրային հեռուստաընկերության հաղորդումները:

Հանրային հեռուստաընկերությունն իր պաշտոնական վեբ կայքի (www.1tv.am) միջոցով շարունակել է իրականացնել հեռարձակում իրական ժամանակում՝ հասանելի դարձնելով հաղորդումների համաժամանակյա դիտումը ամբողջ աշխարհում: Հանրային հեռուստաընկերության եթերին կարելի է հետևել ինչպես անհատական համակարգչով ու ինտերնետային հեռուստատեսությամբ, այնպես էլ բջջային հեռախոսներով և պլանշետներով (IPTV և OTT)՝ IOS և Android համակարգերի համար մշակված անվճար բջջային հավելվածների միջոցով: Առցանց հեռարձակումը ապահովելու նպատակով կնքվել է պայմանագիր “LiveStreamCDN” ամերիկյան կազմակերպության հետ, որի հեռարձակող սերվերային համակարգերը թույլ են տալիս աշխարհի գրեթե բոլոր անկյուններ հասցնել որակյալ և չընդհատվող թվային ազդանշան:

Առավել կայուն առցանց հեռարձակում ունենալու արդյունքում 2017 թվականին 2016 թվականի համեմատ մոտ երկու անգամ աճել է կայքով և բջջային հավելվածներով համաժամանակյա դիտումների քանակը, և մոտ 2,5 անգամ՝ ընդհանուր դիտելիության մակարդակը: Թարմացվել է Հանրային հեռուստաընկերության վեբ կայքը, ավելացել է կայքէջի միջոցով հասանելի հաղորդումների քանակը՝ հեղինակային և հեռարձակման իրավունքների խիստ պաշտպանությամբ:

2016-2017 թվականներին հեռարձակման ծախսերը կազմել են ընդհանուր ծախսերի համապատասխանաբար՝ 9.9 և 6.2 տոկոսը:

Հեռուստահաղորդումների արտադրության, ձեռքբերման և հեռարձակման համար 2016 թվականին ՀՀ պետական բյուջեից հատկացվել է համապատասխանաբար 4,867.3 մլն դրամ, որից՝ 132.6 մլն դրամը ՀՀ կառավարության 10.03.2016թ. N 215-Ն որոշմամբ ՀՀ կառավարության պահուստային ֆոնդից: 2017 թվականին հատկացվել է 4,762.5 մլն դրամ, 2018 թվականին նախատեսվում է հատկացնել 4,984.6 մլն դրամ:

Հանրային հեռուստաընկերության տեխնիկական վերազինման նպատակով 2016-2017 թվականներին ձեռք է բերվել 414.8 և 395.3 մլն դրամ (ներառյալ ԱԱՀ) ընդհանուր արժողությամբ տեխնիկական սարքավորումներ և արտադրատնտեսական գույք: Այդ նպատակով ՀՀ պետական բյուջեից հատկացվել է համապատասխանաբար 129.9 և 374.6 մլն դրամ, որից՝ 174.7 մլն դրամը ՀՀ կառավարության 07.12.2017թ. N 1544-Ն որոշմամբ ՀՀ կառավարության

պահուստային ֆոնդից, վերջինս ուղղվել է ընկերության տեխնիկական վերազինման շրջանակներում իրականացված ձեռքբերումների գծով առաջացած պարտավորությունների մարմանը:

Հանրային հեռուստաընկերությունը 2016-2017 թվականներին իրականացրել է համապատասխանաբար 388.7 և 103.0 մլն դրամ (ներառյալ ԱԱՀ) ընդհանուր արժողությամբ շենքերի և շինությունների հիմնանորոգման աշխատանքներ: Այդ նպատակով 2016-2017 թվականներին ՀՀ պետական բյուջեից հատկացվել է 200.0 և 101.9 մլն դրամ: 2018 թվականին շենքերի և շինությունների հիմնանորոգման նպատակով ՀՀ պետական բյուջեից նախատեսվում է հատկացնել 80.0 մլն դրամ:

Տեխնիկական վերազինման և կապիտալ նորոգման գործընթացը շարունակական բնույթ է կրում և յուրաքանչյուր տարի Հանրային հեռուստաընկերությունը նախատեսում է իրականացնել տեխնիկական վերազինման և կապիտալ նորոգման աշխատանքներ՝ հաշվի առնելով վերոհիշյալ ուղղություններով նախատեսվող ֆինանսական միջոցներն ու առաջնահերթությունները:

Հոգևոր-մշակութային հանրային հեռուստաընկերության գործունեությունն ամբողջությամբ ուղղված է հոգևոր բարոյական արժեքների քարոզչությանը, ազգային և համաշխարհային մշակութային ժառանգության ու արդի մշակութային կյանքի համակողմանի ներկայացմանն ու լուսաբանմանը:

2016-2017 թվականներին հոգևոր-մշակութային հանրային հեռուստաընկերությունը պատրաստել և օրական հեռարձակել է 18 ժամ տևողությամբ հեռուստահաղորդումներ հետևյալ թեմատիկ ուղղություններով՝ մշակութային, մշակութային լրատվություն, հոգևոր, գիտահանրամատչելի, ուսումնական վավերագրական կինոնկարներ, երաժշտական ծրագրեր և համերգներ, մանկական, ուսումնական և այլ հաղորդումներ:

Մշակութային լրատվության հաղորդաշարերն են՝ «Ձայնագիր», «Մշակութային ազդագիր» և «Թեմա» հաղորդաշարերը: «Ձայնագիր» հեռուստահաղորդաշարը լուսաբանել է Հայաստանի երաժշտական կյանքը, ներկայացրել երևանյան համերգասրահներում կազմակերպված ժողովրդական, աշուղական, ակադեմիական և ժամանակակից երաժշտության նշանակալից միջոցառումները: 2017 թվականին հեռուստադիտողին ներկայացվել են Հայաստանում կայացած մի շարք երաժշտական փառատոներ՝ «Հայ կոմպոզիտորական արվեստ» 8-րդ փառատոնը, «Երևանյան հեռանկարներ» 18-րդ միջազգային երաժշտական փառատոնը, «Գյումրիի Վերածնունդ» միջազգային մրցույթ-փառատոնը, մեծանուն տենոր Գեղամ Գրիգորյանին նվիրված «Երևան» միջազգային օպերային փառատոնը, «Արամ Խաչատրյան» 13-րդ միջազգային մրցույթ-փառատոնը և այլ փառատոներ:

Ներկայացվել են նաև միջազգային հոչակ վայելող նվագախմբերի, դիրիժորների և կատարողների մասնակցությամբ, հայկական, եվրոպական հոգևոր երաժշտության, ազգային երաժշտության, ավանդական երգ ու պարի համույթների, աշուղական երաժշտական համույթների և Հայաստանի կոմպոզիտորների և երաժշտագետների միության 85-ամյակի, Էդվարդ Միրզոյանի անվան պատանի կոմպոզիտորների հանրապետական մրցույթի, Գեղարվեստական կրթության միջազգային շաբաթի, Հայաստանի փոքրիկ երգիչներ երգչախմբի 25-ամյակին նվիրված, «Հրաժեշտ ծնունդ» օպերայի և բալետի ազգային ակադեմիական թատրոնի, «Վենետիկի լարային քառյակ» (ՀՀ Մշակույթի նախարարության և Իտալիայի հանրապետության դեսպանատան նախաձեռնությամբ կայացած), «Արգենտինական տանգոյի շաբաթ» համերգաշարերը: Տարվա ընթացքում ներկայացվել են հայ երաժշտության երախտավորների հոբելյաններին նվիրված ստեղծագործական երեկոներն ու համերգները:

«Մշակութային ազդագիր» հաղորդաշարն իր լսարանին ներկայացրել է հանրապետության պատկերասրահներում, ցուցասրահներում ու թանգարաններում անցկացվող միջոցառումները, լուսաբանել մշակույթի ոլորտում վաստակ ունեցող անձանց գործունեությունը: 2017 թվականին հեռուստադիտողին ներկայացվել են հայաստանյան թատրոնների պրեմիերաներն ու խաղացանկերը: «Մշակութային ազդագիրը» հիմնական ու հատուկ թողարկումներով թատերասեր հանդիսատեսին հնարավորություն է տվել հետևել Հայաստանում կազմակերպված բոլոր կինո և թատերական փառատոներին՝ «Ոսկե ծիրան» 14-րդ միջազգային փառատոն, Բրիտանական ֆիլմերի 15-րդ փառատոն, «Մեկ կադր» կարճամետրաժ ֆիլմերի 15-րդ միջազգային փառատոն, «Ռոլան» մանկապատանեկան ֆիլմերի 13-րդ միջազգային փառատոն, Նորարական փորձառական արվեստի կենտրոնում (ՆՓԱԿ) կազմակերպված «Մեկ քառակուսի մետր» թատերական 12-րդ փառատոն, «Հայֆեստ» միջազգային 19-րդ թատերական փառատոն, «Ծիրանի ծառ» վավերագրական ֆիլմերի 3-րդ միջազգային փառատոն, «ՌեԱնիմանիա» միջազգային անիմացիոն կինոյի և պատկերասրահային արվեստի 9-րդ փառատոն, «Արմմոնո» միջազգային թատերական 15-րդ փառատոն, Տիկնիկային թատրոնների երևանյան միջազգային փառատոն, «Արտ Ֆեստ 2017» երիտասարդական միջազգային 5-րդ փառատոն և այլն: «Մշակութային ազդագիր» հաղորդաշարը հատուկ թողարկումներով ներկայացրել է նաև փորձարարական արվեստն ու երիտասարդ ստեղծագործողներին, անդրադարձել գրքի ու գրահրատարակչության ոլորտի խնդիրներին ու կազմակերպված միջոցառումներին:

Հոգևոր-մշակութային հանրային հեռուստաընկերությունը համագործակցում է «Շողակաթ» հեռուստաընկերության հետ, որի պատրաստած հոգևոր-մշակութային և հոգևոր-եկեղեցական հաղորդումները համահունչ են Հոգևոր-մշակութային հանրային հեռուստաընկերության ծրագրային քաղաքականությանը: 2017 թվականին Հոգևոր-մշակութային հանրային հեռուս-

տաընկերությունը «Շողակաթ» հեռուստաընկերության հետ համագործակցության արդյունքում իր եթերով հեռարձակել է մի շարք հաղորդումներ՝ «Գիրք ճանապարհի»՝ հայ գրականության պատմության մեջ շրջադարձային արժեք ունեցող գրական գործերի մասին, «Հանրագիտարան»՝ հայ և համաշխարհային գիտության, արվեստի ու հասարակական կյանքի մեծերի մասին տեսահանրագիտարան, «Կադրից դուրս»՝ հայ և համաշխարհային կինոգործիչների մասին պատմող հաղորդաշար, «Թանգարաններ»՝ Հայաստանում գործող թանգարանները ներկայացնող հաղորդաշար, «Հայտնի և անհայտ կինո»՝ հանրահայտ ռեժիսորների կյանքն ու գործունեությունը ներկայացնող հաղորդաշար, «Եկեղեցական կյանք»՝ Հայ Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու թեմական կյանքի լուսաբանում, «Հիսուսի հրաշքներն ու բժշկումները»՝ անիմացիոն հաղորդաշար, որում հայ և եվրոպական մանրանկարչության միջոցով ներկայացվում են Նոր Կտակարանում նկարագրված Տերունական հրաշքները, «Աստված իմ մեջ»՝ որում գիտնականները, արվեստագետները և մշակույթի այլ գործիչները խոսում են հավատքի և հոգևորի մասին, «Խորհուրդ խորին»՝ Հայ Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու Սուրբ Պատարագի մեկնությունը, «Դեպի տուն»՝ հաղորդաշարը, որտեղ հայրենիք վերադարձած հայերը պատմում են իրենց գերդաստանի պատմությունը և խոսում հայրենիք վերադառնալու պատճառների մասին, և այլ հոգևոր-մշակութային հաղորդումներ:

Հոգևոր-մշակութային հանրային հեռուստաընկերության հաղորդումները «Շողակաթ» հեռուստաալիքով թվային ձևաչափով հեռարձակվում են ՀՀ ամբողջ տարածքում: Հեռարձակումը իրականացվում է «Հայաստանի հեռուստատեսային և ռադիոհաղորդիչ ցանց» ՓԲԸ-ի միջոցով:

2016-2017 թվականներին հեռարձակման ծախսերը յուրաքանչյուր տարի կազմել են ընդհանուր ծախսերի 33.5 տոկոսը:

Հոգևոր-մշակութային հեռուստատեսային հաղորդումների արտադրության և հեռարձակման համար 2016-2017 թվականներին ՀՀ պետական բյուջեից յուրաքանչյուր տարի հատկացվել է 150.2 մլն դրամ, 2018 թվականին նախատեսվում է հատկացնել ևս 150.2 մլն դրամ:

Հայաստանի հանրային ռադիոընկերության կողմից 2016-2017 թվականներին պատրաստվել և հեռարձակվել են ռադիոհաղորդումներ հետևյալ ծավալներով՝ «Առաջին ծրագիր»՝ օրական 24 ժամ, «Երկրորդ ծրագիր» («Իմ ռադիո»)՝ օրական 24 ժամ, «Հոգևոր-մշակութային» ռադիոալիք՝ օրական 24 ժամ (2015 թվականի հունիսի 1-ից), արտասահմանի և ՀՀ-ում բնակվող ազգային փոքրամասնությունների համար պատրաստվող օտարալեզու հաղորդումներ՝ օրական 3 ժամ 15 րոպե:

Ստորև ներկայացված են Հանրային ռադիոընկերության կողմից 2016-2017 թվականներին պատրաստված հաղորդումների թեմատիկ ուղղությունները և հեռարձակման ծավալները:

Աղյուսակ 10.4. 2016-2017 թվականներին Հանրային ռադիոընկերության կողմից հեռարձակված հաղորդումների ծավալները՝ ըստ առանձին թեմատիկ ուղղությունների

Հաղորդումների թեմատիկ ուղղությունները	Հեռարձակված հաղորդումների ծավալները (ժամ)	
	2016 թվական	2017 թվական
«Առաջին ծրագիր» ռադիոալիք, այդ թվում	8,784.0	8,760.0
Լրատվական, լրատվական-վերլուծական	1,310.0	1,378.0
Քաղաքական, տնտեսական, հասարակական	1,348.0	3,054.0
Մշակութային	1,438.0	1,340.0
Երիտասարդական	363.0	200.0
Մանկապատանեկան	542.0	148.0
Կրթական և հայոց լեզու	325.0	252.0
Ժամանցային	814.0	699.0
Հոգևոր	183.0	161.0
Երաժշտական	1,775.0	628.0
Սպորտային		21.0
Առողջապահական		281.0
Այլ	686.0	598.0
«Երկրորդ ծրագիր» ռադիոալիք (Իմ ռադիո)	8,784.0	8,760.0
«Հոգևոր-մշակութային» ռադիոալիք	8,784.0	8,760.0
ՀՀ տարածքում, Մերձավոր Արևելքի և հարևան երկրներում հեռարձակման համար պատրաստվող հաղորդումներ	1,185.0	1,186.0

Հանրային ռադիոընկերությունը, հավատարիմ մնալով ազգային, պետական և հանրային շահը կարևորող իր որդեգրած ծրագրային քաղաքականությանը, 2017 թվականի ընթացքում շարունակել է եթերի բարեփոխման աշխատանքները: Հանրային ռադիոընկերությունը պատրաստել է հաղորդումներ, որոնք անմիջականորեն վերաբերում են մշակույթին, գրական կյանքին, արվեստագետներին, երիտասարդներին, հաշմանդամների խնդիրներին, ընտանիքների անդամների և սերունդների միջև փոխհարաբերություններին և այլն: Հեռարձակվել են կրթական, դաստիարակչական, հոգևոր, ժամանցային, երաժշտական, ինչպես նաև Հայաստան-Սփյուռք կապի ամրապնդմանը և ընդլայնմանը միտված և հայրենիքում սիրիահայերի ինտեգրման խնդիրներին վերաբերող հաղորդումներ: 2016-2017 թվականներին հանրության լայն շրջանակների ներգրավվածությամբ պատրաստվել են մի շարք հաղորդումներ, որոնց ուշադրության կենտրոնում են եղել հանրությանը հուզող խնդիրները՝ առողջապահություն,

իրագեկվածություն և սեփական շահերի պաշտպանության մակարդակի բարձրացում, սպառողական իրավունք, էկոլոգիական խնդիրներ, գյուղացիներին հուզող հարցեր: Լուսաբանվել են հասարակական կյանքի տարբեր ոլորտներին վերաբերող առավել ուշագրավ իրադարձությունները, իրականացվել է թափուր աշխատատեղերի իրագեկման նախաձեռնությունը: Քաղաքական և տնտեսական իրադարձությունները վերլուծվել և բազմակողմանիորեն քննարկվել են տարբեր հաղորդումների շրջանակներում: Պատշաճ կերպով իրականացվել է ՀՀ Ազգային ժողովի ընտրությունների քարոզարշավը: Պետական, քաղաքական, սոցիալական ու մշակութային որևէ իրադարձություն դուրս չի մնացել Հանրային ռադիոընկերության տեսադաշտից: Լուսաբանվել է ՀՀ կառավարության և Ազգային ժողովի գործունեությունը:

2016-2017 թվականներին նախորդ տարիների համեմատ աճել է քաղաքական, տնտեսական և հասարակական հաղորդումների տեսակարար կշիռը՝ 2017 թվականի համար կազմելով «Առաջին ծրագիր» ռադիոալիքի եթերի 34.9 տոկոսը, իսկ 2016 թվականի համար՝ 15.3 տոկոս:

Հանրային ռադիոյի «Առաջին ծրագիր» ռադիոալիքի եթերում հեռարձակվել են «Ստատուս Քվո» քաղաքական վերլուծական հաղորդումը, «Քաղաքական շաբաթօրյակ», «Ֆեյսբուքյան Հայաստան», «Վերադարձ հայրենիք», «Հայոց բանակ», «Էկոսֆերա», «Մեր մեջ ասած», «Մամուլի չտեսություն», «Համասփյուռք», «Հայացք դրսից», «Մեդիաաշխարհ», «Կենսաձև», «Ամբիոն», «Սպառողի ժամ», ««Կամուրջ» Հայաստան – Սփյուռք», «Հատվող եթեր», «Ճանաչիր ինձ», «Պատմական հայրենիք», «Պատմության ակնթարթներ», «Անկախության պատմություն», «Հայ դատ», «Գերդաստաններ», «Հայկական գաղթօջախներ», «Հայկական հետքը», «Ազատամարտն արվեստում», «Կարևոր է իմանալ», «Ձեր փաստաբանը», «Բիզնես բանաձև», «Աշխատանքի բորսա», «Հարթակ» և այլ հաղորդումները:

Լրատվական, լրատվական-վերլուծական հաղորդումներն անդրադարձել են քաղաքական, հասարակական, մարզական և այլ բնույթի իրադարձություններին և 2016-2017 թվականներին կազմել են «Առաջին ծրագիր» ռադիոալիքի եթերի համապատասխանաբար 14.9 և 15.7 տոկոսը:

Հանրային ռադիոընկերության «Առաջին ծրագիր» ռադիոալիքի եթերում շարունակվել են հեռարձակվել մշակութային մի շարք հաղորդումներ, որոնք 2016-2017 թվականներին կազմել են ռադիոեթերի համապատասխանաբար 16.4 և 15.3 տոկոսը: Հաղորդումները ընդգրկում են հանրապետության և համաշխարհային մշակութային դաշտը բոլոր շերտերով: Նշված հաղորդումների շարքից են՝ «Վերնատուն» «Մեր ձայնադարանի ֆոնդից», «Արձակի ժամ», «Պոեզիա», «Գիրք ճանապարհի», «Մեծանուն հայեր», «Ռադիոդիմանկար», «Կույսներ», «Բարձր գրականություն», «Ժամանակի վկան», «Հայաստանը մեր տունն է», «15 րոպեն քիչ է»

հաղորդումները: «Բլից արտ» նոր հաղորդումն անդրադառնում է հայ մշակութային աշխարհում տվյալ շաբաթվա ընթացքում տեղի ունեցած և սպասվելիք իրադարձություններին:

Հանրային ռադիոընկերության եթերում 2017 թվականին յուրահատուկ տեղ են ունեցել Հանրային ռադիոյի ծայնադարանում պահպանվող ռադիոթատրոնները:

Երաժշտական հաղորդումների տեսակարար կշիռը 2017 թվականին նվազել է, կազմելով Հանրային ռադիոընկերության «Առաջին ծրագիր» ռադիոալիքի եթերի 7.2 տոկոսը՝ 2016 թվականի 20.2 տոկոսի համեմատ, և տեղը զիջել է հանրությանը հուզող քաղաքական, տնտեսական և հասարակական խնդիրներին առնչվող հաղորդումներին: 2017 թվականին Հանրային ռադիոյի «Առաջին ծրագիր» ռադիոալիքի եթերում հեռարձակվել են «Ազգային պար», «Ռետրո ակումբ», «Մ-զոն», «Համերգ Ձեր ցանկությամբ», «Ջազ մուդ», «Արմատներ» հաղորդումները, ինչպես նաև ներկայացվել են «Անդանտե» և «Երաժշտական եռանկյունի» նոր հաղորդումները: Կիրակնօրյա եթերում ուղիղ միացման միջոցով շարունակվել է հեռարձակվել Հանրային հեռուստաընկերության «Երգ երգոց» երաժշտական հաղորդաշարը: Հանրային ռադիոն հեռարձակել է նաև «Եվրատեսիլ» և «Մանկական Եվրատեսիլ» երաժշտական մրցույթները: Եթերում հնչել են ազգագրական, ժողովրդական, դասական կատարումներ, որոնք յուրովի համեմել են եթերը:

Հանրային ռադիոընկերության կազմում գործում են չորս երաժշտական կոլեկտիվներ՝ Արամ Մերանգույանի անվան ժողովրդական գործիքների անսամբլը, «Սայաթ Նովա» աշուղական երգի անսամբլը, «Արևիկ» մանկապատանեկան անսամբլը, Էստրադային սիմֆոնիկ նվագախումբը:

2016-2017 թվականներին Հանրային ռադիոընկերության եթերում յուրահատուկ տեղ են ունեցել Հանրային ռադիոյի ծայնադարանում պահպանվող ռադիոթատրոնները:

Երիտասարդական հաղորդումները 2016-2017 թվականներին կազմել են ռադիոեթերի համապատասխանաբար 4.1 և 2.3 տոկոսը: Այս հաղորդումներից առանձնացել են «Գտիր քո բուհը» հաղորդումը, որի նպատակն է օգնել շրջանավարտներին և երիտասարդներին մասնագիտության ընտրության հարցում և «Հայթեք» հաղորդումը, որը ծանոթացնում է տեղեկատվական տեխնոլոգիաների աշխարհում տեղ գտած նորություններին ու իրադարձություններին:

Մանկապատանեկան հաղորդումները («Ջարթուցիչ», «Երեք ույու չորս», «Պստիկաշեն») 2016-2017 թվականներին կազմել են ռադիոեթերի համապատասխանաբար 6.2 և 1.7 տոկոսը և ուղղորդված են տարբեր տարիքային խմբերի՝ ամենափոքրերից մինչև պատանեկան: Հանրային ռադիոյի «Առաջին ծրագիր» ռադիոալիքի եթերում հեռարձակվել է նաև «Ապագայի

անուններ» հաղորդումը՝ շնորհաշատ դեռահասների մասին, որոնք իրենց ճանապարհին են հարթում երաժշտության, մշակույթի, արվեստի, սպորտի և այլ բնագավառներում:

Ժամանցային հաղորդումները 2016-2017 թվականներին կազմել են «Առաջին ծրագիր» ռադիոալիքի եթերի համապատասխանաբար 9.3 և 8.0 տոկոսը: Այս հաղորդումներից հեռարձակվել են՝ «Խելք խելքի», «Կեսգիշերից առաջ», «Առավոտը հանրայինում» և «Երիտասարդական ժամանց» հաղորդումները:

Կրթական և հայոց լեզվի հաղորդումները 2016-2017 թվականներին կազմել են «Առաջին ծրագիր» ռադիոալիքի եթերի համապատասխանաբար 3.7 և 2.9 տոկոսը: Այս հաղորդումներից հեռարձակվել են «Մենք և մեր բառերը», «Խոսենք հայերեն» և «Դպրություն» հաղորդումները:

Հոգևոր հաղորդումները 2016-2017 թվականներին կազմել են «Առաջին ծրագիր» ռադիոալիքի եթերի համապատասխանաբար 2.1 և 1.8 տոկոսը: Այս հաղորդումներից են՝ «Ավետիս», «Շողակն Արարատյան», «Մանանա», «Հայոց եկեղեցիներ» և «Ընթերցումներ Մատյանից» հաղորդումները:

Առողջապահական հաղորդումները սկսել են հեռարձակվել 2017 թվականից և կազմել են «Առաջին ծրագիր» ռադիոալիքի եթերի 3.2 տոկոսը: Այս հաղորդումներից են՝ «Ես առողջ եմ», «Մոր և մանկան անկյուն», «Երկու սերունդ» հաղորդաշարերը:

Հանրային ռադիոընկերության «Երկրորդ ծրագիր» ռադիոալիքը («Իմ ռադիո»-ն) միտված է մատուցելու բազմաժանր ու բազմաոճ երաժշտական, ժամանցային, հետաքրքիր ծրագրեր երիտասարդների համար, ներկայացվում են անցյալի մեծ վարպետների, ժամանակակից հայ և օտարազգի կատարողների լավագույն ստեղծագործությունները:

Հանրային ռադիոընկերության «Հոգևոր-մշակութային» ռադիոալիքի եթերով հեռարձակվել են «Գանձասար», «Ակունք», «Աշխարհայացք», «Հայելի», «Գրական ընտրանի», «Բնանկարի հայ վարպետներ», «Ոսկեփորիկ», «Համաշխարհային դասական երաժշտություն», «Հոգևոր զրույցներ», «Մեկնություն», «Արվեստի երանգներ», «Ինչ են ասում նշանավոր մարդիկ Աստվածաշնչի մասին», «Հայոց մայրաքաղաքներ», «Հայ կոմպոզիտորներ և կատարողներ», «Նոր գրքեր», «Երաժշտական թատրոնի գոհարներ» հոգևոր-մշակութային հաղորդումները և հաղորդաշարերը, որոնք ուղեկցվել են հայ և համաշխարհային դասական կոմպոզիտորների ստեղծագործություններով:

2016-2017 թվականների ընթացքում Հանրային ռադիոընկերության հաղորդումները հեռարձակվել են սահմանված որակական և տեխնիկական չափանիշներին համապատասխան: «Առաջին ծրագիր» ռադիոալիքը հեռարձակվել է ՀՀ ողջ տարածքում օրական 24 ժամ՝ գերկարճ տիրույթի հաճախականություններով (Երևանում և հարակից շրջաններում՝ 107.7 ՄՀց և 69.7 ՄՀց):

69.7 ՄՀց հաճախականությամբ «Առաջին ծրագիր» ռադիոալիքի եթերով հեռարձակվել են Հայաստանի Հանրապետությունում բնակվող ազգային փոքրամասնությունների համար նախատեսված ամենօրյա հաղորդումները 4 լեզուներով՝ եզդիերեն, քրդերեն՝ 30 րոպե տևողությամբ և ասորերեն և հունարեն՝ 15 րոպե տևողությամբ: Նույն հաճախականությամբ հեռարձակվող «Առաջին ծրագիր» ռադիոալիքի ուղիղ եթերով հեռարձակվել են նաև ՀՀ Ազգային ժողովի դռնբաց նիստերը: Ռուսախոս ազգային փոքրամասնությունների համար նախատեսված լրատվական ծրագիրը ռուսերենով հեռարձակվել է 107.7 ՄՀց հաճախականությամբ՝ աշխատանքային օրերին 15 րոպե տևողությամբ:

«Իմ ռադիո» ռադիոալիքը հեռարձակվել է Երևանում և Երևանի հարակից շրջաններում օրական 24 ժամ՝ 103.8 ՄՀց հաճախականությամբ: «Հոգևոր-մշակութային» ռադիոալիքը հեռարձակվել է Երևանում և Երևանի հարակից շրջաններում՝ օրական 24 ժամ՝ 91.1 ՄՀց հաճախականությամբ:

Երևան քաղաքում և հարակից շրջաններում եթեր է հեռարձակվել «Հոգևոր-մշակութային» («ռադիո ՎԵՄ») ռադիոալիքը:

Մերձավոր Արևելքի և ՀՀ հարևան երկրների լսարանի համար պատրաստվել և միջին և կարճ ալիքներով հեռարձակվել են օտարալեզու հաղորդումներ 8 լեզուներով (կարճ ալիքով 4810 կՀց հաճախականությամբ՝ եզդիերեն, քրդերեն, ադրբեջաներեն, պարսկերեն, արաբերեն՝ օրական 30 րոպե, ասորերեն, հունարեն, թուրքերեն՝ օրական 15 րոպե տևողությամբ և միջին ալիքով 1314 կՀց հաճախականությամբ՝ եզդիերեն, քրդերեն, ադրբեջաներեն՝ օրական 30 րոպե և թուրքերեն՝ օրական 15 րոպե տևողությամբ): Մերձավոր Արևելքի և ՀՀ հարևան երկրների լսարանի համար միջին և կարճ ալիքներով հեռարձակվող հաղորդումները 8 լեզուներով հասանելի են նաև ՀՀ ամբողջ տարածքում:

Հանրային ռադիոընկերության «Առաջին ծրագիր»-ը հեռարձակվում է նաև առցանց՝ www.armradio.am կայքէջով: Կայքէջի բովանդակությունը հասանելի է նաև անգլերեն, ռուսերեն և ադրբեջաներեն:

2016-2017 թվականներին հեռարձակման ծախսերը կազմել են ընդհանուր ծախսերի համապատասխանաբար՝ 19.0 և 17.1 տոկոս:

Ռադիոհաղորդումների արտադրության, ձեռքբերման և հեռարձակման համար 2016-2017 թվականներին ՀՀ պետական բյուջեից հատկացվել է յուրաքանչյուր տարի 785.3 մլն դրամ, 2018 թվականին նախատեսվում է հատկացնել ևս 785.3 մլն դրամ:

Հայաստանի հանրային ռադիոընկերությունը 2016-2017 թվականներին իրականացրել է շենքի հիմնանորոգման ծրագիր: Այս նպատակով ՀՀ պետական բյուջեից յուրաքանչյուր տարի հատկացվել է 70.0 մլն դրամ:

Շիրակի հանրային հեռուստառադիոյի կողմից օրական պատրաստվել և հեռարձակվել են 2016 թվականին՝ 17 ժամ 50 րոպե տևողությամբ հեռուստահաղորդումներ և 24 ժամ տևողությամբ ռադիոհաղորդումներ, 2017 թվականին՝ 17 ժամ 15 րոպե տևողությամբ հեռուստահաղորդումներ և 23 ժամ 15 րոպե տևողությամբ ռադիոհաղորդումներ:

Հեռուստահաղորդումները 2016-2017 թվականներին հեռարձակվել են հետևյալ թեմատիկ ուղղություններով՝ լրատվական (լրատվական-վերլուծական), քաղաքական (տնտեսական, հասարակական), հոգևոր-մշակութային, երիտասարդական, մարզական, մանկական, երաժշտական (ժամանցային) և այլ հաղորդումներ:

Ռադիոհաղորդումները հեռարձակվել են հետևյալ թեմատիկ ուղղություններով՝ լրատվական (լրատվական-վերլուծական), քաղաքական (տնտեսական, հասարակական), հոգևոր-մշակութային, մանկական, երաժշտական (ժամանցային) և այլ հաղորդումներ:

Նշված ուղղություններից գերակշռող ծավալ են ունեցել երաժշտական ժամանցային հաղորդումները՝ 2017 թվականին կազմելով հեռուստաթերի 76.6 տոկոսը (2016 թվականին՝ 69.7 տոկոս), իսկ ռադիոթերի 80.9 տոկոսը (2016 թվականին՝ 76.2 տոկոս): Շիրակի հանրային հեռուստատեսության եթերում 2017 թվականին հեռարձակվել է Գյումրի քաղաքի օրվան նվիրված «Իմ հին ու նոր Գյումրի» խորագրով տոնակատարության միջոցառումը լուսաբանող հեռուստահաղորդումը: Շիրակի հանրային հեռուստատեսության եթերում ուղիղ հեռարձակմամբ ցուցադրվել են Երևանի պետական կոնսերվատորիայի Գյումրու մասնաճյուղի 20-ամյակին նվիրված տոնական միջոցառումը, Տիգրան Մանսուրյանի համերգը, «Կարին» ազգագրական պարի համույթի ելույթները: Շիրակի հանրային հեռուստատեսության եթերում ներկայացվել են նաև գեղարվեստական և փաստագրական ֆիլմեր, հեռուստատեսային սերիալներ, մուլտֆիլմեր, տեսահոլովակներ, հայ և արտասահմանյան երգիչ-երգչուհիների երաժշտական և համերգային տարբեր ծրագրեր, ինչպես նաև իր մշտական տեղն է ունեցել ազգագրական երգն ու պարը:

Շիրակի հանրային հեռուստատեսության եթերում լրատվական, լրատվական-վերլուծական հաղորդումները 2017 թվականին կազմել են հեռուստաթերի 13.9 տոկոսը (2016 թվականին՝ 16.3 տոկոս), իսկ ռադիոթերի 8.8 տոկոսը (2016 թվականին՝ 12.6 տոկոս): 2016-2017 թվականներին Շիրակի հանրային հեռուստառադիոյի հեռուստատեսության եթերում իր ուրույն տեղն է գտել «Օրագիծ» լրատվական ծրագիրը, որը բազմակողմանիորեն լուսաբանում է օրվա ընթացքում Շիրակի մարզում և Գյումրիում տեղի ունեցող հրատապ և ուշագրավ իրադարձությունները, ինչպես նաև անդրադառնում Հայաստանում և աշխարհում կատարվող տնտեսական, քաղաքական, մշակութային ու միջազգային իրադարձություններին, և

կիրականօրյա «Հետագիծ» լրատվական-վերլուծականը, որը ներկայացնում է շաբաթվա ընթացքում տեղի ունեցած կարևորագույն իրադարձությունները:

Շիրակի հանրային հեռուստատեսության եթերում հոգևոր-մշակութային հաղորդումները 2017 թվականին կազմել են հեռուստաեթերի 1.3 տոկոսը (2016 թվականին՝ 4.1 տոկոս), իսկ ռադիոեթերի 3.0 տոկոսը (2016 թվականին՝ 3.2 տոկոս): 2016-2017 թվականներին Շիրակի հանրային հեռուստառադիոյի հեռուստատեսության եթերում հեռարձակվել են «Ես և դու», «Շիրակ Զագ», «Աստվածաշունչը՝ փոքրիկներին» և «Համով դինգ» հեռուստահաղորդումները:

Շիրակի հանրային հեռուստառադիոյի հեռուստահաղորդումները հեռարձակվել են միջինում օրական 17 ժամ 15 րոպե տևողությամբ Գյումրի քաղաքում և հարակից տարածքներում՝ դեցիմետրային տիրույթի 39-րդ կապուղով: Ռադիոհաղորդումները հեռարձակվել են օրական 23 ժամ 15 րոպե տևողությամբ Գյումրի քաղաքում FM տիրույթում՝ 102.5 ՄՀց հաճախականությամբ: Հեռուստառադիոհաղորդումների հեռարձակումն իրականացվում է «Հայաստանի հեռուստատեսային և ռադիոհաղորդիչ ցանց» ՓԲԸ-ի միջոցով:

2016-2017 թվականներին հեռարձակման ծախսերը կազմել են ընդհանուր ծախսերի համապատասխանաբար 7.5 և 3.2 տոկոսը:

Շիրակի հանրային հեռուստառադիոյի կողմից հեռուստառադիոհաղորդումների արտադրության, ձեռքբերման և հեռարձակման համար 2016-2017 թվականներին ՀՀ պետական բյուջեից հատկացվել է յուրաքանչյուր տարի՝ 94.6 մլն դրամ, 2018 թվականին նախատեսվում է հատկացնել ևս 94.6 մլն դրամ:

Հասարակական կարծիքի ուսումնասիրման կենտրոնը 2016-2017 թվականներին շարունակել է ուսումնասիրել Հանրային հեռուստառադիոընկերության եթերում հեռարձակվող հաղորդումների և հաղորդաշարերի վերաբերյալ հանրության կարծիքը: Այդ նպատակով 2017 թվականին ՀՀ պետական բյուջեից և օրենսդրությամբ չարգելված այլ աղբյուրներից ստացված եկամուտների հաշվին Հասարակական կարծիքի ուսումնասիրման կենտրոնը իրականացրել է Հանրային հեռուստատեսության և Հանրային ռադիոյի լսարանի ընկալումների, պատկերացումների, ակնկալիքների վերաբերյալ թվով 11 հետազոտություններ: Հետազոտությունների արդյունքների հիման վրա իրականացվել են ծրագրային քաղաքականության, Հանրային հեռուստատեսության Առաջին և միջազգային ալիքների և Հանրային ռադիոընկերության «Առաջին ծրագիր» ռադիոալիքի եթերացանկերի փոփոխություններ՝ դրանք համապատասխանեցնելով հանրության պահանջմունքներին: Հետազոտությունները նաև հիմք են հանդիսացել Հանրային հեռուստաընկերության և Հանրային ռադիոընկերության 2017-2018 թվականների գործունեության համար:

2016-2017 թվականներին Հասարակական կարծիքի ուսումնասիրման կենտրոնի կողմից պատրաստվել և Հանրային ռադիոընկերության «Առաջին ծրագիր» ռադիոալիքի եթերով հեռարձակվել է «Հարթակ» ռադիոհաղորդաշարը: Հաղորդաշարի նպատակն է՝ հնչեցնել հանրության կարծիքն ու փորձագետների տեսակետները հանրությանը հուզող բազմաթիվ հարցերի շուրջ: Ռադիոհաղորդաշարի շրջանակներում ներկայացվող թեմաների վերաբերյալ իրականացվել են ընդհանուր առմամբ 2016 թվականին՝ 15, 2017 թվականին՝ 33 սոցիոլոգիական հետազոտություններ, որոնք անդրադարձել են հասարակությանը հուզող հարցերին և հիմնախնդիրներին: Հետազոտությունների հիման վրա կատարվել են վերլուծություններ և արդյունքները հասանելի են դարձել հասարակության լայն զանգվածներին: 2016 թվականին պատրաստվել է 49, իսկ 2017 թվականին՝ 48 ռադիոհաղորդումներ, որոնք շաբաթական մեկ անգամ հեռարձակվել են Հանրային ռադիոընկերության «Առաջին ծրագիր» ռադիոալիքի եթերով՝ 25-30 րոպե տևողությամբ:

Հասարակական կարծիքի ուսումնասիրման նպատակով 2016-2017 թվականներին ՀՀ պետական բյուջեից հատկացվել է յուրաքանչյուր տարի 44.3 մլն դրամ, 2018 թվականին նախատեսվում է հատկացնել ևս 44.3 մլն դրամ:

ԱՊՀ երկրներում հեռուստառադիոծրագրերի հեռարձակման նպատակով ՀՀ պետական բյուջեից հատկացվել է 2016 թվականին՝ 145.0 մլն դրամ, 2017 թվականին՝ 159.5 մլն դրամ, 2018 թվականին նախատեսվում է հատկացնել 175.5 մլն դրամ:

«Հանրային իրազեկման ապահովում» ծրագրի շրջանակներում 2016-2017 թվականներին հիմնականում իրականացվել է տպագիր մամուլի ամենօրյա դիտարկում և մամուլի տեսության պատրաստում, տեղական և միջազգային լրատվամիջոցների մշտադիտարկման հիման վրա ռիսկերի գնահատում՝ 262 և 260 օր, տեղական և օտարերկրյա ցանցային լրատվամիջոցների և տեղեկատվական այլ հարթակների մշտադիտարկում և վերլուծություն՝ 1570 և 1560 անգամ, ՀՀ շահերին առնչվող միջազգային կառույցների դիրքորոշումների մոնիտորինգ և վերլուծական նյութերի պատրաստում՝ 522 և 520 նյութ, ՀՀ տեղեկատվական շահերից բխող տեղեկատվական հոսքերի ձևավորում՝ 4710 և 4680 նյութ:

«Հանրային իրազեկման ապահովում» ծրագրի իրականացման համար 2016-2017 թվականներին ՀՀ պետական բյուջեից հատկացվել է համապատասխանաբար 314.6 և 338.0 մլն դրամ, 2018 թվականին նախատեսվում է հատկացնել 581.4 մլն դրամ: Հատկացումների ավելացումը 2018 թվականին պայամանավորված է 2017 թվականին «Տեղեկատվության և վերլուծության կենտրոն» պետական ոչ առևտրային կազմակերպության վերակազմակերպմամբ և միացմամբ «Հանրային կապերի և տեղեկատվության կենտրոն» պետական ոչ առևտրային կազմակերպությանը (ՀՀ կառավարության 09.11.2017թ. N 1422-Ա որոշում):

«Հայաստան-սփյուռք գործակցության թեմայով հեռուստահաղորդումների և տեսահոլովակների պատրաստում և հեռարձակում» ծրագրի շրջանակներում 2016-2017 թվականներին իրականացվել է «Սփյուռքի ժամ» հաղորդաշարը, աջակցություն է ցուցաբերվել «Մերոնք», «Հայկական հետք», «Աշխարհասփյուռ», «Տոհմածառ՝ «Նոր արմատներ» հաղորդաշարերին, «Հայ Սփյուռք» ֆիլմաշարին, Հայոց լեզվի ուսուցողական ծրագրերի իրականացմանը: Աջակցություն է ցուցաբերվել նաև «Ավանգարդ», «Գոլոս Արմենիի» թերթերին և aravot.am, news.am, tert.am, yerakouyn.com լրատվական կայքերին, ինչպես նաև Հայաստանի հանրային ռադիոյի «Կամուրջ» հաղորդաշարին:

Ծրագրի շրջանակներում պատրաստվել են ՀՀ սփյուռքի նախարարության ծրագրերը ներկայացնող տեսահոլովակներ:

2016-2017 թվականներին ՀՀ պետական բյուջեով հատկացված միջոցները կազմել են համապատասխանաբար 52.4 և 52.5 մլն դրամ, 2018 թվականին նախատեսվում է հատկացնել 52.6 մլն դրամ:

Հրատարակչական և տեղեկատվական բնագավառ

Հրատարակչական և տեղեկատվական ոլորտում պետական քաղաքականության հիմնական ուղղություններն են՝ գրքային արտադրանքի միջոցով գրական-մշակութային ժառանգության պահպանումը, զարգացումը, տարածումն ու հանրահռչակումը, բարեկիրթ քաղաքացիական հասարակության ձևավորումը, բնակչության՝ տեղեկատվություն ստանալու սահմանադրական իրավունքի ապահովումը, գրատարածման բնագավառում միջազգային համագործակցության համար նպաստավոր պայմանների ստեղծումը:

Հրատարակչական և տեղեկատվական բնագավառում հիմնական ծրագրերն են՝ «Գրականության հրատարակում», «Աջակցություն գրականության հրատարակմանը», «Պետական մամուլի հրատարակում», «Ոչ պետական մամուլի հրատարակում», «Գրական ժառանգության պահպանում և տարածում», «Հրատարակչական, տեղեկատվական, տպագրական ծառայություններ», «Թարգմանչական ծառայություններ», «Տեղեկատվության ձեռքբերման, պահպանման և արխիվացման ծառայություններ», «Հանրային իրազեկման ապահովում», ինչպես նաև Սփյուռքի հայապահպանության ծրագրերը:

«Գրականության հրապարակում» ծրագրի շրջանակներում 2016-2017 թվականներին առանձնապես տեղ է ունեցել հանրագիտարանային, հայկական մշակութային ժառանգության հանրահռչակմանը, պատմությանը նվիրված գրականության հրատարակումը:

Հրատարակվել են ճարտարապետությանը, գեղանկարչությանը և մանրանկարչությանը նվիրված ուսումնասիրություններ և ալբոմներ, գեղարվեստական հոբելյանական գրականություն:

«Գրականության հրատարակում» ծրագրով 2016-2017 թվականներին հատկացվել է համապատասխանաբար 77.2 և 72.2 մլն դրամ, որն ուղղվել 27 և 40 անուն գրքերի հրատարակմանը: 2018 թվականին նախատեսվում է հատկացնել 55.5 մլն դրամ 36 անուն գրքի հրատարակման համար:

«Աջակցություն գրականության հրատարակմանը» ծրագրով հիմնականում աջակցություն է ցուցաբերվել ժամանակակից գրողների աշխատանքների հրատարակմանը, այդ թվում՝ սկսնակ գրողների: Ֆինանսավորվել են նաև թարգմանական ծրագրերը, որոնք միտված են տարածելու ինչպես հայ գրականության նշանակալի ստեղծագործությունները օտար լեզուներով, այնպես էլ այլ ժողովուրդների գրականության արժեքավոր նմուշները՝ հայերեն:

«Աջակցություն գրականության հրատարակմանը» ծրագրով 2016-2017 թվականներին հատկացվել է համապատասխանաբար 64.8 և 26.3 մլն դրամ, որն ուղղվել է 84 և 16 անուն գրքերի հրատարակմանը, ինչպես նաև 2016 թվականին՝ հորեյարներին նվիրված 8 էլեկտրոնային հրատարակումների (խտասկավառակների) թողարկմանը, 2017 թվականին՝ «Հայ գրականությունը թարգմանություններում» ծրագրի իրականացմանը: 2018 թվականին նախատեսվում է հատկացնել 36.8 մլն դրամ (28 անուն գրքի հրատարակում և «Հայ գրականությունը թարգմանություններում» ծրագրի շարունակում):

«Պեդական մամուլի հրատարակում» ծրագրով նախատեսված հատկացումներն ուղղվել են՝ «Հայաստանի Հանրապետություն» և «Ռեսպուբլիկա Արմենիա» թերթերի հրատարակմանը:

2016-2017 թվականներին հատկացվել է համապատասխանաբար 73.1 և 73.5 մլն դրամ, 2018 թվականին նախատեսվում է հատկացնել 69.3 մլն դրամ:

«Ոչ պեդական մամուլի հրատարակում» ծրագրով նախատեսված հատկացումները հնարավորություն են տալիս ապահովել ազգային փոքրամասնությունների լեզուներով հրատարակվող, գրական, մշակութային, էլեկտրոնային, մարզական, մարզային և այլ բնույթի ոչ պետական մամուլի շարունակականությունը, հայերեն և ազգային փոքրամասնությունների լեզուներով ստանալ և տարածել տեղեկատվություն, ծանոթանալ հանրապետության գրական-մշակութային կյանքին, հանրապետական, տարածաշրջանային և միջազգային անցուղարձին:

Ծրագրի իրականացումը կարևոր է ազգային փոքրամասնությունների համար, որոնք կարողանում են դրա շնորհիվ զարգացնել իրենց ազգային լեզուն և գրականությունը:

2016-2017 թվականներին աջակցություն է ցուցաբերվել յուրաքանչյուր տարի 63 անուն թերթի և ամսագրի հրատարակմանը, որի համար հատկացվել է 49.1 և 48.8 մլն դրամ: 2018 թվականին նախատեսվում է հատկացնել 45.9 մլն դրամ՝ 51 անուն թերթի հրատարակման համար:

«Գրական ժառանգության պահպանում և փարածում» ծրագրով 2016-2017 թվականներին կազմակերպվել է յուրաքանչյուր տարի 17 գրքի, տպագիր արտադրանքի և այլ հրատարա-

կությունների շնորհանդեսներ, ցուցահանդեսներ, տոնավաճառներ (ներառյալ միջազգային), 19 գիտական համաժողովներ, գրական փառատոներ, մրցույթներ, երեկոներ:

«Գրական ժառանգության պահպանում և տարածում» ծրագրով 2016-2017 թվականներին հատկացվել է՝ համապատասխանաբար 26.5 և 26.4 մլն դրամ: Համաձայն ՀՀ կառավարության 05.04.2018թ. N389-Ն որոշման՝ ծրագիրը իրականացնող «Գրքի և հրատարակչական գործի կենտրոն» ՊՈԱԿ-ը լուծարվել է, վերջինիս գործարույթները փոխանցվել են Հայաստանի ազգային գրադարանին, իսկ տարածքը հատկացվել է «Հայ հոգևոր երաժշտության կենտրոն և «Կոմիտասի անվան ազգային քառյակ» ՊՈԱԿ-ներին:

2016-2017 թվականներին ընդլայնվել են հայ գրքին և ընթերցանության խթանմանը նպաստող հանրապետական միջոցառումները: Համագործակցելով ոլորտի մասնավոր, հասարակական կազմակերպությունների, ստեղծագործական միությունների հետ՝ ՀՀ մշակույթի նախարարությունն աջակցել է գրքի միջազգային ցուցահանդեսներին Հայաստանի մասնակցությամբ և արտերկրում հայ գրողների ստեղծագործությունների ներկայացմանը, հայ ժամանակակից գրողների հոբելյանների կազմակերպմանը, գրքի վարկի բարձրացմանը և ընթերցանության խթանմանը նպաստող բազմաբնույթ միջոցառումների և փառատոների կազմակերպմանը («Մանկական գրքի միջազգային օր», «Պոեզիայի համաշխարհային օր», «Գիրք նվիրելու օր», «Մանկապատանեկան գրքի շաբաթ», «Ընթերցման օլիմպիադա», Գրքի երևանյան փառատոն» և այլն):

Արտերկրում՝

Հայաստանը մասնակցել է գրքի միջազգային տարբեր ցուցահանդես-տոնավաճառների, այդ թվում՝ Մինսկի, Փարիզի, Ալմաթիի, Լոնդոնի, Թեհրանի, Սալոնիկի, Վարշավայի, Նյու Յորքի, Մոսկվայի, Գյոտեբորգի, Ֆրանկֆուրտի, Լոս Անջելեսի, Բոլոնիայի, Մոսկվայի:

«Հրապարակչական, տեղեկատվական, տպագրական ծառայություններ» ծրագրով 2016-2017 թվականներին նախատեսված հատկացումների շրջանակներում հրատարակվել են՝ Հայաստանի Հանրապետության պաշտոնական տեղեկագրեր՝ 1,078.0 և 1,089.4 հազար մամուլով, Հայաստանի Հանրապետության գերատեսչական նորմատիվ ակտերի տեղեկագրեր՝ 426.8 և 425.2 հազ. մամուլով, Հայաստանի Հանրապետության պաշտոնական տեղեկագրեր (ռուսերեն)՝ 20.4 և 14.5 հազ. մամուլով, Երևանի իրավական ակտերի տեղեկագրեր՝ 22.3 և 31.5 հազ. մամուլով, քաղաքային և գյուղական համայնքների նորմատիվ իրավական ակտերի ժողովածու 712.8 և 762.8 հազ. մամուլով: Նշված ծրագրի հատկացումների շրջանակներում ձեռք է բերվել նաև քաղաքացիական կացության ակտերի գրանցման, իրավաբանական անձանց պետական գրանցման գործընթացում օգտագործվող պոլիգրաֆիական արտադրանք (պետական գրանցումների վկայականներ, գրանցամատյաններ, ձևեր), ինչպես նաև

հրատարակվել և տպագրվել են միջազգային պայմանագրեր, մուտքի վիզաներ, ՀՀ վերադարձի վկայականներ և պաշտպանված ձևաթղթեր:

2016-2017 թվականներին ծրագրով հատկացվել է համապատասխանաբար 354.1 և 379.1 մլն դրամ, 2018 թվականին նախատեսվում է հատկացնել 350.7 մլն դրամ: Բացի այդ, Հայաստանի Հանրապետության պաշտոնական տեղեկագրերի հրատարակման նպատակով ՀՀ կառավարության 23.11.2017թ. N 1463-Ն որոշմամբ ՀՀ կառավարության պահուստային ֆոնդից ՀՀ արդարադատության նախարարությանը հատկացվել է 23.0 մլն դրամ:

«Թարգմանչական ծառայություններ» ծրագրով թարգմանված էջերի ծավալը 2016 թվականին կազմել է՝ 25.749 էջ, 2017 թվականին՝ 25.581 էջ, 2018 թվականին նախատեսվում է թարգմանել 25.577 էջ:

Թարգմանչական ծառայությունների իրականացման համար 2016-2017 թվականներին հատկացվել է 217.5 և 216.7 մլն դրամ, 2018 թվականին նախատեսվում է հատկացնել 217.4 մլն դրամ:

2016-2017 թվականներին իրականացվել են նաև Սփյուռքի հայապահպանության ծրագրեր՝ «Տեղեկատվական և ուսուցողական կայքերի մշակման և սպասարկման ծառայություններ», «Ուսումնական և հանրամատչելի գրականության հավաքագրում և առաքում սփյուռքի համայնքներին» և «Հայկական սփյուռք» տարեգրքի հրատարակում:

«Տեղեկատվական և ուսուցողական կայքերի մշակման և սպասարկման ծառայություններ» ծրագրի շրջանակներում 2016 և 2017 թվականներին շարունակվել են «Հայերն այսօր» էլեկտրոնային օրաթերթի հրատարակման, արևմտահայերենից՝ արևելահայերեն և հակառակը փոխարկչի շտեմարանի ընդլայնման, էլեկտրոնային գրադարանի և Հայկական սփյուռքի պատմության վիրտուալ թանգարանի սպասարկման աշխատանքները:

Էլեկտրոնային գրադարանում արդեն մուտքագրվել է ավելի քան 1.500 գիրք, հոդված, ծայնագրություն և այլ նյութեր՝ Հայաստան-Սփյուռք գործակցության շրջանակներում համայնքների պատմության, ցեղասպանության, արցախյան հիմնախնդրին առնչվող գիտական, վերլուծական, գեղարվեստական պատմական գրականություն, ինչպես նաև մանկական գրականություն և դասագրքեր: 2016-2017 թվականներին մուտքագրվել է համապատասխանաբար՝ 180 և 140 գիրք:

«Տեղեկատվական և ուսուցողական կայքերի մշակման և սպասարկման ծառայություններ» ծրագրի իրականացման նպատակով 2016-2017 թվականներին հատկացվել է համապատասխանաբար 30.5 և 30.1 մլն դրամ, 2018 թվականին նախատեսվում է հատկացնել 29.2 մլն դրամ:

«Ուսումնական և հանրամատչելի գրականության հավաքագրում և առաքում սփյուռքի համայնքներին» ծրագիրը մեկնարկել է 2010 թվականին:

Ծրագիրը շարունակվել է 2016-2017 թվականներին, սփյուռքի կրթօջախներից ստացված գրականության հայտի դիմաց առաքվել է 2016 թվականին՝ 50.000 կտոր, 2017 թվականին՝ 84.000 կտոր ուսումնական նյութեր:

Այդ նպատակով 2016-2017 թվականներին հատկացվել է համապատասխանաբար 9.0 և 8.7 մլն դրամ, 2018 թվականին նախատեսվում է հատկացնել ևս 9.0 մլն դրամ:

2016-2017 թվականներին շարունակվել է նաև «Հայկական սփյուռք» տարեգրքի հրատարակումը՝ 1.260 օրինակով:

«Հայկական սփյուռք» եռալեզու տարեգիրքը յուրօրինակ հաշվետվություն և պատմագրություն է հայկական սփյուռքի մասին, որի միջոցով հնարավորություն է ստեղծվում ծանոթանալ Հայաստանում և Սփյուռքում համահայկական կազմակերպությունների, հոգևոր կառույցների, Հայ համայնքների, ՀՀ պետական մարմինների կողմից իրականացված իրադարձան ծրագրերին, միջոցառումներին:

2016-2017 թվականներին տարեգրքի հրատարակման համար հատկացվել է յուրաքանչյուր տարի 6.0 մլն դրամ, 2018 թվականին նախատեսվում է հատկացնել 5.0 մլն դրամ:

10.2.1.3. Հիմնական խնդիրները

Հեռուստառադիոհաղորդումների բնագավառում հիմնական խնդիրներն են.

- շարունակել Հանրային հեռուստաընկերության և Հանրային ռադիոընկերության տեխնիկական վերազինման և շենք-շինությունների հիմնանորոգման փուլային աշխատանքները,
- թվային տեխնոլոգիաներին անցման միջոցով բարձրացնել հաղորդումների հեռարձակման որակը և ապահովել համապատասխանությունը միջազգային չափանիշներին,
- պատրաստել հանրության քաղաքական, տնտեսական և մշակութային կյանքի հրատապ խնդիրներին նվիրված այնպիսի հաղորդումներ, որոնք ապահովում են անմիջական կապը լսարանի հետ, արձագանքում են ոչ միայն հանրության կյանքում առկա հայտնի խնդիրներին, այլև հանպատրաստից բարձրացնում են նոր հարցեր և փնտրում ոչ ստանդարտ լուծումներ,
- ավելացնել այն հաղորդումների քանակը, որոնք վերաբերում են հասարակության խոցելի և անպաշտպան խմբերի՝ ծերերի, ծնողազուրկ երեխաների, հսկողությունից դուրս մնացած դեռահասների, գործազուրկների և հաշմանդամների

- խնդիրներին, ինչպես նաև հանրության մեջ նրանց նկատմամբ ձևավորել համարժեք և հանդուրժողական վերաբերմունք,
- բոլոր հաղորդումներում սահմանել կենդանի, բայց կանոնական հայերենի գերակայությունը՝ որպես եթերի լեզվական քաղաքականության առանցքային պայման: Իրականացնել ազգային երգի և երաժշտության հանրահռչակումը՝ շարունակելով համապատասխան հաղորդաշարերի և համերգների հեռարձակումն ու պատրաստելով նորերը, ներկայացնել հայ ժողովրդի պատմության ուսանելի և հաղթական դրվագները, բացահայտել պատմության առեղծվածները,
 - շարունակել հեռարձակել ՀՀ Ազգային ժողովի, կառավարության, պաշտպանության նախարարության, ոստիկանության գերատեսչական հաղորդումները, զանազան հաղորդումներում պատշաճ աղիթներով մեծարել զոհված և ողջ մնացած հերոսներին,
 - ցուցադրել բարություն և ընկերասիրություն սերմանող մուլտֆիլմեր, երեխաների մեջ արմատավորել սեփական իրավունքների պաշտպանության և հանրային պատասխանատվության զգացում, ճանաչելի և սիրելի դարձնել հայրենի բնաշխարհն ու նրա մարդկանց,
 - մշտապես ուշադրության կենտրոնում պահել հանրության համար կարևոր որոշումների քննարկման և ընդունման ընթացքը,
 - Երևանի պետական համալսարանի հետ համատեղ մշակված կրթական ծրագրի շրջանակներում գործող «Մասս մեդիա» կրթական կենտրոնում շարունակել նեղ մասնագիտացված հեռուստատեսային արհեստավարժ կադրերի պատրաստումը,
 - մշակել և կիրառել հանրային կարծիքի ուսումնասիրման նորագույն մեթոդներ՝ ավելի արդյունավետ և նպատակային դարձնելով հաղորդումների հասցեականությունն ու ծրագրման աշխատանքները, պահպանել անհրաժեշտ համամասնություն սոցիալական խմբերի խնդիրների լուսաբանման ոլորտում,
 - ապահովել օտարերկրյա ֆիլմերի և հաղորդումների կրկնօրինակման և թարգմանության բարձր որակ,
 - ընդլայնել հանրային ալիքների հեռարձակման տարածքը՝ հասանելի լինելով Հայաստանի և Արցախի բոլոր անկյուններում, ինչպես նաև եվրոպական երկրներում, Մերձավոր Արևելքում և Հյուսիսային Ամերիկայում՝ միջազգային հանրությանը հնարավորություն ընձեռնելով դիտելու Հանրային հեռուստաընկերության հաղորդումները,

- Ժամանակակից տեխնիկական լուծումների շնորհիվ մշտապես նորացնել Հանրային հեռուստաընկերության համացանցային կայքը՝ հնարավորություն ընձեռելով Հայաստանի և սփյուռքի հեռուստադիտողներին ուղիղ եթերում բարձր որակով հետևելու Հանրային հեռուստատեսության միջազգային ալիքով հեռարձակվող հաղորդումներին ու լրատվությանը, ինչպես նաև դիտելու արդեն հեռարձակված հաղորդումներն ու փաստագրական ֆիլմերը,
- իրականացնել վերջին 50 տարիների հայաստանյան կարևոր իրադարձություններին վերաբերող արխիվային նյութերի թվայնացման փուլային աշխատանքներ, որն իր մեջ կներառի արխիվային նյութերի մշակում, թվայնացում, քարտարանի ստեղծում և համացանցային կայքէջի միջոցով նյութերի հասանելիության ապահովում,
- իրականացնել հանրային կապերի և տեղեկատվության ոլորտներում ներքին, տարածաշրջանային և աշխարհաքաղաքային անվտանգության, զանգվածային լրատվության միջոցների վերաբերյալ վերլուծություններ և մշակումներ, մշակել ՀՀ ներքին և արտաքին քաղաքականության վերաբերյալ առաջարկություններ և նախագծեր, զանգվածային լրատվության միջոցների ուսումնասիրությունների հիման վրա իրականացնել սոցիալ-քաղաքական և տնտեսական վերլուծություններ:
- Հայաստանի Հանրապետության և սփյուռքի համար կենսական նշանակություն ունեցող հայապահպանության հիմնախնդիրների լուծմանը նպաստելու նպատակով աշխարհի հայ համայնքներին հասանելի դարձնել հայկական մշակույթը, արվեստը, պատմությունը, ազգային արժեքներն ու ֆիլմերը:
- **Հրատարակչական և տեղեկատվության բնագավառում** հիմնական խնդիրներն են.
 - թարգմանական գրականության միջոցով ներկայացնել հայ մշակույթը արտերկրում և համաշխարհային գրականությունը հայ ընթերցողին,
 - բարձրարժեք գրականությանը և որակյալ հրատարակումներին աջակցելու միջոցով խթանել գրաշուկայի զարգացումը, աջակցել հայաստանյան և արտերկրի հրատարակիչների հրատարակչական նախաձեռնություններին, որը հնարավորություն կտա բարձրացնել տպագիր արտադրանքի որակը, նպաստել հեղինակների հետ համագործակցությանը,
 - պահպանել և զարգացնել գրահրատարակչության ազգային ավանդույթները, գրքային արտադրանքի միջոցով վերհանել ու նորովի վերարժևորել անցյալի արժեքները,

- նպաստել հրատարակվող գրականության պոլիգրաֆիական որակի բարձրացմանը,
- ապահովել սփյուռքի համայնքներում Հայաստանի մասին լիարժեք և հավաստի տեղեկատվության մատչելիությունը,
- խթանել ընթերցանությանը, ապահովելով գրքերի վաճառքի գնի մատչելիությունը:

10.2.2. ՈԼՈՐՏԻ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ ԵՎ ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՄԺԾԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ

10.2.2.1. Նպատակները

Հեռուստառադիոհաղորդումների բնագավառի նպատակներն են.

- ♦ Հանրության քաղաքական, տնտեսական և մշակութային կյանքի անաչառ, հավաստի, օպերատիվ, համակողմանի, ամբողջական և սպառիչ լուսաբանման ապահովում,
- ♦ Հանրության սեռային, տարիքային, սոցիալական, էթնիկական բոլոր խմբերի բարոյական և գեղագիտական պահանջմունքների բավարարում՝ առաջնորդվելով համամարդկային և ազգային բարձր արժեքների պահպանման և հանրահոգնական սկզբունքով,
- ♦ Հասարակության մեջ ժողովրդավարական արժեքների, մարդու իրավունքների պաշտպանության, գթասրտության և հանդուրժողականության գաղափարների տարածմանը նպաստում,
- ♦ Հայ ժողովրդի պատմական հիշողության, լեզվի, գրականության, ազգային ինքնության, մշակութային ժառանգության պահպանմանն ու հարատևմանը միտված հանրային ձեռնարկումների խթանում՝ ապահովելով դրանց լուսաբանման շարունակական և հարաճուն ընթացքը,
- ♦ աջակցում մատաղ սերնդի կրթությանն ու դաստիարակությանը միտված հանրային ձեռնարկումներին՝ երեխաների մեջ ձևավորելով օրինակելի, բարոյական և գեղագիտական արժեքների ընկալման մշակույթ,
- ♦ Սփյուռքի հայկական համայնքներում ազգային ինքնության պահպանում և արմատավորում, ուժացման կանխում, հայոց լեզվի, ազգային, մշակութային ավանդույթների պահպանում:

Հրատարակչական և տեղեկատվության բնագավառի հիմնական նպատակներն են.

- ♦ Գրքային արտադրանքի միջոցով հայ ժողովրդի գրական-մշակութային ժառանգության պահպանում, զարգացում, տարածում և հանրահոգնակում,
- ♦ Բարեկիրթ քաղաքացիական հասարակության ձևավորում,

- ♦ Գրատարածման բնագավառում միջազգային համագործակցության զարգացում,
- ♦ Հասարակությանը ժամանակին օրենսդրական դաշտի իրազեկում, իրավական ակտերի թարգմանությունների մատչելիության ապահովում,
- ♦ Հայաստանի Հանրապետության և Սփյուռքի միջև կապերի ամրապնդում, սփյուռքահայության ազգային, լեզվամշակութային ինքնության պահպանում, մայրենի լեզվի մոռացության, հայկական մշակութային արժեքները կորցնելու վտանգի, ուժացման դեմ պայքարում:
- ♦ Որոշում կայացնող մարմինների և անձանց տեղեկացվածության, պետական մարմինների գործունեության վերաբերյալ հանրության իրազեկվածության ապահովում:

10.2.2.2. Գերակայությունները

Հեռուստառադիոհաղորդումների բնագավառում 2019-2021 թվականների միջնաժամկետ հատվածում գերակայությունների համար հիմք է հանդիսանում «Հեռուստատեսության և ռադիոյի մասին» ՀՀ օրենքով Հանրային հեռուստառադիոընկերության խորհրդին ամրագրված լիազորությունների իրականացումը:

2019-2021 թվականներին հեռուստառադիոհաղորդումների գերակա ուղղություններն են.

- Հեռարձակվող հեռուստահաղորդումների և ռադիոհաղորդումների ընդհանուր ծավալում բնակչության լայն խավերին մատչելի հայալեզու, սեփական և հայրենական արտադրության հաղորդումների բազմազանության ապահովում, հաղորդումների բովանդակության և որակի բարելավում:
- Սփյուռքում հայապահպանությանն աջակցելու, երիտասարդության շրջանում մայրենի լեզվի նշանակալիությունը բարձրացնելու, ինչպես նաև Հայաստան-Սփյուռք գործակցության ակտիվացմանը նպաստելու նպատակով հանրային հեռուստատեսության միջազգային ալիքով հեռարձակվող հաղորդումների բովանդակության և որակի բարելավում:
- Տեխնիկական վերազինման և նոր տեխնոլոգիաների ներդրման միջոցով հանրապետության ամբողջ տարածքում և տարածքից դուրս հաղորդումների հեռարձակման բարձր որակի, ինչպես նաև EBU-ի կողմից սահմանված չափանիշներին համապատասխան տեխնիկական մակարդակի ապահովում:

Հրատարակչական և տեղեկատվության բնագավառում 2019-2021 թվականների միջնաժամկետ հատվածում գերակայությունների համար հիմք է հանդիսանում ՀՀ կառավարության ծրագիրը և «Իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենքը (36, 46, 62 և 67-րդ հոդվածներ):

Հրատարակչական և տեղեկատվության 2019-2021 թվականների գերակա ուղղություններն են.

- Գրքային արտադրանքի միջոցով հայ ժողովրդի գրական-մշակութային ժառանգության պահպանում, զարգացում, տարածում և հանրահռչակում:

- Հայոց պատմությանը, մշակույթին, հայ մեծերին նվիրված գրականության հանրահռչակում:

- «Աջակցություն գրականության հրատարակմանը» ծրագրի շեշտադրում:

- Հայ գրքի, տպագիր այլ արտադրանքի բովանդակային և տպագրական որակների բարձրացում, միջազգային շուկայում մրցունակության ապահովում:

- Իրավական ակտերի պաշտոնական տեղեկագրերի հրատարակում և թարգմանությունների իրականացում:

- Հայաստանի և սփյուռքի միջև համակողմանի կապերի սերտացման և համագործակցության մակարդակի բարձրացման ապահովում, Սփյուռքի իքնակազմակերպման և ազգային ինքնության պահպանման հարցերում աջակցում:

- Հանրային կապերի, պետական կառույցների գործունեության, թափանցիկության, տեղեկատվության մատչելիության, տեղեկատվության հավաքման և տարածման գործընթացների վերաբերյալ ուսումնասիրությունների կատարում, կառավարության գործունեության մասին հեռուստահաղորդումների և ֆիլմերի պատրաստում, կառավարության ներկայության ապահովում սոցցանցերում, մեկ բռենդի ներքո աշխատող մեդիայի ձևավորում:

10.2.3. ՄԺԾԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ ՈԼՈՐՏՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԵԼԻՔ ԾԱԽՍԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԸ

2019-2021 թվականների միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրով ռադիոյի և հեռուստահաղորդումների հեռարձակման, հրատարակչական ծառայությունների ոլորտին (առանց պետական կառավարման ապարատի պահպանման ծախսերի) նախատեսվում է ուղղել յուրաքանչյուր տարի՝ **8,134.1** մլն դրամ (*<< 2018-2020 թվականների պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրով 2019 թվականին նախատեսվել էին ծախսեր՝ 7,824.0 մլն դրամ, 2020 թվականին՝ 7,735.6 մլն դրամ*): Ծախսերը 2019 թվականին 2018 թվականի նկատմամբ կնվազեն՝ 1.1 %-ով:

2019-2021 թվականներին ռադիոյի և հեռուստահաղորդումների հեռարձակման, հրատարակչական ծառայությունների ոլորտի միջնաժամկետ ծրագրով ծախսերի տեսակարար կշիռը ՀՆԱ-ում կկազմի, համապատասխանաբար՝ 0.12, 0.11 և 0.1%:

2019-2021 թվականներին ռադիոյի և հեռուստահաղորդումների հեռարձակման, հրատարակչական ծառայությունների ոլորտի բյուջետային հատկացումների նվազումը 2019 թվականին պայմանավորված է՝

- «Հայաստանի հանրային հեռուստաընկերություն» ՓԲԸ-ի շենք-շինությունների հիմնանորոգման աշխատանքների ավարտմամբ՝ 80.0 մլն դրամ;

● «Գրական ժառանգության պահպանում և տարածում» ծրագրի ծախսերի վերաբաշխմամբ Մշակույթի ոլորտ՝ 14.7 մլն դրամ:

Ռադիոյի և հեռուստահաղորդումների հեռարձակման, հրատարակչական ծառայությունների ոլորտի 2017-2021 թվականների ծախսերը՝ ըստ ուղղությունների ներկայացված են **10.6.**

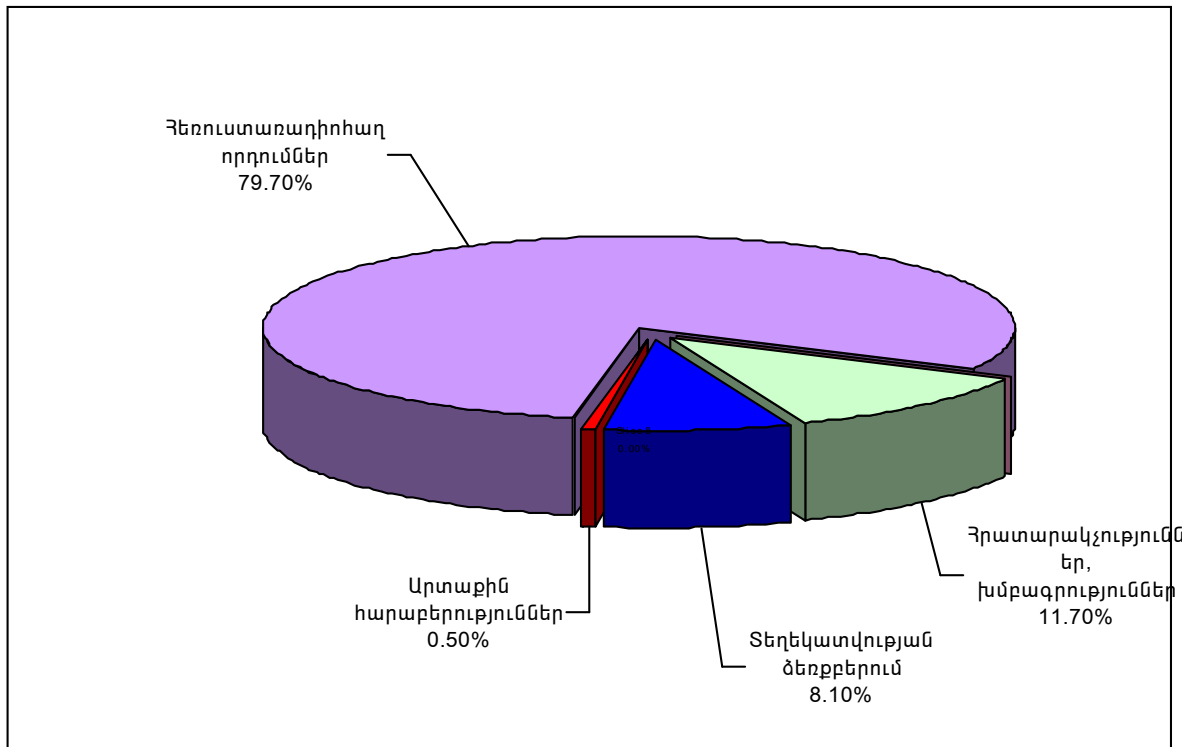
աղյուսակում:

Աղյուսակ 10.6. Ռադիոյի և հեռուստահաղորդումների հեռարձակման, հրատարակչական ծառայությունների ոլորտի 2017-2021 թվականների ծախսերը՝ ըստ ուղղությունների (մլն դրամ)

բաժին	խումբ	դաս	Ոլորտի ուղղությունները	2017 թ. փաստացի	2018 թ. պետական բյուջե	2019-2021 թթ. ՄԺԾԾ		
						2019թ.	2020թ.	2021թ.
			ԸՆԴԱՄԵՆԸ	8,195.3	8,227.0	8,134.1	8,134.1	8,134.1
08	03	01	Հեռուստառադիոհաղորդումներ	6,711.8	6,560.2	6,480.2	6,480.2	6,480.2
08	03	02	Հրատարակչություններ, խմբագրություններ	1,023.7	962.2	947.5	947.5	947.5
08	03	03	Տեղեկատվության ձեռքբերում	423.6	662.1	662.1	662.1	662.1
01	01	03	Արտաքին հարաբերություններ	36.2	42.5	44.3	44.3	44.3

Ըստ ուղղությունների 2019 թվականին ծախսերի տեսակարար կշիռը ռադիոյի և հեռուստահաղորդումների հեռարձակման, հրատարակչական ծառայությունների ոլորտին ուղղված հատկացումներում կունենա հետևյալ պատկերը.

Գծանկար 10.2. 2019 թվականին ռադիոյի և հեռուստահաղորդումների հեռարձակման, հրատարակչական ծառայությունների ոլորտին ուղղված հատկացումների տեսակարար կշիռը ըստ ուղղությունների

10.2.4. ՈԼՈՐՏԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՏՎԱԾԻ ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐԸ

Բացի պետական բյուջեից ստացվող եկամուտներից, ոլորտի կազմակերպություններն եկամուտներ են ստանում նաև վճարովի ծառայությունների մատուցումից և աշխատանքների կատարումից (գովազդից, վճարովի եթերաժամանակից, հովանավորությունից, հրատարակչական և այլ աշխատանքներից):

Վճարովի ծառայություններից ստացված եկամուտներն ուղղվում են կազմակերպությունների տեխնիկական վերազինմանը, աշխատողների աշխատավարձերի վճարմանը, հեռուստահաղորդումների հեռարձակման իրավունքի ձեռքբերմանը, հրատարակչական և այլ ծախսերի իրականացմանը:

Ոլորտի վճարովի ծառայությունների մատուցումից ստացված եկամուտները 2017 թվականին կազմել են 712.5 մլն դրամ, 2018 թվականին կանխատեսվող եկամուտները կկազմեն 800.3 մլն դրամ, իսկ 2019-2021 թվականների միջնաժամկետ հատվածում յուրաքանչյուր տարի՝ 533.9 մլն դրամ:

Ըստ առանձին կազմակերպությունների ՀՀ պետական բյուջեի և վճարովի ծառայությունների հաշվին իրականացված և կանխատեսվող ծախսերը ներկայացված են **10.7 աղյուսակում**:

Աղյուսակ 10.7. Ըստ առանձին կազմակերպությունների ՀՀ պետական բյուջեի և վճարովի ծառայությունների հաշվին 2017-2021 թվականներին իրականացված և կանխատեսվող ծախսերը (մլն դրամ)

Բաժին, խումբ, դաս	Կազմակերպությունների և պետական մարմինների անվանումները	2017թ. փաստացի		2018թ.		2019թ.		2020թ.		2021թ.	
		ՀՀ պետական բյուջեի հաշվին	Վճարովի ծառայությունների հաշին	ՀՀ պետական բյուջեի հաշվին	Վճարովի ծառայությունների հաշվին	ՀՀ պետական բյուջեի հաշվին	Վճարովի ծառայությունների հաշվին	ՀՀ պետական բյուջեի հաշվին	Վճարովի ծառայությունների հաշվին	ՀՀ պետական բյուջեի հաշվին	Վճարովի ծառայությունների հաշվին
08.03.	ԸՆԴԱՄԵՆԸ, այդ թվում	6945.9	712.5	6733.1	800.3	6653.1	533.9	6653.1	533.9	6653.1	533.9
	դեմոկրատիկ կառավարման ծախսերում %	90.7	9.3	89.4	10.6	92.6	7.4	92.6	7.4	92.6	7.4
08.03.01.	ՀԵՌՈՒՍԱՌԱԴԻՈՎԱԴՐՈՐԴՈՒՄՆԵՐ, այդ թվում	6233.2	457.1	6051.7	506.4	5971.7	350.0	5971.7	350.0	5971.7	350.0
	դեմոկրատիկ կառավարման ծախսերում %	93.2	6.8	92.3	7.7	94.5	5.5	94.5	5.5	94.5	5.5
08.03.01.	«Հայաստանի հանրային հեռուստաընկերություն» ՓԲԸ (Հայաստանի հանրային հեռուստառադիոընկերություն)	5239.0	298.1	5127.5	380.3	5047.5	230.3	5047.5	230.3	5047.5	230.3
	դեմոկրատիկ կառավարման ծախսերում %	94.6	5.4	93.1	6.9	95.6	4.4	95.6	4.4	95.6	4.4
08.03.01.	«Հայաստանի հանրային ռադիոընկերություն» ՓԲԸ (Հայաստանի հանրային հեռուստառադիոընկերություն)	855.3	147.4	785.3	93.5	785.3	87.1	785.3	87.1	785.3	87.1
	դեմոկրատիկ կառավարման ծախսերում %	85.3	14.7	89.4	10.6	90.0	10.0	90.0	10.0	90.0	10.0
08.03.01.	«Շիրակի հանրային հեռուստառադիո» ՓԲԸ (Հայաստանի հանրային հեռուստառադիոընկերություն)	94.6	9.6	94.6	11.5	94.6	11.5	94.6	11.5	94.6	11.5

	տեսակարար կշիռը ընդհանուր ծախսերում %	90.8	11.2	89.2	12.0	89.2	12.0	89.2	12.0	89.2	12.0
08.03.01.	«Հասարակական կարծիքի ուսումնասիրման կենտրոն» ՓԲԸ (Հայաստանի հանրային հեռուստառադիոընկերություն)	44.3	2.0	44.3	21.1	44.3	21.1	44.3	21.1	44.3	21.1
	տեսակարար կշիռը ընդհանուր ծախսերում %	95.7	4.3	67.7	32.3	67.7	32.3	67.7	32.3	67.7	32.3
08.03.02.	ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ, ԽՄԲԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ, այդ թվում	627.1	231.1	600.7	274.8	600.7	164.8	600.7	164.8	600.7	164.8
	տեսակարար կշիռը ընդհանուր ծախսերում %	73.1	26.9	68.6	31.4	78.5	21.5	78.5	21.5	78.5	21.5
08.03.02.	«Արմենպրես» պետական լրատվական գործակալություն» ՓԲԸ (ՀՀ մշակույթի նախարարություն)	73.5	72.9	69.3	107.5	69.3	107.5	69.3	107.5	69.3	107.5
	տեսակարար կշիռը ընդհանուր ծախսերում %	50.2	49.8	39.2	60.8	39.2	60.8	39.2	60.8	39.2	60.8
08.03.02.	«Պաշտոնական տեղեկագիր» ՓԲԸ (ՀՀ արդարադատության նախարարություն)	336.9	54.9	314.0	52.3	314.0	52.3	314.0	52.3	314.0	52.3
	տեսակարար կշիռը ընդհանուր ծախսերում %	86.0	14.0	85.7	14.3	85.7	14.3	85.7	14.3	85.7	14.3
08.03.02.	«Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարության թարգմանությունների կենտրոն» ՊՈԱԿ (ՀՀ արդարադատության նախարարություն)	216.7	103.3	217.4	115.0	217.4	5.0	217.4	5.0	217.4	5.0
	տեսակարար կշիռը ընդհանուր ծախսերում %	67.7	32.3	65.4	34.6	97.8	2.2	97.8	2.2	97.8	2.2
08.03.03.	ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅԱՆ	85.6	24.3	80.7	19.1	80.7	19.1	80.7	19.1	80.7	19.1

ՁԵՌՔԲԵՐՈՒՄ										
«Արմենպրես» պետական լրատվական գործակալություն» ՓԲԸ (ՀՀ մշակույթի նախարարություն)	85.6	24.3	80.7	19.1	80.7	19.1	80.7	19.1	80.7	19.1
Կրեսակարար կշիռը ընդհանուր ծախսերում %	77.9	22.1	80.9	19.1	80.9	19.1	80.9	19.1	80.9	19.1

10.3. ՀԱՆԳՍՏԻ ԵՎ ՍՊՈՐՏԻ ՈԼՈՐՏ

10.3.1. ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

10.3.1.1. Ոլորտի ընդհանուր նկարագիրը

Հանգստի և սպորտի ոլորտի 2019-2021 թվականների միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրով նախատեսված հատկացումները կուղղվեն 31 ծրագրերի իրականացմանը՝ երեք պետական կառավարման մարմինների միջոցով:

Հանգստի և սպորտի ոլորտում քաղաքականությունը մշակվում է պետական լիազորված մարմնի՝ ՀՀ սպորտի և երիտասարդության հարցերի նախարարության կողմից և իրականացվում է հասարակական կազմակերպությունների (Հայաստանի ազգային օլիմպիական կոմիտե, ՀՀ մարզական 34 ֆեդերացիաներ, հաշմանդամային սպորտով զբաղվող 4 կազմակերպություն) միջոցով:

Նախարարությունը սպորտի ոլորտում մշակում է իր ռազմավարությունը՝ նպատակ ունենալով զարգացնելու հետևյալ ուղղությունները՝

- **✓ մեծ նվաճումների սպորտ**
- **✓ մասսայական սպորտ**

Մեծ նվաճումների սպորտի համար ՀՀ պետական բյուջեից հատկացումները հիմնականում ուղղվում են օլիմպիական խաղերին, փառատոներին, աշխարհի, Եվրոպայի, Հայաստանի Հանրապետության առաջնություններին, համաշխարհային ունիվերսիադաներին Հայաստանի Հանրապետության հավաքական թիմերի մասնակցության ապահովմանը, հաշմանդամային սպորտի զարգացմանը, միջազգային մարզական միջոցառումների հաղթողներին և մրցանակակիրներին դրամական մրցանակների հանձնմանը, օլիմպիական խաղերում, աշխարհի և Եվրոպայի առաջնություններում բարձր արդյունքների հասած ՀՀ հավաքական թիմերի մարզիկներին և նրանց մարզիչներին ՀՀ Նախագահի անվանական թոշակի հատկացմանը:

Մեծ նվաճումների սպորտի շահառուներն են՝ Հայաստանի Հանրապետության և Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության մարզիկները, այդ թվում հավաքական թիմերի անդամները:

Մասսայական սպորտի համար ՀՀ պետական բյուջեից հատկացումները հիմնականում ուղղվում են «Լավագույն մարզական ընտանիք» մրցույթի, «Նախագորակոչային և զորակոչային տարիքի երիտասարդության հանրապետական ռազմամարզական խաղերի», «Հաշմանդամություն ունեցող լավագույն մարզիկ» մրցույթի, Հանրապետական ուսանողական մարզական խաղերի», ՀՀ մարզերի, Երևան քաղաքի և ԼՂՀ հանրակրթական դպրոցների 1-3-րդ, և 4-7-րդ և 8-12-րդ դասարանների աշակերտների սպարտակիադայի անցկացմանը, շախմատիստների պատրաստմանը:

Մասսայական սպորտի շահառուներն են՝ Հայաստանի Հանրապետության և Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության բնակչությունը:

10.3.1.2. Վերջին տարիների ոլորտի զարգացման միտումները

Մեծ նվաճումների սպորտ

Հանգստի և սպորտի ոլորտի հատկացումների մեծ մասը (2016-2017 թվականներին համապատասխանաբար 51.3 և 54.9 տոկոսը 2014-2015 թվականների 52.5 տոկոսի դիմաց) ուղղվել է ՀՀ առաջնություններին և միջազգային միջոցառումներին մասնակցության ապահովման համար մարզիկների նախապատրաստմանը և առաջնությունների անցկացմանը: Նշված նպատակով ՀՀ պետական բյուջեից հատկացվող միջոցների աճը նպաստել է մասնակիցների թվի, ինչպես նաև հավաքական թիմերի մարզիկների նվաճած մրցանակների քանակի ավելացմանը:

2014-2017 թվականներին աշխարհի, Եվրոպայի, ՀՀ առաջնությունների, ուսումնամարզական հավաքների, մասնակիցների, ինչպես նաև աշխարհի, Եվրոպայի առաջնություններում ազգային հավաքական թիմերի մարզիկների կողմից նվաճած մրցանակների քանակը ներկայացված են **10.8** և **10.9 աղյուսակներում**:

Աղյուսակ N 10.8. 2014-2017 թվականներին աշխարհի, Եվրոպայի, ՀՀ առաջնությունների, ուսումնամարզական հավաքների և մասնակիցների քանակը

Մեդալների տեսակները	2014-2017թթ. նվաճած մեդալների քանակը			
	2014թ.	2015թ.	2016թ.	2017թ.
Ոսկե մեդալ	32	37	48	61
Արծաթե մեդալ	37	46	60	49
Բրոնզե մեդալ	49	56	62	91
Ընդամենը	118	139	170	201

Աղյուսակ 10.9. Աշխարհի, Եվրոպայի առաջնություններում ազգային հավաքական թիմերի մարզիկների կողմից 2014-2017 թվականներին նվաճած մեդալների քանակը

Միջոցառումների անվանումները	2014-2017թթ. միջոցառումների և մասնակիցների քանակը			
	2014թ.	2015թ.	2016թ.	2017թ.
Աշխարհի և Եվրոպայի առաջնությունների քանակը	156	147	165	176
մասնակիցների քանակը	1900	1900	1950	1980
ՀՀ առաջնությունների քանակը	90	93	93	95
մասնակիների քանակը	9440	9500	9500	9650
Ոսումնամարզական հավաքների քանակը	133	127	137	126
մասնակիների քանակը	2550	2500	2600	3850

Վերջին չորս տարիներին առավել կարևոր են իրականացված հետևյալ միջոցառումները և ձեռքբերված նվաճումները.

2014 թվական

2014 թվականին Նան Զինգի (Չինաստան) ամառային 2-րդ պատանեկան օլիմպիական խաղերին մասնակցել են Հայաստանի հավաքականի 14 մարզիկներ, որոնք նվաճել են 2 ոսկե մեդալ (ծանրամարտ), 2 արծաթե մեդալ (հունահռոմեական ըմբշամարտ, հրաձգություն), 3 բրոնզե մեդալ (ըմբշամարտ, բռնցքամարտ):

2014 թվականի Սոչիի ձմեռային օլիմպիական խաղերին Հայաստանը մասնակցել է 12 հոգով, որից 11-ը՝ մարզիկներ, մարզիչներ:

2014 թվականի Սոչիի ձմեռային պարալիմպիկ խաղերին մարզիկ՝ Նվեր Ավանեսյանը հաղթել է եկել դահուկային սպորտի մարզաձևում և 51 մասնակիցների շրջանում զբաղեցրել է 34-րդ տեղը:

2015 թվական

2015 թվականին Հայաստանի Հանրապետության հավաքական թիմերի մարզիկները աշխարհի և Եվրոպայի առաջնություններում 12 մարզաձևերից (ազատ ոճի ըմբշամարտ, հունահռոմեական ըմբշամարտ, թաեքվոնդո, ձյուդո, հրաձգություն, բռնցքամարտ, ծանրամարտ, շախմատ, սամբո, ուշու, մարմնամարզություն, հեծանվային սպորտ) նվաճել են 37 ոսկե, 46 արծաթե և 56 բրոնզե մեդալներ:

Արթուր Ալեքսանյանը դարձել է աշխարհի չեմպիոն (հունահռոմեական ըմբշամարտ), Տիգրան Մարտիրոսյանը և Տիգրան Կիրակոսյանը՝ Եվրոպայի չեմպիոն (ծանրամարտ և

սամբո), Արթուր Թովմասյանը՝ Համաշխարհային ուսանողական խաղերի չեմպիոն (մարմնամարզություն):

2016 թվական

2016 թվականին Հայաստանի Հանրապետության հավաքական թիմերի մարզիկները աշխարհի և Եվրոպայի առաջնություններում, ամառային օլիմպիական խաղերում 12 մարզաձևերից նվաճել են 48 ոսկե, 60 արծաթե և 62 բրոնզե մեդալներ, ընդհանուր հաշվարկով 170 մեդալ: Արթուր Ալեքսանյանը դարձել է Ռիո դե Ժանեյրոյի ամառային օլիմպիական խաղերի չեմպիոն (հունահռոմեական ըմբշամարտ), իսկ Սիմոն Մարտիրոսյանը և Գոռ Մինասյանը՝ դարձել են արծաթե մեդալակիրներ (ծանրամարտ):

2017 թվական

2017 թվականին Հայաստանի Հանրապետության հավաքական թիմերի մարզիկները 15 մարզաձևերից աշխարհի և Եվրոպայի առաջնություններում, Համաշխարհային ունիվերսիադայում և Ֆրանկոֆոնյան խաղերում նվաճել են 61 ոսկե, 49 արծաթե և 91 բրոնզե մեդալներ, ընդհանուր հաշվարկով 201 մեդալ:

Արթուր Ալեքսանյանը և Մաքսիմ Մանուկյանը դարձել են հունահռոմեական ըմբշամարտի աշխարհի չեմպիոն, Տիգրան Կիրակոսյանը և Գրիգոր Մխիթարյանը՝ սամբո մարզաձևի աշխարհի չեմպիոն, Հովհաննես Բաչկովը և Սիմոն Մարտիրոսյանը՝ բռնցքամարտի և ծանրամարտի Եվրոպայի չեմպիոն, ծանրամարտիկներ Գոռ Մինասյանը, Սիմոն Մարտիրոսյանը և մարմնամարզիկ Արթուր Թովմասյանը՝ ուսանողական խաղերի չեմպիոն:

2016-2017 թվականներին «ՀՀ առաջնություններին և միջազգային միջոցառումներին մասնակցության ապահովման համար մարզիկների նախապատրաստում և առաջնությունների անցկացում» ծրագրի համար ՀՀ պետական բյուջեից հատկացվել է համապատասխանաբար՝ 917.7 և 972.7 մլն դրամ, 2018 թվականին նախատեսվում է հատկացնել 1,140.0 մլն դրամ:

«Հաշմանդամային սպորտին առնչվող ծառայություններ» ծրագրով միջոցները տրամադրվում են «Հայաստանի կույրերի միավորում», «Խուլերի հայկական սպորտային կոմիտե», «Հայաստանի ազգային պարաօլիմպիկ կոմիտե» և «Հայկական հատուկ օլիմպիականներ» հաշմանդամային մարզական հասարակական կազմակերպություններին:

2016-2017 թվականներին նշված ծրագրի հատկացումների շրջանակներում իրականացվել են հետևյալ միջոցառումները.

«Խուլերի հայկական սպորտային կոմիտե» ՀԿ-ի կողմից անց են կացվել ՀՀ առաջնություններ 4 մարզաձով (ֆուտզալ, ըմբշամարտ, շախմատ, վոլեյբոլ), որին մասնակցել են՝ համապատասխանաբար 176 և 177 մասնակից:

2016 թվականին Ռիո դե Ժանեյրոյի պարաօլիմպիկ խաղերին մասնակցել է 5, Թեհրանում խուլերի ըմբշամարտի աշխարհի առաջնությանը՝ 18 մասնակից:

2016 թվականին Երևանում անց է կացվել խուլերի շախմատի աշխարհի առաջնություն, որին մասնակցել է 92 մասնակից:

2017 թվականին Թուրքիայի Սամսուն քաղաքում կայացած 23-րդ ամառային սուրդօլիմպիկ խաղերին մասնակիցների թիվը կազմել է 18 մասնակից:

«Հայաստանի կույրերի միավորում» ՀԿ-ի կողմից 2016-2017 թվականներին անց է կացվել ՀՀ շախմատի առաջնություն, որին մասնակցել են՝ համապատասխանաբար 23 և 26 մասնակիցներ:

«Հայկական հատուկ օլիմպիադաներ» ՀԿ-ի կողմից 2016 թվականին անց է կացվել «Սպորտլանդիա» հանրապետական սպորտային միջոցառում, որին մասնակցել է 85 մասնակից և աթլետիկայի առաջնություն, որին մասնակցել է 75 մասնակից: 2016-2017 թվականներին անց է կացվել «Ֆուտբոլի շաբաթ» ՀՀ առաջնությունը, որին մասնակցել է համապատասխանաբար 60 և 105 մասնակից:

«Հայաստանի ազգային պարաօլիպիկ կոմիտե» ՀԿ-ի կողմից 2016-2017 թվականներին անց է կացվել հաշմանդամային մարզական փառատոն, որին մասնակցել են համապատասխանաբար 118 և 120 մասնակիցներ:

«Հաշմանդամային սպորտին առնչվող ծառայություններ» ծրագրի իրականացման համար 2016-2017 թվականներին ՀՀ պետական բյուջեից հատկացվել է համապատասխանաբար՝ 8.5 և 9.0 մլն դրամ, 2018 թվականին նախատեսվում է հատկացնել ևս 9.0 մլն դրամ:

«Օլիմպիական խաղերում, աշխարհի և Եվրոպայի առաջնություններում բարձր արդյունքների հասած ՀՀ հավաքական թիմերի մարզիկներին և նրանց մարզիչներին ՀՀ Նախագահի անվանական թոշակի հատկացում» ծրագիրը մեկնարկել է 2009 թվականին:

Նշված ծրագրի շրջանակներում թոշակի հատկացումն իրականացվում է՝ համաձայն ՀՀ Նախագահի 2009 թվականի հունվարի 14-ի ՆԿ-1-Ն կարգադրությամբ հաստատված կարգի:

Ծրագիրը նպատակ ունի խրախուսել բարձր արդյունքների հասած մարզիկներին և նրանց մարզիչներին և հանդիսանում է բարձր նվաճումների խթան:

2014-2017 թվականներին ՀՀ Նախագահի անվանական թոշակ ստացողների թիվը ներկայացված է **10.10 աղյուսակում**:

Աղյուսակ N 10.10. 2014-2017 թվականներին ՀՀ Նախագահի անվանական թոշակ ստացողների թիվը

ՀՀ Նախագահի անվանական թոշակ ստացողները	Ըստ տարիների թոշակ ստացողների թիվը			
	2014թ.	2015թ.	2016թ.	2017թ.
Մարզիկներ	68	62	84	87
Մարզիչներ	100	87	112	119

«Օլիմպիական խաղերում, աշխարհի և Եվրոպայի առաջնություններում բարձր արդյունքների հասած ՀՀ հավաքական թիմերի մարզիկներին և նրանց մարզիչներին ՀՀ Նախագահի անվանական թոշակի հատկացում» ծրագրի իրականացման համար ՀՀ պետական բյուջեից հատկացվել է 2016-2017 թվականներին հատկացվել է յուրաքանչյուր տարի՝ 150.0 մլն դրամ, 2018 թվականին նախատեսվում է հատկացնել՝ 157.0 մլն դրամ:

Մասսայական սպորտ

Մասսայական սպորտի հիմնական ծրագրերն են՝

«Լավագույն մարզական ընտանիք» մրցույթի անցկացում

«Լավագույն մարզական ընտանիք» մրցույթը անց է կացվում 4 տարիքային խմբերով, Հայաստանի Հանրապետության՝ 42, Լեռնային Ղարաբաղի՝ 7, Երևան քաղաքի 12 վարչական շրջանների միջև:

Մասնակիցների թիվը 2016 թվականին կազմել է 2.083 ընտանիք, որից 22-ը՝ հաշմանդամ ունեցող ընտանիքներ (6.249 մարդ):

2017 թվականին մրցույթին մասնակցած ընտանիքների թիվը կազմել է 1.516 ընտանիք, որից 23-ը՝ հաշմանդամ ունեցող ընտանիքներ (4.548 մարդ):

«Լավագույն մարզական ընտանիք» մրցույթի անցկացման նպատակով ՀՀ պետական բյուջեից 2016-2017 թվականներին հատկացվել է 113.4 և 77.3 մլն դրամ, 2018 թվականին նախատեսվում է հատկացնել 77.7 մլն դրամ:

«Լավագույն մարզական նախադպրոցական հաստատություն» մրցույթի («Սպորտ-լանդիա») նպատակն է՝ նախադպրոցական տարիքի երեխաների շրջանում ֆիզիկական դաստիարակության միջոցով առողջության ամրապնդումը, անհատի բազմակողմանի ու ներդաշնակ զարգացումը, առողջ ապրելակերպի ձևավորման գործում ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի դերի բարձրացումը, երեխաների շրջանում տարբեր մարզաձևերով մարզվելու կողմնորոշման ձևավորումը, ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի քարոզչությունը:

Մրցույթը անց է կացվել Հայաստանի Հանրապետության 39 համայնքներում և ԼՂՀ-ի մայրաքաղաք Ստեփանակերտում: 2016 թվականին մասնակցել է Հայաստանի Հանրապետու-

թյան մարզերի և Ստեփանակերտի՝ 241 նախադպրոցական հաստատություն (2892 երեխա), 2017 թվականին՝ 243 նախադպրոցական հաստատություն (2916 երեխա):

Ծրագրի համար ՀՀ պետական բյուջեից 2016 թվականին հատկացվել է 19.4 մլն դրամ, 2017 թվականին նախատեսվում է հատկացնել ևս 19.6 մլն դրամ:

Նախագորակոչային և զորակոչային տարիքի երիտասարդության հանրապետական ռազմամարզական խաղերը մեկնարկել են 2010 թվականին և անց են կացվում Հայաստանի Հանրապետության 38 տարածաշրջաններում և Երևան քաղաքի 12 վարչական շրջաններում, 4 փուլով:

2016-2017 թվականներին խաղերի մասնակիցների թիվը կազմել է յուրաքանչյուր տարի 30.000 մարդ:

Նախագորակոչային և զորակոչային տարիքի երիտասարդության հանրապետական ռազմամարզական խաղերի անցկացման նպատակով ՀՀ պետական բյուջեով 2016 և 2017 թվականներին հատկացված և 2018 թվականին նախատեսված միջոցները կազմում են յուրաքանչյուր տարի 7.0 մլն դրամ:

«Հաշմանդամություն ունեցող լավագույն մարզիկ» մրցույթի նպատակն է՝ հաշմանդամություն ունեցող անձանց համար մարզական ոլորտում հավասար իրավունքների և հնարավորությունների ապահովումը, ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի միջոցով հաշմանդամություն ունեցող անձանց լիարժեք կյանք վերադարձը:

2016-2017 թվականներին մրցույթին մասնակցել են լսողական, տեսողական և հենաշարժողական խնդիրներ ունեցող համապատասխանաբար՝ 165 և 192 հաշմանդամ: Մրցույթը ընդգրկել է 7 մարզաձև՝ շախմատ, շաշկի, սեղանի թենիս, դարթս, լող և բասկետբոլ:

2017 թվականին մեկնարկել են մասսայական սպորտի 7 նոր ծրագրեր, այդ թվում՝ **«Հանրապետական ուսանողական մարզական խաղերի անցկացում»** և **«ՀՀ մարզերի, Երևան քաղաքի և ԼՂՀ հանրակրթական դպրոցների 1-3-րդ, և 4-7-րդ և 8-12-րդ դասարանների աշակերտների սպարտակիադայի անցկացում»** ծրագրերը:

Հանրապետական ուսանողական մարզական խաղերը անց են կացվել 6 մարզաձևերից (վոլեյբոլ, հնգամարտ, ուժային եռամարտ, հրաձգություն, բասկետբոլ և ֆուտզալ), որին մասնակցել են շուրջ 3.000 մարդ:

«ՀՀ մարզերի, Երևան քաղաքի և ԼՂՀ հանրակրթական դպրոցների 1-3-րդ, և 4-7-րդ և 8-12-րդ դասարանների աշակերտների սպարտակիադայի անցկացում» ծրագրերը անց են կացվել 3 փուլով, որոնց մասնակցել են 1-3 և 4-7 դասարանների 13.000 աշակերտ և 8-12 դասարանների շուրջ 30.000 աշակերտ:

«Շախմատիստների պատրաստման ծառայություններ» ծրագիրն իրականացվում է «Հայաստանի շախմատի ակադեմիա» հիմնադրամի միջոցով, որը հիմնադրվել է 2002 թվականին:

Անցած տարիների ընթացքում հիմնադրամը պատշաճ կերպով իրականացրել է իր առջև դրված ծրագրային նպատակները և մեծ ներդրում ունի շախմատի զարգացման գործընթացում:

Մասնավորապես. ակադեմիայի կողմից կազմակերպվել են մի շարք շախմատային մրցաշարեր և հավաքներ: Մրցաշարերից առավել աչքի են ընկել Տիգրան Պետրոսյանի 75-ամյակին նվիրված «*Ղարաբաղ 2004*» միջազգային հուշամրցաշարը և աշխարհում նախադեպը չունեցող ինտերնետային թիմային միջազգային մրցաշարը, որոնք միջազգային հանրությանը ներկայացրեցին Հայաստանի շախմատային աշխարհը մի նոր, առավել բարենպաստ տեսանկյունից:

Մրցաշարերի շարքը լրացրել են «*Ղարաբաղ 2005*», ամենամյա դարձած «*Սևանա Լիճ*» (2005-2017թթ.) և մանկապատանեկան «*Ջերմուկ*» (2006-2017թթ.) միջազգային մրցաշարերը, Կարեն Ասրյանի անվան միջազգային մրցաշարը, ինչպես նաև ՄԱԿ-ի գավաթ մանկապատանեկան մրցաշարը (2005-2008թթ.):

Բացի վերը նշվածից, հիմնադրամի ջանքերի շնորհիվ Եվրոպայի առաջնություններում ակադեմիայի սաները յոթ անգամ դարձել են չեմպիոն (մինչև 10, 12, 16 և 18 տարեկանների խմբերում), վեց անգամ՝ փոխչեմպիոն (մինչև 12 և 16 տարեկանների խմբերում), չորս անգամ՝ բրոնզե մեդալակիր, ինչպես նաև աշխարհի առաջնություններում ակադեմիան տվել է երկու չեմպիոն, երեք փոխչեմպիոն և երեք բրոնզե մեդալակիր:

Մինչև 16 տարեկանների Համաշխարհային օլիմպիադայում Հայաստանի թիմը, որի անդամներից երեքը ակադեմիայի սաներն էին, 2010 թվականին դարձել է չեմպիոն, իսկ 2011 թվականին՝ գրավել երրորդ տեղը:

Միջազգային այլ մրցաշարերում ակադեմիայի սաները նվաճել են ավելի քան 50 մրցանակային տեղեր: Հայաստանի շախմատի ակադեմիա հիմնադրամի կողմից պատրաստվել է ութ միջազգային գրոսմայստեր, վեց միջազգային վարպետ, չորս ՖԻԴԵ-ի վարպետ, երեք ՖԻԴԵ-ի մարզիչ և մեկ միջազգային կարգի մրցավար: Մի քանի սան արդեն լրացրել են գրոսմայստերի և միջազգային վարպետի առաջին, երկրորդ նորմերը:

2016-2017 թվականներին Հայաստանի շախմատային ակադեմիան իրականացրել է յուրաքանչյուր տարի թվով 1000 երեխաների անվճար ուսուցում Երևանում և մարզերում, ինչպես նաև կազմակերպել է մրցաշարեր և վերապատրաստել մարզիչների:

«Շախմատիստների պատրաստման ծառայություններ» ՀՀ պետական բյուջեից 2016-2017 թվականներին հատկացվել է 127.6 և 127.9 մլն դրամ, 2018 թվականին նախատեսվում է հատկացնել 121.2 մլն դրամ:

10.3.1.3. Հիմնական խնդիրները

Մեծ նվաճումների սպորտում հիմնական խնդիրներն են.

- ✧ սպորտի բարձրագույն նվաճումների ապահովման ուղղությամբ քաղաքականության մշակում,

- ✧ սպորտի զարգացման նպատակային ծրագրերի մշակում և իրագործում,

- ✧ օլիմպիական շարժման զարգացում, Հայաստանի ազգային օլիմպիական կոմիտեի և մարզական ֆեդերացիաների գործունեությանն աջակցում,

- ✧ պարաօլիմպիկ խաղերին, աշխարհի և Եվրոպայի առաջնություններին հաշմանդամների մասնակցությանը, ինչպես նաև հաշմանդամների շրջանում ֆիզկուլտուրային և մարզական ծրագրերի իրականացմանն աջակցում,

- ✧ միջազգային, այդ թվում՝ սփյուռքի հետ կապերի ամրապնդում,

- ✧ միջպետական մարզական հարաբերությունների զարգացում:

Մասսայական սպորտում հիմնական խնդիրներն են.

- ✧ տարածքային կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինների աշխատանքների ակտիվացում սպորտի ոլորտում,

- ✧ մարզական ներուժի օգտագործում, մարզական միջոցառումներում գյուղական երիտասարդության ներգրավում,

- ✧ սպորտով զբաղվելու նպատակով համապատասխան պայմանների ստեղծում հասարակության հաշմանդամ մարզիկների համար,

- ✧ առողջ ապրելակերպը կենցաղ ներմուծելու նպատակով ԶԼՄ-ների հնարավորինս լայն օգտագործում, հատկապես՝ հեռուստաընկերությունների:

- ✧ ՀՀ տարածքում շախմատի զարգացում, տաղանդավոր երեխաների բացահայտում և կրթում, Հայաստանի Հանրապետությունում և Լեռնային Ղարաբաղում շախմատի մասսայականացում:

10.3.2. ՈԼՈՐՏԻ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ ԵՎ ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՄԺԾԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ

10.3.2.1. Նպատակները

Հանգստի և սպորտի ոլորտի հիմնական նպատակներն են.

- ♦ Բարձրակարգ մարզիկների պատրաստումը, միջազգային մրցասպարեզներում Հայաստանի Հանրապետության հավաքական թիմերի և մարզիկների մասնակցության ապահովումը:

- ♦ Բնակչության առողջության ամրապնդումը, անհատի ներդաշնակ զարգացումը, աշխատունակության բարձրացումն ու երկարակեցության ապահովումը:

- ♦ Տարիքային և սոցիալական տարբեր խմբերի անձանց համար ֆիզիկական դաստիարակության անընդհատությունը և ֆիզիկական կուլտուրայով և սպորտով զբաղվելու մատչելիությունը:

- ♦ Հայրենիքի պաշտպանությանը պատրաստ երիտասարդության ֆիզիկական պատրաստականության ապահովումը:

- ♦ Հանրապետությունում ձևավորված շախմատային ավանդույթների սերնդեսերունդ փոխանցումը և ազգի շախմատային ներուժն ի շահ երկրի օգտագործումը:

10.3.2.2. Գերակայությունները

ՀՀ 2019-2021 թվականների միջնաժամկետ ծախսային ծրագրով հանգստի և սպորտի ոլորտի հիմնական գերակայությունների համար հիմք են հանդիսանում՝ «Ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի մասին», «Մանկապատանեկան սպորտի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքները, ՀՀ կառավարության ծրագիրը: Հիմնական գերակայություններն են.

Մեծ նվաճումների սպորտ

- Օլիմպիական խաղերին, աշխարհի և Եվրոպայի առաջնություններին Հայաստանի Հանրապետության հավաքական թիմերում ընդգրկված մարզիկների նախապատրաստում և մասնակցության ապահովում:

- Հաշմանդամային մարզական հասարակական կազմակերպություններին պետական աջակցության ապահովում:

- Հայաստանի Հանրապետության տարածքում անցկացվող միջազգային պաշտոնական մարզական միջոցառումների կազմակերպման և անցկացման ապահովում:

2019-2021 թվականներին մեծ նվաճումների սպորտում ակնկալվող արդյունքները՝ օլիմպիական խաղերին, ինչպես նաև օլիմպիական փառատոններին, պատանեկան օլիմպիական խաղերին մասնակցության ապահովումն է, վարկանիշային միջազգային մրցումներին, աշխարհի, Եվրոպայի առաջնություններին լավագույն ձևով մասնակցությունն է:

Մասսայական սպորտ

- Բնակչության ֆիզիկական դաստիարակության ապահովում:
- Մասսայական-մարզական միջոցառումների կազմակերպում:
- Ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի ոլորտի իրավական դաշտի կատարելագործում:
- Տաղանդաշատ շախմատիստների բացահայտում և անվճար ուսուցում:

10.3.3. ՈԼՈՐՏՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԵԼԻՔ ԾԱԽՍԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԸ

ՀՀ 2019-2021 թվականների միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրով հանգստի և սպորտի ոլորտին (առանց պետական կառավարման ապարատի պահպանման ծախսերի) նախատեսվում է ուղղել 2019-2021 թվականներին, յուրաքանչյուր տարի՝ **1,949.3** մլն դրամ (ՀՀ 2018-2020

թվականների պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրով 2019-2020 թվականներին նախատեսվել էին ծախսեր յուրաքանչյուր տարի՝ 1,891.6 մլն դրամ):

Ծախսերը 2019 թվականին 2018 թվականի հաստատվածի նկատմամբ նվազել են՝ 26.0 %-ով:

ՀՀ 2019-2021 թվականների միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրով հանգստի և սպորտի ոլորտի պետական ծախսերի տեսակարար կշիռը ՀՆԱ-ում կկազմի 2019-2020 թվականներին՝ 0.03%, 2021 թվականին՝ 0.02%:

2019-2021 թվականների միջնաժամկետ հատվածում հատկացումների նվազումը 2019 թվականին պայմանավորված է «ՀՀ Վայոց ձորի մարզի Զերմուկ համայնքում տարածքային զարգացման աճի բևեռի ձևավորում» ծրագրի ավարտմամբ:

10.4. ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏ

10.4.1. ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

10.4.1.1. Ոլորտի ընդհանուր նկարագիրը

Համաձայն Հայաստանի Հանրապետության ազգային վիճակագրական ծառայության տվյալների՝ երիտասարդների թիվը (ըստ ՀՀ կառավարության 2014 թվականի դեկտեմբերի 25-ի N 54 արձանագրային որոշման 33-րդ կետով հավանության արժանացած «Հայաստանի Հանրապետության երիտասարդական պետական քաղաքականության» հայեցակարգի՝ երիտասարդական պետական քաղաքականության սուբյեկտ են հանդիսանում 16-30 տարեկան ՀՀ քաղաքացիները) 2017 թվականի տարեսկզբի դրությամբ կազմել է ամբողջ բնակչության շուրջ 22.0 %-ը:

Երիտասարդական ոլորտի համար ՀՀ պետական բյուջեից հատկացումները հիմնականում ուղղվում են Երևանում և մարզերում երիտասարդական ծրագրերի, ինչպես նաև «Արի տուն» ծրագրի իրականացմանը, երիտասարդ ընտանիքներին աջակցմանը:

Երիտասարդական ոլորտի շահառուներն են՝ Հայաստանի Հանրապետության երիտասարդները և երիտասարդ ընտանիքները, Հայաստանի Հանրապետությունում գործող երիտասարդական հասարակական կազմակերպությունները, Լեռնային Ղարաբաղի և սփյուռքահայ երիտասարդները:

10.4.1.2. Վերջին տարիների ոլորտի զարգացման միտումները

Վերջին տարիներին իրականացված երիտասարդական ծրագրերն ուղղված են ոլորտի կառավարման ապակենտրոնացմանը դեպի հասարակական սեկտոր, երիտասարդական քաղաքականության ինստիտուցիոնալ զարգացմանը, կառավարման համակարգի աշխատանքների թափանցիկության ապահովմանը և երիտասարդության համար իրականացվող ծրագրե-

րում երիտասարդների մասնակցության գործընթացի ակտիվացմանը, ինչպես նաև ծրագրերի իրականացման արդյունավետության բարձրացմանը:

Իրականացված, հատկապես ռազմավարական նշանակություն ունեցող ծրագրերում, ընդգրկված են եղել տարբեր պետական կառավարման մարմինների, հասարակական և միջազգային կազմակերպությունների ներկայացուցիչներ:

2016-2017 թվականներին իրականացվել են ինչպես ամենամյա դարձած, այնպես էլ մի շարք նոր միջոցառումներ մասնավորապես՝

«Երիտասարդական հեռուստահաղորդաշարերի, ֆիլմերի, սոցիալական տեսահոլովակների պատրաստում և հեռարձակում» ծրագրի շրջանակներում իրականացվել են «Հայաստանի Հանրապետության երիտասարդական մայրաքաղաք մրցույթի հռչակման մասին տեսահոլովակի պատրաստում և հեռարձակում», «Երիտասարդական նորարարարական հեռուստահաղորդաշար» միջոցառումները:

«Միջազգային երիտասարդական համագործակցության զարգացմանն ուղղված միջոցառումների մշակում, կազմակերպում և իրականացում» ծրագրի շրջանակներում իրականացվել են՝ Եվրոպայի խորհրդի «Երիտասարդական քարտի միջոցով երիտասարդության շարժունակություն» ընդլայնված մասնակի համաձայնագրին Հայաստանի Հանրապետության անդամակցում», «Ճանաչողական և համագործակցության այց Հայաստան և Արցախ», «Տեղեկատվական և խարհրդատվական աջակցություն վիրահայ երիտասարդներին. երիտասարդական համագործակցության զարգացում», «Երիտասարդական աշխատողի վերապատրաստում», «Հայ-ռուսական երիտասարդական երրորդ համաժողով», «Էրազմուս+երիտասարդություն» տեղեկատվական հանդիպում» միջոցառումները:

«Հայաստանի Հանրապետությունում գործող երիտասարդական հասարակական կազմակերպությունների գործունեության և հասարակական կյանքին երիտասարդության մասնակցության խթանմանն ուղղված ծրագրեր»-ի շրջանակներում առցանց դրամաշնորհային համակարգի միջոցով հասարակական կազմակերպություններին տրամադրվել է համապատասխանաբար՝ 65 դրամաշնորհ, իրականացվել է «Դասընթաց մարզային երիտասարդական հասարակական կազմակերպությունների և երիտասարդների համար», «Առցանց համակարգով ներկայացված դրամաշնորհային ծրագրերի փորձագիտական քննություն իրականացնող փորձագետների վերապատրաստում» միջոցառումները:

«ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ-ի, սեռավարակների, թմրամոլության կանխարգելման նպատակով երիտասարդների իրազեկության բարձրացմանն ուղղված կրթական-տեղեկատվական միջոցառումների մշակում և իրականացում, նյութերի հրատարակում» ծրագրի շրջանակներում Հայաստանի Հանրապետության մարզերում կազմակերպվել է սեմինար-դասընթացներ «ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ-ի,

թմրամիջոցների, ակլոհոլի, ծխախոտի օգտագործման դեմ պայքարի վերաբերյալ երիտասարդների իրազեկության մակարդակի բարձրացում» թեմայով:

«Երիտասարդության շրջանում ռազմահայրենասիրական դաստիարակության բարձրացմանն ուղղված ծրագրերի մշակում և իրականացում, աջակցություն Լեռնային Ղարաբաղի պետական երիտասարդական քաղաքականությանը և հասարակական կազմակերպություններին» ծրագրի շրջանակներում իրականացվել են հետևյալ միջոցառումները՝ «Մեթոդական աջակցություն Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության հասարակական կազմակերպություններին և երիտասարդներին», «Մերօրյա հերոսները» միջոցառումները:

«Համահայկական, հանրապետական և միջազգային երիտասարդական միջոցառումների (փառատոներ, համաժողովներ, գիտաժողովներ, սեմինարներ, մրցույթներ, կրթական, հոգևոր-մշակութային, սպորտային) կազմակերպում» ծրագրի շրջանակներում իրականացվել են՝ «Երիտասարդական աշխատող, երիտասարդական աշխատանք», «Ճանաչողական և համագործակցության այց Հայաստան», «Երիտասարդական մրցանակաբաշխություն» միջոցառումները և այլն :

Երիտասարդական ծրագրերի իրականացման նպատակով 2016-2017 թվականներին ՀՀ պետական բյուջեից հատկացվել է՝ համապատասխանաբար 252.2 և 257.0 մլն դրամ, 2018 թվականին նախատեսվում է հատկացնել 257.8 մլն դրամ:

2016-2017 թվականներին իրականացվել են նաև թրաֆիքինգի դեմ պայքարի միջոցառումներ՝ «Հայաստանի Հանրապետության 2017 թվականի երիտասարդական մայրաքաղաք Չարենցավանի երիտասարդների գիտելիքների մրցարշավ ընդդեմ թրաֆիքինգի», «www.antitrafficking.am» կայքի պահպանում և թարմացում» միջոցառումները:

Թրաֆիքինգի դեմ պայքարի միջոցառումների իրականացման նպատակով ՀՀ պետական բյուջեից 2016-2017 թվականներին հատկացվել է և 2018 թվականին նախատեսվում է հատկացնել յուրաքանչյուր տարի 8.0 մլն դրամ:

Սփյուռքի երիտասարդության համար կազմակերպվող «Արի տուն» ծրագիրը մեկնարկել է 2009 թվականին:

2016-2017 թվականներին «Արի տուն» ծրագրի շրջանակներում Հայաստան է այցելել շուրջ 1.000 երիտասարդ:

Ընդհանուր առմամբ, 2009-2016 թվականների ընթացքում ծրագրին մասնակցել է 6.602 երիտասարդ՝ 54 երկրից:

Ծրագրի հիմնական նպատակն է՝ Հայաստան-հայրենիքն աշխարհասփյուռ հայ երիտասարդների համար ճանաչելի դարձնելը, սփյուռքահայ երիտասարդ սերնդին հայ ժողովրդի սովորությունների ու ավանդույթների, հայ ընտանիքի և հայ մարդու կերպարի առանձնա-

հատկությունները ներկայացնելը ու սփյուռքահայ երիտասարդության մեջ ազգային ինքնության և արմատների ճանաչողության, սփյուռքահայ երիտասարդի ազգային գիտակցության ձևավորման հնարավորությունների ընդլայնումը:

Ծրագիրը նախատեսված է 13-18 տարեկան սփյուռքահայ երիտասարդների համար:

«Արի տուն» ծրագրի շրջանակներում սփյուռքի երիտասարդության ճանաչողական այցելություններ Հայաստան» ծրագրի իրականացման համար ՀՀ պետական բյուջեից 2016-2017 թվականներին հատկացվել է և 2018 թվականին նախատեսվում է հատկացնել յուրաքանչյուր տարի 92.0 մլն դրամ:

«Երիտասարդ ընտանիքին՝ մատչելի բնակարան» պետական նպատակային ծրագիրը հաստատվել է ՀՀ կառավարության 2010 թվականի հունվարի 29-ի N 98-Ն որոշմամբ, որի մեջ ՀՀ կառավարության 2016 թվականի մարտի 17-ի N 303-Ն որոշմամբ կատարվել են մի շարք փոփոխություններ, մասնավորապես՝ երիտասարդ ամուսինների գումարային տարիքի առավելագույն շեմը սահմանվել է 65 տարեկան՝ նախկինում 60-ի փոխարեն, ինչպես նաև ծրագրում ընդգրկվել է երեխա ունեցող երիտասարդ միայնակ ծնողը, ձեռքբերվող բնակարանի առավելագույն արժեքը սահմանվել է 25.0 մլն դրամ՝ նախկինում 16 մլն դրամի փոխարեն, իսկ տրամադրվող վարկի առավելագույն չափը՝ 17.5 մլն դրամ նախկինում 11.2 մլն դրամի փոխարեն:

Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է երիտասարդ ընտանիքներին տրամադրել հիփոթեքային վարկ առնվազն 10 տարի ժամկետով, 10.5-11 տոկոսով: Պետությունը համաֆինանսավորում է տրամադրված վարկերի տոկոսագումարները Երևանում՝ 2, իսկ ՀՀ մարզերում՝ 4 տոկոսով:

Ծրագրի շրջանակներում 2016-2017 թվականներին սուբսիդավորում ստացող վարկառուների քանակը կազմել է համապատասխանաբար՝ 2.095 և 2.593 վարկառու: 2018 թվականին վարկառուների քանակը կանխատեսվում է 3.830 վարկառու:

«Երիտասարդ ընտանիքին՝ մատչելի բնակարան» պետական նպատակային ծրագրի համաֆինանսավորում» ծրագրի իրականացման համար ՀՀ պետական բյուջեից 2016-2017 թվականներին հատկացվել է համապատասխանաբար՝ 392.3 և 450.4 մլն դրամ, 2018 թվականին նախատեսվում է հատկացնել 663.9 մլն դրամ:

10.4.1.3. Հիմնական խնդիրները

Երիտասարդության ոլորտում առաջնահերթ խնդիրներն են՝

✧ երիտասարդների քաղաքացիական, սոցիալ-քաղաքական, սոցիալ-տնտեսական, մշակութային և թվային մասնակցության մակարդակի բարձրացում,

✧ երիտասարդության զբաղվածության և սոցիալ-տնտեսական հիմնախնդիրների լուծման համար անհրաժեշտ մեխանիզմների մշակում,

✧ Երիտասարդական աշխատանքի կայացում և հետագա զարգացում,

✧ Երիտասարդների առողջ ապրելակերպի խթանում, հոգևոր-մշակութային արժեքների պահպանում և զարգացում, ռազմահայրենասիրական դաստիարակություն,

✧ ազգային և միջազգային մակարդակներում երիտասարդական համագործակցության, միջմշակութային երկխոսության և երիտասարդների շարժունության խրախուսում, երիտասարդների ներքին և արտաքին միգրացիոն գործընթացների կանխմանն ուղղված միջոցառումների իրականացում,

✧ Սիյուռքի և Հայաստանի երիտասարդության միջև կապերի ամրապնդում,

✧ հիպոթեքային վարկավորման միջոցով երիտասարդ ընտանիքներին մատչելի բնակարանով ապահովումը:

10.4.2. ՈԼՈՐՏԻ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ ԵՎ ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՄԺԾԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ

10.4.2.1.Նպատակները

Երիտասարդության ոլորտում քաղաքականությունն ուղղված է հիմնական նպատակի իրականացմանը՝ ստեղծել սոցիալ-տնտեսական, իրավաքաղաքական, հոգևոր-մշակութային պայմաններ երիտասարդների ներուժի իրացման, զարգացման, մասնակցության խթանման համար՝ ուղղված Հայաստանի Հանրապետության զարգացմանը և հզորացմանը, ազգային անվտանգության ամրապնդմանը:

10.4.2.2.Գերակայությունները

Հայաստանի Հանրապետության երիտասարդության ոլորտի 2019-2021 թվականների գերակայությունները բխում են ՀՀ կառավարության ծրագրից, ՀՀ կառավարության 2014 թվականի դեկտեմբերի 25-ի N 54 արձանագրային որոշմամբ հաստատված Երիտասարդական պետական քաղաքականության հայեցակարգից: Ոլորտի գերակա ուղղություններն են.

- Հասարակական կյանքին երիտասարդների ակտիվ մասնակցությունը:
- Երիտասարդության սոցիալ-տնտեսական վիճակի բարելավումը և զբաղվածության հնարավորությունների մեծացումը:
- Երիտասարդության շրջանում առողջ ապրելակերպի խթանումը:
- Պետական երիտասարդական քաղաքականության իրականացման համակարգվածության մակարդակի և երիտասարդության շրջանում հոգևոր-մշակութային, հայրենասիրական դաստիարակության խթանումը:
- Մարզային, համահայկական և միջազգային նշանակության երիտասարդական միջոցառումների կազմակերպումը:

- Հայաստան-Սփյուռք գործակցության զարգացումը, հայապահպանությունը, ուժացման կանխումը:

- Բնակարանային խնդիրների հաղթահարման հարցում երիտասարդ ընտանիքներին աջակցությունը:

- Երիտասարդական ծրագրերի շրջանակներում թրաֆիքինգի դեմ պայքարի միջոցառումների իրականացումը:

10.4.3. ՈԼՈՐՏՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԵԼԻՔ ԾԱԽՍԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԸ

2019-2021 թվականների միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրով երիտասարդության ոլորտին նախատեսվում է ուղղել յուրաքանչյուր տարի՝ **1,032.9** մլն դրամ (*ՀՀ 2018-2020 թվականների պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրով 2019-2020 թվականներին նախատեսվել էին համապարասխանաբար 922.4 և 977.7 մլն դրամ*):

Ծախսերը պահպանվել են 2018 թվականին երիտասարդության ոլորտի համար նախատեսված ծախսերի մակարդակի չափով:

ԳԼՈՒԽ 11. ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ

11.1 ՈԼՈՐՏԻ ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

11.1.1 Ոլորտի ընդհանուր նկարագիրը

Հայաստանի Հանրապետության տնտեսության կարևորագույն ոլորտներից մեկը՝ գյուղատնտեսությունը, 2011-2017 թվականների միջին տվյալներով ապահովել է երկրի համախառն ներքին արդյունքի շուրջ 17.6%-ը: 2017 թվականին գյուղատնտեսության հաշվին ապահովվել է երկրի համախառն ներքին արդյունքի 14.9%-ը: Ներկայումս ագրոպարենային ոլորտում ձևավորվել է շուկայական հարաբերություններով կարգավորվող ազատական տնտեսական համակարգ, որը ներառում է շուրջ 320 հազար գյուղացիական տնտեսություն, գյուղատնտեսության սպասարկման, գյուղմթերքների իրացման ու վերամշակման բազմաթիվ մասնավոր ընկերություններ:

Հանրապետության գյուղատնտեսության համախառն արտադրանքի բացարձակ գերակշռող մասը՝ 96.8 %-ը բաժին է ընկնում բնակչության տնտեսություններին (գյուղացիական տնտեսություններին):

Աղյուսակ 11.1

ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարության իրավասության ներքո մատուցվող ծառայությունների շրջանակի նկարագրության ամփոփ աղյուսակ		
Ծառայությունների շրջանակի նկարագրություն	Շահառուների շրջանակի նկարագրություն	Պետական հատվածի կողմից մատուցվող ծառայությունների գծով ծախսերի փոխհատուցման ծավալը
1. Սերմերի որակի ստուգման և պետական սորտափորձարկման միջոցառումներ	ՀՀ տարածքի տվյալ արտադրության ոլորտում գործող 10-ից ավելի աշխատողներ ունեցող տնտեսվարող սուբյեկտներ	Ամբողջությամբ
2. Բույսերի պաշտպանության միջոցառումներ	Հանրապետության բոլոր մարզերի հողօգտագործողներ, տնտեսվարող սուբյեկտներ	Ամբողջությամբ
3. Հողերի ագրոքիմիական հետազոտության և բերրիության բարձրացման միջոցառումներ	ՀՀ հողօգտագործողներ	Ամբողջությամբ
4. Գյուղատնտեսական կենդանիների հակաանասնահամաճարակային կանխարգելիչ միջոցառումների իրականացում	Հանրապետության անասնատերեր	Ամբողջությամբ
5. Գյուղական խորհրդատվական ծառայությունների մատուցում	Գյուղացիական տնտեսություն վարողներ /ԳՏ/, վերամշակողներ,	Ամբողջությամբ

	այլ տնտեսվարողներ	
6. Դաշտային հետազոտությունների միջոցով հանրապետությունում բույսերի վնասակար օրգանիզմների տարածման արեալների ու վնասակարության տնտեսական շեմերի ճշտում, կանխատեսում, պայքարի ճիշտ ժամկետների ահազանգում և մասնագիտական աջակցություն	ՀՀ մարզերի հողօգտագործողներ	Ամբողջությամբ
7. Գյուղատնտեսության ոլորտին տրամադրվող վարկերի տոկոսադրույքների սուբսիդավորում	Բոլոր համայնքների գյուղատնտեսությունում տնտեսավարողներ	Մասնակի
8. Հայաստանի Հանրապետությունում գյուղատնտեսական տեխնիկայի ֆինանսական վարձակալության՝ լիզինգի տոկոսադրույքի սուբսիդավորում	Բոլոր համայնքների գյուղատնտեսությունում տնտեսավարողներ	Մասնակի
9. Գյուղատնտեսական հումքի մթերումների նպատակով ագրովերամշակման ոլորտին տրամադրվող վարկերի տոկոսադրույքների սուբսիդավորում	ՀՀ տարածքում գործող վերամշակման նպատակով պտղաբանջարեղենի և խաղողի մթերումներ (գնումներ) իրականացնող իրավաբանական անձինք	Մասնակի
10. Հայաստանի Հանրապետության գյուղատնտեսությունում հակակարկտային ցանցերի ներդրման նպատակային վարկերի տոկոսադրույքի սուբսիդավորում	Բոլոր համայնքների գյուղատնտեսությունում տնտեսավարողներ	Մասնակի
11. Գյուղատնտեսության ոլորտում ապահովագրական համակարգի ներդրման փորձնական ծրագրի իրականացման պետական աջակցություն	Հանրապետության մեկ մարզի կամ մարզի որոշ տարածաշրջանների գյուղատնտեսությունում տնտեսավարողներ	Մասնակի
12. Գինեգործության և խաղողագործության ոլորտների զարգացում, գինու արտադրանքի որակի բարելավում, հայկական գինու ճանաչելիության բարձրացում, արտահանման խթանում, վաճառքների ավելացում	Ծրագրից օգտվող տնտեսավարող սուբյեկտներ	Ամբողջությամբ
13. Հայաստանի Հանրապետությունում ժամանակակից տեխնոլոգիաներով մշակվող ինտենսիվ պտղատու և հատապտղատու այգիների հիմնման համար վարկային տոկոսադրույքների սուբսիդավորում	ՀՀ տարածքում ժամանակակից տեխնոլոգիաներով հագեցած, 0.5-ից մինչև 10 հեկտար ինտենսիվ պտղատու և 0.2-5 հեկտար հատապտղատու այգեհիմնում կատարող տնտեսավարողներ	Մասնակի
14. Ծրագրի շահառու սերմնաբուծական տնտեսություններին ու գիտական կենտրոններին հացահատիկային և հատիկալնդեղեն մշակաբույսերի էլիտային սերմացուի տրամադրում,	ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարության ենթակայության գիտական կենտրոններ ու տարբեր մարզերի սերմ արտադրող	Ամբողջությամբ

արտադրված առաջին վերարտադրության սերմացուի ընդհանուր ծավալների շուրջ 40-50% -ի չափով գնում	մասնագիտացված ֆերմերային տնտեսություններ	
15. Տեղական սերմարտադրողներից և արտասահմանից աշնանացան ցորենի սերմացուների ձեռքբերման ծրագիր	ՀՀ հողօգտագործողներ և կոոպերատիվներ	Մասնակի
16. Ոռոգման արդիական համակարգերի ներդրման համար տրամադրվող վարկերի տոկոսադրույքների սուբսիդավորում	Գյուղատնտեսական մշակաբույսերի մշակությամբ զբաղվող գյուղացիական տնտեսություններ	Մասնակի
17. Հայաստանի Հանրապետության ագրոպարենային ոլորտի սարքավորումների ֆինանսական վարձակալության՝ լիզինգի պետական աջակցություն	Հանրապետության ագրոպարենային ոլորտի տնտեսավարողներ	Մասնակի
18. ՀՀ-ում խաղողի ֆիլոքսերադիմացկուն տնկանյութի արտադրություն և նոր այգիների հիմնում	ՀՀ-ում խաղողի մշակությամբ զբաղվող տնտեսություններ, նոր այգետնկումներ իրականացնող ներդրողներ, գիտաուսումնական հաստատություններ, վերամշակող ընկերություններ	Ամբողջությամբ
19. Գյուղատնտեսությամբ զբաղվողներին ուղղակի աջակցության տրամադրում	ՀՀ լեռնային, բարձրլեռնային և սահմանամերձ համայնքների հողօգտագործողներ	Ամբողջությամբ
20. Անասնաբուծության զարգացում	Տավարաբուծությամբ զբաղվող տնտեսություններ	Մասնակի
21. Անտառային պետական մոնիթորինգի իրականացում	ՀՀ ազգաբնակչություն	Ամբողջությամբ

11.1.2 Վերջին երկու տարիներին ոլորտի զարգացման միտումները

Ելնելով ոլորտի առանձնահատկություններից և երկրի պարենային անվտանգության խնդիրներից՝ 2017 թվականին շարունակվել է գյուղատնտեսության պետական աջակցության քաղաքականությունը՝ ուղղված ագրարային ոլորտում իրավական հիմքի կատարելագործմանը, ոլորտում օգտագործվող կարևորագույն ռեսուրսների մատչելիության բարձրացմանը, գյուղատնտեսությունում տնտեսավարողների համար գործունեության և ներդրումների բարենպաստ պայմանների ապահովմանն ու անտառային տնտեսության զարգացմանը:

Իրականացված պետական քաղաքականության և գյուղատնտեսությունում տնտեսավարողների ջանքերով 2011, 2012, 2013, 2014 և 2015 թվականներին գյուղատնտեսությունում գրանցվել են էական դրական տեղաշարժեր: Համախառն արտադրանքի աճը 2011 թվականին կազմել է 13.9%, 2012 թվականին՝ 9.5 %, 2013 թվականին՝ 7.1%, 2014 թվականին՝ 6.3 %, իսկ 2015 թվականին՝ 8.4 % : 2016 թվականին գրանցվել է գյուղատնտեսության համախառն

արտադրանքի կրճատում 3.8 %-ով, ընդ որում բուսաբուծության ճյուղում այն կրճատվել է 10.6 %-ով, իսկ անասնաբուծության ճյուղում գրանցվել է աճ 5.5 %-ով: 2017թ. ընդհանուր վերցրած գյուղատնտեսությունում նույնպես գրանցվել է տնտեսական անկում 3,0 %-ով, ընդ որում բուսաբուծությունում գրանցվել է 7,2 % նվազում, իսկ անասնաբուծությունում 2,2 % աճ: Համախառն արտադրանքի նվազումը հիմնականում պայմանավորված է անբարենպաստ բնակլիմայական գործոնով: Նշվածի հետ մեկտեղ 2017թ. պտղի և հատապտղի ու խաղողի արտադրության ծավալները գերազանցել են նախորդ տարվա ցուցանիշը, համապատասխանաբար՝ 49,1 և 17,4 %:

Վերջին տարիներին ծրագրավորված աջակցություն է ցուցաբերվել տնտեսավարող սուբյեկտներին բույսերի պաշտպանության, անասնաբուժական հակահամաճարակային միջոցառումների, ինչպես նաև բարձրորակ սերմերի, տոհմային և մթերատու բարձր հատկանիշներ ունեցող կենդանիների մատակարարման, հանքային պարարտանյութերի, դիզելային վառելանյութի, վարկերի մատչելիության բարձրացման, գյուղատնտեսական տեխնիկայի լիզինգի և այլ ուղղություններով:

Գյուղատնտեսության համախառն արտադրանքի արժեքը ընթացիկ գներով և համախառն արտադրանքի աճը 2014-2017թթ. համար ներկայացված է աղյուսակ 11.2-ում:

Աղյուսակ 11.2

Գյուղատնտեսության համախառն արտադրանքի արժեքը և նրա աճի տեմպը 2014-2017թթ.

	2014թ.	2015թ.	2016թ.	2017
Գյուղատնտեսության համախառն արտադրանքը /ընթացիկ գներով/ մլրդ դրամ	983.0	945.4	878.5	906.7
Համախառն արտադրանքի աճը նախորդ տարվա նկատմամբ	6.3	8.4	-3.8	-3.0

2017 թվականի տվյալներով գյուղատնտեսության համախառն արտադրանքի 51.7 տոկոսը բաժին է ընկնում բուսաբուծության ճյուղին, իսկ 48.3 տոկոսը անասնապահությանը:

Գյուղատնտեսական մշակաբույսերի տարածքները և համախառն արտադրանքի ցուցանիշները 2014-2017թթ. ներկայացված են 11.3-րդ և 11.4-րդ աղյուսակներում:

Աղյուսակ 11. 3

Գյուղատնտեսական հիմնական մշակաբույսերի ցանքատարածությունները (հազ. հեկտար)

Գյուղատնտեսական դաշտային մշակաբույսերը	2014թ.	2015թ.	2016թ.	2017թ.	2017թ. 2016թ. նկատմամբ տոկոս
Հացահատիկային և հատիկալնդեղեն մշակաբույսեր	185.5	193.1	198.1	155.2	78.3
Կարտոֆիլ	30.0	27.8	28.9	25.3	87.5
Բանջարեղեն	26.4	28.4	30.2	28.3	93.7
Բոստանային մշակաբույսեր	5.8	6.8	7.3	6.8	93.2
Կերային մշակաբույսեր	73.3	78.2	85.6	74.1	86.6
Տեխնիկական մշակաբույսեր	3.2	3.1	3.2	2.5	78.1
Ընդամենը	324.4	337.5	353.4	294.0	83.2

Աղյուսակ 11.4

Գյուղատնտեսական հիմնական մշակաբույսերի արտադրության ծավալները (հազ. տոննա)

Բուսաբուծական հիմնական մթերքները	2014թ.	2015թ.	2016թ.	2017.	2017թ. 2016թ. նկատմամբ %
Հացահատիկային և հատիկալնդեղենային մշակաբույսեր	580.1	601.5	604.2	302.4	50.0
Կարտոֆիլ	696.1	607.7	606.3	547.4	90.3
Բանջարեղեն	954.6	1007.6	968.6	861.0	88.9
Բոստանային մշակաբույսեր	245.8	286.8	236.1	215.8	91.4
Պտուղ	291.0	377.1	242.6	361.6	149.1
Խաղող	261.3	309.2	178.8	209.9	117.4

Վերջին տարիներին նկատելիորեն բարձրացել է այգիների ինտենսիվացման մակարդակը: Դա պայմանավորված է նաև խաղողի և պտղի իրացման հիմնախնդրի որոշակի մեղմացմամբ, մասնավորապես արտահանման ծավալների ավելացմամբ:

2016-2017 թվականներին աճ է գրանցվել հիմնականում անասնապահական հիմնական մթերքների արտադրության բնագավառում:

Գյուղատնտեսական հիմնական կենդանիների գլխաքանակի փոփոխությունը 2014-2017թթ. ներկայացված է 11.5-րդ աղյուսակում:

Գյուղատնտեսական կենդանիների գլխաքանակը (տարեվերջի դրությամբ) (հազ. գլուխ)

Գյուղատնտեսական կենդանիներ	2014թ.	2015թ.	2016թ.	2017թ.	2017թ. 2016թ. նկատմամբ %
Խոշոր եղջերավոր անասունների գլխաքանակը	688.5	701.5	655.8	590.6	90.1
այդ թվում՝ կովեր	313.9	318.6	296.0	266.8	90.1
Խոզերի գլխաքանակը	142.4	174.7	175.5	166.8	95.0
Ոչխարների և այծերի գլխաքանակը	745.8	778.1	727.1	660.1	90.8
Թռչունների գլխաքանակը	4145.5	3942.8	3814.2	4406.4	106.3

Անասնապահական հիմնական մթերքներից 2017 թվականին նախորդ տարվա նկատմամբ ավելացել են մսի և կաթի արտադրության ծավալները:

Անասնապահական հիմնական մթերքների արտադրության ծավալները ներկայացված են 11.6-րդ աղյուսակում:

Աղյուսակ 11.6

Անասնապահական հիմնական մթերքների արտադրության ծավալները

Անասնապահական հիմնական մթերքները	Չափի միավորը	2014թ.	2015թ.	2016թ.	2017թ.	2017թ. 2016թ. նկատմամբ %
Միս (կենդանի քաշով)	հազ.տ	163.3	176.1	187.1	192.5	102.9
Կաթ	հազ.տ	700.4	728.6	754.2	758.2	100.5
Ձու	մլն հատ	641.8	659.8	694.6	683	98.3
Բուրդ	տոննա	1477	1571	1641	1420	86.5

Գործող վերամշակող ընկերությունների կայուն գործունեության արդյունքում բարելավվել է գյուղատնտեսական մթերքների իրացման վիճակը: 2017 թվականին հնարավորություն է ստեղծվել գնելու գյուղացիական տնտեսությունների կողմից առաջարկվող պտղի, բանջարեղենի և խաղողի ողջ քանակությունը: 2017 թվականին մթերվել և վերամշակվել է 180.8 հազ.տոննա պտուղ-բանջարեղեն և խաղող, նախորդ տարվա 171.1 հազ. տոննայի դիմաց:

Գյուղատնտեսական հումք արտադրողների և վերամշակող կազմակերպությունների միջև պայմանագրային հարաբերությունների արմատավորման և իրականացված աշխատանքների

շնորհիվ մթերումների դիմաց վճարումները 2017 թվականի ընթացքում իրականացվել է շուրջ 95%-ով:

11.1.3 Հիմնական խնդիրները

Գյուղատնտեսության առջև ծառացած են հետևյալ հիմնական խնդիրները.

- Հայաստանի Հանրապետությունում բույսերի նոր սորտերի արտոնագրման և օգտագործման գործընթացի կանոնակարգումը, սելեկցիոն նվաճումների իրավական պաշտպանության ապահովումը,

- կենդանիների վարակիչ հիվանդությունների ախտորոշումը, սննդամթերքի անվտանգության լաբորատոր փորձաքննության իրականացումը,

- գյուղատնտեսական նշանակության հողատեսքերում վնասակար օրգանիզմներով վարակվածության աստիճանի նվազեցումը, առողջ և բարձր բերքի ստացումը, որը կհանգեցնի գյուղատնտեսական մշակաբույսերի բերքատվության բարձրացմանը,

- ՀՀ տարածքում վարակիչ հիվանդությունների տարածման կանխարգելումը, դրանց օջախների վերացումը, կայուն համաճարակային վիճակի ապահովումը, ՀՀ տարածքը կենդանիների վարակիչ հիվանդությունների ներթափանցումից պաշտպանումը և կենդանական ծագման հումքի ու սննդամթերքի արտադրության, վերամշակման, պահպանման, իրացման, ինչպես նաև ներմուծվող և արտահանվող բեռների անվտանգության ապահովումը,

- գյուղատնտեսական նշանակության հողատեսքերում բուսասանիտարական մոնիտորինգի իրականացումը, կարանտին և առավել վնասակար օրգանիզմների տարածման արեալների ճշտումը, փորձանմուշների փորձաքննությունների միջոցով թաքնված ու նոր օջախների հայտնաբերումը, թունանյութերի լաբորատոր փորձաքննությունների կատարումը,

- գյուղատնտեսական նշանակության հողերի նպատակային և արդյունավետ օգտագործման մակարդակի բարձրացման ապահովումը,

- վարկավորման պահանջարկի և մատչելիության ապահովումը (չնայած վերջին ժամանակահատվածում վարկերի մատչելիության ուղղությամբ որոշակի դրական տեղաշարժերի),

- գյուղատնտեսության տեխնիկական վերազինման նպատակային ծրագրերի իրականացումը, խնդրի վերաբերյալ նոր մոտեցումների և մեխանիզմների կիրառմամբ պետական աջակցության քաղաքականության իրականացումը,

- բարձրարժեք մշակաբույսերով զբաղեցված հողատարածքների ոռոգման հիմնախնդրի լուծման համար ջրախնայողական համակարգերի կիրառման խրախուսումը և այդ համակարգերի աստիճանական ներդրմանը նպաստելը,

- գյուղատնտեսական հումքի մթերումների կազմակերպման նպատակով մատչելի պայմաններով վարկավորումը, գյուղատնտեսական հումք արտադրողների և վերամշակողների միջև պայմանագրային հարաբերությունների հաստատումն ու խորացումը, մթերված հումքի դիմաց ժամանակին վճարումների ապահովումը,

- կարկտահարության հետևանքով գյուղատնտեսությունում տնտեսավարողների կրած զգալի կորուստների կրճատման նպատակով հակակարկտային ցանցերի կիրառումը, դրանց ներդրման նպատակով մատչելի մեխանիզմների մշակումն ու ներդրումը,

- ճյուղի կայուն զարգացման, ներդրումային դաշտի բարելավման և երկրի պարենային անվտանգության մակարդակի բարձրացման համար գյուղատնտեսության ոլորտի ապահովագրական համակարգի աստիճանական ներդրումը,

- խաղողագործության և գինեգործության ոլորտներում վարվող պետական քաղաքականության ու զարգացման ծրագրերի իրականացմանն աջակցելը,

- աշնանացան ցորենի, գարնանացան գարու, հնդկացորենի, ոլոռի, ոսպի և սիսեռի սերմ-նաբուծության ու սերմարտադրության զարգացումը,

- 0.5 -ից 10 հեկտար խաղողի ու ինտենսիվ պտղատու ու 0.2-ից 5 հեկտար հատապտղատու այգիների հիմնման խթանումը,

- Գյուղատնտեսությամբ զբաղվողներին ուղղակի աջակցության տրամադրումը,

- Անասնաբուծության զարգացում,

- Եվրամիությունում ընդունված չափանիշներին համապատասխան Հայաստանում արտադրվող և վերամշակվող կենդանական ծագման մթերքի անվտանգության և որակի ապահովումն ու հսկողությունը,

- Հայաստանի Հանրապետությունում արտադրված կենդանական ծագման մթերքի մեջ մնացորդային նյութերի քանակական հայտնաբերումը:

11.2 ՈԼՈՐՏԻ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ ԵՎ ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ 2019-2021թթ. ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ

11.2.1 Նպատակները

Գյուղատնտեսությունում 2019-2021թվականներին վարվող քաղաքականությունը կնպատակաուղղվի ճյուղի և նրան սպասարկող ոլորտների գործունեության արդյունավետության բարձրացմանը: Գյուղատնտեսության ոլորտի նպատակները բխում են ՀՀ կառավարության տնտեսական քաղաքականության ընդհանուր նպատակներից և ամրագրված են ՀՀ Նախագահի 2011 թվականի ՄԼԿ 91-Ն կարգադրությամբ հաստատված ՀՀ պարենային անվտանգության ապահովման հայեցակարգում, ՀՀ կառավարության 2018 թվականի հունիսի 1-ի

«Հայաստանի Հանրապետության կառավարության ծրագրի մասին» N581-Ա որոշմամբ, ՀՀ կառավարության 2010թ. նոյեմբերի 4-ի «ՀՀ գյուղի և գյուղատնտեսության 2010-2020 թվականների կայուն զարգացման ռազմավարությունը և ՀՀ գյուղի և գյուղատնտեսության 2010-2020 թվականների կայուն զարգացման ռազմավարության կատարումն ապահովող միջոցառումների ցանկը հաստատելու մասին» N1476-Ն, ՀՀ կառավարության 2005 թվականի հուլիսի 21-ի «ՀՀ անտառի ազգային ծրագիրը հաստատելու մասին» N1232-Ն որոշումներով հաստատված ծրագրային փաստաթղթերում:

Գյուղատնտեսության ոլորտում 2019-2021թթ. միջնաժամկետ ծրագրի նպատակներն են.

- օրենսդրական և ենթօրենսդրական դաշտի բարեփոխումներ և կառավարման բարելավում,

- հողերի բերրիության պահպանում և բարձրացում,

- ագրոտեխնիկական կանոններին և նոր տեխնոլոգիաներին համապատասխան գյուղատնտեսության վարում, գյուղացիական տնտեսություններին համապատասխան խորհրդատվական ծառայությունների մատուցման ապահովում,

- գյուղատնտեսության բնագավառում հողօգտագործողներին տարբեր ուղղություններով պետական աջակցության տրամադրում,

- գյուղատնտեսական մշակաբույսերի բարձրորակ բերքի անկորուստ ստացում, բույսերի վնասակար օրգանիզմների բազմացման, զարգացման ու տարածման հետազոտությունների և պայքարի աշխատանքների կազմակերպում, դրանց տարածման շրջանակների նվազեցում,

- գյուղատնտեսական կենդանիների պատվաստում, հանրապետությունում կայուն հակաանասնահամաճարակային ֆոնի ապահովում,

- գինեգործության և խաղողագործության ոլորտների զարգացում, գինու արտադրանքի որակի բարելավում, հայկական գինու ճանաչելիության բարձրացում, արտահանման խթանում, վաճառքների ավելացում,

- տեղական սերմնարտադրության զարգացման խթանում,

- կենդանիների և մարդու համար ընդհանուր վարակիչ հիվանդություններից բնակչության պահպանություն՝ կենդանիների վարակիչ հիվանդությունների կանխարգելիչ պատվաստումներ, ներմուծվող և արտադրվող անվտանգ կենդանական ծագման մթերքներով բնակչության ապահովում, կարանտին օրգանիզմների և կենդանական ծագում ունեցող մթերքի, հումքի և կենդանիների միջոցով հանրապետության տարածք վարակիչ հիվանդությունների ներթափացման կանխարգելում և պարենային ապահովության ու պարենային անվտանգության մակարդակի բարձրացում:

11.2.2 Գերակայությունները

2019-2021թթ. վարվող քաղաքականությունը կնպատակաուղղվի ճյուղի և նրան սպասարկող ոլորտների գործունեության արդյունավետության բարձրացմանը և դրա հիման վրա պայմաններ կստեղծվեն գյուղատնտեսության հետագա զարգացման և ընդլայնված վերարտադրության կազմակերպման, գյուղացիական տնտեսությունների իրական եկամուտների ավելացման, հանրապետության պարենային ապահովության և պարենային անվտանգության մակարդակի բարձրացման, բնակչության աղքատության մակարդակի կրճատման համար:

Նշված քաղաքականության իրականացման համար նախատեսվում է 2019-2021թթ. պետական բյուջեներով ծախսերը նպատակաուղղել հետևյալ գերակա ուղղություններին.

- Անասնաբուժություն և հակահամաճարակային միջոցառումներ (պատվաստուկների ձեռքբերում, պատվաստումների իրականացում, կարանտինային միջոցառումներ),
- Անտառային պետական մոնիտորինգի իրականացում,
- Գյուղատնտեսության ոլորտին տրամադրվող վարկերի (այդ թվում՝ լիզինգի) տոկոսադրույքների սուբսիդավորում,
- Պտղատու և հատապտղատու ինտենսիվ այգիների հիմնման խթանում,
- Գյուղացիական տնտեսություններին անհրաժեշտ խորհրդատվությամբ ապահովում,
- Անասնաբուժասանիտարիայի և բուսասանիտարիայի ոլորտում ծառայությունների մատուցում,
- Հողերի ագրոքիմիական հետազոտություն և բերրիության բարձրացման միջոցառումներ,
- Սերմերի որակի ստուգման և պետական սորտափորձարկման միջոցառումներ,
- Սերմարտադրության խթանում,
- Մենդամթերքի, սննդամթերքի հետ շփվող նյութերի և սննդային հավելումների, կենդանական ծագում ունեցող մթերքի և հումքի արտադրության, վերամշակման, պահման, իրացման բոլոր փուլերում, ինչպես նաև ներմուծման և արտահանման դեպքերում անասնաբուժասանիտարական պահանջների նկատմամբ անվտանգության վերահսկողության իրականացում,
- Մենդամթերքի անվտանգության ոլորտներին վերաբերվող օրենսդրական և նորմատիվային փաստաթղթերի մոտարկումը Եվրամիության պահանջների չափանիշներին և համապատասխանեցումը Եվրասիական Տնտեսական Միության համապատասխան բնագավառների վերաբերյալ օրենսդրությանը,
- «Մենդամթերքի անվտանգության մասին» ՀՀ օրենքի պահանջների պահպանման նկատմամբ վերահսկողության իրականացում,

- Նոր ախտորոշման մեթոդների կիրառման և արդիական սարքավորումների ներդրման միջոցով վարակիչ հիվանդությունների և սննդամթերքի անվտանգության անասնաբուժա-սանիտարական և բուսասանիտարական լաբորատոր հետազոտությունների արդյունավետության, որակի և հավաստիության բարձրացում:

11.3 ՈԼՈՐՏՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԵԼԻՔ ԾԱԽՍԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԸ (ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ)

11.3.1 Գոյություն ունեցող ծախսային ծրագրերը (պարտավորությունները)

Գյուղատնտեսության ոլորտում 2019-2021թթ. նախատեսվում է իրականացնել հետևյալ ծրագրերը.

«Սերմերի որակի ստուգման և պետական սորտավործարկման միջոցառումներ»

Բուսաբուծության կայուն զարգացման տեսակետից կարևորագույն միջոցառումներից մեկը բույսերի նոր սորտերի փորձարկումների և դրանց արդյունքների հիման վրա արտադրության մեջ լավագույն սորտերի ներդրման կազմակերպումն է: Այդ աշխատանքներն ունեն շարունակական բնույթ և համապետական մասշտաբով ապահովում են հայրենական և արտերկրի սելեկցիոն կենտրոնների կողմից բուծված արդյունավետ սորտերի օգտագործման և այդ նվաճումների իրավական պաշտպանության խնդիրների լուծումը:

Նշված ծրագրի իրագործումը հնարավորություն է ընձեռում կանխել գյուղատնտեսական մշակաբույսերի ցանքային ցածր որակ ունեցող սերմերի ու տնկանյութի օգտագործումը և ապահովել կոնդիցիոն սերմերի վերարտադրություն:

Նախատեսվող միջոցառումներն են՝

- սորտային նույնականացման աշխատանքների իրականացում,
- սերմերի խմբաքանակներից նմուշների ընտրություն,
- սերմնանմուշների լաբորատոր փորձարկումների կազմակերպում:

Ծրագրի իրականացման համար 2019-2021թթ. յուրաքանչյուր տարի նախատեսվում է հատկացնել 47.1 մլն դրամ:

«Բույսերի պաշտպանության միջոցառումներ»

Ծրագիրը նախատեսվում է իրականացնել երկու բաղադրիչով.

1. Պայքար մկնանման կրծողների դեմ: Նախատեսվում է գյուղական համայնքներին անհատույց տրամադրել մկնասպան քիմիական միջոց՝ գյուղացիական տնտեսությունների

կողմից մկնանման կրծողների դեմ պայքար կազմակերպելու նպատակով, ինչպես նաև իրականացնել կենտրոնացված կարգով պայքար՝ տրակտորային ցրիչներով:

2. Պայքար մորեխների դեմ: Այս ծառայությունը կիրականացվի գյուղատնտեսական մշակաբույսերի ցանքատարածություններում, խոտհարքներում, արոտներում և այլ հողատեսքերում ինչպես կենտրոնացված կարգով, այնպես էլ գյուղացիական տնտեսությունների միջոցով՝ նրանց անհատույց հատկացնելով համապատասխան բույսերի պաշտպանության միջոցներ:

Նշված Ծրագրի իրականացման համար 2019-2021թթ. յուրաքանչյուր տարի նախատեսվում է հատկացնել 84.7 մլն դրամ:

«Հողերի ագրոքիմիական հետազոտության և բերրիության բարձրացման միջոցառումներ»

Այս Ծրագրի իրականացումն ուղղված է գյուղատնտեսության ոլորտի հողերի բերրիության պահպանման և բարձրացման ընդհանուր նպատակի կատարմանը՝ պարարտանյութերի խնայողաբար, արդյունավետ և էկոլոգիապես անվտանգ օգտագործման միջոցով:

Ծրագրի իրականացման արդյունքում յուրաքանչյուր տարում ակնկալվում է ստանալ հանրապետության 170 համայնքների հողերի սննդատարրերով ապահովվածությունն արտացոլող և պարարտանյութերի պահանջարկի համար ագրոքիմիական քարտեզներ, մշակաբույսերի պարարտացման համար գիտականորեն հիմնավորված և կազմված երաշխավորագրեր:

Նշված արդյունքներին հասնելու համար նախատեսվում է իրականացնել հետևյալ միջոցառումները.

- գյուղատնտեսական նշանակության հողատարածությունների ագրոքիմիական դաշտային հետազոտություններ (հողանմուշների նմուշառում),
- հողանմուշների լաբորատոր փորձաքննություններ և գնահատում,
- ագրոքիմիական քարտեզների կազմում և համայնքներին հանձնում,
- մշակաբույսերի պարարտացման գիտականորեն հիմնավորված երաշխավորագրերի կազմում և համայնքներին հանձնում:

Միջոցառումները կրում են շարունակական բնույթ և յուրաքանչյուր համայնքի համար այն պետք է կատարվի 5 տարին մեկ անգամ՝ հաշվի առնելով, որ հողի բերրիության հիմնական ցուցանիշներ հանդիսացող սննդատարրերի պարունակությունը էական փոփոխություն է կրում այդ ժամանակահատվածում:

Այս ծրագրի իրականացման համար 2019-2021թթ. յուրաքանչյուր տարի նախատեսվում է հատկացնել 79.3 մլն դրամ:

«Գյուղատնտեսական կենդանիների պատվաստում»

Հանրապետությունում կայուն անասնահամաճարակային իրավիճակ ապահովելու, ինչպես նաև կենդանիների և մարդկանց համար ընդհանուր վարակիչ հիվանդությունները կանխելու նպատակով իրականացվում են ամենամյա հակաանասնահամաճարակային կանխարգելիչ պարտադիր միջոցառումներ:

Այս ծրագրով նախատեսվում է գյուղատնտեսական կենդանիների վարակիչ հիվանդությունների (բրուցելյոզ, տուբերկուլյոզ, լեյկոզ, սիբիրախտ, դաբաղ, խշխշան պալար, վարրոատոզ, խեկ վարակիչ մաշկաբորբ) դեմ պայքարի հակաանասնահամաճարակային կանխարգելիչ միջոցառումների իրականացում:

Ծրագրի իրականացումը կնպաստի հանրապետության տարածքում կենդանիների վարակիչ հիվանդությունների նկատմամբ կայուն հակաանասնահամաճարակային վիճակի ստեղծմանը, պահպանմանը և ամրապնդմանը, անասնաբուժասանիտարական տեսակետից բարորակ անասնապահական մթերքի և հումքի արտադրության ապահովմանը, կենդանիների և մարդու համար ընդհանուր վարակիչ հիվանդություններից բնակչության պաշտպանությանը, ինչպես նաև կայուն միջպետական տնտեսական կապերի հաստատմանը:

Ծրագրի իրականացման համար 2019-2021թթ. յուրաքանչյուր տարի նախատեսվում է հատկացնել 1,377.1 մլն դրամ:

«Գյուղական խորհրդատվական ծառայություններ»

Նշված ծրագրով նախատեսվում է 2019-2021թթ. շարունակել ագրարային տեխնոլոգիաների գնահատման և ցուցադրական ծրագրերի իրականացումը, ինչպես նաև գյուղական վայրերի բնակչությանը մատուցել գյուղատնտեսության ոլորտին վերաբերող խորհրդատվական ծառայություններ: Գյուղատնտեսության ոլորտում խորհրդատվական համակարգը ֆերմերներին հնարավորություն կտա բարձրացնել գյուղմթերքների արտադրության ծավալները, որակը և կազմակերպվածությունը, ինչն էլ կհանգեցնի գյուղատնտեսական արտադրանքի իրացվելիության մակարդակի բարձրացմանը և նրանց եկամուտների ավելացմանը:

Ծրագրի իրականացման համար 2019-2021թթ. յուրաքանչյուր տարի նախատեսվում է հատկացնել 432.4 մլն դրամ:

«Անասնաբուժասանիտարիայի և բուսասանիտարիայի ծառայությունների մատուցում»

Այս ծրագրի իրականացումը հնարավորություն կընձեռի ունենալ բույսերի վնասակար օրգանիզմներով վարակվածության ճշտված արեալ, կանխատեսման համար հետազոտված գյուղատնտեսական նշանակության հողատեսքեր, որի արդյունքում նվազագույնի կհասցվի ոչ նպատակային քիմիական պայքարի կատարումը, կնպաստի շրջակա միջավայրի քիչ ախտոտվածությանը, ինչպես նաև հանրապետությունում յուրաքանչյուր տարի գյուղատնտեսական կենդանիների ինֆեկցիոն հիվանդությունների նկատմամբ կայուն անասնահամաճարակային վիճակ, կենդանիների և մարդու համար ընդհանուր վարակիչ հիվանդություններից բնակչության պաշտպանության բարձր մակարդակ, որը կբերի հողօգտագործողների ֆինանսական միջոցների խնայողության և պարենային անվտանգության ապահովման:

Ծրագրի իրականացման համար 2019-2021թթ. յուրաքանչյուր տարի նախատեսվում է հատկացնել 181.0 մլն դրամ:

«Գյուղատնտեսության ոլորտին տրամադրվող վարկերի տոկոսադրույքների սուբսիդավորում»

Ծրագրի իրականացման նպատակը գյուղական համայնքներում գյուղատնտեսության համար առաջնահերթ համարվող ոլորտներում զբաղված ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց տրամադրվող վարկերի տոկոսադրույքի սուբսիդավորման միջոցով վարկավորման մատչելիության մակարդակի բարձրացումն է: Ծրագրի իրականացման արդյունքում կապահովվի գյուղատնտեսությունում տնտեսավարողների կարողությունների ընդլայնումը, գարնան գյուղատնտեսական աշխատանքների իրականացումը, ինչպես նաև բերքահավաքի, աշնանացանի, արտադրանքի պահպանման համար գյուղատնտեսության ռեսուրսային ներուժի (հատկապես վարելահողերի օգտագործման մակարդակի բարձրացման համար) բարենպաստ պայմանների ստեղծումը:

Ծրագրի իրականացման համար 2019-2021թթ. յուրաքանչյուր տարի նախատեսվում է հատկացնել 2,030.9 մլն դրամ:

«Անտառային պետական մոնիթորինգի իրականացում»

Ծրագիրն իրականացվում է «Անտառային պետական մոնիթորինգի կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի կողմից և ուղղված է ՀՀ անտառային տարածքների պահպանության, վերարտադրության, պաշտպանության ընդհանուր նպատակի կատարմանը՝ անտառային պետական մոնիթորինգի միջոցով:

Ծրագրի իրականացման համար 2019-2021թթ. յուրաքանչյուր տարի նախատեսվում է հատկացնել 53.3 մլն դրամ:

«Հայաստանի Հանրապետությունում գյուղատնտեսական տեխնիկայի ֆինանսական վարձակալության՝ լիզինգի պետական աջակցության ծրագիր»

Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2017 թվականի մարտի 17-ի N 11-31 արձանագրային որոշմամբ հավանության է արժանացել Հայաստանի Հանրապետությունում գյուղատնտեսական տեխնիկայի ֆինանսական վարձակալության՝ լիզինգի պետական աջակցության ծրագիրը, որով որպես լիզինգի աջակցության պայմաններ նախատեսվել են՝ 3-10 տարի մարման ժամկետ, տարեկան մինչև 9 % տոկոսադրույք, որից՝ 7 տոկոսային կետը սուբսիդավորվող:

Ծրագրի նպատակը՝ գյուղատնտեսությունում տնտեսավարողներին մատչելի պայմաններով, մասնավորապես լիզինգային մեխանիզմների կիրառմամբ գյուղատնտեսական տեխնիկայի մատակարարումն է, արդյունքում՝ գյուղատնտեսական հողատեսքերի արդյունավետ օգտագործման և ապրանքային արտադրության կազմակերպման համար նպաստավոր պայմանների ստեղծումը:

Ծրագրի իրականացումը հնարավորություն կտա տարեկան նորացնել հանրապետության գյուղատնտեսական տեխնիկայի հավաքակազմի շուրջ 2.0 տոկոսը, որոշակիորեն բարձրացնել գյուղատնտեսությունում մեքենայացման մակարդակը:

Ծրագրի իրականացման համար 2019թ. նախատեսվում է հատկացնել 267,0 մլն դրամ, 2020թ.՝ 337,0 մլն դրամ և 2021թ.՝ 382,0 մլն դրամ:

«Գյուղատնտեսական հումքի մթերումների (գնումների) նպատակով ագրովերամշակման ոլորտին տրամադրվող վարկերի տոկոսադրույքների սուբսիդավորում»

Ծրագրով նախատեսվում է գյուղատնտեսական մթերքներ վերամշակող արդյունաբերության ոլորտում զբաղված իրավաբանական անձանց պտուղբանջարեղենի և խաղողի մթերումների նպատակով տրամադրվող նպատակային վարկերի տոկոսադրույքի մասնակի սուբսիդավորման միջոցով վարկավորման մատչելիության բարձրացում:

Ծրագրով նախատեսվում է վերամշակման նպատակով պտուղբանջարեղենի և խաղողի մթերումներ (գնումներ) իրականացնող շուրջ 50 իրավաբանական անձանց շուրջ 18.0 մլրդ դրամի չափով 12 տոկոս տոկոսադրույքով և 1 տարով տրամադրվող վարկերը սուբսիդավորել 9 տոկոսային կետով:

Ծրագրի իրականացման արդյունքում կապահովվի գյուղատնտեսական մթերքների գնման դիմաց գյուղացիական տնտեսություններին կատարվող վճարումների ժամանակին կատարումը, կբարձրանա գյուղատնտեսական մթերքների վերամշակումից ստացվող արտադրանքի մրցունակության մակարդակը, որի արդյունքում կավելանան գյուղատնտեսական մթերքների վերամշակումից ստացվող արտադրանքի արտադրության ու արտահանման ծավալները, կաճի

հանրապետության մշակող արդյունաբերության արտադրանքի արտադրության ծավալում ագրովերամշակման արտադրության արտադրանքի մասնաբաժինը:

Ծրագրի իրականացման համար 2019-2021թթ. յուրաքանչյուր տարի նախատեսվում է հատկացնել 998.9 մլն դրամ:

«Հայաստանի Հանրապետության գյուղատնտեսությունում հակակարկտային ցանցերի ներդրման համար տրամադրվող վարկերի տոկոսադրույքների սուբսիդավորում»

Ծրագրով նախատեսվում է մատչելի պայմաններով, մասնավորապես՝ նպատակային վարկերի տոկոսադրույքի սուբսիդավորման մեխանիզմների կիրառմամբ գյուղատնտեսությունում տնտեսավարողների կողմից կարկտապաշտպան ցանցերի ներդրում:

Հակակարկտային ցանցերի ներդրման պետական աջակցությունը կիրականացվի տրամադրվող վարկերի տոկոսադրույքի մասնակի սուբսիդավորման միջոցով, հետևյալ պայմաններով.

ա. խաղողի այգիների հակակարկտային ցանցերի համար՝ 7 տարի վարկի մարման ժամկետ, վարկի տարեկան մինչև 14 % տոկոսադրույք, որի 12 տոկոսային կետը կսուբսիդավորվի,

բ. պտղատու այգիների հակակարկտային ցանցերի համար՝ 7 տարի մարման ժամկետ, վարկի տարեկան մինչև 14 % տոկոսադրույք, որի 12 տոկոսային կետը կսուբսիդավորվի:

Ծրագրի իրականացման համար 2019թ. նախատեսվում է հատկացնել 860.0 մլն դրամ, 2020թ.՝ 508.8 մլն դրամ և 2021թ.՝ 324.9 մլն դրամ:

«Գյուղատնտեսության ոլորտում ապահովագրական համակարգի ներդրման փորձարկման ծրագրի իրականացման համար պետական աջակցություն»

Ծրագրի հիմնական նպատակը՝ գյուղատնտեսության ոլորտում ապահովագրական համակարգի ներդրման ծրագրի իրականացման միջոցով ապահովագրական համակարգի աստիճանական ներդրման նախադրյալների ստեղծումն է և ապահովագրական համակարգի ներդրման հիմնական մոտեցումների հստակեցումը:

Ծրագրով նախատեսվում է իրականացնել գյուղատնտեսության ոլորտում ապահովագրական համակարգի ներդրման փորձնական ծրագիր՝ պետական աջակցությամբ, որի շրջանակներում մասնակի կսուբսիդավորվի ծրագրին մասնակից տնտեսավարողների ապահովագրավճարը և կցուցաբերվի կազմակերպական աջակցություն:

Ծրագրի իրականացման համար 2019-2021թթ. յուրաքանչյուր տարի նախատեսվում է հատկացնել 885.0 մլն դրամ:

«Պետական աջակցություն Հայաստանի Հանրապետության խաղողագործության և գինեգործության ոլորտներում վարվող պետական քաղաքականության ու զարգացման ծրագրերի իրականացմանը»

Ծրագրի իրականացումն ուղղված է խաղողագործության և գինեգործության ոլորտի զարգացմանը: Ծրագրի հիմնական նպատակներն են գինեգործական արտադրանքի որակի բարելավումը, հայկական գինու ճանաչելիության բարձրացումն ինչպես արտերկրում այնպես էլ երկրի ներսում, վաճառքի ծավալների ընդլայնմանը ներքին շուկայում, արտահանման ծավալների ավելացմանը:

Ծրագրի իրականացման համար 2019-2021թթ. յուրաքանչյուր տարի նախատեսվում է հատկացնել 300.0 մլն դրամ:

«Հայաստանի Հանրապետությունում ժամանակակից տեխնոլոգիաներով մշակվող ինտենսիվ պտղատու և հատապտղատու այգիների հիմնման համար վարկային տոկոսադրույքների սուբսիդավորում»

Մինչև լրիվ բերքատվության մեջ մտնելը այգիներում կատարվող ներդրումների խոշոր չափերով պայմանավորված անհարժեշտություն է առաջացել խթանել 0.5 -ից 10 հեկտար ինտենսիվ պտղատու և 0.2-ից 5 հեկտար հատապտղատու այգիների հիմնումը: Ինտենսիվ, նոր տեխնոլոգիաներով պտղատու այգիների հիմնումը խրախուսելու նպատակով տնտեսավարողներին տրամադրվող մինչև 14% տոկոսադրույքով վարկի 9 տոկոսային կետը կսուբսիդավորվի: Պետական աջակցությունը կտրամադրվի ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց, անհատ ձեռնարկատերերին՝ մինչև 10 հեկտար այգու հիմնման պարագայում:

Ծրագրի իրականացման արդյունքում՝ նոր ինտենսիվ այգիների հիմնման գործընթացով պայմանավորված նախատեսում է շուրջ 500 հեկտարով պտղատու այգետարածքների ավելացում:

Ծրագրի իրականացման համար 2019-2021թթ. յուրաքանչյուր տարի նախատեսվում է հատկացնել 250.0 մլն դրամ:

«Հայաստանի Հանրապետությունում հացահատիկային և հատիկաընդեղեն որոշ մշակաբույսերի տեղական սերմնաբուծության և սերմնարտադրության զարգացում»

Ծրագրով նախատեսվում է հանրապետության տարածքում զարգացնել աշնանացան ցորենի, գարնանացան գարու, հնդկացորենի, ոլոռի, ոսպի և սիսեռի սերմնաբուծությունն ու սերմարտադրությունը, որը հնարավորություն կընձեռի գիտական կենտրոնների, մասնավորապես գյուղատնտեսության նախարարության համակարգում գործող «Գյումրիի սելեկցիոն

կայան» ՓԲԸ-ի և «Երկրագործության գիտական կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի ու սերմ արտադրող ֆերմերային տնտեսությունների միջոցով ավելացնել հանրապետության տարածքում արտադրված, բարձր որակ ապահովող սերմնանյութի արտադրական ծավալները:

Ընդհանուր հաշվով մինչև 375 հա սերմնադաշտեր հիմնելու և գիտականորեն հիմնավորված պահանջներին համապատասխան սերմնաբուծություն ու սերմնարտադրություն կազմակերպելու համար, ծրագրի կողմից սերմնաբուծական տնտեսություններին հատկացվող 80 տոննա սերմնանյութը կնպաստի սերմնաբուծական տնտեսությունների ֆինանսական կայունության բարելավմանը, որը թույլ կտա հետագա տարիներին զարգացնել տեղական արտադրության սերմնաբուծությունն ու սերմնարտադրությունը հանրապետության գյուղատնտեսական տարբեր գոտիներում:

Ծրագրի իրականացման համար 2019-2021թթ. յուրաքանչյուր տարի նախատեսվում է հատկացնել 171.8 մլն դրամ:

«Տեղական սերմնարտադրողներից և արտասահմանյան երկրներից աշնանացան ցորենի սերմացուների ձեռքբերման ծրագիր»

Գյուղատնտեսական նշանակության հողերի նպատակային և արդյունավետ օգտագործման մակարդակի շարունակական բարձրացումն ապահովելու, գյուղատնտեսական համախառն արտադրանքի ծավալները ավելացնելու և հանրապետությունում տնտեսական աճ ապահովելու նպատակով անհրաժեշտություն է առաջացել իրականացնելու տեղական սերմարտադրողներից և արտասահմանյան երկրներից աշնանացան ցորենի սերմացուների ձեռքբերման ծրագիրը:

Ծրագրով նախատեսվում է հողօգտագործողներին տրամադրել սուբսիդավորված գնով սերմնացու: Արտասահմանից ձեռք բերվող սերմնացուի 1 կգ-ի արժեքը կազմում է 300 դրամ, որից նախատեսվում է սուբսիդավորել 150 դրամը, իսկ տեղական սերմարտադրողներից ձեռք բերվող սերմնացուի 1 կգ-ի արժեքը 180 դրամ է, սուբսիդիան՝ 30 դրամ: Արդյունքում սերմնացուն հողօգտագործողներին կտրամադրվի 150 դրամով:

Ծրագրի իրականացման համար 2019թ. նախատեսվում է հատկացնել 195.0 մլն դրամ, 2020թ.՝ 172,5 մլն դրամ և 2021թ.՝ 150.0 մլն դրամ:

«Ոռոգման արդիական համակարգերի ներդրման համար տրամադրվող վարկերի տոկոսադրույքների սուբսիդավորման ծրագիր»

Հայաստանում ոռոգումն իրականացվում է հիմնականում մակերեսային եղանակով, որի դեպքում առկա են մի շարք թերություններ, մասնավորապես ջրային ռեսուրսների խիստ դեֆիցիտը զգալի բացասական ազդեցություն է թողնում գյուղատնտեսական մշակաբույսերի կայուն

ջրամատակարարման վրա և ոռոգման ջրի թերի կամ ուշացումներով մատակարարման պատճառով արձանագրվում է բերքատվության անկում (կամ ընդհանրապես կորուստ): Այդ առումով կարևորվում է ոռոգման ժամանակակից եղանակների ներդրումը ոռոգելի հողատարածություններում:

Կաթիլային ոռոգումը և անձնացումը առավել արդյունավետ է հատկապես բանջարեղենային ու բազմամյա տնկարկների ոռոգման համար և նպատակահարմար է ինչպես փոքր տնտեսություններում, այնպես էլ արդյունաբերական մասշտաբով արտադրությունների համար:

Ծրագրով նախատեսվում է Հայաստանի Հանրապետությունում ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց, անհատ ձեռնարկատերերին ոռոգման արդիական համակարգերի ներդրման նպատակով տրամադրվող նպատակային վարկերի (3 տարի մարման ժամկետով, մինչև 12% տոկոսադրույքով) մինչև 10 տոկոսային կետի սուբսիդավորում:

Ծրագրի իրականացման համար 2019թ. նախատեսվում է հատկացնել 312.1 մլն դրամ, 2020թ.՝ 423.6 մլն դրամ և 2021թ.՝ 453.3 մլն դրամ:

«Հայաստանի Հանրապետության ագրոպարենային ոլորտի սարքավորումների ֆինանսական վարձակալության՝ լիզինգի պետական աջակցության ծրագիր»

Հայաստանի Հանրապետությունում ագրոպարենային ոլորտի սարքավորումների ֆինանսական վարձակալության՝ լիզինգի պետական աջակցության ծրագրի հիմնական նպատակը ագրոպարենային ոլորտի տնտեսավարողներին մատչելի պայմաններով, մասնավորապես՝ ֆինանսական վարձակալության մեխանիզմների կիրառմամբ սարքավորումների մատակարարումն է:

Ծրագրի շրջանակներում կարող են վերազինվել ագրոպարենային ոլորտի բոլոր ճյուղերում և բնագավառներում, մասնավորապես՝ անասնաբուծությունում, բուսաբուծությունում, այդ թվում՝ ջերմոցային տնտեսություններում, սառնարանային տնտեսություններում, այդ թվում՝ կաթի մթերման կայաններում, սպանդանոցային տնտեսություններում և ագրովերամշակող արդյունաբերությունում օգտագործվող սարքավորումները: Ծրագրից կարող են օգտվել նշված ոլորտներում տնտեսավարող շուրջ 365 հազար ֆիզիկական ու իրավաբանական անձինք և անհատ ձեռնարկատերերը: Լիզինգի տարեկան տոկոսադրույքը կազմում է մինչև 11%, որի 7 տոկոսային կետը նախատեսվում է սուբսիդավորել:

Ծրագրի իրականացման համար 2019թ. նախատեսվում է հատկացնել 450.4 մլն դրամ, 2020թ.՝ 622.0 մլն դրամ և 2021թ.՝ 762.6 մլն դրամ:

«ՀՀ-ում խաղողի ֆիլոքսերադիմացկուն տնկանյութի արտադրության և նոր այգիների հիմնման ծրագիր»

ՄԱԿ-ի Պարենի և Գյուղատնտեսության կազմակերպության (այսուհետ՝ ՊԳԿ) կողմից «խաղողի գենետիկ ռեսուրսների պահպանում և օգտագործում» (TCP/ARM/3503) ծրագրի շրջանակներում «Երկրագործության գիտական կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի տարածքում հիմնվել է 2 հեկտար ֆիլոքսերադիմացկուն պատվաստակալների մայրուտ, իսկ ՊԳԿ «Տեխնիկական աջակցություն խաղողի ֆիլոքսերադիմացկուն հավաստագրված տնկանյութի արտադրությանը» TCP/ARM/3601 ծրագրի շրջանակներում նախատեսված է 2018 թվականին կահավորել տնկանյութի պատվաստման արտադրամաս, ներդրել խաղողի ֆիլոքսերադիմացկուն տնկանյութի արտադրության և տնկանյութի հավաստագրման նոր համակարգ, վերապատրաստել պատվաստված տնկանյութի արտադրություն իրականացնող մասնագետներ: Ֆինանսական միջոցները նախատեսվել են նշված ծրագրերի շարունակականությունը և հանրապետությունում խաղողի պատվաստված տնկանյութի պահանջարկն ապահովելու նպատակով: 2019 թվականին նախատեսված ֆինանսական միջոցները ֆիլոքսերադիմացկուն պատվաստակալների և տեղական սորտերի մայրուտների խնամքի համար է: Սկսած 2020 թվականից կարտադրվեն պատվաստված արմատակայներ, իսկ 2021-ից արտադրության զուգընթաց նաև կապահովվի տնկանյութի վաճառք:

Ծրագրի իրականացման համար 2019թ. նախատեսվում է հատկացնել 6.2 մլն դրամ, 2020թ.՝ 26.8 մլն դրամ և 2021թ.՝ 17.8 մլն դրամ:

«Գյուղատնտեսությամբ զբաղվողներին ուղղակի աջակցության տրամադրում»

Ծրագրի իրականացման հիմնական նպատակն է աջակցել Հայաստանի Հանրապետության լեռնային, բարձր լեռնային և սահմանամերձ համայնքների հողօգտագործողներին վարելահողերի ըստ նշանակության օգտագործման և գյուղատնտեսական մշակաբույսերի մշակության արդյունավետության բարձրացման հարցում:

Աջակցությունը տրամադրվում է շուրջ 13383 հա փաստացի կատարված ցանքերի համար՝ 1 հեկտարին 60000 դրամի չափով՝ բացառությամբ բազմամյա կերային մշակաբույսերի, որոնց առաջին տարվա ցանքի համար գումարը հատկացվելու է 100 տոկոսով: Տրամադրվող աջակցության չափը հաշվարկվել է հիմք ընդունելով 1 հա հողի վարի, նախացանքային մշակության աշխատանքների համար պահանջվող ծախսերը՝ միջինացված գներով: Աջակցությունը կտրամադրվի յուրաքանչյուր հողօգտագործողին մինչև 3 հա փաստացի կատարված ցանքի համար:

Ծրագրի շրջանակներում աջակցության օբյեկտ չեն համարվում տնամերձ հողատարածքները, ինչպես նաև 3 հեկտարից ավելի՝ որպես սեփականություն տնօրինվող և վարձակալված մշակովի հողատարածքները:

Ծրագրի իրականացման համար 2019-2021թթ. յուրաքանչյուր տարի նախատեսվում է հատկացնել 803.3 մլն դրամ:

«Անասնաբուծության զարգացում»

Հայաստանի Հանրապետության գյուղատնտեսության առանցքային ճյուղերից է անասնաբուծությունը, որն ապահովում է գյուղատնտեսության համախառն արտադրանքի արժեքի շուրջ 40%-ը: Հանրապետությունում անասնաբուծության ոլորտում առաջատար ճյուղ է համարվում տավարաբուծությունը, քանի որ մսի արտադրության շուրջ 65%-ը, իսկ կաթի արտադրության ավելի քան 90%-ը ստացվում է տավարաբուծությունից: Սակայն, ներկայում բուծվող խոշոր եղջերավոր կենդանիների տոհմային և արտադրատնտեսական արժեքը, ինչպես նաև հանրապետության սահմանափակ բնատնտեսական ներուժը հնարավորություն չի ընձեռում բավարարելու կաթի և մսի նկատմամբ ազգաբնակչության կենսաբանական պահանջարկը:

Ուստի, հաշվի առնելով անասնաբուծության զարգացման գործընթացում հանրապետություն ներկրված բարձրարժեք տոհմային կենդանիների անփոխարինելիությունը, ինչպես նաև հանրապետության բնակլիմայական պայմաններին առավել հարմարված տեղական վերարտադրության տոհմային կենդանիների գենետիկական ներուժի օգտագործման կարևորությունը՝ ծրագիրն իրականացնելու անհրաժեշտություն է առաջացել:

Ծրագրի իրականացման համար 2019-2021թթ. յուրաքանչյուր տարի նախատեսվում է հատկացնել 650.0 մլն դրամ:

«Գյուղատնտեսական կենդանիների հիվանդությունների լաբորատոր ախտորոշման և կենդանական ծագում ունեցող հումքի և նյութի, բույսերի կարանտինի, գյուղմշակաբույսերի և բույսերի պաշտպանության միջոցների լաբորատոր փորձաքննությունների իրականացում»

Ծրագրի իրականացման նպատակն է կենդանիների վարակիչ հիվանդությունների համաճարակային վիճակի բարելավումը, մարդու և կենդանիների համար ընդհանուր հիվանդություններից բնակչության պահպանումը:

Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է կենդանիների հիվանդությունների և վարակամերժության (իմունայնության) աստիճանի որոշմանն ուղղված լաբորատոր փորձաքննությունների իրականացում, բույսերի կարանտին, առավել վտանգավոր վնասակար օրգանիզմների և թաքնված վարակի հայտնաբերում, բույսերի պաշտպանության միջոցների ազդող

նյութի որոշման նպատակով փորձաքննությունների իրականացում, ինչպես նաև ռեակտիվների, ախտահանիչների և այլ միջոցների պահպանում ու բաշխում:

Ծրագրի իրականացման համար 2019-2021թթ. յուրաքանչյուր տարի նախատեսվում է հատկացնել 287.4 մլն դրամ:

«Կենդանական ծագման մթերքում մնացորդային նյութերի հսկողության մոնիթորինգ»

Ծրագրի նպատակն է մնացորդային նյութերի հսկողության իրականացում ձկան, մեղրի, կաթի և խոշոր եղջերավոր կենդանիների, խոզի, թռչնի մսի մեջ, որը կբացահայտի և կհավաստի, որ նշված կենդանական ծագում ունեցող մթերքները պարունակում են կամ չեն պարունակում արգելված նյութեր կամ հայտնաբերված նյութերի պարունակությունը չի գերազանցում ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված առավելագույն թույլատրելի մնացորդային քանակների սահմանաչափերը:

Ծրագրի իրականացման համար 2019-2021թթ. յուրաքանչյուր տարի նախատեսվում է հատկացնել 116.0 մլն դրամ:

«Բուսասանիտարական համակարգի բարելավում և մասնագիտական գիտելիքների բարձրացման աջակցություն»

Ծրագրով նախատեսվում է 2019-2021թթ. յուրաքանչյուր տարում իրականացնել 20 կարանտին վնասակար օրգանիզմների հայտնաբերման և դրանց դեմ պայքարի միջոցառումների իրականացման մեթոդական ուղեցույցերի մշակում և տպագրում:

Միաժամանակ ծրագրով նախատեսվել է իրականացնել նաև բուսասանիտարիայի տեսչության աշխատակիցների վերապատրաստման գործընթացը:

Ծրագրի իրականացման համար 2019-2021թթ. յուրաքանչյուր տարի նախատեսվում է հատկացնել 4.3 մլն դրամ:

«Սննդամթերքի լաբորատոր փորձաքննություններ»

Ծրագրով նախատեսվում է սննդամթերքի անվտանգության և որակի ապահովման բնագավառներում միջազգային չափորոշիչների պահանջներին համապատասխան ունենալ հնարավորություն իրականացնել լաբորատոր փորձաքննություններ, բնակչությանն անասնաբուժասանիտարական, ինչպես նաև տեխնիկական կանոնակարգերով և նորմատիվ իրավական այլ ակտերով սահմանված պահանջների տեսակետից անվտանգ ու բարձրակարգ սննդամթերքով և հումքով ապահովում, սննդի շղթայի փուլերում վտանգավոր սննդամթերքի հայտնա-

բերում, դրա հետագա իրացման կանխում և սահմանված կարգով օգտահանում կամ ոչնչացում:

Ծրագրի իրականացման համար 2019-2021թթ. յուրաքանչյուր տարի նախատեսվում է հատկացնել 10.0 մլն դրամ:

«Բուսական ծագման մթերքներում պեստիցիդների, նիտրատների, ծանր մետաղների մնացորդների և գենետիկորեն ձևափոխված օրգանիզմների մոնիթորինգ»

Ծրագրի նպատակն է մոնիթորինգի ենթարկել Հայաստանի Հանրապետությունում արտադրվող, ինչպես նաև Հայաստանի Հանրապետություն ներմուծվող բուսական ծագման մթերքում պեստիցիդների, նիտրատների և ծանր մետաղների մնացորդային քանակները՝ հավաստելու, որ ինչպես ներմուծված, այնպես էլ տեղական արտադրության բուսական ծագում ունեցող սննդամթերքը չի պարունակում պեստիցիդների, նիտրատների, ծանր մետաղների մնացորդային քանակներ և Գենետիկորեն ձևափոխված օրգանիզմներ կամ վերջիններիս պարունակությունը չի գերազանցում ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված մնացորդային քանակները:

Ծրագրի իրականացման համար 2019-2021թթ. յուրաքանչյուր տարի նախատեսվում է հատկացնել 45.8 մլն դրամ:

«Հայաստանի Հանրապետությունում դաբաղ հիվանդության շճահետազոտության ծրագրի իրականացում»

Ծրագրի նպատակն է Հայաստանի Հանրապետությունում մանր եղջերավոր կենդանիների դաբաղ հիվանդության շճահետազոտության պլանի իրականացումը՝ գնահատելու դաբաղ հիվանդության շրջանառության մակարդակը տարբեր ռիսկային գոտիներում (ինչպես բարձր ռիսկային գոտիներում, այնպես էլ երկրի մնացած տարածքներում), բացահայտել ՈԿՍ (ոչ կառուցվածքային սպիտակուցներ) հակամարմինների մակարդակը տարբեր ռիսկային գոտիներում և մնացած տարածքներում:

Ծրագրի իրականացման համար 2019-2021թթ. յուրաքանչյուր տարի նախատեսվում է հատկացնել 9.2 մլն դրամ:

Միաժամանակ գյուղատնտեսության ոլորտում նախատեսվում են շարունակել և իրականացնել արտաքին աղբյուրներից ստացվող նպատակային վարկային և դրամաշնորհային միջոցներով հետևյալ ծրագրերը.

1. Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Համայնքների գյուղատնտեսական ռեսուրսների կառավարման և մրցունակության երկրորդ ծրագիր

Ծրագրի նպատակն է աջակցել անասնապահական ուղղվածություն ունեցող համայնքներին արտոգտագործման/անասնապահական առավել մրցունակ և կայուն համակարգերի ստեղծման հարցում:

Նշված ծրագրի շրջանակներում 2019-2021 թթ.-ին նախատեսվում է 2019թ. 1,847.2 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 1,583.5 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 263.7 մլն դրամ, 2020թ. 2,251.1 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 1,892.3 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 358.7 մլն դրամ, 2021թ. 3,935.3 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 3,650.0 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 285.3 մլն դրամ:

2. Գյուղատնտեսության զարգացման միջազգային հիմնադրամի աջակցությամբ իրականացվող «Ենթակառուցվածքների և գյուղական ֆինանսավորման աջակցություն» ծրագիր

Ծրագրի նպատակն է նվազեցնել գյուղական աղքատությունը Հայաստանում, ինչպես նաև ստեղծել ավելի բարեկարգ սոցիալական և տնտեսական ենթակառուցվածքներ:

Ծրագրով նախատեսվում է իրականացնել հետևյալ աշխատանքները՝

ա/ Գյուղական ֆինանսավորման աջակցություն (իրականացվում է ԳՖԿ-ի և ՀԳՏՏՀ-ի միջոցով)

բ/ գյուղական ենթակառուցվածքների վերականգնում, մասնավորապես ոռոգման և բազմանպատակ կենցաղային ջրամատակարարման համակարգեր,

գ/Ֆերմերների իրազեկության բարձրացում և աջակցություն,

դ/ Ծրագրի կառավարում:

Նշված ծրագրի շրջանակներում 2019-2021 թթ.-ին նախատեսվում է 2019թ. 172.8 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 144.1 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 28.8 մլն դրամ, 2020թ. 172.8 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 144.1 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 28.8 մլն դրամ, 2021թ. 194.5 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 170.0 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 24.4 մլն դրամ:

Ծրագրի շրջանակներում նախատեսված են նաև վարկավորմանն ուղղվող միջոցներ՝ 2019թ. 1,200.6 մլն դրամ, 2020թ. 1,680.8 մլն դրամ:

3. ՕՊԵԿ զարգացման միջազգային հիմնադրամի աջակցությամբ իրականացվող «Ենթակառուցվածքների և գյուղական ֆինանսավորման աջակցություն» ծրագիր

Ծրագրի նպատակն է նվազեցնել գյուղական աղքատությունը Հայաստանում, ինչպես նաև ստեղծել ավելի բարեկարգ սոցիալական և տնտեսական ենթակառուցվածքներ:

Ծրագրով նախատեսվում է իրականացնել հետևյալ աշխատանքները՝

ա/ Գյուղական ֆինանսավորման աջակցություն (իրականացվում է ԳՖԿ-ի և ՀԳՏՏՀ-ի միջոցով)

բ/ Գյուղական ենթակառուցվածքների վերականգնում, մասնավորապես ոռոգման և բազմանպատակ կենցաղային ջրամատակարարման համակարգեր,

գ/ Ֆերմերների իրազեկության բարձրացում և աջակցություն,

դ/ Ծրագրի կառավարում:

Նշված ծրագրի շրջանակներում 2019-2021 թթ.-ին նախատեսվում է 2019թ. 660.8 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 507.2 մլն. դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 153.6 մլն. դրամ, 2020թ. 637.8 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 580.2 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 57.6 մլն դրամ, 2021թ. 175.9 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 167.3 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 8.6 մլն դրամ:

4. Գյուղատնտեսության զարգացման միջազգային հիմնադրամի աջակցությամբ իրականացվող <<ենթակառուցվածքների և գյուղական ֆինանսավորման աջակցություն>> դրամաշնորհային ծրագիր

Ծրագիրը փոխկապակցված է համանուն վարկային ծրագրի հետ, իրականացվում է վարկային ծրագրի ժամկետներում՝ նույն ուղղվածությամբ:

Նշված ծրագրի շրջանակներում 2019-2020 թթ.-ին նախատեսվում է 2019թ. 187.3 մլն դրամ, այդ թվում դրամաշնորհային միջոցներ՝ 144.1 մլն. դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 43.2 մլն. դրամ, 2020թ. 28.8 մլն դրամ, այդ թվում դրամաշնորհային միջոցներ՝ 24.0 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 4.8 մլն դրամ:

5. Գլոբալ էկոլոգիական հիմնադրամի աջակցությամբ իրականացվող «Հայաստանում արտադրողականության աճին ուղղված հողերի կայուն կառավարում» դրամաշնորհային ծրագիր

Ծրագրի նպատակն է մեծացնել Վայոց ձորի, Արարատի և Սյունիքի մարզերի ագրոէկոլոգիական առումով առավել դիսկային տարածքների բնակիչների ընդհանուր կարողությունները՝ նշված մարզերում համայնքային դեգրադացված հողերի վերականգնման միջոցով:

Նշված ծրագրի շրջանակներում 2019-2021 թթ.-ին նախատեսվում է 2019թ. 912.4 մլն դրամ, այդ թվում դրամաշնորհային միջոցներ՝ 816.4 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 96.0 մլն դրամ, 2020թ. 432.2 մլն դրամ, այդ թվում դրամաշնորհային միջոցներ՝ 384.2 մլն

դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 48.0 մլն դրամ, 2021թ. 139.3 մլն դրամ, այդ թվում դրամաշնորհային միջոցներ՝ 120.1 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 19.2 մլն դրամ:

6. Վերակառուցման և զարգացման միջազգային բանկի աջակցությամբ իրականացվող «Գյուղատնտեսության ոլորտում քաղաքականության մոնիթորինգի և գնահատման կարողությունների զարգացման » դրամաշնորհային ծրագիր

Ծրագրի նպատակն է ամրապնդել մոնիթորինգի և գնահատման կարողությունները՝ գյուղատնտեսական քաղաքականության փաստահավաք վերլուծություն իրականացնելու և մշակելու հնարավորություն տալու համար:

Նշված ծրագրի շրջանակներում 2019-2020 թթ-ին նախատեսվում է 2019թ. 105.6 մլն դրամ, այդ թվում դրամաշնորհային միջոցներ՝ 105.6 մլն դրամ, 2020թ. 101.6 մլն դրամ, այդ թվում դրամաշնորհային միջոցներ՝ 101.6 մլն դրամ:

ԳԼՈՒԽ 12. ԲՆԱՊԱՀՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

12.1. Իրավիճակի նկարագրությունը և հիմնական խնդիրները

12.1.1. Ոլորտի (համակարգի) ընդհանուր նկարագիրը

Շրջակա միջավայրի և բնական ռեսուրսների համալիր պահպանությունը, բարելավումը, վերականգնումը և ողջամիտ օգտագործումը, ոչ միայն կարևոր նախապայման է մարդու և բնության ներդաշնակ գոյակցության համար, այլև երաշխիք է երկրի կայուն զարգացման սահմանադրական նորմի կիրառման համար:

Կայուն զարգացման սկզբունքը թելադրում է նոր և հավասարակշռված քաղաքականության իրականացում՝ բնապահպանական, սոցիալական և տնտեսական խնդիրները **համալիր կառավարման մոտեցմամբ** լուծելու ուղղությամբ՝ ի շահ ներկա և ապագա սերունդների:

Հայաստանի Հանրապետությունում շրջակա միջավայրի պահպանության և բնական ռեսուրսների օգտագործման ոլորտը, տեխնածին ազդեցությամբ պայմանավորված, բնութագրվում է՝

1. բնական ռեսուրսների ոչ ողջամիտ օգտագործմամբ, գերշահագործմամբ և հյուծմամբ,
2. շրջակա միջավայրի աղտոտմամբ, կլիմայի փոփոխության անբարենպաստ հետևանքներով,
3. շրջակա միջավայրի պահպանությանը և բնական ռեսուրսների վերականգնմանն ուղղված աշխատանքների անբավարար ծավալներով:

Առաջիկա երեք տարիների ընթացքում ՀՀ կառավարությունը կկիրառի այնպիսի գործողություններ, որոնք կբացառեն բնական ռեսուրսների գերշահագործումը, նվազագույնի կհասցվեն շրջակա միջավայրի, այդ թվում մարդու կյանքի և առողջության վրա բացասական ազդեցությունները, կապահովեն շրջակա միջավայրի աղտոտման կանխարգելումը կամ նվազեցումը, բնական ռեսուրսների համալիր կառավարումը և դրանց նկատմամբ վերահսկողությունը:

Բնապահպանական հիմնախնդիրների լուծման արդյունքների շահառուները Հայաստանի Հանրապետության բնակչությունն ու միջազգային հանրությունն է, որոնց համար երկրում և տարածաշրջանում ստեղծվում/ապահովվում է բարենպաստ/անվտանգ շրջակա միջավայր:

	Ծառայությունների շրջանակի նկարագրություն		Շահառուների շրջանակի նկարագրություն	Պետական հատվածի կողմից ծառայության փոխհատուցման ծավալը
1.	1001	Բնապահպանության ոլորտում քաղաքականության մշակման, տեսչական և աջակցության ծառայություններ, ծրագրերի համակարգում	ՀՀ բնակչություն	Ամբողջությամբ
2.	1016	Շրջակա միջավայրի պահպանության, մոնիտորինգի և տեղեկատվական վերլուծական ծառայություններ	ՀՀ բնակչություն	Ամբողջությամբ
3.	1046	Թանգարանների ծրագիր	ՀՀ բնակչություն	Ամբողջությամբ
4.	1133	ՀՀ համայնքներին սուբվենցիաների տրամադրում	ՀՀ համապատասխան համայնքների բնակչություն	Ամբողջությամբ
5.	1155	Բնական պաշարների կառավարման և պահպանման, բնության հատուկ պահպանվող տարածքների պահպանման ծառայություններ	ՀՀ բնակչություն	Ամբողջությամբ
6.	1173	Անտառների կառավարում	ՀՀ բնակչություն	Ամբողջությամբ

Նշված ծառայությունները մատուցվում են ՀՀ բնապահպանության նախարարության աշխատակազմի առանձնացված ստորաբաժանումների, անտառային պետական կոմիտեի, ինչպես նաև նախարարության ենթակայության տակ գտնվող մարմնի ՊՈԱԿ-ների կողմից, դրանք են.

1. «Սեւան» ազգային պարկ»
2. «Դիլիջան» ազգային պարկ»
3. «Արգելոցապարկային համալիր»
4. «Զանգեզուր» կենսոլորտային համալիր»
5. «Խոսրովի անտառ» պետական արգելոց»
6. «Արփի լիճ» ազգային պարկ»
7. «Զիկատար» բնապահպանական կենտրոն»
8. «Հայաստանի բնության պետական թանգարան»
9. «Շրջակա միջավայրի մոնիտորինգի և տեղեկատվության կենտրոն»
10. «Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության փորձաքննական կենտրոն»
11. «Հայանտառ» ՊՈԱԿ-ները:

12.1.2. Վերջին երկու տարիներին ոլորտի (համակարգի) զարգացման միտումները

Հայաստանի Հանրապետությունում բնապահպանության ոլորտի զարգացումն ընթացել և ընթանում է բյուջետային հատկացումների և միջազգային ֆինանսական/բնապահպանական կազմակերպությունների կողմից տրամադրված դրամաշնորհների ընձեռած հնարավորությունների շրջանակներում, նպատակաուղղված լինելով՝

- կանխարգելել կամ նվազեցնել շրջակա միջավայրի հետագա աղտոտումը,
- պահպանել կենսաբազմազանությունը,
- ապահովել վերականգնվող բնական ռեսուրսների վերարտադրության անհրաժեշտ ծավալները և բնական հավասարակշռությունն ապահովող պայմանները,
- չվերականգնվող բնական ռեսուրսների գծով ապահովել դրանց բանական և արդյունավետ օգտագործումը:

Բնագավառի զարգացումն ընթացել է համապատասխան հաստատված ծրագրերի, տնտեսության զարգացմանը զուգընթաց և համահունչ այն բարեփոխումներին, որոնք կատարվել և կատարվում են ՀՀ-ում՝ տնտեսության գրեթե բոլոր ոլորտներում և բնագավառներում:

Վերջին տարիներին, ելնելով սոցիալ-տնտեսական իրավիճակի փոփոխությունից, իրականացվել են բնապահպանության ոլորտը կանոնակարգող օրենսդրական դաշտի կատարելագործման և արդիականացման (թարմացման) աշխատանքներ՝ այդ թվում ընդունվել են մի շարք ռազմավարական նշանակություն ունեցող օրենսդրական նախագծեր և ծրագրեր, ապահովվել է դրանց կիրարկման գործընթացը՝ համապատասխան ծրագրերի և միջոցառումների մշակման և իրականացման միջոցով: Այդ ամենը բարձրացրել է երկրում վարվող բնապահպանական քաղաքականության արդյունավետությունը՝ այն դարձնելով ավելի հասցեական և գործուն: Այդ գործընթացը **չարունակվել է նաև 2016 - 2017 թվականներին:**

2016 -2017թթ. ՀՀ բնապահպանության նախարարության կողմից մշակված և ընդունված նորմատիվ իրավական ակտերի թվաքանակի դինամիկան

Աղյուսակ 12.2

Նորմատիվ ակտերի տեսակը	Նորմատիվ ակտերի քանակն՝ ըստ տարիների	
	2016թ.	2017թ.
Օրենքներ	0	11
ՀՀ կառավարության որոշումներ	35	31
ՀՀ վարչապետի որոշումներ	3	2
Գերատեսչական ակտեր	5	8
Ընդամենը	43	52

Բնապահպանական միջոցառումներ

1. Հայաստանի Հանրապետության բնապահպանության ոլորտի զարգացումները հիմնականում իրականացվել են կայուն զարգացման գերակայությունների շրջանակներում և ՀՀ Կառավարության որոշմամբ հավանության արժանացած ծրագրերին համապատասխան:
2. Դրական տեղաշարժեր են արձանագրվել մի շարք ուղղություններով:

ՀՀ Ազգային Ժողովի կողմից ընդունվել են՝

2017 թվականին՝

- «ՀՀ ընդերքի մասին օրենսգրքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» ՀՀ օրենքը (ընդունվել է ՀՀ Ազգային Ժողովի կողմից ՀՕ-161-Ն, 18.10.2016թ.),
- «Մթնոլորտային օդի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» 01.03.2017թ. ՀՕ-56-Ն ՀՀ օրենքը,
- «Հայաստանի Հանրապետության հողային օրենսգրքում լրացումներ և փոփոխություն կատարելու մասին» 01.03.2017թ. ՀՕ-57-Ն ՀՀ օրենքը,
- «Բուսական աշխարհի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում լրացումներ կատարելու մասին» 01.03.2017թ. ՀՕ-58-Ն ՀՀ օրենքը,
- «Բնապահպանական իրավախախտումների հետևանքով կենդանական և բուսական աշխարհին պատճառված վնասի հատուցման սակագների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» 01.03.2017թ. ՀՕ-82-Ն ՀՀ օրենքը,
- «Սնդիկի վերաբերյալ» Մինամատայի կոնվենցիան (կից հայտարարությամբ) վավերացնելու մասին» 06.10.2017թ. ՀՕ- 130-Ն ՀՀ օրենքը,
- «Հայաստանի Հանրապետության ջրային օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացում կատարելու մասին» 06.12.2017թ. ՀՕ-208-Ն ՀՀ օրենքը,
- «Լիցենզավորման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություն կատարելու մասին» 06.12.2017թ. ՀՕ-209-Ն ՀՀ օրենքը,
- «Պետական տուրքի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություն և լրացում կատարելու մասին» 06.12.2017թ. ՀՕ-210-Ն ՀՀ օրենքը,
- «Գործունեության իրականացման ծանուցման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություն և լրացում կատարելու մասին» 06.12.2017թ. ՀՕ-211-Ն ՀՀ օրենքը,

- «Ազգաբնակչության էկոլոգիական կրթության և դաստիարակության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» 06.12.2017թ. ՀՕ-213-Ն ՀՀ օրենքը,
- «Հայաստանի Հանրապետության ընդերքի մասին օրենսգրքում լրացումներ կատարելու մասին» 06.12.2017թ. ՀՕ-214-Ն ՀՀ օրենքը

1. ՀՀ կառավարության կողմից հաստատվել են ռազմավարական (հայեցակարգային) նշանակություն ունեցող ներքոհիշյալ փաստաթղթերը՝

2016 թվականին՝

- ՀՀ կառավարության 2016թ. մարտի 31-ի նիստի ընթացքում հաստատվել է Արարատյան ջրավազանային տարածքի 2016-2021 թվականների կառավարման պլանը և հավանության է արժանացել Արարատյան ջրավազանային կառավարման տարածքի 2016-2021 թվականների կառավարման պլանի միջոցառումների ծրագիրը,
- «Բնապահպանական խնդիրների ռազմավարական պլանավորման փաստաթղթերի մշակման և դրանցով նախատեսված գործողությունների ու միջոցառումների իրականացման արդյունքների մոնիթորինգի ընթացակարգերին հավանություն տալու մասին» (հավանության է արժանացել ՀՀ կառավարության 01.12.2016 թ. N48 արձանագրային որոշմամբ),
- «Մթնոլորտային օդի պահպանության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի հայեցակարգը» (հավանության է արժանացել ՀՀ կառավարության 15.12.2016.թ. N 50 արձանագրային որոշմամբ):

2017 թվականին՝

- «Դիլիջան» ազգային պարկի 2017-2026 թվականների կառավարման պլանը և կառավարմանն ուղղված առաջնահերթ միջոցառումները հաստատելու մասին" ՀՀ կառավարության 23.02.2017թ. N 190-Ն որոշումը և «Դիլիջան» ազգային պարկի 2017-2026 թվականների կառավարման պլանի միջոցառումների ծրագրին հավանություն տալու մասին» ՀՀ կառավարության 23.02.2017թ. N 8-47 արձանագրային որոշումը,
- «Ախուրյանի ջրավազանային տարածքի կառավարման պլանի 2017-2022 թվականների միջոցառումների ծրագրին հավանություն տալու մասին» ՀՀ կառավարության 09.03.2017թ. N 10-32 արձանագրային որոշումը և «Ախուրյանի ջրավազանային կառավարման տարածքի 2017-2022 թվականների կառավարման պլանը և արդյունավետ կառավարմանն ուղղված առաջնահերթ միջոցառումները հաստատելու մասին» ՀՀ կառավարության 09.03.2017թ. N 240-Ն որոշումը,

- «Արտադրատեսակների համար արտադրողի (ներմուծողի) պատասխանատվության ընդլայնման համակարգերի ներդրման ռազմավարությանը և դրանից բխող 2018-2021 թվականների միջոցառումների ծրագրին հավանություն տալու մասին» ՀՀ կառավարության 12.04.2018թ. N14-11 արձանագրային որոշումը,
- «Ընդերքօգտագործման թափոնների օբյեկտի վերջնական փակումից հետո ընդերքի օգտագործման հետ կապված շրջակա միջավայրի պահպանության ոլորտում բնապահպանության բնագավառի պետական կառավարման լիազոր մարմնի կողմից ընդերքօգտագործողի փոխարեն ընդերքօգտագործման թափոնների օբյեկտի պահպանման, դիտանցման և հսկողության միջոցառումներն իրականացնելու դեպքերը և կարգը սահմանելու մասին» ՀՀ կառավարության 27.04.2017թ. N 429-Ն որոշում,
- «Ընդերքօգտագործման թափոնների փակված օբյեկտների գույքագրման կարգը հաստատելու մասին» ՀՀ կառավարության 06.07.2017թ. N 774-Ն որոշումը,
- «Լավագույն հնարավոր տեխնոլոգիաներին ներկայացվող չափորոշիչները սահմանելու մասին» ՀՀ կառավարության 15.06.2017թ. N 666-Ն որոշումը,
- «Հայաստանի Հանրապետության բնապահպանության նախարարության բնապահպանության և ընդերքի տեսչական մարմնի կառավարման խորհրդի աշխատակարգը հաստատելու մասին» ՀՀ կառավարության 29.06.2017թ. N 754-Ն որոշում:

2. Վերջին 20 տարվա ընթացքում հավաքագրված բնապահպանական և բնօգտագործման վճարների ծավալներն աճել են մոտ 70 անգամ՝ 1998թ. 608.0 մլն. դրամից 2017թ հավասարվելով 42.2 մլրդ դրամի /2016թ.՝ 27.4 մլրդ. դրամ/:

3. Բարելավվել է հասարակության իրազեկման գործընթացը, և ակտիվացել է հասարակության դերը որոշումների ընդունման գործընթացում: Ստեղծվել են Նախարարին կից հասարակական և գիտատեխնիկական խորհուրդներ:

2017 թվականին պատրաստվել են 960 մամուլի հաղորդագրություններ (2016թ. 945-ի դիմաց), տեղեկանքներ և տեղադրվել նախարարության պաշտոնական կայքում ու տարածվել ՋԼՄ-ներով:

Դպրոցներում և մանկապարտեզներում անցկացվել են էկոկրթական և դաստիարակչական միջոցառումներ /2017թ. 10 դպրոց/:

4. Կենսաբազմազանության պահպանության ոլորտի գծով՝

- Իրականացվում է Հայաստանում կովկասյան ազնվացեղ եղջերուի վերաբնակեցման ծրագիրը, որի հիմնական նպատակն է «Դիլիջան» ազգային պարկում հիմնել նշված տեսակի կենսունակ վերարտադրվող խումբ: Ծրագրի գործողությունները ներառում են «Դիլիջան» ազգային պարկում եղջերուների բազմացման կենտրոնի ստեղծում, նշված տեսակի 4 արու և 11 էգ առանձնյակների ձեռքբերում և տեղափոխում Հայաստան, բազմացման կենտրոնի աշխատակիցների ուսուցում, կենդանիների խնամք և բազմացում, այնուհետև նրանց ազատ արձակում բնություն և հետագա մոնիթորինգ: Ներկայումս տարածքը հատկացված և ցանկապատված է: Ներմուծվող առանձնյակների արյան նմուշները Գերմանիա են ուղարկվել գենետիկ անալիզի՝ հայաստանյան տեսակի հետ համապատասխանությունը որոշելու նպատակով:
- Բացի այդ ՀՀ բնապահպանության և Ռուսաստանի Դաշնության բնական ռեսուրսների և էկոլոգիայի նախարարների միջև կնքվել է շրջակա միջավայրի պահպանության բնագավառում համագործակցության մասին հուշագիր, որի կետերի իրականացման շրջանակներում համաձայնություն է ձեռք բերվել կովկասյան ազնվացեղ եղջերուի ՀՀ ներկրման գործընթաց կազմակերպելու հարցում: ՀՀ բնապահպանության նախարարի առաջարկությամբ ռուսական կողմը համաձայնություն է տվել ազնվացեղ եղջերուի մի քանի առանձնյակներ հայկական կողմին անվճար տրամադրելու ուղղությամբ:

ԲՀՊՏ տարածքների զարգացում (ընդլայնում)

2016-2017թվականների ընթացքում՝

Պետություն-մասնավոր հատված համագործակցության շրջանակներում «Ջերմուկ ազգային պարկի» ստեղծման նպատակով 2016 թվականի դեկտեմբերի 12-ին ՀՀ բնապահպանության նախարարության և «Լիդիան Արմենիա» ընկերության միջև ստորագրվել է փոխըմբռնման հուշագիր:

Բնության համաշխարհային հիմնադրամի հայաստանյան մասնաճյուղը (WWF-Armenia)՝ համագործակցելով ՀՀ բնապահպանության և ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարությունների հետ, Անտառային իրավունքի կիրառում եւ կառավարում (FLEG) ծրագրի շրջանակներում Եվրամիության ֆինանսավորմամբ իրականացնում է «Իջևանի անտառային» արգելավայրի կառավարման պլանի մշակման աշխատանքները: Բնության համաշխարհային հիմնադրամի հայաստանյան մասնաճյուղի կողմից (WWF-Armenia) մշակվել է «Իջևանի անտառային» արգելավայրի կառավարման պլանի նախագիծը:

Աշխատանքներ են տարվում ՀՀ Սյունիքի մարզում «Տաթև» ազգային պարկի ստեղծման ուղղությամբ:

Բյուրականի աստղադիտարանի ղեկավարության հետ պայմանավորվածություն է ձեռք բերվել համատեղ ուժերով ստեղծել բնության հատուկ պահպանվող տարածք՝ աստղադիտարանին պատկանող 38 հա տարածքում:

Անտառտնտեսական աշխատանքներ

Բնության հատուկ պահպանվող տարածքներում իրականացվել են՝

2016 թվականին՝

- «Սևան» ազգային պարկ» ՊՈԱԿ-ի Սևանի և Մարտունու մասնաճյուղերում, համապատասխանաբար 2,0 և 5,0 հա տարածքների վրա իրականացվել են անտառվերականգնման աշխատանքներ: Տնկվել են թվով 10 500 հատ բարդի տեսակի ծառերի տնկիներ,

- «Սևան» ազգային պարկ» ՊՈԱԿ-ի Մարտունու մասնաճյուղի տարածքում հիմնվել է անտառային արժեքավոր ծառատեսակների՝ սոճենի, թխկի, հացենի, բարդի և այլնի գիտափորձարարական տնկարան՝ դրանց վեգետացիայի պոտենցիալի ուսումնասիրության նպատակով:

- Մյուս տարածքներում՝ անտառվերականգնման աշխատանքներ 70 հա, տնկարանի հիմնման և խնամքի աշխատանքներ 5 հա տարածքի վրա, տնկանյութի աճեցման աշխատանքներ, որից սերմնաբուսականներ՝ 8800 հատ և տնկիներ՝ 45500 հատ:

2017 թվականին՝

- «Սևան» ազգային պարկ» ՊՈԱԿ-ի միջոցներով պարկի տարածքում իրականացվել են 8.18 հա անտառտնկման և 38644 հատ կողմաշիվային վերականգնման աշխատանքներ:

5.Ջրային ռեսուրսների պահպանություն

5.1.Սևանա լիճ

- Սևանա լճի մակարդակը 31.12.2017թ դրությամբ կազմել է 1900.42մ, ինչը նախորդ տարվա նույն օրվա համեմատությամբ (1900.46մ) նվազել է 0.04 մ-ով:

- 2017 թվականի համար Սևանա լճից ոռոգման նպատակով սահմանվել է մինչև 270 մլն.մ³ չափաքանակ: Բացթողումը սկսվել է մայիսի 7-ից և ավարտվել է սեպտեմբերի 15-ին: Բացթողնված ջրաքանակը կազմել է 266.757 մլն.մ³ ինչը 99.622մլն.մ³-ով ավելի է նախորդ տարվա ցուցանիշից (167.135 մլն.մ³ 2016 թվականի համար սահմանված մինչև 170 մլն.մ³ չափաքանակին համապատասխան): 2017 թվականին Սևանա լճից Արծվանիստի, Զուլաքարի, Աստղածորի, Մարտունու և Երանոսի պոմպակայաններով ընդհանուր ջրառը կազմել է 3074.0 հազ. մ³:

- 2017 թվականի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Սևանա լիճ Արփա-Սևան ջրատարով տարեսկզբից մուտք է գործել շուրջ 110.471 մլն.մ³ ջրաքանակ, ինչը 10.328.մ³-ով պակաս է նախորդ տարվա նույն օրվա ցուցանիշից (120.799 մլն.մ³):

- Սևանա լճի ջրի թափանցիկությունը 2017 թվականին եղել է 13 մետր:

- «Սևան» ազգային պարկի ջրածածկ անտառտնկարկներով տարածքներից 2017 թվականին մաքրվել է 78.1 հա տարածք, որից 64 հա ՀՀ պետական բյուջեից հատկացված միջոցների հաշվին՝ մաքրվել է «Սևան» ազգային պարկ» ՊՈԱԿ-ի կողմից, 14,1 հա ֆիզիկական անձանց կողմից՝ «Սևան» ազգային պարկ» ՊՈԱԿ-ի հետ կնքված ջրածածկ անտառների մաքրման պայմանագրերով: Ընդհանուր առմամբ «Սևան» ազգային պարկի ջրածածկ 5000 հա տարածքներից 2005-2017 թվականների ընթացքում մաքրվել է 2064,17 հա, որից 1740.23 հա՝ ՀՀ պետական բյուջեի միջոցներով, 323,94 հա՝ ֆիզիկական անձանց կողմից:

5.2.Արարատի դաշտի ջրերի հիմնախնդրի լուծում

Արարատյան դաշտի ստորերկրյա քաղցրահամ ջրերի պաշարների վերականգնմանն ուղղված միջոցառումների իրականացում

2016 թվականին՝

Իրականացվել է 6 խորքային հորերի լուծարում, որի արդյունքում խնայվել է 94.9 լ/վրկ ջրաքանակ, կոնսերվացվել՝ 23-ը, 96 խորքային հորեր բերվել են փականային ռեժիմի, խնայվել է 5378.5 լ/վրկ ջրաքանակ: Ընդամենը խնայվել է 5473.4 լ/վրկ ջրաքանակ:

«Հիդրոերկրաբանական մոնիտորինգի կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի կողմից 2016թ. կատարվել են հիդրոերկրաբանական մշտադիտարկումներ ազգային և հատուկ ցանցերի դիտակետերում և վերը նշված լուծարված և կոնսերվացված աշխատանքների ազդեցության գոտում նկատվում է ջրադեյուրների և հորատանցքերի մակարդակի բարձրացում կամ կայունացում:

ԵՄ «Միջազգային գետավազանների շրջակա միջավայրի պահպանություն» ծրագրի աջակցությամբ մշակվել է Ախուրյանի ջրավազանային կառավարման պլանը:

Իրականացվել են նախապատրաստական աշխատանքներ 2017թ. ընթացքում ԳԱՏՕ ծրագրի կողմից ձկնաբուծարաններում առնվազն 20 ավտոմատ կենտրոնացված համակարգի ներդրմանն ուղղությամբ:

2017 թվականին՝

2017թ. սեպտեմբերի 25-ից դեկտեմբերի 1-ն ընկած ժամանակահատվածում իրականացվել է Արարատյան դաշտի 239 ձկնաբուծական տնտեսությունների 584 խորքային հորերի նկատմամբ փաստացի իրավիճակի ուսումնասիրություն. այդ թվում՝ ջրաչափում, փականային ռեժիմի բերում և կապարակնքում: Նշված ձկնաբուծական տնտեսություններից գործում է 124-ը, 160 ձկնաբուծական տնտեսություն ունի ջրօգտագործման թույլտվություն: 584 խորքային հորից

փաստացի գումարային ջրաեւթը կազմել է մոտ 23973 լ/վ և այն նվազեցվել է՝ հասնելով մոտ 22499 լ/վ ջրաքանակի, ինչը 15 չգործող ձկնաբուծական տնտեսությունների 18 խորքային հորերը փականային ռեժիմի բերելու և 4 խորքային հոր կոնսերվացնելու արդյունք է:

Ձկնաբուծական նպատակով օգտագործվող փաստացի ջրաքանակը շուրջ 20947 լ/վ է, ինչը տարեկան կազմում է մոտ 660 մլն. մ³ ջրաքանակ: 2017թ. Արարատյան դաշտում լուծարվել է 1, կոնսերվացվել է 16 և փականային ռեժիմի է բերվել 150 հորատանցք, ինչի արդյունքում խնայված ջրաքանակը կազմել է շուրջ 4952 լ/վ, որը տարեկան կազմում է շուրջ 159 մլն/խմ: Մշտադիտարկումների արդյունքում նկատվում է Արարատյան դաշտի ստորերկրյա ջրերի մակարդակի կայունացում և որոշ հատվածներում բարձրացման միտում:

1) ստորերկրյա ջրերի պահպանում

Ցուցանիշի անվանումը	2016թ.	2017թ.
Լուծարված հորատանցքերի (հորերի) քանակը	6	1
Կոնսերվացված հորատանցքերի (հորերի) քանակը	23	16
Փականային ռեժիմի բերված հորատանցքերի (հորերի) քանակը	72	150
Խնայված ջրաքանակը	3181.4/վրկ	5035/վ

2) ջրօգտագործման թույլտվություններ

Ցուցանիշի անվանումը	2016թ.	2017թ.
Մուտքագրվել է ՋԹ հայտ	268	224
Գնահատվել է ՋԹ հայտ	271	651
Ձևակերպվել է նոր ՋԹ	73	139
Նախկինում տրված ՋԹ-ների ժամկետների երկարաձգում	188	189
Հաստատված ջրօգտագործման և ջրահեռացման (ՋՋ), ինչպես նաև թույլատրելի սահմանային արտահոսքի (ԹՍԱ) նորմաներ	23	30

6. Ընդերքի և հողերի պահպանության բնագավառ

Շարունակվել է շրջակա միջավայրի պահպանության դրամագլխի և օգտակար հանածոների արդյունահանված տարածքի, արդյունահանման ընթացքում առաջացած արտադրական լցակույտերի տեղադիրքի և դրանց հարակից համայնքների բնակչության անվտանգության ու առողջության ապահովման նպատակով մշտադիտարկումների իրականացման վճարների համալրման գործընթացը, որի արդյունքները բնութագրվում են հետևյալ ցուցանիշներով՝

Ցուցանիշի անվանումը	2016թ.	2017թ.
Մուտքագրվել է շրջակա միջավայրի պահպանության դրամագլուխ (մլն.դրամ)	232, 3	257,185 (Մնացորդը՝ 1431,6)
Մուտքագրվել է բնակչության անվտանգության ու առողջության ապահովման նպատակով մշտադիտարկումների կատարման համար (մլն.դրամ)	33,4	32.7 (Մնացորդը՝ 110,53)

7. Վտանգավոր նյութերի և թափոնների կառավարում

պետական հաշվառման է վերցված՝ 1348 կազմակերպություն /2016թ.՝ **1159** կազմակերպություն/, **թափոնների անձնագրավորման գծով** համաձայնեցվել է **408** անձնագիր **115** կազմակերպություն /2016թ.՝ **818** անձնագիր 195 կազմակերպություն/,

թափոններ գոյացնող, վերամշակող և օգտահանող օբյեկտների ռեստորային գրանցում են ստացել՝ 52 կազմակերպություն /2016թ.՝ 33 կազմակերպություն/,

թափոնների հեռացման վայրերի ռեստորային գրանցում են ստացել՝ 17 կազմակերպություն /2016թ.՝ 24 կազմակերպություն/, տրվել է **թափոնների անդրսահմանային փոխադրումների /ներմուծում, արտահանում/ 5 մեկանգամյա լիցենզիա** /2016թ.՝ 5 լիցենզիա/:

ԵՏՄ-ին անդամակցությամբ պայմանավորված լրամշակվել է «Հայաստանի Հանրապետության վտանգավոր թափոնների ցանկը» ու «Հայաստանի Հանրապետության արգելված վտանգավոր թափոնների ցանկը» և հաստատվել է թունավոր նյութերի ցանկը:

8. Մթնոլորտային օդի պահպանություն

Իրականացվել է սահմանային թույլատրելի արտանետումների (ՍԹԱ) նորմատիվների նախագծերի քննություն և տրամադրվել չափաքանակների/արտանետման 162 թույլտվություն /2016թ.՝ 126/, որից 116-ը նոր, իսկ 46-ը՝ վերաձևակերպումով:

9. Շրջակա միջավայրի վրա ներգործության պետական մոնիթորինգի բնագավառ

- Մթնոլորտային օդի աղտոտվածության մոնիթորինգի 2017թ. արդյունքների համաձայն Երևան քաղաքում ընդհանուր փոշու միջին ամսական պարունակությունը գտնվում է սահմանային թույլատրելի կոնցենտրացիայի (ՍԹԿ) սահմանում: Ընդհանուր փոշով աղտոտվածությունը բարձր է Գյումրի, Արարատ և Ալավերդի քաղաքներում՝ Գյումրիում ընդհանուր փոշու միջին ամսական կոնցենտրացիան գերազանցել է ՍԹԿ-ն 1.3-4.8 անգամ, Ալավերդում՝ 1,2-2,8 անգամ, Արարատում՝ 1.2-2.0 անգամ: Ալավերդի քաղաքում ծծմբի երկօքսիդի միջին ամսական կոնցենտրացիան գերազանցել է ՍԹԿ-ն 1.7-2.9 անգամ, Վանաձոր քաղաքում՝ 1.2-1.3 անգամ: Մնացած աղտոտիչների միջին ամսական կոնցենտրացիաները չեն գերազանցել համապատասխան ՍԹԿ-ները:

Նախորդ տարվա համեմատությամբ մթնոլորտային օդի աղտոտվածության էական փոփոխություններ չեն դիտվել:

- Մակերևութային ջրերի որակի մոնիտորինգի արդյունքների համաձայն ՀՀ գետերի ակունքներում և բնակավայրերից վերև ընկած հատվածներում ջրի որակը «գերազանց» և «լավ» է (1-ին և 2-րդ դաս): Խոշոր բնակավայրերից և քաղաքներից հետո չմաքրված կոմունալ-կենցաղային կեղտաջրերի գետին խառնվելուց հետո դիտվում է աղտոտվածության աճ, և հիմնականում ջրի որակը «միջակից» «վատ» է (3-5-րդ դաս)՝ պայմանավորված ամոնիում, ֆոսֆատ և նիտրիտ իոններով:

10. Փորձաքննություն

2016 թվականին՝

Փորձաքննության են ներկայացվել թվով **197** նախատեսվող գործունեությունների և հիմնադրության փաստաթղթերի նախնական գնահատման հայտեր:

Հաշվետու տարվա ընթացքում սահմանված կարգով տեխնիկական առաջադրանքներ են տրամադրվել թվով՝ **69** նախատեսվող գործունեությունների և հիմնադրության փաստաթղթերի նախնական գնահատման հայտերին, **113**՝ նախատեսվող գործունեությունների և հիմնադրության փաստաթղթերի գնահատման հաշվետվությունների վերաբերյալ՝ այդ թվում անցած 2015թ մուտքագրված փաստաթղթերին: Փորձաքննության գործընթացում են գտնվում **43** նախատեսվող գործունեությունների, հիմնադրության փաստաթղթերի նախնական գնահատման հայտեր և գնահատման հաշվետվություններ:

2017 թվականին՝

2017թ ՀՀ բնապահպանության նախարարություն շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության փորձաքննության են ներկայացվել թվով 201 նախատեսվող գործունեությունների և հիմնադրության փաստաթղթերի նախնական գնահատման հայտեր և գնահատման հաշվետվություններ:

Հաշվետու տարվա ընթացքում սահմանված կարգով տեխնիկական առաջադրանքներ են տրամադրվել թվով 67 նախատեսվող գործունեությունների և հիմնադրության փաստաթղթերի նախնական գնահատման հայտերին: Փորձաքննության գործընթացում են գտնվում 52 նախատեսվող գործունեությունների, հիմնադրության փաստաթղթերի նախնական գնահատման հայտեր և գնահատման հաշվետվություններ:

Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության փորձաքննական եզրակացություններ են տրամադրվել թվով 111 նախատեսվող գործունեությունների և հիմնադրության փաստաթղթերի գնահատման հայտերի և գնահատման հաշվետվությունների վերաբերյալ, այդ թվում՝ 2016թ մուտքագրված գործունեություններին:

11. Միջազգային համագործակցություն

Հայաստանի Հանրապետությունն անդամակցում է բնապահպանական ոլորտի 22 միջազգային կոնվենցիաների ու արձանագրությունների, որոնց դրույթների կատարման ուղղությամբ շարունակվում է միջազգային պայմանագրերի դրույթների կատարումն ապահովող օրենսդրական դաշտի կատարելագործումը:

2016 թվականին՝

2016թ. ընթացքում իրականացված միջազգային համագործակցության շրջանակներում արդեն իսկ ձեռք է բերվել համաձայնություն՝

- 20.42 մլն. ԱՄՆ դոլար գումարի ներդրման՝ «Շենքերի էներգաարդյունավետության արդիականացմանն ուղղված ներդրումների դիսկի նվազեցում և մասշտաբավորում» ծրագրի ֆինանսավորման նպատակով, որը հաստատվել է Կանաչ կլիմայի հիմնադրամի կողմից:

Ներկայումս գումարը փոխանցելու նպատակով ընթանում են բանակցություններ ՀՀ կառավարության և Կանաչ կլիմայի հիմնադրամի միջև պայմանագրի կնքման ուղղությամբ,

- 852.0 հազ. ԱՄՆ դոլար գումարի ֆինանսավորման «Կլիմայի փոփոխության մասին ՄԱԿ-ի շրջանակային կոնվենցիայի ներքո Հայաստանի չորրորդ ազգային հաղորդագրության և երկամյա առաջընթացի երկրորդ զեկույցի պատրաստում» ծրագրի իրականացման համար,

- 700.0 հազ. եվրո գումարի ֆինանսավորման՝ Կովկասի Բնության Հիմնադրամի միջոցներից

ԲՀՊՏ-ների լրացուցիչ ֆինանսավորման, «Խոսքովի անտառ» պետական արգելոցի կառավարման պլանի մշակման, «Քարերի սիմֆոնիա» բնության հուշարձանի անձնագրավորման, «Խոսքովի անտառ» պետական արգելոցի և «Դիլիջան» ազգային պարկի կենսաբազմազանության մոնիթորինգի, ազնվացեղ եղջերուի վերաբնակեցում «Դիլիջան» ազգային պարկում և այլ ծրագրերի ֆինանսավորման համար:

2017 թվականին՝

Հայաստանի Հանրապետությունն անդամակցում է բնապահպանական ոլորտի 22 միջազգային կոնվենցիաների ու արձանագրությունների, որոնց դրույթների կատարման ուղղությամբ ՀՀ բնապահպանության նախարարությունը ծավալում է զգալի աշխատանք: Ինչպես և նախկինում, 2017թ. շարունակվում է միջազգային պայմանագրերի դրույթների կատարումն ապահովող օրենսդրական դաշտի կատարելագործումը:

2017թ. ընթացքում իրականացվող ազգային և տարածաշրջանային միջազգային ծրագրերի ցանկ

	Ծրագրի անվանում/դոնոր միջազգային կազմակերպություն	Տևողություն, ընդհանուր արժեք
1.	«Քաղաքային կանաչ լուսավորություն» Գլոբալ Էկոլոգիական Հիմնադրամ/ՄԱԿ-ի Զարգացման ծրագիր	2013-2017թթ 1 720 000 ԱՄՆ դոլար
2.	«ՄԱԿ ԿՓՇԿ ներքո Հայաստանի 4-րդ ազգային հաղորդակցության և երկամյա առաջընթացի 2-րդ զեկույցի պատրաստում» Գլոբալ Էկոլոգիական Հիմնադրամ/ՄԱԿ-ի Զարգացման ծրագիր	2016-2020թթ. 852 000 ԱՄՆ դոլար (ԳԷՀ), համաֆինանսավորում 575 000 ԱՄՆ դոլար, որից՝ 75 000 ԱՄՆ դոլար ՄԱԿ-ի ԶԾ, 500 000 ԱՄՆ դոլար ՀՀ կառավարություն:
3.	«Տեխնոլոգիաների կարիքների գնահատում. Հայաստան» ՄԱԿ-ի շրջակա միջավայրի ծրագիր/ Դանիական տեխնիկական Համալսարան, UNEP DTU Partnership)	2015-2017թթ 120 000 ԱՄՆ դոլար.
4.	«Հայաստանում պահպանվող տարածքների կայուն ֆինանսական կայունության խթանում» Գլոբալ Էկոլոգիական Հիմնադրամ/ՄԱԿ-ի Զարգացման ծրագիր	2010- 2017թթ. 950 000 ԱՄՆ դոլար ԳԷՀ
5.	«Խստորովի անտառ» պետ. արգելոց» ՊՈԱԿ-ի աջակցության ծրագիր» Կովկասի Բնության Հիմնադրամ	2015-2017թթ. 330 000 եվրո -3 տարվա
6.	«Դիլիջան ազգային պարկ» ՊՈԱԿ-ի աջակցության 3 տարվա ծրագիր Կովկասի Բնության Հիմնադրամ	2016-2018թթ. 500 000 եվրո 3 տարվա
7.	«Արփի լիճ» ազգային պարկ» ՊՈԱԿ-ի աջակցության ծրագիր Կովկասի Բնության Հիմնադրամ	2016-2018թթ. 240 000 եվրո 3 տարվա
8.	«Կովկասում/Հայաստանում պահպանվող տարածքների աջակցության» տարածաշրջանային ծրագիր» KfW /Գերմանական զարգացման բանկ	2015-2020թթ 8 250 000 եվրո.
9.	«Ինստիտուցիոնալ հզորացում» ծրագիր /4-րդ փուլ/ Բազմակողմանի հիմնադրամ/ՄԱԿ-ի արդյունաբերական զարգացման կազմակերպություն	2015-2017թթ. 120 000 ԱՄՆ դոլար,
10.	«Գիտական առաջադեմ տեխնոլոգիաների օգտագործում և համագործակցություն հանուն ռեսուրսների համալիր պահպանության» (ԳԱՏՕ) ծրագիր / ԱՄՆ ՄԶԳ	2015- 2019թթ. 4.991.630.00 ՀՀ դրամ
11.	«Ժամկետանց պետիցիոնների պաշարների ոչնչացումը և քիմիկատների կայուն կառավարման շրջանակներում կայուն օրգանական աղտոտիչներով (POPs) աղտոտված տարածքների խնդիրների կարգավորումը Հայաստանում» ԳԷՀ/ՄԱԶԾ	2015-2019թթ.. 4.9 մլն. ԱՄՆ դոլար ԳԷՀ Համաֆինանսավորում՝ 16,6մլն. ԱՄՆ դոլար ՀՀ կառավարության կողմից
12.	Բնապահպանական «Միասնական Տեղեկատվական Համակարգի Սկզբունքների և Պրակտիկայի ներդրումը Արևելյան Հարևանության Երկրներում (ԲՄՏՀ/SEIS Արևելք) ծրագիր (ԵՀՀԳ-ԲՄՏՀ II)»: ԵՄ, Ծրագիրն իրականացվում է ՀՀ ազգային վիճակագրական ծառայության հետ համատեղ:	2016-2019թթ. 7 մլն. եվրո
13.	«Գլոբալ բնապահպանական օգուտների ստեղծում շահագրգիռ կողմերի բնապահպանական կրթության և իրազեկության բարձրացման միջոցով»ծրագիր» Գլոբալ Էկոլոգիական Հիմնադրամ/ՄԱԿ-ի Զարգացման Ծրագիր	2015-2018թթ. 750 000 ԱՄՆ դոլար /ԳԷՀ/,
14.	«Կենսաբազմազանության ինտեգրված կառավարումը Հարավային Կովկասում» տարածաշրջանային ծրագիր Գերմանական միջազգային համագործակցության ընկերություն /GIZ	2015-2020թթ. ***

15.	«Հողերի Կայուն Կառավարումը արտադրողականության բարձրացման համար» Գլոբալ Էկոլոգիական Հիմնադրամ/ Գյուղատնտեսության զարգացման միջազգային Հիմնադրամ /IFAD/ ՀՀ կառավարության ԾԻԳ:	2016-2021թթ. 27 մլն. ԱՄՆ դոլար ԳԷՀ դրամաշնորհի 4.7 մլն. ԱՄՆ դոլար
16.	«Հայաստանյան գյուղական համայնքներում ագրոկենսաբազմազանության պահպանության և օգտագործման միջոցով կենսապայմանների բարելավումը» տարածաշրջանային ծրագիր Գլոբալ Էկոլոգիական Հիմնադրամ /ՄԱԿ-ի ՇՄԾ	2015- 2019թթ. 883 242 ԱՄՆ դոլար ԳԷՀ-ից.

2017թ. հասարակած ծրագրեր

	Ծրագրի անվանում/դոնոր միջազգային կազմակերպություն	Տևողություն, ընդհանուր արժեք
1.	«Շենքերի էներգաարդյունավետ արդիականացմանն ուղղված ներդրումների դիսկերի նվազեցում և մասշտաբավորում» ՄԱԶԾ - Կանաչ կլիմայի հիմնադրամի ծրագիր	2017թ.- 5 տարի 20,4մլն. ԱՄՆ դոլար
2.	Հայաստանում կլիմայի փոփոխության ազդեցության մեղմումը անտառային և դաշտային հրդեհների կառավարման ներուժի զարգացման միջոցով, ՄԱԶԾ/ ՌԴ	2017-2020թթ. 1 000 000 ԱՄՆ դոլար
3.	Պատրաստվածության աջակցություն ծրագիր Կանաչ Կլիմայի Հիմնադրամ	2017թ. 1.5 տարի 300 000 ԱՄՆ դոլար
4.	«Զանգեզուր» կենսոլորտային համալիր» ՊՈԱԿ-ի դրամաշնորհային պայմանագիր Կովկասի Բնության Հիմնադրամ	2017թ. 50 000 եվրո
5.	«Խստորովի անտառ» պետ. արգելոց» ՊՈԱԿ-ի աջակցության արտակարգ դրամաշնորհ Կովկասի Բնության Հիմնադրամ	2017թ. 5 մլն. ՀՀ դրամ
6.	Հիդրոլոգիա-տնտեսական ռիսկերի փոփոխության փոխարինման կառավարման պլան – Երկրորդ փուլ (ՀԲՖԱ-2) ծրագիր	2017-2020 129,600 ԱՄՆ դոլար

12.Տեսչական վերահսկողական աշխատանքներ

2016 թվականին ԲՊՏ-ն՝

- իրականացրել է ստուգումներ 32 կազմակերպությունների և ֆիզիկական անձանց մոտ, 2015 թվականի նույն ժամանակահատվածում՝ 129-ի մոտ:

Կատարված տեսչական ստուգումների, կենդանական և բուսական աշխարհի օբյեկտների տեղափոխման և օգտագործման օրինականության պահպանման նպատակով կազմակերպված շրջայցերի և տեսչության վարույթին հանձնված գործերի քննության արդյունքում հայտնաբերվել են խախտումներ 1129 (2015թ. նույն ժամանակահատվածում՝ 834 հատ):

Կազմվել է վարչական տուգանքի 789 ակտ՝ 56.7 մլն.դրամ գումարով (2015թ՝ 811 ակտ՝ 62.17 մլն.դրամ գումարով):

Կազմվել է վնասի հատուցման 536 ակտ՝ 120.92 մլն.դրամ գումարով շրջակա միջավայրին պատճառված վնասի արձանագրություն՝ (2015թ՝ 548 արձանագրություն՝ 211.64 մլն.դրամ գումարով):

Բնապահպանական և բնօգտագործման վճարների եռամսյակային հաշվետվությունները սահմանված ժամկետում չներկայացնելու կամ աղավաղված ներկայացնելու համար վարչական տուգանքի են ենթարկվել 155 կազմակերպության պատասխանատու անձ՝ 9.76 մլն.դրամ գումարով (2015 թ.՝ 115 կազմակերպության պատասխանատու անձինք՝ 7.44 մլն.դրամ գումարով):

Տեսչության կիրառած պատժամիջոցներից ՀՀ պետական բյուջե է մուտքագրվել 64.4 մլն.դրամ գումար, 2015թ՝ 191.3 մլն.դրամ:

2016 թվականին տեսչական ստուգումների, հետևաբար նաև կիրառված պատժամիջոցների թիվը զգալիորեն է, քանի որ 09.06.2016թ. ընդունվել է ՀՀ կառավարության 2015 թվականի հուլիսի 30-ի N 839-Ա որոշման մեջ փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին>> N 597-Ա որոշումը, որով 2015 թվականի օգոստոսի 1-ից մինչև 2016 թվականի դեկտեմբերի 31-ը ժամանակահատվածի համար սահմանափակվել են ստուգումների թիվը և դրանց անցկացման դեպքերը:

2017թվականին

2017 թվականի ապրիլի 27-ի N445-Ն ՀՀ կառավարության որոշմամբ ստեղծվել է ՀՀ բնապահպանության նախարարության բնապահպանության և ընդերքի տեսչական մարմինը:

ՀՀ բնապահպանության նախարարության բնապահպանության և ընդերքի տեսչական մարմնի կողմից 2017 թվականի սեպտեմբերից մինչև դեկտեմբեր ամիսն ընկած ժամանակահատվածում կատարված աշխատանքների վերաբերյալ

Նշված ժամանակահատվածում բնապահպանության և ընդերքի տեսչական մարմինն իրականացրել է ստուգումներ 20 կազմակերպություններում:

Կատարված տեսչական ստուգումների, կենդանական և բուսական աշխարհի օբյեկտների տեղափոխման և օգտագործման օրինականության պահպանման նպատակով կազմակերպված շրջայցերի և տեսչական մարմնի վարույթին հանձնված գործերի քննության արդյունքում հայտնաբերվել է 508 իրավախախտում:

Կազմվել է վարչական տուգանքի 325 որոշում՝ 25.470.000 ՀՀ դրամի չափով, ինչպես նաև շրջակա միջավայրին պատճառված վնասի հատուցման 386 արձանագրություն՝ 2.200.979.750 ՀՀ դրամի չափով:

Կիրառած պատժամիջոցներից ՀՀ պետական բյուջե 2017թվականի ընթացքում մուտքագրվել է 63.8 մլն.դրամ գումար, 2016թ՝ 64.4 մլն.դրամ:

12.2. ՈԼՈՐՏԻ (ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ) ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ /ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՄԺԾԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ

12.2.1. Նպատակները

2019-2021 թթ. ժամանակահատվածում ելնելով երկրի անվտանգության ու կայուն զարգացման շահերից, բնապահպանության ոլորտում կառավարության կարևորագույն նպատակներն են՝

- շարունակել ուժեղացնել պետության վերահսկողությունը շրջակա միջավայրի պահպանման նկատմամբ՝ օդի, ջրի որակի, կանաչ տարածքների, աղբամշակման բարձր չափանիշների սահմանմամբ,

- շարունակել Սևանա լճի էկոլոգիական հավասարակշռության վերականգնման և պահպանության միջոցառումների իրականացումը,

- ապահովել անտառապատման և անտառավերականգնման ծավալների հետագա աճը, անտառների ապօրինի հատումների կանխումը, անապատացման դեմ պայքարը, կենսաբանական և լանդշաֆտային բազմազանության պահպանումը, ավտոտրանսպորտից վնասակար նյութերի արտանետումների նվազեցումը, ջրի և անտառի ազգային ծրագրերի ամբողջական իրականացումը,

- ընդլայնել բնության հատուկ պահպանվող տարածքների համակարգը և կատարելագործել դրանց կառավարման մեխանիզմները,

- մշակել և կիրառել նոր մոտեցումներ հասարակության բնապահպանական իրազեկության բարձրացման և էկոլոգիական կրթության ու դաստիարակության հարցերում,

- ուժեղացնել ընդերքի շահագործման, ինչպես նաև բնական պաշարների վերականգնման ու վերարտադրության նկատմամբ վերահսկողությունը,

- մշտապես ուշադրության կենտրոնում պահել բնական միջավայրի ռադիոակտիվ աղտոտման կանխարգելումը, վտանգավոր քիմիական ու ռադիոակտիվ նյութերի և թափոնների կառավարումը,:

12.2.2. Գերակայությունները

Բնապահպանական ոլորտի զարգացման գերակայությունները հիմնվելու են հետևյալ առանցքային հիմնադրույթների վրա՝

1. **ՀՀ կառավարության գործունեության ծրագրով** և բնապահպանության ոլորտի գծով ՀՀ կառավարության կողմից հաստատված կամ հավանության արժանացած ռազմավարական

(հայեցակարգային) նշանակության ծրագրերի կամ միջոցառումների կատարման ապահովմանը:

2. Բյուջեային գործընթացում կարևոր ներքոհիշյալ սկզբունքների ապահովմանը՝

- Կոնկրետ բնապահպանական ծրագրերի իրականացման նպատակով կշարունակվեն «Պարտքը բնապահպանության դիմաց» նախաձեռնության շրջանակներում ֆինանսավորման մեխանիզմների ներդրման աշխատանքները:

- Առաջիկա 3 տարիների ընթացքում ՀՀ կառավարությունը կկիրառի այնպիսի գործողություններ, որոնք կբացառեն բնական ռեսուրսների գերշահագործումը, նվազագույնի կհասցվեն շրջակա միջավայրի, այդ թվում մարդու կյանքի և առողջության վրա բացասական ազդեցությունները, կապահովվեն շրջակա միջավայրի աղտոտման կանխարգելումը կամ նվազեցումը, բնական ռեսուրսների համալիր կառավարումը և դրանց նկատմամբ վերահսկողությունը:

12.2.3. Ծախսերի մակարդակի վրա ազդող գործոնները

ՀՀ կառավարության կողմից վարվող քաղաքականությունից ելնելով 2019-2021 թվականների ՄԺԾԾ-ի ծախսերի մակարդակի վրա ազդող հիմնական գործոն է հանդիսանում 2018-2020 թվականներին պետական ոչ առետրային կազմակերպությունների պահպանման ծախսատեսակների ֆինանսավորման գծով ուղղվող բյուջետային հատկացումների նվազեցումը, որը հանգեցնելու՝

- մոնիթորինգային աշխատանքների ծավալների կրճատման,
- ԲՀՊ տարծքների պահպանության արդյունավետության նվազման,

որը վերջին հաշվով խոչընդոտելու բնապահպանության ոլորտում պատշաճ քաղաքականության և դրանից բխող գործողությունների ամբողջ ծավալով և որակով կատարմանը:

12.3. ՈԼՈՐՏՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԵԼԻՒՔ ԾԱԽՍԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԸ (ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ)

12.3.1. Գոյություն ունեցող ծախսային ծրագրերը (պարտավորությունները)

2019-2021թթ. ՄԺԾԾ ժամանակահատվածում ոլորտի զարգացման կարևորագույն նպատակների իրագործման շրջանակներում շարունակվելու են ըստ բնագավառների ներքոհիշյալ ծրագրերի կատարումը.

Ա.Կենսաբազմազանության պահպանության բնագավառում

Ծրագրավորվող ժամանակահատվածում բնության հատուկ պահպանվող տարածքների գործունեությունը ապահովող ծրագրերին 2019-2021թթ. ուղղվելու է 2574.6 մլն. դրամ՝

յուրաքանչյուր տարվա համար 858.2 մլն դրամ, այդ թվում՝ երեք տարվա հանրագումարային ֆինանսավորման ծավալները ըստ համապատասխան տարածքների կազմելու են՝

1) «Սևան» ազգային պարկի գծով՝	252.7	մլն. դրամ,
2) «Դիլիջան» ազգային պարկի գծով՝	136.2	մլն. դրամ,
3) Արգելոցապարկային համալիրի գծով՝	140.3	մլն. դրամ,
4) «Խոսրովի անտառ» պետական արգելոցի գծով՝	127.4	մլն. դրամ,
5) «Զանգեզուր» կենսոլորտային համալիրի գծով՝	141.3	մլն. դրամ,
6) «Արփի լիճ» ազգային պարկի գծով՝	44.7	մլն. դրամ,
7) «Զիկատար» պետական արգելավայրի գծով՝	15.6	մլն. դրամ:

Բ. Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության ծառայություններ 2019-2021թթ. միջնաժամկետ ծրագրի ֆինանսավորմանը հատկացվելու է 135.6 մլն.դրամ՝ 2019-2021 թթ. յուրաքանչյուր տարվա համար 45.2 մլն դրամ:

Բացի նշվածից ծրագրավորվող ժամանակահատվածում բյուջետային հատկացումների հաշվին փոխհատուցվելու են

Գ. Կովկասյան տարածաշրջանային կենտրոնի հայաստանյան մասնաճյուղի գրասենյակի վարձակալության ծախսերը:

Այս նպատակով 2019-2021 թթ. հատկացվելու է՝ 21.0 մլն դրամ՝ յուրաքանչյուր տարվա համար՝ 7.0 մլն. դրամ:

Դ. Սևանա լճում և նրա ջրհավաք ավազանում ձկան և խեցգետնի պաշարների հաշվառման ծառայություններ 2017-2021թթ. միջնաժամկետ ծրագրի ֆինանսավորմանը հատկացվելու է 22.8 մլն.դրամ՝ յուրաքանչյուր տարվա համար՝ 7.6 մլն. դրամ:

Ե. Սևանա լճի ջրածածկ անտառտնկարկների մաքրման ծառայություններ 2019-2021թթ. միջնաժամկետ ծրագրի ֆինանսավորմանը հատկացվելու է 351.3 մլն.դրամ՝ յուրաքանչյուր տարվա համար՝ 117.1 մլն. դրամ:

Զ. Շրջակա միջավայրի մոնիթորինգի և տեղեկատվության ծառայություններ 2019-2021թթ. միջնաժամկետ ծրագրի ֆինանսավորմանը հատկացվելու է 680.7 մլն.դրամ՝ յուրաքանչյուր տարվա համար՝ 226.9 մլն. դրամ:

Է. Մշակութային ծառայություններ խմբով ֆինանսավորումը 2019-2021թթ. կազմելու է ընդհանուր առմամբ 120.9 մլն.դրամ՝ «Հայաստանի բնության պետական թանգարան» պետական ոչ առևտրային կազմակերպության գործունեության ֆինանսավորման համար, այդ թվում՝ յուրաքանչյուր տարվա համար՝ 40.3 մլն. դրամ:

Ը. «Ընկերությունների կողմից վճարվող բնապահպանական վճարների նպատակային օգտագործման մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն բնապահպանական ծրագրերի իրականացման համար ՀՀ համայնքներին սուբվենցիաների տրամադրում

«Ընկերությունների կողմից վճարվող բնապահպանական վճարների նպատակային օգտագործման մասին» ՀՀ օրենքի դրույթների համաձայն համապատասխան համայնքների կողմից իրականացվելիք բնապահպանական ծրագրերի ֆինանսավորումն ապահովելու համար 2019-2021թթ. ծրագրավորվել է ընդհանուր առմամբ 614.4 մլն դրամ, այդ թվում՝ 2019 թվականին՝ 272.4 մլն դրամ, 2020 թվականին՝ 128.7 մլն դրամ, 2021 թվականին՝ 213.3 մլն դրամ:

Թ. Անտառպահպանական ծառայություններ («Հայանտառ» ՊՈԱԿ) 2019-2021թթ. միջնաժամկետ ծրագրի ֆինանսավորմանը հատկացվելու է 5,043.6 մլն.դրամ՝ 2019-2021 թթ. յուրաքանչյուր տարվա համար 1,681.2 մլն դրամ:

Միաժամանակ բնապահպանության ոլորտում նախատեսվում են շարունակել և իրականացնել արտաքին աղբյուրներից ստացվող նպատակային վարկային և դրամաշնորհային միջոցներով հետևյալ ծրագրերը.

1. Նախատեսվում է շարունակել և իրականացնել Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի (KFW) կողմից տրամադրվող «Կովկասի պահպանվող տարածքների աջակցության ծրագիր-Հայաստան (Էկոտարածաշրջանային ծրագիր-Հայաստան, 3-րդ փուլ)» դրամաշնորհային ծրագիրը, որի նպատակն է բնական պաշարների և պահպանվող տարածքների կառավարումը, հարակից գյուղական համայնքների սոցիալ-տնտեսական վիճակի բարելավումը, Հարավային Կովկասում կենսաբազմազանության պահպանումը: Ծրագրի իրականացումը կնպաստի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում կենսոլորտային տարածքի ստեղծմանը:

Նշված ծրագրի շրջանակներում 2019-2020 թթ.-ին նախատեսվում է 2019թ. 1,238.9 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 1,032.5 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 206.5 մլն դրամ, 2019թ. 749.2 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 624.3 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 124.8 մլն դրամ:

2. Վերակառուցման և զարգացման եվրոպական բանկի աջակցությամբ իրականացվող Կոտայքի և Գեղարքունիքի մարզերի կոշտ թափոնների կառավարման ծրագիր

Ծրագրի նպատակն է աջակցել Կոտայքի և Գեղարքունիքի մարզերում կոշտ կենցաղային թափոնների կառավարման համակարգի բարելավմանը, նոր աղբավայրի

կառուցմանը, մասնագիտացված սարքավորումների ձեռք բերմանը, ինչպես նաև լրացուցիչ բնապահպանական և սոցիալական հետազոտությունների կատարմանը:

Նշված ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է 2019թ.՝ 321.2 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 259.4 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 61.8 մլն դրամ, 2020թ.՝ 349.9 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 291.6 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 58.3 մլն դրամ, 2021թ.՝ վարկային միջոցներ՝ 1,952.0 մլն դրամ:

3. Վերակառուցման և զարգացման եվրոպական բանկի աջակցությամբ իրականացվող Երևանի կոշտ թափոնների կառավարման ծրագիր (Երևան համայնքի ղեկավարին պետության կողմից պատվիրակված լիազորություն)

Ծրագրի հիմնական նպատակն է աջակցել Երևանի տարածքում նոր աղբավայրի կառուցմանը, մասնագիտացված տրանսպորտային միջոցների և սարքավորումների գնման գործընթացին:

Նշված ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է 2019թ.՝ 968.2 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 892.1 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 76.1 մլն դրամ, 2020թ.՝ 994.3 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 907.9 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 86.4 մլն դրամ, 2021թ.՝ վարկային միջոցներ՝ 2,720.9 մլն դրամ:

4. Եվրոպական ներդրումային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Երևանի կոշտ թափոնների ծրագիր (Երևան համայնքի ղեկավարին պետության կողմից պատվիրակված լիազորություն)

Ծրագրի նպատակն է բարելավել Երևան քաղաքում և շրջակա շրջաններում կոշտ կենցաղային թափոնների կառավարման համակարգը, նոր սանիտարական աղբավայրի և օժանդակ ենթակառուցվածքի կառուցմանը, աջակցել Նուբարաշենի գործող աղբավայրի փակմանը և վերականգնմանը, ինչպես նաև լրացուցիչ մասնագիտացված սարքավորումների ձեռք բերմանը:

Նշված ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է 2019թ.՝ 545.5 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 463.3 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 82.2 մլն դրամ, 2020թ.՝ 968.5 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 882.1 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 86.4 մլն դրամ, 2021թ.՝ վարկային միջոցներ՝ 2,051.6 մլն դրամ:

5. Վերակառուցման և զարգացման եվրոպական բանկի աջակցությամբ իրականացվող Կոտայքի մարզի կոշտ թափոնների կառավարման դրամաշնորհային ծրագիր

Ծրագրի հիմնական նպատակն է վերամշակել Կոտայքի մարզի կոշտ կենցաղային թափոնները: Դրամաշնորհային ծրագիրն ուղղված է հիմնական վարկային ծրագրի աջակցմանը:

Նշված ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է 2019թ.՝ 1,682.2 մլն դրամ, այդ թվում դրամաշնորհային միջոցներ՝ 1,403.9 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 278.3 մլն դրամ, 2020թ.՝ 598.3 մլն դրամ, այդ թվում դրամաշնորհային միջոցներ՝ 434.6 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 163.7 մլն դրամ:

6. Վերակառուցման և զարգացման եվրոպական բանկի աջակցությամբ իրականացվող Կոտայքի և Գեղարքունիքի մարզերի կոշտ թափոնների կառավարման խորհրդատվության համար դրամաշնորհային ծրագիր

Ծրագրի հիմնական նպատակն է խորհրդատվություն տրամադրել Կոտայքի և Գեղարքունիքի մարզերի կոշտ թափոնների հիմնական վարկային ծրագրի իրականացմանը:

Նշված ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է 2019թ.՝ 204.8 մլն դրամ, այդ թվում դրամաշնորհային միջոցներ՝ 170.7 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 34.1 մլն դրամ, 2020թ.՝ 82.3 մլն դրամ, այդ թվում դրամաշնորհային միջոցներ՝ 68.6 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 13.7 մլն դրամ:

7. Եվրոպական միության հարևանության ներդրումային գործիքի աջակցությամբ իրականացվող «Երևանի կոշտ թափոնների կառավարման» դրամաշնորհային ծրագիր (Երևան համայնքի ղեկավարին պետության կողմից պատվիրակված լիազորություն)

Ծրագրի հիմնական նպատակն է բարելավել Երևանում կոշտ թափոնների կառավարման համակարգը, այդ թվում՝ նոր աղբավայրի կառուցում, շահագործում և վերամշակման ծավալների ավելացմանը նպաստող համակարգերի ներդրում:

Նշված ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է 2019թ.՝ 1,072.7 մլն դրամ, այդ թվում դրամաշնորհային միջոցներ՝ 893.9 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 178.8 մլն դրամ, 2020թ.՝ 2,968.9 մլն դրամ, այդ թվում դրամաշնորհային միջոցներ՝ 2,432.5 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 536.4 մլն դրամ, 2021թ.՝ 1,072.7 մլն դրամ, այդ թվում դրամաշնորհային միջոցներ՝ 894.0 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 178.7 մլն դրամ:

8. Արևելյան Եվրոպայի էներգախնայողության և բնապահպանական գործընկերության ֆոնդի աջակցությամբ իրականացվող «Երևանի կոշտ թափոնների կառավարման» դրամաշնորհային ծրագիր (Երևան համայնքի ղեկավարին պետության կողմից պատվիրակված լիազորություն)

Ծրագրի հիմնական նպատակն է բարելավել Երևանում կոշտ թափոնների կառավարման համակարգը, այդ թվում՝ նոր աղբավայրի կառուցում, շահագործում և վերամշակման ծավալների ավելացմանը նպաստող համակարգերի ներդրում:

Նշված ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է 2019թ.՝ 268.2 մլն դրամ, այդ թվում դրամաշնորհային միջոցներ՝ 223.4 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 44.7 մլն դրամ, 2020թ.՝ 745.9 մլն դրամ, այդ թվում դրամաշնորհային միջոցներ՝ 611.9 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 134.0 մլն դրամ, 2021թ.՝ 268.2 մլն դրամ, այդ թվում դրամաշնորհային միջոցներ՝ 223.4 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 44.7 մլն դրամ:

9. Վերակառուցման և զարգացման եվրոպական բանկի աջակցությամբ իրականացվող «Երևանի կոշտ թափոնների կառավարման» դրամաշնորհային ծրագիր (Երևան համայնքի ղեկավարին պետության կողմից պատվիրակված լիազորություն)

Ծրագրի հիմնական նպատակն է Նոր աղբավայրի նախագծում, կառուցում, մասնագիտացված տրանսպորտային միջոցների և սարքավորումների ձեռքբերում:

Նշված ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է 2019թ.՝ 151.5 մլն դրամ, այդ թվում դրամաշնորհային միջոցներ՝ 126.3 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 25.2 մլն դրամ, 2020թ.՝ 421.0 մլն դրամ, այդ թվում դրամաշնորհային միջոցներ՝ 345.2 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 75.8 մլն դրամ, 2021թ.՝ 151.1 մլն դրամ, այդ թվում դրամաշնորհային միջոցներ՝ 126.3 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 25.2 մլն դրամ:

ԳԼՈՒԽ 13. ՏՐԱՆՍՊՈՐՏ, ԿԱՊ ԵՎ ՏԵՂԵԿԱՏՎԱԿԱՆ ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱՆԵՐ

13.1 ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

13.1.1 Ոլորտի ընդհանուր նկարագիրը

Տրանսպորտի, կապի և տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ոլորտների պետական կառավարման մարմինները և կազմակերպությունները հիշյալ ոլորտներում վարած քաղաքականությանը համապատասխան ապահովվում են տնտեսության մյուս ճյուղերի (ոլորտների) կազմակերպությունների և ազգաբնակչության պահանջարկը՝ տրանսպորտային փոխադրումների (բեռնափոխադրումների և ուղևորափոխադրումների), տեղեկատվական տեխնոլոգիաների և կապի ծառայությունների (ռադիոհաղորդումների և հեռուստահաղորդումների, փոստի) մատուցման բնագավառներում՝ նպատակ ունենալով տեխնիկապես արդյունավետորեն բավարարելու բնակչության կարիքները՝ առավելագույնի հասցնելով կառավարման կատարելագործման և կոորդինացման ուղղությունները:

Ոլորտին հատկացվող պետական ծախսերի նպատակայնության և արդյունավետության բարձրացման, ֆինանսական վերահսկողության և որակի կառավարման մեխանիզմների ներդրման շնորհիվ ՀՀ քաղաքացին կօգտվի ավելի բարեկարգ, որակյալ, արագագործ և արագընթաց ու անվտանգ հաղորդակցություններից և ծառայություններից: Տրանսպորտի, կապի և տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ոլորտի ծառայությունները պետք է լինեն հասանելի, մատչելի և արդյունավետ ՀՀ ողջ տարածքում, իսկ կառավարումը՝ թափանցիկ:

Տրանսպորտային համակարգի կարևորագույն բաղկացուցիչն է ճանապարհային տնտեսությունը, քանի որ երկրի ներսում տարածաշրջանների և բնակավայրերի միջև, ինչպես նաև հարևան երկրների հետ կապ ստեղծող ավտոմոբիլային ցանցի տրանսպորտաշահագործողական վիճակից և զարգացումից է կախված պետության կայուն տնտեսական աճը, բնակչության կենսամակարդակի բարձրացումը, ազգային անվտանգության բարելավումը, միջազգային տրանսպորտային համակարգին ճանապարհային ցանցի ինտեգրումը:

ՀՀ ընդհանուր օգտագործման պետական ավտոմոբիլային ճանապարհների, ինչպես նաև դրանց վրա գտնվող տրանսպորտային օբյեկտների (կամուրջներ, թունելներ և այլ արհեստական կառուցվածքներ) վերանորոգումը, հիմնական վերակառուցումը և ընթացիկ պահպանումը մշտապես գտնվում է ավտոմոբիլային ճանապարհների կառավարման և տնօրինող

մարմինների ուշադրության ներքո՝ հաշվի առնելով տրանսպորտային ենթակառուցվածքների կարևորությունը Հայաստանի Հանրապետության տնտեսության զարգացման բնագավառում:

Ներկայումս ՀՀ ընդհանուր օգտագործման պետական ավտոմոբիլային ճանապարհային ցանցի ընդհանուր երկարությունը կազմում է շուրջ 7533.5 կմ, որը, համաձայն ՀՀ կառավարության 2014 թվականի փետրվարի 13-ի N 265-Ն որոշման, ըստ նշանակության դասակարգվում է՝

- միջպետական նշանակության ավտոմոբիլային ճանապարհներ - 1758.8 կմ,
- հանրապետական նշանակության ավտոմոբիլային ճանապարհներ - 1969.05 կմ,
- մարզային (տեղական) նշանակության ավտոմոբիլային ճանապարհներ - 3805.65 կմ:

Միջպետական և հանրապետական նշանակության ճանապարհային ցանցի սպասարկումն իրականացվում է նախարարության կողմից, իսկ մարզային (տեղական) ճանապարհային ցանցի սպասարկումը՝ մարզպետարանների կողմից:

ՀՀ կառավարության 2014 թվականի մարտի 27-ի N 442-Ն որոշմամբ հաստատված ՀՀ 2014-2025թթ. հեռանկարային զարգացման ռազմավարական ծրագրի համաձայն տրանսպորտի ոլորտի հիմնական քաղաքականությունը հանրապետության ճանապարհային ցանցի բարելավումն ու պահպանումն է, որն իրագործվում է ՀՀ պետական բյուջեի (այդ թվում՝ միջազգային կազմակերպությունների կողմից տրամադրված վարկերի և դրամաշնորհների) միջոցներով: ՀՀ պետական բյուջեից հատկացումների հաշվին հանրապետության ճանապարհային ցանցի բարելավման և պահպանման աշխատանքներն իրականացվում են հետևյալ ծրագրերով.

- «Պետական նշանակության ավտոմոբիլային ճանապարհների հիմնանորոգում»,
- «Տրանսպորտային օբյեկտների հիմնանորոգում»,
- «Միջպետական և հանրապետական նշանակության ավտոճանապարհների ձմեռային պահպանում, ընթացիկ պահպանում և շահագործում»,
- «Մարզային նշանակության ավտոճանապարհների ձմեռային պահպանում, ընթացիկ պահպանում և շահագործում»,
- արտաքին աղբյուրներից ստացվող նպատակային վարկային և դրամաշնորհային միջոցներով իրականացվող ծրագրեր:

Տարեկան 2 անգամ իրականացվում են ՀՀ ընդհանուր օգտագործման ավտոճանապարհների վիճակի գնահատում:

Բացի այդ իրականացվում է նաև Երևան քաղաքի փողոցների ընթացիկ նորոգման և ճաքալքման աշխատանքների իրականացման աջակցություն, ինչպես նաև մետրոպոլիտենի և էլեկտրատրանսպորտի անխափան շահագործմանն ուղղված ծրագրեր:

Նշված ծրագրերի իրականացմամբ ՀՀ բնակչության, ինչպես նաև միջազգային փոխադրումներ իրականացնող կազմակերպությունների և անձանց համար ապահովվել են.

- տրանսպորտային ծախսերի կրճատումը, շարժման արագության բարձրացումը, տրանսպորտային միջոցների ավելորդ վազքի և ուղևորափոխադրումների ու բեռնափոխադրումների տևողության նվազեցումը,

- բնակավայրերի հետ ողջ տարին տրանսպորտային հաղորդակցության ապահովումը, երթևեկության անվտանգության բարելավումը, ճանապարհատրանսպորտային պատահարների և կորուստների քանակի կրճատումը, շրջակա միջավայրի վրա ճանապարհատրանսպորտային համալիրի բացասական ազդեցության նվազեցումը:

Ավտոմոբիլային ճանապարհները ՀՀ տրանսպորտային համակարգի կարևորագույն բաղադրամասն են: Հանրապետության տնտեսությունը կախված է տրանսպորտային ենթակառուցվածքի արդյունավետ աշխատանքից: Առանց ավտոմոբիլային զարգացած ցանցի անհնար է լուծել կայուն տնտեսական աճի, հայրենական արտադրողների մրցունակության, պետական անվտանգության համակարգի ամրապնդման և ՀՀ տրանսպորտային համակարգի ինտեգրումը միջազգային տրանսպորտային համակարգին: Ոչ զարգացած ավտոմոբիլային ցանցը խոչընդոտում է տնտեսության հետագա վերելքը և միջազգային շուկա հայրենական արտադրության ապրանքների արտահանմանը:

ՀՀ կառավարության գործունեության առաջնայնություններից մեկը եղել և մնում է տեղեկատվական տեխնոլոգիաների (SS) ոլորտի զարգացումը: SS ոլորտը Հայաստանի տնտեսության ամենաարագ զարգացող ճյուղերից է, որը մեծապես նպաստում է երկրի տնտեսության աճին, մրցունակության և արտադրողականության բարձրացմանը, հավելյալ արժեք ապահովող աշխատատեղերի ստեղծմանը և երկրի վարկանիշի բարձրացմանը: ՀՀ կառավարության կողմից տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ոլորտը դիտարկվել է որպես ՀՀ տնտեսության զարգացման գերակա ուղղություններից մեկը:

Նախարարության կողմից իրականացվող բյուջետային ծրագրերը հետևյալն են.

Ծրագրի անվանումը	Ծրագրի նպատակը	Հիմնական ծառայությունների շրջանակը	Հիմնական շահառուների շրջանակը
Միջպետական և հանրապետական նշանակության ավտոճանապարհների ձմեռային պահպանում, ընթացիկ պահպանում և շահագործում	Միջպետական և հանրապետական նշանակության ավտոճանապարհների բարելավման և անվտանգ երթևեկության ծառայություններ	Հողային պաստառի երթևեկելի մասի, արհեստական կառույցների և կահավորման տարրերի նորմատիվ մակարդակում պահպանում և շահագործում (ծյան մաքրում, փոսային նորոգումներ, մաքրման աշխատանքներ, ջրահեռացում, նշագրում, կողնակների հարթեցում և լրացում, ընթացիկ նորոգման աշխատանքներ)	ՀՀ ավտոմոբիլային ճանապարհներից օգտվողներ
Պետական նշանակության ավտոճանապարհների և տրանսպորտային օբյեկտների հիմնանորոգում	Պետական նշանակության ավտոճանապարհների և տրանսպորտային օբյեկտների որակի բարձրացում	Միջպետական, հանրապետական և մարզային նշանակության ավտոճանապարհների քայքայված ծածկի վերանորոգում, մաշված ծածկի փոխարինում, ավտոմոբիլային ճանապարհների վրա գտնվող կամուրջների հիմնանորոգում	ՀՀ ավտոմոբիլային ճանապարհներից օգտվողներ
Հայաստանի Հանրապետությունում հսկիչ սարքերի (թվային տախոգրաֆի) համակարգի պահպանում (սպասարկում)	Հայաստանի Հանրապետությունում հսկիչ սարքերի (թվային տախոգրաֆի) համակարգի անընդհատ և անխափան աշխատանքի ապահովման նպատակով տախոնետ կապի ապահովում	Համակարգի սպասարկում և պահպանում	ՀՀ տարածքում գործող բեռնափոխադրող և ուղևորափոխադրող կազմակերպություններ, ՀՀ բնակչություն
«Պետական աջակցություն Հայաստանի ավտոմոբիլային ճանապարհների տնօրինություն» ՊՈԱԿ-ին	Ավտոմոբիլային ճանապարհների պահպանման, շինարարական աշխատանքների կանոնակարգման և արդյունքների ընդունման ծառայություններ	Ավտոմոբիլային ճանապարհների պահպանման, շինարարական աշխատանքների կանոնակարգման և արդյունքների ընդունման ծառայություններ	ՀՀ ավտոմոբիլային ճանապարհներից օգտվողներ
Հեռուստատեսային ծառայություններ	Հայաստանի Հանրապետությունում թվային հեռուստահեռարձակման ապահովման շրջանակներում հանրապետական սփռման մուլտիպլեքսի արբանյակային տարածման համար արբանյակային ունակության վարձակալում	Արբանյակային կապը թվով 64 հեռուստալայններում օպտիկամանրաթելային համակարգի հնարավոր խանգարումների դեպքում որպես որպես պահուստ ծառայեցնելու միջոց	ՀՀ բնակչություն

Հեռահաղորդակցության և կապի կանոնակարգման ծառայություններ	Պետական աջակցություն «Հեռահաղորդակցության հանրապետական կենտրոն» ՊՈԱԿ-ին	ՀՀ հաճախությունների բաշխումների աղյուսակի կազմում, ռադիոէթերի մոնիտորինգի, ՌԷՄ-ի և ԲՀՍ-ի տեղադրման, փորձաքննության և չափումների անցկացում, կապի շինարարական աշխատանքների տեխնիկական նորմերին համապատասխանության ընդունման, էթերի խանգարման աղբյուրների հայտնաբերում և վերացում	ՀՀ տարածքում գործող հեռուստա-ռադիո-հաղորդումների հեռարձակման ծառայություններ մատուցող կազմակերպություններ, ՀՀ բնակչություն
Ուղևորափոխադրումներից ստացված վնասի դիմաց «Հարավկովկասյան երկաթուղի» ՓԲԸ-ին սուբսիդիայի տրամադրում	Չստացված եկամուտների փոխհատուցում	Կոնցեսիոն պայմանագրի դրույթների ապահովման նպատակով «Հարավկովկասյան երկաթուղի» ՓԲԸ-ին ուղևորափոխադրումներից ստացված վնասի դիմաց փոխհատուցման տրամադրման ծառայություններ	ՀՀ քաղաքացիներ երկաթուղային տրանսպորտից օգտվողներ
ԱՊՀ տարածքում օդային տրանսպորտով ՀՀ քաղաքացիներ հանդիսացող Հայրենական մեծ պատերազմի հաշմանդամների և մասնակիցների, ինչպես նաև նրանց հավասարեցված անձանց մատուցվող ծառայությունների դիմաց չստացված եկամուտների փոխհատուցում	Չստացված եկամուտների փոխհատուցում	ԱՀՊ տարածքում օդային տրանսպորտով ՀՀ քաղաքացիներ հանդիսացող Հայրենական մեծ պատերազմի հաշմանդամների և մասնակիցների, ինչպես նաև նրանց հավասարեցված անձանց մատուցվող ծառայությունների դիմաց չստացված եկամուտների փոխհատուցում	ՀՀ քաղաքացիներ հանդիսացող Հայրենական մեծ պատերազմի հաշմանդամներ, մասնակիցներ և նրանց հավասարեցված անձիք
Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների (SS) ոլորտի խթանման ծառայություններ	Հայաստանի SS ոլորտի մրցունակության բարձրացում, Հայաստանում վարկանիշի ձևավորում որպես SS տարածաշրջանային կենտրոն	Միջոցառման շրջանակներում նախատեսվում է իրականացնել ոլորտի ներկայացումն արտերկրում և Հայաստանում, SS ոլորտում հաջողությունների ահսած երկրների և համապատասխան միջազգային կառույցների հետ համագործակցության խթանումն ու ապահովումը, միջազգային SS կազմակերպություններին անդամակցումը, միջազգային ընկերությունների հետ ՀՀ կառավարության և/կամ մասնավոր հատվածի	SS ոլորտի սկսնակ և գործող ընկերություններ

		մակարդակով համատեղ ներդրումային և կրթական ծրագրերի մշակում և իրականացում	
Գյումրու և Վանաձորի տեխնոլոգիական կենտրոնների գործունեության իրականացման ծրագիր	Գյումրու և Վանաձորի տեխնոլոգիական կենտրոնների գործունեության կառավարում	Հիմնադրված ուսումնական և գիտահետազոտական լաբորատորիաներ մարդկային ռեսուրսների կարողությունների զարգացում, նոր գաղափարների հիման վրա ընկերությունների հիմնում, տեխնոպարկ կազմակերպությունների ներգրավում և խորհրդատվական ծառայությունների մատուցում	SS ոլորտի սկսնակ և գործող ընկերություններ
Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների 2019թ. համաշխարհային համաժողովի կազմակերպման ծրագիր	2019թ. Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների համաշխարհային համաժողովի կազմակերպում	Միջազգային կառույցների և առաջատար տեխնոլոգիական ընկերությունների հետ համագործակցության խթանում, հայկական SS ոլորտի կարողությունների և ձեռքբերումների ներկայացում, ոլորտի տեղական ընկերությունների հետ SS արտադրանքի, լուծումների և ծառայության արտահանման շուկաների ընդլայնում, օտարերկրյա ներդրումների ներգրավում	SS ոլորտի սկսնակ և գործող ընկերություններ, միջազգային SS ընկերություններ

1.2 Վերջին 3 տարիների զարգացման միտումները

Վերջին երեք տարիներին պետական բյուջեի (այդ թվում՝ արտաքին աղբյուրներից) ֆինանսավորման շնորհիվ իրականացվել են աշխատանքներ միջպետական, հանրապետական և մարզային նշանակության ավտոմոբիլային ճանապարհների հիմնանորոգման և երթևեկության անվտանգության պահպանման, ինչպես նաև կապի և հեռահաղորդակցության ու SS ծառայությունների որակի բարելավման ուղղությամբ:

2017 թվականի ՀՀ տրանսպորտի, կապի և տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ոլորտը բնութագրող հիմնական արդյունքային ցուցանիշներն ունեն հետևյալ տեսքը.

2017 թվականի ՀՆԱ-ի ծավալի մեջ՝

- Տրանսպորտային ծառայությունների ծավալն աճել է 15,8%-ով և կազմել 195,1 մլրդ դրամ, այդ թվում՝ ցամաքային տրանսպորտը 12,3%-ով, 118.3 մլրդ դրամ
- SS ոլորտի թողարկած արտադրանքի ծավալն աճել է 27%-ով և կազմել 133,2 մլրդ դրամ

- Հեռահաղորդակցության ծառայությունների ծավալը նվազել է 4,9%-ով և կազմել 136.0 մլրդ դրամ
- Բեռնափոխադրումների ծավալն աճել է 23,9%-ով և կազմել 28,1 մլն տոննա
- Բեռնաշրջանառության ծավալն աճել է 9,7%-ով և կազմել 4,3 մլրդ տ/կմ
- Ուղևորափոխադրումների ծավալը թեև կրճատվել է 2,8 %-ով և կազմել 200,5 մլն ուղևոր, սակայն ուղևորաշրջանառության ծավալն աճել է 2,6%-ով և կազմել շուրջ 2,7 մլրդ ուղ/կմ

2017թ ոլորտում իրականացվել են շուրջ 181,7 մլն ԱՄՆ դոլարի ներդրումներ (ներառյալ կոնցեսիոնների կողմից երկաթուղու բնագավառում իրականացված 5.8 մլն դոլարի ներդրումները), այդ թվում՝ 75.7 մլն ԱՄՆ դոլարը՝ մասնավոր միջոցների հաշվին, որից շուրջ 70.0 մլն ԱՄՆ դոլարը էլեկտրոնային հաղորդակցության ոլորտում ցանցերի վերազինման և արդիականացման նպատակով:

Ճանապարհային տնտեսություն

ՀՀ կառավարության 2014 թվականի փետրվարի 13-ի N 264 - Ա որոշմամբ ստեղծվել է ՀՀ տրանսպորտի, կապի և տեղեկատվական տեխնոլոգիաների նախարարի նախագահությամբ ճանապարհային ոլորտը համակարգող խորհուրդ (միջգերատեսչական խորհրդակցական մարմին), որի հիմնական նպատակն է ՀՀ ճանապարհային տնտեսության բնագավառում իրականացվող միջոցառումների համակարգումը, մշտադիտարկման իրականացման ամփոփումը և դրանց վերաբերյալ առաջարկությունների ներկայացումը պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման համապատասխան մարմիններին:

2014-2015թթ. մշակվել է ՀՀ ընդհանուր օգտագործման ավտոմոբիլային ճանապարհների պահպանման և զարգացման առաջնահերթությունների որոշման հայեցակարգը (ՀՀ կառավարության 19.06.2014թ. նիստի N 26 արձանագրության 29-րդ կետ), ինչպես նաև Հայաստանի Հանրապետության ընդհանուր օգտագործման ավտոմոբիլային ճանապարհների պահպանման 2015-2025 թվականների ֆինանսավորման ռազմավարությունը (ՀՀ կառավարության 2015 թվականի հունիսի 25-ի թիվ 873-Ն որոշում):

Ձեռնարկվել է ճանապարհային ակտիվների կառավարման համակարգի ներդրման գործընթացը, որի նպատակն է հնարավորինս ավտոմատացնել ճանապարհների վերաբերյալ տվյալների հավաքագրումը, մշակումը, ինչը թույլ կտա ճանապարհների պահպանման և հիմնանորոգման վերաբերյալ առավել հիմնավորված և արդյունավետ որոշումներ կայացնել:

Ճանապարհների անվտանգությունն ապահովելու նպատակով 2016 թվականին տեղադրվել են 760 գծ/մ արգելափակոցներ Սարավանի, Սիսիանի և Ֆիոլետովոյի հատվածներում (օգտագործվել են նախկինում ապամոնտաժված նյութեր, իսկ տեղադրման շուրջ 21 մլն դրամ արժողությամբ աշխատանքներն իրականացվել են մասնավոր հատվածի միջոցներով):

Մեկնարկել է ճանապարհային ակտիվների կառավարման համակարգի ստեղծման նպատակով 3441 կմ երկարությամբ ճանապարհների գույքագրման, քարտեզագրման և թվայնացման աշխատանքները: Սահմանվել է ճանապարհաշինական ծրագրերի որակի հսկողության երկաստիճան մեխանիզմ:

Իրականացվել են նաև միջպետական և հանրապետական նշանակության ավտոճանապարհների 1720 կմ երկարությամբ առանձին հատվածների ծածկի տեխնիկական վիճակի ուսումնասիրություն, ավտոմոբիլային ճանապարհների անհարթության գործակցի որոշում, ինչպես նաև ավարտվել է ՀՀ ընդհանուր օգտագործման ավտոճանապարհների ցանցի տեսաձայնագրությունը:

Երևան-Սևան մայրուղում տեղադրվել են 1500 նոր ճանապարհային նշաններ

Ճանապարհների մաքրման և սպասարկման աշխատանքների առցանց հսկողության ապահովման նպատակով կապալառուների կողմից 3 մեքենաների վրա փորձնական տեղադրվել են Թեյքերներ, որոնք հնարավորություն կտան հսկել նշված տեխնիկային աշխատանքային ռեժիմը: Դրական արդյունքների դեպքում սարքավորումները կտեղադրվեն բոլոր մարզերում:

2017 թվականին ապահովվել է «Հայաստանի Հանրապետության և Ասիական զարգացման բանկի միջև 2016 թվականի նոյեմբերի 11-ին ստորագրված «Ենթակառուցվածքների կայունության աջակցության ծրագիր. երկրորդ փուլ (ընթացիկ գործառնություններ)» վարկային համաձայնագրով նախատեսված երկրորդ մասնաբաժնի ստացման համար անհրաժեշտ նախապայմանների կատարումը: Մասնավորապես. Նախարարի հրամանով հաստատվել է Ծրագրային բյուջետավորման համատեքստում պետական ավտոմոբիլային ճանապարհների ոլորտի ռազմավարությունը և ծախսակազմման ուղեցույցը: Որպես պիլոտային ծրագրեր կնքվել են միջին նորոգման և ընթացիկ ամառային և ընթացիկ ձմեռային պահպանման աշխատանքների 4 պայմանագրեր, որոնցում նախատեսված են ամառային և ձմեռային պահպանման աշխատանքներ՝ յոթ տարվա ժամանակահատվածի համար: Դրա արդյունքում Մ-2, Երևան-Երասխ-Գորիս-Մեղրի-Իրանի սահման միջպետական նշանակության ավտոճանապարհի 5 ճանապարհահատվածներում իրականացվել են միջին նորոգման աշխատանքներ՝ 863.3 մլն. դրամ արժողությամբ: Ավարտվել է 1231 կմ ծածկող՝ ճանապարհային ծածկույթի ուսումնասիրությունը և հետազոտման նյութերը մուտքագրվել են համապատասխան տվյալների բազա, ինչպես նաև ներկայացվել են ԱԶԲ խորհրդատուին: Կնքվել է երթևեկության ինտենսիվության հաշվարկի 30 նոր կայանների ձեռքբերման պայմանագիրը:

Միջպետական և հանրապետական նշանակության ճանապարհների պահպանման ծրագրով՝ 2017 թվականին պետական բյուջեի միջոցներով իրականացվել են ընդհանուր օգտագործման ավտոմոբիլային ճանապարհների և տրանսպորտային օբյեկտների 2935,4 կմ ընթացիկ ամառային և 3477,1 կմ ընթացիկ ձմեռային պահպանում, ինչպես նաև, ավտոմոբիլային

ճանապարհների և դրանց վրա գտնվող և առանձին պահպանման հանձնվող թունելների (3 հատ), կամուրջների (5 հատ) և պարսպող հարմարանքների (627669 գծ.մ) պահպանման աշխատանքներ, նշագծվել է 1895,9 կմ ավտոճանապարհ՝ 6.4 մլրդ. դրամ ընդհանուր արժեքով:

2016 թվականին պետական բյուջեի հաշվին իրականացվել են ընդհանուր օգտագործման ավտոմոբիլային ճանապարհների և տրանսպորտային օբյեկտների 3375,1 կմ ընթացիկ ամառային և 3509,9 կմ ընթացիկ ձմեռային, ավտոմոբիլային ճանապարհների և դրանց վրա գտնվող և առանձին պահպանման հանձնվող թունելների (3 հատ), կամուրջների (5 հատ) և պարսպող հարմարանքների (549450 գծ.մ) պահպանման աշխատանքներ, նշագծվել է 1828,8 կմ ավտոճանապարհ 6.2 մլրդ. դրամ ընդհանուր արժեքով: Իսկ 2015թ.-ին՝ 5.9 մլրդ դրամի աշխատանքներ, որի շրջանակներում կատարվել են 3464.5 կմ ճանապարհների ձմեռային պահպանման և 2978.9 կմ ամառային պահպանման աշխատանքներ:

Պետական նշանակության ավտոճանապարհների հիմնանորոգման ծրագրի շրջանակներում՝ 2017 թվականին նախատեսված 5.0 մլրդ դրամի շրջանակներում իրականացվել են 46.7 կմ երկարությամբ 16 ճանապարհահատվածների հիմնանորոգման աշխատանքներ՝ 3,5 մլրդ դրամ արժեքով, 7 տրանսպորտային օբյեկտների նորոգման աշխատանքներ՝ 686.7 մլն. դրամ արժեքով: Մրցույթների արդյունքում ձևավորված տնտեսումների և կատարված վերաբաշխումների արդյունքում կնքվել են նաև հրատապ ճանաչված 6.4 կմ երկարությամբ 11 ճանապարհահատվածների հիմնանորոգման և անցանելիության ապահովման պայմանագրեր 797.7 մլն. դրամ արժողությամբ: Բացի այդ, ա/ճ Մ4-Երևան-Սևան-Իջևան-Ադրբեջանի սահման, կմ30+500-կմ36+000 հատվածում տեղադրվել են 5.5 կմ ընդհանուր երկարությամբ մետաղական արգելափակոցներ՝ 132.0 մլն դրամ արժեքով: Իրականացվել են նաև նախագծային և հեղինակային հսկողության աշխատանքներ, 49.3 մլն. դրամ արժողությամբ և շինարարական աշխատանքների տեխնիկական հսկողության աշխատանքներ՝ 24.3 մլն. դրամ արժողությամբ:

2016 թվականին կատարվել են 50.6 կմ երկարության ճանապարհահատվածների հիմնանորոգման աշխատանքներ՝ 3,5 մլրդ դրամ արժեքով: Ավարտվել են 57 օբյեկտների հիմնանորոգման և անցանելիության ապահովման աշխատանքները:

Անցկացված մրցույթների արդյունքում կնքվել է 3,55 մլրդ դրամ ընդհանուր արժեքով 50.6 կմ երկարությամբ ճանապարհահատվածների և տրանսպորտային օբյեկտների հիմնանորոգման պայմանագրեր: Բացի դրանից, մրցույթների արդյունքում ձևավորված տնտեսումների և կատարված վերաբաշխումների արդյունքում կնքվել են նաև հրատապ ճանաչված ճանապարհահատվածների հիմնանորոգման և անցանելիության ապահովման պայմանագրեր 227.9 մլն դրամ արժողությամբ:

2015 թվականին իրականացվել են 43.09 կմ ընդհանուր երկարությամբ ավտոճանապարհների հիմնանորոգման աշխատանքներ, այդ թվում՝ շահագործման է հանձնվել 3.2 կմ

երկարությամբ Վազաշեն-Պառավաքար շրջանցիկ ճանապարհը: Ծրագրով տնտեսվել է շուրջ 235.1 մլն դրամ, որից 151 մլն դրամն ուղղվել է հրատապ լուծում պահանջող ճանապարհների հիմնանորոգման աշխատանքներին, իսկ 84.1 մլն դրամը հետ է վերադարձվել ՀՀ պետական բյուջե:

2014-2016 թվականներին Վարդենիս-Մարտակերտ մայրուղու հիմնանորոգման աշխատանքների իրականացման նպատակով «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամին տրամադրվել է 9.04 մլրդ դրամ:

ՀՀ Նախագահի նախընտրական խոստումների իրականացման նպատակով վերանորոգվել են 19.5 կմ երկարությամբ ճանապարհահատվածներ, որոնցից 15.4 կմ-ը Համաշխարհային բանկի կողմից տրամադրված վարկային միջոցների հաշվին:

Կենսական նշանակության ճանապարհացանցի բարելավման լրացուցիչ ֆինանսավորման ծրագրի» առաջին տարվա համար կնքվել են 7 ճանապարհահատվածների (շուրջ 61.2 կմ երկարությամբ) վերականգնման աշխատանքների պայմանագրեր՝ 8,4 մլրդ դրամ ընդհանուր արժեքով:

Նշված պայմանագրերով 2016թ. ընդունվել է շուրջ 3 մլրդ դրամի կատարողական ակտեր: Շինարարական աշխատանքները կասեցվել են ձմեռային սեզոնին, աշխատանքները վերսկսվել են 2017թ մարտ-ապրիլ ամիսներին:

Ամփոփվել է նախագծահետազոտական ծախսերով նախատեսված նախագծային աշխատանքների ձեռքբերման մրցութային գործընթացը, կնքվել են համապատասխան պայմանագրեր:

Ավարտվել է «Ավտոմոբիլային տրանսպորտի երթևեկության ինտենսիվության հաշվիչների ձեռքբերման» միջազգային մրցութային գործընթացը և կնքվել է պայմանագիր:

2017թ. ընթացքում ծախսվել է 6,399,827.6 հազ. դրամ, կատարողականը՝ 92.4%: Մատուցվել են տեխնիկական հսկողության և հեղինակային հսկողության խորհրդատվական ծառայություններ, իրականացվել են պահպանման ծախսեր: Կապալառուի կողմից իրականացվել են հետևյալ հիմնական աշխատանքները՝

- հողային աշխատանքներ 64,541 մ³
- հենապատերի կառուցում 3,955 գծմ
- գաբիոններ 1,172 մ³
- ջրահեռացման համակարգի վերականգնում 17,691 գծմ
- մայթեր 19,502 գծմ
- կամուրջների նորոգում 24 հատ
- ասֆալտապատում 45.4 կմ:

«Մ6 Վանաձոր-Ալավերդի-Վրաստանի սահման միջպետական նշանակության ճանապարհի վերականգնման և բարելավման վարկային ծրագրի» Եվրոպական ներդրումային

բանկի ֆինանսավորմամբ 38.5 կմ հատվածի համար 2016թ. կնքվել են շինարարական 3 պայմանագրեր՝ շուրջ 15,4 մլրդ ՀՀ դրամ ընդհանուր գումարով: Մինչև 2016թ. դեկտեմբեր ամիսն ընդունվել է շուրջ 1.9 մլրդ դրամի կատարողական ակտեր: Ձմեռային սեզոնի ընթացքում իրականացվում են պայմանագրերով նախատեսված հողային, թունելների վերականգնման և կամրջաշինական որոշ աշխատանքներ: Պայմանագրերով աշխատանքների ավարտը նախատեսված է 2018թ.-ին:

2017թ. ընթացքում ծախսվել է 10,615,608 հազ. դրամ, կատարողականը՝ 99.5 %:

Կապալառուների կողմից իրականացվել են հետևյալ հիմնական աշխատանքները

- հողային աշխատանքներ – 322,078 մ³
- հենապատերի կառուցում և նորոգում – 7,083 գծմ
- ջրահեռացման համակարգի վերականգնում – 8,981 գծմ
- մայրեր - 4,439 գծմ
- ցանցապարկեր – 1,510 մ³
- կամուրջների, թունելների նորոգում և հիմնանորոգում – 10 հատ
- ասֆալտապատում (ա/բ պատվածքի ներքին շերտ) - 14.6 կմ
- ասֆալտապատում (ա/բ պատվածքի վերին շերտ) – 6.6 կմ:

Վարկային համաձայնագրերով ՀՀ-ն ստանձնել է պարտավորություն՝ Ծրագրերի շրջանակներում օտարման ենթակա հողամասերի և/կամ շինությունների փոխհատուցման ծախսերը ՀՀ պետական բյուջեի միջոցների հաշվին իրականացնելու մասին, սակայն ՀՀ պետական բյուջեով հատկացումներ չեն նախատեսվել: Նախնական գնահատմամբ անհրաժեշտ կլինի շուրջ 2.0 մլրդ ՀՀ դրամ, որից շուրջ 340 մլն դրամը՝ ԵՆԲ հատվածի համար, շուրջ 1.7 մլրդ դրամը՝ ԱԶԲ հատվածի համար:

Մ6 ճանապարհի մյուս հատվածի համար Ասիական զարգացման բանկը տրամադրելու է 44, 037,000 ԵԱԴՈ գումարի չափով վարկ: Վարկային պայմանագիրը ստորագրվել է 2016թ. նոյեմբերի 9-ին:

2017թ. ընթացքում ծախսվել է 2,554,468 հազ. դրամ, կատարողականը՝ 73%, որը պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ երեք լոտերով նախատեսված պայմանագրերը մրցութային արդյունքներով կնքվել են նախահաշվային արժեքից ավելի ցածր արժեքով և առաջացել է շուրջ 508 մլն դրամ տնտեսում: Հողերի օտարման և տարաբնակեցման ծրագրի (ՀՕՏԾ) պատրաստման և իրականացման նպատակով ներգրավվել է «Սոցիալական երաշխիքների ապահովման գործընթացին աջակցության» խորհրդատուն (սեպտեմբեր, 2017թ.), որի կողմից պատրաստվել է ՀՕՏԾ-ն, որը վերանայվել և հաստատվել է ԱԶԲ-ի կողմից:

Կնքվել են շինարարական աշխատանքների երեք պայմանագրերը՝ յուրաքանչյուր լոտի համար: Պայմանագրերով նախատեսված կանխավճարները վճարվել են:

Հյուսիս հարավ ճանապարհային միջանցքի ծրագրով՝

Տրանշ 1 ծրագրի շրջանակներում հիմնական աշխատանքները ավարտված են, որի համար ստորագրվել է հանձնման-ընդունման ակտը: Շահագործման է հանձնվել 31 կմ՝ Մ2 Երևան-Արտաշատ ճանապարհահատվածը՝ 19,6 կմ և Մ1 Երևան-Աշտարակ ճանապարհահատվածը՝ 11,4 կմ: Հետերաշխիքային ժամանակահատվածի համար յուրաքանչյուր Միջանկյալ վճարման վկայագրերից (ՄՎՎ) պահված 10% գումարներից 2016թ. վճարվել է 5%-ը, կամ 3,378,4 հազար ԱՄՆ դոլար, ներառյալ ԱԱՀ-ն:

Հաշվի առնելով հետավարտական ժամանակահատվածի ընթացքում թերությունների վերացման համար նախատեսված մեկ տարի ժամկետը, մինչև 2017թ. սեպտեմբերը անհրաժեշտություն կառաջանա իրականացնել լրացուցիչ բյուջետային հատկացումներ 3.4 մլն ԱՄՆ դոլարի չափով (պահված 5%-ը վճարելու համար):

Տրանշ 2 ծրագրի շրջանակներում հիմնականում իրականացվել են Աշտարակ-Թալին ճանապարհահատվածի շինարարության հողային աշխատանքներ՝ մասնավորապես հանույթ, լիցք և հողային պաստառի նախապատրաստում: Սեպտեմբերի 30-ին մեկնարկել են նաև ծախս-կողմյան հատվածի բետոնացման աշխատանքները: 2017թ. պետ բյուջեով շինարարական աշխատանքների համար նախատեսված է 2,3 մլրդ դրամ: Ծրագիրը նախատեսված էր ավարտել 2017թ. հունիս ամսին, սակայն ՀՀ ֆինանսների նախարարության կողմից առաջարկվել է ավարտման ժամկետը հետաձգել մինչև 2019թ. սեպտեմբեր ամիսը: 2017թ. ընթացքում ծախսվել է 11,109,215.9 հազ. դրամ, կատարողականը՝ 83,1%:

Վճարվել են ինչպես Ծրագրի Կառավարման Խորհրդատու/Ինժեների կողմից մատուցված, այնպես էլ աուդիտորական ծառայությունները:

Հաշվետու ժամանակահատվածում Հողերի օտարման և տարաբնակեցման ծրագրի (ՀՕՏԾ) շրջանակներում իրականացվել է մի շարք հողերի օտարումը: Միաժամանակ, ՀՀ Արագածոտնի մարզի Ագարակ համայնքի տարածքում շրջանցիկ նոր ծրագծի նախագծի հիման վրա ընթանում է հողերի օտարման և տարաբնակեցման ազդեցությունների գնահատումը, ինչպես նաև ազդակիր հողերը՝ բացառիկ՝ գերակա հանրային շահ ճանաչելու նպատակով ՀՀ կառավարության որոշման նախագծի ներկայացումը ՀՀ կառավարության հաստատմանը՝ դրանք օտարելու նպատակով: ԱԶԲ պահանջով իրականացվել է և ընթացքում է գտնվում Տրանշ 2 ճանապարհահատվածի երկայնքով հաղորդակցուղիների տեղափոխման շրջանակում հողերի օտարման և տարաբնակեցման ազդեցությունների գնահատումը և համապատասխան սոցիալական երաշխիքների փաստաթղթերի պատրաստումը:

Կապալառուի կողմից իրականացվել են հետևյալ հիմնական աշխատանքները՝

հողային աշխատանքներ – 1,075,000 մ³

արհեստական կառուցվածքներ – 4,200 մ³

պատվածքի բետոնապատման աշխատանքներ – 145,000 մ²

ԱԶԲ Տրանշ 3 ծրագրի շրջանակներում իրականացվում են Թալին-Լանջիկ 18.7 կմ ճանապարհահատվածի կառուցման աշխատանքները, կոմունիկացիաների տեղափոխման աշխատանքները, ինչպես նաև հողերի օտարման և տարաբնակեցման ծրագրի ծախսերը: Մեկնարկային և 1-ին ենթահատվածի աշխատանքների դիմաց 2016թ. ներկայացվել և վճարվել է 6,1 մլրդ դրամ: 2017թ. ՀՀ պետական բյուջեով նախատեսված է 1,9 մլրդ դրամ, որով կիրականացվեն Թալին-Լանջիկ ճանապարհահատվածի կառուցման աշխատանքներ, 7 ուղեանցերի վերանորոգման աշխատանքներ, հողերի օտարման և տարաբնակեցման ծրագրի ծախսեր, խորհրդատվական և աուդիտորական ծառայությունների ծախսեր:

2017թ. ընթացքում ծախսվել է 6,883,766 հազ. դրամ, կատարողականը՝ 76.4%:

Իրականացվել են հետևյալ աշխատանքները՝

- Թալին-Լանջիկ ճանապարհահատվածի շինարարական աշխատանքներ՝

հողային աշխատանքներ – 510,000 մ³

արհեստական կառուցվածքներ – 2,500 մ³,

- թվով 9 ուղեանցեր հանձնվել են շահագործման

- մատուցվել են տեխնիկական հսկողության ծառայություններ,

- Թալին-Գյումրի ճանապարհահատվածի հաղորդակցուղիների տեղափոխման աշխատանքներ, դրանց տեխնիկական և հեղինակային հսկողության ծառայություններ,

- Թալին-Գյումրի ճանապարհահատվածի հողերի օտարման և տարաբնակեցման ծրագիրը: Ամբողջությամբ ավարտվել է ԱԶԲ-ի կողմից ֆինանսավորվող հատվածի (կմ71+500-կմ90+200) ՀՕՏԾ իրականացումը, բացառությամբ մեկ դատական դեպքի: Ավարտվել է նաև ՀՕՏԾ իրականացումը ԵՆԲ-ի կողմից ֆինանսավորվող հատվածի 1-ից 5-րդ ենթահատվածներում (կմ90+200- կմ111+600), որի արդյունքում օտարվել են ընդհանուր թվով 523 հողամասեր (ընթացքում է գտնվում 1 դատական դեպք): Ավարտված ենթահատվածները հանձնվել են Կապալառուին՝ շինարարական աշխատանքների իրականացման նպատակով: Միաժամանակ, նախագծային փոփոխությունների արդյունքում փոխվել է հողերի օտարման և տարաբնակեցման ազդեցությունների պատկերը ԵՆԲ-ի կողմից ֆինանսավորվող հատվածի 6-րդ ենթահատվածում (կմ111+600- կմ117+600)՝ ՀՀ Շիրակի մարզի Բենիամին և Ազատան համայնքների տարածքներում, որի արդյունքում օտարման գոտուց դուրս են եկել որոշ հողամասեր և առաջացել է նոր հողերի օտարման անհրաժեշտություն: Նոր հողերի օտարման շրջանակում ընթացքում է գտնվում ազդեցությունների նախնական գնահատումը, միաժամանակ իրականացման ընթացքում է գտնվում 6-րդ ենթահատվածի չփոփոխված դեպքերով ՀՕՏԾ իրականացումը:

- ՀՕՏԾ արտաքին մոնիթորինգի ծառայություններ:

ԵՆԲ Տրանշ 3 ծրագրի շրջանակներում 2016թ.-ի ընթացքում Լանջիկ-Գյումրի հատվածի վերականգնման շինարարական աշխատանքների դիմաց վճարվել է 1,8 մլրդ դրամ, իսկ խորհրդատվական աշխատանքների դիմաց՝ 1,1 մլրդ դրամ՝ դրամաշնորհային միջոցներից: 2017թ. ՀՀ պետական բյուջեով նախատեսված է 939,5 մլն դրամ, որով կշարունակվեն Լանջիկ-Գյումրի հատվածի վերականգնման աշխատանքները: 2017թ. ընթացքում ծախսվել է 925,381 հազ. դրամ, կատարողականը՝ 92.7 %:

Կապալառուի կողմից իրականացվել են հետևյալ աշխատանքները՝

Լանջիկ-Գյումրի ճանապարհահատվածի հողային աշխատանքներ – 20,000 մ³:

Մատուցվել են Լանջիկ-Գյումրի ճանապարհահատվածի կառուցման աշխատանքների տեխնիկական հսկողության ծառայություններ:

2017թ. ընթացքում ԵՆԲ ֆինանսավորմամբ ծախսվել է 2,344,287.6 հազ. դրամ, կատարողականը՝ 64.9%: Իրականացվել են Լանջիկ-Գյումրի ճանապարհահատվածի հետևյալ շինարարական աշխատանքները՝

հողային աշխատանքներ – 490,000 մ³

արհեստական կառուցվածքներ – 5,000 մ³

«Վերակառուցման և զարգացման եվրոպական բանկի աջակցությամբ իրականացվող «Բազրատաշեն» անցման կետի կամրջի վերակառուցման նախագծման և շինարարության իրականացման, ինչպես նաև Տեխնիկական հսկողության խորհրդատվական ծառայությունների մատուցման մրցույթները հայտարարվել են: Կառուցվող կամրջի նախագծման և կառուցման հայկական և վրացական կողմերի համար նախատեսված ծախսերը՝ մինչև վերջնական նախագծի հիման վրա դրանց որոշակիացումը, նախնական հաշվարկով կոֆտարկվի ընդհանուր գնի 50%-ի չափով, որը կազմում է շուրջ 6 մլն. եվրո՝ յուրաքանչյուր կողմի համար: 2017թ. ՀՀ պետական բյուջեով նախատեսված է 657,796.0 հազ. ՀՀ դրամ: Ծրագիրը նախատեսվում է ավարտին հասցնել 2018թ. վերջին: 2017թ. ընթացքում ծախսվել է 31,795 հազ. դրամ, կատարողականը՝ 6.4%: Նախագծման և շինարարության մրցույթն ավարտվել է, պայմանագիրը կնքվել է:

Հյուսիս հարավ ճանապարհային միջանցքի ծրագրի իրականացման հիմնական խնդիրներից կարելի է առանձնացնել հետևյալները.

ա) 2017թ. պետական բյուջեում վերոնշյալ ծրագրերի իրականացման համար ոչ բավարար ծավալով հատկացումները,

բ) Տրանշ 2 ավարտական ժամկետի հետաձգման խնդիր, և որպես հետևանք լրացուցիչ ֆինանսական պարտավորությունների առաջացում:

Տրանսպորտ

ՀՀ տրանսպորտի, կապի և տեղեկատվական տեխնոլոգիաների նախարարության ուշադրության կենտրոնում է գտնվում ոչ միայն ճանապարհների շինարարությունը, վերանորոգումն ու վերակառուցումը, այլ նաև դրանց պահպանման հիմնախնդիրները:

Կանոնակարգվել է միջպետական ոչ կանոնավոր ուղևորափոխադրումների իրականացման գործընթացը, այդ թվում՝ տրանսպորտի բնագավառը կանոնակարգող միջազգային համաձայնագրեր չունեցող պետությունների հետ: Սահմանվել է, որ այդ փոխադրումները պետք է կազմակերպվեն միայն ավտոկայանային ծառայություն մատուցող կազմակերպություններից:

Սահմանվել է պետական տուրք միջպետական ոչ կանոնավոր ուղևորափոխադրումներ իրականացնելու յուրաքանչյուր երթի համար՝ ըստ տրանսպորտային միջոցների տեսակների և ըստ երկրների: Բարձրացվել է ոլորտի վերահսկողությունը:

Պարտադիր պահանջ է սահմանվել թվային տախտկագրաֆների կիրառումը միջպետական ուղևորափոխադրումներում և բեռնափոխադրումներում:

Ներհանրապետական կանոնավոր ուղևորափոխադրումներ իրականացնող կազմակերպությունների ընտրության մրցույթներում որպես պարտադիր պայման է սահմանվել հաշմանդամություն ունեցող անձանց նստեցման և իջեցման համար հարմարեցված ավտոբուսների շահագործումը: Մի շարք միջոցառումներ են իրականացվում տրանսպորտային սպասարկում չունեցող համայնքների տրանսպորտային հիմնախնդիրները լուծելու նպատակով, մասնավորապես, որպես կարճաժամկետ լուծում 220 չսպասարկվող համայնքներից 50-ը ներառվել են գործող միջմարզային երթուղային ցանցում:

Տրանսպորտի բնագավառը կանոնակարգող նոր համաձայնագիր է կնքվել, որը միտված է կանոնակարգելու ՀՀ-ից դեպի Ռուսաստանի Դաշնություն կանոնավոր, ոչ կանոնավոր ուղևորափոխադրումների և բեռնափոխադրումների իրականացման գործընթացները: Դեպի ՌԴ մեկնարկել է 10 ավտոբուսային երթուղի, փոխադրվել են մոտ 200,0 հազար ուղևոր:

Տաքսոմոտորային փոխադրումների կանոնակարգման նպատակով իրականացվել են օրենսդրական փոփոխություններ, որոնք միտված են հավասար մրցակցային պայմաններ ապահովելու բոլոր փոխադրողների համար ներառյալ էլեկտրոնային հարթակներով տաքսոմոտորային ծառայություններ մատուցողների, միաժամանակ լիցենզավորման պահանջների խստացման միջոցով կբարձրացվի տաքսամատորային փոխադրումների անվտանգությունը և սպասարկման որակը:

Արտոնություն ունեցող առանձին խմբերի քաղաքացիներին տրվել է 400 անվճար երթևեկության վկայական:

2017 թվականին 2016 թվականի համեմատ ավտոմոբիլային տրանսպորտով բեռնափոխադրումների ծավալը աճել է 45.2%-ով այդ թվում՝

- միջպետական բեռնափոխադրումների մասով՝
- արտահանումը աճել է 23%-ով,
- ներկրումը աճել է 37,8%-ով,
- ներհանրապետական բեռնափոխադրումները աճել են 46,8% ու:

2017 թվականին ավտոմոբիլային տրանսպորտով փոխադրվել է 175 միլիոն 733 հազար ուղևոր, կամ նախորդ տարվա համեմատ 3.8% ու պակաս:

ՀՀ փոխադրողներին տրամադրվել է մեկանգամյա 788 թույլտվություն, իսկ Տրանսպորտի Նախարարների Եվրոպական Կոնֆերանսի (ՏՆԵԿ) համաձայնագրի շրջանակներում փոխադրողներին տրամադրվել են 168 թույլտվություններ: Տրանսպորտային միջոցների տեխնիկական զննություն իրականացնող կայաններին տրամադրվել է 4886 հատ տեխնիկական զննության կտրոն: Կազմակերպվել են միջպետական ուղևորափոխադրումներ իրականացնող կազմակերպությունների ընտրության 33 մրցույթներ:

Երկաթուղու բնագավառ

2016 թվականին 2015 թվականի արդյունքներով ուղևորափոխադրումների վնասի փոխհատուցման համար «Հարավկովկասյան երկաթուղի» ՓԲԸ-ին վճարվել է 312.8 մլն դրամ սուբսիդիա: 2017 թվականին 2016 թվականի արդյունքներով ՀՀ պետական բյուջե է վճարվել 301.7 մլն դրամ կոնցեսիոն վճար, իսկ ուղևորափոխադրումների վնասի փոխհատուցման համար «Հարավկովկասյան երկաթուղի» ՓԲԸ-ին վճարվել է 301.7 մլն դրամ սուբսիդիա, որի արդյունքում տնտեսումը կազմել է 22.3 մլն դրամ:

Հայաստանի տարածքով փորձնական գործարկվել է բեռնափոխադրումների մուլտիմոդալ Եվրոպայից Իրան ծրագիրը: 2017 թվականին միջոցներ են ձեռնարկվել Եվրոպա-Իրան մուլտիմոդալ բեռնափոխադրումների գործընթացում ներգրավելու հայկական երկաթուղին, որի համար Եվրոպայից դեպի Իրան փորձնական բեռնարկ է փոխադրվել, փոխադրումը Բաթումից Երասխ իրականացնելով երկաթուղու միջոցով: Ներկայումս ուսումնասիրվում է նշված տարբերակի արդյունավետությունը և գործնական կիրառման հնարավորությունները:

2016 թվականին կնքվել է կոնցեսիոն պայմանագրի փոփոխության երրորդ համաձայնագիրը: «Հարավկովկասյան երկաթուղի» ՓԲԸ-ի կողմից հաշվետու ժամանակաշրջանում, համաձայն ժամանակացույցի, փաստացի իրականացվել են շուրջ 2.5 մլրդ. դրամի ներդրումային ծախսեր: «Հարավկովկասյան երկաթուղի» ՓԲԸ-ում 2017թ.-ին իրականացվել են 2,7 մլրդ. դրամի ներդրումներ՝ պլանավորված 2,67 մլրդ դրամի դիմաց, կամ ներդրումային ծրագիրը գերակատարվել է 3.9 %-ով: Ընդհանուր առմամբ 2008-2017թթ ընթացքում պլանավորված 109,4 մլրդ դրամի դիմաց, փաստացի ներդրումները կազմել են 110,0 մլրդ դրամ:

2016 թվականին նախորդ տարվա համեմատությամբ երկաթուղային բեռնափոխադրումների ծավալը աճել է շուրջ 3.1%-ով և կազմել 2610.9 հազար տոննա, իսկ 2017 թվականին՝

նախորդ տարվա համեմատ աճել է շուրջ 0.3%-ով և կազմել 2617.9 հազար տոննա: Բեռնաշրջանառության ծավալը աճել է 3.3%-ով կազմելով 679.2 մլն տ/կմ:

Չնայած, որ 2017թ. շարժակազմում ներդրումներ չեն նախատեսվել, սակայն ուղևորների սպասարկման որակի բարձրացման նպատակով «Հարավկովկասյան երկաթուղի» փակ բաժնետիրական ընկերության հետ համատեղ քննարկվել է ուղևորատար շարժակազմի թարմացման և արդիականացման հարցը, որի արդյունքում ընկերության կողմից շարժակազմում հետագա տարիների ներդրումների հաշվին ձեռք է բերվել ժամանակակից պահանջներին համապատասխանող մեկ գնացք և նախատեսվում է այն առաջիկայում ընդգրկել շահագործման մեջ: Կոնցեսիոների առջև խնդիր է դրվել առաջիկայում թարմացնել ուղևորատար ողջ շարժակազմը:

Կապի, հեռահաղորդակցության և տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ոլորտ

ՀՀ տարածքում վերգետնյա թվային հեռուստատեսային հեռարձակման համակարգի ներդրման աշխատանքներն ավարտվել են 30.06.2015թ. դրությամբ և 2016 թվականի հոկտեմբերի 26-ից անջատվել է ՀՀ տարածքում անալոգային հեռուստատեսային հեռարձակումը և ներկայումս թվային ազդանշանը հասանելի է Հայաստանի Հանրապետության բնակչության 100 տոկոսին:

ՀՀ կառավարության 2015 թվականի դեկտեմբերի 24-ի «Սոցիալապես անապահով ընտանիքներին DVB-T2 ստանդարտի թվային հեռուստատեսային ընդունիչ սարքերի բաշխման կարգը հաստատելու մասին» թիվ 1532-Ն որոշման համաձայն 2016 թվականի օգոստոսի 16-ին ավարտվել են սոցիալապես անապահով ընտանիքներին թվով 108 000 DVB-T2 ստանդարտի թվային հեռուստատեսային ընդունիչ սարքերի բաշխման աշխատանքները, որից 2000 հատը տրամադրվել է Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետությանը: Անջատվել է անալոգային հեռուստատեսային հեռարձակումը և իրականացվում է այդ համակարգի փոխանցումը ՀՀ պաշտպանության նախարարությանը:

ՀՀ վերգետնյա թվային հեռուստահեռարձակման համակարգի մեկնարկից հետո «Հայաստանի հեռուստատեսային և ռադիոհաղորդիչ ցանց» ՓԲԸ-ին պատկանող՝ գործող անալոգային ռադիոեռվային գիծը և կայաները ավտոմատիկ կապի համակարգ օգտագործելու նպատակով փոխանցվել է ՀՀ պաշտպանության նախարարությանը:

Մեկնարկվել է ՏՀՏ ոլորտի խթանման նպատակով օրենսդրական բարեփոխումների և ռազմավարական ծրագրերի մշակման աշխատանքները մասնավոր հատվածի հետ համատեղ: Մեկնարկվել է նաև կիրճեռանվտանգության ոլորտի օրենսդրական բարեփոխումների աշխատանքները:

Քարտեզագրվել է օպերատորների կողմից օգտագործվող մալուխային ցանցը:

ՀՀ-ում սեփական արբանյակի ստեղծման, ուղեծրային դիրքում տեղակայման և հետագա շահագործման ծրագրի շրջանակներում շահագրգիռ պետությունների հետ իրականացվում է համակարգման (կոորդինացիայի) աշխատանքները, որի շրջանակներում բանակցություններ է վարվում ոլորտը ներկայացնող Ռուսական «Ռոսկոսմոս» տիեզերական գործակալություն և Չինական «Poly Technologies» առաջատար ընկերությունների հետ:

«Խելացի քաղաքի ստեղծման» պիլոտային ծրագրի իրականացման նպատակով ՀՀ տրանսպորտի, կապի և տեղեկատվական տեխնոլոգիաների նախարարության և «ՀՈՒԱՎԵՅ ԹԵՔՆՈԼՈԳԻՍ» ընկերության հետ 2017 թվականի փետրվարի 13-ին ստորագրվել է փոխըմբռնման հուշագիր:

SS ոլորտում 3 մլն. դոլարի ներդրման և 16 գրասենյակների ստեղծման նպատակով ՀՀ կառավարության և «Թեքնոլոջի Էնդ Սայնս Դայնամիքս» ընկերության միջև ստորագրվել է տեղեկատվական տեխնոլոգիաների, տեղեկատվայնացման, հեռահաղորդակցության և ինովացիոն ոլորտների խթանման մասին փոխըմբռնման հուշագիր:

2017 թվականի ՏՀՏ ոլորտը բնութագրող ցուցանիշները.

- ՏՀՏ ոլորտի շրջանառությունը կազմել է մոտ 612.7 միլիոն ԱՄՆ դոլար (133.2 մլրդ դրամ), աճը՝ 29 %:

- ՏՀՏ ընկերությունների թիվը հասել է գրեթե 800-ի:

- աշխատատեղերի թիվը գերազանցել է 15000-ը:

- արտահանման ծավալները կազմել են 57,8 մլրդ դրամ՝ 2016 թվականի համեմատ ապահովելով 27.1% աճ, ընդ որում, արտահանումն ունեցել է հետևյալ կառուցվածքը. ԱՄՆ և Կանադա 36,4%, Եվրոպա՝ 28,4%, իսկ Ռուսաստան ու ԱՊՀ երկրներ՝ 15,4%:

Տնտեսության բոլոր ճյուղերի թվայնացման նպատակով տեխնիկակա-տեխնոլոգիական միջոցների ապահովման, տեղեկատվական համակարգերի անվտանգության մակարդակի բարձրացման, կատարվող ծախսերի նվազեցման և կառավարման արդյունավետության բարձրացման նպատակով ՀՀ կառավարության հավանությանն է արժանացել տվյալների պահուցի ստեղծման ծրագիրը: Պետություն-մասնավոր համագործակցությամբ տվյալների մշակման ժամանակակից կենտրոնների ստեղծման նպատակով քննարկումներ են կազմակերպվել անդրազգային կազմակերպությունների հետ՝ մասնավորապես Օրակլ ընկերության հետ:

Գիտության և մասնավոր հատվածի միջև համագործակցության խրախուսման, գիտական հետազոտությունների արդյունքների առևտրայնացման նպատակով նախարարությունը տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ոլորտի խթանման ծառայությունների 2017 թվականի ծրագրի շրջանակներում հայտարարել է STEP «Գաղափարից դեպի բիզնես» ամենամյա մրցույթը:

Մրցույթի 2-րդ փուլ անցած 14 կազմակերպություններ ներկայացրել են իրենց ծրագրերը և հանձնաժողովի կողմից հաղթող է ճանաչվել 5 ծրագիր՝ յուրաքանչյուրը 2,8 մլն դրամ դրամաշնորհի տեսքով:

SS ոլորտի սկսնակ ընկերությունների ֆինանսավորման նպատակով ՀՀ տրանսպորտի, կապի և տեղեկատվական տեխնոլոգիաների նախարարությունը «Գլոբալ Կրեդիտ» Ունիվերսալ Վարկային Կազմակերպության հետ համատեղ իրականացրել է դրամաշնորհային ծրագիր: Հայտարարված մրցույթին հայտ էր ներկայացրել շուրջ 30 թիմ: Մրցույթի արդյունքում ընտրվել է «AR magic» և «Webex technologies» թիմերի կողմից ներկայացված առաջարկները, որոնցից յուրաքանչյուրը կստանա 10 մլն դրամի չափով ֆինանսական ներդրման առաջարկ: Ծրագրի հաջողության դեպքում նախատեսվում է ստեղծել մասնավոր վենչուրային հիմնադրամ՝ «Բիզնես հրեշտակներ»-ի (angel investor) մասնակցությամբ: «Բիզնես-հրեշտակները» ներդրողներ են, ովքեր պատրաստ են իրենց ազատ գումարները ներդնել որևէ S<S նախագծում՝ շահաբաժին ստանալու ակնկալիքով:

Էլեկտրոնային ծառայությունների ընդլայնման, տեղեկատվության հավաքագրման ձևաչափի փոփոխման և S<S ոլորի վերաբերյալ տեղեկատվություն ստանալու հնարավորության ընդլայնման նպատակով արդիականացվում են Հայաստանի S<S-ի ընկերությունների www.e-ictregister.am էլեկտրոնային վարչական ռեգիստրի համակարգերը:

Հայաստանի Հանրապետության և Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների միջև տեղեկատվական տեխնոլոգիաների և ճարտարագիտության ոլորտում համագործակցության զարգացման նպատակով ստեղծվել է միջգերատեսչական աշխատանքային խումբ, որը մշակում է հետագա համագործակցության ուղղությունները:

2019 թվականին Երևանում կայանալիք Տեղեկատվական Տեխնոլոգիաների Համաշխարհային Համաժողովի աշխատանքները պատշաճ կազմակերպելու և անցկացնելու նպատակով ստեղծվել է միջգերատեսչական հանձնաժողով, որի կողմից մշակվել և քննարկվում է միջոցառումների ծրագիրը և բյուջեի նախնական տարբերակը:

Հավաքագրվել, ամփոփվել և Հեռահաղորդակցության Միջազգային Միության են տրամադրվել 2016 թվականի կապի և տեղեկատվական հեռահաղորդակցական տեխնոլոգիաների ոլորտը բնութագրող ցուցանիշները:

Կազմակերպվել են SS ոլորտի սկսնակ կազմակերպություններին հարկային արտոնությունների տրամադրման համար հայտերի ընդունման, խորհրդատվության տրամադրման, հավաստագրման հանձնաժողովի նիստի կազմակերպման, հայտերում կատարված փոփոխությունների դիմումների ընդունման, վերջինիս մշակման (տեղեկատվական բազաների լրացում՝ մոտ 448 կազմակերպություն) և օրենսդրությամբ սահմանված այլ գործընթացների իրականացման աշխատանքները:

2017 թվականի սեպտեմբերից կազմակերպվել է հավաստագրման հանձնաժողովի 5 նիստ և տրամադրվել է թվով 180 կազմակերպության հարկային արտոնությունների հավաստագիր: Գործողության մեջ են դրվել 36 նամականիշ, 10 գեղաթերթիկ և մեկ նամականիշով 5 բացիկ:

13.1.3. Հիմնական խնդիրները

Ավտոճանապարհները սարքին վիճակում պահելու համար անհրաժեշտ է մշտապես իրականացնել նորոգման և պահպանման համակարգված շարունակական աշխատանքներ:

90-ական թվականների ընթացքում այդ աշխատանքները գրեթե չէին կատարվել և հանրապետության ամբողջ ճանապարհային ցանցը հայտնվել էր զանգվածային քայքայման վիճակում: Կատարված ներդրումների արդյունքում տեղի է ունեցել հիմնական (միջպետական) ճանապարհային ցանցի վիճակի բարելավման աճ: Սակայն հանրապետական և մարզային նշանակության ավտոճանապարհների զգալի մասը հիմնանորոգման կարիք ունեն:

ՀՀ կառավարության 27.03.2014թ. N 442-Ն որոշմամբ հաստատված «Հայաստանի Հանրապետության 2014-2025 թվականների հեռանկարային զարգացման ռազմավարական ծրագրով» ոլորտում պետության ծախսային քաղաքականությունն ուղղված է լինելու ավտոմոբիլային ճանապարհների ընթացիկ պահպանման և հիմնանորոգման համար հատկացվող պետական միջոցների ծավալների ընդլայնմանը և դրանց ծախսման արդյունավետության բարձրացմանը:

Բյուջետային հատկացումների արդյունավետությունը բարձրացնելու նպատակով ստեղծվել է ճանապարհների կառավարման միջգերատեսչական խորհուրդ, մշակվել և ընդունվել է հիմնանորոգվող ճանապարհների առաջնահերթության որոշման կարգը, ներդրվել են՝ ավելի երկար երաշխիքային սպասարկման համակարգ և ապահովագրական մեխանիզմներ, մշակվել է տրանսպորտային միջոցների առավելագույն քաշի սահմանափակման մեխանիզմ, ուժեղացվել է հսկողությունը կապալառուների կողմից պայմանագրային պարտավորությունների կատարման, ինչպես նաև գնման մրցույթների գործընթացի նկատմամբ և այլն:

Բյուջետային հատկացումների արդյունավետությունը բարձրացնելու և ծրագրային բյուջետավորման հիմքերը ճանապարհային տնտեսության ոլորտում ամրապնդելու համար այնուամենայնիվ անհրաժեշտ կլինի ներդնել կառավարման ժամանակակից համակարգեր, այդ թվում.

- բյուջետային ոլորտում ճանապարհների կառավարման ծրագրերում ընթացիկ ու կապիտալ ծախսերի ծրագրային (միասնական) պլանավորման համակարգի մշակում,

- արդյունքի պլանավորման ու կատարողական ցուցանիշների և դրանց հիման վրա՝ աշխատանքների ու ծառայությունների մատուցման պայմանագրերի համակարգի կատարելագործում,

- ճանապարհների ընթացիկ սպասարկման (շահագործման) ծառայությունների գնահատման մեխանիզմների մշակում,

Ներդրումային քաղաքականության առաջնային թիրախ կհանդիսանա հանրապետության բոլոր բնակավայրերը մարզկենտրոններին առնվազն մեկ բավարար ճանապարհային երթուղով միացնող ճանապարհային հատվածների վերականգնումը, Հյուսիս-Հարավ ճանապարհային միջանցքի կառուցումը, Մ6 Վանաձոր-Ալավերդի-Վրաստանի սահման մայրուղու վերականգնումը, ինչպես նաև տնտեսական բարձր արդյունավետություն ապահովող ճանապարհներն ու ճանապարհահատվածները, ՏՏ ոլորտի զարգացման նպատակով մասնավոր ներդրումների ներգրավումը:

Երկաթուղու բնագավառում կարևոր խնդիր է բեռնափոխադրումների ծավալների ավելացման անհրաժեշտությունը, Երկաթուղային շարժակազմի արդիականացման և նորացման շարունակական աշխատանքի իրականացումը, «Հարավկովկասյան երկաթուղի» ՓԲԸ-ի գործունեության արդյունավետության բարձրացումը: Կոնցեսիոն ակտիվների կառավարման արդյունավետության և թափանցիկության համար 2018թ. նախատեսվում է ներդնել կոնցեսիոն ակտիվների հաշվապահական հաշվառման միջազգային N 35 ստանդարտը:

Կարևոր խնդիր է փոստային կապի ունիվերսալ ծառայությունների հասանելիության, մատչելիության և կենսունակության ապահովման ռիսկերը, փոստային ցանցի ենթակառուցվածքների զարգացման ու արդյունավետության բարձրացման և ժամանակակից էլ-ծառայությունների ենթակառուցվածքի ստեղծման, ինչպես նաև մրցունակ և շահութաբեր ծառայությունները ազգաբնակչությանը հասանելի դարձնելու մոտիվացիայի բարձրացման անհրաժեշտությունը:

13.2 ՈԼՈՐՏԻ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ ԵՎ ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՄԺԾԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ

13.2.1 Նպատակները

Տրանսպորտի, կապի և տեղեկատվական տեխնոլոգիաների բնագավառում նպատակը շարունակում է մնալ ազգաբնակչության պահանջարկի ապահովումը՝ փոխադրումների և հուսալի կապի բնագավառներում, գոյություն ունեցող ճանապարհների արդյունավետ օգտագործմամբ, Հյուսիս-հարավ ավտոմայրուղու շինարարությամբ ինչպես նաև կապի և տեղեկատվական տեխնոլոգիաների համակարգերի կատարելագործմամբ:

Երկրի ներսում, տարածաշրջանների և բնակավայրերի միջև, ինչպես նաև հարևան երկրների հետ կապ ստեղծող՝ ավտոմոբիլային ցանցի տրանսպորտա-շահագործողական վիճակը էապես նպաստում է պետության կայուն տնտեսական աճին, բնակչության կենսամակարդակի բարձրացմանը, ազգային անվտանգության բարելավմանն ու միջազգային տրանսպորտային համակարգին ճանապարհային ցանցի ինտեգրմանը:

ՀՀ ճանապարհային ոլորտի հիմնական քաղաքականությունը գոյություն ունեցող ճանապարհային ցանցի վերականգնումը, կատարելագործումն ու պահպանումն է, որը նախատեսվում է իրագործել պետական նշանակության ավտոմոբիլային ճանապարհների և տրանսպորտային օբյեկտների հիմնանորոգման, ընթացիկ և ձմեռային պահպանությանն ուղղված ծրագրերով:

2019-2021թթ առաջնահերթ ռազմավարական նպատակները կազմվել են ՀՀ կառավարության 2015թ, հունիսի 23-ի «Հայաստանի Հանրապետության ընդհանուր օգտագործման պետական ավտոմոբիլային ճանապարհների պահպանման 2015-2025 թվականների ֆինանսավորման ռազմավարությունը հաստատելու մասին» թիվ 873-Ն համաձայն որի նախատեսվում է՝

- ներդրումներ կատարել հանրապետության ճանապարհային ցանցի ուղղությամբ
- ընդլայնել ավտոմոբիլային ճանապարհների ընթացիկ պահպանմանն ու շահագործմանն ուղղված պետական միջոցների ծավալները, բարձրացնել դրանց ծախսման արդյունավետությունը:

Երթևեկության ինտենսիվության աճի, ծանր բեռնատար ավտոմեքենաների քանակի ավելացման և դրա հետ կապված, ընդհանուր օգտագործման պետական նշանակության ավտոմոբիլային ճանապարհների ծածկի արագ քայքայման պայմաններում, ճանապարհային ցանցի պատշաճ վիճակի ապահովման նպատակով նախատեսվում է իրականացնել պետական նշանակության ավտոմոբիլային ճանապարհների պահպանում, շահագործում, հիմնանորոգում, ինչպես նաև տրանսպորտային օբյեկտների հիմնանորոգում: Նախատեսվում է նաև իրականացնել հեռուստահեռարձակման բարելավմանն ուղղված միջոցառումներ:

Ճանապարհաշինության բնագավառի նպատակները և կատարման նախատեսված չափորոշիչները 2019-2021թթ համար:

2019-2021թթ ճանապարհաշինության բնագավառի չափորոշիչներն արտացոլում են ճանապարհային ցանցի գծով ՀՀ պետական բյուջեից հատկացվելիք ֆինանսական միջոցների ներդրման արդյունքում միջպետական, հանրապետական և մարզային նշանակության ավտոճանապարհների պահպանման, շահագործման, ինչպես նաև հիմնանորոգման ենթակա ճանապարհահատվածների կանխատեսվող թիրախները և դրանց տեսակարար կշռի գնահատումը՝ ՀՀ ընդհանուր ճանապարհային ցանցի նկատմամբ.

Հ/Հ	Կատարման ցուցանիշ	Չափ. միավ.	2019թ.	2020թ.	2021թ.
1	Ընթացիկ պահպանման ցուցանիշ՝ երկարություն (կմ) և ճանապարհային ցանցի %				
1.1	ՏԿ և ՏՏՆ տնօրինության տակ եղած ճանապարհներ				
1.1.1	Ամառային պահպանում, կմ	կմ	3084	3120	3165

1.1.2	Ամառային պահպանում, %	%	82.7	83.7	84.9
1.1.3	Զմեռային պահպանում, կմ	կմ	3558	3591	3595
1.1.4	Զմեռային պահպանում, %	%	95.4	96.3	96.4
1.2	Մարզպետարանների տնօրինության տակ եղած ճանապարհներ				
1.2.1	Ամառային պահպանում, կմ	կմ	718	741	780
1.2.2	Ամառային պահպանում, %	%	18.9	19.5	20.5
1.2.3	Զմեռային պահպանում, կմ	կմ	1930	1960	2000
1.2.4	Զմեռային պահպանում, %	%	50.7	51.5	52.5
1.3	Առանձին պահպանման հանձնված կամուրջներ և թունելների ընթացիկ պահպանում				
1.3.1	Սպասարկվող կամուրջների երկարություն, կմ	կմ	1.5	1.5	1.5
1.3.2	Սպասարկվող կամուրջների մասնաբաժինը, %	%	100	100	100
1.3.3	Սպասարկվող թունելների երկարություն, կմ	կմ	5.1	5.1	5.1
1.3.4	Սպասարկվող թունելների մասնաբաժինը, %	%	100	100	100
1.4	Ընդհանուր օգտագործման ավտոճանապարհների ընթացիկ պահպանման ամփոփ ցուցանիշ՝ երկարություն (կմ) և ճանապարհային ցանցի %				
1.4.1	Ամառային պահպանում, կմ	կմ	3802	3861	3945
1.4.2	Ամառային պահպանում, %	%	50.5	51.3	52.4
1.4.3	Զմեռային պահպանում, կմ	կմ	5488	5551	5595
1.4.4	Զմեռային պահպանում, %	%	72.8	73.7	74.3
2	Հիմնանորոգման ցուցանիշ՝ երկարություն (կմ) և ճանապարհային ցանցի %				
2.1	Միջպետրական նշանակության ավտոճանապարհներ, կմ	կմ	37	80	82
2.2	Միջպետրական նշանակության ավտոճանապարհներ, %	%	2.1	4.6	4.7
2.3	Հանրապետական նշանակության ավտոճանապարհներ, կմ	կմ	2	0	3.4
2.4	Հանրապետական նշանակության ավտոճանապարհներ, %	%	0.1	0	0.2
2.5	Մարզային նշանակության ավտոճանապարհներ, կմ	կմ	45.8	0	0
2.6	Մարզային նշանակության ավտոճանապարհներ, %	%	1.2	0	0
3	Արհեստական կառույցների վերանորոգում (կամուրջներ, թունելներ, հենապատեր)				
3.1	Կառույցների թիվը, հատ	հատ	3	0	0
4	Երթևեկության սահունության ցուցանիշ, միջին կշռված անհարթության գործակից (IRI)				
4.1	Միջպետրական նշանակության ճանապարհներ, IRI, մ/կմ	մ/կմ	6.38	6.42	6.45
4.2	Հանրապետական նշանակության ճանապարհներ, IRI, մ/կմ	մ/կմ	7.9	7.95	8.1
5	Վատ վիճակի ճանապարհների մասնաբաժինը				
5.1	Միջպետրական նշանակության ավտոճանապարհներ, կմ	կմ	53.1	49.4	45.7

5.2	Միջպետական նշանակության ավտոճանապարհներ, %	%	3.02	2.81	2.59
5.3	Հանրապետական նշանակության ավտոճանապարհներ, կմ	կմ	388.3	380.1	371.4
5.4	Հանրապետական նշանակության ավտոճանապարհներ, %	%	19.72	19.3	18.86
5.5	Մարզային նշանակության ավտոճանապարհներ, կմ	կմ	1975	1946	1904
5.6	Մարզային նշանակության ավտոճանապարհներ, %	%	51.9	51.13	50.03
5.7	Ընդհանուր ճանապարհային ցանցի ամփոփ տվյալներ				
5.8	Վարչական ճանապարհներ, կմ	կմ	2416.4	2375.5	2321.1
5.9	Վարչական ճանապարհների մասնաբաժինը, %	%	32.08	31.53	30.8
6	Համայնքների տրանսպորտային կապի ցուցանիշ: Հիմնական ճանապարհային ցանցի կամ մարզկենտրոնների հետ առնվազն մեկ բավարար կամ ավելի լավ վիճակում գտնվող ճանապարհներ ունեցող բնակավայրերի մասնաբաժինը բնակավայրերի ընդհանուր թվում, %	%	67.92	68.47	68.97

Գերակայությունները

2019-2021թթ. ոլորտի քաղաքականությունը հիմնականում նպատակաուղղվելու է գոյություն ունեցող ճանապարհների արդյունավետ օգտագործման միջոցով հանրապետության տարածքում փոխադրումների ամբողջ ծավալով ապահովմանը: Կշարունակվեն ռազմավարական նշանակության ավտոմոբիլային ճանապարհների կառուցման, հիմնանորոգման, շահագործման և պահպանման աշխատանքները:

Հիմնանորոգման աշխատանքներ կիրականացվեն այն ճանապարհահատվածներում և ճանապարհային կառույցների օբյեկտներում, որոնք տարիներ շարունակ շարքից դուրս են եկել, տրանսպորտային միջոցների համար դարձել դժվար անցանելի և վտանգավոր: Ավտոմոբիլային ճանապարհների ընթացիկ նորոգումների և ձմեռային պահպանության իրականացման արդյունքում տրանսպորտային միջոցների երթևեկությունը կդառնա անվտանգ, արագ և դյուրին: Ծանապարհատրանսպորտային ենթակառուցվածքի բարելավումը կապահովի բնականոն տրանսպորտային կապը, ինչպես տարածաշրջանի, այնպես էլ հանրապետության հեռավոր և սահմանամերձ շրջանների ու բնակավայրերի հետ, կնպաստի դրանց զարգացմանը:

Երթևեկության ինտենսիվության աճի, ծանր բեռնատար ավտոմեքենաների քանակի ավելացման, դրա հետ կապված ընդհանուր օգտագործման պետական նշանակության ավտոմոբիլային ճանապարհների ծածկի արագ քայքայման պայմաններում ճանապարհային ցանցի պատշաճ տրանսպորտա-շահագործողական վիճակի ապահովման նպատակով միջնաժամկետ ժամանակահատվածում նախատեսվում է իրականացնել պետական նշանակության ավտոմոբիլային ճանապարհների և տրանսպորտային օբյեկտների հիմնանորոգման ու պահպանման ծրագրեր՝ իրենց ենթածրագրերով:

2019-2021թթ թվականներին տրանսպորտի, կապի և տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ոլորտում իրականացվելիք ծախսային քաղաքականության հիմնական գերակայությունները

Հ/Հ	Գերակա ուղղությունը			Հիմնավորում՝ համապատասխան հղումներով ՀՀ կազմակերպության տնտեսական և քաղաքական ծրագրերին
	2019	2020	2021	
1.	ՀՀ ընդհանուր օգտագործման ավտոճանապարհների հիմնանորոգման աշխատանքներ:			ՀՀ կառավարության 2014 թվականի մարտի 27-ի N 442-Ն որոշմամբ հաստատված ՀՀ 2014-2025 թվականների հեռանկարային զարգացման ռազմավարական ծրագրին համապատասխան՝ տրանսպորտի բնագավառի հիմնական քաղաքականությունը հանրապետության ճանապարհային ցանցի բարելավումն ու պահպանումն է:
2.	ՀՀ ընդհանուր օգտագործման ավտոճանապարհների վրա գտնվող տրանսպորտային օբյեկտների հիմնանորոգման աշխատանքներ:			
3.	ՀՀ ընդհանուր օգտագործման ավտոմոբիլային ճանապարհների ընթացիկ ամառային և ընթացիկ ձմեռային պահպանման աշխատանքներ:			
4.	ՀՀ ընդհանուր օգտագործման ավտոմոբիլային ճանապարհների վրա գտնվող և առանձին պահպանման հանձնվող թունելների պահպանման աշխատանքներ:			
5.	ՀՀ ընդհանուր օգտագործման ավտոմոբիլային ճանապարհների վրա գտնվող և առանձին պահպանման հանձնվող կամուրջների պահպանման աշխատանքներ:			
6.	Միջազգային կազմակերպությունների աջակցությամբ իրականացվող «Հյուսիս-հարավ ճանապարհային միջանցքի ներդրումային ծրագրի» և Մ6 Վանաձոր-Ալավերդի-Վրաստանի սահման միջպետական նշանակության ճանապարհի վերականգնման և բարելավման ծրագրերի իրականացում:			
7.	Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ոլորտի խթանման ծառայություններ			«Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ոլորտի պետական աջակցության մասին» ՀՀ օրենքը, ՀՀ կառավարության 28.08.2008թ. «Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ոլորտի զարգացման հայեցակարգին հավանություն տալու մասին» N35 արձանագրային որոշումը:
8.	Գյումրու և Վանաձորի տեխնոլոգիական կենտրոնների գործունեության իրականացման ծրագիր			
9.	SS 2019թ Հայաստանում համաշխարհային համաժողովի կազմակերպման ծրագիր			

13.3. ՈԼՈՐՏՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԵԼԻՔ ԾԱԽՍԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԸ (ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ)

Տրանսպորտի, կապի և տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ոլորտում 2019-2021թթ. նախատեսվում է իրականացնել հետևյալ ծախսային ծրագրերը.

«Պետական նշանակության ավտոճանապարհների և տրանսպորտային օբյեկտների հիմնանորոգում».

Ծրագրի նպատակն է հիմնանորոգել ՀՀ ընդհանուր օգտագործման ավտոմոբիլային ճանապարհային ցանցը, ինչպես նաև վթարային և վատ վիճակում գտնվող տրանսպորտային

օբյեկտները: Հիմնանորոգման արդյունքում կապահովվի ՀՀ ընդհանուր օգտագործման ճանապարհային ցանցից օգտվողների անխափան երթևեկությունը, որն իր հերթին կնպաստի երկրի տնտեսության զարգացմանը:

Նշված ծրագրի շրջանակներում 2019-2021թթ.-ին նախատեսվում է իրականացնել միջպետական, հանրապետական, մարզային նշանակության ավտոճանապարհների և տրանսպորտային օբյեկտների հիմնանորոգման աշխատանքներ, որի նպատակով նախատեսվում է հատկացնել յուրաքանչյուր տարի համապատասխանաբար 9 մլրդ դրամ:

«Միջպետական և հանրապետական նշանակության ավտոճանապարհների ձմեռային պահպանում, ընթացիկ պահպանում և շահագործում».

Ծրագրի նպատակն է ապահովել անվտանգ և անխափան երթևեկության համար ՀՀ ընդհանուր օգտագործման միջպետական և հանրապետական նշանակության ավտոմոբիլային ճանապարհների և դրանց վրա գտնվող կառույցների պահպանվածությունը:

Նշված ծրագրով նախատեսվում է իրականացնել միջպետական և հանրապետական նշանակության 2019թ.՝ 3,084.0 կմ, 2020թ.՝ 3,120.0 կմ և 2021թ.՝ 3,165.0 կմ ավտոճանապարհների ընթացիկ նորոգման և, համապատասխանաբար, 3,558.0 կմ, 3,591.0 կմ և 3,595.0 կմ ձմեռային պահպանության աշխատանքներ, ինչպես նաև երեք թունելների և հինգ կամուրջների պահպանման ու շահագործման աշխատանքներ:

Ծրագրի իրականացման համար նախատեսվում է հատկացնել 2019թ.՝ 9,882.9 մլն դրամ, 2020թ.՝ 10,377.0 մլն դրամ, 2021թ.՝ 10,895.9 մլն դրամ:

«Մարզային նշանակության ավտոճանապարհների ձմեռային պահպանում, ընթացիկ պահպանում և շահագործում».

Նշված ծրագրով նախատեսվում է իրականացնել մարզային նշանակության 2019թ.՝ 718.0 կմ, 2020թ.՝ 741.0 կմ և 2021թ.՝ 780.0 կմ ավտոճանապարհների ընթացիկ նորոգման և 2019թ.՝ 1,930.0 կմ, 2020թ.՝ 1,960.0 կմ և 2021թ.՝ 2,000.0 կմ ձմեռային պահպանության աշխատանքներ:

ՀՀ ընդհանուր օգտագործման մարզային նշանակության ավտոճանապարհներով անվտանգ և անխափան երթևեկություն ապահովելու նպատակով ծրագրի իրականացման համար նախատեսվում է հատկացնել 2019թ.՝ 1,330,0մլն դրամ և 2020թ.՝ 1,396.5 մլն դրամ, 2021թ.՝ 1,466.3 մլն դրամ:

«ՀՀ-ում հսկիչ սարքերի (թվային տախոգրաֆի) համակարգի պահպանում (սպասարկում)»

Ծրագրի նպատակն է միջպետական ուղևորափոխադրումներ և բեռնափոխադրումներ իրականացնող բեռնատար տրանսպորտային միջոցների վրա հսկիչ սարքերի (թվային տախո-

գրաֆի) կիրառումը, որը հանդիսանում է միջպետական ուղևորափոխադրումներ և բեռնափոխադրումներ իրականացնելու համար պարտադիր պահանջ: Հսկիչ սարքը նախատեսված է արձանագրելու բեռնատար տրանսպորտային միջոցի արագությունը, անցած ճանապարհը և ամենակարևորը՝ վարորդի վարելու և հանգստի ռեժիմները:

Տախտնետ համակարգի անընդհատ և անխափան աշխատանքն ապահովելու համար 2019-2021թթ. յուրաքանչյուր տարի նախատեսվում է հատկացնել 14.4 - ական մլն դրամ:

«Պետական աջակցություն «Հայաստանի ավտոմոբիլային ճանապարհների տնօրինություն ՊՈԱԿ-ին».

Նշված ծրագրով նախատեսվում է իրականացնել ՀՀ ավտոմոբիլային ճանապարհային ցանցի նպատակային օգտագործման, պահպանման և հեռանկարային զարգացման ծրագրերի գծով ճանապարհների շինարարության ընթացքում տեխնիկական չափանիշների ստուգման և աշխատանքների արդյունքների ընդունման, ավտոմոբիլային ճանապարհների ու դրանց ինժեներական կառույցների վիճակի պարբերական ուսումնասիրության, նախագծային փաստաթղթերի իրականացված փորձաքննության, միջպետական և հանրապետական նշանակության ավտոմոբիլային ճանապարհների ու դրանց ինժեներական կառույցների պահպանման և շահագործման աշխատանքների նկատմամբ տեխնիկական հսկողության իրականացում:

Կազմակերպության կանոնադրական խնդիրների իրագործման նպատակով 2019-2021թթ. յուրաքանչյուր տարի նախատեսվում է հատկացնել 218.1-ական մլն դրամ:

«Հեռահաղորդակցության և կապի կանոնակարգման ծառայություններ».

Ծրագրի նպատակն է ապահովել Հայաստանի Հանրապետությունում հեռահաղորդակցության և կապի ծառայությունների որակի կանոնակարգումն ու բարելավումը, մասնավորապես ՀՀ հաճախականությունների բաշխումների աղյուսակի կազմումը, ռադիոէթերի մոնիթորինգի և ազդանշանների տեխնիկական պարամետրերի չափումների անցկացումը, ռադիոէլեկտրոնային միջոցների և բարձր հաճախության սարքավորումների տեղորոշումը:

Ծրագրով «Հեռահաղորդակցության հանրապետական կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի կանոնադրական խնդիրների իրագործման համար 2019-2021թթ. յուրաքանչյուր տարի նախատեսվում է հատկացնել 290.3-ական մլն դրամ:

«ԱՊՀ տարածքում օդային տրանսպորտով ՀՀ քաղաքացիներ հանդիսացող Հայրենական մեծ պատերազմի հաշմանդամներին և մասնակիցներին, ինչպես նաև նրանց հավասարեցված անձանց մատուցվող ծառայությունների դիմաց չստացված եկամուտների փոխհատուցում».

Նշված ծրագրով նախատեսվում է ԱՊՀ երկրների ղեկավարների կողմից 1993թ. մարտի 12-ին կնքված «Հայրենական մեծ պատերազմի հաշմանդամների և մասնակիցների, ինչպես նաև նրանց հավասարեցված անձանց համար արտոնյալ երթևեկության իրավունքների փոխադարձ ճանաչման մասին» համաձայնագրով ստանձնած պարտավորությունների ապահովման նպատակով՝ ՀՀ կառավարության 16.09.2003թ. N 1353-Ն որոշման 1-ին կետով հաստատված «Կազմակերպությունների կողմից քաղաքացիներին օրենքով կամ օրենքով սահմանված դեպքերում ՀՀ կառավարության սահմանած գեղչ սակագներով կամ անվճար ծառայություններ մատուցվելու հետևանքով չստացված եկամուտների հաշվարկման և փոխհատուցման» կարգի համաձայն փոխհատուցել ԱՊՀ տարածքում օդային տրանսպորտով ՀՀ քաղաքացիներ հանդիսացող Հայրենական Մեծ պատերազմի հաշմանդամներին և մասնակիցներին, ինչպես նաև նրանց հավասարեցված անձանց մատուցվող ծառայությունների դիմաց չստացված եկամուտները:

Ծրագրով չստացված եկամուտները փոխհատուցելու նպատակով 2019-2021թթ. նախատեսվում է յուրաքանչյուր տարի հատկացնել 22.0 մլն դրամ:

«ՀՀ օդանավակայաններում ՌԴ զորամիավորումների օդանավերի սպասարկման և մատուցվող ծառայությունների ծախսերի փոխհատուցում».

Նշված ծրագրի շրջանակներում ՀՀ կառավարության և ՌԴ կառավարության միջև կնքված համաձայնագրերով ստանձնած պարտավորությունների ապահովման նպատակով Հայաստանի Հանրապետությունում տեղակայված ՌԴ զորամիավորումների հասցեով ռազմական փոխադրումներ իրականացնող օդանավերի սպասարկումներն իրականացնող և ծառայությունները մատուցող կազմակերպություններին փոխհատուցելու համար 2019-2021թթ. նախատեսվում է յուրաքանչյուր տարի հատկացնել 100.0 մլն դրամ:

«Մարդասիրական բեռներ փոխադրող օտարերկրյա օդանավերի աերոնավիգացիոն սպասարկման, թռիչք-վայրէջքի, օդանավերի կանգառի և վերգետնյա սպասարկումների ու մատուցված ծառայությունների փոխհատուցում».

ԱՄՆ-ի միացյալ հայկական հիմնադրամի միջոցով ՀՀ կառավարության բարեգործական ծրագրերի համակարգման հանձնաժողովի հասցեով առաքվող՝ մարդասիրական օգնության բեռներ տեղափոխող և «Հայաստանի մանկական ասոցիացիա» բարեգործական հասարակական կազմակերպության ու Գերմանիայի «Ֆրիդենսդորֆ ինտերնացիոնալ» հասարակական կազմակերպության կողմից համատեղ իրականացվող բարեգործական ծրագրի շրջանակներում կատարվող հատուկ չվերթների աերոնավիգացիոն վերգետնյա սպասարկումների ու մատուցված ծառայությունների փոխհատուցման նպատակով 2019-2021թթ. նախատեսվում է յուրաքանչյուր տարի հատկացնել 10.0 մլն դրամ:

«ՀՀ տարածքում ՌԴ զորամիավորումների հասցեով երկաթուղային փոխադրումների սպասարկման և մատուցվող ծառայությունների ծախսերի փոխհատուցում».

Նշված ծրագրի շրջանակներում ՀՀ կառավարության և ՌԴ կառավարության միջև կնքված համաձայնագրերով ստանձնած պարտավորությունների ապահովման նպատակով Հայաստանի Հանրապետությունում տեղակայված ՌԴ զորամիավորումների, այդ թվում՝ սահմանապահ զորքերի և նրանց հասցեով ՀՀ տարածքում երկաթուղով իրականացվող միջպետական ռազմական փոխադրումների, ՀՀ երկաթուղային կայարաններում կատարվող սպասարկումների ու մատուցվող ծառայությունների դիմաց «Հարավկովկասյան երկաթուղի» ՓԲԸ-ին փոխհատուցելու համար 2019-2021թթ. նախատեսվում է յուրաքանչյուր տարի հատկացնել 14.0 մլն դրամ:

«Երևանի մետրոպոլիտենի աշխատանքների կազմակերպման բնագավառում պետության կողմից համայնքի ղեկավարին պատվիրակված լիազորությունների իրականացման ֆինանսավորում».

Մետրոպոլիտենով երթևեկության անվտանգության և ուղևորափոխադրումների սպասարկման որակի բարելավման ապահովման նպատակով նախատեսվում է «Կարեն Դեմիրճյանի անվան Երևանի մետրոպոլիտեն» ՓԲԸ կողմից ուղևորափոխադրման ծառայությունների մատուցման արդյունքում կրած վնասի փոխհատուցման համար սուբսիդավորել նշված ընկերությանը 2019թ.՝ 2,784.9 մլն դրամի, 2020թ.՝ 2,820.0 մլն դրամի և 2021թ.՝ 2,813.8 մլն դրամի չափով:

Նշված գումարներից 2019թ.՝ 851.7 մլն դրամը 2020թ.՝ 886.7 մլն դրամը, և 2021թ.՝ 880.6 մլն դրամը կուղղվեն Վերակառուցման և Զարգացման Եվրոպական բանկի և Եվրոպական Ներդրումային բանկի նկատմամբ Ընկերության ստանձնած վարկային պարտավորությունների կատարմանը:

«Համայնքների բյուջեներին նպատակային հատկացումների՝ սուբվենցիաների տրամադրում».

Ծրագրի նպատակն է աջակցել Երևանի քաղաքապետարանին՝ վերգետնյա էլեկտրատրանսպորտով ուղևորափոխադրման ծառայությունների մասնակի սուբսիդավորման նպատակով:

Վերգետնյա էլեկտրատրանսպորտով երթևեկության անվտանգության և ուղևորափոխադրումների սպասարկման որակի բարելավման ապահովման նպատակով նախատեսվում է 2019-2021թթ. յուրաքանչյուր տարի հատկացնել 602.2 մլն դրամ, որոնք կուղղվեն «Երևանի էլեկտրատրանսպորտ» ՓԲԸ-ի կողմից ուղևորափոխադրման ծառայությունների մատուցման արդյունքում կրած վնասի փոխհատուցմանը:

«Պետական աջակցություն Երևան քաղաքի փողոցների ընթացիկ նորոգման և ճաքալցման աշխատանքների իրականացման համար».

2019-2021 թթ. ծրագրով նախատեսվում է Երևան քաղաքի փողոցների ասֆալտ-բետոնե ծածկի ընթացիկ նորոգման աշխատանքների իրականացման համար յուրաքանչյուր տարի հատկացնել 3,284.0 մլն դրամ:

«Պետական աջակցություն Երևան քաղաքի արտաքին լուսավորության ցանցի շահագործման և պահպանման աշխատանքների իրականացման համար».

2019-2021թթ. ծրագրով Երևան քաղաքի արտաքին լուսավորության ցանցի շահագործման և պահպանման աշխատանքների իրականացման համար նախատեսվում է յուրաքանչյուր տարի հատկացնել 2,229.9 մլն դրամ:

«Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ոլորտի խթանման ծառայություններ».

Ծրագրի նպատակն է նպաստել տեղեկատվական և գիտելիքի վրա հիմնված առաջադեմ հասարակության ստեղծմանը:

SS ոլորտի գերակայությունների և ոլորտի զարգացման պետական աջակցության ծրագրային նպատակների իրականացման, ինչպես նաև ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից 2014թ. ընդունված «Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ոլորտի պետական աջակցության մասին» N245-Ն ՀՀ օրենքի և ՀՀ կառավարության կողմից 2008թ. հավանության արժանացած Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ոլորտի զարգացման հայեցակարգի դրույթների իրականացման համար 2019-2021թթ. նախատեսվում է յուրաքանչյուր տարի հատկացնել 98.7 մլն դրամ:

«Գյումրու և Վանաձորի տեխնոլոգիական կենտրոնների գործունեության իրականացման ծրագիր».

Ծրագրի նպատակն է ապահովել Գյումրի և Վանաձոր քաղաքներում տեղեկատվական և բարձր տեխնոլոգիաների ոլորտների հետագա զարգացումը՝ Գյումրիում և Վանաձորում ինովացիոն ենթակառուցվածքի ստեղծման և զարգացման միջոցով:

Ծրագրի միջոցառումներն ուղղված են Գյումրիում և Վանաձորում ժամանակակից գիտելիքահենք և ինովացիոն ենթակառուցվածքներով հագեցած տեխնոլոգիական կենտրոնների արդյունավետ գործունեության ապահովմանը:

Գյումրու և Վանաձորի տեղեկատվական տեխնոլոգիական կենտրոնների գործունեության իրականացման համար 2019-2021թթ. նախատեսվում է հատկացնել 149.6 մլն դրամ:

«2019թ. Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների համաշխարհային համաժողովի կազմակերպման ծրագիր».

Ծրագրի շրջանակում կիրականացվի 2019թ. Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների համաշխարհային համաժողովի կազմակերպումը Հայաստանում:

Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների համաշխարհային համաժողովը ՏՏ ոլորտի միջազգային խոշոր միջոցառում է, որն իր շուրջն է համախմբում ՏՏ ոլորտի տարբեր երկրների բարձրաստիճան պաշտոնյաներին, վերազգային կազմակերպությունների, համալսարանների և գիտահետազոտական կենտրոնների ղեկավարներին, հասարակական կառույցների ներկայացուցիչներին:

Ծրագրով 2019 համաժողովի կազմակերպման երաշխիքային կանխավճարը վճարելու համար նախատեսվել է 2019թ.՝ 95.1 մլն դրամ:

Միաժամանակ տրանսպորտի ոլորտում նախատեսվում են շարունակել և իրականացնել արտաքին աղբյուրներից ստացվող նպատակային վարկային և դրամաշնորհային միջոցներով հետևյալ ծրագրերը.

1. Վերակառուցման և զարգացման եվրոպական բանկի աջակցությամբ իրականացվող ՀՀ պետական սահմանի «Բագրատաշեն» անցման կետի կամրջի վերակառուցման ծրագիր.

Ծրագրի հիմնական նպատակն է Բագրատաշենի սահմանային հսկողության անցակետի տարածքում նոր կամրջի կառուցումը, որը կնպաստի միջազգային ստանդարտներին համապատասխան Հայաստանի և Վրաստանի միջև գտնվող տվյալ անցակետով իրականացվող ծառայությունների որակի բարձրացմանը:

Նշված ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է հատկացնել 2019թ.՝ 1,134.9 մլն դրամ (այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 900.1 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 234.8 մլն դրամ), 2020թ.՝ 1,253.0 մլն դրամ (այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 1,041.7 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 211.3 մլն դրամ), 2021թ.՝ 850 մլն դրամ (այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 700 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 150.0 մլն դրամ):

2. Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Կենսական նշանակության ճանապարհացանցի բարելավման ծրագիր.

Ծրագրի նպատակն է բարելավել գյուղական համայնքների շուկաների և ծառայությունների հասանելիությունը, ինչպես նաև ամրապնդել կենսական նշանակության ճանապարհային ցանցը կառավարելու կարողությունները:

Նշված ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է հատկացնել 2019թ.՝ 939.2 մլն դրամ, որից վարկային միջոցներ՝ 750.1 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 189.1 մլն դրամ:

3. Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Կենսական նշանակության ճանապարհացանցի բարելավման լրացուցիչ ծրագիր.

Ծրագրի նպատակն է հիմնանորոգել շուրջ 155 կմ ընդհանուր երկարությամբ ճանապարհահատվածներ: Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է իրականացնել 7 ճանապարհահատվածների (շուրջ 61.2 կմ երկարությամբ) վերականգնման աշխատանքներ:

Նշված ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է հատկացնել 2019թ.՝ 4,886.2 մլն դրամ (այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 4,114.7 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 771.4 մլն դրամ), 2020թ.՝ 2,315.5 մլն դրամ (այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 2,245.5 մլն. դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 70.0 մլն դրամ):

4. Ասիական զարգացման բանկի աջակցությամբ իրականացվող Մ6 Վանաձոր-Ալավերդի-Վրաստանի սահման միջպետական նշանակության ճանապարհի վերականգնման և բարելավման ծրագիր.

Ծրագրի հիմնական նպատակն է հիմնանորոգել և վերակառուցել Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնը Վրաստանի Հանրապետության հետ կապող՝ Վանաձոր-Ալավերդի-Վրաստանի սահման 92 կմ ընդհանուր երկարությամբ միջպետական ճանապարհը: (կմ 38+450 – կմ 90+191 հատվածը):

Նշված ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է հատկացնել՝ 2019թ. 3,767.9 մլն դրամ (այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 3,047.2 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 720.7 մլն դրամ), 2020թ.՝ 13,876.6 մլն դրամ (այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 11,758.5 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 2,118.1 մլն դրամ), 2021թ.՝ 9,277.4 մլն դրամ (այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 7,872.4 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 1,404.9 մլն դրամ):

5. Եվրոպական ներդրումային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Մ6 Վանաձոր-Ալավերդի-Վրաստանի սահման միջպետական նշանակության ճանապարհի վերականգնման և բարելավման ծրագիր.

Ծրագրի հիմնական նպատակն է՝ հիմնանորոգել և վերակառուցել Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնը Վրաստանի Հանրապետության հետ կապող՝ Վանաձոր-Ալավերդի-Վրաստանի սահման 92 կմ ընդհանուր երկարությամբ միջպետական ճանապարհը: (կմ 0+000 – կմ 38+450 հատվածը):

Նշված ծրագրի շրջանակներում 2019թ. նախատեսվում է հատկացնել 955.0 մլն դրամ, որից վարկային միջոցներ՝ 800.0 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 155.0 մլն դրամ:

6. Ասիական զարգացման բանկի աջակցությամբ իրականացվող Հյուսիս-հարավ տրանսպորտային միջանցքի զարգացման ծրագիր (Տրանշ 2).

Ծրագրի նպատակն է Աշտարակ-Թալին 41.9 կմ հատվածի վերակառուցումը և ներկայումս երկշարք ճանապարհի լայնացումը մինչև քառաշարք ճանապարհի:

Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում են իրականացնել հետևյալ աշխատանքները.

ա) ներկայումս երկշարք ճանապարհի լայնացումը մինչև քառաշարք ճանապարհի,

բ) ստորգետնյա և վերգետնյա անցումների և փոխհատումների վերակառուցում,

գ) T-աձև հատումների կառուցում՝ տեղական ճանապարհների համայնքների հետ կապ ապահովելու նպատակով:

Ծրագրի շրջանակներում իրականացվելու են նաև ներդրումային ծրագրի շրջանակներում ֆինանսավորվող հետագա ծրագրերի մանրամասն նախագծերի ուսումնասիրություններ, շինարարության վերահսկողություն, գնումների և կարողությունների հզորացման աշխատանքներ:

Նշված ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է հատկացնել 2019թ.՝ 2,495.6 մլն դրամ (այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 1,866.4 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 629.2 մլն դրամ), 2020թ.՝ 9,422.8 մլն դրամ (այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 8,185.7 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 1,237.1 մլն դրամ), 2021թ.՝ 20,105.4 մլն դրամ (այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 16,678.0 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 3,427.3 մլն դրամ):

7. Եվրոպական ներդրումային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Հյուսիս-հարավ տրանսպորտային միջանցքի զարգացման ծրագիր (Տրանշ 3).

Ծրագիրը հանդիսանում է հիմնական ծրագրի մասնաբաժին, որը ընդգրկում է Թալին-Գյումրի 27,5 կմ հատվածը:

Նշված ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է հատկացնել 2019թ.՝ 1,638.2 մլն դրամ (այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 1,240.2 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 398.0 մլն դրամ), 2020թ.՝ 2,285.7 մլն դրամ (այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 1,920.9 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 364.7 մլն դրամ), 2021թ.՝ 16,562.7 մլն դրամ (այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 14,102.3 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 2,460.5 մլն դրամ):

8. Ասիական զարգացման բանկի աջակցությամբ իրականացվող Հյուսիս-հարավ տրանսպորտային միջանցքի զարգացման ծրագիր (Տրանշ 3).

Ծրագիրը հանդիսանում է հիմնական ծրագրի մասնաբաժին, որը ընդգրկում է Թալին-Լանջիկ 18,7 կմ հատվածը:

Նշված ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է հատկացնել 2019թ.՝ 2,370.5 մլն դրամ, (այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 1,570.4 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 800.0 մլն դրամ), 2020թ.՝ 10,926.4 մլն դրամ (այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 9,430.3 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 1,496.1 մլն դրամ), 2021թ.՝ 28,268.0 մլն դրամ (այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 23,282.3 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 4,985.7 մլն դրամ):

9. Եվրասիական զարգացման բանկի աջակցությամբ իրականացվող Հյուսիս-հարավ տրանսպորտային միջանցքի ծրագիր.

Ծրագիրը հանդիսանում է հիմնական ծրագրի մասնաբաժին՝ Քաջարան-Ագարակ հատվածում, որի շրջանակներում իրականացվելու է նշված ճանապարհահատվածի ուսումնասիրությունը, հսկողությունը և վերակառուցումը:

Նշված ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է հատկացնել 2019թ.՝ 346.3 մլն դրամ (այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 180.2 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 166.1 մլն դրամ), 2020թ.՝ 24,400.9 մլն դրամ (այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 20,827.6 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 3,573.4 մլն դրամ), 2021թ.՝ 59,736.1 մլն դրամ (այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 50,463.6 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 9,272.4 մլն դրամ):

10. Եվրոպական ներդրումային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Հյուսիս-հարավ տրանսպորտային միջանցքի զարգացման դրամաշնորհային ծրագիր (Տրանշ 3).

Փոխկապակցված է համանուն վարկային ծրագրի հետ, իրականացվում է վարկային ծրագրի ժամկետներում նույն ուղղվածությամբ:

Նշված ծրագրի շրջանակներում 2019թ.-ին նախատեսվում է հատկացնել 3,488.1 մլն դրամ, որից դրամաշնորհային միջոցներ՝ 2,558.7 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 929.4 մլն դրամ:

11. Եվրոպական ներդրումային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Երևանի մետրոպոլիտենի վերակառուցման երկրորդ ծրագիր (Երևան համայնքի ղեկավարին պետության կողմից պատվիրակված լիազորություն).

Ծրագրի նպատակն է վերականգնել և բարելավել Երևանի մետրոպոլիտենի ենթակառուցվածքները, որի շրջանակներում նախատեսվում են հետևյալ միջոցառումները՝

ա) ուղևորների սպասարկման որակի բարելավում,

բ) մետրոպոլիտենի գծերի, կայարանների, շենքերի, կառույցների, էլեկտրամատակարարման և կապի համակարգերի, շարժակազմերի և տեխնոլոգիական սարքավորումների անխափան շահագործման հուսալիության բարձրացում,

գ) մետրոպոլիտենի օբյեկտներում սանիտարատեխնիկական վիճակի և աղտոտումից շրջակա միջավայրի պահպանության ապահովում,

դ) էլեկտրամատակարարման հուսալիության բարձրացում, թունելային ջրատարի և շարժասանդուղքների վերանորոգում:

Նշված ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է 2019թ.՝ 995.3 մլն դրամ (այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 772.8 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 222.5 մլն դրամ), 2020թ.՝ 772.8 մլն դրամ (այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 744.1 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 28.8 մլն դրամ):

12. Եվրոպական միության հարևանության ներդրումային ծրագրի աջակցությամբ իրականացվող Երևանի մետրոպոլիտենի վերակառուցման երկրորդ դրամաշնորհային ծրագիր (Երևան համայնքի ղեկավարին պետության կողմից պատվիրակված լիազորություն).

Նշված դրամաշնորհային ծրագիրը հանդիսանում է մետրոպոլիտենի վերակառուցման հիմնական ծրագրային փաթեթի մասնաբաժին, որի նպատակն է վերականգնել և բարելավել Երևանի մետրոպոլիտենի ենթակառուցվածքները:

Նշված ծրագրի շրջանակներում 2019թ. նախատեսվում է հատկացնել 1,080.6 մլն. դրամ, որից դրամաշնորհային միջոցներ՝ 900.2 մլն. դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 180.4 մլն. դրամ:

13. Ասիական զարգացման բանկի աջակցությամբ իրականացվող Քաղաքային ենթակառուցվածքների և քաղաքի կայուն զարգացման ներդրումային ծրագիր (Երևան համայնքի ղեկավարին պետության կողմից պատվիրակված լիազորություն).

Ծրագրի նպատակն է բարելավել Երևանի քաղաքային տրանսպորտի ենթակառուցվածքը և ծառայությունները:

Նշված վարկային ծրագրի շրջանակներում կատարված տնտեսումների հաշվին նախատեսվում են կառուցել երկու տրանսպորտային հանգույց՝ Արշակունյաց-Գարեգին Նժդեհ և Արշակունյաց-Բագրատունյաց խաչմերուկներում: Նշված վայրերում Արշակունյաց պողոտայի ուղղությամբ նախատեսվում է կառուցել էստակադաներ:

Նշված ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է հատկացնել 2019թ.՝ 1,776.7 մլն դրամ (այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 1,282.9 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 493.8 մլն դրամ), 2020թ.՝ 2,154.6 մլն դրամ (այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 1,721.9 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 432.6 մլն դրամ), 2021թ.՝ 1,580.0 մլն դրամ (այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 1,350.0 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 230.0 մլն դրամ):

14. Ասիական բանկի աջակցությամբ իրականացվող Քաղաքային ենթակառուցվածքների և քաղաքի կայուն զարգացման ներդրումային երկրորդ ծրագիր (Երևան համայնքի ղեկավարին պետության կողմից պատվիրակված լիազորություն).

Ծրագրի նպատակն է բարելավել քաղաքային ենթակառուցվածքները, այդ թվում՝ Արգավանդ - Շիրակ, Դավիթաշեն - Աշտարակ ճանապարհահատվածը:

Նշված ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է հատկացնել 2019թ.՝ 6,550.9 մլն դրամ (այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 4,549.7 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 2,001.2 մլն դրամ), 2020թ.՝ 18,831.2 մլն դրամ (այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 14,652.4 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 4,178.8 մլն դրամ), 2021թ.՝ 21,154.8 մլն դրամ (այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 17,850.2 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 3,304.7 մլն դրամ):

15. Վերակառուցման և զարգացման եվրոպական բանկի աջակցությամբ իրականացվող «Գյումրու քաղաքային ճանապարհներ» ծրագիր.

Ծրագրի նպատակն է Գյումրի քաղաքում հիմնական ճանապարհների վերակառուցում և հանրային լուսավորության արդիականացում, այդ թվում՝ ասֆալտի և մայթերի նորոգում, ջրահեռացման համակարգերի վերականգնում, Գյումրու քաղաքապետարանի համար ավտոկայանատեղիների վերաբերյալ ռազմավարության մշակում:

Նշված ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է հատկացնել 2019թ.՝ 1,230.0 մլն դրամ (այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 991.7 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 238.3 մլն դրամ), 2020թ.՝ 2,410.6 մլն դրամ (այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 2,083.8 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 326.7 մլն դրամ), 2021թ.՝ 4,513.3 մլն դրամ (այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 3,821.5 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 691.8 մլն դրամ):

16. «Վերակառուցման և զարգացման եվրոպական բանկի աջակցությամբ իրականացվող Գյումրու քաղաքային ճանապարհներ» տեխնիկական համագործակցության դրամաշնորհային ծրագիր.

Ծրագրի նպատակն է աջակցել Գյումրի քաղաքի արտաքին տեսքի, տրանսպորտային միջոցների և հետիոտնի երթևեկի անվտանգ միջավայրի ստեղծման և ՀՀ տարածքային համաչափ զարգացման ընդհանուր նպատակների և գերակայությունների իրագործմանը:

Նշված ծրագրի շրջանակներում 2019թ.-ին նախատեսվում է հատկացնել 341.2 մլն դրամ, որից վարկային միջոցներ՝ 284.3 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 56.8 մլն դրամ:

17. «Վերակառուցման և զարգացման եվրոպական բանկի աջակցությամբ իրականացվող Գյումրու քաղաքային ճանապարհներ» դրամաշնորհային ծրագիր (Տրանշ Ա).

Ծրագրի նպատակն է աջակցել «Գյումրու քաղաքային ճանապարհներ» վարկային ծրագրի իրականացման շրջանակներում հանրային լուսավորության արդիականացմանը, Գյումրու քաղաքապետարանի համար ավտոկայանատեղիների վերաբերյալ ռազմավարության մշակմանը:

Նշված ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է հատկացնել 2019թ.՝ 1,815.3 մլն դրամ (այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 1,488.7 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 326.5 մլն դրամ), 2020թ.՝ 1,498.3 մլն դրամ (այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 1,248.6 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 249.7 մլն դրամ):

18. Վերակառուցման և զարգացման եվրոպական բանկի աջակցությամբ իրականացվող «Երևանի քաղաքային լուսավորության» ծրագիր (Երևան համայնքի ղեկավարին պետության կողմից պատվիրակված լիազորություն).

Ծրագրի նպատակն է Երևանում ստեղծել հուսալի լուսավորության ցանց (մոտ 28 փողոցներում), ապահովել էլեկտրաէներգիայի էական խնայողություն, ներդնել արտաքին լուսավորության ցանցի հեռակառավարման համակարգ, փոխել վթարված հենասյուները, փոխարինել առկա լուսատուները LED լուսատուներով:

Նշված ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է հատկացնել 2019թ.՝ 696.2 մլն դրամ (այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 530.2 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 166.0 մլն դրամ), 2020թ.՝ 658.4 մլն դրամ (այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 548.6 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 109.7 մլն դրամ):

19. Վերակառուցման և զարգացման եվրոպական բանկի աջակցությամբ իրականացվող «Երևանի քաղաքային լուսավորության» դրամաշնորհային ծրագիր (Երևան համայնքի ղեկավարին պետության կողմից պատվիրակված լիազորություն).

Ծրագրի նպատակն է Երևանում ստեղծել հուսալի լուսավորության ցանց (մոտ 28 փողոցներում), ապահովել էլեկտրաէներգիայի էական խնայողություն, ներդնել արտաքին լուսավորության ցանցի հեռակառավարման համակարգ, փոխել վթարված հենասյուները, փոխարինել առկա լուսատուները LED լուսատուներով:

Նշված ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է 2019թ.-ին հատկացնել 60.3 մլն դրամ, որից վարկային միջոցներ՝ 17.9 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 42. մլն դրամ:

20. E5P աջակցությամբ իրականացվող «Երևանի քաղաքային լուսավորության» դրամաշնորհային ծրագիր (Երևան համայնքի ղեկավարին պետության կողմից պատվիրակված լիազորություն).

Ծրագրի նպատակն է Երևանում ստեղծել հուսալի լուսավորության ցանց (մոտ 28 փողոցներում), ապահովել էլեկտրաէներգիայի էական խնայողություն, ներդնել արտաքին

լուսավորության ցանցի հեռակառավարման համակարգ, փոխել վթարված հենասյուները, փոխարինել առկա լուսատուները LED լուսատուներով:

Նշված ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է 2019թ.-ին հատկացնել 83.9 մլն դրամ, որից վարկային միջոցներ՝ 69.9 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 14.0 մլն դրամ:

ԳԼՈՒԽ 14. ԶՐԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ

14.1 ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

14.1.1 Ոլորտի ընդհանուր նկարագիրը

ՀՀ էներգետիկ ենթակառուցվածքների և բնական պաշարների նախարարության ջրային կոմիտեի (այսուհետ՝ Կոմիտե) իրավասություններից են խմելու և ոռոգման ջուր մատակարարող, ջրահեռացում իրականացնող, ջրային ոլորտում առևտրային գործունեություն ծավալող ընկերություններում պետական բաժնեմասերի (ինչպես նաև արտաքին ֆինանսական աղբյուրների հաշվին ներդրումային ծրագրերի իրականացման գրասենյակների) կառավարումը, հիդրոտեխնիկական կառույցների շինարարության ու շահագործման ապահովումը և այլն:

Խմելու ջրի մատակարարումն ու կեղտաջրերի հեռացումն իրականացվում է «Վեոլիա-ջուր» փակ բաժնետիրական ընկերության միջոցով, իսկ ոռոգման համակարգի պահպանումն ու շահագործումը՝ «Զրառ» փակ բաժնետիրական ընկերության և «Զրոգտագործողների ընկերությունների և ջրօգտագործողների ընկերությունների միությունների մասին» ՀՀ օրենքով ստեղծված 15 ջրօգտագործողների ընկերությունների (այսուհետ՝ ԶՕԸ) միջոցով:

Ոռոգման ոլորտում վարկային որոշ ծրագրերի իրականացման նպատակով համակարգում գործում է «Զրային տնտեսության ծրագրերի իրականացման գրասենյակ» պետական հիմնարկը: Կոմիտեի ենթակայությամբ գործում է նաև «Մելիորացիա» ՓԲԸ-ն, որն իրականացնում է կոլեկտորադրենաժային ցանցերի մաքրման և նորոգման աշխատանքների վերահսկման, ինչպես նաև գրունտային ջրերի մակարդակների որոշման գործառույթները:

Կոմիտեի համակարգում գործում է նաև ջրային համակարգերի օգտագործման և պահպանության տեխնիկական հանձնաժողովը, որը ստեղծվել և իր գործունեությունն իրականացնում է համաձայն ՀՀ ջրային օրենսգրքի 86-րդ հոդվածի, ՀՀ կառավարության 2003 թվականի մայիսի 8-ի «Հիդրոտեխնիկական կառուցվածքների անվտանգության հսկողության և զննման կարգը հաստատելու մասին» N686-Ն որոշման, ինչպես նաև ՀՀ կառավարության 2006 թվականի մայիսի 26-ի «Զրային համակարգերի օգտագործման և պահպանության տեխնիկական հանձնաժողովի՝ Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջեից հատկացված միջոցների ֆինանսավորումն ապահովելու կանոնակարգը հաստատելու մասին» N677-Ն որոշման:

Անցած տարիների ընթացքում Կոմիտեի աշխատանքային գործունեության հիմքում ընկած էին ՀՀ ջրային օրենսգրքի, ջրի ազգային ծրագրի և ջրի ազգային քաղաքականության մասին օրենքների հիմնադրույթները, ինչպես նաև ջրային ոլորտի բարեփոխումներին վերաբերվող ՀՀ կառավարության որոշումները, կառավարության կողմից սահմանված ոլորտի գերակա խնդիրներն ու միջոցառումները, որոնցով հաստատված են համակարգի հիմնական ծրագրային ուղղվածությունները: Այդ նպատակով շարունակվել են աշխատանքները համակարգում կառուցվածքային փոփոխությունների, ջրամատակարարման տևողության ավելացման ու ջրի

որակի բարելավման, վարձակալական պայմանագրի վերահսկման, մատակարարված ջրի դիմաց վճարների հավաքագրման մակարդակի բարձրացման, համակարգում կորուստների նվազեցման և ընկերությունների գործունեության արդյունավետության բարձրացման, ջրաչափական սարքերի տեղադրման և փոխարինման, բյուջետային, վարկային և դրամաշնորհային միջոցների արդյունավետ օգտագործման և նոր վարկային ու դրամաշնորհային միջոցների ներգրավման, կոյուղու մաքրման կայանների շահագործման հանձնման, ինչպես նաև այլ ուղղություններով:

Ջրային տնտեսության ոլորտում Կոմիտեի համակարգմամբ 2017 թվականին կատարվել են հետևյալ հիմնական աշխատանքները.

1. Համաձայն ՀՀ կառավարության 14.08.2014թ. N883-Ն և N888-Ն որոշումների՝ 5 ջրամատակարար ընկերությունների կողմից օգտագործվող ու պահպանվող ջրային համակարգերի և այլ գույքի (որպես միասնական գույքային համալիր) օգտագործման իրավունքը 2017թ. հունվարի 1-ից վարձակալությամբ փոխանցվել է մեկ կառավարչի՝ 15 տարի ժամկետով:

2016 թվականի նոյեմբերի 21-ին ՀՀ կառավարության՝ ի դեմս Կոմիտեի, «Վեոլիա Օ ժեներալ դեզ Օ» կոմանդիտային բաժնետիրական ընկերության և «Վեոլիա Ջուր» փակ բաժնետիրական ընկերության միջև ստորագրվել է վարձակալության պայմանագիր, որն ուժի մեջ է մտել 2017 թվականի հունվարի 1-ից: 2017 թվականին «Վեոլիա Ջուր» ՓԲԸ-ի կողմից ապահովվել է կոնցեսիոն վճարների գծով 1,713.0 մլն դրամի չափով ՀՀ պետական բյուջեի մուտքեր:

Համաձայն Վարձակալության պայմանագրի մրցութային կարգով իրականացվել է անկախ տեխնիկական աուդիտորի ընտրություն: Անկախ տեխնիկական աուդիտոր է ընտրվել Գերմանական «Սաքսեն Վասսեր» ընկերությունը (“Sachsen Wasser GmbH”), որի հետ 2017 թվականի սեպտեմբերի 13-ին կնքվել է պայմանագիր:

Համաձայն Վարձակալության պայմանագրի՝ Վարձակալը պարտավոր է իրականացնել պարտադիր կապիտալ աշխատանքների ծրագիր (այսուհետ՝ ՊԿԱԾ): Այս ծրագրի նպատակն է ընդունման պահին վարձակալված գույքի վիճակի զուտ պահպանումից բացի, ապահովել դրա վիճակի որոշակի բարելավում:

«Վեոլիա Ջուր» ՓԲԸ-ի կողմից ներկայացված 2017 թվականի ՊԿԱԾ-ի նախագիծը Կոմիտեի կողմից, համաձայն Վարձակալության պայմանագրի, ուսումնասիրվել, վերլուծվել և Վարձակալին են ուղարկվել Վարձատուի առարկությունները: Պայմանագրով սահմանված ժամկետում Վարձակալի կողմից ներկայացված 2017 թվականի ավարտական ՊԿԱԾ-ն տրամադրվել է նաև անկախ տեխնիկական աուդիտորին: «Վեոլիա Ջուր» ՓԲԸ-ն, մինչև 2018 թվականի հուլիսի 1-ը, պետք է ներկայացնի հաշվետվություն 2017 թվականի ՊԿԱԾ-ի կատարման արդյունքների վերաբերյալ:

Կոմիտեում ստեղծվել է գույքի կառավարման և ներդրումների իրականացման վարչություն, որն ամբողջությամբ համալրված է համապատասխան կադրերով: Գերմանական

զարգացման բանկի (KfW) դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակներում իրականացվել է գույքի կառավարման խորհրդատուի մրցույթ, որի գործառույթներից է ինչպես խմելու ջրի և ջրահեռացման վարձակալությամբ հանձնված գույքի հաշվառման, գրանցման, պարտադիր կապիտալ աշխատանքների ծրագրի իրականացման հաշվետվությունների արձագանքման մասով խորհրդատվության ապահովումը, այնպես էլ ոռոգման համակարգի գույքի հաշվառումը:

Ավարտվել է Երևանի Աէրացիայի մաքրման մեխանիկական կայանի շինարարությունը: Ծրագրի ավարտով պայմանավորված՝ դադարեցվել է «Համայնքային զարգացման ծրագրերի գրասենյակ» պետական հիմնարկի գործունեությունը:

ՀՀ կառավարության 2015 թվականի օգոստոսի 13-ի նիստի N 38 արձանագրության 17-րդ կետով հավանության արժանացած ջրամատակարարման և ջրահեռացման ոլորտի ռազմավարության և ֆինանսավորման ծրագրի իրականացման նպատակով կատարվել են մշտադիտարկումներ և համապատասխան աշխատանքներ: Արդյունքում ջրամատակարարման և ջրահեռացման ոլորտի ռազմավարությամբ և ֆինանսավորման ծրագրով նախատեսված մի շարք խնդիրներ լուծվել են: Միաժամանակ առաջացել են նոր պահանջներ և անելիքներ: Արդյունքում Կոմիտեի կողմից մշակվել է «Ջրամատակարարման և ջրահեռացման ոլորտի 2018-2030 թվականների ռազմավարության և ֆինանսավորման ծրագրին հավանություն տալու մասին» ՀՀ կառավարության արձանագրային որոշման նախագիծը:

2. Ոռոգում-ջրառ իրականացնող «Ջրառ» ՓԲԸ-ն, ինչպես նաև ոռոգման ջուր մատակարարող 14 ՋՕԸ-ների գործունեությունների արդյունքներով ապահովվել է 97.473 հազ.հա հողատարածքների կայուն ջրամատակարարում:

ՀՀ կառավարության 2017 թվականի մայիսի 25-ի N22 արձանագրային որոշմամբ հաստատվել է «Ոռոգման ջրամատակարարման ոլորտում ջրի փաստացի օգտագործումը հաշվի առնող կառավարման» հայեցակարգը, իսկ ՀՀ կառավարության 2017 թվականի դեկտեմբերի 28-ի N54-36 արձանագրային որոշմամբ հավանության է արժանացել «Ոռոգման ջրի մատակարարման ոլորտում ջրի փաստացի օգտագործումը հաշվի առնող կառավարման հայեցակարգի միջոցառումների ծրագիրը»:

3. «Որոտան-Արփա-Սևան» հիդրոհանգույցի ջրային համակարգը 2004 թվականի օգոստոսի 17-ին կնքված NԾՁԲ-04/36 պայմանագրի համաձայն, հանձնվել է հավատարմագրային կառավարման «Արփա-Սևան» ԲԲԸ-ին: Արփա-Սևան թիվ 2 թունելի առանձին վթարային հատվածների հիմնանորոգման աշխատանքներն իրականացվում են պայմանագրով նախատեսված ժամանակացույցին համապատասխան: 2017 թվականին իրականացվել են 1,689.54 մլն դրամի աշխատանքներ: Թունելով ջրի բացթողնման արդյունքում աշխատանքները դադարեցվել են 2017 թվականի ապրիլի 15-ին և վերսկսվել են 2017 թվականի հուլիսի 4-ին:

4. 2017 թվականին տեղերում կատարված ուսումնասիրությունների արդյունքում ի հայտ են բերվել առաջնահերթ իրականացման ենթակա հակահեղեղային միջոցառումներն, ու սահմանված կարգով հաշվարկվել դրանց իրականացման համար անհրաժեշտ ֆինանսական միջոցները. ՀՀ կառավարության 2017 թվականի փետրվարի 23-ի «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2016 թվականի դեկտեմբերի 29-ի N 1313-Ն որոշման մեջ փոփոխություններ կատարելու, ՀՀ ԷԵԲՊՆ ջրային տնտեսության պետական կոմիտեին գումար հատկացնելու մասին» N 212-Ն և 2017 թվականի ապրիլի 27-ի «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2016 թվականի դեկտեմբերի 29-ի N 1313-Ն որոշման մեջ փոփոխություններ կատարելու ու ՀՀ ԷԵԲՊՆ ջրային տնտեսության պետական կոմիտեին գումար հատկացնելու մասին» N 447-Ն որոշումներով Կոմիտեին հատկացվել են գումարներ: Հատկացված գումարների հաշվին իրականացվել են ՀՀ Արմավիրի մարզի Բագարան համայնքի տարածքում 40/1-41 սահմանային սյան հատվածում Արաքս գետի ողողված ափի ամրացման, ՀՀ Շիրակի մարզում Կապսի ջրամբարի շինարարական թունելի մուտքային, ելքային հարակից լանջերի մաքրման (200մ), ինչպես նաև Արթիկ քաղաքի տարածքով անցնող Բմբուլենց և Մովրովի հեղեղատարների առաջնահերթ հատվածների (1-ին փուլ) մաքրման և ափերի ամրացման աշխատանքները:

5. Ոռոգման և խմելու ջրամատակարարման ծառայությունների դիմաց հավաքագրումը 2017 թվականին կազմել է շուրջ 21.93 մլրդ դրամ՝ 2016 թվականի 21,83 մլրդ դրամի փոխարեն կամ՝ ավել է գանձվել 101.9 մլն դրամ:

Խմելու ջրի ոլորտում ջրամատակարարման ծառայությունների դիմաց հավաքագրման տոկոսը 2017 թվականին կազմել է 87.24%, իսկ ոռոգման ոլորտում՝ 64.72 %:

6 Հաշվի առնելով 2017 թվականի սակավաջրության և եղանակային անբարենպաստ պայմանները՝ համակարգն ունեցել է էլեկտրաէներգիայի գերաձախս և 2017 թվականին էլեկտրաէներգիայի ծախսը կազմել է 221.93 մլն կՎտ ժամ՝ 2016 թվականի 172.68 մլն կՎտ ժամի դիմաց:

7. 2017 թվականին ջրային տնտեսության համակարգի կազմակերպությունները ՀՀ պետական բյուջե փոխանցել են շուրջ 7.6 մլրդ դրամի հարկեր, տուրքեր և պարտադիր վճարներ:

8. 2017 թվականի ընթացքում «Վեոլիա Ջուր» ՓԲԸ-ի սպասարկման տարածքում ջրամատակարարման միջին կշռային տևողությունը՝ Երևան քաղաքում եղել է 23.5 ժամ/օր, այլ քաղաքային համայնքներում 18.5 ժամ/օր, իսկ գյուղական տարածքներում 13.4 ժամ/օր:

9. Սևան-Հրազդան դերիվացիոն համակարգից սնվող ոռոգման համակարգերի իշխման տակ ընկած հողերի ոռոգման ջրապահովության դեֆիցիտը մասնակի մեղմելու/ջրապահովվածությունը բարձրացնելու անհրաժեշտությամբ ընդունվել է «Սևանա լճի էկոհամակարգի վերականգնման, պահպանման, վերարտադրման և օգտագործման միջոցառումների տարեկան ու համալիր ծրագրերը հաստատելու մասին»>> Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություն կատարելու մասին>> Հայաստանի Հանրապետության օրենքի նախագծին

հավանություն տալու մասին» ՀՀ կառավարության արձանագրային որոշումը: Հետագայում 2017 թվականի հուլիսի 6-ին ընդունվել է ՀՕ-116-Ն օրենքը, որի համաձայն 2017 թվականին Սևանա լճից ոռոգման նպատակով ջրի բացթողնման տարեկան առավելագույն չափաքանակը ավելացվել է 100 մլն խոր.մ-ով և սահմանվել է մինչև 270 մլն խոր.մ:

2017 թվականի մայիսի 7-ից սեպտեմբերի 15-ը Սևանա լճից ոռոգման նպատակով բաց է թողնվել 266.757 մլն խոր.մ ջուր, իսկ Արփա-Սևան թունելով Սևանա լիճ է տեղափոխվել 110.471 մլն խոր.մ ջուր: Սևանա լճի մակարդակը 2017 թվականի տարեվերջին կազմել է 1900,42 մ:

10. *Ջրամբարաշինության և ենթակառուցվածքների արդիականացման ծրագրերի շրջանակներում* իրականացվել են համապատասխան աշխատանքներ, այդ թվում՝

Վեդու ջրամբար: Վեդու ջրամբարը նախատեսվում է կառուցել ՀՀ Արարատի մարզում: Ջրամբարը լցնելու համար ջրաղբյուր են հանդիսանում Վեդի և Խոսրով գետերը:

2017թ. մարտ ամսին տրվել է Վեդու ջրամբարի պատվարի շինարարական աշխատանքների մեկնարկը, որի տևողությունը կկազմի շուրջ 4 տարի: Ոռոգման ցանցի վերականգնման/վերանորոգման մանրամասն նախագծման առաջադրանքի պայմանները ներկայացվել են ԶՖԳ-ի հաստատմանը, որից հետո կմեկնարկի մանրամասն նախագծման խորհրդատվական ծառայությունների մատուցման մրցույթային գործընթաց:

2017 թվականի ընթացքում, կնքված 10 շինարարական պայմանագրերի շրջանակներում, իրականացվել են շինարարական աշխատանքներ: Վեդի և Խոսրով ջրառ հանգույցների, ջրի փոխադրման համակարգի և ոռոգման համակարգի շինարարական աշխատանքները նախատեսվում է ավարտել 2018 թվականի սեպտեմբերին, իսկ Վեդի պատվարի շինարարական աշխատանքները՝ 2021 թվականի մարտին:

Կապսի ջրամբար: Կիսակառույց ջրամբարը գտնվում է ՀՀ Շիրակի մարզում՝ Գյումրի քաղաքից դեպի հյուսիս 22 կմ հեռավորության վրա գտնվող Ախուրյանի գետահովտում: Կապսի պատվարի շինարարական աշխատանքները դադարեցվել են 1994 թվականին. իրականացվել է միայն 20մ բարձրությամբ պատվարի մարմնի լիցք: Կիսավարտ պատվարը ներկայումս իրենից վտանգ է ներկայացնում, քանի որ թունելի փլուզման կամ մեծ վարարման դեպքում կիսակառույց ջրամբարում արտահոսք կլինի պատվարի վրայով՝ ճեղքելով պատվարը: Դա մեծ վնասներ կհասցնի պատվարի ստորին բիեֆում գտնվող համայնքներին, այդ թվում կծածկի Գյումրի քաղաքի մի մասը: Կապսի ջրամբարի շինարարական թունելի մուտքային, ելքային հարակից լանջերի մաքրման աշխատանքներն ընդգրկվել են հակահեղեղային միջոցառումների ծրագրում: Շինարարական աշխատանքներն ավարտված են:

«ԶՌՀԿ/Ախուրյան գետի Փուլ 1» նախատեսվում է կառուցել ընդհանուր 25 մլն. խոր.մ ծավալով ջրամբարի պատվարը: 25 մլն խոր.մ. ծավալով ջրամբարը կբարձրացնի Շիրակի ջրանցքի իշխման տակ գտնվող շուրջ 12325 հա հողատարածքների ջրապահովվածության

մակարդակը, ինչպես նաև մեխանիկական ոռոգման եղանակից ինքնահոսի անցնելով, անխափան և հուսալի ոռոգում կապահովվի շուրջ 2280 հա հողատարածքների համար՝ տարեկան խնայելով 1,3 մլն կՎտ ժ էլեկտրաէներգիա:

Ներկայումս ընթանում են Կապսի ջրամբարի կառուցման մանրամասն նախագծման աշխատանքները, ավարտվել են երկրաբանական հետազոտությունները, գեոդեզիական ուսումնասիրությունները, սեյսմիկական և գեոֆիզիկական հետազոտությունները: Տեղի է ունեցել փորձագետների հանձնաժողովի հանդիպում, որի ընթացքում քննարկվել են նախագծային լուծումները:

«ԶՌՀԿ/Ախուրյան գետ Փուլ 2» նախատեսվում է Կումայրի ոռոգման թունելի, ջրի տեղափոխող ինքնահոս խողովակաշարի և շուրջ 750 հա ոռոգելի տարածքներում ոռոգման ցանցի կառուցման, ինչպես նաև նոր տեխնոլոգիաների սարքավորումների ձեռքբերման և տեղադրման համար: Ներկայումս վարկային համաձայնագրի առանձին համաձայնագրի նախագիծը գտնվում է քննարկման փուլում:

Մաստարայի ջրամբարը: Ջրամբարը նախատեսվում է կառուցել ՀՀ Արմավիրի մարզում՝ Սելավ Մաստարա գետահովտում՝ 10.2 մլն խոր.մ ընդհանուր ծավալով: Ջրամբարը նախատեսվում է լցնել Սելավ Մաստարա և Ախուրյան գետերի ազատ հոսքով:

Իրականացվել է Սելավ Մաստարա ջրամբարի ուսումնասիրություն: 2017 թվականի ընթացքում մրցութային կարգով իրականացվել են համապատասխան խորհրդատուների ընտրության աշխատանքները: Տեխնիկատնտեսական ուսումնասիրության աշխատանքներն արդեն իսկ մեկնարկել են, ավարտը նախատեսվում է 2018 թվականի առաջին եռամսյակում: Դրամաշնորհը, որը կազմում է 670.0 հազ ԱՄՆ դոլար, տրամադրել է Եվրոպայի և Կենտրոնական Ասիայի երկրների ինստիտուցիոնալ զարգացման ծրագրերի հավատարմագրային հիմնադրամը: Ջրամբարի կառուցման արդյունքում կապահովվի 3794 հա հողատարածքների ջրապահովվածության մակարդակը, կավելանա լրացուցիչ 590 հա ներկայումս չմշակվող ոռոգելի տարածք, կտնտեսվի տարեկան շուրջ 2.1 մլն կվտ/ժ էլեկտրաէներգիա, կկրճատվի ստորգետնյա ավազանից իրականացվող ջրառը:

Փոքր և միջին ջրամբարաշինության ծրագրի շրջանակներում Կոմիտեն «Հայքնախագիծ ինստիտուտ» ՓԲԸ-ի հետ համատեղ քննարկել է հանրապետությունում փոքր և միջին ջրամբարների կառուցման ծրագրերի իրականացման հնարավորությունները և առանձնացրել առաջնահերթ կառուցման ենթակա 11 ջրամբարներ՝ հիմք ընդունելով նախնական գնահատմամբ տեխնիկատնտեսական նպատակահարմարության ցուցանիշները:

Պետություն-մասնավոր գործակցության ակտիվացման քաղաքականությամբ առաջնորդվելով՝ Կոմիտեն նախանշել է նաև փոքր և միջին ջրամբարաշինության ծրագրերը ՊՄԳ շրջանակ-

ներում իրականացնելու տարբերակներ՝ միաժամանակ գնահատելով ծրագրի իրականացման հարակից բիզնես հետաքրքրության շրջանակները:

Ծրագրի իրականացման համար անհրաժեշտ է մասնագիտացված կազմակերպությունների կողմից, ըստ առանձին ջրամբարների, կատարել առավել մանրամասն ուսումնասիրություններ՝ ծրագրերի իրականացվելիությունը գնահատելու և հետագայում սահմանված կարգով ընթացք տալու նպատակով:

11. Կոլեկտորադրենաժային ցանցի մաքրում և ընթացիկ նորոգում, կոլեկտորադրենաժային ցանցի պահպանում և շահագործում, գրունտային ջրերի մակարդակների և որակի որոշման ծրագրերով իրականացվել են՝

1) 189 կմ ընդհանուր երկարությամբ կոլեկտորադրենաժային ցանցի մաքրման, վերականգնման և նորոգման աշխատանքներ,

2) Արարատյան դաշտում տեղադրված 455 դիտողական հորատանցքներում գրունտային ջրերի մշտական դիտարկումներ:

Ջրային տնտեսության ոլորտում վերը նշված աշխատանքների իրականացման արդյունքում խմելու և ոռոգման ջրերի մատակարարման, ինչպես նաև ջրահեռացման ոլորտներում 2017 թվականի ընթացքում ապահովվել է համակարգերի հուսալի և անվտանգ շահագործումը, բարելավվել է խմելու և ոռոգման ջրամատակարարումը, ապահովվել է էներգախնայողությունը, բարելավվել է ջրի և ծառայությունների մատուցման որակը, ապահովվել է ջրամատակարարման շարունակականության ավելացումը և այլն:

14.1.2 Հիմնական խնդիրները

Ջրային տնտեսության ոլորտում էապես կարևորվում է անցած տարիների ընթացքում կատարված բարեփոխումների շարունակման գործընթացի ապահովումը, դրված նոր գաղափարների իրացումն ու նոր հիմնախնդիրների լուծումը:

Այդ կապակցությամբ կարևորվում են՝

1. «Վեոլիա ջուր», «Ջրառ» և «Մելիորացիա» ՓԲԸ-ների բաժնետիրական ընկերությունների, ինչպես նաև ԶՕԸ-ների գործունեության արդյունավետության բարձրացման ուղղությամբ աշխատանքների իրականացումը:

2. Կոմիտեի ենթակառուցվածքների ու ոլորտային հաստատությունների ինքնաբավ և տնտեսապես անկախ գործունեությանը նպաստող կառավարման նոր համակարգերի ներդրումը:

3. Ոռոգման ոլորտում կառուցվածքային բարեփոխումների շարունակության ապահովման, մասնակցային կառավարման ամրապնդման, ջրօգտագործողների հետ առավելագույնս թափանցիկ և նոր որակի հարաբերությունների ներդրման, ինչպես նաև ոռոգման համակարգի գույքագրման և պետական-մասնավոր գործընկերությանը նախապատրաստման աշխատանքները:

4. Համաշխարհային բանկի, Ասիական զարգացման բանկի, Վերակառուցման և Զարգացման Եվրոպական բանկի, Եվրոմիության Հարևանության Ներդրումային հիմնադրամի, Եվրոպական Ներդրումային Բանկի, Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության տնտեսական զարգացման բանկի կողմից ֆինանսավորվող վարկային ծրագրերի իրականացման ապահովումը:

5. «Վեոլիա Ջուր» փակ բաժնետիրական ընկերությունում վարձակալի հետ կնքված պայմանագրով 2018 թվականի համար նախատեսված ցուցանիշների կատարման ապահովումը, անկախ տեխնիկական աուդիտի ընտրության և ներգրավվածության ապահովումը, նոր վարձակալի կողմից Պայմանագրի պահանջներին համապատասխան Կոմիտե ներկայացված պարտադիր կապիտալ աշխատանքների ծրագրի (ՊԿԱԾ) հաստատումը, վարձակալի հետ կնքված վարձակալության պայմանագրի 2018թ. համար նախատեսված հիմնական կատարողական ցուցանիշների մեթոդաբանության մշակումը և ներդրումը, հաշվետվությունների ընդունման, գնահատման և արձագանքման համակարգի ներդրումը:

6. Ջրամատակարար ընկերությունների սպասարկման տարածքից դուրս գտնվող (չսպասարկվող տարածք) շուրջ 560 բնակավայրերի համար որդեգրվող նոր քաղաքականության, պետական-մասնավոր գործընկերության նոր հեռանկարների, ինչպես նաև նշված բնակավայրերում ջրամատակարարման ներդրումային աշխատանքների իրականացումը:

7. Ոռոգման ջրանցքների, ջրատարների, պոմպակայանների վերականգնում և նորոգում, ինչպես նաև ինքնահոս համակարգերի կառուցում:

8. Ջրամբարաշինության ծրագրերի նախապատրաստում, այդ թվում՝ առաջնահերթ Վեդու, Կապսի, Եղվարդի և Մաստարայի ջրամբարաշինական ծրագրերի իրականացման նպատակով:

9. Արփա-Սևան թունելի անխափան և անվտանգ շահագործման ու նրա տեխնիկական վիճակի բարելավման համար նախատեսված աշխատանքների իրականացման ապահովումը:

14.2 ՈԼՈՐՏԻ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ ԵՎ ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ 2018-2020թթ. ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ

14.2.1 Նպատակները

Հիմնական նպատակներն են՝

- ջրային համակարգերի ներդրումային քաղաքականության մշակումն ու իրականացումը, ինչպես նաև ներդրումային ծրագրերի փորձաքննության կազմակերպումը.

- մասնավոր կառավարման, ինչպես նաև ՀՀ ջրային օրենսգրքով նախատեսված կառավարման համակցված և խորացված ձևերի կիրառումը.

- համակարգի կազմակերպությունների կառավարման համակարգի բարելավումը, ինչպես նաև ֆինանսական կենսունակության բարձրացումը՝ ի հաշիվ շահագործման և պահպանման ծախսերի կրճատման, կորուստների նվազեցման և հավաքագրման մակարդակի բարձրացման,

- բարելավել ոռոգելի հողերի մելիորատիվ վիճակը, պահպանել գրունտային ջրերի մակարդակը թույլատրելի խորություններում, կանխարգելել հողատեսքերի երկրորդային աղակալումն ու ալկալիացումը, կանխարգելել տարափոխիկ հիվանդությունների տարածումը և նպաստել գյուղատնտեսական մշակաբույսերի բերքատվության բարձրացմանը:

14.2.2 Գերակայությունները

- Խմելու և ոռոգման անխափան ջրամատակարարում, ջրահեռացում
- Խոնավ, գերխոնավ գյուղատնտեսական հողատարածքների մելիորատիվ վիճակի բարելավում
- Արփա-Սևան թունելի հիմնանորոգում
- Ոռոգման համակարգերի վերականգնման, վերակառուցման, արդիականացման ծրագրերի ապահովում
- Խմելու ջրի ոլորտում բարեփոխումների շարունակականության ապահովում
- Ջրամբարաշինության ծրագրերի նախապատրաստում ու իրականացում, հիդրոտեխնիկական կառույցների հիմնանորոգում:

14.3 ՈԼՈՐՏՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԵԼԻՔ ԾԱԽՍԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԸ (ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ)

14.3.1. ԳՈՅՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՆԵՑՈՂ ԾԱԽՍԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԸ (ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ)

2019-2021թթ. ժամանակաշրջանում ոլորտի զարգացման կարևորագույն նպատակների իրագործման շրջանակներում շարունակվելու է ըստ բնագավառների ներքոհիշյալ ծրագրերի կատարումը.

1. Ոռոգման համակարգերի սուբսիդավորման ծրագրեր

Հայաստանի Հանրապետության ոռոգման ոլորտում ներկայում գործում են երկու կազմակերպարարական տեսակի կազմակերպություններ՝ ոռոգում-ջրառ իրականացնող փակ բաժնետիրական ընկերություն և 15 ջրօգտագործողների ընկերություններ:

ա/ «Ոռոգման ծառայություններ մատուցող ընկերություններին ֆինանսական աջակցության տրամադրում» ծրագրով նախատեսվում է ոռոգման համակարգում ստեղծված ԶՕԸ-ների ընթացիկ ֆինանսական ճեղքվածքի ծածկման նպատակով պետական աջակցության տրամադրում՝ ԶՕԸ-ների համար հաստատված ոռոգման ջրի սակագնի և նվազագույն շահավետ գնի տարբերության չափով: Այդ նպատակով 2019-2021թթ. ժամանակահատվածում նախատեսվել է 2019թ. հատկացնել 3,636.8 մլն դրամ, 2020թ.՝ 2,856.0 մլն դրամ և 2021թ.՝ 2,856.0 մլն դրամ:

բ/ «Ոռոգում-ջրառ իրականացնող կազմակերպություններին ֆինանսական աջակցության տրամադրում» ծրագրով նախատեսվում է «Ջրառ» փակ բաժնետիրական ընկերության

ընթացիկ ֆինանսական ճեղքվածքի ծածկման նպատակով պետական աջակցության տրամադրում՝ վերջինիս համար հաստատված սակագնի և նվազագույն շահավետ գնի տարբերության չափով: Այդ նպատակով 2019-2021թթ. ժամանակահատվածում յուրաքանչյուր տարվա համար նախատեսվել է հատկացնել 1,077.9 մլն դրամ:

2. «Կոլեկտորադրենաժային ցանցի պահպանում և շահագործում, գրունտային ջրերի մակարդակների և որակի որոշման աշխատանքներ»

Նշված ծրագրերի շրջանակներում նախատեսվում է իրականացնել՝

ա) հանրապետությունում կոլեկտորադրենաժային ցանցերի մաքրման և վերանորոգման աշխատանքներ,

բ) գրունտային ջրերի մակարդակների և որակի որոշման աշխատանքներ,

գ) կոլեկտորադրենաժային ցանցերի տեխնիկական վիճակի պահպանում և շահագործում,

դ) ՀՀ կոլեկտորադրենաժային ցանցերի մաքրման, նորոգման աշխատանքների որակի տեխնիկական հսկողություն:

Ծրագրի իրականացման համար 2019-2021թթ. ժամանակահատվածում յուրաքանչյուր տարվա համար նախատեսվել է հատկացնել 336.5 մլն դրամ:

Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է 2019թ. մաքրել և նորոգել 185.0 կմ, 2020թ.՝ 187.0 կմ և 2021թ.՝ 189.0 կմ երկարությամբ կոլեկտորադրենաժային ցանց:

3. «Աջակցություն ոռոգման համակարգի առողջացման ծրագրին»

Ծրագրով ոռոգման ծառայությունների արդյունավետության բարձրացման, ծառայությունների մատուցման շարունակականության ապահովման ու մատչելիության պահպանման, ոռոգման ջրի համակարգի ընկերությունների ֆինանսական կենսունակության և կայունության բարելավման, ոռոգման համակարգերի և ենթակառուցվածքների պահպանման ու արդիականացման, ոռոգման համակարգին տրամադրվող պետական ֆինանսական աջակցության ներդրման արդյունավետության բարձրացման, ինչպես նաև, ջրօգտագործողների ընկերությունների ինստիտուցիոնալ կարողությունների հետագա հզորացման նպատակով 2019-2021թթ. ժամանակահատվածում նախատեսվել է 2019թ. հատկացնել 3,799.0 մլն դրամ, 2020-2021թթ. յուրաքանչյուր տարի՝ 6,155.8 մլն դրամ: 2020-2021թթ. համար հատկացված գումարի շրջանակներում նախատեսվում է նաև ոռոգման համակարգերը կահավորել SCADA ջրաչափական սարքավորումներով:

4. «Ջրատեխնիկական կառույցների ուսումնասիրություն»

Ջրային համակարգերի օգտագործման և պահպանության տեխնիկական հանձնաժողովը (այսուհետ՝ Հանձնաժողով) կատարում է ջրային համակարգերի հիդրոտեխնիկական կառուցվածքների զննում, դիտարկումներ և չափումներ, ջրային համակարգերի անվտանգության ապահովման, արդյունավետ օգտագործման և պահպանության ծրագրերի ուսումնասիրություն,

ինչպես նաև ջրային համակարգերում իրականացվող միջոցառումների վերաբերյալ տալիս է մասնագիտական եզրակացություններ:

Հանձնաժողովի հետագա արդյունավետ գործունեության ապահովման նպատակով 2019-2021թթ. ժամանակահատվածում նախատեսվել է 2019թ. հատկացնել 16.0 մլն դրամ, իսկ 2020-2021թթ. յուրաքանչյուր տարվա համար՝ 15.4 մլն դրամ:

5. «Արփա-Սևան թունելի հավատարմագրային կառավարման ծառայություններ»

Աբու-Դաբի Զարգացման Հիմնադրամի աջակցությամբ իրականացված «Արփա-Սևան» թունելի հիմնանորոգման նպատակով 2010 թվականի օգոստոսի 13-ին կնքված № ԱՇՁԲ-10/34 պայմանագրով (Պայմանագիր) նախատեսվում է, որ Պայմանագրի կատարման ընթացքում «Արփա-Սևան» թունելի «Եղեգիս» հիդրոտեղամասի շահագործումը, պահպանումը և ջրի կառավարումը կատարվելու է ընտրված կապալառուի կողմից՝ համաձայն գործող շահագործման կանոնների: Այդ նպատակով նախատեսվում է 2019-2021 թվականների համար յուրաքանչյուր տարի Արփա-Սևան թունելի պահպանման և շահագործման նպատակով հավատարմագրային կառավարչի պահպանման ծախսերի համար հատկացնել 205.8 մլն դրամ:

6. «Խմելու ջրի մատակարարման և ջրահեռացման ծառայությունների սուբսիդավորում»

Ծրագրի գծով 2019-2021 թվականների յուրաքանչյուր տարվա համար նախատեսվել է հատկացնել 1,289.8 մլն դրամ՝ ՀՀ հանրային ծառայությունները կարգավորող հանձնաժողովի 22.11.2017թ. N499-Ն որոշմամբ հաստատված խմելու ջրի մատակարարման և ջրահեռացման ծառայությունների մատուցման սակագներից 11.414 դրամ/մ³ չափով սուբսիդավորման նպատակով:

Ծրագրի նպատակն է մեղմել խմելու ջրի մատակարարման և ջրահեռացման ծառայությունների սպառողների մոտ լրացուցիչ բեռի առաջացումը:

7. «Արփա-Սևան թունելի հիմնանորոգման ծրագիր»

Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է իրականացնել թունելի առանձին վթարային հատվածների վերականգնման աշխատանքներ:

Ծրագրի իրականացման արդյունքում հնարավորություն կընձեռնվի բարձրացնել թունելի թողունակությունը 13 մ³/վ-ից մինչև 20 մ³/վ, Արփա և Եղեգիս գետերի հոսքը առավելագույնս տեղափոխել Սևանա լիճ՝ հանգեցնելով լճի մակարդակի առավել առաջանցիկ տեմպերով բարձրացման և դրանով պայմանավորված նաև լճի ջրային ռեսուրսի կուտակային տնտեսական պոտենցիալի օգտագործման հնարավորությունների մեծացման: Միաժամանակ նշված աշխատանքների իրականացումը թույլ կտա ապահովել Աբու-Դաբի Զարգացման Հիմնադրամի աջակցությամբ իրականացված վերականգնման աշխատանքների շարունակականությունը և բարձրացնել ծախսված միջոցների տնտեսական էֆեկտիվությունը, կանխարգելել թունելում նոր վթարային հատվածների առաջացումը, ինչպես նաև կրճատել շահագործման ծախսերը՝ ապա-

հովելով հանրապետության համար ռազմավարական նշանակություն ունեցող հիդրոտեխնիկական կառույցի տեխնիկական շահագործման անվտանգությունը:

Ծրագրի ընդհանուր արժեքը կազմում է 5,076.1 մլն դրամ, որից ՀՀ 2017-2018 թվականների պետական բյուջեներով նախատեսվել է 3,500.0 մլն դրամ: Ծրագրի իրականացման նպատակով 2019 թվականին նախատեսվում է հատկացնել 1,576.1 մլն դրամ:

8. «Ոռոգման համակարգերի հիմնանորոգում»

Ծրագրի շրջանակերում նախատեսվում է ոռոգման ոլորտի կազմակերպությունների (ջրօգտագործողների ընկերություններ, «Զրառ» ՓԲԸ) կողմից շահագործվող ջրային համակարգերում իրականացնել կապիտալ նորոգման աշխատանքներ:

Ծրագրի գծով ՀՀ 2019-2021 թվականների համար յուրաքանչյուր տարի նախատեսվում է հատկացնել 750.0 մլն դրամ:

Միաժամանակ ջրային տնտեսության ոլորտում նախատեսվում են շարունակել և իրականացնել արտաքին աղբյուրներից ստացվող նպատակային վարկային և դրամաշնորհային միջոցներով հետևյալ ծրագրերը.

1. Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Ոռոգման համակարգերի արդյունավետության բարձրացման ծրագիր

Ծրագրի նպատակն է ոռոգման նոր համակարգերի կառուցումը՝ նվազեցնելով ոռոգման կախվածությունը հոսանքատար մեխանիկական ոռոգումից, դարձնելով այն տնտեսապես շահավետ և կայուն: Ծրագիրը բաղկացած է հետևյալ բաղադրիչներից՝

ա/ Ոռոգման համակարգի բարելավում, այդ թվում՝ մեխանիկական ոռոգման փոխարինում ինքնահոսով, մեխանիկական ոռոգման ջուր տեղափոխող հեռացնող և այլ ջրանցքների վիճակի բարելավում: Կֆինանսավորի ոռոգման համակարգերի կառուցումը Մեղրի, Գեղարդալիճ, Բաղրամյան-Նորակերտ և Քաղցրաշեն համակարգերում:

բ/ Կառավարման տեղեկատվություն, այդ թվում՝ տեխնիկական հետազոտություններ, կարգավարական հսկողության և տվյալների ձեռքբերման (SCADA) համակարգի տեղադրում: Մայր ջրանցքների և մի քանի այլ ջրընդունիչ կետերի 71 դիտակետում կտեղադրվի ջրաչափման և ջրի հոսքի կառավարման սարքի ժամանակակից մոդել:

գ/ Ծրագրի կառավարում և ԶՕԸ-ների աջակցման թիմ, այդ թվում՝ նախնական նախագծային փաստաթղթերի պատրաստումը, շինարարական աշխատանքների համակարգումն ու մոնիտորինգը, մրցութային փաստաթղթերի պատրաստումը և գնումային գործընթացի կառավարումը, ծրագրի գործողությունների մոնիտորինգը և ծրագրի իրականացման ընթացքի մասին հաշվետվությունների պատրաստումը, ԶՕԸ-ների ամրապնդմանն ուղղված գործողությունների իրականացումը:

Ծրագրով նախատեսված աշխատանքների իրականացման նպատակով 2019թ. նախատեսված է 415.2 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 332.2 մլն դրամ, համաֆինանսավորում՝ 83.0 մլն դրամ:

2. Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող Ախուրյան գետի ջրային ռեսուրսների ինտեգրված կառավարման ծրագիր

Ծրագրի նպատակն է Շիրակի մարզում՝ Ախուրյան գետի վրա, գյուղատնտեսական նպատակներով արդյունավետ ոռոգման համակարգի ստեղծում, որը կհանդիսանա գետի ամբողջ ավազանի ջրային ռեսուրսների ինտեգրված կառավարման մաս:

Ծրագրով նախատեսվում է ավարտին հասցնել կիսակառույց պատվարը, օժանդակ կառույցները և վերականգնել թունելները, ինչը կապահովի ստորին բրիեֆում տարածաշրջանների անվտանգությունը: Կապսի ջրամբարի կառուցման առաջին փուլով նախատեսվում է վերականգնել և կառուցել Կապսի ջրամբարը ընդհանուր 25 մլն մ³ ծավալով, ինչպես նաև կանոնավոր մոնիթորինգի գործընթացի ստեղծում, այդ թվում գոյություն ունեցող ջրաչափական կետերի վերակառուցում և նոր/լրացուցիչ ջրաչափական կետերի կառուցում Ախուրյան գետի վերին հոսանքի երկայնքով: Կապսի ջրամբարի պատվարային հանգույցը 1-ին փուլում նախատեսվում է կառուցել այնպես, որ հետագայում հնարավոր լինի պատվարը բարձրացնել՝ հասցնելով ջրամբարի ծավալը 60 մլն մ³:

Երկրորդ փուլում հնարավոր կլինի իրականացնել առաջին փուլում մշակվելիք ջրային համակարգի ինտեգրված կառավարման պլանը և վերականգնել կամ արդիականացնել գյուղատնտեսական տարածքների ոռոգման համակարգերը:

Նշված ծրագրի շրջանակներում 2019թ. նախատեսված է 3,072.2 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 2,193.1 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 879.0 մլն դրամ, 2020թ. 19,224.7 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 15,923.4 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 3,301.4 մլն դրամ, 2021թ.՝ 10,274.8 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 9,270.4 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 1,004.4 մլն դրամ:

3. Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող Ախուրյան գետի ջրային ռեսուրսների ինտեգրված կառավարման ծրագրի երկրորդ փուլ

Ծրագրով նախատեսվում է Կումայրիի ոռոգման ջրատար թունելի ընդլայնման, խողովակաշարի համակարգի կառուցման, մոտ 740 հեկտար տարածքի ավելի արդյունավետ ոռոգումն ապահովելու նպատակով ոռոգման սարքավորումների ձեռքբերման և տեղադրման աշխատանքներ:

Ծրագրի նպատակն է ապահովել Ախուրյանի գետի երկայնքով ջրի պաշարների կայուն օգտագործումը, բարձրացնել գյուղատնտեսական արտադրողականությունը, նվազեցնել թիրախային խմբի խոցելիությունը կլիմայի փոփոխության ազդեցության, շրջակա միջավայրի

էկոհամակարգերի և կենսաբազմազանության պահպանման, Կապս ջրամբարի շրջակա միջավայրի բնակչության անվտանգության ռիսկը:

Նշված ծրագրի շրջանակներում 2019թ. նախատեսված է 354.6 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 295.5 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 59.1 մլն դրամ, 2020թ. 5,114.5 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 4,261.9 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 852.5 մլն դրամ, 2021թ.՝ 5,724.5 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 4,821.9 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 902.5 մլն դրամ:

4. Ֆրանսիայի Հանրապետության կառավարության աջակցությամբ իրականացվող Վեդու ջրամբարի կառուցման ծրագիր

Ծրագրի նպատակն է Վեդու ջրամբարի և ինքնահոս ոռոգման համակարգի կառուցումը, ինչը կբարձրացնի ջրապահովման մակարդակը և կնպաստի գյուղատնտեսության զարգացմանը: Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է կառուցել պատվարը, օժանդակ կառուցվածքները, փոխադրող համակարգը՝ գետից մինչև ջրամբար և հեռացնող խողովակաշարը (ինքնահոս): Վեդու 29 մլն մ³ ընդհանուր ծավալով ջրամբարի կառուցումը կբարձրացնի Վեդի և Արարատ ԶՕԸ-ների շուրջ 3200 հա հողատարածքների ջրապահովման մակարդակը, շահագործումից կհանվեն թվով 11 պոմպակայաններ՝ տարեկան կտնտեսելով շուրջ 19 մլն կվտ/ժամ էլեկտրաէներգիա: Բացի այդ, երկրորդ/երրորդ կարգի ջրանցքների վերակառուցման և ցանցի արդիականացման արդյունքում կկրճատվեն ոռոգման ջրի կորուստները, ինչպես նաև շահագործման և պահպանման ծախսերը:

Նշված ծրագրի շրջանակներում 2019թ. նախատեսված է 2,625.8 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 1,605.4 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 1,020.4 մլն դրամ, 2020թ. 14,466.9 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 11,108.7 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 3,358.2 մլն դրամ, 2021թ.՝ 9,191.2 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 4,916.2 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 4,274.9 մլն դրամ:

5. Եվրասիական զարգացման բանկի աջակցությամբ իրականացվող ոռոգման համակարգերի զարգացման ծրագիր

Ծրագիրը կնպաստի բարելավել և արդիականացնել Հայաստանի ոռոգման համակարգերը՝ կրճատելով շահագործման և պահպանման ծախսերը, ոռոգման համակարգերում կրճատել բարձր ջրակորուստները, նվազեցնել էլեկտրաէներգիայի ծախսումները կամ բարձրացնել էներգաձախսատար համակարգերի արդյունավետությունը, վերանախագծել ներտնտեսային ցանցերը՝ գոյություն ունեցող հողօգտագործման մեթոդներին համապատասխան: Զարգացման նպատակի իրականացմանը ենթադրվում է հասնել հետևյալ միջոցառումների միջոցով.

- ա) մեխանիկական ոռոգման փոխարինում ինքնահոս համակարգերով,
- բ) որոշ մայր և երկրորդ կարգի ջրանցքների վերականգնում,

գ) ԶՕԸ-ների ներտնտեսային ոռոգման ցանցերի արդիականացում,

դ) ԶՕԸ-ների կառավարչական ներուժի ամրապնդում և Ծրագրի կառավարում, շինարարական փաթեթների նախապատրաստում, խորհրդատվական ծառայություններ և այլն:

Նշված ծրագրի շրջանակներում 2019թ. նախատեսված է 1,569.6 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 1,205.3 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 364.3 մլն դրամ, 2020թ. 9,207.9 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 8,173.1 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 1,034.9 մլն դրամ, 2021թ.՝ 8,804.5 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 7,430.9 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 1,373.6 մլն դրամ:

6. Եվրոպական ներդրումային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Երևանի ջրամատակարարման բարելավման ծրագիր

Ծրագրի նպատակն է աջակցել Երևան քաղաքի ջրամատակարարման բարելավմանը՝ ջրամատակարարման ցանցի վերակառուցման, ջրահեռացման համակարգերի բարելավման միջոցով և համարվում է նախորդ ծրագրի մասնաբաժին ԵՆԲ-ի աջակցությամբ:

Ծրագրի շրջանակներում 2019թ. նախատեսված է 2,765.7 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 2,020.4 մլն դրամ, համաֆինանսավորում՝ 745.3 մլն դրամ:

7. Եվրոպական միության հարևանության ներդրումային ծրագրի աջակցությամբ իրականացվող Երևանի ջրամատակարարման բարելավման դրամաշնորհային ծրագիր

Ծրագրի նպատակն է աջակցել Երևան քաղաքի ջրամատակարարման բարելավմանը և համարվում է նախորդող վարկային ծրագրերի դրամաշնորհային մասնաբաժին:

Ծրագրով նախատեսված աշխատանքների իրականացման նպատակով 2019թ. նախատեսված է 2,590.1 մլն դրամ, այդ թվում դրամաշնորհային միջոցներ՝ 1,933.2 մլն դրամ, համաֆինանսավորում՝ 656.9 մլն դրամ:

8. Վերակառուցման և զարգացման եվրոպական բանկի աջակցությամբ իրականացվող Երևանի ջրամատակարարման բարելավման դրամաշնորհային ծրագիր

Ծրագրի նպատակն է Երևան քաղաքի ջրամատակարարման համակարգի բարելավումը, հոսակորուստների կրճատումը, ինչպես նաև ծառայության մակարդակի բարձրացումը:

Ծրագրով նախատեսված աշխատանքների իրականացման նպատակով 2019թ. նախատեսված է 18.8 մլն դրամ, այդ թվում դրամաշնորհային միջոցներ՝ 10.3 մլն դրամ, համաֆինանսավորում՝ 8.5 մլն դրամ:

9. Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող Շիրակի (Գյումրու) մարզի ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգերի վերականգնման ծրագիր՝ երկրորդ փուլ

Ծրագիրը ՀՀ կառավարության 23.02.2017թ. № 191-Ա որոշման համաձայն փոխանցվել է «Ջրային տնտեսության ծրագրերի իրականացման գրասենյակ» ՊՀ-ին և հանդիսանում է Շիրակի մարզի ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգերի վերականգնման ծրագրի

շարունակությունը: Ծրագրի շրջանակներում մասնավորապես նախատեսվում է օրվա կարգավորիչ ջրամբարների վերակառուցման աշխատանքների իրականացում Գյումրի քաղաքում:

Ծրագրով նախատեսված աշխատանքների իրականացման նպատակով 2019թ. նախատեսված է 197.8 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 164.9 մլն դրամ, համաֆինանսավորում՝ 32.9 մլն դրամ:

10. Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող Լոռու (Վանաձորի) մարզի ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգերի վերականգնման ծրագիր՝ երկրորդ փուլ

Ծրագիրը ՀՀ կառավարության 23.02.2017թ. № 191-Ա որոշման համաձայն փոխանցվել է «Ջրային տնտեսության ծրագրերի իրականացման գրասենյակ» ՊՀ-ին և հանդիսանում է Շիրակի մարզի ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգերի վերականգնման ծրագրի շարունակությունը: Ծրագրի շրջանակներում մասնավորապես նախատեսվում է օրվա կարգավորիչ ջրամբարների վերակառուցման աշխատանքների իրականացում Վանաձոր քաղաքում:

Ծրագրով նախատեսված աշխատանքների իրականացման նպատակով 2019թ. նախատեսված է 101.4 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 84.5 մլն դրամ, համաֆինանսավորում՝ 16.9 մլն դրամ:

11. Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող ջրամատակարարման և ջրահեռացման ենթակառուցվածքների վերականգնման ծրագրի երրորդ փուլ,

12. Եվրոպական ներդրումային բանկի աջակցությամբ իրականացվող ջրամատակարարման և ջրահեռացման ենթակառուցվածքների վերականգնման ծրագրի երրորդ փուլ

Ծրագրերի նպատակն է 6 քաղաքների և 37 գյուղական բնակավայրերի ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգերի հատվածների հրատապ վերականգնման աշխատանքների, բաշխիչ ցանցերի վերականգնման, Գյումրի քաղաքի առավել դիսկային կետերի (Աթոյան, Շիրակացի, Ղուկասյան փողոցների) կոյուղու համակարգի վերականգնման, Վանաձոր, Արմավիր քաղաքների ջրամատակարարման համակարգի նորացման, ինչպես նաև թվով 3 ջրամբարների կառուցման աշխատանքների որոշ մասի իրականացումը (ԵՆԲ վարկի հետ համատեղ ֆինանսավորում):

Եվրոպական ներդրումային բանկի աջակցությամբ իրականացվող ջրամատակարարման և ջրահեռացման ենթակառուցվածքների վերականգնման ծրագրի երրորդ փուլով նախատեսված աշխատանքների իրականացման նպատակով 2019թ. նախատեսված է 1,362.7 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 900.0 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 462.7 մլն դրամ, 2020թ.՝ 3,587.9 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 2,971.1 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 616.8 մլն դրամ, 2021թ.՝ 8,650.3 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 7,471.1 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 1,179.2 մլն դրամ:

Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող ջրամատակարարման և ջրահեռացման ենթակառուցվածքների վերականգնման ծրագրով նախատեսված աշխատանքների իրականացման նպատակով 2019թ. նախատեսված է 1,400.0 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 900.0 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 500.0 մլն դրամ, 2020թ.՝ 3,003.3 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 2,669.4 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 333.9 մլն դրամ, 2021թ.՝ 9,703.5 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 8,351.4 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 1,352.1 մլն դրամ:

13. Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի և Եվրոպական միության Հարևանության ներդրումային գործիքի աջակցությամբ իրականացվող ջրամատակարարման և ջրահեռացման ենթակառուցվածքների վերականգնման դրամաշնորհային ծրագրի երրորդ փուլ

Ծրագրի նպատակն է ջրամատակարար ընկերությունների կողմից դուրս մնացած շուրջ 560 գյուղական բնակավայրերի ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգերի վերականգնումը:

Ծրագրի նպատակն է կեղտաջրերի մաքրման կայանի կառուցումը, կոյուղու, պոմպակայանի, կոլեկտորի, կոյուղու ցանցի վերականգնումը, ինչը թույլ կտա Արմավիր, Մեծամոր քաղաքների ու Նորապատ համայնքի կեղտաջրերի մաքրման աշխատանքներ իրականացնել: Աշխատանքներ կիրականացվեն նաև Արմավիր քաղաքի ջրամատակարարման բաշխիչ ցանցի առավել վթարային ճանաչված հատվածների վերականգնման համար: Արմավիր քաղաքի ջրամատակարարման համակարգի բարեփոխումները նպատակ են հետապնդելու բարձրացնելու այդ համակարգի շահագործման հուսալիությունը և արդյունավետությունը, ինչպես նաև կրճատելու ջրի կորուստները և բարձրացնելու այդ համակարգի շահագործման հուսալիությունը և արդյունավետությունը:

Նշված ծրագրի շրջանակներում 2019թ. նախատեսված է 2,186.1 մլն դրամ, այդ թվում դրամաշնորհային միջոցներ՝ 1,821.8 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 364.4 մլն դրամ, 2020թ.՝ 2,186.1 մլն դրամ, այդ թվում դրամաշնորհային միջոցներ՝ 1,821.8 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 364.4 մլն դրամ, 2021թ.՝ 2,186.1 մլն դրամ, այդ թվում դրամաշնորհային միջոցներ՝ 1,821.8 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 364.4 մլն դրամ:

ԳԼՈՒԽ 15. ԷՆԵՐԳԵՏԻԿԱ ԵՎ ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՇԱՐՆԵՐ

15.1. ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

15.1.1. Ոլորտի ընդհանուր նկարագիրը.

Տնտեսության համընթաց զարգացման ենթատեքստում էներգետիկան, որպես կարևորագույն ոլորտ, կոչված է ապահովելու պետության կարիքների բավարարման համար հնարավորին մատչելի գներով, որակյալ և հուսալի էներգամատակարարում ամենօրյա պայմաններում: Էներգետիկայի ոլորտում Կառավարության քաղաքականությունն ուղղված է երկրի էներգետիկ անկախության ապահովմանն ու անվտանգության բարձրացմանը, տարածաշրջանային ինտեգրման գործընթացի ապահովմանը, էներգետիկ ոլորտի կայուն զարգացմանը՝ հենվելով ատոմային էներգետիկայի հետագա զարգացման, էներգակիրների մատակարարման տարատեսականացման և տեղական առաջնային /վերականգնվող/ էներգապաշարների լիիրավ, արդյունավետ օգտագործման և էներգաարդյունավետ ժամանակակից միջոցների իրականացման ու նոր տեխնոլոգիաների ներդրման վրա:

Էներգետիկայի բնագավառը իր մեջ ներառում է էլեկտրաէներգետիկական, գազամատակարարման և ջերմամատակարարման համակարգերը: Այն ընդգրկում է շուրջ 4100 ՄՎտ (մեգավատ) ընդհանուր տեղակայված հզորությամբ էլեկտրակայաններ, որից տնօրինելին՝ մոտ 2400 ՄՎտ, շուրջ 35000 կմ ընդհանուր երկարությամբ տարբեր լարման էլեկտրահաղորդման գծեր, ավելի քան 9000 էլեկտրական ենթակայաններ, շուրջ 140 մլն մ³ տարողությամբ գազի ստորգետնյա պահեստարան, 1740 կմ մայրուղային և ավելի քան 11007 կմ բաշխիչ գազատար ցանցեր, 2227 գազակարգավորիչ կետեր ու բազում այլ հանգույցներ, սարքեր ու սարքավորումներ, որոնց զգալի մասը սպառել են իրենց ծառայության ժամկետները կամ գտնվում են ֆիզիկապես և բարոյապես մաշված վիճակում:

Այսպես՝ տեղակայված արտադրական հզորությունների 38%-ը շահագործվում է ավելի քան 40 տարի, ՋԷԿ-երի (ջերմային էլեկտրակայան) հիմնական սարքավորումների աշխատանքի տևողությունը անցել է սահմանային 200 հազ. ժամը, իսկ դրանց տեխնիկատնտեսական և բնապահպանական ցուցանիշները չեն համապատասխանում միջազգային պահանջներին, ՀԷԿ-երում (հիդրոէլեկտրակայան) /Ձորա ՀԷԿ, Սևան-Հրազդանյան կասկադ, Որոտանի ՀԷԿ-երի համակարգ/ տեղակայված սարքավորումների 70%-ը շահագործվում է ավելի քան 40 տարի, իսկ 50%-ը՝ ավելի քան 50 տարի, ՀԱԷԿ-ի (Հայկական ատոմային էլեկտրակայան) գործող երկրորդ էներգաբլոկի շահագործման նախագծային ժամկետն ավարտվել է 2016 թվականին, սակայն յուրաքանչյուր տարի ՀՀ միջուկային անվտանգության կարգավորման կոմիտեի կողմից էներգաբլոկը շահագործման լիցենզիան երկարացվում է:

Ուստի, ժամանակի հրամայական է դարձել արտադրող նոր հզորությունների ստեղծումը, արտադրական հզորությունների սերնդափոխության և արդիականացման հարցը՝ ինչը պահանջում է, որպեսզի բարոյապես և ֆիզիկապես մաշված սարքավորումներն ու տեղակայանքները ապամոնտաժվեն նախապես մշակված ժամանակացույցի համաձայն՝ չազդելով համակարգի հուսալիության և անվտանգության աստիճանի վրա: Միևնույն ժամանակ, հրատապ անհրաժեշտություն է՝ իրականացնել ՀԱԷԿ-ի երկրորդ էներգաբլոկի շահագործման նախագծային ժամկետի երկարձգմանն ուղղված աշխատանքները:

Վերջին տարիներին արտադրող հզորությունների, էլեկտրական էներգիայի տեղափոխող, բաշխող ցանցերի սերնդափոխության և արդիականացման համար պետական բյուջեի խողովակներով ներգրավվել են Ճապոնիայի միջազգային համագործակցության գործակալության (ՃՄՀԳ), Գերմանական KfW բանկի, Համաշխարհային բանկի (ՀԲ), Ասիական զարգացման բանկի (ԱԶԲ), Ռուսաստանի Դաշնության (ՌԴ) և Իրանի Իսլամական Հանրապետության (ԻԻՀ) միջոցները:

Էներգետիկայի ոլորտում իրականացվող քաղաքականությունն ուղղված է երկրի էներգետիկ անկախության ապահովմանն ու անվտանգության բարձրացմանը, ատոմային էներգետիկայի հետագա զարգացմանը, էներգակիրների մատակարարման տարատեսականացմանը և տեղական առաջնային /վերականգնվող, այլընտրանքային/ էներգապաշարների լիիրավ օգտագործմանը և էներգախնայողության ժամանակակից միջոցների իրականացմանն ու նոր տեխնոլոգիաների ներդրմանը:

Բնական պաշարների ոլորտում քաղաքականության հիմնական ուղղվածությունը հանդիսանում է ընդերքի պահպանությունը, արդյունավետ օգտագործման ու վերարտադրության ապահովումը և երկրաբանական վերահսկողության իրականացումը:

Ոլորտի թափանցիկությունը բարձրացնելու, տեղեկատվությունը հանրության համար հասանելի դարձնելու և ներդրումային միջավայրը բարելավելու նպատակով ներկայում իրականացվում է օգտակար հանածոների հանքավայրերի և երևակումների անձնագրերի առկա նյութերի թվայնացման աշխատանքներ և տեղադրում արդեն իսկ ստեղծված՝ www.geo-fund.am կայքում:

Պետական մարմինների իրավասության ներքո մատուցվող ծառայությունների շրջանակի նկարագրության ամփոփ աղյուսակ			
N	Ծառայությունների շրջանակի նկարագրություն	Շահառուների շրջանակի նկարագրություն	Պետական հատվածի կողմից ծառայության փոխհատուցման ծավալը
1.	Էներգետիկ ենթակառուցվածքների և բնական պաշարների բնագավառում պետական քաղաքականության մշակման, ծրագրերի համակարգման և մոնիտորինգի ծրագիր	ՀՀ բոլոր քաղաքացիներ	Ամբողջությամբ
2.	Էլեկտրաէներգետիկական	ՀՀ բոլոր քաղաքացիներ	Համաֆինանսավորման

	օբյեկտների կառուցման, վերականգնման և վերանորոգման ծրագիր		չափով
3.	Վերականգնվող էներգետիկայի ծրագիր	ՀՀ բոլոր քաղաքացիներ	Համաֆինանսավորման չափով
4.	Հայկական ԱԷԿ-ի N 2 էներգաբլոկի շահագործման նախագծային ժամկետի երկարացման ծրագիր	ՀՀ բոլոր քաղաքացիներ	Համաֆինանսավորման չափով
5.	Ռադիոակտիվ թափոնների վնասագերծման ծառայություններ	ՀՀ բոլոր քաղաքացիներ	Ամբողջությամբ
6.	Ընդերքի ուսումնասիրության, օգտագործման և պահպանման ծառայություններ	ՀՀ բոլոր քաղաքացիներ	Ամբողջությամբ

15.1.2. Վերջին երկու տարիների ոլորտի զարգացման միտումները

Էներգետիկ բնագավառը կարևոր է երկրի տնտեսական կայուն զարգացման համար և ներդրումներն էներգետիկայի բնագավառում ամրապնդում են զարգացման հեռանկարները: Էներգետիկայի բնագավառը երկրի խոշորագույն հարկատուներից է:

Վերջին տարիներին էներգետիկայի բնագավառում ներդրումային քաղաքականության առումով իրականացվում է պետության մասնակցության կրճատում, ինչը պայմանավորված է որոշ ենթակառուցվածքների մասնավորեցմամբ և օտարերկրյա պետությունների ու միջազգային կազմակերպությունների կողմից տրամադրված ֆինանսական միջոցների, ինչպես նաև սեփական միջոցների ուղղակի ներգրավմամբ:

Էներգետիկայի ոլորտում ներդրումային ծրագրերը ծախսատար են և դրանց ֆինանսավորման գործընթացի կազմակերպման ժամկետները՝ տևական:

Էներգահամակարգում խոշոր ներդրումային ծրագրերն իրականացվում են օտարերկրյա պետությունների և միջազգային ֆինանսական կազմակերպությունների կողմից միջպետական և միջկառավարական համաձայնագրերի հիման վրա ներգրավված վարկային և դրամաշնորհային միջոցների հաշվին, որոնք նպատակաուղղվում են էլեկտրաէներգետիկական օբյեկտների կառուցմանը, վերականգնմանը և վերանորոգմանը:

2014-2017թթ. ընթացքում էլեկտրաէներգետիկական օբյեկտների կառուցման, վերականգնման և վերանորոգման ծառայությունների գծով իրականացվել են.

2014թ. ավարտվել է Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի (KfW) տրամադրած՝ 14,6 մլն եվրո վարկային միջոցներով իրականացված «Գյումրի-2» ենթակայանի ամբողջական վերակառուցումը: Ենթակայանի վերաթողարկման պաշտոնական արարողությունը տեղի է ունեցել 2014թ. սեպտեմբերի 13-ին: Ծրագրի իրականացման արդյունքում էապես բարելավվել է Գյումրի քաղաքի և Շիրակի տարածաշրջանի էներգամատակարարման հուսալիությունը: Սա KfW բանկի ֆինանսավորմամբ ամբողջությամբ վերակառուցված 220 կՎ լարման 4-րդ ենթակայանն է «Վանաձոր-2», «Կամո» և «Ալավերդի-2» ենթակայաններից հետո:

2011թ. մեկնարկած Վերակառուցման և զարգացման միջազգային բանկի աջակցությամբ (39 մլն ԱՄՆ դոլար) իրականացվող «Էլեկտրամատակարարման հուսալիություն» վարկային ծրագրի շրջանակներում կառուցվել են Հրազդան ԶԷԿ-ից մինչև Շինուհայր 220 կՎ ենթակայան ընկած շուրջ 230 կմ երկարությամբ Նորադուզ-Լիճք-Վարդենիս-Վայք-Որոտան-1 էլեկտրահաղորդման 220 կՎ օդային էլեկտրահաղորդման գծերը: Այն կարևոր նշանակություն ունի հանրապետության կենտրոնական և հարավային շրջանների միջև հուսալի էլեկտրական կապ ապահովելու գործում: Էլեկտրահաղորդման օդային գծերի կառուցման աշխատանքներն ավարտվել են և դրվել են լարման տակ, այժմ իրականացվում է թերությունների վերացման և աշխատանքների ընդունման գործընթացը:

Վերակառուցման և զարգացման միջազգային բանկի աջակցությամբ իրականացվող էլեկտրամատակարարման հուսալիության ծրագրի շրջանակներում Հրազդան-Շինուհայր էլեկտրահաղորդման օդային գծի վերակառուցման նպատակով կնքված պայմանագրերի արդյունքներով տնտեսված միջոցների շրջանակներում վերակառուցվում է շուրջ 50 կմ երկարությամբ «Լավվար» և «Նոյեմբերյան» 110 կՎ օդային էլեկտրահաղորդման գծերը (ՕԳ), որոնք շահագործման մեջ լինելով 1962 թվականից, մշտապես գտնվելով մթնոլորտ արտանետված ագրեսիվ քիմիական նյութերի ազդեցության տակ, ենթարկվել են կոռոզիայի և չեն կարող ապահովել սպառողների հուսալի և անխափան էլեկտրամատակարարումը:

Այդ նպատակով վարկային համաձայնագրում կատարվել է համապատասխան լրացում՝ ծրագրի ծավալներում ներառելով նշված ՕԳ-երի վերակառուցումը: 11.08.2016 թվականին կնքվել է ծրագրի գլխավոր կապալառուի պայմանագիր՝ աշխատանքների իրականացման ժամկետը սահմանելով 20 ամիս:

Վերականգնման արդյունքում կբարձրանա էլեկտրահաղորդման գծերի թողունակությունը, ինչպես նաև էներգահամակարգի աշխատանքի հուսալիությունը:

2014թ. մեկնարկել է Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի (KfW) աջակցությամբ իրականացվող «Կովկասյան էլեկտրահաղորդման ցանց I (Հայաստան-Վրաստան հաղորդիչ գիծ/ենթակայաններ)» ծրագիրը (188,2 մլն ԱՄՆ եվրո), որի շրջանակներում նախատեսվում է միացնել հայկական և վրացական էներգահամակարգերը:

Ծրագրի առաջին փուլի իրականացման նպատակով բանակցվել և կնքվել են՝ 2014թ. դեկտեմբերի 9-ին KfW բանկի հետ՝ 75,0 մլն եվրոյի և 10,2 մլն եվրոյի, 2015թ. մարտի 16-ին Եվրոպական Ներդրումային Բանկի հետ՝ 10,0 մլն եվրոյի վարկային և 2016թ. մայիսի 30-ին KfW բանկի և Եվրամիության Հանձնաժողովի (“NIF”) հետ 10,0 մլն եվրոյի դրամաշնորհային համաձայնագրեր: Նշված միջոցների շրջանակներում նախատեսվում է Այրումում 500/400 կՎ բարձր լարման հաստատուն հոսանքի 350 ՄՎտ հզորությամբ փոխակերպիչ կայանի և կայանից մինչև վրացական սահման շուրջ 8 կմ երկարությամբ 500 կՎ օդային գծի կառուցումը:

Ծրագրի երկրորդ փուլի իրականացման նպատակով KfW բանկի հետ բանակցվել և 2015 թվականի դեկտեմբերի 11-ին կնքվել է նաև 83,0 մլն եվրո արժողությամբ վարկային և ծրագրային համաձայնագիր, որի շրջանակներում նախատեսվում է կառուցել Դոմաշենում 400/220 կՎ մեկ ավտոտրանսֆորմատորով նոր 400/220կՎ ենթակայան և Դոմաշենից մինչև Այրում ենթակայան երկշղթա հենարաններով 400 կՎ միաշղթա օդային գիծ՝ ապահովելով 350 ՄՎտ հզորությամբ էլեկտրաէներգիայի փոխանակում:

Նշված փուլերը նախատեսվում է իրականացնել զուգահեռ և ավարտել 2020 թվականին:

Իրականացված միջազգային մրցույթի արդյունքում կնքվել է ծրագրի նախապատրաստման, վերահսկման և կառավարման խորհրդատվական ծառայության պայմանագիր:

Ծրագրի ճնշումը պետական պարտքի վրա մեղմելու և ծրագրի միջոցների օգտագործման արդյունավետությունը բարձրացնելու նպատակով Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի (KfW) հետ համաձայնություն է ձեռք բերվել ծրագրի տեխնիկական լուծումների վերանայման և օպտիմալացման վերաբերյալ: Այդ նպատակով ընկերությունը ծրագրի խորհրդատուի հետ համատեղ իրականացնում է ծրագրի տեխնիկական լուծումների վերանայման գործընթաց և զուգահեռ դիմել է KfW բանկին հայտարարված մրցույթները դադարեցնելու ու վերանայված տեխնիկական լուծումներով նոր մրցույթներ հայտարարելու վերաբերյալ թույլտվություն ստանալու համար:

Էլեկտրահաղորդման գծի կառուցմամբ զգալիորեն կխթանվի էներգետիկայի բնագավառում տարածաշրջանային փոխշահավետ համագործակցության զարգացումը, ինչպես նաև կստեղծվի նախապայման՝ ԱՊՀ երկրների էլեկտրաէներգետիկական համակարգի հետ զուգահեռ աշխատանք կազմակերպելու համար:

2015թ. մեկնարկել են՝

Վերակառուցման և զարգացման միջազգային բանկի (ՀԲ) աջակցությամբ (40 մլն ԱՄՆ դոլար) իրականացվող էլեկտրամատակարարման հուսալիության ծրագրի լրացուցիչ ֆինանսավորման ծրագիրը, որի շրջանակներում նախատեսվում է վերակառուցել 220 կՎ «Հաղթանակ», 110 կՎ «Չարենցավան-3» և «Վանաձոր-1» ենթակայանները: Վերականգնման արդյունքում կբարձրանա ենթակայանների, ինչպես նաև էներգահամակարգի աշխատանքի հուսալիությունը:

2016 թվականին կնքվել են ենթակայանների վերակառուցման գլխավոր կապալառուների և վերահսկող խորհրդատուի պայմանագրեր: 2017 թվականին մեկնարկել է հիմնական աշխատանքները: Վերակառուցման աշխատանքների ավարտ նախատեսվել է՝ «Հաղթանակ» ենթակայանի համար՝ 24 ամիս, «Չարենցավան-3» ենթակայանի համար՝ 22 ամիս և «Վանաձոր-1» ենթակայանի համար 20 ամիս:

Վերակառուցման և զարգացման միջազգային բանկի (ՀԲ) (52 մլն ԱՄՆ դոլար) աջակցությամբ իրականացվող էլեկտրահաղորդման ցանցի բարելավում ծրագիրը, որի

շրջանակներում նախատեսվում է վերակառուցել «Աշնակ» ենթակայանը և կառուցել Երևանի ՋԷԿ-ի ենթակայանը:

Ծրագրի նպատակն է՝ բարձրացնել էլեկտրահաղորդման ցանցի հուսալիությունը և աջակցել բավարար էլեկտրամատակարարում ապահովելուն ուղղված ջանքերին:

«Աշնակ» 220 կՎ ենթակայանի վերակառուցում ծրագրով 2016 թվականին կնքվել է ենթակայանի վերակառուցման գլխավոր կապալառուի և վերահսկող խորհրդատուի պայմանագրեր, վերակառուցման աշխատանքների ավարտ նախատեսելով 24 ամիս:

Երևանի ՋԷԿ-ի 220 կՎ Ե/Կ-ի կառուցման ծրագրով 2016 թվականի հուլիսի 14-ին կնքվել է գլխավոր կապալառուի պայմանագիր, իսկ 2017 թվականի հունիսի 30-ին կնքվել է կառուցման աշխատանքների վերահսկողության խորհրդատվական պայմանագիր՝ կառուցման աշխատանքների ավարտ նախատեսելով 17 ամիս:

Ասիական զարգացման բանկի աջակցությամբ իրականացվող «Էլեկտրաէներգիայի հաղորդման ցանցի վերակառուցման» ծրագիրը (37 մլն ԱՄՆ դոլար), որի շրջանակներում նախատեսվում է ընդլայնել Կարգավարական կառավարման ավտոմատացված համակարգը (SCADA), ինչպես նաև վերակառուցել 220 կՎ «Ագարակ-2» և «Շինուհայր» ենթակայանները:

Իրականացված միջազգային մրցույթի արդյունքում կնքվել են ծրագրի «Կարգավարական կառավարման ու տվյալների հավաքագրման (SCADA)/էներգիայի կառավարման (EMS) համակարգերի ընդլայնման և արդիականացման աշխատանքների վերահսկողություն և կառավարում» և «Ենթակայանների վերակառուցման աշխատանքների վերահսկողություն և կառավարում» խորհրդատվական ծառայությունների, ինչպես նաև 220 կՎ «Ագարակ-2» և «Շինուհայր» ենթակայանների վերակառուցման և SCADA/EMS համակարգերի ընդլայնման ու արդիականացման և պահուստային կարգավարական կառավարման կենտրոնի կառուցման գլխավոր կապալառուների պայմանագրեր:

Ենթակայանների վերակառուցման աշխատանքները նախատեսվում է իրականացնել 28 ամսում, իսկ SCADA/EMS համակարգերի ընդլայնման ու արդիականացման և պահուստային կարգավարական կառավարման կենտրոնի կառուցման աշխատանքները՝ 720 օրում:

Ռուսաստանի Դաշնության աջակցությամբ իրականացվող Հայկական ատոմային էլեկտրակայանի 2-րդ էներգաբլոկի շահագործման նախագծային ժամկետի երկարաձգման ծրագիրը (300 մլն ԱՄՆ դոլար, որից 270 մլն ԱՄՆ դոլար վարկ և 30 մլն ԱՄՆ դոլար դրամաշնորհ), որի շրջանակներում նախատեսվում է երկարացնել Հայկական ԱԷԿ-ի № 2 էներգաբլոկի շահագործման նախագծային ժամկետը: ՀԱԷԿ-ի շահագործման լրացուցիչ ժամկետում անվտանգ շահագործումը կապահովի Հայաստանի Հանրապետությունում սպառման համար արտադրվող էլեկտրական էներգիայի շուրջ 40%-ը, ինչպես նաև այն կտա լրացուցիչ ժամանակ՝ Հայաստանի Հանրապետությունում նոր միջուկային էներգաբլոկի կառուցման ծրագրի

համար շարունակելու բանակցություններն այլ ներդրողների հետ: Իրականացվում են ժամկետի երկարաձգման աշխատանքները:

2016թ. մեկնարկել է՝

Վերակառուցման և զարգացման միջազգային բանկի աջակցությամբ իրականացվող էներգետիկայի ոլորտի ֆինանսական առողջացման ծրագիրը (30 մլն ԱՄՆ դոլար), որի շրջանակներում ՀՀ էլեկտրաէներգետիկական համակարգի պետական ընկերությունների ֆինանսական կենսունակությունն ապահովելու և կառավարումը բարելավելու նպատակով նախատեսվել է Հայաստանի Հանրապետությանը տրամադրել 30 մլն ԱՄՆ դոլար վարկ:

Ծրագրի նպատակն է աջակցել Հայաստանում էլեկտրաէներգիայի մատակարարման համարժեքության և հուսալիության պահպանման ջանքերին՝ էլեկտրաէներգիա արտադրող/բաշխող ընկերությունների ֆինանսական վիճակը բարելավելու միջոցով:

Էներգետիկայի բնագավառում իրականացվող ներդրումներն առավելագույնս նպաստում են էներգամատակարարման հուսալիության և անվտանգության բարձրացմանը, տեխնիկական և առևտրային կորուստների նվազեցմանը, էլեկտրաէներգիայի մատակարարման անջատումների քանակի կրճատմանը և շահագործման ծախսերի իջեցմանը:

Այսպես.

2017 թվականին արտադրվել է 7762,91 մլն կՎտժ էլեկտրաէներգիա, ինչը 2016 թվականի համեմատ ավել է 6,12 %-ով: «ՀԷՑ» ՓԲԸ մուտք գործած էլեկտրաէներգիայի քանակը կազմել է 6338,43 մլն կՎտժ: Վերջինիս կողմից սպառողներին առաքվել է 5799,2 մլն կՎտժ էլեկտրաէներգիա:

2017 թվականի ընթացքում էլեկտրաէներգիայի ներհոսքը Հայաստանի Հանրապետություն կազմել է 280,87 մլն կՎտժ՝ նախորդ տարվա 264,18 մլն կՎտժ-ի դիմաց: 2017 թվականի ընթացքում Հայաստանի Հանրապետությունից արտահանվել է 1396,78 մլն կՎտժ էլեկտրաէներգիա՝ նախորդ տարվա 1220,39 մլն կՎտժ-ի դիմաց:

Հայաստանի էներգետիկ անվտանգության և անկախության անհրաժեշտ մակարդակի ապահովման խնդրում վերջին տարիներին կարևորվում են նաև վերականգնվող էներգառեսուրսների օգտագործումը և էներգախնայողությունը:

Էներգախնայողության ուղղությամբ.

Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվել է Էներգախնայողության ծրագիրը

Էներգախնայողության ծրագրի դրամաշնորհի համաձայնագիրը կնքվել է 2012թ. ապրիլի 20-ին: Նպատակն է եղել՝ կրճատել հանրային շենքերի և համայնքային լուսավորության էներգասպառումը: Ծրագիրը ավարտվել է 30.06.2016թ.: Ծրագրի շրջանակներում կատարվել են

ջերմամեկուսացման, ջեռուցման համակարգերի արդիականացման, լուսավորության ներդրումներ:

Վերականգնվող էներգետիկայի ուղղությամբ 2015 թվականին մեկնարկել են.

Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող արդյունաբերական մասշտաբի արևային էներգիայի ծրագրի նախապատրաստման դրամաշնորհի ծրագիրը, որի նպատակն է օժանդակել Հայաստանի Հանրապետությանը՝ արդյունաբերական մասշտաբի արևային էներգիայի նախատեսվող ծրագրի նախապատրաստման հարցում:

Ծրագրի ֆինանսավորումը կազմում է 2.5 մլն ԱՄՆ դոլար, որը ներառում է 0.5 մլն ԱՄՆ դոլար ՀՀ կառավարության համաֆինանսավորումը, 2 մլն ԱՄՆ դոլար ՀԲ/ՎԷԸԾ դրամաշնորհը:

2015թ., 2016թ. և 2017թ ընթացքում իրականացվել են արևային ներուժի գնահատման և տեղանքների ընտրության աշխատանքներ, Հայաստանի Արևային ռեսուրսների քարտեզագրման, Արևային ֆոտովոլտային կայանների կառուցման տեխնիկատնտեսագիտական հիմնավորման, Արևային ռեսուրսի չափիչ կայանների մատակարարման և տեղակայման, ինչպես նաև ծրագրի կառավարման աշխատանքները, մշակվել են օրենսդրության մանրամասն փորձաքննության հաշվետվությունը, ծրագրի համաձայնագրերի նախագծերը, ուսումնասիրվել, վերանայվել և բարելավվել են ներկայումս առկա ֆինանսական մոդելը, նախապատրաստվել են մրցութային գործընթացի և առաջարկներ ներկայացնելու հրավերի փաստաթղթերը:

Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Երկրաջերմային հետախուզական հորատման դրամաշնորհային ծրագիրը, որի նպատակն է՝ Հայաստանում հայտնի հավանական երկրաջերմային տեղանքներից մեկում՝ Կարկառում, հետախուզական հորատման միջոցով՝ էլեկտրաէներգիայի արտադրության համար բավարար ռեսուրսի առկայության և որակի հաստատումը և մասնավոր հատվածին երկրաջերմային էլեկտրակայանի կառուցման գործում ներգրավումը:

Ծրագրի ֆինանսավորումը կազմում է 10.69 մլն ԱՄՆ դոլար, որը ներառում է 2.14 մլն ԱՄՆ դոլար ՀՀ կառավարության համաֆինանսավորումը, 8.55 մլն ԱՄՆ դոլար ՀԲ/ՎԷԸԾ դրամաշնորհը:

2015, 2016 և 2017 թվականների ընթացքում իրականացվել են ճանապարհի տեղանքին մոտեցման ու հորատման հարթակի կառուցման, անհրաժեշտ ջրամատակարարման նախագծման և շինարարության, երկու նեղ հորատանցքերի հորատման, կարոտաժի և փորձարկման, հորատման աշխատանքների տեխնիկական հսկողության, հեղինակային վերահսկողության, ջերմային կայանի կառուցման ծախսերի գնահատման, շուկայի ուսումնասիրության, ինչպես նաև ծրագրի աուդիտի և կառավարման աշխատանքները:

Գազիֆիկացման ուղղությամբ.

Հայաստանի Հանրապետությունում՝ Իրանի հետ սահմանամերձ բնակավայրերի (Մեղրի և Ագարակ համայնքների) գազի բաշխման ցանցի կառուցման ծրագրի (2 մլն ԱՄՆ դոլար), շրջանակներում 2016 թվականին ավարտվել է Մեղրի և Ագարակ համայնքների գազաֆիկացման աշխատանքները:

Բնական պաշարների ոլորտի զարգացումն ընթացել է միայն ՀՀ պետական բյուջեի ֆինանսավորմամբ՝ համապատասխան հաստատված ծրագրերի իրագործման միջոցով:

15.1.3. Հիմնական խնդիրները

Էներգետիկ համակարգի հիմնական խնդիրները շարունակվելու են կապված լինել բնագավառի զարգացման՝ ներդրումային, ֆինանսական և այլ ծրագրերի մշակմամբ, բարոյապես ու ֆիզիկապես մաշված առանձին օբյեկտների ու կառույցների հրատապ վերակառուցման ու արդիականացման գործում առկա վարկերի արդյունավետ օգտագործման և հնարավոր նոր վարկերի ձեռքբերման, սեփական վերականգնվող էներգետիկ ռեսուրսների և արտադրական հզորությունների ողջամիտ օգտագործման, ինստիտուցիոնալ բարեփոխումների հետագա կատարելագործման, էլեկտրաէներգետիկական շուկայի շարունակական ազատականացման և տարածաշրջանային էներգահամակարգերի հետ ինտեգրման գործընթացի ակտիվացման հետ (ՀՀ կառավարության 2018թ. հունիսի 1-ի N 581-Ա որոշմամբ հաստատված Հայաստանի Հանրապետության կառավարության ծրագիր):

Վերը նշված խնդիրների լուծումը կապահովի հուսալի և անվտանգ էլեկտրաէներգիայի մատակարարում, որն էլ իր հերթին կխթանի երկրի տնտեսական կայուն զարգացումը:

2019-2021թթ. միջնաժամկետ հատվածում էներգետիկայի բնագավառի առաջնահերթ լուծում պահանջող խնդիրների շարքում դասվում են.

- «Լավվար» և «Նոյեմբերյան» 110 կՎ էլեկտրահաղորդման օղային գծերի վերակառուցումը,
- Երևանի ԶԷԿ-ի, «Աշնակ», «Ագարակ-2», «Շինուհայր», «Հաղթանակ» 220 կՎ և «Վանաձոր-1» 110 կՎ ենթակայանների վերակառուցումը,
- էլեկտրաէներգետիկ համակարգի պահուստային կարգավարական կառավարման կենտրոնի կառուցումը,
- SCADA համակարգի երկրորդ փուլի իրականացումը,
- Հայկական ԱԷԿ-ի N 2 էներգաբլոկի շահագործման նախագծային ժամկետի երկարացմանն ուղղված միջոցառումների իրականացումը,
- Վերականգնվող էներգետիկ ռեսուրսների արդյունավետ օգտագործմանն ուղղված ծրագրերի իրականացումը,
- էներգետիկայի ոլորտի ֆինանսական առողջացման ծրագրի իրականացումը

- Քարքար տեղամասում երկրաջերմային աղբյուրների հետախուզական հորատման աշխատանքների իրականացումը,
- Ռադիոակտիվ թափոնների վնասագերծման ծառայությունների իրականացումը,
- ՀՀ տարածքում ընդերքի մասին տեղեկատվության տրամադրման ծառայությունների իրականացումը,

Միջնաժամկետ հատվածում բնական պաշարների ուղղությամբ կիրականացվեն.

- ՀՀ տարածքում ընդերքի երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքների պետական գրանցում, հաշվառում, ստացված արդյունքների վերլուծություն և ընդհանրացում, հանքավայրերի և օգտակար հանածոների պաշարների հաշվառում, օգտակար հանածոների հանքավայրերի պաշարների մասին տեղեկանքների տրամադրում, ուսումնասիրության և հանքարդյունահանման նպատակով ընդերքի տեղամասերի վերաբերյալ տեղեկատվության տրամադրում և քարտագրամների կազմում, երկրաբանական հաշվետվությունների հավաքում և կենտրոնացված պահպանում, ֆոնդային նյութերի տրամադրում, օրենսդրական ակտերի նախագծերի մշակում:

Էներգետիկայի և ընդերքօգտագործման ոլորտների խնդիրներն ունեն առավել ընդհանրական բնույթ և դրանց սպասվելիք արդյունքները ներկայումս հնարավոր չէ գնահատել թվային արտահայտությամբ:

15.2. ՈԼՈՐՏԻ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ ԵՎ ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՄԺԾԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ

15.2.1. Նպատակները

2019-2021թթ. միջնաժամկետ հատվածում էներգետիկայի ոլորտի նպատակները կմնան.

- 1) էլեկտրաէներգետիկական համակարգի անվտանգության և հուսալիության աստիճանի բարձրացումը,
- 2) ատոմային էներգետիկայի զարգացումը, մասնավորապես նոր միջուկային էներգաբլոկի կառուցումը և ՀԱԷԿ-ի N 2 էներգաբլոկի անվտանգության աստիճանի բարձրացումն ու շահագործման նախագծային ժամկետի երկարացումը,
- 3) էներգառեսուրսների մատակարարման տարատեսականացումը և տարածաշրջանային ինտեգրումը,
- 4) ֆիզիկապես և բարոյապես մաշված էներգատեղակայանքների վերակառուցումը/ վերազինումը կամ դրանց կոնսերվացումն ու ապամոնտաժումը,
- 5) վերականգնվող էներգառեսուրսների արդյունավետ օգտագործման և էներգախնայողության ապահովումը:

Էներգետիկայի ոլորտի նպատակներն անմիջականորեն բխում են Հայաստանի Հանրապետության 2014-2025թթ. հեռանկարային զարգացման ռազմավարական ծրագրի, Հայաստանի Հանրապետության էներգետիկ անվտանգության ապահովման հայեցակարգի,

ՀՀ էներգետիկ համակարգի երկարաժամկետ (մինչև 2036թ.) զարգացման ուղիները փաստաստաթղթի, ՀՀ կառավարության 2018թ. հունիսի 1-ի N 581-Ա որոշմամբ հաստատված Հայաստանի Հանրապետության կառավարության ծրագրի դրույթներից:

Ընդերքօգտագործման ոլորտում Հայաստանի Հանրապետության կառավարության քաղաքականությունը միտված կլինի հետևյալ միջոցառումների իրականացմանը՝

- աջակցություն ոչ մետաղական հանքանյութերի վերամշակման ոլորտի զարգացման նպատակով առավել շահութաբեր, տնտեսության համար կարևոր նշանակություն ունեցող և էներգախնայող արտադրատեսակների արտադրման համար ընտրված արտադրատեսակների արտադրության կազմակերպմանը.

- օգտակար հանածոների արդյունահանման և վերամշակման ընթացքում բարձր արդյունավետություն ապահովող տեխնոլոգիաների կիրառության խթանում, ինչն ընդերքի բարձր արտադրողական և համալիր օգտագործման հնարավորություն կընձեռի՝ շրջակա միջավայրի վրա ունենալով նվազագույն բացասական ազդեցություն.

- ընդերքօգտագործման ոլորտում արդյունավետության բարձրացման, տեղեկատվության թափանցիկությունն ու հասանելիությունը և օտարերկրյա ներդրումները խթանելու համար կիրականացվի օգտակար հանածոների հանքավայրերի և երևակումների անձնագրերի (քարտեզներ և երկրաբանական փաստագրման առաջնային նյութեր) թվայնացում, իսկ թվայնացված տեղեկությունը կիրառարակվի համապատասխան կայքում:

15.2.2. Գերակայությունները

	Գերակա ուղղություն			Հիմնավորում՝ համապատասխան հղումներով կառավարության տնտեսական և քաղաքական ծրագրերին
	2019	2020	2021	
1.	Էլեկտրաէներգիա արտադրող հզորությունների ստեղծում և վերազինում			1. ՀՀ կառավարության 2018թ. Հունիսի 1-ի N 581-Ա որոշմամբ հաստատված Հայաստանի Հանրապետության կառավարության ծրագիր, 2. ՀՀ Նախագահի 2013թ. հոկտեմբերի 23-ի թիվ 182-Ն կարգադրությամբ հաստատված՝ Հայաստանի Հանրապետության էներգետիկ անվտանգության ապահովման հայեցակարգ, 2. ՀՀ կառավարության 2014թ. մարտի 27-ի N 442-Ն որոշմամբ հաստատված «Հայաստանի Հանրապետության 2014-2025թթ. Հեռանկարային զարգացման ռազմավարական ծրագրի»

		«11.4 Էներգետիկա» բաժին
2.	Վերականգնվող էներգետիկայի միջոցառումների իրականացում	
3.	Հայկական ԱԷԿ-ի N 2 էներգաբլոկի շահագործման նախագծային ժամկետի երկարացմանն ուղղված միջոցառումների իրականացում	
4.	ՀՀ տարածքում ընդերքի երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքների պետական գրանցում, դրանց արդյունքում ստացված տեղեկատվության հաշվառում, պահպանում և տրամադրում	Համաձայն «Ընդերքի մասին» ՀՀ օրենսգիրքի դրույթների
5.	Ռադիոակտիվ թափոնների փոխադրում, ուսումնասիրում, պահպանում, վնասազերծում և թաղում	ՀՀ կառավարության 2018թ. Հունիսի 1-ի N 581-Ա որոշմամբ հաստատված Հայաստանի Հանրապետության կառավարության ծրագիր
6.	Հանրապետությունում գազամատակարարման ցանցի ընդլայնում	Մարզերի սոցիալ-տնտեսական զարգացման ծրագրեր

15.3. ՈԼՈՐՏՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԵԼԻՔ ԾԱԽՍԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԸ

15.3.1. Գոյություն ունեցող ծախսային ծրագրերը (պարտավորությունները)

Միջնաժամկետ հատվածում էներգետիկ ենթակառուցվածքների և բնական պաշարների ոլորտում գոյություն ունեցող ծրագրերն անմիջականորեն նպաստում են ոլորտի ընդհանուր նպատակների ու գերակայությունների իրականացմանը, որոնք էլ ուղղակիորեն բխում են կառավարության որդեգրած քաղաքականությունից:

1. Ռադիոակտիվ թափոնների վնասազերծման ծառայություններ

Ծրագրի շրջանակներում իրականացվում է միջուկային և ճառագայթային անվտանգության նորմերի ու կանոնների պահպանմամբ ռադիոակտիվ թափոնների կենտրոնացված փոխադրում, ուսումնասիրում, պահպանում, վնասազերծում և թաղում՝ մարդկանց և շրջակա միջավայրի իրենցնող ճառագայթման վնասակար ազդեցությունից պաշտպանելու համար:

Ծրագիրն իրակացվում է «Ռադիոակտիվ թափոնների վնասազերծում» ՓԲԸ-ի կողմից:

Ծրագրի իրականացման համար նախատեսվում է 2019-2021 թվականներին հատկացնել 34,876.3 հազ. ՀՀ դրամ:

2. Ընդերքի մասին տեղեկատվության տրամադրման ծառայություն

Ծրագրի շրջանակներում կշարունակվի երկրաբանական ֆոնդի գործունեության արդյունավետության բարձրացումը՝ նպատակաուղղված նրա հիմնական գործառույթների իրականացման ապահովմանը:

Ծառայությունը մատուցվում է «Հանրապետական երկրաբանական ֆոնդ» ՊՈԱԿ-ի կողմից:

Ծրագրի իրականացման համար նախատեսվում է 2019-2021 թվականներին հատկացնել 16,925.3 հազ. ՀՀ դրամ:

Միաժամանակ էներգետիկայի ոլորտում նախատեսվում են շարունակել և իրականացնել արտաքին աղբյուրներից ստացվող նպատակային վարկային և դրամաշնորհային միջոցներով հետևյալ ծրագրերը.

3. Վերակառուցման և զարգացման միջազգային բանկի աջակցությամբ իրականացվող էլեկտրամատակարարման հուսալիության ծրագիր

Ծրագրի շրջանակներում վերակառուցվում է շուրջ 50 կմ երկարությամբ «Լավվար» և «Նոյեմբերյան» 110 կՎ օդային գծերը, որի արդյունքում կբարձրանա էլեկտրահաղորդման գծի թողունակությունը, ինչպես նաև էներգահամակարգի աշխատանքի հուսալիությունը:

Նշված ծրագրի շրջանակներում 2019թ-ին նախատեսվում է 4,825.7 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 2,532.1 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 2,293.6 մլն դրամ:

4. Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող էլեկտրամատակարարման հուսալիության ծրագրի լրացուցիչ ֆինանսավորման ծրագիր

Ծրագրի շրջանակներում վերակառուցվում են «Հաղթանակ» 220 կՎ, «Զարենցավան-3» և «Վանաձոր-1» 110 կՎ ենթակայանները, ինչպես նաև նախատեսվում է ծրագրի շրջանակներում տնտեսված միջոցների հաշվին վերակառուցել 40 և ավելի տարիներ շահագործման մեջ գտնվող 220/110/10 կՎ «Զովունի» ենթակայանը, որի իրականացման արդյունքում կբարձրանա ենթակայանների, ինչպես նաև էներգահամակարգի անվտանգությունը և աշխատանքի հուսալիությունը:

Նշված ծրագրի շրջանակներում 2019թ-ին նախատեսվում է 9,657.6 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 7,526.7 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 2,130.9 մլն դրամ, 2020թ-ին նախատեսվում է 2,414.4 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 1,881.7 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 532.7 մլն դրամ:

5. Ասիական զարգացման բանկի աջակցությամբ իրականացվող էլեկտրաէներգիայի հաղորդման ցանցի վերակառուցման շրջանակներում 220 կՎ «Ագարակ-2» և «Շինուհայր» ենթակայանների վերակառուցման ծրագիր

Ծրագրի շրջանակներում վերակառուցվում են 220 կՎ «Ագարակ-2» և «Շինուհայր» ենթակայանները: Ենթակայանների արդիականացումն ու վերակառուցումը կնպաստի էներգետիկ անվտանգության և սպառողների էլեկտրամատակարարման հուսալիության բարձրացմանը, էներգետիկայի բնագավառում տարածաշրջանային փոխշահավետ համագործակցության զարգացմանը:

Նշված ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է 2019թ.՝ 925.3 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 692.6 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 232.7 մլն դրամ, 2020թ.՝ 4,405.5 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 4,131.3 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 274.1 մլն դրամ:

6. Ասիական զարգացման բանկի աջակցությամբ իրականացվող էլեկտրաէներգիայի հաղորդման ցանցի վերակառուցման շրջանակներում կարգավորման կառավարման ավտոմատացված համակարգի (SCADA) ընդլայնման ծրագիր

Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է արդիականացնել SCADA համակարգը, զգալիորեն ավելացնել համակարգից օգտվողների քանակը, ստեղծել հարևան երկրների տվյալների միջսերվերային փոխանակման հնարավորություն, ինչպես նաև նախատեսվում է կառուցել էլեկտրաէներգետիկ համակարգի պահուստային կառավարման կենտրոն, որը կապահովի առաջնային կարգավարական կենտրոնի բնական աղետների, պատերազմական իրավիճակների կամ տեխնիկական պատճառներով խափանվելու դեպքում էլեկտրաէներգետիկական համակարգի վերահսկողությունն ու շարունակական կառավարումը:

Նշված ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է 2019թ.՝ 875.4 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 716.0 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 159.4 մլն դրամ, 2020թ.՝ 3,588.0 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 3,291.6 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 296.4 մլն դրամ:

7. ՈՂ աջակցությամբ իրականացվող Հայկական ԱԷԿ-ի N 2 էներգաբլոկի շահագործման ժամկետի երկարացման ծրագիր

Հայկական ատոմային էլեկտրակայանի (ՀԱԷԿ) գործող էներգաբլոկի շահագործման նախագծային ժամկետը՝ համաձայն ՀՀ ԿԱ միջուկային անվտանգության կարգավորման պետական կոմիտեի կողմից տրամադրված շահագործման լիցենզիայի ավարտվում է 2016թ.:

ՀԱԷԿ-ի անվտանգ շահագործումն ապահովելու և լրացուցիչ ժամկետում շահագործման լիցենզիա ստանալու համար անհրաժեշտ է իրականացնել ՀԱԷԿ-ի 2-րդ էներգաբլոկի շահագործման նախագծային ժամկետի երկարացման ծրագրում նշված աշխատանքները՝ ամբողջ ծավալով և համապատասխան ժամկետներում:

ՀԱԷԿ-ի շահագործման լրացուցիչ ժամկետում անվտանգ շահագործումը կապահովի ՀՀ-ում սպառման համար արտադրվող էլեկտրական էներգիայի շուրջ 40%-ը, ինչպես նաև այն կտա լրացուցիչ ժամանակ ՀՀ-ում նոր միջուկային էներգաբլոկի կառուցման ծրագրի համար շարունակել բանակցությունները այլ ներդրողների հետ:

Նշված ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է 2019թ. 54,291.8 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 51,020.7 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 3,271.1 մլն դրամ:

8. Վերակառուցման և զարգացման միջազգային բանկի աջակցությամբ իրականացվող էլեկտրահաղորդման ցանցի բարելավման շրջանակներում Երևանի ԶԷԿ-ի ենթակայանի վերակառուցման ծրագիր

Ծրագրի շրջանակներում վերակառուցվում է Երևանի ԶԷԿ-ի ենթակայանը, որը կկրճատի 220/110/35 կՎ ենթակայանի սարքավորումների խափանումների հաճախականությունը, ինչպես նաև վերականգնման արդյունքում կբարձրանա ենթակայանի, ինչպես նաև էներգահամակարգի անվտանգությունը և աշխատանքի հուսալիությունը:

Նշված ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է 2019թ.՝ 2,390.0 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 1,809.3 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 580.7 մլն դրամ, 2020թ.՝ 4,118.2 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 3,918.2 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 200.0 մլն դրամ:

9. Վերակառուցման և զարգացման միջազգային բանկի աջակցությամբ իրականացվող էլեկտրահաղորդման ցանցի բարելավման շրջանակներում «Աշնակ» ենթակայանի վերակառուցման և էլեկտրաէներգետիկական համակարգի կառավարման բարելավման ծրագիր:

Ծրագրի շրջանակներում վերակառուցվում է «Աշնակ» 220 կՎ ենթակայանը, ինչպես նաև նախատեսվում է տնտեսված միջոցների հաշվին վերակառուցել 220/110/6 կՎ «Արարատ-2» ենթակայանը, որոնց իրականացման արդյունքում կբարձրանա ենթակայանների, ինչպես նաև էներգահամակարգի անվտանգությունը և աշխատանքի հուսալիությունը:

Նշված ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է 2019թ.՝ 1,891.7 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 1,430.3 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 461.4 մլն դրամ, 2020թ.՝ 1,925.6 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 1,592.7 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 332.9 մլն դրամ, 2021թ.՝ 10,213.7 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 8,706.7 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 1,507.0 մլն դրամ:

10. Վերակառուցման և զարգացման միջազգային բանկի (ՀԲ) աջակցությամբ իրականացվող էլեկտրաէներգետիկական ոլորտի ֆինանսական առողջացման ծրագիր

Ծրագրի նպատակն է աջակցել Հայաստանում էլեկտրաէներգիայի մատակարարման համարժեքության և հուսալիության պահպանման ջանքերին՝ էլեկտրաէներգիա արտադրող/բաշխող ընկերությունների ֆինանսական վիճակը բարելավելու միջոցով: Ծրագրով նախատեսված միջոցառումների իրականացումը կնպաստի էներգետիկայի ոլորտի ընկերությունների ֆինանսական վիճակի բարելավմանը:

Նշված ծրագրի շրջանակներում 2019թ-ին նախատեսվում է վարկային միջոցներ՝ 480.2 մլն դրամ, 2020 թ.-ին՝ 960.4 մլն դրամ:

11. Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող Որոտանի հիդրոէլեկտրակայանների համալիրի վերականգնման ծրագիր

Ծրագրի նպատակն է «Որոտան» ՀԷԿ ՓԲԸ-ի հիդրոէլեկտրակայանների հնացած, մաշված սարքավորումները փոխարինել, վերազինել նոր, արդիական, միջազգային ստանդարտներին ու նորմերին համապատասխան սարքավորումներով, որի արդյունքում կբարձրանա համակարգի կայաններում արտադրված էլեկտրական էներգիայի հուսալիությունը, քանակությունն ու որակը:

Նշված ծրագրի շրջանակներում 2019թ-ին նախատեսվում է վարկային միջոցներ՝ 1,937.6 մլն դրամ, 2020թ.՝ 22,938.2 մլն դրամ, այդ թվում վարկային միջոցներ՝ 21,804.2 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 1,134.0 մլն դրամ:

12. ՌԴ աջակցությամբ իրականացվող Հայկական ԱԷԿ-ի N2 էներգաբլոկի շահագործման նախագծային ժամկետի երկարացման դրամաշնորհային ծրագիր

Ծրագիրն ուղղված է համանուն վարկային ծրագրի գծով իրականացվող աշխատանքների պայմանագրային կանխավճարների ֆինանսավորմանը:

Նշված ծրագրի շրջանակներում 2019թ-ին նախատեսվում է 5,516.1 մլն դրամ, այդ թվում դրամաշնորհային միջոցներ՝ 5,038.5 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 477.6 մլն դրամ:

13. Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Երկրաջերմային հետախուզական հորատման դրամաշնորհային ծրագիր

Ծրագրի միջոցները կուղղվեն Քարքար տեղամասում, հետախուզական հորատման միջոցով՝ էլեկտրաէներգիայի արտադրության համար բավարար ռեսուրսի առկայության որակի հաստատումը և մասնավոր հատվածին երկրաջերմային էլեկտրակայանի կառուցման գործում ներգրավումը:

Նշված ծրագրի շրջանակներում 2019թ-ին նախատեսվում է 70.6 մլն դրամ, այդ թվում դրամաշնորհային միջոցներ՝ 56.5 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 14.1 մլն դրամ:

14. Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող «Դրամաշնորհ արդյունաբերական մասշտաբի արևային էներգիայի ծրագրի նախապատրաստման համար» դրամաշնորհային ծրագիր

Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է իրականացնել արևային էներգիայի ռեսուրսի գնահատում, արևային ՖՎ պանելների, արևային էներգիայի ռեսուրսի գնահատման սարքավորումների գնում և թեստավորում: Ծրագրի նպատակն է օժանդակել Հայաստանի Հանրապետությանը՝ արդյունաբերական մասշտաբի արևային էներգիայի նախատեսվող ծրագրի կիրառումը:

Նշված ծրագրի շրջանակներում 2019թ-ին նախատեսվում է 13.0 մլն դրամ, այդ թվում դրամաշնորհային միջոցներ՝ 10.4 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 2.6 մլն դրամ

ԳԼՈՒԽ 16. ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԱՅԼ ՈԼՈՐՏՆԵՐ

16.1 ՓՈՔՐ ԵՎ ՄԻՋԻՆ ՁԵՌՆԱՐԿԱՏԻՐՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏԻ ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

16.1.1 Ծրագրի ընդհանուր նկարագիրը.

ՓՄՁ-ի ոլորտն իր առանձնահատկություններով և զարգացմամբ ընձեռած հնարավորություններով նշանակալի ազդեցություն ունի երկրի տնտեսական զարգացման վրա՝ ապահովելով զգալի սոցիալ-տնտեսական արդյունք և տարածքային համաչափ զարգացում:

Ինչպես նախորդ տարիներին, այնպես էլ 2017թ. հետևողական աշխատանք է իրականացվել ՀՀ-ում ՓՄՁ-ի զարգացման քաղաքականության ու ռազմավարության, ՓՄՁ ոլորտի զարգացմանն ուղղված ծրագրերի մշակման, ինչպես նաև ՓՄՁ ոլորտի պետական աջակցությամբ համապատասխան ծրագրերի իրականացմանն ուղղությամբ: Մասնավորապես իրականացվել է «Պետական աջակցություն Հայաստանի ՓՄՁ ԶԱԿ հիմնադրամի կանոնադրական հիմնախնդիրների իրականացմանը» 2017թ. ծրագիրը, որի իրականացման համար Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջեից հատկացվել է 152,600.0 հազ. դրամ: Բացի այդ, միջազգային և օտարերկրյա դոնոր կազմակերպությունների ու տեղական ինքնակառավարման մարմինների հետ համագործակցության շրջանակներում ներգրավվել է լրացուցիչ ֆինանսական միջոցներ: Ընդ որում սույն ծրագրով նախատեսված ծրագրային ուղղությունների (միջոցառումների) գերակշիռ մասը (շուրջ 90 տոկոսը) նպատակաուղղվել է ՀՀ մարզերում՝ առավելապես սահմանամերձ և հեռավոր բնակավայրերում սկսնակ ու գործող ՓՄՁ սուբյեկտներին աջակցության ցուցաբերմանը և, ընդհանուր առմամբ, ՀՀ մարզերում և տարածաշրջաններում տնտեսական ու գործարար ակտիվության բարձրացմանը:

«Պետական աջակցություն Հայաստանի ՓՄՁ ԶԱԿ հիմնադրամի կանոնադրական հիմնախնդիրների իրականացմանը» 2017 թվականի ծրագրի իրականացման շրջանակներում ֆինանսական և տեխնիկական աջակցության ուղղություններով աջակցություն է ցուցաբերվել 4700 սկսնակ և գործող ՓՄՁ սուբյեկտի. ընդ որում՝ աջակցություն ստացած ՓՄՁ-ի սուբյեկտների 3.3%-ը գործում են Երևան քաղաքում, իսկ 96.7%-ը՝ ՀՀ մարզերում, առավելապես հեռավոր և սահմանամերձ գյուղական և քաղաքային համայնքներում:

Միաժամանակ, 2017թ. միջազգային և օտարերկրյա դոնոր կազմակերպություններից ֆինանսական միջոցների ներգրավման հաշվին ընդլայնվել են ՓՄՁ ոլորտի հեռանկարային զարգացմանն ու այդ նպատակով իրականացվող պետական աջակցությանն ուղղված ծրագրային ուղղությունների (միջոցառումների) շրջանակները:

Ընդհանուր առմամբ «Պետական աջակցություն Հայաստանի ՓՄՁ ԶԱԿ հիմնադրամի կանոնադրական հիմնախնդիրների իրականացմանը» 2017թ. ծրագրի շրջանակներում

նախատեսված ծրագրային ուղղությունները (միջոցառումները) ուղղվել են Հայաստանի Հանրապետության մարզերում նոր ՓՄՁ-ի սուբյեկտների և նոր աշխատատեղերի ստեղծմանը, գործող ՓՄՁ-ի սուբյեկտների մրցունակության բարձրացմանը, ցածր տնտեսական ակտիվությամբ առանձնացող տարածաշրջաններում ձեռնարկատիրական գործունեության զարգացմանը, երկրի համախառը ներքին արդյունքում, ինչպես նաև այլ մակրոտնտեսական ցուցանիշներում ՓՄՁ սուբյեկտների տեսակարար կշռի հետագա ավելացմանը:

Տնտեսական զարգացման և ռազմավարական կարևորության տեսանկյունից ՓՄՁ սուբյեկտներին աջակցության տարեկան ծրագրերը հիմնված են Հայաստանի Հանրապետության կառավարության որդեգրած տնտեսական քաղաքականության հիմնարար սկզբունքների վրա և նպաստում են երկրի, հատկապես նրա հեռավոր և սահմանամերձ բնակավայրերի տնտեսական զարգացմանը և անհամամասնությունների հաղթահարմանը, ինչը ներկայումս ՀՀ կառավարության տնտեսական քաղաքականության ռազմավարական և գերակա ուղղություններից մեկն է:

Ընդհանուր առմամբ ՓՄՁ ոլորտի զարգացմանը նպատակաուղղված պետական քաղաքականությունը կնպաստի ՓՄՁ սուբյեկտների թվաքանակի ավելացմանը՝ դրա հաշվին նոր աշխատատեղերի ստեղծմանը, որն էլ իր հերթին կնպաստի երկրում հասարակության միջին խավի ձևավորմանը:

Ստորև ներկայացվում է «Պետական աջակցություն Հայաստանի ՓՄՁ ԶԱԿ հիմնադրամի կանոնադրական հիմնախնդիրների իրականացմանը» 2017թ. ծրագրի իրականացման համատեքստում ՀՀ տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարության իրավասության ներքո մատուցվող ծառայությունների շրջանակի նկարագիրը՝ ամփոփ աղյուսակի տեսքով.

Ծրագրի կոդը և անվանումը	Ծրագրի նպատակը	Հիմնական միջոցառումների (ծառայությունների) շրջանակը	Հիմնական շահառուների շրջանակը
1104 Պետական աջակցություն Հայաստանի ՓՄՁ ԶԱԿ հիմնադրամի կանոնադրական հիմնախնդիրների իրականացմանը	ՓՄՁ-ի զարգացման խթանում, պետական աջակցության շրջանակների ընդլայնում	ՓՄՁ սուբյեկտներին աջակցության ենթակառուցվածքների պահպանում և ամրապնդում, ՓՄՁ սուբյեկտներին գործարար ուսուցողական աջակցություն (կարողությունների զարգացում), ՓՄՁ սուբյեկտներին գործարար տեղեկատվական և խորհրդատվական աջակցություն, ՓՄՁ սուբյեկտներին ֆինանսական և ներդրումային աջակցություն, Տեղական տնտեսական զարգացում և ոլորտային աջակցություն, Կանանց ձեռներեցությանն	Հայաստանի ՓՄՁ ԶԱԿ-ի կենտրոնական գրասենյակի և մարզային մասնաճյուղերի աշխատակիցներ, երևանի և ՀՀ մարզերի սկսնակ ՓՄՁ սուբյեկտներ (սկսնակ գործարարներ), երևանի և ՀՀ մարզերի սկսնակ և գործող ՓՄՁ սուբյեկտներ երևանի և ՀՀ մարզերի սկսնակ և գործող ՓՄՁ սուբյեկտներ, ՀՀ մարզերի սկսնակ և

		աջակցություն, Տեղական արտադրանքի արտահանմանն աջակցություն և ՓՄՁ սուբյեկտների միջազգային համագործակցության ընդլայնման ապահովում, Միջազգային և օտարերկրյա դոնոր կազմակերպությունների հետ ՓՄՁ ոլորտի զարգացման համատեղ (համաֆինանսավորման սկզբունքով) ծրագրերի մշակում և իրականացում	գործող և ՓՄՁ սուբյեկտներ, Երևանի և ՀՀ մարզերի սկսնակ և գործող ՓՄՁ սուբյեկտներ, Երևանի և ՀՀ մարզերի սկսնակ և գործող ՓՄՁ-ի սուբյեկտներ, Երևանի և ՀՀ մարզերի սկսնակ և գործող ՓՄՁ-ի սուբյեկտներ

Վերջին երկու տարիների ոլորտի զարգացման միտումները

ՓՄՁ ոլորտի վերջին տարիների զարգացման միտումները պայմանավորված են ՓՄՁ ոլորտի զարգացման և պետական աջակցության ծրագրերի (գործարար ծրագրերի ու նախաձեռնությունների) արդյունավետ և նպատակային իրականացմամբ, ինչպես նաև ՓՄՁ ոլորտի զարգացմանը նպատակաուղղված համապատասխան ենթակառուցվածքների պահպանմամբ և ամրապնդմամբ:

Այս համատեքստում «Հայաստանի փոքր և միջին ձեռնարկատիրության զարգացման ազգային կենտրոն» հիմնադրամի (Հայաստանի ՓՄՁ ԶԱԿ) մարզային մասնաճյուղերի ցանցի ձևավորումը (2003-2005թթ.) հնարավորություն ընձեռեց Հայաստանի ողջ տարածքում իրականացնել փոքր և միջին ձեռնարկատիրության զարգացման տարածաշրջանային, մարզային ու համայնքային ծրագրեր՝ հաշվի առնելով ՀՀ տարածաշրջանային զարգացման գերակայությունները, առանձին բնակավայրերի առանձնահատկություններն ու ներուժը:

2001 թվականից սկսած ՀՀ-ում իրականացվում են ՓՄՁ պետական աջակցության տարեկան ծրագրեր, որոնց ֆինանսավորումը համաձայն «Փոքր և միջին ձեռնարկատիրության պետական աջակցության մասին» ՀՀ օրենքի 4-րդ հոդվածի պահանջների ապահովվում է ՀՀ պետական բյուջեից՝ առանձին տողով:

Փոքր և միջին ձեռնարկատիրության պետական աջակցության 2016 և 2017 թվականների ծրագրերի իրականացումն ապահովվել է ինչպես ՀՀ 2016 և 2017 թվականների պետական բյուջեների, այնպես էլ Հայաստանի ՓՄՁ ԶԱԿ-ի միավորված դրամագլխի ու այլ եկամուտների և միջազգային ու օտարերկրյա դոնոր կազմակերպությունների միջոցների հաշվին: Մասնավորապես՝ փոքր և միջին ձեռնարկատիրության պետական աջակցության 2016 և 2017 թվականների ծրագրերի իրականացման համար ՀՀ 2016 և 2017 թվականների պետական բյուջեներից հատկացվել է 152,600.0 հազ. ական դրամ, որի հաշվին սկսնակ և գործող ՓՄՁ սուբյեկտներին ֆինանսական և տեխնիկական աջակցության ուղղություններով աջակցություն է ցուցաբերվել համապատասխանաբար 4300 և 4700 ՓՄՁ սուբյեկտի: Բացի այդ, վերոհիշյալ ծրագրերի իրականացման շրջանակներում միջազգային և օտարերկրյա դոնոր կազմակերպությունների ու

տեղական ինքնակառավարման մարմինների հետ համագործակցության շրջանակներում ներգրավվել է լրացուցիչ ֆինանսական միջոցներ:

Ընդհանուր առմամբ 2002-2017թթ. ընկած ժամանակահատվածում ՓՄՁ պետական աջակցության տարեկան ծրագրերի իրականացման նպատակով ՀՀ պետական բյուջեից հատկացվել է շուրջ 3,809,483.7 հազ. դրամ, որի հաշվին ֆինանսական և տեխնիկական աջակցության ուղղություններով աջակցություն է ցուցաբերվել շուրջ 105 000 սկսնակ և գործող ՓՄՁ սուբյեկտներին:

Վերջին երկու տարիների ՓՄՁ ոլորտի զարգացման միտումները ինչպես ֆիզիկական (ոչ ֆինանսական), այնպես էլ ֆինանսական ցուցանիշների կտրվածքով զգալիորեն տարբերվում են նախորդ տարիների ՓՄՁ ոլորտի զարգացման միտումներից, որը հիմնականում պայմանավորված է համաշխարհային ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի բացասական ազդեցությամբ ՀՀ ֆինանսական և տնտեսական զարգացումների, այդ թվում նաև ՓՄՁ ոլորտի զարգացման միտումների վրա:

2016-2017թթ. ՀՀ 2016-2017թթ. պետական բյուջեներից ֆինանսական հատկացումները կազմել են 305,200.0 հազ. դրամ, որի հաշվին ֆինանսական և տեխնիկական աջակցության ուղղություններով աջակցություն է ցուցաբերվել 9000 սկսնակ և գործող ՓՄՁ սուբյեկտներին:

2009-2015թթ. ՀՀ 2009-2015թթ. պետական բյուջեներից ֆինանսական հատկացումները կազմել են 1,478,959.7 հազ. դրամ, որի հաշվին ֆինանսական և տեխնիկական աջակցության ուղղություններով աջակցություն է ցուցաբերվել շուրջ 55243 սկսնակ և գործող ՓՄՁ սուբյեկտներին:

Ստորև ներկայացվում է վերջին երկու տարիների (2016–2017թթ.) ՓՄՁ ոլորտի զարգացման միտումները ինչպես ֆիզիկական (ոչ ֆինանսական), այնպես էլ ֆինանսական ցուցանիշների կտրվածքով:

2016 թվականի ընթացքում ՓՄՁ ոլորտի զարգացման միտումները պայմանավորվել են ՓՄՁ ոլորտի զարգացման և պետական աջակցության հետևյալ ծրագրերի (ծրագրային միջոցառումների) իրականացմամբ:

1. «ՓՄՁ-ի սուբյեկտներին աջակցության ենթակառուցվածքների պահպանում և ամրապնդում» ծրագրային միջոցառման ուղղությամբ Հայաստանի ՓՄՁ ԶԱԿ-ի կողմից հաշվետու ժամանակահատվածում:

- աշխատանքներ են իրականացվել Հայաստանի ՓՄՁ ԶԱԿ-ի կենտրոնական գրասենյակի և մարզային մասնաճյուղերի նյութատեխնիկական ապահովվածության մակարդակի բարձրացման, մարզային մասնաճյուղերի աշխատակիցների մասնագիտական հմտությունների զարգացման ուղղությամբ:

- աշխատանքներ են տարվել Հայաստանի ՓՄՁ ԶԱԿ/ՃՄՀԳ համատեղ ծրագրի միջոցներով Հայաստանի ՓՄՁ ԶԱԿ-ի կենտրոնական գրասենյակի և մարզային մասնաճյուղերի տեխնիկական հնարավորությունների զարգացման նպատակով համակարգչային և գրասենյակային տեխնիկայի ձեռք բերման ուղղությամբ.

- ՓՄՁ պետական աջակցության ծրագրային ուղղություններով նախատեսված միջոցառումների ընդլայնման և լրացուցիչ ֆինանսական ռեսուրսների ներգրավման նպատակով Հայաստանի ՓՄՁ ԶԱԿ-ը շարունակել է համատեղ ծրագրեր մշակել և իրականացնել մի շարք միջազգային կազմակերպությունների հետ, ինչպես նաև համագործակցություն է հաստատել նոր կազմակերպությունների հետ.

- Հայաստանի ՓՄՁ ԶԱԿ-ի մարզային մասնաճյուղերի և կենտրոնական գրասենյակի աշխատակիցները մասնակցել են Հայաստանի Հանրապետությունում և արտերկրներում կազմակերպված դասընթացների, համաժողովների և հանդիպումների:

2. «ՓՄՁ-ի սուբյեկտներին գործարար ուսուցողական աջակցություն (կարողությունների զարգացում)» ծրագրային միջոցառման ուղղությամբ հաշվետու ժամանակահատվածում՝

- սկսնակ գործարարների ձեռներեցությանն աջակցության մասով իրականացվել է 10 ծրագիր՝ ՀՀ Գեղարքունիքի մարզի Սևան, ՀՀ Տավուշի մարզի Իջևան և Դիլիջան, ՀՀ Շիրակի մարզի Գյումրի, ՀՀ Լոռու մարզի Վանաձոր, ՀՀ Վայոց ձորի մարզի Եղեգնաձոր, ՀՀ Արարատի մարզի Արտաշատ, ՀՀ Արագածոտնի մարզի Աշտարակ, ՀՀ Կոտայքի մարզի Չարենցավան քաղաքներում, ինչպես նաև ՀՀ Լոռու մարզի Օձուն գյուղում: Ծրագրին մասնակցելու համար դիմել են 307 սկսնակ գործարարներ: Հարցազրույցների արդյունքում ընտրվել է 152-ը: Ծրագրի դասընթացային փուլին մասնակցելու արդյունքում 152 մասնակիցներից 127-ը կազմել և ներկայացրել են գործարար ծրագրեր:

Ընդհանուր առմամբ, 2016 թվականի ընթացքում «Սկսնակ գործարարների ձեռներեցությանն աջակցություն» ծրագրի արդյունքում գրանցվել է 22 ՓՄՁ սուբյեկտ: Գրանցված ՓՄՁ սուբյեկտներից բոլորը գրանցվել են որպես անհատ ձեռնարկատերեր և ապահովում են 25 աշխատատեղ, որից 22-ը հանդիսանում են ինքնազբաղված, իսկ 3-ը ստեղծել են հավելյալ 2 աշխատատեղ: Պետական գրանցում ստացած սկսնակ գործարարների բաշխվածքն ըստ գործունեության ոլորտների հետևյալն է. արտադրության ոլորտում՝ 45%, ծառայությունների ոլորտում՝ 50%, առևտրի ոլորտում՝ 5%:

- ՓՄՁ սուբյեկտներին ուսուցողական աջակցության մասով աջակցություն է տրամադրվել 126 ՓՄՁ սուբյեկտների:

3. «ՓՄՁ սուբյեկտներին գործարար տեղեկատվական և խորհրդատվական աջակցություն» ծրագրային միջոցառման ուղղությամբ հաշվետու ժամանակահատվածում իրավաօրենսդրական ակտերի և դրանցում տեղի ունեցած փոփոխություններին ՓՄՁ սուբյեկտներին իրազեկման,

հաշվապահական հաշվառման, մաքսային ձևակերպումների ու հաշվետվությունների ներկայացման և այլ ուղղություններով շուրջ 4300 սկսնակ և գործող ՓՄՁ սուբյեկտներին (այդ թվում՝ 64 սկսնակ և գործող ՓՄՁ սուբյեկտների Հաշվապահական կենտրոնում գործող կազմակերպությունների մասնագետների կողմից) անհատական, խմբային հանդիպումների և հեռահաղորդակցության միջոցներով տեղեկատվական և խորհրդատվական աջակցություն է տրամադրվել 8417 անգամ:

4. *«ՓՄՁ սուբյեկտներին ֆինանսական և ներդրումային աջակցություն»* ծրագրային միջոցառման ուղղությամբ հաշվետու ժամանակահատվածում Հայաստանի ՓՄՁ ԶԱԿ-ի կողմից իրականացվել են հետևյալ աշխատանքները՝

- *«ՓՄՁ սուբյեկտներին ֆինանսական աջակցություն (վարկային երաշխավորությունների տրամադրում)»*

2016 թվականի ընթացքում «Վարկերի դիմաց Հայաստանի ՓՄՁ ԶԱԿ հիմնադրամի կողմից երաշխավորությունների տրամադրում» ծրագրի շրջանակներում ՀՀ Արարատի մարզում գործող «ՍՄԱԶՈՆԻՏ» ՍՊԸ-ին տրամադրվել է 14.9 մլն ՀՀ դրամ գումարի երաշխավորություն՝ ապահովելով 14.9 մլն ՀՀ դրամի վարկային փաթեթ: Տրամադրված վարկերի տոկոսադրույքը կազմել է 13%, վարկային պարտավորության երաշխիքով ապահովվածությունը կազմել է 63.45%: Վարկային երաշխավորությունը տրամադրվել է ՓՄՁ ներդրումներ ՈՒՎԿ-ի միջոցով:

- *«Սկսնակ գործարարներին ֆինանսական աջակցություն (վարկային երաշխավորությունների տրամադրում)»* ծրագրային միջոցառման շրջանակներում ֆինանսական աջակցություն են ստացել 17 սկսնակ գործարար: Ստացված վարկերի ընդհանուր գումարը կազմել է 69.4 մլն ՀՀ դրամ, Հայաստանի ՓՄՁ ԶԱԿ-ի երաշխավորությունը՝ 71.3 մլն ՀՀ դրամ:

Ծրագրի շրջանակներում սկսնակ գործարարներին տրամադրված երաշխավորության միջին գումարը կազմել է 4.2 մլն ՀՀ դրամ, վարկային միջոցների միջին գումարը՝ 4.1 մլն ՀՀ դրամ:

Ընդհանուր առմամբ, ՓՄՁ-ի սուբյեկտներին ֆինանսական և ներդրումային աջակցություն ծրագրի շրջանակներում աջակցություն են ստացել 18 սկսնակ և գործող ՓՄՁ սուբյեկտներ:

-*«ՓՄՁ սուբյեկտներին ուղղակի վարկավորում և սեփական կապիտալի ֆինանսավորում»*

Ծրագրային միջոցառման շրջանակներում իրականացվել են հետևյալ աշխատանքները՝

«ՓՄՁ ներդրումներ» ՈՒՎԿ ՓԲԸ-ի կողմից 2016թ-ի ընթացքում տրամադրվել է թվով 42 վարկ, այդ թվում՝ վարկավորվել է թվով 32 իրավաբանական անձ և 8 անհատ ձեռնարկատեր: 2016 թվականի ընթացքում վարկավորման ծավալը կազմել է շուրջ 2,44 մլրդ ՀՀ դրամ:

«ՓՄՁ ներդրումներ» ՈՒՎԿ ՓԲԸ-ի կողմից 2016 թվականին ձեռք է բերվել թվով 1 կոմբայն շուրջ 27,5 մլն ՀՀ դրամ գումարի չափով և 10 տարի մարման ժամկետով, ֆինանսական վարձակալությամբ է տրամադրվել թվով 1 գյուղական համայնքի, 12 % տարեկան տոկոսադրույքով (ներառյալ գույքի ապահովագրման ծախսերը):

«ՓՄՁ ներդրումներ» ՈՒՎԿ ՓԲԸ-ն ֆինանսավորումն իրականացրել է Հայաստանի Հանրապետության ֆինանսների նախարարությունից ներգրավված վարկային միջոցների մնացորդի, ինչպես նաև համագործակցության շրջանակներում Եվրոպական Ներդրումային Բանկից ներգրավված շուրջ 600 մլն ՀՀ դրամ վարկային միջոցների հաշվին:

5. «Տեղական տնտեսական զարգացում և ոլորտային քիզնեսներին աջակցություն» ծրագրային միջոցառման ուղղությամբ հաշվետու ժամանակահատվածում համայնքների տնտեսական ներուժի բացահայտման ուղղությամբ «Մրցակցային առավելությունների մասնակցային գնահատում» է իրականացվել 5 համայնքային խմբերում (կլաստեր), որտեղ ընդգրկվել են 19 համայնքներ: Բացահայտվել են տնտեսական և ենթակառուցվածքային 82 նախաձեռնություններ:

Իրականացվել է 10 ենթակառուցվածքային ծրագիր, 2017 թվականի իրականացման համար հաստատվել է ենթակառուցվածքային 5 ծրագիր: «Մրցակցային առավելությունների մասնակցային գնահատում» է իրականացվել 5 համայնքային խմբերում (կլաստեր), բացահայտվել են տնտեսական և ենթակառուցվածքային 82 նախաձեռնություններ: Դրամաշնորհ են ստացել 10 ձեռնարկատերեր:

Մշակվել և տպագրվել են 1 տեխնոլոգիական և 2 գործարար ուղեցույցներ:

6. «Կանանց ձեռներեցությանն աջակցություն» ծրագրային միջոցառման ուղղությամբ՝ Ասիական Զարգացման Բանկի տեխնիկական աջակցության շրջանակներում իրականացվող «Կանանց ձեռներեցության զարգացում» ծրագրի շրջանակներում մեկնարկել է «Գործարար կանանց ուղղորդում» ծրագիրը: Կազմակերպվել է մենթորության երկօրյա դասընթաց/խորհրդատվություն Երևանում և ՀՀ մարզերում գործող 16 կին ձեռներեցների համար, որոնցից 7-ը՝ փորձառու գործարար կանայք էին, իսկ մյուս 9-ը՝ սկսնակներ:

Կայացել է նաև «Լավագույն կին գործարար» ՀՀ վարչապետի 2016 թվականի մրցանակաբաշխության հանդիսավոր արարողությունը: ՀՀ փոխվարչապետը պատվոգրեր է հանձնել «Լավագույն կին գործարար» մրցանակաբաշխության 6 անվանակարգերով («Լավագույն կին գործատու», «Լավագույն կին նորարար», «Կին գործարարի լավագույն ապրանքանիշ», «Լավագույն երիտասարդ կին գործարար», «Լավագույն սկսնակ կին գործարար» և «Լավագույն արտահանող կին գործարար») հաղթած 12 կին-գործարարների: Այս տարի խրախուսական մրցանակ է շնորհել նաև ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարությունը և Հայաստանի ՓՄՁ ԶԱԿ-ը՝ առաջին անգամ մրցանակներ շնորհելով Արցախի 2 լավագույն կին գործարարներին: Խրախուսական պատվոգրեր, նվերներ և մրցանակներ են հանձնվել 26 կին գործարարների նաև միջազգային մի շարք կազմակերպությունների կողմից:

Մրցանակաբաշխության ավարտից հետո կազմակերպվել է տեղեկատվական/խորհրդատվական բնույթի միջոցառում՝ «Կին գործարարների մարտահրավերները» խորագրով, որին մասնակցել են 40 կին գործարար: Գերմանիայի միջազգային համագործակցության կազմակեր-

պության (GIZ) աջակցությամբ կազմակերպված քննարկման ընթացքում մասնակիցները բարձրաձայնել են բոլոր առկա խնդիրները և խոչընդոտները, որոնց բախվում են գործունեության ընթացքում, ինչպես նաև առաջարկություններ են արվել այդ խնդիրների լուծման համար գործարար աջակցման նոր գործիքներ և մեխանիզմներ ստեղծելու ուղղությամբ:

7. «Տեղական արտադրանքի արտահանմանն աջակցություն և ՓՄՁ սուբյեկտների միջազգային համագործակցության ընդլայնման ապահովում» ծրագրային միջոցառման ուղղությամբ հաշվետու ժամանակահատվածում «Հայաստանում ձեռնարկությունների եվրոպական ցանցի հաղորդակցման կենտրոնի գործունեության ապահովում» ծրագրային միջոցառման ուղղությամբ Հայաստանում ձեռնարկությունների եվրոպական ցանցի (ՁԵՑ) գործունեության շրջանակներում աջակցություն է տրամադրվել 190 ՓՄՁ սուբյեկտների, այդ թվում՝ 23 ՓՄՁ սուբյեկտների գործարար նկարագրեր տեղադրվել են ՁԵՑ-ում, 82-ը՝ ԵՄ արտահանման գործիքների վերաբերյալ կազմակերպված հանդիպումների մասնակիցներն են, 75 ՓՄՁ սուբյեկտների տրամադրվել են տարբեր տեսակի աջակցություններ: այդ թվում՝ տեղադրվել են հարցումներ ՁԵՑ-ում, ուղարկվել են հետաքրքրության առաջարկներ և ստացված կոնտակտները ներկայացվել են տեղական ընկերություններին, ստացվել են հետաքրքրության առաջարկներ և ներկայացվել են նշված ընկերությունների տվյալները, մասնակցել են բիզնեսի միջազգայնացման տեղեկատվական միջոցառումներին, մասնակցել են «Շինարարություն և ինտերիեր», ինչպես նաև «Արտադրված է Հայաստանում 2016» և «Ռուսաստան-Հայաստան-Իրան 2016» ցուցահանդեսների շրջանակներում կազմակերպված գործարար հանդիպումներին, ստացել են անհատական խորհրդատվություն, ինչպես նաև 8 հայկական ընկերություններ համագործակցության համաձայնագրեր են կնքել Ձեռնարկությունների Եվրոպական Ցանցի անդամ երկրներում գործող ընկերությունների հետ:

Մշակվել և գործարարների շրջանակներում է տարածվել Հայաստանում ՁԵՑ-ի հաղորդակցման կենտրոնի էլեկտրոնային նորությունների ամսական տեղեկաթերթի 12 նոր համար, ինչպես նաև «Միջազգային գործարար համագործակցության միջոցառումներ» խորագրով տեղեկաթերթի 4 համար, որն իր մեջ ներառում է տեղեկատվություն արտերկրներում տեղի ունեցող միջոցառումների մասին:

8. «Միջազգային և օտարերկրյա դոնոր կազմակերպությունների հետ ՓՄՁ-ի զարգացման համատեղ (համաֆինանսավորման սկզբունքով) ծրագրերի մշակում և իրականացում» ծրագրային ուղղությունների ընդլայնման և լրացուցիչ ֆինանսական ռեսուրսների ներգրավման նպատակով 2016 թվականի հաշվետու ժամանակահատվածում Հայաստանի ՓՄՁ ԶԱԿ-ը շարունակել է համատեղ ծրագրեր մշակել և իրականացնել մի շարք միջազգային և օտարերկրյա կազմակերպությունների հետ: Մասնավորապես՝ ԱՄՆ ՄԶԳ ֆինանսավորմամբ իրականացվող «Գործընկերություն՝ հանուն գյուղական համայնքների բարգավաճման» ծրագիր, «Ձեռնար-

կատիրական աշխատանք Հայաստանի երիտասարդության համար» ՄԱԿ-ի արդյունաբերական զարգացման կազմակերպության (UNIDO)/Հայաստանի ՓՄՁ ԶԱԿ-ի համատեղ ծրագիր, «Տեղական արտադրանքի զարգացում և տեղական ապրանքանիշերի առաջնորդում Հայաստանում – փուլ - 2» Հայաստանի ՓՄՁ ԶԱԿ/ՃՄՀԳ (Ճապոնիայի միջազգային համագործակցության գործակալություն) համատեղ ծրագիր, ԵՄ տարածքային զարգացման պիլոտային դրամաշնորհային ծրագիր, «ERASMUS երիտասարդ ձեռնարկատերերի համար» ծրագիր:

9. Աջակցության այլ ծրագրեր

Գյուղատնտեսական տեխնիկայի և հարակից սարքավորումների ձեռքբերմանն աջակցության ծրագիր՝ հաշվետու ժամանակահատվածում վաճառվել է ռուսական արտադրության «Նիվա Էֆֆեկտ» մակնիշի 1 հացահատիկահավաք կոմբայն, 2 հատ ճշգրիտ ցանքի սերմնացան ՍՊՁ-6ԼՏ, 2 հատ փխրեցուցիչ:

ՓՄՁ սուբյեկտների կողմից նոր սերնդի հսկիչ-դրամարկդային մեքենաների ձեռքբերման արժեքի փոխհատուցման ծրագիր՝ հաշվետու ժամանակահատվածում սույն ծրագրի շրջանակներում սուբսիդավորվել է ՓՄՁ սուբյեկտների կողմից ներկայացված 472 հայտ: Սուբսիդավորման ընդհանուր գումարը կազմել է 14,860,000 ՀՀ դրամ:

2017 թվականի ընթացքում ՓՄՁ պետական աջակցության տարեկան ծրագրի շրջանակներում Հայաստանի ՓՄՁ ԶԱԿ-ի կողմից տրամադրվել է 11487 աջակցություն շուրջ 4700 սկսնակ և գործող ՓՄՁ սուբյեկտների (որոնց 3,3 %-ը գործում են Երևան քաղաքում, իսկ 96,7 %-ը՝ ՀՀ մարզերում) հետևյալ ուղղություններով՝

1. «ՓՄՁ-ի սուբյեկտներին աջակցության ենթակառուցվածքների պահպանում և ամրապնդում» ՓՄՁ պետական աջակցության ծրագրային ուղղություններով նախատեսված միջոցառումների ընդլայնման և լրացուցիչ ֆինանսական ռեսուրսների ներգրավման նպատակով Հայաստանի ՓՄՁ ԶԱԿ-ը շարունակել է համատեղ ծրագրեր մշակել և իրականացնել մի շարք միջազգային կազմակերպությունների հետ, ինչպես նաև համագործակցություն է հաստատել նոր կազմակերպությունների հետ:

Աշխատանքներ են իրականացվել նաև Հայաստանի ՓՄՁ ԶԱԿ-ի կենտրոնական գրասենյակի և մարզային մասնաճյուղերի նյութատեխնիկական ապահովվածության մակարդակի բարձրացման, մարզային մասնաճյուղերի աշխատակիցների մասնագիտական հմտությունների զարգացման ուղղությամբ:

Հայաստանի ՓՄՁ ԶԱԿ-ի մարզային մասնաճյուղերի և կենտրոնական գրասենյակի աշխատակիցները մասնակցել են Ավստրիայում, Ճապոնիայում, Մեծ Բրիտանիայում, Իսպանիայում, Վրաստանում, Ռուսաստանում, Բելգիայում, Գերմանիայում և Հունաստանում կազմակերպված մի շարք դասընթացների, համաժողովների և հանդիպումների:

Հաշվետու ժամանակահատվածում Հայաստանի ՓՄՁ ԶԱԿ/ՃՄՀԳ համատեղ ծրագրի միջոցներով Հայաստանի ՓՄՁ ԶԱԿ-ի կենտրոնական գրասենյակի և մարզային մասնաճյուղերի տեխնիկական հնարավորությունների զարգացման նպատակով ձեռք է բերվել համակարգչային և գրասենյակային տեխնիկա:

2. «ՓՄՁ-ի սուբյեկտներին գործարար ուսուցողական աջակցություն (կարողությունների զարգացում)» ծրագրային միջոցառման ուղղությամբ հաշվետու ժամանակահատվածում՝

Սկսնակ գործարարներին ձեռներեցությանն աջակցության մասով աջակցություն է տրամադրվել 464 սկսնակ գործարարի, ուսուցողական աջակցության մասով աջակցություն է տրամադրվել 246 ՓՄՁ սուբյեկտների:

3. «ՓՄՁ սուբյեկտներին գործարար տեղեկատվական և խորհրդատվական աջակցություն» ծրագրային միջոցառման ուղղությամբ հաշվետու ժամանակահատվածում իրավաօրենսդրական ակտերի և դրանցում տեղի ունեցած փոփոխություններին ՓՄՁ սուբյեկտներին իրազեկման, հաշվապահական հաշվառման, մաքսային ձևակերպումների ու հաշվետվությունների ներկայացման և այլ ուղղություններով շուրջ 4600 սկսնակ և գործող ՓՄՁ սուբյեկտներին անհատական, խմբային հանդիպումների և հեռահաղորդակցության միջոցներով տեղեկատվական և խորհրդատվական աջակցություն է տրամադրվել 10337 անգամ:

4. «ՓՄՁ սուբյեկտներին ֆինանսական և ներդրումային աջակցություն» ՓՄՁ սուբյեկտներին ֆինանսական աջակցություն (Վարկերի դիմաց Հայաստանի ՓՄՁ ԶԱԿ հիմնադրամի կողմից երաշխավորությունների տրամադրում) ծրագրի շրջանակներում գործող 13 ՓՄՁ սուբյեկտի տրամադրվել է 192,7 մլն ՀՀ դրամ գումարի երաշխավորություն՝ ապահովելով 411,6 մլն ՀՀ դրամի վարկային փաթեթ:

«Սկսնակ գործարարներին ֆինանսական աջակցություն (վարկային երաշխավորությունների տրամադրում)» 2017 թվականի ընթացքում «Սկսնակ գործարարների ձեռներեցությանն աջակցություն» ծրագրի շրջանակներում ֆինանսական աջակցություն են ստացել 66 սկսնակ գործարարներ: Ստացված վարկերի ընդհանուր գումարը կազմել է 280,5 մլն ՀՀ դրամ, Հայաստանի ՓՄՁ ԶԱԿ-ի երաշխավորությունը՝ 288.5 մլն ՀՀ դրամ: Ծրագրի շրջանակներում սկսնակ գործարարներին տրամադրված երաշխավորության միջին գումարը կազմել է 4.4 մլն ՀՀ դրամ, ստացված վարկային միջոցների միջին գումարը՝ 4.2 մլն ՀՀ դրամ:

Գործարար նախաձեռնություններին ֆինանսական աջակցություն (վարկային երաշխավորությունների տրամադրում) ծրագրի շրջանակներում 2 ՓՄՁ սուբյեկտի տրամադրվել է 19.8 մլն ՀՀ դրամ գումարի երաշխավորություն՝ ապահովելով 17.8 մլն ՀՀ դրամի վարկային փաթեթ: Ծրագրի շրջանակներում աջակցություն ստացած ՓՄՁ սուբյեկտներին տրամադրված վարկի միջին գումարը կազմել է 8,9 մլն ՀՀ դրամ, վարկային երաշխավորության միջին գումարը՝ 9.9 մլն ՀՀ դրամ, տրամադրված վարկերի միջին տոկոսադրույքը՝ 11.5%:

5.«Տեղական տնտեսական զարգացում և ոլորտային բիզնեսներին աջակցություն»

ծրագրային միջոցառման առնչությամբ հաշվետու ժամանակահատվածում իրականացվել է 12 ենթակառուցվածքային ծրագիր, 98 սկսնակ և գործող ՓՄՁ սուբյեկտների համար կազմակերպվել են նաև տեխնոլոգիական դասընթացներ, դրամաշնորհ են ստացել 11 ձեռնարկատերեր: Մշակվել և տպագրվել են 1 գործարար ուղեցույց, ինչպես նաև 2 օրինակելի գործարար մոդել:

6.«Կանանց ձեռներեցությանն աջակցություն» ծրագրային միջոցառման ուղղությամբ հաշվետու ժամանակահատվածում կայացել է «Լավագույն կին գործարար» ՀՀ վարչապետի 2017 թվականի մրցանակաբաշխության հանդիսավոր արարողությունը: ՀՀ վարչապետը պատվոգրեր է հանձնել «Լավագույն կին գործարար» մրցանակաբաշխության 6 անվանակարգերով հաղթած 12 կին-գործարարների: Այս տարի խրախուսական մրցանակ է շնորհել նաև Հայաստանի ՓՄՁ ԶԱԿ-ը՝ մրցանակներ և նվերներ շնորհելով Արցախի 2 լավագույն կին գործարարներին: Խրախուսական պատվոգրեր, նվերներ և մրցանակներ են հանձնվել 33 կին գործարարների նաև միջազգային մի շարք կազմակերպությունների կողմից:

Մրցանակաբաշխության շրջանակներում Ասիական զարգացման բանկի հետ համատեղ կազմակերպվել է երկօրյա ցուցահանդես-տոնավաճառ, որին մասնակցել են ավելի քան 80 կին գործարարներ:

Մրցանակաբաշխության ավարտին կայացել է կին գործարարների խնդիրներին և դրանց լուծման ուղիներին նվիրված կլոր սեղան-քննարկում, որին մասնակցել են Հայաստանի ՓՄՁ ԶԱԿ-ի և միջազգային մի շարք կազմակերպությունների ներկայացուցիչներ և կին գործարարներ՝ թվով 17 մասնակից:

7.«Տեղական արտադրանքի արտահանմանն աջակցություն և ՓՄՁ-ի սուբյեկտների միջազգային համագործակցության ընդլայնման ապահովում» ծրագրային միջոցառման ուղղությամբ հաշվետու ժամանակահատվածում «Հայաստանում ձեռնարկությունների եվրոպական ցանցի հաղորդակցման կենտրոնի գործունեության ապահովում» ծրագրային միջոցառման ուղղությամբ Հայաստանում ձեռնարկությունների եվրոպական ցանցի (ՁԵՑ) գործունեության շրջանակներում բիզնեսի միջազգայնացմանն ուղղված 540 տարաբնույթ ծառայություններ են մատուցվել 348 ՓՄՁ սուբյեկտների, այդ թվում՝ 26 ՓՄՁ սուբյեկտների գործարար նկարագրեր տեղադրվել են ՁԵՑ-ում, 9 ՓՄՁ սուբյեկտներ կնքել են համագործակցության համաձայնագիր, 1 ՓՄՁ սուբյեկտ կնքել է համագործակցություն՝ խորհրդատվական ծառայությունների մատուցման արդյունքում, 172-ը՝ կազմակերպված բիզնեսի միջազգայնացմանը վերաբերող հանդիպումների մասնակիցներն են, 140 ՓՄՁ սուբյեկտների տրամադրվել են տարբեր տեսակի աջակցություններ, այդ թվում՝ տեղադրվել են հարցումներ ՁԵՑ-ում, ուղարկվել են հետաքրքրության առաջարկներ և ստացված կոնտակտները ներկայացվել են տեղական ընկերություններին, ստացվել են հետաքրքրության առաջարկներ և ներկայացվել են նշված

ընկերությունների տվյալները, մասնակցել են ՁԵՑ շրջանակներում կազմակերպված գործարար հանդիպումներին, ստացել են նորարարության կառավարմանն ուղղված խորհրդատվություն, ինչպես նաև ստացել են անհատական խորհրդատվություն:

8.«Միջազգային և օտարերկրյա դոնոր կազմակերպությունների հետ ՓՄՁ ոլորտի զարգացման համատեղ (համաֆինանսավորման սկզբունքով) ծրագրերի մշակում և իրականացում» ծրագրով նախատեսված ծրագրային ուղղությունների ընդլայնման և լրացուցիչ ֆինանսական ռեսուրսների ներգրավման նպատակով հաշվետու ժամանակահատվածում Հայաստանի ՓՄՁ ԶԱԿ-ը շարունակել է համատեղ ծրագրեր մշակել և իրականացնել մի շարք միջազգային և օտարերկրյա կազմակերպությունների հետ: Մասնավորապես՝ ԱՄՆ ՄՁԳ ֆինանսավորմամբ իրականացվող «Գործընկերություն՝ հանուն գյուղական համայնքների բարգավաճման» ծրագիր, ԵՄ համաֆինանսավորմամբ իրականացվող «Տարածաշրջանային ՓՄՁ-ների մրցունակության խթանումը» ծրագիր, «Ձեռնարկատիրական աշխատանք Հայաստանի երիտասարդության համար» ՄԱԿ-ի արդյունաբերական զարգացման կազմակերպության (UNIDO)/Հայաստանի ՓՄՁ ԶԱԿ-ի համատեղ ծրագիր, «Տեղական արտադրանքի զարգացում և տեղական ապրանքանիշերի առաջմղում Հայաստանում – փուլ - 2» Հայաստանի ՓՄՁ ԶԱԿ/ՃՄՀԳ (Ճապոնիայի միջազգային համագործակցության գործակալություն) համատեղ ծրագիր, «ERASMUS երիտասարդ ձեռնարկատերերի համար» ծրագիր, Նիդերլանդների ավագ փորձագետների (PUM) կազմակերպության հետ համատեղ ծրագիր:

9. Աջակցության այլ ծրագրեր

Գյուղատնտեսական տեխնիկայի և հարակից սարքավորումների ձեռքբերմանն աջակցության ծրագրի մասով հաշվետու ժամանակահատվածում 2013-2015 թվականների ընթացքում ներկրված գյուղատնտեսական տեխնիկայի մնացորդից վաճառվել է 1 հացահատիկահավաք կոմբայն, 1 հատ ճշգրիտ ցանքի սերմնացան, 2 հատ կուլտիվատոր, 1 հատ կարտոֆիլի շարքացան:

«ՓՄՁ սուբյեկտների կողմից նոր սերնդի հսկիչ-դրամարկղային մեքենաների ձեռքբերման արժեքի փոխհատուցում» ծրագրի շրջանակներում սուբսիդավորվել է ՓՄՁ սուբյեկտների կողմից ներկայացված 126 հայտ: Սուբսիդավորման ընդհանուր գումարը կազմել է 3,920,000 ՀՀ դրամ:

Հիմնական խնդիրները

Հ/Հ	Խնդրի նկարագրությունը	Առնչվող բյուջետային ծրագրի կոդը և անվանումը	Կապը ռազմավարական խնդիրների և նպատակների հետ
1	✓ ՓՄՁ սուբյեկտների ձեռնարկատիրական գործունեության խթանման համապատասխան ենթակառուցվածքների և մեխանիզմների թուլություն, ✓ ՓՄՁ սուբյեկտների կողմից ֆինանսական (վարկային) միջոցների ձեռք բերման հետ	04/01/01 Պետական աջակցություն Հայաստանի ՓՄՁ	ՀՀ կառավարության կողմից իրականացվող տնտեսական քաղաքականության արդյունքում վերջին մի քանի տարիների ընթացքում դրական փոփոխություններ են կատարվել

կապված դժվարություններ՝ պայմանավորված դրանց կարճաժամկետայնությամբ և այլընտրանքային ֆինանսավորման (վարկավորման) աղբյուրների բացակայությամբ, ինչը լուրջ խնդիր է հանդիսանում հատկապես արտադրության ոլորտում, մասնավորապես արտադրության գիտատար ճյուղերում գործող ՓՄՁ սուբյեկտների համար, ✓ սկսնակ գործարարների համար ձեռնարկատիրական գործունեություն սկսելու հետ կապված գործարար հմտությունների և ֆինանսական միջոցների պակաս, ✓ գործարար տեղեկատվության և խորհրդատվության ստացման ու կադրերի մասնագիտական ուսուցման հարցերում առկա դժվարություններ, ✓ ՓՄՁ սուբյեկտների գործունեության միջազգայնացման, վերջիններիս կողմից թողարկվող արտադրանքի (մատուցվող ծառայությունների) արտահանման հնարավորությունների պակաս:	ԶԱԿ հիմնադրամի կանոնադրական հիմնախնդիրների իրականացմանը	ՓՄՁ ոլորտի կառուցվածքում, որոնք որակապես նոր հարթություն են տեղափոխել ՓՄՁ սուբյեկտների գործունեությանն առնչվող հիմնախնդիրները՝ դրանց դրսևորման եղանակների և ՓՄՁ ոլորտի վրա ունեցած ազդեցության տեսանկյունից: Դրանք իրենց արտացոլում են գտել ՀՀ կառավարության ռազմավարական ծրագրերում ամրագրված ընդհանուր տնտեսական և սոցիալական խնդիրներին ու նպատակներին:

16.1.2 Ոլորտի նպատակները և գերակայությունները ՄԺԾԾ ժամանակահատվածում

Նպատակները

ՓՄՁ-ի ոլորտի զարգացման ռազմավարական նպատակներն են՝

- 1) պետական ուղղակի աջակցության գործիքների միջոցով երկրում ՓՄՁ-ի զարգացման խթանումը.
- 2) ՓՄՁ-ի զարգացման ճանապարհով երկրի, հատկապես նրա հեռավոր և սահմանամերձ բնակավայրերի տնտեսական զարգացմանը և անհամամասնությունների հաղթահարմանը նպաստելը.
- 3) ՓՄՁ-ի զարգացման միջոցով երկրի տնտեսության բազմազանեցմանը նպաստելը և զբաղվածության ու ինքնազբաղվածության մակարդակի բարձրացմանն ապահովումը.
- 4) ՓՄՁ-ի սուբյեկտների պետական աջակցությանը նպատակաուղղված շրջանակների բազմազանեցումը, ինչպես նաև ՓՄՁ-ի սուբյեկտներին ցուցաբերվելիք պետական աջակցության նպատակայնության ու հասցեականությանն ապահովումը:

Գերակայությունները

ՓՄՁ-ի ոլորտի միջնաժամկետ կտրվածքով (2019-2021թթ.) գերակայություններն են.

	Գերակա ուղղություն			Հիմնավորում՝ համապատասխան հղումներով կառավարության տնտեսական և քաղաքական ծրագրերին
	2019թ.	2020թ.	2021թ.	
1	ՓՄՁ պետական ուղղակի աջակցության գործիքների միջոցով երկրում ՓՄՁ զարգացման խթանում՝ նպաստելով երկրի,			Հայաստանի Հանրապետության 2014-2025 թվականների հեռանկարային զարգացման ռազմավարական ծրագիր (ՀՀ կառավարության 2014 թվականի մարտի

հատկապես նրա հեռավոր և սահմանամերձ բնակավայրերի տնտեսական զարգացմանը և անհամամասնությունների հաղթահարմանը, տնտեսության բազմազանեցմանը և ապահովելով բնակչության զբաղվածության ու ինքնազբաղվածության մակարդակի բարձրացումը, ինչպես նաև ՓՄՁ սուբյեկտների պետական աջակցությանը նպատակաուղղված շրջանակների բազմազանեցումը (ՓՄՁ սուբյեկտներին ցուցաբերվելիք պետական աջակցության նպատակայնության ու հասցեականության ապահովում)	27-ի N442-Ն որոշման հավելված), ՀՀ կառավարության 2017 թվականի դեկտեմբերի 28-ի N 1717-Ն որոշման 13-րդ կետի 1-ին ենթակետի համաձայն՝ ՀՀ տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարի կողմից հաստատվող «Պետական աջակցություն Հայաստանի ՓՄՁ ԶԱԿ հիմնադրամի կանոնադրական հիմ-նախնդիրների իրականացմանը» 2018 թվականի, «Պետական աջակցություն Հայաստանի ՓՄՁ ԶԱԿ հիմնադրամի կանոնադրական հիմնախնդիրների իրականացմանը» 2019 թվականի և 2020 թվականի ծրագրեր

16.1.3 ՄԺԾԾ Ժամանակահատվածում ոլորտում իրականացվելիք ծախսային ծրագրերը (պարտավորությունները)

Գոյություն ունեցող ծախսային ծրագրերը (պարտավորությունները)

2019-2021թթ. ՓՄՁ-ի սուբյեկտների աջակցության ծրագրային միջոցառումներն ուղղված կլինեն ՀՀ մարզերում նոր ՓՄՁ-ի սուբյեկտների և նոր աշխատատեղերի ստեղծմանը, գործող ՓՄՁ-ի սուբյեկտների մրցունակության բարձրացմանը, ցածր տնտեսական ակտիվությամբ առանձնացող տարածաշրջաններում ձեռնարկատիրական գործունեության զարգացմանը, երկրի ՀՆԱ-ում, ինչպես նաև այլ մակրոտնտեսական ցուցանիշներում ՓՄՁ-ի սուբյեկտների տեսակարար կշռի հետագա ավելացմանը:

ՄԺԾԾ Ժամանակահատվածում ՓՄՁ-ի ոլորտում ծախսային ծրագրերի (պարտավորությունների) իրականացումը մեծապես կնպաստի ՓՄՁ-ի ոլորտի գերակայությունների և ՓՄՁ-ի ոլորտի զարգացման ու պետական աջակցության ծրագրային նպատակների և գերակայությունների իրականացմանը:

Ծրագրի իրականացման համար 2019-2021թթ. ՄԺԾԾ Ժամանակահատվածում նախատեսվում է յուրաքանչյուր տարի հատկացնել շուրջ 152.6 մլն դրամ, որը կուղղվի ծրագիրն իրականացնող անձնակազմի և փորձագետների (Հայաստանի ՓՄՁ ԶԱԿ-ի աշխատողների) վարձատրությանը:

Միաժամանակ տեխնիկական աջակցության բնույթի ծրագրային միջոցառումները նախատեսվում է իրականացնել Հայաստանի ՓՄՁ ԶԱԿ-ի եկամուտների, ազատ դրամական միջոցների, խնայողությունների, ինչպես նաև միջազգային ու օտարերկրյա կազմակերպությունների միջոցների հաշվին:

Բացի այդ, ծրագրով նախատեսված «ՓՄՁ-ի սուբյեկտներին ֆինանսական և ներդրումային աջակցություն» ծրագրային միջոցառումը վարկային երաշխավորությունների տրամադրման մասով կիրականացվի ձևավորված դրամագլխի հաշվին, իսկ կապիտալի

ֆինանսավորումը և ուղղակի վարկավորումը՝ «ՓՄՁ ներդրումներ» ՈՒՎԿ ՓԲԸ-ի գործունեության շրջանակներում:

16.2 «ՊԵՏԱԿԱՆ ԱԶԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄԻ ԿԱՆՈՆԱԴՐԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ» ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ և ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

16.2.1. Ծրագրի ընդհանուր նկարագիրը

Սույն ծրագրի մշակումը պայմանավորված է Հայաստանի զարգացման հիմնադրամի (այսուհետ՝ ՀԶՀ) գործունեության շարունակական, Հայաստանի գիտելիքահեն տնտեսության զարգացման և համաշխարհային զարգացումների գործընթացում համահայկական ներուժի համախմբմամբ տնտեսական բեկումնային առաջընթացի ապահովման անհրաժեշտությամբ:

Ծրագրային միջոցառումների իրականացման անհրաժեշտությունը պայմանավորված է նաև ՀՀ կառավարության կողմից գերակա ընտրված արդյունաբերության ոլորտի զարգացմանն, ինչպես նաև ներդրումների ներգրավման ուղղված ՀԶՀ ծրագրերի իրականացմամբ՝ հաշվի առնելով տնտեսության զարգացման, գործարար և ներդրումային միջավայրի բարելավման, համապատասխան ենթակառուցվածքների գնահատման, դրանց զարգացմանը խթանող միջոցառումների և հանրային իրազեկման ապահովման խնդիրների իրականացմամբ:

ՀՀ կառավարության 2014 թվականի դեկտեմբերի 18-ի N 1523-Ն որոշման համաձայն՝ ստեղծվել է Հայաստանի զարգացման հիմնադրամը, որը պետք է ապահովի Պետական աջակցություն ՀՀ արտահանմանն ուղղված արդյունաբերական քաղաքականության ռազմավարությամբ նախատեսված միջոցառումների իրականացման ծրագիր, օտարերկրյան ուղղակի ներդրումների ներգրավման և Հայաստանի ներդրումային միջավայրի բարելավում, ինչպես նաև լուսաբանվածության և շահառուների հետ շարունակական աշխատանքների իրականացումը:

Ծրագրի կոդը և անվանումը	Ծրագրի նպատակը	Հիմնական միջոցառումների (ծառայությունների) շրջանակը	Հիմնական շահառուների շրջանակը
1165 Հայաստանի մրցունակության բարձրացման և զբոսաշրջության զարգացման ծրագիր	Հայկական արտադրանքի և ներդրումների ծավալների ավելացման խթանումն է	Պետական աջակցություն Հայաստանի զարգացման հիմնադրամի կանոնադրական հիմնախնդիրների իրականացմանը	Հայաստանի զարգացման հիմնադրամի աշխատակազմ

Վերջին երկու տարիների ծրագրի զարգացման միտումները

Ներկայումս լիարժեք իրականացվում են ներդրումների ներգրավման, և արդյունաբերության ոլորտներում նախատեսված ծրագրերը, ինչպես նաև ծրագրերի իրականացումը

ապահովող միջոցառումների պլանավորումը, կազմակերպումը, գործարկումը և ծրագրային միջոցառումների հանրախն իրազեկման աշխատանքները:

Վերջին երեք տարիների՝ 2016-2018թթ. Պետական աջակցություն Հայաստանի զարգացման հիմնադրամի կանոնադրական հիմնախնդիրների իրականացման ծրագիրը համապատասխանաբար ֆինանսավորվել է 343,2 մլն ՀՀ դրամ, 369,9 մլն ՀՀ դրամ և 544,1 մլն ՀՀ դրամ: Հարկ ենք համարում նշել, որ 2017 թվականի համար նախատեսված ֆինանսավորման նվազել և սահմանվել է 369,9 մլն ՀՀ դրամի չափով, ինչը պայմանավորված է Հայաստանի զբոսաշրջության զարգացման հիմնադրամի ստեղծման նպատակով 30,0 մլն ՀՀ դրամի չափով կատարված վերաբաշխումը: Ինչ վերաբերվում է 2018 թվականի ֆինանսական միջոցների մեծությանը, ապա 544,1 մլն ՀՀ դրամ գումարից շուրջ 90,7 մլն ՀՀ դրամ գումարը իրենից ներկայացնում է ՀՀ պետական բյուջե վճարվելիք ԱԱՀ-ի գումարները:

Հիմնական խնդիրները

Սույն ծրագրի իրականացման խնդիրներից է Պետական աջակցություն ՀՀ արտահանմանն ուղղված արդյունաբերական քաղաքականության ռազմավարությամբ նախատեսված միջոցառումների իրականացման ծրագրի, Հայաստան ներդրումների ներգրավման ծրագրերի իրականացման, ինչպես նաև Հայաստանի զարգացման հիմնադրամի բնականոն աշխատանքների ապահովմանն ուղղված միջոցառումների իրականացումը, որով ապահովվելու է Հիմնադրամի աշխատակիցների վարձատրությունը և վարչական ծախսերի փոխհատուցումը:

Հ/Հ	Խնդրի նկարագրությունը	Առնչվող բյուջետային ծրագրի կոդը և անվանումը
1	Ապահովել Հայաստանի զարգացման հիմնադրամի կանոնադրական հիմնախնդիրների բնականոն աշխատանքների իրականացումն	04/01/01 Պետական աջակցություն Հայաստանի զարգացման հիմնադրամի կանոնադրական հիմնախնդիրների իրականացմանը

16.2.2. Ծրագրի նպատակները և գերակայությունները ՄԺԾԾ Ժամանակահատվածում

Նպատակները

Ծրագրի հիմնական նպատակն է Պետական աջակցություն ՀՀ արտահանմանն ուղղված արդյունաբերական քաղաքականության ռազմավարությամբ նախատեսված միջոցառումների իրականացման ծրագրին, Հայաստան ներդրումների ներգրավման ծրագրերի իրականացման, ինչպես նաև Հայաստանի զարգացման հիմնադրամի բնականոն աշխատանքների ապահովմանն ուղղված միջոցառումների իրականացմանն, ինչի համար Հայաստանի զարգացման հիմնադրամը համալրել է որակյալ մասնագետներով ծրագրային միջոցառումների իրականացումն ապահովվելու նպատակով:

Գերակայությունները

Հ/Հ	Նպատակները ՄԺԾԾ Ժամանակահատվածի համար՝ (ըստ գերակայությունների նվազման)	Հիմնավորումներ
1	Պետական աջակցություն ՀՀ արտահանմանն	ՀՀ կառավարության 27.05.2014թ.

	ուղղված արդյունաբերական քաղաքականության ռազմավարությամբ նախատեսված միջոցառումների իրականացման ծրագրին աջակցելը, օտարերկրյան ուղղակի ներդրումների ներգրավման և Հայաստանի ներդրումային միձավարի բարելավում նպաստելը, ինչպես նաև Հայաստանի զարգացման հիմնադրամի բնականոն աշխատանքների ապահովման ուղղված միջոցառումների իրականացմանը	«Հայաստանի Հանրապետության 2014-2025 թվականների հեռանկարային զարգացման ռազմավարական ծրագիրը և Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2008 թվականի հոկտեմբերի 30-ի N 1207-Ն որոշումը ուժը կորցրած ճանաչելու մասին» N 442-Ն որոշմամբ հաստատված 4-րդ, գլխի 8-րդ և 9-րդ կետերը

16.2.3. ՄԺԾԾ Ժամանակահատվածում իրականացվելիք ծախսային ծրագրերը (պարտավորությունները)

Գոյություն ունեցող ծախսային ծրագրերը (պարտավորությունները)

Ծրագրի իրականացման արդյունքում ակնկալվում է նպաստել ՀՀ տնտեսական զարգացմանը և աջակցել ՀՀ կառավարության կողմից իրականացվող բարեփոխումներին, ինչպես նաև աջակցել ընտրված ոլորտներում միջոցառումների իրականացմանը:

Ակնկալվող արդյունքները, մասնավորապես, ներառում են՝

- պետական-մասնավոր համագործակցության խթանման և նախատեսվող միջոցառումների իրականացման միջոցով նպաստել Հայաստանի տնտեսության զարգացմանը՝ արդյունաբերական ոլորտի արտահանման ծավալների ավելցմանը, և ներդրումների ծավալների ավելացմանը,
- գերակա ծրագրերի իրականացման միջոցով նպաստել ընտրված թիրախային ոլորտների զարգացմանը,
- ապահովել ՀՀ կողմից իրականացվող միջոցառումների վերաբերյալ հանրային լայն իրազեկում տեղական և միջազգային շուկաներում,

Ծրագրի իրականացման համար 2019-2021թթ. ՄԺԾԾ Ժամանակահատվածում յուրաքանչյուր տարի նախատեսվում է հատկացնել 544.1 - ական մլն դրամ:

16.3 ՊԵՏԱԿԱՆ ԱԶԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ ՀՀ ԱՐՏԱՀԱՆՄԱՆՆ ՈՒՂՂԱԾ ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՌԱԶՄԱՎԱՐՈՒԹՅԱՄԲ ՆԱԽԱՏԵՍՎԱԾ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

16.3.1 Ծրագրի ընդհանուր նկարագիրը

ՀՀ-ում կայուն տնտեսական աճի ապահովման քաղաքականության համատեքստում արդյունաբերության զարգացումը կոչված ապահովելու երկրի տնտեսական աճի կայունությունը՝ տնտեսությանը հաղորդելով նորարարական ուղղվածություն և ճկունություն:

Դրա հետ մեկտեղ արդյունաբերությունը նշանակալի ազդեցություն ունի երկրի տնտեսական զարգացման վրա՝ ապահովելով զգալի սոցիալ-տնտեսական արդյունք և տարածքային համաչափ զարգացում:

Կարևորելով արդյունաբերության դերը երկրի տնտեսության զարգացման, նոր աշխատատեղերի ստեղծման, բնակչության կենսամակարդակի բարձրացման, հասարակության միջին խավի ձևավորման, երկրում սոցիալական և քաղաքական կայունության ապահովման գործում Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը շարունակական քայլեր է ձեռնարկում՝ ուղղված մշակող արդյունաբերության պետական աջակցության և դրա զարգացման ուղղությամբ համապատասխան ծրագրերի իրականացմանը:

Այդ իսկ նպատակով իրականացվել է պետական աջակցություն ՀՀ արտահանմանն ուղղված արդյունաբերական քաղաքականության ռազմավարությամբ նախատեսված միջոցառումների իրականացման ծրագիրը: Հայաստանի Հանրապետության կայուն տնտեսական զարգացման տեսանկյունից Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը կարևորում է արտահանմանն ուղղված պետական աջակցությունը՝ համապատասխան գործիքների կիրառմամբ:

2013 թվականից սկսած ՀՀ կառավարության կողմից մեկնարկել է Պետական աջակցություն Հայաստանի Հանրապետության արտահանմանն ուղղված արդյունաբերական քաղաքականության ռազմավարությամբ նախատեսված միջոցառումների իրականացման շարունակական ծրագիրը (այսուհետ՝ Ծրագիր), որն ուղղված է արդյունաբերական արտադրանքի (ծառայությունների) արտահանելի հատվածի ընդլայնմանը և արտահանման ներուժ ունեցող կազմակերպությունների կարողությունների զարգացմանը:

Ծրագիրը մշակվել է ապահովելու երկարաժամկետ հեռանկարում նպաստելու տնտեսական աճի նոր շարժիչ ուղորտների ձևավորումը՝ կազմակերպությունների, արտահանման պոտենցիալ ունեցող ուղորտների և բիզնես միջավայրի արդիականացման և միջազգային մրցունակության բարձրացմանն ուղղված նախաձեռնությունների իրականացման: Միջոցառումներն ուղղված են տնտեսության արտահանելի հատվածի ընդլայնմանը, արտահանման ներուժի բացահայտմանը, արտահանման ներուժ ունեցող կազմակերպությունների կարողությունների զարգացմանը, գործարար և ներդրումային միջավայրի բարելավմանը, համապատասխան ենթակառուցվածքների ձևավորմանը, կրթության որակի և մատչելիության բարձրացմանը:

Պետական մարմինների իրավասության ներքո մատուցվող ծառայությունների շրջանակի նկարագրության ամփոփ աղյուսակ			
N	<u>Ծառայությունների շրջանակի նկարագրություն</u>	<u>Շահառուների շրջանակի նկարագրություն</u>	<u>Պետական հատվածի կողմից ծառայության փոխհատուցման ծավալը</u>
1	Գործարար համաժողովներին (ֆորումների), ինչպես նաև այլ համանման միջոցառումներին մասնակցություն և (կամ) կազմակերպում	Հայաստանի Հանրապետություն, արդյունաբերական ոլորտի ընկերություններ	Մատուցված ծառայությունների փոխհատուցումն ամբողջությամբ կատարվում է ՀՀ պետական բյուջեից:
2	Մշակող արդյունաբերության ոլորտների ընկերություններին օժանդակության ցուցաբերում՝ ֆինանսական գործիքների կիրառմամբ		Կատարվում է ա/ արտադրական գործունեության վարկավորման սուբսիդավորում, բ/օտարերկրյա պետությունում

		սերտիֆիկացման և դեղերի գրանցման համաֆինանսավորում:
3	Հայկական ապրանքների՝ նպատակային շուկաներում առաջնորում, հայկական ապրանքների ներկայացում, շուկայական տեղեկատվության ապահովում	Կատարվում է ա/օտարերկրյա պետությունում հայկական արտադրանքի վերաբերյալ գովազդի և հասարակական կարծիքի ձևավորման (PR) միջոցառումների կազմակերպում և իրականացում, ք/ցուցահանդեսների կազմակերպում և մասնակցության ապահովումը և գ/գործարար կապերի հաստատում
4	Ուսումնական դասընթացների մշակման, կազմակերպման և իրականացման ֆինանսավորում	Մատուցված ծառայությունների փոխհատուցումն ամբողջությամբ կատարվում է ՀՀ պետական բյուջեից:
5	Արտահանման բնագավառում ծագող խնդիրների և դրանց լուծմանն ուղղված հետազոտության իրականացում	Մատուցված ծառայությունների փոխհատուցումն ամբողջությամբ կատարվում է ՀՀ պետական բյուջեից:

Վերջին երկու տարիների ծրագրի զարգացման միտումները

Համաձայն ՀՀ ԱՎԾ ցուցանիշների՝ 2016 թվականին արդյունաբերական կազմակերպությունների կողմից արտահանման աճը կազմել է 16.8%: Ընդ որում՝ դեպի ԱՊՀ և այլ երկրներ արտահանումն համապատասխանաբար աճել է 40.7 և 10.1%-ով):

Պետական աջակցություն ՀՀ արտահանմանն ուղղված արդյունաբերական քաղաքականության ռազմավարությամբ նախատեսված միջոցառումների իրականացման 2016 թվականի ծրագրի շրջանակում կատարվել են.

1. Գործարար համաժողովների (ֆորումների), ինչպես նաև այլ համանման միջոցառումների մասնակցություն և (կամ) կազմակերպում.

Ծրագրով նախատեսվել է իրականացնել առնվազն 5 շնորհանդեսներ և (կամ) համաժողով և (կամ) այլ համանման միջոցառումներ: 2016թ. փաստացի կատարվել է 12 միջոցառում:

2. Մշակող արդյունաբերության ոլորտների ընկերություններին օժանդակության ցուցաբերում՝ ֆինանսական գործիքների կիրառմամբ.

1) արտադրական գործունեության վարկավորման սուբսիդավորում.

Ենթածրագրի շրջանակներում նախատեսված է 2016 թվականին վարկի տոկոսադրույքի սուբսիդավորման աջակցություն տրամադրել առնվազն 10 սուբյեկտների: («ԱՄԱ ԿՈՄՊՐԵՍՈՐ» ՀԶ ՍՊԸ, «ԳՈԼԴԵՆ ՀԱՐՎԻՍԹ» ՍՊԸ, «Սամ-Հար» ՓԲԸ, «Մխչյան Ֆիշ» ՍՊԸ, ԳԿՏ «Շահնազարյան» ՍՊԸ, «Ավելիաց» ՍՊԸ, «Մարան» ՍՊԸ, «Տավուշ Տեքստիլ» ՍՊԸ, «Շահումյան-Վին» ՍՊԸ, Ա/Ձ Համլետ Հովսեփյան, «ԱԼԱՓՄԵՏ» ՓԲԸ, «Պոռչյանի կոնյակի գործարան» ՍՊԸ):

2) «օտարերկրյա պետությունում սերտիֆիկացման և դեղերի գրանցման համաֆինանսավորում» ենթածրագրով նախատեսվում է աջակցություն տրամադրել առնվազն 12 հայտի համար: Հաշվետու ժամանակահատվածում Հիմնադրամի կողմից բավարարվել է դեղագոր-

ծության և ճշգրիտ ճարտարագիտության ոլորտների 8 կազմակերպության 12 հայտ («Լիկվոր», «Արփիմեդ», «Գրանտ», «Լենտեքս», «Քիմ-դեղագործական ֆիրմա», «Հելլո», «Ալեքս Տեքստիլ», «Վայք Գրուպ»):

Հայկական ապրանքների նպատակային շուկաներում առաջնորմ, հայկական ապրանքների ներկայացում, շուկայական տեղեկատվության ապահովում. օտարերկրյա պետությունում հայկական արտադրանքի վերաբերյալ գովազդի և հասարակական կարծիքի ձևավորման (PR) միջոցառումների կազմակերպում և իրականացում. Ենթածրագրի շրջանակներում ակնկալվում է առնվազն 3 միջոցառման իրականացում և (կամ) կազմակերպում:

Փաստացի իրականացվել է 3 միջոցառում: Մասնավորապես՝

2016թ. իրականացվել են հետևյալ աշխատանքները

- փետրվարի 23-26-ը ՌԴ Մոսկվա քաղաքում կայացած «CPM - Collection Premiere Moscow» միջազգային ցուցահանդեսին տեղական արտադրանքի ներկայացումն ապահովելու ուղղությամբ:

Ցուցահանդեսի ընթացքում հանդիպումներ են կայացել և նախնական պայմանավորվածություններ են ձեռք բերվել մի շարք հայտնի բրենդերի և առևտրային ցանցերի հետ (Վալենտին Յուդաշկին, «Vemina City», «Dimanche S.r.l.», «Melon Fashion Group» և այլն) հետագա համագործակցության ուղղությամբ քայլերի կոնկրետ քայլեր ձեռնարկելու համար:

- Հոկտեմբերի 20-ին Ստրասբուրգ քաղաքում, Եվրոպայի Խորհրդում, կազմակերպվել է համոտես՝ նախատեսված 200 հրավիրյալների համար:

Միջոցառումը նվիրված էր Հայաստանի Հանրապետության անկախության 25- ամյակին, և ՀՀ-ում տեղական ինքնակառավարման համակարգի ներդրման 20- ամյակին:

3. Համոտեսին ներկայացված էին թվով վեց հայկական ընկերությունների արտադրատեսակներ: Միջոցառման ընթացքում ներկայացվել է Հայաստանի տարբեր շրջանների ավանդական քաղցրավենիքներ, ինչպես նաև թունդ ալկոհոլային խմիչքներ:

- Հոկտեմբերի 23-25-ը ՀՀ ՏՀՆ նախարարության, ՌԴ-ում ՀՀ առևտրային ներկայացուցչության ու Հայաստանի զարգացման հիմնադրամի հրավերով Հայաստանում էր METRO AG ընկերության ռուսաստանյան ներկայացուցչության պատվիրակությունը՝ METRO AG-ի փոխնախագահ, ռուսաստանյան ներկայացուցչության ղեկավարի գլխավորությամբ: Կազմակերպվել են այցեր արդյունաբերական կազմակերպություններ:

4. «Ցուցահանդեսների կազմակերպում և մասնակցության ապահովում» ենթածրագրով նախատեսվում է ընդհանուր առմամբ, ենթածրագրի շրջանակներում աջակցել ընկերություններին առնվազն 10 ցուցահանդեսի մասնակցելու նպատակով:

2016թ. փաստացի ապահովվել է 17 ցուցահանդեսներում 551 հայկական ընկերությունների մասնակցությունը:

5. «Արտահանմանն օժանդակող կառույցների ներկայացուցիչների և դիստրիբյուտորների այցելություններ Հայաստան և/կամ արտերկիր, գործարար կապերի հաստատում» ենթաձրագրով նախատեսվում է աջակցել (կազմակերպել) արտահանմանն օժանդակող կառույցների, դիստրիբյուտորների առնվազն 30 ներկայացուցիչ՝

- 2016 թվականի ապրիլի 27-29-ը Հնդկաստանի Մումբայ քաղաքում կայացած հնդկական դեղագործության և առողջապահության ոլորտի 4-րդ **IPHEX (Indian Pharmaceutical and Healthcare Expo)** խոշորագույն դեղագործական ցուցահանդեսին մասնակցել են հայկական 6 ընկերությունների ներկայացուցիչներ:

- 2016 թվականի սեպտեմբերի 19-22-ը Երևանում կազմակերպված «Արտադրված է Հայաստանում 2016» («Made in Armenia 2016») ցուցահանդեսին հրավիրվել և որպես դիստրիբյուտոր մասնակցել են ավելի քան 80 դիստրիբյուտորներ/ գործընկերներ (ԵԱՏՄ երկրներից, Իրաքից, Իրանից, Շվեդիայից, ԱՄՆ-ից և այլն):

6. «Ուսումնական դասընթացների մշակման, կազմակերպման և իրականացման ֆինանսավորում» ծրագրով ակնկալվում է ապահովել 1 դասընթացի կազմակերպում:

-դեկտեմբերի 6-7 անցկացվել է «Ապրանքի առաջմղման կարողությունների զարգացում» խորագրով դասընթաց, որին մասնակցել են արդյունաբերության տարբեր ոլորտներ ներկայացնող 18 կազմակերպությունների շուրջ 25 ներկայացուցիչներ:

7. «Արտահանման բնագավառում ծագող խնդիրների և դրանց լուծմանն ուղղված հետազոտության իրականացում» ծրագրի շրջանակներում պայմանագրով նախատեսվում է իրականացնել մեկ հետազոտում: (կետն ուժը կորցրել է ՀՀ կառ. 24.11.16 N 1200-Ն որոշմամբ):

2017 թվականի ընթացքում ծրագրի իրականացման շրջանակներում շուրջ 550 արդյունաբերական կազմակերպություններ ստացել են պետական աջակցություն տարբեր ուղղություններով, ինչը դրական է ազդել այդ ընկերությունների արտահանման և արտադրության ծավալների աճի վրա: Ծրագրի շրջանակներում կազմակերպվել են նաև մի շարք համաժողովներ, շնորհանդեսներ, գործարար հանդիպումներ, դիստրիբյուտորական այցեր և այլ միջոցառումներ, մասնավորապես իրականացվել են հետևյալ աշխատանքները՝

- «Հանրաճանաչ միջազգային արդյունաբերական ոլորտի կազմակերպությունների ներգրավման և մուտքի ապահովման միջոցառումների իրականացում, այդ թվում՝ ազատ տնտեսական գոտում, սփյուռքահայերի տեղեկատվական բազայի ստեղծում» ծրագրով կազմակերպվել են 15 շնորհանդեսներ և/կամ ֆորումներ:

- *Արդյունաբերության ոլորտի ընկերություններին վարկավորման սուբսիդավորման և սերտիֆիկացման համաֆինանսավորման ցուցաբերում.*

«Արտադրական գործունեության վարկավորման սուբսիդավորում» ենթաձրագրի շրջանակներում 2017թ. սուբսիդավորվել է 10 ընկերություն:

-Շուկայական տեղեկատվության ապահովում, հայկական ապրանքների նպատակային շուկաներում առաջմղման գործունեության իրականացում, հայկական ապրանքների ներկայացում:

1) «Արտերկրում հայկական արտադրանքի վերաբերյալ գովազդի և հասարակական կարծիքի ձևավորման (PR) միջոցառումների մասնակցություն» ենթաձրագրի շրջանակներում 2017 թվականին իրականացվել է 5 միջոցառում:

2) «Միջազգային ցուցահանդեսներին մասնակցության ապահովում» ենթաձրագրով 2015 թվականին 10 միջազգային ցուցահանդեսների մասնակցություն համար հայկական ընկերություններին տրամադրվել է աջակցություն:

3) «Արտահանմանն օժանդակող կառույցների ներկայացուցիչների և դիստրիբյուտորների այցելություններ Հայաստան և/կամ արտերկիր, գործարար կապերի հաստատում» ենթաձրագրով 2017 թվականին Հայաստան և/կամ արտերկիր են այցելել 60 ներկայացուցիչներ:

Համաձայն ԱՎԾ ցուցանիշների 2017 թվականին արդյունաբերական կազմակերպությունների կողմից թողարկվել է (համադրելի գներով) 1608.9 մլրդ դրամի արտադրանք, ինչը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ աճել է 22.3%-ով: Իրացված արտադրանքից արտահանվել է 742.7 մլրդ դրամի արտադրանք (շուրջ 46.1%-ը):

Ռազմավարության իրականացման ուղղությամբ 2018 թվականին նախատեսվում են հետևյալ միջոցառումները՝

1) **գործարար համաժողովների (ֆորումների), շնորհանդեսների, ինչպես նաև այլ համանման միջոցառումների մասնակցություն և (կամ) կազմակերպում.** ենթաձրագրի շրջանակներում նախատեսված միջոցառումները նպատակաուղղված են օտարերկրյա պետությունում և (կամ) Հայաստանում օտարերկրյա ու հայկական ընկերությունների, պոտենցիալ ներդրողների, սփյուռքահայ գործարարների, պաշտոնական պատվիրակությունների մասնակցությամբ Հայաստանի Հանրապետության տնտեսության, նրա առանձին ոլորտների և կազմակերպությունների զարգացման հնարավորությունների, ներդրումային ծրագրերի ներկայացմանը և քննարկմանը: Ենթաձրագրի շրջանակներում ակնկալվում է մասնակցել և (կամ) կազմակերպել առնվազն 3 շնորհանդես և (կամ) համաժողով և (կամ) այլ համանման միջոցառումներ, անհրաժեշտության դեպքում, ենթաձրագրի շրջանակներում, ներգրավելով շահագրգիռ պետական կառավարման մարմինների պաշտոնական ներկայացուցիչներին: Աջակցությունը տրամադրվում է Հիմնադրամի կողմից սահմանված կարգով՝ օտարերկրյա պետությունում կազմակերպվող միջոցառումներին մասնակցության համար կատարված ծախսերի փոխհատուցման ձևով՝ մինչև 50 տոկոսի չափով:

2) արդյունաբերության ոլորտի ընկերություններին օժանդակության ցուցաբերում՝ ֆինանսական գործիքների կիրառմամբ:

ա. արտադրական գործունեության վարկավորման մասնակի սուբսիդավորում.

Ենթածրագիրը նախատեսում է արտահանման ուղղվածություն ունեցող մշակող արդյունաբերության ոլորտի, պաշտպանական և ազգային անվտանգության կարիքների համար արտադրություն իրականացնող և (կամ) ճարտարագիտական ծառայություններ մատուցող, ինչպես նաև սահմանամերձ համայնքներում արտադրություն իրականացնող կազմակերպություններին «Հայաստանի Զարգացման և Ներդրումների Կորպորացիա» ՈՒՎԿ ՓԲԸ-ի կողմից տրամադրվող վարկերի տոկոսադրույքների մասնակի սուբսիդավորում: Սուբսիդավորվելու է վարկի տոկոսադրույքի մինչև 5 (հինգ) տոկոսային կետին համարժեք գումարը վարկի առաջին 2 (երկու) տարվա համար, «ՆԱՍԴԱՔ ՕԷՄԷՔՍ Արմենիա» ԲԲԸ ֆոնդային բորսայում ցուցակված տնտեսվարողների դեպքում՝ մինչև 5 (հինգ) տարվա համար, իսկ Հավելվածի 1-ի 9-րդ կետով սահմանված սահմանամերձ համայնքներում գործունեություն իրականացնող տնտեսվարողներին տրամադրվող վարկերը սուբսիդավորվելու են Հավելվածի 1-ի 9-րդ կետի 2-րդ ենթակետով սահմանված չափով: Ենթածրագրի շրջանակներում ակնկալվում է վարկի տոկոսադրույքի սուբսիդավորման աջակցություն տրամադրել առնվազն 10 սուբյեկտի,

3) հայկական ապրանքների նպատակային շուկաներում առաջնորդ, հայկական ապրանքների ներկայացում, շուկայական տեղեկատվության ապահովում.

ա. օտարերկրյա պետությունում և (կամ) Հայաստանում հայկական արտադրանքի վերաբերյալ գովազդի և հասարակական կարծիքի ձևավորման (PR) միջոցառումների կազմակերպում և իրականացում Ենթածրագրի շրջանակներում նախատեսվում է գովազդային արշավների կազմակերպում, այդ թվում՝ հայկական արտադրանքի վերաբերյալ բուկլետների և կատալոգների հրատարակում, էլեկտրոնային ռեսուրսների պատվիրում, արտահանման շուկաների վերաբերյալ տեղեկատվական նյութերի ձեռքբերում և տրամադրում ընկերություններին, հայկական բրենդների ձևավորման, օտարերկրյա պետությունում և (կամ) Հայաստանում հայկական արտադրանքի համտեսների, շնորհանդեսների, մրցույթների ու նորաձևության ցուցադրությունների, ինչպես նաև այլ նմանատիպ միջոցառումների մասնակցության և (կամ) կազմակերպմանն աջակցություն, անհրաժեշտության դեպքում, Ենթածրագրի շրջանակներում, ներգրավելով շահագրգիռ պետական կառավարման մարմինների պաշտոնական ներկայացուցիչներին: Ենթածրագրի շրջանակներում նախատեսվում է նաև միջոցառումներին պետական կառույցների ներկայացուցիչների մասնակցության ապահովում: Ընդհանուր առմամբ, Ենթածրագրի շրջանակներում ակնկալվում է նպատակային շուկաներում և (կամ) Հայաստանի Հանրապետությունում տեղական արտադրանքի առաջնորդման առնվազն 5 միջոցառման կազմակերպում և (կամ) մասնակցություն:

բ. ցուցահանդեսների կազմակերպում և մասնակցության ապահովում Ենթածրագրի շրջանակներում նախատեսվում է թիրախային շուկաներում և Հայաստանում մշակող արդյունաբերության ոլորտների կազմակերպություններին ցուցահանդեսներին մասնակցության աջակցության տրամադրում: Օտարերկրյա պետությունում կամ Հայաստանում ցուցահանդեսներին

մասնակցությունը և (կամ) կազմակերպումը կարող են լինել հետևյալ ձևաչափերով՝ **միասնական հայկական տաղավարով մասնակցություն**. այս դեպքում մասնակցության կազմակերպումն իրականացվում է միասնական տաղավարի սկզբունքով, որի վարձակալության, կառուցապատման, ձևավորման և դրա հետ կապված տպագրական նյութերի, կահույքի և սարքավորումների վարձակալության, մասնակիցների գրանցման ծախսերն իրականացվում են ծրագրի շրջանակներում Հիմնադրամի կողմից: **Առանց միասնական տաղավարի մասնակցություն**. այս դեպքում տաղավարների ձեռքբերման, կազմակերպչական աշխատանքների իրականացման և մասնակիցների ծախսերի շուրջ 50 տոկոսն իրականացվում է համաֆինանսավորման սկզբունքով: **Անհատական մասնակցություն**. այս դեպքում ընկերությունները, նախապես համաձայնեցնելով Հիմնադրամի հետ, մասնակցում են ցուցահանդեսներին՝ ներկայացնելով և հիմնավորելով ծախսերը, ստանում են փոխհատուցում՝ շուրջ 50 տոկոսի չափով: Ընդհանուր առմամբ, ենթածրագրի շրջանակներում ակնկալվում է աջակցել ընկերություններին՝ առնվազն 7 ցուցահանդեսի մասնակցելու նպատակով: Ցուցահանդեսների կազմակերպման և (կամ) մասնակցության աջակցության տրամադրման կարգը սահմանում է Հիմնադրամը:

գ. գործարար կապերի հաստատում ենթածրագրի շրջանակներում նախատեսվում է աջակցության տրամադրում՝ Հայաստանի Հանրապետություն օտարերկրյա գործարարների, դիստրիբյուտորների, մասնագետների, շահագրգիռ կառույցների ներկայացուցիչների գործարար այցելության, տեղական արտադրողների օտարերկրյա պետություն գործնական այցելությունների կազմակերպման նպատակով: Սույն միջոցառումը կնպաստի աշխատանքային կապերի ստեղծմանը և հնարավոր արտահանման գործընկերների ձեռքբերմանը: Ընդհանուր առմամբ, ենթածրագրի շրջանակներում ակնկալվում է աջակցել (կազմակերպել) արտահանմանն օժանդակող կառույցների, դիստրիբյուտորների առնվազն 60 ներկայացուցչի այցելությանը Հայաստանի Հանրապետություն և (կամ) տեղական արտադրողների այցելությանը օտարերկրյա պետություն: Ակնկալվում է արդյունաբերական ոլորտի տնտեսվարող սուբյեկտներին ցուցաբերել աջակցություն՝ կատարված ծախսերի փոխհատուցման ձևով՝ մինչև 50 տոկոսի չափով:

4) ուսումնական դասընթացների մշակման, կազմակերպման և իրականացման ֆինանսավորում ենթածրագրի շրջանակներում նախատեսվում է մշակող արդյունաբերության ոլորտների ընկերությունների և ազատ ունկնդիրների կարողությունների զարգացում: Մասնավորապես՝ նախատեսվում է արդիական տեխնոլոգիաների ու նեղ մասնագիտացված ուղղություններով Հայաստանում և (կամ) օտարերկրյա պետությունում ուսուցման ու վերապատրաստման կազմակերպում և անհատական խորհրդատվության տրամադրում՝ ներգրավելով որակավորված մասնագետներ պետական, մասնավոր, գիտական շրջանակներից, այդ թվում՝ օտարերկրյա պետությունից: Սույն միջոցառումը կարող է ներառել արտադրության կազմակերպման, մարքեթինգի, մտավոր սեփականության իրավունքի, ֆինանսական հոսքերի

կառավարման, ապահովագրության, անձնակազմի կառավարման, տեղեկատվական տեխնոլոգիաների, ինչպես նաև մշակող արդյունաբերության ոլորտների արհեստագործական և այլ մասնագիտական դասընթացների իրականացում: Ենթածրագրի շրջանակներում ակնկալվում է ապահովել առնվազն 1 դասընթացի կազմակերպում, ընդ որում՝ դասընթացներն իրականացվում են ըստ անհրաժեշտության՝ ոլորտի ներկայացուցիչների հետ համաձայնեցված և (կամ) շուկայի պահանջարկի ուսումնասիրությունների հիման վրա:

5) արտահանման բնագավառում ծագող խնդիրների և դրանց լուծմանն ուղղված հետազոտության իրականացում ենթածրագրի շրջանակներում ակնկալվում է իրականացնել 1 հետազոտություն:

Միջոցառումը կիրականացվի ըստ անհրաժեշտության՝ մշակող արդյունաբերության ոլորտների կազմակերպությունների և ՀՀ տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարության առաջարկների հիման վրա:

Հիմնական խնդիրները

Ելնելով տնտեսության մրցունակության բարձրացման և շարունակական տնտեսական աճի նպաստելուն ապահովման հրամայականներից՝ ՀՀ կառավարությունը նախաձեռնել է ակտիվ արդյունաբերական քաղաքականության իրականացում, որը միտված է տնտեսության արտահանելի հատվածի ընդլայնմանը՝ արտահանման ներուժի բացահայտման և արդյունավետ իրագործման ճանապարհով:

Արդյունաբերական քաղաքականության ուղղակի թիրախը արդյունաբերության ճյուղերի և համալիրների զարգացումն է:

Ծրագրի իրականացման խնդիրները բխում են սույն հայտի 1.1 կետում ներկայացված ՀՀ օրենքներով, որոշումներով և ծրագրերով սահմանված դրույթների պահանջներից: Ստորև ներկայացված են արդյունաբերական քաղաքականության հիմնական թիրախները և իրականացվող քաղաքականության արդյունքում անկնալվող արդյունքները միջնաժամկետ և երկարաժամկետ հատվածներում:

	Ցուցիչ	2010թ.	2015թ.	2020թ.
Տնտեսության արտահանելի հատվածի մեծացում	Ապրանքների արտահանման և ՀՆԱ հարաբերակցությունը	11%	16%	19%
	Ընդհանուր արտահանման ծավալը, մլն. ԱՄՆ դոլար	1,011	1,800-2,100	2,800-3,300
Տնտեսության արտահանելի հատվածի դիվերսիֆիկացում	Ապրանքների արտահանման ծավալն, առանց մետաղական հանքահումքային արտադրանքի և ադամանդի, մլն ԱՄՆ դոլար	385	700-900	1,300-1,500
Հայկական ապրանքների մրցունակության բարձրացում	Վերամշակող արդյունաբերության արտադրողականության (մեկ աշխատողի հաշվով ավելացված արժեք) իրական աճ, %		5%	4%

Բացի այդ, մասնավորապես անհրաժեշտ է լուծել հետևյալ խնդիրները.

- Համագործակցել մասնավոր հատվածի հետ՝ ոլորտային զարգացման ռազմավարությունների իրականացման նպատակով,
- Նպաստել արտահանման ներուժ ունեցող ընկերությունների ռազմավարությունների և գործառնությունների կատարելագործմանը,
- Բացահայտել արտահանման ներուժ ունեցող նոր ոլորտները և նպաստել այդ ոլորտներում արտահանման կարողությունների ձևավորմանը և զարգացմանը,
- Աջակցել Հայաստանում ավելացված արժեքի ստեղծման հնարավորությունների ընդլայնմանը
- Ներգրավել միջազգային ընկերություններ,
- Ուղղորդել և ձևակերպել խնդիրներ գործարար միջավայրի բարեփոխումների համար.

Նպաստել գործարարների աջակցման կառույցների կարողությունների զարգացմանը:

16.3.2 Ծրագրի նպատակները և գերակայությունները ՄԺԾԾ Ժամանակահատվածում Նպատակները

Ծրագրի հիմնական նպատակն է Հայաստանի Հանրապետության կառավարության կողմից հաստատված Հայաստանի Հանրապետության արտահանմանն ուղղված արդյունաբերական քաղաքականության ռազմավարությամբ սահմանված երկարաժամկետ հեռանկարում նպաստել տնտեսական աճի նոր շարժիչ ուղրտների ձևավորումը, վերամշակող արդյունաբերության ճյուղերի և համալիրների զարգացմանը, արտահանման զարգացման ներուժ ունեցող ոլորտների հավասարակշռված և փուլային միջոցառումների իրականացմանը, ինչպես նաև արդյունաբերության ոլորտի մարդկային ռեսուրսների կարողությունների զարգացմանը: Ծրագրով նախատեսված միջոցառումների իրականացումը կնպաստի 2019-2021 թվականներին ՀՆԱ-ում արդյունաբերության արտադրանքի ծավալների առաջանցիկ աճին:

Գերակայությունները

	Գերակա ուղղություն			Հիմնավորում՝ համապատասխան հղումներով կառավարության տնտեսական և քաղաքական ծրագրերին
	2019	2020	2021	
1.	Արտահանվող ապրանքների ծավալների ավելացման նպատակով, արտահանելի նոր ապրանքատեսակների բացահայտում, այդ թվում՝ նպատակային շուկաներում հայկական ապրանքների առաջնության միջոցով, ներդրումների ներգրավման աջակցություն, ֆինանսական մատչելի միջոցների ապահովում՝ արտադրական գործունեության վարկավորման սուբսիդավորման միջոցով, Հանրաճանաչ միջազգային արդյունաբերական ոլորտի կազմակերպությունների ներգրավման և մուտքի ապահովման միջոցառումների իրականացման աջակցություն, այդ թվում՝ ազատ տնտեսական գոտում, արդյունաբերական արտադրանքի որակական մակարդակի և			ՀՀ կառավարության կողմից 2011 թվականի դեկտեմբերի 15-ի նիստի N 49 արձանագրության 9-րդ կետով հավանության արժանացած Հայաստանի Հանրապետության արտահանմանն ուղղված արդյունաբերական քաղաքականության ռազմավարությունը:

	մրցունակության բարձրացում, մարդկային ռեսուրսների կարողությունների զարգացում և վերապատրաստման միջոցառումների իրականացում, հետազոտական աշխատանքների ապահովում:	

16.3.3 ՄԺԾԾ Ժամանակահատվածում իրականացվելիք ծախսային ծրագրերը (պարտավորությունները)

Գոյություն ունեցող ծախսային ծրագրերը (պարտավորությունները)

ՀՀ կառավարության կողմից հաստատված արդյունաբերության ոլորտի ռազմավարությունը ներառում է արդյունաբերական քաղաքականության իրականացմանը հիմնական կենտրոնացման ոլորտների նախորոշումը և համապատասխան ոլորտային ռազմավարությունների իրականացումը:

ՀՀ կառավարության կողմից արդեն իսկ գերակա հայտարարված ուղղությունների հետ միջոլորտային փոխազդեցությունները (սիներգիա) նպաստելու են նախաձեռնությունների ազդեցության մեծացմանը: Այդ առումով, արդյունաբերական ռազմավարության ոլորտային կիզակետերի ընտրության ժամանակ այն դիտվում է որպես կարևոր գործոններից մեկը: Սույն ռազմավարության ոլորտային հերթականությունների սահմանման համար առանցքային նշանակություն ունեն ՀՀ կառավարության կողմից գերակա սահմանված հետևյալ ոլորտները, որոնցում հաստատվել են ոլորտային զարգացման ռազմավարությունները կամ իրականացվում են առանցքային նախագծեր.

- Տեղեկատվական և հաղորդակցության տեխնոլոգիաներ,
- Զբոսաշրջություն,
- Առողջապահություն,
- Կրթություն,
- Գյուղատնտեսություն:

Ռազմավարությունը ենթադրում է պետական և մասնավոր հատվածների, ինչպես նաև տնտեսության տարբեր ոլորտներում նախաձեռնությունների համակարգված և ներդաշնակ գործունեություն:

Ռազմավարության իրականացման հիմնական կառույցներն ու խորհրդակցական մարմիններն են.

- ՀՀ տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարությունը,
- Ոլորտի ընկերությունների շահերը ներկայացնող կառույցներ,
- Բիզնես Արմենիա հիմնադրամ,

Ռազմավարությամբ նախանշված արտահանման տեսանկյունից առավել հեռանկարային համարվող ոլորտներից՝ դեղագործություն և բիոտեխնոլոգիաներ, ճշգրիտ ճարտարագիտություն, կոնյակագործություն և գինեգործություն, թեթև արդյունաբերություն (տեքստիլ և կոշիկ),

ոսկեգործություն, ադամանդագործություն և ժամագործություն, պահածոների, հյութերի և ջրերի արտադրություն ոլորտներ: Նշված ոլորտներում քաղաքականության մշակման և իրականացման համար ձևավորվել են ոլորտային խորհուրդներ, ինչպես նաև ոլորտային խորհուրդների քարտուղարություններ՝ պետական և մասնավոր հատվածի ներկայացուցիչների ներգրավմամբ:

2019-2021թթ. միջնաժամկետ հատվածում ի թիվս այլ միջոցառումների յուրաքանչյուր տարի նախատեսվում է իրականացնել նաև հետևյալ միջոցառումները.

1) գործարար համաժողովների (ֆորումների), շնորհանդեսների, ինչպես նաև այլ համանման միջոցառումների մասնակցություն և (կամ) կազմակերպում. ենթաձրագրի շրջանակներում նախատեսված միջոցառումները նպատակաուղղված են օտարերկրյա պետությունում և (կամ) Հայաստանում օտարերկրյա ու հայկական ընկերությունների, պոտենցիալ ներդրողների, սփյուռքահայ գործարարների, պաշտոնական պատվիրակությունների մասնակցությամբ Հայաստանի Հանրապետության տնտեսության, նրա առանձին ոլորտների և կազմակերպությունների զարգացման հնարավորությունների, ներդրումային ծրագրերի ներկայացմանը և քննարկմանը: Ենթաձրագրի շրջանակներում ակնկալվում է մասնակցել և (կամ) կազմակերպել առնվազն 3 շնորհանդես և (կամ) համաժողով և (կամ) այլ համանման միջոցառումներ, անհրաժեշտության դեպքում, ենթաձրագրի շրջանակներում, ներգրավելով շահագրգիռ պետական կառավարման մարմինների պաշտոնական ներկայացուցիչներին: Աջակցությունը տրամադրվում է Հիմնադրամի կողմից սահմանված կարգով՝ օտարերկրյա պետությունում կազմակերպվող միջոցառումներին մասնակցության համար կատարված ծախսերի փոխհատուցման ձևով՝ մինչև 50 տոկոսի չափով:

2) արդյունաբերության ոլորտի ընկերություններին օժանդակության ցուցաբերում՝ ֆինանսական գործիքների կիրառմամբ.

ա. արտադրական գործունեության վարկավորման մասնակի սուբսիդավորում.

Ենթաձրագիրը նախատեսում է արտահանման ուղղվածություն ունեցող մշակող արդյունաբերության ոլորտի, պաշտպանական և ազգային անվտանգության կարիքների համար արտադրություն իրականացնող և (կամ) ճարտարագիտական ծառայություններ մատուցող, ինչպես նաև Հավելված 1-ի 9-րդ կետով սահմանված սահմանամերձ համայնքներում արտադրություն իրականացնող կազմակերպություններին «Հայաստանի Զարգացման և Ներդրումների Կորպորացիա» ՈՒՎԿ ՓԲԸ-ի կողմից տրամադրվող վարկերի տոկոսադրույքների մասնակի սուբսիդավորում: Սուբսիդավորվելու է վարկի տոկոսադրույքի մինչև 5 (հինգ) տոկոսային կետին համարժեք գումարը վարկի առաջին 2 (երկու) տարվա համար, «ՆԱՍԴԱԲ ՕԷՄԷՔՍ Արմենիա» ԲԲԸ ֆոնդային բորսայում ցուցակված տնտեսվարողների դեպքում՝ մինչև 5 (հինգ) տարվա համար, իսկ Հավելվածի 1-ի 9-րդ կետով սահմանված սահմանամերձ համայնքներում գործունեություն իրականացնող տնտեսվարողներին տրամադրվող վարկերը սուբսիդավորվելու են Հավելվածի 1-ի 9-րդ կետի 2-րդ ենթակետով սահմանված չափով: Ենթաձրագրի

շրջանակներում ակնկալվում է վարկի տոկոսադրույքի սուբսիդավորման աջակցություն տրամադրել առնվազն 10 սուբյեկտի,

3) հայկական ապրանքների նպատակային շուկաներում առաջնորմ, հայկական ապրանքների ներկայացում, շուկայական տեղեկատվության ապահովում.

ա. օտարերկրյա պետությունում և (կամ) Հայաստանում հայկական արտադրանքի վերաբերյալ գովազդի և հասարակական կարծիքի ձևավորման (PR) միջոցառումների կազմակերպում և իրականացում ենթաձրագրի շրջանակներում նախատեսվում է գովազդային արշավների կազմակերպում, այդ թվում՝ հայկական արտադրանքի վերաբերյալ բուկլետների և կատալոգների հրատարակում, էլեկտրոնային ռեսուրսների պատվիրում, արտահանման շուկաների վերաբերյալ տեղեկատվական նյութերի ձեռքբերում և տրամադրում ընկերություններին, հայկական բրենդների ձևավորման, օտարերկրյա պետությունում և (կամ) Հայաստանում հայկական արտադրանքի համոտեսների, շնորհանդեսների, մրցույթների ու նորաձևության ցուցադրությունների, ինչպես նաև այլ նմանատիպ միջոցառումների մասնակցության և (կամ) կազմակերպմանն աջակցություն, անհրաժեշտության դեպքում, ենթաձրագրի շրջանակներում, ներգրավելով շահագրգիռ պետական կառավարման մարմինների պաշտոնական ներկայացուցիչներին: Ենթաձրագրի շրջանակներում նախատեսվում է նաև միջոցառումներին պետական կառույցների ներկայացուցիչների մասնակցության ապահովում: Ընդհանուր առմամբ, ենթաձրագրի շրջանակներում ակնկալվում է նպատակային շուկաներում և (կամ) Հայաստանի Հանրապետությունում տեղական արտադրանքի առաջնորմն առնվազն 5 միջոցառման կազմակերպում և (կամ) մասնակցություն:

բ. ցուցահանդեսների կազմակերպում և մասնակցության ապահովում ենթաձրագրի շրջանակներում նախատեսվում է թիրախային շուկաներում և Հայաստանում մշակող արդյունաբերության ոլորտների կազմակերպություններին ցուցահանդեսներին մասնակցության աջակցության տրամադրում: Օտարերկրյա պետությունում կամ Հայաստանում ցուցահանդեսներին մասնակցությունը և (կամ) կազմակերպումը կարող են լինել հետևյալ ձևաչափերով՝ միասնական հայկական տաղավարով մասնակցություն. այս դեպքում մասնակցության կազմակերպումն իրականացվում է միասնական տաղավարի սկզբունքով, որի վարձակալության, կառուցապատման, ձևավորման և դրա հետ կապված տպագրական նյութերի, կահույքի և սարքավորումների վարձակալության, մասնակիցների գրանցման ծախսերն իրականացվում են ձրագրի շրջանակներում Հիմնադրամի կողմից: Առանց միասնական տաղավարի մասնակցություն. այս դեպքում տաղավարների ձեռքբերման, կազմակերպչական աշխատանքների իրականացման և մասնակիցների ծախսերի շուրջ 50 տոկոսն իրականացվում է համաֆինանսավորման սկզբունքով: Անհատական մասնակցություն. այս դեպքում ընկերությունները, նախապես համաձայնեցնելով Հիմնադրամի հետ, մասնակցում են ցուցահանդեսներին՝ ներկայացնելով և հիմնավորելով ծախսերը, ստանում են փոխհատուցում՝ շուրջ 50 տոկոսի չափով: Ընդհանուր առմամբ, ենթաձրագրի շրջանակներում ակնկալվում է աջակցել

ընկերություններին՝ առնվազն 7 ցուցահանդեսի մասնակցելու նպատակով: Ցուցահանդեսների կազմակերպման և (կամ) մասնակցության աջակցության տրամադրման կարգը սահմանում է Հիմնադրամը:

գ. գործարար կապերի հաստատում ենթածրագրի շրջանակներում նախատեսվում է աջակցության տրամադրում՝ Հայաստանի Հանրապետություն օտարերկրյա գործարարների, դիստրիբյուտորների, մասնագետների, շահագրգիռ կառույցների ներկայացուցիչների գործարար այցելության, տեղական արտադրողների օտարերկրյա պետություն գործնական այցելությունների կազմակերպման նպատակով: Սույն միջոցառումը կնպաստի աշխատանքային կապերի ստեղծմանը և հնարավոր արտահանման գործընկերների ձեռքբերմանը: Ընդհանուր առմամբ, ենթածրագրի շրջանակներում ակնկալվում է աջակցել (կազմակերպել) արտահանմանն օժանդակող կառույցների, դիստրիբյուտորների առնվազն 60 ներկայացուցչի այցելությանը Հայաստանի Հանրապետություն և (կամ) տեղական արտադրողների այցելությանը օտարերկրյա պետություն: Ակնկալվում է արդյունաբերական ոլորտի տնտեսվարող սուբյեկտներին ցուցաբերել աջակցություն՝ կատարված ծախսերի փոխհատուցման ձևով՝ մինչև 50 տոկոսի չափով:

4) ուսումնական դասընթացների մշակման, կազմակերպման և իրականացման ֆինանսավորում ենթածրագրի շրջանակներում նախատեսվում է մշակող արդյունաբերության ոլորտների ընկերությունների և ազատ ունկնդիրների կարողությունների զարգացում: Մասնավորապես՝ նախատեսվում է արդիական տեխնոլոգիաների ու նեղ մասնագիտացված ուղղություններով Հայաստանում և (կամ) օտարերկրյա պետությունում ուսուցման ու վերապատրաստման կազմակերպում և անհատական խորհրդատվության տրամադրում՝ ներգրավելով որակավորված մասնագետներ պետական, մասնավոր, գիտական շրջանակներից, այդ թվում՝ օտարերկրյա պետությունից: Սույն միջոցառումը կարող է ներառել արտադրության կազմակերպման, մարքեթինգի, մտավոր սեփականության իրավունքի, ֆինանսական հոսքերի կառավարման, ապահովագրության, անձնակազմի կառավարման, տեղեկատվական տեխնոլոգիաների, ինչպես նաև մշակող արդյունաբերության ոլորտների արհեստագործական և այլ մասնագիտական դասընթացների իրականացում: Ենթածրագրի շրջանակներում ակնկալվում է ապահովել առնվազն 1 դասընթացի կազմակերպում, ընդ որում՝ դասընթացներն իրականացվում են ըստ անհրաժեշտության՝ ոլորտի ներկայացուցիչների հետ համաձայնեցված և (կամ) շուկայի պահանջարկի ուսումնասիրությունների հիման վրա:

5) արտահանման բնագավառում ծագող խնդիրների և դրանց լուծմանն ուղղված հետազոտության իրականացում ենթածրագրի շրջանակներում ակնկալվում է իրականացնել 1 հետազոտություն:

Միջոցառումը կիրականացվի ըստ անհրաժեշտության՝ մշակող արդյունաբերության ոլորտների կազմակերպությունների և ՀՀ տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարության առաջարկների հիման վրա:

Ծրագրի 8-րդ կետով նախատեսված միջոցառումների շրջանակներում Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2015 թվականի հունվարի 15-ի N 30-Ն որոշմամբ հաստատված ցանկում ներառված սահմանամերձ համայնքներում գործունեություն իրականացնող կազմակերպություններին աջակցությունը տրամադրվում է հետևյալ սկզբունքներով՝

1) Ծրագրի 8-րդ կետի 1-ին ենթակետի, 2-րդ ենթակետի «ա» պարբերության, 3-րդ ենթակետի «բ» (առանց միասնական տաղավարի և անհատական մասնակցություն) և «գ» պարբերությունների մասով ծախսերի փոխհատուցում և (կամ) համաֆինանսավորում՝ մինչև 75 տոկոսի չափով.

2) սույն ծրագրի 2-րդ ենթակետի «ա» պարբերության մասով տոկոսադրույքի մասնակի սուբսիդավորում մինչև 5 (հինգ) տարվա վճարման ենթակա տոկոսագումարները՝ մինչև 9 (ինը) տոկոսային կետին համարժեք գումարի չափով:

6) Արտահանման աջակցման խորհրդի որոշումների հիման վրա Հայաստանի Հանրապետության ռեզիդենտ տնտեսվարող սուբյեկտներին աջակցության տրամադրում:

Ծրագրի իրականացման համար 2019-2021թթ. ՄԺԾԾ Ժամանակահատվածում յուրաքանչյուր տարի նախատեսվել է հատկացնել 528.0–ական մլն դրամ:

16.4 ՍՏԱՆԴԱՐՏԱՑՄԱՆ ՈԼՈՐՏԻ ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

16.4.1 Ծրագրի ընդհանուր նկարագիրը

ՀՀ տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարության Ստանդարտների ազգային ինստիտուտ փակ բաժնետիրական ընկերությունը «Ստանդարտացման մասին» ՀՀ օրենքի 10-րդ հոդվածի 2-րդ կետի համաձայն, իրեն վերապահված իրավասությունների շրջանակներում, իրականացնում է հետևյալ ծառայությունները՝

- ընդունում եւ գործողության մեջ է դնում ազգային ստանդարտները,
- ստանդարտացման ազգային համակարգի ստանդարտներով սահմանում է ստանդարտացման աշխատանքների կատարման կազմակերպամեթոդական եւ ընդհանուր տեխնիկական կանոնները, ընթացակարգերը, ինչպես նաև միջազգային, տարածաշրջանային ստանդարտների եւ այլ պետությունների ազգային ստանդարտների կիրառման կարգը ազգային ստանդարտների կարգավիճակով՝ ստանդարտացման ոլորտում Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պարտավորություններին համապատասխան,
- կազմակերպում է միջազգային եւ տարածաշրջանային ստանդարտների փորձաքննություն,
- ներկայացնում է Հայաստանի Հանրապետությունը ստանդարտացման միջազգային կազմակերպություններում,
- մասնակցում է միջազգային եւ տարածաշրջանային ստանդարտացման աշխատանքներին,

- ստեղծում է ստանդարտացման տեխնիկական հանձնաժողովներ եւ համակարգում դրանց գործունեությունը,

- ստեղծում եւ վարում է ստանդարտացման նորմատիվ փաստաթղթերի ազգային ֆոնդը,

- իրականացնում է ազգային, միջազգային, տարածաշրջանային ստանդարտների, ստանդարտացման բնագավառի կանոնների եւ ուղեցույցների, դրանց փոփոխությունների գրանցումը (հաշվառումը) եւ պատասխանատվություն է կրում դրանց պահպանման համար:

Ստանդարտների ազգային ինստիտուտ ՓԲ ընկերությանը ամրագրված ծառայությունները ֆինանսավորվում են «Ստանդարտացման մասին» ՀՀ օրենքի 19-րդ հոդվածի համաձայն և Հայաստանի Հանրապետության ամենամյա բյուջեի մասին ՀՀ օրենքի 04 բաժնի, 01 խմբի, 01 դասի 03. Ստանդարտների մշակման ծառայություններ, որով ծառայությունները խմբավորվում են՝

1. Ազգային ստանդարտների մշակում,

2. Ստանդարտացման միջազգային (ISO, IEC, ITU), եվրոպական (CEN) և միջպետական (ԱՊՀ ՍՉՍ ՄՊԽ) ստանդարտացման կազմակերպությունների հետ համագործակցություն և աշխատանքների կազմակերպում,

3. Ստանդարտացման ազգային ֆոնդի վարում և տեղեկատվական սպասարկում:

Նշված ծառայությունների գծով շահառուներ են հանդիսանում ՀՀ պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինները, ՀՀ տարածքում և օտարերկրյա պետություններում արտադրանքների արտադրությամբ, աշխատանքների կատարմամբ և ծառայությունների մատուցմամբ զբաղվող իրավաբանական անձինք, անհատ ձեռնարկատերերը, հասարակական կազմակերպությունները, գիտահետազոտական կազմակերպությունները, սպառողները, ինչպես նաև ցանկացած ֆիզիկական անձիք (այսուհետ՝ ստանդարտացման ոլորտի շահագրգիռ կողմեր):

Պետական մարմինների իրավասության ներքո մատուցվող ծառայությունների շրջանակի նկարագրության ամփոփ աղյուսակ				
Ծրագրի կոդը և անվանումը	Ծրագրի նպատակը	Հիմնական միջոցառումների (ծառայությունների) շրջանակը	Հիմնական շահառուների շրջանակը	Հղումներ և պարզաբանումներ
04/01/01	Առևտրում տեխնիկական խոչընդոտների վերացում և հայրենական արտադրանքների մրցունակության բարձրացում	Ազգային ստանդարտների մշակում: Ստանդարտացման միջազգային, եվրոպական և միջպետական կազմակերպությունների հետ համագործակցություն և աշխատանքների կազմակերպում: Ստանդարտացման ազգային ֆոնդի վարման և տեղեկատվական սպասարկման աշխատանքների կազմակերպում:	Ստանդարտացման ոլորտի շահագրգիռ կողմերը՝ ՀՀ պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինները, ՀՀ տարածքում արտադրանքների արտադրությամբ, աշխատանքների կատարմամբ և ծառայությունների մատուցմամբ զբաղվող իրավաբանական անձինք, անհատ ձեռնարկատերերը, հասարակական կազմակերպությունները, գիտահետազոտական կազմակերպությո-	Առաջնորդել ստանդարտացման ազգային համակարգի զարգացումը

			յունները, ինչպես նաև սպառողները:	

Վերջին երկու տարիների ոլորտի զարգացման միտումները

2016 թվականին Ստանդարտների ազգային ինստիտուտի պետական բյուջեից ֆինանսավորումը կազմել է 14300.0 հազ. դրամ:

2017 թվականին Ստանդարտների ազգային ինստիտուտի պետական բյուջեից ֆինանսավորումը կազմել է 14097.0 հազ. դրամ:

2016-2017 թվականներին Ստանդարտների ազգային ինստիտուտի կողմից մշակվել են համապատասխանաբար՝ 60 և 55 ազգային ստանդարտներ:

2016 թվականին Ստանդարտացման միջազգային, եվրոպական և միջպետական կազմակերպությունների հետ համագործակցության և աշխատանքների կազմակերպման շրջանակներում իրականացվել են Միջազգային (ԻՍՕ) թվով 82 հատ և միջպետական (ԳՕՍՏ) թվով 430 հատ ստանդարտների նախագծերի փորձաքննություն, Միջազգային (208 հատ) և միջպետական (907 հատ) ստանդարտների նախագծերի էլեկտրոնային քվեարկություն, ԱՊՀ երկրների ստանդարտացման միջպետական խորհրդի, ստանդարտացման միջազգային կազմակերպության (ԻՍՕ) և Ստանդարտացման եվրոպական կոմիտեի (ՍԵՆ) հետ աշխատանքների կազմակերպում: Ստանդարտների ազգային ֆոնդի վարման և տեղեկատվական սպասարկման աշխատանքների շրջանակներում իրականացվել են ստանդարտացման նորմատիվ փաստաթղթերի ֆոնդի համալրում և հաշվառում (թվով 2755 հատ), ընդունված ազգային ստանդարտների գրանցում (թվով 644 հատ):

2017 թվականին Ստանդարտացման միջազգային, եվրոպական և միջպետական կազմակերպությունների հետ համագործակցության և աշխատանքների կազմակերպման շրջանակներում իրականացվել են Միջազգային (ԻՍՕ) թվով 80 հատ և միջպետական (ԳՕՍՏ) թվով 375 հատ ստանդարտների նախագծերի փորձաքննություն, Միջազգային (227 հատ) և միջպետական (850 հատ) ստանդարտների նախագծերի էլեկտրոնային քվեարկություն, ԱՊՀ երկրների ստանդարտացման միջպետական խորհրդի, ստանդարտացման միջազգային կազմակերպության (ԻՍՕ) և Ստանդարտացման եվրոպական կոմիտեի (ՍԵՆ) հետ աշխատանքների կազմակերպում: Ստանդարտների ազգային ֆոնդի վարման և տեղեկատվական սպասարկման աշխատանքների շրջանակներում իրականացվել են ստանդարտացման նորմատիվ փաստաթղթերի ֆոնդի համալրում և հաշվառում (թվով 2121 հատ), ընդունված ազգային ստանդարտների գրանցում (թվով 473 հատ):

«Ստանդարտացման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված լիազորությունների շրջանակներում Ստանդարտների ազգային ինստիտուտ ՓԲԸ մատուցում է

տարբեր ծառայություններ պետական և ոչ պետական տարբեր առևտրային կազմակերպություններին, որից ստացված եկամուտներով փոխհատուցվում են ընկերության կանոնադրական խնդիրների իրականացման անհրաժեշտ ծախսերը:

2015-2017թթ. վերոգրյալ աշխատանքների վերլուծության ամփոփ նկարագիրը ներկայացված է հետևյալ աղյուսակում.

հազ. դրամ

Ծրագրերի անվանումը	2015		2016		2017	
	նախ.	փաստ.	նախ.	փաստ.	նախ.	փաստ.
Ազգային ստանդարտների մշակման աշխատանքներ	8800.8	8800.8	8800.8	8800.8	8800.8	8865.6
Միջազգային, եվրոպական և միջպետական ստանդարտացման կազմակերպությունների հետ համագործակցության և աշխատանքների կազմակերպման աշխատանքներ	2062.4	2062.4	2062.4	2062.4	1887.1	2439.6
Ստանդարտների ազգային ֆոնդի վարման և տեղեկատվական սպասարկման աշխատանքներ	3436.8	3436.8	3436.8	3436.8	3260.4	2791.8
Ընդամենը	14300.0	14300.0	14300.0	14300.0	14123.4	14097.0

Հիմնական խնդիրները

Ազգային ստանդարտների ծրագրում հիմնական խնդիրը շարունակում է մնալ ազգային ստանդարտների մշակման հարցը տնտեսության գերակայող ճյուղերում՝ ռազմաարդյունաբերություն, շինարարություն, էներգախնայողություն և էներգաարդյունավետություն, տեղեկատվական տեխնոլոգիաներ և կապի միջոցներ, համապատասխանության գնահատում, սննդաարդյունաբերություն, գյուղատնտեսություն, շրջակա միջավայրի պաշտպանություն, առողջապահություն և այլն: Այս խնդրի գծով կատարված է զգալի աշխատանք, մասնավորապես տնտեսության ճյուղերի համար ՀՀ ազգային ստանդարտների գործող ֆոնդում առկա են շուրջ վեց հազար ազգային ստանդարտներ, որոնք հիմնականում ազգային ստանդարտի կարգավիճակով ընդունված միջազգային և տարածաշրջանային (եվրոպական և միջպետական) ստանդարտներ են:

Եվրասիական տնտեսական միությանը Հայաստանի Հանրապետության անդամակցության հետ կապված նախատեսվում է շուրջ 2000 միջպետական ստանդարտների ներդրման աշխատանքների իրականացում, որոնց կամավոր սկզբունքով կիրառման արդյունքում ապահովվում է Մաքսային միության տեխնիկական կանոնակարգերի պահանջների կատարումը:

16.4.2 Ոլորտի նպատակները և գերակայությունները ՄԺԾԾ ժամանակահատվածում

Նպատակները

Ազգային ստանդարտների ծրագրի նպատակն է աջակցել հայրենական արտադրանքի արտանահման ծավալների ավելացմանը, հայրենական արտադրողներին հնարավորություն տալ ապահովել տեխնիկական կանոնակարգերով սահմանված պահանջները, արտադրել միջազգային շուկայում մրցունակ արտադրանք, ներդնել նորագույն տեխնոլոգիաներ և կիրառել միջազգային լավագույն փորձը՝ տարաբնույթ տնտեսական զարգացումը խթանող խնդիրների հանգուցալուծման համար:

Ստանդարտացման միջազգային, եվրոպական և միջպետական կազմակերպությունների հետ համագործակցության և աշխատանքների կազմակերպման ծրագրի նպատակն է հայրենական արտադրողների շահերի պաշտպանումը միջազգային և տարածաշրջանային շուկաներում և արտադրանքի մրցունակության բարձրացումը:

Ստանդարտների ազգային ֆոնդի վարման և տեղեկատվական սպասարկման ծրագրի նպատակն է ունենալ միջազգային, եվրոպական, միջպետական և այլ պետությունների, ինչպես նաև ազգային ստանդարտների արդիականացված ֆոնդ և պատշաճ և հավաստի տեղեկատվություն տրամադրել ձեռներեցներին, բիզնեսի ներկայացուցիչներին և պետական կառավարման մարմիններին գործող ստանդարտների վերաբերյալ:

Գերակայությունները.

Հ/Հ	Նպատակները ՄԺԾԾ ժամանակահատվածի համար՝ (ըստ գերակայությունների նվազման)	Հիմնավորումներ
1	Ազգային ստանդարտների մշակում	«Ստանդարտացման մասին» ՀՀ օրենքի 19-րդ հոդվածի I կետ: ՀՀ ստանդարտացման ամենամյա ծրագիր: Առևտրի Համաշխարհային կազմակերպության «Առևտրում տեխնիկական խոչընդոտների մասին» համաձայնագրի պահանջներ
2	Ստանդարտացման միջազգային, եվրոպական և միջպետական կազմակերպությունների հետ համագործակցություն և աշխատանքների կազմակերպում	
3	Ստանդարտացման նորմատիվ փաստաթղթերի ազգային ֆոնդի վարում և տեղեկատվական սպասարկում	

16.4.3 ՄԺԾԾ ժամանակահատվածում ոլորտում իրականացվելիք ծախսային ծրագրերը (պարտավորությունները)

Գոյություն ունեցող ծախսային ծրագրերը (պարտավորությունները)

Ոլորտի ծախսային ծրագրերն են՝

- 1) «Ազգային ստանդարտների մշակում»,
- 2) «Միջպետական և եվրոպական ստանդարտացման կազմակերպությունների հետ համագործակցություն և աշխատանքների կազմակերպում»,

3) «Ստանդարտացման ազգային ֆոնդի վարման և տեղեկատվական սպասարկման աշխատանքների կազմակերպում»:

Ծրագրի իրականացման համար 2019-2021թթ. ՄԺԾԾ ժամանակահատվածում յուրաքանչյուր տարի նախատեսվել է հատկացնել 14.1–ական մլն դրամ:

16.5 ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԿԱՆՈՆԱԿԱՐԳԻ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԻ ԵՎ ՉԱՓԱԳԻՏԱԿԱՆ ԿԱՆՈՆՆԵՐԻ ՈՒ ՆՈՐՄԵՐԻ ՊԱՀՊԱՆՄԱՆ ՎԵՐԱՀՍԿՈՂՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

16.5.1. Ծրագրի ընդհանուր նկարագիրը.

Հայաստանի Հանրապետության տեխնիկական կանոնակարգերի պահանջների, չափագիտական կանոնների ու նորմերի պահպանման վերահսկողության և թանկարժեք մետաղներից պատրաստված իրերի հարգորոշման և հարգադրոշման պայմանների պահպանման, թանկարժեք մետաղների, թանկարժեք մետաղներից պատրաստված իրերի մասնագիտացված, այդ թվում՝ մանրածախ առուվաճառքի նկատմամբ հսկողության իրականացումը նպաստում է «Տեխնիկական կանոնակարգման մասին», «Չափումների միասնականության ապահովման մասին» և «Թանկարժեք մետաղների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքների արդյունավետ կիրառմանը, ապահովվելով Հայաստանի Հանրապետությունում արտադրվող, ներմուծվող և իրացվող ոչ պարենային արտադրանքի և մատուցվող ծառայությունների համապատասխանությունը տեխնիկական կանոնակարգերի պահանջներին, չափումների միասնականության ապահովմանը, թանկարժեք մետաղներից պատրաստված իրերի հարգորոշման և հարգադրոշման, թանկարժեք մետաղների, թանկարժեք մետաղներից պատրաստված իրերի մասնագիտացված, այդ թվում՝ մանրածախ առուվաճառքի և դրանցով գործարքների իրականացման պայմանների պահպանմանը:

Հայաստանի Հանրապետության տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարության Շուկայի վերահսկողության տեսչական մարմինը (այսուհետ՝ Տեսչական մարմին) իր աշխատանքներում ղեկավարվում է «Տեխնիկական կանոնակարգման մասին», «Համապատասխանության գնահատման մասին», «Չափումների միասնականության ապահովման մասին», «Թանկարժեք մետաղների մասին», «Սպառողների իրավունքների պաշտպանության մասին», «Հայաստանի Հանրապետությունում ստուգումների կազմակերպման և անցկացման մասին», «Ստանդարտացման մասին» ՀՀ օրենքներով, ՀՀ վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ օրենսգրքով և այլ իրավական ակտերով:

Պետական վերահսկողությունն իրականացվում է սպառողի կյանքի, առողջության և տնտեսական շահերի պաշտպանության, սպառողին ապակողմնորոշող և ապատեղեկացնող ապրանքների հայտնաբերման, անորակ և անհամապատասխան արտադրատեսակների շրջանառությունը կանխելու նպատակով:

Միաժամանակ վերոհիշյալ աշխատանքներն ապահովվում են մարդու կյանքի, առողջության, ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց և պետական գույքի, ոչ պարենային արտադրանքների, ապրանքների (աշխատանքների, ծառայությունների՝ բացառությամբ հանրային սննդի կազմակերպություններում մատուցվող ծառայությունների) անվտանգությունը, տեխնիկական կանոնակարգերով և ստանդարտացման նորմատիվ փաստաթղթերով սահմանված պահանջների խախտումների կանխարգելումը և վերացումը, սպառողների իրավունքների, շրջակա միջավայրի, կենդանիների և բույսերի կյանքի և առողջության, ձեռնարկատիրական և արտադրական գործունեության վնասակար ազդեցությունից ու սպառողներին թյուրիմացության մեջ գցող գործոններից պաշտպանությունը:

Իրականացվող աշխատանքները ապահովվում են նաև պետական չափագիտական վերահսկողության ոլորտում չափագիտական կանոնների ու նորմերի պահպանումը, խախտումների բացահայտումը և դրանց կանխարգելումը և վերացումը, չափումների ոչ հավաստի արդյունքների բացասական հետևանքներից, ինչպես նաև թանկարժեք մետաղներից պատրաստված իրերի հարգորոշման և հարգադրոշման, թանկարժեք մետաղների, թանկարժեք մետաղներից պատրաստված իրերի մասնագիտացված, այդ թվում՝ մանրածախ առուվաճառքի և դրանցով գործարքների իրականացման ոլորտներում սպառողների իրավունքների և օրինական շահերի պաշտպանությունը:

Ծրագրի կոդը և անվանումը	Ծրագրի նպատակը	Հիմնական միջոցառումների (ծառայությունների) շրջանակը	Հիմնական շահառուների շրջանակը
04/01/01	Հայաստանի Հանրապետության տարածքում արտադրանք արտադրող, ներմուծող, իրացնող և ծառայություններ մատուցող տնտեսավարող սուբյեկտների կողմից արտադրանքի և մատուցվող ծառայությունների տեխնիկական կանոնակարգերով սահմանված պահանջների և չափագիտական կանոնների ու նորմերի համապատասխանության ապահովում	Հայաստանի Հանրապետության տարածքում տեխնիկական կանոնակարգերի պահանջների, չափագիտական կանոնների ու նորմերի պահպանման նկատմամբ պետական վերահսկողության և թանկարժեք մետաղների հսկողության իրականացման շրջանակում փորձանմուշների ձեռքբերում և համապատասխան հավատարմագրված փորձարկման լաբորատորիաներում փորձարկումների իրականացում	ՀՀ տարածքում արտադրանք արտադրող, ներմուծող, իրացնող և ծառայություն մատուցող տնտեսավարող սուբյեկտները, ինչպես նաև բոլոր սպառողները
Տեխնիկական կանոնակարգերի պահանջների և չափագիտական կանոնների ու նորմերի պահպանման վերահսկողության պետական ծրագիր			

Վերջին երկու տարիների ոլորտի զարգացման միտումները

Վերջին երկու տարիներին Տեխնիկական կանոնակարգերի պահանջների և չափագիտական կանոնների ու նորմերի պահպանման վերահսկողության պետական ծրագրի համար ՀՀ պետական բյուջեից նախատեսվել են՝ 2016 թվականին՝ 30000.0 հազ. դրամ, 2017 թվականին՝ 15000.0 հազ. դրամ:

ՀՀ 2018 թվականի պետական բյուջեով Տեխնիկական կանոնակարգերի պահանջների և չափագիտական կանոնների ու նորմերի պահպանման վերահսկողության պետական ծրագրի համար նախատեսվել է 15000.0 հազ. դրամ գումար:

Հիմնական խնդիրները

ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից 2014թ. դեկտեմբերի 17-ին ընդունվել է «Տեսչական մարմինների մասին» ՀՀ օրենքը:

Նշված օրենքին համապատասխան ՀՀ կառավարության 2015թ. սեպտեմբերի 10-ի թիվ 1063-Ն որոշմամբ ստեղծվել է ՀՀ տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարության Շուկայի վերահսկողության տեսչական մարմինը, որի արջև դրվել են հետևյալ հիմնական խնդիրները.

- Ոչ պարենային արտադրանքների, ապրանքների (աշխատանքների, ծառայությունների՝ բացառությամբ հանրային սննդի կազմակերպություններում մատուցվող ծառայությունների) անվտանգության ապահովումը:
- Տեխնիկական կանոնակարգերով և ստանդարտացման նորմատիվ փաստաթղթերով սահմանված պահանջների խախտումների կանխարգելումը և վերացումը:
- Պետական չափագիտական վերահսկողության ոլորտում չափագիտական կանոնների ու նորմերի պահպանումը, խախտումների բացահայտումը և դրանց կանխարգելումը և վերացումը, չափումների ոչ հավաստի արդյունքների բացասական հետևանքներից սպառողների իրավունքների և օրինական շահերի պաշտպանությունը:

թանկարժեք մետաղներից պատրաստված իրերի հարգորոշման և հարգադրոշման, թանկարժեք մետաղների, թանկարժեք մետաղներից պատրաստված իրերի մասնագիտացված, այդ թվում՝ մանրածախ առուվաճառքի և դրանցով գործարքների իրականացման պայմանների պահպանման ոլորտներում խախտումների բացահայտումը և դրանց կանխարգելումը և վերացումը, սպառողների իրավունքների և օրինական շահերի պաշտպանությունը:

Հ/Հ	Խնդրի նկարագրությունը	Առնչվող բյուջետային ծրագրի կոդը և անվանումը
1	✓ Ոչ պարենային արտադրանքների, ապրանքների (աշխատանքների, ծառայությունների՝ բացառությամբ հանրային սննդի կազմակերպություններում մատուցվող ծառայությունների) անվտանգության ապահովումը:	04/01/01
	✓ Տեխնիկական կանոնակարգերով և ստանդարտացման նորմատիվ փաստաթղթերով սահմանված պահանջների խախտումների	Տեխնիկական կանոնակարգերի պահանջների և

կանխարգելումը և վերացումը: ✓ Պետական չափագիտական վերահսկողության ոլորտում չափագիտական կանոնների ու նորմերի պահպանումը, խախտումների բացահայտումը և դրանց կանխարգելումը և վերացումը, չափումների ոչ հավաստի արդյունքների բացասական հետևանքներից սպառողների իրավունքների և օրինական շահերի պաշտպանությունը: ✓ Թանկարժեք մետաղներից պատրաստված իրերի հարգորոշման և հարգադրոշման, թանկարժեք մետաղների, թանկարժեք մետաղներից պատրաստված իրերի մասնագիտացված, այդ թվում՝ մանրածախ առուվաճառքի և դրանցով գործարքների իրականացման պայմանների պահպանման ոլորտներում խախտումների բացահայտումը և դրանց կանխարգելումը և վերացումը, սպառողների իրավունքների և օրինական շահերի պաշտպանությունը:	չափագիտական կանոնների ու նորմերի պահպանման վերահսկողության պետական ծրագիր

16.5.2. Ծրագրի նպատակները և գերակայությունները ՄԺԾԾ Ժամանակահատվածում

Նպատակները

Ծրագրի իրականացման նպատակն է Հայաստանի Հանրապետության տարածքում արտադրանք արտադրող, ներմուծող, իրացնող և ծառայություններ մատուցող տնտեսավարող սուբյեկտների կողմից արտադրանքի և մատուցվող ծառայությունների տեխնիկական կանոնակարգերով սահմանված պահանջների և չափագիտական կանոնների ու նորմերի համապատասխանության ապահովումը՝ պետական վերահսկողության և թանկարժեք մետաղներից պատրաստված իրերի հարգորոշման և հարգադրոշման, թանկարժեք մետաղների, թանկարժեք մետաղներից պատրաստված իրերի մասնագիտացված, այդ թվում՝ մանրածախ առուվաճառքի և դրանցով գործարքների իրականացման պայմանների հսկողության իրականացման միջոցով:

Գերակայությունները

Հ/Հ	Նպատակները ՄԺԾԾ Ժամանակահատվածի համար՝ (ըստ գերակայությունների նվազման)	Հիմնավորումներ
	Ծրագրի իրականացման նպատակն է Հայաստանի Հանրապետության տարածքում արտադրանք արտադրող, ներմուծող, իրացնող և ծառայություններ մատուցող տնտեսավարող սուբյեկտների կողմից արտադրանքի և մատուցվող ծառայությունների տեխնիկական կանոնակարգերով սահմանված պահանջների և չափագիտական կանոնների ու նորմերի համապատասխանության ապահովումը:	«Տեխնիկական կանոնակարգման մասին», «Ստանդարտացման մասին», «Թանկարժեք մետաղների մասին», «Չափումների միասնականության ապահովման մասին», «Սպառողների իրավունքների պաշտպանության մասին», «Հայաստանի Հանրապետությունում ստուգումների կազմակերպման և անցկացման մասին» ՀՀ օրենքներ, ՀՀ վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ օրենսգիրք և այլ իրավական ակտեր:

16.5.3 ՄԺԾԾ Ժամանակահատվածում իրականացվելիք ծախսային ծրագրերը (պարտավորությունները)

Գոյություն ունեցող ծախսային ծրագրերը (պարտավորությունները)

Հայաստանի Հանրապետության տեխնիկական կանոնակարգերի պահանջների և չափագիտական կանոնների ու նորմերի պահպանման վերահսկողության պետական ծրագիրն իրականացման համար 2019-2021թթ. ՄԺԾԾ Ժամանակահատվածում նախատեսվել է յուրաքանչյուր տարի 15.0-ական մլն դրամ:

16.6 ՀՀ ՀԱՎԱՏԱՐՄԱԳՐՄԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒՄ ԵՎ ՀԱՎԱՏԱՐՄԱԳՐՄԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԱՐՄՆԻ ԿԱՅԱՑՈՒՄ ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

16.6.1 Ծրագրի ընդհանուր նկարագիրը

Հավատարմագրման ոլորտը, հանդիսանալով որակի ենթակառուցվածքի համակարգի բաղկացուցիչ մաս, էական ազդեցություն ունի Հայաստանի Հանրապետության տնտեսական զարգացման վրա: «Հավատարմագրման մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն, Հայաստանի Հանրապետությունում համապատասխանության գնահատման մարմիններին (փորձարկման, տրամաչափարկման լաբորատորիաներ, արտադրանքի, ծառայությունների, կառավարման համակարգերի, անձանց սերտիֆիկացման մարմիններ, տեխնիկական հսկողություն իրականացնող մարմիններ) հավատարմագրող միակ մարմինը «Հավատարմագրման ազգային մարմին» ՊՈԱԿ-ն է, որը ստեղծվելով ՀՀ կառավարության 2012թ. հուլիսի 19-ի N 890-Ն որոշմամբ՝ իր գործունեությունը սկսել է 2012թ. դեկտեմբերից: Իրեն վերապահված իրավասությունների շրջանակներում «Հավատարմագրման ազգային մարմին» ՊՈԱԿ-ը ապահովում է հավատարմագրման գործընթացի իրականացումը, մասնավորապես՝

- ընդունում, գրանցում է հավատարմագրման հայտը,

- իրականացնում է հավատարմագրմանը հավակնող համապատասխանության գնահատման գործունեություն իրականացնող ֆիզիկական ու իրավաբանական անձանց (համապատասխանության գնահատման մարմինների, այսուհետ՝ ՀԳՄ) կողմից ներկայացված հավատարմագրման փաստաթղթերի փորձաքննություն,

- իրականացնում է գնահատում՝ ըստ ՀԳՄ-ի ըստ գործունեության իրականացման վայրի,

- կազմակերպում է տեխնիկական կոմիտեների աշխատանքները, որի արդյունքում ընդունվում են որոշումներ ՀԳՄ-ին հավատարմագրելու, հավատարմագրումը մերժելու, հավատարմագրման ոլորտը ընդլայնելու, կրճատելու, հավատարմագրման վկայագրի գործողությունը կասեցնելու, վերականգնելու, դադարեցնելու վերաբերյալ:

- կազմակերպում է հավատարմագրման խորհրդի նիստերը,

- ձևակերպում, գրանցում է հավատարմագրման վկայագիրը,

- ապահովում է հավատարմագրված ՀԳՄ-ների պարբերական և արտահերթ գնահատման իրականացումը,

- ապահովում է Հայաստանի Հանրապետության կառավարության կողմից սահմանված կարգով հավատարմագրված համապատասխանության գնահատման մարմինների, հավատարմագրման փորձագետների (գնահատողների) ու տեխնիկական փորձագետների, ինչպես նաև Հայաստանի Հանրապետության և Եվրասիական տնտեսական միության տեխնիկական կանոնակարգերի համաձայն տրված համապատասխանության սերտիֆիկատների և գրանցված համապատասխանության հայտարարագրերի ռեեստրների ձևավորումը և վարումը, նշված ռեեստրներից տեղեկատվության տրամադրումը,

- կազմակերպում է հավատարմագրման վերաբերյալ գիտաժողովներ, վերապատրաստման և որակավորման դասընթացներ և շնորհում համապատասխան վկայագրեր,

- հավատարմագրման բնագավառում տարածաշրջանային և միջազգային համագործակցության շրջանակներում ներկայացնում է Հայաստանի Հանրապետությունը և մասնակցում է հավատարմագրման տարածաշրջանային և միջազգային կազմակերպությունների աշխատանքներին,

- կազմակերպում է համապատասխանության սերտիֆիկատների, պետական գրանցման վկայականների բլանկների տպագրությունը և դրանք համապատասխանության գնահատման մարմիններին տրամադրումն ու հաշվառումը,

- իր իրավասության սահմաններում կնքում է համագործակցության և համապատասխանության գնահատման մարմինների հավատարմագրման երկկողմանի և բազմակողմ փոխադարձ ճանաչման համաձայնագրեր:

Ծրագրի կողմը և անվանումը	Ծրագրի նպատակը	Հիմնական միջոցառումների (ծառայությունների) շրջանակը	Հիմնական շահառուների շրջանակը
1067	Ծրագրի իրականացման հիմնական նպատակը միջազգային, եվրոպական և տարածաշրջանային համակարգերին ինտեգրումն է, այդ թվում՝ հավատարմագրման ազգային մարմնի կայացումը և հավատարմագրման արդյունքների փոխանցման բազմակողմանի համաձայնագրերի ստորագրող կողմ հանդիսանալը	«Հավատարմագրման ազգային մարմին» ՊՈԱԿ-ը ապահովում է հավատարմագրման գործընթացի իրականացումը, մասնավորապես՝ ընդունում, գրանցում է հավատարմագրման հայտը, իրականացնում է հավատարմագրմանը հավակնող համապատասխանության գնահատման գործունեություն իրականացնող ֆիզիկական ու իրավաբանական անձանց (համապատասխանության գնահատման մարմինների, այսուհետ՝ ՀԳՄ) կողմից ներկայացված հավատարմագրման փաստաթղթերի փորձաքննություն, համապատասխանության գնահատում՝ ըստ ՀԳՄ-ի գտնվելու վայրի, հրավիրում է հավատարմագրման խորհրդի նիստը, կազմակերպում է տեխնիկական կոմիտեների աշխատանքները, որի արդյունքում ընդունվում է որոշում ՀԳՄ-ին հավատարմագրելու, հավատարմագրումը մերժելու, հավատարմագրման ոլորտը ընդլայնելու, կրճատելու, հավատարմագրման վկայագրի գործողությունը կասեցնելու, վերականգնելու, դադարեցնելու վերաբերյալ, ձևակերպում, գրանցում է հավատարմագրման վկայագիրը, ապահովում է հավատարմագրված ՀԳՄ-ների պարբերական գնահատման իրականացումը, վարում է հավատարմագրված ՀԳՄ-ների և հավատարմագրման գործընթացում ընդգրկված գնահատողների ու փորձագետների, սերտիֆիկացման մարմինների և փորձարկման լաբորատորիաների և Մաքսային միության տեխնիկական կանոնակարգերի համաձայն տրված համապատասխանության սերտիֆիկատների և հայտարարագրերի միասնական ռեեստրները	Համապատասխանության գնահատման մարմիններ (փորձարկման, տրամաչափարկման լաբորատորիաներ, արտադրանքի, ծառայությունների, կառավարման համակարգերի, անձանց սերտիֆիկացման մարմիններ, տեխնիկական հսկողություն իրականացնող մարմիններ), ապրանք արտադրողներ, իրացնողներ և ներմուծողներ, սպառողներ, ծառայություններ մատուցողներ, մաքսային մարմիններ, պետական կառավարման մարմիններ
Պետական աջակցություն «ՀՀ հավատարմագրման համակարգի բարեփոխում և Հավատարմագրման ազգային մարմնի կայացում» ծրագիր			

Վերջին երկու տարիների ծրագրի զարգացման միտումները

Հավատարմագրման ոլորտի վերջին տարիների զարգացման միտումները պայմանավորված են Հայաստանի Հանրապետության և Եվրոպական միության միջև Խորը և համապարփակ ազատ առևտրի համաձայնագրի շուրջ վարվելիք բանակցությունների մեկնարկի ապահովումով: Անհրաժեշտություն էր առաջացել իրականացնել բարեփոխումներ որակի ենթակառուցվածքների բնագավառում, ՀՀ օրենսդրական դաշտը մոտարկել ԵՄ օրենսդրական դաշտին և ապահովել հավատարմագրման ազգային մարմնի գործունեությունը միջազգային ու եվրոպական պահանջներին համապատասխան:

2016 թվականին իրականացվել են հետևյալ աշխատանքները.

1. Հաշվետու ժամանակաշրջանում իրականացվել է ՀՍՀ ԻՍՕ/ԻԷԿ 17011 ստանդարտի պահանջներին համապատասխան ՀԱՄ-ում ներդրված կառավարման համակարգի փաստաթղթերի մոնիթորինգ և արդիականացում:

2. «Հավատարմագրման ազգային մարմին» ՊՈԱԿ-ի ներկայացուցիչները մասնակցել են՝

- Եվրասիական տնտեսական հանձնաժողովի (ԵՏՀ) տեխնիկական կարգավորման, սանիտարական, անասնաբուժական և բուսասանիտարական միջոցառումների իրականացման խորհրդատվական կոմիտեին կից տեխնիկական կարգավորման և համապատասխանության գնահատման ենթակոմիտեների աշխատանքներին,

- Միջպետական Խորհրդի (ՄՊԽ) հավատարմագրման հարցերով գիտատեխնիկական հանձնաժողովների, հավատարմագրման տարածաշրջանային կազմակերպության ստեղծման հարցերով աշխատանքային խմբերի աշխատանքներին,

- ՀՀ-ԵՄ նոր շրջանակային համաձայնագրի բանակցությունների Առևտրի տեխնիկական խոչընդոտներ ենթախմբի նիստերի աշխատանքներին,

- չգրանցված, կեղծ, անորակ ապրանքի դեմ պայքարին վերաբերող միջազգային կոնֆերանսին:

- մասնակցել են Հավատարմագրման Եվրոպական Համագործակցության (EA) գազաթնաժողովներին:

3. 2016 թվականի նոյեմբերի 24-ին Շվեդիայում կայացած գազաթնաժողովում միաձայն որոշմամբ ընդունվել է «Հավատարմագրման ազգային մարմին» ՊՈԱԿ-ը (ARMNAB) Հավատարմագրման Եվրոպական Համագործակցության (EA)-ի ասոցացված անդամ դառնալու վերաբերյալ որոշումը և ստորագրվել է անդամակցության համաձայնագիրը:

4. Մշակվել և ՀՀ տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարություն է ներկայացվել «Հավատարմագրման մասին» ՀՀ օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» ՀՀ օրենքի նախագիծը:

«Հավատարմագրման ազգային մարմին» ՊՈԱԿ-ի աշխատակիցները մասնակցել են «Ռուսաստանի Դաշնության հավատարմագրման համակարգի խնդիրները և զարգացման հեռանկարները» ծրագրի շրջանակներում կազմակերպված միջազգային կոնֆերանսին, «Համապատասխանության գնահատման տիպային սխեմաների մշակման աշխատանքային խմբի» նիստի աշխատանքներին, Մաքսային միությանը Հայաստանի Հանրապետության անդամակցության շրջանակներում կազմակերպված կլոր սեղաններին, տեսակոնֆերանսներին, որոնց ընթացքում քննարկվել են Մաքսային միության տեխնիկական կանոնակարգերը, համապատասխանության գնահատման տիպային սխեմաները և Մաքսային Միության այլ որոշումներ:

«Հավատարմագրման ազգային մարմին» ՊՈԱԿ-ի ներկայացուցիչները մասնակցել են «Ստանդարտների ազգային ինստիտուտ» ՓԲԸ ՏՀ 21 «Համապատասխանության գնահատում և

կառավարման համակարգեր» ստանդարտացման տեխնիկական հանձնաժողովի աշխատանքներին, որի ընթացքում քննարկվել են թվով 5 ազգային ստանդարտների նախագծերը:

5. ՀՀ տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարությունում կազմակերպվել են մի շարք հանդիպումներ ՀՀ-ում հավատարմագրված փորձարկման լաբորատորիաների հետ, որտեղ քննարկվել և առաջարկություններ են ներկայացվել փորձարկման լաբորատորիաների միջլաբորատոր համեմատություններին մասնակցության և չափման միջոցների/փորձարկման սարքավորումների տրամաչափարկման գործընթացի իրականացման հնարավորության վերաբերյալ, ինչպես նաև ներկայացվել է փորձարկման լաբորատորիաների կողմից էլեկտրոնային հսկման Lims համակարգի կիրառման առավելություններն ու արդյունավետությունը:

6. Հավատարմագրման ազգային մարմնի կողմից կազմակերպվել են վերապատրաստման դասընթացներ՝ հետևյալ թեմաներով.

- «Հավատարմագրման ազգային մարմին» ՊՈԱԿ-ը հավատարմագրված և հավատարմագրմանը հավակնող փորձարկման լաբորատորիաների մասնագետների համար կազմակերպվել են «Համապատասխանության գնահատում, հավատարմագրման (ԵԱՏՄ) պահանջներ, ՀՍ ԻՍՕ/ԻԷԿ 17025-2005 ստանդարտի հիմնական պահանջները» թեմայով վերապատրաստման դասընթացներ: Դասընթացներին մասնակցել են 22 կազմակերպություններից ընդհանուր թվով 60 ներկայացուցիչներ և ստացել են վկայագրեր:

7. ՀՀ կառավարության 2014 թ.-ի նոյեմբերի 27-ի նիստի N 50 արձանագրային որոշման հավելվածով նախատեսված, Հայաստանի Հանրապետության և Վերակառուցման և զարգացման միջազգային բանկի միջև կնքված վարկային համաձայնագրի շրջանակում՝ ՀԱՄ-ի կողմից մշակվել է «SS համակարգի մշակում, այդ թվում էլեկտրոնային համակարգի միջոցով համապատասխանության գնահատման մարմինների հավատարմագրման գործընթացի կազմակերպում» տեխնիկական առաջադրանքը (ToR):

8. Իրականացվել է սերտիֆիկացման մարմինների և փորձարկման լաբորատորիաների (կենտրոնների) միասնական ռեեստրի արտաքին և փոխադարձ առևտրի միասնական տեղեկատվական համակարգի ստեղծմանն ուղղված աշխատանքներ՝ համաձայն Եվրասիական տնտեսական հանձնաժողովի կոլեգիայի N 38 և N 39 որոշումների:

9. Ստեղծվել է ենթահամակարգ, որը կիրականացնի ԵԱՏՄ ռուսերեն սերտիֆիկատների, հայտարարագրերի, սերտիֆիկացման մարմինների և լաբորատորիաների տվյալների փոխանակում էլեկտրոնային փոստի միջոցով:

Ստեղծված ենթահամակարգը կատարում է հետևյալ գործողությունները՝

- ստանում է հարցումներ XML ֆորմատով,
- պատրաստում է պատասխան XML ֆայլը,
- կազմում է համապատասխան zip ֆայլը:

Հարցումների պատասխանները կազմելու համար, անհրաժեշտ է ներկայում աշխատող համակարգում (բազայում և ծրագրում) իրականացնել փոփոխություններ:

10. Եվրասիական տնտեսական միության (ԵԱՏՄ) պայմանագրով նախատեսված պարտավորությունների իրականացման նպատակով՝

- Մաքսային միության տեխնիկական կանոնակարգերի համաձայն տրված համապատասխանության սերտիֆիկատների և հայտարարագրերի միասնական ռեեստրներում ներառվել են՝

1) 3558 համապատասխանության հայտարարագիր,

2) 201 համապատասխանության սերտիֆիկատ:

- Փորձարկման լաբորատորիաների (կենտրոնների) և սերտիֆիկացման մարմինների Մաքսային միության միասնական ռեեստրում ներառվել են՝

1) 4 փորձարկման լաբորատորիա,

2) 3 սերտիֆիկացման մարմին:

- Հիմք ընդունելով ՀՀ կառավարության 2015թ. մայիսի 21-ի N 552-Ն որոշումը, վարվել է ՀՀ տեխնիկական կանոնակարգերին համապատասխան համապատասխանության սերտիֆիկատների և համապատասխանության հայտարարագրերի ռեեստրը, մասնավորապես ներառվել են՝

1) 483 համապատասխանության հայտարարագիր,

2) 127 համապատասխանության սերտիֆիկատ:

- Հավատարմագրված համապատասխանության գնահատման մարմինների ազգային ռեեստրում ներառվել են՝

1) 4 փորձարկման լաբորատորիա,

2) 1 տեխնիկական հսկողություն իրականացնող մարմին:

2016 թվականին «Հավատարմագրման ազգային մարմին» ՊՈԱԿ-ի կողմից հավատարմագրվել են 6 փորձարկման լաբորատորիա, 3 սերտիֆիկացման մարմին և 1 տեխնիկական հսկողություն իրականացնող մարմին:

2017 թվականին իրականացվել են հետևյալ աշխատանքները.

1. PTB գերմանական չափագիտության ինստիտուտի կողմից կազմակերպված «Աջակցություն որակի ենթակառուցվածքին» ծրագրի շրջանակում հավատարմագրման միջազգային փորձագետը 2 այցով ժամանել է ՀԱՄ, որի ընթացքում իրականացրել է ՀԱՄ-ում ներդրված կառավարման համակարգի մոնիթորինգ և առաջարկություններ ներկայացրել «Հավատարմագրման մասին» ՀՀ օրենքում, ՀՀ կառավարության 2012 թվականի սեպտեմբերի 6-ի «Համապատասխանության գնահատման մարմինների հավատարմագրման կարգ»-ը N 1201-Ն որոշման մեջ, ինչպես նաև դրանցից բխող ենթաօրենսդրական ակտերում փոփոխություններ

կատարել՝ դրանք համապատասխանեցնելով եվրոպական օրենսդրությանը (REGULATION (EC) No 765/2008), ինչպես նաև վերանայել կառավարման համակարգի մի շարք փաստաթղթեր՝ դրանք համապատասխանեցնելով եվրոպական (EA), միջազգային (IAF, ILAC) կազմակերպությունների կողմից մշակված հավատարմագրման փաստաթղթերին:

2. «Հավատարմագրման ազգային մարմին» ՊՈԱԿ-ի ներկայացուցիչները մասնակցել են՝

- Եվրասիական տնտեսական հանձնաժողովի (ԵՏՀ) տեխնիկական կարգավորման, սանիտարական, անասնաբուժական և բուսասանիտարական միջոցառումների իրականացման խորհրդատվական կոմիտեին կից տեխնիկական կարգավորման և համապատասխանության գնահատման ենթակոմիտեների աշխատանքներին, ինչպես նաև Մաքսային միությանը Հայաստանի Հանրապետության անդամակցության շրջանակներում կազմակերպված կլոր սեղաններին, տեսակոնֆերանսներին, որոնց ընթացքում քննարկվել են Մաքսային միության տեխնիկական կանոնակարգերը, համապատասխանության գնահատման տիպային սխեմաները և Մաքսային Միության այլ որոշումների նախագծեր,

- Միջպետական Խորհրդի (ՄՊԽ) հավատարմագրման հարցերով գիտատեխնիկական հանձնաժողովների, հավատարմագրման տարածաշրջանային կազմակերպության ստեղծման հարցերով աշխատանքային խմբերի աշխատանքներին,

- Հավատարմագրման Եվրոպական Համագործակցության Լաբորատորիաների Կոմիտեի 33-րդ ժողովին,

- Մոսկվայում կազմակերպված Եվրասիական տնտեսության միության հավատարմագրման ազգային մարմինների ղեկավարների նիստի աշխատանքներին,

- Քիշնևում կազմակերպված Հավատարմագրման տարածաշրջանային կազմակերպության ստեղծման հարցերով ՄՊԽ Աշխատանքային խմբի 7-րդ, հավատարմագրման և համապատասխանության գնահատման հարցերով գիտատեխնիկական հանձնաժողովների 40-րդ նիստերի աշխատանքներին:

3. Ի կատարումն ՀՀ կառավարության 2017թ. հունիսի 1-ի նիստի 29/7[407904]-17 N 23 արձանագրության հանձնարարականի 1-ին կետի՝ ՀՀ տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարությունում կազմակերպվել է ՀՀ փորձարկման լաբորատորիաների ներկայացուցիչների հետ հանդիպում, համաձայն 2-րդ կետի՝ ՀԱՄ-ն իրականացվել է ՀՀ-ում հավատարմագրված ընդհանուր թվով 37 փորձարկման լաբորատորիաների արտահերթ գնահատումներ, որոնց արդյունքները ներկայացվել են ՀՀ կառավարություն:

4. «Հավատարմագրման ազգային մարմին» ՊՈԱԿ-ը հավատարմագրված և հավատարմագրմանը հավակնող փորձարկման լաբորատորիաների մասնագետների համար կազմակերպել է «ՀՍ ԻՍՕ/ԻԷԿ 17025-2005 ստանդարտով սահմանված տեխնիկական պահանջները» թեմայով որակավորման դասընթաց: Դասընթացին մասնակցել են 24 կազմակերպություններից ընդհա-

նուր թվով 41 ներկայացուցիչ և ստացել վերապատրաստման վկայագրեր, ինչպես նաև որակավորման գործընթաց, որին մասնակցել են 19 կազմակերպություններից ընդհանուր թվով 34 ներկայացուցիչ և ստացել որակավորման վկայագրեր:

5. Իրականացվել է ՀՀ կառավարության 2014թ. նոյեմբերի 19-ի N 1301-Ն որոշմամբ սահմանված Եվրասիական տնտեսական միության տեխնիկական կանոնակարգերին համապատասխանության սերտիֆիկատի միասնական ձևին համապատասխան՝ համապատասխանության սերտիֆիկատների բլանկների, ՀՀ տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարի 2017թ. ապրիլի 27-ի N 397-Ն հրամանով սահմանված պետական գրանցման վկայականների տպագրությունը և տրամադրումը համապատասխանության գնահատման մարմիններին:

6. Եվրասիական տնտեսական միության (ԵԱՏՄ) պայմանագրով նախատեսված պարտավորությունների իրականացման նպատակով՝

Մաքսային միության տեխնիկական կանոնակարգերի համաձայն տրված համապատասխանության սերտիֆիկատների և հայտարարագրերի միասնական ռեեստրներում ներառվել են՝

- 1) 5122 համապատասխանության հայտարարագիր,
- 2) 372 համապատասխանության սերտիֆիկատ:

Փորձարկման լաբորատորիաների (կենտրոնների) և սերտիֆիկացման մարմինների Մաքսային միության միասնական ռեեստրում ներառվել են՝

- 1) 8 փորձարկման լաբորատորիա,
- 2) 7 սերտիֆիկացման մարմին:

Հիմք ընդունելով ՀՀ կառավարության 2015թ. մայիսի 21-ի N 552-Ն որոշումը, վարվել է ՀՀ տեխնիկական կանոնակարգերին համապատասխան համապատասխանության սերտիֆիկատների և համապատասխանության հայտարարագրերի ռեեստրը, մասնավորապես ներառվել է՝

- 1) 977 համապատասխանության հայտարարագիր,
 - 2) 111 համապատասխանության սերտիֆիկատ:
- Ազգային ռեեստրում ներառվել են՝
- 1) 19 փորձարկման լաբորատորիա,
 - 2) 1 տրամաչափարկման լաբորատորիա,
 - 3) 10 արտադրանքի սերտիֆիկացման մարմին,
 - 4) 2 կառավարման համակարգի սերտիֆիկացման մարմին,
 - 5) 1 տեխնիկական հսկողություն իրականացնող մարմին:

2017 թվականին «Հավատարմագրման ազգային մարմին» ՊՈԱԿ-ի կողմից հավատարմագրվել են 19 փորձարկման լաբորատորիա, 1 տրամաչափարկման լաբորատորիա, 12 սերտիֆիկացման մարմին և 1 տեխնիկական հսկողություն իրականացնող մարմին:

Հիմնական խնդիրները

Հ/Հ	Խնդրի նկարագրությունը	Առնչվող բյուջետային ծրագրի կոդը և անվանումը	Կապը ռազմավարական խնդիրների և նպատակների հետ
1	Միջազգային չափանիշներին համապատասխան հավատարմագրման ազգային համակարգի ձևավորում	04/01/01	Նշված խնդիրների իրականացումը կապված է ՀՀ տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարության բնագավառի գերակա խնդրի հետ և ՀՀ կառավարության ռազմավարական ծրագրերում ամրագրված ընդհանուր տնտեսական խնդիրների և նպատակների հետ:
2	Հավատարմագրման աշխատանքների արդյունքների՝ հավատարմագրման վկայագրերի և հաշվետվությունների, համապատասխանության սերտիֆիկատների, փորձարկման արձանագրությունների փոխանցում	Պետական աջակցություն «ՀՀ հավատարմագրման համակարգի բարեփոխում և Հավատարմագրման ազգային մարմնի կայացում» ծրագիր	
3	Արտաքին և ներքին առևտրում տեխնիկական խոչընդոտների վերացում, ապրանքների մրցունակության բարձրացում և միջազգային շուկայում ինտեգրման նախապայմանների ստեղծում		
4	Համապատասխանության գործընթացում ընդգրկված փորձագետների մասնագիտական ուսուցման առկա դժվարությունները:		

16.6.2 Ծրագրի նպատակները և գերակայությունները ՄԺԾԾ Ժամանակահատվածում Նպատակները

Ծրագրի իրականացման հիմնական նպատակը միջազգային և եվրոպական, ինչպես նաև եվրասիական տնտեսական միության (ԵԱՏՄ) անդամ-պետությունների հավատարմագրման համակարգերին ինտեգրումն է, այդ թվում՝ հավատարմագրման արդյունքների բազմակողմ և երկկողմ ճանաչման (ԲՃՀ, ԵՃՀ) համաձայնագրերի ստորագրող կողմ հանդիսանալը, ինչը կվերացնի առևտրային խոչընդոտները, կապահովի ապրանքների ազատ տեղաշարժը, կբացառի նույն ապրանքի կրկնական փորձարկման և կրկնական սերտիֆիկացման անհրաժեշտությունը և կնպաստի տնտեսության զարգացմանը:

Միջազգային, եվրոպական չափանիշներին համապատասխան հավատարմագրման ազգային համակարգի ձևավորում: Միջազգային ստանդարտների պահանջներին համապատասխան համապատասխանության գնահատման մարմինների հավատարմագրում: Հավատարմագրված համապատասխանության գնահատման մարմինների կողմից մատուցվող ծառայությունների նկատմամբ սպառողների վստահության բարձրացում:

Գերակայությունները

Հ/Հ	Նպատակները ՄԺԾԾ Ժամանակահատվածի համար՝ (ըստ գերակայությունների նվազման)	Հիմնավորումներ
	Միջազգային և եվրոպական, ինչպես նաև եվրասիական տնտեսական միության (ԵԱՏՄ) անդամ-պետու-	«Հավատարմագրման մասին» ՀՀ օրենք, ՀՀ կառավարության «Հայաստանի Հանրապետության որակի ենթակառուցվածքի բարեփոխման ռազմավարությանը

թյունների հավատարմագրման համակարգերի ինտեգրում, այդ թվում՝ հավատարմագրման արդյունքների բազմակողմ և երկկողմ ճանաչման (ԲՃՀ, ԵՃՀ) համաձայնագրերի կնքում, Հայաստանի Հանրապետության և Եվրասիական տնտեսական միության տեխնիկական կանոնակարգերի համաձայն տրված համապատասխանության սերտիֆիկատների և գրանցված համապատասխանության հայտարարագրերի ռեեստրների ձևավորում և վարում	հավանություն տալու մասին» 2010 թվականի դեկտեմբերի 16-ի N1693-Ն որոշում, Մաքսային Միության հանձնաժողովի 2010 թվականի հունիսի 18-ի «Մաքսային միությունում տեխնիկական կանոնակարգման մասին» N 319 որոշում, ՀՀ կառավարության 2015 թվականի փետրվարի 5-ի «Եվրասիական տնտեսական միության (Մաքսային միության) տեխնիկական կանոնակարգերով նախատեսված համապատասխանության գնահատման փաստաթղթերի միասնական ռեեստրի ազգային մասի ձևավորումն ու վարումն իրականացնող լիազոր մարմին սահմանելու մասին» N 86-Ա որոշում:

16.6.3 ՄԺԾԾ Ժամանակահատվածում իրականացվելիք ծախսային ծրագրերը (պարտավորությունները)

Գոյություն ունեցող ծախսային ծրագրերը (պարտավորությունները)

Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է ապահովել ՀՀ-ում հավատարմագրման ազգային մարմնի կայացման գործընթացի արդյունավետ իրագործումը, Հավատարմագրման ազգային մարմնի կարողությունների զարգացումը:

Ներկայումս ՀՀ-ում գործում են հավատարմագրված 45 փորձարկման լաբորատորիա, 15 սերտիֆիկացման մարմիններ և 4 տեխնիկական հսկողություն իրականացնող մարմիններ:

Ծրագրի իրականացման 2019-2021թթ. ՄԺԾԾ ժամանակահատվածի համար նախատեսվել է հատկացնել յուրաքանչյուր տարի 13.9-ական մլն դրամ:

16.7 ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿԵՆՏՐՈՆԻ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ և ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

16.7.1. Ծրագրի ընդհանուր նկարագիրը

ՀՀ կառավարության 2014թ. մարտի 27-ի «Հայաստանի Հանրապետության 2014-2025 թվականների հեռանկարային զարգացման» ռազմավարական ծրագիրը հաստատելու և Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2008թ. հոկտեմբերի 30-ի N1207-Ն որոշումն ուժը կորցրած ճանաչելու մասին» N442-Ն որոշմամբ հաստատված Հայաստանի Հանրապետության 2014-2025թթ. հեռանկարային զարգացման ռազմավարական ծրագրի նպատակների և ռազմավարական գերակայությունների ապահովման, ինչպես նաև ՀՀ կառավարության 2018թ. հունիսի 11-ի «Հայաստանի Հանրապետության տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարության աշխատակազմ» պետական կառավարչական հիմնարկ ստեղծելու, Հայաստանի Հանրապետության տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարության

կանոնադրությունն ու աշխատակազմի կառուցվածքը հաստատելու մասին» N744-L որոշմամբ ՀՀ տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարության առջև դրված խնդիրների լուծման և գործառույթների իրականացման գործընթացում առանցքային դեր ունեն մակրո և միկրո մակարդակներում բազմապրոֆիլ տնտեսական, ոլորտային և ճյուղային հետազոտությունների և վերլուծությունների իրականացումը, որոնք թույլ կտան բացահայտել արտահանման խթանման, ներմուծման փոխարինման, գործարար և ներդրումային միջավայրի բարելավման հնարավորություններն ու առկա խոչընդոտները, բարձրացնել տեղական և օտարերկրյա ներդրողների/գործարարների գործարար որոշումների կայացման արդյունավետությունը: Հայաստանի տնտեսությունը, լինելով փոքր և բաց, անմիջականորեն կրում է համաշխարհային տնտեսությունում տեղի ունեցող փոփոխությունների ազդեցությունը, ուստի խիստ ընդգծվում է տնտեսության վրա արտաքին և ներքին գործոնների ազդեցության գնահատման, տնտեսական աճի կարճաժամկետ/միջնաժամկետ/ երկարաժամկետ կանխատեսումների, ինչպես նաև տնտեսական կառուցվածքային տեղաշարժերի գնահատման աշխատանքների իրականացման անհրաժեշտությունը:

Տնտեսական հետազոտությունների կենտրոնի ստեղծման անհրաժեշտությունը խիստ կարևորվեց Հայաստանի Հանրապետության նախագահ Սերժ Սարգսյանի ղեկավարությամբ Հայաստանի Հանրապետության էկոնոմիկայի նախարարությունում 2013 թվականի դեկտեմբերի 13-ին տեղի ունեցած խորհրդակցության ընթացքում և ՀՀ նախագահի կողմից հանձնարարվեց ստեղծել այնպիսի կենտրոն, որի աշխատանքի արդյունքն ավելի գործնական նշանակություն կունենա, հանդես կգա խորքային ու մանրակրկիտ վերլուծությամբ:

Ծրագրի կոդը և անվանումը	Ծրագրի նպատակը	Հիմնական միջոցառումների (ծառայությունների) շրջանակը	Հիմնական շահառուների շրջանակը
1165	Ծրագրի նպատակն է մակրո և միկրո մակարդակներում բազմապրոֆիլ տնտեսական, ոլորտային, ճյուղային հետազոտությունների, վերլուծությունների և մշտադիտարկումների իրականացման միջոցով բարձրացնել ՀՀ տնտեսական քաղաքականության արդյունավետությունը՝ արտահանման խթանման, ինչպես նաև գործարար և ներդրումային միջավայրի բարելավման նպատակով:	1. Մակրո և միկրո մակարդակներում խորքային հետազոտությունների և վերլուծությունների իրականացում ուղղված արտահանման խթանման և ներմուծման փոխարինման հնարավորությունների և առկա խոչընդոտների բացահայտմանը, ազդեցության գնահատմանը, 2. ամսական պարբերականությամբ արտահանման և ներմուծման կառուցվածքի վերլուծության վերաբերյալ զեկույցների պատրաստում, 3. արտահանման կառուցվածում որակական տեղաշարժերի գնահատմանն ուղղված մշտադիտարկման իրականացում, 3. տնտեսական աճի կարճաժամկետ և միջնաժամկետ միտումների բացահայտում և կանխատեսումների իրականացում, ինչպես նաև տնտեսության կառուցվածքային տեղաշարժերի գնահատման իրականացում, 4. տնտեսության վրա արտաքին/ներքին գործոնների ազդեցության գնահատում, 5. հետազոտությունների և վերլուծությունների իրականացում ուղղված գործարար և	ՀՀ կառավարություն, պետական կառավարման մարմիններ, հետազոտական շրջանակներ, մասնավոր հատված

		ներդրումային միջավայրի բարելավման հնարավոր ուղիների և մարտահրա-վերների բացահայտմանը, ազդեցության գնահատմանը:	

Վերջին երկու տարիների ծրագրի զարգացման միտումները

Տնտեսական հետազոտությունների կենտրոնն իր աշխատանքները սկսել է 2015թ. հունվարի 1-ից: 2014թ. ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարությունը ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով ՀՀ ֆինանսների նախարարություն է ներկայացրել «Տնտեսական հետազոտությունների կենտրոնի ստեղծման» ծրագրի 2015թ. բյուջետային հայտը, որը հաստատվել է 40,000 հազար դրամ բյուջեով: Ծրագրի շրջանակներում ձեռք են բերվել տնտեսական հետազոտությունների կենտրոնի աշխատանքների համար անհրաժեշտ համապատասխան գույք և համակարգչային տեխնիկա, կատարվել է կենտրոնի ադմինիստրատիվ աշխատակիցների վարձատրություն:

2015թ. ընթացքում տնտեսական հետազոտությունների կենտրոնը իրականացրել է թվով յոթ հետազոտություն, որոնք ներկայացվել են ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարին և ՀՀ կառավարությանը:

- «2015 թվականի ՀՀ ՀՆԱ հավելաճի կանխատեսում» - աշխատանքի նպատակն էր ստոխաստիկ պրոցեսների մոդելավորմամբ 2015 թվականի համար կանխատեսել ՀՆԱ հավելաճի տեմպը:

- «Էլեկտրաէներգիայի սակագնի բարձրացման ազդեցության գնահատում»- աշխատանքի նպատակն էր Էլեկտրաէներգիայի սակագնի բարձրացման ազդեցության գնահատումը ինֆլյացիայի, սպառման և արտադրության վրա, ինչպես նաև պարզել արդյունաբերությունում ծախսերի աճը՝ պայմանավորված Էլեկտրաէներգիայի սակագնի բարձրացմամբ:

- «Հայաստանի Հանրապետությունում չդիտարկվող (չհասշակավոր) տնտեսության գնահատում» - աշխատանքի նպատակն էր ֆիզիկական ներդրման և դրամավարկային մեթոդների միջոցով գնահատել տնտեսության չդիտարկվող հատվածի մեծությունը:

- «ՀՀ տնտեսության ճյուղերի և ենթաճյուղերի գործոնային վերլուծություն» - աշխատանքի նպատակն էր ռեգրեսիոն վերլուծության միջոցով գործոնային ազդեցությունների գնահատումը ՀՀ տնտեսության ճյուղերում և ենթաճյուղերում:

- «ՀՀ տնտեսության առանձին ճյուղերի 2015թ. միտումները և 2016թ. կանխատեսումները» աշխատանքի նպատակն էր բացահայտել 2015թ. տնտեսության ճյուղերի զարգացման միտումները և աճի/նվազման պատճառները, իրականացնել համախառն ներքին արդյունքի և ճյուղերի ցուրցանիշների 2015թ. գնահատումներ և 2016թ. կանխատեսումներ՝ ավտոնոմ էկոնոմետրիկ մոդելի միջոցով, որը ներկայացվում է միաժամանակյա ռեգրեսիոն հավասարումների համակարգի տեսքով:

- «Հայ-ռուսական տնտեսական փոխհարաբերության ազդեցության ուղիները Հայաստանի տնտեսության վրա» աշխատանքի նպատակն էր հայ-ռուսական տնտեսական հարաբերությունների քանակական վերլուծություն երկու առանցքային շեշտադրումներով, մասնավորապես՝ ՀՀ տնտեսության վրա ազդեցության ուղիների քանական գնահատում և ՌԴ տնտեսությունում տեղի ունեցող փոփոխությունների նկատմամբ ՀՀ տնտեսության զգայունության աստիճանի գնահատում:

- «ՀՀ պոտենցիալ ՀՆԱ-ի և ՀՆԱ-ի ճեղքի ոչ կառուցվածքային մեթոդներով գնահատում» - աշխատանքի նպատակն էր ոչ կառուցվածքային մեթոդներով գնահատել պոտենցիալ ՀՆԱ-ի և ՀՆԱ-ի ճեղքի մակարդակները:

Վերոգրյալից բացի տնտեսական հետազոտությունների կենտրոնի կողմից ձևավորվել է և մշտապես թարմացվում է մակրոտնտեսական տվյալների ամփոփ բազա:

2015թ. ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարությունը ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով ՀՀ ֆինանսների նախարարություն էր ներկայացրել «Տնտեսական հետազոտությունների կենտրոնի գործունեության» ծրագրի 2016թ. բյուջետային հայտը, որը հաստատվել է 28,135.5 հազար դրամ բյուջեով:

2016թ. ընթացքում տնտեսական հետազոտությունների կենտրոնը իրականացրել է հետևյալ հետազոտությունները, որոնք ներկայացվել են ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարին և ՀՀ կառավարությանը.

Հետազոտական աշխատանքներ՝

- «Դիվերսիֆիկացված տնտեսության կառուցվածքի գնահատում»- աշխատանքի նպատակն էր ստատիկ մոդելի միջոցով գնահատել Հայաստանի դիվերսիֆիկացված տնտեսության կառուցվածքը:

- «2016թ. ՀՀ ՀՆԱ հավելածի կանխատեսում»- աշխատանքի նպատակն էր ստոխաստիկ պրոցեսների մոդելավորմամբ 2016 թվականի համար կանխատեսել ՀՆԱ հավելածի տեմպը:

- «Մենաշնորհով պայմանավորված «մեռյալ բեռի» գնահատում»- աշխատանքի նպատակն էր գնահատել մենաշնորհների շուկայական իշխանությամբ պայմանավորված տնտեսական կորուստների չափը:

Տնտեսական զեկույց՝

«Հայաստանի արտահանում, արդի վիճակ և զարգացման հեռանկարներ»- Տնտեսական հետազոտությունների կենտրոնը ձեռնամուխ է եղել իրականացնել Հայաստանի արտահանման խորքային հետազոտություն, որի շրջանակներում բացահայտվել են արտահանման հեռանկարային աճը զսպող որոշ խոչընդոտներ և զարգացման հնարավոր ուղիներ, որոնք հնարավորություն են ստեղծվում բարձրացնել տնտեսական քաղաքականության, մասնավորապես արտահանման խթանման քաղաքականությունը: Այս զեկույցի շրջանակներում ձևավորվել են

անհրաժեշտ կարողություններ արտահանման կառուցվածքում որակական տեղաշարժերի գնահատման նպատակով:

2016թ. ՀՀ Էկոնոմիկայի նախարարությունը ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով ՀՀ ֆինանսների նախարարություն էր ներկայացրել «Տնտեսական հետազոտությունների կենտրոնի գործունեության» ծրագրի 2017թ. բյուջետային հայտը, որը հաստատվել է 27,360 հազար դրամ բյուջեով:

2017թ. ընթացքում տնտեսական հետազոտությունների կենտրոնը իրականացրել է հետևյալ հետազոտությունները, որոնք ներկայացվել են ՀՀ տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարին և ՀՀ կառավարությանը.

- ամսական պարզերականությամբ արտահանման դինամիկայի մոնիթորինգի իրականացում,

- արտահանման որակական տեղաշարժերը բնութագրող ինդեքսների գնահատում, ինչպես նաև առանձին երկրների փոխադարձ առևտրի ընթացիկ վիճակի և հնարավոր զարգացման հեռանկարների վերաբերյալ զեկույների պատրաստում,

- ամսական պարբերականությամբ ներմուծման դինամիկայի մոնիթորինգի իրականացում, ներմուծման կառուցվածքի գնահատում ըստ լայն տնտեսական դասակարգման,

- արտահանման և ներմուծման տվյալների բազաների ստեղծում և դրանց պարբերական թարմացում,

- ներդրումային ծրագրերի իրատեսականության գնահատման իրականացում,

- աշխատանքի շուկայի և աղքատության վերաբերյալ վերլուծական աշխատանքների իրականացում,

- կապիտալի արտադրողականության և ICOR-ի գնահատում:

Հիմնական խնդիրները

Հ/Հ	Խնդրի նկարագրությունը	Առնչվող բյուջետային ծրագրի կոդը և անվանումը	Կապը ռազմավարական խնդիրների և նպատակների հետ
1.	Մակրո և միկրո մակարդակներում բազմապրոֆիլ տնտեսական հետազոտությունների և վերլուծությունների իրականացում ուղղված Արտահանման խթանման և ներմուծման փոխարինման հնարավորությունների բացահայտմանը, իրացմանը և խոչընդոտների ազդեցության զսպմանը:		ՀՀ կառավարության 2014 թվականի մարտի 27-ի «Հայաստանի Հանրապետության 2014-2025 թվականների հեռանկարային զարգացման» ռազմավարական ծրագրի 4-րդ բաժին, 9.1-ին մաս
2.	Մակրո և միկրո մակարդակներում		ՀՀ կառավարության 2014 թվականի

	բազմապրոֆիլ տնտեսական հետազոտությունների և վերլուծությունների իրականացում ուղղված գործարար և ներդրումային միջավայրի բարելավման հնարավորությունների և առկա խոչընդոտների բացահայտմանը, ինչպես նաև տեղական և օտարերկրյա ներդրողների/գործարարների գործարար որոշումների կայացման արդյունավետության բարձրացմանը:		մարտի 27-ի «Հայաստանի Հանրապետության 2014-2025 թվականների հեռանկարային զարգացման» ռազմավարական ծրագիր 4-րդ բաժին, 8.2-րդ մաս
3.	Տնտեսության ոլորտային, ճյուղային վերլուծությունների և հետազոտությունների իրականացում, կառուցվածքային տեղաշարժերի բացահայտմանն ուղղված մշտադիտարկում, տնտեսության վրա արտաքին/ներքին գործոնների ազդեցության գնահատում, ոլորտային կարճաժամկետ և միջնաժամկետ միտումների բացահայտում և կանխատեսումների իրականացում		ՀՀ տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարության կանոնադրություն, 2-րդ բաժին, 9-րդ մաս, 1-ին կետ, «ա» և «գ» ենթակետեր

16.7.2. Ծրագրի նպատակները և գերակայությունները ՄԺԾԾ ժամանակահատվածում Նպատակները

Ծրագրի նպատակն է մակրո և միկրո մակարդակներում բազմապրոֆիլ տնտեսական, ոլորտային, ճյուղային հետազոտությունների, վերլուծությունների և մշտադիտարկումների իրականացման միջոցով բացահայտել ՀՀ արտահանման խթանման, ներմուծման փոխարինման, գործարար և ներդրումային միջավայրի բարելավման հնարավորություններն ու առկա խոչընդոտները, նախանշել բարելավման արդյունավետ ուղիները:

Գերակայությունները

Հ/Հ	Նպատակները ՄԺԾԾ ժամանակահատվածի համար՝ (ըստ գերակայությունների նվազման)	Հիմնավորումներ
1.	Տնտեսական հետազոտությունների, վերլուծությունների և մշտադիտարկումների իրականացում, գիտականորեն հիմնավորված մեթոդական հենքի կատարելագործում:	ՀՀ կառավարության 2014 թվականի մարտի 27-ի «Հայաստանի Հանրապետության 2014-2025 թվականների հեռանկարային զարգացման» ռազմավարական ծրագիրը հաստատելու և Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2008 թվականի հոկտեմբերի 30-ի N1207-Ն որոշումն ուժը կորցրած ճանաչելու մասին» N442-Ն որոշում, ՀՀ կառավարության 2018թ. հունիսի 11-ի N 744-Լ որոշմամբ հաստատված ՀՀ տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարության կանոնադրություն
2.	Կենտրոնի մասնագետների ունակությունների և գիտելիքների խորացում՝ համապատասխան պարբերաբար իրականացվող վերապատրաստումների միջոցով:	
3.	Տնտեսական հետազոտությունների կենտրոնի կատարված աշխատանքների մոնիտորինգի իրականացում, կատարված մոնիտորինգի հիման վրա տարեկան աշխատանքային	

	ծրագրերի ճշգրտում և վերջինիս իրականացում:	

16.7.3. ՄԺԾԾ Ժամանակահատվածում իրականացվելիք ծախսային ծրագրերը (պարտավորությունները)

16.7.3.1. Գոյություն ունեցող ծախսային ծրագրերը (պարտավորությունները)

Տնտեսական հետազոտությունների կենտրոնը ստեղծվել է Հայաստանի Հանրապետության նախագահի ղեկավարությամբ Հայաստանի Հանրապետության էկոնոմիկայի նախարարությունում 2013 թվականի դեկտեմբերի 13-ին տեղի ունեցած խորհրդակցության ընթացքում ՀՀ Նախագահի կողմից տրված հանձնարարականի: Խորհրդակցության ընթացքում խոսվել է էկոնոմիկայի նախարարությունում վերլուծական կարողությունների զարգացման անհրաժեշտության և այդ նպատակով համապատասխան կենտրոնի գոյության մասին: Նախագահը կարևորել է նման կենտրոնի գործունեության հրապարակայնությունը և իրականացված վերլուծությունների հանրամատչելիությունը: Միջազգային լավագույն փորձը ցույց է տալիս, որ վերը նշված աշխատանքներն պատվիրակվում են երկրների կառավարությունների և կամ տնտեսական զարգացման ոլորտը համակարգող նախարարության (մեծամասամբ Հայաստանի Հանրապետության տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարության համանման նախարարությունները) ենթակայության համապատասխան մասնագիտացված կառույցներին (գիտահետազոտական ինստիտուտներ, վերլուծական կենտրոններ)՝ պետական բյուջեից ֆինանսավորման և վերը նշված մարմինների կողմից հաստատված ծրագրերին համապատասխան: Ընդ որում վերը նշված մասնագիտական կառույցների կողմից տրամադրվող վերջնական արդյունքները հրապարակելի են և հասանելի են լինում ոչ միայն կառավարություններին, այլ նաև հանրությանը և մասնագետների լայն շրջանակներին՝ ապահովելով կառավարությունների գործունեության հրապարակայնություն և հանրային վերահսկողություն:

Ծրագրի իրականացման համար 2019-2021թթ. ՄԺԾԾ Ժամանակահատվածում յուրաքանչյուր տարի նախատեսվել է հատկացնել 27.4-ական մլն դրամ:

16.8 «ԶԲՈՍԱՇՐՋՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԾՐԱԳՐԻ» ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

16.8.1. Ծրագրի ընդհանուր նկարագիրը

Հայաստանի Հանրապետության տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարության զբոսաշրջության պետական կոմիտեն (այսուհետ՝ կոմիտե) Հայաստանի

Հանրապետության տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարության կառավարման ոլորտում գործող պետական մարմին է, որը մշակում և իրականացնում է զբոսաշրջության բնագավառում Հայաստանի Հանրապետության կառավարության քաղաքականությունը:

Զբոսաշրջության բնագավառում Հայաստանի Հանրապետության կառավարության քաղաքականության շրջանակներում իրականացվում է Զբոսաշրջության զարգացման ծրագիրը (Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2018 թվականի հունիսի 11-ի N 744-Լ որոշում)

Ծրագրի հիմնական նպատակն է նպաստել՝

- Հայաստան զբոսաշրջային այցելությունների շարունակական ավելացմանը՝ մինչև 2022 թվականը հասցնելով տարեկան 3.0 միլիոնի,

- Հայաստանի կայուն և համաչափ տարածքային տնտեսական զարգացմանը,

- ազգային եկամտի ավելացմանը,

- բնակչության կենսամակարդակի բարձրացմանը,

- պատմամշակութային ժառանգության պահպանությանը, զարգացմանը և պատշաճ ներկայացմանն ու խթանմանը,

- Հայաստանի և հայ ժողովրդի համաշխարհային ճանաչելիության ու հարգանքի բարձրացմանը,

- Հայաստան - Սփյուռք կապերի ու հայապահպանության ամրապնդմանն ու զարգացմանը,

- Հայաստանի, որպես աշխարհում ամենագրավիչ զբոսաշրջային երկրներից մեկի, նկարագրի ձևավորմանը,

- համամարդկային արժեքների պահպանությանը, զարգացմանը, խթանմանը, միջազգային համերաշխության և խաղաղության ամրապնդմանը և այդ գործընթացներում Հայաստանի դերի բարձրացմանը:

Ծրագրի կոդը և անվանումը	Ծրագրի նպատակը	Հիմնական միջոցառումների (ծառայությունների) շրջանակը	Հիմնական շահառուների շրջանակը
1165 Հայաստանի մրցունակության բարձրացման և զբոսաշրջության զարգացման ծրագիր	Հայաստանի ճանաչելիության և հայկական զբոսաշրջային արդյունքի մրցունակության բարձրացում	Մարքեթինգային և խթանման միջոցառումներ, Հայկական զբոսաշրջային արդյունքի դիվերսիֆիկացում, փաթեթավորում և խթանում, Մարդկային ռեսուրսների և ենթակառուցվածքների զարգացում, միջազգային համագործակցություն	Միջազգային և ներքին զբոսաշրջիկներ, Զբոսաշրջության արդյունաբերության ներկայացուցիչներ,

Վերջին երկու տարիների ծրագրի զարգացման միտումները

2000 թվականից ի վեր Հայաստանում իրականացվում են զբոսաշրջության զարգացման պետական տարեկան ծրագրեր, որոնք հիմնականում ուղղվել են մարքեթինգային քաղաքակա-

նության իրականացմանը, մասնավորապես Հայաստանի, որպես զբոսաշրջության համար գրավիչ և բարենպաստ երկրի նկարագրի ձևավորմանը և շարունակական կատարելագործմանը:

2008-2018 թվականներին Հայաստանի զբոսաշրջային գրավչությունները ներկայացվել են մոտ 60 միջազգային հեղինակավոր ցուցահանդեսներում, տարեկան տպագրական և տեսանյութերի հազարավոր օրինակներ տարածվել են պահանջարկի շուկաներում, հարյուրավոր մասնագիտացած լրագրողների և տուրօպերատորների համար կազմակերպվել են ճանաչողական այցեր Հայաստան՝ արդյունքում եթե 2008 թվականին գրանցվել է 558.443 միջազգային այցելու, որոնց թիվը տարեկան դինամիկ աճել է, ապա 2017 թվականին այդ ցուցանիշը կազմել է 1.494.779 զբոսաշրջիկ՝ 2016 թվականի համեմատ աճելով 18.7%:

Միջազգային այցելությունների դինամիկան սկսած 2008 թվականից հետևյալն է.

Տարիներ	Ժամանաձ զբոսաշրջիկների քանակը	աճը %
2008	558.443	2008/2007- 9.4%
2009	575.281	2009/2008- 3.0%
2010	683.979	2010/2009- 18.9%
2011	757.935	2011/2010- 10.3%
2012	843.330	2012/2011- 11.3%
2013	1.084.188	2013/2012- 12.6%
2014	1.203.746	2014/2013- 11.3%
2015	1.192.000	2015/2014- -1.0%
2016	1.259.657	2016/2015- 5.7%
2017	1.494.779	2017/2016- 18.7%
2018	1.719.000 կանխատեսում	2018/2017- 15%

Համաձայն վիճակագրական տվյալների 2008-2013թթ. տարեկան միջին աճը կազմել է 10,9%, իսկ 2014–2017թթ.՝ 11,5%: 2015 թվականի բացասական ցուցանիշը պայմանավորված էր հիմնական շուկաներում՝ ՌԴ և ԻԻՀ տարադրամի կտրուկ տատանումներով:

2016-2017 թվականների աճը պայմանավորվել է ակտիվ մարքեթինգային միջոցառումների իրականացմամբ:

2016-2017 թվականներին ծրագրային միջոցառումների իրականացման արդյունքում ընդլայնվել է Հայաստան զբոսաշրջային այցելությունների աշխարհագրությունը: Այցելությունների հիմնական աճը գրանցվել է Ռուսաստանից, Իրանից, Վրաստանից, ԱՄՆ-ից և եվրոպական մի շարք երկրներից: Կտրուկ աճ է արձանագրվել նաև ԱՄԷ-ից, Ֆիլիպիններից, Ճապոնիայից, Չինաստանից, Հնդկաստանից: 2016-2017 թվականներին մեծացել է Հայաստան այցելող երիտասարդ տարիքային խմբի տեսակարար կշիռը՝ 18-35 տարեկան զբոսաշրջիկները թիվը գերազանցում է 34%-ը:

Զբոսաշրջության ոլորտում հիմնական ֆինանսական ցուցանիշներն են ներգնա ժամանումների քանակից կախված ստացվող եկամուտներն են՝ Հայաստան ժամանած յուրաքանչյուր

զբոսաշրջիկ միջինը ծախսում է 800 - 900 ԱՄՆ դոլար: Հետևաբար 2016-2018 թթ. զբոսաշրջությունից ստացվող եկամուտները կազմել են համապատասխանաբար.

2016-ին՝ ավելի քան 1 մլրդ ԱՄՆ դոլար

2017-ին՝ մոտ 1.2 մլրդ ԱՄՆ դոլար

2018-ին կանխատեսում՝ մոտ 1.4 մլրդ ԱՄՆ դոլար:

Ներքին զբոսաշրջային այցելություններ

2016 թվականին ներքին զբոսաշրջային այցելությունների թիվը կազմել է 979.968, նախորդ տարվա նույն ժամանակաշրջանի նկատմամբ ցուցանիշն աճել է 12.4%-ով (2015 թվականին ներքին զբոսաշրջային այցելությունների թիվը կազմել է շուրջ 872 հազար): Ներքին զբոսաշրջության աճին էապես նպաստել և նպաստում է նաև սոցիալական փաթեթի հանգստի ապահովման ծառայությունը, թեկուզև այն կազմում է ներքին զբոսաշրջային այցելությունների ընդամենը 10-15%-ը:

2016 թվականին ներքին զբոսաշրջությունից ստացված համախառն եկամուտը փորձագիտական գնահատականներով կազմել է շուրջ 245 մլն ԱՄՆ դոլարին համարժեք դրամ (մեկ ներքին զբոսաշրջիկի կատարած միջին ծախսը մեկ այցելության ընթացքում գնահատվում է շուրջ 250 ԱՄՆ դոլարին համարժեք դրամ):

2017 թվականին ներքին զբոսաշրջային այցելությունների թիվը կազմել է 1.086.707 կամ 2016թ. նկատմամբ ցուցանիշն աճել է 10.9%-ով:

2017 թվականին ներքին զբոսաշրջությունից ստացված համախառն եկամուտը փորձագիտական գնահատականներով կազմել է շուրջ 272 մլն ԱՄՆ դոլարին համարժեք դրամ:

Ըստ կանխատեսումների 2018 թ-ին, 10 %-ի աճի պայմաններում ներքին զբոսաշրջային այցելությունների թիվը կկազմի շուրջ 1.2 մլն և կապահովի եկամուտ մոտ 294 մլն ԱՄՆ դոլարին համարժեք դրամի չափով:

Ենթակառուցվածքներ՝ հյուրանոցային տնտեսության օբյեկտներ

Ներկայիս տվյալներով ՀՀ տարածքում գործում է 542 հյուրանոցային տնտեսության օբյեկտ (հյուրանոց, մոթել, հյուրանոցատիպ հանգրվան, առողջարան, պանսիոն, հանգստյան կամ մաս-նագիտացված տուն, զբոսաշրջային բնակատեղի (hostel), ճամբար)՝ ապահովելով 14242 համար, 28582 ննջատեղ, որից 184-ը Երևանում (4783 համար, 8436 ննջատեղ), 358-ը մարզերում (9459 համար, 20146 ննջատեղ):

Բացի նշված հյուրանոցային տնտեսության օբյեկտներից, Հայաստանում (հիմնականում գյուղական համայնքներում) գործում են ավելի քան 250 զբոսաշրջային տներ (B&B):

Ձևավորվել է նաև հյուրանոցային տնտեսության օբյեկտների նոր տեսակ՝ օրավարձով բնակարաններ: Այսօր դրանց քանակն անցնում է 4000-ը:

Վերջին տարիներին հյուրանոցաշինությունը Հայաստանում զգալիորեն ակտիվացել է:

2014 թ-ին՝ 10 հյուրանոց՝ 473 համար,

2015 թ-ին՝ 4 հյուրանոց՝ 392 համար,

2016 թ-ին՝ 7 հյուրանոց՝ 261 համար,

2017 թ-ին՝ 3 հյուրանոց՝ 333 համար,

2018 թ-ին՝ 2 հյուրանոց՝ 152 համար:

Գործընթացը շարունակական է և նախատեսվում է նաև մի շարք ՀՏՕ-ների կառուցում:

ՀՀ-ում գործում են միջազգային հեղինակավոր հյուրանոցային խմբերին պատկանող հետևյալ հյուրանոցները՝

- «Արմենիա Մարիոթ» հյուրանոց՝ Երևան և Ծաղկաձոր
- «Հայաթ Պլեյս» հյուրանոց Երևան և Ջերմուկ
- «Դաբլ Թրի» հյուրանոց՝ Երևան
- «Ռեդիսոն Բլյու» հյուրանոց՝ Երևան

Ներկա դրությամբ որակավորման կարգ ունի 14 հյուրանոցային տնտեսության օբյեկտ, որոնցից 9-ը Երևանում, 5-ը՝ ՀՀ մարզերում:

2016-2018թթ. վարվող պետական քաղաքականության կարևորագույն հենասյուներից է զբոսաշրջային արդյունքի դիվերսիֆիկացումը, և այդ ուղղությամբ իրականացվող հետևողական աշխատանքներն ուղղված՝ ներկայացնելու Հայաստանը որպես կրոնական, ագրո, էկո, արկա-ծային, գինու, գործարար, բուժական և առողջարանային զբոսաշրջության գրավիչ ուղղություն:

Նպատակ ունենալով ապակենտրոնացնել զբոսաշրջությունը դեպի հանրապետության մարզեր և գյուղական բնակավայրեր, երկարաձգել զբոսաշրջային սեզոնը, վերականգնել և պահպանել տեղական ավանդույթները, ինչպես նաև նպաստել համայնքների տնտեսական ակտիվացմանը՝ պետական աջակցությամբ ձևավորվել, զարգանում և արդեն իսկ միջազգային շուկայում գնալով ճանաչելի են դառնում ավանդական փառատոները՝ ոչ միայն Հայաստանում, այլ արդեն միջազգային շուկայում ճանաչված ու սպասված են դառնում Արենիի “Գինու”, Ախթալայի “Ուտեստների մրցույթ փառատոնը”, Հնաբերդի “Տոմայի”, Գորիսի “Թթի”, Խաչիկի “Գաթայի” և այլ ավանդական փառատոներն ու միջոցառումները:

Հայաստանի հասանելիության բարձրացմանն էապես նպաստել է սահմանային անցման գործընթացների դյուրացման քաղաքականությունը: Ավելի քանի 40-ով ավելացել է այն երկրների ցանկը, որոնց քաղաքացիները ազատված են մուտքի արտոնագիր ստանալու պահանջից: Ներկայումս շուրջ 60 երկրների քաղաքացիների համար գործում է առանց արտոնագրի մուտքի ռեժիմ, ավելի քան 70 երկրների քաղաքացիներ կարող են մուտքի արտոնագիր ստանալ սահմանային անցակետերում կամ առցանց: Մուտքի արտոնագիր ստանալու համար պետական տուրքի դրույքաչափը էապես նվազեցվել և կազմում է 3000 դրամ:

2016-2018թթ. ընթացքում զբոսաշրջության ոլորտի զարգացման միտումները հիմնականում բացահայտվել են ոլորտի զարգացման պետական տարեկան ծրագրի իրականացման արդյունքում:

2016 թվականին «Զբոսաշրջության աջակցության ծառայություններ» ծրագրի շրջանակներում իրականացվել են (ՀՀ պետական բյուջեից հատկացվել է 188,4 մլն դրամ)՝

Մասնակցություն զբոսաշրջային ցուցահանդեսներին՝ Հայաստանը և հայկական զբոսաշրջային արդյունքը ներկայացվել է թվով 4 հեղինակավոր զբոսաշրջային միջազգային ցուցահանդեսներին՝ հայկական զբոսաշրջային զբոսաշրջային օպերատորների մասնակցությամբ.

Օտարերկրյա փորձագետների, զբոսաշրջային օպերատորների և լրագրողների Հայաստան ճանաչողական այցերի կազմակերպում՝ միջոցառման շրջանակներում իրականացվել է հոլանդական և վրացական լրագրողների և ոլորտի մասնագետների ճանաչողական այցեր Հայաստան (թվով 19): Այցերի արդյունքում տպագրվել են հոդվածներ ՀՀ զբոսաշրջային արդյունքի վերաբերյալ.

Զբոսաշրջային արդյունքի դիվերսիֆիկացում. Մշակվել են ՀՀ մարզերում 40 քայլաշաղկապային երթուղիներ և տեղադրվել են www.wikiloc.com միջազգային կայքում՝ նպատակ ունենալով Հայաստանում խթանելու արկածային զբոսաշրջությունը և ներգրավելու նոր զբոսաշրջիկներ.

Ավանդական տոնակատարությունների կազմակերպման և անցկացման շրջանակներում Հայաստանի մի շարք մարզերում պետական աջակցությունը է ցուցաբերվել թվով 8 ավանդական դարձող փառատոներին.

Զբոսաշրջային հիմնախնդիրների լուծմանն ուղղված միջոցառումների իրականացում (զբոսաշրջային ենթակառուցվածքների զարգացում, մարդկային ռեսուրսների զարգացում)՝ պետական աջակցությամբ Երևանի Զբոսավարների միջազգային ուսումնական կենտրոնում կայացել են «HOT (Hands On Tourist Guiding Course)» և «TtT (Train the Trainer)» դասընթացներ: HOT և TtT դասընթացներին մասնակցել են Հայաստանից, Թայլանդից, Բահրեյնից, Իրանից և Ղազախստանից: Բոլոր մասնակիցները շնորհվել են WFTGA սերտիֆիկատներ.

Միջազգային համագործակցություն.

- Կազմակերպվել է ՄԱԿ ԶՀԿ աֆիլացված անդամների 38-րդ նստաշրջանը.

Համաձայն ՀՀ կառավարության 2016թ. հուլիսի 14-ի նիստի N 27 արձանագրային որոշման և այդ որոշմամբ հավանության արժանացած ՀՀ կառավարության և ՄԱԿ ԶՀԿ միջև կնքված համաձայնագրի՝ 2016թ. հոկտեմբերի 1-ից 4-ը Երևանում տեղի է ունեցել ՄԱԿ ԶՀԿ աֆիլացված անդամների 38-րդ նստաշրջանը:

Նստաշրջանին մասնակցել են ՄԱԿ ԶՀԿ գլխավոր քարտուղարը, գործադիր տնօրենը, ՄԱԿ ԶՀԿ աֆիլացված անդամների խորհրդի նախագահը, Ճամայկայի զբոսաշրջության նախարարը,

ՄԱԿ ԶՀԿ աֆիլացված անդամների ծրագրի տնօրենը, աֆիլացված անդամներ ավելի քան 20 երկրներից՝ ընդհանուր թվով շուրջ 150 մասնակից:

Միջոցառման շրջանակներում ՄԱԿ ԶՀԿ գլխավոր քարտուղարը հանդիպումներ է ունեցել ՀՀ Նախագահի և ՀՀ վարչապետի հետ:

Բացի մամուլի տարբեր միջոցներով լուսաբանումից, նստաշրջանն ուղիղ հեռարձակմամբ ներկայացվեց նաև ՄԱԿ ԶՀԿ կայքէջով (www.unwto.org) և լայն արձագանք ստացավ թե հայաստանյան լրատվական միջոցների կողմից և թե սոցիալական ցանցերում:

ՄԱԿ ԶՀԿ աֆիլացված անդամների 38-րդ նստաշրջանի՝ Երևանում կազմակերպումը, ինչպես և նախատեսված էր, իր նպաստն ունեցավ միջազգային շուկայում Հայաստանի՝ որպես զբոսաշրջության համար բարենպաստ և գրավիչ երկրի նկարագրի, միջազգային կապերի ամրապնդման ու զարգացման, ինչպես նաև ակտիվ և արդյունավետ միջազգային համագործակցության իրականացման և գործարար կապերի հաստատման ու զարգացման գործում:

- Պետական աջակցություն է ցուցաբերվել «Եվրոդիպ»-ի (Eurhodip) 23-րդ համաժողովի կազմակերպմանը՝ 2016 թվականի հոկտեմբերի 13-16-ը Երևան քաղաքում անցկացվել է «Եվրոդիպ»-ի 23-րդ համաժողովը՝ «Տուրիստական կրթություն, ուղիներ դեպի նոր նշանակետեր» խորագրով: Հյուրընկալության և զբոսաշրջային կրթության ասոցիացիան՝ «Եվրոդիպը», ոլորտի ամենահեղինակավոր ցանցերից մեկն է աշխարհում, գործում է Եվրամիության հովանու ներքո: Կառույցին անդամակցում են շուրջ 40 երկիր և 100-ից ավելի կրթական հաստատություններ, որտեղ սովորում են ավելի քան 150 000 ուսանողներ:

20 երկրի 40 պատվիրակ (Ֆրանսիայից, Իսպանիայից, Գերմանիայից, Իրանից, Սենեգալից, ՌԴ-ից, Իտալիայից, Սլովենիայից, Ուկրաինայից և այլ երկրներից), այդ թվում՝ «Եվրոդիպի» տնօրենների խորհրդի նախագահը մասնակցել են համաժողովի աշխատանքներին: Համաժողովի վերաբերյալ տեղեկատվությունը հրապարակվել է «Եվրոդիպ»-ի պաշտոնական ինտերնետային կայքում:

2017 թվականի Ջբոսաշրջության զարգացման ծրագրի շրջանակներում իրականացվել են (ՀՀ պետական բյուջեից հատկացվել է 100 մլն դրամ)՝

Հայկական զբոսաշրջային արդյունքի դիվերսիֆիկացման նպատակով մշակվել են.

«Ուխտագնացություն դեպի առաջին քրիստոնյա երկիր»,

«Ջբոսաշրջության մեծ ներուժ ունեցող նոր ուղղությունների զարգացման»,

«Առնվազն 20 զբոսաշրջային վայր չհանդիսացող պատմամշակութային հուշարձաններն ու բնության հատուկ պահպանվող տարածքներն զբոսաշրջության վայր դարձնելու» ծրագրային առաջարկները:

Պետական աջակցություն է ցուցաբերվել 8 փառատոնների անցկացմանը:

Հայաստանի զբոսաշրջության գրավչությունները ներկայացվել են թվով 5 միջազգային ցուցահանդեսներին, ինչպես նաև Profi.travel առցանց ցուցահանդեսին:

Պետական աջակցություն է ցուցաբերվել թվով 5 զբոսաշրջային տեղեկատվական կենտրոնների: Բացվել է Գյումրիի տեղեկատվական կենտրոնը, նախապատրաստական աշխատանքներ են իրականացվել ուղղված Մեդրիի ԱՏԳ-ում զբոսաշրջային տեղեկատվական կենտրոնի բացմանը:

Իրականացվել են «Ճանաչի՛ր երկիրդ», «Բացահայտիր քեզ համար քո երկիրը», «Fun Armenia» խորագրով արշավները, տպագրվել են 13000 հատ գովազդատեղեկատվական տարբեր նյութեր:

Ճանաչողական այցով Հայաստան են այցելել 11 երկրներից թվով 102 միջազգային հայտնի ԶԼՄ ներկայացուցիչներ, արդյունքում մինչ այսօր Հայաստանի մասին տպագրվել է 100-ից ավելի հոդված միջազգային մամուլում և ցուցադրվել թվով 15 տեսանյութ, արդյունքները շարունակական են:

Մեկնարկել է www.armenia.travel զբոսաշրջային պաշտոնական կայքը, որը Google որոնողական համակարգում գովազդային արշավի և օպտիմիզացման արդյունքում ապահովել է կայքի այցելուների կտրուկ աճ, Հայաստանի զբոսաշրջային արդյունքը ներկայացվում է Facebook, Instagram, VK, Telegram, Twitter, Google Plus սոցիալական ցանցերում հարթակներում, 3 ամսվա ընթացքում Հայաստանի զբոսաշրջային արդյունքի մասին թվային պլատֆորմներում եղել է 60 մլն-ից ավելի դիտում (impression):

Նկարահանվել են Հայաստանի մասին գովազդային տեսահոլովակներ, որոնք հրապարակման առաջին 24 ժամվա ընթացքում ապահովել են մոտ 300 հազար գրառման հասանելիություն, մոտ 100 հազար դիտում և մոտ 10 հազար արձագանք (reactions, comments & shares), վերջիններս թարգմանվել և տարածվել են թիրախային շուկաներում:

Միջազգային համագործակցության շրջանակներում.

- Ապահովվել է մասնակցությունը ՄԱԿ Զբոսաշրջության համաշխարհային կազմակերպության (ՄԱԿ ԶՀԿ) մի շարք քննարկումներին ու նստաշրջաններին, Մետաքսի ճանապարհի շրջանակներում ՄԱԿ ԶՀԿ աշխատանքային խմբի հանդիպմանը,

- Սանկտ Պետերբուրգում կայացած ԱՊՀ զբոսաշրջության խորհրդի հերթական նիստին,

- ԱՄԷ-ում կայացած VFS GLobal ընկերության կողմից կազմակերպված iConnect ամենամյա կոնֆերանսին:

- Սահմանային անցման գործընթացը դյուրացվել է Չինաստանի, ԱՄԷ, Քաթարի, Ճապոնիայի, Հնդկաստանի և ՌԴ քաղաքացիների համար:

- Մշակվել են ՀՀ կառավարության և Մեքսիկական Միացյալ Նահանգների կառավարության միջև զբոսաշրջության բնագավառում համագործակցության մասին Փոխըմբռնման Հուշագրի նախագիծը և ՀՀ և ՉԺՀ միջև համատեղ գործողությունների ծրագրի նախագիծը:

2016-2017 թվականներին ծրագրային միջոցառումների իրականացումը նպաստել է միջազգային շուկայում Հայաստանի մրցունակության բարձրացմանը, Հայաստանի նկատմամբ միջազգային շուկայի պահանջարկի ավելացմանը: Այդպիսով, զբոսաշրջային այցելությունների թվի դինամիկ աճին և ստեղծված պահանջարկով պայմանավորված ու բարենպաստ ներդրումային միջավայրի պայմաններում զգալի առաջընթաց է արձանագրվել զբոսաշրջային ենթակառուցվածքների ձևավորման գործընթացում: Մասնավորապես ավելացել են հյուրանոցային տնտեսության, սննդի ու ժամանցի օբյեկտների քանակը: Բնության հատուկ պահպանվող տարածքները, պատմամշակութային հուշարձանները, ազգային ավանդական միջոցառումները, խոհանոցն առավել ակտիվորեն ներգրավվում են զբոսաշրջային փաթեթներում՝ նպաստելով դրանց վերածննդին, շարունակական ու կայուն զարգացմանը:

2017 թվականներին իրականացված ակտիվ մարքեթինգային միջոցառումները դրական են ազդել ժամանումների քանակի վրա և Հայաստանի ճանաչելիության աստիճանի բարձրացման վրա:

Հիմնական խնդիրները

Համաձայն «Զբոսաշրջության և զբոսաշրջային գործունեության մասին» ՀՀ օրենքի 4-րդ հոդվածի զբոսաշրջությունը հռչակված է որպես տնտեսության գերակա ճյուղ, որի հիմնախնդիրն է ամրապնդել և բարձրացնել համաշխարհային շուկայում Հայաստանի և հայկական զբոսաշրջային արդյունքի մրցունակությունը՝ ապահովելով ներգնա և ներքին զբոսաշրջության և զբոսաշրջությունից ստացվող եկամուտների շարունակական աճ, նպաստելով աշխատատեղերի քանակի աճին (ՀՀ կառավարության 2014 թվականի մարտի 27-ի N442-Ն որոշմամբ հաստատված ՀՀ 2014-2025 թվականների հեռանկարային զարգացման ծրագրի 196 կետ):

Զբոսաշրջային կենտրոնների հայտարարումը և զարգացումը, նոր զբոսաշրջային ենթակառուցվածքների ստեղծումը, զբոսաշրջության այլընտրանքային ձևերի զարգացումը հանդիսանում են այն խնդիրները, որոնց լուծմանն ուղղված են լինելու առաջարկվող ծրագրային միջոցառումները (ՀՀ կառավարության 2014 թվականի մարտի 27-ի N 442-Ն որոշմամբ հաստատված ՀՀ 2014-2025 թվականների հեռանկարային զարգացման ծրագրի 197, 198 կետեր):

Համահունչ ՀՀ կառավարության 2018թ. հունիսի 11-ի N 744-Լ որոշմամբ հաստատված ծրագրի՝ զբոսաշրջության ոլորտի հիմնական ուղղություններն են.

- ամրապնդել և շարունակական բարձրացնել Հայաստանի և հայկական զբոսաշրջային արդյունքի մրցունակությունը,
- դիվերսիֆիկացնել հայկական զբոսաշրջային արդյունքը, ձևավորել նոր, մրցունակ

զբոսաշրջային արդյունքներ,

- համաշխարհային շուկայում ամրապնդել, զարգացնել և խթանել Հայաստանի նկարագիրը՝ որպես կայուն, ապահով, ձեռնարկատիրության, ներդրումների և զբոսաշրջության համար բարենպաստ ու գրավիչ երկիր,
- բարելավել Հայաստանի հասանելիությունը՝ տրանսպորտային հասանելիության և մուտքի-ելքի մատչելիության բարձրացման միջոցով,
- բարելավել և զարգացնել ենթակառուցվածքները,
- բարելավել զբոսաշրջային կենտրոնների և զբոսաշրջային գրավչության օբյեկտների կառավարումը:

Միաժամանակ հաշվի առնելով համաշխարհային զբոսաշրջության զարգացման միտումները և նախորդ տարիներին Հայաստանում զբոսաշրջության զարգացման պետական ծրագրերի իրականացման արդյունքների վերլուծությունը՝ շարունակում են արդիական մնալ և լուծում պահանջող մի շարք ընթացիկ խնդիրներ՝

1) զբոսաշրջության ոլորտում արդյունավետ մարքեթինգային քաղաքականության իրականացման ապահովում՝ միջազգային զբոսաշրջային շուկայում պատշաճ ներկայացնել Հայաստանը և հայկական զբոսաշրջային արդյունքը: Այս բնագավառում կապահովվի Հայաստանի մասնակցությունը հոշակավոր զբոսաշրջային ցուցահանդեսներին՝ առնվազն տարեկան 3-5 ցուցահանդեսի, յուրաքանչյուրին առնվազն 5-8 զբոսաշրջային օպերատորների մասնակցությամբ, յուրաքանչյուր ցուցահանդեսի շրջանակներում յուրաքանչյուրի կողմից առնվազն 5 պայմանավորվածության ձեռքբերում, ինչի արդյունքում կպահպանվի Հայաստան միջազգային զբոսաշրջիկների աճի դինամիկան (այս մասով մոտ 5%): Ցուցահանդեսների շրջանակներում կկազմակերպվեն մարքեթինգային միջոցառումներ և շնորհանդեսներ:

Տպագրելով տարեկան մի քանի տասնյակ հազար գովազդային նյութեր, ստեղծելով և վերարտադրելով Հայաստանի զբոսաշրջային արդյունքը գովազդող տեսանյութեր, հաղորդաշարեր, կատարելագործվում է գովազդատեղեկատվական համակարգը՝ զբոսաշրջիկին տրամադրելով պատշաճ որակի բազմալեզու նյութեր (յուրաքանչյուր տարի տարբեր տևողությամբ ֆիլմերի պատրաստում և ներկայացում www.armenia.travel կայքում, սոցիալական ցանցերում, միջազգային միջոցառումներում և լրատվամիջոցներով, տարբեր տևողությամբ տեսագովազդների մշակում և ներկայացում): Մի քանի լեզուներով գովազդային փաթեթների մշակում և տպագրում, այդ թվում բրոշյուրներ, թղթապանակներ, քարտեզներ (բոլոր մարզերի վերաբերյալ), տեղեկատվական թերթիկներ 1 էջի վրա, էլեկտրոնային բրոշյուրներ), որոնք առավել գրավիչ են դարձնում հայկական զբոսաշրջային արդյունքը: Գովազդային նյութերը, այդ թվում նաև առցանց, հազարավոր հավանական զբոսաշրջիկների ուշադրություն են գրավում, որոնց մի մասը հետագայում այցելում են Հայաստան (հստակ նշել այդ զբոսաշրջիկների թիվը հնարավոր չէ):

2) հայրենական զբոսաշրջային արդյունքի մրցունակության ապահովում միջազգային զբոսաշրջային շուկայում՝

- 2013 թ-ի նոյեմբերի 21-ի ՀՀ կառավարության նիստի N48 արձանագրային որոշմամբ հավանության է արժանացել «Համաշխարհային զբոսաշրջային շուկայում ՀՀ մրցունակության բարելավմանն ուղղված միջոցառումների ծրագիրը, որի ընդունումը և ծրագրի համատեղ և արդյունավետ իրականացումը կնպաստի «Համաշխարհային զբոսաշրջության և ճամփորդության մրցունակության զեկույցում» ՀՀ դիրքի բարելավմանը և զբոսաշրջության մրցունակության համաթվով Հայաստանը կարող է կրկին առաջընթաց արձանագրել:

3) համաշխարհային զբոսաշրջային շուկա Հայաստանի ինտեգրման, և ակտիվ ու արդյունավետ միջազգային համագործակցության ապահովում: Հայաստանի անդամակցությունը ՄԱԿ Զբոսաշրջության Համաշխարհային կազմակերպությանը ենթադրում է ակտիվ մասնակցություն վերջինիս կողմից իրականացվող ծրագրերին և կազմակերպվող միջոցառումներին՝ Գլխավոր ասամբլեաներ, մի շարք հանձնաժողովներ, տարբեր այլ միջոցառումներ: Ենթադրվում է նաև ակտիվ մասնակցությունը մի շարք այլ միջազգային և տարածաշրջանային կազմակերպությունների զբոսաշրջային ոլորտի միջոցառումներին, ինչպես նաև զարգացման ծրագրերին /ԱՊՀ, ՍԾՏՀ և այլ/: Այս միջոցառման քանակական արտահայտումը կարելի է տալ նշված միջոցառումներին մասնակցության ապահովմամբ՝ տարեկան մոտ 4 միջոցառման:

Արդյունավետ օգտագործելով Հայաստանի զբոսաշրջային ներուժը, իրականացնելով ակտիվ մաքթինգային քաղաքականություն, ակտիվորեն զարգացնելով և կատարելագործելով ոլորտի գովազդատեղեկատվական ապահովման համակարգը, ամրապնդելով նյութական բազան, կրճատելով ոլորտում մասնագետ կադրերի պակասը և ձեռք բերելով զբոսաշրջության զարգացման համար անհրաժեշտ աջակցություն ոչ պետական այլ աղբյուրներից՝ կապահովվեն ներգնա և ներքին զբոսաշրջիկների թվաքանակի տարեկան աճ միջինը 15%-ի չափով, կստեղծվեն պայմաններ Հայաստանի ամբողջ տարածքում մշակութային և բնական ժառանգության պահպանման և վերականգնման համար, մարզերում և համայնքներում կստեղծվեն զբոսաշրջության և հանգստի կենտրոններ:

Հ/Հ	Խնդրի նկարագրությունը	Առնչվող բյուջետային ծրագրի կոդը և անվանումը	Կապը ռազմավարական խնդիրների և նպատակների հետ
	Հայաստանի և հայկական զբոսաշրջային արդյունքի մրցունակության ամրապնդում և շարունակական բարձրացում ✓ Հայաստանի ու հայկական զբոսաշրջային արդյունքի շուկաների դիվերսիֆիկացում, գերակա նպատակային շուկաների սահմանում, նպատակային մարքեթինգի և խթանման իրականացում ✓ համաշխարհային շուկայում Հայաստանի	04/07/03 Զբոսաշրջության զարգացման ծրագիր	«Զբոսաշրջության և զբոսաշրջային գործունեության մասին» ՀՀ օրենքի 4-րդ հոդված, ՀՀ կառավարության 2014 թվականի մարտի 27-ի N442-Ն որոշմամբ հաստատված ՀՀ 2014-2025 թվականների հեռանկարային

նկարագրի՝ որպես կայուն, ապահով, ձեռնարկատիրության, ներդրումների և զբոսաշրջության համար բարենպաստ ու գրավիչ երկրի ամրապնդում, զարգացում և խթանում ✓ հայկական զբոսաշրջային արդյունքի դիվերսիֆիկացում, նոր, մրցունակ զբոսաշրջային արդյունքների ձևավորում ✓ դեպի ՀՀ մարզեր, այդ թվում նաև գյուղեր զբոսաշրջության ապակենտրոնացում ✓ ենթակառուցվածքների բարելավում և զարգացում ✓ ծառայությունների որակի շարունակական ամրապնդում և բարձրացում ✓ մարդկային ռեսուրսների զարգացում ✓ միջազգային համագործակցության շարունակական ամրապնդում և ակտիվացում:	զարգացման ծրագրի 196, 197, 198 կետեր, 2008 թ-ին ՀՀ կառավարության արձանագրային որոշմամբ հավանության արժանացած Զբոսաշրջության զարգացման Հայեցակարգ:

16.8.2. Ծրագրի նպատակները և գերակայությունները ՄԺԾԾ Ժամանակահատվածում Նպատակները

Համահունչ ՀՀ կառավարության ՀՀ կառավարության 2018թ. հունիսի 1-ի N 581-ն որոշմամբ հաստատված ՀՀ կառավարության ծրագրի՝ «Զբոսաշրջություն» մասին, ՀՀ կառավարության 2014 թվականի մարտի 27-ի N 442 -Ն որոշմամբ հաստատված ՀՀ 2014-2025 թթ. հեռանկարային զարգացման ռազմավարական ծրագրի 9.2 կետի, ՀՀ կառավարության որոշումներով հաստատված ՀՀ մարզերի սոցիալ-տնտեսական զարգացման ծրագրերին, ՀՀ կառավարության 2008թ. փետրվարի 13-ի արձանագրային որոշմամբ հաստատված «Զբոսաշրջության զարգացման հայեցակարգի»՝ զբոսաշրջության ոլորտի 2019-2021թթ. պետական քաղաքականության հիմնական նպատակն է մեծացնել զբոսաշրջության ներդրումը ազգային եկամտի ավելացման, համաչափ տարածքային տնտեսական զարգացման գործընթացում՝ պայմանավորված:

- 1) զբոսաշրջային այցելությունների քանակի աճով,
- 2) զբոսաշրջությունից ստացված եկամտի ավելացմամբ,
- 3) աշխատատեղերի ստեղծմամբ:

Զբոսաշրջության ոլորտում 2019-2021թթ. իրականացվելիք միջոցառումները նպատակաուղղված կլինեն. միջազգային զբոսաշրջային շուկայում Հայաստանը և հայկական զբոսաշրջային արդյունքը նորովի ներկայացմանը, հայկական զբոսաշրջային արդյունքի մրցունակության և ճանաչելիության մակարդակի բարձրացմանը, համաշխարհային զբոսաշրջային շուկայում Հայաստանի, որպես զբոսաշրջության համար գրավիչ և ապահով երկրի նկարագրի ամրապնդմանը և կատարելագործմանը:

Միջոցառումների իրականացումը կնպաստի հետևյալ արդյունքների ապահովմանը.

- Հայաստան զբոսաշրջային այցելությունների ավելացմանը՝ մինչև 2022 թվականը հասցնելով տարեկան 3 մլն,
- Հայաստանի կայուն և համաչափ տարածքային տնտեսական զարգացմանը,
- պատմամշակութային ժառանգության պահպանությանը, զարգացմանը և պատշաճ ներկայացմանն ու խթանմանը:

Վերոհիշյալ նպատակները համահունչ և փոխկապակցված են ՀՀ կառավարության գործունեության ծրագրային միջոցառումների ցանկում ընդգրկված՝ Զբոսաշրջության զարգացման տարեկան ծրագրի նպատակային ուղղությունների հետ, որոնք բխում են ՀՀ կառավարության գործունեության ընդհանուր նպատակներից և կրում են շարունակական ու կայուն բնույթ առնվազն միջնաժամկետ հատվածում:

Գերակայությունները

2019-2021 թվականներին զբոսաշրջության ոլորտի գերակայություններն ուղղված կլինեն «Զբոսաշրջության և զբոսաշրջային գործունեության մասին» ՀՀ օրենքի 5-րդ հոդվածով սահմանված զբոսաշրջության ոլորտի հիմնական գերակա ուղղությունների՝ ներգնա և ներքին զբոսաշրջության զարգացմանը:

Զբոսաշրջության ոլորտի գերակայությունները հիմնավորվում են ոլորտի պետական քաղաքականության և ռազմավարության ուղղվածությամբ, պետական զարգացման տարեկան ծրագրերի ֆինանսական և ոչ ֆինանսական ցուցանիշների գծով նախատեսվող զարգացման միտումներով, որը համահունչ է ՀՀ կառավարության ռազմավարական ծրագրերին և համապատասխան որոշումներին՝ ՀՀ կառավարության 2017թ. հունիսի 19-ի N646-Ա որոշմամբ հաստատված ՀՀ կառավարության 2017-2022թթ. գործունեության ծրագիր, ՀՀ կառավարության 2014 թվականի մարտի 27-ի N442-Ն որոշմամբ հաստատված ՀՀ 2014-2025 թթ. հեռանկարային զարգացման ռազմավարական ծրագիր, ուր ամրագրված են ընդհանուր տնտեսական և սոցիալական խնդիրները և նպատակները:

Ելնելով նշվածից և ուսումնասիրելով զբոսաշրջության ոլորտում ներկա իրավիճակը 2019-2021թթ. գերակայություններն ուղղված կլինեն միջազգային զբոսաշրջային շուկայում հայկական զբոսաշրջային արդյունքի մրցունակության ապահովմանը և Հայաստանի շարունակական ինտեգրմանը միջազգային զբոսաշրջային շուկա:

Համաձայն ՀՀ տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարության ռազմավարական ծրագրի՝ մշակված համահունչ ՀՀ կառավարության ռազմավարական ծրագրերին և համապատասխան որոշումներով, մասնավորապես՝ ՀՀ կառավարության 2014 թվականի մարտի 27-ի N 442-Ն որոշմամբ հաստատված ՀՀ 2014-2025 թթ. հեռանկարային զարգացման ռազմավարական ծրագրի՝ զբոսաշրջության ոլորտում նախատեսվում են զարգացման հետևյալ ցուցանիշները.

Հայաստան միջազգային այցելությունների քանակը կաճի և համապատասխան կկազմի մոտ 2019-ին՝ 1.9, 2020-ին՝ 2.3 և 2021-ին՝ 2.6 մլն միջազգային զբոսաշրջիկ (15% աճի պայմաններում), իսկ նրանց կողմից կատարված ծախսերը համապատասխանաբար կկազմեն 2019-ին՝ մոտ 1.5, 2020-ին մոտ 1.6 և 2021-ին մոտ 2.1 մլրդ. ԱՄՆ դոլար (յուրաքանչյուր զբոսաշրջիկի ծախսը ընդունելով 800 ԱՄՆ դոլար):

Ոլորտում զարգացման գործընթացները խթան կհանդիսանան Հայաստանի համայնքներում զբոսաշրջության զարգացման և հանգստի կենտրոնների ձևավորման և զարգացման, Հայաստանի ամբողջ տարածքում մշակութային և բնական ժառանգության պահպանման և վերականգնման համար:

Ըստ կանխատեսումների 2019թ-ին զբոսաշրջության ոլորտի աշխատատեղերի բաժնեմասը ընդհանուր զբաղվածության մեջ կկազմի մոտ 1.92%, 2020-ին մոտ 1.94%, 2021-ին մոտ 1.96 %:

Գերակայությունները նաև ուղղված կլինեն զբոսաշրջային այլ ենթակառուցվածքների բարելավմանն ու զարգացմանը, զբոսաշրջային ռեսուրսների գնահատմանը և գույքագրմանը, զբոսաշրջային նոր ռեսուրսների և գրավչությունների բացահայտմանը, զբոսաշրջային նոր, գրավիչ և մրցունակ փաթեթների ձևավորմանը:

Հ/Հ	Նպատակները ՄԺԾԾ Ժամանակահատվածի համար՝ (ըստ գերակայությունների նվազման)	Հիմնավորումներ
1	Հայաստանի և հայկական զբոսաշրջային արդյունքի ճանաչելիության բարձրացում՝ համաշխարհային շուկայում ամրապնդել, զարգացնել և խթանել Հայաստանի նկարագիրը՝ որպես կայուն, ապահով, ձեռնարկատիրության, ներդրումների և զբոսաշրջության համար բարենպաստ ու գրավիչ երկիր, նպաստելով միջազգային զբոսաշրջային շուկայում հայկական զբոսաշրջային արդյունքի մրցունակության բարձրացմանը և Հայաստանի շարունակական ինտեգրմանը միջազգային զբոսաշրջային շուկա	«Զբոսաշրջության և զբոսաշրջային գործունեության մասին» ՀՀ օրենք, «Զբոսաշրջության» մասը, ՀՀ կառավարության 2014 թվականի մարտի 27-ի N 442 -Ն որոշմամբ հաստատված ՀՀ 2014-2025 թթ. հեռանկարային զարգացման ռազմավարական ծրագրի 9.2 կետ; ՀՀ կառավարության 2008թ. փետրվարի 13-ին արձանագրային որոշմամբ հաստատված Զբոսաշրջության զարգացման հայեցակարգ
2	հայկական զբոսաշրջային արդյունքի դիվերսիֆիկացում՝ նոր, մրցունակ արդյունքի ձևավորում, Հայաստանի ամբողջ տարածքում ավանդույթների և ծիսակատարությունների վերականգնմանը, մշակութային և բնական ժառանգության պահպանմանը և վերականգնմանը, և Հայաստանի մարզերում զբոսաշրջության և հանգստի կենտրոնների ձևավորմանը նպաստում	
3	Ենթակառուցվածքների և մարդկային ռեսուրսների զարգացմանը նպաստում, զբոսաշրջության ոլորտում որակի համակարգի կատարելագործում	
4	Միջազգային համագործակցության զարգացման ապահովում՝ միջազգային, տարածաշրջանային և այլ կազմակերպությունների հետ ակտիվ համագործակցության ապահովում, այլ երկրների հետ երկկողմ հարաբերությունների զարգացում	«Զբոսաշրջության և զբոսաշրջային գործունեության մասին» ՀՀ օրենք, ՀՀ կառավարության 2008թ. փետրվարի 13-ին արձանագրային որոշմամբ հաստատված

		Զբոսաշրջության զարգացման հայեցակարգ

16.8.3 ՄԺԾԾ Ժամանակահատվածում իրականացվելիք ծախսային ծրագրերը (պարտավորությունները)

Գոյություն ունեցող ծախսային ծրագրերը (պարտավորությունները)

ՀՀ 2019-2021թթ. պետական ՄԺԾԾ-ով և «Հայաստանի Հանրապետության 2018 թվականի պետական բյուջեի մասին» ՀՀ օրենքով հաստատված ծախսային պարտավորություններ հանդիսացող զբոսաշրջության ոլորտի ծախսային ծրագրերը կնպաստեն ոլորտի ընդհանուր նպատակների և գերակայությունների իրականացմանը: Մասնավորապես, որպես գոյություն ունեցող ծախսային ծրագիր հանդիսացող՝ Զբոսաշրջության զարգացման տարեկան ծրագրերի շրջանակներում նախատեսված ծրագրային միջոցառումները նպատակաուղղված են ՀՀ-ում զբոսաշրջության կայուն զարգացմանը՝ ժամանակակից բարձրարդյունավետ և մրցունակ զբոսաշրջային արդյունքի ձևավորման ու միջազգային զբոսաշրջային շուկա արտահանման, զբոսաշրջային ծառայությունների որակի բարձրացման միջոցով: Մասնավորապես, Հայաստանը դարձնել միջազգային շուկայում ճանաչելի երկիր և ապահովել Հայաստանի, **որպես** ներդրումների համար ապահով, զբոսաշրջության համար գրավիչ և ապահով երկրի նկարագրի շարունակական ձևավորումն ու ամրապնդումը համաշխարհային զբոսաշրջային շուկայում:

2019-2021թթ. ՄԺԾԾ ժամանակահատվածում զբոսաշրջության ոլորտում ծախսային ծրագրի իրագործումը կնպաստի ոլորտի նպատակների և գերակայությունների իրականացմանը:

«Զբոսաշրջության զարգացման ծրագիրը» (այսուհետ՝ Ծրագիր) տարեկան ծրագիրը յուրաքանչյուր տարի մինչև 2017 թվականը հաստատվել է ՀՀ կառավարության որոշմամբ, 2017 թվականից Ծրագիրը հաստատվում է ՀՀ տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարության Զբոսաշրջության պետական կոմիտեի նախագահի հրամանով: 2019-2021թթ. Ծրագրային միջոցառումները հիմնականում ուղղված կլինեն միջազգային ներգնա և ներքին զբոսաշրջիկների թվաքանակի կայուն աճի ապահովմանը, մասնավորապես հայկական զբոսաշրջային արդյունքի դիվերսիֆիկացման և մրցունակության ապահովման, համաշխարհային զբոսաշրջային շուկա Հայաստանի ինտեգրման միջոցով:

Նախորդ տարիներին Ծրագրի իրականացումն արդեն իսկ ապահովել է որոշակի արդյունքներ, ինչը նաև շարունակական բնույթ է կրելու 2019-2021թթ.: Ծրագիրը նպատակաուղղված է՝ նպաստել ՀՀ կայուն տնտեսական զարգացմանը, աշխատատեղերի ստեղծմանը, համայնքների համաչափ տնտեսական զարգացմանը, պետական բյուջե մուտքերի և բնակչության եկամուտների ավելացմանը:

2019-2021թթ. Հայաստանում զբոսաշրջության զարգացման տարեկան ծրագրերի շրջանակում.

1) կիրականացվի զբոսաշրջության բնագավառում ակտիվ և արդյունավետ մարքեթինգային քաղաքականություն՝ հայրենական զբոսաշրջային արդյունքը պատշաճ կներկայացվի միջազգային զբոսաշրջային շուկայում,

2) կզարգանա միջազգային համագործակցությունը՝ կկատարվեն իրավապայմանագրային պարտավորությունները,

3) կապահովվի հայրենական զբոսաշրջային արդյունքի մրցունակությունը համաշխարհային զբոսաշրջային շուկայում,

4) զբոսաշրջությունը համաչափ կզարգանա ՀՀ մարզերում, ներգրավելով համայնքների տեղի բնակչությունը:

2019-2021թթ. կշարունակվի միջազգային շուկայում Հայաստանի՝ որպես զբոսաշրջության համար բարենպաստ և գրավիչ երկրի նկարագրի ամրապնդումը, շարունակական բնույթ կկրի միջազգային և ներքին շուկայում հայկական զբոսաշրջային արդյունքի ճանաչելիության և գրավչության աստիճանի բարձրացումը: Կշարունակվի գովազդատեղեկատվական նյութերի մշակումը, թարմացումը, տպագրումն ու տարածումը (տեղեկատվական թերթիկներ, պրակներ, պաստառներ, քարտեզներ, գովազդային սկավառակներ, տեսահոլովակներ, տեսաֆիլմեր և այլ): Կապահովվի էլեկտրոնային մարքեթինգ (www.armenia.travel կայքի և սոցիալական ցանցերի միջոցով), գովազդատեղեկատվական նյութերի տպաքանակի ավելացում, հրատարակման լեզուների և տարածման աշխարհագրության ընդլայնում, ինչը կապահովի ազգային մակարդակով Հայաստանի զբոսաշրջային արդյունքի միջազգային զբոսաշրջային ցուցահանդեսներին, տոնավաճառներին, համաժողովներին և ոլորտի մի շարք այլ միջոցառումներին ներկայացումը և գովազդումը: Պետական աջակցություն կցուցաբերվի զբոսաշրջային տեղեկատվական ցանցի կայացմանը՝ 2019-2021թթ. ընդայնելով տեղեկատվական կենտրոնների համակարգը:

2019-2021թթ. կշարունակվեն միջոցառումներն ուղղված հայկական զբոսաշրջային արդյունքի դիվերսիֆիկացմանը, փաթեթավորմանը և խթանմանը, այդ թվում նոր, մրցունակ զբոսաշրջային արդյունքների ձևավորմանը, զբոսաշրջության ապակենտրոնացմանը դեպի հանրապետության մարզեր, պատմամշակութային ժառանգության պահպանությանը, զարգացմանը և պատշաճ ներկայացմանն ու խթանմանը, զբոսաշրջության այլընտրանքային ձևերի զարգացմանը, ավանդական տոնակատարությունների կազմակերպմանը: Համայնքներում զբոսաշրջության զարգացմանը, համաչափ տարածքային տնտեսական զարգացմանը նպաստելու նպատակով պետություն-մասնավոր համագործակցության շրջանակներում 2019-2021թթ. կշարունակվեն ավանդական փառատոների և տոնակատարությունների կազմակերպումը, ինչը կապահովի համայնքների զբոսաշրջային ներուժի, տեղական ուտեստների, արհեստագործական և այլ արտադրանքների ներկայացումը և ճանաչելիության բարձրացումը: Կապահովվի նաև փառատոների ինստիտուցիոնալացումը, ներքին ու միջազգային շուկայում ավանդական և

ամենամյա, ճանաչելի ու գրավիչ դառնալը: 2019-2021թթ. Հայաստանի տարբեր մարզերում կազմակերպված փառատոները խթան կհանդիսանան ՀՀ մարզերում մշակութային կյանքի ակտիվացմանը և զբոսաշրջության զարգացմանը:

2019-2021 թթ. կշարունակվի հյուրանոցային տնտեսության օբյեկտների որակավորման գործընթացը, ինչը կնպաստի ոլորտում մատուցվող ծառայությունների որակի բարձրացմանը՝ համաձայն «Զբոսաշրջության և զբոսաշրջային գործունեության մասին» ՀՀ օրենքի 6-րդ հոդվածի 3-րդ կետի ու 10-րդ հոդվածի պահանջների և ՀՀ կառավարության 2004 թվականի հուլիսի 10-ի «Հյուրանոցային ծառայություններ մատուցելու կարգն ու պայմանները սահմանելու, հյուրանոցային տնտեսության օբյեկտների որակավորման կարգերը և որակավորման ընթացակարգը հաստատելու մասին» N 946-Ն որոշմամբ հաստատված ընթացակարգի:

2019-2021 թվականներին կշարունակվեն միջոցառումների իրականացումն ուղղված զբոսաշրջության ոլորտը բարձրակարգ կադրերով ապահովմանը՝ մարդկային ռեսուրսների զարգացմանը: Այս բնագավառում պետական աջակցություն կցուցաբերվի 2014 թվականին հիմնադրված զբոսավարների միջազգային ուսումնական կենտրոնի գործունեությանը՝ կկազմակերպվեն միջազգային և տեղական դասընթացներ:

«Զբոսաշրջության և զբոսաշրջային գործունեության մասին» ՀՀ օրենքի 4-րդ հոդվածի 6-րդ կետով զբոսաշրջության բնագավառում միջազգային համագործակցության զարգացման ապահովումը սահմանված է որպես պետական քաղաքականության հիմնական սկզբունք, իսկ նույն օրենքի 5-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետով միջազգային կապերի զարգացմանը և միջազգային ինտեգրմանը նպաստող համակարգի ստեղծումը՝ որպես պետական քաղաքականության հիմնական նպատակ:

Պայմանավորված զբոսաշրջության ոլորտում իրավապայմանագրային դաշտի ընդլայնմամբ և նախատեսված պարտավորությունների իրականացմամբ, ինչպես նաև միջազգային համագործակցության ակտիվացմամբ՝ 2019-2021թթ. կիրականացվեն ծրագրային միջոցառումներ՝ արդիական տվյալ ժամանակահատվածի համար:

Միջազգային համագործակցության շրջանակներում 2019-2021թթ.

- կկազմակերպվեն միջազգային հանդիպումներ և ընդունելություններ,
- կկատարվեն երկկողմ իրավապայմանագրային պարտավորություններ,

-կապահովվի պետական և մասնավոր հատվածի ներկայացուցիչների մասնակցությունը ՄԱԿ-ի Զբոսաշրջության համաշխարհային կազմակերպության, այլ միջազգային կազմակերպությունների ու գործընկերների կողմից կազմակերպվող ծրագրերին, համաժողովներին, աշխատանքային հանդիպումներին, վերապատրաստումներին:

Կկազմակերպվեն միջազգային նշանակություն ունեցող գիտաժողովներ, կոնֆերանսներ, որոնք խթան կհանդիսանան բարձրացնելու հետաքրքրությունը Հայաստանի և հայկական զբոսաշրջային արդյունքի հանդեպ:

Ծրագրի իրականացման համար նախատեսվել է հատկացնել 2019-2021թթ.՝ յուրաքանչյուր տարի 200.0 ական մլն դրամ:

16.9 «ՊԵՏԱԿԱՆ ԱԶԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԶԲՈՍԱՇՐՋՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄԻ ԿԱՆՈՆԱԴՐԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ» ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

16.9.1 Ծրագրի ընդհանուր նկարագիրը

Սույն ծրագրի մշակումը պայմանավորված է Հայաստանի զբոսաշրջության զարգացման հիմնադրամի (այսուհետ՝ ՀԶՀ) գործունեության շարունակական, Հայաստանի գիտելիքահեն տնտեսության զարգացման և համաշխարհային զարգացումների գործընթացում համահայկական ներուժի համախմբմամբ տնտեսական բեկումնային առաջընթացի ապահովման անհրաժեշտությամբ:

Ծրագրային միջոցառումների իրականացման անհրաժեշտությունը պայմանավորված է նաև ՀՀ կառավարության կողմից գերակա ընտրված զբոսաշրջության ոլորտի զարգացման, ինչպես նաև զբոսաշրջության ոլորտում ներդրումների ներգրավման ուղղված ծրագրերի իրականացմամբ՝ հաշվի առնելով տնտեսության զարգացման, գործարար և ներդրումային միջավայրի բարելավման, համապատասխան ենթակառուցվածքների գնահատման, դրանց զարգացմանը խթանող միջոցառումների և հանրային իրազեկման ապահովման խնդիրների իրականացմամբ:

ՀՀ կառավարության 2017 թվականի հունիսի 29-ի N 785-Ն որոշման համաձայն՝ ստեղծվել է Հայաստանի զբոսաշրջության զարգացման հիմնադրամը, որը պետք է ապահովի Զբոսաշրջության զարգացման ծրագիր, ոլորտի մարքեթինգային քաղաքականության, համաշխարհային շուկայում Հայաստանի, որպես գրավիչ և բարենպաստ զբոսաշրջային երկրի նկարագրի ամրապնդման, զարգացման ու խթանման աշխատանքների իրականացումը:

Ծրագրի կոդը և անվանումը	Ծրագրի նպատակը	Հիմնական միջոցառումների (ծառայությունների) շրջանակը	Հիմնական շահառուների շրջանակը
1165 Հայաստանի մրցունակության բարձրացման և զբոսաշրջության զարգացման ծրագիր	Հայկական արտադրանքի և ներդրումների ծավալների ավելացման խթանումն է	Պետական աջակցություն Հայաստանի զբոսաշրջության զարգացման հիմնադրամի կանոնադրական հիմնախնդիրների իրականացմանը	Հայաստանի զբոսաշրջության զարգացման հիմնադրամի աշխատակազմ

Վերջին երկու տարիների ծրագրի զարգացման միտումները

Ներկայումս լիարժեք իրականացվում են զբոսաշրջության զարգացման ոլորտում նախատեսված ծրագրերը, ինչպես նաև ծրագրերի իրականացումն ապահովող միջոցառումների պլանավորումը, կազմակերպումը, գործարկումը և ծրագրային միջոցառումների հանրային իրազեկման աշխատանքները:

Վերջին երեք տարիների՝ 2016-2018թթ. Պետական աջակցություն Հայաստանի զբոսաշրջության զարգացման հիմնադրամի կանոնադրական հիմնախնդիրների իրականացման ծրագիրը համապատասխանաբար ֆինանսավորվել է 2017 թվականի համար՝ 30,0 մլն ՀՀ դրամ գումարով՝ 5 ամսվա հաշվարկով, ինչպես նաև 2018 թվականի համար 72,0 մլն ՀՀ դրամ գումարի չափով, որի մեջ հաշվարկվել է նաև ԱԱՀ-ի գումարները:

Հիմնական խնդիրները

Սույն ծրագրի իրականացման խնդիրներից է Զբոսաշրջության զարգացման ծրագրերի իրականացման, ինչպես նաև Հայաստանի զբոսաշրջության զարգացման հիմնադրամի բնականոն աշխատանքների ապահովմանն ուղղված միջոցառումների իրականացումը, որով ապահովելու է Հիմնադրամի աշխատակիցների վարձատրությունը և վարչական ծախսերի փոխհատուցումը:

Հ/Հ	Խնդրի նկարագրությունը	Առնչվող բյուջետային ծրագրի կոդը և անվանումը
1	Ապահովել Հայաստանի զբոսաշրջության զարգացման հիմնադրամի կանոնադրական հիմնախնդիրների բնականոն աշխատանքների իրականացումն	1165 Պետական աջակցություն Հայաստանի զբոսաշրջության զարգացման հիմնադրամի կանոնադրական հիմնախնդիրների իրականացմանը

16.9.2 Ծրագրի նպատակները և գերակայությունները

Նպատակները

Ծրագրի հիմնական նպատակն է Զբոսաշրջության զարգացման ծրագրերի իրականացման, ինչպես նաև Հայաստանի զբոսաշրջության զարգացման հիմնադրամի բնականոն աշխատանքների ապահովմանն ուղղված միջոցառումների իրականացմանն, ինչի համար Հայաստանի զբոսաշրջության զարգացման հիմնադրամը մասամբ համալրել է որակյալ մասնագետներով ծրագրային միջոցառումների իրականացումն ապահովելու նպատակով: Ամբողջական համալրումն հնարավոր կլինի իրականացնել ամբողջ ծավալով պետական աջակցության առկայության դեպքում:

Գերակայությունները

</>	Նպատակները ՄԺԾԾ ժամանակահատվածի համար՝ (ըստ գերակայությունների նվազման)	Հիմնավորումներ
1	Զբոսաշրջության բնագավառի նպատակն է նպաստել, որ մեծանա զբոսաշրջության ներդրումը ազգային եկամտի ավելացման մեջ, համաչափ տարածքային զարգացման, բնակչության կենսամակարդակի բարձրացման և աղքատության նվազեցման գործընթացում՝ պայմանավորված՝ զբոսաշրջային այցելությունների քանակի աճով, զբոսաշրջությունից ստացված եկամտի ավելացմամբ, աշխատատեղերի ստեղծմամբ, ինչպես նաև Հայաստանի զբոսաշրջության զարգացման հիմնադրամի բնականոն աշխատանքների ապահովման ուղղված միջոցառումների իրականացմանը	«Զբոսաշրջության և զբոսաշրջային գործունեության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով և 2008 թվականի փետրվարի 13-ին ՀՀ կառավարության հավանությանն արժանացած Զբոսաշրջության զարգացման հայեցակարգով

16.9.3 ՄԺԾԾ ժամանակահատվածում իրականացվելիք ծախսային ծրագրերը (պարտավորությունները)

Գոյություն ունեցող ծախսային ծրագրերը (պարտավորությունները)

Ծրագրի իրականացման արդյունքում ակնկալվում է նպաստել ՀՀ տնտեսական զարգացմանը և աջակցել ՀՀ կառավարության կողմից իրականացվող բարեփոխումներին, ինչպես նաև աջակցել ընտրված ոլորտներում միջոցառումների իրականացմանը:

Ակնկալվող արդյունքները, մասնավորապես, ներառում են՝

- համաշխարհային ու ներքին շուկաներում Հայաստանի և հայկական զբոսաշրջային արդյունքի նկարագրի ձևավորում, մարքեթինգ և խթանում,
- իրականացնում է զբոսաշրջության ոլորտում հետազոտություններ, ուսումնասիրություններ և վերլուծություններ, ինչպես նաև Լիազոր մարմնին առաջարկություններ է ներկայացնում զբոսաշրջության զարգացման ծրագրերի վերաբերյալ,
- իրականացնում է Լիազոր մարմնի հետ կնքված պայմանագրերով զբոսաշրջության զարգացման պետական ծրագրերը (այդ թվում՝ նաև ենթակառուցվածքների, զբոսաշրջային կենտրոնների, գյուղերի զարգացման),
- ուսումնասիրում և բացահայտում է զբոսաշրջային գրավչության օբյեկտները, ինչպես նաև մշակում է մրցունակ զբոսաշրջային արդյունքները և առաջարկություններ ներկայացնում համապատասխան Լիազոր մարմնին,
- Լիազոր մարմնին առաջարկություններ է ներկայացնում զբոսաշրջության բնագավառում ներդրումային ծրագրերի վերաբերյալ, ինչպես նաև իրականացնում է հաստատված ծրագրերում ներդրումների ներգրավման ուղղությամբ միջոցառումները,
- առաջարկություններ է մշակում կրթական ու գիտական հաստատությունների հետ՝ զբոսաշրջային ենթակառուցվածքների նկատմամբ արտաքին տեսքի և գործառնության

չափանիշների, զբոսաշրջային արդյունաբերությունում ինովացիոն տեխնոլոգիաների վերաբերյալ և դրանք ներկայացնում լիազոր մարմին:

- Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված դեպքերում և կարգով համակարգում է պաշտոնական զբոսաշրջային տեղեկատվական կենտրոնները, ցուցաբերում է աջակցություն համակարգում ընդգրկված տեղեկատվական կենտրոններին (այդ թվում նաև՝ տեղեկատվական և մեթոդական), ինչպես նաև իրականացնում է զբոսաշրջային տեղեկատվական կենտրոնի գործառույթը:
- խթանում է ավանդական արհեստագործության, ձեռքի աշխատանքների, ավանդական փառատոների, մշակութային միջոցառումները:
- իրականացնում է Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ չարգելված այլ գործառույթներ:

Ծրագրի իրականացման համար 2019-2021թթ. ՄԺԾԾ ժամանակահատվածում յուրաքանչյուր տարի նախատեսվել է հատկացնել 72.0 -ական մլն դրամ:

16.10. «ՀԻՂՐՈՂԵՐՆՈՒԹԱՔԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՄԹՆՈԼՈՐՏԱՅԻՆ ԵՐԵՎՈՒՅԹՆԵՐԻ ՎՐԱ ԱԿՏԻՎ ՆԵՐԳՈՐԾՈՒԹՅԱՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆ» ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

16.10.1 Ծրագրի ընդհանուր նկարագիրը.

ՀՀ ԱԽՆ «Հիդրոդերևութաբանության և մթնոլորտային երևույթների վրա ակտիվ ներգործության ծառայության» /այսուհետ՝ Հիդրոմետ ծառայություն/ գործունեությունն ուղղված է հիդրոդերևութաբանական երևույթների և պրոցեսների դիտարկումների պետական ցանցում մոնիտորինգի իրականացմանը, կլիմայի ներկա և ապագա վիճակի վերաբերյալ պետական իշխանության մարմիններին, ազգաբնակչությանը, տնտեսության տարբեր ճյուղերին հիդրոդերևութաբանական փաստացի պայմանների և դրանց սպասվող փոփոխությունների մասին տեղեկատվությամբ ապահովմանը՝ անբարենպաստ հիդրոդերևութաբանական պայմաններից բնակչությանը և տնտեսությունը պաշտպանելու, մարդկանց կյանքին, առողջությանը և սեփականությանը սպառնացող վտանգի և հնարավոր վնասի նվազեցման, շրջակա միջավայրի վրա մարդու բացասական ազդեցության կանխարգելման միջոցառումների իրականացման նպատակով, ինչպես նաև ՀՀ տարածքում մթնոլորտային երևույթների վրա ակտիվ ներգործության աշխատանքների ու ռադիոլոկացիոն դիտարկումների կազմակերպմանն ու իրականացմանը:

Հիդրոմետ ծառայության կողմից կատարվող աշխատանքներն իրականացվում են հիմք ընդունելով ՀՀ Կառավարության որոշումներով հաստատված Հիդրոմետ ծառայության կողմից կատարման ենթակա երկարաժամկետ ծրագրերը, Համաշխարհային Օդերևութա-

բանական Կազմակերպության (ՀՕԿ) ստանդարտները և միջազգային համաձայնագրերը, ՀՀ հիդրոոգերաբանական անվտանգության հայեցակարգը, մթնոլորտի և մթնոլորտային երևույթների վրա ակտիվ ներգործության հայեցակարգը, դիտարկումների պետական ցանցի օբյեկտների գործունեությունը կանոնակարգող նորմատիվ իրավական և այլ ակտեր: Կարևորվում է միջազգային հիդրոոգերաբանական ցանցի հետ ՀՀ պետական հիդրոոգերաբանական համակարգի գործունեության միասնականացումը, ՀՕԿ-ի Կոնվենցիայի և ԱՊՀ անդամ պետությունների միջև ստորագրված միջպետական համաձայնագրերի շրջանակներում միջազգային կազմակերպությունների և այլ երկրների ազգային հիդրոոգերաբանական ծառայությունների հետ համագործակցության կազմակերպումը և այդ համաձայնագրերի շրջանակներում ստանձնած պարտավորությունների կատարումը:

Ոլորտի հիմնական խնդիրները նպատակաուղղված են հիդրոմետ ծառայության ստորաբաժանումների, կայանների և դիտակետերի աշխատանքների ավտոմատացմանը, համակարգիչների և այլ կարգի նորագույն տեխնիկական միջոցների ներդրման ճանապարհով դիտարկումների ծրագրային համակարգերը միջազգային չափանիշների մակարդակին և ՀՕԿ-ի կողմից ընդունված ստանդարտներին մոտեցնելուն, գործող սարքավորումների անխափան շահագործմանը, որն իր հերթին հնարավորություն կտա բարելավել հիդրոոգերաբանական սպասարկման որակը:

Որպեսզի պետությունը կարողանա առավելագույնս կատարել իր հիմնական պարտավորությունները քաղաքացիների կյանքի, առողջության և ունեցվածքի պահպանության, պետության և տնտեսության կայուն զարգացման հարցերում, այն պետք է ունենա զարգացած և պարբերաբար արդիականացվող, դիտարկումների համաշխարհային ցանցում ինտեգրված հիդրոոգերաբանական ենթակառուց:

Ծրագրի կոդը և անվանումը	Ծրագրի նպատակը	Հիմնական միջոցառումների (ծառայությունների) շրջանակը	Հիմնական շահառուների շրջանակը
1020 Հիդրոոգերաբանական ծառայություններ	Հիդրոոգերաբանական վտանգավոր երևույթներից և կլիմայական դիսկերից բնակչության և տնտեսության պաշտպանություն	Հիդրոոգերաբանական դիտարկումների իրականացում, տվյալների հավաքագրում, պահպանում և տրամադրում, եղանակի կանխատեսումների ապահովում, վտանգավոր հիդրոոգերաբանական երևույթների վերաբերյալ նախազգուշացումների կազմում, մթնոլորտային երևույթների վրա ակտիվ ներգործություն	հասարակություն, պետական կառավարման մարմիններ, տարածքային կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմիններ, իրավաբանա կան և ֆիզիկական անձիք, ավիացիայի, գյուղատնտեսության, բնապահպանության, էներգետիկայի, տրանսպորտի, առողջապահության բնագավառներ, տնտեսվարող սուբյեկտներ

Վերջին երկու տարիների ծրագրի զարգացման միտումները

Վերջին տարիներին հիդրոոգերաբանության համակարգում զարգացման էական միտումներ, ինչպես ֆիզիկական, այնպես էլ ֆինանսական ցուցանիշների շրջանակներում, չեն նկատվել: ՀՀ պետական բյուջեից հատկացումները եղել են միայն համակարգի պահպանման ծախսերի համար: 2016-2018թթ. բյուջետային հատկացումներն են.

	հազ. դրամ			
	2015թ.	2016թ.	2017թ.	2018թ.
Համակարգի պահպանման ծախսեր	1,215,750.0	1,189,333.8	1,161,252.3	1,070,664.9
Ընդամենը ՀՀ պետական բյուջեից հատկացումներ	1,215,750.0	1,189,333.8	1,161,252.3	1,070,664.9

Կապիտալ ծախսերի գծով հատկացումների բացակայության արդյունքում, հիդրոոգերաբանական ցանցի շենքերը և շինությունները գտնվում են անմխիթար վիճակում, շահագործման մեջ գտնվող գույքի, սարքավորումների, գործիքների, տրանսպորտային միջոցների գերակշիռ մասը վաղուց անցել է ֆիզիկական մաշվածության 100 տոկոսի սահմանը:

Շարունակվում է համագործակցությունը Համաշխարհային Բանկի հետ «Աղետների ռիսկերի կառավարման ազգային ծրագրի» շրջանակներում՝ Ծառայության հետագա զարգացման, դիտացանցի, կանխատեսումների և սպասարկման համակարգերի արդիականացման ուղղությամբ, մշակվում է ճանապարհային ռազմավարական քարտեզ: 2017թ. սեպտեմբեր-հոկտեմբերին օգերաբանների և հիդրոլոգների կարողությունները զարգացնելու, կանխատեսումների արդարացվածությունը բարելավելու նպատակով, Համաշխարհային Բանկի փորձագետների կողմից ընտրված մասնագետների միջոցով անց են կացվել վերապատրաստման դասընթացներ, ինչը կրելու է շարունակական բնույթ:

Երևանի մասնագիտացված աերոլոգիական կայանում, ըստ աշխատանքային ծրագրի, սահմանված կարգով կատարվում են մթնոլորտի մինչև 30կմ բարձրության շերտի ստանդարտ օգերաբանական բնութագրերի ուսումնասիրություններ: Աերոլոգիական ռադիոզոնդերի և փուչիկների ձեռքբերման նպատակով բյուջետային հայտերը վերջին տարիներին չեն բավարարվել և հատկացումներ չեն եղել, դրանք, որպես օգնություն, ժամանակ առ ժամանակ մեզ հատկացվել են ՀՕԿ-ի կողմից: Այսպես.

ՀՕԿ-ի Կամավոր համագործակցության ծրագրի շրջանակներում, ՀՕԿ-ի միջնորդությամբ և Կլիմայական դիտարկումների գլոբալ համակարգի (GCOS) քարտուղարության ֆինանսավորմամբ հատկացվել է.

- 2015թ. - 300 հատ ռադիոզոնդ, 200 հատ փուչիկ,
- 2016թ. - 450 հատ ռադիոզոնդ, 400 հատ փուչիկ,

Հարկ է նշել, որ ոչ մի երաշխիք չկա, որ այդ օգնությունները կտրամադրվեն մշտապես, ինչպես եղել են 2017թ. և նախորդ մի քանի տարիներին, երբ թերակատարվել են ռադիոզոն-

դարկման աշխատանքները ռադիոզոնների և ռետինե թաղանթների բացակայության պատճառով: Վերջին տարիների ռադիոզոնդարկման աշխատանքների պատկերը այսպիսին է.

	2015թ.		2016թ.		2017թ.	
	ըստ ծրագրի	փաստացի	ըստ ծրագրի	փաստացի	ըստ ծրագրի	փաստացի
Ռադիոզոնդարկումների քանակը /հատ/	365	343	366	43	365	290

Խիստ կարևորելով գոյություն ունեցող պարտավորությունները՝ ծախսերի առավելագույն տնտեսման պայմաններում, աշխատողների բարեխիղճ և արդյունավետ աշխատանքի շնորհիվ հաջողվել է կատարել ՀՀ Կառավարության 2015թ. մայիսի 14-ի N 517-Ն որոշմամբ հաստատված «Հայաստանի հիդրոօդերևութաբանության և մոնիթորինգի պետական ծառայություն» պետական ոչ առևտրային կազմակերպության կողմից 2015-2017 թվականների ընթացքում կատարման ենթակա պետական նշանակության հիդրոօդերևութաբանական աշխատանքների ծրագիրը», ինչպես նաև աշխատանքային ծրագրով չնախատեսված, բայց կարևորություն ներկայացնող որոշակի աշխատանքներ: Հիդրոօդերևութաբանական ուսումնասիրությունների մոնիթորինգի համակարգի զարգացման, օպերատիվ հիդրոօդերևութաբանական սպասարկման որակի բարելավման և կատարելագործման նպատակով ձեռք են առնվում բազմաթիվ միջոցառումներ: Հատկապես մեծ է մի շարք միջազգային և արտասահմանյան՝ ՄԱԿ-ի Զարգացման Ծրագրի գրասենյակի, Համաշխարհային բանկի, Շրջակա Միջավայրի Ծրագրի (UNEP) և այլ կազմակերպությունների հետ ծառայության համագործակցության արդյունավետությունը:

Հիդրոմետ ծառայությունը ակտիվորեն ներգրավված է տարբեր ծրագրերում, որի շրջանակներում 4 օդերևութաբանական կայաններ ընդգկված են Համաշխարհային Օդերևութաբանական կազմակերպության գլոբալ հեռահաղորդակցական համակարգում,

Հիդրոմետ ծառայության հիմնադրման 85-ամյակի շրջանակներում, ՀՕԿ-ի աջակցությամբ և ֆինանսավորմամբ Հանրապետության մի շարք մարզերում գյուղատնտեսության ոլորտի որոշումներ կայացնողների, ֆերմերների, գյուղատնտեսության աջակցության կենտրոնների (ԳԱՄԿ) աշխատակիցների համար կազմակերպվել են արտագնա սեմինար-հանդիպումներ «Ագրոօդերևութաբանական սպասարկման բարելավման ուղիները» թեմայով: Հանդիպումների ընթացքում մեր մասնագետները փորձել են բացահայտել հիդրոօդերևութաբանական և կլիմայական պայմանների վերաբերյալ մարզերի ֆերմերային տնտեսությունների և անհատ ֆերմերների կարիքները, ներկայացնել կլիմայի փոփոխության հիմնախնդիրները գյուղատնտեսության ոլորտում: Ծրագրի շրջանակներում ֆերմերներին անվճար բաժանվել են ՀՕԿ-ի ֆինանսավորմամբ ստացված, 200 հատ տեղումնաչափեր, որոնց միջոցով կատարված

դիտարկումների արդյունքները հաղորդվում են հիդրոմետժառայություն և օգտագործվում են ագրոտեքնոլոգաբանական սպասարկման որակի բարելավման համար:

Միավորված ազգերի զարգացման ծրագրի /ՄԱՀԾ/ շրջանակներում հիդրոմետ ծառայությանը տրամադրվել են գերմանական արտադրության 290 հատ տարբեր ջերմաչափեր, 5 հատ ձյան խտության կշռային ձյունաչափեր, 5 հատ հողի սառեցվածության խորության որոշման սառցաչափեր, 3 հատ անձրևագրիչներ, 2 հատ քամու արագության և ուղղության տվիչներ:

Ձեռնարկատիրական գործունեության արդյունքում ստացված եկամուտների հաշվին ձևավորվեց ներպետական համակարգչային ցանց՝ հանրապետության տարածքում տեղակայված հիդրոտեքնոլոգաբանական կայաններից տեղեկատվության ստացման օպերատիվության բարձրացման, կապի ծախսերի նվազեցման և հուսալի կապի հաստատման նպատակով՝ 3G/GPRS կապի միջոցով:

Հաշվի առնելով, այն հանգամանքը, որ առաջատար և ժամանակակից սարքավորումներով հագեցած հակակարկտային հրթիռային տեխնոլոգիաները թույլ են տալիս 70-80% արդյունավետությամբ պաշտպանության տակ վերցնել գյուղատնտեսական հողատեսքերը, էականորեն կրճատել կարկուտից բերքի վնասի չափերը, խնդրի համապետական նշանակությունից ելնելով կարևորվել է Հայաստանի Հանրապետությունում հակակարկտային հրթիռային համակարգի փուլային ներդրումը:

Ներկայումս ընթացքի մեջ է Հակակարկտային հրթիռային համակարգի ստեղծման պիլոտային ծրագիրը: Պիլոտային ծրագրի իրականացմանը ՀՀ կառավարության պահուստային ֆոնդից հատկացվել է 75.95 մլն դրամ:

Պիլոտային ծրագրի իրականացումից ակնկալվում է ՀՀ Արագածոտնի և Արմավիրի մարզերում շուրջ 45 հազար հեկտար տարածքի պաշտպանության իրականացում: Հակակարկտային պաշտպանության տակ կլինեն ՀՀ Արմավիրի, Արագածոտնի մարզերի 59 համայնք և ՀՀ Կոտայքի մարզի 1 համայնք:

Չնայած նրան, որ հակակարկտային պաշտպանության պլանը իրականացվել է ամբողջությամբ, սակայն ֆինանսավորման այդ ծավալների պայմաններում սարքավորումների և տեխնիկական միջոցների պլանային վերանորոգման աշխատանքները կատարվել են թերի, որը կարող է հանգեցնել անկանխատեսելի հետևանքների:

Աներկբա է այն փաստը, որ պաշտպանվող տարածքներում կարկուտի դեմ պայքարի աշխատանքները կատարվել են հաջողությամբ և բարձր արդյունավետությամբ, սակայն հարակից չպաշտպանվող տարածքները պարբերաբար ենթարկվել են կարկտահարության:

Հիմնական խնդիրները.

Տարիներ շարունակ ՀՀ պետական բյուջեով «Հիդրոոդերևութաբանական ծառայություններ» ծրագրով նախատեսված միջոցները եղել են միայն համակարգի պահպանման ծախսերը: Կապիտալ ներդրումների համար ծախսերը բացակայել են, ինչի հետևանքով ներկայումս օգտագործվող սարքերի և սարքավորումների գերակշիռ մասն ունեն 100% ֆիզիկական կամ բարոյական մաշվածություն:

Ոլորտի հիմնական խնդիրները վերաբերվում են կայանների և դիտակետերի աշխատանքների ավտոմատացմանը, ստորաբաժանումներում նորագույն տեխնիկական միջոցների և ծրագրային փաթեթների ներդրման ճանապարհով դիտարկումների համակարգը միջազգային չափանիշների մակարդակին և ՀՕԿ-ի կողմից ընդունված ստանդարտներին մոտեցնելուն և գործող սարքավորումների անխափան շահագործման ապահովմանը:

Ծառայության գործառույթները ապագայում լիարժեք կատարելու համար կան լուրջ մարտահրավերներ, որոնցից ամենաառաջնահերթը հակակարկտային պաշտպանության հրթիռային համակարգի ընդլայնման միջոցառումներն են, ինչպես նաև մթնոլորտի ռադիոզոնդարկման շարունակականության ապահովումը, ինչն արդեն 10 տարի է իրականացվում է Համաշխարհային Օդերևութաբանական Կազմակերպության աջակցությամբ: Իրավիճակը պարտադրում է այդ աշխատանքներն իրականացնելու համար նախատեսել պետական ֆինանսավորում:

Նշված խնդիրների լուծումը հնարավորություն կտա բարելավել օպերատիվ տեղեկատվության փոխանակությունը և հիդրոոդերևութաբանական սպասարկման որակը:

Հ/Հ	Խնդրի նկարագրությունը	Առնչվող բյուջետային ծրագրի կոդը և անվանումը	Կապը ռազմավարական խնդիրների և նպատակների հետ
1	Օդերևութաբանական և հիդրոլոգիական դիտացանցի արդիականացման, թվայնացման և ավտոմատացման ֆինանսական հնարավորությունների բացակայություն	առնչություն չունի պետական մարմնի կողմից իրականացվող որևէ բյուջետային ծրագրի հետ,	Կապահովի բնակչության և տնտեսության պաշտպանվածությունը անբարենպաստ հիդրոոդերևութաբանական պայմաններից, ինչպես նաև մարդկանց կյանքին և սեփականությանը սպառնացող վտանգի և հնարավոր վնասի նվազեցում:
2	Մոնիթորինգի իրականացման համար արբանյակային տեղեկատվության և ժամանակակից տեխնոլոգիաների կիրառման հնարավորության բացակայություն,	առնչություն չունի պետական մարմնի կողմից իրականացվող որևէ բյուջետային ծրագրի հետ,	Կապահովի բնակչության և տնտեսության պաշտպանվածությունը անբարենպաստ հիդրոոդերևութաբանական պայմաններից, ինչպես նաև մարդկանց կյանքին և սեփականությանը սպառնացող վտանգի և հնարավոր վնասի նվազեցում:
3	Կլիմայի փոփոխության կանխատեսման և ըստ ոլորտների ազդեցության գնահատման	առնչություն չունի պետական մարմնի կողմից իրականացվող որևէ բյուջետային ծրագրի հետ,	Կապահովի բնակչության և տնտեսության պաշտպանվածությունը անբարենպաստ հիդրոոդերևութաբանական պայմաններից, ինչպես նաև

	տարածաշրջանային մոդելների բացակայություն,		մարդկանց կյանքին և սեփականությանը սպառնացող վտանգի և հնարավոր վնասի նվազեցում:
4	Հակակարկտային պաշտպանության ոլորտի կարգավորման օրենսդրական բացակայություն:	առնչություն չունի պետական մարմնի կողմից իրականացվող որևէ բյուջետային ծրագրի հետ,	Հրթիռային եղանակի ներդրումը թույլ կտա պաշտպանության տալ վերցնել ավելի մեծ տարածքներ՝ զգալիորեն նվազեցնելով կարկտահարության հետևանքով գյուղատնտեսությանը պատճառվող վնասը:

16.10.2 Ծրագրի նպատակները և գերակայությունները ՄԺԾԾ Ժամանակահատվածում Նպատակները

Հիդրոմետ ծառայությունն ապահովում է Հայաստանի Հանրապետության հասարակությանը, պետական կառավարման մարմիններին, տարածքային կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմիններին, իրավաբանական և ֆիզիկական անձանց, ավիացիայի, գյուղատնտեսության, բնապահպանության, էներգետիկայի, տրանսպորտի, առողջապահության բնագավառներին, տնտեսավարող սուբյեկտներին և տնտեսության տարբեր ճյուղերին հիդրոոդերևութաբանական փաստացի պայմանների և դրանց սպասվող փոփոխությունների, կլիմայի ներկա և ապագա վիճակի մասին տեղեկատվությամբ՝

1) անբարենպաստ հիդրոոդերևութաբանական պայմաններից բնակչությանը և տնտեսությունը պաշտպանելու նպատակով,

2) մարդկանց կյանքին և սեփականությանը սպառնացող վտանգի և հնարավոր վնասի նվազեցման նպատակով,

3) շրջակա միջավայրի վրա մարդու բացասական ազդեցության կանխարգելման միջոցառումների իրականացման նպատակով,

4) Եղանակակլիմայական փոփոխության կանխատեսման և եղանակակլիմայական պայմաններից կախվածություն ունեցող տնտեսական ոլորտների գործունեության վրա բացասական ազդեցության նվազեցման նպատակով:

Գերակայությունները

Կոչված է բնակլիմայական և հիդրոոդերևութաբանական վտանգավոր երևույթներից տնտեսության, մարդկանց կյանքի, առողջության ու ունեցվածքի պաշտպանության և պատճառված վնասի նվազեցման, միջազգային ստանդարտներով համակարգված դիտարկումների իրականացման, նախազգուշացումների և կանխատեսումների կազմման, կարկուտից առավել հաճախ տուժող և բարձր խոցելիություն ունեցող, պաշտպանության տակ վերցված տարածքներում ակտիվ ներգործության արդյունավետ կառավարման միջոցով վտանգավոր երևույթների ազդեցության նվազեցման համար:

</<	Նպատակները ՄԺԾԾ Ժամանակահատվածի համար՝ (ըստ գերակայությունների նվազման)	Հիմնավորումներ
1.	Օդերևութաբանական և հիդրոլոգիական դիտացանցի արդիականացում, թվայնացում և ավտոմատացում	<< տարածքում միջազգային ստանդարտներին համապատասխան միասնական պետական հիդրո-օդերևութաբանական ծրագրերի կատարումը և շրջակա միջավայրի վիճակի մոնիտորինգի իրականացումը ենթադրում է հիդրոօդերևութաբանական դիտարկումների պետական ցանցի ավտոմատացում
2.	Հակակարկտային պաշտպանության ոլորտի կարգավորման օրենսդրական դաշտի ստեղծում	Հանրապետության տարածքում մթնոլորտային առավել վտանգավոր երևույթներից, այդ թվում կարկտահարությունից, խոցելիության նվազեցման նպատակով վաղ նախազգուշացման և աշխատանքների օպերատիվ իրականացման համակարգի ստեղծման ծրագրի իրականացումը կխթանի հանրապետության գյուղատնտեսության հետագա զարգացումը, արդյունավետության ու մրցունակության բարձրացումը, կնպաստի գյուղում սոցիալական լարվածության թուլացմանը, կհանդիսանա գյուղաբնակ ազգաբնակչության շրջանում աղքատության հաղթահարման լրջագույն գործիք:
3.	Մոնիթորինգի իրականացման համար արբանյակային տեղեկատվության և ժամանակակից տեխնոլոգիաների կիրառում	<< տարածքում միջազգային ստանդարտներին համապատասխան միասնական պետական հիդրո-օդերևութաբանական ծրագրերի կատարումը և շրջակա միջավայրի վիճակի մոնիտորինգի իրականացումը ենթադրում է հիդրոօդերևութաբանական դիտարկումների պետական ցանցի արդիականացում
4.	Կլիմայի փոփոխության կանխատեսման և ըստ ոլորտների ազդեցության գնահատման տարածաշրջանային մոդելների առկայություն	<< տարածքում միջազգային ստանդարտներին համապատասխան միասնական պետական հիդրոօդերևութաբանական ծրագրերի կատարումը և շրջակա միջավայրի վիճակի մոնիտորինգի իրականացումը ենթադրում է հիդրոօդերևութաբանական դիտարկումների պետական ցանցի արդիականացում

16.10.3 ՄԺԾԾ Ժամանակահատվածում իրականացվելիք ծախսային ծրագրերը (պարտավորությունները)

Գոյություն ունեցող ծախսային ծրագրերը (պարտավորությունները)

ՀՀ ԱԻՆ «Հիդրոոգեոկոթաբանության և մթնոլորտային երևույթների վրա ակտիվ ներգործության ծառայության» ՊՈԱԿ-ը հանրապետության տարածքում իրականացնում է հիդրոոգեոկոթաբանական երևույթների, ջրային օբյեկտների հիդրոլոգիական բնութագրերի ուսումնասիրություն, ֆոնային ռադիոակտիվության վերաբերյալ դիտարկումների կատարում, շրջակա միջավայրի մոնիթորինգի և մթնոլորտային երևույթների վրա ակտիվ ներգործության աշխատանքների ու ռադիոլոկացիոն դիտարկումների կազմակերպում և իրականացում, այդ ոլորտների վերաբերյալ փաստացի և սպասվող փոփոխությունների, ինչպես նաև դրանց հնարավոր հետևանքների մասին անհրաժեշտ տեղեկատվությամբ ապահովում:

Ծառայության օպերատիվ արտադրական և ֆինանսատնտեսական գործունեությունն ուղղված է կանոնադրական պարտականությունների կատարմանը:

Հանրապետության տարածքում մթնոլորտում և գետնի մակերևույթին տեղի ունեցող ֆիզիկական երևույթների ուսումնասիրման նպատակով ներկայումս գործում են 46 օդերևութաբանական (այդ թվում 6 բարձր լեռնային դժվարամատչելի), որոնք գտնվում են տարբեր կլիմայական գոտիներում, սկսած ծովի մակարդակից 450մ (Բագրատաշեն) մինչև 3200մ (Արագած) բարձրության վրա: Դիտակայանների ցանցը հանդիսանում է հիդրոոգեոկոթաբանական դիտակայանների համաշխարհային ցանցի անբաժանելի մասը: մթնոլորտային երևույթների վրա ակտիվ ներգործության աշխատանքներն ու ռադիոլոկացիոն դիտարկումները իրականացվում են 8 մարզերում գտնվող 4 հակակարկտային, այդ թվում 2 ռադիոլոկացիոն կայաններում, դրանց կազմում գործող 547 ներգործության կայանքների միջոցով, ինչպես նաև ԼՂՀ տարածքում տեղադրված և միասնական կառավարման ընդհանուր համակարգին միացված 72 հակակարկտային կայանքների միջոցով:

Վերջին տարիներին ՀՀ պետական բյուջեով նախատեսված հատկացումները միայն համակարգի պահպանման ծախսեր են, որի մեջ 90 տոկոսը կազմում է աշխատողների աշխատավարձը:

Մինչև ԽՍՀՄ փլուզումը համակարգում գործող 6 բարձրլեռնային դժվարամատչելի կայանների աշխատողներին հատկացվում էր անվճար սնունդ՝ աշխատանքային օրենսդրության, ԽՍՀՄ Աշխատանքի Պետական Կոմիտեի և ՀամԿԽ-ի համատեղ որոշման պահանջներից ելնելով, որը տրվում էր բնամթերքի ձևով: Նախկինում գործող տնտեսական հարաբերությունների պայմաններում նշված սննդամթերքը ձեռք էր բերվում փոխանցումով՝ առևտրի նախարարության տարբեր կազմակերպություններից, հատկացված ֆոնդերի սահմաններում, որը ներկա շուկայական տնտեսության պայմաններում բացառված է: Այդ

իսկ պատճառով ՀՀ ֆինանսների նախարարության 04.09.92թ. թիվ 10-12 և ՀՀ Էկոնոմիկայի նախարարության 05.02.93թ. թիվ 7-5-2 գրություններով թույլատրվել է անվճար մթերաբաժնի արժեքը վճարել գումարային փոխհատուցման տեսքով՝ ամսական 5000 դրամ, որը փոխկապակցվում էր այն ժամանակվա հանրապետությունում գործող նվազագույն աշխատավարձի հետ: Գների և սակագների, նվազագույն աշխատավարձի աճի պայմաններում, չնայած մեր կողմից կատարված առաջարկներին /այն սահմանել հանրապետությունում գործող նվազագույն աշխատավարձին մոտ չափով/, անվճար մթերաբաժնի դիմաց տրվող փոխհատուցման չափը մնացել է անփոփոխ:

6 բարձր լեռնային դժվարամատչելի կայանները, որոնք գտնվում են բարդ ֆիզիկա-աշխարհագրական և խիստ կլիմայական պայմաններում, հեռու են բնակավայրերից, համաձայն դժվարամատչելի հիդրոոգերնութաբանական կայանների մասին ձեռնարկի, պետք է ապահովված լինեն մշտական էլեկտրասնուցմամբ, վառելիքով, դեղորայքով, բժշկական պարագաներով, բնակելի և հասարակական շենքերը՝ հիմնական կահույքով և սարքավորումներով:

Աերոլոգիական ռադիոզոնդերի և փուչիկների ձեռքբերման նպատակով բյուջետային հատկացումներ վերջին տարիներին չեն եղել, դրանք մեզ հատկացվել են Համաշխարհային օգերնութաբանական կազմակերպության կողմից, որպես օգնություն և ոչ մի երաշխիք չկա, որ այդ օգնությունները կտրամադրվեն 2018թ. և հետագա բոլոր տարիներին, իսկ աերոլոգիական աշխատանքների կարևորությունը հատկապես մեծ է ինքնաթիռների թռիչքների անվտանգության և վտանգավոր հիդրոոգերնութաբանական երևույթների կանխատեսման վաղօրոքության ժամկետների ավելացման հարցերում:

Պայմանավորված ՀՀ պետական բյուջեի ֆինանսական հնարավորությունների սղությամբ, 1991թ. մինչև այժմ հատկացումներ ընթացիկ վերանորոգման ծախսերի գծով բոլորովին չեն եղել, չնայած նրան, որ մեր կողմից ամեն տարի բյուջետային հայտերում ընդգրկվել են վերանորոգման համար անհրաժեշտ գումարները անհրաժեշտ հիմնավորող փաստաթղթերով, շահագործվող շենք-շինությունները ներկայումս գտնվում են անմխիթար վիճակում և խիստ կարիք ունեն ընթացիկ վերանորոգման: Վերանորոգման ենթակա շենքերի մի մասը գտնվում են բարձրադիր լեռնային վայրերում, բնակլիմայական խիստ պայմաններում և ընդգրկված են դիտարկումների միջազգային և միջպետական ցանցերի կազմում:

Բացակայում են դիտարկումների ուղեցույցների, հրահանգների և ձեռնարկների հայերեն տարբերակները: Խիստ անհրաժեշտ է օգերնութաբանական, ակտիվնոմետրական և աերոլոգիական ձեռնարկների վերամշակումը և հրատարակումը մայրենի լեզվով: Նշված ծախսերը ներառված են այլ ծախսեր հոդվածում:

Ծրագրի իրականացման համար 2019-2021թթ. ՄԺԾԾ ժամանակահատվածում յուրաքանչյուր տարվա համար նախատեսվում է հատկացնել 1,070.6 մլն դրամ:

16.11 «ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ԿԱՆՈՆԱԿԱՐԳՄԱՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆ» ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

16.11.1 Ծրագրի ընդհանուր նկարագիրը

«Տեխնիկական անվտանգության ազգային կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի (այսուհետ՝ ՊՈԱԿ) գործունեության նպատակը «Տեխնիկական անվտանգության ապահովման պետական կարգավորման մասին» ՀՀ օրենքով (այսուհետ՝ օրենք) սահմանված կարգով տեխնաժին վթարների կանխարգելմանը, դրանց հետևանքների վերացմանը, նման վթարների հետևանքով հասարակությանը և տնտեսությանը հասցվող վնասների ռիսկի նվազեցմանը, ինչպես նաև բնակչությանը և շրջակա միջավայրի պաշտպանությանը ուղղված գործառնություններն են:

Օրենքով սահմանված կարգով ՊՈԱԿ-Ը 2018 թվականին իրականացնելու է հետևյալ ծառայությունների մատուցումը:

Կանոնակարգերի մշակումը հնարավորություն կտա՝ առնվազն նվազագույնի հասցնել տեխնաժին վթարների քանակը և դրանց հետևանքով տեղի ունեցած տեխնաժին վթարների մահացու կամ ծանր ելքով դեպքերի կրճատումը:

ՊՈԱԿ-ի իրավասության ներքո մատուցվող ծառայությունների շրջանակի նկարագրության ամփոփ աղյուսակ:

Ծրագրի կոդը և անվանումը	Ծրագրի նպատակը	Հիմնական միջոցառումների (ծառայությունների) շրջանակը	Հիմնական շահառուների շրջանակը
1028 Տեխնիկական անվտանգության կանոնակարգման ծառայություններ	Կանոնակարգերի մշակում՝ տեխնաժին վթարների կանխարգելում, դրանց հետևանքների վերացում:	ՀՀ տարածքում գործող, ռեեստրում գրանցված 15954 արտադրական վտանգավոր օբյեկտները շահագործող 3860-ից ավել կազմակերպություններ	Հասարակությանը և տնտեսությանը հասցվող վնասների ռիսկի նվազեցում, ինչպես նաև բնակչության և շրջակա միջավայրի պաշտպանություն:

Վերջին երկու տարիների ծրագրի զարգացման միտումները

ՊՈԱԿ-ը Տեխնիկական անվտանգության ապահովման պետական կարգավորման մասին ՀՀ օրենքի 11-րդ հոդվածով նախատեսված մատուցված ծառայություններից ստացված միջոցների հաշվին ստեղծել է նոր աշխատատեղեր, այդպիսով իր նպաստը բերելով «Կայուն զարգացման ծրագրին», ՀՀ կառավարության 2008թ հոկտեմբերի 30-ի N 1207-Ն որոշման նախատեսված զբաղվածության հիմնախնդիրների լուծմանը: Ձեռք են բերվել նորագույն լաբորատոր սարքավորումներ, որոնց օգտագործումը զգալիորեն բարձրացրել է փորձաքննությունների որակը:

2016թ. մշակվել և սահմանված կարգով հաստատման են ներկայացվել տեխնիկական անվտանգության պահանջներ սահմանող «Կարուսելների (զվարճահարմարանքների) անվտանգության մասին» տեխնիկական կանոնակարգը:

Համաձայն ՀՀ կառավարության 13.04.2006 թվականի «Տեխնածին վթարների, մահացու կամ ծանր ելքով արտադրական դժբախտ դեպքերի տեխնիկական քննության և հաշվառման կարգը սահմանելու մասին» 488-Ն որոշման՝ 2015 թվականին հաշվառվել և տեխնիկական քննության է ենթարկվել տեխնածին վթարի 19 դեպք՝ 6 մահացու, 13 ծանր ելքով և 1 վնասվածքով, 2016 թվականին՝ տեխնածին վթարի 11 դեպք՝ 4 մահացու, 8 ծանր ելքով:

Հիմնական խնդիրները

Չնայած ՊՈԱԿ-ի կողմից վերջին տարիների ընթացքում մշակվել են նոր կանոնակարգեր, այնուամենայնիվ, դեռևս կան բնագավառներ, որոնց գծով անվտանգ շահագործման կանոնակարգերը չեն մշակվել, ինչը դժվարեցնում է այդ ոլորտներում արտադրական վտանգավոր օբյեկտների տեխնիկական փորձաքննության իրականացումը: Դրանց մշակումը ակնկալվում է հետագա տարիների ընթացքում:

16.11.2 Ծրագրի նպատակները և գերակայությունները ՄԺԾԾ Ժամանակահատվածում

Նպատակները

ՄԺԾԾ Ժամանակահատվածում ՊՈԱԿ-ի գործունեության հիմնական նպատակը՝ Հայաստանի Հանրապետության տարածքում շահագործող (շահագործման նպատակով նախապատրաստվող, կոնսերվացվող, ապամոնտաժվող) արտադրական վտանգավոր օբյեկտներում տեխնիկական անվտանգության ապահովման գործառնությունների կազմակերպումն ու իրականացումն է, տեխնիկական անվտանգության պահանջներ սահմանող տեխնիկական կանոնակարգերի, ուսումնամեթոդական ծրագրերի մշակումը, ոլորտի մասնագետների, փորձագետների և մասնագետ կադրերի ուսուցման և որակավորման գծով աշխատանքների կազմակերպումը, տեխնածին վթարի յուրաքանչյուր դեպքի, մահացու կամ ծանր ելքով արտադրական դժբախտ դեպքերի տեխնիկական քննության ենթարկումն է:

Նշված նպատակները բխում են «Տեխնիկական անվտանգության ապահովման պետական կարգավորման մասին» ՀՀ օրենքի և ՀՀ կառավարության 29 դեկտեմբերի 2005թ. N 2334-Ն որոշման պահանջներից:

Գերակայությունները

«Տեխնիկական անվտանգության ապահովման պետական կարգավորման մասին» 24 հոկտեմբերի 2005թ. ՀՀ օրենքի 17-րդ հոդվածի պահանջներին համապատասխան Կանոնակարգերի մշակում:

16.11.3 ՄԺԾԾ Ժամանակահատվածում իրականացվելիք ծախսային ծրագրերը (պարտավորությունները)

Գոյություն ունեցող ծախսային ծրագրերը (պարտավորությունները)

«Տեխնիկական անվտանգության կանոնակարգման ծառայություն» ծրագիրը կատարելու պահանջով, 2018թ. պետական բյուջեից ՊՈԱԿ-ին հատկացվել է 38.6 մլն դրամ, որը հնարավորություն է ընձեռնել մշակել և ՀՀ կառավարության հաստատմանը ներկայացնել «Մեքենաների և մեխանիզմների անվտանգությանը ներկայացվող պահանջների» և «Վերելակների և դրանց շահագործման անվտանգության պահանջների» տեխնիկական կանոնակարգերը:

Ծրագրի իրականացման համար 2019-2021թթ. ՄԺԾԾ ժամանակահատվածում յուրաքանչյուր տարվա համար նախատեսվում է հատկացնել 38.6 մլն դրամ:

16.12 «ՍԵՅՍՄԻԿ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆ» ԾՐԱԳՐԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ ԵՎ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

16.12.1 Ծրագրի ընդհանուր նկարագիրը.

Հայաստանը տարածականորեն գտնվում է երկրաշարժավտանգ գոտում, որտեղ երկրաշարժերը ամենահին ժամանակներից ուղեկցել են մարդկանց: Պատմական անցյալում, ինչպես և մեր ժամանակներում, ուժեղ երկրաշարժերը մեկ անգամ չէ, որ ավերակների են վերածել շեն ու բարգավաճ քաղաքներն ու գյուղերը՝ պատճառ դառնալով մեծաքանակ մարդկային զոհերի, հսկայական նյութական ու տնտեսական վնասների:

Ուժեղ երկրաշարժերի դեմ պայքարը ունի համազգային նշանակություն, որոշ դեպքերում այն կարող է երկիրն իր բնականոն ընթացքից ետ շարտել տասնյակ տարիներով, քայքայելով երկրի տնտեսությունը, ոչնչացնելով ինտելեկտուալ պոտենցիալի, պատմության և մշակույթի ոլորտների կուտակած հարստության զգալի մասը:

Բնական աղետներից Հայաստանին առավելագույն վնաս են հասցրել ուժեղ երկրաշարժերը: 1988 թվականի Սպիտակի ավերիչ երկրաշարժի զոհերի թիվը հասավ 25 հազար մարդու, իսկ նյութական կորուստները գնահատվեցին 12 միլիարդ ԱՄՆ դոլար: Հազարավոր ընտանիքներ մնացին անօթևան: 1991թ-ին ստեղծվեց ՀՀ կառավարությանն առընթեր Սեյսմիկ Պաշտպանության Ծառայությունը, որը կարճ ժամանակամիջոցում հասավ բարձր նվաճումների: Ստեղծվեց բազմաթիվ կայանից կազմված բազմապարամետր դիտարկումների ազգային ցանցը, ծառայությունն ինտեգրվեց գրեթե բոլոր միջազգային կառույցներում, արժանացավ ՄԱԿ-ի աղետների դեմ պայքարի Սասակավայի մրցանակին, ճանաչվեց Անատոլիա-Կովկաս-Իրան տարածաշրջանի առաջատարը:

Սեյսմիկ ռիսկի նվազեցումը գտնվում է ՀՀ Կառավարության ուշադրության կենտրոնում: Ընդունվել են՝ 2002 թվականի հունիսի 12-ի «Սեյսմիկ պաշտպանության մասին» ՀՀ 376-Ն հրովարտված օրենքը:

օրենքը, Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 1999 թվականի հունիսի 10-ի «Հայաստանի Հանրապետության տարածքում սեյսմիկ ռիսկի նվազեցման համալիր ծրագրի մասին» N 429 որոշումը, Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 1999 թվականի հունիսի 7-ի «Երևանի տարածքում սեյսմիկ ռիսկի նվազեցման համալիր ծրագրի մասին» N 392 որոշումը, ՀՀ Նախագահի 2010 թվականի օգոստոսի 28-ի ՆԿ-140-Ն կարգադրությամբ հաստատված Հայաստանի Հանրապետության սեյսմիկ անվտանգության համակարգի զարգացման հայեցակարգը և նրանից բխող Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2010 թվականի դեկտեմբերի 30-ի «ՀՀ սեյսմիկ անվտանգության համակարգի զարգացման հայեցակարգով նախատեսված սեյսմիկ ռիսկի նվազեցման միջոցառումների ծրագիրը հաստատելու մասին» N 1760-Ն որոշումը, ինչպես նաև այդ որոշմամբ նախատեսված միջոցառումների ծրագրերը, որոնց թվում.

1. «Սեյսմիկ պաշտպանության ծառայության ազգային դիտացանցի արդիականացում» 2011 թվականի հունիսի 10-ի թիվ 835-Ն ՀՀ կառավարության որոշումը:

2. «Երևան քաղաքի դպրոցներում, հիվանդանոցներում և այլ բուժօգնականություն, պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմիններում ուժեղ երկրաշարժի ժամանակ գործողությունների ու վարքականոնների ուսուցում» պիլոտային ծրագիրը հաստատելու մասին 2012 թվականի փետրվարի 16-ի թիվ 140-Ն ՀՀ կառավարության որոշումը:

3. «Երևանի տարածքում սեյսմիկ պաշտպանության տեսակետից հատուկ և կարևոր նշանակության օբյեկտների սեյսմիկ խոցելիության գնահատման ծրագիրը և իրականացման ժամանակացույցը հաստատելու մասին» 2012 թվականի փետրվարի 2-ի թիվ 129-Ն ՀՀ կառավարության որոշումը:

4. ՀՀ կառավարության 2012 թվականի հոկտեմբերի 25-ի «Հայաստանի Հանրապետության մարզերի և բնակավայրերի զարգացման ծրագրերում սեյսմիկ ռիսկի գնահատման քարտեզների ներառման, արտակարգ իրավիճակների կանխարգելմանն ուղղված սեյսմիկ ռիսկի նվազեցման միջոցառումների նախատեսման և Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2012 թվականի մարտի 7-ի N261-Ն որոշումն ուժը կորցրած ճանաչելու մասին» թիվ 1351-Ն որոշումը:

Ծրագրի կոդը և անվանումը	Ծրագրի նպատակը	Հիմնական միջոցառումների (ծառայությունների) շրջանակը	Հիմնական շահառուների շրջանակը
1089 Սեյսմիկ պաշտպանություն	Սեյսմիկ վտանգի և ռիսկի մոնիտորինգի իրականացում. սեյսմիկ ռիսկի գնահատում. սեյսմիկ ռիսկի նվազեցում	ՀՀ տարածքի սեյսմիկ վտանգի մոնիթորինգի ապահովում, ՀՀ առանձին բնակավայրերի ու օբյեկտների տարածքների սեյսմիկ ռիսկի նվազեցում, հասարակության տարբեր շերտերի ուսուցանում՝ սեյսմիկ պաշտպանության	ՀՀ ազգաբնակչություն, ՀՀ ԿԱ քաղաքաշինության պետ. կոմիտե, Քաղաքաշինական նախագծային աշխատանքներ իրականացնող կազմակերպություններ, ոլորտի մասնագետներ, ՀՀ ԿԳՆ, Երկրաբանական, ինժեներաերկրաբանական հետազոտություններ իրակա-

		գործնական խնդիրներին տիրապետելու և պատրաստ լինելու դրանք անհրաժեշտության դեպքում կիրառելու:	նացնող կազմակերպություններ, սեյսմիկ պաշտպանության ոլորտի ՊՈԱԿ-ներ, ՀՀ ԳԱԱ Երկրաբանության ինստիտուտ ՀՀ գիտահետազոտական կազմակերպություններ, ՏԻՄ-եր:

Վերջին երկու տարիների ծրագրի զարգացման միտումները

2015-2017թթ. ոլորտի զարգացման միտումներն ակնհայտ են, քանի որ կա որոշակի առաջընթաց բոլոր ուղղություններով: Հատկապես կարևորվում է աշխատանքները դիտարկումների ցանցի արդիականացման ուղղությամբ, սեյսմիկ ռիսկի նվազեցման՝ Երևան, Գյումրի, Վանաձոր և այլ քաղաքների տարածքների սեյսմիկ ռիսկի հիմնական բաղադրիչների գնահատումը և սեյսմիկ վտանգի քարտեզագրման աշխատանքները:

2015-2017թթ. արդիականացվել են ՀՀ ԱԻՆ ՍՊԾ հիդրոերկրադինամիկական ցանցի կայաններ՝ ժամանակակից ավտոմատ թվային նոր սարքավորումներով: Սարքերը ստացվել են Միացյալ ազգերի զարգացման ծրագրի (ՄԱԶԾ) ֆինանսական օժանդակությամբ: Արդիականացված կայաններից ստացվող ստորգետնյա ջրի մակարդակի, հորատանցքի մթնոլորտային ճնշման և ջրի ջերմաստիճանի տվյալները համալրում են սեյսմիկ վտանգի գնահատման տվյալների բազան:

2016թ-ին ՀՀ ԱԻՆ ՍՊԾ-ը անհատույց ստացել է գրունտի ուժեղ շարժումների գրանցման թվային սարքավորումներ (աքսելերոգրաֆներ)՝ Շվեյցարիայի դաշնային տեխնոլոգիական ինստիտուտի (ՇԴՏԻ) Շվեյցարիայի սեյսմոլոգիական ծառայության կողմից: Ժամանակակից սարքերի ձեռքբերումը կարևոր քայլ է ՀՀ ԱԻՆ ՍՊԾ ազգային դիտացանցի գրունտի ուժեղ շարժումների ցանցի արդիականացման համար: Ներկա դրությամբ ՀՀ տարածքում գործում է 6 թվային և 12 անալոգային գրունտի ուժեղ շարժումների կայան: Վերջիններս ֆիզիկապես և բարոյապես հնացած են: Ստացված ժամանակակից թվային սեյսմիկ սարքերով կփոխարինվեն մինչ այժմ ՀՀ տարածքում գործող ՀՀ սեյսմիկ մոնիտորինգի ազգային դիտացանցի կարևոր բաղկացուցիչ մաս կազմող բոլոր անալոգային կայանները: Արդիականացված ցանցը զգալիորեն կբարձրացնի սեյսմիկ վտանգի մոնիտորինգի մակարդակը Հայաստանում և կնպաստի սեյսմիկ վտանգի գնահատման հուսալիության բարձրացմանը:

2015-2017 թվականներին լայնածավալ աշխատանքներ են իրականացվել Գառնիի երկրաֆիզիկական դիտարանի (ԳԵԴ) վերագործարկման ուղղությամբ: Արդիականացվել են ԳԵԴ-ի թունելում տեղադրված սարքավորումները. մասնավորապես.

- Արդիականացվել է Չեխիայի ԳԱ Լեռնային և կառուցվածքային մեխանիկայի ինստիտուտի (ԼԿՄԻ) մասնագետների հետ համատեղ տեղադրված թվային թեքաչափը, որի միջոցով չափվում են երկրակեղևի հորիզոնական 2 փոխուղղահայաց ուղղությամբ թեքվածության

փոփոխությունները՝ որպես հնարավոր ուժեղ երկրաշարժի նախապատրաստման ուղղակի նախանշան: Կայանը գրանցում է աշխարհում տեղի ունեցող ուժեղ երկրաշարժերը: Թեքաչափի տվյալները համապատասխան ձևաչափով մուտքագրվում են ՍՊԾ տվյալների բազա: Տվյալները տեքստային և ալիքային պատկերների տեսքով ստացվում են նաև ՀՀ ԱԻՆ ՃԿԱԿ-ում և իրական ժամանակում փոխանցվում ԼԿՄԻ:

- Արդիականացվել է Ֆրանսիայի ատոմային և այլընտրանքային էներգիայի կոմիսարիատի Շրջակա միջավայրի վերահսկողության և վերլուծության դեպարտամենտի մասնագետների հետ համատեղ «Վայք» սեյսմիկ կայանների փնջի՝ ԳԵԴ-ում տեղակայված ընդունող հանգույցը, ինչը կարգավորում է «Վայք» սեյսմիկ կայանների փնջի աշխատանքը և սեյսմիկ ալիքային պատկերներն իրական ժամանակում ստացվում են ԳԵԴ-ում: Մանրամասն տեխնիկական զննման և հիմնանորոգման են ենթարկվել Ֆրանսիացի մասնագետների կողմից տեղադրված Ստեփանավան և Կապան սեյսմիկ կայանները: Ստեփանավանի սեյսմիկ կայանում տեղադրվել է տվյալների հաղորդման արբանյակային նոր համակարգ: Նմանատիպ համակարգ տեղադրվել է նաև ԳԵԴ-ում: Տվյալներն ընդունվում և պահպանվում են ԳԵԴ-ում տեղադրված նորագույն Տվյալների ազգային կենտրոնում:

- Ամբողջական վերականգնվել է ԳԵԴ-ի թունելում տեղադրված դեֆորմոգրաֆը՝ ՌԴ ԳԱԱ Երկրաֆիզիկական ծառայության մասնագետների աջակցությամբ: Հյուսիս-հարավ և վերականգնված արևելք-արևմուտք բաղադրիչների տվյալներն օրական կտրվածքով իրական ժամանակում ստացվում և մուտքագրվում են դեֆորմոգրաֆի տվյալների սերվեր՝ ինչպես թվային, այնպես էլ ալիքային տեսքով: Կատարվում է տվյալների մշակում:

- Համալրվել է գրունտի ուժեղ շարժումները գրանցող երեք թվային կայանով՝ ստացված ՇԴՏԻ-ից:

2019-2020թթ. նախատեսվում է Ասիական զարգացման բանկի ֆինանսավորմամբ էապես թարմացնել ՀՀ ԱԻՆ ՍՊԾ ազգային դիտացանցը (համաձայն ՀՀ կառավարության 2015 թվականի դեկտեմբերի 3-ի «ՀՀ պետական հանրակրթական դպրոցների սեյսմիկ անվտանգության բարելավման 2015-2030 թվականների ծրագրից բխող 2015-2020 թվականների միջոցառումների ծրագիրը հաստատելու մասին» թիվ 1426-Ն որոշման), որի արդյունքում կարդիականացվի 15 դիտակետ, ապա դժվար չէ նկատել, որ դարձյալ խնդիրը կմնա երկրամագնիսաչափական ցանցի արդիականացումը:

2015-2017թթ. ստեղծվել է նորագույն և հավաստի տվյալների բազա ՀՀ տարածքի տեկտոնիկայի, սեյսմաբանության, ինժեներային սեյսմաբանության ոլորտներում, որը առավել հիմնավորված հիմք կլինի ՀՀ տարածքի սեյսմիկ շրջանացման հավանականային նոր քարտեզի կազմման ժամանակ, միաժամանակ, կիրառելով քարտեզների կազմման առաջադեմ

տեխնոլոգիաներ, գնահատման մեթոդական միասնական մոտեցումներ ու սեյսմաշրջանացման միջազգային ստանդարտներ:

Ոլորտի զարգացման միտումները 2019-2021 թվականներին անհրաժեշտ է ուղղել դիտարկումների ցանցի մագնիսաչափական կայանների արդիականացմանը, Երևանի տարածքում սեյսմիկ պաշտպանության տեսակետից հատուկ և կարևոր նշանակության օբյեկտների սեյսմիկ խոցելիության գնահատմանը, ՀՀ մարզերի և բնակավայրերի սեյսմիկ ռիսկի գնահատման ու ռիսկի նվազեցման ուղղությամբ աշխատանքներ կատարելու և ՀՀ կառավարությանը առաջարկներ ներկայացնելուն:

Հիմնական խնդիրները.

Ոլորտի հիմնական խնդիրները հետևյալն են.

1. Արդիականացնել ժամանակակից թվային չափիչ սարքավորումներով՝ ՍՊԾ ազգային դիտացանցի երկրամագնիսաչափական դիտակայանները՝ տուժածներին օգնություն ցուցաբերելու համար անհրաժեշտ միջոցներ:
2. Ուսուցանել հասարակության տարբեր շերտերին՝ տիրապետելու սեյսմիկ պաշտպանության գործնական խնդիրներին և պատրաստ լինելու դրանք անհրաժեշտության դեպքում կիրառելու:
3. Կազմել ՀՀ և ԼՂՀ բոլոր խոշոր քաղաքների սեյսմիկ ռիսկի քարտեզներ:
4. Գնահատել Երևան քաղաքում գոյություն ունեցող թվով 5 հատուկ և թվով 25 կարևոր նշանակության օբյեկտների սեյսմիկ խոցելիության աստիճանը և մշակել առաջարկություններ սեյսմիկ ռիսկի նվազեցման նպատակով:
5. Իրականացնել ՀՀ մարզերի և ԼՂՀ բնակավայրերի սեյսմիկ ռիսկի գնահատման ու ռիսկի նվազեցման ուղղությամբ աշխատանքներ:

16.12.2 Ծրագրի նպատակները և գերակայությունները ՄԺԾԾ ժամանակահատվածում Նպատակները

Ծրագրի նպատակն է դիտարկումների ցանցի վերազինման, զարգացման, ժամանակակից տեխնոլոգիաների ներդրման ճանապարհով հասնել սեյսմիկ վտանգի և ռիսկի հուսալի մոնիթորինգի ու գնահատման: Առաջադեմ տեխնոլոգիաների, սեյսմիկ վտանգի գնահատման մեթոդական միասնական մոտեցումների միջոցով, ինչպես նաև մանրամասն և ժամանակակից պահանջներով կգնահատվի ՀՀ տարածքի և առանձին օբյեկտների տարածքների սեյսմիկ վտանգը և սեյսմիկ ռիսկը, կձեռնարկվեն գործուն քայլեր սեյսմիկ ռիսկի նվազեցման ուղղությամբ:

Գերակայությունները

- Վերազինել դիտարկումների ցանցը, այդ թվում՝ երկրամագնիսաչափական կայանների սարքավորումները փոխարինելով ժամանակակից սարքավորումներով:
- Իրականացնել ՀՀ տարածում սեյսմիկ ռիսկի նվազեցման միջոցառումներ, ուժեղ երկրաշարժի վերաբերյալ գործողությունների և վարքականոնների ուսուցում:
- Իրականացնել Երևանի տարածքում սեյսմիկ պաշտպանության տեսակետից հատուկ և կարևոր նշանակության օբյեկտների սեյսմիկ խոցելիության գնահատում:

Սեյսմիկ ռիսկի գնահատում:

16.12.3 ՄԺԾԾ Ժամանակահատվածում իրականացվելիք ծախսային ծրագրերը (պարտավորությունները)

Գոյություն ունեցող ծախսային ծրագրերը (պարտավորությունները)

Ներկայումս ՍՊԾ համակարգի երկու ՊՈԱԿ-ները կատարում են իրենց ծրագրային պարտավորությունները, որոնք ուղղված են ընդհանուր նպատակների իրականացմանը:

ՀՀ պետական բյուջեից հատկացված գումարները օգտագործվում են ՍՊԾ համակարգի ՊՈԱԿ-ների կողմից իրականացվող հետևյալ աշխատանքների համար.

1. ՀՀ տարածքի սեյսմիկ մոնիթորինգի ապահովում. ՀՀ և ԱՀ տարածքների համար շուրջօրյա ռեժիմով իրականացնում են դիտարկումներ ազգային դիտացանցի կայաններում: Ստացվում, մշակվում և համալրվում է տվյալների բազան: Ապահովվում է ՀՀ տարածքի և տարածաշրջանի սեյսմիկ ռեժիմի գնահատումը, տեղի ունեցած երկրաշարժերի գրանցումը, մշակումը և, ըստ հաստատված ժամանակացույցի, օպերատիվ հաղորդագրությունների ուղարկումը:

2. ՀՀ տարածքի սեյսմիկ վտանգի և ռիսկի գնահատում. Սելսմոլոգիական, երկրաֆիզիկական, երկրադինամիկական և երկրաքիմիական տվյալների հիման վրա իրականացվում է ՀՀ և ԱՀ տարածքների ընթացիկ սեյսմիկ վտանգի գնահատում:

Իրականացվել է ՀՀ և ԱՀ տարածքների օբյեկտների՝ շենքերի և շինությունների (դպրոց, մանկապարտեզ, եկեղեցի, բազմաբնակարան բնակելի և արտադրական շենքեր, առանձին բնակարաններ, առանձնատներ և այլն) տեխնիկական վիճակի և սեյսմիկ խոցելիության մակարդակի (աստիճանի) գնահատման աշխատանքներ: Սեյսմիկ ռիսկի վերաբերյալ տվյալների բազայի ստեղծման աշխատանքների շրջանակներում իրականացվել է ավելի քան 10020 բազմաբնակարան բնակելի շենքերի տվյալների բազայի հավաքագրում:

Կազմվել է ՀՀ կենսաապահովման մագիստրալային գծերի (գազամատակարարում, էլեկտրամատակարարում, ջրամատակարարում, հեռախոսային կապ, ավտոճանապարհներ և երկաթուղային գծեր) սեյսմիկ ռիսկի սխեմատիկ քարտեզը: Կատարվել են աշխատանքներ ՀՀ և

ԱՀ տարածքներում սողանքներով և փլուզումներով արտահայտված տեղամասերի համատեղված քարտեզի ստեղծման ուղղությամբ:

ՀՀ մարզերի և համայնքների ղեկավարների կողմից ՀՀ ԱԻՆ ներկայացվել և ընդունվել է հաշվառման զարգացման ծրագրերում սեյսմիկ ռիսկի նվազեցման միջոցառումների իրականացման 278 հայտ:

3. ՍՊԾ-ի միջազգային գործունեությունը. Իրականացվում է համագործակցություն միջազգային բազմաթիվ կազմակերպությունների հետ (EMSC, JICA, DASE, SED at ETH Zurich, ADRC, IUGG, USGS, ISDR, OECD, CTBTO, UNDP և այլն): ՍՊԾ-ի մասնագետները մասնակցում են սեյսմիկ ոլորտին առնչվող միջազգային համաժողովներին: ՍՊԾ-ում կազմակերպվում են ոլորտին առնչվող քննարկումներ, միջազգային կազմակերպությունների մասնագետների հետ համատեղ:

Ծրագրի իրականացման համար 2019-2021թթ. ՄԺԾԾ ժամանակահատվածում յուրաքանչյուր տարվա համար նախատեսվում է հատկացնել 733.9 մլն դրամ:

16.13 ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

16.15.1. Իրավիճակի նկարագրությունը և հիմնական խնդիրները

16.15.1.1. Ոլորտի ընդհանուր նկարագիրը

Հայաստանի Հանրապետության վիճակագրական կոմիտեի (ՀՀ ՎԿ), առաքելությունն է՝ հանրության համար պաշտոնական վիճակագրության մշակումը, արտադրումը և տարածումը, համատարած հաշվառումների անցկացումը՝ խարսխված «ՄԱԿ-ի պաշտոնական վիճակագրության հիմնարար սկզբունքների» և դրանց հիման վրա մշակված վիճակագրության միջազգային չափանիշների ու ստանդարտների վրա, ինչպես նաև «Պաշտոնական վիճակագրության մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված դրույթներով:

ՀՀ վիճակագրական կոմիտեն ՀՀ ազգային վիճակագրական համակարգի գլխավոր պետական մարմինն է: Պաշտոնական վիճակագրությունը, օրենքով լիազորված մարմինների կողմից պաշտոնական վիճակագրության հիմնարար սկզբունքների պահանջներին համապատասխան, հանրային կյանքի էական և չափակցելի երևույթների թվային արտահայտությամբ մշակված, արտադրված և տարածված, բացառապես վիճակագրական ծրագրերում արտացոլված վիճակագրությունն է, որը ներկայացուցչական հիմքով նկարագրում է ՀՀ տնտեսական, ժողովրդագրական, սոցիալական և բնապահպանական երևույթները:

Համաձայն «Պետական վիճակագրության մասին» ՀՀ օրենքի դրույթների՝ ՀՀ տարածքում պետական վիճակագրության մարմինների կողմից մատուցվող ծառայությունների համար օրենսդրական հիմք են հանդիսանում ՀՀ օրենքով հաստատված «Պետական վիճակագրական աշխա-

տանքների եռամյա ծրագիրը» և պետական վիճակագրական աշխատանքների տարեկան ծրագիրը:

16.15.1.2. Վերջին տարիների ոլորտի զարգացման միտումները

ա) ՀՀ ԱՎԾ 2017 թվականի գործունեությունն ըստ «2017 թվականի պետական վիճակագրական աշխատանքների ծրագրի»

«2017 թվականի պետական վիճակագրական աշխատանքների ծրագրում» ներառված 445 ծածկագրերով (պարբերականությունը հաշվի առած՝ 1962) վիճակագրական աշխատանքները կատարվել են սահմանված ժամկետներում և պարբերականությամբ:

Ծրագրով նախատեսված տեղեկատվահրատարակչական գործունեության մասով 2017 թվականին ՀՀ ՎԿ կողմից հրապարակվել են 62 անուն վիճակագրական հրապարակում, ներառյալ «Հայաստանի Հանրապետության սոցիալ-տնտեսական վիճակը» տեղեկատվական ամսական զեկույցը (հայերեն և ռուսերեն): Ընդ որում, ՀՀ ՎԿ կողմից 2017 թվականի ընթացքում 22 անուն վիճակագրական ժողովածուները հրապարակվել են ՀՀ պետական բյուջեի ֆինանսավորմամբ: Միաժամանակ, համաձայն Ծրագրի, հրապարակվել են 19 անուն վիճակագրական տեղեկագրեր (ամսական, եռամսյակային, տարեկան պարբերականությամբ՝ 68):

Համաձայն Ծրագրի, 2017 թվականին հրապարակվել են 17 մամուլի հաղորդագրություններ՝ (պարբերա-կանությունը հաշվի առած՝ 46) և ՀՀ ՎԿ աշխատակազմի 10 մարզային գործակալությունների կողմից պատրաստվել է 1 անուն վիճակագրական զեկույց:

2017 թվականի ընթացքում միջազգային համագործակցության շրջանակում ՀՀ ՎԿ կողմից հրապարակվել է 9 մամուլի հաղորդագրություն և էլեկտրոնային փոստով պատասխանվել 236 հարցումների:

Ընդհանուր առմամբ, 2015-2017 թվականների ընթացքում ՀՀ ՎԿ կողմից կատարված աշխատանքների գծով արդյունքային ծավալները մնացել են համեմատաբար կայուն մակարդակին:

ԱՎԾ կողմից 2015-2017 թվականներին իրականացված աշխատանքների ամփոփ նկարագիրը.

Աշխատանքների անվանումները	2015թ.		2016թ.		2017թ.		Նախորդ տարվա նկատմամբ փաստացի աճը, կամ նվազումը (տոկոսով)	
	Պլան	Փաստ	Պլան	Փաստ	Պլան	Փաստ	2016թ.	2017թ.
Վիճակագրական աշխատանքներ (հրապարակումների թիվը)	1882	1890	1921	1921	1962	1962	101.6	102.1

Վիճակագրական հետազոտություններ (հետազոտությունների թիվը)	4	4	7	8	6	6	2 անգ.	75.0
Վիճակագրական ժողովածուներ (ժողովածուների թիվը)	19	19	22	22	22	22	115.8	100.0
Վիճակագրական տեղեկագրեր (տեղեկագրերի թիվը)	68	68	68	68	68	68	100.0	100.0
Տեղեկատվական զեկույցներ (զեկույցների թիվը)	24	24	24	24	24	24	100.0	100.0
Մամուլի հաղորդագրություններ (հաղորդագրությունների թիվը)	32	38	33	43	34	46	113.2	107.0

բ) ՀՀ ՎԿ 2018 թվականի զարգացման միտումներն ըստ «2018 թվականի պետական վիճակագրական աշխատանքների ծրագրի»

«2018 թվականի պետական վիճակագրական աշխատանքների ծրագրում» ներառված են 453 ծածկագրերով (պարբերականությունը հաշվի առած՝ 1911) վիճակագրական աշխատանքներ:

Նախատեսված է իրականացնել 3 վիճակագրական հետազոտություն ՀՀ պետական բյուջեի ֆինանսավորմամբ:

Ծրագրով նախատեսված է հրապարակել 18 վիճակագրական ժողովածու՝ ՀՀ պետական բյուջեի ֆինանսավորմամբ: Միաժամանակ, համաձայն Ծրագրի, կհրապարակվեն 18 անուն վիճակագրական տեղեկագրեր (ամսական, եռամսյակային, տարեկան պարբերականությամբ՝ 68), 10 մամուլի հաղորդագրություններ (պարբերականությունը հաշվի առած՝ 37) և «Հայաստանի Հանրապետության սոցիալ-տնտեսական վիճակը» տեղեկատվական ամսական զեկույցը (պարբերականությունը հաշվի առած՝ 24):

16.15.1.3. Հիմնական խնդիրները

ՀՀՎԿ գործունեությունը միտված է լինելու կյանքի կոչելու հետևյալ հայեցակարգային մոտեցումները և զարգացման գերակա ուղղությունները.

- ✧ ամբողջ տնտեսության, ինչպես նաև կառուցվածքային հինգ հատվածների մակարդակով տարեկան ազգային հաշիվների համակարգի վիճակագրության վարում և կատարելագործում,
- ✧ ԿԶԾ ցուցանիշների մշտադիտարկմանն օժանդակություն,
- ✧ ազգային հաշիվների համակարգի բարելավում,
- ✧ չդիտարկվող տնտեսության գնահատման մեթոդաբանության կատարելագործում,
- ✧ բնապահպանության ոլորտի վիճակագրության բարելավում,

✧ վարչական ռեգիստրների վարման գործընթացի աջակցում (վարչական վիճակագրություն վարող լիազոր մարմնի հետ համատեղ),

✧ «Ֆինանսական հաշվի» վիճակագրության ներդրման աշխատանքների իրականացում,

✧ վիճակագրական տեղեկատվության մատչելիության, թափանցիկության մակարդակի էլ ավելի բարձրացում,

✧ ՀՀ 2020 թվականի մարդահամարի անցկացում:

16.15.2. Վիճակագրության ոլորտի նպատակները և գերակայությունները ՄԺԾԾ ժամանակահատվածում

16.15.2.1.Նպատակները

Վիճակագրության ոլորտի հիմնական նպատակն է. տնտեսական և հասարակական գործընթացների ու դրանց արդյունքների վերաբերյալ վիճակագրական տեղեկատվության մշակումը և սահմանված կարգով հանրությանը պաշտոնական վիճակագրական տեղեկատվությամբ ապահովումը:

Համաձայն «Պաշտոնական վիճակագրության մասին» ՀՀ օրենքի հոդված 14-ի դրույթների, պաշտոնական վիճակագրության իրագործման հիմքը վիճակագրական ծրագրերն են:

Հիմք ընդունելով ՀՀ օրենսդրությամբ ՀՀ ՎԿ-ի համար սահմանված վերոհիշյալ հիմնական նպատակներն ու խնդիրները, ԿԶԾ-ը, «Հայաստանի Հանրապետության 2014-2025 թվականների հեռանկարային զարգացման ռազմավարությունը» (ՀՀ ՀԶԾ), ՀՀ վիճակագրական հնգամյա ծրագրերը և դրանց հիման վրա մշակվող վիճակագրական տարեկան ծրագրերը, 2019-2021 թվականներին ՀՀ վիճակագրական կոմիտեի ռազմավարական նպատակներ են համարվել.

- վիճակագրության միջազգայնորեն ընդունված սկզբունքների պահպանման համատեքստում վիճակագրության կառուցողական վերափոխման գործընթացների շարունակում՝ վիճակագրական մեթոդաբանության շարունակական կատարելագործման, միջազգային չափանիշների հետ դրա ներդաշնակեցման ու միասնականացման միջոցով,
- պաշտոնական վիճակագրության մոդերնիզացման շարունակում՝ հիմնված միջազգային ստանդարտների վրա,
- վարչական ռեգիստրների կիրառման շրջանակների ընդլայնում,
- տարածքային վիճակագրության համակարգի ձևավորմանն օժանդակություն և կատարելագործում,
- վիճակագրական տեղեկատվության օգտագործողների համար պաշտոնական կայքից ժամանակի իրական ռեժիմով ամփոփ տեղեկատվության տարածման եղանակների կատարելագործում,
- ՀՀ 2020 թվականի մարդահամարի նախապատրաստական աշխատանքների կազմակերպում և անցկացնում:

16.15.2.2. Գերակայությունները

ՀՀ 2019-2021 թվականների միջնաժամկետ ծախսային ծրագրով ՀՀ վիճակագրության ոլորտի գերակայությունների համար հիմք են հանդիսանում Հայաստանի Հանրապետության պետական վիճակագրական աշխատանքների եռամյա ծրագրերը: 2019-2021 թվականների գերակայություններն են.

- միջազգային համագործակցության շրջանակում համաշխարհային մասշտաբով վիճակագրական մեթոդաբանության և փորձի կատարելագործման, միասնականացման և ներդաշնակեցման, ցուցանիշների համադրելիության ապահովման ուղղությամբ գործունեության շարունակում,

- վիճակագրական արտադրման արդյունավետության բարձրացման, օգտագործողների կարիքների ավելի լավ բավարարման համար միջազգային մոդելների և գործիքների ներդրման ուղղությամբ գործողությունների շարունակում

- միջազգային կազմակերպությունների գործունեությանը մասնակցության շարունակում, պաշտոնական վիճակագրության համակարգի բարեփոխումների ուղղությամբ կարևորագույն հիմնախնդիրների լուծման նպատակով արտասահմանյան փորձագետների մասնակցությամբ համագործակցության նախագծերի մշակում և իրականացում միջազգային կազմակերպությունների տեխնիկական աջակցության ազգային և տարածաշրջանային ծրագրերի ֆինանսական միջոցների հաշվին,

- ազգային վիճակագրական ծառայությունների հետ վիճակագրական գործունեության արդիական հիմնահարցերի ուղղությամբ երկկողմանի հիմունքներով համագործակցություն,

- ԱՊՀ երկրների վիճակագրական ծառայությունների հետ ավանդական կապերի և համագործակցության զարգացում երկկողմանի հիմունքներով՝ ԱՊՀ երկրների միջպետական վիճակագրական կոմիտեի գործունեությանը մասնակցություն,

- ՀՀ վիճակագրական կոմիտեի գործունեության շարունակում՝ ուղղված Եվրոպական վիճակագրական համակարգին ինտեգրմանը ՀՀ և Եվրամիության միջև կնքված Գործընկերության և համագործակցության համաձայնագրի (ԳՀՀ) իրականացման շրջանակում,

- վիճակագրության մասով ՀՀ վիճակագրական կոմիտեի մասնակցություն Եվրոպական հարևանության քաղաքականության շրջանակում Եվրամիություն-Հայաստան գործողությունների ծրագրին,

- Եվրամիության Թվինինգ և Թայեքս գործիքների կիրառմամբ ՀՀ վիճակագրական կոմիտեի ինստիտուցիոնալ հզորացման, Եվրամիության չափանիշներին համապատասխանող վիճակագրական համակարգի ձևավորման և հետագա բարելավման, Եվրամիության

կանոնակարգերի մոտարկման, Եվրամիության օրենսդրությանն ու ստանդարտներին համապատասխանեցմանն ուղղված գործունեության շարունակում,

- վիճակագրությունում Եվրամիության օրենսդրությանը համապատասխանեցմանն ուղղված աշխատանքների շարունակում՝ իրականացնելով վիճակագրությունում Եվրամիության օրենսդրության մոտարկումը, համաձայն Վիճակագրական Պահանջների Կոմպենդիումի, ՀՀ 00 և Եվրամիության միջև համագործակցության շրջանակում,

- վիճակագրության մասով Եվրասիական տնտեսական միությանը ՀՀ անդամակցության հետ կապված աշխատանքներին մասնակցություն,

- ՀՆԱ-ի (3 եղանակով հաշվարկվող) և այլ մակրոտնտեսական ցուցանիշների տարեկան և եռամսյակային ՀՆԱ-ի (2 եղանակով հաշվարկվող) վիճակագրության վարում և կատարելագործում,

- Ֆինանսական և ոչ ֆինանսական կազմակերպությունների հատվածների ավելացված արժեքի (արտադրական եղանակով) ըստ ենթահատվածների տարեկան վիճակագրության վարում,

- Ազգային հարստության բաղադրիչների հաշվարկի վարում,

- «Ծախսեր-թողարկում» աղյուսակների կազմման համար անհրաժեշտ տեղեկատվական բազայի կատարելագործում, «Ռեսուրսներ-օգտագործում» աղյուսակների կազմում,

- վիճակագրության միջազգայնորեն ընդունված սկզբունքների պահպանման համատեքստում՝ վիճակագրական հարաբերությունները կարգավորող օրենսդրական համապատասխան փոփոխությունների իրականացման աշխատանքների շարունակում,

- վիճակագրական տվյալների որակի և թափանցիկության ապահովման նպատակով շարունակել տեղեկատվության տարածման միջազգայնորեն ընդունված չափանիշների ներդրմանն ու կիրառման աշխատանքները (մասնավորապես՝ ըստ Արժույթի միջազգային հիմնադրամի (ԱՄՀ) մշակած Տվյալների տարածման հատուկ ստանդարտի), որոնք ենթադրում են նաև ՀՀ վիճակագրական կոմիտեի պաշտոնական կայքերի անխափան շահագործում և տեղեկատվության կազմի ու որակի, ինչպես նաև մեթոդաբանական տվյալների պարբերական արդիականացում,

- վիճակագրության մեթոդաբանության զարգացմանը զուգընթաց՝ ներկայում գործող վիճակագրական դիտարկման փաստաթղթերում արտացոլված ցուցանիշների կազմի ու բովանդակության վերանայման շարունակում, վիճակագրական դիտարկման փաստաթղթերի միասնականացման աշխատանքների իրականացում՝ նպատակ ունենալով նվազագույնի հասցնել տեղեկատվության որակի, ամբողջականության և արժանահավատության վրա վերջինիս հնարավոր բացասական ազդեցությունները, ինչպես նաև վիճակագրական տեղեկություններ տրամադրողների ծանրաբեռնվածության հնարավոր նվազեցում,

- բիզնես-ռեգիստրի տվյալների բազայի համալրում, արդիանականացում և ամբողջականացում (իրավաբանական անձանց և անհատ ձեռնարկատերերի մասով) և որպես դրա հետևանք՝ աստիճանական անցում տեղեկատվության հավաքագրման ընտրանքային եղանակների կիրառմանն ու ընդլայնմանը,

- ՀՀ-ում 2014 թվականին իրականացված գյուղատնտեսական համատարած հաշվառման արդյունքների հիման վրա գյուղատնտեսությամբ զբաղվող տնտեսավարող միավորների վիճակագրական ռեգիստրի ձևավորում,

- տեխնիկատնտեսական և սոցիալական տեղեկատվության դասակարգման ու կողավորման միասնական համակարգի մաս կազմող ազգային դասակարգիչների մշակման ու ներդրման, ինչպես նաև արդեն իսկ ներդրված ու կիրառվող դասակարգիչների կատարելագործման (վերանայման, անհրաժեշտ փոփոխությունների) հետ կապված աշխատանքների շարունակում,

- վարչական ռեգիստրների միջոցով տեղեկատվության հավաքագրման մեխանիզմի կիրառման ընդլայնում՝ հաշվի առնելով վիճակագրական տարեկան ծրագրերով սահմանված համապատասխան աշխատանքների իրականացման ապահովումը,

- տեղական (համայնքային) վարչական ռեգիստրների (ներառյալ՝ համայնքների անձնագրերի) ներդրմանը և վարմանը զուգընթաց, տարածքային վիճակագրության վարման համար անհրաժեշտ ցուցանիշների կազմի ու բովանդակության կատարելագործում և ընդլայնում,

- զբաղվածության և աշխատավարձի վերաբերյալ տեղեկատվության հավաքագրում-ամփոփում գործընթացի բոլոր օղակներում մեթոդների և գործիքների շարունակական կատարելագործում՝ ի նպաստ աշխատանքի արտադրողականության բարձրացման, սկզբնական տվյալների, հաշվարկային ցուցանիշների որակի բարձրացման,

- Աշխատանքի միջազգային կազմակերպության (ԱՄԿ) կողմից առաջարկվող «Արժանապատիվ աշխատանք»-ի գնահատման համար անհրաժեշտ վիճակագրական հիմնական ցուցանիշներն ապահովել, նոր փոփոխականների ներմուծում և դրանց հիման վրա միջազգային ստանդարտին համապատասխանող ցուցանիշների հաշվարկում,

- տնային տնտեսություններում և առևտրային փոքր և գերփոքր կազմակերպություններում աշխատուժի ընտրանքային հետազոտությունների կատարելագործում,

- սեռային կտրվածքով վարվող վիճակագրական ցուցանիշների համակազմի ընդլայնում,

- ցուցանիշների մշակման յուրաժամանակության ապահովման, ինչպես նաև աշխատանքների արդյունավետության բարձրացման նպատակով տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ներդրմամբ և կիրառմամբ տեղեկատվության էլեկտրոնային հավաքագրման ուղղությամբ միջոցառումների իրականացման շարունակում,

- վիճակագրական տեղեկատվության օգտագործողների պահանջների և կարիքների ավելի խորն ուսումնասիրման և վիճակագրության համապատասխան իրավական դաշտի ու

տվյալների տարածման կատարելագործման միջոցով վիճակագրական տեղեկատվության նկատմամբ վստահության աճի նպաստում,

- վիճակագրական տեղեկատվության օգտագործողների պահանջարկի առավել ամբողջական բավարարման նպատակով երկրի տնտեսական, ժողովրդագրական, սոցիալական և բնապահպանական վիճակը բնութագրող վիճակագրական տեղեկատվություն պարունակող, ինչպես նաև ոլորտային ու տարածքային առանձնահատկությունները բնութագրող վիճակագրական հրապարակումների (տեղեկագրերի, ժողովածուների և այլն) կազմի, բովանդակության ու թեմատիկ ընդգրկումների կատարելագործում,

16.15.3. Ոլորտում իրականացվելիք ծախսային ծրագրերը

2019-2021 թվականներին ոլորտին (առանց կառավարման ապարատի ծախսերի) նախատեսվում է ուղղել 2019 թվականին՝ **1,746.3** մլն դրամ, 2020 թվականին՝ **4,413.8** մլն դրամ, 2021 թվականին՝ **803.7** մլն դրամ (*ՀՀ 2018-2020 թվականների պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրով 2019-2020 թվականներին նախատեսվել էին՝ յուրաքանչյուր տարի 1,272.1 մլն դրամ*):

Ծախսերը 2019 թվականին 2018 թվականի հաստատվածի նկատմամբ կաճեն՝ 37.6 %-ով, 2020 թվականին 2019 թվականի նկատմամբ կաճեն՝ 152.7 %-ով, իսկ 2021 թվականին 2020 թվականի նկատմամբ կնվազեն 81.8 %-ով:

Ոլորտի հատկացումների փոփոխությունները հիմնականում պայմանավորված են՝

- ՀՀ 2020 թվականի մարդահամարի նախապատրաստական աշխատանքների կազմակերպմամբ ծախսերի աճով՝ 2019 թվականին՝ 138.2 մլն դրամ, 2020 թվականին՝ 2,806.8 մլն դրամ, 2021 թվականին՝ ծախսերի նվազմամբ՝ 2,882.9 մլն դրամ:

- Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող դրամաշնորհային ծրագրի շարունակմամբ 2019 թվականին՝ ծախսերի աճով՝ 339.2 մլն դրամ, իսկ 2020-2021 թվականներին ծախսերի նվազմամբ՝ 139.3 և 727.2 մլն դրամ:

16.15.4. Արտաքին ֆինանսավորմամբ իրականացվող ծրագրեր

2019-2021 թվականներին միջնաժամկետ հատվածում դրամաշնորհային միջոցներ իրականացվող ծրագիրն է Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող վիճակագրական համակարգի զարգացման համար ազգային ռազմավարական ծրագրի դրամաշնորհային ծրագրի:

Ծրագրի նպատակն է բարելավել վիճակագրական համակարգը և աջակցել ազգային ռազմավարական ծրագրի իրականացմանը նախանշված կոնկրետ ուղղություններով:

Նշված ծրագրի շրջանակներում 2019-2021 թվականներին նախատեսվում է՝ 2019թ. 909.4 մլն դրամ, այդ թվում դրամաշնորհային միջոցներ՝ 676.5 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 232.9 մլն դրամ, 2020թ. 770.1 մլն դրամ, այդ թվում դրամաշնորհային միջոցներ՝

597.3 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 172.8 մլն դրամ, 2021թ. 42.9 մլն դրամ, այդ թվում դրամաշնորհային միջոցներ՝ 30.6 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 12.3 մլն դրամ:

16.16. «ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ՀԵՏԵՎԱՆՔՈՎ ԱՆՕԹԵՎԱՆ ՄՆԱՑԱԾ ԸՆՏԱՆԻՔՆԵՐԻ ԲՆԱԿԱՐԱՆԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒՄ» ԾՐԱԳԻՐ

16.16.1. ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

16.16.1.1 Ծրագրի ընդհանուր նկարագիրը

Պետական քաղաքականության առաջնահերթ խնդիրներից է Սպիտակի երկրաշարժի հետևանքով անօթևան մնացած ընտանիքների բնակարանային ապահովմանն ուղղված պետական աջակցության ծրագրի շարունակական և լիարժեք իրագործումը: Երկրաշարժի հետևանքով անօթևան մնացած ընտանիքների բնակարանային խնդիրների լուծմանն ուղղված պետական քաղաքականությունը ձևավորվել է «Աղետի գոտու վերականգնման համալիր ծրագիրը հաստատելու մասին» ՀՀ օրենքով (15.08.2001թ. N ՀՕ-203) և ՀՀ կառավարության 2008 թվականի հունիսի 12-ի նիստի N23 արձանագրային որոշմամբ հավանության արժանացած աղետի գոտու բնակավայրերում երկրաշարժի հետևանքով անօթևան մնացած ընտանիքների բնակարանային խնդիրների լուծման հայեցակարգով:

16.16.1.2 Վերջին տարիների զարգացման միտումները ոլորտում

2016–2017 թվականներին շարունակվել են ծրագրի շահառու հանդիսացող անձանց բնակարանային պայմանների բարելավմանն ուղղված ծրագրերը: Այսպես՝ 2016 թվականին ծրագրի գծով շուրջ 1,821.1 մլն դրամ փաստացի ֆինանսավորման շրջանակներում լուծվել է երկրաշարժի հետևանքով անօթևան մնացած՝ ՀՀ Շիրակի մարզի Գյումրի քաղաքում ու Ախուրյան համայնքում և ՀՀ Լոռու մարզի Սպիտակ քաղաքում ծրագրի շահառու ճանաչված թվով 287 ընտանիքի բնակարանային ապահովման խնդիր, որոնցից 187 ընտանիքին բնակարանի գնման վկայագրերի միջոցով բնակարան (բնակելի տուն) ձեռք բերելու նպատակով ֆինանսական աջակցության և ուղղակի ֆինանսական աջակցության տրամադրմամբ, իսկ 100 ընտանիքին՝ Ախուրյան համայնքում կառուցված 3 բազմաբնակարան շենքերից բնակարանների հատկացմամբ: 2017 թվականին ծրագրի գծով շուրջ 544.4 մլն դրամ փաստացի ֆինանսավորման շրջանակներում լուծվել է երկրաշարժի հետևանքով անօթևան մնացած՝ ՀՀ Շիրակի մարզի բնակավայրերում 91 ընտանիքի և ՀՀ Լոռու մարզի բնակավայրերում՝ 7 ընտանիքի բնակարանային խնդիր, որից Գյումրի և Սպիտակ քաղաքներում՝ համապատասխանաբար 82 և 1 ընտանիքին՝ բնակարանի գնման վկայագրի, իսկ ՀՀ Շիրակի և Լոռու մարզերի գյուղական

բնակավայրերում համապատասխանաբար 9 և 6 ընտանիքին՝ ուղղակի ֆինանսական աջակցության տրամադրման միջոցով:

Ոլորտի հիմնական խնդիրները

«Երկրաշարժի հետևանքով անօթևան մնացած ընտանիքների բնակարանային ապահովում» ծրագիր

2009-2017 թվականների ընթացքում պետական աջակցությամբ իրականացվող բնակ-ապահովման ծրագրի շահառու ճանաչված 5381 ընտանիքից 4839 ընտանիքի բնակարանային խնդիր լուծվել է բնակարանի հատկացմամբ կամ ֆինանսական աջակցության տրամադրմամբ՝ մոտ 65.0 մլրդ դրամ միջոցների հաշվին: ՀՀ 2018 թվականի պետական բյուջեով ծրագրի իրականացման համար նախատեսված 460.0 մլն դրամ միջոցների հաշվին ֆինանսական այակցության տրամադրմամբ կլուծվի ՀՀ Լոռու մարզի բնակավայրերում ծրագրի շահառու ճանաչված՝ առավել բարձր պատրաստականության կիսակառույց բնակելի տներ ունեցող 44 ընտանիքի բնակարանային խնդիր: Արդյունքում, դեռևս լուծման կարիք կունենա ՀՀ Լոռու, Շիրակի և Արագածոտնի մարզերի գյուղական բնակավայրերում ծրագրի շահառու ճանաչված, սակայն ծրագրի շրջանակներում բնակարանային պայմանները դեռևս չբարելավված մոտ 498 ընտանիքի բնակարանային խնդիր:

16.16.2. ԾՐԱԳՐԻ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ ԵՎ ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՄԺԾԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ

16.16.2.1 Նպատակները

Այս ուղղությամբ պետական քաղաքականության նպատակն է բարելավել երկրաշարժի հետևանքով անօթևան մնացած ընտանիքների բնակարանային պայմանները: Նշված նպատակին հասնելու համար ՀՀ 2019-2021 թվականների միջնաժամկետ հատվածում բնակարանային պայմանների բարելավման ուղղությամբ զարգացումներն ուղղվելու են աղետի գոտու գյուղական բնակավայրերում երկրաշարժի հետևանքով անօթևան մնացած ընտանիքների բնակարանային խնդիրների լուծման նպատակով պետական աջակցությամբ իրականացվող բնակապահովման ծրագրի շահառու ճանաչված, սակայն ծրագրի շրջանակներում բնակարանային պայմանները չբարելավված ընտանիքների բնակապահովման խնդրի լուծմանը:

16.16.2.2 Գերակայությունները

Աղետի գոտու գյուղական բնակավայրերում երկրաշարժի հետևանքով անօթևան մնացած ընտանիքների բնակարանային խնդիրների լուծման նպատակով պետական աջակցությամբ իրականացվող բնակապահովման ծրագրի շահառու ճանաչված, սակայն ծրագրի շրջանակներում բնակարանային պայմանները չբարելավված ընտանիքների բնակապահովման խնդրի լուծում	- «Աղետի գոտու վերականգնման համալիր ծրագիրը հաստատելու մասին» ՀՀ օրենք (15.08.2001թ. N ՀՕ-203) - ՀՀ կառավարության 2008 թվականի հունիսի 12-ի N 23 արձանագրային որոշմամբ հավանության արժանացած աղետի գոտու բնակավայրերում երկրաշարժի հետևանքով անօթևան մնացած ընտանիքների բնակարանային խնդիրների լուծման հայեցակարգ

16.16.3. ՄԺԾԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ ՈԼՈՐՏՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎՈՂ ԾԱԽՍԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԸ

16.16.3.1 Գոյություն ունեցող ծախսային պարտավորությունները

«Երկրաշարժի հետևանքով անօթևան մնացած ընտանիքների բնակարանային ապահովում» ծրագրի գծով 2019-2021 թվականներին մոտ 1.4 մլրդ դրամի շրջանակներում (տարեկան 460.0 մլն դրամ) նախատեսվում է լուծել հանրապետության աղետի գոտու գյուղական բնակավայրերում ծրագրի շահառու հանդիսացող, սակայն ծրագրի շրջանակներում բնակարանային պայմանները դեռևս չբարելավված ընտանիքների բնակարանային խնդիրները:

ԳԼՈՒԽ 17. ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՈՒՅՔԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ

17.1. ԻԻԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ և ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

17.1.1 Ոլորտի ընդհանուր նկարագիրը

2018 թվականի ընթացքում ՀՀ տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարության պետական գույքի կառավարման կոմիտեն (այսուհետ՝ Կոմիտե) շարունակում է իրականացնել պետական գույքի կառավարման, մասնավորեցման և պետական մասնակցությամբ ընկերությունների գործունեության կարգավորման ու լուծարման բնագավառներում Հայաստանի Հանրապետության կառավարության որդեգրած քաղաքականությունը՝ առաջնորդվելով «Պետական գույքի կառավարման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով, «Պետական գույքի մասնավորեցման (սեփականաշնորհման) մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով, պետական գույքի մասնավորեցման ծրագրերի մասին Հայաստանի Հանրապետության օրենքներով, Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2018 թվականի հունվարի 11-ի N 275-Ն որոշմամբ հաստատված Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2018 թվականի գործունեության միջոցառումների ծրագրով, Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգրքով, Հայաստանի Հանրապետության այլ օրենքներով և իրավական ակտերով:

17.1.2. Վերջին երկու տարիների ոլորտի զարգացման միտումները

Պետական գույքի կառավարման արդյունավետության բարձրացման, ինչպես նաև օրենսդրական բարեփոխումների նպատակով վերջին երկու տարիների ընթացքում Կոմիտեում շարունակվել են պետական գույքի կառավարման ոլորտում մի շարք օրենսդրական բնույթի փոփոխություններ, որոնց հիմնական նպատակն է կանոնակարգել, հստակեցնել կառավարման գործառնությունները և լրացնել այն բացերը, որոնք առաջանում են նոր իրավական ակտերի կիրառման արդյունքում:

Վերջին երկու տարում Կոմիտեի գործունեության արդյունքում իրականացվել են մի շարք միջոցառումներ. Մասնավորապես՝

- Հիմնարկներին և կազմակերպություններին ամրացված շարժական գույքն օտարման գործընթացում գտնվելու ժամանակահատվածում ՀՀ կառավարության 24.03.2016թ. թիվ 298-Ն որոշման համաձայն շարժական գույքի պահառության ծրագիր,

- Կառավարական թիվ 2 և 3 շենքերի սպասարկման ծառայությունների իրականացում, համաձայն ՀՀ կառավարության 31.03.2016թ. թիվ 340-Ն որոշման,

- «Պետական գույքի հաշվառման նոր ավտոմատացված ու ամբողջական համակարգի մշակում, ներդնում և կիրառում» ծրագիր,

- «Կառավարական N 2 շենքում տեղակայված սարքերի և սարքավորումների հետերաշխիքային սպասարկում» ծրագիր,

- «Էլեկտրոնային աճուրդների կազմակերպման» ծրագիր:

17.1.3. Հիմնական խնդիրները

Պետական գույքի կառավարման և մասնավորեցման ներկայումս վարվող քաղաքականության հիմնական խնդիրներն են՝

1. պետական գույքի կառավարման, այդ թվում մասնավորեցման բնագավառում միասնական քաղաքականության իրականացումը «Պետական գույքի կառավարման մասին» և «Պետական գույքի մասնավորեցման (սեփականաշնորհման) մասին» ՀՀ օրենքներով սահմանված սկզբունքներին համապատասխան,

2. պետական գույքի ռազմավարական, ծրագրային կառավարման շարունակումը պետական գույքի մասնավորեցման 2017-2020 թվականների ծրագրի մասին ՀՀ օրենքով և պետական գույքի կառավարման 2018-2020 թվականների ՀՀ կառավարության որոշմամբ հաստատված եռամյա ծրագրով սահմանված առաջադրանքների ամբողջական իրականացումը, օրենքից և ՀՀ կառավարության որոշումից բխող իրավական ակտերի մշակումը, ինչպես նաև գործող իրավական ակտերի լրամշակումը՝ պետական գույքի կառավարման (այդ թվում՝ մասնավորեցման) ոլորտում նոր մոտեցումների ամրագրման նպատակով,

3. հիսուն և ավելի տոկոս պետական մասնակցությամբ առևտրային կազմակերպություններում Հայաստանի Հանրապետության սեփականությունը հանդիսացող բաժնետոմսերով հավաստված իրավունքները հավատարմագրային կառավարման հանձնելու պրակտիկայի լայնորեն կիրառումը, ինչպես նաև այդ առևտրային կազմակերպությունների աշխատանքի հիմնական ֆինանսական, տնտեսական և որակական ցուցանիշների, այդ թվում՝ դրանց գործարար ծրագրերի (ֆինանսատնտեսական գործունեության ցուցանիշների) վերադաս պետական մարմինների հետ համաձայնեցման և ցուցանիշների մշտադիտարկման միջոցով,

4. հիսուն և ավելի տոկոս պետական մասնակցությամբ առևտրային կազմակերպությունների գործադիր տնօրենների, կառավարիչների, պետության լիազոր ներկայացուցիչների աշխատանքի խրախուսման այնպիսի ձևերի ու մեխանիզմների ներդրումը, որոնք կախվածության մեջ կղնեն առևտրային կազմակերպությունների գործարար ծրագրերի իրականացման համար պատասխանատու անձանց վարձատրությունը այդ ծրագրերի իրականացման արդյունքներից,

5. պետական ու պետական մասնակցությամբ բաժնետիրական ընկերությունների լուծարման և դրանց գույքի տնօրինման, ինչպես նաև սնանկացման ու ֆինանսական առողջացման ծրագրերի հիմնավորումը,

6. պետական գույքի մասնավորեցման՝ 2017-2020 թվականների ծրագրի շրջանակներում առողջապահական ոլորտի առևտրային կազմակերպությունների մասնավորեցման բնագավառում միասնական քաղաքականության իրականացումը, դրանց պետական բաժնեմասի մասնավորեցման միջոցով կազմակերպությունների գործունեության արդյունավետության բարձրացմանը և մրցակցային միջավայրի բարելավմանը նպաստելը,

7. Պետական գույքի օտարման և մասնավորեցման գործընթացի արդյունավետության բարձրացման շնորհիվ պետական և համայնքային բյուջեների մուտքերի ավելացումը:

17.2. Ոլորտի նպատակները և գերակայությունները ՄԺԾԾ Ժամանակահատվածում

17.2.1 Նպատակները

ՄԺԾԾ Ժամանակահատվածում, պետական գույքի կառավարման ոլորտի հիմնական նպատակներն են՝

1. պետական գույքի կառավարման միասնական քաղաքականության վարումը, ինչպես նաև պետություն-մասնավոր հատված գործընկերության համար նպաստավոր պայմանների ստեղծումը,

2. պետական սեփականություն հանդիսացող բաժնետոմսեր (բաժնեմասեր) ունեցող իրավաբանական անձանց մրցունակության բարձրացումը, դրանց գործունեության ֆինանսատնտեսական ցուցանիշների բարելավումը, պետական մասնակցությամբ առևտրային կազմակերպությունների շահութաբերության բարձրացումը,

4. պետական գույքի մասնավորեցման և օտարման այնպիսի քաղաքականության իրականացումը, որը կնպաստի նաև ներդրումների ծավալի ավելացմանը,

5. պետական ոչ առևտրային կազմակերպությունների և պետական սեփականություն հանդիսացող բաժնետոմսերով (բաժնեմասերով) առևտրային կազմակերպությունների լուծարման գործընթացի արդյունավետության բարձրացումը,

6. պետական գույքի հաշվառման համակարգի կատարելագործումը,

7. պետական չօգտագործվող ակտիվների տնտեսական շրջանառության մեջ ներգրավումը,

8. «Պետական գույքի կառավարման մասին» ՀՀ օրենքով և ՀՀ կառավարության 2017-2020 թվականների ծրագրով սահմանված հետևյալ նպատակների իրագործումը՝

- բաժնետոմսերի ու անշարժ գույքի հետ կատարվող գործարքների և զարգացման ծրագրերի թափանցիկության ապահովումը,

- առևտրային կազմակերպությունների ֆինանսատնտեսական վերլուծությունների հիման վրա դրանց վերաբերյալ համապատասխան առաջարկությունների մշակումը,

- անշարժ գույքի արդյունավետ օգտագործման, օպտիմալացման, պահպանման վերաբերյալ առաջարկությունների ներկայացումը,

- պետության կողմից անշարժ գույքի նկատմամբ պահանջարկի կանխատեսումը, պետական գույքային հարաբերությունների ոլորտում օրենսդրությամբ վերապահված լիազորություններ ունեցող պետական կառավարման մարմինների գործառույթների համակարգումը:

17.2.2 Գերակայությունները

«Պետական գույքի կառավարման մասին» ՀՀ օրենքի և ՀՀ կառավարության 2017-2020 թվականների ծրագրի ընդունմամբ սահմանվել են հետևյալ գերակայությունները՝

պետական գույքի կառավարման ոլորտում պետության կողմից լիազորված մարմնի իրավասությունները,

պետական գույքի կառավարման սկզբունքներն ու նպատակները, որոնք ուղղված են պետական գույքի կառավարման արդյունավետության բարձրացմանը,

պետական գույքի կառավարման իրականացումը ՀՀ կառավարության կողմից հաստատված եռամյա ծրագրերի հիման վրա

հաշվառման բազայում պետական գույքի ամբողջական ընդգրկումը, պետական գույքի հաշվառման համակարգի ընդլայնումը և էլեկտրոնային ինտեգրացված հաշվառման համակարգի ներդրումը,

պետական գույքի օտարման նպատակների և պայմանների սահմանումը,

էլեկտրոնային աճուրդով պետական գույքի օտարման իրականացումը, ինչը հնարավորություն կընձեռնի պետական գույքի օտարումն իրականացնել առավել թափանցիկ և արդյունավետ,

հանրակացարանային բնակելի տարածքների նվիրատվության և անհատույց սեփականաշնորհման գործընթացները,

պետական մասնակցությամբ առևտրային կազմակերպությունների կառավարման առանձնահատկությունները, ֆինանսատնտեսական վերլուծությունների հիման վրա կազմակերպությունների վերաբերյալ համապատասխան առաջարկությունների ներկայացումը, կազմակերպությունների վերակազմակերպման պայմանները և այլն,

պետական մասնակցությամբ առևտրային կազմակերպությունների գործադիր տնօրենների, կառավարիչների աշխատանքի խրախուսման նոր գործիքակազմի մշակումը և ներդրումը:

17.3. ՈԼՈՐՏՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԵԼԻՔ ԾԱԽՍԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԸ (ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ)

17.3.1. Գոյություն ունեցող ծախսային ծրագրերը (պարտավորությունները)

Պետական գույքի կառավարման ոլորտում 2019-2021թթ. նախատեսվում է իրականացնել հետևյալ ծրագրերը՝

• **Աճուրդների կազմակերպման և անցկացման աշխատանքներ.**

Կոմիտեի «Աճուրդի կենտրոն» պետական ոչ առևտրային կազմակերպությունը իրականացնում է պետական կառավարչական հիմնարկներին ամրացված, պետական ոչ առևտրային կազմակերպությունների սեփականությունը հանդիսացող և դրանց ամրագրված գույքի մասնավորեցման և օտարման գործընթացի կազմակերպում և անցկացում, որը կբերի ավելի թափանցիկ աճուրդների անցկացում, իր հետ բերելով բյուջետային մուտքեր:

Ծրագրի իրականացման համար 2019-2021թթ. ժամանակահատվածում նախատեսվում է հատկացնել 30.8 ական մլն դրամ:

2. «Պետական գույքի հաշվառման, գույքագրման, ուսումնասիրությունների և գնահատման աշխատանքների իրականացում».

Կոմիտեի «Պետական գույքի գույքագրման, հաշվառման և գնահատման Գործակալություն» պետական ոչ առևտրային կազմակերպությունը իրականացնում է պետական սեփականություն հանդիսացող գույքի գույքագրման աշխատանքների կազմակերպումը, պետական գույքի հաշվառումը, պետական գույքի արժեքի որոշման շխատանքների իրականացումը, ՀՀ պետական գույքի հաշվառման ռեսուրսի վարումը:

Միաժամանակ համաձայն ՀՀ կառավարության 31.03.2016թ. թիվ 340-Ն որոշման՝ Կոմիտեին է ամրացվել Երևան քաղաքի Կառավարական թիվ 2 և 3 շենքերը և որոնց սպասարկման աշխատանքներն իրականացվելու է «Պետական գույքի գույքագրման, հաշվառման և գնահատման Գործակալություն» պետական ոչ առևտրային կազմակերպության կողմից:

Ծրագրի իրականացման համար 2019-2021թթ. ժամանակահատվածում նախատեսվում է հատկացնել 301.05 ական մլն դրամ:

3. «Էլեկտրոնային աճուրդների կազմակերպում» ծրագիր.

Ծրագրի իրականացման նպատակն է էլեկտրոնային եղանակով օտարվող պետական գույքի վաճառքի և կազմակերպվող աճուրդների արդյունավետության բարձրացումը, գույքն աճուրդով իրացնելու հրապարակայնությունը և թափանցիկությունը:

Ծրագրի իրականացման համար 2019-2021թթ. ժամանակահատվածում նախատեսվում է հատկացնել 8.4 ական մլն դրամ:

4. «Պետական գույքի հաշվառման նոր ավտոմատացված ու ամբողջական համակարգի մշակում, ներդնում և կիրառում» ծրագիր.

Ծրագրի իրականացման նպատակն է պետական գույքի բազմաբնույթ բնութագրիչներ պարունակող հաշվառման նոր համակարգի ստեղծումը, դրանում պարունակվող տեղեկատ-

վության տարաբնույթ վերլուծություններ կատարելու հնարավորությամբ, ինչը կնպաստի պետական գույքի շրջանառության թափանցիկությանը, արդյունավետ կառավարմանը:

Ծրագրի իրականացման համար 2019-2021թթ. ժամանակահատվածում նախատեսվում է հատկացնել 3.6 մլն դրամ:

5. «Կառավարական N 2 շենքում տեղակայված սարքերի և սարքավորումների հետերաշխիքային սպասարկում» ծրագիր.

Ծրագրի իրականացման նպատակն է ապահովել կառավարական N 2 շենքի թվով տաս վերելակների, օդորակման և օդափոխության համակարգերի, հաստիքային և վթարային էլեկտրասնուցման համակարգերի, ներքին ու արտաքին լուսավորության համակարգերի, ջրամատակարարման ու կոյուղու համակարգի, հակահրդեհային անվտանգության ու ծխահեռացման համակարգի, անվտանգության և տեսահսկման համակարգի, հեռախոսային կապի և ինտերնետի ներքին ցանցերի, հետերաշխիքային սպասարկումը:

Ծրագրի իրականացման համար 2019-2021թթ. ժամանակահատվածում նախատեսվում է հատկացնել 15.0 մլն դրամ:

**ԳԼՈՒԽ 18. ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ, ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԿԱՐԳ ԵՎ
ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅՈՒՆ, ՓՐԿԱՐԱՐ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆ, ԿԱԼԱՆԱՎԱՅՐԵՐ**

18.1. ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

18.1.1 Ռազմական կարիքների բավարարում (ՀՈՒՅԺ ԳԱՂՏՆԻ)

18.1.2 Հումանիտար ականազերծման և փորձագիտական ծառայությունների կազմակերպում

Հումանիտար ականազերծման և փորձագիտական կենտրոնի իրավիճակի նկարագրությունը

Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների (այսուհետ՝ ԱՄՆ) պետդեպարտամենտի և ՀՀ պաշտպանության նախարարության համագործակցության արդյունքում ստեղծվել է ՀՀ պաշտպանության նախարարության մարդասիրական ականազերծման կենտրոնը (այսուհետ՝ Կենտրոն):

Ստեղծումից հետո Կենտրոնն զբաղվել է ՀՀ տարածքում ականապատված տարածքների ականազերծմամբ: Մինչև 2007 թվականը Կենտրոնն աջակցություն է ստացել ինչպես ԱՄՆ պետդեպարտամենտից, այնպես էլ՝ հումանիտար ականազերծման ֆինանսավորման համար հատկացվող միջազգային այլ հիմնադրամներից: Տրամադրված աջակցությունն ուղղվել է տեխնիկական միջոցների արդիականացմանն ու անձնակազմի վերապատրաստմանը: Բացի ականազերծման աշխատանքներ իրականացնելուց՝ Կենտրոնն ունեցել է նաև հանրապետության տարածքում ականավտանգ տարածքների ուսումնասիրման, քարտեզագրման և տվյալների բազա ստեղծելու խնդիր:

ՀՀ Տավուշի, Գեղարքունիքի, Վայոց Ձորի և Սյունիքի մարզերի 42 համայնքներում առ այսօր առկա են պատերազմից մնացած ականներով և պատերազմի պայթուցիկ մնացորդներով (ՊՊՄ) վարակված տարածքներ (47 մլն.քառ. մետր ընդհանուր մակերեսով), որոնք վտանգ են սպառնում ազգաբնակչության, առավելապես՝ երեխաների կյանքին և առողջությանը, խանգարում են նրանց ազատ տեղաշարժին, խոչընդոտում են տնտեսության և ենթակառուցվածքների զարգացմանը:

Հումանիտար ականազերծման և փորձագիտական կենտրոնի նպատակները

ՀՀ կառավարության գերակա խնդրների շարքում ընդգրկված է ՀՀ տարածքի հումանիտար ականազերծման գործընթացի և ժամկետանց ու կիրարկման ոչ-ենթակա զինամթերքի և ռազմական տեխնիկայի ուտիլիզացման նախապատրաստական աշխատանքների իրականացումը, որի լուծման ուղղությամբ պետք է իրականացվեն հետևյալ քայլերը. ականային վտանգի ենթակա տարածքների՝ միջազգային չափորոշիչներին համապատասխան, ուսումնասիրում և տեխնիկական հետախուզության ու քարտեզագրման աշխատանքների իրականացում, ականազերծման գործընթացի տեղեկատվական բազայի ստեղծում (IMSMA), ճշգրտված

ականապատված տարածքների ականազերծման նախապատրաստական աշխատանքների իրականացում, ուտիլիզացիայի ենթակա ռազմամթերքի համապարփակ հաշվառում և համակարգում՝ ըստ ուտիլիզացման նախատեսվող տեխնոլոգիաների, ուտիլիզացման աշխատանքային ծրագրի մշակում, գործընթացի օրենսդրական ապահովում:

Ականապատված տարածքներում ականազերծման համակարգված գործողությունների շարունակական իրականացումը կապահովի հանրապետության տարածքում չպայթած ականների քանակի նվազեցում: Ականների վտանգները կանխելու համար և բնակչությանը ականապատված տարածքներից դուրս բերելու նպատակով Հայաստանի ականազերծման ռազմավարությունը նախատեսում է ականապատված տարածքների մաքրում, ականների ռիսկերի ուսուցում՝ բնակչության անվտանգության երաշխավորման նպատակով, աղքատության նվազեցման և սահմանային գոտիների զարգացման համար, որոնք խոչընդոտում են ազգային անվտանգությանը, ինչպես նաև երկրի ընդհանուր զարգացմանը:

Արդյունքում կունենանք իրազեկված և ականային վտանգից պաշտպանված քաղաքացիներ, ականազերծման աշխատանքների արդյունավետությունը կբարձրանա, ականային վտանգի ռիսկը կհասցվի նվազագույնի, հակաականային գործունեության ազգային ծրագրի մշակմամբ կսահմանվեն ոլորտի ռազմավարական խնդիրներն ու նպատակները, կպլանավորվեն իրականացվելիք աշխատանքները և կհստակեցվեն ֆինանսական միջոցների հատկացումները:

Հումանիտար ականազերծման և փորձագիտական կենտրոնի զարգացման միտումները և գերակայությունները

2019-2021 թվականներին նախատեսվում է իրականացնել հետևյալ միջոցառումները.

- ա) ականային վտանգի իրազեկման (ԱՎԻ) և ականներից տուժածների բնագավառում՝
 - իրազեկման համակարգի և մեթոդաբանության մշակման միջազգային փորձի ուսումնասիրում, ականային վտանգի իրազեկման պաստառների, դիդակտիկ նյութերի մատուցման ձևերի ընտրություն,
 - թիրախային խմբերի տարանջատում և ըստ դրա իրազեկման ձևի ընտրում,
 - ականների/ՊՊՄ-ների պայթյուններից տուժած անձանց տվյալների բազայի համալրում և վերլուծում,
 - ԱՎԻ կադրերի պատրաստման դասընթացների կազմակերպում և պատրաստի կադրերի վերապատրաստում ՀՀ 4 մարզերում,
 - դասընթացներն ավարտած կադրերի ներգրավմամբ ԱՎԻ քարոզչության իրականացում,
 - պաստառների և այլ դիդակտիկ նյութերի պատրաստում և տարածում,
 - ականների/ՊՊՄ-ների պայթյուններից տուժած անձանց մասնագիտական վերապատրաստման դասընթացների կազմակերպում:
- բ) Վտանգավոր տարածքների (ՎՏ) նշագրման բնագավառում՝

- մշտական և ժամանակավոր նշագրման համակարգերի կառուցում, տեղադրում, մոնիթորինգ և վերականգնում,
 - տեղակայված, տեղադրված համակարգերի հանձնում տեղական համայնքներին,
 - նշագրման համակարգերից օգտվելու և դրանց պահպանման կանոնների իրազեկման դասընթացների, սեմինարների կազմակերպում համայնքներում,
 - նշագրման համակարգերից օգտվելու և դրանց պահպանման կանոնների իրազեկման դասընթացների և սեմինարների կազմակերպում համայնքներում,
 - տեղակայված և տեղադրված համակարգերի հանձնում տեղական համայնքներին, փաստաթղթավորում,
 - տեղադրված համակարգերի պահպանման մոնիթորինգ:
- գ) Տեխնիկական հետազոտության բնագավառում՝
- հաստատված և կասկածելի վտանգավոր տարածքների կրճատում:
- դ) Ուսումնական բազայի հագեցման բնագավառում՝
- ուսումնական ականների ձեռքբերում,
 - ուսումնական կենտրոնի համար գույքի, կազմ.տեխնիկայի, համալրող նյութերի ձեռքբերում:

Ծախսերի մակարդակի վրա ազդող գործոնները

Հումանիտար ականազերծման և փորձագիտական կենտրոն ծրագրի 2019-2021 թվականների ծախսերը հիմնականում պահպանվել են 2018 թվականի հաստատված բյուջեի մակարդակով:

18.2. ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԿԱՐԳ ԵՎ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅՈՒՆ, ՓՐԿԱՐԱՐ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆ, ԿԱԼԱՆԱՎԱՅՐԵՐ

Հասարակական կարգի և անվտանգության, փրկարար ծառայության ու կալանավայրերի ոլորտներում 2019-2021 թվականների միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրով նախատեսված հատկացումները կուղվեն գոյություն ունեցող 8 ծրագրերի իրականացմանը: Նշված ծրագրերը մշակվել են 2019-2021 թվականների միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրի շրջանակներում Հայաստանի Հանրապետության պետական միջնաժամկետ ծախսային ծրագրերի մշակման մշտապես գործող բարձրագույն խորհրդի կողմից սահմանված կողմնորոշիչ չափաքանակների ու աշխատանքները համակարգող մշտապես գործող խմբի կողմից արված առաջարկությունների ու դիտողությունների հիման վրա և կիրականացվեն պետական կառավարման 5 մարմինների միջոցով (տես Աղյուսակ 18.2.4.):

18.2.1 Հասարակական կարգի պահպանության ապահովում, ՀՀ պետական կառավարման մարմինների և կազմակերպությունների շենքերի և շինությունների, ինչպես նաև կարևորա-

գույն նշանակության օբյեկտների պահպանում, ՀՀ անձնագրերի բլանկների տպագրում և պետավտոհամարանիշների ձեռքբերում

Ոստիկանության համակարգում իրավիճակի նկարագրություն

«Ոստիկանության մասին», «Ոստիկանության զորքերի մասին» ՀՀ օրենքներով ամրագրված հիմնախնդիրներին համահունչ ոստիկանությունը պարտավոր է ապահովել՝ մարդու անվտանգությունը, նրանց իրավունքներն ու ազատությունները, հանցագործությունների նախականիտումը, խափանումը, հայտնաբերումը և բացահայտումը, քրեական գործերով նախնական քննությունը, հասարակական կարգի պահպանությունը և հասարակական անվտանգությունը, ճանապարհային երթևեկության անվտանգությունը, սեփականության բոլոր ձևերի հավասար պաշտպանությունը, զենքի պահպանման և օգտագործման նկատմամբ պետական վերահսկողության իրականացումը, անձնագրային ռեժիմի պահպանումը, օրենքով նախատեսված սահմաններում ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց իրենց իրավունքներն ու օրինական շահերը պաշտպանելիս օգնություն ցույց տալը և այլն:

Նշված հիմնախնդիրների և ոստիկանության կանոնադրական գործառույթների համակարգված իրագործումը յուրաքանչյուր տարի ապահովվում է՝ «Հասարակական կարգի պահպանության ապահովում», «Արտագերատեսչական պահպանություն», «Պետավտոհամարանիշների ձեռքբերում», «Դեղորայքի տրամադրում ամբուլատոր-պոլիկլինիկական, հիվանդանոցային բուժօգնություն ստացողներին և հատուկ խմբերում ընդգրկված ֆիզիկական անձանց», «ՀՀ քաղաքացու անձնագրերի բլանկների տպագրություն», ինչպես նաև մասնագիտական կրթության ծախսային ծրագրերով:

Հարկ է նշել, որ ՀՀ կառավարության բյուջետային քաղաքականությանը համահունչ ոստիկանության բյուջետային հայտերը ներկայացվում են նաև ծրագրային դասակարգմամբ՝ հիմնված ծրագրային բյուջետավորման սկզբունքների վրա: Նպատակը՝ բյուջետային միջոցների դիմաց մատուցվող ծառայությունների և դրա արդյունքների հստակ ցուցահանելն է, գործունեության թափանցիկության և հաշվետվողականության պատշաճ մակարդակն ապահովելը:

Նշված նպատակին և ծրագրային բյուջետավորման հիմնական սկզբունքներին համապատասխան ՀՀ ոստիկանության բյուջետային ծախսերը տարանջատվում են միմյանցից զատ, այսինքն՝ բյուջետային առանձին հատկացումներով ապահովված 11 քաղաքականության միջոցառումներից (ծառայությունից), որոնք ֆունկցիոնալ համապատասխանությամբ խմբավորված են հարաբերականորեն ինքնուրույն և ամբողջական հետևյալ 6 ծրագրում.

1) «Ոստիկանության ոլորտի քաղաքականության մշակում, կառավարում, կենտրոնացված ծառայություններ, մոնիթորինգ և վերահսկողություն»,

2) «Հասարակական կարգի պահպանություն, անվտանգության ապահովում և հանցագործությունների դեմ պայքար», «Պետական պահպանություն»,

- 3) «Ճանապարհային երթևեկության անվտանգություն»,
- 4) «Անձնագրերի և վիզաների տրամադրում և գրանցում»,
- 5) «Կրթական ծառայություններ»,
- 6) «Ոստիկանության համակարգի աշխատողների առողջության պահպանում»:

Հասարակական հարաբերությունների զարգացման արդի պայմաններում ոստիկանության գործունեության հետագա բարելավման հիմնական կողմնորոշիչն է հանդիսանալու ժողովրդավարական հասարակարգերում ձևավորված չափանիշներին համապատասխանող ոստիկանություն ունենալու, հասարակության և պետության պահանջի շարունակական իրագործումը:

Օրենսդրական և վարչարարական բարեփոխումների արդյունքում արդեն իսկ ապահովվել է ոստիկանության միասնական համակարգի արդիականացման և հետագա զարգացման մի շարք կարևորագույն նախադրյալներ: Այդուհանդերձ, ոստիկանության կարողությունների հետագա կատարելագործման և հասարակության պահանջներին համապատասխանության ապահովման տեսանկյունից առաջիկա տարիներին նախատեսվում է էապես ընդլայնել և խորացնել համակարգային բարեփոխումները, թե օրենսդրական և վարչարարական նոր փոփոխություններ նախաձեռնելու և թե գործնական կիրառության նոր գործիքներ և մեթոդներ ներդնելու միջոցով, հիմնական նպատակ ունենալով ըստ ամենայնի ապահովել Օրենքի գերակայության սկզբունքը, բարելավել գործունեության թափանցիկությունը, էլ ավելի ամրապնդել ոստիկանության նկատմամբ հասարակության վստահությունը:

Միջնաժամկետ հեռանկարում նախատեսվում է առկա ուժերի և միջոցների կառավարման արդյունավետությունը բարձրացնելու, շահառուներին մատուցվող ծառայությունների որակը բարելավելու, համակարգում կոռուպցիոն ռիսկերը կրճատելու միջոցով էապես նպաստել հասարակական կարգի և անվտանգության, հանցավորության դեմ պայքարի, քաղաքացիների իրավունքների և ազատությունների պաշտպանության արդյունավետության հետագա բարձրացմանը, հասարակության առջև հաշվետվողականության բարելավմանը, ոստիկանության նկատմամբ հասարակության վստահության էլ ավելի ամրապնդմանը:

Ոստիկանության համակարգի նպատակները

- անձի կյանքի և առողջության, իրավունքների, ազատությունների ու օրինական շահերի պաշտպանությունը հանցավոր և հակաիրավական այլ գործողություններից,
- հասարակության և պետության շահերի պաշտպանությունը,
- հանցագործությունների ու վարչական իրավախախտումների նախականիումը, կանխումը և խափանումը,
- հանցագործությունների կանխարգելմանը, հասարակական կարգի ու անվտանգության ապահովմանն ուղղված միջոցառումների արդյունավետության բարձրացումը,

- հանցագործությունների հայտնաբերումը և բացահայտումը,
- անչափահասների հանցավորության խմբավորմանը հակազդելու, ոստիկանության տեսադաշտում գտնվող անչափահասների հետ տարվող կանխարգելիչ դաստիարակչական աշխատանքների բարելավումը,
- քաղաքացիների անձնագրավորման, փաստաթղթավորման և հաշվառման գործընթացի կատարելագործումը,
- Հայաստանի Հանրապետությունում ավտոճանապարհային երթևեկության վթարայնության նվազեցման, կանխարգելիչ միջոցառումների արդյունավետության բարձրացումը,
- ոստիկանական գործունեության իրավական դաշտի կատարելագործումը,
- հանցավորության դեմ պայքարի ոլորտում միջազգային ոստիկանական և այլ կառույցների հետ փոխհամագործակցության ակտիվացումը,
- Հայաստանի Հանրապետության ոստիկանության զորքերի պարտադիր ժամկետային զինծառայողների և պայմանագրային զինծառայողների տեսակարար կշռի փոփոխման միջոցով արդյունավետության բարձրացումը,
- Քաղաքացիական հատուկ ծառայության համակարգի անցման խորացումը և կատարելագործումը,
- Պետավտոհամարանիշներով ապահովումը:

Ոստիկանության ոլորտում զարգացման հիմնական գերակայությունները.

ՀՀ կառավարության գործունեության հիմնարար ուղենիշերին համահունչ ոստիկանության կարևորագույն հայեցակարգային խնդիրը քաղաքացի-ոստիկան համագործակցության նոր մշակույթի ձևավորումն է, որը հնարավոր է լուծել քաղաքացիների հետ հարաբերվելու մշակույթի բարելավման, համակարգում կոռուպցիայի, ինչպես նաև քաղաքացիներին տուգանելու և հետապնդելու նպատակադրման բացառման, ոստիկանության վստահելիության մակարդակն ըստ ամենայնի բարձրացնելու միջոցով:

Նշված նպատակադրումների իրականացմանն ուղղված միջոցառումները հանդիսանալու են ոստիկանության գործունեության ոլորտում առաջիկա տարիներին նախատեսվող բոլոր բարեփոխումների հիմքը: Այսպես.

1) ՀՀ ոստիկանության կազմակերպարավական ձևը և կառուցվածքային փոփոխությունները.

Հասարակական հարաբերությունների զարգացման ներկայիս մակարդակը և հակաիրավական երևույթներին հակազդելու՝ հասարակության մեծ սպասելիքները ոստիկանությունից, թելադրում են ունենալ ոչ միայն հիմնադիր, այլև՝ իրավապահպան «ներուժ» ունեցող որակապես նոր իրավական ակտ: Դրա համար անհրաժեշտ է ոստիկանությանն օժտել այնպիսի լիազորություններով, որոնք կհամապատասխանեն Եվրամիության անդամ-պետությունների

նստիկանությունների իրավական կարգավիճակին և մարդու հիմնարար իրավունքների և ազատությունների վերաբերյալ միջազգային իրավական ակտերին, համարժեք կլինեն հանցավորության գլոբալիզացիայից բխող որոշ սպառնալիքներին (ահաբեկչություն, սահմանադրական կարգի դեմ ուղղված հանցագործություններ):

Ներքին անվտանգության ապահովման իմաստով կառավարությունը կարևորում է նաև նստիկանության գործունեության նկատմամբ հանրային վերահսկողությունը: Այս իմաստով հարկավոր է միջնաժամկետ հեռանկարում քննարկել ՀՀ նստիկանության կարգավիճակի փոփոխության հարցը, նրա գործունեությունն ավելի լայն հանրային և խորհրդարանական վերահսկողության տակ դնելու համար:

Կառուցվածքային փոփոխություններն ընթանալու են հետևյալ հիմնական ուղղություններով՝

1.1 նստիկանության զորքերի ապառազմականացում: Այս նպատակով նախատեսվում է նստիկանության զորքերի կազմակերպման և գործունեության կարգը կանոնակարգել բացառապես նստիկանական օրենսդրական ակտերով (ներկայումս այն կարգավորվում է ռազմաիրավական օրենսդրական ակտերով) և ուժը կորցրած ճանաչել «Նստիկանության զորքերի մասին» ՀՀ օրենքը: Հրաժարվել «նստիկանության զորքեր» հասկացությունից և վերակազմակերպված տվյալ ստորաբաժանումը օգտագործել օրենքով նախատեսված հետևյալ բացառիկ դեպքերում՝ զանգվածային անկարգությունները կանխելիս ու խափանելիս, հակահաբեկչական միջոցառումներ իրականացնելիս, ռազմական և արտակարգ դրության իրավական ռեժիմն ապահովելիս, տարերային աղետների կամ տեխնածին վթարների ժամանակ որոնողական-փրկարարական աշխատանքներին աջակցելիս:

1.2 համանման գործառույթներ իրականացնող կենտրոնական ապարատի ստորաբաժանումների միավորում՝ ստեղծելով դեպարտամենտներ: Համանման գործառույթներ իրականացնող կենտրոնական ապարատի ստորաբաժանումների միավորումը կբարձրացնի ստորաբաժանումների կառավարման արդյունավետությունը և պատասխանատվությունը, կօպտիմալացվի դրանց թվակազմը:

1.3 շուրջօրյա ռեժիմով գործող պարեկային նոր ծառայության ստեղծում: Պարեկային շարժական ծառայությունը բեռնաթափելու է համայնքային նստիկանության և օպերատիվ-հետախուզական ստորաբաժանումների աշխատանքը, բարձրացնելու է բնակավայրերում իրավախախտումների կանխարգելման արդյունավետությունը՝ հնարավորություն տալով օպերատիվ արձագանքել իրավախախտումների դեպքերին (հաշված ռոպեների ընթացքում): Պարեկային շարժական ծառայությունը բնակավայրերում փոխարինելու է ճանապարհային նստիկանության ստորաբաժանումներին, ընդ որում՝ ճանապարհային երթևեկության կանոնների

պահպանման նկատմամբ հսկողությունը հանդիսանալու է նրա հիմնական գործառույթներից մեկը:

Պարեկի կողմից ճանապարհային երթևեկության կանոնների խախտումներ կատարելու համար վարչական վարույթ սկսելը կամ տեղում վարչական ակտ կազմելը հանդիսանալու է պարեկի իրավունքը և ոչ թե պարտականությունը (ներկայումս այն Ճանապարհային ոստիկանության պարտականությունն է): Պարեկի կողմից վարչական ներգործության միջոցներ կիրառելը կարող է պարտականություն դառնալ մասնավորապես՝ տրանսպորտային միջոցներ վարելու իրավունք չունեցող կամ տրանսպորտային միջոցներ վարելու իրավունքից զրկված անձանց կողմից տրանսպորտային միջոցներ վարելու, տրանսպորտային միջոցը ոչ սթափ վարելու, առանց հաշվառման համարանիշի, կեղծված կամ փոխարինված հաշվառման համարանիշով վարելու դեպքերում, ինչպես նաև ճանապարհային երթևեկության կանոնների այն խախտումների համար, որոնք առաջացրել են վթարային իրավիճակներ:

2) Հասարակական վստահություն և քաղաքացիներից աջակցություն ստանալու գործունեության արդյունավետության բարձրացում. Ոստիկանությունն իր գործունեության ընթացքում ապահովելու է հասարակական վստահության շարունակական բարձրացումը և քաղաքացիների աջակցությունը: Ոստիկանության ծառայողների գործողությունները քաղաքացիների համար պետք է լինեն հիմնավորված և հասկանալի: Այս նպատակով իրականացվելու են հետևյալ հիմնական միջոցառումները.

2.1 ոստիկանության ծառայողի կողմից քաղաքացու պատիվը, արժանապատվությունը, բարի համբավը վիրավորանքի և զրպարտության միջոցով արատավորող և դատարանի կողմից իրականությանը չհամապատասխանող ճանաչված տեղեկություններ հրապարակվելու դեպքերում, այդպիսիք հերքվելու են այն ձևով, ինչպես դրանք հրապարակվել են:

2.2 Ոստիկանությունը մշտապես իրականացնելու է իր գործունեության վերաբերյալ հասարակական կարծիքի, ինչպես նաև քաղաքացիական հասարակության ինստիտուտների և ոստիկանության միջև համագործակցության մշտադիտարկում: Մշտադիտարկման արդյունքները պարբերաբար ներկայացվելու են Կառավարությանը, տեղական ինքնակառավարման մարմիններին և քաղաքացիներին զանգվածային լրատվության միջոցների, այդ թվում՝ համացանցի միջոցով:

2.3 Օրենքով սահմանվելու է, որ հասարակական կարծիքը հանդիսանում է ոստիկանության գործունեության պաշտոնական գնահատման հիմնական չափորոշիչներից մեկը:

2.4 Հաշվի առնելով միջազգային և տեղական փորձը՝ ոստիկանությունը և նրա տարածքային մարմինները վերանայելու են կից գործող հանրային խորհուրդների հետ համագործակցության մեխանիզմները: Այսուհետ խորհրդի նպատակը ոստիկանության գործունեության նկատմամբ հասարակական վերահսկողության իրականացումն է:

Խորհրդի գործառույթներն են.

- 1) քաղաքացիներին և հասարակական միավորումներին ներգրավելը հասարակական կարգի պահպանության և հասարակական անվտանգության ապահովմանը, հանցավորությանը հակազդելուն ուղղված պետական քաղաքականության իրականացմանը,
- 2) քաղաքացիներին և հասարակական միավորումներին ոստիկանության գործունեությանը վերաբերող առավել արդիական հայեցակարգերի, ծրագրերի, նախաձեռնությունների մշակմանը մասնակից դարձնելը,
- 3) Ոստիկանության գործունեությանը վերաբերող օրենքների և այլ նորմատիվ իրավական ակտերի հանրային քննարկումների անցկացումը,
- 4) Զանգվածային լրատվության միջոցներով ոստիկանության գործունեությանը վերաբերող հարցերի քննարկումը:

3) Ժամանակակից տեղեկատվական համակարգերի և տեխնոլոգիաների օգտագործում. Ժամանակակից տեղեկատվական համակարգերը և տեխնոլոգիաները լայնորեն պետք է կիրառվեն ոստիկանության գործառույթներն իրականացնելիս, մասնավորապես հասարակական կարգը պահպանելիս և հասարակական անվտանգությունն ապահովելիս, հանցագործությունները, վարչական իրավախախտումները հայտնաբերելիս, կանխելիս, խափանելիս, պատահարների հանգամանքները պարզելիս: Իրենց ծառայողական պարտականությունները կատարող ոստիկանության ծառայողների գործողությունները վերահսկելու նպատակով ոստիկանությունն իրավունք է ունենալու ստեղծել և օգտագործել տեխնիկական միջոցներ, ընդ որում դրանց օգտագործումը և կիրառման մեթոդները չպետք է ոտնահարեն մարդու պատիվն ու արժանապատվությունը, նրա հիմնական իրավունքներն ու ազատությունները, սպառնան մարդու կյանքին և առողջությանը կամ շրջակա միջավայրին: ՀՀ կառավարությունը ձեռնարկելու է հետևյալ միջոցառումները՝

3.1 ՀՀ ոստիկանությունում 2016 թվականին ներդրված օպերատիվ տեղեկատվական թվայնացված համակարգի (այն իրենից ենթադրում է օպերատիվ-հետախուզական տեղեկությունների միասնական բազա, որը հնարավորություն է տալու սեղմ ժամկետում նույնականացնել օպերատիվ հետաքրքրություն ներկայացնող անձանց կամ կատարել օպերատիվ-հետախուզական վերլուծություններ) կատարելագործում, և ՀՀ ոստիկանության տարածքային բոլոր ստորաբաժանումներում նշված համակարգի հասանելիության ապահովում:

3.2 պարեկային ծառայողների համազգեստին ամրացվող շարժական տեսաձայնագրող սարքերի ձեռքբերում և օգտագործում:

3.3 էլեկտրոնային փաստաթղթաշրջանառության համակարգի ներդնում ոստիկանությունում:

3.4 ոստիկանության կողմից վարվող շտեմարանների միասնական համակարգի ստեղծում, որը հնարավորություն կտա սեղմ ժամկետում անձին ստուգել դատվածության, տրանսպորտային միջոցների, վարչական պատասխանատվության ենթարկված անձանց, հետախուզվողների, տուժողների շտեմարաններով:

3.5 օրվա, ամսվա, կիսամյակի, տարեկան կտրվածքով տարածում ունեցող հանցագործությունների դեպքի վայրերի երկչափ (2D) «էլեկտրոնային քարտեզ»-ի ստեղծում՝ դեպքի հանգամանքների հակիրճ նկարագրությամբ, կատարման տեղանքի, ժամի, օրվա, եղանակի, սեզոնայնության վերաբերյալ վերլուծություններ կատարելու հնարավորությամբ, որը թույլ կտա ճիշտ տեղաբաշխել և կառավարել ոստիկանության ուժերն ու միջոցներն ինչպես Երևան քաղաքում, այնպես էլ մարզերում, ձեռնարկել հանցագործությունների կատարմանը նպաստող պայմանների վերացմանն ուղղված գործողություններ:

4) ՀՀ Ոստիկանության պրոֆիլակտիկ գործունեության արդյունավետության բարձրացում. Հասարակությունում ընթացող հանցածին գործընթացներին հակազդումը, հանցավորության բացասական հետևանքների վերացումը, հանցավորություն ծնող պատճառների ու պայմանների չեզոքացումը ենթադրում են տնտեսական, սոցիալ-հոգեբանական, իրավական, հոգեբանամանկավարժական, կազմակերպչական, տեխնիկական բնույթի գործողություններ ու համակարգված գործակցություն, որը կարող է ապահովվել միայն հանցավորության հակազդման (կանխարգելման) ազգային ծրագրերի իրականացմամբ:

Այս նպատակով ՀՀ Կառավարությունը ՀՀ ոստիկանության և մյուս իրավապահ մարմինների միջոցով նախաձեռնելու է՝

4.1 հանցավորության հակազդման (կանխարգելման) երկարաժամկետ կամ կարճաժամկետ ազգային ծրագրերի մշակումը՝ դրանցում ներգրավելով ՀՀ պետական մարմիններին, քաղաքացիական հասարակության ինստիտուտներին և բնակչությանը:

4.2 տուժողներին արագ օգնության հասնելու, անհետաձգելի բժշկական օգնություն ցուցաբերելու, իրավախախտումները կանխելու ու խափանելու, «տաք հետքերով» իրավախախտներին հայտնաբերելու նպատակով հատուկ մասնագիտացված ստորաբաժանման՝ պարեկային նոր ծառայության ստեղծում:

5) Երթևեկության անվտանգության ապահովման ոլորտում վարչական պատասխանատվության արդարության սկզբունքի վերականգնումը.

Երթևեկության անվտանգության ապահովման ոլորտում վարչական պատասխանատվության քաղաքականության մեջ բացառելով քաղաքացիներին հետապնդելու և տուգանելու նպատակադրումը՝ որպես մինչ օրս գործող քաղաքականության բաղադրատարր, ոստիկանությունը նպատակահարմար է գտնում առաջարկել իրավաստեղծ այնպիսի լուծումներ, որոնք.

ա) ուղղակիորեն կբխեն երթևեկության ոլորտում առկա անվտանգության ռիսկերից ու վարչական իրավախախտումների շարժընթացից,

բ) միտված կլինեն վարչական իրավախախտումների ընդհանուր և անհատական կանխարգելմանը և վարչական պատասխանատվության միջոցների ուղղիչ գործառույթի ապահովմանը,

գ) կթեթևացնեն ՀՀ քաղաքացիների սոցիալական բեռը:

Այդ ուղղությամբ նախատեսվում է.

5.1 վերանայել վարչական իրավախախտումների և հանցագործությունների սահմանազատման չափանիշները և որպես հիմնական չափանիշ ընդունել այն, որ ֆիզիկական անձի կողմից կատարված վարչական իրավախախտման համար նախատեսվող տուգանքը չպետք է ավելի մեծ լինի, քան քրեական օրենսգրքով նախատեսված տուգանքի նվազագույն չափը: Ըստ այդմ.

Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքով նախատեսված՝ ճանապարհային երթևեկության անվտանգության բնագավառի թվով 100 իրավախախտումներից 28-ի համար նախատեսված տուգանքն նախատեսվում է նվազեցնել: Մասնավորապես, 8-ը նախատեսվում է նվազեցնել ավելի, քան 50%-ով, 11-ը՝ 50%-ով, ևս 9-ը՝ 50%-ից նվազ չափով: Հիշյալ խախտումները վարչական իրավախախտումների կառուցվածքում համեմատաբար հաճախ հանդիպող զանցանքներն են: Առավել վտանգավոր այն վարչական իրավախախտումները, որոնց կատարման դեպքում վարչական տույժի նպատակներին հնարավոր չի հասնել 30.000 դրամը չգերազանցող տուգանքի նշանակմամբ, անհրաժեշտ կլինի քրեականացնել՝ համարժեք պատիժ նախատեսելու նպատակով:

5.2 ներդնել տուգանային միավորների համակարգը՝ որպես ճանապարհային երթևեկության անվտանգության ապահովման իրավական գործիք: Նախատեսվում է տուգանային միավորը, որպես լրացուցիչ վարչական տույժ, նախատեսել վարչական այն իրավախախտումների համար, որոնց կատարումը, համաձայն պետական վիճակագրական հաշվառման վերցված վերլուծությունների, ՃՏՊ-ների, այդ թվում՝ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 242-րդ հոդվածով նախատեսված հանցագործության պատճառ կամ պայման են հանդիսանում: Ճանապարհային երթևեկության կանոնների (ճանապարհային երթևեկության անվտանգության ապահովման բնագավառի օրենսդրության) պարբերաբար խախտում համարվելու է 3 և ավելի անգամ իրավախախտումներ կատարելը, որոնց համար կիրառված տուգանային միավորների հանրագումարը կազմում է 9 տուգանային միավոր:

Ճանապարհային երթևեկության կանոնների (ճանապարհային երթևեկության անվտանգության ապահովման բնագավառի օրենսդրության) խախտումներ պարբերաբար կատարելը, որոնց համար նախատեսված է վարչական տույժ տուգանային միավորի ձևով՝

առաջացնելու է վարչական տույժ՝ տրանսպորտային միջոցներ վարելու իրավունքի կասեցման ձևով՝ 6 ամիս ժամկետով (միջազգային փորձի ուսումնասիրության հիման վրա օրենքով նախատեսվելու են կասեցման ժամկետները կրճատելու պայմաններ, օրինակ՝ ժամկետի կեսը լրանալուց հետո տրանսպորտային միջոցներ վարելու իրավունքը վերականգնելու համար տեսական քննություն հանձնելը)։

Տրանսպորտային միջոցներ վարելու իրավունքի կասեցման ժամկետը լրանալուց հետո՝ մեկ տարվա ընթացքում, պարբերաբար խախտումներ կրկին կատարելը առաջացնելու է տրանսպորտային միջոցներ վարելու իրավունքից զրկում՝ 1 տարի ժամկետով և այլն։

6) Հանցագործությունների, վարչական իրավախախտումների և պատահարների մասին դիմումների և հաղորդումների գրանցման, հաշվառման ընթացակարգերի վերանայում և նորմատիվ կանոնակարգում.

Հանցագործությունների, վարչական իրավախախտումների և պատահարների մասին հաղորդումների գրանցման և հաշվառման ընթացակարգը Հայաստանի Հանրապետությունում նորմատիվ կանոնակարգում չունի և իրականացվում է գերատեսչական ներքին հրամաններով։ Այս հանգամանքը և բացասաբար է անդրադառնում հանցագործություններից, և իրավախախտումներից տուժած քաղաքացիների իրավունքների պաշտպանության վրա, և թուլացնում է ոստիկանության գործունեության նկատմամբ հասարակական վերահսկողությունը։ Իներցիայի ուժով դեռևս շարունակվում է պահպանվել խորհրդային տարիներից մնացած՝ իրավախախտումները ըստ դրանց ստացման աղբյուրների տարբեր գրանցամատյաններում հաշվառելու պրակտիկան։

Ոստիկանությունում ավանդաբար գրանցվում են նաև հիվանդանոցային բոլոր ահազանգերը՝ անկախ հանցագործության կամ ուղղակի դժբախտ պատահարի հետևանքով անձին վնաս պատճառված լինելու հանգամանքից։ Այս իրողությունը խախտում է բժշկական կազմակերպություններ բուժօգնության դիմած անձանց բժշկական գաղտնիքի՝ նույնն է թե մասնավոր կյանքի գաղտնիության իրավունքը, ինչը երաշխավորված է ՀՀ Սահմանադրության 31-րդ հոդվածով։

ՀՀ կառավարությունը.

6.1 ընդունելու է հանցագործությունների, վարչական իրավախախտումների և պատահարների մասին դիմումների և հաղորդումների գրանցման, հաշվառման գործընթացը կանոնակարգող նորմատիվ ակտ։ Նշված ակտի ընդունմամբ.

6.1.1 բացառվելու է իրավախախտումների և պատահարների դեպքերը տարբեր գրանցամատյաններում գրանցելու պրակտիկան.

6.1.2 երաշխավորվելու է հանցագործությունների և իրավախախտումների մասին էլեկտրոնային եղանակով հաղորդումներ ներկայացնելու քաղաքացիների և կազմակերպությունների իրավունքը:

6.2 հանդես է գալու քաղաքացիների բժշկական գաղտնիք կազմող տեղեկությունների անձեռնմխելիությունը երաշխավորող օրենսդրական նախաձեռնությամբ՝ հստակ սահմանելով բժշկական կազմակերպությունների կողմից այդ տեղեկությունները իրավապահ մարմիններին պարտադիր տրամադրելու դեպքերը:

7) Պարտապան ֆիզիկական անձանց հետախուզման ընթացակարգերի վերանայում.

Դատական ակտերի հարկադիր կատարման ծառայությունից և դատարաններից խուսափող պարտապան հետախուզվողների հայտնաբերման աշխատանքների արդյունավետությունը բարձրացման անհրաժեշտություն ունի: Կառավարության կողմից ձեռնարկվում են այնպիսի կազմակերպական և իրավաստեղծ միջոցառումներ, որոնց արդյունքում ոստիկաններն այլևս չեն այցելի հետախուզվող պարտապան ֆիզիկական անձանց բնակարաններ (առավել ևս, որ այդ այցելությունները հայտնի չափով կրում են ձևական բնույթ և սահմանափակվում են բացատրական աշխատանքով) և հետախուզման մասին պատշաճ ծանուցված պարտապանների նկատմամբ չեն կիրառի անձնական ազատությունը սահմանափակող հարկադրանքի միջոցներ, սակայն այդ անձինք հարկադրված կլինեն ներկայանալ հետախուզում նախաձեռնած մարմին:

Հիշյալ խնդիրը լուծելու համար անհրաժեշտ է՝

7.1 օրենքով իրավունք վերապահել ոստիկանությանը պարտապան ֆիզիկական անձանց տվյալները ՀՀ սահմանային էլեկտրոնային կառավարման տեղեկատվական (այսուհետ՝ ՍԷԿՏ) համակարգ մուտքագրելու և նրանց ելքը սահմանափակելու համար:

7.2 օրենքով իրավունք վերապահել ոստիկանությանը և վարչական այլ մարմիններին՝ ժամանակավորապես, մինչև հետախուզման դադարեցումը մերժել հանրային որոշ ծառայությունների մատուցումը պարտապան ֆիզիկական անձանց:

7.3 քաղաքացիներին հնարավորություն ընձեռել ԴԱՀԿ ծառայության sms ծանուցումների գրանցման շտեմարանում գրանցվելուց հետո ծանուցվել ոչ միայն իր վերաբերյալ հարուցվող կատարողական վարույթներով կիրառված արգելանքների, այլև իր նկատմամբ հետախուզում հայտարարված լինելու մասին:

7.4 ստեղծել էլեկտրոնային հարթակ պարտապան հետախուզվողների վերաբերյալ, որում մուտքագրելով հանրային ծառայության համարանիշը, քաղաքացին կկարողանա ստուգել ՍԷԿՏ համակարգում իր նկատմամբ սահմանափակում կիրառված լինելու հանգամանքը: Հետախուզման մասին ծանուցումները թույլ կտան քաղաքացիներին հանրապետության սահմանը հատելիս սահմանային անցման կետերում խուսափել անհարմար իրավիճակներից:

7.5 հետախուզումը հայտարարելու և հետախուզումը դադարեցնելու վերաբերյալ տեղեկությունները իրավասու վարչական մարմինների միջև փոխանակել էլեկտրոնային եղանակով, ինչը քաղաքացիներին կազատի հետախուզումը դադարեցված լինելու հանգամանքն ապացուցելու բեռից և այլ անհարմարություններից:

8) ՀՀ ոստիկանության ծառայողների համար լրացուցիչ սոցիալական երաշխիքների նախատեսում. Ոստիկանության ծառայողների սոցիալական վիճակի բարելավումը ՀՀ Կառավարության օրակարգային հիմնախնդիրներից է: Ոստիկանությունում ծառայության գրավչությունը բարձրացնելու և երկարաժամկետ հեռանկարում հակակոռուպցիոն ռազմավարությունը հաջողությամբ իրագործելու նպատակով նախատեսվում է ոստիկանության արտաբյուջետային ֆոնդերից որոշակի միջոցներ հատկացնել՝

8.1 ծառայողական բնակարաններ ձեռք բերելու և հաստատված նորմատիվների համաձայն կարիքավոր համարվող ոստիկանության ծառայողների ընտանիքների օգտագործմանը հանձնելու նպատակով:

8.2 ոստիկանության առանձին ստորաբաժանումների ծառայողների անձնական սեփականություն հանդիսացող տրանսպորտային միջոցները և բջջային հեռախոսները ծառայողական նպատակներով օգտագործելու դիմաց մասնակի փոխհատուցումներ վճարելու համար:

Ծախսերի մակարդակի վրա ազդող գործոնները

Հասարակական կարգի պահպանության ապահովում ծրագրի 2019-2021 թվականներին ծախսերը պահպանվել են 2018 թվականի հաստատված բյուջեի մակարդակով:

ՀՀ պետական կառավարման մարմինների և կազմակերպությունների շենքերի և շինությունների, ինչպես նաև կարևորագույն նշանակության օբյեկտների պահպանություն ծրագրով նախատեսվում է բյուջետային հատկացումների շրջանակներում իրականացնել ՀՀ կառավարության 2004 թվականի ապրիլի 29-ի՝ N 1008-Ն որոշման N 1 հավելվածով հաստատված օբյեկտների պահպանությունը:

ՀՀ անձնագրերի բլանկների տպագրություն ծրագրով 2019-2021 թվականներին միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրի ժամանակահատվածում, յուրաքանչյուր տարի ըստ կանխատեսումների, նախատեսվում է ձեռք բերել 455,0 հազար հատ սովորական նմուշի անձնագրի բլանկներ և 37,1 հազար հատ կենսաչափական կողմնորոշիչներ պարունակող էլեկտրոնային անձնագրի բլանկներ:

Պետավտոհամարանիշների ձեռքբերում ծրագրով ծախսերը պահպանվել են ՀՀ 2018 թվականի պետական բյուջեով նախատեսված մակարդակը: 2019-2021 թվականներին միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրի ժամանակահատվածում, յուրաքանչյուր տարի ըստ կանխատեսումների, ձեռքբերվող քանակը կկազմի 53934 զույգ պետավտոհամարանիշ:

18.2.2 Ազգային անվտանգության ապահովում և պետական պահպանության ապահովում

Ազգային անվտանգության համակարգում իրավիճակի նկարագրություն

ՀՀ ազգային անվտանգության ծառայությունը, գործելով ՀՀ օրենդրական դաշտի պահանջների սահմաններում, ինչպես նաև 2001 թվականի դեկտեմբերի 28-ին ընդունված՝ «Ազգային անվտանգության մարմինների մասին» ՀՀ օրենքով, կատարում է բազմաբնույթ ծառայություններ, ՀՀ ազգային անվտանգության ծառայության (այսուհետ՝ Ծառայություն) իրավասության սահմաններում, մասնավորապես, ՀՀ ինքնիշխանության, պետական սահմանների անձեռնմխելիության, տարածքային ամբողջականության, սահմանադրական կարգի, քաղաքացիների իրավունքների, ազատության և օրինական շահերի ապահովումը, Հանրապետության պաշտպանունակության ամրապնդումը, անվտանգության ապահովման և ամրապնդման, պետական պահպանության, տնտեսական, գիտատեխնիկական և պաշտպանական ներուժի հզորացման նպատակով համապատասխան տեղեկատվությունների հավաքումը, ռազմարդյունաբերական, տնտեսական, ատոմային էներգետիկայի, տրանսպորտի, կապի, էկոնոմիկայի, ֆինանսների և արդյունաբերական, ռազմավարական օբյեկտների, առաջնային գիտական մշակումների ոլորտներում անվտանգության ապահովումը, ահաբեկչության, կոռուպցիայի և կաշառակերության դեմ պայքարը, օտարերկրյա պետությունների հատուկ ծառայությունների ու կազմակերպությունների, ինչպես նաև առանձին անձանց հետախուզական և այլ քայքայիչ գործունեության բացահայտումը, կանխումն ու խափանումը: 2017 թվականի հունվարի 1-ից հայ-վրացական սահմանի անցողականության բարձրացման նպատակով ավելացվել են հսկիչ-անցագրային կետերի քանակը, որը կնպաստի բեռների և մարդկանց փաստաթղթերի ձևակերպման ժամանակի խնայողությանը:

«Հատուկ պետական պաշտպանության ենթակա անձանց անվտանգության ապահովման մասին» ՀՀ օրենքի պահանջներին համապատասխան՝ 2005 թվականից ՀՀ պետական բյուջեում ընդգրկվել է «Պետական պահպանության ապահովում» ծրագիրը: Այդ Ծրագրի շրջանակներում իրականացվում է պետական պահպանություն՝ պետական պահպանության օբյեկտների անվտանգության ապահովման և պետական օբյեկտների պաշտպանության ոլորտի գործառույթ, որն իրականացվում է իրավական, կազմակերպական, պահպանական, ռեժիմային, օպերատիվ-հետախուզական, տեխնիկական և այլ միջոցառումների համակցմամբ:

Ազգային անվտանգության համակարգի նպատակները

- Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական կարգի ապահովում,
- պետական սահմանների պահպանություն, սահմանային գոտու անձեռնմխելիություն,
- օտարերկրյա հատուկ ծառայությունների գործունեության կանխում,
- պետական բարձրաստիճան պաշտոնյաների անվտանգության ապահովում,
- պետական բարձրաստիճան պաշտոնյաներին հատուկ կապով ապահովում,

- պահպանվող օբյեկտներին սպառնացող վտանգի կանխատեսում և բացահայտում,
- պահպանվող օբյեկտներին սպառնացող վտանգի կանխարգելման համար համալիր միջոցառումների իրականացում,
- պահպանման ենթակա օբյեկտների անվտանգության ապահովումը նրանց մշտական կամ ժամանակավոր գտնվելու վայրում,
- ահաբեկչության դեմ պայքարին մասնակցություն,
- սահմանված անցագրային ռեժիմի պահպանում,
- համակարգի անձնակազմի հետ տարվող աշխատանքների և ծառայողների մասնագիտական պատրաստականության կատարելագործում նրանց իրավական և սոցիալական պաշտպանվածության ապահովում:

Ազգային անվտանգության համակարգի զարգացման հիմնական գերակայություններն են.

- սննդամթերքի, հանդերձանքի, նորագույն հատուկ տեխնիկայի, սարքավորումների, զենքի և զինամթերքի ձեռքբերման շարունակական գործընթացի ապահովումը:
- տնտեսության ոլորտում կատարվող հանցագործությունների, այդ թվում՝ կոռուպցիայի տարբեր դրսևորումների և տնտեսության զարգացմանը խոչընդոտող այլ երևույթների ժամանակին հայտնաբերման ու բացահայտման աշխատանքների ակտիվացումը,
- օպերատիվ գործունեության արդյունավետության բարձրացումը,
- պետական սահմանի շուրջօրյա հսկում և պահպանում, այդ թվում նաև էլեկտրոնային համակարգերով և ծառայողական կենդանիներով (շներ, ձիեր և այլն),
- հետախուզական միջոցառումների անցկացում,
- հակահետախուզության ոլորտի ընդլայնում, օտարերկրյա հատուկ ծառայությունների կողմից օգտագործվող գործակալական ցանցի բացահայտում,
- ռազմական հակահետախուզական աշխատանքների իրականացում, հավանական հակառակորդի կողմից ռազմական ունեցությունների կանխում,
- ռադիո-հակահետախուզության անցկացում,
- գաղտնի տեղեկատվության հրապարակման կասեցում,
- միջուկային անվտանգության ապահովման աշխատանքների իրականացում,
- մաքսանենգության դեմ պայքարի ապահովում,
- ահաբեկչության դեմ պայքարի գործընթացի կազմակերպում և անցկացում,
- նյութատեխնիկական բազայի բարելավման շարունակական գործընթացի ապահովում,
- օրենքով վերապահված այլ գործողությունների իրականացում:

Ծախսերի մակարդակի վրա ազդող գործոնները

Ազգային անվտանգության ապահովում և պետական պահպանության ապահովում
ծրագրերի 2019-2021 թվականներին ծախսերը պահպանվել են 2018 թվականի հաստատված
բյուջեի մակարդակով:

18.2.3 Կալանավայրեր

Քրեակատարողական համակարգում իրավիճակի նկարագրություն

Քրեակատարողական ծառայությունը հանդիսանում է Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարության բաղկացուցիչ մասը, այն իր մեջ ներառում է ՀՀ արդարադատության նախարարության քրեակատարողական ծառայության կենտրոնական մարմինը և ՀՀ արդարադատության նախարարության 12 քրեակատարողական հիմնարկները:

Քրեակատարողական ծառայությունն իրականացնում է Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքով նախատեսված, դատարանի նշանակած պատիժների կատարումը, օրենքով սահմանված հիմքերով և կարգով կալանքի տակ պահելը, քրեակատարողական հիմնարկների պահպանությունը, ազատությունից զրկելու ձևով պատիժ կրող դատապարտյալների և կալանավորվածների փոխադրումը, քրեակատարողական հիմնարկներում օրինականության, ինչպես նաև կալանավորված անձանց և դատապարտյալների՝ իրենց իրավունքներից և ազատություններից օգտվելու երաշխիքների ապահովումը: Ծառայությունը ապահովում է քրեակատարողական հիմնարկներում պահվող անձանց, այդ հիմնարկների անձնակազմերի և այնտեղ գտնվող այլ անձանց անվտանգությունը, կալանավորվածների և դատապարտյալների կյանքի ու առողջության պահպանման, անձնական և մշակութային, կրթական ու հոգևոր զարգացման պատշաճ պայմանները: Կալանավորվածների և դատապարտյալների քրեակատարողական հիմնարկում գտնվելու ժամանակահատվածում քրեակատարողական ծառայությունը իրականացնում է սոցիալական, հոգեբանական և իրավական աշխատանքներ, ապահովում անազատության մեջ պահվող անձնաց զբաղվածությունը:

Քրեակատարողական ծառայության կողմից իրականացվող գործառնությունների պատշաճ կատարողականն ապահովելու համար անհրաժեշտ է նաև ունենալ միջազգային չափորոշիչներին համապատասխան ինժինեռատեխնիկական և նյութական հագեցվածություն, ապահովել անազատության մեջ պահվող անձանց պահման պայմանների պատշաճ մակարդակը:

Քրեակատարողական համակարգում իրականացվող բարեփոխումները իրենց մեջ ներառում են նաև քրեակատարողական համակարգում աշխատող ծառայողների, քաղաքացիական հատուկ ծառայողների և քաղաքացիական աշխատանք կատարող և տեխնիկական սպասարկում իրականացնող աշխատակիցների աշխատանքային պայմանների և նյութական ապահովության բարելավումը, որի շրջանակներում ՄԺԾԾ-ի 2019 թվականի ծրագրում քրեակատարողական հաստիքային կրտսեր խմբի պաշտոններ զբաղեցնող ծառայողների լրավճարները բարձրացվել են մինչև առավելագույնի սահմանը:

Քրեակատարողական համակարգի բարեփոխումների գործընթացը կրում է շարունակական բնույթ՝ արդի հրամայականներին և միջազգային չափորոշիչներին համահունչ:

Համակարգի զարգացման և անհրաժեշտ բարեփոխումներ իրականացնելու վերաբերյալ գործում են մի շարք կարճաժամկետ և հեռանկարային զարգացման ծրագրեր, որոնցում ամրագրված և կարևորություն ներկայացնող ուղղությունները ներկայացված են ստորև՝

1) Քրեակատարողական ծառայության և VXsoft ընկերության մասնագետների կողմից իրականացված աշխատանքների արդյունքում ավարտին է հասցվել e-Penitentiary էլեկտրոնային կառավարման ժամանակակից ծրագրային համակարգը («Կալանավորված անձանց և դատապարտյալների տեղեկատվական ռեգիստր»), որն աննախադեպ է իր ծավալով և տեխնիկական հնարավորություններով: Համակարգն ամբողջությամբ ներառում է կալանավորված անձանց և դատապարտյալների առնչությամբ օրենսդրությամբ իրականացվող գրեթե բոլոր գործառնությունների և անհրաժեշտ փաստաթղթերի վերաբերյալ տեղեկատվության մշակում, պահպանում և վերլուծություն, ինչպես նաև ընձեռում է հսկողության և վերահսկողության լայն հնարավորություններ:

2) Քրեակատարողական ծառայությունում նոր ընդունվող քաղաքացիներին նախնական մասնագիտական գիտելիքներով զինելու հրամայականով պայմանավորված, քրեակատարողական ծառայության նախաձեռնությամբ մշակվել և ՀՀ կրթության և գիտության նախարարի 2015 թվականի հուլիսի 2-ի թիվ 642-Ն հրամանով հաստատվել է նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) կրթության «Քրեակատարողական գործ» մասնագիտության «Քրեակատարող» որակավորման պետական կրթական չափորոշիչը: Արդյունքում՝ հիշյալ մասնագիտությունը ընդգրկվել է 2006 թվականի թիվ 73-Ն որոշմամբ հաստատված մասնագիտությունների ցանկում՝ 6 ամիս ուսումնառության տևողությամբ:

3) ՀՀ կառավարության 2017 թվականի մայիսի 4-ի N 483-Ն որոշմամբ հաստատվել է «Մարդու իրավունքների պաշտպանության ազգային ռազմավարությունից բխող 2017-2019 թվականների գործողությունների ծրագիրը», որով քրեակատարողական ծառայությանը վերապահված ի թիվս այլ միջոցառումների վերապահված է նաև ապահովել քրեակատարողական հիմնարկներում հաշմանդամություն ունեցող անձանց համար մատչելի միջավայր:

Ծառայության պահպանման նպատակով ոչ առաջնահերթ ծախսային ուղղությունները մատնանշվում են՝ նկատի ունենալով այն հանգամանքը, որ տվյալ ուղղություններով կատարվող ծախսերն ավելացնելու անհրաժեշտությամբ հանդերձ՝ դրանք, այնուամենայնիվ, մյուս ուղղությունների համեմատ փոքր կարևորություն ունեն: Ոչ առաջնահերթ ծախսային ուղղություններն են.

1. գրասենյակային պարագաներ և նյութեր,
2. գույք և սարքավորումներ,

3. գործուղումներ և ծառայողական շրջագայություններ:

Քրեակատարողական համակարգի նպատակները

2019-2021թթ. ընթացքում քրեակատարողական ծառայության հիմնական նպատակները շարունակվելու են լինել՝

- օրենսդրական դաշտի կատարելագործում և ծառայողական գործունեության թափանցիկության ապահովում, կոռուպցիոն ռիսկերի նվազեցում.

- միջազգային չափանիշներին համապատասխան քրեակատարողական հիմնարկների կառուցում և վերակառուցում, գերծանրաբեռնվածության նվազեցմանն ուղղված այլ միջոցառումների իրականացում.

- որակյալ բժշկական ծառայության ներդնում (այդ թվում՝ հոգեբուժական ծառայությունների կատարելագործում).

- անազատության մեջ պահվող անձանց զբաղվածության, ինչպես նաև նրանց վերասոցիալականացմանն ուղղված միջոցառումների իրականացում.

- որակյալ սննդի ապահովման քաղաքականության մշակում և իրականացում.

- պատժից պայմանական վաղաժամկետ ազատման արդյունավետ չափորոշիչների և կառուցակարգերի ներդնում.

- ցմահ ազատազրկման դատապարտված անձանց պատժի կրման պայմանների բարելավում.

- քրեակատարողական ծառայողների մասնագիտական գիտելիքների և աշխատանքային ունակությունների շարունակական կատարելագործում.

- քրեակատարողական ծառայողների սոցիալական պայմանների բարելավում.

- քրեակատարողական ծառայությունում էլեկտրոնային-ավտոմատացված համակարգերի մշակում և ներդնում.

- անվտանգության և պահպանության ինժեներատեխնիկական արդի համակարգերով վերազինում.

- միջազգային համագործակցության ընդլայնմանն ուղղված միջոցառումների իրականացում՝ քրեական պատիժների կատարման ոլորտի միջազգային առաջադեմ փորձի ներդնման նպատակով.

- խոշտանգումների և այլ դաժան, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի դրսևորումների հարցերով բողոքարկման մեխանիզմների կատարելագործում:

Քրեակատարողական համակարգի պահպանում ծրագրի 2019-2021 թվականների ծախսերը, 2018 թվականի հաստատված բյուջեի նկատմամբ ավելացել է 125,000.0 հազար դրամի չափով՝ պայմանավորված քրեակատարողական ծառայությունում կրտսեր խմբի պաշտոն զբաղեցնող ծառայողների լրավճարների ավելացմամբ:

18.2.4 ՀՀ արտակարգ իրավիճակների նախարարության փրկարար ծառայություն

Փրկարար ծառայության համակարգում իրավիճակի նկարագրություն

Հայաստանի Հանրապետության արտակարգ իրավիճակների նախարարության փրկարար ծառայությունը (այսուհետ՝ Փրկարար ծառայություն) ՀՀ Արտակարգ իրավիճակների նախարարության ոլորտում գործող պետական մարմին է, իր 11 տարածքային փրկարարական վարչություններով, մշակում և իրականացնում է արտակարգ իրավիճակներում բնակչության պաշտպանության և քաղաքացիական պաշտպանության բնագավառներում ՀՀ կառավարության քաղաքականությունը: Նրա լիազորությունները սահմանվում են «Փրկարար ծառայության մասին», «Արտակարգ իրավիճակներում բնակչության պաշտպանության մասին», «Քաղաքացիական պաշտպանության մասին» և «Հրդեհային անվտանգության մասին» ՀՀ օրենքներով և այլ իրավական ակտերով:

Վերջին տարիներին կառուցվածքային բարեփոխումները թերևս առավել չափով իրենց ազդեցություններն ունեցան փրկարար ծառայության վրա: Նախ՝ ՀՀ կառավարությանն առընթեր արտակարգ իրավիճակների վարչության կազմում վերակազմավորվեց հրշեջ ծառայությունը, այնուհետև՝ ՀՀ կառավարությանն առընթեր արտակարգ իրավիճակների վարչությունը վերակազմավորվեց ՀՀ տարածքային կառավարման նախարարության կազմում, հետագայում վերանվանվեց Հայաստանի փրկարար ծառայության, 2008 թվականին վերակազմավորվել է ՀՀ արտակարգ իրավիճակների նախարարության կազմում՝ Փրկարար ծառայության, 2015 թվականին վերակազմավորվել է ՀՀ տարածքային կառավարման և արտակարգ իրավիճակների նախարարության կազմում՝ Փրկարար ծառայության, իսկ ներկայումս ՀՀ արտակարգ իրավիճակների նախարարության կազմում՝ Փրկարար ծառայության:

Համակարգի ստեղծումը համընկել է անկախ պետականության ձեռքբերման հետ, հետևաբար անցումային շրջանի բոլոր դժվարություններն ուղղակիորեն ազդել են փրկարար ծառայության ձևավորման և զարգացման վրա: 2005 թվականի սեպտեմբերի 1-ից ուժի մեջ է մտել «Փրկարար ծառայության մասին» ՀՀ օրենքն՝ առավել հստակեցնելով նրա դերը և տեղը պետական գործառույթների բնագավառում: 2017 թվականին ՀՀ ԱԻՆ փրկարար ծառայության ստորաբաժանումների և օպերատիվ խմբերի կողմից արտակարգ դեպքերի, պատահարների հետևանքների վերացման նպատակով իրականացվել են 22,103 ելք, որից հրդեհների մարման նպատակով՝ 9,381 ելք, փրկարարական աշխատանքների իրականացման նպատակով՝ 12,601 ելք:

Վերջին տարիների ընթացքում մեծածավալ ներդրումներ են կատարվել Փրկարար ծառայության համակարգի զարգացման ուղղությամբ՝ ձեռք են բերվել ստացիոնար գերկարճալիք ռադիոկայաններ, շարժական գերկարճալիք ռադիոկայաններ, դյուրակիր գերկարճալիք ռադիոկայաններ, ստացիոնար կարճալիք ռադիոկայաններ, սնման սարքեր, նոր հաճախականություն, օպերատիվ ծառայության և հրշեջ փրկարարական մեքենաներ: 2011 թվականի

սեպտեմբերից փրկարար ծառայության ճգնաժամային կառավարման կենտրոնում հիմնվեց նոր «911» ծառայություն, ինչի արդյունքում բարձրացվեց բնակչության պաշտպանվածության աստիճանը տարաբնույթ արտակարգ իրավիճակներում: «911» ծառայության աշխարհագրության զարգացման և ընդլայնման ուղղությամբ մեծածավալ աշխատանքներ են իրականացվել և ավարտին են հասցվել ՓԾ մարզային փրկարարական վարչություններում և ԼՂՀ ԿԱ արտակարգ իրավիճակների պետական ծառայությունում ՃԿԿ ստեղծման գործընթացները: Ահազանգերի կենտրոնացման և համակարգված արձագանքումների իրականացման եղանակով շտապօգնության և մարդուն հրատապ օգնության ցուցաբերման բնագավառում մատուցվող ծառայությունների արդյունավետության և որակի բարձրացման ուղղությամբ ձեռնարկված միջոցառումների շնորհիվ «911» հեռախոսահամարը արդեն գործում է ապակենտրոնացված յուրաքանչյուր մարզում՝ ահազանգման կենտրոնների սպասարկման տարածքներին համապատասխան: 2017 թվականին ՃԿԱԿ «911» ծառայության կենտրոնական ահազանգման կենտրոնի կողմից սպասարկվել է 28,042 ահազանգ, որից բժշկական և հոգեբանական խորհրդատվության գծով 533 ահազանգ:

«SOS SYSTEMS» հակահրդեհային ինքնաշխատ ազդարարման համակարգի միջոցով ստացվել է 3,791 ահազանգ, որոնք սահմանված կարգով սպասարկվել են:

«Արտակարգ իրավիճակներում բնակչության պաշտպանության մասին» և «Քաղաքացիական պաշտպանության մասին» ՀՀ օրենքներին համապատասխան՝ համակարգի փրկարարական ստորաբաժանումների կողմից իրականացվում են հրամանատարաշտաբային ուսումնավարժություններ, շտաբային ուսումնավարժություններ, շտաբային վարժանքներ, հատուկ տակտիկական ուսումնավարժություններ, համայնքային և օբյեկտային համալիր ուսումնասիրություններ:

Փրկարար ծառայության համակարգում ստեղծվել է Քաղպաշտպանության հավաքական ուժերի կենտրոնը:

ՀՀ ԱԻՆ փրկարար ծառայության քաղաքացիական պաշտպանության վարչության Քաղպաշտպանության հավաքական ուժերի կենտրոնում ստեղծվել են ՀՀ Տավուշի մարզի սահմանամերձ համայնքների հատուկ օբյեկտների պահպանության 2 ջոկատների 12 հենակետեր:

Հատուկ օբյեկտների պահպանության 2 ջոկատների կողմից իրականացվում են՝

- 1) Հատուկ օբյեկտների պահպանությունը (ջրամբարներ, ջրաղբյուրներ, կապտաժներ, կամուրջներ),
- 2) պահակային ծառայության կազմակերպում ու իրականացում,
- 3) մասնակցություն հակադեսանտային և հակադիվերսիոն միջոցառումների իրականացմանը,

4) ստեղծված իրավիճակի մասին հավաստի տեղեկությունների հայթայթման նպատակով ՔՊ հետախուզության անցկացում՝ ՔՊ ղեկավար կազմի կողմից հիմնավորված որոշումներ ընդունելու համար,

5) պաշտպանիչ մատույցների և դիրքերի կառուցման աշխատանքների կատարում,

6) ականապատ տարածքների հայտնաբերում, արգելանշանների տեղադրում (ականազերծման միջոցառումների իրականացում) և տարածքի հսկողության կազմակերպում,

7) ավերված, խարխված և այրվող շինություններից, փլատակներից տուժածների որոնում, հայտնաբերում, հանման և տեղափոխման կազմակերպում ու իրականացում,

8) վթարների և խոցման օջախներում տուժածներին առաջին բժշկական օգնության ցուցաբերումը,

9) բնակչության տարահանման միջոցառումներին աջակցումը,

Նախատեսվում է ստեղծել ևս նման 10 հենակետեր՝ 6-ը ՀՀ Տավուշի մարզում, 4-ը՝ ՀՀ Վայոց ձորի մարզում:

Որպես փրկարար ծառայություն՝ համակարգի հիմնական բնորոշիչը պետք է լինի փրկարարական կազմավորումների մշտական մարտական պատրաստականությունը, որոնց և ուղղվում են զարգացման հիմնական ուղղությունները:

Փրկարար ծառայությունը համագործակցում է միջազգային կազմակերպությունների հետ՝ իրականացնելով փորձի փոխանակում, փոխադարձ այցելություններ, համատեղ միջոցառումների կազմակերպում, ինչպես նաև արտերկրում կազմակերպված միջոցառումներին փրկարար ծառայության ներկայացուցիչների մասնակցություն: Համագործակցությունն իրականացվում է հետևյալ ուղղություններով՝

- Ճապոնիայի միջազգային համագործակցության գրասենյակի (JICA) հետ,
- Ճապոնիայի կառավարության հետ,
- ՄԱԿ-ի գրասենյակի հետ,
- Համաշխարհային բանկի հետ,
- Ասիական զարգացման բանկի հետ,
- Եվրոպական Հանձնաժողովի քաղաքացիական պաշտպանության և մարդասիրական օգնության գործառույթների գլխավոր վարչության հետ,

- ՆԱՏՕ-Հայաստան անհատական գործընկերության ծրագրի շրջանակներում,

- ԱՊՀ տարերային և տեխնաժին բնույթի աղետների միջպետական խորհրդի շրջանակներում,

- ՀԱՊԿ շրջանակներում,

- Սևծովյան տնտեսական համագործակցության շրջանակներում,

- Ատոմային էներգիայի միջազգային գործակալության (IAEA) հետ,

- Միջուկայի զենքի փորձարկման համապարփակ արգելման համաձայնագրի կազմակերպության (CTBTO),

- Քաղաքացիական պաշտպանության միջազգային կազմակերպության (ICDO) հետ

- Քիմիական զենքի արգելման կազմակերպության հետ,

- Կարմիր խաչի միջազգային կոմիտեի հետ,

- Կենսաբանական ոլորտում ներգրավման համագործակցային ծրագրի (DTRA) շրջանակներում և այլն:

Փրկարար ծառայության համակարգի նպատակները

Փրկարար ծառայությունն իրականացնում է արտակարգ իրավիճակների կանխման, հնարավոր հետևանքների նվազեցման և վերացման, քաղաքացիական պաշտպանության գործառույթներ, արտակարգ իրավիճակներում և ռազմական դրության (պատերազմի) ժամանակ բնակչության և տնտեսության օբյեկտների (տարածքների) պաշտպանության, ինչպես նաև փրկարարական, վթարային փրկարարական, անհետաձգելի վթարավերականգնողական, հրդեհաշիջման և այլ աշխատանքներ:

Համակարգի գերագույն նպատակը մարդկանց և տարածքների պաշտպանությունն է արտակարգ իրավիճակներում: Դրան հասնելու առաջնահերթ պայմաններից մեկը փրկարար ծառայության ստորաբաժանումների կառավարելիության ապահովումն է:

Փրկարար ծառայության համակարգի զարգացման հիմնական գերակայություններն են.

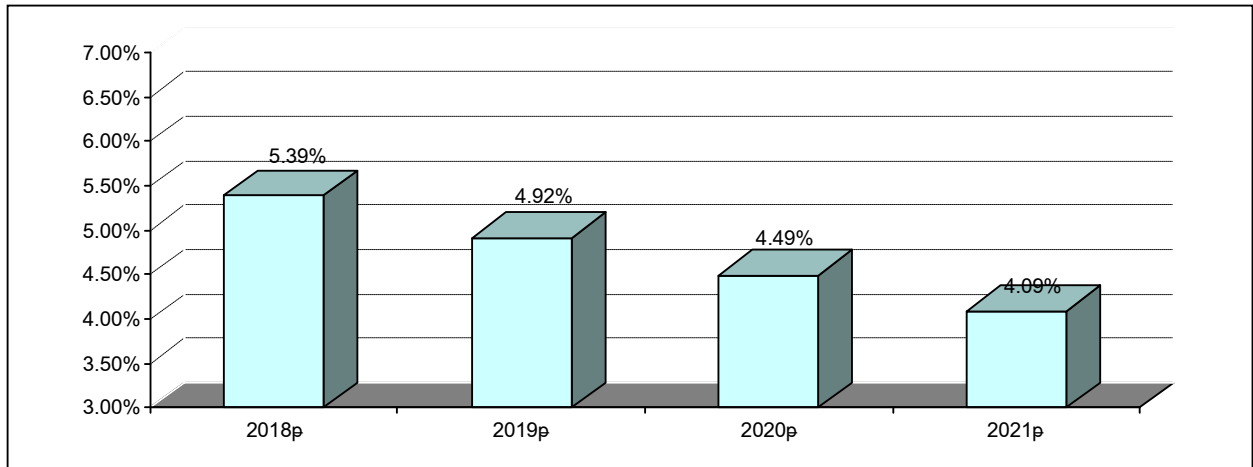
Համակարգը երկրորդական խնդիրներ չունի, քանի որ գործունեությունը կապված է մարդու կյանքի և առողջության պաշտպանության հետ: Համակարգի առաջ դրված գերակա խնդիրներից կարևորագույնը Հանրապետության ողջ տարածքում փրկարարական աշխատանքների կազմակերպման հնարավորության ներդրումն է:

18.2.5 Գոյություն ունեցող ծախսային պարտավորությունները

2019-2021 թվականների հասարակական կարգի և անվտանգության, փրկարար ծառայության ու կալանավայրերի ոլորտների միջնաժամկետ ծրագրով՝ հասարակական կարգի և անվտանգության, փրկարար ծառայության ու կալանավայրերի ոլորտների պետական ծախսերի տեսակարար կշիռը ՀՀ պետական բյուջեի ընդհանուր ծախսերում կկազմի համապատասխանաբար՝ 4.95%, 4.49% և 4.09%:

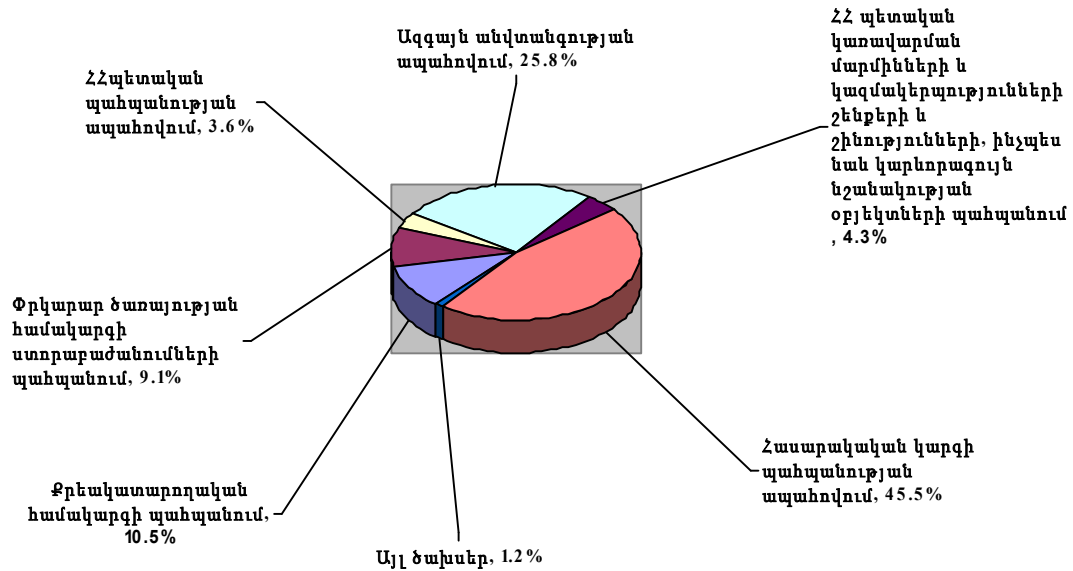
2018-2021 թվականներին հասարակական կարգի և անվտանգության, փրկարար ծառայության ու կալանավայրերի ոլորտների միջնաժամկետ ծրագրով՝ հասարակական կարգի և անվտանգության, փրկարար ծառայության ու կալանավայրերի ոլորտների պետական ծախսերի տեսակարար կշիռը ՀՀ պետական բյուջեի ծախսերի մեջ ունի հետևյալ պատկերը.

Գծանկար 18.2.1. Պետական բյուջեի ծախսերը հասարակական կարգի և անվտանգության, փրկարար ծառայության ու կալանավայրերի ոլորտներում (%) բյուջեի ընդհանուր ծախսերի նկատմամբ

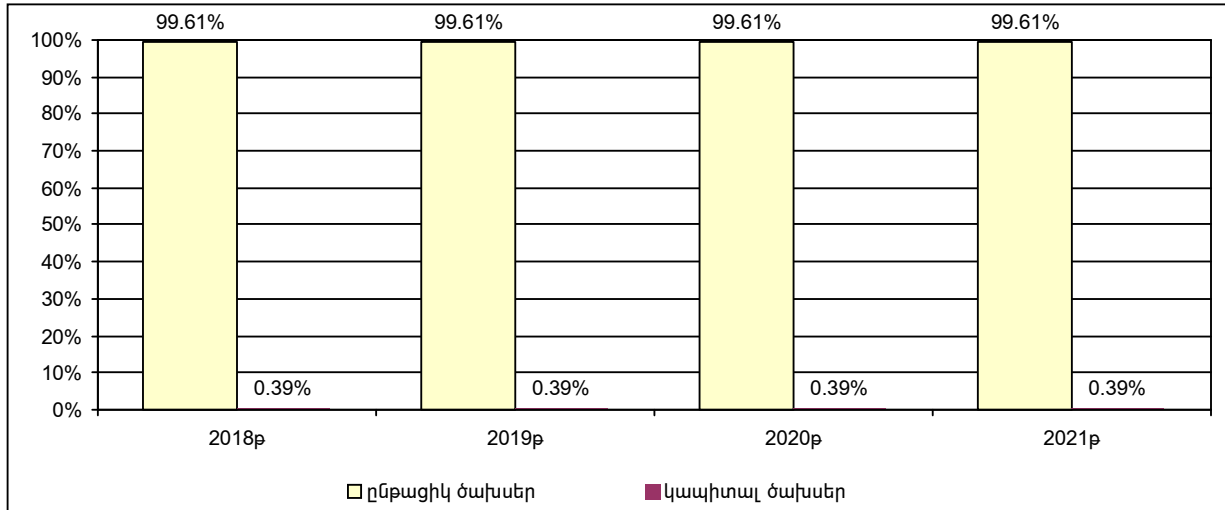
2019-2021 թվականներին միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրով հասարակական կարգի և անվտանգության, փրկարար ծառայության ու կալանավայրերի ոլորտներին յուրաքանչյուր տարում նախատեսվում է ուղղել 78,901.0 մլն դրամ:

Գծանկար 18.2.2. Հասարակական կարգի և անվտանգության, փրկարար ծառայության ու կալանավայրերի ոլորտներում ըստ ծրագրերի ծախսերի բաշխումը 2019-2021 թվականներին

Հասարակական կարգի և անվտանգության, փրկարար ծառայության ու կալանավայրերի ոլորտներում ծախսերի տարանջատումն ըստ ընթացիկ և ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի ունի հետևյալ պատկերը.

Գծանկար 18.2.3. Հասարակական կարգի և անվտանգության, փրկարար ծառայության ու կալանավայրերի ոլորտներում պետական ծախսերի կառուցվածքը՝ ըստ տնտեսագիտական նշանակության (%՝ ոլորտի պետական ընդհանուր ծախսերի նկատմամբ)

2017-2021 թվականների Հասարակական կարգի և անվտանգության, փրկարար ծառայության ու կալանավայրերի ոլորտներում բյուջետային հատկացումներն, ըստ առանձին խմբերի, ծրագրերի և ընթացիկ ու ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի, ներկայացված են Աղյուսակ 18.2.4 - ում:

Աղյուսակ 18.2.4. Հասարակական կարգի և անվտանգության, փրկարար ծառայության ու կալանավայրերի ոլորտներում բյուջետային հատկացումները 2017-2021 թվականների՝ ըստ բյուջետային ծախսերի գործառական դասակարգման խմբերի, ըստ ծրագրերի, կատարող պետական մարմինների և ընթացիկ ու ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի (մլն դրամ)

Բաժին, հումք, Դաս	Ծախսերի գործառական դասակարգման խմբերի ծրագրերի անվանումները	2017թ.	2018թ.	2019թ.	2020թ.	2021թ.
		փաստ	ծրագիր	Կանխադրված		
	ԸՆԴԱՄԵՆԸ այդ թվում՝	77,895.4	78,910.4	78,901.0	78,901.0	78,901.0
	- ընթացիկ ծախսեր	76,032.3	78,602.9	78,593.5	78,593.5	78,593.5
	- կապիտալ ծախսեր	1,863.1	307.5	307.5	307.5	307.5
03.01.01	Հասարակական կարգի պահպանության ապահովում, այդ թվում՝	35,515.3	35,849.3	35,849.3	35,849.3	35,849.3
	- ընթացիկ ծախսեր	35,403.3	35,849.3	35,849.3	35,849.3	35,849.3
	- կապիտալ ծախսեր	112.0	0.0	0.0	0.0	0.0
	ՀՀ ոստիկանություն					
03.01.01	ՀՀ պետական կառավարման մարմինների և կազմակերպությունների շենքերի և շինությունների, ինչպես նաև կարևորագույն նշանակության օբյեկտների պահպանություն	3,540.2	35,849.3	35,849.3	35,849.3	35,849.3

	- ընթացիկ ծախսեր	3,540.2	3,356.4	3,356.4	3,356.4	3,356.4
	- կապիտալ ծախսեր	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
	ՀՀ ոստիկանություն					
03.01.01	ՀՀ անձնագրերի բլանկների տպագրություն, այդ թվում՝	693.4	744.9	744.9	744.9	744.9
	- ընթացիկ ծախսեր	693.4	744.9	744.9	744.9	744.9
	- կապիտալ ծախսեր	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
	ՀՀ ոստիկանություն					
03.01.01	Պետավտոհամարանիշների ձեռքբերում, այդ թվում՝	236.2	236.2	236.2	236.2	236.2
	- ընթացիկ ծախսեր	236.2	236.2	236.2	236.2	236.2
	- կապիտալ ծախսեր	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
	ՀՀ ոստիկանություն					
03.05.01	Քրեակատարողական համակարգի պահպանում, այդ թվում՝	8,217.7	8,154.6	8,279.6	8,279.6	8,279.6
	- ընթացիկ ծախսեր	8,130.5	8,154.6	8,279.6	8,279.6	8,279.6
	- կապիտալ ծախսեր	87.2	0.0	0.0	0.0	0.0
	ՀՀ արդարադատության նախարարություն					
03.02.01	Փրկարար ծառայության համակարգի ստորաբաժանումների պահպանում, այդ թվում՝	7,392.4	7,430.2	7,196.2	7,196.2	7,196.2
	- ընթացիկ ծախսեր	7,392.4	7,430.2	7,196.2	7,196.2	7,196.2
	- կապիտալ ծախսեր	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
	ՀՀ արտակարգ իրավիճակների նախարարություն					
03.01.02	Ազգային անվտանգության ապահովում, այդ թվում՝	19,584.1	20,373.0	20,373.0	20,373.0	20,373.0
	- ընթացիկ ծախսեր	17,920.4	20,065.5	20,065.5	20,065.5	20,065.5
	- կապիտալ ծախսեր	1,663.7	307.5	307.5	307.5	307.5
	ՀՀ Ազգային անվտանգության ծառայություն					
03.01.03	Պետական պահպանության ապահովում, այդ թվում՝	2,716.1	2,765.8	2,865.4	2,865.4	2,865.4
	- ընթացիկ ծախսեր	2,715.9	2,765.8	2,865.4	2,865.4	2,865.4
	- կապիտալ ծախսեր	0.2	0.0	0.0	0.0	0.0
	ՀՀ Ազգային անվտանգության պետական պահպանության ծառայություն					

ԳԼՈՒԽ 19. 2019-2021 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐԸ

19.1. 2015-2018 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐԸ

2015-2017 թվականներին ՀՀ պետական բյուջեից ֆինանսավորված ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերը տատանվել են ՀՆԱ-ի նկատմամբ 3.2-4.1%-ի սահմաններում՝ կազմելով տարեկան միջինը 3.6%: Միևնույն ժամանակ, բյուջեի ծախսերի²⁹ ընդհանուր կառուցվածքում ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի մասնաբաժինը տատանվել է 11.6-15.7%-ի շրջանակներում՝ կազմելով միջինը 13.1%:

Աղյուսակ 19.1 ՀՀ պետական բյուջեի ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով 2015-2018թթ ծախսերը

	2015 թ	2016 թ	2017 թ	2018 թ
	Փաստացի ³⁰			Բյուջե
Ընդամենը ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսեր				
մլն դրամ	159,633.1	168,771.1	230,362.1	173,195.8
%՝ պետական բյուջեի ընդամենը ծախսերի նկատմամբ	11.6%	11.8%	15.7%	11.7%
%՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	3.2%	3.3%	4.1%	3.0%
Ներքին աղբյուրների հաշվին իրականացված (իրականացվող) ծրագրերի գծով ծախսեր				
մլն դրամ	47,922.0	37,490.1	54,198.9	61,274.0
%՝ ընդամենը ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի նկատմամբ	30.0%	22.2%	23.5%	35.4%
%՝ պետական բյուջեի ընդամենը ծախսերի նկատմամբ	3.5%	2.6%	3.7%	4.1%
%՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	1.0%	0.7%	1.0%	1.0%
Արտաքին աղբյուրների հաշվին իրականացված (իրականացվող) ծրագրերի գծով ծախսեր³¹				
մլն դրամ	111,711.1	131,281.0	176,163.2	111,921.8
%՝ ընդամենը ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի նկատմամբ	70.0%	77.8%	76.5%	64.6%
%՝ պետական բյուջեի ընդամենը ծախսերի նկատմամբ	8.1%	9.2%	12.0%	7.6%
%՝ ՀՆԱ – ի նկատմամբ	2.2%	2.6%	3.2%	1.9%

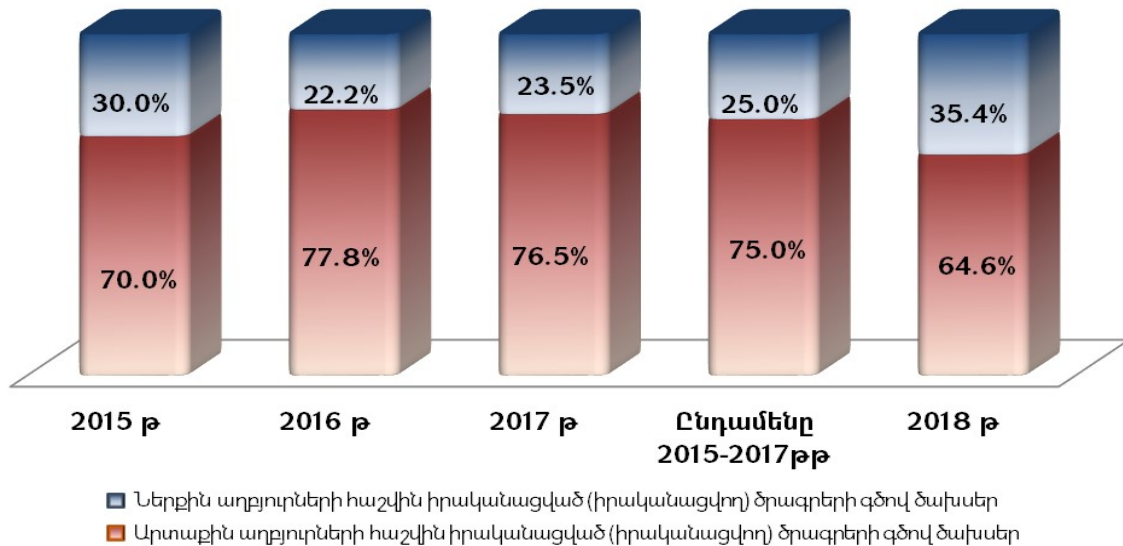
Ֆինանսավորման աղբյուրների առումով ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի կառուցվածքում 2015-2017 թվականների միջնաժամկետ ժամանակահատվածում գերակշռել են արտաքին աղբյուրների հաշվին իրականացված ծրագրերի գծով ծախսերը՝ կազմելով 75.0%:

²⁹ Ընդամենը ծախսերի ցուցանիշներում հաշվի առնված չեն ոչ ֆինանսական ակտիվների օտարումից մուտքերը:

³⁰ Ցուցանիշների համադրելիությունն ապահովելու նպատակով սույն գլխում փաստացի ցուցանիշները ներկայացված են առանց արտաբյուջետային միջոցների հաշվին իրականացված ծախսերի:

³¹ Սույն գլխում արտաքին աղբյուրների հաշվին իրականացված (իրականացվող) ծրագրերի գծով ծախսերում ներառված են նաև ՀՀ կառավարության համաֆինանսավորման գումարները:

Գծապատկեր 19.1 ՀՀ 2015-2018թթ պետական ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ընդամենը ծախսերի կառուցվածքն ըստ ֆինանսավորման աղբյուրների

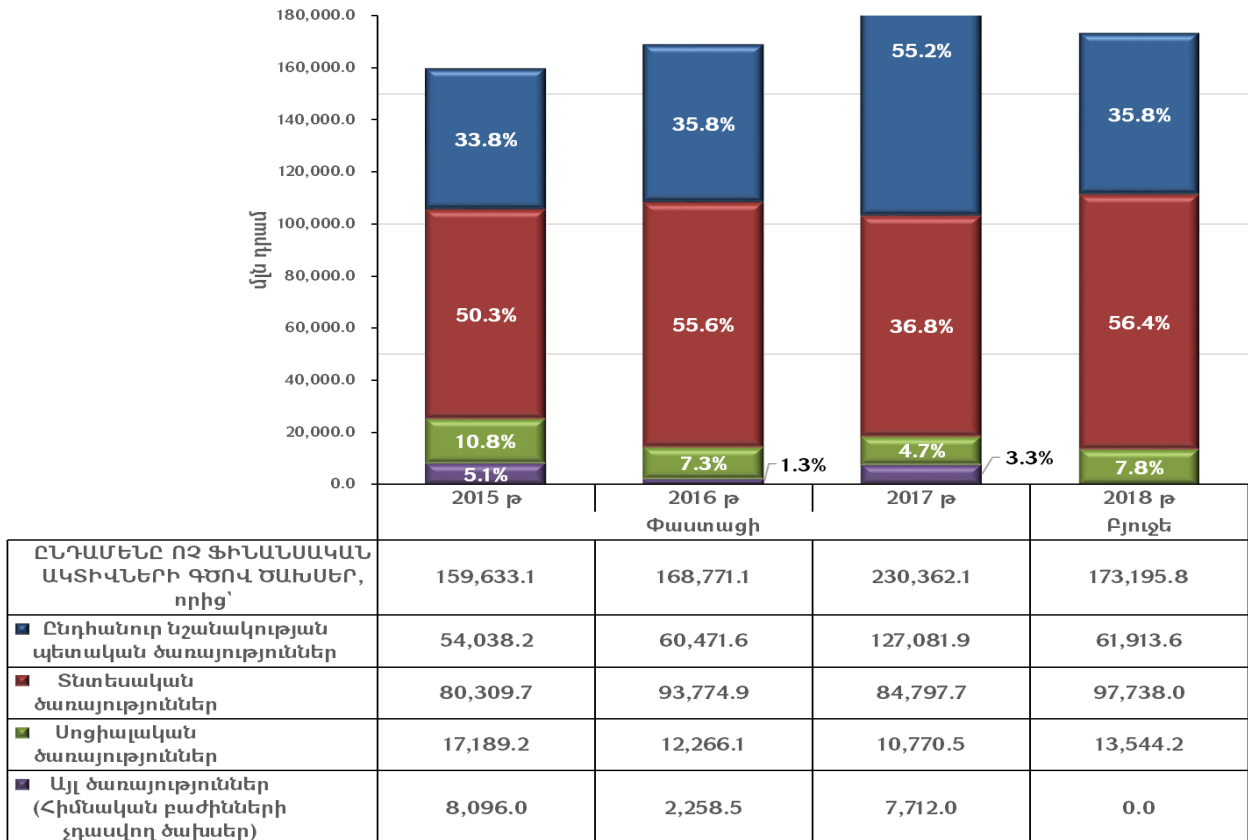
ՀՀ պետական բյուջեից ֆինանսավորված ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի 2015-2017 թվականների զարգացումների ներքո պատկերն այլ է 2018 թվականի ծրագրավորված ցուցանիշներում: Մասնավորապես. ՀՀ 2018 թվականի պետական բյուջեով ծրագրավորված ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի անվանական ցուցանիշը նախորդ 3 տարիներից զիջել է միայն 2017 թվականի փաստացի ցուցանիշին, սակայն ՀՆԱ-ի նկատմամբ ցուցանիշը նախորդ 3 տարիների համեմատ նվազել է՝ կազմելով 3.0%-ը (2015-2017 թվականների տարեկան միջին 3.6%-ի դիմաց): Նշված նվազումը հիմնականում պայմանավորված է կառավարության պարտքի կայունության խնդրով և պետական բյուջեի դեֆիցիտի սահմանափակումներով, որի արդյունքում նվազել են արտաքին աղբյուրներից ներգրավվող վարկային միջոցների հաշվին իրականացվող ծրագրերի գծով ծախսերը՝ ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ընդհանուր ծախսերի կառուցվածքում կազմելով 64.6% (2015-2017 թվականների 75.0%-ի դիմաց):

Ոլորտների միջև ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի բաշխման և ծրագրերի առաջնահերթությունների վերաբերյալ որոշումների կայացման գործընթացում ՀՀ կառավարությունը առաջնորդվել է պետական քաղաքականության գերակայություններով՝ դրանք արտացոլելով պետական ծախսերի, մասնավորապես ներդրումային ծրագրերում: Գործառական դասակարգման կառուցվածքում ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով 2015-2017 թվականների ընդամենը փաստացի ծախսերի 46.3%-ը կազմել են տնտեսական ծառայությունների³² գծով ծրագրերը, իսկ 2018 թվականին այդ ցուցանիշը կազմում է 56.4%: Հաջորդ խոշոր խումբը, դա ընդհանուր

³² Տնտեսական ծառայություններում ներառված են բյուջետային ծախսերի գործառական դասակարգման «Տնտեսական հարաբերություններ», «Շրջակա միջավայրի պաշտպանություն», «Բնակարանային շինարարություն և կոմունալ ծառայություններ» բաժիններում ընդգրկված ծրագրերը:

նշանակության պետական ծառայությունների³³ գծով ծախսերն են, որոնք կազմել են ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով 2015-2017 թվականների ընդամենը փաստացի ծախսերի 43.2%-ը, իսկ 2018 թվականին այդ ցուցանիշը կազմել է 35.8%: Սոցիալական ծառայությունների³⁴ գծով ներդրումային ծրագրերը ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով 2015-2017 թվականների ընդամենը փաստացի ծախսերի մեջ կազմել են 7.2%-ը, իսկ 2018 թվականին այդ ցուցանիշը կազմել է 7.8%:

Գծապատկեր 19.2 ՀՀ պետական բյուջեի ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով 2015-2018թթ ծախսերի շրջանակն ու կառուցվածքն ըստ ծառայությունների խոշորացված խմբերի (մլն դրամ)

19.2. 2019-2021 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐԻ ՇՐՋԱՆԱԿԸ

2019-2021 թվականների պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրով ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերը կանխատեսվում են 804.4 մլրդ դրամի չափով, իսկ ըստ տարիների՝ 2019 թվականին՝ 203.2 մլրդ դրամ, 2020 թվականին՝ 267.5 մլրդ դրամ և 2021 թվականին՝ 333.7 մլրդ դրամ: 2019-2021 թվականների ՄԺԾԾ-ով ծրագրավորված ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերը ծրագրային ՀՆԱ-ի նկատմամբ կազմելու են տարեկան միջինը 3.7%՝ ընդ որում

³³ Ընդհանուր նշանակության պետական ծառայություններում ներառված են բյուջետային ծախսերի գործառական դասակարգման «Ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայություններ», «Պաշտպանություն» և «Հասարակական կարգ, անվտանգություն և դատական գործունեություն» բաժիններում ընդգրկված ծրագրերը:

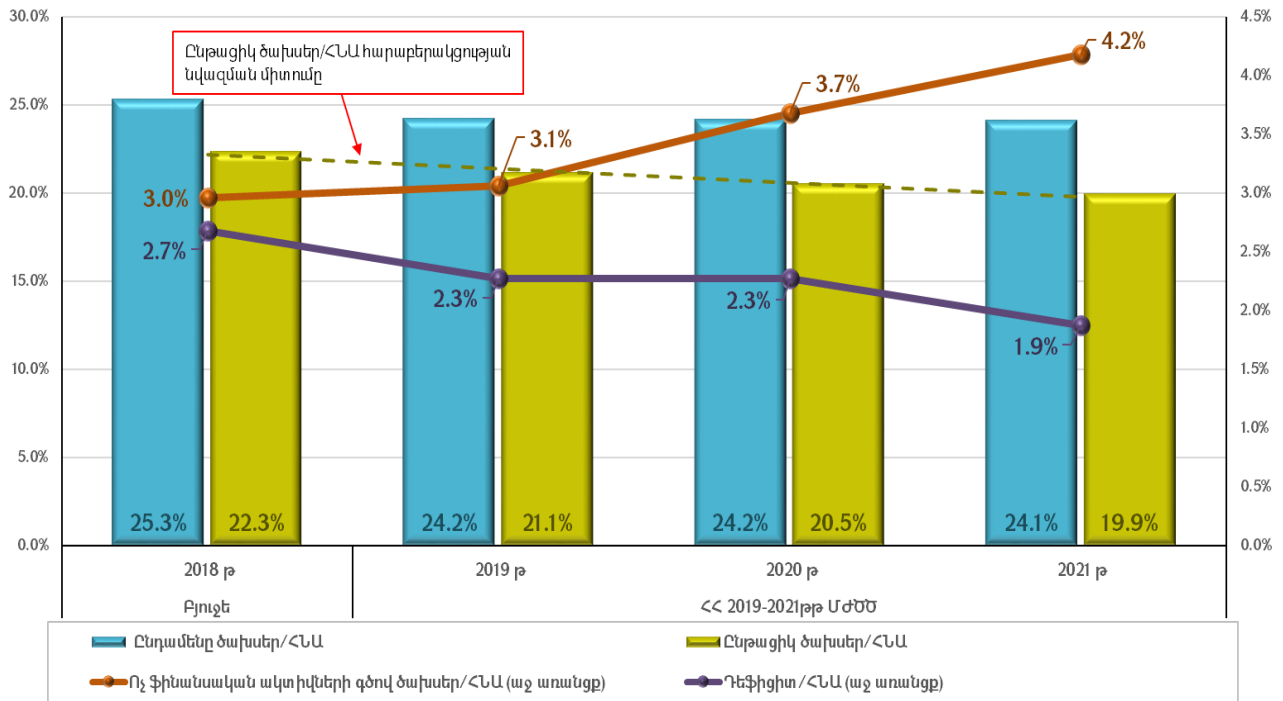
³⁴ Սոցիալական ծառայություններում ներառված են բյուջետային ծախսերի գործառական դասակարգման «Առողջապահություն», «Հանգիստ, մշակույթ և կրոն», «Կրթություն» և «Սոցիալական պաշտպանություն» բաժիններում ընդգրկված ծրագրերը:

այս ցուցանիշի ամենաբարձր նիշը միջնաժամկետ ժամանակահատվածում կանխատեսվում է 2021 թվականին՝ 4.2%:

Աղյուսակ 19.2 ՀՀ 2018-2021 թթ պետական ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի շրջանակը՝ ըստ ֆինանսավորման աղբյուրների

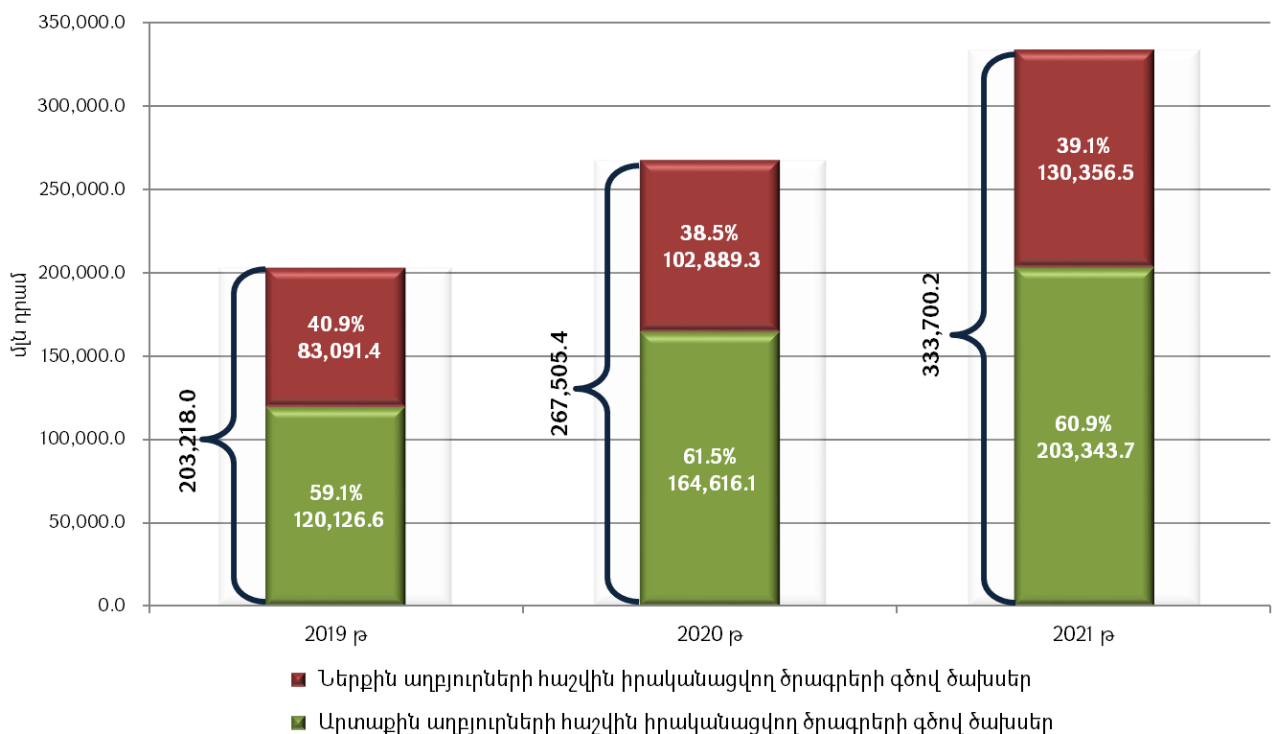
	2018 թ	2019 թ	2020 թ	2021 թ	Ընդամենը 2019- 2021թթ
	Բյուջե	ՀՀ 2019-2021թթ ՄԺԾԾ			
Ընդամենը ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսեր					
մլն դրամ	173,195.8	203,218.0	267,505.4	333,700.2	804,423.6
%՝ պետական բյուջեի ընդամենը ծախսերի նկատմամբ	11.7%	12.7%	15.2%	17.3%	15.2%
%՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	3.0%	3.1%	3.7%	4.2%	3.7%
Ներքին աղբյուրների հաշվին իրականացվող (իրականացվելիք) ծրագրերի գծով ծախսեր					
մլն դրամ	61,274.0	83,091.4	102,889.3	130,356.5	316,337.2
%՝ ընդամենը ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի նկատմամբ	35.4%	40.9%	38.5%	39.1%	39.3%
%՝ պետական բյուջեի ընդամենը ծախսերի նկատմամբ	4.1%	5.2%	5.8%	6.8%	6.0%
%՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	1.0%	1.3%	1.4%	1.6%	1.4%
Արտաքին աղբյուրների հաշվին իրականացվող (իրականացվելիք) ծրագրերի գծով ծախսեր					
մլն դրամ	111,921.8	120,126.6	164,616.1	203,343.7	488,086.4
%՝ ընդամենը ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի նկատմամբ	64.6%	59.1%	61.5%	60.9%	60.7%
%՝ պետական բյուջեի ընդամենը ծախսերի նկատմամբ	7.6%	7.5%	9.4%	10.6%	9.2%
%՝ ՀՆԱ – ի նկատմամբ	1.9%	1.8%	2.3%	2.5%	2.2%

Կառավարությունը միջնաժամկետ ժամանակահատվածում նախատեսում է կապիտալ ծախսերի աստիճանական ավելացում՝ հնարավորինս չափավորելով ընթացիկ ծախսերը և առավելապես կարևորելով դրանց արդյունավետությունը՝ սոցիալական կարիքների ապահովման տեսակետից խնդիրներ չառաջացնելու նպատակադրմամբ: Միջնաժամկետ ժամանակահատվածի ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի շրջանակը ծրագրելիս՝ նախատեսվում է վերադառնալ պետական ֆինանսների ոսկե կանոնին՝ ներգրավվող փոխառու միջոցներն ուղղելով ներդրումային և զարգացման ծրագրերին: Ծրագրային ժամանակահատվածում ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի հարաբերակցությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ բոլոր 3 տարիներին կդրսևորի աճման միտում և կգերազանցի դեֆիցիտ/ՀՆԱ հարաբերակցության ցուցանիշին: Ընդ որում, ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսեր/ՀՆԱ հարաբերակցության ցուցանիշի աճին զուգընթաց դեֆիցիտի և ընթացիկ ծախսերի ՀՆԱ-ի նկատմամբ հարաբերակցության ցուցանիշները կդրսևորեն նվազման միտում:

Ինչպես ծրագրային ժամանակահատվածին նախորդող տարիներին (2015-2018թթ), այնպես էլ 2019-2021 թվականների միջնաժամկետ ժամանակահատվածում ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի կառուցվածքում կգերակշռեն արտաքին աղբյուրների հաշվին իրականացվելիք ծրագրերը:

Գծապատկեր 19.3 ՀՀ 2019-2021թթ պետական ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ընդամենը ծախսերի կառուցվածքն ըստ ֆինանսավորման աղբյուրների (մլն դրամ)

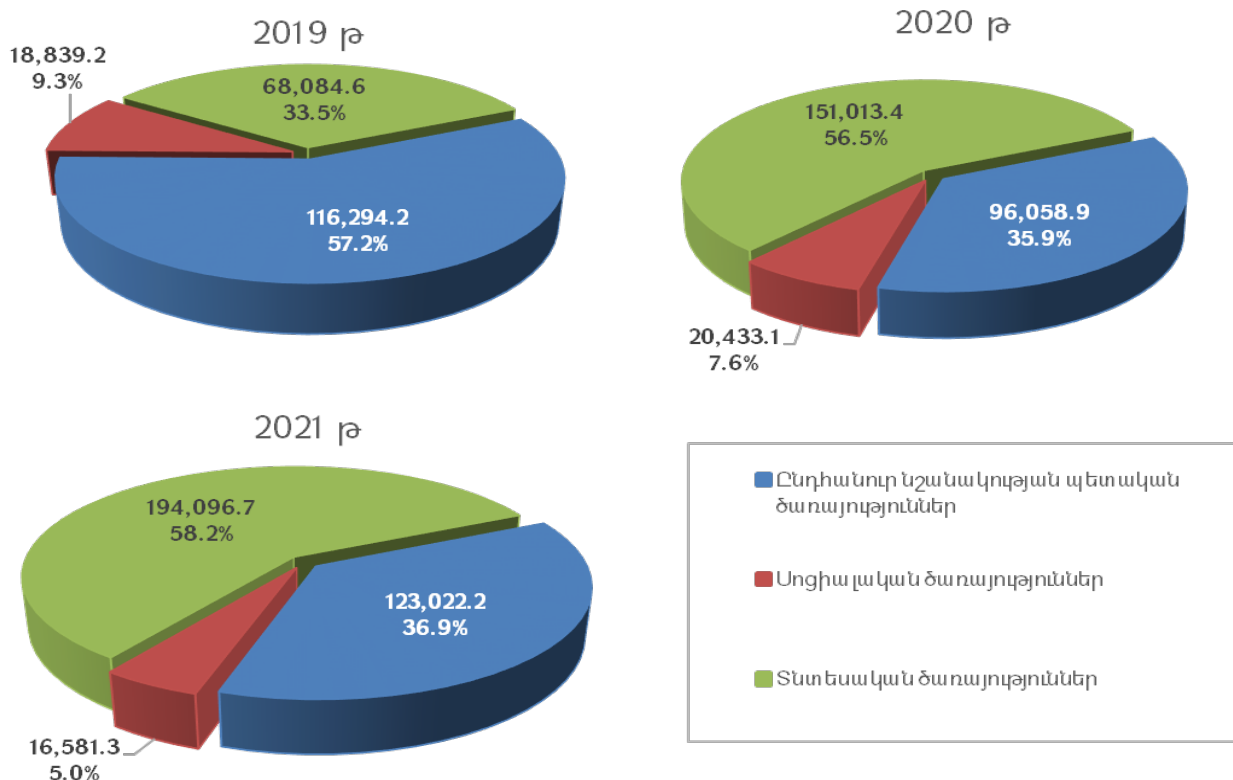

Ծրագրելով նման մակարդակի ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսեր արտաքին աղբյուրների ներգրավմամբ՝ կառավարությունը հաշվի է առել նաև այն հանգամանքը, որ մի շարք ոլորտներում մասնավոր հատվածի ներգրավումը դեռևս ցածր է և պետական ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերը պետք է հանդիսանան մասնավոր ներդրումներին փոխլրացնող ու խթանող՝ ուղղված կայուն զարգացման բավարար հիմքների ստեղծմանը և որակապես նոր տնտեսության ձևավորմանը:

19.3. 2019-2021 թվականների պետական ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերն ըստ ոլորտների

Եռամյա կտրվածքով նախատեսված հատկացումներից, ըստ ծառայությունների խոշորացված խմբերի, հիմնական մասը՝ 51.4%-ն ուղղվելու է տնտեսական ծառայությունների, 41.7%-ը՝ ընդհանուր նշանակության պետական ծառայությունների և 6.9%-ը՝ սոցիալական ծառայությունների գծով ծրագրերի իրականացմանը:

Գծապատկեր 19.4 ՀՀ 2019-2021թթ պետական ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ընդամենը ծախսերի կառուցվածքն ըստ ծառայությունների խոշորացված խմբերի (մլն դրամ)

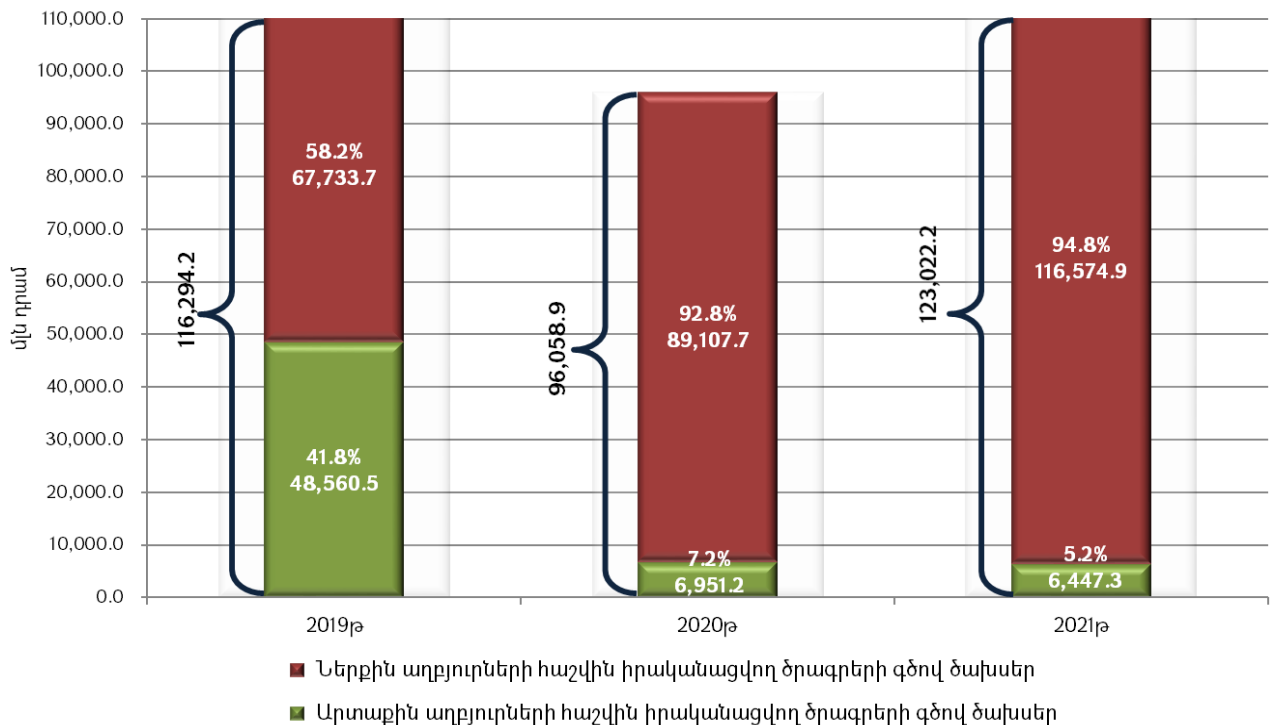

19.3.1. Ընդհանուր նշանակության պետական ծառայություններ

Ընդհանուր նշանակության պետական ծառայություններին ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով 2019-2021 թվականների ծախսերը կկազմեն 335.4 մլրդ դրամ կամ նույն ժամանակա-

հատվածի ծրագրավորված ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ընդամենը ծախսերի 41.7%-ը: Այս ծառայությունների գծով ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերը ծրագրային ժամանակահատվածում տարեկան կտրվածքով կազմելու են միջինը ՀՆԱ-ի 1.5%: Ծախսերի ֆինանսավորման աղբյուրներում հիմնական մասը՝ 81.5%-ը կազմելու են ներքին աղբյուրների հաշվին իրականացվող ծրագրերը:

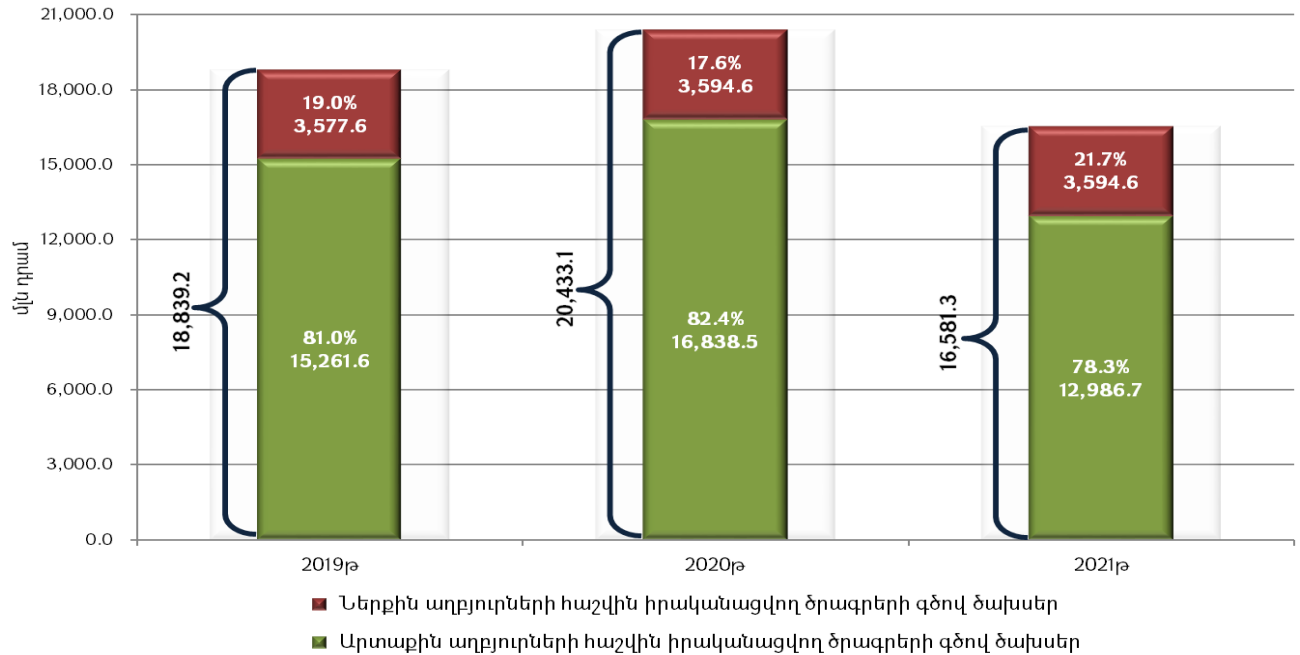
Գծապատկեր 19.5 Ընդհանուր նշանակության պետական ծառայությունների 2019-2021 թթ ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի կառուցվածքն ըստ ֆինանսավորման աղբյուրների (մլն դրամ)

19.3.2. Սոցիալական ծառայություններ

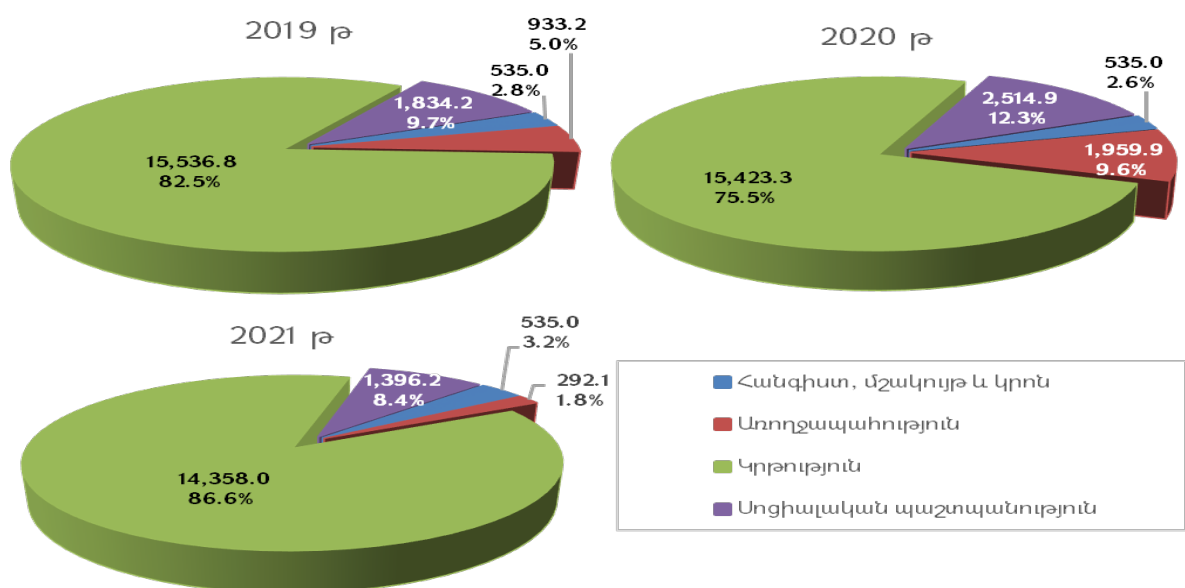
Ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով 2019-2021 թվականների ծախսերի շրջանակով (եռամյա կտրվածքով) սոցիալական ծառայությունների գծով հատկացումները կազմում են 55.9 մլրդ դրամ կամ նույն ժամանակահատվածի ծրագրավորված ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ընդամենը ծախսերի 6.9%-ը: Այս ծառայությունների գծով ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերը ծրագրային ժամանակահատվածում տարեկան կտրվածքով կազմելու են միջինը ՀՆԱ-ի 0.26%: Ըստ ֆինանսավորման աղբյուրների՝ ծրագրային ժամանակահատվածում կգերակշռեն արտաքին աղբյուրների հաշվին իրականացվող ծրագրերը՝ կազմելով այս ծառայությունների գծով ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի 80.7%:

Գծապատկեր 19.6 Սոցիալական ծառայությունների բնագավառում 2019-2021 թթ ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի կառուցվածքն ըստ ֆինանսավորման աղբյուրների (մլն դրամ)

Սոցիալական ծառայությունների գծով ներուղորտային բաշխումը (եռամյա կտրվածքով) ունի հետևյալ պատկերը՝ կրթության ոլորտին ուղղվող ծախսերը կկազմեն 45.3 մլրդ դրամ (կամ սոցիալական ծառայությունների ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի հատկացումների 81.1%-ը), առողջապահության ոլորտին հատկացումները՝ 3.2 մլրդ դրամ (5.7%), սոցիալական պաշտպանության ոլորտին մասհանումները՝ 5.8 մլրդ դրամ (10.3%), իսկ Հանգստի և մշակույթի ոլորտին շուրջ 1.6 մլրդ դրամ (2.9%):

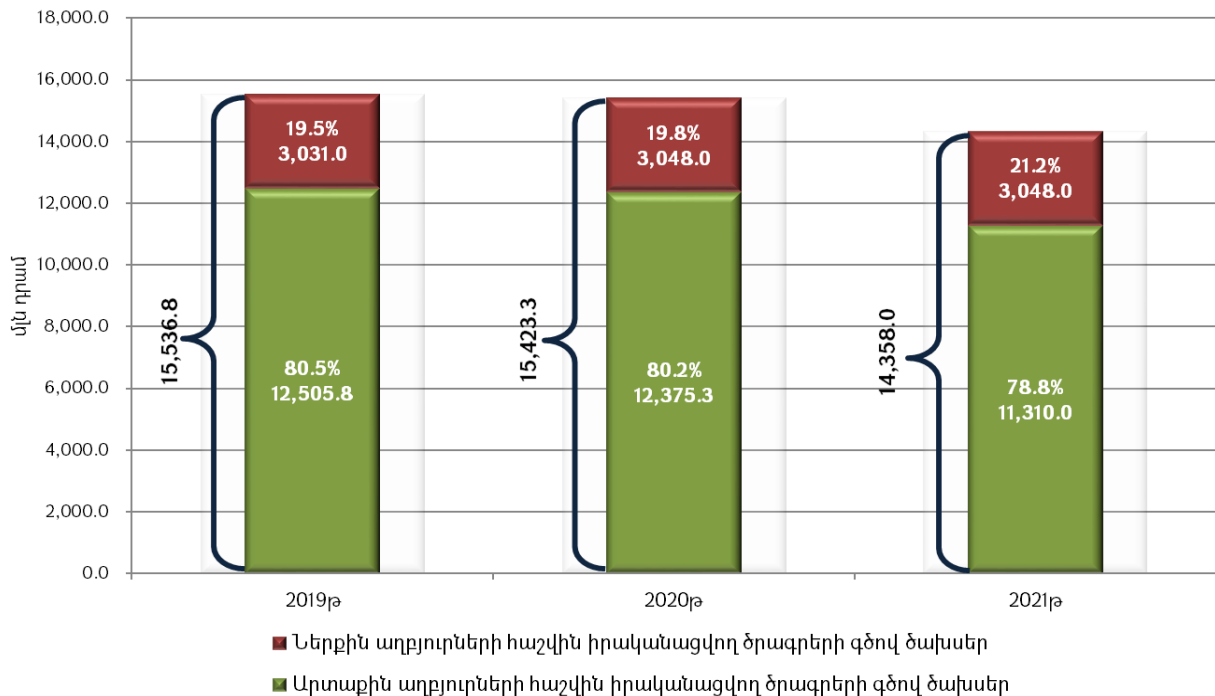
Գծապատկեր 19.7 Սոցիալական ծառայությունների բնագավառում 2019-2021 թթ ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի ներուղորտային կառուցվածքը

19.3.2.1 Կրթություն

Կրթության ոլորտը, հանդիսանալով պետական քաղաքականության գերակայություններից մեկը, 2019-2021 թվականների միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրում ինչպես ընթացիկ, այնպես էլ ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի առումով գտնվում է առաջնահերթությունների շարքում: Այս ուղղությամբ 2019-2021 թվականների ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի ծրագրավորված մակարդակը կազմում է 45.3 մլրդ դրամ (սոցիալական ծառայությունների գծով ծրագրային հատկացումների 81.1%-ը) կամ նույն ժամանակահատվածի ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ընդհանուր ծախսերի 5.6%-ը: Կրթության ոլորտում ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերը ծրագրային ժամանակահատվածում միջին տարեկան կտրվածքով կազմելու են ՀՆԱ-ի 0.21%-ը: Ծրագրային ժամանակահատվածում ոլորտի ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի 20.1%-ը ֆինանսավորվելու է ներքին աղբյուրների հաշվին:

Գծապատկեր 19.8 Կրթության ոլորտի 2019-2021 թթ ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի շրջանակը

Կրթության ոլորտում ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի հիմնական նպատակը պետական սեփականություն հանդիսացող ակտիվների պահպանման և վերականգնման ճանապարհով հանրակրթական հաստատությունների բնականոն, հուսալի և անվտանգ գործունեության ապահովումն ու որակյալ ծառայությունների մատուցումն է: Հանրակրթական ուսումնական հաստատությունների շենքային պայմանների բարելավման, ապահով և անվտանգ միջավայրի ստեղծման նպատակով ՀՀ կառավարությունը նախատեսել է միջնաժամկետ ժամանակահատվածում իրականացնել շենքերի հիմնանորոգում, սեյսմակայունացում, անհրաժեշտության դեպքում, նոր դպրոցական շենքերի ու շինությունների կառուցում՝ հաշվի առնելով նաև

կրթության նորացող մեթոդաբանությունը, անվտանգության և համընդհանուր մատչելիության չափանիշները: Այս համատեքստում ոլորտի առանցքային ծրագրերն են.

- ներքին աղբյուրների հաշվին իրականացվող կրթական օբյեկտների հիմնանորոգման և շինարարության ծրագիրը, որը միջնաժամկետ ժամանակահատվածում ծրագրավորվել է 7.7 մլրդ դրամի չափով կամ ոլորտի ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի 16.9%-ը,

- Ասիական զարգացման բանկի աջակցությամբ իրականացվող Դպրոցների սեյսմիկ պաշտպանության ծրագիրը, որը միջնաժամկետ ժամանակահատվածում ծրագրավորվել է 28.2 մլրդ դրամի չափով կամ ոլորտի ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի 62.3%-ը,

- Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Կրթության բարելավման ծրագիրը, որը միջնաժամկետ ժամանակահատվածում ծրագրավորվել է 8.0 մլրդ դրամի չափով կամ ոլորտի ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի 17.6%-ը:

19.3.2.2 Առողջապահություն

Հայաստանի Հանրապետության պետական քաղաքականության գերակա ուղղություններից է հանդիսանում է նաև առողջապահության ոլորտը: Այս ոլորտի գծով 2019-2021 թվականների ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի ծրագրավորված մակարդակը կազմում է 3.2 մլրդ դրամ (սոցիալական ծառայությունների գծով ծրագրային հատկացումների 5.7%-ը) կամ նույն ժամանակահատվածի ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ընդհանուր ծախսերի 0.4%-ը: Ծրագրային ժամանակահատվածում առողջապահության ոլորտի ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի 98.9%-ը ֆինանսավորվելու է արտաքին աղբյուրների հաշվին:

Աղյուսակ 19.3 Առողջապահության ոլորտի 2019-2021 թթ ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի շրջանակը

	2019թ	2020թ	2021թ	Ընդամենը 2019-2021թթ
	ՀՀ 2019-2021թթ ՄԺԾԾ			
Առողջապահության ոլորտի ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսեր				
մլն դրամ	933.2	1,959.9	292.1	3,185.2
%՝ ընդամենը ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի նկատմամբ	0.5%	0.7%	0.1%	0.4%
Ներքին աղբյուրների հաշվին իրականացվող ծրագրերի գծով ծախսեր				
մլն դրամ	11.6	11.6	11.6	34.8
%՝ ոլորտի ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ընդամենը ծախսերի նկատմամբ	1.2%	0.6%	4.0%	1.1%
Արտաքին աղբյուրների հաշվին իրականացվող ծրագրերի գծով ծախսեր				
մլն դրամ	921.6	1,948.3	280.5	3,150.4
%՝ ոլորտի ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ընդամենը ծախսերի նկատմամբ	98.8%	99.4%	96.0%	98.9%

Առողջապահության ոլորտում պետական ծախսային քաղաքականության առանցքային ուղղությունն է լինելու ոչ վարակիչ հիվանդությունների կանխարգելման, վաղ հայտնաբերման ու

կառավարման նպատակով առողջապահական համակարգերի հնարավորությունների զարգացումը՝ ուղղված Հայաստանում հեմատոլոգիական և օնկոլոգիական ծառայությունների արդյունավետության բարձրացմանը:

19.3.2.3 Սոցիալական պաշտպանություն

Սոցիալական պաշտպանության ոլորտի գծով 2019-2021 թվականների ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերը ծրագրավորվել են 5.8 մլրդ դրամ (սոցիալական ծառայությունների գծով ծրագրային հատկացումների 10.3%-ը) կամ նույն ժամանակահատվածի ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ընդհանուր ծախսերի 0.7%-ը: Ծրագրային ժամանակահատվածում այս ոլորտի ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերն ամբողջությամբ ֆինանսավորվելու են արտաքին աղբյուրների հաշվին:

Աղյուսակ 19.4 Սոցիալական պաշտպանության ոլորտի 2019-2021 թթ ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի շրջանակը

	2019թ	2020թ	2021թ	Ընդամենը 2019-2021թթ
	ՀՀ 2019-2021թթ ՄԺԾԾ			
Սոցիալական պաշտպանության ոլորտի ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսեր				
մլն դրամ	1,834.2	2,514.8	1,396.2	5,745.2
%՝ ընդամենը ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի նկատմամբ	0.9%	0.9%	0.4%	0.7%
%՝ ՀՆԱ նկատմամբ	0.1%	0.1%	0.1%	0.1%

Ոլորտի գծով ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերն ուղղված կլինեն սոցիալական պաշտպանության ծառայությունների տրամադրման բարելավմանը, սոցիալական պաշտպանության նպաստներ վճարող և ծառայություններ տրամադրող մարմինների վերլուծական, մշտադիտարկման և գնահատման գործառույթների հզորացմանը:

19.3.2.4 Մշակույթ և հանգիստ

Մշակույթի և հանգստի ոլորտի գծով 2019-2021 թվականների ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի ծրագրավորված մակարդակը կազմում է 1,6 մլրդ դրամ (սոցիալական ծառայությունների գծով ծրագրային հատկացումների 2,9%-ը) կամ նույն ժամանակահատվածի ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ընդհանուր ծախսերի 0.2%-ը: Ծրագրային ժամանակահատվածում մշակույթի և հանգստի ոլորտի ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերն ամբողջությամբ ֆինանսավորվելու են ներքին աղբյուրների հաշվին:

Աղյուսակ 19.5 Մշակույթի և հանգստի ոլորտի 2019-2021 թթ ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի շրջանակը

	2019թ	2020թ	2021թ	Ընդամենը 2019-2021թթ
	ՀՀ 2019-2021թթ ՄԺԾԾ			
Մշակույթի և հանգստի ոլորտի ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսեր				
մլն դրամ	535.0	535.0	535.0	1,605.0
%՝ ընդամենը ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի նկատմամբ	0.3%	0.2%	0.2%	0.2%

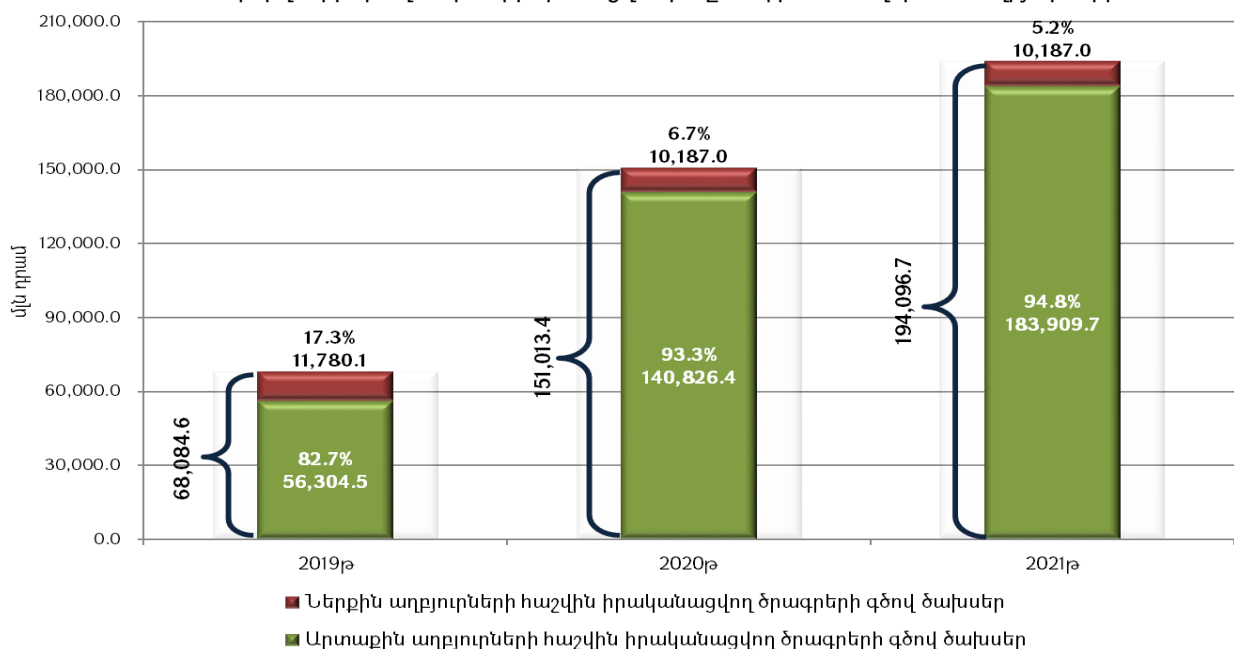
Ոլորտի գծով ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերն ուղղված կլինեն՝

- մշակութային օբյեկտների հիմնանորոգմանն ու շինարարությանը,
- պատմամշակութային հուշարձանների ամրակայմանը, նորոգմանը և վերականգնմանը:

19.3.3. Տնտեսական ծառայություններ

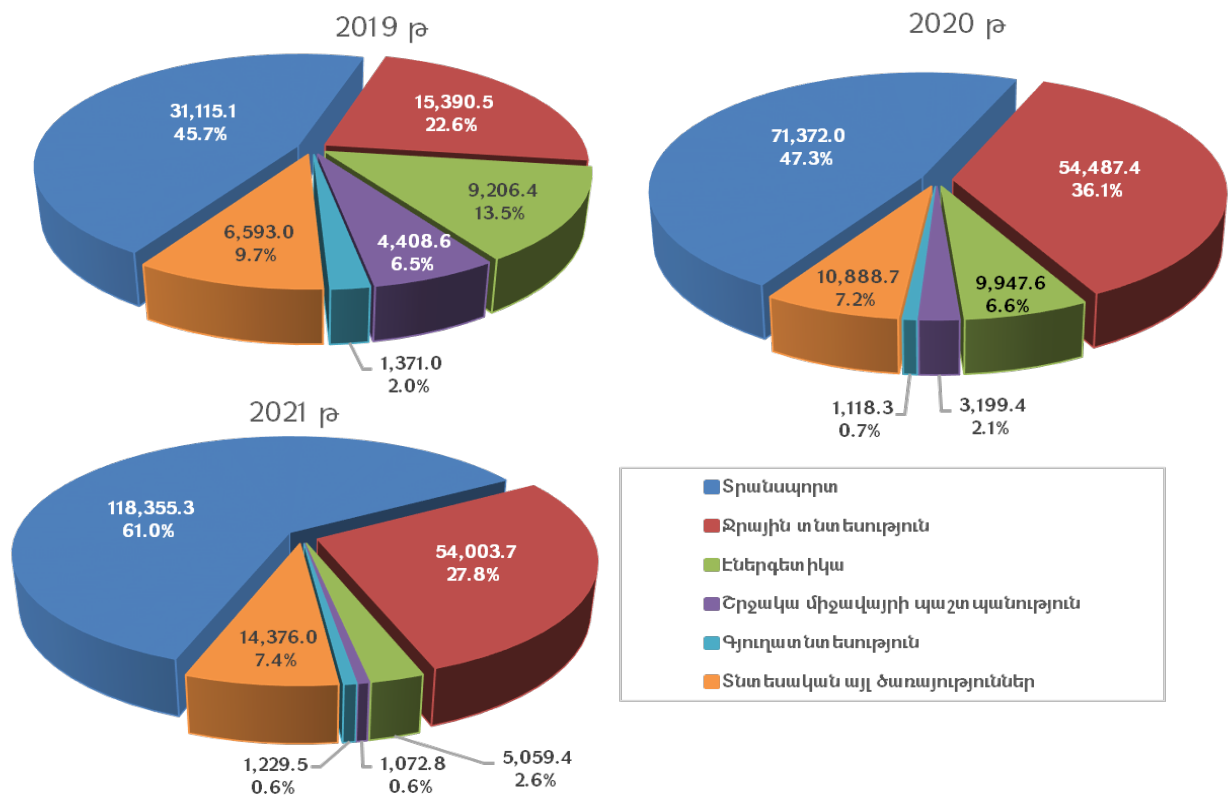
Ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով 2019-2021 թվականների ծախսերի շրջանակով (եռամյա կտրվածքով) տնտեսական ծառայությունների գծով հատկացումները կազմում են 413.2 մլրդ դրամ կամ նույն ժամանակահատվածի ծրագրավորված ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ընդամենը ծախսերի 51.4%-ը: Այս ծառայությունների գծով ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի հատկացումները ծրագրային ժամանակահատվածում տարեկան կտրվածքով կազմելու են միջինը ՀՆԱ-ի 1.9%-ը: Ծախսերի զգալի մասը՝ 92.2%-ը կկազմեն արտաքին աղբյուրների հաշվին իրականացվող ծրագրերը:

Գծապատկեր 19.9 Տնտեսական ծառայությունների բնագավառում 2019-2021 թթ ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի կառուցվածքն ըստ ֆինանսավորման աղբյուրների

Տնտեսական ծառայությունների գծով ներդրորտային բաշխումը (եռամյա կտրվածքով) ունի հետևյալ պատկերը՝ տրանսպորտի ոլորտին ուղղվող ծախսերը կկազմեն 220.8 մլրդ դրամ (կամ տնտեսական ծառայությունների ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի հատկացումների 53.4%-ը), ջրային տնտեսության ոլորտին հատկացումները՝ 123.9 մլրդ դրամ (30.0%), էներգետիկայի ոլորտին մասհանումները՝ 24.2 մլրդ դրամ (5.9%), շրջակա միջավայրի պաշտպանության ոլորտին՝ 8.7 մլրդ դրամ (3.4%), գյուղատնտեսության ոլորտին՝ 3.7 մլրդ դրամ (0.9%) և տնտեսական այլ ծառայություններին (բնագավառներին)՝ 31.9 մլրդ դրամ (7.7%):

Գծապատկեր 19.10 Տնտեսական ծառայությունների բնագավառում 2019-2021 թթ ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի ներդրորտային կառուցվածքը (մլն դրամ)

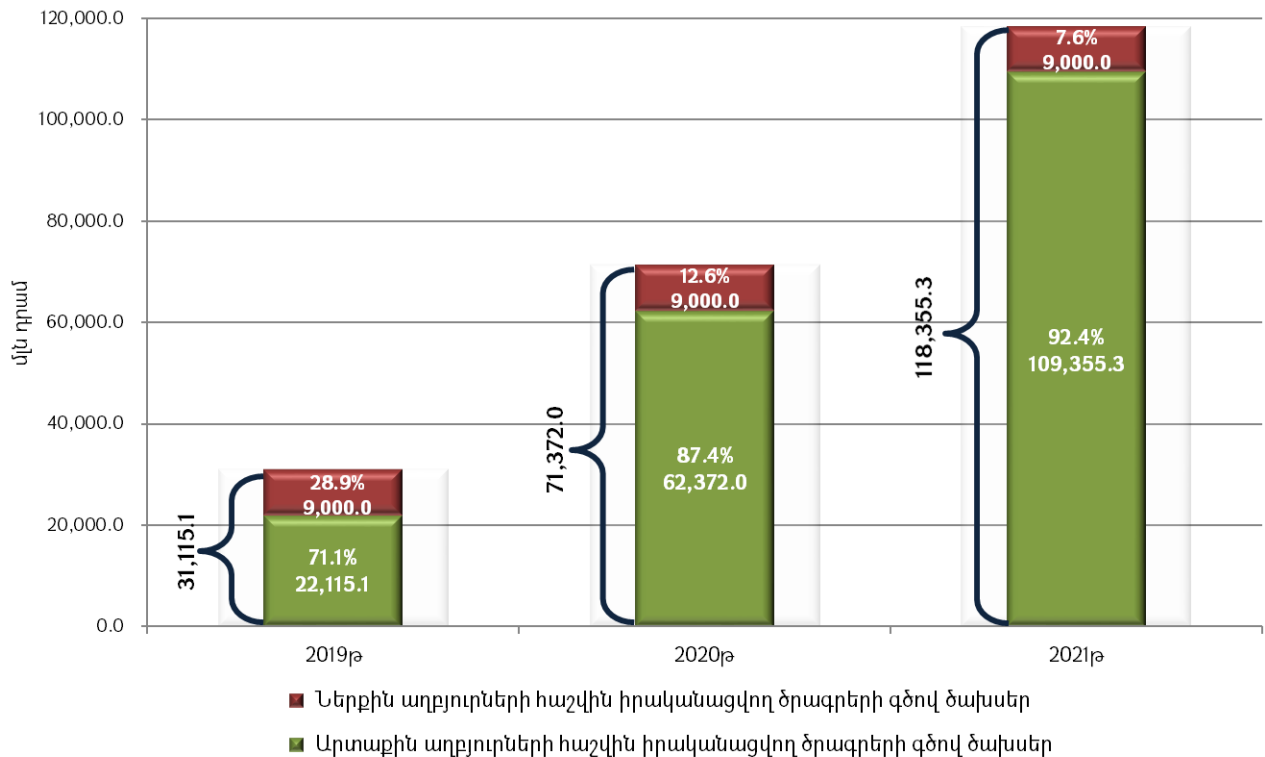
19.3.3.1 Տրանսպորտ

Երկրի տնտեսական աճի բարձր տեմպերի, ազգային անվտանգության և պաշտպանունակության ապահովման, բնակչության կենսապայմանների բարձրացման, ինչպես նաև համաշխարհային տնտեսությանը Հայաստանի ինտեգրման և մրցունակության համար որպես անհրաժեշտ պայման դիտարկվում է տրանսպորտի կայուն և արդյունավետ զարգացումը:

Տրանսպորտի ոլորտի գծով 2019-2021 թվականների ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի ծրագրավորված մակարդակը կազմում է 220.8 մլրդ դրամ (տնտեսական ծառայությունների գծով ծրագրային հատկացումների 53.4%-ը) կամ նույն ժամանակահատվածի ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ընդհանուր ծախսերի 27.5%-ը: Տրանսպորտի ոլորտում ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերը ծրագրային ժամանակահատվածում միջին տարեկան

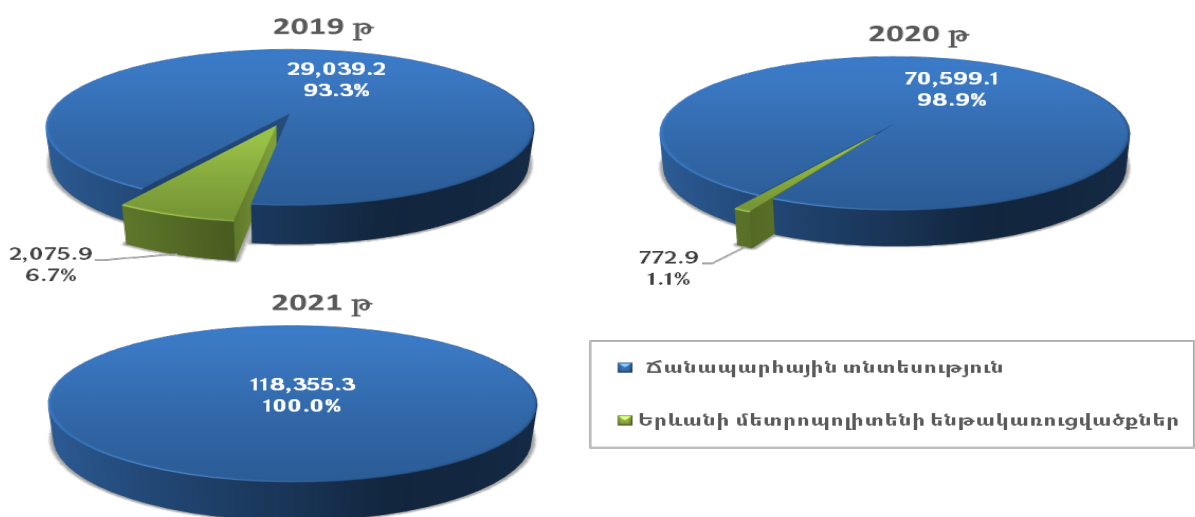
կտրվածքով կազմելու են ՀՆԱ-ի 1.0%-ը: Ընդ որում, ծրագրային ժամանակահատվածում ոլորտի ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի 87.8%-ը կազմելու են արտաքին աղբյուրների հաշվին իրականացվող ծրագրերը:

Գծապատկեր 19.11 Տրանսպորտի ոլորտի 2019-2021 թթ ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի ծախսերի կառուցվածքն ըստ ֆինանսավորման աղբյուրների

Այս ոլորտում 2019-2021 թվականների պետական ներդրումները կուղղվեն երկու հիմնական ուղղություններով՝ ճանապարհային տնտեսությանը և Երևանի մետրոպոլիտենի վերակառուցմանը:

Գծապատկեր 19.12 Տրանսպորտի 2019-2021 թթ ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերը (մլն դրամ)

Ճանապարհային տնտեսությանն ուղղվող 2019-2021 թվականների ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերը ծրագրավորվել են 218.0 մլրդ դրամ (տրանսպորտի ոլորտի ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի ծրագրային հատկացումների 98.7%-ը) կամ նույն ժամանակահատվածի ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ընդհանուր ծախսերի 27.1%-ը: Ճանապարհային տնտեսությունում ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերը ծրագրային ժամանակահատվածում միջին տարեկան կտրվածքով կկազմեն ՀՆԱ-ի 1.0%-ը: Այս ուղղությամբ ծախսերի 87.6%-ը կիրականացվեն արտաքին աղբյուրների հաշվին իրականացվող ծրագրերի շրջանակներում:

Ճանապարհային տնտեսությունում արտաքին աղբյուրների ներգրավմամբ՝

- կշարունակվի միջազգային չափանիշներին համապատասխան «Հյուսիս-հարավ» առաջին արագընթաց ճանապարհի կառուցումը, որը կունենա տարածաշրջանային նշանակություն,

- կշարունակվի ՀՀ պետական սահմանի «Բագրատաշեն» անցման կետի կամուրջի վերակառուցման ծրագիրը,

- կվերականգնվի միջպետական նշանակության «Մ-6 Վանաձոր-Ալավերդի-Վրաստանի սահման» ճանապարհը,

- կբարելավվի Երևանի քաղաքային տրանսպորտի ենթակառուցվածքը և ծառայությունները, ինչի արդյունքում կթեթևանա Երևան քաղաքի տրանսպորտային ծանրաբեռնվածությունը,

- կվերակառուցվեն և կարդիականացվեն Գյումրի քաղաքում հիմնական ճանապարհները և հանրային լուսավորության համակարգը,

- կվերականգնվեն կենսական նշանակության ճանապարհային ցանցի ընտրված հատվածները:

Ճանապարհային տնտեսությունում ներքին աղբյուրների հաշվին կհիմնանորոգվեն պետական նշանակության ճանապարհների հրատապ հիմնանորոգման կարգ ունեցող ճանապարհահատվածները և տրանսպորտային օբյեկտները:

Երևանի մետրոպոլիտենի ենթակառուցվածքների վերականգնման և բարելավման 2019-2021 թվականների ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերը ծրագրավորվել են 2.8 մլրդ դրամ: Ծախսերն ամբողջությամբ կազմելու են արտաքին աղբյուրների հաշվին իրականացվող ծրագրերը:

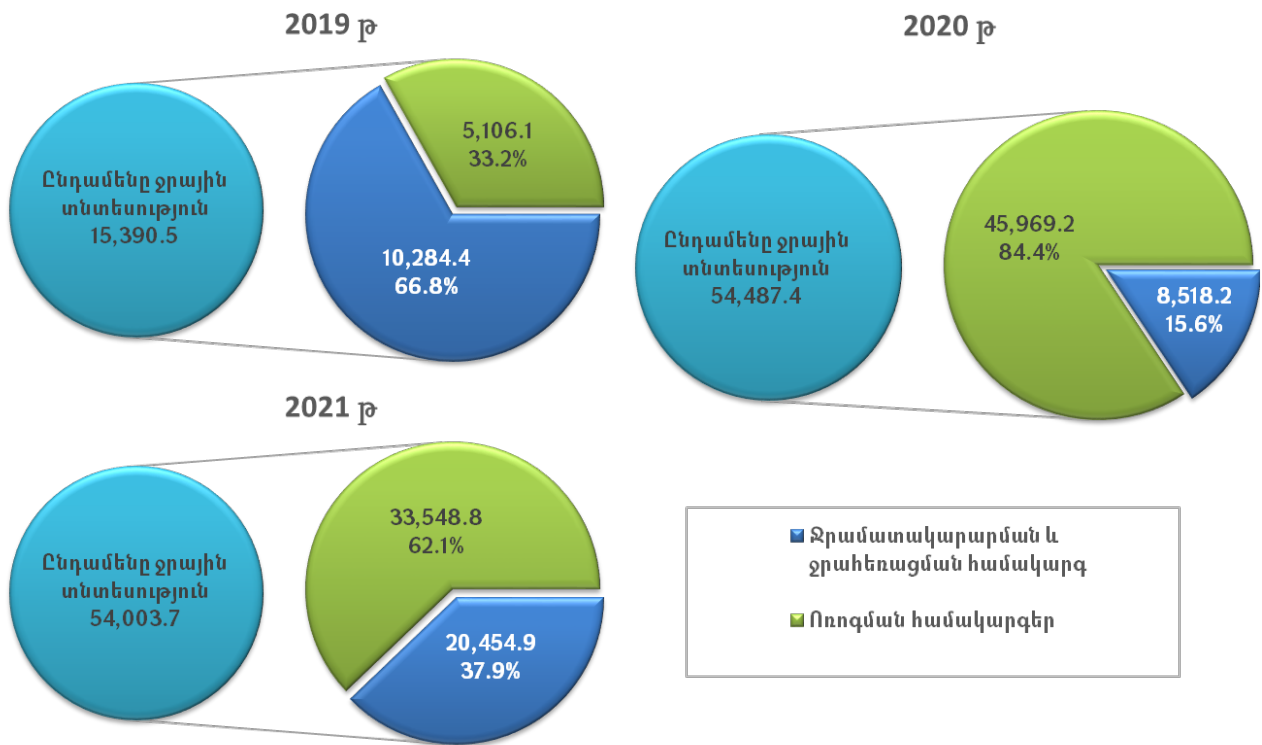
	2019թ	2020թ	2021թ	Ընդամենը 2019-2021թթ
	ՀՀ 2019-2021թթ ՄԺԾԾ			
Ընդամենը ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսեր				
մլն դրամ	2,075.9	772.9	0.0	2,848.8
%՝ ընդամենը ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի նկատմամբ	1.0%	0.3%	0.0%	0.4%

19.3.3.2 Զրային տնտեսություն

Զրային տնտեսության ոլորտի գծով 2019-2021 թվականների ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի ծրագրավորված մակարդակը կազմում է 123.9 մլրդ դրամ (տնտեսական ծառայությունների գծով ծրագրային հատկացումների 30.0%-ը) կամ նույն ժամանակահատվածի ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ընդհանուր ծախսերի 15.4%-ը: Զրային տնտեսության ոլորտում ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերը ծրագրային ժամանակահատվածում միջին տարեկան կտրվածքով կազմելու են ՀՆԱ-ի 0.57%-ը: Ծրագրային ժամանակահատվածում ոլորտի ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի 98.2%-ը կիրականացվեն արտաքին աղբյուրների հաշվին:

Այս ոլորտում միջնաժամկետ ժամանակահատվածի համար ծրագրավորված ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի 68.3%-ը կուղղվի ոռոգման համակարգերում ներդրումների իրականացմանը, իսկ 31.7%-ը՝ խմելու ջրի ջրամատակարարման ու ջրահեռացման համակարգերի վերականգնմանը և բարելավմանը:

Գծապատկեր 19.13 Զրային տնտեսության 2019-2021 թթ ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերը (մլն դրամ)

Ոռոգման համակարգերում ներդրումներն ուղղված կլինեն.

- ոռոգման համակարգերի սպասարկման տարածքում ընդգրկված և լրացուցիչ ոռոգելի հողերի ջրամատակարարման համար անհրաժեշտ ջրի քանակի ապահովման հնարավորությունների ստեղծմանը՝ նոր ջրամբարների կառուցմամբ,

- մեխանիկական ոռոգումից ինքնահոս ոռոգման անցմանը, ինչը կնվազեցնի ոռոգման կախվածությունը հոսանքատար մեխանիկական ոռոգումից և կդարձնի ոռոգումը տնտեսապես

շահավետ ու կայուն,

- առկա համակարգերի վերականգմանն ու արդիականացմանը:

Կառավարությունը, իր քաղաքականության շրջանակներում, ոռոգման համակարգը դիտելով որպես գերակա ուղղություն՝ դա պայմանավորում է երկրի սոցիալ-տնտեսական զարգացման և պարենային անվտանգության առումով գյուղատնտեսության կարևոր նշանակությամբ, որի հետագա աճը կարող է էապես վտանգվել՝ պայմանավորված ոռոգման համակարգի հիմնախնդիրներով: Ոռոգման համակարգում կատարվող պետական ներդրումների առաջնային նպատակը տնտեսական աճի խոչընդոտների վերացումն ու գյուղացիական տնտեսությունների եկամուտների աճն է:

Ոռոգման համակարգերում պետական ներդրումների իրականացման համար 2019-2021 թվականների ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերը կկազմեն 84.6 մլրդ դրամ կամ նույն ժամանակահատվածի ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ընդհանուր ծախսերի 10.5%-ը:

Խմելու ջրի ջրամատակարարման ու ջրահեռացման համակարգերում ներդրումներն ուղղված կլինեն Երևան քաղաքի, ինչպես նաև մարզերի քաղաքային և գյուղական բնակավայրերի կայուն, հուսալի և անվտանգ ջրամատակարարմանն ու ջրահեռացմանը, ջրամատակարարման տևողության աստիճանական ավելացմանը, մատակարարվող խմելու ջրի որակի ապահովմանը, գյուղական բնակավայրերում կենտրոնացված ջրամատակարարման սպասարկման ընդգրկվածության ավելացմանը, ծառայությունների որակի բարձրացմանը:

Խմելու ջրի ջրամատակարարման ու ջրահեռացման համակարգերում պետական ներդրումներն ամբողջությամբ կիրականացվեն արտաքին աղբյուրների հաշվին իրականացվող ծրագրերի շրջանակներում, որոնց 2019-2021 թվականների ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերը ծրագրավորվել են 39.3 մլրդ դրամ կամ նույն ժամանակահատվածի ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ընդհանուր ծախսերի 4.9%-ը:

19.3.3.3 Էներգետիկա

Էներգետիկայի ոլորտում միջնաժամկետ ժամանակահատվածի պետական ներդրումներն ամբողջությամբ կիրականացվեն արտաքին աղբյուրների հաշվին իրականացվող ծրագրերի շրջանակներում, որոնց 2019-2021 թվականների ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի ծրագրավորված մակարդակը կկազմի 24.2 մլրդ դրամ (տնտեսական ծառայությունների գծով ծրագրային հատկացումների 5.9%-ը) կամ նույն ժամանակահատվածի ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ընդհանուր ծախսերի 3.0%-ը: Այս ոլորտում ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերը ծրագրային ժամանակահատվածում միջին տարեկան կտրվածքով կկազմեն ՀՆԱ-ի 0.11%-ը:

Աղյուսակ 19.6 Էներգետիկայի ոլորտի 2019-2021 թթ ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի շրջանակը

	2019թ	2020թ	2021թ	Ընդամենը 2019-2021թթ
	ՀՀ 2019-2021թթ ՄԺԾԾ			
Էներգետիկայի ոլորտի ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսեր				
մլն դրամ	9,206.4	9,947.6	5,059.4	24,213.4
%՝ ընդամենը ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի նկատմամբ	4.5%	3.7%	1.5%	3.0%
%՝ ՀՆԱ նկատմամբ	0.14%	0.14%	0.06%	0.11%

Էներգետիկան ունի ռազմավարական նշանակություն երկրի անկախության, անվտանգության և տնտեսության կայուն զարգացման համար: Էներգետիկ համակարգը դիտվում է որպես տնտեսության զարգացման համար անհրաժեշտ ենթակառուցվածքի հիմնական մասերից մեկը:

Ոլորտի գծով ծրագրերն ուղղված կլինեն երկրի էներգետիկ անվտանգության մակարդակի բարձրացմանը, Հայկական ԱԷԿ-ի N2 էներգաբլոկի շահագործման նախագծային ժամկետի երկարացմանը, էներգահամակարգի առողջացմանն ու վերազինմանը՝ բարձրացնելով էլեկտրա-էներգիայի որակական ցուցանիշներն ու մատակարարման հուսալիությունը և նպաստելով բնագավառում տարածաշրջանային փոխշահավետ համագործակցության զարգացմանը:

19.3.3.4 Շրջակա միջավայրի պաշտպանություն (Բնապահպանություն)

Այս ոլորտում 2019-2021 թվականների ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերը ծրագրավորվել են 8.7 մլրդ դրամ (տնտեսական ծառայությունների գծով ծրագրային հատկացումների 2.1%-ը) կամ նույն ժամանակահատվածի ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ընդհանուր ծախսերի 1.1%-ը: Այս ուղղությամբ ծախսերի 81.8%-ը կիրականացվեն արտաքին աղբյուրների հաշվին իրականացվող ծրագրերի շրջանակներում:

Շրջակա միջավայրի պաշտպանության ոլորտում պետական ներդրումներն ուղղված կլինեն՝

- «Արփա-Սևան» N 2 թունելի առանձին վթարային հատվածների հիմնանորոգմանը, որի արդյունքում հնարավորություն կընձեռնվի բարձրացնել թունելի թողունակությունը 13 մ3/վ-ից մինչև 20 մ3/վ, Արփա և Եղեգիս գետերի հոսքը առավելագույնս տեղափոխել Սևանա լիճ՝ հանգեցնելով լճի մակարդակի առավել առաջանցիկ տեմպերով բարձրացման և դրանով պայմանավորված նաև լճի ջրային ռեսուրսի կուտակային տնտեսական պոտենցիալի օգտագործման հնարավորությունների մեծացման,

- Երևան քաղաքի, ՀՀ Գեղարքունիքի և Կոտայքի մարզերի կոշտ թափոնների վերամշակման և կառավարման բարելավման ծրագրերի իրականացմանը,

- Կովկասի պահպանվող տարածքների աջակցության ծրագրի իրականացմանը, որի նպատակն է բարելավել ՀՀ Սյունիքի մարզի հարավային հատվածի բնական պաշարների և պահպանվող տարածքների կառավարումը, ինչպես նաև պահպանվող տարածքների բուֆերային

գոտու հարակից համայնքների սոցիալ-տնտեսական վիճակը:

19.3.3.5 Գյուղատնտեսություն

Գյուղատնտեսության ոլորտում 2019-2021 թվականների ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերը ծրագրավորվել են 3.7 մլրդ դրամ (տնտեսական ծառայությունների գծով ծրագրային հատկացումների 0.9%-ը) կամ նույն ժամանակահատվածի ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ընդհանուր ծախսերի 0.5%-ը: Այս ոլորտում ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերը ծրագրային ժամանակահատվածում միջին տարեկան կտրվածքով կկազմեն ՀՆԱ-ի 0.02%-ը: Այս ուղղությամբ ծախսերին ամբողջությամբ կիրականացվեն արտաքին աղբյուրների հաշվին իրականացվող ծրագրերի շրջանակներում:

Ոլորտի գծով պետական ներդրումներն ուղղված կլինեն՝

- Համայնքների գյուղատնտեսական ռեսուրսների կառավարման և մրցունակության ծրագրի իրականացմանը՝ աջակցելով անասնապահական ուղղվածություն ունեցող համայնքներին արոտօգտագործման/անասնապահական առավել մրցունակ և կայուն համակարգերի ստեղծման հարցում,

- Ենթակառուցվածքների և գյուղական ֆինանսավորման աջակցության ծրագրի իրականացմանը, որի նպատակն է նվազեցնել գյուղական աղքատությունը Հայաստանում, ինչպես նաև ստեղծել ավելի բարեկարգ սոցիալական և տնտեսական ենթակառուցվածքներ՝ գյուղատնտեսության արդյունավետության բարձրացմանը զուգահեռաբար գյուղում ստեղծելով կյանքի համար հարմարավետ պայմաններ յուրաքանչյուրի լիարժեք ինքնադրսևորման համար, այն գիտակցումով, որ չի կարող լինել զարգացող գյուղատնտեսություն՝ առանց հարմարավետ գյուղի:

19.3.3.6 Տնտեսական այլ ծառայություններ

Տնտեսական այլ ծառայություններում պետական ներդրումներն ուղղված կլինեն՝

- երկրի տարածքային զարգացման մարտահրավերների լուծմանն ու տարածքների սոցիալ-տնտեսական զարգացմանն ուղղված ծրագրերի իրականացմանը, կիրառելով տարածքային համաչափ զարգացման գործիքակազմը՝ տարածքային զարգացման հիմնադրամը, որը կնպաստի տարածքներում բնակչության նյութական ու ոչ նյութական բարեկեցության աճին՝ սոցիալական ու տնտեսական ենթակառուցվածքների ու հանրային ծառայությունների որակի ու հասանելիության բարձրացման միջոցով և կօժանդակի տարածքների ինստիտուցիոնալ և ֆինանսական կարողությունների հզորացմանը,

- տեղական տնտեսության և ենթակառուցվածքների զարգացման ծրագրի իրականացմանը, որը կնպաստի առանձին տարածքներում զբոսաշրջության դերի/ներդրման ավելացմանը տեղական տնտեսության մեջ՝ կիրառելով համապարփակ մոտեցում, ինչն իր հերթին կբերի ենթակա-

ռուցվածքներում ներդրումների ներգրվմանը, քաղաքային վերածնմանը, պատմամշակութային ժառանգության վերականգնմանը, հմտությունների զարգացմանը, զբոսաշրջային արդյունքի զարգացմանն ու դիվերսիֆիկացմանը,ինչպես նաև մասնավոր ներդրումների ներգրավմանը,

- տեղական միջհամայնքային ենթաճրագրերի նախագծման, ընտրության և իրականացման աշխատանքներում ՀՀ խոշորացված համայնքներում տեղական և տարածքային ինքնակառավարման մարմիններին օժանդակության տրամադրմանը,

- Երևանի քաղաքային լուսավորության ծրագրի իրականացմանը՝ արդիականացնելով քաղաքային լուսավորության համակարգը բարեկարգված ենթակառուցվածքների, նոր էներգաարդյունավետ լուսադիոդային լամպերի և փողոցների լուսավորության վերահսկման կենտրոնի ներդրման միջոցով,

- Բնակարանային շինարարության ծրագրի շրջանակներում Ապարանի Բաղրամյան 43 հասցեում գտնվող վթարային շենքի փոխարեն նոր շենքի կառուցմանը,

- միջազգային և եվրոպական ստանդարտներին ներդաշնակ քաղաքաշինական նորմատիվատեխնիկական փաստաթղթերի՝ շինարարական նորմերի և ձեռնարկների մշակմանը (տեղայնացմանը),

- միկրոռեզիդենսյալ մակարդակի տարածական պլանավորման փաստաթղթերի մշակման միջոցով մարզերի համայնքների գլխավոր հատակագծերի և գոտևորման նախագծերի բազայի համալրմանը:

Նշված ուղղություններով պետական ներդրումները 2019-2021 թվականներին կկազմեն 31,9 մլրդ դրամ (տնտեսական ծառայությունների գծով ծրագրային հատկացումների 7,7%-ը) կամ նույն ժամանակահատվածի ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ընդհանուր ծախսերի 4.0%-ը, իսկ միջին տարեկան կտրվածքով՝ ՀՆԱ-ի 0.15%-ը:

Աղյուսակ 19.7 Տնտեսական այլ ծառայությունների 2019-2021 թթ ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի շրջանակը

	2019թ	2020թ	2021թ	Ընդամենը 2019- 2021թթ
	ՀՀ 2019-2021թթ ՄԺԾԾ			
Տնտեսական այլ ծառայությունների ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսեր				
մլն դրամ	6,593.0	10,888.7	14,376.0	31,857.7
%՝ ընդամենը ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի նկատմամբ	3.2%	4.1%	4.3%	4.0%
%՝ ՀՆԱ նկատմամբ	0.10%	0.15%	0.18%	0.15%
Ներքին աղբյուրների հաշվին իրականացվող ծրագրերի գծով ծախսեր				
մլն դրամ	454.0	437.0	437.0	1,328.0
%՝ տնտեսական այլ ծառայությունների ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ընդամենը ծախսերի նկատմամբ	6.9%	4.0%	3.0%	4.2%
Արտաքին աղբյուրների հաշվին իրականացվող ծրագրերի գծով ծախսեր				
մլն դրամ	6,139.0	10,451.7	13,939.0	30,529.7

	2019թ	2020թ	2021թ	Ընդամենը 2019- 2021թթ
	ՀՀ 2019-2021թթ ՄԺԾԾ			
%՝ տնտեսական այլ ծառայությունների ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ընդամենը ծախսերի նկատմամբ	93.1%	96.0%	97.0%	95.8%

ԳԼՈՒԽ 20. ՀՀ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՊԱՐՏՔԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ 2019-2021 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ՌԱԶՄԱՎԱՐԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐ

Ներածություն

ՀՀ կառավարության պարտքի կառավարման ռազմավարական ծրագիրը ներկայացնում է ՀՀ պետական բյուջեի դեֆիցիտի ֆինանսավորման համար անհրաժեշտ փոխառու միջոցների ներգրավման, ինչպես նաև ՀՀ կառավարության պարտքի պորտֆելի ռիսկերի կառավարման ռազմավարությունը: Այն եռամյա ծրագիր է, որը վերանայվում և հրապարակվում է տարեկան պարբերականությամբ՝ նպաստելով կառավարության պարտքի կանխատեսելի և թափանցիկ կառավարման ապահովմանը:

ՀՀ կառավարության պարտքի կառավարման ռազմավարությունը պարզաբանում է պարտք ներգրավելու քաղաքականությունը՝ ներառելով կառավարության պարտքի կառավարման ուղենշային ցուցանիշները, բացահայտում է կառավարության պարտքի կառավարման հետ կապված ռիսկերը, ինչպես նաև նախանշում է այն սկզբունքները, նպատակադրումներն ու իրականացվելիք միջոցառումները, որոնց ներքո կառավարությունը չի վտանգի հարկաբյուջետային քաղաքականության կայունությունը:

Պարտքի կառավարումը նշանակալի տեղ ունի պետական հատվածի ֆինանսների կառավարման գործընթացում, որտեղ ռեսուրսների սահմանափակության պայմաններում կառավարությունը պարտք է ներգրավում տնտեսական աճին նպաստող հարկաբյուջետային քաղաքականություն իրականացնելու նպատակով:

ՀՀ կառավարության պարտքի ընդունելի պորտֆելի ձևավորման նպատակով ՀՀ ֆինանսների նախարարության կողմից իրականացվում են ծախսերի և ռիսկերի վերլուծություններ՝ կիրառելով նաև Համաշխարհային բանկի և Արժույթի միջազգային հիմնադրամի կողմից մշակված մոտեցումները: Վերլուծությունները հնարավորություն են ընձեռում գնահատել ՀՀ կառավարության պարտքի պորտֆելի ծախսերի ու ռիսկերի ցուցանիշները և դրանց վրա հնարավոր շոկերի ազդեցությունները: Ռազմավարությունը կազմելիս հաշվի են առնվել նաև ՀՀ կառավարության պարտքի կառավարման այնպիսի սահմանափակումներ, ինչպիսիք են ներքին շուկայի կարողությունը կամ արտաքին արտոնյալ վարկերից օգտվելու հնարավորությունները:

Ընդհանուր առմամբ ՀՀ կառավարության պարտքի կառավարման ռազմավարությունը ներկայացնում է ծախսերի և ռիսկերի համադրման հնարավոր տարբերակներից նախընտրելին, որն այլ կերպ անվանվում է հիմնական հնարավոր սցենար, և որի ընտրության հիմքում ընկած է ընդունելի ծախսերով ֆինանսական կարիքի բավարարումը և պարտքի կայունությունը:

ՀՀ կառավարության պարտքի կառավարման ռազմավարության նպատակները և ընդգրկման շրջանակը

ՀՀ կառավարության պարտքի կառավարման ռազմավարությունը մշակվում է 2008թ. ընդունված «Պետական պարտքի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի դրույթներին համապատասխան:

«Պետական պարտքի մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն, ՀՀ կառավարության պարտքի կառավարման հիմնական նպատակը կառավարության ֆինանսական կարիքների բավարարման մշտական հնարավորության ապահովումն է՝ երկարաժամկետ հատվածում նվազեցնելով պարտքի սպասարկման մեծությունը: Սահմանվել են նաև կառավարության պարտքի կառավարման հետևյալ նպատակները՝ ա) կառավարության պարտքի օպտիմալ կառուցվածքի ձևավորումը՝ հաշվի առնելով պոտենցիալ ռիսկերը, բ) պետական պարտքի կառավարման և դրամավարկային քաղաքականությունների համակարգումը: Այլ կերպ ասած, պարտքի կառավարման ռազմավարության նպատակը պարտքի պորտֆելի այնպիսի կառուցվածքի ձևավորումն է, որի պայմաններում նվազեցվում է սպասարկման ծախսերը՝ էականորեն չմեծացնելով ռիսկերը:

Ռազմավարությունն ընդգրկում է միայն ՀՀ կառավարության պարտքը (ներառյալ ՀՀ կառավարության կողմից տրամադրված երաշխիքները), և կատարված վերլուծությունները չեն ներառում ՀՀ կենտրոնական բանկի արտաքին պարտքը, քանի որ վերջինս ստանձնվում է ՀՀ կենտրոնական բանկի անունից և կողմից, ինչպես նաև «Պետական պարտքի մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն Կենտրոնական բանկի պարտքի կառավարման նպատակները սահմանվում են «ՀՀ կենտրոնական բանկի մասին» ՀՀ օրենքով:

ՀՀ կառավարության պարտքի կառավարման ոլորտում 2017թ. տարեսկզբից մինչև 2018թ-ի հունիս ամիսն արձանագրված զարգացումները

- 2017թ. ընթացքում վերանայվել են հարկաբյուջետային կանոնները, որի արդյունքում «Պետական պարտքի մասին» ՀՀ օրենքով սահմանվել է, որ յուրաքանչյուր տարվա դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ կառավարության պարտքի և Հայաստանի Հանրապետության համախառն ներքին արդյունքի հարաբերակցության սահմանային շեմը 60³⁵ տոկոս է: 2017թ. տարեվերջին ՀՀ կառավարության պարտք / ՀՆԱ ցուցանիշը կազմել է 53.7%:
- ՀՀ կառավարության պարտքի կառավարման արդյունքում 2018-2020թթ. ռազմավարական ծրագրով սահմանված բոլոր չորս ուղենշային ցուցանիշները գտնվել են նախանշված միջակայքերում.

	Ուղենիշ	31.12.2017թ. փաստ
Վերաֆինանսավորման ռիսկ		
Մինչև մարում միջին ժամկետը	8 – 11 տարի	9.0 տարի
Առաջիկա տարվա ընթացքում մարվող պետական գանձապետական պարտատոմսերի (ՊԳՊ) կշիռը ՊԳՊ-երի ծավալի մեջ (տարեվերջին)	առավելագույնը 20%	16.4 %
Տոկոսադրույքի ռիսկ		
Ֆիքսված տոկոսադրույքով պարտքի կշիռն ընդամենը պարտքի մեջ	առնվազն 80%	86.5 %
Փոխարժեքի ռիսկ		
Ներքին պարտքի կշիռն ընդամենը պարտքի մեջ	առնվազն 20%	20.7 %

- 2017թ. դեֆիցիտի ֆինանսավորումը ներքին փոխառու զուտ միջոցների հաշվին (առանց մուրհակների) կազմել է 45.7 մլրդ դրամ, իսկ արտաքին փոխառու զուտ միջոցների հաշվին՝ 233.0 մլրդ դրամ:
- 2017թ. ապրիլի 13-ին ՀՀ կառավարության N 381-Ն որոշմամբ նոր խմբագրությամբ հաստատվեց պետական գանձապետական կարծաժամկետ պարտատոմսերի, միջնաժամկետ և երկարաժամկետ արժեկտրոնային պարտատոմսերի թողարկման, տեղաբաշխման, հետգնման, շրջանառության և մարման կարգը, խնայողական արժեկտրոնային պարտատոմսերի թողարկման, տեղաբաշխման, հետգնման և մարման կարգը, ինչպես նաև գանձապետական պահառուի գործունեության կարգը: Դրա նպատակն է զարգացնել պետական գանձապետական պարտատոմսերի առաջնային շուկան, մանրածախ շուկան և ապահովել պարտատոմսերի առցանց վաճառքը:
- 2017թ. ապրիլին պետական գանձապետական պարտատոմսերի աճուրդային համակարգը ՀՀ կենտրոնական բանկից տեղափոխվել է «Նասդաք ՕԷՄԷՔՍ Արմենիա» ԲԲԸ, որը

³⁵ Նախկին ձևակերպման մեջ ևս առկա էր 60%-ի սահմանափակումը (ՀՀ կառավարության պարտքը տվյալ տարվա դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ չպետք է գերազանցի ՀՀ նախորդ տարվա համախառն ներքին արդյունքի 60 տոկոսը), որի դեպքում այդ պահանջին չհամապատասխանող կառավարության պարտք առաջացնող գործարքը համարվում էր առ ռիսկ և պարտքի կառավարչին զրկում էր նվազագույն ճկունությունից:

հնարավորություն է ընձեռել գանձապետական պարտատոմսերի առաջնային տեղաբաշխումն իրականացնել ժամանակակից ծրագրային լուծումներով և պարտքի կառավարման գործիքներով գործարքներ իրականացնելու հնարավորություններով օժտված առևտրային հարթակի միջոցով:

- Պարտատոմսերով գործարքներն իրականացվում են (T+n) սկզբունքով՝ տարանջատելով գործարքի իրականացման օրն աճուրդի օրից, ինչը պետական պարտատոմսերի առաջնային շուկայի մասնակիցներին հնարավորություն է տալիս առավել արդյունավետ կառավարել իրենց դրամական միջոցները և նվազեցնել գործառնական ծախսերը:
- ՀՀ ֆինանսների նախարարի 2017թ. հուլիսի 13-ի N 348-Ն հրամանով հաստատվել է պետական գանձապետական պարտատոմսերի առաջնային շուկայի մասնակիցների վարքագծի գնահատման և ընտրության կարգը: Այն նպաստում է գանձապետական պարտատոմսերի առաջնային շուկայի մասնակիցների պատասխանատվության բարձրացմանը, հավասար մրցակցային միջավայրի ապահովմանը, վարքագծի գնահատման և ընտրության հրապարակայնությանը, պարտատոմսերի երկրորդային շուկայի ակտիվացմանը: 2018թ. գործող գործակալների ընտրությունն իրականացվել է նոր կանոնների հիման վրա:
- Ներդրվել է Գանձապետական պահառուի միջոցով պետական գանձապետական պարտատոմսերի մանրածախ վաճառքի առցանց համակարգը, որը նպատակաուղղված է ինչպես ներդրումներ կատարելու գործընթացի բարելավմանը, այնպես էլ մանրածախ վաճառքի ներդրողների շրջանակի ընդլայնմանն ու ներդրման ծավալների ավելացմանը:
- 2017թ. հունիսի 8-ին առաջին անգամ հաջողությամբ տեղաբաշխվեցին 30 տարի մարման ժամկետով տեղական արժույթով պետական գանձապետական երկարաժամկետ արժեկտրոնային պարտատոմսեր:
- ՀՀ կառավարության պարտքի կառավարման գործառնությունների փաստաթղթավորման և գործառնական ռիսկերի կառավարման գործընթացների բարելավման նպատակով 2017թ. ընթացքում մշակվել և հաստատվել են մի շարք կարգեր ու ընթացակարգեր:
- 2017թ. ընթացքում պետական գանձապետական պարտատոմսերի գծով իրականացվել են հետևյալ գործառնությունները.

2017թ.	Տեղաբաշխման ծավալը	Տեղաբաշխումից մուտքը	Մարման և հետգնման ծավալը	Վճարված տոկոսագումարը
Պետական գանձապետական պարտատոմսեր, մլրդ դրամ	182.5	183.2	137.5	58.2

- 2017թ. արտաքին վարկերի գծով կատարված գործառնություններն ունեն հետևյալ տեսքը.

2017թ.	Ստացում	Մարում	Վճարված տոկոսագումար
Արտաքին վարկեր, մլն ԱՄՆ դոլար	584.6	100.5	68.7

Արտարժույթային պետական պարտատոմսերի գծով վճարվել է 65.8 մլն ԱՄՆ դոլար կամ 31.3 մլրդ դրամ տոկոսագումար:

<< կառավարության պարտքի կառավարման 2019-2021թթ. ռազմավարությունը

Մակրոտնտեսական ենթադրությունները և հիմնական ռիսկերի գործոնները

Պարտքի ռազմավարության մշակման ժամանակ կիրառվող մակրոտնտեսական ցուցանիշները պետք է համադրելի լինեն հարկաբյուջետային քաղաքականության մշակման ժամանակ կանխատեսվող մակրոտնտեսական շրջանակի հետ: Այդ պատճառով << կառավարության պարտքի ռազմավարության հիմքում ընկած են 2019-2021թթ. պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրի հետ համահունչ մակրոտնտեսական կանխատեսումներ: Մակրոտնտեսական ցուցանիշներն ու դրանց հետ կապված ռիսկերի վերլուծությունները մանրամասն ներկայացված են 2019-2021թթ. ՄԺԾԾ-ի <<Մակրոտնտեսական վերլուծություններ և կանխատեսումներ>> բաժնում:

Մակրոտնտեսական իրատեսական կանխատեսումների մուտքագրումը պարտքի ծախսերի և ռիսկերի վերլուծության ժամանակ առանցքային նշանակություն ունի, քանի որ դրանց շեղումները կարող են էականորեն փոխել ռիսկերի ցուցանիշների մակարդակը և ուղղվածությունը: Այլ կերպ ասած, ինչպես շուկայական փոփոխականների, այնպես էլ մակրոտնտեսական ցուցանիշների տատանումները կարող են նշանակալի ազդեցություն ունենալ << կառավարության պարտքի ռիսկի ցուցանիշների վրա:

2019-2021թթ. << կառավարության պարտքի կառավարման ռազմավարության հիմքում ընկած հիմնական ցուցանիշները արտացոլված են ստորև ներկայացվող աղյուսակում:

Աղյուսակ 20.1 << կառավարության պարտքի կառավարման ռազմավարության հիմքում ընկած հիմնական ցուցանիշները 2019-2021թթ. (մլրդ դրամ)

	2018թ. կանխ.	2019թ. կանխ.	2020թ. կանխ.	2021թ. կանխ.
ՀՆԱ (անվանական)	6,053.0	6,630.4	7,275.9	7,990.7
Իրական ՀՆԱ ինդեքս, %	104.5	105.3	105.5	105.6
ՀՆԱ դեֆլյատոր, %	104.0	104.0	104.0	104.0
Պետական բյուջեի եկամուտներ	1,308.3	1,454.1	1,593.6	1,777.9

Պետբյուջեի ծախսեր	1,465.2	1,604.7	1,758.8	1,927.4
Պետական բյուջեի առաջնային ծախսեր	1,324.0	1,444.4	1,570.2	1,724.5
Պետբյուջեի առաջնային պակասուրդ	(15.8)	9.6	23.4	53.4
Պետբյուջեի պակասուրդ	(156.9)	(150.6)	(165.2)	(149.5)

2019-2021թթ. ՀՀ կառավարության պարտքի կառավարման ռազմավարության հիմքում ընկած են մակրոտնտեսական իրավիճակի որոշակի բարելավման և դրամավարկային մեղմ պայմանների պահպանման վերաբերյալ ենթադրություններ, սակայն արտաքին տնտեսական միջավայրից բխող շոկերի ի հայտ գալը որոշակի ռիսկեր կարող է առաջացնել ռազմավարությամբ նախատեսվող նպատակադրումների ապահովման տեսակետից:

Նպատակադրումներն ու իրականացվելիք միջոցառումները

- Միջնաժամկետ հատվածում ՀՀ կառավարության պարտք / ՀՆԱ հարաբերակցությունը դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ չի գերազանցի «Պետական պարտքի մասին» ՀՀ օրենքի 5-րդ հոդվածով նախատեսված 60 տոկոս սահմանային շեմը: Կանխատեսվում է, որ 2019-2021թթ. ընթացքում յուրաքանչյուր տարվա վերջին ՀՀ կառավարության պարտք / ՀՆԱ ցուցանիշը գերազանցելու է 40%-ը, ուստի, համաձայն «Պետական պարտքի մասին» ՀՀ օրենքի 5-րդ հոդվածի 7-րդ կետի, կիրառվելու են «ՀՀ բյուջետային համակարգի մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված հարկաբյուջետային կանոնները:

Աղյուսակ 20.2 ՀՀ կառավարության պարտքի ցուցանիշները 2018-2021թթ.

	2018թ. պետբյուջեի ծրագիր	2018թ. կանխ.	2019թ. կանխ.	2020թ. կանխ.	2021թ. կանխ.
ՀՀ կառավարության պարտք (մլրդ դրամ)	3,171.9	3,283.6	3,587.9	3,868.5	4,125.6
% ՀՆԱ-ի նկատմամբ	54.2	54.2	54.1	53.2	51.6

- Միջնաժամկետ և երկարաժամկետ հատվածներում, շուկայի մասնակիցների կազմի ու կառուցվածքի նպատակաուղղված փոփոխության և թվաքանակի էական մեծացման պայմաններում, կաճի պետական բյուջեի դեֆիցիտի ֆինանսավորման աղբյուրներում ներքին փոխառու միջոցների տեսակարար կշիռը: Այն միտված կլինի նվազեցնել փոխարժեքի ռիսկը, ինչպես նաև հիմքեր կստեղծի ֆինանսական շուկայում նոր գործիքների (լոդացող, ինդեքսավորվող, նպատակային և այլն) կիրառման ու շուկայի հետագա զարգացման համար: Կենսաթոշակային և ապահովագրական բարեփոխումների ընթացքով պայմանավորված՝

հնարավոր կլինի արագացնել պետական բյուջեի դեֆիցիտի ֆինանսավորման աղբյուրներում ներքին փոխառու միջոցների տեսակարար կշռի մեծացման գործընթացը:

- Որպես ներքին պետական պարտքի կառավարման նպատակադրում՝ կշարունակվի դիտարկվել պարտատոմսերի իրացվելիության աճը՝ մեծացնելով շրջանառության մեջ գտնվող պարտատոմսերի ծավալը:
- Ֆինանսական շուկաներում բարենպաստ զարգացումների պայմաններում կդիտարկվի ֆինանսական միջոցների որոշակի կուտակման և բուֆերի ապահովման հնարավորությունը: Ներքին և արտաքին շուկաներում անցանկալի գործընթացների դեպքում այն թույլ կտա ՀՀ պետական բյուջեի կատարումն իրականացնել առանց ցնցումների, ինչպես նաև հարկ եղած դեպքում ճշգրտել պետական գանձապետական պարտատոմսերով դեֆիցիտի ֆինանսավորման չափը:
- Միջազգային լավագույն փորձին համապատասխան, կվերանայվի պարտքային գործառնությունները կարգավորող օրենսդրությունը:
- Պարտքի արդյունավետ կառավարման կարևորագույն գործոններից է թափանցիկության ու հասարակության հետ մշտական հաղորդակցության ապահովումը: Այդ նպատակով կառավարությունը կշարունակի ներդրողների ու հանրության հետ բաց ու հրապարակային աշխատանքները և պարտքի վերաբերյալ հաշվետվությունների ներկայացումը:
- Սույն ռազմավարությամբ նախատեսվել է 2020թ. մարվող եվրապարտատոմսերը վերաֆինանսավորելու նպատակով կանխատեսվող ժամանակահատվածում իրականացնել նոր եվրապարտատոմսերի տեղաբաշխում: Սակայն, միջնաժամկետ հատվածում, միջազգային ֆինանսական կառույցներից առավել նպաստավոր պայմաններով փոխառությունների ներգրավման հնարավորության առկայության կամ ներքին շուկայում բարենպաստ պայմանների առկայության դեպքերում, կառավարության կողմից կդիտարկվեն այդ աղբյուրներից յուրաքանչյուրի կամ դրանց համատեղման միջոցով 2020թ.մարվող եվրապարտատոմսերը վերաֆինանսավորելու կամ փոխառությունների ներգրավմանը զուգահեռ եվրապարտատոմսերը վաղաժամկետ հետգնելու նպատակահարմարությունը:
- ՀՀ ֆինանսների նախարարությունը կշարունակի պետական գանձապետական պարտատոմսերի հետգնումների, փոխանակումների իրականացումը՝ նպատակ ունենալով հարթեցնել պարտքի մարման գրաֆիկը և նվազեցնել վերաֆինանսավորման ռիսկը, ինչպես նաև բարձրացնել տեղաբաշխվող պարտատոմսերի իրացվելիությունը և նպաստել երկրորդային շուկայի զարգացմանը:
- Կներդրվի պետական գանձապետական պարտատոմսերի փոխանակման աճուրդների կազմակերպման էլեկտրոնային համակարգ:

- Կարևորելով պետական գանձապետական պարտատոմսերի մանրաձախ շուկայի զարգացումը՝ քայլեր կձեռնարկվեն խնայողական պարտատոմսերի ներդրողների շրջանակը մեծացնելու և ժամկետայնությունը երկարացնելու ուղղությամբ: Այս առումով, կառավարության նկատմամբ վստահության ամրապնդման ուղղությամբ քայլերին զուգահեռ, կիրականացվեն հանրային իրազեկման աշխատանքներ պոտենցիալ ներդրողների շրջանում:
- Համագործակցությունն արտաքին վարկատուների հետ կշարունակվի և կխորացվի՝ նախապատվությունը տալով վարկավորման առավել բարենպաստ պայմաններով և ազատ փոխարկելի արժույթով փոխառու միջոցներ տրամադրող վարկատուների հետ համագործակցությանը:

Ուղենշային ցուցանիշները

ՀՀ կառավարության պարտքի պորտֆելի արդյունավետ կառավարման նպատակով անհրաժեշտ է բացահայտել և գնահատել ՀՀ կառավարության պարտքի պորտֆելին բնորոշ ռիսկերը: Այդ պատճառով ՀՀ կառավարության պարտքի կառավարման ռազմավարությունը սահմանում է պարտքի պորտֆելի ռիսկերի ուղենշային ցուցանիշներ, որոնց նպատակն է որոշակի սահմանափակումների միջոցով պահպանել փոխարժեքի, տոկոսադրույքի և վերաֆինանսավորման ռիսկերը վերահսկելիության շրջանակներում: Ուղենշային ցուցանիշները սահմանվել են՝ հաշվի առնելով ՀՀ կառավարության պարտքի կառավարման միջավայրին բնորոշ առանձնահատկություններն ու սահմանափակումները:

Աղյուսակ 20.3 ՀՀ կառավարության պարտքի պորտֆելի 2019-2021թթ. ուղենշային ցուցանիշները

Ուղենիշ	
Վերաֆինանսավորման ռիսկ	
Մինչև մարում միջին ժամկետը	8 – 11 տարի
Առաջիկա տարվա ընթացքում մարվող պետական գանձապետական պարտատոմսերի (ՊԳՊ) կշիռը ՊԳՊ-երի ծավալի մեջ (տարեվերջին)	առավելագույնը 20%
Տոկոսադրույքի ռիսկ	
Ֆիքսված տոկոսադրույքով պարտքի կշիռն ընդամենը պարտքի մեջ	առնվազն 80%
Փոխարժեքի ռիսկ	
Ներքին պարտքի կշիռն ընդամենը պարտքի մեջ	առնվազն 20%
ՀՀ դրամով ներգրավված պարտքի կշիռն ընդամենը պարտքի մեջ	առնվազն 20%

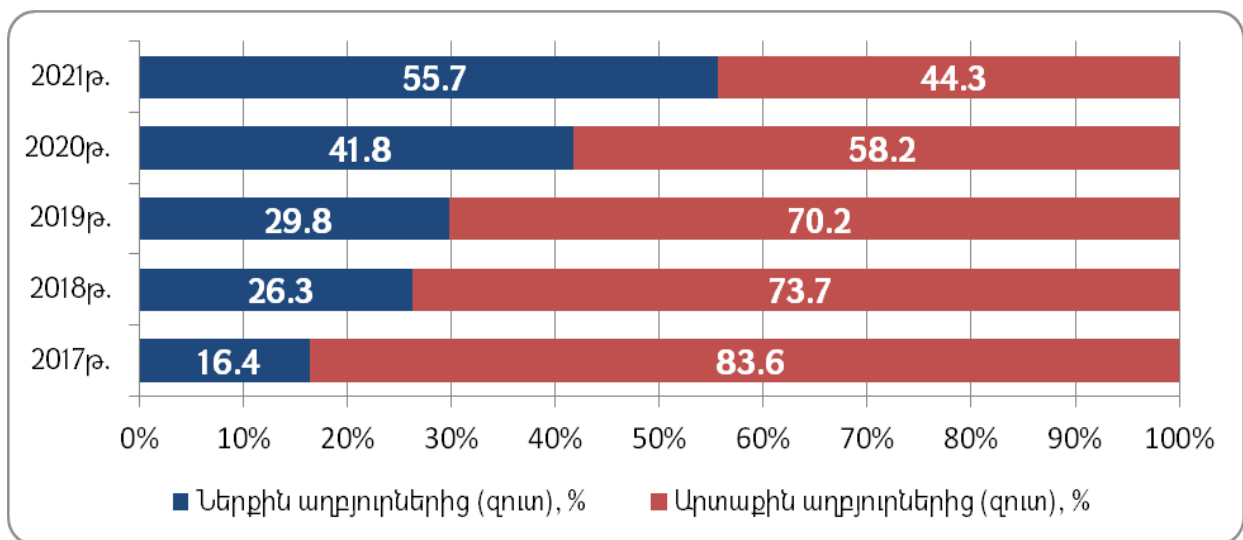
Պետական բյուջեի դեֆիցիտի ֆինանսավորումը

2019-2021թթ. համար պետական բյուջեի դեֆիցիտի ֆինանսավորումը փոխառու զուտ միջոցների հաշվին նախատեսվում է իրականացնել հետևյալը կերպ.

Աղյուսակ 20.4 Պետական բյուջեի դեֆիցիտի ֆինանսավորումը փոխառու զուտ միջոցների հաշվին 2018-2021թթ (մլրդ դրամ)

	2018թ. պետբյուջեի ծրագիր	2019թ. կանխ.	2020թ. կանխ.	2021թ. կանխ.
Պետական բյուջեի դեֆիցիտի ֆինանսավորումը փոխառու զուտ միջոցների հաշվին որից՝	178.5	234.9	214.4	196.4
Ներքին փոխառու զուտ միջոցներ (առանց մուրհակների)	47.0	70.0	89.5	109.4
Արտաքին փոխառու զուտ միջոցներ	131.5	164.9	124.8	87.0

Գծապատկեր 20.1 Ներքին և արտաքին փոխառու զուտ միջոցների հաշվին դեֆիցիտի ֆինանսավորման կառուցվածքը 2017-2021թթ.

Ներքին փոխառու զուտ միջոցների հաշվին դեֆիցիտի ֆինանսավորման կառուցվածքը նախատեսելիս հաշվի են առնվել տնտեսությունում մակրոմիջավայրի բարելավման միտումներն, իրացվելիության առկա մարկարդակն ու պետական գանձապետական պարտատոմսերի նկատմամբ ձևավորված կայուն պահանջարկը:

ՀՀ կառավարության առկա պարտքի պորտֆելի ծախսերի և ռիսկերի վերլուծությունը

Կառավարության պարտքի ծախսերը բնութագրելու համար կիրառվել են հետևյալ ցուցանիշները՝ ա) պարտքի պորտֆելի միջին կշռված տոկոսադրույքը, բ) տոկոսավճարի կշիռը պետական բյուջեի եկամուտների մեջ և գ) տոկոսավճարի կշիռը ՀՆԱ-ի մեջ:

2017թ. ընթացքում ՀՀ կառավարության պարտքի պորտֆելի միջին տոկոսադրույքը (պարտքի տոկոսավճարի հարաբերությունը նախորդ տարվա վերջի դրությամբ պարտքի մնացորդին) կազմել է 4.7%: Նույն մեթոդով հաշվարկված ՀՀ կառավարության արտաքին պարտքի

միջին տոկոսադրույքը կազմել է 3.1%՝ նախորդ տարվա 3.0%-ի դիմաց: Այս տոկոսադրույքն ունի աճման միտում, որովհետև միջին եկամուտ ունեցող երկրների շարքին դասվելու արդյունքում Հայաստանին այլևս հասանելի չեն միջազգային կառույցների կողմից տրամադրվող արտոնյալ վարկերը և Համաշխարհային բանկի ու Ասիական զարգացման բանկի կողմից իրականացվել է նախկինում տրամադրված արտոնյալ վարկերի տոկոսադրույքների վերանայում՝ բարձրացման ուղղությամբ: Ինչ վերաբերում է ներքին պարտքի միջին տոկոսադրույքին, ապա այն կազմել է 10.6%՝ նախորդ տարվա 11.4%-ի դիմաց:

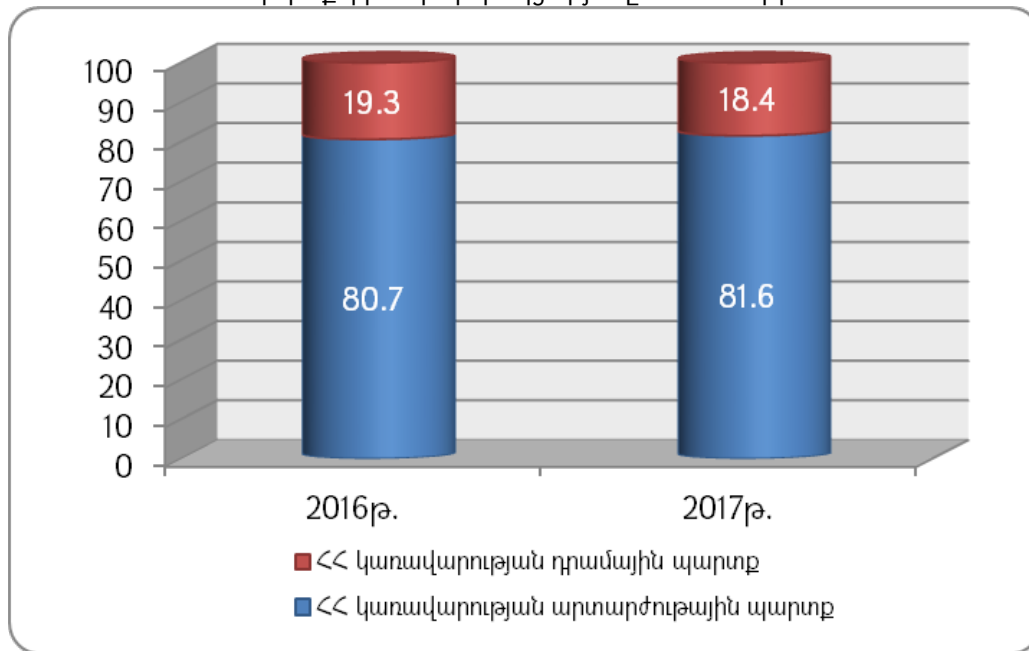
ՀՀ կառավարությունը 2017թ. ընթացքում պարտքի գծով վճարել է 122.1 մլրդ դրամ տոկոսավճար, որը կազմել է պետական բյուջեի եկամուտների 9.9%-ը, պետական բյուջեի ծախսերի 8.1%-ը և ՀՆԱ-ի 2.2%-ը: Երեք ցուցանիշներն էլ արտահայտում են ՀՀ կառավարության պարտքի ծախսերի չափավոր մակարդակ, սակայն երեքն էլ միջնաժամկետ հատվածում աճում են՝ ժամանակահատվածի վերջում կազմելով համապատասխանաբար 11.4%, 10.5% և 2.5%:

ՀՀ կառավարությունը պարտքի արդյունավետ կառավարման խնդիրը լուծելու տեսանկյունից կարևորագույն նշանակություն ունի ռիսկերի կառավարումը: Ռիսկերի կառավարման նպատակը չնախատեսված կորուստներից խուսափումն ու գործառնությունների անընդհատության ապահովումն է:

ՀՀ կառավարության պարտքի առկա պորտֆելում շուկայական ռիսկերից ամենաէականը փոխարժեքի ռիսկն է: Փոխարժեքի ռիսկը հիմնականում չափվում է հետևյալ երկու ցուցանիշներով՝ ա) արտարժույթով պարտքի կշիռն ընդամենը պարտքի մեջ և բ) արտարժույթով կարճաժամկետ ընթացիկ պարտքի (մարումների և տոկոսագումարների) կշիռը միջազգային պահուստների մեջ:

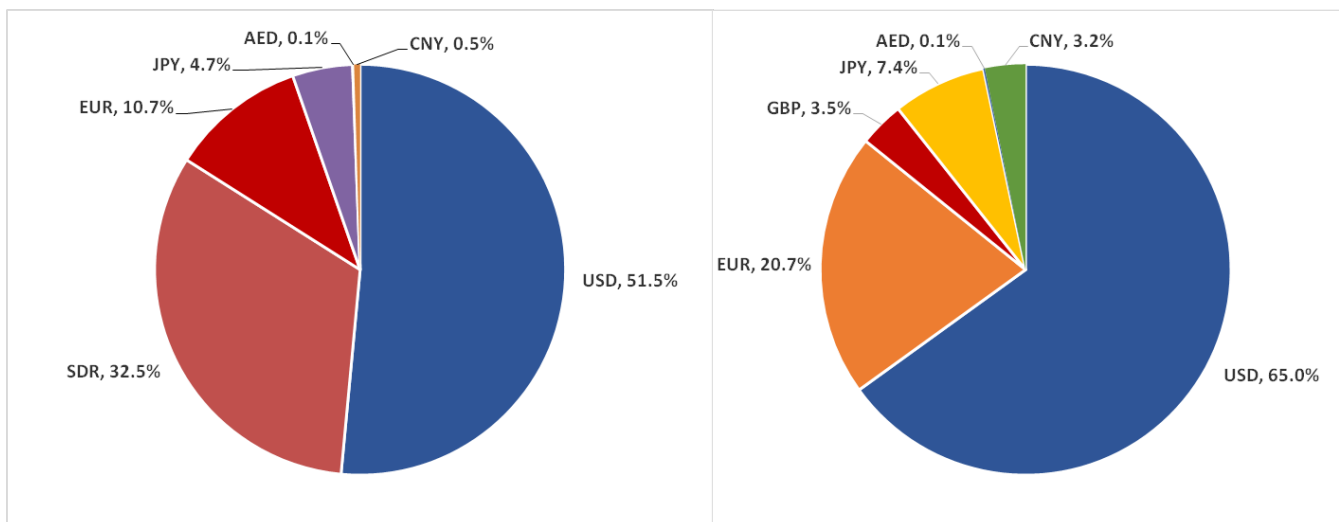
ՀՀ կառավարության պարտքի ներկայիս պորտֆելը կրում է փոխարժեքի մեծ ռիսկ, քանի որ 2017թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ պարտքի գերակշիռ մասը՝ 81.6%-ը ներգրավված է արտարժույթով (նախորդ տարվա համեմատ աճել է 0.9 տոկոսային կետով):

Գծապատկեր 20.2 ՀՀ կառավարության արտարժույթային և դրամային պարտքերի հարաբերակցությունը 2016-2017թթ.

ՀՀ կառավարության արտարժույթով ներգրավված պարտքի պորտֆելի արտարժույթային կառուցվածքը ներկայացված է ստորև.

Գծապատկեր 20.3 ՀՀ կառավարության պարտքի պորտֆելի արտարժույթային կառուցվածքը 2017թ. տարեվերջին

Այս գծապատկերը ցույց է տալիս պարտքի պորտֆելի արտարժույթային կառուցվածքը՝ SDR-ի համապատասխան արտարժույթների կշիռներով բաշխմամբ:

Արտարժույթային պարտքի մեծ կշիռը հետևանք է պարտքի պորտֆելում երկկողմ և բազմակողմ վարկատուների կողմից տրամադրված փոխառությունների գերակայության, որոնց մեծ մասը երկարաժամկետ, արտոնյալ ժամկետով և ֆիքսված տոկոսադրույքով փոխառու-

թյուններ են: 2017թ. կարճաժամկետ արտարժութային ընթացիկ պարտքի կշիռը միջազգային պահուստների մեջ մնացել է անփոփոխ՝ 10.7%:

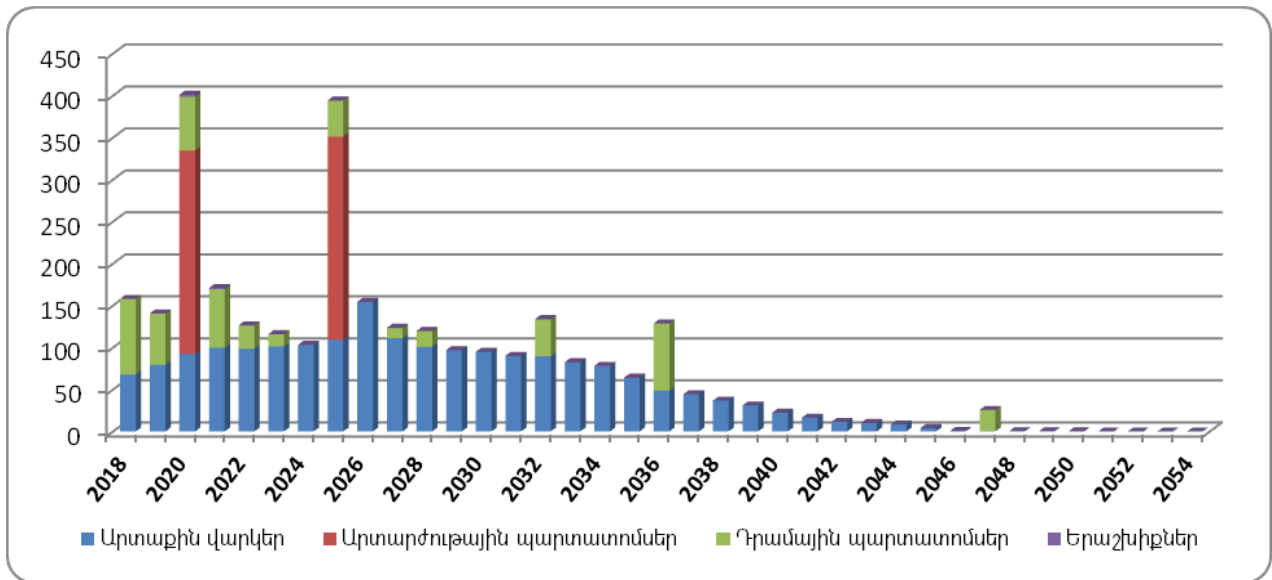
Կառավարության պարտքի պորտֆելի վերաֆինանսավորման ռիսկը գնահատվում է հիմնականում երեք ցուցանիշներով՝ ա) մեկ տարվա ընթացքում մարվող պարտքի կշիռը, բ) մինչև մարում միջին ժամկետը և գ) կառավարության պարտքի պորտֆելի մարման գրաֆիկը:

ՀՀ կառավարության պարտքի առկա պորտֆելը կրում է վերաֆինանսավորման ցածր ռիսկ, քանի որ 2017թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ առաջիկա տարվա ընթացքում մարվող պարտքի կշիռը կազմել է 5.3%՝ նախորդ տարվա նկատմամբ նվազելով 0.9 տոկոսային կետով: Ընդ որում ՀՀ կառավարության արտաքին պարտքի մեկ տարվա ընթացքում մարման կշիռը կազմել է ընդամենը 2.9%, իսկ ներքին պարտքի համար այն կազմել է 14.2%: Սակայն, քանի որ ներքին պարտքի կշիռը փոքր է, ապա վերաֆինանսավորման ռիսկը ներքին պարտքի համար ևս չափավոր է:

ՀՀ կառավարության պարտքի մինչև մարում միջին ժամկետի ցուցանիշը 2017թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ կազմել է 9.0 տարի: Ընդ որում, ՀՀ կառավարության արտաքին պարտքի մինչև մարում միջին ժամկետը կազմել է 9.4 տարի՝ նախորդ ժամանակահատվածի 10.1 տարվա դիմաց, իսկ ներքին պարտքինը՝ 7.4 տարի՝ նախորդ ժամանակահատվածի 6.0 տարվա դիմաց: Այս ցուցանիշը հաստատում է ՀՀ կառավարության պարտքի պորտֆելի վերաֆինանսավորման ռիսկի չափավոր լինելը:

Վերաֆինանսավորման ռիսկն առավել պատկերավոր է ներկայացված մարման գրաֆիկի միջոցով, որտեղ 2020թ. և 2025թ. մարման մեծ ծավալները պայմանավորված են թողարկված երկու եվրապարտատոմսերի մարումներով, որոնք համապատասխանաբար կազմում են տվյալ տարում մարվող պարտքի 60.4%-ը և 61.4%-ը:

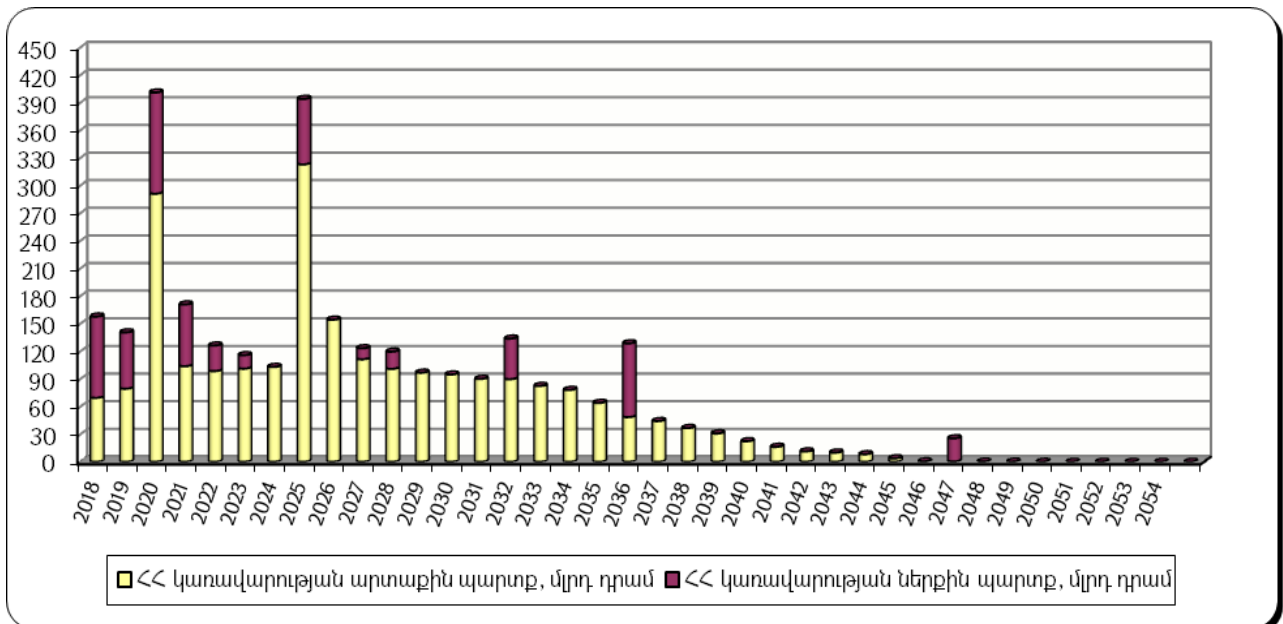
Գծապատկեր 20.4 Կառավարության պարտքի մարումների գրաֆիկն ըստ գործիքակազմի 31.12.2017թ. դրությամբ

2017թ. տարեվերջին ձևավորված կառավարության արտաքին պարտքի մարումները սփռված են մինչև 2054թ., իսկ ներքին պարտքինը՝ մինչև 2047թ.:

Կառավարության պարտքի մարումների գրաֆիկն ըստ ներքին և արտաքին պարտքերի տարանջատման, այսինքն ըստ ռեզիդենտության, ունի հետևյալ տեսքը.

Գծապատկեր 20.5. Կառավարության պարտքի մարումների գրաֆիկը 31.12.2017թ. դրությամբ

Կառավարության պարտքի պորտֆելի տոկոսադրույքի ռիսկը գնահատվում է հիմնականում երեք ցուցանիշներով՝ ա) ֆիքսված տոկոսադրույքով պարտքի կշիռն ընդամենը պարտքի մեջ, բ) հաջորդ տարի վերաֆիքսվող պարտքի կշիռն ընդամենը պարտքի մեջ, գ) մինչև վերաֆիքսում միջին ժամկետը:

ՀՀ կառավարության պարտքի 86.5%-ը ֆիքսված տոկոսադրույքով է, ընդ որում արտաքին պարտքի 83.5%-ն է ֆիքսված տոկոսադրույքով, իսկ ներքին պարտքն՝ ամբողջությամբ: Այս պարագայում լողացող տոկոսադրույքով պարտքի տոկոսադրույքների աճը չի կարող հանգեցնել ծախսերի նշանակալի աճի:

Այնուամենայնիվ, ՀՀ կառավարության պարտքի 18.6%-ը ենթակա է վերաֆիքսման 2018թ-ին և պարունակում է չափավոր տոկոսադրույքի ռիսկ:

Մինչև վերաֆիքսում միջին ժամկետի ցուցանիշը 2017թ. վերջին կազմել է 7.5 տարի, որը պարունակում է պարտքի պորտֆելի տոկոսադրույքի ռիսկի ցածր մակարդակ: Այս ցուցանիշն ավելի փոքր է, քան մինչև մարում միջին ժամկետի ցուցանիշը, քանի որ պարտքի 13.5%-ը լողացող տոկոսադրույքով է, որը ևս ենթակա է վերաֆիքսման 2018թ. ընթացքում:

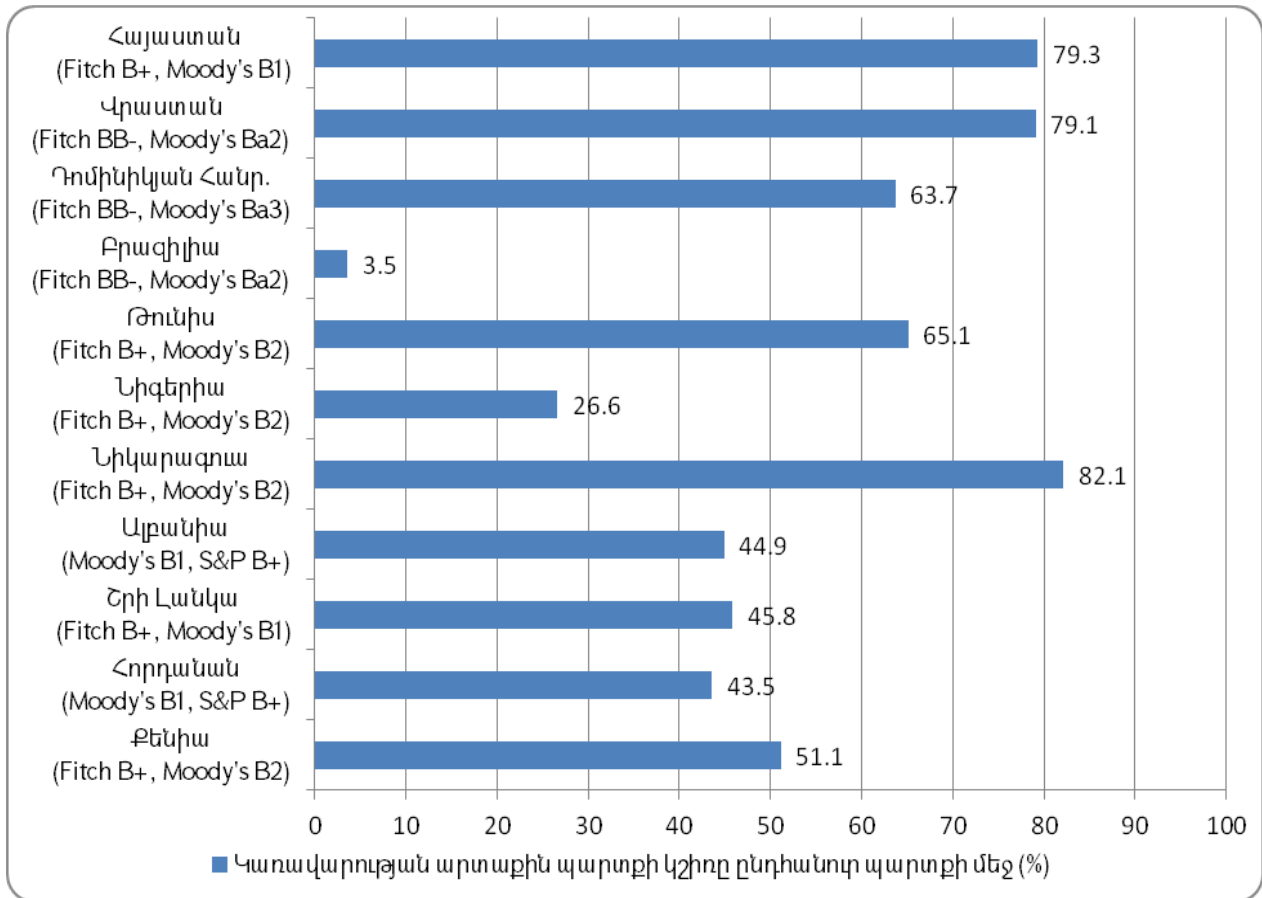
ՀՀ կառավարության պարտքի առկա պորտֆելի ծախսերի և ռիսկերի վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ պարտքի առկա պորտֆելը ամենաշատը կրում է փոխարժեքի ռիսկի ազդեցությունը:

ՀՀ կառավարության պարտքի կառավարման ռազմավարության ընտրությունը

ՀՀ կառավարության պարտքի կառավարման հիմնական ռիսկերը, հատկապես պարտքի պորտֆելի փոխարժեքի ռիսկը, նվազեցնելու նպատակով որպես նպատակադրում դիտարկվում է կառավարության պարտքի մեջ ՀՀ դրամով ներգրավված պարտքի կշռի ավելացումը:

Ի տարբերություն համադրելի միջազգային վարկանիշ ունեցող բազմաթիվ երկրների՝ ՀՀ կառավարության արտաքին պարտքի կշիռը ընդհանուր պարտքի մեջ բավականին բարձր է:

Գծապատկեր 6. Համադրելի միջազգային վարկանիշ ունեցող երկրների կառավարությունների արտաքին պարտքի ծավալները 2017թ. տարեվերջի դրությամբ

Աղբյուրը. Պարտքի ցուցանիշների մասով՝ համապատասխան երկրների ֆինանսների նախարարությունների կայքէջեր և վարկանիշի մասով՝ <https://tradingeconomics.com/country-list/rating> կայք:

ՀՀ կառավարության արտաքին պարտքը աստիճանաբար ներքինով փոխարինելու դեպքում պարտքի սպասարկման ծախսերի էական աճ չի սպասվում: Ավելին, հաշվի առնելով այն, որ արտաքին աղբյուրներից ստացվող վարկային միջոցների արտոնյալությունը գնալով նվազում է, իսկ ներքին պարտքի գործիքակազմի ժամկետայնությունն արդեն կազմում է մինչև 30 տարի, ապա այս դեպքում ևս ներքին պարտքի կշռի աստիճանական ավելացումը բացասաբար չի անդրադառնա վերաֆինանսավորման ռիսկի վրա: Քանի որ վերաֆինանսավորման ռիսկը գտնվում է չափավոր մակարդակում, ապա այն հնարավոր է պահպանել կառավարելիության շրջանակներում՝ պարտքի կառավարման տարբեր գործիքների կիրառման միջոցով:

Ընտրված ռազմավարության ծախսերի և ռիսկերի վերլուծությունը

Կանխատեսված մակրոտնտեսական միջավայրի պայմաններում ՀՀ կառավարության պարտքի ծախսի ցուցանիշները որոշակի աճ կարձանագրեն կանխատեսվող ժամանակահատվածում:

Աղյուսակ 20.5. ՀՀ կառավարության պարտքի պորտֆելի ծախսերի ցուցանիշների կանխատեսումները

	2018թ. պետբյուջեի ծրագիր	2018թ. կանխ.	2019թ. կանխ.	2020թ. կանխ.	2021թ. կանխ.
ՀՀ կառավարության պարտքի պորտֆելի միջին տոկոսադրույքը (%)	4.7	4.7	4.9	5.3	5.2
Տոկոսավճար / պետական բյուջեի եկամուտներ(%)	10.8	10.8	11.0	11.8	11.4
Տոկոսավճար / պետական բյուջեի ծախսեր (%)	9.6	9.6	10.0	10.7	10.5
Տոկոսավճար / ՀՆԱ (%)	2.4	2.3	2.4	2.6	2.5

Ընդհանուր առմամբ, կանխատեսվող ժամանակահատվածում տեղի կունենա ՀՆԱ-ի առաջանցիկ աճ պարտքի ծավալի աճի նկատմամբ՝ հանգեցնելով ՀՀ կառավարության պարտք/ՀՆԱ ցուցանիշի նվազմանը, որը 2021թ. տարեվերջին կանխատեսվում է 51.6%: ՀՀ կառավարության պարտքի միջին տոկոսադրույքը կանխատեսվող ժամանակահատվածի վերջում կկազմի 5.2%: Կանխատեսվող տոկոսավճարների մակարդակը 2021թ. կկազմի ՀՆԱ-ի 2.5%-ը՝ կանխատեսվող ժամանակահատվածի սկզբի նկատմամբ արձանագրելով 0.1 տոկոսային կետով աճ:

Ռիսկերի կառավարման տեսակետից կարևորվում են փոխարժեքի, վերաֆինանսավորման, տոկոսադրույքի ու գործառնական ռիսկերը:

Փոխարժեքի ռիսկ

Ներքին պարտքի կշիռն ընդամենը պարտքի մեջ ցուցանիշի մակարդակը միջնաժամկետ հատվածում կգտնվի սահմանված ուղենշային տիրույթում՝ ժամանակահատվածի վերջում հասնելով 23.1%-ի:

Աղյուսակ 20.6. ՀՀ կառավարության ներքին պարտքի և ՀՀ դրամով ներգրավված պարտքի տեսակարար կշիռներն ընդամենը պարտքում

	2018թ. պետբյուջեի ծրագիր	2018թ. կանխ.	2019թ. կանխ.	2020թ. կանխ.	2021թ. կանխ.
Ներքին պարտք / Ընդամենը պարտք (%)	20.7	20.4	20.8	21.7	23.1
ՀՀ դրամով ներգրավված պարտք / Ընդամենը պարտք (%)	18.9	18.3	18.8	19.9	21.5

2021թ. վերջին արտարժույթային պարտքի տեսակարար կշիռը միջնաժամկետ հատվածում նվազում է՝ կազմելով 78.5%, սակայն ՀՀ կառավարության պարտքի պորտֆելի փոխարժեքի ռիսկը առաջիկա տարիներին դեռևս կմնա որպես ռիսկի հիմնական գործոն:

Աղյուսակ 20.7. ՀՀ կառավարության արտարժույթային պարտքի կառուցվածքը 2018-2021թթ. տարեվերջի դրությամբ

(տոկոս)

	2018թ. պետբյուջեի ծրագիր	2018թ. կանխ.	2019թ. կանխ.	2020թ. կանխ.	2021թ. կանխ.
USD	54.2	53.0	56.9	57.8	59.1
SDR	29.4	30.0	27.0	24.7	22.5
EUR	11.6	11.9	11.5	13.3	14.6
JPY	4.2	4.5	4.1	3.7	3.5
AED	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
CNY	0.4	0.5	0.4	0.4	0.4

Եթե SDR-ը, որը կազմված է հինգ արժույթներից, տարանջատում ենք այդ արժույթների կշիռներին համապատասխան՝ USD – 41.73%, EUR – 30.93%, GBP – 8.09%, JPY – 8.33% և CNY – 10.92%, ապա ՀՀ կառավարության արտարժույթային պարտքի կառուցվածքը ստանում է հետևյալ տեսքը՝

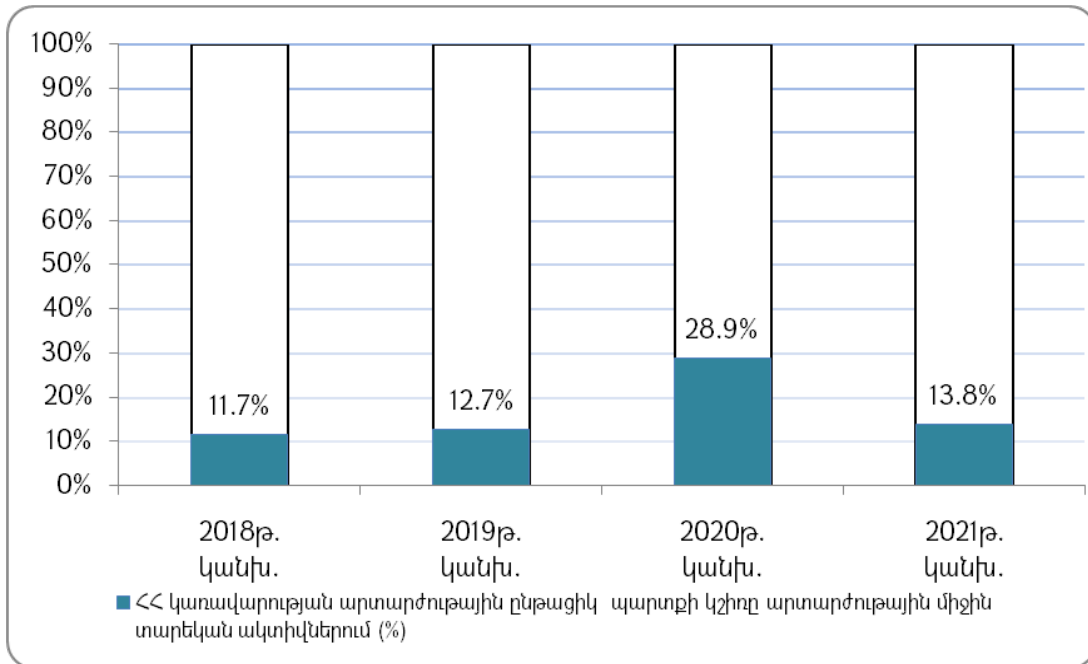
Աղյուսակ 8. ՀՀ կառավարության արտարժույթային պարտքի կառուցվածքը 2018-2021թթ. տարեվերջի դրությամբ՝ SDR-ի տարանջատմամբ

(տոկոս)

	2018թ. պետբյուջեի ծրագիր	2018թ. կանխ.	2019թ. կանխ.	2020թ. կանխ.	2021թ. կանխ.
USD	66.4	65.6	68.2	68.1	68.5
EUR	20.7	21.2	19.9	20.9	21.5
GBP	3.2	3.3	3.0	2.7	2.5
JPY	6.6	6.9	6.3	5.7	5.3
AED	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
CNY	2.9	3.0	2.7	2.5	2.2

Փոխարժեքի ռիսկի նվազման և արդյունավետ կառավարման տեսանկյունից ապագայում չի բացառվում, որ օգտագործվեն հեջավորման տարբեր մոտեցումներ (օրինակ՝ արտարժույթային սվոփներ):

Գծապատկեր 20.7. ՀՀ կառավարության արտարժույթային ընթացիկ պարտքի կշիռը արտարժույթային միջին տարեկան ակտիվներում 2018-2021թթ.

ՀՀ կառավարության արտարժույթային ընթացիկ պարտքի կշիռը արտարժույթային միջին տարեկան ակտիվների ծավալի նկատմամբ 2020թ. էապես աճում է՝ պայմանավորված 500 մլն ԱՄՆ դոլար եվրապարտատոմսերի մարմամբ, որի մասնաբաժինը կազմում է 15.1 տոկոսային կետ: Այս ցուցանիշը գնահատում է ՀՀ կառավարության հնարավորությունը սպասարկելու արտարժույթային պարտքի մարումներն ու տոկոսագումարների վճարումները՝ արտարժույթային ակտիվների բավարար ծավալի առկայության տեսանկյունից:

Վերաֆինանսավորման ռիսկ

Վերաֆինանսավորման ռիսկը կարևորվում է՝ պայմանավորված առաջիկա տարիներին ՀՀ կառավարության պարտքի մարումների ծավալներով և միջազգային ու ներքին ֆինանսական շուկաներում հնարավոր բացասական զարգացումներով: Նոր պարտքի ներգրավման ընթացքում ՀՀ կառավարությունը ջանում է հարթեցնել մարումների գրաֆիկը և մեղմել վերաֆինանսավորման ռիսկը: Վերաֆինանսավորման ռիսկի նվազեցման նպատակով կիրառվում են նաև հետգնումներ, ինչպես նաև ուղենշային պարտատոմսերի մարման օրերին իրականացվում են գանձապետական պարտատոմսերի տեղաբաշխումներ:

Աղյուսակ 20.9. ՀՀ կառավարության պարտքի վերաֆինանսավորման ռիսկի ցուցանիշները 2018-2021թթ.

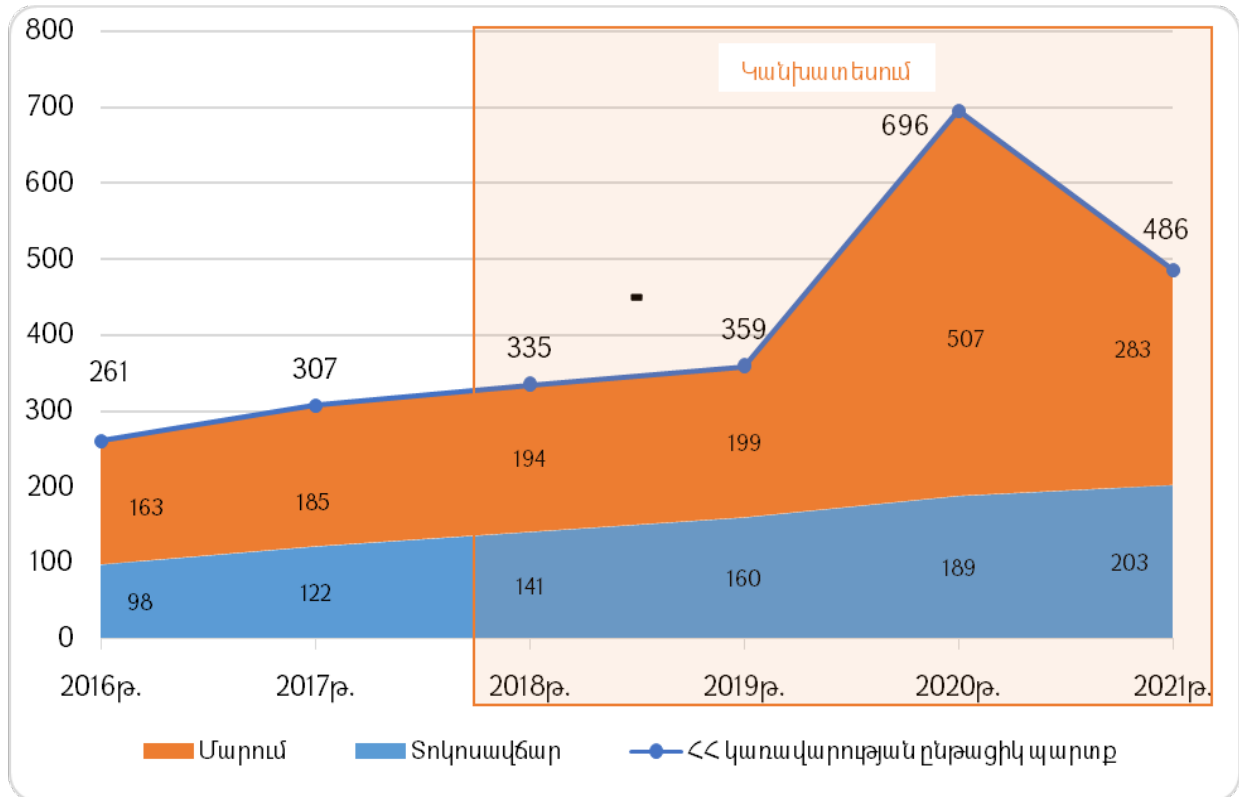
	2018թ. կանխ.	2019թ. կանխ.	2020թ. կանխ.	2021թ. կանխ.
ՀՀ կառավարության պարտքի մինչև մարում միջին ժամկետը, (տարի)	8.7	8.0	8.2	8.0
ՀՀ կառավարության արտաքին պարտքի մինչև մարում միջին ժամկետը, (տարի)	8.8	8.2	8.3	7.8
ՀՀ կառավարության ներքին պարտքի մինչև մարում միջին ժամկետը, (տարի)	8.2	7.2	8.1	8.6
Մեկ տարվա ընթացքում մարվող ՀՀ կառավարության պարտքի կշիռը (%)	4.5	13.1	6.6	6.8
Մեկ տարվա ընթացքում մարվող ՀՀ կառավարության արտաքին պարտքի կշիռը (%)	3.3	11.5	4.5	4.9
Մեկ տարվա ընթացքում մարվող ՀՀ կառավարության ներքին պարտքի կշիռը (%)	9.0	19.2	14.1	13.1

ՀՀ կառավարության պարտքի պորտֆելի մինչև մարում միջին ժամկետի ցուցանիշը 2021թ. վերջին կնվազի մինչև 8.0 տարի: Մյուս կողմից տնտեսության վերականգնմանը զուգընթաց Հայաստանն ըստ Համաշխարհային Բանկի դասակարգման տեղափոխվեց միջին եկամուտ ունեցող երկրների շարքը, ինչի հետևանքով միջազգային վարկատու կազմակերպությունները և օտարերկրյա պետությունները սկսեցին աստիճանաբար խստացնել վարկավորման պայմանները: Այնուամենայնիվ, մինչև մարում միջին ժամկետի ցուցանիշը կանխատեսվող ժամանակահատվածում էական փոփոխություն չի կրի և կմնա սահմանված ուղենշային միջակայքում: Այս տեսակետից, վերաֆինանսավորման ռիսկը գնահատվում է չափավոր:

Մեկ տարվա ընթացքում մարվող ՀՀ կառավարության պարտքի կշիռն ընդամենը պարտքի մեջ ցուցանիշը 2021թ. տարեվերջին կկազմի 6.8%, ընդ որում մեկ տարվա ընթացքում մարվող ՀՀ կառավարության արտաքին պարտքի կշիռը արտաքին պարտքում կկազմի 4.9%, իսկ մեկ տարվա ընթացքում մարվող ՀՀ կառավարության ներքին պարտքի կշիռը ներքին պարտքում՝ 13.1%: 2019թ. այս ցուցանիշի էական աճը բացատրվում է 2020թ. մարվող եվրապարտատոմսերի մեծ կշռով:

Ստորև ներկայացվում է նաև ՀՀ կառավարության ընթացիկ պարտքի ցուցանիշը, որն իրենից ներկայացնում է տարվա ընթացքում մարումների և տոկոսավճարների հանրագումարը:

Գծապատկեր 20.8. ՀՀ կառավարության ընթացիկ պարտքը 2015-2021թթ. ընթացքում (մլրդ. դրամ)

ՀՀ կառավարության ընթացիկ պարտքի ցուցանիշը միջնաժամկետ հատվածում աճում է՝ 2020թ. կազմելով 695.5 մլրդ. դրամ, որի 37.2%-ը կազմում է 2020թ. եվրապարտատոմսերի մարումը:

Աղյուսակ 20.10. ՀՀ կառավարության ընթացիկ պարտքն ըստ գործիքակազմի

(մլրդ. դրամ)

	2018թ. պետրյուջեի ծրագիր	2018թ. կանխ.	2019թ. կանխ.	2020թ. կանխ.	2021թ. կանխ.
ՀՀ կառավարության ընթացիկ պարտքն ըստ գործիքակազմի, որից՝	327.3	334.8	358.9	695.5	485.8
արտաքին վարկեր և փոխառություններ	116.7	113.6	146.8	193.5	214.8
տոկոսավճար	47.1	44.1	58.1	66.2	73.4
մարում	69.6	69.6	88.6	127.3	141.4
պետական գանձապետական պարտատոմսեր	178.9	189.4	178.8	199.1	231.1
տոկոսավճար	62.3	65.3	68.8	78.1	89.6
մարում	116.5	124.1	110.0	121.1	141.5
արտարժույթային պետական պարտատոմսեր	31.8	31.8	33.3	302.8	39.9
տոկոսավճար	31.8	31.8	33.3	44.3	39.9
մարում	-	-	-	258.5	-

ՀՀ կառավարությունը պարտքի և կանխիկ հոսքերի կառավարման գործիքների կիրառմամբ վերահսկում է վերաֆինանսավորման հետ կապված ռիսկերը:

Տոկոսադրույքի ռիսկ

Ավելի մեծ ուշադրություն պետք է դարձնել տոկոսադրույքի հետ կապված ռիսկերին, քանի որ շուկայական պայմաններով ներգրավվող փոխառու միջոցների կշիռը գնալով աճում է: Տոկոսադրույքի ռիսկի կառավարման նպատակն է ապահովել կառավարության պարտքի այնպիսի կառուցվածք, որի դեպքում ֆինանսական շուկաներում տոկոսադրույքների փոփոխությունը հնարավորինս քիչ ազդեցություն կունենա կանխատեսվող տոկոսագումարների մակարդակի վրա: ՀՀ կառավարության պարտքի պորտֆելի տոկոսադրույքի ռիսկի ցուցանիշները կանխատեսվող ժամանակահատվածում մի փոքր վատթարանում են, սակայն մնում են կառավարելի:

Ֆիքսված տոկոսադրույքով պարտքի կշիռը 2021թ. տարեվերջին նվազում է մինչև 77.9%: Չնայած ՀՀ կառավարության կողմից կանխատեսվող ժամանակահատվածում թողարկվելու է նախորդ տարիների համեմատ ավելի շատ ֆիքսված տոկոսադրույքով ներքին պարտք, շրջանառության մեջ գտնվող պետական գանձապետական պարտատոմսերի ծավալի կշիռը դեռևս նշանակալի չի լինելու և 2021թ. այն կկազմի ՀՀ կառավարության պարտքի ընդամենը 21.5%-ը: Մյուս կողմից, միջազգային վարկատուներն ավելի շատ լողացող տոկոսադրույքով նոր վարկեր են տրամադրելու, որի արդյունքում ՀՀ կառավարության պարտքի պորտֆելի ֆիքսված տոկոսադրույքով պարտքի կշիռը նվազելու է: Անհրաժեշտության դեպքում, տոկոսադրույքի ռիսկը կառավարելու նպատակով, արտաքին վարկատուների կողմից սահմանված ընթացակարգերի համաձայն, կիրականացվի լողացող տոկոսադրույքով ներգրավված վարկերի տոկոսադրույքի ֆիքսում:

Աղյուսակ 20.11. ՀՀ կառավարության պարտքի կառուցվածքում ֆիքսված և լողացող տոկոսադրույքով վարկերի տեսակարար կշիռը 2018-2021թթ.

(տոկոս)					
	2018թ. պետքյուջեի ծրագիր	2018թ. կանխ.	2019թ. կանխ.	2020թ. կանխ.	2021թ. կանխ.
ՀՀ կառավարության պարտք,	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
այդ թվում՝					
Ֆիքսված տոկոսադրույքով	83.9	84.8	82.2	79.8	77.9
Լողացող տոկոսադրույքով	16.1	15.2	17.8	20.2	22.1
ՀՀ կառավարության արտաքին պարտք	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
այդ թվում՝					
Ֆիքսված տոկոսադրույքով	79.7	80.9	77.6	74.2	71.3
Լողացող տոկոսադրույքով	20.3	19.1	22.4	25.8	28.7
ՀՀ կառավարության ներքին պարտք	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
այդ թվում՝					
Ֆիքսված տոկոսադրույքով	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Լողացող տոկոսադրույքով	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0

ՀՀ կառավարության պարտքի մինչև վերաֆիքսում միջին ժամկետի ցուցանիշը ևս նվազում է՝ ժամանակահատվածի վերջում կազմելով 6.1 տարի: Լողացող տոկոսադրույքով պարտքի կշռի աճի արդյունքում մեծանում է մեկ տարվա ընթացքում վերաֆիքսվող ՀՀ կառավարության պարտքի մասնաբաժինը՝ 2021թ. կազմելով 28.0%:

Աղյուսակ 20.12. ՀՀ կառավարության պարտքի տոկոսադրույքի ռիսկի ցուցանիշները 2018-2021թթ.

	2018թ. կանխ.	2019թ. կանխ.	2020թ. կանխ.	2021թ. կանխ.
ՀՀ կառավարության պարտքի մինչև վերաֆիքսում միջին ժամկետը, (տարի)	7.1	6.3	6.5	6.1
ՀՀ կառավարության արտաքին պարտքի մինչև վերաֆիքսում միջին ժամկետը, (տարի)	6.8	6.0	6.0	5.4
ՀՀ կառավարության ներքին պարտքի մինչև վերաֆիքսում միջին ժամկետը, (տարի)	8.2	7.2	8.1	8.6
Մեկ տարվա ընթացքում վերաֆիքսվող ՀՀ կառավարության պարտքի կշիռը (%)	19.5	30.4	26.2	28.0
Մեկ տարվա ընթացքում վերաֆիքսվող ՀՀ կառավարության արտաքին պարտքի կշիռը (%)	22.1	33.4	29.5	32.5
Մեկ տարվա ընթացքում վերաֆիքսվող ՀՀ կառավարության ներքին պարտքի կշիռը (%)	9.0	19.2	14.1	13.1

Գործառնական ռիսկ

Գործառնական ռիսկը սահմանվում է որպես արտաքին գործոնների, տեխնոլոգիաների արդյունք, ինչպես նաև անձնակազմի, կազմակերպության, գործընթացների անբավարար գործունեության հետևանք: Գործառնական ռիսկը կառավարելու տեսանկյունից կարևոր նշանակություն ունի տեղեկատվության անվտանգության ապահովումը՝ ներառյալ փաստաթղթերը և տեխնոլոգիական համակարգերը: Անհրաժեշտ է ապահովել պարտքի գրանցման և հաշվառման տվյալների բազայի այլընտրանքային պահպանումը՝ ֆորս մաժորային իրավիճակներում ամբողջական տեղեկատվության պահպանման և աշխատանքների ընթացքը չխաթարելու, պարտքային պարտավորությունները ժամանակին և անթերի իրականացնելու համար: ՀՀ կառավարության պարտքի կառավարման հետ կապված գործառնական ռիսկերը բացահայտելու, գնահատելու, կառավարելու և նվազեցնելու նպատակով կմշակվի բիզնես գործընթացների շարունակականության ապահովման և աղետների վերականգնման ծրագիր:

Զգայունության վերլուծություններ

Մինչ այժմ կատարված ծախսերի և ռիսկերի վերլուծությունը հիմնված է եղել կանխատեսված մակրոտնտեսական և հարկաբյուջետային ցուցանիշների վրա և իրենից ներկայացնում է ՀՀ կառավարության պարտքի կառավարման ռազմավարության հիմնական սցենար: Ստորև ներկայացվում է շուկայական փոփոխականների նկատմամբ կիրառված տարբեր շոկերի արդյունքում ծախսերի և ռիսկերի ցուցանիշների շեղման չափը հիմնական սցենարի արդյունքներից:

Փոխարժեք

ՀՀ կառավարության պարտքի պորտֆելը պարունակում է փոխարժեքի էական ռիսկեր: Կիրառելով 30% շոկ՝ 2019թ-ին արժեզրկելով ՀՀ դրամը ԱՄՆ դոլարի, եվրոյի և ՀՓԻ-ի նկատմամբ, ՀՀ կառավարության պարտք/ՀՆԱ հարաբերակցությունը 2021թ. տարեվերջին հասնում է 62.8%-ի, որը 11.2 տոկոսային կետով ավելի է հիմնական սցենարի նույն ցուցանիշից:

Եթե 03.04.2018թ. դրությամբ ձևավորված փոխարժեքները, որոնց հիման վրա ՀՀ կառավարության արտաթուփային պարտքը փոխարկվել է ԱՄՆ դոլարի, փոփոխվեն 1%-ի չափով, ապա 2019-2021թթ. ընթացքում ՀՀ կառավարության արտաթուփային պարտքը կփոփոխվի միջին հաշվով տարեկան 28.4 մլրդ դրամով կամ ՀՆԱ-ի 0.4%-ով:

Տոկոսադրույք

Վերլուծելով արտաքին աղբյուրներից ներգրավվող փոխառու միջոցների տոկոսադրույքների 250 բազիսային կետի և ներքին աղբյուրներից ներգրավվող փոխառու միջոցների 500 բազիսային կետի չափով աճի շոկային սցենարը՝ պարզ է դառնում, որ տոկոսադրույքի շոկի ազդեցությունը ՀՀ կառավարության պարտքի պորտֆելի վրա մնում է չափավոր: ՀՀ կառավարության պարտք/ՀՆԱ հարաբերակցությունը 2021թ. տարեվերջին հիմնական սցենարի նույն ցուցանիշի նկատմամբ ավելանալով 1.4 տոկոսային կետով՝ կազմում է 53.0%: Տոկոսավճար/ՀՆԱ հարաբերակցությունն այս պարագայում կարող է ավելանալ 0.7 տոկոսային կետով:

Զուգահեռաբար ենթադրվել է նաև էական՝ 500 բազիսային կետի չափով արտաքին աղբյուրներից ներգրավվող փոխառու միջոցների տոկոսադրույքների և 1000 բազիսային կետի չափով ներքին աղբյուրներից ներգրավվող փոխառու միջոցների նկատմամբ շոկային սցենար, որի տեղի ունենալու հավանականությունը բավականին ցածր է: Տոկոսադրույքների նման շոկը ՀՀ կառավարության պարտք/ՀՆԱ ցուցանիշը բազային սցենարի նկատմամբ կավելացնի 2.9 տոկոսային կետով՝ 2021թ. տարեվերջին հասցնելով 54.5%-ի: ՀՀ կառավարության պարտքի սպասարկման տեսակետից այսպիսի էական շոկը 2021թ. տարեվերջին Տոկոսավճար/ՀՆԱ ցուցանիշը կարող է ավելացնել 1.5 տոկոսային կետով:

Ստորև ներկայացվում է նաև լողացող տոկոսադրույքով պարտքի մեկ տոկոսային կետով աճի և ներքին տոկոսադրույքների մեկ տոկոսային կետով աճի ազդեցությունները:

Լողացող տոկոսադրույքների՝ 6-ամսյա ԱՄՆ դոլարի լիբորի և 6-ամսյա եվրիբորի մեկ տոկոսային կետի փոփոխության դեպքում 2019-2021թթ. ՀՀ կառավարության արտաքին պարտքի գծով տոկոսային ծախսերը միջին հաշվով կփոփոխվեն տարեկան 6.5 մլրդ դրամով: Մասնավորապես, լողացող տոկոսադրույքներից յուրաքանչյուրի ազդեցությունը ՀՀ կառավարության արտաքին պարտքի սպասարկման ծախսերի վրա կանխատեսվող ժամանակաշրջանում կլինի հետևյալը.

Աղյուսակ 20.13. Լողացող տոկոսադրույքների 1 տոկոսային կետի փոփոխության ազդեցությունը ՀՀ կառավարության արտաքին պարտքի տոկոսավճարների վրա

	2019թ.	2020թ.	2021թ.
ՀՀ կառավարության արտաքին պարտքի տոկոսավճարի փոփոխությունը (մլրդ դրամ)	5.3	6.4	7.9
այդ թվում			
6-ամսյա ԱՄՆ դոլարի Libor	5.0	6.0	7.3
6-ամսյա Euribor	0.3	0.4	0.6
ՀՀ կառավարության արտաքին պարտքի տոկոսավճարի փոփոխությունը (%)	9.1	9.7	10.8
ՀՀ կառավարության արտաքին պարտքի տոկոսավճարի փոփոխության կշիռը պետբյուջեի սեփական եկամուտներում (առանց դրամաշնորհի) (%)	0.4	0.4	0.4

Ներքին պարտքի շուկայում, միջնաժամկետ հատվածի սկզբում, եկամտաբերության կորի մեկ տոկոսային կետով աճը 2019-2021թթ. ընթացքում կավելացնի պարտքի տոկոսավճարները տարեկան միջինը 2.6 մլրդ դրամով:

Աղյուսակ 20.14. Միջնաժամկետ հատվածի սկզբում ՀՀ կառավարության ներքին պարտքի տոկոսադրույքի մեկ տոկոսային կետի փոփոխության ազդեցությունը ՀՀ կառավարության ներքին պարտքի տոկոսավճարի վրա

	2019թ. կանխ.	2020թ. կանխ.	2021թ. կանխ.
ՀՀ կառավարության ներքին պարտքի տոկոսավճարի փոփոխությունը (մլրդ դրամ)	0.6	2.4	4.7
ՀՀ կառավարության ներքին պարտքի տոկոսավճարի փոփոխությունը (%)	0.9	3.1	5.2
ՀՀ կառավարության ներքին պարտքի տոկոսավճարի փոփոխության կշիռը պետբյուջեի սեփական եկամուտներում (առանց դրամաշնորհի) (%)	0.0	0.2	0.3

Զգայունության վերլուծությունները թույլ են տալիս ենթադրել, որ ՀՀ կառավարության պարտքի պորտֆելի վրա փոխարժեքի շուկի ազդեցությունը շատ ավելի մեծ է, քան տոկոսադրույքի շուկի ազդեցությունը: Դա պայմանավորված է ՀՀ կառավարության պարտքի պորտֆելում արտարժույթային պարտքի մեծ տեսակարար կշռով և ֆիքսված տոկոսադրույքով պարտքի գերակայությամբ:

Եզրակացություններ

ՀՀ կառավարության պարտքի պորտֆելի ծախսերի և ռիսկերի վերլուծության արդյունքները ցույց են տալիս, որ պարտքի պորտֆելն ամենաշատը ենթակա է փոխարժեքի ռիսկի ազդեցությանը: Այդ իսկ պատճառով, ՀՀ կառավարությունն առաջնային է համարում պետական գանձապետական պարտատոմսերի շուկայի շարունակական զարգացումը և ներքին շուկայից փոխառությունների ներգրավման ծավալի աճը: 2019-2021թթ. ժամանակահատվածում նախատեսվում է ավելացնել ներքին փոխառու զուտ միջոցների հաշվին դեֆիցիտի ֆինանսավորման կշիռը՝ 2021թ. այն հասցնելով մինչև 55.7%:

Կարևոր է նշել, որ միայն ՀՀ կառավարության պարտքի կառավարման ոլորտում իրականացվող միջոցառումները բավարար չեն ՀՀ կառավարության ներքին պարտքի շուկան էականորեն զարգացնելու համար: Ներքին պարտքի շուկայի զարգացման և ներդրողների բազայի ընդլայնման նախապայմաններից է նաև ֆինանսական շուկայի այլ հատվածներում (կենսաթոշակային, ապահովագրական և այլն) բարեփոխումների ամբողջական իրականացումը:

ՀՀ կառավարությունը միջնաժամկետ հատվածում շարունակելու է ՀՀ կառավարության պարտքի մարման գրաֆիկի հարթեցման և վերաֆինանսավորման ռիսկի նվազեցմանն ուղղված գործողությունները՝ կիրառելով իրացվելիության կառավարման այնպիսի գործիքներ, ինչպիսիք են կանխիկի բուֆերի ձևավորումը, հետգնումների ու փոխանակումների իրականացումը:

Հավելված

ՀՀ կառավարության պարտքը բնութագրող 2016-2017թթ. փաստացի, 2018թ. պետական բյուջեի ծրագրային և 2018-2021թթ. կանխատեսումային ցուցանիշները

Աղյուսակ 20.15. ՀՀ կառավարության պարտքի հիմնական ցուցանիշները 2015-2020թթ (մլրդ դրամ)

	2016թ. փաստ.	2017թ. փաստ.	2018թ. պետբյուջեի ծրագիր	2018թ. կանխ.	2019թ. կանխ.	2020թ. կանխ.	2021թ. կանխ.
Կառավարության պարտք	2,631.4	2,988.4	3,172.8	3,283.6	3,587.9	3,868.5	4,125.6
% ՀՆԱ-ի նկատմամբ	51.9	53.7	54.2	54.2	54.1	53.2	51.6
Ըստ ռեզիդենտության							
կառավարության ներքին պարտք	550.0	619.5	658.1	669.4	744.7	838.2	953.0
կառավարության արտաքին պարտք	2,081.4	2,368.9	2,514.7	2,614.2	2,843.3	3,030.3	3,172.6
Ըստ գործիքակազմի							
արտաքին վարկեր և փոխառություններ	1,635.7	1,946.6	2,080.5	2,175.2	2,392.9	2,569.3	2,701.9
պետական գանձապետական պարտատոմսեր	508.3	549.7	600.9	600.0	674.9	770.7	887.7
արտարժույթային պետական պարտատոմսեր	484.0	484.1	483.1	499.7	511.4	522.1	531.2
արտաքին երաշխիքներ	-	3.6	3.9	4.3	4.4	4.5	4.6
ներքին երաշխիքներ	3.4	4.4	4.3	4.5	4.3	1.9	0.2
Կառավարության պարտքի տոկոսավճար	98.3	122.1	141.2	141.2	160.3	188.6	202.9
Տոկոսավճար / պետական բյուջեի ծախսեր (%)	6.8	8.1	9.6	9.6	10.0	10.7	10.5
Տոկոսավճար / պետական բյուջեի սեփական (առանց դրամաշնորհների) եկամուտներ (%)	8.6	10.0	11.1	11.1	11.4	12.0	11.5
Տոկոսավճար / ՀՆԱ (%)	1.9	2.2	2.4	2.3	2.4	2.6	2.5

Աղյուսակ 20.16. Պետական պարտատոմսերի ցուցանիշները 2015-2020թթ.

	2016թ. փաստ.	2017թ. փաստ.	2018թ. պետբյուջեի ծրագիր	2018թ. կանխ.	2019թ. կանխ.	2020թ. կանխ.	2021թ. կանխ.
Պետական գանձապետական պարտատոմսեր, մլրդ դրամ	508.3	549.7	600.9	600.0	674.9	770.7	887.7
% ՀՆԱ-ի նկատմամբ	10.0	9.9	10.3	9.9	10.2	10.6	11.1
ըստ մարման մնացած օրերի, մլրդ դրամ							
Մինչև 1 տարի	116.2	90.1	69.2	61.0	95.9	118.6	126.6
1-5 տարի	223.9	222.6	252.3	251.3	329.6	358.7	432.1
5-ից ավելի տարի	168.3	237.1	279.4	287.7	249.4	293.4	329.0
ըստ մարման մնացած օրերի կշիռը (%)	100	100	100	100	100	100	100
Մինչև 1 տարի	22.9	16.4	11.5	10.2	14.2	15.4	14.3
1-5 տարի	44.0	40.5	42.0	41.9	48.8	46.5	48.7
5-ից ավելի տարի	33.1	43.1	46.5	47.9	37.0	38.1	37.1
Միջին տոկոսադրույք (%)	13.2	13.1	13.0	12.5	12.3	12.0	12.0
Միջին ժամկետայնություն (տարի)	6.1	7.6	8.2	8.7	8.1	7.6	8.4
Արտարժույթային պետական	1,000.1	1,000.1	1,000.1	1,000.1	1,000.1	1,000.0	1,000.0

պարտատոմսեր, մլն ԱՄՆ դոլար							
% ՀՆԱ-ի նկատմամբ	9.6	8.7	8.3	8.3	7.7	7.2	6.6
Միջին տոկոսադրույք (%)	6.9	6.9	6.9	6.9	6.9	8.6	7.6
Միջին ժամկետայնություն (տարի)	6.0	5.0	4.0	4.0	3.0	7.0	6.0

Աղյուսակ 20.17. ՀՀ կառավարության վարկերի և փոխառությունների ցուցանիշները 2015-2020թթ.

(մլն ԱՄՆ դոլար)

	2016թ. փաստ.	2017թ. փաստ.	2018թ. պետությունների ծրագիր	2018թ. կանխ.	2019թ. կանխ.	2020թ. կանխ.	2021թ. կանխ.
Կառավարության վարկեր և փոխառություններ, մլն ԱՄՆ դոլար	3,380.0	4,021.0	4,306.9	4,353.5	4,679.5	4,921.1	5,086.2
% ՀՆԱ-ի նկատմամբ	32.3	35.0	35.6	35.9	36.1	35.3	33.8
Ըստ ռեզիդենտության							
արտաքին վարկեր և փոխառություններ	3,380.0	4,021.0	4,306.9	4,353.5	4,679.5	4,921.1	5,086.2
ներքին վարկեր և փոխառություններ	-	-	-	-	-	-	-
Ըստ վարկատուի							
միջազգային ֆինանսական կառույցներից	2,831.4	3,167.2	3,310.4	3,325.1	3,491.6	3,700.3	3,897.8
օտարերկրյա պետություններից	526.1	829.2	973.5	1,004.0	1,165.4	1,200.2	1,170.1
առևտրային բանկերից	22.4	24.6	23.1	24.4	22.5	20.6	18.3
Միջին տոկոսադրույք (%)	1.8	2.1	2.4	2.3	2.7	2.8	2.9
Միջին ժամկետայնություն (տարի)	11.2	10.4	9.7	9.7	9.1	8.5	8.1

ԳԼՈՒԽ 21. ՀՀ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՊԱՐՏՔԻ ՆՎԱԶԵՑՄԱՆ 2019-2023թթ. ԾՐԱԳԻՐ

1. Ներածություն և իրավական հիմքեր

ՀՀ կառավարության պարտքի նվազեցման այս Ծրագիրը հիմնվում է ՀՀ հարկաբյուջետային կանոնների արդիականացված համակարգի վրա: 2017թ-ի դեկտեմբերի 20-ին ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից ընդունվեցին 2018թ. հունվարի 27-ից ուժի մեջ մտան «ՀՀ բյուջետային համակարգի մասին» և «Պետական պարտքի մասին» ՀՀ օրենքներում փոփոխություններ և լրացումներ կատարող օրենքների նախագծերը՝ իրավական ուժ տալով ՀՀ կառավարության հարկաբյուջետային քաղաքականության ոլորտում իրականացվող առանցքային բարեփոխումներից մեկին և գործարկելով հարկաբյուջետային կանոնների նոր, արդիականացված համակարգը: Հարկաբյուջետային նոր կանոններն իրենց արտացոլումը գտան «Բյուջետային համակարգի մասին» ՀՀ օրենքի 21-րդ հոդվածի 8.2, 8.3 և 8.4 մասերում, ինչպես նաև «Պետական պարտքի մասին» ՀՀ օրենքի 5-րդ հոդվածի 6-րդ և 7-րդ մասերում: Սույն ծրագրի ներկայացումը բխում է վերոնշյալ իրավական կարգավորումներից, մասնավորապես՝ «Բյուջետային համակարգի մասին» ՀՀ օրենքի 21-րդ հոդվածի 8.4 մասի «ա» կետից:

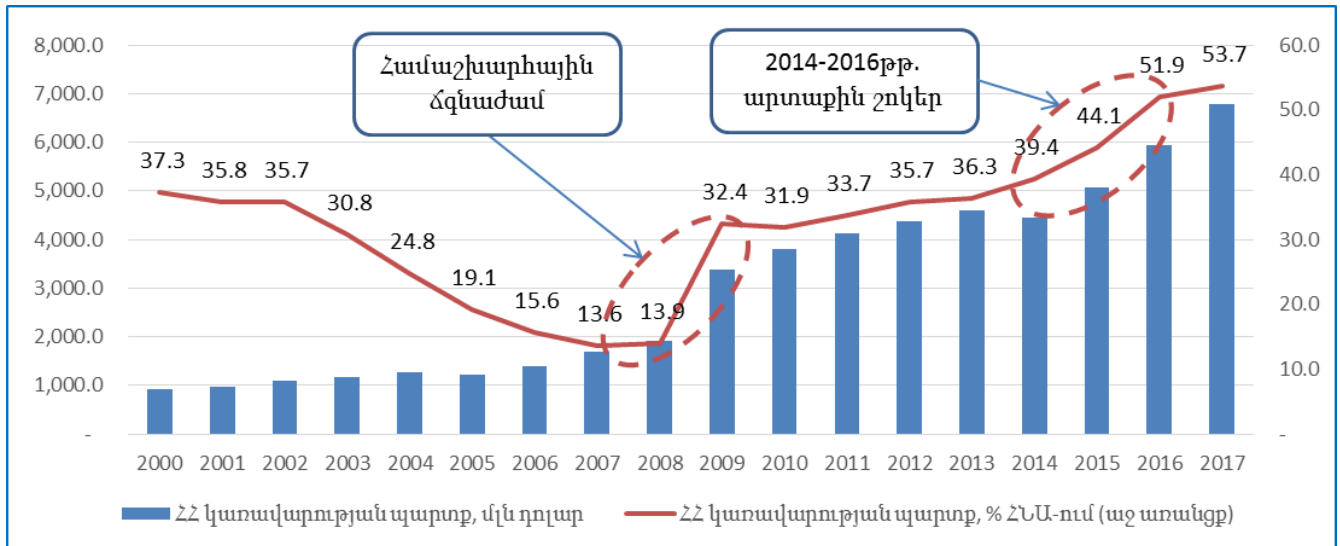
Կանոնների արդիականացված համակարգն ուղղված է արդյունավետ հակացիկլիկ հարկաբյուջետային քաղաքականության համար հիմքերի ստեղծմանը և պետական պարտքի կայունացմանը, առավել ճկուն է և ուղենիշներ է պարունակում երկարաժամկետ տնտեսական աճը խթանող հարկաբյուջետային քաղաքականության համար: Համակարգի հիմնական կանոններն են.

- ✓ Երբ կառավարության պարտք/ՀՆԱ հարաբերակցությունը գերազանցում է 40%-ը, կապիտալ ծախսերը չպետք է փոքր լինեն բյուջեի պակասուրդից:
- ✓ Կառավարության պարտք/ՀՆԱ 50-60% հաջորդ տարում կազմվող Պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրում ներկայացվում է միջոցառումների ծրագիր՝ համախառն ներքին արդյունքի նկատմամբ կառավարության պարտքի մակարդակի կանխատեսվող հետագիծը 50 տոկոսից նվազեցնելու համար:
- ✓ Երբ կառավարության պարտքը գերազանցում է ՀՆԱ 60%-ը ՀՀ կառավարությունը Ազգային ժողովի ֆինանսավարկային և բյուջետային ու տնտեսական հարցերի մշտական հանձնաժողովների քննարկմանը ներկայացնում է միջոցառումների ծրագիր՝ ՀՆԱ նկատմամբ կառավարության պարտքի մակարդակի կանխատեսվող հետագիծը 60 տոկոսից նվազեցնելու համար:

2. ՀՀ կառավարության պարտքը: Պատմական ակնարկ

Վերջին 10 տարիների 2 խոշոր տնտեսական ցնցումներին հակազդելու նպատակով խթանող հարկաբյուջետային քաղաքականության իրականացման արդյունքում ՀՀ կառավարության պարտքը ՀՆԱ-ի նկատմամբ աճի միտում է դրսևորել:

Գծապատկեր 21.1. ՀՀ կառավարության պարտքի դինամիկան 2000-2017թթ.³⁶

Նախաճգնաժամային շրջանում տնտեսական բարձր աճի տեմպերի պայմաններում նվազման միտում դրսևորելուց հետո ՀՀ կառավարության պարտքը ՀՆԱ-ի նկատմամբ կտրուկ աճեց 2009թ-ին, երբ համաշխարհային ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի՝ ՀՀ մակրոտնտեսական զարգացումների վրա ունեցած բացասական ազդեցություններին հակազդելու համար ՀՀ կառավարությունն իրականացրեց հակապարբերաշրջանային հարկաբյուջետային քաղաքականություն և պետական պակասուրդի հաշվին մեծածավալ լրացուցիչ ֆինանսական միջոցներ ներարկեց տնտեսության մեջ: Տնտեսության անկմանը հակազդելու համար կառավարությունն ընդլայնել է թե՛ ամբողջական պահանջարկը՝ մեծացնելով պետական սպառման և ներդրումների կշիռը ՀՆԱ-ում և թե՛ ամբողջական առաջարկը՝ օժանդակելով տարբեր մակարդակներում գործարարությանը: Այս գործողությունների արդյունքում ՀՀ կառավարության պարտքը 2009թ-ին ավելացավ գրեթե 1.5 մլրդ ԱՄՆ դոլարով՝ հասնելով ՀՆԱ-ի 32.4%-ին:

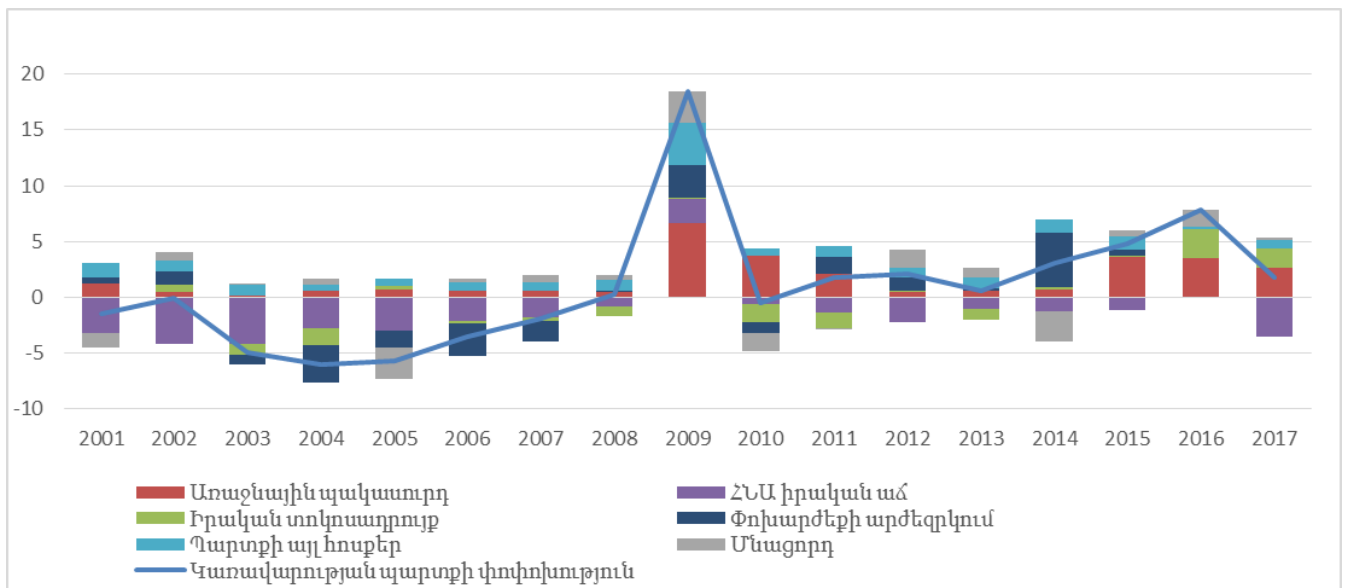
2014-2016թթ կառավարության պարտքի նշանակալի աճի հաջորդ ժամանակահատվածն էր, երբ պարտքը 3 տարվա ընթացքում աճեց ՀՆԱ-ի մեջ շուրջ 15.5 տոկոսային կետով՝ պայմանավորված տարածաշրջանային բացասական զարգացումների պայմաններում Հայաստանի տնտեսությունն ներթափանցած շոկերին հակապարբերաշրջանային հարկաբյուջետային քաղաքականությամբ արձագանքելու հանգամանքով:

³⁶ Աղբյուրը՝ ՀՀ ֆինանսների նախարարություն և վիճակագրական կոմիտե:

2017թ. տնտեսության վերականգնման բարձր տեմպերի պայմաններում ՀՀ կառավարության կողմից իրականացված հարկաբյուջետային կոնսոլիդացիայի քաղաքականությունը թույլ տվեց էականորեն զսպել ՀՀ կառավարության պարտքի աճի տեմպը: Նախորդ տարիներին իրականացված խթանող քաղաքականությունները էականորեն նվազեցրին արտաքին ցնցումներին բացասական հետևանքները և նպաստեցին տնտեսության վերականգնմանը: Այս զարգացումները թույլ տվեցին, որ ՀՀ կառավարությունը պարտքի կայունացման նպատակով անցում կատարի զսպող հարկաբյուջետային քաղաքականության: Արդյունքում հնարավոր դարձավ նվազեցնել հետճգնաժամային տարիներին ՀՀ կառավարության պարտք/ՀՆԱ ցուցանիշի աճի տեմպը՝ հիմքեր ստեղծելով հետագա կայունացման և նվազման համար (կառավարության պարտք/ՀՆԱ հարաբերակցությունը 2017թ-ին կազմեց 53.7%):

ՀՀ կառավարության պարտքի գործոնային վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ հետճգնաժամային շրջանում դրա աճի հիմնական գործոններն են եղել պետական բյուջեի առաջնային պակասուրդը և դոլարի նկատմամբ ՀՀ դրամի արժեզրկումը, իսկ ինչպես հետճգնաժամային, այնպես էլ պատմական ժամանակահատվածի համար պարտքը նվազեցնող հիմնական գործոնը եղել է տնտեսական աճը:

Գծապատկեր 21.2. ՀՀ կառավարության պարտքը առաջացնող գործոնների դինամիկան, % ՀՆԱ-ում³⁷

2009թ. ճգնաժամին արձագանքման հետևանքով՝ պետական բյուջեի առաջնային պակասուրդի աճը դարձավ ՀՀ կառավարության պարտք/ՀՆԱ-ի աճի հիմնական գործոնը: Պարտքի աճին նպաստեցին նաև տնտեսական խորը անկումը և փոխարժեքի արժեզրկումը:

2014թ-ին արտաքին ցնցումների ազդեցությամբ ՀՀ դրամը կտրուկ արժեզրկվեց, և չնայած կառավարության պարտքը դոլարային արտահայտությամբ նվազեց, դրամային արտահայտու-

³⁷ Աղբյուր՝ ՀՀ ֆինանսների նախարարության գնահատականներ:

թյամբ աճեց մոտ 15 տոկոսով, իսկ կառավարության պարտք/ՀՆԱ հարաբերակցությունը աճեց 3 տոկոսային կետով՝ գրեթե ամբողջությամբ այդ գործոնով պայմանավորված:

2015-2016թթ. մակրոտնտեսական կայունության ապահովման նպատակով պետական բյուջեի առաջնային պակասուրդը ավելացվեց՝ պայմանավորելով ՀՀ կառավարության պարտքի աճի հիմնական մասը: Իսկ 2016թ. բացի առաջնային պակասուրդից, այդ տարվա ընթացքում պարտքի ավելացմանն էականորեն նպաստեց նաև իրական տոկոսադրույքի աճը, որը պայմանավորված էր ինչպես տնտեսությունում գրամցված գնանկմամբ, այնպես էլ անվանական տոկոսադրույքի աճով, և կառավարության պարտքը հասավ ՀՆԱ-ի 51.9 տոկոսին:

2017թ. ՀՀ կառավարության պարտքի աճին հակազդեց հետճգնաժամային ժամանակահատվածի համար աննախադեպ՝ 7.5 տոկոս տնտեսական աճը, սակայն դրական առաջնային պակասուրդի և իրական տոկոսադրույքի պայմաններում պարտքը շարունակեց աճել, սակայն՝ ավելի փոքր տեմպով:

Ներգիր 1

ՀՀ նախկին հարկաբյուջետային կանոնները

Հայաստանի Հանրապետությունում հարկաբյուջետային կանոններ ներդրվել են 2008թ-ին՝ «Պետական պարտքի մասին» ՀՀ օրենքի ընդունմամբ: Կանոնները ներմուծեցին պարտքի վերին շեմի և «արգելակի» գաղափարները: Մասնավորապես սահմանվում էր, որ տվյալ տարվա վերջի դրությամբ պետական պարտքը չպետք է գերազանցեր նախորդ տարվա ՀՆԱ-ի 60 տոկոսը, իսկ գերազանցելու պայմաններում պարտք առաջացնող գործարքն առջինը էր համարվում: Սահմանվում էր նաև, որ եթե պարտքը գերազանցում է նախորդ տարվա ՀՆԱ-ի 50%-ը, ապա հաջորդ տարվա պետական բյուջեի դեֆիցիտը չպետք է գերազանցեր վերջին 3 տարիների ՀՆԱ-ների ծավալների միջինի 3 տոկոսը: 2015թ-ից օրենսդրական փոփոխության արդյունքում կանոնները սկսեցին տարածվել միայն կառավարության պարտքի վրա:

Պետք է նշել, որ վերը նկարագրված կանոնները կորցրել էին արդիականությունը և համահունչ չէին նոր տնտեսական իրողություններին ու մարտահրավերներին, քանի որ չափազանց կոշտ էին, հարկաբյուջետային քաղաքականությանը չէին տալիս տնտեսության կայունացման մեջ բավարար դերակատարում և չէին ապահովում արդյունավետության ուղենիշներ, ինչն էլ պատճառ հանդիսացավ դրանց արդիականացման համար:

Հարկաբյուջետային կանոնների արդիականացման վերաբերյալ տե՛ս Ծրագրի 1-ին կետը և http://www.minfin.am/website/images/files/Upgrading%20Fiscal%20Rules_Armenian.pdf հղումը:

3. Ծրագրի ամփոփ նկարագիրը

Հաշվի առնելով ՀՀ կառավարության պարտքի հետճգնաժամային միտումները և գործոնային վերլուծությունը՝ այս Ծրագրի հիմքում ընկած է այնպիսի հարկաբյուջետային սցենար, որը թույլ կտա ՀՀ կառավարության պարտքը կանխատեսվող ժամանակահատվածում նվազեցնել՝ տնտեսական աճի ստեղծման և սեփական եկամուտների աստիճանական բարելավման միջոցով հարկաբյուջետային կոնսոլիդացիայի իրականացման ճանապարհ:

հով: Քանի որ ներկա իրավական կարգավորումները դեռ չեն սահմանում պարտքի նվազեցման ծրագրի համար գործողության հորիզոնը, Ծրագրում որպես այդպիսի հորիզոն ընտրվել է 5 տարվա ժամանակահատվածը:

Ինչպես արդեն նշվեց, 2017թ-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ ՀՀ կառավարության պարտք գերազանցել է ՀՆԱ 50%-ը՝ կազմելով 53.7%: Այս պայմաններում, վերոնշյալ իրավական ակտերով ամրագրված հարկաբյուջետային կանոններին համահունչ ծրագիրը նախատեսում է, որ ՀՀ կառավարության պարտքը մինչև 2023թ. կնվազեցվի ՀՆԱ-ի 50%-ից, որին համապատասխան բյուջեի եկամուտների, ծախսերի և մյուս ցուցանիշների կանխատեսումները ներկայացված են ներքոնշյալ աղյուսակում: Ընդ որում, ծրագրի ցուցանիշներից 2018թ-ը ՀՀ ֆինանսների նախարարության սպասումներն են, 2019-2021թթ. կանխատեսումները այս ՄԺԾԾ հիմքում ընկած կանխատեսումներն են, իսկ 2022-2023թթ. ցուցանիշները՝ ՀՀ ֆինանսների նախարարության կանխատեսումները:

Մասնավորապես, ծրագրով նախատեսվում է աստիճանաբար բարելավել եկամուտներ/ՀՆԱ ցուցանիշը՝ հիմնականում հարկային եկամուտների միջոցով: Իսկ ծախսային մասում նախատեսվում է ՀՆԱ-ի մեջ աստիճանաբար ավելացնել երկարաժամկետ տնտեսական աճ ստեղծող կապիտալ ծախսերը և միաժամանակ նվազեցնել ընթացիկ ծախսեր/ՀՆԱ ցուցանիշը: Այսպիսով, միջնաժամկետում նախատեսվում է իրականացնել հարկաբյուջետային կոնսոլիդացիա, որն ապահովվելու է հիմնականում հարկային եկամուտների բարելավման միջոցով:

Աղյուսակ 21.1. Ծրագրի կանխատեսումների համառոտագիր

%, ՀՆԱ-ի նկատմամբ	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Պետական բյուջեի եկամուտներ	21,6	21,9	21,9	22,2	22,6	22,9
Հարկային եկամուտներ	20,6	21,0	21,3	21,8	22,2	22,5
Պետական բյուջեի ծախսեր	24,2	24,2	24,2	24,1	24,0	24,1
Ընթացիկ ծախսեր	21,6	21,1	20,5	19,9	19,6	19,4
Կապիտալ ծախսեր	2,6	3,1	3,7	4,2	4,4	4,7
Պետական բյուջեի պակասուրդ	(2,6)	(2,3)	(2,3)	(1,9)	(1,3)	(1,1)
Կառավարության պարտք	54,2	54,1	53,2	51,6	50,7	49,8

Հարկաբյուջետային ցուցանիշների կանխատեսումների համեմատական

Պետական բյուջեի եկամուտներ		2018	2019	2020
ՄԺԾԾ 2018-2020		23,4	23,5	23,6
Բյուջե 2018		22,4		
ՄԺԾԾ 2019-2021		21,6	21,9	21,9
Ճշգրտում դեպի վերև	ՄԺԾԾ 2018-2020-ից ՄԺԾԾ 2019-2021	(1,8)	(1,6)	(1,7)
	Բյուջե 2018-ից ՄԺԾԾ 2019-2021	(0,7)		

Պետական բյուջեի ընթացիկ ծախսեր		2018	2019	2020
ՄԺԾԾ 2018-2020		22,3	21,1	20,2
Բյուջե 2018		22,3		
ՄԺԾԾ 2019-2021		21,6	21,1	20,5
Ճշգրտում դեպի ներքև	ՄԺԾԾ 2018-2020-ից ՄԺԾԾ 2019-2021	0,7	(0,1)	(0,3)
	Բյուջե 2018-ից ՄԺԾԾ 2019-2021	0,7		

Պետական բյուջեի կապիտալ ծախսեր		2018	2019	2020
ՄԺԾԾ 2018-2020		3,8	4,8	5,5
Բյուջե 2018		3,0		
ՄԺԾԾ 2019-2021		2,6	3,1	3,7
Ճշգրտում դեպի ներքև	ՄԺԾԾ 2018-2020-ից ՄԺԾԾ 2019-2021	1,2	1,7	1,8
	Բյուջե 2018-ից ՄԺԾԾ 2019-2021	0,4		

Պետական բյուջեի պակասուրդ		2018	2019	2020
ՄԺԾԾ 2018-2020		2,7	2,4	2,1
Բյուջե 2018		2,7	0,0	0,0
ՄԺԾԾ 2019-2021		2,6	2,3	2,3
Ճշգրտում դեպի ներքև	ՄԺԾԾ 2018-2020-ից ՄԺԾԾ 2019-2021	0,1	0,1	(0,2)
	Բյուջե 2018-ից ՄԺԾԾ 2019-2021	0,1		

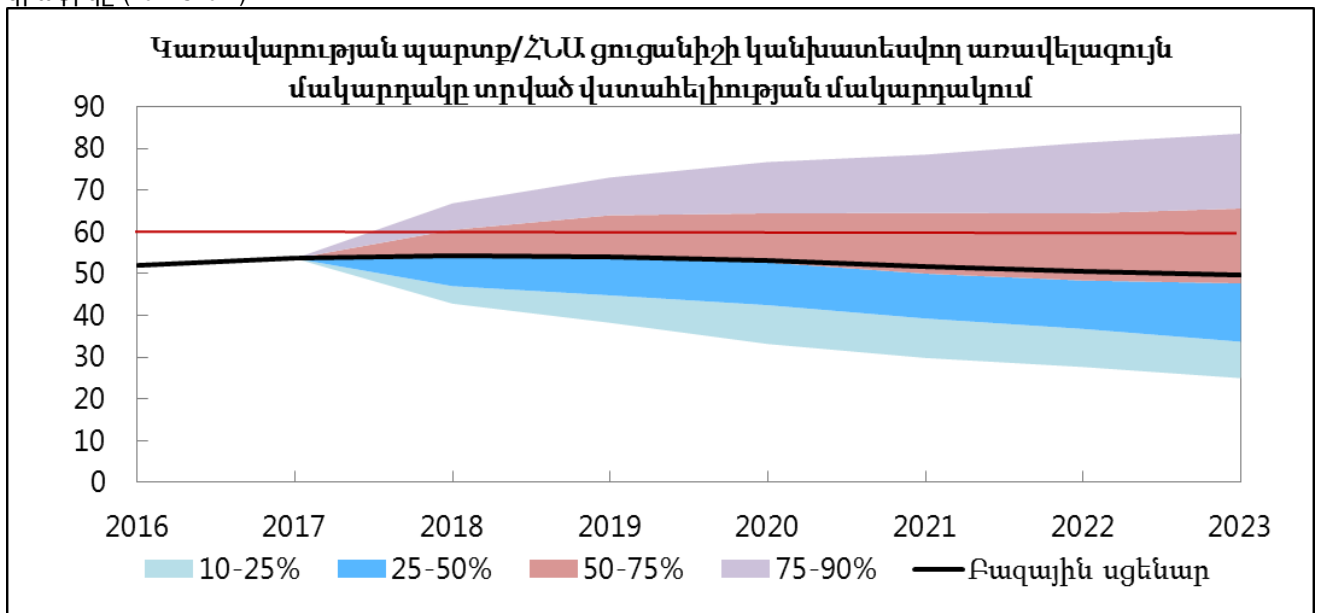
Կառավարության պարտք		2018	2019	2020
ՄԺԾԾ 2018-2020		54,6	53,5	51,0
Բյուջե 2018		54,2		
ՄԺԾԾ 2019-2021		54,2	54,1	53,2
Ճշգրտում դեպի ներքև	ՄԺԾԾ 2018-2020-ից ՄԺԾԾ 2019-2021	0,4	(0,6)	(2,1)
	Բյուջե 2018-ից ՄԺԾԾ 2019-2021	0,0		

3. Ծրագրի ռիսկերը

Կառավարության պարտք/ՀՆԱ ցուցանիշի ամենահավանական հետագիծը և կանխատեսումների շուրջ անորոշությունը պատկերելու համար կառուցվել է կանխատեսումների հավանականային բաշխման գրաֆիկը(fan chart): Գրաֆիկը կառուցվել է ՀՀ կառավարության պարտքի վրա ազդեցություն ունեցող համապատասխան մակրոտնտեսական փոփոխականների (բյուջեի առաջնային պակասուրդ, տնտեսական աճ, պարտքի իրական տոկոսադրույք, իրական փոխարժեք) վրա ցուցանիշների պատմական էվոլյուցիայից պրոյեկտված շուկերի սիմուլյացիաներով, և ցույց է տալիս կանխատեսվող ժամանակահատվածում պարտք/ՀՆԱ հարաբերակցության որոշակի միջակայքերում գտնվելու հավանականությունները: Կառավարության պարտք/ՀՆԱ ցուցանիշի հավանական հետագծերը կառուցվել են՝ հաշվի առնելով նշված փոփոխականների պատմական ժամանակային շարքերի վիճակագրական հատկությունները և փոխադարձ կապերը, ինչպես նաև վերջիններիս կանխատեսումները:

Ստորև պատկերված հավանականությունների բաշխման գրաֆիկը ցույց է տալիս Ծրագրի սցենարի՝ մինչև 2023թ-ը Կառավարության պարտք/ՀՆԱ հարաբերակցության մինչև 49.8% նվազեցման ռիսկերը:

Գծապատկեր 21.3. ՀՀ կառավարության պարտքի կանխատեսումների հավանականային բաշխման գրաֆիկը (Fan Chart)³⁸

Համաձայն իրականացված սիմուլյացիաների, 50-ից 75% վստահելիության միջակայքում ՀՀ կառավարության պարտքը չի գերազանցի ՀՆԱ 50%-ը: Հավանականությունների բաշխմանը կարելի է ծանոթանալ նաև ներքոհիշյալ աղյուսակում:

³⁸ Աղբյուրը՝ ՀՀ ֆինանսների նախարարության գնահատականներ:

Աղյուսակ 21.2. Կառավարության պարտք/ՀՆԱ հետագծի հավանականային բաշխումը

Հավանականությունը	Տրված հավանականության դեպքում կառավարության պարտք/ՀՆԱ առավելագույն մակարդակը					
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
10%	42,83	38,24	33,17	29,82	27,66	24,98
25%	47,02	44,83	42,47	39,28	36,77	33,70
50%	54,05	54,28	52,70	50,03	48,38	47,70
75%	60,53	64,00	64,48	64,55	64,46	65,63
90%	66,85	73,06	76,76	78,52	81,36	83,55

4. Ծրագրի հիմնական միջոցառումները

Ծրագրի հիմքում ընկած կանխատեսումների սցենարին համահունչ ստորև ներկայացվում են Ծրագրի հիմնական միջոցառումների ուղղությունները:

4.1. Պետական բյուջեի եկամուտներ

ՀՀ կառավարությունը ծրագրավորում է իրականացնել եկամուտների ավելացման գծով հետևյալ միջոցառումները .

Աղյուսակ 21.3. Բյուջեի եկամուտների ծրագրված աճի ուղղությամբ միջոցառումները

			2019	2020	2021	Ընդամենը նվազեցում
Բյուջեի եկամուտներ ավելացում, %-ային կետ ՀՆԱ-ում			0.32	0.16	0.35	0.82
Միջոցառում		Հարկերի ավելացում, %-ային կետ ՀՆԱ-ում	0.37	0.31	0.50	1.19
Ակցիզային հարկի գծով	1	2017-2021 թթ. համար տարեկան 15 տոկոսով բարձրացնել օղու, ինչպես նաև վիսկի, ռոմ և սպիրտային թրմեր ապրանքատեսակների ակցիզային հարկի դրույքաչափը, բացառությամբ պտուղներից և հատապտուղներից պատրաստված օղու	0.03	0.03	0.03	0.09
	2	2017-2021թթ. համար տարեկան 15 տոկոսով բարձրացնել ծխախոտի արտադրանքի ակցիզային հարկի դրույքաչափերը՝ հավասարեցնելով ֆիլտրով և առանց ֆիլտրի ծխախոտի արտադրանքի ակցիզային հարկը:	0.08	0.08	0.08	0.24
Շրջանառության հարկի գծով	3	2019 թվականի հունվարի 1-ից շրջանառության հարկի շեմի նվազեցում՝ 58.35 մլն. դրամ	0.18	0.00	0.00	0.18
Հարկային վարչարարություն	4		0.08	0.20	0.39	0.67

4.2. Պետական բյուջեի ծախսեր

ՀՀ կառավարությունը ծրագրավորել է ընդհանուր ծախսերի գծով հետևյալ փոփոխությունները (կշռի փոփոխությունը ՀՆԱ-ում)։

Աղյուսակ 21.4. Ընթացիկ և կապիտալ ծախսերի ծրագրված նվազեցման ուղղությունները

	2019	2020	2021	Ընդհանուր նվազեցում
Պետական բյուջեի ծախսերի կրճատում, %-ային կետ ՀՆԱ-ում	(0.00)	(0.03)	(0.05)	(0.09)
ընթացիկ ծախսերի գծով	(0.46)	(0.64)	(0.55)	(1.65)
կապիտալ ծախսերի գծով	0.46	0.61	0.50	1.57

4.3. Ընթացիկ ծախսեր

ՀՀ կառավարության՝ ընթացիկ ծախսերի նվազման հիմնական ոլորտային ուղղությունները բերված են աղյուսակում։

Աղյուսակ 5: Ընթացիկ ծախսերի ծրագրված նվազեցման ուղղությունները

		2019	2020	2021	Ընդհանուր նվազեցում
Ոլորտ	Ընթացիկ ծախսերի կրճատում, %-ային կետ ՀՆԱ-ում	(0.46)	(0.64)	(0.55)	(1.65)
1	Տնտեսության ֆինանսավորում	0.01	(0.05)	(0.06)	(0.11)
2	Սոցիալ-մշակութային միջոցառումների ֆինանսավորում	(0.11)	(0.30)	(0.48)	(0.89)
3	Գիտություն	(0.02)	(0.02)	(0.02)	(0.06)
4	Ապարատի պահպանման ծախսեր	(0.10)	(0.09)	(0.09)	(0.27)
5	Ուժային կառույցներ	(0.21)	(0.24)	(0.33)	(0.77)

4.4. Բյուջեի պակասուրդի ֆինանսավորում

ՀՀ կառավարությունը ծրագրավորում է պակասուրդի ֆինանսավորման նվազման հետևյալ ուղղությունները։

Աղյուսակ 21.4. Բյուջեի պակասուրդի ֆինանսավորման ծրագրված նվազեցման ուղղությունները

	2019	2020	2021	Ընդամենը նվազեցում
Պակասուրդի նվազեցում, %-ային կետ ՀՆԱ-ում	(0.32)	0.00	(0.40)	(0.72)
Ներքին աղբյուրների գծով	(0.64)	0.77	0.22	0.35
Արտաքին աղբյուրների գծով	0.32	(0.77)	(0.62)	(1.07)

ՀԱՄԱՌՈՏ ԱԿՆԱՐԿ

ՀՀ 2019-2021թթ ՄԺԾԾ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐՈՒՄ ԱՌԿԱ ՌԻՍԿԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

Սույնով ներկայացվում է ՄԺԾԾ (այսուհետ՝ ՄԺԾԾ) կանխատեսումներում, մասնավորապես, մակրոտնտեսական, հարկաբյուջետային կանխատեսումներում, ինչպես նաև պետական պարտքի կառավարման բնագավառում առկա ռիսկերի համառոտագիրը: Առավել մանրամասն տեսքով նյութը ներկայացված է սույն ծրագրի 2-րդ և 20-րդ գլուխների համապատասխան մասերում:

1. ՄԱԿՐՈՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐՈՒՄ

1. Կանխատեսումների ռիսկ

Սովորաբար կանխատեսումներ իրականացնելիս ի հայտ են գալիս հանգամանքներ, որոնք կապված են լինում օգտագործվող կանխատեսման մոդելների տեղայնացումից և մասնավորեցումից, տնտեսության կառուցվածքային տեղաշարժերից³⁹, նոր երևույթներից (որի վերաբերյալ նախկինում տեղեկատվությունը բացակայել է) և այլն: Այս ռիսկերն ընդունված է անվանել կանխատեսման ռիսկեր: ՄԺԾԾ տեսանկյունից կարևորվում է ՀՆԱ-ի կանխատեսման ռիսկի գնահատումը, քանի որ ՄԺԾԾ սցենարի հարթ իրականացումը կախված է տնտեսությունում ստեղծված անվանական ՀՆԱ-ի մեծությունից: ՀՆԱ-ի գծով կանխատեսումների ռիսկը գնահատվել է նախաճգնաժամային և ետճգնաժամային 12 տարիներին միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրերի հիմքում դրվող ՀՆԱ-ի կանխատեսված ցուցանիշների և ՀՆԱ-ի փաստացի ցուցանիշների միջև շեղման հիման վրա: Մասնավորապես, ՀՆԱ-ի միջնաժամկետ կանխատեսումներից փաստացիի շեղումները նախաճգնաժամային 2003-2008թթ. ժամանակահատվածի համար եղել են 7.1-9.0 տոկոսային կետ, իսկ ետճգնաժամային 2010-2017թթ. համար 2.0-2.8 տոկոսային կետ: Այս պարագայում, հաշվի առնելով կանխատեսվածից ցածր ՀՆԱ-ի ձևավորման վերոնկարագրյալ ռիսկերի գերակշռությունը՝ որպես ռիսկ է դիտարկվել ՀՆԱ-ի կանխատեսված մակարդակից 2.2 տոկոսային կետով ավելի ցածր մակարդակի ձևավորումը 2019 թվականին, 2.6 տոկոսային կետով ցածր 2020 թվականին և 2.8 տոկոսային կետով ցածր 2021 թվականին:

Արդյունքում, ՀՆԱ նվազման ռիսկի ազդեցությունը հարկային եկամուտների վրա 2019, 2020 և 2021 թվականների համար գնահատվում է համապատասխանաբար 10.5, 13.8և 16.3 մլրդ ՀՀ դրամ ֆինանսական պահանջի ավելացման ուղղությամբ:

³⁹Սա որոշակիորեն կապված է նաև մոդելների սպեցիֆիկացիաների հետ, քանի որ ժամանակային շարքերի վրա հիմնված մոդելներն իրենց մեջ ներառում են տնտեսության նախորդ ժամանակահատվածի զարգացումների տեղեկատվությունը, իսկ կանխատեսվող տարում ի հայտ եկող տնտեսության կառուցվածքային տեղաշարժը միայն կարող է ներառվել հաջորդ տարվա կանխատեսումների մոդելներում:

2. Ենթադրություններից շեղումների ռիսկ

ՄԺԾԾ հիմքում դրվող կանխատեսումները կառուցվում են որոշակի ենթադրությունների հիման վրա, որոնք էլ իրենց հերթին կախված են արտաքին գործոններից (օրինակ, ներքին տնտեսության գնաճը՝ միջազգային շուկաների գների կանխատեսվող վարքագծից): Սակայն միշտ չէ, որ այդ ենթադրությունները կանխատեսվող հորիզոնում իրականություն են դառնում՝ կապված ՀՀ կառավարության և ՀՀ ԿԲ-ի կառավարման դաշտից դուրս ի հայտ եկող երևույթների հետ (օրինակ՝ նավթի համաշխարհային գների հնարավոր փոփոխությունները):

Ենթադրություններից շեղումների ռիսկ է ԵՏՄ անդամ պետությունների տնտեսական զարգացումները: Միաժամանակ, ՀՀ պետական բյուջեի հարկային եկամուտներում մաքսատուրքերի մասնաբաժինը կարող է փոփոխվել նոր պետությունների ԵՏՄ-ին անդամակցությունից:

2.1. Գնաճի շեղման հնարավոր չափը

Գնաճի ցուցանիշի շեղման հնարավոր չափ է դիտարկվում ՀՀ ԿԲ-ի կողմից դրամավարկային քաղաքականության ծրագրում (գնաճի հաշվետվություններում) ներկայացվող գնաճի նպատակային ցուցանիշի կենտրոնական արժեքից շեղման առավելագույն չափը:

ՀՀ ԿԲ-ի կողմից միջնաժամկետ հորիզոնում գնահատվում է գնաճի կայունացում նպատակային ցուցանիշի շուրջ: Հարկ է նկատել, որ 2016 թվականի տարեսկզբից ՀՀ սպառողական շուկայում արձանագրվել է գնանկումային միջավայր, սակայն ՀՀ ԿԲ կողմից իրականացվող հետևողական դրամավարկային քաղաքականության արդյունքում միջնաժամկետ հորիզոնում գնաճի ցուցանիշը աստիճանաբար կմոտենա նպատակային կենտրոնական արժեքին: Կանխատեսված ցուցանիշից գնաճի շեղման ռիսկերը միջնաժամկետ հորիզոնում գնահատվում են հավասարակշռված՝ գնաճի կենտրոնական արժեքից **դեպի ներքև՝ 1.5 տոկոսային կետի չափով** (այսինքն՝ գնաճի ներքին սահմանը 2.5 տոկոս է) և **դեպի վերև շեղումը՝ 1.5 տոկոսային կետի չափով** (վերին սահմանը 5.5 տոկոս է):

Գնաճի շեղման ռիսկը կարող է ազդեցություն ունենալ ՀՀ պետական բյուջեի և՛ եկամտային, և՛ ծախսային կատարողականների վրա՝ անուղղակի հարկերի, ինչպես նաև ապրանքների և ծառայությունների գծով ծախսերի ուղղությամբ: Գնանկումային պայմաններում հարկերից մուտքերը կկրճատվեն և ընդհակառակը:

Արդյունքում, գների նվազման ռիսկի ազդեցությունը հարկային եկամուտների վրա 2019, 2020 և 2021 թվականների համար գնահատվում է համապատասխանաբար 2.0, 2.2 և 2.4 մլրդ ՀՀ դրամ ֆինանսական պահանջի ավելացման ուղղությամբ:

2.2. Փոխարժեքի շեղման հնարավոր չափը

ՀՀ ԿԲ-ն և ՀՀ ՖՆ-ն փոխարժեքի կանխատեսումներ չեն իրականացնում և մակրոտնտեսական քաղաքականությունն իրականացվում է լողացող փոխարժեքի սկզբունքի հիման վրա, ընդ

որում, յուրաքանչյուր տարվա մակրոտնտեսական ցուցանիշների կանխատեսումների հիմքում դրվում է փոխարժեքի անփոփոխ (որոշակի պահի դրությամբ) մակարդակ: Սակայն փոխարժեքի տատանումները կազդեն ներմուծումից ՀՀ պետական բյուջե մուտքագրվող հարկային եկամուտների վրա:

Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ պատմականորեն և՛ արժևորման, և՛ արժեզրկման ուղղությամբ փոխարժեքի տատանումների բացարձակ շեղման միջին չափը չի գերազանցել 5.0 տոկոսը՝ որպես ռիսկ է դիտարկվել ԱՄՆ դոլարի նկատմամբ ՀՀ դրամի առավելագույնը 5 տոկոս արժեզրկումը:

Արդյունքում, փոխարժեքի 5 տոկոսով արժեզրկման ռիսկի դրսևորման դեպքում, այլ հավասար պայմաններում, 2019, 2020 և 2021 թվականներին կարելի է ապահովել հարկային եկամուտների համապատասխանաբար 11.8, 13.4 և 14.6 մլրդ ՀՀ դրամ լրացուցիչ մուտք:

2.3. Ներմուծման գծով ռիսկի հնարավոր չափը

Քանի որ մաքսային սահմանին ներմուծումից գանձվող անուղղակի հարկերը էական կշիռ ունեն պետական բյուջեի ընդհանուր հարկային եկամուտներում, անհրաժեշտ է գնահատել նաև ներմուծման հնարավոր նվազման պարագայում հարկային եկամուտների նվազման ռիսկի չափը: Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ 2015 թվականից Հայաստանը ԵՏՄ անդամ պետություն է հանդիսանում, գնահատականներում մաքսատուրքերի մասնաբաժինը հանվել է ընդհանուր հարկային եկամուտներից, որպեսզի ավելի ճշգրիտ լինեն ներքին տնտեսությունից եկող ռիսկերը: Հետճգնաժամային տարիներին ՄԺԾԾ-ում ներմուծման գծով կանխատեսումների շեղման միջին բացարձակ չափը սահմանվում է 11-17.5%-ի միջակայքում, ինչն էլ հաշվի է առնվել այս գործոնի ազդեցությունը գնահատելու համար: 2019, 2020 և 2021 թվականների համար ծրագրվածից համապատասխանաբար 12.4, 15.2 և 17.5% պակաս ներմուծման ռիսկի դրսևորման պայմաններում հարկային եկամուտների վրա ազդեցությունը գնահատվում է համապատասխանաբար՝ 19.8, 26.9 և 33.7 մլրդ ՀՀ դրամ՝ ֆինանսական պահանջի ավելացման ուղղությամբ:

Ամփոփելով վերը նկարագրված **կանխատեսումների ռիսկի և ենթադրություններից շեղումների ռիսկի** գնահատականները, միջնաժամկետ հորիզոնում ՀՀ պետական բյուջեի հարկային եկամուտների վրա մակրոտնտեսական ցուցանիշների՝ իրական ՀՆԱ-ի աճի, գնաճի, փոխարժեքի տատանողականության և ներմուծման ռիսկերի ազդեցության քանակական ամփոփ գնահատականները ներկայացվում են ստորև.

Աղյուսակ 1. Հարկային եկամուտների վրա մակրոտնտեսական կանխատեսումների և ենթադրությունների ռիսկերի ազդեցություն⁴⁰

Ռիսկի տեսակը	Ազդեցության գնահատականը, մլրդ ՀՀ դրամ		
	2019	2020	2021
Ռիսկերի առանձին հանդես գալու պայմաններում			
1. Կանխատեսվածից 1.2-2.0 տոկոսային կետով ավելի ցածր իրական ՀՆԱ-ի աճ	-10.5	-13.8	-16.3
2. 1.5 տոկոսային կետով ավելի ցածր գնաճի ռիսկ	-2.0	-2.2	-2.4
3. Փոխարժեքի առավելագույնը 5.0 տոկոսով արժեզրկման ռիսկ	11.8	13.4	14.6
4. Ներմուծման 8.7-17.6 տոկոսով նվազման ռիսկ	-19.8	-26.9	-33.7
Վերոնշյալ ռիսկերի միաժամանակյա հանդես գալու պայմաններում	-21.6	-31.0	-39.0

Այսպիսով, գնահատվում է, որ հարկային եկամուտների վրա ազդող վերոնշյալ ռիսկերի միաժամանակյա ի հայտ գալու պարագայում հարկային եկամուտների ծրագրված մակարդակից շեղումը կկազմի շուրջ 21.6 մլրդ ՀՀ դրամ 2019 թվականին, 31.0 մլրդ ՀՀ դրամ 2020 թվականին և 39.0 մլրդ ՀՀ դրամ 2021 թվականին:

Հարկային եկամուտների վրա առանձին ռիսկերի ազդեցության չափի վերաբերյալ պատկերացում են տալիս նաև ստորև ներկայացվող զգայունության գնահատականները, սակայն այս դեպքում դիտարկվում է հարկային եկամուտների աճի վրա ազդող գործոնների աճերի 1% փոփոխության ազդեցությունը, ինչը ներկայացված է հարկային եկամուտների զգայունության աղյուսակում:

Աղյուսակ 2. Հարկային եկամուտների զգայունությունը հիմնական տնտեսական գործոնների նկատմամբ, տոկոս

	ՀՆԱ	Գնաճ	Փոխարժեք	Ներմուծում
Միջին տարեկան ազդեցություն	0.26	0.09	0.18	0.08

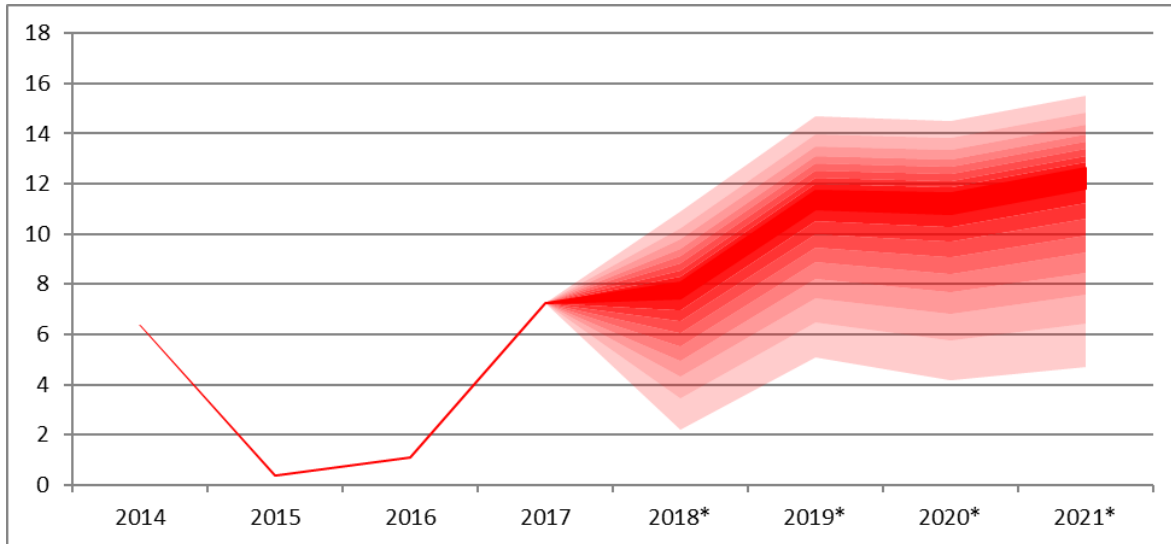
Ինչպես երևում է աղյուսակից, հարկերի հավաքագրման առումով առավել էական գործոններ են հանդիսանում ՀՆԱ-ի և փոխարժեքի փոփոխությունները:

Հարկային եկամուտների կանխատեսումների հետ կապված անորոշությունների և ռիսկերի հաշվեկշռի վերաբերյալ գնահատականներն իրենց արտացոլում են գտել ստորև ներկայացվող հարկային եկամուտների հավանականային բաշխման գծապատկերում և համապատասխան

⁴⁰ ՀՆԱ, ներմուծման, փոխարժեքի և գների գծով հավանական ռիսկերի քանակային գնահատականը ստացվել է՝ հիմք ընդունելով այս գործոնների պատմական շարժի բացարձակ միջին սխալը:

աղյուսակում (տես՝ Գծապատկեր 1 և Աղյուսակ 3)⁴¹: Հավանականային բաշխման գրաֆիկի կառուցման ժամանակ օգտագործվել է աղյուսակ 6-ում գնահատված ամբողջական ռիսկերի միաժամանակյա հանդես գալու պայմաններում ի հայտ եկող բացասական ռիսկերը:

Գծապատկեր 1. Հարկային եկամուտների տարեկան աճի տեմպերի կանխատեսումների հավանականային բաշխումը⁴², տոկոս

Կանխատեսումների բաշխման հավանականություններն առավել պարզորոշ երևում են ստորև բերվող աղյուսակում:

Աղյուսակ 3. Հարկային եկամուտների կանխատեսումների հավանականային բաշխումը

Հարկային եկամուտների աճի միջակայքը	Հարկային եկամուտների աճի՝ տվյալ միջակայքում ձևավորվելու հավանականությունը		
	2019	2020	2021
5-9 տոկոս	29%	31%	25%
9-13 տոկոս	51%	47%	45%
13-17 տոկոս	14%	12%	21%

Աղյուսակ 3-ի առաջին սյունը ներկայացնում է հարկային եկամուտների աճի միջակայքերը, իսկ 2-ից 4-րդ սյուները՝ նշված միջակայքերից յուրաքանչյուրում այդ աճի ձևավորվելու հավանականությունները՝ ըստ միջնաժամկետ կանխատեսումների:

⁴¹ Հարկային եկամուտների գծով ռիսկերի ազդեցության գնահատականը կառուցվել է ՀՀ ֆինանսների նախարարության ռիսկերի գնահատման համակարգի ներքո կառուցված մոդելի հիման վրա:

⁴² Հավանականային կանխատեսման գրաֆիկի կառուցման ընդհանուր մեթոդաբանությունը ներկայացված է Ներդիր 2-ում:

Ակնհայտ է, որ 2019-2021 թվականների համար վերոնշյալ երեք միջակայքերի շարքում 9-13% միջակայքում հարկային եկամուտների աճի ձևավորվելու հավանականությունը ամենաբարձրն է (Գծապատկեր 1-ում այն մուգ կարմիր է, իսկ Աղյուսակ 3-ում՝ հոծ նշումով):

Ներդիր 2

Իրական ՀՆԱ-ի և հարկային եկամուտների կանխատեսումների հավանականային բաշխման գծապատկերի կառուցումը

Իրական ՀՆԱ-ի և հարկային եկամուտների կանխատեսումների հավանականային բաշխումը ներկայացնող գծապատկերները ցույց են տալիս տնտեսության զարգացման ապագա ընթացքի վերաբերյալ կառավարության գնահատականները՝ տնտեսական աճի ծրագրային ցուցանիշների վերաբերյալ, ինչպես նաև հարկային եկամուտների հավաքագրման կանխատեսվող ընթացքը:

Կանխատեսումների հավանականային բաշխման գծապատկերի կառուցման անհրաժեշտությունը պայմանավորված է նրանով, որ բոլոր կանխատեսումները ինչ-որ չափով անորոշ են: Կարևոր է հաշվի առնել ոչ միայն կոնկրետ կանխատեսված արժեքները, այլ նաև բոլոր այն վերոնշյալ ռիսկերը, որոնց արդյունքում կարող են շեղումներ առաջանալ իրական ՀՆԱ-ի կանխատեսումների և հարկերի կանխատեսումների կենտրոնական արժեքներից: Հիմնվելով միայն կետային կանխատեսումների վրա հնարավոր չէ բավարար չափով տեղեկատվություն ներկայացնել դրանց հետ կապված անորոշությունների և դրանց աղբյուրների վերաբերյալ: Այդ պատճառով կարևորվում է որոշակի վստահության միջակայքի կառուցման խնդիրը, որը թույլ կտա գնահատել իրադարձությունների զարգացման հավանական ընթացքը: Իրական ՀՆԱ-ի և հարկերի կանխատեսումների հավանականային բաշխման ներկայացված գծապատկերները հիմնվում են Անգլիայի բանկի կողմից մշակված մեթոդաբանության վրա և հաշվի է առնում կանխատեսումների հավանականային բաշխման ասիմետրիկության առկայությունը:

Հայաստանի համար իրական ՀՆԱ-ի և հարկերի աճի կանխատեսումների բաշխման գծապատկերները կառուցվել են երեք չափորոշիչների հիման վրա.

1. կենտրոնական արժեքները, 2. անորոշության չափը (դիսպերսիան), որը ստանալու համար հիմք են հանդիսացել փաստացի պատմական շարքերի կանխատեսումային սխալները և 3. ռիսկերի հարաբերական հաշվեկշիռը՝ անհամաչափության գործակցի գնահատման նպատակով:

Ունենալով կանխատեսված կենտրոնական արժեքները, անորոշության չափը (ցրվածքը) և ռիսկերի հաշվեկշիռը՝ կառուցվել են իրական ՀՆԱ-ի և հարկերի կանխատեսումների հավանականային բաշխման գրաֆիկները 2019-2021 թվականների համար (տես՝ Գծապատկերներ 1 և 2):

ՀՆԱ-ի և հարկերի կանխատեսման գծապատկերներում կենտրոնական մուգ (կարմիր) ավելի նեղ միջակայքը ներառում է նաև կանխատեսման կենտրոնական սցենարը (կանխատեսված արժեքները): Որքան հավանականային կանխատեսումները հեռանում են կենտրոնական սցենարից, այնքան ավելի ցածր է դառնում դրանց իրագործման հավանականությունը, ինչը գծապատկերում արտահայտվում է ավելի թույլ գունավորմամբ: Ներկայացված բաշխումը սիմետրիկ չէ, քանի որ ապագայի համար առկա են տնտեսական աճի և հարկերի կենտրոնական կանխատեսումից ավելի ցածր մակարդակների ձևավորման ռիսկեր:

2.3.2. Պետական բյուջեի վրա կանխատեսված մակրոտնտեսական ցուցանիշներից շեղման ռիսկերի ազդեցության ընդհանուր գնահատականը և դրանց մեղմման հնարավորությունները

Կանխատեսումներում մեծ ուշադրություն է դարձվում նաև պետական բյուջեի ծախսերի պլանավորված մակարդակների ապահովումը խաթարող ռիսկերին, որոնք կարող են հանգեցնել լրացուցիչ ֆինանսավորման պահանջի առաջացման:

Աղյուսակ 4. ՀՀ պետական բյուջեի հարկային եկամուտների և ծախսերի, ինչպես նաև այլ հոսքերի գծով ռիսկերի ընդհանուր ազդեցությունը⁴³. (ֆինանսավորման պահանջ՝ - պահանջի մեծացում, + պահանջի նվազում), մլրդ ՀՀ դրամ

Մակրոտնտեսական ցուցանիշների կանխատեսվող ռիսկեր	2019	2020	2021
1. Կանխատեսվածից 2.0-2.4 տոկոսային կետով ավելի ցածր իրական ՀՆԱ-ի աճ	-10.5	-13.8	-16.3
2. 1.5 տոկոսային կետով ավելի ցածր գնաճի ռիսկ	3.6	4.5	5.5
3. Փոխարժեքի առավելագույնը 5%-ով արժեզրկման ռիսկ	11.8	13.4	14.6
4. Ներմուծման 12.4-17.5 տոկոսով նվազման ռիսկ	-19.8	-26.9	-33.7
5. ԵՄ բյուջետային աջակցության դրամաշնորհների չստացման ռիսկեր	-3.8	-3.4	-2.9
Ընդամենը	-18.7	-26.2	-32.8

Աղյուսակ 4-ում ցույց են տրված գնահատված լրացուցիչ ռիսկերը, որոնք կհանգեցնեն լրացուցիչ ֆինանսավորման պահանջի առաջացման: Ակնհայտորեն երևում է, որ գնաճի տատանումների հետևանքով կնվազի նախատեսված ֆինանսավորման պահանջը և համապատասխանաբար կփոփոխվեն նաև պետական բյուջեի ծախսերը՝ նվազման ուղղությամբ:

Հաշվի առնելով մակրոտնտեսական ցուցանիշների կանխատեսվող մակարդակից վերոնշյալ հնարավոր շեղումների ռիսկերի գնահատականները՝ ՀՀ պետական բյուջեի եկամուտների հավաքագրման և ծախսերի կատարման տեսանկյունից 2019-2021 թվականներին ՀՀ պետական բյուջեի դեֆիցիտի լրացուցիչ ֆինանսավորման պահանջը կկազմի շուրջ 19.0 – 33.0.0 մլրդ ՀՀ դրամ կամ ՀՆԱ-ի 0.3-0.4 %-ը: Ընդ որում՝ ՀՀ կառավարության տնտեսական քաղաքականության հիմնական նպատակադրումը լինելու է սոցիալական բնույթի ծախսերի կրճատման բացառումը, իսկ հնարավորության դեպքում՝ բյուջեի ծախսերի ամբողջական իրականացումը:

2. ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍՈՎ ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՐՏՔԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ

Կառավարության պետական պարտքի արդյունավետ կառավարման խնդիրը լուծելու տեսանկյունից կարևորագույն նշանակություն ունի ռիսկերի կառավարումը: Այս առումով առաջնային նշանակություն են ստանում վերաֆինանսավորման, տոկոսադրույքի, փոխարժեքի ու գործառնական ռիսկերի կառավարումը:

Փոխարժեքի ռիսկ

Ներքին պարտքի կշիռն ընդամենը պարտքի մեջ ցուցանիշի մակարդակը միջնաժամկետ հատվածում կգտնվի սահմանված ուղենշային տիրույթում՝ ժամանակահատվածի վերջում հասնելով 23.1%-ի:

⁴³Ընդհանուր ազդեցության գնահատականը հիմնված է մակրոտնտեսական ռիսկերի առանձին հանդես գալու ենթադրության վրա:

Աղյուսակ 5. ՀՀ կառավարության ներքին պարտքի և ՀՀ դրամով ներգրավված պարտքի տեսակարար կշիռներն ընդամենը պարտքում

	2018թ. պետքյուջեի ծրագիր	2018թ. կանխ.	2019թ. կանխ.	2020թ. կանխ.	2021թ. կանխ.
Ներքին պարտք / Ընդամենը պարտք (%)	20.7	20.4	20.8	21.7	23.1
ՀՀ դրամով ներգրավված պարտք / Ընդամենը պարտք (%)	18.9	18.3	18.8	19.9	21.5

2021թ. վերջին արտարժույթային պարտքի տեսակարար կշիռը միջնաժամկետ հատվածում նվազում է՝ կազմելով 78.5%, սակայն ՀՀ կառավարության պարտքի պորտֆելի փոխարժեքի ռիսկը առաջիկա տարիներին դեռևս կմնա որպես ռիսկի հիմնական գործոն:

Աղյուսակ 6. ՀՀ կառավարության արտարժույթային պարտքի կառուցվածքը 2018-2021թթ. տարեվերջի դրությամբ

(*տոկոս*)

	2018թ. պետքյուջեի ծրագիր	2018թ. կանխ.	2019թ. կանխ.	2020թ. կանխ.	2021թ. կանխ.
USD	54.2	53.0	56.9	57.8	59.1
SDR	29.4	30.0	27.0	24.7	22.5
EUR	11.6	11.9	11.5	13.3	14.6
JPY	4.2	4.5	4.1	3.7	3.5
AED	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
CNY	0.4	0.5	0.4	0.4	0.4

Եթե SDR-ը, որը կազմված է հինգ արժույթներից, տարանջատում ենք այդ արժույթների կշիռներին համապատասխան՝ USD – 41.73%, EUR – 30.93%, GBP – 8.09%, JPY – 8.33% և CNY – 10.92%, ապա ՀՀ կառավարության արտարժույթային պարտքի կառուցվածքը ստանում է հետևյալ տեսքը՝

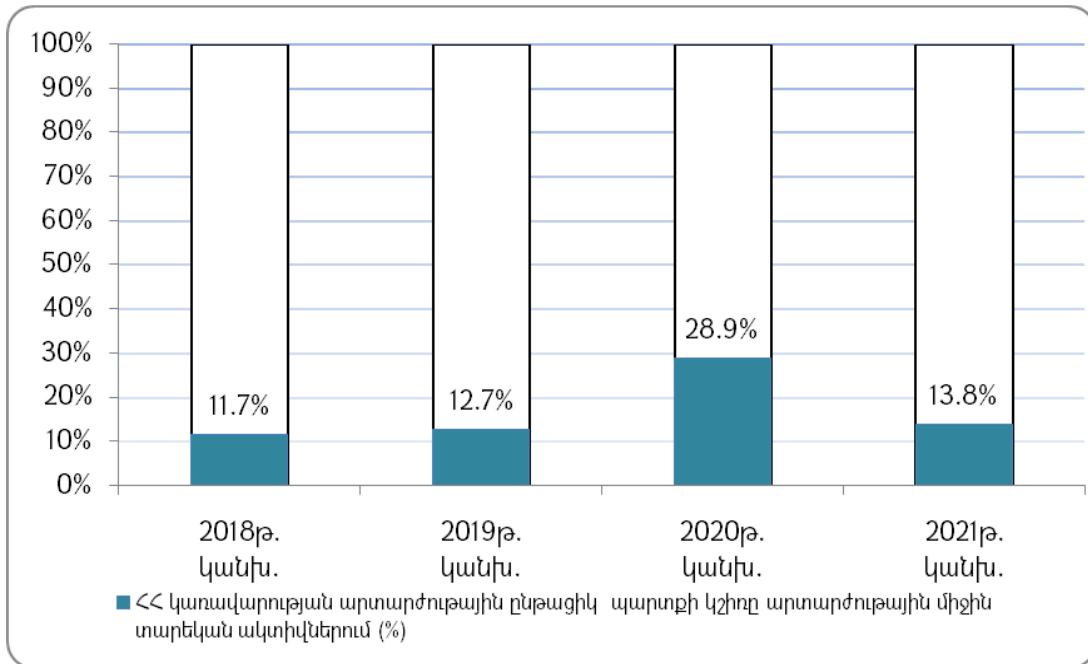
Աղյուսակ 7. ՀՀ կառավարության արտարժույթային պարտքի կառուցվածքը 2018-2021թթ. տարեվերջի դրությամբ՝ SDR-ի տարանջատմամբ

(*տոկոս*)

	2018թ. պետքյուջեի ծրագիր	2018թ. կանխ.	2019թ. կանխ.	2020թ. կանխ.	2021թ. կանխ.
USD	66.4	65.6	68.2	68.1	68.5
EUR	20.7	21.2	19.9	20.9	21.5
GBP	3.2	3.3	3.0	2.7	2.5
JPY	6.6	6.9	6.3	5.7	5.3
AED	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
CNY	2.9	3.0	2.7	2.5	2.2

Փոխարժեքի դիսկի նվազման և արդյունավետ կառավարման տեսանկյունից ապագայում չի բացառվում, որ օգտագործվեն հեջավորման տարբեր մոտեցումներ (օրինակ՝ արտարժույթային սվոփներ):

Գծապատկեր 2. ՀՀ կառավարության արտարժույթային ընթացիկ պարտքի կշիռը արտարժույթային միջին տարեկան ակտիվներում 2018-2021թթ.

ՀՀ կառավարության արտարժույթային ընթացիկ պարտքի կշիռը արտարժույթային միջին տարեկան ակտիվների ծավալի նկատմամբ 2020թ. էապես աճում է՝ պայմանավորված 500 մլն ԱՄՆ դոլար եվրապարտատոմսերի մարմամբ, որի մասնաբաժինը կազմում է 15.1 տոկոսային կետ: Այս ցուցանիշը գնահատում է ՀՀ կառավարության հնարավորությունը սպասարկելու արտարժույթային պարտքի մարումներն ու տոկոսագումարների վճարումները՝ արտարժույթային ակտիվների բավարար ծավալի առկայության տեսանկյունից:

Վերաֆինանսավորման դիսկ

Վերաֆինանսավորման դիսկը կարևորվում է՝ պայմանավորված առաջիկա տարիներին ՀՀ կառավարության պարտքի մարումների ծավալներով և միջազգային ու ներքին ֆինանսական շուկաներում հնարավոր բացասական զարգացումներով: Նոր պարտքի ներգրավման ընթացքում ՀՀ կառավարությունը ջանում է հարթեցնել մարումների գրաֆիկը և մեղմել վերաֆինանսավորման դիսկը: Վերաֆինանսավորման դիսկի նվազեցման նպատակով կիրառվում են նաև հետգնումներ, ինչպես նաև ուղենշային պարտատոմսերի մարման օրերին իրականացվում են գանձապետական պարտատոմսերի տեղաբաշխումներ:

Աղյուսակ 8. ՀՀ կառավարության պարտքի վերաֆինանսավորման ռիսկի ցուցանիշները 2018-2021թթ.

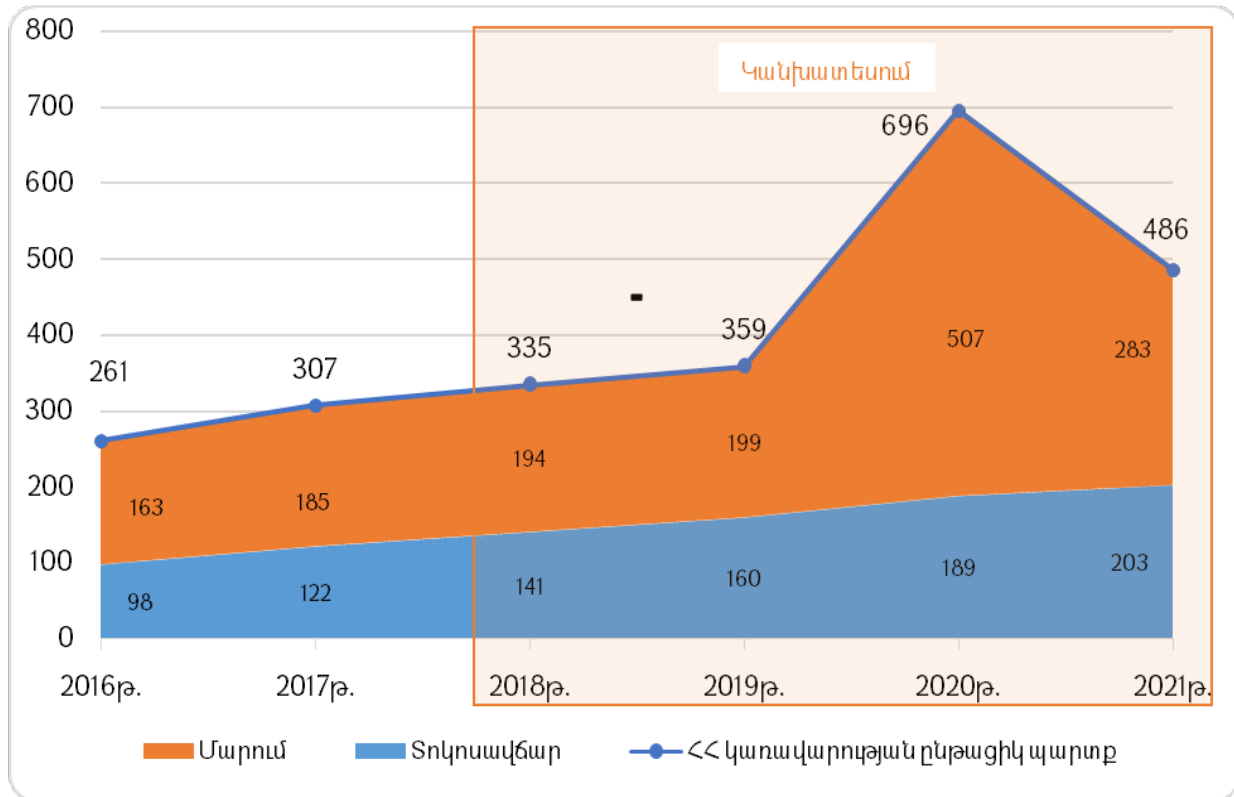
	2018թ. կանխ.	2019թ. կանխ.	2020թ. կանխ.	2021թ. կանխ.
ՀՀ կառավարության պարտքի մինչև մարում միջին ժամկետը, (տարի)	8.7	8.0	8.2	8.0
ՀՀ կառավարության արտաքին պարտքի մինչև մարում միջին ժամկետը, (տարի)	8.8	8.2	8.3	7.8
ՀՀ կառավարության ներքին պարտքի մինչև մարում միջին ժամկետը, (տարի)	8.2	7.2	8.1	8.6
Մեկ տարվա ընթացքում մարվող ՀՀ կառավարության պարտքի կշիռը (%)	4.5	13.1	6.6	6.8
Մեկ տարվա ընթացքում մարվող ՀՀ կառավարության արտաքին պարտքի կշիռը (%)	3.3	11.5	4.5	4.9
Մեկ տարվա ընթացքում մարվող ՀՀ կառավարության ներքին պարտքի կշիռը (%)	9.0	19.2	14.1	13.1

ՀՀ կառավարության պարտքի պորտֆելի մինչև մարում միջին ժամկետի ցուցանիշը 2021թ. վերջին կնվազի մինչև 8.0 տարի: Մյուս կողմից տնտեսության վերականգնմանը զուգընթաց Հայաստանն ըստ Համաշխարհային Բանկի դասակարգման տեղափոխվեց միջին եկամուտ ունեցող երկրների շարքը, ինչի հետևանքով միջազգային վարկատու կազմակերպությունները և օտարերկրյա պետությունները սկսեցին աստիճանաբար խստացնել վարկավորման պայմանները: Այնուամենայնիվ, մինչև մարում միջին ժամկետի ցուցանիշը կանխատեսվող ժամանակահատվածում էական փոփոխություն չի կրի և կմնա սահմանված ուղենշային միջակայքում: Այս տեսակետից, վերաֆինանսավորման ռիսկը գնահատվում է չափավոր:

Մեկ տարվա ընթացքում մարվող ՀՀ կառավարության պարտքի կշիռն ընդամենը պարտքի մեջ ցուցանիշը 2021թ. տարեվերջին կկազմի 6.8%, ընդ որում մեկ տարվա ընթացքում մարվող ՀՀ կառավարության արտաքին պարտքի կշիռը արտաքին պարտքում կկազմի 4.9%, իսկ մեկ տարվա ընթացքում մարվող ՀՀ կառավարության ներքին պարտքի կշիռը ներքին պարտքում՝ 13.1%: 2019թ. այս ցուցանիշի էական աճը բացատրվում է 2020թ. մարվող եվրապարտատոմսերի մեծ կշռով:

Ստորև ներկայացվում է նաև ՀՀ կառավարության ընթացիկ պարտքի ցուցանիշը, որն իրենից ներկայացնում է տարվա ընթացքում մարումների և տոկոսավճարների հանրագումարը:

Գծապատկեր 3. ՀՀ կառավարության ընթացիկ պարտքը 2015-2021թթ. ընթացքում (մլրդ. դրամ)

ՀՀ կառավարության ընթացիկ պարտքի ցուցանիշը միջնաժամկետ հատվածում աճում է՝ 2020թ. կազմելով 695.5 մլրդ. դրամ, որի 37.2%-ը կազմում է 2020թ. եվրապարտատոմսերի մարումը:

Աղյուսակ 9. ՀՀ կառավարության ընթացիկ պարտքն ըստ գործիքակազմի

(մլրդ. դրամ)

	2018թ. պետրյուջեի ծրագիր	2018թ. կանխ.	2019թ. կանխ.	2020թ. կանխ.	2021թ. կանխ.
ՀՀ կառավարության ընթացիկ պարտքն ըստ գործիքակազմի, որից՝	327.3	334.8	358.9	695.5	485.8
արտաքին վարկեր և փոխառություններ	116.7	113.6	146.8	193.5	214.8
տոկոսավճար	47.1	44.1	58.1	66.2	73.4
մարում	69.6	69.6	88.6	127.3	141.4
պետական գանձապետական պարտատոմսեր	178.9	189.4	178.8	199.1	231.1
տոկոսավճար	62.3	65.3	68.8	78.1	89.6
մարում	116.5	124.1	110.0	121.1	141.5
արտարժույթային պետական պարտատոմսեր	31.8	31.8	33.3	302.8	39.9
տոկոսավճար	31.8	31.8	33.3	44.3	39.9
մարում	-	-	-	258.5	-

ՀՀ կառավարությունը պարտքի և կանխիկ հոսքերի կառավարման գործիքների կիրառմամբ վերահսկում է վերաֆինանսավորման հետ կապված ռիսկերը:

Տոկոսադրույքի ռիսկ

Ավելի մեծ ուշադրություն պետք է դարձնել տոկոսադրույքի հետ կապված ռիսկերին, քանի որ շուկայական պայմաններով ներգրավվող փոխառու միջոցների կշիռը գնալով աճում է: Տոկոսադրույքի ռիսկի կառավարման նպատակն է ապահովել կառավարության պարտքի այնպիսի կառուցվածք, որի դեպքում ֆինանսական շուկաներում տոկոսադրույքների փոփոխությունը հնարավորինս քիչ ազդեցություն կունենա կանխատեսվող տոկոսագումարների մակարդակի վրա: ՀՀ կառավարության պարտքի պորտֆելի տոկոսադրույքի ռիսկի ցուցանիշները կանխատեսվող ժամանակահատվածում մի փոքր վատթարանում են, սակայն մնում են կառավարելի:

Ֆիքսված տոկոսադրույքով պարտքի կշիռը 2021թ. տարեվերջին նվազում է մինչև 77.9%: Չնայած ՀՀ կառավարության կողմից կանխատեսվող ժամանակահատվածում թողարկվելու է նախորդ տարիների համեմատ ավելի շատ ֆիքսված տոկոսադրույքով ներքին պարտք, շրջանառության մեջ գտնվող պետական գանձապետական պարտատոմսերի ծավալի կշիռը դեռևս նշանակալի չի լինելու և 2021թ. այն կկազմի ՀՀ կառավարության պարտքի ընդամենը 21.5%-ը: Մյուս կողմից, միջազգային վարկատուներն ավելի շատ լողացող տոկոսադրույքով նոր վարկեր են տրամադրելու, որի արդյունքում ՀՀ կառավարության պարտքի պորտֆելի ֆիքսված տոկոսադրույքով պարտքի կշիռը նվազելու է: Անհրաժեշտության դեպքում, տոկոսադրույքի ռիսկը կառավարելու նպատակով, արտաքին վարկատուների կողմից սահմանված ընթացակարգերի համաձայն, կիրականացվի լողացող տոկոսադրույքով ներգրավված վարկերի տոկոսադրույքի ֆիքսում:

Աղյուսակ 10. ՀՀ կառավարության պարտքի կառուցվածքում ֆիքսված և լողացող տոկոսադրույքով վարկերի տեսակարար կշիռը 2018-2021թթ.

(տոկոս)					
	2018թ. պետրյուջեի ծրագիր	2018թ. կանխ.	2019թ. կանխ.	2020թ. կանխ.	2021թ. կանխ.
ՀՀ կառավարության պարտք,	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
այդ թվում՝					
Ֆիքսված տոկոսադրույքով	83.9	84.8	82.2	79.8	77.9
Լողացող տոկոսադրույքով	16.1	15.2	17.8	20.2	22.1
ՀՀ կառավարության արտաքին պարտք	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
այդ թվում՝					
Ֆիքսված տոկոսադրույքով	79.7	80.9	77.6	74.2	71.3
Լողացող տոկոսադրույքով	20.3	19.1	22.4	25.8	28.7
ՀՀ կառավարության ներքին պարտք	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
այդ թվում՝					

Ֆիքսված տոկոսադրույքով	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Լողացող տոկոսադրույքով	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0

ՀՀ կառավարության պարտքի մինչև վերաֆիքսում միջին ժամկետի ցուցանիշը ևս նվազում է՝ ժամանակահատվածի վերջում կազմելով 6.1 տարի: Լողացող տոկոսադրույքով պարտքի կշռի աճի արդյունքում մեծանում է մեկ տարվա ընթացքում վերաֆիքսվող ՀՀ կառավարության պարտքի մասնաբաժինը՝ 2021թ. կազմելով 28.0%:

Աղյուսակ 11. ՀՀ կառավարության պարտքի տոկոսադրույքի ռիսկի ցուցանիշները 2018-2021թթ.

	2018թ. կանխ.	2019թ. կանխ.	2020թ. կանխ.	2021թ. կանխ.
ՀՀ կառավարության պարտքի մինչև վերաֆիքսում միջին ժամկետը, (տարի)	7.1	6.3	6.5	6.1
ՀՀ կառավարության արտաքին պարտքի մինչև վերաֆիքսում միջին ժամկետը, (տարի)	6.8	6.0	6.0	5.4
ՀՀ կառավարության ներքին պարտքի մինչև վերաֆիքսում միջին ժամկետը, (տարի)	8.2	7.2	8.1	8.6
Մեկ տարվա ընթացքում վերաֆիքսվող ՀՀ կառավարության պարտքի կշիռը (%)	19.5	30.4	26.2	28.0
Մեկ տարվա ընթացքում վերաֆիքսվող ՀՀ կառավարության արտաքին պարտքի կշիռը (%)	22.1	33.4	29.5	32.5
Մեկ տարվա ընթացքում վերաֆիքսվող ՀՀ կառավարության ներքին պարտքի կշիռը (%)	9.0	19.2	14.1	13.1

Գործառնական ռիսկ

Գործառնական ռիսկը սահմանվում է որպես արտաքին գործոնների, տեխնոլոգիաների արդյունք, ինչպես նաև անձնակազմի, կազմակերպության, գործընթացների անբավարար գործունեության հետևանք: Գործառնական ռիսկը կառավարելու տեսանկյունից կարևոր նշանակություն ունի տեղեկատվության անվտանգության ապահովումը՝ ներառյալ փաստաթղթերը և տեխնոլոգիական համակարգերը: Անհրաժեշտ է ապահովել պարտքի գրանցման և հաշվառման տվյալների բազայի այլընտրանքային պահպանումը՝ ֆորս մաժորային իրավիճակներում ամբողջական տեղեկատվության պահպանման և աշխատանքների ընթացքը չխաթարելու, պարտքային պարտավորությունները ժամանակին և անթերի իրականացնելու համար: ՀՀ կառավարության պարտքի կառավարման հետ կապված գործառնական ռիսկերը բացահայտելու, գնահատելու,

կառավարելու և նվազեցնելու նպատակով կմշակվի բիզնես գործընթացների շարունակականության ապահովման և աղետների վերականգնման ծրագիր:

Զգայունության վերլուծություններ

Մինչ այժմ կատարված ծախսերի և ռիսկերի վերլուծությունը հիմնված է եղել կանխատեսված մակրոտնտեսական և հարկաբյուջետային ցուցանիշների վրա և իրենից ներկայացնում է ՀՀ կառավարության պարտքի կառավարման ռազմավարության հիմնական սցենար: Ստորև ներկայացվում է շուկայական փոփոխականների նկատմամբ կիրառված տարբեր շոկերի արդյունքում ծախսերի և ռիսկերի ցուցանիշների շեղման չափը հիմնական սցենարի արդյունքներից:

Փոխարժեք

ՀՀ կառավարության պարտքի պորտֆելը պարունակում է փոխարժեքի էական ռիսկեր: Կիրառելով 30% շոկ՝ 2019թ-ին արժեզրկելով ՀՀ դրամը ԱՄՆ դոլարի, եվրոյի և ՀՓԽ-ի նկատմամբ, ՀՀ կառավարության պարտք/ՀՆԱ հարաբերակցությունը 2021թ. տարեվերջին հասնում է 62.8%-ի, որը 11.2 տոկոսային կետով ավելի է հիմնական սցենարի նույն ցուցանիշից:

Եթե 03.04.2018թ. դրությամբ ձևավորված փոխարժեքները, որոնց հիման վրա ՀՀ կառավարության արտարժույթային պարտքը փոխարկվել է ԱՄՆ դոլարի, փոփոխվեն 1%-ի չափով, ապա 2019-2021թթ. ընթացքում ՀՀ կառավարության արտարժույթային պարտքը կփոփոխվի միջին հաշվով տարեկան 28.4 մլրդ դրամով կամ ՀՆԱ-ի 0.4%-ով:

Տոկոսադրույք

Վերլուծելով արտաքին աղբյուրներից ներգրավվող փոխառու միջոցների տոկոսադրույքների 250 բազիսային կետի և ներքին աղբյուրներից ներգրավվող փոխառու միջոցների 500 բազիսային կետի չափով աճի շոկային սցենարը՝ պարզ է դառնում, որ տոկոսադրույքի շոկի ազդեցությունը ՀՀ կառավարության պարտքի պորտֆելի վրա մնում է չափավոր: ՀՀ կառավարության պարտք/ՀՆԱ հարաբերակցությունը 2021թ. տարեվերջին հիմնական սցենարի նույն ցուցանիշի նկատմամբ ավելանալով 1.4 տոկոսային կետով՝ կազմում է 53.0%: Տոկոսավճար/ՀՆԱ հարաբերակցությունն այս պարագայում կարող է ավելանալ 0.7 տոկոսային կետով:

Զուգահեռաբար ենթադրվել է նաև էական՝ 500 բազիսային կետի չափով արտաքին աղբյուրներից ներգրավվող փոխառու միջոցների տոկոսադրույքների և 1000 բազիսային կետի չափով ներքին աղբյուրներից ներգրավվող փոխառու միջոցների նկատմամբ շոկային սցենար, որի տեղի ունենալու հավանականությունը բավականին ցածր է: Տոկոսադրույքների նման շոկը ՀՀ կառավարության պարտք/ՀՆԱ ցուցանիշը բազային սցենարի նկատմամբ կավելացնի 2.9 տոկոսային կետով՝ 2021թ. տարեվերջին հասցնելով 54.5%-ի: ՀՀ կառավարության պարտքի

սպասարկման տեսակետից այսպիսի էական շուկա 2021թ. տարեվերջին Տոկոսավճար/ՀՆԱ ցուցանիշը կարող է ավելացնել 1.5 տոկոսային կետով:

Ստորև ներկայացվում է նաև լողացող տոկոսադրույքով պարտքի մեկ տոկոսային կետով աճի և ներքին տոկոսադրույքների մեկ տոկոսային կետով աճի ազդեցությունները:

Լողացող տոկոսադրույքների՝ 6-ամսյա ԱՄՆ դոլարի լիբորի և 6-ամսյա եվրիբորի մեկ տոկոսային կետի փոփոխության դեպքում 2019-2021թթ. ՀՀ կառավարության արտաքին պարտքի գծով տոկոսային ծախսերը միջին հաշվով կփոփոխվեն տարեկան 6.5 մլրդ դրամով: Մասնավորապես, լողացող տոկոսադրույքներից յուրաքանչյուրի ազդեցությունը ՀՀ կառավարության արտաքին պարտքի սպասարկման ծախսերի վրա կանխատեսվող ժամանակաշրջանում կլինի հետևյալը.

Աղյուսակ 12. Լողացող տոկոսադրույքների 1 տոկոսային կետի փոփոխության ազդեցությունը ՀՀ կառավարության արտաքին պարտքի տոկոսավճարների վրա

	2019թ.	2020թ.	2021թ.
ՀՀ կառավարության արտաքին պարտքի տոկոսավճարի փոփոխությունը (մլրդ դրամ)	5.3	6.4	7.9
այդ թվում			
6-ամսյա ԱՄՆ դոլարի Libor	5.0	6.0	7.3
6-ամսյա Euribor	0.3	0.4	0.6
ՀՀ կառավարության արտաքին պարտքի տոկոսավճարի փոփոխությունը (%)	9.1	9.7	10.8
ՀՀ կառավարության արտաքին պարտքի տոկոսավճարի փոփոխության կշիռը պետբյուջեի սեփական եկամուտներում (առանց դրամաշնորհի) (%)	0.4	0.4	0.4

Ներքին պարտքի շուկայում, միջնաժամկետ հատվածի սկզբում, եկամտաբերության կորի մեկ տոկոսային կետով աճը 2019-2021թթ. ընթացքում կավելացնի պարտքի տոկոսավճարները տարեկան միջինը 2.6 մլրդ դրամով:

Աղյուսակ 13. Միջնաժամկետ հատվածի սկզբում ՀՀ կառավարության ներքին պարտքի տոկոսադրույքի մեկ տոկոսային կետի փոփոխության ազդեցությունը ՀՀ կառավարության ներքին պարտքի տոկոսավճարի վրա

	2019թ. կանխ.	2020թ. կանխ.	2021թ. կանխ.
ՀՀ կառավարության ներքին պարտքի տոկոսավճարի փոփոխությունը (մլրդ դրամ)	0.6	2.4	4.7
ՀՀ կառավարության ներքին պարտքի տոկոսավճարի փոփոխությունը (%)	0.9	3.1	5.2

ՀՀ կառավարության ներքին պարտքի տոկոսավճարի փոփոխության կշիռը պետությունից սեփական եկամուտներում (առանց դրամաշնորհ) (%)	0.0	0.2	0.3

Զգայունության վերլուծությունները թույլ են տալիս ենթադրել, որ ՀՀ կառավարության պարտքի պորտֆելի վրա փոխարժեքի շուկայի ազդեցությունը շատ ավելի մեծ է, քան տոկոսադրույքի շուկայի ազդեցությունը: Դա պայմանավորված է ՀՀ կառավարության պարտքի պորտֆելում արտարժույթային պարտքի մեծ տեսակարար կշռով և ֆիքսված տոկոսադրույքով պարտքի գերակայությամբ:

Եզրակացություններ

ՀՀ կառավարության պարտքի պորտֆելի ծախսերի և ռիսկերի վերլուծության արդյունքները ցույց են տալիս, որ պարտքի պորտֆելն ամենաշատը ենթակա է փոխարժեքի ռիսկի ազդեցությանը: Այդ իսկ պատճառով, ՀՀ կառավարությունն առաջնային է համարում պետական գանձապետական պարտատոմսերի շուկայի շարունակական զարգացումը և ներքին շուկայից փոխառությունների ներգրավման ծավալի աճը: 2019-2021թթ. ժամանակահատվածում նախատեսվում է ավելացնել ներքին փոխառու զուտ միջոցների հաշվին դեֆիցիտի ֆինանսավորման կշիռը՝ 2021թ. այն հասցնելով մինչև 55.7%:

Կարևոր է նշել, որ միայն ՀՀ կառավարության պարտքի կառավարման ոլորտում իրականացվող միջոցառումները բավարար չեն ՀՀ կառավարության ներքին պարտքի շուկան էականորեն զարգացնելու համար: Ներքին պարտքի շուկայի զարգացման և ներդրողների բազայի ընդլայնման նախապայմաններից է նաև ֆինանսական շուկայի այլ հատվածներում (կենսաթոշակային, ապահովագրական և այլն) բարեփոխումների ամբողջական իրականացումը:

ՀՀ կառավարությունը միջնաժամկետ հատվածում շարունակելու է ՀՀ կառավարության պարտքի մարման գրաֆիկի հարթեցման և վերաֆինանսավորման ռիսկի նվազեցմանն ուղղված գործողությունները՝ կիրառելով իրացվելիության կառավարման այնպիսի գործիքներ, ինչպիսիք են կանխիկի բուֆերի ձևավորումը, հետգնումների ու փոխանակումների իրականացումը:

**ԵՆԹԱԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԱՅԻՆ (ԷՆԵՐԳԵՏԻԿԱ, ՏՐԱՆՍՊՈՐՏ ԵՎ ՋՐԱՅԻՆ
ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ) ՈԼՈՐՏՆԵՐՈՒՄ ԳՈՐԾՈՂ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ԱՌՆՉՎՈՂ ՀԱՐԿԱՔՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՌԻՍԿԵՐԻ
ԳՆԱՀԱՏԱԿԱՆԸ**

1. Ներածություն

Ենթակառուցվածքային ոլորտներում, մասնավորապես, էներգետիկայի, տրանսպորտի և ջրային տնտեսության ոլորտների թվով քսան կազմակերպությունների (Ընկերություններ) գործունեությանն առնչվող հարկաբյուջետային ռիսկերի գնահատականը:

2. Հարկաբյուջետային ռիսկերի գնահատման նպատակը

Հարկաբյուջետային ռիսկերի այս գնահատման նպատակն է ֆինանսական վիճակի վերլուծության միջոցով գնահատել Ընկերությունների ֆինանսական վիճակի վատթարացման հավանականությունը, որը կարող է հանգեցնել պետական բյուջեից Ընկերություններին չնախատեսված փոխառությունների, սուբսիդիաների տրամադրման, սեփական կապիտալի համալրման կամ այլ վճարումներ կատարելու անհրաժեշտության, ինչպես նաև Ընկերությունների կողմից պետական բյուջե կանխատեսված շահութաբաժինների, ստացված վարկային միջոցների օգտագործման դիմաց հաշվարկված տոկոսների չվճարման և մայր գումարների չմարման:

2.1 Հարկաբյուջետային ռիսկերի գնահատման մեթոդաբանություն

Ընկերությունների կողմից ներկայացված ֆինանսական հաշվետվությունների հիման վրա հարկաբյուջետային ռիսկերի գնահատման համար կիրառվել է Արժույթի միջազգային հիմնադրամի (ԱՄՀ) կողմից հրապարակված՝ «Կորպորատիվ հատվածից առաջացող ֆիսկալ ռիսկերի կառավարման ուղեցույց»-ում (այսուհետ՝ ԱՄՀ ուղեցույց) ներկայացված մեթոդաբանությունը, որի համաձայն Ընկերությունների ֆինանսական ծանր վիճակը կանխատեսելու համար հաշվարկվել է սնանկացման կանխատեսման Է. Ալթմանի «Z-միավոր» կոչվող հսկիչ ցուցանիշը⁴⁴, որը միջազգայնորեն կիրառվում է Ընկերությունների ֆինանսական ծանր վիճակի հավանականության կանխատեսման նպատակով: Զուգահեռաբար Ընկերությունների ֆինանսական հուսալիության մասին լրացուցիչ տեղեկատվության ստացման, ինչպես նաև «Z-միավոր»-ի ստուգաճշտման համար կիրառվել են լրացուցիչ ֆինանսական գործակիցներ (շահութաբերության,

⁴⁴ Է. Ալթմանի «Z-միավոր» կոչվող ցուցանիշը միջազգայնորեն կիրառվում է կորպորացիաների ֆինանսական ծանր վիճակի հավանականությունը կանխատեսելու նպատակով: Այն իրենից ներկայացնում է գործակիցներով կշռված՝ գործունեության հինգ կամ չորս ընդհանուր հարաբերակցությունների գծային զուգակցում: Գործակիցները հաշվարկվել են ֆինանսական ծանր վիճակում գտնվող ընկերությունների միջազգայնորեն որոշված ընտրանքի հիման վրա:

իրացվելիության, վճարունակության հաշվարկման համար), որոնք արտացոլում են կապը Ընկերությունների ֆինանսական հաշվետվությունների տարբեր հոդվածների միջև:

3. Էներգետիկայի ոլորտի պետական մասնակցությամբ ընկերություններ

Էներգետիկայի ոլորտի դիտանցման ենթարկված պետական մասնակցությամբ ընկերությունների (Ընկերություններ) գործունեության արդյունքում հարկաբյուջետային ռիսկերն են.

1. Ընկերությունների ֆինանսական վիճակի վատթարացման արդյունքում որպես ժամանակավոր օգնություն չնախատեսված բյուջետային վարկերի տրամադրման կամ սեփական կապիտալի համալրման համար բյուջետային հատկացումների անհրաժեշտության առաջացում,
2. Ընկերություններին սուբսիդիաների չնախատեսված գումարների տրամադրում կամ այլ վճարումներ կատարելու անհրաժեշտություն,
3. Ընկերություններից պետական բյուջեի մուտքերի կազմում նախատեսված շահութաբաժինների չստացում,
4. ՀՀ պետական բյուջեից Ընկերություններին տրամադրված վարկային միջոցների օգտագործման դիմաց հաշվարկված տոկոսների չվճարում և մայր գումարների չմարում:

2017թ.ընթացքում (այսուհետ՝ հաշվետու ժամանակաշրջան) Էներգետիկայի ոլորտի (այսուհետ՝ Ոլորտ) թվով ութ Ընկերությունների հիմնական գործունեությունից ստացված հանրագումարային եկամուտները կազմել են 112.9 մլրդ. դրամ՝ 2016թ. (այսուհետ՝ նախորդ ժամանակաշրջան) 107.2 մլրդ. դրամի դիմաց, կամ 5.7 մլրդ. դրամով ավել (5.3%-ով): Հաշվետու ժամանակաշրջանում այդ Ընկերությունների հանրագումարային ծախսերը կազմել են 100,0 մլրդ. դրամ՝ նախորդ ժամանակաշրջանի 107.0 մլրդ. դրամի դիմաց՝ կամ պակաս 7.0 մլրդ. դրամով (6.5%-ով):

Ընկերությունների հանրագումարային 112.9 մլրդ. դրամ ընդհանուր եկամուտների և 100,0 մլրդ. դրամ ընդհանուր ծախսերի արդյունքում հաշվետու ժամանակաշրջանում շահույթը կազմել է 0.4 մլրդ. դրամ, կուտակված զուտ վնասը նախորդ ժամանակաշրջանի նկատմամբ ավելացել է 1.7 մլրդ. դրամով (64.7%) (տես աղյուսակ 1):

Աղյուսակ 1. Էներգետիկայի ոլորտի պետական մասնակցությամբ ընկերությունների հանրագումարային զուտ շահույթը (վնասը) ըստ տարիների.

		հազ. դրամ		
		2015թ.	2016թ.	2017թ.
		Փաստ.	Փաստ.	Փաստ.
	Էներգետիկայի ոլորտի պետական մասնակցությամբ ընկերությունների հանրագումարային շահույթը հարկումից հետո	(4,842,068.0)	(2,676,365.7)	(4,407,988.0)
1	«Հայկականատոմակայան» ՓԲԸ	(1,053,738.0)	(3,467,510.0)	(2,897,216.0)
2	«Բարձրավոլտ էլեկտրական ցանցեր» ՓԲԸ	1,559,905.0	676,661.0	5,621,887.0

		2015թ.	2016թ.	2017թ.
		Փաստ.	Փաստ.	Փաստ.
3	«Երևանի ջերմաէլեկտրակենտրոն (ՋԷԿ)» ՓԲԸ	(5,371,764.0)	125,197.3	(7,123,321.0)
4	«Էլեկտրաէներգետիկական համակարգի օպերատոր» ՓԲԸ	1,424.0	1,180.0	1,242.0
5	«Էներգակարգաբերում» ՓԲԸ	3,916.0	4,796.0	2,848.0
6	«Հաշվարկային կենտրոն» ՓԲԸ	3,868.0	4,769.0	25,315.0
7	«Հայատոմ» ՓԲԸ	7,010.0	(28,140.0)	(48,096.0)
8	«Անալիտիկ» ՓԲԸ	7,311.0	6,681.0	9,353.0

Հաշվետու ժամանակաշրջանում նախորդ ժամանակաշրջանի նկատմամբ Ընկերությունների հանրագումարային սեփական կապիտալի դիրքը Ընկերություններից մի քանիսի շարունակական կուտակային վնասների մեղմման արդյունքում նվազել է 3.8 մլրդ դրամով (4.5%-ով): Ընդ որում Ընկերությունների հանրագումարային պարտավորությունները 3.5 անգամ գերազանցում են սեփական կապիտալի հանրագումարային մեծությանը (տես աղյուսակ 2):

Աղյուսակ 2. Էներգետիկայի ոլորտի պետական մասնակցությամբ ընկերությունների հանրագումարային հաշվապահական հաշվեկշիռը 2015թ. դեկտեմբերի 31-ի, 2016թ. դեկտեմբերի 31-ի և 2017թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ.

Հաշվեկշռային հոդվածներ	հազ. դրամ		
	Էներգետիկայի ոլորտի պետական մասնակցությամբ 8 ընկերություններ		
	2015թ.	2016թ.	2017թ.
1. Ընդամենը ակտիվներ	349,822,008.8	351,416,729.2	374,591,875.0
- Ընթացիկ ակտիվներ	79,706,830.4	70,518,744.3	81,579,395.0
- Ոչ ընթացիկ ակտիվներ	270,115,178.4	280,897,984.9	293,012,480.0
2. Ընդամենը պարտավորություններ	262,562,754.6	265,885,178.2	292,908,638.0
- Ընթացիկ պարտավորություններ	85,420,247.9	56,696,779.5	74,564,883.0
- Ոչ ընթացիկ պարտավորություններ	177,142,506.7	209,188,398.7	218,343,755.0
3. Սեփական կապիտալ (զուտ ակտիվներ)	87,259,254.2	85,531,551.0	81,683,237.0

Վարկային պարտավորությունների հետ կապված անհրաժեշտ է նշել, որ Ընկերությունները չունեն ժամկետանց վարկային պարտավորություններ, ինչպես նաև ՀՀ կառավարության կողմից բյուջետային երաշխիքներ չեն ստացել: Ընդ որում «Երևանի ՋԷԿ», «Բարձրավոլտ էլեկտրական ցանցեր» և «Հայկական ատոմային էլեկտրակայան» ՓԲԸ-ները հանդիսանում են միջազգային կազմակերպությունների և օտարերկրյա պետությունների աջակցությամբ իրականացվող նպատակային վարկային ծրագրերի շրջանակներում ենթավարկային պայմանագրերով Ոլորտին տրամադրված վարկային միջոցների խոշորագույն ստացողներից:

Ընկերությունները ներգրավված չեն այնպիսի տեղական կամ միջազգային դատական վարույթներում, որոնք կարող են էական ազդեցություն ունենալ այդ Ընկերությունների ֆինանսական վիճակի վրա:

Հաշվետու ժամանակաշրջանում որոշ Ընկերությունների ֆինանսական կատարողականի փոքր-ինչ բարելավման արդյունքում ստացված շահութաբաժինները կազմել են 187.8 մլն դրամ՝ կանխատեսվող 179.4 մլն. դրամի փոխարեն: Հետևաբար, 2017թ.-ին փաստացի շահութաբաժինների գումարը 8.4 մլն.դրամով գերազանցել է կանխատեսվող ցուցանիշը:

Ընկերությունների հարկաբյուջետային ռիսկերի գնահատման համար կիրառված ֆինանսական գործակիցների ամփոփ արդյունքները և պրակտիկայում ընդունված թույլատրելի սահմանային նորմաները ներկայացված են աղյուսակ 3-ում:

Աղյուսակ 3. Էներգետիկայի ոլորտի պետական ընկերությունների հանրագումարային ֆինանսական ցուցանիշները.

Ցուցանիշ	2015թ.	2016թ.	2017թ.	Թույլատրելի սահմանային նորմա
Ծախսերի վերականգնման գործակից	1.0	1.0	1.1	Առնվազն 1
Զուտ շահույթի մարժա (%)	(4.6)	(2.6)	(3.9)	Առնվազն 8%
Արագ իրացվելիության գործակից	0.6	0.6	0.6	Առնվազն 1
Դեբիտորական պարտքերի շրջանառություն (օր)	151.1	73.6	66.9	Առավելագույնը 60 օր/(30 օր)
Պարտքի սպասարկման գործակից	0.7	0.3	0.1	Առավելագույնը 0.5
Վերաֆինանսավորման գործակից	7.4	7.4	3.3	Առավելագույնը 1
Z- միավոր	0.61	1.14	0.65	Ապահով գոտի՝ $Z > 2.6$, Գորշ գոտի՝ $1.1 < Z < 2.6$, Ծանր գոտի՝ $Z < 1.1$

Ինչպես երևում է աղյուսակ 3-ից, հաշվետու ժամանակաշրջանում սնանկացման կանխատեսման Ալթմանի Z-միավորը վկայում է Ընկերությունների ֆինանսական ծանր վիճակի բարձր հավանականության մասին (գործակիցը՝ $Z = 0,65$, գտնվում է սահմանված ծանր գոտում՝ $Z < 1.1$):

Ստուգաճշտող լրացուցիչ ֆինանսական վեց գործակիցներից չորսը չեն համապատասխանում միջազգային պրակտիկայում ընդունված թույլատրելի սահմանային նորմային և վկայում են ֆինանսական ծանր վիճակի բարձր հավանականության մասին:

Զուտ շահույթի մարժան բնութագրում է բիզնեսի գործառնական արդյունավետությունը: Այն հաշվետու ժամանակաշրջանում բացասական մեծություն է (3,9%), որը ոլորտի որոշ Ընկերությունների վնասով աշխատելու արդյունք է, և դեռևս ցածր է միջազգային պրակտիկայում կիրառվող շեմային մակարդակից:

Արագ իրացվելիության գործակիցը հաշվետու ժամանակաշրջանում նախորդ և նախորդ միջանկյալ ժամանակաշրջանի նկատմամբ մնացել է անփոփոխ և կազմել 0.6, դեռևս ցածր մնալով միջազգային պրակտիկայում կիրառվող շեմային մակարդակից, որը փաստում է, որ որոշ Ընկերություններ կարող են արագ իրացվելի ընթացիկ ակտիվների հաշվին մարել ընթացիկ պարտավորությունների ընդամենը 60 տոկոսը:

Դեբիտորական պարտքերի վերադարձելիության միջին ժամանակաշրջանի ցուցանիշը հաշվետու ժամանակաշրջանում նախորդ ժամանակաշրջանի ցուցանիշի նկատմամբ ցուցաբերել է նվազման դինամիկա, որը դեռևս բարձր է սիմանային նորմայից (հաշվետու տարում նախորդ տարվա նկատմամբ առևտրային և այլ դեբիտորական պարտքերը նվազել են 0.4 մլրդ դրամով կամ 1,7%-ով): Այսինքն Ոլորտի որոշ ընկերությունների դեբիտորական պարտքերի կուտակումը չնայած ունի նվազման դինամիկա, այնուամենայնիվ այն դեռևս բարելավման կարիք ունի:

Վերաֆինանսավորման գործակիցը հաշվետու ժամանակաշրջանում նախորդ ժամանակաշրջանի նկատմամբ փոփոխվել է և կազմել 3.3, նկատվում է դրական դինամիկա, որը սակայն դեռևս բավականին բարձր է միջազգային պրակտիկայում կիրառվող շեմային մակարդակից: Դա փաստում է, որ որոշ Ընկերություններ ի վիճակի չեն գործառնություններից ստացվող դրամական հոսքերի հաշվին կատարել իրենց ընթացիկ պարտավորությունները:

Հաշվի առնելով, որ հաշվետու և միջանկյալ ժամանակաշրջաններում Ընկերությունների ֆինանսական ծանր վիճակի հավանականությունը գնահատող Z-միավորը վկայում է Ընկերությունների ֆինանսական ծանր վիճակի բարձր հավանականության մասին, այս դեպքում, անկախ լրացուցիչ գործակիցներից, Ընկերությունների ֆինանսական ծանր վիճակի հավանականության վերջնական գնահատականն է «բարձր»:

Ինչ վերաբերում է Ընկերությունների ֆիսկալ ռիսկերի նյութականացման ազդեցության քանակական գնահատմանը, ապա այն նույնպես բարձր է համարվում⁴⁵:

3.1 Մասնավոր ընկերություններ

Էներգետիկայի ոլորտի դիտանցման ենթարկվող մասնավոր Ընկերությունների գործունեության արդյունքում հարկաբյուջետային ռիսկերն են.

1. ՀՀ պետական բյուջեից մասնավոր Ընկերություններին չնախատեսված փոխառությունների տրամադրում կամ սեփական կապիտալի համալրում,
2. Մասնավոր Ընկերություններին սուբսիդիաների տրամադրում կամ այլ վճարումներ կատարելու անհրաժեշտություն,
3. ՀՀ պետական բյուջեից մասնավոր Ընկերություններին տրամադրված վարկերի դիմաց տոկոսների չվճարում և մայր գումարների չմարում:

Հաշվետու ժամանակաշրջանի ընթացքում Էներգետիկայի ոլորտի դիտանցման ենթարկված մասնավոր ընկերությունների (թվով հինգ) հիմնական գործունեությունից ստացված

⁴⁵ Հաշվի առնելով, որ Ընկերությունների ընդհանուր պարտավորությունների տեսակարար կշիռը ՀՆԱ-ի մեջ կազմում է 5.3 տոկոս՝ ԱՄՀ-ի կողմից կիրառվող մոտեցման համաձայն, եթե Ընկերության ընդհանուր պարտավորությունների մեծությունը ՀՆԱ-ի 0.5 տոկոսից փոքր է, ապա ֆիսկալ ռիսկի նյութականացման ազդեցությունը համարվում է ցածր, եթե ընդհանուր պարտավորությունների մեծությունը գտնվում է ՀՆԱ-ի 0.5 տոկոսից մինչև 1 տոկոսի միջակայքում, ապա ֆիսկալ ռիսկի նյութականացման ազդեցությունը համարվում է միջին և, եթե ընդհանուր պարտավորությունների մեծությունը ՀՆԱ-ի 1 տոկոսից մեծ է, ապա ֆիսկալ ռիսկերի նյութականացման ազդեցությունը համարվում է բարձր (մասնավոր Ընկերությունների դեպքում ընդհանուր պարտավորությունների փոխարեն կիրառվում են պետության կողմից տրամադրված կամ երաշխավորված պարտավորությունները):

հանրագումարային եկամուտները նախորդ ժամանակաշրջանի նկատմամբ ավելացել են 16.1 մլն դրամով և կազմել շուրջ 430.0 մլրդ դրամ:

Հաշվետու ժամանակաշրջանում Ընկերությունների հանրագումարային ծախսերը կազմել են 403.1 մլրդ դրամ՝ նախորդ ժամանակաշրջանի 395.8 մլրդ դրամի դիմաց՝ ավելանալով 7.3 մլրդ դրամով (1.8%-ով):

Ընկերությունների 430.0 մլրդ դրամ ընդհանուր եկամուտների և 403.1 մլրդ դրամ ընդհանուր ծախսերի արդյունքում հաշվետու ժամանակաշրջանում շահույթը կազմել է 26.7 մլրդ դրամ:

Հաշվետու ժամանակաշրջանում նախորդ ժամանակաշրջանի նկատմամբ Ընկերությունների հանրագումարային սեփական կապիտալի դիրքը դինամիկ կերպով բարելավվել է, արդյունքում ավելանալով 13.6 մլրդ դրամով (4.5%):

Աղյուսակ 4. Էներգետիկայի ոլորտի մասնավոր ընկերությունների հանրագումարային զուտ շահույթն ըստ տարիների.

Մասնավոր ընկերություններ	հազ. դրամ		
	2015թ. Փաստ.	2016թ. Փաստ.	2017թ. Փաստ.
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	10,878,228.0	27,896,985.0	(1,362,930.0)
1. «Հրազդան ԶԷԿ» ԲԲԸ	701,845.0	2,619,185.0	1,248,326.0
2. «Գազպրոմ Արմենիա» ՓԲԸ	(10,749,000.0)	1,666,000.0	(9,364,000)
2.1 «Տրանսգազ» ՍՊԸ*	25,675.0	(15,506.0)	64,049.0
3. Միջազգային էներգետիկ կորպորացիա» ՓԲԸ	(81,953.0)	327,282.0	98,744.0
4. Հայաստանի էլեկտրական ցանցեր» ՓԲԸ	21,007,336.0	23,284,518.0	6,654,000.0

*«Տրանսգազ» ՍՊԸ-ի ցուցանիշները ներառված են «Գազպրոմ Արմենիա» ՓԲԸ-ի ցուցանիշների մեջ:

Վարկային պարտավորությունների հետ կապված անհրաժեշտ է նշել, որ Ընկերությունները չունեն ժամկետանց վարկային պարտավորություններ, ինչպես նաև ՀՀ կառավարության կողմից բյուջետային երաշխիքներ չեն ստացել: Ընդ որում «Հայաստանի էլեկտրական ցանցեր» և «Միջազգային էներգետիկ կորպորացիա» ՓԲԸ-ները հանդիսանում են միջազգային կազմակերպությունների և օտարերկրյա պետությունների աջակցությամբ իրականացվող նպատակային վարկային ծրագրերի շրջանակներում ենթավարկային պայմանագրերով ոլորտին տրամադրված վարկային միջոցների խոշորագույն ստացողներից:

Ընկերությունները ներգրավված չեն այնպիսի տեղական կամ միջազգային դատական վարույթներում, որոնք կարող են էական ազդեցություն ունենալ այդ Ընկերությունների ֆինանսական վիճակի վրա:

Ընկերությունների հարկաբյուջետային ռիսկերի գնահատման համար կիրառված ֆինանսական գործակիցների ամփոփ արդյունքները և պրակտիկայում ընդունված թույլատրելի սահմանային նորմաները ներկայացված են աղյուսակ 5-ում:

Աղյուսակ 5.Էներգետիկայի ոլորտի մասնավոր ընկերությունների հանրագումարային ֆինանսական ցուցանիշները.

Ցուցանիշ	2015թ.	2016թ.	2017թ.	Թույլատրելի սահմանային նորմա
Ծախսերի վերականգնման գործակից	1.1	1.1	1.1	Առնվազն 1
Զուտ շահույթի մարժա (%)	2.5	6.3	(0.3)	Առնվազն 8%
Արագ իրացվելիության գործակից	0.5	0.4	0.4	Առնվազն 1
Դեբիտորական պարտքերի շրջանառություն (օր)	96.1	75.2	58.3	Առավելագույնը 60 օր
Պարտքի սպասարկման գործակից	0.1	0.1	0.2	Առավելագույնը 0.5
Վերաֆինանսավորման գործակից	1.4	1.4	1.3	Առավելագույնը 1
Z միավոր	(0.35)	0.03	(0.06)	Ապահով գոտի՝ $Z > 2.6$, Գորշ գոտի՝ $1.1 < Z < 2.6$, Ծանր գոտի՝ $Z < 1.1$

Ինչպես երևում է աղյուսակ 5-ից հաշվետու ժամանակաշրջանում սնանկացման կանխատեսման Ալթմանի Z-միավորը վկայում է Ընկերությունների ֆինանսական ծանր վիճակի բարձր հավանականության մասին ($Z = -0.06$ գտնվում են սահմանված ծանր գոտում $Z < 1.1$):

Հաշվետու ժամանակաշրջանում ստուգաճշտող լրացուցիչ ֆինանսական վեց գործակիցներից երեքը, չեն համապատասխանում միջազգային պրակտիկայում ընդունված թույլատրելի սահմանային նորմային և վկայում են ֆինանսական ծանր վիճակի բարձր հավանականության մասին:

Զուտ շահույթի մարժան բնութագրում է բիզնեսի գործառնական արդյունավետությունը: Հաշվետու ժամանակաշրջանում նախորդ ժամանակաշրջանի նկատմամբ այս ցուցանիշը ցուցաբերել է բացասական դինամիկա և 8.3 տոկոսային կետով պակաս է պրակտիկայում կիրառվող նվազագույն նորմայից:

Արագ իրացվելիության գործակիցը հաշվետու ժամանակաշրջանում նախորդ ժամանակաշրջանի նկատմամբ մնացել է անփոփոխ և կազմել 0.4, ցածր մնալով միջազգային պրակտիկայում կիրառվող շեմային մակարդակից, որը փաստում է, որ որոշ Ընկերություններ արագ իրացվելի ընթացիկ ակտիվների հաշվին կարող են մարել ընթացիկ պարտավորությունների ընդամենը 40 տոկոսը:

Վերաֆինանսավորման գործակիցը հաշվետու ժամանակաշրջանում նախորդ ժամանակաշրջանի նկատմամբ նվազել է 0.1 կետով և կազմել է 1.3, որը փաստում է, որ որոշ Ընկերություններ ի վիճակի չեն գործառնություններից ստացվող իրենց դրամական հոսքերի հաշվին կատարել իրենց ընթացիկ պարտավորությունները:

Հաշվի առնելով, որ հաշվետու ժամանակաշրջանում Ընկերությունների ֆինանսական ծանր վիճակի հավանականությունը գնահատող Z-միավորը վկայում է Ընկերությունների

ֆինանսական ծանր վիճակի բարձր հավանականության մասին ($Z=-0.06$), այս դեպքում, անկախ լրացուցիչ գործակիցներից, ընկերությունների ֆինանսական ծանր վիճակի հավանականության վերջնական գնահատականն է «բարձր»:

Միաժամանակ բյուջետային վարկավորման արդյունքում Ընկերությունների կողմից պետությանը վճարման ենթակա ընդհանուր գումարի տեսակարար կշիռը ՀՆԱ-ի մեջ կազմում է 0.3 տոկոս, հետևաբար ֆիսկալ ռիսկերի նյութականացման ազդեցությունը քանակական գնահատման տեսանկյունից ցածր է (տես տողատակի 2-րդ ծանոթագրությունը):

4. Տրանսպորտի ոլորտի պետական մասնակցությամբ ընկերություններ

Տրանսպորտի ոլորտի դիտանցման ենթարկված պետական մասնակցությամբ ընկերությունների գործունեության արդյունքում հարկաբյուջետային ռիսկերն են.

1. Ընկերությունների ֆինանսական վիճակի վատթարացման արդյունքում որպես ժամանակավոր օգնություն չնախատեսված բյուջետային վարկերի տրամադրման կամ սեփական կապիտալի համալրման համար բյուջետային հատկացումների անհրաժեշտության առաջացում,
2. Ընկերություններին սուբսիդիաների չնախատեսված գումարների տրամադրում կամ այլ վճարումներ կատարելու անհրաժեշտություն,
3. Ընկերություններից պետական բյուջեի մուտքերի կազմում նախատեսված շահութաբաժինների չստացում,
4. ՀՀ պետական բյուջեից Ընկերություններին տրամադրված վարկային միջոցների օգտագործման դիմաց հաշվարկված տոկոսների չվճարում և մայր գումարների չմարում:

Հաշվետու ժամանակաշրջանում տրանսպորտի ոլորտի երեք պետական մասնակցությամբ ընկերությունների (այսուհետ՝ Ընկերություններ) հիմնական գործունեությունից ստացված հանրագումարային եկամուտները կազմել են 10.4 մլրդ դրամ՝ նախորդ ժամանակաշրջանի 8.0 մլրդ դրամի դիմաց կամ 2.4 մլրդ դրամով ավել (30.0%): Հաշվետու ժամանակաշրջանում այդ Ընկերությունների հանրագումարային ծախսերը կազմել են 8.0 մլրդ դրամ՝ նախորդ ժամանակաշրջանի 7.7 մլրդ դրամի դիմաց՝ կամ ավել 0.3 մլրդ դրամով (3.9%):

Հաշվետու ժամանակաշրջանում Ընկերությունների 10.4 մլրդ դրամ ընդհանուր եկամուտների և 8.0 մլրդ դրամ ընդհանուր ծախսերի արդյունքում շահույթը կազմել է 2.4 մլրդ դրամ, իսկ զուտ շահույթը՝ 2.46 մլրդ դրամ (տես աղյուսակ 6):

Աղյուսակ 6. Տրանսպորտի ոլորտի պետական մասնակցությամբ ընկերությունների հանրագումարային շահույթը (վնասը) ըստ տարիների.

	հազ. դրամ		
	2015թ.	2016թ.	2017թ.
	Փաստ.	Փաստ.	Փաստ.

N	Տրանսպորտի ոլորտի պետական մասնակցությամբ ընկերությունների հանրագումարային շահույթը հարկումից հետո			
		648,399.0	1,458,739.0	2,461,067.0
1.	«Հայաէրոնավիգացիա» ՓԲԸ	356,942.0	839,269.0	2,486,394.0
2.	«Կարեն Դեմիրճյանի անվան Երևանի մետրոպոլիտեն» ՓԲԸ	304,568.0	622,110.0	(27,650.0)
3.	«Հայավտոկայարան» ՓԲԸ	(13,111.0)	(2,640.0)	2,323.0

Աղյուսակ 7. Տրանսպորտի ոլորտի պետական մասնակցությամբ ընկերությունների հանրագումարային հաշվապահական հաշվեկշիռը.

հազ. դրամ

Հաշվեկշռային հոդվածներ	Տրանսպորտի ոլորտի պետական մասնակցությամբ ընկերություններ		
	2015թ.	2016թ.	2017թ.
1. Ընդամենը ակտիվներ	24,904,561.5	25,060,334.0	28,147,379.0
- Ընթացիկ ակտիվներ	4,090,264.30	4,300,646.00	7,595,950.00
- Ոչ ընթացիկ ակտիվներ	20,814,297.20	20,795,688.00	20,551,429.00
2. Ընդամենը պարտավորություններ	16,002,219.2	15,023,710.0	16,145,792.0
- Ընթացիկ պարտավորություններ	1,382,699.00	1,046,648.00	1,809,989.00
- Ոչ ընթացիկ պարտավորություններ	14,619,520.20	13,977,062.00	14,335,803.00
3. Սեփական կապիտալ (զուտ ակտիվներ)	8,902,342.30	10,036,623.00	12,001,587.00

Հաշվետու ժամանակաշրջանում նախորդ ժամանակաշրջանների նկատմամբ Ընկերությունների հանրագումարային սեփական կապիտալն ավելացել է 2.0 մլրդ դրամով (19.6%):

Վարկային պարտավորությունների հետ կապված անհրաժեշտ է նշել, որ Ընկերությունները չունեն ժամկետանց վարկային պարտավորություններ, ինչպես նաև ՀՀ կառավարության կողմից բյուջետային երաշխիքներ չեն ստացել:

Հարկ է նաև նշել, որ «Կարեն Դեմիրճյանի անվան Երևանի մետրոպոլիտեն» ՓԲԸ-ին ՀՀ պետական բյուջեից տրամադրվող սուբսիդիայի հաշվարկներում ներառված են նաև միջազգային ֆինանսական կազմակերպությունների աջակցությամբ իրականացվող վարկային ծրագրերի շրջանակներում այս ընկերությանը ենթավարկային պայմանագրերով տրամադրված վարկերի մայր գումարների և հաշվարկված տոկոսների մարումները:

Ընկերությունները ներգրավված չեն այնպիսի տեղական կամ միջազգային դատական վարույթներում, որոնք կարող են էական ազդեցություն ունենալ իրենց ֆինանսական վիճակի վրա:

Հաշվետու ժամանակաշրջանում ՀՀ պետական բյուջե շահութաբաժիններ վճարվել է միայն «Հայաէրոնավիգացիա» ՓԲԸ-ի կողմից՝ 202.6 մլն դրամ, կանխատեսված 16.9 մլն դրամի փոխարեն:

Ընկերությունների հարկաբյուջետային ռիսկերի գնահատման համար կիրառված ֆինանսական գործակիցների ամփոփ արդյունքները և պրակտիկայում ընդունված թույլատրելի սահմանային նորմաները ներկայացված են աղյուսակ 7-ում:

Աղյուսակ 7. Տրանսպորտի ոլորտի պետական ընկերությունների հանրագումարային ֆինանսական ցուցանիշները.

Ցուցանիշ	2015թ.	2016թ.	2017թ.	Թույլատրելի սահմանային նորմա
Ծախսերի վերականգնման գործակից	1.5	1.0	1.3	Առնվազն 1
Զուտ շահույթի մարժա (%)	8.8	19.4	25.8	Առնվազն 8%
Արագ իրացվելիության գործակից	2.3	3.4	3.8	Առնվազն 1
Դեբիտորական պարտքերի շրջանառություն (օր)	47.8	41.3	65.1	Առավելագույնը 60 օր
Պարտքի սպասարկման գործակից	0.04	0.03	0.02	Առավելագույնը 0.5
Վերաֆինանսավորման գործակից	0.57	0.38	0.44	Առավելագույնը 1
Z միավոր	1.5	2.5	3.6	Ապահով գոտի՝ $Z > 2.6$, Գորշ գոտի՝ $1.1 < Z < 2.6$, Ծանր գոտի՝ $Z < 1.1$

Ինչպես երևում է աղյուսակ 7-ից հաշվետու ժամանակաշրջանում սնանկացման կանխատեսման Ալթմանի Z-միավորը վկայում է Ընկերությունների ֆինանսական ծանր վիճակի ցածր հավանականության մասին (գործակիցը՝ $Z = 3.6$, գտնվում է սահմանված ապահով գոտում՝ $Z > 2.6$):

Հաշվետու ժամանակաշրջանում ստուգաճշտող լրացուցիչ ֆինանսական վեց գործակիցներից հինգը ապահովել են միջազգային պրակտիկայում ընդունված թույլատրելի սահմանային նորմաները (բացառությամբ դեբիտորական պարտքերի վերադարձելիության միջին ժամանակաշրջանի ցուցանիշից) և վկայում են ֆինանսական ծանր վիճակի ցածր հավանականության մասին:

Հաշվի առնելով, որ հաշվետու ժամանակաշրջանում Ընկերությունների ֆինանսական ծանր վիճակի հավանականությունը գնահատող Z-միավորը վկայում է Ընկերությունների ֆինանսական ծանր վիճակի ցածր հավանականության մասին, իսկ ստուգաճշտող լրացուցիչ ֆինանսական գործակիցներից հինգը հիմնականում ապահովել են միջազգային պրակտիկայում ընդունված թույլատրելի սահմանային նորմաները և վկայում են ֆինանսական ծանր վիճակի ցածր հավանականության մասին, հետևաբար այս երկու նախնական գնահատումների զուգակցման արդյունքում Ընկերությունների ֆինանսական ծանր վիճակի հավանականությունը գնահատվում է ցածր:

Ինչ վերաբերում է Ընկերությունների ֆիսկալ ռիսկերի նյութականացման ազդեցության քանակական գնահատմանը, ապա այն համարվում է ցածր 3.6:⁴⁶

⁴⁶ Դիտարկել 2-րդ ծանոթագրությունը, հաշվի առնելով, որ Ընկերությունների ընդհանուր պարտավորությունների տեսակարար կշիռը ՀՆԱ-ի մեջ կազմում է 0,3%:

5. Ոռոգման ոլորտ

Ոռոգման ոլորտի դիտանցման ենթարկված պետական մասնակցությամբ երկու ընկերությունների գործունեության արդյունքում հարկաբյուջետային ռիսկերն են.

1. Ընկերությունների ֆինանսական վիճակի վատթարացման արդյունքում որպես ժամանակավոր օգնություն չնախատեսված բյուջետային վարկերի տրամադրման կամ սեփական կապիտալի համալրման համար բյուջետային հատկացումների անհրաժեշտության առաջացում,

2. Ընկերություններին սուբսիդիաների չնախատեսված գումարների տրամադրում կամ այլ վճարումներ կատարելու անհրաժեշտություն,

3. Ընկերություններից պետական բյուջեի մուտքերի կազմում նախատեսված շահութաբաժինների չստացում,

4. ՀՀ պետական բյուջեից Ընկերություններին տրամադրված վարկային միջոցների օգտագործման դիմաց հաշվարկված տոկոսների չվճարում և մայր գումարների չմարում:

Հաշվետու ժամանակաշրջանում ոռոգման ոլորտի երկու պետական մասնակցությամբ ընկերությունների (Ընկերություններ) հիմնական գործունեությունից ստացված հանրագումարային եկամուտները կազմել են 3.08 մլրդ դրամ՝ նախորդ ժամանակաշրջանի 2.58 մլրդ դրամի դիմաց կամ 0.5 մլրդ դրամով ավել (19.4%): Հաշվետու ժամանակաշրջանում այդ Ընկերությունների հանրագումարային ծախսերը կազմել են 5.64 մլրդ դրամ՝ նախորդ ժամանակաշրջանի 4.71 մլրդ դրամի դիմաց՝ կամ ավել 0.93 մլրդ դրամով (19.7%): Հաշվետու ժամանակաշրջանում Ընկերությունների հանրագումարային 3.08 մլրդ դրամ ընդհանուր եկամուտների և 5.64 մլրդ դրամ ընդհանուր ծախսերի արդյունքում վնասը կազմել է 2.56 մլրդ դրամ, իսկ կուտակված զուտ վնասը նախորդ ժամանակաշրջանի նկատմամբ ավելացել է 0.43 մլրդ դրամով (20%) (տես աղյուսակ 9):

Աղյուսակ 9. Ոռոգման ոլորտի պետական մասնակցությամբ ընկերությունների հանրագումարային զուտ շահույթը (վնասը) ըստ տարիների

		հազ. դրամ		
		2015թ.	2016թ.	2017թ.
		Փաստ.	Փաստ.	Փաստ.
	Ոռոգման ոլորտի պետական մասնակցությամբ ընկերությունների հանրագումարային շահույթը հարկումից հետո	(4,595,893.0)	(2,136,445.0)	(2,563,748.0)
1.	«Զրառ» ՓԲԸ	(4,585,283.0)	(2,125,020.0)	(2,519,003.0)
2.	«Մելիորացիա» ՓԲԸ	(10,610.0)	(11,425.0)	(44,745.0)

Հաշվետու ժամանակաշրջանում ոլորտի մասով արձանագրված վնասի առաջացման պատճառները հիմնականում պայմանավորված են ՀԾԿՀ-ի կողմից դեռևս 2007թ. հաստատված սակագներով, որոնց հաշվարկների մեջ ներառված չեն ամորտիզացիոն մասհանումները:

Վարկային պարտավորությունների հետ կապված անհրաժեշտ է նշել, որ Ընկերությունները չունեն ժամկետանց վարկային պարտավորություններ, ինչպես նաև ՀՀ կառավարության կողմից բյուջետային երաշխիքներ չեն ստացել:

Ընկերությունները ներգրավված չեն այնպիսի տեղական կամ միջազգային դատական վարույթներում, որոնք կարող են էական ազդեցություն ունենալ ընկերության ֆինանսական վիճակի վրա:

Ընկերությունների հարկաբյուջետային ռիսկերի գնահատման համար կիրառված ֆինանսական գործակիցների ամփոփ արդյունքները և պրակտիկայում ընդունված թույլատրելի սահմանային նորմաները ներկայացված են աղյուսակ 10-ում:

Աղյուսակ 10. Ոռոգման ոլորտի պետական ընկերությունների հանրագումարային ֆինանսական ցուցանիշները.

Ցուցանիշ	2015թ.	2016թ.	2017թ.	Թույլատրելի սահմանային նորմա
Ծախսերի վերականգնման գործակից	0.4	0.5	0.5	Առնվազն 1
Զուտ շահույթի մարժա (%)	(382.5)	(144.5)	(151.1)	Առնվազն 8%
Արագ իրացվելիության գործակից	0.5	0.1	1.0	Առնվազն 1
Դեբիտորական պարտքերի շրջանառություն (օր)	335	16.8	292.3	Առավելագույնը 60 օր
Պարտքի սպասարկման գործակից	0.3	0.0	0.0	Առավելագույնը 0.5
Վերաֆինանսավորման գործակից	17.5	0.4	4.0	Առավելագույնը 1
Z միավոր	35.0	48.1	48.4	Ապահով գոտի՝ $Z > 2.6$, Գորշ գոտի՝ $1.1 < Z < 2.6$, Ծանր գոտի՝ $Z < 1.1$

Ինչպես երևում է աղյուսակ 10-ից հաշվետու և միջանկյալ ժամանակաշրջաններում սնանկացման կանխատեսման Ալթմանի Z-միավորը վկայում է Ընկերությունների ֆինանսական ծանր վիճակի բավականին ցածր հավանականության մասին (գործակիցը՝ $Z = 48.4$ գտնվում է սահմանված ապահով գոտում՝ $Z > 2.6$):

Հաշվետու ժամանակաշրջանում ստուգաճշտող լրացուցիչ ֆինանսական վեց գործակիցներից չորսը չեն համապատասխանում միջազգային պրակտիկայում ընդունված թույլատրելի սահմանային նորմային և վկայում են ֆինանսական ծանր վիճակի բարձր հավանականության մասին: Հաշվի առնելով, որ հաշվետու և միջանկյալ ժամանակաշրջաններում Ընկերությունների ֆինանսական ծանր վիճակի հավանականությունը գնահատող Z-միավորը վկայում է Ընկերությունների ֆինանսական ծանր վիճակի ցածր հավանականության մասին, իսկ ստուգաճշտող լրացուցիչ ֆինանսական գործակիցները հաշվետու ժամանակաշրջանում վկայում են ֆինանսական ծանր վիճակի բարձր հավանականության մասին, հետևաբար այս երկու նախնական

գնահատումների զուգակցման արդյունքում Ընկերությունների ֆինանսական ծանր վիճակի հավանականությունը գնահատվում է միջին:

Ինչ վերաբերում է Ընկերությունների ֆիսկալ ռիսկերի նյութականացման ազդեցության քանակական գնահատմանը, ապա այն համարվում է ցածր:⁴⁷

6. Պետական-մասնավոր գործընկերություն (ՊՄԳ)

Տրանսպորտի և ջրային տնտեսության ոլորտներում ՊՄԳ սխեմայի ներքո գործում են «Հարավկովկասյան երկաթուղի» և «Վելիա Զուր» ՓԲԸ-ները:

6.1 «Հարավկովկասյան երկաթուղի» ՓԲԸ

ՀՀ կառավարության 07.02.2008թ. N83-Ա որոշման հիման վրա Հայաստանի Հանրապետության, «Հարավկովկասյան երկաթուղի» ՓԲԸ-ի և «Ռուսական երկաթուղիներ» ԲԲԸ-ի միջև 13.02.2008թ. կնքվել է «Հայկական երկաթուղու համակարգը «Ռուսական երկաթուղիներ» ԲԲԸ կողմից ստեղծված «Հարավկովկասյան երկաթուղի» ՓԲԸ փոխանցելու մասին» կոնցեսիոն պայմանագիրը:

Հաշվետու ժամանակաշրջանում «Հարավկովկասյան երկաթուղի» ՓԲԸ-ի (այսուհետ՝ Ընկերություն) ընդամենը եկամուտները կազմել են 20.4 մլրդ դրամ նախորդ ժամանակաշրջանի 19.1 մլրդ դրամի դիմաց կամ ավել 6.8%-ով, որը հիմնականում պայմանավորված է բեռնափոխադրումների, ուղևորափոխադրումների և այլ մատուցվող ծառայությունների ծավալների ավելացման հետ:

Հաշվետու ժամանակաշրջանում Ընկերության ծախսերը կազմել են 20.1 մլրդ դրամ՝ նախորդ ժամանակաշրջանի 19.0 մլրդ դրամի դիմաց՝ կամ ավել 5.8%-ով:

Ընկերության 20.4 մլրդ դրամ ընդհանուր եկամուտների և 20.1 մլրդ դրամ ընդհանուր ծախսերի արդյունքում հաշվետու ժամանակաշրջանում շահույթը կազմել է 0.3 մլրդ դրամ, իսկ զուտ շահույթը՝ 186.2 մլն դրամ:

Ընկերության հարկաբյուջետային ռիսկերի գնահատման համար կիրառված ֆինանսական գործակիցների ամփոփ արդյունքները և պրակտիկայում ընդունված թույլատրելի սահմանային նորմաները ներկայացված են աղյուսակ 11-ում:

Աղյուսակ 11. «Հարավկովկասյան երկաթուղի» ՓԲԸ-ի ֆինանսական ցուցանիշները.

Ցուցանիշ	2015թ.	2016թ.	2017թ.	Թույլատրելի սահմանային նորմա
Ծախսերի վերականգնման գործակից	1.0	1.0	1.0	Առնվազն 1

⁴⁷ Դիտարկել 2-րդ ծանոթագրությունը, հաշվի առնելով, որ Ընկերությունների ընդհանուր պարտավորությունների տեսակարար կշիռը ՀՆԱ-ի մեջ կազմում է 0,03%:

Զուտ շահույթի մարժա (%)	0.2	0.3	0.9	Առնվազն 8%
Արագ իրացվելիության գործակից	0.7	0.8	1.3	Առնվազն 1
Դեբիտորական պարտքերի շրջանառություն (օր)	21.7	21.3	23.8	Առավելագույնը 60 օր
Պարտքի սպասարկման գործակից	0.0	0.0	0.0	Առավելագույնը 0.5
Վերաֆինանսավորման գործակից	(1.6)	1.0	1.1	Առավելագույնը 1
Z միավոր	22.7	23.8	19.8	Ապահով գոտի՝ Z>2.6, Գորշ գոտի՝ 1.1< Z<2.6, Ծանր գոտի Z<1.1

Ինչպես երևում է աղյուսակ 11-ից հաշվետու ժամանակաշրջանում սնանկացման կանխատեսման Ալթմանի Z-միավորը վկայում է Ընկերության ֆինանսական ծանր վիճակի բավականին ցածր հավանականության մասին (գործակիցը՝ Z=19.8, գտնվում է սահմանված ապահով գոտում՝ Z>2.6):

Հաշվետու ժամանակաշրջանում ստուգաճշտող լրացուցիչ ֆինանսական վեց գործակիցներից երկուսը չեն համապատասխանում միջազգային պրակտիկայում ընդունված թույլատրելի սահմանային նորմային և վկայում են ֆինանսական ծանր վիճակի միջին հավանականության մասին:

Հաշվետու ժամանակաշրջանում զուտ շահույթի մարժան 7.1 տոկոսային կետով պակաս է պրակտիկայում կիրառվող նվազագույն նորմայից, արագ իրացվելիության գործակիցը հաշվետու ժամանակաշրջանում նախորդ ժամանակաշրջանի նկատմամբ աճել է 0.5-ով և կազմել 1.3, այսինքն Ընկերությունը կարող է առանց պաշարների մեծության արագ իրացվելի ընթացիկ ակտիվների հաշվին մարել ընթացիկ պարտավորությունները:

Հաշվի առնելով, որ հաշվետու ժամանակաշրջանում սնանկացման կանխատեսման Ալթմանի Z-միավորը վկայում է Ընկերության ֆինանսական ծանր վիճակի ցածր հավանականության մասին, իսկ հաշվետու ժամանակաշրջանում ստուգաճշտող լրացուցիչ ֆինանսական վեց գործակիցներից երկուսը չեն համապատասխանում միջազգային պրակտիկայում ընդունված թույլատրելի սահմանային նորմային և վկայում են ֆինանսական ծանր վիճակի միջին հավանականության մասին, հետևաբար այս երկու նախնական գնահատումների զուգակցման արդյունքում Ընկերության ֆինանսական ծանր վիճակի հավանականությունը գնահատվում է ցածր:

Վարկային պարտավորությունների հետ կապված անհրաժեշտ է նշել, որ Ընկերությունը չունի ՀՀ պետական բյուջեի նկատմամբ ենթավարկային պայմանագրերով նախատեսված վարկային պարտավորություններ:

Ընկերությունը ներգրավված չի այնպիսի տեղական կամ միջազգային դատական վարույթներում, որոնք կարող են էական ազդեցություն ունենալ ընկերության ֆինանսական վիճակի վրա:

Հարկ է նաև նշել, որ կոնցեսիոն պայմանագրով նախատեսված է, որ կոնցեդենտը սուբսիդավորում է (մասնակի փոխհատուցում է) համաձայնեցված ծավալներով և ուղղություններով

ուղևորափոխադրումների կոնցեսիոների (Ընկերության) տարեկան վնասը կոնցեսիոների կողմից անկախ աուդիտորի կողմից այդ վնասների հաստատված հաշվարկների ներկայացման պարագայում: Սուբսիդիայի համաձայնեցված չափը կազմում է 2015թ. 25%, 2016թ. մինչև 2038թ. 30 տոկոս (2015թ. համար 344.1 մլն դրամ, 2016թ.՝ 312.8 մլն դրամ, իսկ 2017թ. փաստացի վճարվել է 301.7 մլն դրամ: Միաժամանակ կոնցեսիոն պայմանագրով նախատեսված է նաև, որ կոնցեսիոները կոնցեսիոնին պետք է վճարի տարեկան կոնցեսիոն վճար՝ համախառն հասույթի 2%-ի չափով (2015թ.՝ 344.1 մլն դրամ, 2016թ.՝ 312.8 մլն դրամ, իսկ 2017թ.՝ 301.7 մլն դրամ):

Հետևաբար հաշվի առնելով, որ ՀՀ պետական բյուջեից տրամադրվող սուբսիդիայի և Ընկերության կողմից վճարվող կոնցեսիոն վճարի չափերը համեմատելի են, ուստի Ընկերության կողմից ՀՀ պետական բյուջեի վճարվող կոնցեսիոն վճարի չվճարման ռիսկը գնահատվում է բավականին ցածր:

Միաժամանակ հաշվի առնելով վերոգրյալը, ինչպես նաև Ընկերության ֆինանսատնտեսական գործունեության վերլուծության արդյունքները՝ ՀՀ պետական բյուջեից Ընկերությանը չնախատեսված փոխառությունների, սուբսիդիաների (այդ թվում լրացուցիչ) տրամադրման, սեփական կապիտալի համալրման կամ այլ վճարումներ կատարելու անհրաժեշտության, ինչպես նաև Ընկերության կողմից ՀՀ պետական բյուջե վճարվող կոնցեսիոն վճարի չվճարման ռիսկը գնահատվում է բավականին ցածր:

6.2 «Վեոլիա Ջուր» ՓԲԸ

21.11.2016թ. ՀՀ կառավարության և «Վեոլիա Օ Կոմպանի Ժեներալ Դեզ Օ» կոմանդիտային բաժնետիրական ընկերության և «Վեոլիա Ջուր» ՓԲԸ-ի (այսուհետ՝ Ընկերություն) միջև կնքվել է «Երևան Ջուր», «Հայջրմուղկոյուղի», «Լոռի-ջրմուղկոյուղի», «Շիրակ-ջրմուղկոյուղի» և «Նոր Ակունք» փակ բաժնետիրական ընկերությունների կողմից օգտագործվող ու պահպանվող ջրային համակարգերի և այլ գույքի վարձակալության պայմանագիր՝ 15 տարի ժամկետով (Վարձակալական պայմանագիր):

Վարձակալական պայմանագրի 9-րդ հոդվածի համաձայն Ընկերության կողմից մատուցվող ջրամատակարարման և կեղտաջրերի հեռացման ծառայությունների սակագները կարգավորվում և հաստատվում են Հանրային ծառայությունները կարգավորող հանձնաժողովի կողմից:

Միաժամանակ Վարձակալության պայմանագրի 8-րդ հոդվածի համաձայն Ընկերությունը պարտավոր է յուրաքանչյուր կիսամյակ վճարել վարձակալության վճար՝ համաձայն նախատեսված վարձակալության վճարի վճարման ժամանակացույցի: Վարձակալության վճարի ամբողջական գումարը կազմում է 89.7 մլրդ ՀՀ դրամ, որից 2017թ. 1.7 մլրդ դրամ (յուրաքանչյուր կիսամյակում 856.5 մլն դրամ):

Հարկ է նաև նշել, որ Ընկերությունն ապահովել է Վարձակալական պայմանագրով սահմանված վարձակալական վճարի կիսամյակային առաջին վճարումը:

Հաշվետու ժամանակաշրջանում «Վեոլիա Ջուր» ՓԲԸ-ի (այսուհետ՝ Ընկերություն) ընդամենը եկամուտները կազմել են 17.7 մլրդ դրամ:

Հաշվետու ժամանակաշրջանում Ընկերության ծախսերը կազմել են 18.1 մլրդ դրամ:

Ընկերության 17.7 մլրդ դրամ ընդհանուր եկամուտների և 18.1 մլրդ դրամ ընդհանուր ծախսերի արդյունքում Հաշվետու ժամանակաշրջանում վնասը կազմել է 0.4 մլրդ դրամ:

Ընկերության հարկաբյուջետային ռիսկերի գնահատման համար կիրառված ֆինանսական գործակիցների ամփոփ արդյունքները և պրակտիկայում ընդունված թույլատրելի սահմանային նորմաները ներկայացված են Աղյուսակ 12-ում:

Աղյուսակ 12. «Վեոլիա Ջուր» ՓԲԸ-ի ֆինանսական ցուցանիշները.

Ցուցանիշ	2016թ.	2017թ.	Թույլատրելի սահմանային նորմա
Ծախսերի վերականգնման գործակից	0.9	1.0	Առնվազն 1
Զուտ շահույթի մարժա (%)	(17.8)	(2.2)	Առնվազն 8%
Արագ իրացվելիության գործակից	141.9	3.7	Առնվազն 1
Դեբիտորական պարտքերի շրջանառություն (օր)	0.4	79.3	Առավելագույնը 60 օր
Պարտքի սպասարկման գործակից	0.0	0.0	Առավելագույնը 0.5
Վերաֆինանսավորման գործակից	0.0	1.2	Առավելագույնը 1
Z միավոր	0.3	1.1	Ապահով գոտի՝ $Z > 2.6$, Գորշ գոտի՝ $1.1 < Z < 2.6$, Ծանր գոտի՝ $Z < 1.1$

Ինչպես երևում է Աղյուսակ 12-ից հաշվետու ժամանակաշրջաններում սնանկացման կանխատեսման Ալթմանի Z-միավորը վկայում է Ընկերության ֆինանսական ծանր վիճակի միջին հավանականության մասին (գործակիցը՝ $Z = 1.1$ գտնվում է սահմանված գորշ գոտում՝ $1.1 < Z < 2.6$):

Հաշվետու ժամանակաշրջանում ստուգաճշտող լրացուցիչ ֆինանսական վեց գործակիցներից երեքը չեն համապատասխանում միջազգային պրակտիկայում ընդունված թույլատրելի սահմանային նորմային և վկայում են ֆինանսական ծանր վիճակի միջին հավանականության մասին:

Հաշվետու ժամանակաշրջանում զուտ շահույթի մարժան 10.2 տոկոսային կետով պակաս է պրակտիկայում կիրառվող նվազագույն նորմայից:

Վարկային պարտավորությունների հետ կապված անհրաժեշտ է նշել, որ Ընկերությունը չունի ՀՀ պետական բյուջեի նկատմամբ ենթավարկային պայմանագրերով նախատեսված վարկային պարտավորություններ:

Ընկերությունը ներգրավված չի այնպիսի տեղական կամ միջազգային դատական վարույթներում, որոնք կարող են էական ազդեցություն ունենալ Ընկերության ֆինանսական վիճակի վրա:

Հաշվի առնելով, որ հաշվետու ժամանակաշրջանում սնանկացման կանխատեսման Ալթմանի Z-միավորը վկայում է Ընկերության ֆինանսական ծանր վիճակի միջին հավանականության մասին, իսկ հաշվետու ժամանակաշրջանում ստուգաճշտող լրացուցիչ ֆինանսական վեց գործակիցներից երեքը չեն համապատասխանում միջազգային պրակտիկայում ընդունված թույլատրելի սահմանային նորմային և վկայում են ֆինանսական ծանր վիճակի միջին հավանականության մասին, հետևաբար այս երկու նախնական գնահատումների զուգակցման արդյունքում Ընկերության ֆինանսական ծանր վիճակի հավանականությունը գնահատվում է միջին:

II. Ենթակառուցվածքային և այլ ոլորտներում ՀՀ պետական բյուջեից, միջազգային կազմակերպություններից և օտարերկրյա պետություններից ներգրավված վարկային միջոցների հաշվին 31.05.2018թ. դրությամբ տրամադրված բյուջետային վարկերի և ենթավարկերի չմարված մասի ուսումնասիրություն

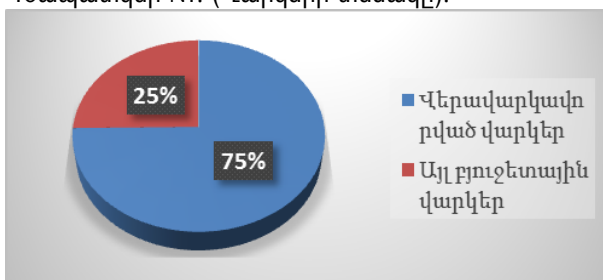
1. Բյուջեային վարկավորման ուսումնասիրություն.

ՀՀ պետական բյուջեից, միջազգային կազմակերպություններից և օտարերկրյա պետություններից ներգրավված վարկային միջոցների հաշվին 31.05.2018թ. դրությամբ տրամադրված բյուջետային վարկերի և ենթավարկերի չմարված մասի ընդհանուր գումարը կազմել է 324.3 մլրդ դրամ, որն հիմնականում ուղղվել է ՀՀ ենթակառուցվածքային ոլորտին, գյուղատնտեսության և այլ ոլորտներին:

Ընդհանուր առմամբ տրամադրվել է **71** վարկառուների 74 միավոր վարկ:

2018թ. մայիսի 31-ի դրությամբ ՀՀ կառավարության տրված վարկերի կառուցվածքում միջազգային կազմակերպությունների և օտարերկրյա պետությունների աջակցությամբ իրականացվող նպատակային վարկային ծրագրերի շրջանակներում ենթավարկային պայմանագրերով կազմակերպություններին տրամադրված բյուջետային վարկերի չմարված մասը (մնացորդը) կազմել է 242.6 մլրդ դրամ կամ տրամադրված ընդհանուր վարկային պորտֆելի **74.8%**-ը, իսկ ՀՀ կառավարության կողմից տրամադրված այլ բյուջետային վարկերի մնացորդի ընդհանուր մասնաբաժինը կազմել է 25.2% կամ 81.7 մլրդ դրամ: (տես գծապատկեր N1):

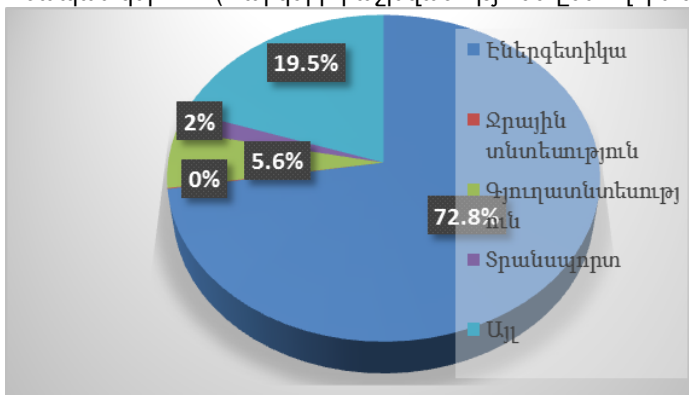
Գծապատկեր N1. (Վարկերի տեսակը).

Ենթակառուցվածքային ոլորտում տրամադրված վարկերի չմարված մասի (մնացորդի 324,3 մլրդ դրամ) մեջ մեծ տեսակարար կշիռ ունի Էներգետիկայի ոլորտը՝ 236.0 մլրդ դրամ կամ 72.8%: Տրանսպորտի ոլորտին բաժին է ընկել 6.6 մլրդ դրամ կամ 2,0% իսկ ջրային տնտեսության ոլորտին՝ 0.026 մլրդ դրամ, գյուղատնտեսության ոլորտին՝ 18.3 մլրդ դրամ կամ 5.6%, մնացած 63.4 մլրդ դրամը կամ 19.5՝ այլ ոլորտներին (տես գծապատկեր N2):

Գծապատկերի տվյալներից ակնհայտ է, որ պորտֆելը պարունակում է գյուղատնտեսական ոլորտում տրամադրված վարկերի գծով էական ռիսկեր, հաշվի առնելով այդ ոլորտում եղանակային պայմանների փոփոխությունը, ապահովագրական համակարգի բացակայությունը:

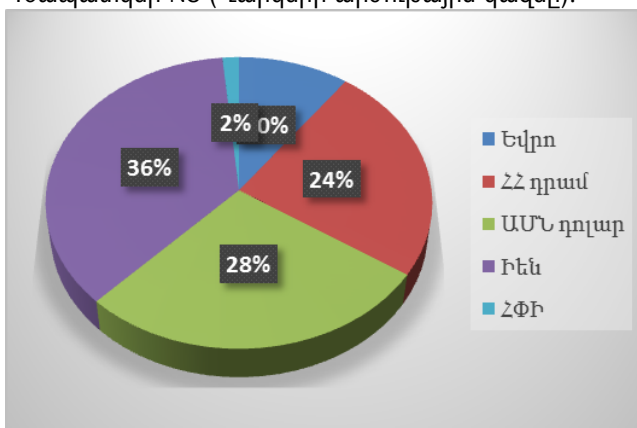
Գծապատկեր N 2 (Վարկերի բաշխվածությունն ըստ ոլորտների).

Ընդհանուր վարկային պորտֆելում ՀՀ դրամով տրամադրված վարկերը կազմել են 24,3% կամ 78.8 մլրդ դրամ, ԱՄՆ դոլարով՝ 90.2 մլրդ դրամ կամ 27.8%, Եվրոյով՝ 32.7 դրամ կամ 10.1%, ճապոնական իենով՝ 117.7 մլրդ դրամ կամ 36.3 %, ինչպես նաև ՀՓԻ (SDR) 4.9 մլրդ կամ 1.5% (1 ԱՄՆ դոլարը=482.83 դրամ, 1 EUR=560.81 դրամ, 1 JPY=4.438 դրամ, 1 ՀՓԻ=681.2 տես գծապատկեր N3):

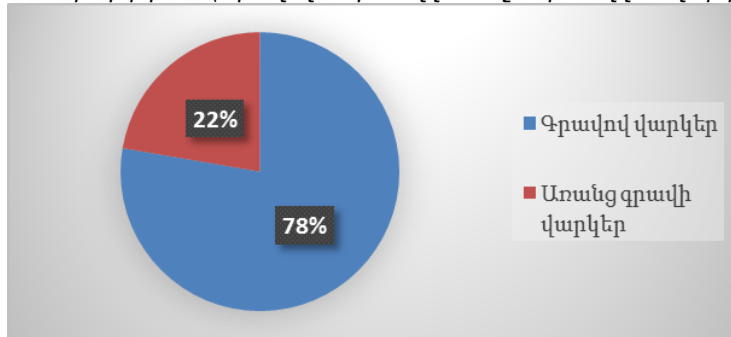
Գծապատկերի տվյալներից ակնհայտ է, որ պորտֆելը պարունակում է փոխարժեքի էական ռիսկեր, քանի որ տրամադրված վարկերի գերակշիռ մասը՝ 75.7%-ը ներգրավված է արտարժույթով, իսկ վարկառուների եկամուտները հիմնականում ՀՀ դրամով են:

Գծապատկեր N3 (Վարկերի արժույթային կազմը).

Տրամադրված վարկերից 77.7% ապահովված են գրավով (հող, շինություն և այլն), իսկ 22.3% կամ կազմում են գրավով չապահովված վարկերը (տես գծապատկեր N5):

Գծապատկեր N5 (Գրավով ապահովված և չապահովված վարկերը)

2. Խոշոր վարկառուների ֆիսկալ ազդեցության գնահատումը.

Ամենախոշոր 9 վարկառուների վարկերի ընտրությունը պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ վերլուծությունն ընդգրկում է չմարված վարկային պորտֆելի (324.3 մլրդ դրամ) մոտ 77 տոկոսը (այն վարկառուները, որոնց վարկային պարտավորություններն ընդգրկված են 4.8 մլրդ դրամից (10 մլն դոլար) մինչև 118.4 մլրդ դրամի (245.2 մլն դոլար) միջակայքում): Վարկային գործառնությունների ուսումնասիրման համար ընտրված կազմակերպությունների ցանկը ներկայացվում է Աղյուսակ N 1-ում: Աղյուսակ N 1-ի տվյալներից ակնհայտ է, որ 3 խոշոր վարկառուներին, որոնք հանդիսանում են պետական մասնակցությամբ ընկերություններ, բաժին է ընկնում չմարված վարկային պորտֆելի 62,6%-ը: Են:

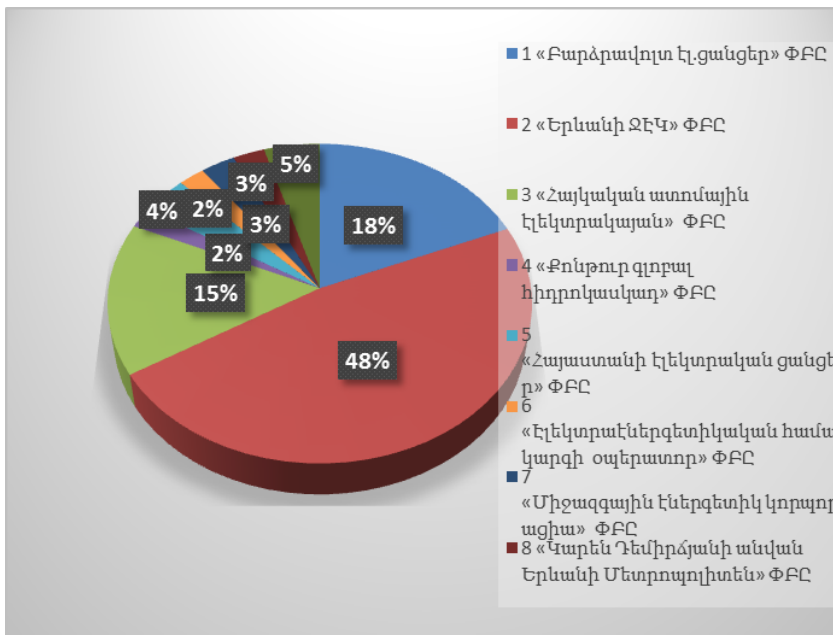
Աղյուսակ N1. (9 ԽՈՇՈՐ ՎԱՐԿԱՌՈՒՆՆԵՐԻ ՎԱՐԿԱՅԻՆ ՄԱՑՈՐԴԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ)

	Ընկերություն	Միլիարդ դրամ	Միլիոն ԱՄՆ դոլար	Կշիռը վարկային մնացորդի մեջ (%)	Կշիռը 2017թ. ՀՆԱ-ում (%)
Էներգետիկայի ոլորտ					
1	«Երևանի ԶԷԿ» ՓԲԸ	118.4	245.2	36,5	2.1
2	«Բարձրավոլտ էլ.ցանցեր» ՓԲԸ	46.3	95.9	14,2	0.8
3	«Հայկական ատոմային էլեկտրակայան» ՓԲԸ	38.2	79.1	11,8	0.7
4	«Հայաստանի էլեկտրական ցանցեր» ՓԲԸ	9.8	20.3	3,0	0.2
7	«Միջազգային էներգետիկ կորպորացիա» ՓԲԸ	7.2	14.9	2,2	0.1
5	«Էլեկտրաէներգետիկական համակարգի օպերատոր» ՓԲԸ	5.4	11.2	1,7	0.1
6	«Քոնթուր գլոբալ հիդրոկասկադ» ՓԲԸ	4.9	10.1	1,5	0.1
Տրանսպորտի ոլորտ					
8	«Կարեն Դեմիրճյանի անվան Երևանի մետրոպոլիտեն» ՓԲԸ	6.6	13.7	2,0	0.1
Այլ (Կառուցապատում)					

9	«Դի ընդ էջ գրուպ» ՍՊԸ	11.6	24	3,6	0.2
10	Ընդամենը	248,4	514,4	--	--

Վարկային պորտֆելի կենտրոնացվածությունը ըստ խոշոր վարկառուների ներկայացված է գծապատկեր N6-ում:

Գծապատկեր N6 (Առանձին վարկառուների կենտրոնացվածությունը)

ԱՂՅՈՒՍԱԿ N2 (ԱՆՀԱՏԱԿԱՆ ՎԱՐԿԱՌՈՒՆԵՐԻՆ ՏՐԱՄԱԴՐՎՈՂ ԵՆԹԱՎԱՐԿԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐԱԸ)

Ենթավարկառուի անունը	Վարկ տրամադրող ՄՖՀ-ի անունը	Տնտեսական ոլորտը	Ենթավարկի արժույթը	Վարկի սկզբնական մայր գումարը	Վարկի չմարված մայր գումարը	Վարկի կատարողականի որակը	Ֆինկալ ռիսկի կարգավիճակը
	1	2	3	4	5	6	7
«Բարձրավոլտ էլ.ցանցեր» ՓԲԸ	Գերմանիայի վերականգնվող վարկերի բանկ (KfW)	Էներգետիկա	Եվրո	113,860,527	21,300,887	Աշխատող	Միջին
«Բարձրավոլտ էլ.ցանցեր» ՓԲԸ	Վերականգնման և Ջարգացման Միջազգային Բանկի (ՎՋՄԲ)	Էներգետիկա	ԱՄՆ դոլար	131,000,000	48,459,800	Աշխատող	Միջին
«Բարձրավոլտ էլ.ցանցեր» ՓԲԸ	Ասիական Ջարգացման Բանկ (ԱՋԲ), Ջարգացման Միջազգային Ընկերակցություն (ՄՋԸ)	Էներգետիկա	ՀՓԻ	39,022,000	15,626,692	Աշխատող	Միջին
«Բարձրավոլտ էլ.ցանցեր» ՓԲԸ	Համաշխարհային բանկ	Էներգետիկա	ԱՄՆ դոլար	8988290	2988290	Աշխատող	Միջին
«Էլեկտրաէներգետիկական համակարգի օպերատոր» ՓԲԸ	Ասիական Ջարգացման Բանկ (ԱՋԲ), Ջարգացման Միջազգային Ընկերակցություն (ՄՋԸ)	Էներգետիկա	ՀՓԻ	39,022,000	1,946,925	Աշխատող	Միջին
«Էլեկտրաէներգետիկական համակարգի օպերատոր» ՓԲԸ	Ճապոնիայի Անդրծովյան տնտեսական համագործակցության ինստիտուտ (JICA)	Էներգետիկա	Ճապոնական իեն	5,399,000,000	935,342,728	Աշխատող	Միջին

«Երևանի ՋԷԿ» ՓԲԸ	Վերակառուցման և Զարգացման Միջազգային Բանկի (ՎԶՄԲ)	Էներգետիկա	ԱՄՆ դոլար	22305514	11,196,867	Աշխատող	Ցածր
«Երևանի ՋԷԿ» ՓԲԸ	Ճապոնիայի Անդրծովյան տնտեսական համագործակցության իմնադրամ (JICA)	Էներգետիկա	Ճապոնական իեն	26,409,000,000	23,369,796,000	Աշխատող	Ցածր
«Երևանի ՋԷԿ» ՓԲԸ		Էներգետիկա	ԱՄՆ դոլար	21450	19,176,011	Աշխատող	Ցածր
«Քոնթուր գլոբալ հիդրոէլեկտրակաշ» ՓԲԸ	Գերմանիա (KfW)	Էներգետիկա	Եվրո	51,000,000	8,896,052	Աշխատող	Միջին
«Հայաստանի էլեկտրական ցանցեր» ՓԲԸ	Ճապոնիայի Անդրծովյան տնտեսական համագործակցության իմնադրամ (JICA)	Էներգետիկա	Ճապոնական իեն	3796371796	2,215,773,863	Աշխատող	Միջին
«Միջազգային Էներգետիկ կորպորացիա» ՓԲԸ	Գերմանիայի վերականգնվող վարկերի բանկ (KfW)	Էներգետիկա	Եվրո	17,895,216	12,969,429	Աշխատող	Ցածր
«Կարեն Դեմիրճյանի անվան Երևանի Մետրոպոլիտեն» ՓԲԸ	Վերակառուցման և Զարգացման Եվրոպական Բանկ (ՎԶԵԲ)	Տրանսպորտ	Եվրո	10,000,000	5,961,887	Սուբսիդավորվող	Միջին
«Կարեն Դեմիրճյանի անվան Երևանի Մետրոպոլիտեն» ՓԲԸ	Եվրոպական Ներդրումային Բանկի (ԵՆԲ)	Տրանսպորտ	Եվրո	10,000,000	5,818,182	Սուբսիդավորվող	Միջին
«Հայկական ատոմային էլեկտրակայան» ՓԲԸ	Ֆրանսիա	Էներգետիկա	ԱՄՆ դոլար	3639169	2,339,446	Աշխատող	Բարձր
«Հայկական ատոմային էլեկտրակայան» ՓԲԸ	Կայունացման դեպոզիտ հաշիվ	Էներգետիկա	ԱՄՆ դոլար	272621723	69139010	Աշխատող	Բարձր
«Հայկական ատոմային էլեկտրակայան» ՓԲԸ	«Էներգետիկայի ոլորտի ֆինանսական առողջացում» ՓԲԸ	Էներգետիկա	ԱՄՆ դոլար	85500002	16,337,658	Աշխատող	Բարձր
«Դի ընդ Էջ գրուպ» ՍՊԸ	Կայունացման դեպոզիտ հաշիվ (եվրոբոնդ)	Այլ ոլորտ	ԱՄՆ դոլար	26568979	24,015,302	Աշխատող	Միջին

Հայաստանի Հանրապետության 2019-2021 թվականների պետական բյուջեների դեֆիցիտի (պակասուրդի) ֆինանսավորման աղբյուրներն՝ ըստ առանձին տարրերի

հազար դրամներով

Պետական բյուջեի դեֆիցիտի ֆինանսավորման աղբյուրներն ու դրանց տարրերի անվանումները	2019 թվական	2020 թվական	2021 թվական
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	150,648,600.0	165,233,300.0	149,482,200.0
այդ թվում՝			
Ա.Ներքին աղբյուրներ-ընդամենը	42,092,470.4	101,861,267.9	129,736,646.0
այդ թվում՝			
1. Փոխառու զուտ միջոցներ	69,172,044.6	88,782,028.5	109,367,485.4
այդ թվում՝			
1.1. Արժեթղթերի (բացառությամբ բաժնետոմսերի և կապիտալում այլ մասնակցության) թողարկումից և տեղաբաշխումից զուտ մուտքեր	69,172,044.6	88,782,028.5	109,367,485.4
ՀՀ ֆինանսների նախարարություն	69,172,044.6	88,782,028.5	109,367,485.4
որից՝			
գանձապետական պարտատոմսեր	70,000,000.0	89,532,028.5	109,367,485.4
մուրհակների մարում	(827,955.4)	(750,000.0)	-
2. Ֆինանսական զուտ ակտիվներ	(27,079,574.2)	13,079,239.4	20,369,160.6
այդ թվում՝			
2.3. Ելքերի ֆինանսավորմանն ուղղվող պետական բյուջեի տարեսկզբի ազատ մնացորդի միջոցներ	8,353,841.7	-	-
2.4. Վարկերի և փոխատվությունների տրամադրում	(72,393,747.4)	(27,993,985.5)	-

Պետական բյուջեի դեֆիցիտի ֆինանսավորման աղբյուրներն ու դրանց տարրերի անվանումները	2019 թվական	2020 թվական	2021 թվական
ա) արտաքին աղբյուրներից ստացվող վարկային նպատակային միջոցների հաշվին իրականացվող ծրագրերի շրջանակներում բյուջետային վարկերի տրամադրում այդ ծրագրերում ներգրաված տնտեսվարող սուբյեկտներին (վարկերի գումարների վերժանումն ըստ ծրագրերի և դրանք իրականացնող պետական կառավարման մարմինների բերված է սույն օրենքի N 2 հավելվածի N 2 աղյուսակում)	(72,393,747.4)	(27,993,985.5)	-
2.5. Տրամադրված վարկերի և փոխառվածությունների վերադարձից մուտքեր	36,960,331.5	41,073,224.9	20,369,160.6
որից՝			
«Հայկական ատոմակայան» ՓԲԸ	62,753.6	62,753.6	62,753.6
«Բարձրավոլտ էլեկտրական ցանցեր» ՓԲԸ	1,553,288.0	1,668,486.6	2,202,420.2
«Էլեկտրաէներգետիկական համակարգի օպերատոր» ՓԲԸ	410,790.9	443,266.9	443,266.9
«Հայաստանի էլեկտրական ցանցեր» ՓԲԸ	872,411.4	872,411.4	872,411.4
«Միջազգային էներգետիկ կորպորացիա» ՓԲԸ	370,477.3	370,477.3	370,477.3
«Ակբա-Կրեդիտ Ագրիկոլ բանկ» ՓԲԸ	72,193.0	72,193.0	72,193.0
Այլ վարկառուներից	1,683.7	1,683.7	1,262.5
«Կարեն Դեմիրճյանի անվան մետրոպոլիտեն» ՊՓԸ	801,921.9	842,682.2	842,682.2
«Հայաստանի ՓՄՁ ԶԱԿ» հիմնադրամ	4,280,879.1	-	-
«Ավանդների փոխհատուցումը երաշխավորող հիմնադրամ» ՓԲԸ	68,558.3	68,558.3	68,558.3
«Երևանի Զերմաէլեկտրակենտրոն» ՓԲԸ	3,914,008.1	3,914,008.1	3,914,008.1
«Երքաղլույս» ՓԲԸ	2,744.0	2,744.0	2,744.0
ՀԱԷԿ-ի երկրորդ էներգաբլոկ	-	2,916,922.3	2,916,922.3
Վանաձորի բաղնիքային տնտեսություն	4,802.3	4,802.3	4,802.3
«Քոնթուր Գլոբալ Հիդրո Կասկադ» ՓԲԸ	-	142,435.8	284,871.6

Պետական բյուջեի դեֆիցիտի ֆինանսավորման աղբյուրներն ու դրանց տարրերի անվանումները	2019 թվական	2020 թվական	2021 թվական
Հայաստանում գյուղական տարածքների տնտեսական զարգացման հիմնադրամ	70,915.3	70,915.3	70,915.3
ՀՀ կենտրոնական բանկից	4,952,380.9	3,523,809.5	3,619,855.5
Գյուղական ֆինանսավորման կառույց	229,968.8	229,968.8	229,968.8
Հայաստանի վերականգնվող էներգետիկայի և էներգախնայողության, քաղաքային ջեռուցման փորձնական ծրագրեր	81,354.8	81,354.8	81,354.8
Այլ	19,209,200.1	25,783,751.0	4,307,692.5
Բ. Արտաքին աղբյուրներ - ընդամենը	108,556,129.6	63,372,032.1	19,745,554.0
այդ թվում՝			
1. Փոխառու զուտ միջոցներ	164,879,499.5	124,871,363.4	87,041,518.9
այդ թվում՝			
1.1. Վարկերի և փոխատվությունների ստացում	253,496,599.5	252,196,863.4	228,473,118.9
1.2. Ստացված վարկերի և փոխատվությունների մարում	(88,617,100.0)	(127,325,500.0)	(141,431,600.0)
ՀՀ ֆինանսների նախարարություն	(88,617,100.0)	(127,325,500.0)	(141,431,600.0)
2.Ֆինանսական զուտ ակտիվներ	(56,323,369.9)	(61,499,331.3)	(67,295,964.9)
այդ թվում՝			
2.1.Վարկերի և փոխատվությունների տրամադրում	(56,324,938.1)	(61,735,403.3)	(67,650,385.6)
ՀՀ ֆինանսների նախարարություն	(56,324,938.1)	(61,735,403.3)	(67,650,385.6)
որից՝			
Միջպետական վարկ Արցախի Հանրապետությանը	(56,324,938.1)	(61,735,403.3)	(67,650,385.6)
2.2. Տրամադրված վարկերի և փոխատվությունների վերադարձից մուտքեր	764,323.2	851,072.0	944,964.0
որից՝			
Վրաստանից	764,323.2	851,072.0	944,964.0
2.3 Բաժնետոմսերի և կապիտալում այլ մասնակցության ձեռքբերում	(762,755.0)	(615,000.0)	(590,543.3)

Պետական բյուջեի դեֆիցիտի ֆինանսավորման աղբյուրներն ու դրանց տարրերի անվանումները	2019 թվական	2020 թվական	2021 թվական
ՀՀ ֆինանսների նախարարություն	(762,755.0)	(615,000.0)	(590,543.3)
որից՝			
Միջազգային ֆինանսական կազմակերպությունների կապիտալում մասնակցության գծով ստանձնած պարտավորությունների կատարում	(762,755.0)	(615,000.0)	(590,543.3)

Հայաստանի Հանրապետության 2019-2021 թվականների պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրում նախատեսվելիք օտարերկրյա պետությունների և միջազգային ազմակերպությունների աջակցությամբ իրականացվող վարկային ծրագրի շրջանակներում վարկերի տրամադրմանն ուղղվող միջոցներ

հազար դրամ

Բաժին	Խումբ	Դաս	ՎԱՐԿԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԻ, ԴՐԱՆՔ ԻՐԱԿԱՆԱՑՆՈՂ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԻ ԵՎ ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԾԱԽՍԵՐԻ ՏՆՏԵՍԱԳԻՏԱԿԱՆ ԴԱՍԱԿԱՐԳՄԱՆ ՀՈՒՎԱԾՆԵՐԻ ԱՆՎԱՆՈՒՄՆԵՐԸ	2019 թվական			2020 թվական			2021 թվական		
				Ընդամենը	այդ թվում		Ընդամենը	այդ թվում		Ընդամենը	այդ թվում	
					Վարկային միջոցներ	Համաֆինանսավորում		Վարկային միջոցներ	Համաֆինանսավորում		Վարկային միջոցներ	Համաֆինանսավորում
			ԸՆԴԱՄԵՆԸ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԳՈՒՄԱՐԻ ՄԱՐՄԱՆ ԵՎ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ՁԵՌՔ ԲԵՐՄԱՆ ԾԱԽՍԵՐ	72,393,747.4	64,697,965.6	7,695,781.8	27,993,985.5	26,327,138.7	1,666,846.8	-	-	-
04	02	01	Գյուղատնտեսության զարգացման միջազգային հիմնադրամի աջակցությամբ իրականացվող <<Ենթակառուցվածքների և գյուղական ֆինանսավորման աջակցություն>> ծրագիր	1,200,575.0	1,200,575.0	-	1,680,805.0	1,680,805.0	-	-	-	-
այդ թվում՝ ՀՀ վարչապետի աշխատակազմ				1,200,575.0	1,200,575.0	-	1,680,805.0	1,680,805.0	-	-	-	-
ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԳՈՒՄԱՐԻ ՄԱՐՄԱՆ ԵՎ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ՁԵՌՔԲԵՐՄԱՆ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ, այդ թվում՝				1,200,575.0	1,200,575.0	-	1,680,805.0	1,680,805.0	-	-	-	-
ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ՁԵՌՔԲԵՐՈՒՄ, այդ թվում				1,200,575.0	1,200,575.0	-	1,680,805.0	1,680,805.0	-	-	-	-
ՆԵՐՔԻՆ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ՁԵՌՔԲԵՐՈՒՄ, այդ թվում՝				1,200,575.0	1,200,575.0	-	1,680,805.0	1,680,805.0	-	-	-	-
Ներքին վարկեր և փոխառություններ				1,200,575.0	1,200,575.0	-	1,680,805.0	1,680,805.0	-	-	-	-
04	03	04	Վերակառուցման և զարգացման միջազգային բանկի աջակցությամբ իրականացվող էլեկտրամատակարարման հուսալիության ծրագիր	4,825,783.2	2,532,108.7	2,293,674.5	-	-	-	-	-	-
այդ թվում՝ ՀՀ էներգետիկ ենթակառուցվածքների և բնական պաշարների նախարարություն				4,825,783.2	2,532,108.7	2,293,674.5	-	-	-	-	-	-
ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԳՈՒՄԱՐԻ ՄԱՐՄԱՆ ԵՎ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ՁԵՌՔԲԵՐՄԱՆ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ, այդ թվում՝				4,825,783.2	2,532,108.7	2,293,674.5	-	-	-	-	-	-
ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ՁԵՌՔԲԵՐՈՒՄ, այդ թվում				4,825,783.2	2,532,108.7	2,293,674.5	-	-	-	-	-	-
ՆԵՐՔԻՆ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ՁԵՌՔԲԵՐՈՒՄ, այդ թվում՝				4,825,783.2	2,532,108.7	2,293,674.5	-	-	-	-	-	-
Ներքին վարկեր և փոխառություններ				4,825,783.2	2,532,108.7	2,293,674.5	-	-	-	-	-	-

Ընդամենը	Ընդամենը	Ընդամենը	2019 թվական			2020 թվական			2021 թվական		
			Ընդամենը	այդ թվում		Ընդամենը	այդ թվում		Ընդամենը	այդ թվում	
				Վարկային միջոցներ	Համաֆինանսավորում		Վարկային միջոցներ	Համաֆինանսավորում		Վարկային միջոցներ	Համաֆինանսավորում
04	03	04	ՌԴ աջակցությամբ իրականացվող Հայկական ԱԵԿ-ի N 2 էներգաբլոկի շահագործման նախագծային ժամկետի երկարացման ծրագիր	54,291,861.8	51,020,727.1	3,271,134.7	-	-	-	-	-
			այդ թվում՝ ՀՀ էներգետիկ ենթակառուցվածքների և բնական պաշարների նախարարություն	54,291,861.8	51,020,727.1	3,271,134.7	-	-	-	-	-
			ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԳՈՒՄԱՐԻ ՄԱՐՄԱՆ ԵՎ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ՁԵՌՔԲԵՐՄԱՆ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ, այդ թվում՝	54,291,861.8	51,020,727.1	3,271,134.7	-	-	-	-	-
			ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ՁԵՌՔԲԵՐՈՒՄ, այդ թվում	54,291,861.8	51,020,727.1	3,271,134.7	-	-	-	-	-
			ՆԵՐՔԻՆ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ՁԵՌՔԲԵՐՈՒՄ, այդ թվում	54,291,861.8	51,020,727.1	3,271,134.7	-	-	-	-	-
			Ներքին վարկեր և փոխառություններ	54,291,861.8	51,020,727.1	3,271,134.7	-	-	-	-	-
04	03	05	Վերականգնման և զարգացման միջազգային բանկի աջակցությամբ իրականացվող էլեկտրամատակարարման հուսալիության ծրագրի լրացուցիչ ֆինանսավորման ծրագիր	9,657,665.4	7,526,692.8	2,130,972.6	2,414,452.4	1,881,685.2	532,767.1	-	-
			այդ թվում՝ ՀՀ էներգետիկ ենթակառուցվածքների և բնական պաշարների նախարարություն	9,657,665.4	7,526,692.8	2,130,972.6	2,414,452.4	1,881,685.2	532,767.1	-	-
			ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԳՈՒՄԱՐԻ ՄԱՐՄԱՆ ԵՎ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ՁԵՌՔԲԵՐՄԱՆ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ, այդ թվում՝	9,657,665.4	7,526,692.8	2,130,972.6	2,414,452.4	1,881,685.2	532,767.1	-	-
			ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ՁԵՌՔԲԵՐՈՒՄ, այդ թվում	9,657,665.4	7,526,692.8	2,130,972.6	2,414,452.4	1,881,685.2	532,767.1	-	-
			ՆԵՐՔԻՆ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ՁԵՌՔԲԵՐՈՒՄ, այդ թվում	9,657,665.4	7,526,692.8	2,130,972.6	2,414,452.4	1,881,685.2	532,767.1	-	-
			Ներքին վարկեր և փոխառություններ	9,657,665.4	7,526,692.8	2,130,972.6	2,414,452.4	1,881,685.2	532,767.1	-	-
04	03	05	Վերականգնման և զարգացման միջազգային բանկի աջակցությամբ իրականացվող էներգետիկայի ոլորտի ֆինանսական առողջացման վարկային ծրագիր	480,230.0	480,230.0	-	960,460.0	960,460.0	-	-	-
			այդ թվում՝ ՀՀ էներգետիկ ենթակառուցվածքների և բնական պաշարների նախարարություն	480,230.0	480,230.0	-	960,460.0	960,460.0	-	-	-
			ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԳՈՒՄԱՐԻ ՄԱՐՄԱՆ ԵՎ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ՁԵՌՔԲԵՐՄԱՆ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ, այդ թվում՝	480,230.0	480,230.0	-	960,460.0	960,460.0	-	-	-

Բաժին	Խումբ	Դաս	ՎԱՐԿԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԻ, ԴՐԱՆՔ ԻՐԱԿԱՆԱՑՆՈՂ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԻ ԵՎ ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԾԱԽՍԵՐԻ ՏՆՏԵՍԱԳԻՏԱԿԱՆ ԴԱՍԱՎԱՐԳՄԱՆ ՀՈՂՎԱԾՆԵՐԻ ԱՆՎԱՆՈՒՄՆԵՐԸ	2019 թվական			2020 թվական			2021 թվական		
				Ընդամենը	այդ թվում		Ընդամենը	այդ թվում		Ընդամենը	այդ թվում	
					Վարկային միջոցներ	Համաֆինանսավորում		Վարկային միջոցներ	Համաֆինանսավորում		Վարկային միջոցներ	Համաֆինանսավորում
			ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ՁԵՌՔԲԵՐՈՒՄ, այդ թվում	480,230.0	480,230.0	-	960,460.0	960,460.0	-	-	-	-
			ՆԵՐՔԻՆ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ՁԵՌՔԲԵՐՈՒՄ, այդ թվում՝	480,230.0	480,230.0	-	960,460.0	960,460.0	-	-	-	-
			Ներքին վարկեր և փոխառվություններ	480,230.0	480,230.0	-	960,460.0	960,460.0	-	-	-	-
04	03	05	Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող Որոտանի հիդրոէլեկտրակայանների համալիրի վերականգնման ծրագիր	1,937,632.0	1,937,632.0	-	22,938,268.2	21,804,188.5	1,134,079.7	-	-	-
			այդ թվում՝ ՀՀ էներգետիկ ենթակառուցվածքների և բնական պաշարների նախարարություն	1,937,632.0	1,937,632.0	-	22,938,268.2	21,804,188.5	1,134,079.7	-	-	-
			ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԳՈՒՄԱՐԻ ՄԱՐՄԱՆ ԵՎ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ՁԵՌՔԲԵՐՄԱՆ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ, այդ թվում՝	1,937,632.0	1,937,632.0	-	22,938,268.2	21,804,188.5	1,134,079.7	-	-	-
			ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ՁԵՌՔԲԵՐՈՒՄ, այդ թվում	1,937,632.0	1,937,632.0	-	22,938,268.2	21,804,188.5	1,134,079.7	-	-	-
			ՆԵՐՔԻՆ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ՁԵՌՔԲԵՐՈՒՄ, այդ թվում՝	1,937,632.0	1,937,632.0	-	22,938,268.2	21,804,188.5	1,134,079.7	-	-	-
			Ներքին վարկեր և փոխառվություններ	1,937,632.0	1,937,632.0	-	22,938,268.2	21,804,188.5	1,134,079.7	-	-	-

ՀՀ 2019-2021 թվականների պետական բյուջեների հաշվին կատարվող ծախսերի ֆինանսավորման կողմնորոշիչ չափաքանակներն՝ ըստ պետական կառավարման մարմինների (առանց գործադիր իշխանության, պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմինների պահպանման ծախսերի)

հազար դրամներով

Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
ՀՀ Ազգային ժողով				183,043.8	183,043.8	183,043.8
01			ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԲՆՈՒՅԹԻ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	181,832.8	181,832.8	181,832.8
	01		Օրենսդիր և գործադիր մարմիններ, պետական կառավարում, ֆինանսական և հարկաբյուջետային հարաբերություններ, արտաքին հարաբերություններ	181,832.8	181,832.8	181,832.8
		03	Արտաքին հարաբերություններ	181,832.8	181,832.8	181,832.8
			1. Միջազգային կազմակերպություններին Հայաստանի Հանրապետության անդամակցության վճարներ	181,832.8	181,832.8	181,832.8
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	181,832.8	181,832.8	181,832.8
09			ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ	1,211.0	1,211.0	1,211.0
	05		Ըստ մակարդակների չդասակարգվող կրթություն	1,211.0	1,211.0	1,211.0
		02	Լրացուցիչ կրթություն	1,211.0	1,211.0	1,211.0
			1. ՀՀ Ազգային ժողովի աշխատակազմի պետական ծառայողների վերապատրաստում	1,211.0	1,211.0	1,211.0
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	1,211.0	1,211.0	1,211.0
ՀՀ վարչապետի աշխատակազմ				20,328,163.9	23,680,445.3	26,546,056.6
01			ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԲՆՈՒՅԹԻ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	307,484.9	307,484.9	307,484.9
	01		Օրենսդիր և գործադիր մարմիններ, պետական կառավարում, ֆինանսական և հարկաբյուջետային հարաբերություններ, արտաքին հարաբերություններ	123,278.0	123,278.0	123,278.0
		01	Օրենսդիր և գործադիր մարմիններ, պետական կառավարում	123,278.0	123,278.0	123,278.0
			1. Հայաստանի Հանրապետության կառավարության գործունեության գնահատականների, կյանքի որակի և համայնքային կարիքների գնահատման հետազոտություններ	123,278.0	123,278.0	123,278.0

Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	123,278.0	123,278.0	123,278.0
	03		Ընդհանուր բնույթի ծառայություններ	94,350.0	94,350.0	94,350.0
		02	Ծրագրման և վիճակագրական ընդհանուր ծառայություններ	94,350.0	94,350.0	94,350.0
			1. «Մարտային միության և Միասնական տնտեսական տարածությանը Հայաստանի Հանրապետությանը անդամակցության շրջանակում ստեղծված էլեկտրոնային եղանակով տեղեկատվության փաստաթղթավորման ընդհանուր ենթակառուցվածքի (ինտեգրացիոն շյուզ) պահպանման» ծրագիր	94,350.0	94,350.0	94,350.0
			ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	94,350.0	94,350.0	94,350.0
	04		Ընդհանուր բնույթի հետազոտական աշխատանք	89,856.9	89,856.9	89,856.9
		01	Ընդհանուր բնույթի հետազոտական աշխատանք	89,856.9	89,856.9	89,856.9
			1. Գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության ենթակառուցվածքների պահպանում ու զարգացում	89,856.9	89,856.9	89,856.9
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	89,856.9	89,856.9	89,856.9
	04		ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	8,787,963.8	12,065,382.5	14,912,744.8
		01	Ընդհանուր բնույթի տնտեսական, առևտրային և աշխատանքի գծով հարաբերություններ	47,722.2	47,722.2	47,722.2
		01	Ընդհանուր բնույթի տնտեսական և առևտրային հարաբերություններ	47,722.2	47,722.2	47,722.2
			1. ՀՀ կառավարության աշխատակազմի ներքո գործող տեսչական քարտեզի ստեղծման և պարտուղարության պետական աջակցության ծրագիր	24,122.2	24,122.2	24,122.2
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	24,122.2	24,122.2	24,122.2
			2. Աջակցություն ՀՀ կառավարության աշխատակազմի ներքո գործող արդյունահանող ձուլերի թափանցիկության նախաձեռնության քարտեզի ստեղծմանը	23,600.0	23,600.0	23,600.0
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	23,600.0	23,600.0	23,600.0
	02		Գյուղատնտեսություն, անտառային տնտեսություն, ձկնորսություն և որսորդություն	1,933,490.1	1,271,761.2	509,721.0
		01	Գյուղատնտեսություն	1,933,490.1	1,271,761.2	509,721.0
			1. Գյուղատնտեսության զարգացման միջազգային հիմնադրամի աջակցությամբ իրականացվող «Ենթակառուցվածքների և գյուղական ֆինանսավորման աջակցություն» ծրագիր	172,882.8	172,882.8	194,464.4

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	172,882.8	172,882.8	194,464.4
				2. <u>ՕՊԵԿ գարգացման միջազգային հիմնադրամի աջակցությամբ իրականացվող «Ենթակառուցվածքների և գյուղական ֆինանսավորման աջակցություն» ծրագիր</u>	660,880.6	637,857.6	175,989.9
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	164,604.6	153,673.6	175,989.9
				ՈՂ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	496,276.0	484,184.0	-
				3. <u>Գլոբալ էկոլոգիական հիմնադրամի աջակցությամբ իրականացվող «Հայաստանում արտադրողականության աճին ուղղված հողերի կայուն կառավարում» դրամաշնորհային ծրագիր</u>	912,437.0	432,207.0	139,266.7
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	504,241.5	316,951.8	139,266.7
				ՈՂ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	408,195.5	115,255.2	-
				4. <u>Գյուղատնտեսության գարգացման միջազգային հիմնադրամի աջակցությամբ իրականացվող «Ենթակառուցվածքների և գյուղական ֆինանսավորման աջակցություն» դրամաշնորհային ծրագիր</u>	187,289.7	28,813.8	=
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	28,813.8	-	-
				ՈՂ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	158,475.9	28,813.8	-
	05			Տրանսպորտ	10,000.0	10,000.0	10,000.0
		04		Օդային տրանսպորտ	10,000.0	10,000.0	10,000.0
				1. <u>Մարդասիրական բեռներ փոխադրող օտարերկրյա օդանավերի աերոնավիգացիոն սպասարկման, թռիչք-վայրէջքի, օդանավերի կանգառի և վերգետնյա սպասարկումների ու մատուցված ծառայությունների փոխհատուցում</u>	10,000.0	10,000.0	10,000.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	10,000.0	10,000.0	10,000.0
	09			Տնտեսական հարաբերություններ (այլ դասերին չպատկանող)	6,796,751.5	10,735,899.1	14,345,301.6
		01		Տնտեսական հարաբերություններ (այլ դասերին չպատկանող)	6,796,751.5	10,735,899.1	14,345,301.6
				1. <u>Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Տարածքային գարգացման հիմնադրամի ծրագիր</u>	3,606,116.3	2,775,443.8	1,909,186.4
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	990,951.7	565,951.6	315,461.6
				ՈՂ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	2,615,164.6	2,209,492.2	1,593,724.8

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				2. <u>ԱՄՆ Միջազգային զարգացման գործակալության աջակցությամբ հրականագվող Տեղական ինքնակառավարման բարեփոխումների դրամաշնորհային ծրագիր</u>	<u>1,387,864.8</u>	<u>827,100.0</u>	=
				<u>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</u>	<u>28,813.8</u>	<u>18,584.8</u>	-
				<u>ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ</u>	<u>1,359,051.0</u>	<u>808,515.2</u>	-
				3. <u>Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ հրականագվող տեղական տնտեսության և ենթակառուցվածքների զարգացման ծրագիր</u>	<u>1,795,566.9</u>	<u>7,133,355.3</u>	<u>12,436,115.2</u>
				<u>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</u>	<u>400,825.3</u>	<u>352,312.7</u>	<u>90,825.2</u>
				<u>ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ</u>	<u>1,394,741.6</u>	<u>6,781,042.6</u>	<u>12,345,290.0</u>
				4. <u>Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ հրականագվող Սոցիալական ներդրումների և տեղական զարգացման դրամաշնորհային ծրագիր</u>	<u>7,203.5</u>	=	=
				<u>ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ</u>	<u>7,203.5</u>	-	-
	08			ՀԱՆԳԻՍՏ, ՄՇԱԿՈՒՅԹ ԵՎ ԿՐՈՆ	909,498.1	909,498.1	909,498.1
		01		Հանգստի և սպորտի ծառայություններ	121,208.0	121,208.0	121,208.0
			01	Հանգստի և սպորտի ծառայություններ	121,208.0	121,208.0	121,208.0
				1. <u>Շախմատիստների պատրաստման ծառայություններ</u>	<u>121,208.0</u>	<u>121,208.0</u>	<u>121,208.0</u>
				<u>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</u>	<u>121,208.0</u>	<u>121,208.0</u>	<u>121,208.0</u>
		03		Ռադիո և հեռուստահաղորդումների հեռարձակման և հրատարակչական ծառայություններ	581,440.3	581,440.3	581,440.3
			03	Տեղեկատվության ձեռքբերում	581,440.3	581,440.3	581,440.3
				1. <u>Հանրային իրազեկման ապահովում</u>	<u>581,440.3</u>	<u>581,440.3</u>	<u>581,440.3</u>
				<u>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</u>	<u>581,440.3</u>	<u>581,440.3</u>	<u>581,440.3</u>
		04		Կրոնական և հասարակական այլ ծառայություններ	206,849.8	206,849.8	206,849.8
			02	Քաղաքական կուսակցություններ, հասարակական կազմակերպություններ, արհմիություններ	206,849.8	206,849.8	206,849.8
				1. <u>Աջակցություն քաղաքական կուսակցություններին, հասարակական կազմակերպություններին, արհմիություններին</u>	<u>206,849.8</u>	<u>206,849.8</u>	<u>206,849.8</u>
				<u>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</u>	<u>206,849.8</u>	<u>206,849.8</u>	<u>206,849.8</u>

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
	09			ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ	10,323,217.1	10,398,079.8	10,416,328.8
		04		Բարձրագույն կրթություն	155,080.3	155,080.3	155,080.3
			02	Հետբուհական մասնագիտական կրթություն	155,080.3	155,080.3	155,080.3
				1. Հետբուհական մասնագիտական կրթության գծով նպաստների տրամադրում	114,216.3	114,216.3	114,216.3
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	114,216.3	114,216.3	114,216.3
				2. Հետբուհական մասնագիտական կրթություն ստացող ուսանողների կրթաթոշակ	40,864.0	40,864.0	40,864.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	40,864.0	40,864.0	40,864.0
		06		Կրթությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայություններ	10,168,136.8	10,242,999.5	10,261,248.5
			01	Կրթությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայություններ	10,168,136.8	10,242,999.5	10,261,248.5
				1. Գնահատման և թեստավորման ծառայություններ	494,709.5	464,154.2	482,403.2
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	494,709.5	464,154.2	482,403.2
				2. Մասնագիտական կրթության որակի ապահովման ծառայություններ	64,336.5	64,336.5	64,336.5
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	64,336.5	64,336.5	64,336.5
				3. Աջակցություն արտասահմանում սովորող ուսանողներին	94,582.0	200,000.0	200,000.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	94,582.0	200,000.0	200,000.0
				4. Ասիական զարգացման բանկի աջակցությամբ իրականացվող Դպրոցների սեյսմիկ պաշտպանության ծրագիր	9,514,508.8	9,514,508.8	9,514,508.8
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	105,650.6	105,650.6	105,650.6
				ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	9,408,858.2	9,408,858.2	9,408,858.2
ՀՀ դատախազություն					301,425.1	301,425.1	301,425.1
	01			ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԲՆՈՒՅԹԻ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	284,359.0	284,359.0	284,359.0
		06		Ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայություններ (այլ դասերին չպատկանող)	284,359.0	284,359.0	284,359.0
			01	Ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայություններ (այլ դասերին չպատկանող)	284,359.0	284,359.0	284,359.0
				1. Փորձաքննությունների ծառայություններ	284,359.0	284,359.0	284,359.0

Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները		2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	284,359.0	284,359.0	284,359.0
09			ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ		17,066.1	17,066.1	17,066.1
	05		Ըստ մակարդակների չդասակարգվող կրթություն		17,066.1	17,066.1	17,066.1
		02	Լրացուցիչ կրթություն		17,066.1	17,066.1	17,066.1
				1. Լրացուցիչ կրթության ուսուցման գծով պետական պատվեր	17,066.1	17,066.1	17,066.1
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ		17,066.1	17,066.1
ՀՀ հատուկ քննչական ծառայություն					1,404.0	552.0	648.0
09			ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ		1,404.0	552.0	648.0
	05		Ըստ մակարդակների չդասակարգվող կրթություն		1,404.0	552.0	648.0
		02	Լրացուցիչ կրթություն		1,404.0	552.0	648.0
				1. Վերապատրաստման ծառայություններ	1,404.0	552.0	648.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ		1,404.0	552.0
ՀՀ տարածքային կառավարման և զարգացման նախարարություն					54,725,904.8	64,127,045.8	66,535,169.5
01			ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԲՆՈՒՅԹԻ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ		928,871.2	928,871.2	928,871.2
	08		Կառավարության տարբեր մակարդակների միջև իրականացվող ընդհանուր բնույթի տրանսֆերտներ		928,871.2	928,871.2	928,871.2
		01	Կառավարության տարբեր մակարդակների միջև իրականացվող ընդհանուր բնույթի տրանսֆերտներ		928,871.2	928,871.2	928,871.2
				1. Պետական աջակցություն սահմանամերձ համայնքներին	928,871.2	928,871.2	928,871.2
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ		928,871.2	928,871.2
02			ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ		8,460.0	5,100.0	420.0
	05		Պաշտպանություն (այլ դասերին չպատկանող)		8,460.0	5,100.0	420.0
		01	Պաշտպանություն (այլ դասերին չպատկանող)		8,460.0	5,100.0	420.0
				1. Այլընտրանքային ծառայության ապահովում	8,460.0	5,100.0	420.0

Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	8,460.0	5,100.0	420.0
04			ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	25,880,267.6	33,283,759.2	34,948,197.9
	03		Վառելիք և էներգետիկա	600,000.0	800,000.0	1,000,000.0
		05	Էլեկտրաէներգիա	600,000.0	800,000.0	1,000,000.0
			1. Եվրոպական ներդրումային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Երևանի էներգաարդյունավետության ծրագրին պետական աջակցություն	600,000.0	800,000.0	1,000,000.0
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	600,000.0	800,000.0	1,000,000.0
	05		Տրանսպորտ	20,461,159.5	32,373,786.5	33,948,197.9
		01	Ճանապարհային տրանսպորտ	14,998,123.2	28,178,710.9	30,532,152.1
			1. Ասիական բանկի աջակցությամբ իրականացվող քաղաքային ենթակառուցվածքների և քաղաքի կայուն զարգացման ներդրումային ծրագիր (Երևան համայնքի ղեկավարին պետության կողմից պատվիրակված լիազորություն)	1,776,705.3	2,154,566.0	1,580,000.0
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	735,703.8	750,286.2	630,000.0
			ՈՂ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	1,041,001.5	1,404,279.8	950,000.0
			2. Ասիական բանկի աջակցությամբ իրականացվող Քաղաքային ենթակառուցվածքների և քաղաքի կայուն զարգացման ներդրումային երկրորդ ծրագիր (Երևան համայնքի ղեկավարին պետության կողմից պատվիրակված լիազորություն)	6,550,945.9	18,831,211.7	21,154,876.9
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	3,870,396.0	8,860,813.0	9,044,668.9
			ՈՂ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	2,680,549.9	9,970,398.7	12,110,208.0
			3. Պետական աջակցություն Երևան քաղաքի փողոցների ոնթացիկ նորոգման և ճարպացման աշխատանքների իրականացման համար	3,284,000.0	3,284,000.0	3,284,000.0
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	3,284,000.0	3,284,000.0	3,284,000.0
			4. Վերակառուցման և զարգացման եվրոպական բանկի աջակցությամբ իրականացվող Գյումրու քաղաքային ճանապարհների ծրագիր	1,230,047.4	2,410,615.4	4,513,275.2
			ՈՂ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	1,230,047.4	2,410,615.4	4,513,275.2
			5. «Վերակառուցման և զարգացման եվրոպական բանկի աջակցությամբ իրականացվող Գյումրու քաղաքային ճանապարհներ» տեխնիկական համագործակցության դրամաշնորհային ծրագիր	341,155.2	=	=

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	225,900.2	-	-
				ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	115,255.0	-	-
				6. «Վերակառուցման և զարգացման եվրոպական բանկի աջակցությամբ իրականացվող Գյումրու բաղաբային ճանապարհներ» դրամաշնորհային ծրագիր (Տրանշ Ա)	1,815,269.4	1,498,317.8	-
				ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	1,815,269.4	1,498,317.8	-
		05		Խողովակաշարային և այլ տրանսպորտ	5,463,036.3	4,195,075.6	3,416,045.8
				1. Երևանի մետրոպոլիտենի աշխատանքների կազմակերպման բնագավառում պետության կողմից համայնքի ղեկավարին պատվիրակված լիազորությունների իրականացման ֆինանսավորում	2,784,930.3	2,819,990.9	2,813,843.9
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	2,784,930.3	2,819,990.9	2,813,843.9
				2. Համայնքների բյուջեներին նպատակային հատկացումների՝ սուբվենցիաների տրամադրում	602,201.9	602,201.9	602,201.9
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	602,201.9	602,201.9	602,201.9
				3. Եվրոպական ներդրումային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Երևանի մետրոպոլիտենի վերակառուցման երկրորդ ծրագիր (Երևան համայնքի ղեկավարին պետության կողմից պատվիրակված լիազորություն)	995,290.6	772,882.8	-
				ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	995,290.6	772,882.8	-
				4. Եվրոպական միության հարևանության ներդրումային ծրագրի աջակցությամբ իրականացվող Երևանի մետրոպոլիտենի վերակառուցման երկրորդ դրամաշնորհային ծրագիր (Երևան համայնքի ղեկավարին պետության կողմից պատվիրակված լիազորություն)	1,080,613.5	-	-
				ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	1,080,613.5	-	-
		09		Տնտեսական հարաբերություններ (այլ դասերին չպատկանող)	4,819,108.1	109,972.7	-
		01		Տնտեսական հարաբերություններ (այլ դասերին չպատկանող)	4,819,108.1	109,972.7	-
				1. Եվրոպական միության աջակցությամբ իրականացվող Հայաստանի տարածքային զարգացման դրամաշնորհային ծրագիր	4,819,108.1	109,972.7	-
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	4,819,108.1	109,972.7	-
05				ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱԿԱՅՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	5,214,855.5	7,129,443.9	8,217,235.3

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
		01		Աղբահանում	5,214,855.5	7,129,443.9	8,217,235.3
		01		Աղբահանում	5,214,855.5	7,129,443.9	8,217,235.3
				1. <u>Վերակառուցման և զարգացման եվրոպական բանկի աջակցությամբ իրականացվող «Կոտայքի և Գեղարքունիքի մարզերի կոշտ թափոնների կառավարման» ծրագիր</u>	321,294.5	349,933.3	1,952,071.1
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	-	349,933.3	1,952,071.1
				ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	321,294.5	-	-
				2. <u>Վերակառուցման և զարգացման եվրոպական բանկի աջակցությամբ իրականացվող «Կոտայքի մարզի կոշտ թափոնների կառավարման» դրամաշնորհային ծրագիր</u>	1,682,293.5	598,366.6	-
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	1,682,293.5	598,366.6	-
				3. <u>Եվրոպական ներդրումային բանկի աջակցությամբ իրականացվող «Երևանի կոշտ թափոնների կառավարման» ծրագիր (Երևան համայնքի ղեկավարին պետության կողմից պատվիրակված լիազորություն)</u>	545,547.1	968,515.5	2,051,689.4
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	150,000.0	968,515.5	2,051,689.4
				ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	395,547.1	-	-
				4. <u>Վերակառուցման և զարգացման եվրոպական բանկի աջակցությամբ իրականացվող «Երևանի կոշտ թափոնների կառավարման» դրամաշնորհային ծրագիր (Երևան համայնքի ղեկավարին պետության կողմից պատվիրակված լիազորություն)</u>	151,560.6	421,017.6	151,560.6
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	151,560.6	421,017.6	151,560.6
				5. <u>Եվրոպական միության հարևանության ներդրումային գործիքի աջակցությամբ իրականացվող «Երևանի կոշտ թափոնների կառավարման» դրամաշնորհային ծրագիր (Երևան համայնքի ղեկավարին պետության կողմից պատվիրակված լիազորություն)</u>	1,072,785.8	2,968,925.8	1,072,785.8
				ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	1,072,785.8	2,968,925.8	1,072,785.8
				6. <u>Արևելյան Եվրոպայի էներգախնայողության և բնապահպանական գործընկերության ֆոնդի աջակցությամբ իրականացվող «Երևանի կոշտ թափոնների կառավարման» դրամաշնորհային ծրագիր (Երևան համայնքի ղեկավարին պետության կողմից պատվիրակված լիազորություն)</u>	268,208.4	745,989.3	268,208.4
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	268,208.4	745,989.3	268,208.4
				7. <u>Վերակառուցման և զարգացման եվրոպական բանկի աջակցությամբ իրականացվող «Երևանի կոշտ թափոնների կառավարման ծրագիր» (Երևանի քաղաքապետին պետության կողմից պատվիրակված լիազորություն)</u>	968,299.4	994,384.4	2,720,920.0

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	300,000.0	994,384.4	2,720,920.0
				ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	668,299.4	-	-
				8. Վերակառուցման և զարգացման եվրոպական բանկի աջակցությամբ իրականացվող Կոտայքի և Գեղարքունիքի մարզերի կոշտ թափոնների կառավարման խորհրդատվության համար դրամաշնորհային ծրագիր	204,866.2	82,311.4	-
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	204,866.2	82,311.4	-
	06			ԲՆԱԿԱՐԱՆԱՅԻՆ ԵՒ ՆԱԴԻՐՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԿՈՄՈՒՆԱԼ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	3,070,353.8	2,888,347.0	2,229,951.6
		04		Փողոցների լուսավորում	3,070,353.8	2,888,347.0	2,229,951.6
		01		Փողոցների լուսավորում	3,070,353.8	2,888,347.0	2,229,951.6
				1. Պետական աջակցություն Երևան քաղաքի արտաքին լուսավորության ցանցի շահագործման և պահպանման աշխատանքների իրականացման համար	2,229,951.6	2,229,951.6	2,229,951.6
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	2,229,951.6	2,229,951.6	2,229,951.6
				2. Վերակառուցման և զարգացման եվրոպական բանկի աջակցությամբ իրականացվող «Երևանի քաղաքային լուսավորության» ծրագիր (Երևանի քաղաքապետին պետության կողմից պատվիրակված լիազորություն)	696,189.1	658,395.4	-
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	17,288.3	5,762.8	-
				ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	678,900.8	652,632.6	-
				3. Արևելյան Եվրոպայի էներգախնայողության և բնապահպանական գործընկերության ֆոնդի աջակցությամբ իրականացվող «Երևանի քաղաքային լուսավորության» դրամաշնորհային ծրագիր (Երևանի համայնքի ղեկավարին պետության կողմից պատվիրակված լիազորություն)	83,944.2	-	-
				ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	83,944.2	-	-
				4. Վերակառուցման և զարգացման եվրոպական բանկի աջակցությամբ իրականացվող «Երևանի քաղաքային լուսավորության» դրամաշնորհային ծրագիր (Երևան համայնքի ղեկավարին պետության կողմից պատվիրակված լիազորություն)	60,268.9	-	-
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	60,268.9	-	-
	08			ՀԱՆԳԻՍՏ, ՄԵԱԿՈՒՅԹ ԵՎ ԿՐՈՆ	1,351,578.6	1,351,578.6	1,351,578.6
		02		Մշակութային ծառայություններ	1,351,578.6	1,351,578.6	1,351,578.6

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
			02	Թանգարաններ և ցուցասրահներ	243,302.4	243,302.4	243,302.4
				1. Հայաստանի Հանրապետության համայնքային բյուջեներին սուբվենցիաների տրամադրում	243,302.4	243,302.4	243,302.4
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	243,302.4	243,302.4	243,302.4
			04	Այլ մշակութային կազմակերպություններ	745,026.1	745,026.1	745,026.1
				1. Արհեստական ծառայություններ	493,018.4	493,018.4	493,018.4
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	493,018.4	493,018.4	493,018.4
				2. Հայաստանի Հանրապետության համայնքային բյուջեներին սուբվենցիաների տրամադրում	252,007.7	252,007.7	252,007.7
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	252,007.7	252,007.7	252,007.7
			05	Արվեստ	363,250.1	363,250.1	363,250.1
				1. Հայաստանի Հանրապետության համայնքային բյուջեներին սուբվենցիաների տրամադրում	363,250.1	363,250.1	363,250.1
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	363,250.1	363,250.1	363,250.1
	09			ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ	18,271,518.1	18,539,945.9	18,858,914.9
		01		Նախադպրոցական և տարրական ընդհանուր կրթություն	13,480.7	15,030.9	15,030.9
		01		Նախադպրոցական կրթություն	13,480.7	15,030.9	15,030.9
				1. Նախադպրոցական կրթության գծով պետության կողմից համայնքի ղեկավարին պատվիրակված լիազորությունների իրականացման ֆինանսավորում	13,480.7	15,030.9	15,030.9
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	13,480.7	15,030.9	15,030.9
		02		Միջնակարգ ընդհանուր կրթություն	17,927,464.4	18,191,202.9	18,506,713.7
		01		Հիմնական ընդհանուր կրթություն	17,927,464.4	18,191,202.9	18,506,713.7
				1. Հանրակրթական ուսուցման գծով պետության կողմից համայնքի ղեկավարին պատվիրակված լիազորությունների իրականացման ֆինանսավորում	17,927,464.4	18,191,202.9	18,506,713.7
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	17,927,464.4	18,191,202.9	18,506,713.7
		05		Ըստ մակարդակների չդասակարգվող կրթություն	269,879.4	269,879.4	269,879.4

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
			01	Արտադարձական դաստիարակություն	212,502.3	212,502.3	212,502.3
				1. Հայաստանի Հանրապետության համայնքային բյուջեներին սուբվենցիաների տրամադրում	204,954.5	204,954.5	204,954.5
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	204,954.5	204,954.5	204,954.5
				2. «Հակոբ Կոջոյան» կրթահամալիր» ՊՈԱԿ-ում արտադարձական դաստիարակության կազմակերպման նպատակով պետության կողմից համայնքի ղեկավարին պատվիրակված լիազորությունների իրականացման ֆինանսավորում	7,547.8	7,547.8	7,547.8
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	7,547.8	7,547.8	7,547.8
			02	Լրացուցիչ կրթություն	57,377.1	57,377.1	57,377.1
				1. Վերապատրաստման ծառայություններ	57,377.1	57,377.1	57,377.1
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	57,377.1	57,377.1	57,377.1
			06	Կրթությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայություններ	60,693.6	63,832.7	67,290.9
			01	Կրթությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայություններ	60,693.6	63,832.7	67,290.9
				1. Սոցիալապես անապահով աշակերտներին անվճար դասագրքերով ապահովման գծով պետության կողմից համայնքի ղեկավարին պատվիրակված լիազորությունների իրականացման ֆինանսավորում	29,595.7	29,595.7	29,595.7
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	29,595.7	29,595.7	29,595.7
				2. Ատեստավորման միջոցով որակավորում ստացած ուսուցիչներին, հավելավճարների տրամադրման գծով պետության կողմից համայնքի ղեկավարին պատվիրակված լիազորությունների իրականացման ֆինանսավորում	31,097.9	34,237.0	37,695.2
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	31,097.9	34,237.0	37,695.2
ՀՀ առողջապահության նախարարություն					88,074,033.1	104,585,656.5	115,156,831.5
	02			ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	6,480.0	2,700.0	-
		05		Պաշտպանություն (այլ դասերին չպատկանող)	6,480.0	2,700.0	-
			01	Պաշտպանություն (այլ դասերին չպատկանող)	6,480.0	2,700.0	-
				1. Այլընտրանքային ծառայության ապահովում	6,480.0	2,700.0	-
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	6,480.0	2,700.0	-

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
	07			ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅՈՒՆ	88,031,249.0	104,546,652.4	115,120,527.4
		01		Բժշկական ապրանքներ, սարքեր և սարքավորումներ	2,600,003.0	2,600,003.0	2,600,003.0
			01	Դեղագործական ապրանքներ	2,600,003.0	2,600,003.0	2,600,003.0
				1. <u>Դեղորայքի տրամադրում ամբուլատոր - պոլիկլինիկական, հիվանդանոցային, բուժօգնություն ստացողներին և հատուկ խմբերում ընդգրկված ֆիզիկական անձանց</u>	<u>2,600,003.0</u>	<u>2,600,003.0</u>	<u>2,600,003.0</u>
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	<i>2,600,003.0</i>	<i>2,600,003.0</i>	<i>2,600,003.0</i>
		02		Արտահիվանդանոցային ծառայություններ	33,122,743.5	38,383,674.1	42,541,134.2
			01	Ընդհանուր բնույթի բժշկական ծառայություններ	25,504,495.9	30,095,305.2	33,706,741.8
				1. <u>Ամբուլատոր - պոլիկլինիկական բժշկական օգնության ծառայություններ</u>	<u>25,504,495.9</u>	<u>30,095,305.2</u>	<u>33,706,741.8</u>
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	<i>25,504,495.9</i>	<i>30,095,305.2</i>	<i>33,706,741.8</i>
			02	Մասնագիտացված բժշկական ծառայություններ	3,774,383.0	3,851,895.7	3,931,733.8
				1. <u>Մտավոր, հոգեկան (վարքագծային), լսողական, ֆիզիկական (շարժողական) և զարգացման այլ խանգարումներով երեխաների գնահատման և վերականգնողական բուժման ծառայություններ</u>	<u>258,863.8</u>	<u>258,863.8</u>	<u>258,863.8</u>
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	<i>258,863.8</i>	<i>258,863.8</i>	<i>258,863.8</i>
				2. <u>Հեմոդիալիզի և պերիտոնիալ դիալիզի անցկացման ծառայություններ</u>	<u>2,583,756.9</u>	<u>2,661,269.6</u>	<u>2,741,107.7</u>
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	<i>2,583,756.9</i>	<i>2,661,269.6</i>	<i>2,741,107.7</i>
				3. <u>ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ-ի կանխարգելման և բուժօգնության ծառայություններ</u>	<u>262,101.6</u>	<u>262,101.6</u>	<u>262,101.6</u>
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	<i>262,101.6</i>	<i>262,101.6</i>	<i>262,101.6</i>
				4. <u>Շարունակական հսկողություն պահանջող և առանձին հիվանդությունների բուժման ծառայություններ</u>	<u>133,000.0</u>	<u>133,000.0</u>	<u>133,000.0</u>
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	<i>133,000.0</i>	<i>133,000.0</i>	<i>133,000.0</i>
				5. <u>Բնածին հիպոթիրեոզի, ֆենիլկենոտոնուրիայի և լսողության խանգարումների վաղ հայտնաբերման նպատակով նորածնային սկրինինգի անցկացում</u>	<u>303,534.3</u>	<u>303,534.3</u>	<u>303,534.3</u>
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	<i>303,534.3</i>	<i>303,534.3</i>	<i>303,534.3</i>
				6. <u>Ախտորոշման ճշտման նպատակով լաբորատոր - գործիքային ախտորոշիչ հետազոտություններ ներ մասնագիտացված կենտրոններում</u>	<u>233,126.4</u>	<u>233,126.4</u>	<u>233,126.4</u>

Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	233,126.4	233,126.4	233,126.4
		03	Ստոմատոլոգիական ծառայություններ	551,594.6	551,594.6	551,594.6
			1. Ստոմատոլոգիական բժշկական օգնության ծառայություններ	507,194.6	507,194.6	507,194.6
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	507,194.6	507,194.6	507,194.6
			2. Երեխաների ստոմատոլոգիական առաջնային կանխարգելման ծառայություններ	44,400.0	44,400.0	44,400.0
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	44,400.0	44,400.0	44,400.0
		04	Պարաբժշկական ծառայություններ	3,292,270.0	3,884,878.6	4,351,064.0
			1. Շտապ բժշկական օգնության ծառայություններ	3,292,270.0	3,884,878.6	4,351,064.0
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	3,292,270.0	3,884,878.6	4,351,064.0
	03		Հիվանդանոցային ծառայություններ	43,371,889.1	52,936,696.5	61,157,669.1
		01	Ընդհանուր բնույթի հիվանդանոցային ծառայություններ	20,997,484.4	26,129,810.9	29,225,489.8
			1. Անհետաձգելի բժշկական օգնության ծառայություններ	3,237,579.5	4,254,462.5	4,950,141.4
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	3,237,579.5	4,254,462.5	4,950,141.4
			2. Սոցիալապես անապահով և հատուկ խմբերում ընդգրկվածներին բժշկական օգնության ծառայություններ	10,856,387.6	14,356,387.6	16,756,387.6
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	10,856,387.6	14,356,387.6	16,756,387.6
			3. Զինծառայողներին, ինչպես նաև փրկարար ծառայողներին և նրանց ընտանիքի անդամներին բժշկական օգնության ծառայություններ	3,077,217.3	3,692,660.8	3,692,660.8
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	3,077,217.3	3,692,660.8	3,692,660.8
			4. Պետական հիմնարկների և կազմակերպությունների աշխատողների բժշկական օգնության և սպասարկման ծառայություններ	3,826,300.0	3,826,300.0	3,826,300.0
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	3,826,300.0	3,826,300.0	3,826,300.0
		02	Մասնագիտացված հիվանդանոցային ծառայություններ	6,675,768.4	8,010,522.1	9,385,218.1
			1. Տուբերկուլոզի բժշկական օգնության ծառայություններ	1,021,223.1	1,225,467.7	1,470,561.3
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	1,021,223.1	1,225,467.7	1,470,561.3

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				2. Աղիքային և այլ ինֆեկցիոն հիվանդությունների բժշկական օգնության ծառայություններ	1,219,950.8	1,463,941.0	1,756,729.2
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	1,219,950.8	1,463,941.0	1,756,729.2
				3. Հոգեկան և նարկոլոգիական հիվանդությունների բժշկական օգնության ծառայություններ	2,515,293.1	3,018,351.7	3,622,022.1
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	2,515,293.1	3,018,351.7	3,622,022.1
				4. Ուռուցքաբանական և արյունաբանական հիվանդությունների բժշկական օգնության ծառայություններ	1,917,301.4	2,300,761.7	2,533,905.5
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	1,917,301.4	2,300,761.7	2,533,905.5
				5. Թրաֆիքինգի զոհերին բժշկական օգնության ծառայություններ	2,000.0	2,000.0	2,000.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	2,000.0	2,000.0	2,000.0
		03		Մոր և մանկան բժշկական ծառայություններ	15,698,636.3	18,796,363.5	22,546,961.2
				1. Մանկաբարձական բժշկական օգնության ծառայություններ	7,002,238.6	8,402,686.3	10,083,223.6
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	7,002,238.6	8,402,686.3	10,083,223.6
				2. Գինեկոլոգիական հիվանդությունների բժշկական օգնության ծառայություններ	366,976.7	440,372.0	528,446.4
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	366,976.7	440,372.0	528,446.4
				3. Երեխաներին բժշկական օգնության ծառայություններ	8,119,421.0	9,743,305.2	11,725,291.2
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	8,119,421.0	9,743,305.2	11,725,291.2
				4. Անպտուղ զույգերի համար վերարտադրողական օժանդակ տեխնոլոգիաների կիրառմամբ բժշկական օգնության ծառայություններ	210,000.0	210,000.0	210,000.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	210,000.0	210,000.0	210,000.0
		04		Հանրային առողջապահական ծառայություններ	4,526,408.7	5,468,913.5	5,496,743.0
		01		Հանրային առողջապահական ծառայություններ	4,526,408.7	5,468,913.5	5,496,743.0
				1. Արյան հավաքագրման ծառայություններ	252,951.0	278,230.5	306,060.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	252,951.0	278,230.5	306,060.0
				2. Իմունականխարգելման ազգային ծրագիր	2,426,057.7	3,343,283.0	3,343,283.0

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	2,426,057.7	3,343,283.0	3,343,283.0
				3. Բնակչության սանիտարահամաճարակային անվտանգության ապահովման և հանրային առողջապահության ծառայություններ	1,847,400.0	1,847,400.0	1,847,400.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	1,847,400.0	1,847,400.0	1,847,400.0
		06		Առողջապահություն (այլ դասերին չալատկանող)	4,410,204.7	5,157,365.3	3,324,978.1
		01		Առողջապահական հարակից ծառայություններ և ծրագրեր	4,410,204.7	5,157,365.3	3,324,978.1
				1. Դատաբժշկական և գենետիկ ծառայություններ	399,905.3	424,752.0	462,044.2
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	399,905.3	424,752.0	462,044.2
				2. Պաթանատոմիական ծառայություններ	53,044.0	53,044.0	53,044.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	53,044.0	53,044.0	53,044.0
				3. Հաշմանդամ և կարիքավոր երեխաներին օրթեզներով և կորսետներով ապահովման ծառայություններ	51,136.0	51,136.0	51,136.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	51,136.0	51,136.0	51,136.0
				4. Առողջ ապրելակերպի խթանման և հանրային իրազեկման ծառայություններ	26,869.3	26,869.3	26,869.3
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	26,869.3	26,869.3	26,869.3
				5. Բժշկական օգնության մասնագիտական, խորհրդատվական և կազմակերպամեթոդական աջակցության ծառայություններ	222,066.2	222,066.2	222,066.2
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	222,066.2	222,066.2	222,066.2
				6. Մարդասիրական օգնության կարգով ստացվող դեղերի և դեղագործական արտադրանքի ստացման, մաքսագերծման և բաշխման ծառայություններ	57,867.4	57,867.4	57,867.4
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	57,867.4	57,867.4	57,867.4
				7. Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Ոչ վարակիչ հիվանդությունների կանխարգելման և վերահսկման ծրագիր	1,291,338.5	2,270,047.2	386,105.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	369,777.1	321,754.1	105,650.6
				ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	921,561.4	1,948,293.1	280,454.4
				8. Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Ոչ վարակիչ հիվանդությունների կանխարգելման և վերահսկման դրամաշնորհային ծրագիր	117,944.5	117,944.5	-

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	117,944.5	117,944.5	-
				9. Գլոբալ հիմնադրամի աջակցությամբ իրականացվող «Հայաստանի Հանրապետությունում տուբերկուլյոզի դեմ պայքարի ուժեղացում» դրամաշնորհային ծրագիր	768,320.0	408,099.5	547,126.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	768,320.0	408,099.5	547,126.0
				10. Գլոբալ հիմնադրամի աջակցությամբ իրականացվող «Հայաստանի Հանրապետությունում ՄԻԱՎ/ ՉԻԱՀ-ի դեմ պայքարի ազգային ծրագրին աջակցություն» դրամաշնորհային ծրագիր	871,713.5	975,539.2	968,720.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	871,713.5	975,539.2	968,720.0
				11. Բժշկ-մասնագետների ժամանակավոր ուղեգրման միջոցով ՀՀ մարզային առողջապահական կազմակերպություններում բժշկական ծառայությունների մատուցում	50,000.0	50,000.0	50,000.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	50,000.0	50,000.0	50,000.0
				12. Էլեկտրոնային առողջապահության համակարգի պահպանման ծառայություններ	500,000.0	500,000.0	500,000.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	500,000.0	500,000.0	500,000.0
	08			ՀԱՆԳԻՍՏ, ՄՇԱԿՈՒՅԹ ԵՎ ԿՐՈՆ	36,304.1	36,304.1	36,304.1
		02		Մշակութային ծառայություններ	36,304.1	36,304.1	36,304.1
		01		Գրադարաններ	36,304.1	36,304.1	36,304.1
				1. Գրադարանային ծառայություններ	36,304.1	36,304.1	36,304.1
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	36,304.1	36,304.1	36,304.1
ՀՀ արդարադատության նախարարություն					1,411,509.5	1,536,072.3	1,536,072.3
	01			ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԲՆՈՒՅԹԻ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	220,279.4	220,279.4	220,279.4
		06		Ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայություններ (այլ դասերին չպատկանող)	220,279.4	220,279.4	220,279.4
		01		Ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայություններ (այլ դասերին չպատկանող)	220,279.4	220,279.4	220,279.4
				1. Փորձաքննությունների ծառայություններ	220,279.4	220,279.4	220,279.4
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	220,279.4	220,279.4	220,279.4

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
	08			ՀԱՆԳԻՍՏ, ՄՇԱԿՈՒՅԹ ԵՎ ԿՐՈՆ	560,204.1	560,204.1	560,204.1
		03		Ռադիո և հեռուստահաղորդումների հեռարձակման և հրատարակչական ծառայություններ	560,204.1	560,204.1	560,204.1
			02	Հրատարակչություններ, խմբագրություններ	560,204.1	560,204.1	560,204.1
				1. Հրատարակչական, տեղեկատվական և տպագրական ծառայություններ	342,797.4	342,797.4	342,797.4
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	342,797.4	342,797.4	342,797.4
				2. Թարգմանչական ծառայություններ	217,406.7	217,406.7	217,406.7
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	217,406.7	217,406.7	217,406.7
	09			ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ	631,026.0	755,588.8	755,588.8
		05		Ըստ մակարդակների չդասակարգվող կրթություն	631,026.0	755,588.8	755,588.8
			01	Արտադարձական դաստիարակություն	36,927.4	36,927.4	36,927.4
				1. Աջակցություն հրավախախտում կատարած անձանց գեղագիտական դաստիարակության և կրթության ծրագրերի իրականացմանը	36,927.4	36,927.4	36,927.4
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	36,927.4	36,927.4	36,927.4
			02	Լրացուցիչ կրթություն	594,098.6	718,661.4	718,661.4
				1. ՀՀ արդարադատության նախարարության հատուկ ծառայողների վերապատրաստում և հատուկ ուսուցում	313,464.6	313,464.6	313,464.6
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	313,464.6	313,464.6	313,464.6
				2. Վերապատրաստման ծառայություններ	230,965.0	355,527.8	355,527.8
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	230,965.0	355,527.8	355,527.8
				3. Մասնագիտական վերապատրաստում ստացող ունկնդիրների կրթաթոշակ	44,446.0	44,446.0	44,446.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	44,446.0	44,446.0	44,446.0
				4. Հանրապետական գործադիր մարմիններում հակակոռուպցիոն ծրագրերի իրականացման պատասխանատուների վերապատրաստում	5,223.0	5,223.0	5,223.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	5,223.0	5,223.0	5,223.0

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
ՀՀ տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարություն					1,473,766.4	1,473,766.4	1,473,766.4
	01			ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԲՆՈՒՅԹԻ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	45,000.0	45,000.0	45,000.0
		04		Ընդհանուր բնույթի հետազոտական աշխատանք	45,000.0	45,000.0	45,000.0
			01	Ընդհանուր բնույթի հետազոտական աշխատանք	45,000.0	45,000.0	45,000.0
				1. <u>Գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության ենթակառուցվածքների պահպանում ու զարգացում</u>	<u>45,000.0</u>	<u>45,000.0</u>	<u>45,000.0</u>
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	<i>45,000.0</i>	<i>45,000.0</i>	<i>45,000.0</i>
	04			ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՐԱՔԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	1,295,124.4	1,295,124.4	1,295,124.4
		01		Ընդհանուր բնույթի տնտեսական, առևտրային և աշխատանքի գծով հարաբերություններ	1,295,124.4	1,295,124.4	1,295,124.4
			01	Ընդհանուր բնույթի տնտեսական և առևտրային հարաբերություններ	1,295,124.4	1,295,124.4	1,295,124.4
				1. <u>Ստանդարտների մշակման ծառայություններ</u>	<u>14,123.4</u>	<u>14,123.4</u>	<u>14,123.4</u>
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	<i>14,123.4</i>	<i>14,123.4</i>	<i>14,123.4</i>
				2. <u>Պետական աջակցություն Հայաստանի ՓՄՁ ԶԱԿ հիմնադրամի կանոնադրական հիմնախնդիրների իրականացմանը</u>	<u>152,600.0</u>	<u>152,600.0</u>	<u>152,600.0</u>
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	<i>152,600.0</i>	<i>152,600.0</i>	<i>152,600.0</i>
				3. <u>Տեխնիկական կանոնակարգի պահանջների և չափազիտական կանոնների ու նորմերի պահպանման վերահսկողության պետական ծրագիր</u>	<u>15,000.0</u>	<u>15,000.0</u>	<u>15,000.0</u>
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	<i>15,000.0</i>	<i>15,000.0</i>	<i>15,000.0</i>
				4. <u>Պետական աջակցություն «ՀՀ հավատարմագրման համակարգի բարեփոխում և հավատարմագրման ազգային մարմնի կայացում» ծրագրին</u>	<u>13,900.0</u>	<u>13,900.0</u>	<u>13,900.0</u>
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	<i>13,900.0</i>	<i>13,900.0</i>	<i>13,900.0</i>
				5. <u>ՀՀ արտահանմանն ուղղված արդյունաբերական քաղաքականության ռազմավարությամբ նախատեսված միջոցառումների իրականացման պետական աջակցություն</u>	<u>528,000.0</u>	<u>528,000.0</u>	<u>528,000.0</u>
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	<i>528,000.0</i>	<i>528,000.0</i>	<i>528,000.0</i>
				6. <u>Տնտեսական հետազոտությունների կենտրոնի գործունեության ծրագիր</u>	<u>27,360.0</u>	<u>27,360.0</u>	<u>27,360.0</u>

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	27,360.0	27,360.0	27,360.0
				7. Պետական աջակցություն «Հայաստանի զարգացման հիմնադրամ» - ի կանոնադրական հիմնախնդիրների իրականացմանը	544,141.0	544,141.0	544,141.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	544,141.0	544,141.0	544,141.0
	08			ՀԱՆԳԻՍՏ, ՄՇԱԿՈՒՅԹ ԵՎ ԿՐՈՆ	133,642.0	133,642.0	133,642.0
		02		Մշակութային ծառայություններ	133,642.0	133,642.0	133,642.0
		01		Գրադարաններ	133,642.0	133,642.0	133,642.0
				1. Գրադարանային ծառայություններ	133,642.0	133,642.0	133,642.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	133,642.0	133,642.0	133,642.0
ՀՀ արտաքին գործերի նախարարություն					2,665,726.4	2,666,509.5	2,652,248.3
	01			ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԲՆՈՒՅԹԻ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	2,588,471.3	2,587,554.4	2,571,573.2
		01		Օրենսդիր և գործադիր մարմիններ, պետական կառավարում, ֆինանսական և իարկաբյուջետային հարաբերություններ, արտաքին հարաբերություններ	2,588,471.3	2,587,554.4	2,571,573.2
		03		Արտաքին հարաբերություններ	2,588,471.3	2,587,554.4	2,571,573.2
				1. Միջազգային կազմակերպություններին Հայաստանի Հանրապետության անդամակցության վճարներ	2,537,483.4	2,558,940.1	2,558,940.1
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	2,537,483.4	2,558,940.1	2,558,940.1
				2. Դեսպանությունների շենքերի գնում	38,354.8	15,981.2	-
				ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	38,354.8	15,981.2	-
				3. ՆԱՏՕ-ի նոր կենտրոնակայանի շենքի վերակառուցման աշխատանքների ծախսերի փոխհատուցման ՀՀ մասնաբաժին	12,633.1	12,633.1	12,633.1
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	12,633.1	12,633.1	12,633.1
	08			ՀԱՆԳԻՍՏ, ՄՇԱԿՈՒՅԹ ԵՎ ԿՐՈՆ	32,335.1	32,335.1	32,335.1
		02		Մշակութային ծառայություններ	24,414.7	24,414.7	24,414.7
		05		Արվեստ	24,414.7	24,414.7	24,414.7

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				1. Աջակցություն հայ մշակույթի միջազգային կենտրոններին	24,414.7	24,414.7	24,414.7
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	24,414.7	24,414.7	24,414.7
		03		Ռադիո և հեռուստահաղորդումների հեռարձակման և հրատարակչական ծառայություններ	7,920.4	7,920.4	7,920.4
		02		Հրատարակչություններ, խմբագրություններ	7,920.4	7,920.4	7,920.4
				1. Հրատարակչական, տեղեկատվական և տպագրական ծառայություններ	7,920.4	7,920.4	7,920.4
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	7,920.4	7,920.4	7,920.4
	09			ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ	44,920.0	46,620.0	48,340.0
		05		Ըստ մակարդակների չդասակարգվող կրթություն	44,920.0	46,620.0	48,340.0
		02		Լրացուցիչ կրթություն	44,920.0	46,620.0	48,340.0
				1. Վերապատրաստման ծառայություններ	44,920.0	46,620.0	48,340.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	44,920.0	46,620.0	48,340.0
ՀՀ բնապահպանության նախարարություն					4,494,912.5	3,861,325.8	3,196,779.8
	05			ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱԿԱՅՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	4,454,638.5	3,821,051.8	3,156,505.8
		04		Կենսաբազմազանության և բնության պաշտպանություն	2,716,264.7	2,716,264.7	2,716,264.7
		01		Կենսաբազմազանության և բնության պաշտպանություն	2,716,264.7	2,716,264.7	2,716,264.7
				1. Անտառապահպանական ծառայություններ	1,681,184.3	1,681,184.3	1,681,184.3
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	1,681,184.3	1,681,184.3	1,681,184.3
				2. Սևանա լճի ջրածածկ անտառտնկարկների մաքրման ծառայություններ	117,062.0	117,062.0	117,062.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	117,062.0	117,062.0	117,062.0
				3. Սևանա լճում և նրա ջրահավաք ավազանում ձկան և խեցգետնի պաշարների հաշվառման ծառայություններ	7,624.3	7,624.3	7,624.3
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	7,624.3	7,624.3	7,624.3
				4. «Սևան» ազգային պարկի պահպանության, պարկում գիտական ուսումնասիրությունների, անտառտնտեսական աշխատանքների կատարման ծառայություններ	252,666.4	252,666.4	252,666.4

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	252,666.4	252,666.4	252,666.4
				5. «Դիլիջան» ազգային պարկի պահպանության, պարկում գիտական ուսումնասիրությունների, անտառտնտեսական աշխատանքների կատարման ծառայություններ	136,209.2	136,209.2	136,209.2
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	136,209.2	136,209.2	136,209.2
				6. «Արգելոցապարկային համալիր» ՊՈԱԿ-ի տնօրինության ներքո գտնվող ԲՀՊ տարածքների պահպանության, գիտական ուսումնասիրությունների, անտառտնտեսական աշխատանքների կատարման ծառայություններ	140,288.0	140,288.0	140,288.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	140,288.0	140,288.0	140,288.0
				7. «Խոսրովի անտառ» պետական արգելոցի պահպանության, գիտական ուսումնասիրությունների կատարման ծառայություններ	127,406.1	127,406.1	127,406.1
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	127,406.1	127,406.1	127,406.1
				8. Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության ծառայություններ	45,250.4	45,250.4	45,250.4
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	45,250.4	45,250.4	45,250.4
				9. «Արփի լիճ» ազգային պարկի պահպանության ծառայություններ	44,700.0	44,700.0	44,700.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	44,700.0	44,700.0	44,700.0
				10. «Զիկատար» պետական արգելավայրի պահպանության, գիտական ուսումնասիրությունների կատարման ծառայություններ	15,603.8	15,603.8	15,603.8
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	15,603.8	15,603.8	15,603.8
				11. Կովկասյան տարածաշրջանային կենտրոնի հայաստանյան մասնաճյուղի գրասենյակի վարձակալության ծառայություններ	7,000.0	7,000.0	7,000.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	7,000.0	7,000.0	7,000.0
				12. «Զանգեզուր» կենսոլորտային համալիր» ՊՈԱԿ-ի տնօրինության ներքո գտնվող ԲՀՊ տարածքների պահպանության գիտական ուսումնասիրությունների, անտառտնտեսական աշխատանքների կատարման ծառայություններ	141,270.2	141,270.2	141,270.2
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	141,270.2	141,270.2	141,270.2
	06			Շրջակա միջավայրի պաշտպանություն (այլ դասերին չպատկանող)	1,738,373.8	1,104,787.1	440,241.1

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
			01	Շրջակա միջավայրի պաշտպանություն (այլ դասերին չպատկանող)	1,738,373.8	1,104,787.1	440,241.1
				1. «Ընկերությունների կողմից վճարվող բնապահպանական հարկի նպատակային օգտագործման մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն բնապահպանական ծրագրերի իրականացման համար ՀՀ համայնքներին սուբվենցիաների տրամադրում	272,430.6	128,678.5	213,291.3
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	272,430.6	128,678.5	213,291.3
				2. Գերմանիայի գարգացման վարկերի բանկի (KfW) կողմից տրամադրվող «Կովկասի պահպանվող տարածքների աջակցության ծրագիր-Հայաստան (Էկոտարածաշրջանային ծրագիր-Հայաստան, 3-րդ փուլ)» դրամաշնորհային ծրագիր	1,238,993.4	749,158.8	=
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	864,414.0	518,648.4	-
				ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	374,579.4	230,510.4	-
				3. Շրջակա միջավայրի մոնիթորինգի և տեղեկատվության ծառայություններ	226,949.8	226,949.8	226,949.8
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	226,949.8	226,949.8	226,949.8
	08			ՀԱՆԳԻՍՏ, ՄՇԱԿՈՒՅԹ ԵՎ ԿՐՈՆ	40,274.0	40,274.0	40,274.0
		02		Մշակութային ծառայություններ	40,274.0	40,274.0	40,274.0
		02		Թանգարաններ և ցուցասրահներ	40,274.0	40,274.0	40,274.0
				1. Թանգարանային ծառայություններ և գուգահանդեսներ	40,274.0	40,274.0	40,274.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	40,274.0	40,274.0	40,274.0
ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարություն					10,435,547.5	10,435,547.5	10,435,547.5
	04			ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	10,435,547.5	10,435,547.5	10,435,547.5
		02		Գյուղատնտեսություն, անտառային տնտեսություն, ձկնորսություն և որսորդություն	10,435,547.5	10,435,547.5	10,435,547.5
		01		Գյուղատնտեսություն	10,382,221.7	10,382,221.7	10,382,221.7
				1. Սերմերի որակի ստուգման ու պետական սորտափորձարկման միջոցառումներ	47,076.7	47,076.7	47,076.7
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	47,076.7	47,076.7	47,076.7
				2. Բույսերի պաշտպանության միջոցառումներ	84,747.5	84,747.5	84,747.5
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	84,747.5	84,747.5	84,747.5

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				3. Հողերի ագրոքիմիական հետազոտության և քերիության բարձրացման միջոցառումներ	79,354.6	79,354.6	79,354.6
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	79,354.6	79,354.6	79,354.6
				4. Գյուղատնտեսական կենդանիների պատվաստում	1,377,128.6	1,377,128.6	1,377,128.6
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	1,377,128.6	1,377,128.6	1,377,128.6
				5. Գյուղական խորհրդատվական ծառայություններ	432,433.8	432,433.8	432,433.8
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	432,433.8	432,433.8	432,433.8
				6. Անասնաբուժասանիտարիայի և բուսասանիտարիայի ծառայությունների մատուցում	181,047.7	181,047.7	181,047.7
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	181,047.7	181,047.7	181,047.7
				7. Գյուղատնտեսության ոլորտին տրամադրվող վարկերի տոկոսադրույքների սուբսիդավորման ծրագիր	2,030,865.8	2,030,865.8	2,030,865.8
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	2,030,865.8	2,030,865.8	2,030,865.8
				8. Հայաստանի Հանրապետությունում գյուղատնտեսական տեխնիկայի ֆինանսական վարձակալության՝ լիզինգի պետական աջակցության ծրագիր	267,000.0	337,000.0	382,000.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	267,000.0	337,000.0	382,000.0
				9. Գյուղատնտեսական հումքի մթերումների (գնումների) նպատակով ագրովերամշակման ոլորտին տրամադրվող վարկերի տոկոսադրույքների սուբսիդավորում	998,901.4	998,901.4	998,901.4
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	998,901.4	998,901.4	998,901.4
				10. Հայաստանի Հանրապետության գյուղատնտեսությունում հակակարկտային զանցերի ներդրման համար տրամադրվող վարկերի տոկոսադրույքների սուբսիդավորում	860,018.0	508,808.4	324,936.4
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	860,018.0	508,808.4	324,936.4
				11. Գյուղատնտեսության ոլորտում ապահովագրական համակարգի ներդրման փորձնական ծրագրի իրականացման համար պետական աջակցություն	885,000.0	885,000.0	885,000.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	885,000.0	885,000.0	885,000.0
				12. Պետական աջակցություն Հայաստանի Հանրապետության խաղողագործության և գինեգործության ոլորտներում վարվող պետական քաղաքականության ու զարգացման ծրագրերի իրականացմանը	300,000.0	300,000.0	300,000.0

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	300,000.0	300,000.0	300,000.0
				13 Հայաստանի Հանրապետությունում ժամանակակից տեխնոլոգիաներով մշակվող ինտենսիվ պտղատու և հատապտղատու այգիների հիմնման համար վարկային տոկոսադրույթների սուբսիդավորում	250,000.0	250,000.0	250,000.0
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	250,000.0	250,000.0	250,000.0
				14 Հայաստանի Հանրապետությունում հացահատիկային և հատիկարնդեղեն որոշ մշակաբույսերի տեղական սերմնաբուծության և սերմնարտադրության զարգացում	171,800.0	171,800.0	171,800.0
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	171,800.0	171,800.0	171,800.0
				15 Տեղական սերմնարտադրողներից և արտասահմանյան երկրներից աշնանազան ցորենի սերմացուների ձեռքբերման ծրագիր	195,000.0	172,500.0	150,000.0
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	195,000.0	172,500.0	150,000.0
				16 Հայաստանի Հանրապետության ագրոպարենային ոլորտի սարքավորումների ֆինանսական վարձակալության լիզինգի պետական աջակցության ծրագիր	450,352.6	621,976.9	762,631.5
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	450,352.6	621,976.9	762,631.5
				17 Հայաստանի Հանրապետությունում խաղողի ֆիոբսերադիմացկուն տնկանյութի արտադրության և նոր այգիների հիմնման ծրագիր	6,186.0	26,757.4	17,797.7
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	6,186.0	26,757.4	17,797.7
				18 Գյուղատնտեսությամբ զբաղվողներին ուղղակի աջակցության տրամադրում	803,250.0	803,250.0	803,250.0
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	803,250.0	803,250.0	803,250.0
				19 Անասնաբուծության զարգացում	650,000.0	650,000.0	650,000.0
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	650,000.0	650,000.0	650,000.0
				20 Ոռոգման արդիական համակարգերի ներդրման համար տրամադրվող վարկերի տոկոսադրույթների սուբսիդավորման ծրագիր	312,059.0	423,572.9	453,250.0
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	312,059.0	423,572.9	453,250.0
		02		Անտառային տնտեսություն	53,325.8	53,325.8	53,325.8
				1. Անտառային պետական մոնիտորինգի իրականացում	53,325.8	53,325.8	53,325.8
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	53,325.8	53,325.8	53,325.8

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
ՀՀ էներգետիկ ենթակառուցվածքների և բնական պաշարների նախարարություն					11,734,239.1	14,089,306.1	10,265,556.7
	04			ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	11,699,362.8	14,054,429.8	10,230,680.4
		03		Վառելիք և էներգետիկա	11,682,437.5	14,037,504.5	10,213,755.1
		04		Վառելիքի այլ տեսակներ	5,599,818.1	-	-
				1. <u>Ո՞ր աջակցությամբ իրականացվող Հայկական ԱԷԿ-ի N 2 էներգաբլոկի շահագործման նախագծային ժամկետի երկարացման դրամաշնորհային ծրագիր</u>	<u>5,516,162.0</u>	=	=
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	<i>396,814.1</i>	-	-
				<i>ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ</i>	<i>5,119,347.9</i>	-	-
				2. <u>Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Երկրաջերմային հետախուզական հորատման դրամաշնորհային ծրագիր</u>	<u>70,641.9</u>	=	=
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	<i>70,641.9</i>	-	-
				3. <u>Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող դրամաշնորհ արդյունաբերական մագնետաբի արևային էներգիայի ծրագրի նախապատրաստման համար դրամաշնորհային ծրագիր</u>	<u>13,014.2</u>	=	=
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	<i>13,014.2</i>	-	-
		05		Էլեկտրաէներգիա	6,082,619.4	14,037,504.5	10,213,755.1
				1. <u>Ասիական զարգացման բանկի աջակցությամբ իրականացվող Էլեկտրաէներգիայի հաղորդման գանգի վերակառուցման շրջանակներում 220կՎ «Ագարակ-2» և «Շինուհայր» ենթակայանների վերակառուցման ծրագիր</u>	<u>925,327.4</u>	<u>4,405,564.0</u>	=
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	<i>257,911.6</i>	<i>794,529.0</i>	-
				<i>ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ</i>	<i>667,415.8</i>	<i>3,611,035.0</i>	-
				2. <u>Ասիական զարգացման բանկի աջակցությամբ իրականացվող Էլեկտրաէներգիայի հաղորդման գանգի վերակառուցման շրջանակներում կաղապարման կառավարման ավտոմատացված համակարգի (SCADA) ընդլայնման ծրագիր</u>	<u>875,483.7</u>	<u>3,588,016.2</u>	=
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	<i>269,716.0</i>	<i>1,289,606.9</i>	-
				<i>ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ</i>	<i>605,767.7</i>	<i>2,298,409.3</i>	-
				3. <u>Վերակառուցման և զարգացման միջազգային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Էլեկտրահաղորդման գանգի բաշխված շրջանակներում «Աշնակ» ենթակայանի վերակառուցման և էլեկտրաէներգետիկական համակարգի կառավարման բաշխված ծրագիր</u>	<u>1,891,792.9</u>	<u>1,925,666.3</u>	<u>10,213,755.1</u>

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	522,591.4	1,005,810.8	5,154,388.3
				ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	1,369,201.5	919,855.5	5,059,366.8
				4. Վերակառուցման և զարգացման միջազգային բանկի աջակցությամբ իրականացվող էլեկտրահաղորդման ցանցի բաշխված շրջանակներում Երևանի ԶԵԿ-ի ենթակայանի վերակառուցման ծրագիր	2,390,015.4	4,118,258.0	-
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	945,380.0	1,000,000.0	-
				ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	1,444,635.4	3,118,258.0	-
	04			Լեռնաարդյունահանում, արդյունաբերություն և շինարարություն	16,925.3	16,925.3	16,925.3
		01		Հանքային ռեսուրսների արդյունահանում, բացառությամբ բնական վառելիքի	16,925.3	16,925.3	16,925.3
				1. Ընդերքի մասին տեղեկատվության տրամադրման ծառայություն	16,925.3	16,925.3	16,925.3
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	16,925.3	16,925.3	16,925.3
	05			ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱԿԱՅՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	34,876.3	34,876.3	34,876.3
		01		Աղբահանում	34,876.3	34,876.3	34,876.3
		01		Աղբահանում	34,876.3	34,876.3	34,876.3
				1. Ուղիղակտիվ թափոնների վնասագերծման ծառայություններ	34,876.3	34,876.3	34,876.3
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	34,876.3	34,876.3	34,876.3
<< կրթության և գիտության նախարարություն					42,159,115.1	61,151,768.0	75,796,283.1
	01			ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԲՆՈՒՅԹԻ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	52,826.9	52,826.9	52,826.9
		04		Ընդհանուր բնույթի հետազոտական աշխատանք	52,826.9	52,826.9	52,826.9
		01		Ընդհանուր բնույթի հետազոտական աշխատանք	52,826.9	52,826.9	52,826.9
				1. Գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության ենթակառուցվածքների պահպանում ու զարգացում	52,826.9	52,826.9	52,826.9
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	52,826.9	52,826.9	52,826.9
	08			ՀԱՆԳԻՍՏ, ՄՇԱԿՈՒՅԹ ԵՎ ԿՐՈՆ	64,923.8	64,923.8	64,923.8
		01		Հանգստի և սպորտի ծառայություններ	9,274.7	9,274.7	9,274.7

Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
		01	Հանգստի և սպորտի ծառայություններ	9,274.7	9,274.7	9,274.7
			1. Ուսանողական մարզական միջոցառումներ	4,096.0	4,096.0	4,096.0
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	4,096.0	4,096.0	4,096.0
			2. Նավամոդելային սպորտի զարգացում	5,178.7	5,178.7	5,178.7
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	5,178.7	5,178.7	5,178.7
	03		Ուղիղ և հեռուստահաղորդումների հեռարձակման և հրատարակչական ծառայություններ	44,426.9	44,426.9	44,426.9
		02	Հրատարակչություններ, խմբագրություններ	44,426.9	44,426.9	44,426.9
			1. Մանկական, մանկապատանեկան թերթերի և ամսագրերի հրատարակում	44,426.9	44,426.9	44,426.9
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	44,426.9	44,426.9	44,426.9
	04		Կրոնական և հասարակական այլ ծառայություններ	11,222.2	11,222.2	11,222.2
		01	Երիտասարդական ծրագրեր	11,222.2	11,222.2	11,222.2
			1. Աջակցություն Հայաստանում ինտելեկտուալ խաղերի զարգացմանը	11,222.2	11,222.2	11,222.2
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	11,222.2	11,222.2	11,222.2
09			ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ	42,041,364.4	61,034,017.3	75,678,532.4
	01		Նախադպրոցական և տարրական ընդհանուր կրթություն	27,035.5	69,435.5	69,435.5
		01	Նախադպրոցական կրթություն	27,035.5	69,435.5	69,435.5
			1. Նախադպրոցական կրթություն	27,035.5	69,435.5	69,435.5
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	27,035.5	69,435.5	69,435.5
	02		Միջնակարգ ընդհանուր կրթություն	12,300,861.6	12,137,786.6	12,038,511.1
		01	Հիմնական ընդհանուր կրթություն	12,300,861.6	12,137,786.6	12,038,511.1
			1. Հանրակրթական ուսուցում	8,593,916.4	8,982,045.0	8,979,496.7
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	8,593,916.4	8,982,045.0	8,979,496.7
			2. Հատուկ կրթություն	1,488,337.3	1,097,716.7	1,020,542.2

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	1,488,337.3	1,097,716.7	1,020,542.2
				3. Ներառական կրթություն	179,277.4	32,374.4	10,443.3
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	179,277.4	32,374.4	10,443.3
				4. Մասնագիտացված հանրակրթական ուսուցում	2,025,938.5	2,012,258.5	2,014,636.9
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	2,025,938.5	2,012,258.5	2,014,636.9
				5. Մասնագիտացված հանրակրթական ուսումնական հաստատությունների երեխաների կրթաթոշակ	13,392.0	13,392.0	13,392.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	13,392.0	13,392.0	13,392.0
		03		Նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթություն	9,422,433.5	9,832,495.9	9,315,559.8
			01	Նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) կրթություն	2,538,000.0	2,860,200.4	2,775,116.2
				1. Նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) կրթություն	2,150,000.0	2,497,835.2	2,427,482.2
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	2,150,000.0	2,497,835.2	2,427,482.2
				2. Նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) կրթություն ստացող ուսանողների կրթաթոշակ	388,000.0	362,365.2	347,634.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	388,000.0	362,365.2	347,634.0
			02	Միջին մասնագիտական կրթություն	6,884,433.5	6,972,295.5	6,540,443.6
				1. Միջին մասնագիտական կրթության գծով ուսանողական նպաստների տրամադրում	6,209,439.5	6,214,423.5	5,692,625.6
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	6,209,439.5	6,214,423.5	5,692,625.6
				2. Միջին մասնագիտական կրթություն ստացող ուսանողների կրթաթոշակ	674,994.0	757,872.0	847,818.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	674,994.0	757,872.0	847,818.0
		04		Բարձրագույն կրթություն	9,675,080.0	9,815,833.8	9,996,037.5
			01	Բարձրագույն մասնագիտական կրթություն	8,995,474.4	9,116,770.5	9,283,556.1
				1. Բարձրագույն մասնագիտական կրթության գծով ուսանողական նպաստների տրամադրում	8,337,690.8	8,420,520.9	8,535,934.5
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	8,337,690.8	8,420,520.9	8,535,934.5

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				2. Բարձրագույն մասնագիտական կրթություն ստացող ուսանողների կրթաթոշակ	657,783.6	696,249.6	747,621.6
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	657,783.6	696,249.6	747,621.6
		02		Հետբուհական մասնագիտական կրթություն	679,605.6	699,063.3	712,481.4
				1. Հետբուհական մասնագիտական կրթության գծով նպաստների տրամադրում	485,805.6	492,963.3	499,481.4
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	485,805.6	492,963.3	499,481.4
				2. Հետբուհական մասնագիտական կրթություն ստացող ուսանողների կրթաթոշակ	193,800.0	206,100.0	213,000.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	193,800.0	206,100.0	213,000.0
	05			Ըստ մակարդակների չդասակարգվող կրթություն	1,043,196.6	1,043,196.6	1,043,196.6
		01		Արտադպրոցական դաստիարակություն	1,043,196.6	1,043,196.6	1,043,196.6
				1. Աջակցություն արտադպրոցական դաստիարակությանը	9,300.0	9,300.0	9,300.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	9,300.0	9,300.0	9,300.0
				2. Արտադպրոցական դաստիարակություն	1,033,896.6	1,033,896.6	1,033,896.6
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	1,033,896.6	1,033,896.6	1,033,896.6
	06			Կրթությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայություններ	9,572,757.2	28,135,268.9	43,215,791.9
		01		Կրթությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայություններ	9,572,757.2	28,135,268.9	43,215,791.9
				1. Սփյուռքի հայկական դպրոցների ուսուցիչների վերապատրաստում	33,810.2	33,810.2	33,810.2
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	33,810.2	33,810.2	33,810.2
				2. Ուսանողներին գեղչային գներով հանրակացարանային պայմանների տրամադրում	30,106.7	30,106.7	30,106.7
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	30,106.7	30,106.7	30,106.7
				3. Դպրոցականների ամառային հանգստի կազմակերպում	480,624.0	480,624.0	480,624.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	480,624.0	480,624.0	480,624.0
				4. Ավարտական փաստաթղթերի, գովասանագրերի, դասամատյանների, մեդալների, ծրարների, ուսումնական ծրագրերի, մանկավարժական պարբերականների և ուսումնադիտողական պարագաների ձեռքբերում	256,075.6	256,075.6	256,075.6

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	256,075.6	256,075.6	256,075.6
				5. <u>Տարրական դասարանների աշակերտներին անվճար դասագրքերով և ուսումնական գրականությամբ ապահովում</u>	807,282.6	807,282.6	807,282.6
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	807,282.6	807,282.6	807,282.6
				6. <u>Փոխհատուցում ՀՀ հեռավոր, սահմանամերձ, լեռնային և բարձր լեռնային բնակավայրերի պետական հանրակրթական դպրոցների մանկավարժներին</u>	45,142.0	45,142.0	45,142.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	45,142.0	45,142.0	45,142.0
				7. <u>Հանրակրթական դպրոցների մանկավարժներին և դպրոցահասակ երեխաներին տրանսպորտային ծառայությունների մատուցում</u>	8,436.1	8,436.1	8,436.1
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	8,436.1	8,436.1	8,436.1
				8. <u>Ուղեմագիստության կաբինետները ուսումնառման համար նյութերով ապահովում և դպրոցների համալիր անվտանգության ապահովում</u>	14,233.2	14,233.2	14,233.2
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	14,233.2	14,233.2	14,233.2
				9. <u>Դպրոցականների հանրապետական սպարտակիադայի անցկացում</u>	32,550.0	32,550.0	32,550.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	32,550.0	32,550.0	32,550.0
				10 <u>Դպրոցականների օլիմպիադաների անցկացում</u>	60,159.8	60,159.8	60,159.8
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	60,159.8	60,159.8	60,159.8
				11 <u>Համակարգչային և հնտերնետային կապի ծառայություններ</u>	175,699.2	265,699.2	265,699.2
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	175,699.2	265,699.2	265,699.2
				12 <u>Փորձարարական մանկավարժական ծրագրերի իրականացում</u>	116,968.1	116,968.1	116,968.1
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	116,968.1	116,968.1	116,968.1
				13 <u>Ակադեմիական փոխճանաչման և շարժունության ծառայություններ</u>	47,259.5	47,259.5	47,259.5
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	47,259.5	47,259.5	47,259.5
				14 <u>Եվրոպական բարձրագույն կրթական տարածքի անդամակցությամբ պայմանավորված բարձրագույն մասնագիտական կրթության համակարգի բարեփոխումներ</u>	30,000.0	30,000.0	30,000.0

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	30,000.0	30,000.0	30,000.0
				<u>15 Կրթության բովանդակային և մեթոդական սպասարկում ու հանրապետության հանրակրթական դպրոցների ուսուցիչների վերապատրաստում</u>	<u>1,083,447.3</u>	<u>1,083,447.3</u>	<u>1,083,447.3</u>
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	1,083,447.3	1,083,447.3	1,083,447.3
				<u>16 Նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթության և ուսուցման (ՄԿՈԻ) բարեփոխումներ</u>	<u>154,694.2</u>	<u>199,405.4</u>	<u>199,405.4</u>
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	154,694.2	199,405.4	199,405.4
				<u>17 Սոցիալապես անապահով ընտանիքների երեխաների դասագրքերի վարձավճարների փոխհատուցում</u>	<u>21,668.9</u>	<u>22,038.3</u>	<u>22,043.3</u>
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	21,668.9	22,038.3	22,043.3
				<u>18 Համահայկական և հանրապետական կրթական խորհրդաժողովի անցկացում</u>	=	<u>21,700.0</u>	=
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	-	21,700.0	-
				<u>19 Ուսուցիչների ատեստավորման գծով ծախսեր</u>	<u>4,003.2</u>	<u>4,003.2</u>	<u>4,003.2</u>
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	4,003.2	4,003.2	4,003.2
				<u>20 Հարենասիրական կրթադաստիարակչական ծրագիր</u>	<u>134,300.1</u>	<u>134,300.1</u>	<u>134,300.1</u>
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	134,300.1	134,300.1	134,300.1
				<u>21 Ատեստավորման միջոցով որակավորում ստացած ուսուցիչներին հավելավճարների տրամադրում</u>	<u>241,543.8</u>	<u>381,922.3</u>	<u>497,779.3</u>
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	241,543.8	381,922.3	497,779.3
				<u>22 Դպրոցահասակ երեխաներին սննդով ապահովում</u>	<u>60,101.5</u>	<u>60,172.1</u>	<u>60,101.5</u>
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	60,101.5	60,172.1	60,101.5
				<u>23 Բուխարեստի համալսարանում հալոց լեզվի դասավանդման կազմակերպում</u>	<u>3,600.0</u>	<u>3,600.0</u>	<u>3,600.0</u>
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	3,600.0	3,600.0	3,600.0
				<u>24 Սփյուռքագիտության ոլորտում գիտական կադրերի պատրաստման գծով նպաստների տրամադրում (Զալցբուրգ)</u>	<u>3,600.0</u>	<u>3,600.0</u>	<u>3,600.0</u>
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	3,600.0	3,600.0	3,600.0

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				<u>25 Աուտիզմ և զարգացման այլ խանգարումներ ունեցող երեխաների բուժման, վերականգնման, կրթության և զբաղվածության ապահովում</u>	<u>75,514.0</u>	<u>122,020.8</u>	<u>122,020.8</u>
				<u>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</u>	<u>75,514.0</u>	<u>122,020.8</u>	<u>122,020.8</u>
				<u>26 Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Կրթության բարելավման ծրագիր</u>	<u>3,780,514.6</u>	<u>3,794,537.3</u>	<u>2,532,012.6</u>
				<u>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</u>	<u>683,607.4</u>	<u>828,108.6</u>	<u>630,830.1</u>
				<u>ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ</u>	<u>3,096,907.2</u>	<u>2,966,428.7</u>	<u>1,901,182.5</u>
				<u>27 «Ազգային երգ ու պար» առարկայի ներդրում հանրակրթական ուսումնական հաստատություններում</u>	<u>7,766.5</u>	<u>7,766.5</u>	<u>7,766.5</u>
				<u>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</u>	<u>7,766.5</u>	<u>7,766.5</u>	<u>7,766.5</u>
				<u>28 Դպրոցներում ռոբոտատեխնիկայի զարգացման իրականացում և ինժեներական լաբորատորիաների ստեղծում</u>	<u>302,980.7</u>	<u>876,300.0</u>	<u>1,478,800.0</u>
				<u>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</u>	<u>302,980.7</u>	<u>876,300.0</u>	<u>1,478,800.0</u>
				<u>29 Պրահայի Կարլովի համալսարանում հայոց լեզվի դասավանդման կազմակերպում</u>	<u>5,704.3</u>	<u>5,704.3</u>	<u>5,704.3</u>
				<u>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</u>	<u>5,704.3</u>	<u>5,704.3</u>	<u>5,704.3</u>
				<u>30 Վենետիկի Կա'ֆոսկարի համալսարանում հայոց լեզվի դասավանդման կազմակերպում</u>	<u>11,366.4</u>	<u>11,366.4</u>	<u>11,366.4</u>
				<u>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</u>	<u>11,366.4</u>	<u>11,366.4</u>	<u>11,366.4</u>
				<u>31 Կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաների կրթության կազմակերպման համար նախատեսված ծրագրերի, ձեռնարկների, ուսումնական այլ նյութերի մշակում, հրատարակում և ձեռքբերում</u>	<u>14,880.0</u>	<u>14,880.0</u>	<u>14,880.0</u>
				<u>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</u>	<u>14,880.0</u>	<u>14,880.0</u>	<u>14,880.0</u>
				<u>32 Մանկավարժահոգեբանական աջակցության ծառայություններ</u>	<u>1,500,090.3</u>	<u>1,775,086.3</u>	<u>1,941,791.5</u>
				<u>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</u>	<u>1,500,090.3</u>	<u>1,775,086.3</u>	<u>1,941,791.5</u>
				<u>33 Սոցիալական աջակցություն ստացող սահմանամերձ համայնքների 5-12-րդ դասարանների աշակերտների դասագրքերի գումարների փոխհատուցում</u>	<u>28,634.4</u>	<u>29,971.0</u>	<u>29,481.0</u>
				<u>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</u>	<u>28,634.4</u>	<u>29,971.0</u>	<u>29,481.0</u>

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				34 Հանրակրթական այլ ընթացիկ ծրագրեր	=	14,995,024.4	26,239,114.8
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	-	14,995,024.4	26,239,114.8
				35 Համայնքներում նախադպրոցական հաստատությունների հիմնում և կրթության իրականացում	=	243,526.4	350,934.5
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	-	243,526.4	350,934.5
				36 Արտադասարանական խմբակների ստեղծում տարրական դասարաններում	=	193,484.2	193,432.2
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	-	193,484.2	193,432.2
				37 Ուսուցիչների կամավոր ատեստավորման համակարգի ներդրում	=	1,923,065.6	6,051,860.2
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	-	1,923,065.6	6,051,860.2
ՀՀ մշակույթի նախարարություն					10,929,988.2	10,852,032.1	10,937,032.1
	08			ՀԱՆԳԻՍՏ, ՄՇԱԿՈՒՅԹ ԵՎ ԿՐՈՆ	10,105,719.9	10,020,719.9	10,105,719.9
		02		Մշակութային ծառայություններ	9,641,999.3	9,556,999.3	9,641,999.3
			01	Գրադարաններ	1,251,268.3	1,251,268.3	1,251,268.3
				1. Գրադարանային ծառայություններ	1,251,268.3	1,251,268.3	1,251,268.3
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	1,251,268.3	1,251,268.3	1,251,268.3
			02	Թանգարաններ և ցուցասրահներ	1,522,148.6	1,522,148.6	1,522,148.6
				1. Թանգարանային ծառայություններ և ցուցահանդեսներ	1,522,148.6	1,522,148.6	1,522,148.6
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	1,522,148.6	1,522,148.6	1,522,148.6
			03	Մշակույթի տներ, ակումբներ, կենտրոններ	36,968.0	36,968.0	36,968.0
				1. Համայնքային մշակույթի և ազատ ժամանցի կազմակերպում	36,968.0	36,968.0	36,968.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	36,968.0	36,968.0	36,968.0
			04	Այլ մշակութային կազմակերպություններ	27,807.6	27,807.6	27,807.6
				1. Մշակութային արժեքների փորձաքննության ծառայություններ	27,807.6	27,807.6	27,807.6
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	27,807.6	27,807.6	27,807.6

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
			05	Արվեստ	5,800,721.5	5,715,721.5	5,800,721.5
				1. Օպերային և բալետային արվեստի ներկայացումներ	1,198,608.4	1,198,608.4	1,198,608.4
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	1,198,608.4	1,198,608.4	1,198,608.4
				2. Ազգային ակադեմիական թատերարվեստի ներկայացումներ	292,060.9	292,060.9	292,060.9
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	292,060.9	292,060.9	292,060.9
				3. Մշակութային միջոցառումների իրականացում	1,304,258.9	1,219,258.9	1,304,258.9
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	1,304,258.9	1,219,258.9	1,304,258.9
				4. Աջակցություն օտարերկրյա պետություններում հայալեզու թատերական ներկայացումներին	14,025.0	14,025.0	14,025.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	14,025.0	14,025.0	14,025.0
				5. Թատերական ներկայացումներ	1,439,974.6	1,439,974.6	1,439,974.6
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	1,439,974.6	1,439,974.6	1,439,974.6
				6. Երաժշտարվեստի և պարարվեստի համերգներ	1,385,956.9	1,385,956.9	1,385,956.9
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	1,385,956.9	1,385,956.9	1,385,956.9
				7. Ազգային ակադեմիական խմբերգային համերգներ	165,836.8	165,836.8	165,836.8
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	165,836.8	165,836.8	165,836.8
			06	Կինեմատոգրաֆիա	611,052.0	611,052.0	611,052.0
				1. Կինոնկարների արտադրություն	424,449.2	424,449.2	424,449.2
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	424,449.2	424,449.2	424,449.2
				2. Ազգային կինոթրագրերի իրականացում	139,314.9	139,314.9	139,314.9
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	139,314.9	139,314.9	139,314.9
				3. Կինո-ֆոտո-ֆոնո հավաքածուի պահպանման ծառայություններ	6,765.2	6,765.2	6,765.2
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	6,765.2	6,765.2	6,765.2
				4. Փաստավավերագրական կինոթրագրերի իրականացում	40,522.7	40,522.7	40,522.7

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	40,522.7	40,522.7	40,522.7
		07		Հուշարձանների և մշակութային արժեքների վերականգնում և պահպանում	392,033.3	392,033.3	392,033.3
				1. Պատմամշակութային ժառանգության գիտահետազոտական աշխատանքներ	92,478.3	92,478.3	92,478.3
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	92,478.3	92,478.3	92,478.3
				2. Աջակցություն հայկական պատմամշակութային հուշարձանների վավերագրմանը	49,555.0	49,555.0	49,555.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	49,555.0	49,555.0	49,555.0
				3. Հուշարձանների ամրակայում, նորոգում և վերականգնում	250,000.0	250,000.0	250,000.0
				ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	250,000.0	250,000.0	250,000.0
		03		Ռադիո և հեռուստահաղորդումների հեռարձակման և հրատարակչական ծառայություններ	463,720.6	463,720.6	463,720.6
		01		Հեռուստառադիոհաղորդումներ	175,500.0	175,500.0	175,500.0
				1. ԱՊՀ երկրներում հեռուստառադիոծրագրերի հեռարձակում	175,500.0	175,500.0	175,500.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	175,500.0	175,500.0	175,500.0
		02		Հրատարակչություններ, խմբագրություններ	207,513.3	207,513.3	207,513.3
				1. Պետական մամուլի հրատարակում	69,297.4	69,297.4	69,297.4
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	69,297.4	69,297.4	69,297.4
				2. Գրականության հրատարակում	55,522.0	55,522.0	55,522.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	55,522.0	55,522.0	55,522.0
				3. Ոչ պետական մամուլի հրատարակում	45,887.1	45,887.1	45,887.1
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	45,887.1	45,887.1	45,887.1
				4. Աջակցություն գրականության հրատարակմանը	36,806.8	36,806.8	36,806.8
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	36,806.8	36,806.8	36,806.8
		03		Տեղեկատվության ձեռքբերում	80,707.3	80,707.3	80,707.3
				1. Տեղեկատվության ձեռքբերման, պահպանման և արխիվացման ծառայություններ	80,707.3	80,707.3	80,707.3

Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները		2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	80,707.3	80,707.3	80,707.3
09			ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ		824,268.3	831,312.2	831,312.2
	02		Միջնակարգ ընդհանուր կրթություն		391,017.1	391,017.1	391,017.1
		01	Հիմնական ընդհանուր կրթություն		383,151.1	383,151.1	383,151.1
			1. Երաժշտական դպրոցներում ուսուցում		383,151.1	383,151.1	383,151.1
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ		383,151.1	383,151.1	383,151.1
		02	Միջնակարգ (լրիվ) ընդհանուր կրթություն		7,866.0	7,866.0	7,866.0
			1. Երաժշտական դպրոցներում կրթաթոշակ		7,866.0	7,866.0	7,866.0
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ		7,866.0	7,866.0	7,866.0
	03		Նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթություն		215,442.9	222,486.8	222,486.8
		02	Միջին մասնագիտական կրթություն		215,442.9	222,486.8	222,486.8
			1. Միջին մասնագիտական կրթության գծով ուսանողական նպաստների տրամադրում		206,835.9	212,397.8	212,397.8
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ		206,835.9	212,397.8	212,397.8
			2. Միջին մասնագիտական կրթություն ստացող ուսանողների կրթաթոշակ		8,607.0	10,089.0	10,089.0
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ		8,607.0	10,089.0	10,089.0
	05		Ըստ մակարդակների չդասակարգվող կրթություն		217,668.0	217,668.0	217,668.0
		01	Արտադպրոցական դաստիարակություն		217,668.0	217,668.0	217,668.0
			1. Արտադպրոցական դաստիարակություն		102,286.5	102,286.5	102,286.5
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ		102,286.5	102,286.5	102,286.5
			2. Երաժշտական և արվեստի դպրոցներում ուսումնամեթոդական աշխատանքներ		72,502.1	72,502.1	72,502.1
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ		72,502.1	72,502.1	72,502.1
			3. Երաժշտական և արվեստի դպրոցների համար ուսումնամեթոդական գրականության մշակում և հրատարակում		13,000.0	13,000.0	13,000.0
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ		13,000.0	13,000.0	13,000.0

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				4. <u>Երաժշտական և արվեստի դպրոցների համար երաժշտական գործիքների ձեռքբերում</u>	15,000.0	15,000.0	15,000.0
				ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	15,000.0	15,000.0	15,000.0
				5. <u>Աջակցություն շնորհալի պատանի երաժիշտ-կատարողների մասնագիտական կարողությունների զարգացմանը և կատարելագործմանը</u>	14,879.4	14,879.4	14,879.4
				ԸՆԹԱՑԻՎ ԾԱԽՍԵՐ	14,879.4	14,879.4	14,879.4
		06		Կրթությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայություններ	140.3	140.3	140.3
		01		Կրթությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայություններ	140.3	140.3	140.3
				1. <u>Սոցիալապես անապահով ընտանիքների երեխաների դասագրքերի վարձավճարների փոխհատուցում</u>	140.3	140.3	140.3
				ԸՆԹԱՑԻՎ ԾԱԽՍԵՐ	140.3	140.3	140.3
ՀՀ պաշտպանության նախարարություն					307,897,673.6	295,538,734.1	324,139,284.4
	02			ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	303,619,213.9	290,918,767.6	319,408,304.0
		01		Ռազմական պաշտպանություն	300,914,762.5	288,214,316.2	316,703,852.6
		01		Ռազմական պաշտպանություն	300,914,762.5	288,214,316.2	316,703,852.6
				1. <u>Ռազմական կարիքների բավարարում</u>	<u>256,762,945.1</u>	<u>286,899,014.8</u>	<u>315,388,551.2</u>
				ԸՆԹԱՑԻՎ ԾԱԽՍԵՐ	190,375,569.5	199,097,418.1	200,111,933.5
				ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	66,387,375.6	87,801,596.7	115,276,617.7
				2. <u>Ռազմական նշանակության համակարգերի պահպանում</u>	<u>1,315,301.4</u>	<u>1,315,301.4</u>	<u>1,315,301.4</u>
				ԸՆԹԱՑԻՎ ԾԱԽՍԵՐ	1,315,301.4	1,315,301.4	1,315,301.4
				3. <u>Ռուսաստանի Ռաշնության կողմից տրամադրված պետական արտահանման երկրորդ վարկի հաշվին ռուսական արտադրության ռազմական նշանակության արտադրանքի մատակարարումների ֆինանսավորում</u>	<u>42,836,516.0</u>	-	-
				ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	42,836,516.0	-	-
		04		Հետազոտական և նախագծային աշխատանքներ պաշտպանության ոլորտում	2,433,461.4	2,433,461.4	2,433,461.4
		01		Հետազոտական և նախագծային աշխատանքներ պաշտպանության ոլորտում	2,433,461.4	2,433,461.4	2,433,461.4

Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
			1. «Գիտական և գիտատեխնիկական նպատակային-ծրագրային հետազոտություններ» ծրագրի շրջանակներում կատարվող Հատուկ գիտահետազոտական և փորձակոնստրուկտորական աշխատանքներ	2,433,461.4	2,433,461.4	2,433,461.4
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	2,433,461.4	2,433,461.4	2,433,461.4
	05		Պաշտպանություն (այլ դասերին չպատկանող)	270,990.0	270,990.0	270,990.0
		01	Պաշտպանություն (այլ դասերին չպատկանող)	270,990.0	270,990.0	270,990.0
			1. Զորակոչիկներին վարորդական իրավունքի վկայականների տրման և քննությունների քննումման ծախսեր	50,400.0	50,400.0	50,400.0
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	50,400.0	50,400.0	50,400.0
			2. Հումանիտար ականագերծման և փորձագիտական ծառայությունների կազմակերպում	220,590.0	220,590.0	220,590.0
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	220,590.0	220,590.0	220,590.0
	04		ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	100,000.0	100,000.0	100,000.0
		05	Տրանսպորտ	100,000.0	100,000.0	100,000.0
		04	Օդային տրանսպորտ	100,000.0	100,000.0	100,000.0
			1. ՀՀ օդանավակայաններում ՈՂ գորամիավորումների օդանավերի սպասարկման և մատուցվող ծառայությունների ծախսերի փոխհատուցում	100,000.0	100,000.0	100,000.0
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	100,000.0	100,000.0	100,000.0
	07		ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅՈՒՆ	1,590,952.2	1,610,011.4	1,623,365.3
		01	Բժշկական ապրանքներ, սարքեր և սարքավորումներ	1,485,068.0	1,485,068.0	1,485,068.0
		01	Դեղագործական ապրանքներ	1,473,468.0	1,473,468.0	1,473,468.0
			1. Դեղորայքի տրամադրում ամբուլատոր - պոլիկլինիկական, հիվանդանոցային բուժօգնություն ստացողներին և հատուկ խմբերում ընդգրկված ֆիզիկական անձանց	1,473,468.0	1,473,468.0	1,473,468.0
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	1,473,468.0	1,473,468.0	1,473,468.0
		03	Բժշկական սարքեր և սարքավորումներ	11,600.0	11,600.0	11,600.0
			1. Հոսպիտալների և բուժկետերի բժշկական սարքավորումներով համայրում	11,600.0	11,600.0	11,600.0

Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
			ՈՂՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	11,600.0	11,600.0	11,600.0
	03		Հիվանդանոցային ծառայություններ	18,003.1	21,243.7	23,792.9
		01	Ընդհանուր բնույթի հիվանդանոցային ծառայություններ	18,003.1	21,243.7	23,792.9
			1. <u>Ձինծառայողներին, ինչպես նաև փրկարար ծառայողներին և նրանց ընտանիքի անդամներին բժշկական օգնության ծառայություններ</u>	18,003.1	21,243.7	23,792.9
			ԸՆԹԱՑԻՎ ԾԱԽՍԵՐ	18,003.1	21,243.7	23,792.9
	04		Հանրային առողջապահական ծառայություններ	45,520.2	53,713.8	58,520.2
		01	Հանրային առողջապահական ծառայություններ	45,520.2	53,713.8	58,520.2
			1. <u>Հիգիենիկ և հակահամաճարակային փորձագիտական ծառայություններ</u>	45,520.2	53,713.8	58,520.2
			ԸՆԹԱՑԻՎ ԾԱԽՍԵՐ	45,520.2	53,713.8	58,520.2
	06		Առողջապահություն (այլ դասերին չպատկանող)	42,360.9	49,985.9	55,984.2
		01	Առողջապահական հարակից ծառայություններ և ծրագրեր	42,360.9	49,985.9	55,984.2
			1. <u>Հոսպիտալների և բուժկետերի բժշկական սարքավորումների պահպանում և շահագործում</u>	42,360.9	49,985.9	55,984.2
			ԸՆԹԱՑԻՎ ԾԱԽՍԵՐ	42,360.9	49,985.9	55,984.2
	08		ՀԱՆԳԻՍՏ, ՄՇԱԿՈՒՅԹ ԵՎ ԿՐՈՆ	150,189.3	150,189.3	150,189.3
		02	Մշակութային ծառայություններ	150,189.3	150,189.3	150,189.3
		02	Թանգարաններ և ցուցասրահներ	150,189.3	150,189.3	150,189.3
			1. <u>Թանգարանային ծառայություններ և ցուցահանդեսներ</u>	150,189.3	150,189.3	150,189.3
			ԸՆԹԱՑԻՎ ԾԱԽՍԵՐ	150,189.3	150,189.3	150,189.3
	09		ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ	1,930,115.3	2,252,562.9	2,350,222.9
		02	Միջնակարգ ընդհանուր կրթություն	727,000.0	1,048,411.3	1,154,419.8
		02	Միջնակարգ (լրիվ) ընդհանուր կրթություն	727,000.0	1,048,411.3	1,154,419.8
			1. <u>Մասնագիտացված հանրակրթական ուսուցում</u>	727,000.0	1,048,411.3	1,154,419.8

Բաժին	Խումբ	Պատ	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	727,000.0	1,048,411.3	1,154,419.8
	04		Բարձրագույն կրթություն	1,203,115.3	1,204,151.6	1,195,803.1
		01	Բարձրագույն մասնագիտական կրթություն	1,203,115.3	1,204,151.6	1,195,803.1
			1. Բարձրագույն մասնագիտական կրթություն	1,203,115.3	1,204,151.6	1,195,803.1
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	1,203,115.3	1,204,151.6	1,195,803.1
10			ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	507,202.9	507,202.9	507,202.9
	04		Ընտանիքի անդամներ և զավակներ	7,202.9	7,202.9	7,202.9
		01	Ընտանիքի անդամներ և զավակներ	7,202.9	7,202.9	7,202.9
			1. ՀՀ քաղաքացիական գործերով վերաբնիչ դատարանի գործով վճիռների համաձայն կրած վնասների փոխհատուցում	7,202.9	7,202.9	7,202.9
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	7,202.9	7,202.9	7,202.9
	06		Բնակարանային ապահովում	500,000.0	500,000.0	500,000.0
		01	Բնակարանային ապահովում	500,000.0	500,000.0	500,000.0
			1. Զոհված (մահացած) և առաջին, երկրորդ և երրորդ կարգի հաշմանդամ զինծառայողների անօթևան ընտանիքներին բնակարանով ապահովում և բնակարանային պայմանների բարելավում	500,000.0	500,000.0	500,000.0
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	500,000.0	500,000.0	500,000.0
ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն				9,589,797.6	9,583,917.6	9,579,867.6
02			ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	9,930.0	4,050.0	-
	05		Պաշտպանություն (այլ դասերին չպատկանող)	9,930.0	4,050.0	-
		01	Պաշտպանություն (այլ դասերին չպատկանող)	9,930.0	4,050.0	-
			1. Այլընտրանքային ծառայության ապահովում	9,930.0	4,050.0	-
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	9,930.0	4,050.0	-
10			ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	9,579,867.6	9,579,867.6	9,579,867.6
	01		Վատառողջություն և անաշխատունակություն	1,191,848.4	1,191,848.4	1,191,848.4

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
			01	Վատառողջություն	111,462.0	111,462.0	111,462.0
				1. Բժշկա-սոցիալական վերականգնման ծառայություններ	111,462.0	111,462.0	111,462.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	111,462.0	111,462.0	111,462.0
			02	Անաշխատունակություն	1,080,386.4	1,080,386.4	1,080,386.4
				1. Տեսողությունը կորցրած հաշմանդամների համար հատուկ տառատեսակներով գրքերի տպագրության, տետրերի պատրաստման և «խոսող գրքերի» ձայնագրության ծառայություններ	9,786.6	9,786.6	9,786.6
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	9,786.6	9,786.6	9,786.6
				2. Հաշմանդամներին պրոթեզաօրթոպեդիկ պարագաներով, վերականգնման, տեխնիկական միջոցներով ապահովում և դրանց վերանորոգում	832,992.4	832,992.4	832,992.4
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	832,992.4	832,992.4	832,992.4
				3. Հոգեկան առողջության վերականգնման ծառայություններ	70,100.2	70,100.2	70,100.2
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	70,100.2	70,100.2	70,100.2
				4. Մտավոր խնդիրներ ունեցող հաշմանդամ դեռահասների և երիտասարդների գերեկային խնամքի սոցիալ-վերականգնողական ծառայություններ	31,401.2	31,401.2	31,401.2
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	31,401.2	31,401.2	31,401.2
				5. Լսողական սարքեր և հաշմանդամի սայլակներ ձեռքբերելու համար հավաստագրերի տրամադրում	91,750.0	91,750.0	91,750.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	91,750.0	91,750.0	91,750.0
				6. Հաշմանդամություն ունեցող երեխաների և երիտասարդների սոցիալ-հոգեբանական աջակցություն գերեկային կենտրոնում	11,555.7	11,555.7	11,555.7
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	11,555.7	11,555.7	11,555.7
				7. Աուտիզմ ունեցող դեռահասներին և երիտասարդներին զբաղվածության և սոցիալ-հոգեբանական ծառայությունների տրամադրում «Իմ ուղին» սոցիալ-աքիլիտացիոն գերեկային կենտրոնում	32,800.3	32,800.3	32,800.3
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	32,800.3	32,800.3	32,800.3
		02		Ծերություն	2,572,142.5	2,572,142.5	2,572,142.5

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
			01	Ծերություն	2,572,142.5	2,572,142.5	2,572,142.5
				1. <u>Տարեցների և հաշմանդամություն ունեցող 18 տարին լրացած անձանց շուրջօրյա խնամքի ծառայություններ</u>	<u>2,148,776.6</u>	<u>2,148,776.6</u>	<u>2,148,776.6</u>
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	<i>2,148,776.6</i>	<i>2,148,776.6</i>	<i>2,148,776.6</i>
				2. <u>Տնային պայմաններում միայնակ տարեցների սոցիալական սպասարկում</u>	<u>135,179.3</u>	<u>135,179.3</u>	<u>135,179.3</u>
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	<i>135,179.3</i>	<i>135,179.3</i>	<i>135,179.3</i>
				3. <u>Հոգեկան առողջության խնդիրներ ունեցող անձանց գերեկային խնամքի ծառայություններ</u>	<u>13,650.1</u>	<u>13,650.1</u>	<u>13,650.1</u>
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	<i>13,650.1</i>	<i>13,650.1</i>	<i>13,650.1</i>
				4. <u>ՀՀ մարզերում միայնակ տարեցներին, հաշմանդամներին տնային պայմաններում և տարեցների գերեկային խնամքի կենտրոններում սոցիալական սպասարկում</u>	<u>212,913.4</u>	<u>212,913.4</u>	<u>212,913.4</u>
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	<i>212,913.4</i>	<i>212,913.4</i>	<i>212,913.4</i>
				5. <u>Վանաձորի տարեցների տանը խնամվողներին շուրջօրյա խնամք և սոցիալական սպասարկում</u>	<u>24,000.2</u>	<u>24,000.2</u>	<u>24,000.2</u>
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	<i>24,000.2</i>	<i>24,000.2</i>	<i>24,000.2</i>
				6. <u>Մտավոր ու ֆիզիկական սահմանափակումներ ունեցող անձանց շուրջօրյա խնամքի ծառայությունների տրամադրում</u>	<u>18,467.1</u>	<u>18,467.1</u>	<u>18,467.1</u>
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	<i>18,467.1</i>	<i>18,467.1</i>	<i>18,467.1</i>
				7. <u>հոգեկան առողջության խնդիրներ ունեցող անձանց շուրջօրյա խնամքի ծառայությունների տրամադրում</u>	<u>12,444.6</u>	<u>12,444.6</u>	<u>12,444.6</u>
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	<i>12,444.6</i>	<i>12,444.6</i>	<i>12,444.6</i>
				8. <u>Հատուկ խմբերին դասված որոշակի կատեգորիայի անձանց կազարանով ապահովման ծառայություններ</u>	<u>6,711.2</u>	<u>6,711.2</u>	<u>6,711.2</u>
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	<i>6,711.2</i>	<i>6,711.2</i>	<i>6,711.2</i>
		04		Ընտանիքի անդամներ և զավակներ	3,471,509.4	3,471,509.4	3,471,509.4
		01		Ընտանիքի անդամներ և զավակներ	3,471,509.4	3,471,509.4	3,471,509.4
				1. <u>Երեխաների շուրջօրյա խնամքի բնակչության սոցիալական պաշտպանության հաստատությունների շրջանավարտներին աջակցություն և խորհրդատվություն</u>	<u>15,997.1</u>	<u>15,997.1</u>	<u>15,997.1</u>

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	<i>15,997.1</i>	<i>15,997.1</i>	<i>15,997.1</i>
				<u>2. Երեխաների շուրջօրյա խնամքի ծառայություններ</u>	<u>2,017,270.6</u>	<u>2,017,270.6</u>	<u>2,017,270.6</u>
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	<i>2,017,270.6</i>	<i>2,017,270.6</i>	<i>2,017,270.6</i>
				<u>3. ՀՀ երեխաների շուրջօրյա խնամք և պաշտպանություն իրականացնող հաստատություններում խնամվող երեխաներին ընտանիքներ վերադարձնելու ծառայություններ (բեռնաթափում)</u>	<u>23,118.6</u>	<u>23,118.6</u>	<u>23,118.6</u>
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	<i>23,118.6</i>	<i>23,118.6</i>	<i>23,118.6</i>
				<u>4. Սոցիալական հոգաժողովան ցերեկային կենտրոնների երեխաներին սոցիալական ծառայությունների տրամադրում</u>	<u>237,995.7</u>	<u>237,995.7</u>	<u>237,995.7</u>
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	<i>237,995.7</i>	<i>237,995.7</i>	<i>237,995.7</i>
				<u>5. Երեխաների գիշերօթիկ խնամքի ծառայություններ</u>	<u>646,080.7</u>	<u>646,080.7</u>	<u>646,080.7</u>
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	<i>646,080.7</i>	<i>646,080.7</i>	<i>646,080.7</i>
				<u>6. Երեխաների խնամքի ցերեկային կենտրոնների կողմից կյանքի դժվար իրավիճակում հայտնված երեխաների սոցիալական հոգաժողովան ծառայություններ</u>	<u>74,667.3</u>	<u>74,667.3</u>	<u>74,667.3</u>
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	<i>74,667.3</i>	<i>74,667.3</i>	<i>74,667.3</i>
				<u>7. Խնամատար ընտանիքում երեխայի խնամքի և դաստիարակության աջակցության տրամադրում</u>	<u>152,828.4</u>	<u>152,828.4</u>	<u>152,828.4</u>
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	<i>152,828.4</i>	<i>152,828.4</i>	<i>152,828.4</i>
				<u>8. Երեխաների շուրջօրյա խնամքի բնակչության սոցիալական պաշտպանության հաստատություններում խնամվող դպրոցական տարիքի երեխաներին դրամական աջակցության տրամադրում</u>	<u>5,820.0</u>	<u>5,820.0</u>	<u>5,820.0</u>
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	<i>5,820.0</i>	<i>5,820.0</i>	<i>5,820.0</i>
				<u>9. Երեխաների շուրջօրյա խնամքի բնակչության սոցիալական պաշտպանության հաստատությունների շրջանավարտներին միանվագ դրամական օգնության տրամադրում</u>	<u>550.0</u>	<u>550.0</u>	<u>550.0</u>
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	<i>550.0</i>	<i>550.0</i>	<i>550.0</i>
				<u>10. Կենսաբանական ընտանիք տեղափոխված երեխաների ընտանիքներին բնաիրային օգնության փաթեթի տրամադրում</u>	<u>24,483.8</u>	<u>24,483.8</u>	<u>24,483.8</u>

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	24,483.8	24,483.8	24,483.8
				11 Կլանքի դժվարին հրավիճակում հայտնված երեխաներին ժամանակավոր խնամքի տրամադրման ծառայություններ	34,585.2	34,585.2	34,585.2
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	34,585.2	34,585.2	34,585.2
				12 Հաշմանդամ երեխաների ցերեկային խնամքի ծառայությունների մատուցում Երևանի Մայաթիա-Սեբաստիա վարչական շրջանի N 92 և Ստեփանավան քաղաքի N 5 ներառական մանկապարտեզներում	38,112.0	38,112.0	38,112.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	38,112.0	38,112.0	38,112.0
				13 Երեխաների և ընտանիքների աջակցության տրամադրման ծառայություններ	200,000.0	200,000.0	200,000.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	200,000.0	200,000.0	200,000.0
		05		Գործազրկություն	1,627,449.6	1,627,449.6	1,627,449.6
			01	Գործազրկություն	1,627,449.6	1,627,449.6	1,627,449.6
				1. Աշխատաշուկայում անմրցունակ անձանց փոքր ձեռնարկատիրական գործունեության աջակցության տրամադրում	31,400.0	31,400.0	31,400.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	31,400.0	31,400.0	31,400.0
				2. Աշխատաշուկայում անմրցունակ անձանց աշխատանքի տեղավորման դեպքում գործատուին աշխատավարձի մասնակի փոխհատուցում և հաշմանդամություն ունեցող անձին ուղեկցողի համար դրամական օգնության տրամադրում	67,650.0	67,650.0	67,650.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	67,650.0	67,650.0	67,650.0
				3. Գործազուրկների, աշխատանքից ազատման ռիսկ ունեցող, ինչպես նաև ազատազրկման ձևով պատիժը կրելու ավարտին վեց ամիս մնացած աշխատանք փնտրող անձանց մասնագիտական ուսուցման կազմակերպում	78,110.0	78,110.0	78,110.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	78,110.0	78,110.0	78,110.0
				4. Մասնագիտական կողմնորոշման, համակարգի մեթոդաբանության ապահովման և կադրերի վերապատրաստման ծառայություններ	22,029.5	22,029.5	22,029.5
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	22,029.5	22,029.5	22,029.5
				5. Գործազուրկին այլ վայրում աշխատանքի տեղավորման աջակցության տրամադրում	27,465.6	27,465.6	27,465.6
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	27,465.6	27,465.6	27,465.6

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				6. Աշխատանքի տոնավաճառի կազմակերպում	7,000.0	7,000.0	7,000.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	7,000.0	7,000.0	7,000.0
				7. Ձեռք բերած մասնագիտությամբ մասնագիտական աշխատանքային փորձ ձեռք բերելու համար գործազուրկներին աջակցության տրամադրում	163,597.8	163,597.8	163,597.8
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	163,597.8	163,597.8	163,597.8
				8. Աշխատաշուկայում անմրցունակ անձանց աշխատանքի տեղավորման դեպքում գործատուին միանվագ փոխհատուցման տրամադրում	230,250.0	230,250.0	230,250.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	230,250.0	230,250.0	230,250.0
				9. Սեզոնային զբաղվածության խթանման միջոցով գյուղացիական տնտեսությանն աջակցության տրամադրում	683,494.5	683,494.5	683,494.5
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	683,494.5	683,494.5	683,494.5
				10. Աշխատաշուկայում անմրցունակ անձանց գործատուներին այցելության համար դրամական օգնության տրամադրում	32,650.0	32,650.0	32,650.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	32,650.0	32,650.0	32,650.0
				11. Գործազուրկների, աշխատանքից ազատման ռիսկ ունեցող, ինչպես նաև ազատագրված ձևով պատիժը կրելու ավարտին վեց ամիս մնացած աշխատանք փնտրող անձանց կրթաթոշակի տրամադրում	70,620.0	70,620.0	70,620.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	70,620.0	70,620.0	70,620.0
				12. «Աշխատաշուկայում անմրցունակ անձանց փոքր ձեռնարկատիրական գործունեության աջակցության տրամադրում» ծրագրի ուսուցման կազմակերպման և խորհրդատվական ծառայություններ	10,000.0	10,000.0	10,000.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	10,000.0	10,000.0	10,000.0
				13. Աշխատաշուկայում անմրցունակ և մասնագիտություն չունեցող երիտասարդ մարդերի համար գործատուի մոտ մասնագիտական ուսուցման կազմակերպում	72,404.3	72,404.3	72,404.3
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	72,404.3	72,404.3	72,404.3
				14. Մինչև երեք տարեկան երեխայի խնամքի արձակուրդում գտնվող անձանց՝ երեխայի մինչև երկու տարին լրանալը աշխատանքի վերադառնալու դեպքում, երեխայի խնամքն աշխատանքին զուգահեռ կազմակերպելու համար աջակցության տրամադրում	121,000.0	121,000.0	121,000.0

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	121,000.0	121,000.0	121,000.0
				15 Հաշմանդամություն ունեցող անձանց ծառայությունների մատուցում զբաղվածության աջակցման կենտրոնում	9,777.9	9,777.9	9,777.9
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	9,777.9	9,777.9	9,777.9
		07		Սոցիալական հատուկ արտոնություններ (այլ դասերին չպատկանող)	72,495.3	72,495.3	72,495.3
		01		Սոցիալական հատուկ արտոնություններ (այլ դասերին չպատկանող)	72,495.3	72,495.3	72,495.3
				1. Անօթևան մարդկանց համար ժամանակավոր օթևանի տրամադրման ծառայություններ	52,629.1	52,629.1	52,629.1
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	52,629.1	52,629.1	52,629.1
				2. Սոցիալական բնակարանային ֆոնդի սպասարկման ծառայությունների տրամադրում	19,866.2	19,866.2	19,866.2
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	19,866.2	19,866.2	19,866.2
		09		Սոցիալական պաշտպանություն (այլ դասերին չպատկանող)	644,422.4	644,422.4	644,422.4
		02		Սոցիալական պաշտպանությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայություններ (այլ դասերին չպատկանող)	644,422.4	644,422.4	644,422.4
				1. ԲՍՓ ձևաթղթի տպագրության ծառայություններ	4,196.1	4,196.1	4,196.1
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	4,196.1	4,196.1	4,196.1
				2. ՍԱՏԳ (Բ) ձևաթղթերի տպագրության ծառայություններ	9,123.8	9,123.8	9,123.8
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	9,123.8	9,123.8	9,123.8
				3. Մեթոդաբանական ծեռնարկների մշակում, հետազոտությունների անցկացում և սոցիալական ապահովության ոլորտի կադրերի վերապատրաստում	89,952.3	89,952.3	89,952.3
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	89,952.3	89,952.3	89,952.3
				4. Հանրային իրազեկման միջոցառումների իրականացում	21,327.4	21,327.4	21,327.4
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	21,327.4	21,327.4	21,327.4
				5. Թրաֆիքինգի և շահագործման, բռնության ենթարկված անձանց սոցիալ-հոգեբանական վերականգնողական ծառայություններ	19,068.6	19,068.6	19,068.6
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	19,068.6	19,068.6	19,068.6

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				6. Սոցիալական պաշտպանության ոլորտի տեղեկատվական համակարգի սպասարկման (կատարելագործման), շահագործման և տեղեկատվության տրամադրման ծառայություններ	318,184.9	318,184.9	318,184.9
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	318,184.9	318,184.9	318,184.9
				7. Սեզոնային զբաղվածության խթանման միջոցով գյուղացիական տնտեսությանն աջակցության իրականացման ապահովում	136,698.9	136,698.9	136,698.9
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	136,698.9	136,698.9	136,698.9
				8. Կենսաթոշակային համակարգի հանրային իրազեկման աշխատանքներ	44,120.4	44,120.4	44,120.4
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	44,120.4	44,120.4	44,120.4
				9. Մարդկանց թրաֆիքինգի (և/կամ) շահագործման գոհերին միանվագ դրամական փոխհատուցման տրամադրում	1,750.0	1,750.0	1,750.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	1,750.0	1,750.0	1,750.0
ՀՀ տրանսպորտի, կապի և տեղեկատվական տեխնոլոգիաների նախարարություն					42,244,274.1	85,123,348.0	155,975,727.3
	01			ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԲՆՈՒՅԹԻ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	343,327.4	248,255.4	248,255.4
		03		Ընդհանուր բնույթի ծառայություններ	343,327.4	248,255.4	248,255.4
			02	Ծրագրման և վիճակագրական ընդհանուր ծառայություններ	343,327.4	248,255.4	248,255.4
				1. Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ոլորտի խթանման ծառայություններ	98,660.0	98,660.0	98,660.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	98,660.0	98,660.0	98,660.0
				2. Գյումրու և Վանաձորի տեխնոլոգիական կենտրոնների գործունեության իրականացման ծրագիր	149,595.4	149,595.4	149,595.4
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	149,595.4	149,595.4	149,595.4
				3. 2019թ. Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների համաշխարհային համաժողովի կազմակերպման ծրագիր	95,072.0	-	-
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	95,072.0	-	-
	04			ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	41,801,746.7	84,775,892.6	155,628,271.9
		05		Տրանսպորտ	41,511,424.9	84,485,570.8	155,337,950.1

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
			01	Ճանապարհային տրանսպորտ	41,137,424.9	84,090,570.8	154,927,950.1
				1. Միջպետական և հանրապետական նշանակության ավտոճանապարհների ծմբային պահպանում, ընթացիկ պահպանում և շահագործում	9,882,903.0	10,377,048.2	10,895,900.6
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	9,882,903.0	10,377,048.2	10,895,900.6
				2. Ասփաղտի գարգացման բանկի աջակցությամբ իրականացվող Հյուսիս-հարավ տրանսպորտային միջանցքի գարգացման ծրագիր (Տրանշ 2)	2,495,626.2	9,422,875.4	20,105,348.2
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	1,136,189.8	2,800,000.0	6,500,000.0
				ՈՂ ԳԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	1,359,436.4	6,622,875.4	13,605,348.2
				3. Հայաստանի Հանրապետությունում հսկիչ սարքերի (թվային տախտկարաֆի) համակարգի պահպանում (սպասարկում)	14,406.9	14,406.9	14,406.9
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	14,406.9	14,406.9	14,406.9
				4. Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Կենսական նշանակության ճանապարհացանցի բարելավման ծրագիր	939,233.9	=	=
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	589,114.6	-	-
				ՈՂ ԳԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	350,119.3	-	-
				5. Եվրոպական ներդրումային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Հյուսիս-հարավ տրանսպորտային միջանցքի գարգացման դրամաշնորհային ծրագիր (Տրանշ 3)	3,488,091.4	=	=
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	1,369,076.5	-	-
				ՈՂ ԳԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	2,119,014.9	-	-
				6. Պետական նշանակության ավտոճանապարհների և տրանսպորտային օբյեկտների հիմնանորոգում	9,000,000.0	9,000,000.0	9,000,000.0
				ՈՂ ԳԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	9,000,000.0	9,000,000.0	9,000,000.0
				7. Վերակառուցման և գարգացման եվրոպական բանկի աջակցությամբ իրականացվող ՀՀ պետական սահմանի «Բազրատաշեն» անցման կետի կամրջի վերակառուցման ծրագիր	1,134,954.0	1,253,016.1	850,000.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	120,057.5	100,464.1	-
				ՈՂ ԳԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	1,014,896.5	1,152,552.0	850,000.0

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				8. Եվրոպական ներդրումային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Հյուսիս - հարավ տրանսպորտային միջանցքի զարգացման ծրագիր (Տրանշ 3)	1,638,182.3	2,285,697.5	16,562,760.0
				ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	1,638,182.3	2,285,697.5	16,562,760.0
				9. Ասիական զարգացման բանկի աջակցությամբ իրականացվող Հյուսիս - հարավ տրանսպորտային միջանցքի զարգացման ծրագիր (Տրանշ 3)	2,370,454.9	10,926,378.1	28,268,006.1
				ԸՆԹԱՑԻՎ ԾԱԽՍԵՐ	1,277,798.7	2,426,276.0	7,464,192.3
				ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	1,092,656.2	8,500,102.1	20,803,813.8
				10. Եվրասիական զարգացման բանկի աջակցությամբ Հյուսիս - հարավ տրանսպորտային միջանցքի զարգացման ծրագիր	346,276.0	24,400,954.8	59,736,046.8
				ԸՆԹԱՑԻՎ ԾԱԽՍԵՐ	346,276.0	9,730,999.7	25,032,874.7
				ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	-	14,669,955.1	34,703,172.1
				11. Պետական աջակցության «Հայաստանի ավտոմոբիլային ճանապարհների տնօրինություն» ՊՈԱԿ-ին	218,088.9	218,088.9	218,088.9
				ԸՆԹԱՑԻՎ ԾԱԽՍԵՐ	218,088.9	218,088.9	218,088.9
				12. Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Կենսական նշանակության ճանապարհագանգի բարելավման լրացուցիչ ծրագիր	4,886,218.2	2,315,454.5	-
				ԸՆԹԱՑԻՎ ԾԱԽՍԵՐ	1,534,148.2	695,868.3	-
				ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	3,352,070.0	1,619,586.2	-
				13. Ասիական զարգացման բանկի աջակցությամբ իրականացվող Մ6 Վանաձոր-Ալավերդի-Վրաստանի սահման միջպետական նշանակության ճանապարհի վերականգնման և բարելավման ծրագիր	3,767,989.2	13,876,650.4	9,277,392.6
				ԸՆԹԱՑԻՎ ԾԱԽՍԵՐ	1,887,257.2	2,411,918.2	4,020,632.9
				ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	1,880,732.0	11,464,732.2	5,256,759.7
				14. Եվրոպական ներդրումային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Մ6 Վանաձոր-Ալավերդի-Վրաստանի սահման միջպետական նշանակության ճանապարհի վերականգնման և բարելավման ծրագիր	955,000.0	-	-
				ԸՆԹԱՑԻՎ ԾԱԽՍԵՐ	605,000.0	-	-
				ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	350,000.0	-	-

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
			03	Երկաթուղային տրանսպորտ	352,000.0	373,000.0	388,000.0
				1. Ուղևորափոխադրումներից ստացված վնասի դիմաց «Հարավկովկասյան երկաթուղի» ՓԲԸ-ին սուբսիդիայի տրամադրում	352,000.0	373,000.0	388,000.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	352,000.0	373,000.0	388,000.0
			04	Օդային տրանսպորտ	22,000.0	22,000.0	22,000.0
				1. ԱՊՀ տարածքում օդային տրանսպորտով ՀՀ քաղաքացիներ հանդիսացող Հայրենական Մեծ պատերազմի հաշմանդամների և մասնակիցների, ինչպես նաև նրանց հավասարեցված անձանց մատուցվող ծառայությունների դիմաց չստացված եկամուտների փոխհատուցում	22,000.0	22,000.0	22,000.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	22,000.0	22,000.0	22,000.0
		06		Կապ	290,321.8	290,321.8	290,321.8
		01		Կապ	290,321.8	290,321.8	290,321.8
				1. Հեռահաղորդակցության և կապի կանոնակարգման ծառայություններ	290,321.8	290,321.8	290,321.8
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	290,321.8	290,321.8	290,321.8
	08			ՀԱՆԳԻՍՏ, ՄՇԱԿՈՒՅԹ ԵՎ ԿՐՈՆ	99,200.0	99,200.0	99,200.0
		03		Ուղիղ և հեռուստահաղորդումների հեռարձակման և հրատարակչական ծառայություններ	99,200.0	99,200.0	99,200.0
		01		Հեռուստառադիոհաղորդումներ	99,200.0	99,200.0	99,200.0
				1. Հեռուստատեսային ծառայություններ	99,200.0	99,200.0	99,200.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	99,200.0	99,200.0	99,200.0
ՀՀ ֆինանսների նախարարություն					226,516,727.6	260,654,860.6	280,405,552.3
	01			ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԲՆՈՒՅԹԻ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	220,324,961.1	253,375,153.3	272,164,847.3
		01		Օրենսդիր և գործադիր մարմիններ, պետական կառավարում, ֆինանսական և հարկաբյուջետային հարաբերություններ, արտաքին հարաբերություններ	364,899.7	364,899.7	364,899.7
		02		Ֆինանսական և հարկաբյուջետային հարաբերություններ	264,885.5	264,885.5	264,885.5
				1. ՀՀ պետական պարտքի կառավարման գործընթացի հրապարակայնության ապահովում	31,000.0	31,000.0	31,000.0

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	31,000.0	31,000.0	31,000.0
				2. Ֆինանսական կառավարման համակարգի վճարահաշվարկային ծախսեր	131,337.4	131,337.4	131,337.4
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	131,337.4	131,337.4	131,337.4
				3. Էլեկտրոնային գնումների համակարգի ներդրման գծով պետական պատվեր	70,000.0	70,000.0	70,000.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	70,000.0	70,000.0	70,000.0
				4. Բյուջեի և Ռոյթերս տեղեկատվական համակարգերի առևտրային տերմինալների տեղադրման և սպասարկման վճար	32,548.1	32,548.1	32,548.1
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	32,548.1	32,548.1	32,548.1
		03		Արտաքին հարաբերություններ	100,014.2	100,014.2	100,014.2
				1. Հայաստանի Հանրապետությանը սուվերեն վարկանիշ շնորհելու կապակցությամբ կազմակերպությունների կողմից մատուցված ծառայությունների դիմաց վճարման ծախսեր	100,014.2	100,014.2	100,014.2
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	100,014.2	100,014.2	100,014.2
		06		Ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայություններ (այլ դասերին չպատկանող)	8,573,006.9	9,282,110.3	9,256,443.7
		01		Ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայություններ (այլ դասերին չպատկանող)	8,573,006.9	9,282,110.3	9,256,443.7
				1. ԱՄՆ կառավարության աջակցությամբ իրականացվող «Հազարամյակի մարտահրավեր» դրամաշնորհային ծրագիր	110,212.7	110,212.8	110,212.8
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	110,212.7	110,212.8	110,212.8
				2. Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող առևտրի և ենթակառուցվածքների զարգացման ծրագիր	4,446,239.5	5,154,148.8	1,488,979.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	1,220,000.0	1,150,000.0	1,488,979.0
				ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	3,226,239.5	4,004,148.8	-
				3. Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող պետական հատվածի արդիականացման երրորդ ծրագիր	1,251,006.1	2,401,006.3	6,745,055.1
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	540,287.4	600,143.8	1,109,363.3
				ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	710,718.7	1,800,862.5	5,635,691.8

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				4. Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող վիճակագրական համակարգի զարգացման համար ազգային ռազմավարական ծրագրի իրականացման դրամաշնորհային ծրագիր	909,363.6	770,144.9	42,980.6
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	683,079.2	373,138.8	42,980.6
				ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	226,284.4	397,006.1	-
				5. ՀՀ ֆինանսների նախարարության և ՈՂ ֆինանսների նախարարության միջև՝ Ուսաստանի Դաշնության կողմից Հայաստանի Հանրապետության անհատույց ֆինանսական օգնության դրամաշնորհային ծրագիր	1,618,375.1	806,786.4	869,216.2
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	57,627.6	57,627.6	57,627.6
				ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	1,560,747.5	749,158.8	811,588.6
				6. Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող՝ «Հանրադրույնաբերության ոլորտի բաղաբաղականության ծրագիր» դրամաշնորհային ծրագիր	138,066.1	30,014.4	=
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	138,066.1	30,014.4	-
				7. Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող՝ «Հայաստանի արդյունաբերող ձուլերի թափանցիկության նախաձեռնությանն աջակցություն» դրամաշնորհային ծրագիր	99,743.8	9,796.7	=
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	99,743.8	9,796.7	-
		07		Պետական պարտքի գծով գործառնություններ	160,315,693.2	188,633,059.0	202,986,400.0
		01		Պետական պարտքի գծով գործառնություններ	160,315,693.2	188,633,059.0	202,986,400.0
				1. ՀՀ պետական արժեթղթերի (գանձապետական պարտատոմսերի) սպասարկում (տոկոսավճար)	68,846,800.0	78,091,600.0	89,647,600.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	68,846,800.0	78,091,600.0	89,647,600.0
				2. Օտարերկրյա պետություններից, միջազգային կազմակերպություններից և այլ արտաքին աղբյուրներից ստացված վարկերի սպասարկում (տոկոսավճար)	58,150,600.0	66,217,400.0	73,398,600.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	58,150,600.0	66,217,400.0	73,398,600.0
				3. Մուրհակների սպասարկման ծախսեր (տոկոսավճարներ)	59,893.2	85,459.0	=
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	59,893.2	85,459.0	-
				4. Արտարժույթային պետական պարտատոմսերի սպասարկում (տոկոսավճարներ)	33,258,400.0	44,238,600.0	39,940,200.0

Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	33,258,400.0	44,238,600.0	39,940,200.0
	08		Կառավարության տարբեր մակարդակների միջև իրականացվող ընդհանուր բնույթի տրանսֆերտներ	51,071,361.3	55,095,084.3	59,557,103.9
	01		Կառավարության տարբեր մակարդակների միջև իրականացվող ընդհանուր բնույթի տրանսֆերտներ	51,071,361.3	55,095,084.3	59,557,103.9
			1. Համայնքների բյուջեներին ֆինանսական համահարթեցման սկզբունքով դոտացիաների տրամադրում և Ազգային ժողովի ընդունած օրենքների կիրարկման արդյունքում համայնքների բյուջեների եկամուտների կորուստների փոխհատուցում	51,071,361.3	55,095,084.3	59,557,103.9
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	51,071,361.3	55,095,084.3	59,557,103.9
03			ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԿԱՐԳ, ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԴԱՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆ	26,347.3	26,347.3	26,347.3
	01		Հասարակական կարգ և անվտանգություն	26,347.3	26,347.3	26,347.3
	01		Ոստիկանություն	26,347.3	26,347.3	26,347.3
			1. ՀՀ ՊՆ, ՀՀ ԿԱ ԱՍԾ կրտսեր, միջին, ավագ և ՀՀ ոստիկանության միջին, ավագ, գլխավոր սպայական անձնակազմին՝ կենցաղային տեխնիկայի ձեռքբերմանն աջակցելու նպատակով տրամադրվող սպառողական վարկերի տոկոսագումարները 2 կամ 3 տոկոսային կետով համաֆինանսավորման ծրագիր	26,347.3	26,347.3	26,347.3
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	26,347.3	26,347.3	26,347.3
04			ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	1,952,891.8	2,352,650.5	3,935,360.4
	02		Գյուղատնտեսություն, անտառային տնտեսություն, ձկնորսություն և որսորդություն	1,952,891.8	2,352,650.5	3,935,360.4
	01		Գյուղատնտեսություն	1,952,891.8	2,352,650.5	3,935,360.4
			1. Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Համայնքների գյուղատնտեսական ռեսուրսների կառավարման և մրցունակության երկրորդ ծրագիր	1,847,241.2	2,251,081.9	3,935,360.4
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	1,548,804.2	1,766,549.2	2,705,877.9
			ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	298,437.0	484,532.7	1,229,482.5
			2. Վերակառուցման և զարգացման միջազգային բանկի աջակցությամբ իրականացվող «Գյուղատնտեսության ոլորտում բաղաբաղականության մոնիթորինգի և գնահատման կարողությունների զարգացում» դրամաշնորհային ծրագիր	105,650.6	101,568.6	-
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	96,046.0	96,046.0	-

Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
			ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	9,604.6	5,522.6	-
08			ՀԱՆԳԻՍՏ, ՄՇԱԿՈՒՅԹ ԵՎ ԿՐՈՆ	798,334.7	798,334.7	798,334.7
	03		Ռադիո և հեռուստահաղորդումների հեռարձակման և հրատարակչական ծառայություններ	30,936.0	30,936.0	30,936.0
	01		Հեռուստառադիոհաղորդումներ	30,936.0	30,936.0	30,936.0
			1. Գնումների գործընթացի հրապարակայնության ապահովում	30,936.0	30,936.0	30,936.0
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	30,936.0	30,936.0	30,936.0
	04		Կրոնական և հասարակական այլ ծառայություններ	767,398.7	767,398.7	767,398.7
	01		Երիտասարդական ծրագրեր	663,860.0	663,860.0	663,860.0
			1. «Երիտասարդ ընտանիքին՝ մատչելի բնակարան» պետական նպատակային ծրագրի համաֆինանսավորում	663,860.0	663,860.0	663,860.0
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	663,860.0	663,860.0	663,860.0
	02		Քաղաքական կուսակցություններ, հասարակական կազմակերպություններ, արհմիություններ	103,538.7	103,538.7	103,538.7
			1. Աջակցություն քաղաքական կուսակցություններին, հասարակական կազմակերպություններին, արհմիություններին	103,538.7	103,538.7	103,538.7
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	103,538.7	103,538.7	103,538.7
09			ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ	104,900.0	188,600.0	209,320.0
	05		Ըստ մակարդակների չդասակարգվող կրթություն	50,400.0	75,000.0	76,720.0
	02		Լրացուցիչ կրթություն	50,400.0	75,000.0	76,720.0
			1. Հանրային հատվածի ֆինանսական ոլորտի մասնագետների վերապատրաստման ծառայություններ	50,400.0	75,000.0	76,720.0
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	50,400.0	75,000.0	76,720.0
	06		Կրթությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայություններ	54,500.0	113,600.0	132,600.0
	01		Կրթությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայություններ	54,500.0	113,600.0	132,600.0
			1. «Ուսանողներին ուսումնական վարկերի տրամադրում» պետական նպատակային ծրագրի համաֆինանսավորում	54,500.0	113,600.0	132,600.0

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	54,500.0	113,600.0	132,600.0
	10			ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	3,309,292.7	3,913,774.8	3,271,342.6
		04		Ընտանիքի անդամներ և զավակներ	974,633.3	974,633.3	974,633.3
		01		Ընտանիքի անդամներ և զավակներ	974,633.3	974,633.3	974,633.3
				1. Միանվագ սոցիալական ապահովագրության վճարներ ՀՀ պաշտպանության, փրկարարական ծառայության և ՀՀ բննչական կոմիտեում ծառայության ժամանակ հաշմանդամ դարձած զինծառայողներին և զոհված (մահացած) զինծառայողների ու փրկարար ծառայողների ընտանիքներին	420,000.0	420,000.0	420,000.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	420,000.0	420,000.0	420,000.0
				2. Վարժական հավաքների և զինծառայության և փրկարարական ծառայության ընթացքում մահացած (զոհված) զինծառայողների ու փրկարար ծառայողների հուղարկավորության, գերեզմանների բարեկարգման, տապանաքարերի պատրաստման և տեղադրման հետ կապված ծախսերի փոխհատուցում	550,000.0	550,000.0	550,000.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	550,000.0	550,000.0	550,000.0
				3. ՀՀ քաղաքացիական գործերով վերաբննիչ դատարանի 05-1680 գործով 15.07.2005թ. վճռի համաձայն Հայաստանի Հանրապետության կողմից կերակրողը կորցնելու կապակցությամբ կրած վնասի փոխհատուցում	1,096.3	1,096.3	1,096.3
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	1,096.3	1,096.3	1,096.3
				4. ՀՀ քաղաքացիական գործերով վերաբննիչ դատարանի 07-3832 գործով 03.11.2007թ. վճռի համաձայն Հայաստանի Հանրապետության կողմից կերակրողը կորցնելու կապակցությամբ կրած վնասի փոխհատուցում	3,167.6	3,167.6	3,167.6
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	3,167.6	3,167.6	3,167.6
				5. Երևան քաղաքի Կենտրոն և Նորք Մարաշ վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության 1-ին աստիճանի դատարանի 08.06.2012թ. Գործ N ԵՂԿ /1247/02/10/ վճռի համաձայն Հայաստանի Հանրապետության կողմից կերակրողը կորցնելու կապակցությամբ կրած վնասի փոխհատուցում	369.4	369.4	369.4
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	369.4	369.4	369.4
		09		Սոցիալական պաշտպանություն (այլ դասերին չպատկանող)	2,334,659.4	2,939,141.5	2,296,709.3
		01		Սոցիալական պաշտպանություն (այլ դասերին չպատկանող)	2,334,659.4	2,939,141.5	2,296,709.3
				1. Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող սոցիալական պաշտպանության ոլորտի վարչարարության երկրորդ ծրագիր	2,334,659.4	2,939,141.5	2,296,709.3

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները		2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
					ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	500,460.0	424,240.8	900,460.0
					ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	1,834,199.4	2,514,900.7	1,396,249.3
ՀՀ սպորտի և երիտասարդության հարցերի նախարարություն						5,430,371.8	5,433,049.0	5,440,681.0
	07			ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅՈՒՆ		118,744.1	118,541.1	118,541.1
		02		Արտահիվանդանոցային ծառայություններ		118,744.1	118,541.1	118,541.1
			02	Մասնագիտացված բժշկական ծառայություններ		118,744.1	118,541.1	118,541.1
				1.	Սպորտային բժշկության և հակադոպինգային հսկողության ծառայություններ	118,744.1	118,541.1	118,541.1
					ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	118,744.1	118,541.1	118,541.1
	08			ՀԱՆԳԻՍՏ, ՄՇԱԿՈՒՅԹ ԵՎ ԿՐՈՆ		2,084,631.0	2,084,631.0	2,084,631.0
		01		Հանգստի և սպորտի ծառայություններ		1,818,790.5	1,818,790.5	1,818,790.5
			01	Հանգստի և սպորտի ծառայություններ		1,818,790.5	1,818,790.5	1,818,790.5
				1.	ՀՀ առաջնություններին և միջազգային միջոցառումներին մասնակցության ապահովման համար մարզիկների նախապատրաստում և առաջնությունների անցկացում	1,139,967.2	1,139,967.2	1,139,967.2
					ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	1,139,967.2	1,139,967.2	1,139,967.2
				2.	Միջազգային մարզական միջոցառումների հաղթողներին և մրցանակակիցներին դրամական մրցանակների հանձնում	5,000.0	5,000.0	5,000.0
					ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	5,000.0	5,000.0	5,000.0
				3.	Նախագորակոչային և գորակոչային տարիքի երիտասարդության հանրապետական ռազմամարզական խաղերի անցկացում	7,000.0	7,000.0	7,000.0
					ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	7,000.0	7,000.0	7,000.0
				4.	ՀՀ մարզերում և ԼՂՀ- ում հանրապետական մարզական փառատոնի անցկացում	6,960.0	6,960.0	6,960.0
					ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	6,960.0	6,960.0	6,960.0
				5.	«Լավագույն մարզական ընտանիք» մրցույթի անցկացում	77,745.8	77,745.8	77,745.8
					ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	77,745.8	77,745.8	77,745.8

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				6. Հաշմանդամային սպորտին առնչվող ծառայություններ	9,000.0	9,000.0	9,000.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	9,000.0	9,000.0	9,000.0
				7. ՀՀ հավաքական թիմերի գլխավոր և ավագ մարզիչների վարձատրություն և աշխարհի չեմպիոններին պատվովձարի հատկացում	47,898.0	47,898.0	47,898.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	47,898.0	47,898.0	47,898.0
				8. Եվրախորհրդի սպորտի մասին համաձայնագրին անդամակցում	3,724.3	3,724.3	3,724.3
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	3,724.3	3,724.3	3,724.3
				9. Եվրոպայի երիտասարդության օլիմպիական փառատոներին մասնակցության ապահովում	44,014.3	-	75,379.1
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	44,014.3	-	75,379.1
				10. Հակադոպինգային համաշխարհային գործակալությանը անդամակցում	4,440.0	4,662.0	4,895.1
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	4,440.0	4,662.0	4,895.1
				11. Օլիմպիական խաղերում, աշխարհի և Եվրոպայի առաջնություններում բարձր արդյունքների հասած ՀՀ հավաքական թիմերի մարզիկներին և նրանց մարզիչներին ՀՀ Նախագահի անվանական թոշակի հատկացում	157,000.0	157,000.0	170,000.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	157,000.0	157,000.0	170,000.0
				12. ՀՀ հավաքական թիմերին մարզահագուստով և մարզահանդերձանքով ապահովում	81,840.0	81,840.0	81,840.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	81,840.0	81,840.0	81,840.0
				13. Ֆրանկոֆոնիայի մարզամշակութային խաղերին Հայաստանի մարզական պատվիրակության մասնակցության ապահովում	-	-	38,676.7
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	-	-	38,676.7
				14. «Հաշմանդամություն ունեցող լավագույն մարզիկ» մրցույթի անցակցում	16,945.3	16,945.3	16,945.3
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	16,945.3	16,945.3	16,945.3
				15. «Լավագույն մարզական նախադպրոցական հաստատություն» մրցույթի անցակցում	19,574.7	19,574.7	19,574.7
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	19,574.7	19,574.7	19,574.7
				16. «Երեխաների խնամքի և պաշտպանության լավագույն մարզական հաստատություն» մրցույթի անցակցում	4,975.0	4,975.0	4,975.0

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	4,975.0	4,975.0	4,975.0
				<u>17 Հանրապետական ուսանողական մարզական խաղերի անցկացում</u>	<u>20,349.9</u>	<u>20,349.9</u>	<u>20,349.9</u>
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	20,349.9	20,349.9	20,349.9
				<u>18 ՀՀ մարզերի, Երևան քաղաքի և ԼՂՀ հանրակրթական դպրոցների 8-12-րդ դասարանների աշակերտների սպարտակիադայի անցկացում</u>	<u>31,000.7</u>	<u>31,000.7</u>	<u>31,000.7</u>
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	31,000.7	31,000.7	31,000.7
				<u>19 ՀՀ մարզերի, Երևան քաղաքի և ԼՂՀ հանրակրթական դպրոցների 1-3-րդ և 4-7-րդ դասարանների աշակերտների միջև «Սպարտականիա» մարզական միջոցառման անցկացում</u>	<u>28,773.4</u>	<u>28,773.4</u>	<u>28,773.4</u>
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	28,773.4	28,773.4	28,773.4
				<u>20 ՀՀ գյուղական մարզական խաղերի անցկացում</u>	<u>6,028.1</u>	<u>6,028.1</u>	<u>6,028.1</u>
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	6,028.1	6,028.1	6,028.1
				<u>21 Տարեգների հանրապետական խաղերի անցկացում</u>	<u>9,335.0</u>	<u>9,335.0</u>	<u>9,335.0</u>
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	9,335.0	9,335.0	9,335.0
				<u>22 Պետական մարմինների աշխատակիցների միջև հրաձգության հանրապետական մրցույթի անցկացում</u>	<u>700.0</u>	<u>700.0</u>	<u>700.0</u>
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	700.0	700.0	700.0
				<u>23 Աջակցություն հայկական ազգային կոխ ըմբշամարտ մարզածևի զարգացմանը</u>	<u>13,022.2</u>	<u>13,022.2</u>	<u>13,022.2</u>
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	13,022.2	13,022.2	13,022.2
				<u>24 2019 թվականին Բելառուսում կայանալիք խուլերի ըմբշամարտի Եվրոպայի առաջնությանը Հայաստանի մարզական պատվիրակության մասնակցության ապահովում</u>	<u>8,812.0</u>	=	=
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	8,812.0	-	-
				<u>25 2-րդ Եվրոպական օլիմպիական խաղերին Հայաստանի մարզական պատվիրակության մասնակցության ապահովում</u>	<u>31,651.3</u>	=	=
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	31,651.3	-	-
				<u>26 2020 թվականի Լոզանում կայանալիք 3-րդ ձմեռային պատանեկան օլիմպիական խաղերին Հայաստանի մարզական պատվիրակության մասնակցության ապահովում</u>	<u>15,164.0</u>	=	=

Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
			<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	15,164.0	-	-
			<u>27 2020 թվականի Տոկիոյի 32-րդ Օլիմպիական խաղերին Հայաստանի մարզական պատվիրակության նախապատրաստման և մասնակցության ապահովում</u>	27,869.3	120,888.8	-
			<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	27,869.3	120,888.8	-
			<u>28 2020 թվականի Տոկիոյի պարաօլիմպիկ խաղերին Հայաստանի մարզական պատվիրակության մասնակցության ապահովում</u>	-	6,400.1	-
			<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	-	6,400.1	-
	04		Կրոնական և հասարակական այլ ծառայություններ	265,840.5	265,840.5	265,840.5
		01	Երիտասարդական ծրագրեր	265,840.5	265,840.5	265,840.5
			<u>1. Երիտասարդական ծրագրեր</u>	257,840.5	257,840.5	257,840.5
			<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	257,840.5	257,840.5	257,840.5
			<u>2. Երիտասարդական ծրագրերի շրջանակներում թրաֆիքինգի դեմ պայքարի միջոցառումներ</u>	8,000.0	8,000.0	8,000.0
			<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	8,000.0	8,000.0	8,000.0
	09		ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ	3,226,996.7	3,229,876.9	3,237,508.9
		03	Նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթություն	1,156,468.0	1,159,348.2	1,166,980.2
		02	Միջին մասնագիտական կրթություն	1,156,468.0	1,159,348.2	1,166,980.2
			<u>1. Միջին մասնագիտական կրթության գծով ուսանողական նպաստների տրամադրում</u>	1,121,014.0	1,123,894.2	1,131,070.2
			<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	1,121,014.0	1,123,894.2	1,131,070.2
			<u>2. Միջին մասնագիտական կրթություն ստացող ուսանողների կրթաթոշակ</u>	35,454.0	35,454.0	35,910.0
			<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	35,454.0	35,454.0	35,910.0
		05	Ըստ մակարդակների չդասակարգվող կրթություն	2,070,528.7	2,070,528.7	2,070,528.7
		01	Արտադպրոցական դաստիարակություն	2,070,528.7	2,070,528.7	2,070,528.7
			<u>1. Արտադպրոցական դաստիարակություն</u>	1,384,626.3	1,384,626.3	1,384,626.3
			<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	1,384,626.3	1,384,626.3	1,384,626.3

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				2. <u>Շախմատի մրցույթների պատրաստման ծառայություններ</u>	16,535.8	16,535.8	16,535.8
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	16,535.8	16,535.8	16,535.8
				3. <u>Արտադպրոցական դաստիարակություն հասարակական կազմակերպությունների կողմից</u>	626,311.0	626,311.0	626,311.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	626,311.0	626,311.0	626,311.0
				4. <u>Վինդսերֆինգ մարզածին առնչվող ծառայություններ</u>	35,811.6	35,811.6	35,811.6
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	35,811.6	35,811.6	35,811.6
				5. <u>Մանկապատանեկան մարզադպրոցներում աշխատող մարզիչ-մանկավարժների վերապատրաստման կազմակերպում</u>	7,244.0	7,244.0	7,244.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	7,244.0	7,244.0	7,244.0
ՀՀ արտակարգ իրավիճակների նախարարություն					9,522,173.9	9,522,173.9	9,522,173.9
	01			ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԲՆՈՒՅԹԻ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	733,888.5	733,888.5	733,888.5
		06		Ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայություններ (այլ դասերին չպատկանող)	733,888.5	733,888.5	733,888.5
			01	Ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայություններ (այլ դասերին չպատկանող)	733,888.5	733,888.5	733,888.5
				1. <u>Սեյսմիկ պաշտպանության ազգային ծառայություն</u>	733,888.5	733,888.5	733,888.5
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	733,888.5	733,888.5	733,888.5
	03			ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԿԱՐԳ, ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԴԱՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆ	7,203,919.9	7,203,919.9	7,203,919.9
		02		Փրկարար ծառայություն	7,203,919.9	7,203,919.9	7,203,919.9
			01	Փրկարար ծառայություն	7,203,919.9	7,203,919.9	7,203,919.9
				1. <u>Փրկարար ծառայության համակարգի ստորաբաժանումների պահպանում</u>	7,196,198.7	7,196,198.7	7,196,198.7
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	7,196,198.7	7,196,198.7	7,196,198.7
				2. <u>Պետական աջակցություն ռուս-հայկական հումանիտար արձագանքման կենտրոնին</u>	7,721.2	7,721.2	7,721.2
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	7,721.2	7,721.2	7,721.2
	04			ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	1,392,899.2	1,392,899.2	1,392,899.2

Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
	01		Ընդհանուր բնույթի տնտեսական, առևտրային և աշխատանքի գծով հարաբերություններ	1,070,664.9	1,070,664.9	1,070,664.9
		01	Ընդհանուր բնույթի տնտեսական և առևտրային հարաբերություններ	1,070,664.9	1,070,664.9	1,070,664.9
			1. Հիդրոոդերևութաբանական ծառայություններ	1,070,664.9	1,070,664.9	1,070,664.9
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	1,070,664.9	1,070,664.9	1,070,664.9
	08		Տնտեսական հարաբերությունների գծով հետազոտական և նախագծային աշխատանքներ	38,581.0	38,581.0	38,581.0
		01	Ընդհանուր բնույթի տնտեսական, առևտրային և աշխատանքի հարցերի գծով հետազոտական և նախագծային աշխատանքներ	38,581.0	38,581.0	38,581.0
			1. Տեխնիկական անվտանգության կանոնակարգման ծառայություններ	38,581.0	38,581.0	38,581.0
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	38,581.0	38,581.0	38,581.0
	09		Տնտեսական հարաբերություններ (այլ դասերին չպատկանող)	283,653.3	283,653.3	283,653.3
		01	Տնտեսական հարաբերություններ (այլ դասերին չպատկանող)	283,653.3	283,653.3	283,653.3
			1. Պետական ռեզերվների գործակալության համակարգի հիմնարկների պահպանում	257,690.3	257,690.3	257,690.3
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	257,690.3	257,690.3	257,690.3
			2. Նյութական ռեսուրսների ՀՀ պետական պահուստի ձևավորում և պահպանում	25,963.0	25,963.0	25,963.0
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	25,963.0	25,963.0	25,963.0
07			ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅՈՒՆ	19,641.9	19,641.9	19,641.9
	01		Բժշկական ապրանքներ, սարքեր և սարքավորումներ	934.2	934.2	934.2
		01	Դեղագործական ապրանքներ	934.2	934.2	934.2
			1. Դեղորայքի տրամադրում ամբուլատոր - պոլիկլինիկական, հիվանդանոցային բուժօգնություն ստացողներին և հատուկ խմբերում ընդգրկված ֆիզիկական անձանց	934.2	934.2	934.2
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	934.2	934.2	934.2
	06		Առողջապահություն (այլ դասերին չպատկանող)	18,707.7	18,707.7	18,707.7
		01	Առողջապահական հարակից ծառայություններ և ծրագրեր	18,707.7	18,707.7	18,707.7
			1. Արտակարգ իրավիճակներում բուժօգնության ծառայություններ	18,707.7	18,707.7	18,707.7

Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	18,707.7	18,707.7	18,707.7
09			ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ	171,824.4	171,824.4	171,824.4
	04		Բարձրագույն կրթություն	44,909.0	44,909.0	44,909.0
		01	Բարձրագույն մասնագիտական կրթություն	44,909.0	44,909.0	44,909.0
			1. Բարձրագույն մասնագիտական կրթության գծով ուսանողական նպաստների տրամադրում	44,909.0	44,909.0	44,909.0
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	44,909.0	44,909.0	44,909.0
	05		Ըստ մակարդակների չդասակարգվող կրթություն	126,915.4	126,915.4	126,915.4
		02	Լրացուցիչ կրթություն	126,915.4	126,915.4	126,915.4
			1. Կադրերի պատրաստման և վերապատրաստման ծառայություններ	113,581.6	113,581.6	113,581.6
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	113,581.6	113,581.6	113,581.6
			2. Օտարերկրյա պետությունների ուսումնական հաստատություններ գործուղված փրկարարական ծառայողների ուսուցում	13,333.8	13,333.8	13,333.8
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	13,333.8	13,333.8	13,333.8
ՀՀ սփյուռքի նախարարություն				600,704.5	685,704.5	600,704.5
	01		ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԲՆՈՒՅԹԻ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	13,392.0	13,392.0	13,392.0
		04	Ընդհանուր բնույթի հետազոտական աշխատանք	13,392.0	13,392.0	13,392.0
		01	Ընդհանուր բնույթի հետազոտական աշխատանք	13,392.0	13,392.0	13,392.0
			1. Գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության հիմնարար և կարևորագույն նշանակություն ունեցող կիրառական հետազոտություններ	13,392.0	13,392.0	13,392.0
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	13,392.0	13,392.0	13,392.0
08			ՀԱՆԳԻՍՏ, ՄՇԱԿՈՒՅԹ ԵՎ ԿՐՈՆ	494,622.1	579,622.1	494,622.1
		02	Մշակութային ծառայություններ	296,842.1	381,842.1	296,842.1
		04	Այլ մշակութային կազմակերպություններ	35,141.4	35,141.4	35,141.4
			1. Հայրենիք - սփյուռք գործակցության ծրագրերի իրականացում	35,141.4	35,141.4	35,141.4

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	35,141.4	35,141.4	35,141.4
		05	Արվեստ		257,963.7	342,963.7	257,963.7
				1. Մշակութային միջոցառումների իրականացում	239,278.7	324,278.7	239,278.7
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	239,278.7	324,278.7	239,278.7
				2. Տարածքային համագործակցության և համահայկական մշակութային ծրագրերի իրականացում	18,685.0	18,685.0	18,685.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	18,685.0	18,685.0	18,685.0
		07	Հուշարձանների և մշակութային արժեքների վերականգնում և պահպանում		3,737.0	3,737.0	3,737.0
				1. Աջակցություն թբիլիսիում գտնվող հայ գրողների պանթեոնի պահպանմանը	3,737.0	3,737.0	3,737.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	3,737.0	3,737.0	3,737.0
	03		Ուղիղ և հեռուստահաղորդումների հեռարձակման և հրատարակչական ծառայություններ		105,780.0	105,780.0	105,780.0
		01	Հեռուստառադիոհաղորդումներ		52,600.0	52,600.0	52,600.0
				1. Հայաստան-սփյուռք գործակցության թեմայով հեռուստահաղորդումների և տեսահոլովակների պատրաստում և հեռարձակում, ձեռքբերում և բազմացում	52,600.0	52,600.0	52,600.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	52,600.0	52,600.0	52,600.0
		02	Հրատարակչություններ, խմբագրություններ		53,180.0	53,180.0	53,180.0
				1. Աջակցություն Կրաստանի հայալեզու լրատվամիջոցներին	10,000.0	10,000.0	10,000.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	10,000.0	10,000.0	10,000.0
				2. Տեղեկատվական և ուսուցողական կայքերի մշակման և սպասարկման ծառայություններ	29,180.0	29,180.0	29,180.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	29,180.0	29,180.0	29,180.0
				3. Ուսումնական և հանրամատչելի գրականության առաքում սփյուռքի համայնքներին	9,000.0	9,000.0	9,000.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	9,000.0	9,000.0	9,000.0
				4. «Հայկական սփյուռք» տարեգրքի հրատարակում	5,000.0	5,000.0	5,000.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	5,000.0	5,000.0	5,000.0

Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
	04		Կրոնական և հասարակական այլ ծառայություններ	92,000.0	92,000.0	92,000.0
	01		Երիտասարդական ծրագրեր	92,000.0	92,000.0	92,000.0
			1. Սփյուռքի երիտասարդների հայրենաճանաչության «Արի տուն» ծրագիր	92,000.0	92,000.0	92,000.0
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	92,000.0	92,000.0	92,000.0
09			ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ	92,690.4	92,690.4	92,690.4
	06		Կրթությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայություններ	92,690.4	92,690.4	92,690.4
	01		Կրթությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայություններ	92,690.4	92,690.4	92,690.4
			1. Սփյուռքի հայկական կրթական հաստատություններին ուսումնական գրականության և օժանդակ նյութերի մշակում և տրամադրում	92,690.4	92,690.4	92,690.4
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	92,690.4	92,690.4	92,690.4
ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության սոցիալական ապահովության ծառայություն				357,196,665.2	357,196,665.2	357,196,665.2
08			ՀԱՆԳԻՍ, ՄՇԱԿՈՒՅԹ ԵՎ ԿՐՈՆ	42,662.4	42,662.4	42,662.4
	02		Մշակութային ծառայություններ	42,662.4	42,662.4	42,662.4
	05		Արվեստ	42,662.4	42,662.4	42,662.4
			1. «Ժողովրդական» պատվավոր կոչման արժանացած անձանց ամենամսյա պատվովձար	42,240.0	42,240.0	42,240.0
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	42,240.0	42,240.0	42,240.0
			2. «Ժողովրդական» պատվավոր կոչման արժանացած անձանց ամենամսյա պատվովձարի վճարման ծառայություններ	422.4	422.4	422.4
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	422.4	422.4	422.4
10			ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	357,154,002.8	357,154,002.8	357,154,002.8
	01		Վատառողջություն և անաշխատունակություն	81,879.6	81,879.6	81,879.6
	01		Վատառողջություն	81,879.6	81,879.6	81,879.6
			1. Աշխատողների աշխատանքային պարտականությունների կատարման հետ կապված խեղման, մասնագիտական հիվանդության և առողջության այլ վնասման հետևանքով պատճառված վնասի փոխհատուցում	81,879.6	81,879.6	81,879.6

Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները		2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	81,879.6	81,879.6	81,879.6
	02		Ծերություն		270,233,382.8	270,233,382.8	270,233,382.8
		01	Ծերություն		270,233,382.8	270,233,382.8	270,233,382.8
			1.	Սպայական անձնակազմի և նրանց ընտանիքների անդամների կենսաթոշակներ	26,798,155.3	26,798,155.3	26,798,155.3
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	26,798,155.3	26,798,155.3	26,798,155.3
			2.	Շարքային զինծառայողների և նրանց ընտանիքների անդամների կենսաթոշակներ	567,111.9	567,111.9	567,111.9
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	567,111.9	567,111.9	567,111.9
			3.	Ծերության, հաշմանդամության, կերակրողին կորցնելու դեպքում սոցիալական նպաստներ	16,140,837.5	16,140,837.5	16,140,837.5
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	16,140,837.5	16,140,837.5	16,140,837.5
			4.	ՀՀ օրենքներով նշանակված կենսաթոշակներ	2,684,328.1	2,684,328.1	2,684,328.1
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	2,684,328.1	2,684,328.1	2,684,328.1
			5.	Աշխատանքային կենսաթոշակներ	224,042,950.0	224,042,950.0	224,042,950.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	224,042,950.0	224,042,950.0	224,042,950.0
	03		Հարազատին կորցրած անձինք		5,066,200.0	5,066,200.0	5,066,200.0
		01	Հարազատին կորցրած անձինք		5,066,200.0	5,066,200.0	5,066,200.0
			1.	Զոհված՝ հետմահու Հայաստանի ազգային հերոսների և Մարտական խաչ շքանշանով պարգևատրված անձի ընտանիքի անդամներին տրվող պարգևավճար	159,000.0	159,000.0	159,000.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	159,000.0	159,000.0	159,000.0
			2.	Կենսաթոշակառուի, ծերության, հաշմանդամության, կերակրողին կորցնելու դեպքում սոցիալական նպաստառուի մահվան դեպքում տրվող թաղման նպաստ	4,907,200.0	4,907,200.0	4,907,200.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	4,907,200.0	4,907,200.0	4,907,200.0
	04		Ընտանիքի անդամներ և զավակներ		64,070,380.3	64,070,380.3	64,070,380.3
		01	Ընտանիքի անդամներ և զավակներ		64,070,380.3	64,070,380.3	64,070,380.3
			1.	Ընտանիքի կենսամակարդակի բարձրացմանն ուղղված նպաստներ	39,498,346.6	39,498,346.6	39,498,346.6

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	39,498,346.6	39,498,346.6	39,498,346.6
				2. Մինչև 2 տարեկան երեխայի խնամքի նպաստ	2,841,048.0	2,841,048.0	2,841,048.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	2,841,048.0	2,841,048.0	2,841,048.0
				3. Մայրության նպաստի վճարում	10,253,735.7	10,253,735.7	10,253,735.7
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	10,253,735.7	10,253,735.7	10,253,735.7
				4. Երեխայի ծննդյան միանվագ նպաստ	11,477,250.0	11,477,250.0	11,477,250.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	11,477,250.0	11,477,250.0	11,477,250.0
	07			Սոցիալական հատուկ արտոնություններ (այլ դասերին չպատկանող)	13,140,142.2	13,140,142.2	13,140,142.2
		01		Սոցիալական հատուկ արտոնություններ (այլ դասերին չպատկանող)	13,140,142.2	13,140,142.2	13,140,142.2
				1. Վետերանների պատվովձարներ	271,200.0	271,200.0	271,200.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	271,200.0	271,200.0	271,200.0
				2. ՀՄՊ մասնակիցներին, ՀՄՊ և այլ պետություններում մարտական գործողությունների ընթացքում զոհված զինծառայողների ընտանիքներին տրվող և 29.11.2017 թ. ՀՕ-195-Ն օրենքի 70-րդ հոդվածի 2-րդ մասով սահմանված պարգևավճարների տրամադրում	11,668,942.2	11,668,942.2	11,668,942.2
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	11,668,942.2	11,668,942.2	11,668,942.2
				3. «ՎՏԲ-Հայաստան» ՓԲԸ-ում ավանդատու հանդիսացող քաղաքացիների, որպես նախկին ԽՍՀՄ Խնայքանկի ՀԽՍՀ հանրապետական բանկում մինչև 1993 թվականի հունիսի 10-ը ներդրված դրամական ավանդների դիմաց փոխհատուցում	1,200,000.0	1,200,000.0	1,200,000.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	1,200,000.0	1,200,000.0	1,200,000.0
	09			Սոցիալական պաշտպանություն (այլ դասերին չպատկանող)	4,562,017.9	4,562,017.9	4,562,017.9
		02		Սոցիալական պաշտպանությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայություններ (այլ դասերին չպատկանող)	4,562,017.9	4,562,017.9	4,562,017.9
				1. Կենսաթոշակային ապահովության, ծերության, հաշմանդամության, կերակրողին կորցնելու դեպքում սոցիալական նպաստների, պարգևավճարների, պատվովձարների և այլ ծրագրերի վճարման հետ կապված ծառայություններ	1,540,000.0	1,540,000.0	1,540,000.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	1,540,000.0	1,540,000.0	1,540,000.0

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				2. <u>Ժամանակավոր անաշխատունակության դեպքում նպաստի վճարում</u>	<u>2,501,916.3</u>	<u>2,501,916.3</u>	<u>2,501,916.3</u>
				<u>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</u>	<u>2,501,916.3</u>	<u>2,501,916.3</u>	<u>2,501,916.3</u>
				3. <u>Ժամանակավոր անաշխատունակության թերթիկների տպագրություն</u>	<u>11,016.0</u>	<u>11,016.0</u>	<u>11,016.0</u>
				<u>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</u>	<u>11,016.0</u>	<u>11,016.0</u>	<u>11,016.0</u>
				4. <u>Կենսաթոշակի նշանակման և վճարման համար անհրաժեշտ ծախսերի տպագրություն</u>	<u>1,101.6</u>	<u>1,101.6</u>	<u>1,101.6</u>
				<u>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</u>	<u>1,101.6</u>	<u>1,101.6</u>	<u>1,101.6</u>
				5. <u>Զինվորական կենսաթոշակառուների տեղեկատվական համակարգի ներդրման, վարման, սպասարկման և տեղեկատվության տրամադրման ծառայություններ</u>	<u>7,000.0</u>	<u>7,000.0</u>	<u>7,000.0</u>
				<u>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</u>	<u>7,000.0</u>	<u>7,000.0</u>	<u>7,000.0</u>
				6. <u>Կենսաթոշակառուների հաշվառման միասնական տեղեկատվական համակարգի սպասարկման ծառայություններ</u>	<u>42,000.0</u>	<u>42,000.0</u>	<u>42,000.0</u>
				<u>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</u>	<u>42,000.0</u>	<u>42,000.0</u>	<u>42,000.0</u>
				7. <u>Սոցիալական ապահովության պետական ծառայության տեղեկատվական ներքին պորտալի սպասարկում</u>	<u>22,000.0</u>	<u>22,000.0</u>	<u>22,000.0</u>
				<u>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</u>	<u>22,000.0</u>	<u>22,000.0</u>	<u>22,000.0</u>
				8. <u>«ՎՏԲ- Հայաստան» ՓԲԸ-ում ավանդատու հանդիսացող քաղաքացիների, որպես նախկին ԽՍՀՄ Խնայքանկի ՀԽՍՀ հանրապետական բանկում մինչև 1993 թվականի հունիսի 10-ը ներդրված դրամական ավանդների դիմաց փոխհատուցման վճարման հետ կապված ծառայություններ</u>	<u>12,000.0</u>	<u>12,000.0</u>	<u>12,000.0</u>
				<u>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</u>	<u>12,000.0</u>	<u>12,000.0</u>	<u>12,000.0</u>
				9. <u>Զոհված հետմահու Հայաստանի ազգային հերոսների և Մարտական խաչ շքանշանով պարգևատրված անձի ընտանիքի անդամներին տրվող պարգևավճարի վճարման հետ կապված ծառայություններ</u>	<u>1,590.0</u>	<u>1,590.0</u>	<u>1,590.0</u>
				<u>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</u>	<u>1,590.0</u>	<u>1,590.0</u>	<u>1,590.0</u>
				10. <u>Ընտանիքի կենսամակարդակի բարձրացմանն ուղղված նպաստների վճարման հետ կապված ծառայություններ</u>	<u>394,983.5</u>	<u>394,983.5</u>	<u>394,983.5</u>
				<u>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</u>	<u>394,983.5</u>	<u>394,983.5</u>	<u>394,983.5</u>

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները		2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				11 Մինչև 2 տարեկան երեխայի խնամքի նպաստի վճարման հետ կապված ծառայություններ		28,410.5	28,410.5	28,410.5
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ		28,410.5	28,410.5	28,410.5
ՀՀ վիճակագրական կոմիտե						836,945.9	3,643,698.5	760,764.7
	01			ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԲՆՈՒՅԹԻ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ		836,945.9	3,643,698.5	760,764.7
		03		Ընդհանուր բնույթի ծառայություններ		836,945.9	3,643,698.5	760,764.7
			02	Ծրագրման և վիճակագրական ընդհանուր ծառայություններ		836,945.9	3,643,698.5	760,764.7
				1. Վիճակագրական տեղեկատվության հավաքում		623,525.3	623,525.3	623,525.3
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ		623,525.3	623,525.3	623,525.3
				2. Հերթական մարդահամարի աշխատանքների կազմակերպում, անցկացում և ամփոփում		213,420.6	3,020,173.2	137,239.4
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ		213,420.6	3,020,173.2	137,239.4
ՀՀ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողով						808,059.0	808,059.0	808,059.0
	01			ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԲՆՈՒՅԹԻ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ		750,877.4	750,877.4	750,877.4
		06		Ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայություններ (այլ դասերին չպատկանող)		750,877.4	750,877.4	750,877.4
			01	Ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայություններ (այլ դասերին չպատկանող)		750,877.4	750,877.4	750,877.4
				1. ՀՀ տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրություններ		750,877.4	750,877.4	750,877.4
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ		750,877.4	750,877.4	750,877.4
	09			ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ		57,181.6	57,181.6	57,181.6
		05		Ըստ մակարդակների չդասակարգվող կրթություն		57,181.6	57,181.6	57,181.6
			02	Լրացուցիչ կրթություն		57,181.6	57,181.6	57,181.6
				1. Ընտրական հանձնաժողովների անդամների մասնագիտական դասընթացների կազմակերպում		57,181.6	57,181.6	57,181.6
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ		57,181.6	57,181.6	57,181.6

	Բաժին	Խումբ	Պատ	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
ՀՀ քաղաքացիական ծառայության խորհուրդ					33,601.6	33,601.6	33,601.6
	09			ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ	33,601.6	33,601.6	33,601.6
		05		Ըստ մակարդակների չդասակարգվող կրթություն	33,601.6	33,601.6	33,601.6
		02		Լրացուցիչ կրթություն	33,601.6	33,601.6	33,601.6
				1. <u>ՀՀ քաղաքացիական ծառայողների վերապատրաստման գծով պետական պատվեր</u>	<u>33,601.6</u>	<u>33,601.6</u>	<u>33,601.6</u>
				<u>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</u>	<u>33,601.6</u>	<u>33,601.6</u>	<u>33,601.6</u>
ՀՀ անշարժ գույքի կադաստրի կոմիտե					3,813,159.8	3,911,290.2	3,919,418.8
	01			ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԲՆՈՒՅԹԻ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	3,813,159.8	3,911,290.2	3,919,418.8
		06		Ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայություններ (այլ դասերին չպատկանող)	3,813,159.8	3,911,290.2	3,919,418.8
		01		Ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայություններ (այլ դասերին չպատկանող)	3,813,159.8	3,911,290.2	3,919,418.8
				1. <u>ՀՀ անշարժ գույքի կադաստրի կոմիտեի ստորաբաժանումների կողմից մատուցվող ծառայություններից ստացվող եկամուտների հաշվին կոմիտեի համակարգի պահպանում</u>	<u>3,257,002.6</u>	<u>3,373,002.6</u>	<u>3,373,002.6</u>
				<u>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</u>	<u>3,257,002.6</u>	<u>3,373,002.6</u>	<u>3,373,002.6</u>
				2. <u>ՀՀ անշարժ գույքի կադաստրի կոմիտեի ստորաբաժանումների կողմից մատուցվող ծառայություններից ստացվող եկամուտների հաշվին կոմիտեի համակարգի կառուցվածքային ծախսերի գործառնական</u>	<u>556,157.2</u>	<u>538,287.6</u>	<u>546,416.2</u>
				<u>ՈՇ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ</u>	<u>556,157.2</u>	<u>538,287.6</u>	<u>546,416.2</u>
ՀՀ էներգետիկ ենթակառուցվածքների և բնական պաշարների նախարարության ջրային կոմիտե					31,347,998.3	69,478,540.6	67,222,083.8
	04			ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	17,653,633.5	59,205,712.2	45,186,599.7
		02		Գյուղատնտեսություն, անտառային տնտեսություն, ձկնորսություն և որսորդություն	17,653,633.5	59,205,712.2	45,186,599.7
		04		Ոռոգում	17,653,633.5	59,205,712.2	45,186,599.7
				1. <u>Ոռոգման ծառայություններ մատուցող ընկերություններին ֆինանսական աջակցության տրամադրում</u>	<u>3,636,764.0</u>	<u>2,856,008.0</u>	<u>2,856,008.0</u>
				<u>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</u>	<u>3,636,764.0</u>	<u>2,856,008.0</u>	<u>2,856,008.0</u>
				2. <u>Կոլեկտորադրենաժային զանգի պահպանում և շահագործում, գրունտային ջրերի մակարդակների և որակի որոշման աշխատանքներ</u>	<u>336,497.3</u>	<u>336,497.3</u>	<u>336,497.3</u>

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	336,497.3	336,497.3	336,497.3
				3. <u>Ջրատեխնիկական կառույցների ուսումնասիրություններ</u>	16,029.6	15,429.6	15,429.6
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	16,029.6	15,429.6	15,429.6
				4. <u>Ոռոգման համակարգերի հիմնանորոգում</u>	750,000.0	750,000.0	750,000.0
				ՈՂ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	750,000.0	750,000.0	750,000.0
				5. <u>Ոռոգում ջրառ իրականացնող կազմակերպություններին ֆինանսական աջակցության տրամադրում</u>	1,077,937.4	1,077,937.4	1,077,937.4
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	1,077,937.4	1,077,937.4	1,077,937.4
				6. <u>Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Ոռոգման համակարգերի արդյունավետության բարձրացման ծրագիր</u>	415,173.0	=	=
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	20,904.1	-	-
				ՈՂ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	394,268.9	-	-
				7. <u>Եվրասիական զարգացման բանկի աջակցությամբ իրականացվող ոռոգման համակարգերի զարգացման ծրագիր</u>	1,569,637.3	9,207,942.1	8,804,498.2
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	940,747.0	789,059.6	341,180.3
				ՈՂ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	628,890.3	8,418,882.5	8,463,317.9
				8. <u>Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող Ախուրյան գետի ջրային ռեսուրսների հնտեզրված կառավարման ծրագիր</u>	3,072,162.8	19,224,714.7	10,274,807.5
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	2,147,591.7	1,683,161.2	-
				ՈՂ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	924,571.1	17,541,553.5	10,274,807.5
				9. <u>Ֆրանսիայի Հանրապետության կառավարության աջակցությամբ իրականացվող Վեդու ջրամբարի կառուցման ծրագիր</u>	2,625,842.6	14,466,923.8	9,191,162.4
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	217,494.8	145,272.7	67,648.0
				ՈՂ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	2,408,347.8	14,321,651.1	9,123,514.4
				10. <u>Աջակցություն ոռոգման համակարգի առողջացման ծրագրին</u>	3,798,977.5	6,155,808.6	6,155,808.6
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	3,798,977.5	6,155,808.6	6,155,808.6

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				11. <u>Գերմանիայի ցարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող Ախուրյան գետի ջրային ռեսուրսների ինտեգրված կառավարման ծրագրի երկրորդ փուլ</u>	354,612.0	5,114,450.7	5,724,450.7
				<u>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</u>	354,612.0	177,306.0	787,306.0
				<u>ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ</u>	-	4,937,144.7	4,937,144.7
	05			ՇՐՋԱԿԱՆ ՄԻՋԱԿԱՅՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	1,781,875.1	205,800.0	205,800.0
		04		Կենսաբազմազանության և բնության պաշտպանություն	1,781,875.1	205,800.0	205,800.0
			01	Կենսաբազմազանության և բնության պաշտպանություն	1,781,875.1	205,800.0	205,800.0
				1. <u>Արվիա-Սևան թունելի հավատարմագրային կառավարման ծառայություններ</u>	205,800.0	205,800.0	205,800.0
				<u>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</u>	205,800.0	205,800.0	205,800.0
				2. <u>Արվիա-Սևան թունելի հիմնանորոգման ծրագիր</u>	1,576,075.1	-	-
				<u>ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ</u>	1,576,075.1	-	-
	06			ԲՆԱԿԱՐԱՆԱՅԻՆ ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԿՈՄՈՒՆԱԼ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	11,912,489.7	10,067,028.4	21,829,684.1
		03		Ջրամատակարարում	11,912,489.7	10,067,028.4	21,829,684.1
			01	Ջրամատակարարում	11,912,489.7	10,067,028.4	21,829,684.1
				1. <u>Գերմանիայի ցարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող Շիրակի (Գյումրիի) մարզի ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգերի վերականգնման ծրագիր՝ երկրորդ փուլ</u>	197,873.5	-	-
				<u>ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ</u>	197,873.5	-	-
				2. <u>Գերմանիայի ցարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող Լոռու (Վանաձորի) մարզի ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգերի վերականգնման ծրագիր՝ երկրորդ փուլ</u>	101,360.0	-	-
				<u>ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ</u>	101,360.0	-	-
				3. <u>Եվրոպական միության հարկանության ներդրումային ծրագրի աջակցությամբ իրականացվող Երևանի ջրամատակարարման բարելավման դրամաշնորհային ծրագիր</u>	2,590,144.6	-	-
				<u>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</u>	14,407.0	-	-

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				<i>ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ</i>	2,575,737.6	-	-
				4. <u>Եվրոպական ներդրումային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Երևանի ջրամատակարարման բարելավման ծրագիր</u>	2,765,674.2	=	=
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	305,048.7	-	-
				<i>ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ</i>	2,460,625.5	-	-
				5. <u>Վերակառուցման և զարգացման եվրոպական բանկի աջակցությամբ իրականացվող Երևանի ջրամատակարարման բարելավման դրամաշնորհային ծրագիր</u>	18,825.0	=	=
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	18,825.0	-	-
				6. <u>Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող ջրամատակարարման և ջրահեռացման ենթակառուցվածքների վերականգնման ծրագրի երրորդ փուլ</u>	1,400,000.0	3,003,286.8	9,703,530.8
				<i>ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ</i>	1,400,000.0	3,003,286.8	9,703,530.8
				7. <u>Եվրոպական ներդրումային բանկի աջակցությամբ իրականացվող ջրամատակարարման և ջրահեռացման ենթակառուցվածքների վերականգնման ծրագրի երրորդ փուլ</u>	1,362,727.4	3,587,856.6	8,650,268.3
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	-	259,057.1	84,988.7
				<i>ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ</i>	1,362,727.4	3,328,799.5	8,565,279.6
				8. <u>Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի և Եվրոպական միության Հարևանության ներդրումային գործիքի աջակցությամբ իրականացվող ջրամատակարարման և ջրահեռացման ենթակառուցվածքների վերականգնման դրամաշնորհային ծրագրի երրորդ փուլ</u>	2,186,103.0	2,186,103.0	2,186,103.0
				<i>ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ</i>	2,186,103.0	2,186,103.0	2,186,103.0
				9. <u>Խմելու ջրի մատակարարման և ջրահեռացման ծառայությունների սուբսիդավորում</u>	1,289,782.0	1,289,782.0	1,289,782.0
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	1,289,782.0	1,289,782.0	1,289,782.0
ՀՀ պետական եկամուտների կոմիտե					61,505,299.2	68,881,134.5	70,807,262.5
	01			ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԲՆՈՒՅԹԻ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	4,537,007.3	4,537,007.3	4,537,007.3
		01		Օրենսդիր և գործադիր մարմիններ, պետական կառավարում, ֆինանսական և հարկաբյուջետային հարաբերություններ, արտաքին հարաբերություններ	4,526,160.0	4,526,160.0	4,526,160.0

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
			02	Ֆինանսական և հարկաբյուջետային հարաբերություններ	4,526,160.0	4,526,160.0	4,526,160.0
				1. Ակցիզային դրոշմանիշների ձեռքբերում	1,499,760.0	1,499,760.0	1,499,760.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	1,499,760.0	1,499,760.0	1,499,760.0
				2. Ղրոշմապիտակների ձեռքբերման ծախսեր	3,026,400.0	3,026,400.0	3,026,400.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	3,026,400.0	3,026,400.0	3,026,400.0
		06		Ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայություններ (այլ դասերին չպատկանող)	10,847.3	10,847.3	10,847.3
		01		Ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայություններ (այլ դասերին չպատկանող)	10,847.3	10,847.3	10,847.3
				1. Փորձաքննությունների ծառայություններ	10,847.3	10,847.3	10,847.3
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	10,847.3	10,847.3	10,847.3
	09			ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ	188,680.1	190,465.3	191,983.4
		05		Ըստ մակարդակների չդասակարգվող կրթություն	188,680.1	190,465.3	191,983.4
		02		Լրացուցիչ կրթություն	188,680.1	190,465.3	191,983.4
				1. Հարկային և մաքսային ծառայողների վերապատրաստման ծառայություններ	188,680.1	190,465.3	191,983.4
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	188,680.1	190,465.3	191,983.4
	10			ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	56,779,611.8	64,153,661.9	66,078,271.8
		02		Ծերություն	56,779,611.8	64,153,661.9	66,078,271.8
		01		Ծերություն	56,779,611.8	64,153,661.9	66,078,271.8
				1. Կուտակային կենսաթոշակային համակարգի ներդրում	56,779,611.8	64,153,661.9	66,078,271.8
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	56,779,611.8	64,153,661.9	66,078,271.8
ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության գիտության կոմիտե					11,838,310.0	11,838,310.0	11,838,310.0
	01			ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԲՆՈՒՅԹԻ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	11,558,538.1	11,558,538.1	11,558,538.1
		04		Ընդհանուր բնույթի հետազոտական աշխատանք	10,186,844.2	10,186,844.2	10,186,844.2
		01		Ընդհանուր բնույթի հետազոտական աշխատանք	10,186,844.2	10,186,844.2	10,186,844.2

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				1. <u>Գիտաշխատողներին գիտական աստիճանների համար տրվող հավելավճարներ</u>	812,415.0	812,415.0	812,415.0
				<u>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</u>	812,415.0	812,415.0	812,415.0
				2. <u>Գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության ենթակառուցվածքների պահպանում ու զարգացում</u>	7,345,622.5	7,345,622.5	7,345,622.5
				<u>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</u>	7,345,622.5	7,345,622.5	7,345,622.5
				3. <u>«Ա. Ալիխանյանի անվան ազգային գիտական լաբորատորիա» հիմնադրամի գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության ենթակառուցվածքի պահպանում ու զարգացում և գիտական ներուժի արդիականացում</u>	705,566.3	705,566.3	705,566.3
				<u>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</u>	705,566.3	705,566.3	705,566.3
				4. <u>Ազգային արժեք ներկայացնող գիտական օբյեկտների պահպանություն</u>	839,429.3	839,429.3	839,429.3
				<u>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</u>	839,429.3	839,429.3	839,429.3
				5. <u>«ՔԵՆՂԼ» սինքրոտրոնային հետազոտությունների ինստիտուտ» հիմնադրամի պետական աջակցություն</u>	275,411.1	275,411.1	275,411.1
				<u>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</u>	275,411.1	275,411.1	275,411.1
				6. <u>ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայի իսկական և թղթակից անդամների պատվովճարների տրամադրում</u>	158,400.0	158,400.0	158,400.0
				<u>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</u>	158,400.0	158,400.0	158,400.0
				7. <u>Ներդրումներ ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայի կազմակերպություններում</u>	50,000.0	50,000.0	50,000.0
				<u>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</u>	50,000.0	50,000.0	50,000.0
		05		Ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայությունների գծով հետազոտական և նախագծային աշխատանքներ	1,371,693.9	1,371,693.9	1,371,693.9
		01		Ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայությունների գծով հետազոտական և նախագծային աշխատանքներ	1,371,693.9	1,371,693.9	1,371,693.9
				1. <u>Գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության պայմանագրային (թեմատիկ) հետազոտություններ</u>	1,236,693.9	1,236,693.9	1,236,693.9
				<u>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</u>	1,236,693.9	1,236,693.9	1,236,693.9
				2. <u>Գիտական և գիտատեխնիկական նպատակային-ծրագրային հետազոտություններ</u>	135,000.0	135,000.0	135,000.0

Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	135,000.0	135,000.0	135,000.0
08			ՀԱՆԳԻՍՏ, ՄՇԱԿՈՒՅԹ ԵՎ ԿՐՈՆ	196,877.1	196,877.1	196,877.1
	02		Մշակութային ծառայություններ	122,589.6	122,589.6	122,589.6
		01	Գրադարաններ	122,589.6	122,589.6	122,589.6
			1. Գրադարանային ծառայություններ	122,589.6	122,589.6	122,589.6
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	122,589.6	122,589.6	122,589.6
	03		Ուղիղ և հեռուստահաղորդումների հեռարձակման և հրատարակչական ծառայություններ	74,287.5	74,287.5	74,287.5
		02	Հրատարակչություններ, խմբագրություններ	74,287.5	74,287.5	74,287.5
			1. Գիտական ամսագրերի և մենագրությունների հրատարակում	74,287.5	74,287.5	74,287.5
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	74,287.5	74,287.5	74,287.5
09			ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ	82,894.8	82,894.8	82,894.8
	04		Բարձրագույն կրթություն	82,894.8	82,894.8	82,894.8
		02	Հետբուհական մասնագիտական կրթություն	82,894.8	82,894.8	82,894.8
			1. Գիտական կադրերի պատրաստման գծով նպաստների տրամադրում	47,866.8	47,866.8	47,866.8
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	47,866.8	47,866.8	47,866.8
			2. Ասպիրանտական և դոկտորանտական կրթաթոշակներ	35,028.0	35,028.0	35,028.0
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	35,028.0	35,028.0	35,028.0
ՀՀ տրանսպորտի, կապի և տեղեկատվական տեխնոլոգիաների նախարարության քաղաքացիական ավիացիայի կոմիտե				25,030.0	25,944.0	26,545.2
09			ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ	25,030.0	25,944.0	26,545.2
	03		Նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթություն	25,030.0	25,944.0	26,545.2
		02	Միջին մասնագիտական կրթություն	25,030.0	25,944.0	26,545.2
			1. Միջին մասնագիտական կրթության գծով ուսանողական նպաստների տրամադրում	23,377.0	24,234.0	24,778.2
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	23,377.0	24,234.0	24,778.2

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				2. Միջին մասնագիտական կրթություն ստացող ուսանողների կրթաթոշակ	1,653.0	1,710.0	1,767.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	1,653.0	1,710.0	1,767.0
ՀՀ ազգային անվտանգության ծառայություն					20,638,574.5	20,639,781.3	20,640,281.3
	03			ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԿԱՐԳ, ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԴԱՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆ	20,372,956.3	20,372,956.3	20,372,956.3
		01		Հասարակական կարգ և անվտանգություն	20,372,956.3	20,372,956.3	20,372,956.3
			02	Ազգային անվտանգություն	20,372,956.3	20,372,956.3	20,372,956.3
				1. Ազգային անվտանգության ապահովում	20,372,956.3	20,372,956.3	20,372,956.3
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	20,065,456.3	20,065,456.3	20,065,456.3
				ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	307,500.0	307,500.0	307,500.0
	04			ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	14,000.0	14,000.0	14,000.0
		05		Տրանսպորտ	14,000.0	14,000.0	14,000.0
			03	Երկաթուղային տրանսպորտ	14,000.0	14,000.0	14,000.0
				1. ՀՀ տարածքում ՌԴ գորամիավորումների հասցեով երկաթուղային փոխադրումների սպասարկման և մատուցվող ծառայությունների ծախսերի փոխհատուցում	14,000.0	14,000.0	14,000.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	14,000.0	14,000.0	14,000.0
	07			ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅՈՒՆ	26,793.2	28,000.0	28,500.0
		01		Բժշկական ապրանքներ, սարքեր և սարքավորումներ	26,793.2	28,000.0	28,500.0
			01	Դեղագործական ապրանքներ	26,793.2	28,000.0	28,500.0
				1. Դեղորայքի տրամադրում ամբուլատոր - պոլիկլինիկական, հիվանդանոցային բուժօգնություն ստացողներին և հատուկ խմբերում ընդգրկված ֆիզիկական անձանց	26,793.2	28,000.0	28,500.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	26,793.2	28,000.0	28,500.0
	09			ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ	224,825.0	224,825.0	224,825.0
		04		Բարձրագույն կրթություն	224,825.0	224,825.0	224,825.0
			01	Բարձրագույն մասնագիտական կրթություն	224,825.0	224,825.0	224,825.0

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				1. Բարձրագույն մասնագիտական կրթություն ստացող ուսանողների կրթաթոշակ	224,825.0	224,825.0	224,825.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	224,825.0	224,825.0	224,825.0
ՀՀ ոստիկանություն					41,733,044.6	41,733,044.6	41,733,044.6
	03			ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԿԱՐԳ, ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԴԱՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆ	40,186,810.0	40,186,810.0	40,186,810.0
		01		Հասարակական կարգ և անվտանգություն	40,186,810.0	40,186,810.0	40,186,810.0
			01	Ոստիկանություն	40,186,810.0	40,186,810.0	40,186,810.0
				1. ՀՀ անձնագրերի բլանկների տպագրություն	744,897.7	744,897.7	744,897.7
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	744,897.7	744,897.7	744,897.7
				2. Հասարակական կարգի պահպանության ապահովում	35,849,269.1	35,849,269.1	35,849,269.1
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	35,849,269.1	35,849,269.1	35,849,269.1
				3. Պետավտոհամարանիշների ձեռքբերում	236,230.0	236,230.0	236,230.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	236,230.0	236,230.0	236,230.0
				4. ՀՀ պետական կառավարման մարմինների և կազմակերպությունների շենքերի և շինությունների, ինչպես նաև կարևորագույն նշանակության օբյեկտների պահպանություն	3,356,413.2	3,356,413.2	3,356,413.2
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	3,356,413.2	3,356,413.2	3,356,413.2
	07			ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅՈՒՆ	68,863.5	68,863.5	68,863.5
		01		Բժշկական ապրանքներ, սարքեր և սարքավորումներ	68,863.5	68,863.5	68,863.5
			01	Ղեղազործական ապրանքներ	68,863.5	68,863.5	68,863.5
				1. Ղեղորայքի տրամադրում ամբուլատոր - պոլիկլինիկական, հիվանդանոցային բուժօգնություն ստացողներին և հատուկ խմբերում ընդգրկված ֆիզիկական անձանց	68,863.5	68,863.5	68,863.5
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	68,863.5	68,863.5	68,863.5
	09			ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ	1,477,371.1	1,477,371.1	1,477,371.1
		03		Նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթություն	603,974.5	603,974.5	603,974.5
			01	Նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) կրթություն	233,871.6	233,871.6	233,871.6

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				1. Նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) կրթություն	233,871.6	233,871.6	233,871.6
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	233,871.6	233,871.6	233,871.6
		02		Միջին մասնագիտական կրթություն	370,102.9	370,102.9	370,102.9
				1. Միջին մասնագիտական կրթության գծով ուսանողական նպաստների տրամադրում	370,102.9	370,102.9	370,102.9
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	370,102.9	370,102.9	370,102.9
		04		Բարձրագույն կրթություն	873,396.6	873,396.6	873,396.6
		01		Բարձրագույն մասնագիտական կրթություն	873,396.6	873,396.6	873,396.6
				1. Բարձրագույն մասնագիտական կրթություն	873,396.6	873,396.6	873,396.6
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	873,396.6	873,396.6	873,396.6
ՀՀ տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարության պետական գույքի կառավարման կոմիտե					504,632.3	497,732.3	501,432.3
	01			ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԲՆՈՒՅԹԻ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	358,990.6	358,990.6	358,990.6
		06		Ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայություններ (այլ դասերին չպատկանող)	358,990.6	358,990.6	358,990.6
		01		Ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայություններ (այլ դասերին չպատկանող)	358,990.6	358,990.6	358,990.6
				1. Աճուրդների կազմակերպման և անցկացման աշխատանքներ	30,837.5	30,837.5	30,837.5
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	30,837.5	30,837.5	30,837.5
				2. Պետական գույքի հաշվառման, գույքագրման, ուսումնասիրությունների և գնահատման աշխատանքների իրականացում	301,057.1	301,057.1	301,057.1
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	301,057.1	301,057.1	301,057.1
				3. Էլեկտրոնային աճուրդների կազմակերպման ծրագիր	8,496.0	8,496.0	8,496.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	8,496.0	8,496.0	8,496.0
				4. Պետական գույքի հաշվառման նոր ավտոմատացված ու ամբողջական համակարգի մշակում, ներդրում և կիրառում	3,600.0	3,600.0	3,600.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	3,600.0	3,600.0	3,600.0
				5. Կառավարման N 2 շենրում տեղակայված սարքերի և սարքավորումների հետերաշխիքային սպասարկում	15,000.0	15,000.0	15,000.0

Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	15,000.0	15,000.0	15,000.0
04			ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	(6,676.0)	(13,576.0)	(9,876.0)
	09		Տնտեսական հարաբերություններ (այլ դասերին չպատկանող)	(6,676.0)	(13,576.0)	(9,876.0)
	01		Տնտեսական հարաբերություններ (այլ դասերին չպատկանող)	(6,676.0)	(13,576.0)	(9,876.0)
			1. Ոչ ֆինանսական ակտիվների օտարումից մուտքեր	(6,676.0)	(13,576.0)	(9,876.0)
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	(6,676.0)	(13,576.0)	(9,876.0)
08			ՀԱՆԳԻՍՏ, ՄՇԱԿՈՒՅԹ ԵՎ ԿՐՈՆ	152,317.7	152,317.7	152,317.7
	02		Մշակութային ծառայություններ	152,317.7	152,317.7	152,317.7
	05		Արվեստ	152,317.7	152,317.7	152,317.7
			1. Համերգների, փառատոների և այլ միջոցառումների իրականացում	152,317.7	152,317.7	152,317.7
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	152,317.7	152,317.7	152,317.7
ՀՀ տարածքային կառավարման և զարգացման նախարարության միջրազմային ծառայություն				77,450.6	77,450.6	77,450.6
10			ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	77,450.6	77,450.6	77,450.6
	07		Սոցիալական հատուկ արտոնություններ (այլ դասերին չպատկանող)	55,610.6	55,610.6	55,610.6
	01		Սոցիալական հատուկ արտոնություններ (այլ դասերին չպատկանող)	55,610.6	55,610.6	55,610.6
			1. Փախստականների սոցիալական խնդիրների լուծման միջոցառումներ	31,166.2	31,166.2	31,166.2
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	31,166.2	31,166.2	31,166.2
			2. Փախստականների կեցության խնդիրների լուծման միջոցառումներ	24,444.4	24,444.4	24,444.4
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	24,444.4	24,444.4	24,444.4
	09		Սոցիալական պաշտպանություն (այլ դասերին չպատկանող)	21,840.0	21,840.0	21,840.0
	02		Սոցիալական պաշտպանությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայություններ (այլ դասերին չպատկանող)	21,840.0	21,840.0	21,840.0
			1. ՀՀ տարածքային կառավարման և զարգացման նախարարության միջրազմային ծառայության ենթակայության «Հատուկ կացարան» ՊՈԼԿ-ում չտեղավորված ապաստան հայցողներին դրամական օգնության տրամադրում	4,020.0	4,020.0	4,020.0

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	4,020.0	4,020.0	4,020.0
				2. ՀՀ-ում փախստական ճանաչված և ապաստան ստացած անձանց համար քաղաքացիական կողմնորոշման դասընթացների կազմակերպման ծառայություններ	2,250.0	2,250.0	2,250.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	2,250.0	2,250.0	2,250.0
				3. ՀՀ-ում փախստական ճանաչված և ապաստան ստացած անձանց համար վարձակալությամբ բնակարանների ձեռք բերման նպատակով փոխհատուցում	13,500.0	13,500.0	13,500.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	13,500.0	13,500.0	13,500.0
				4. Ապաստան հայցողների հետ հարցազրույց անցկացնելու նպատակով թարգմանչական ծառայությունների ձեռքբերում	2,070.0	2,070.0	2,070.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	2,070.0	2,070.0	2,070.0
Հայաստանի հանրային հեռուստառադիոընկերություն					6,166,758.6	6,166,758.6	6,166,758.6
	01			ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԲՆՈՒՅԹԻ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	44,812.9	44,812.9	44,812.9
		01		Օրենսդիր և գործադիր մարմիններ, պետական կառավարում, ֆինանսական և հարկաբյուջետային հարաբերություններ, արտաքին հարաբերություններ	44,812.9	44,812.9	44,812.9
			03	Արտաքին հարաբերություններ	44,812.9	44,812.9	44,812.9
				1. Միջազգային կազմակերպություններին Հայաստանի Հանրապետության անդամակցության վճարներ	44,812.9	44,812.9	44,812.9
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	44,812.9	44,812.9	44,812.9
	08			ՀԱՆԳԻՍՏ, ՄՇԱԿՈՒՅԹ ԵՎ ԿՐՈՆ	6,121,945.7	6,121,945.7	6,121,945.7
		03		Ուղիղ և հեռուստառադիոընկերությունների հեռարձակման և հրատարակչական ծառայություններ	6,121,945.7	6,121,945.7	6,121,945.7
			01	Հեռուստառադիոհաղորդումներ	6,121,945.7	6,121,945.7	6,121,945.7
				1. Հեռուստատեսային ծառայություններ	4,984,606.0	4,984,606.0	4,984,606.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	4,984,606.0	4,984,606.0	4,984,606.0
				2. Ուղիղ ծառայություններ	785,304.1	785,304.1	785,304.1
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	785,304.1	785,304.1	785,304.1
				3. Ուղիղ և հեռուստատեսային ծառայություններ	94,646.3	94,646.3	94,646.3

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	94,646.3	94,646.3	94,646.3
				4. Հասարակական կարծիքի ուսումնասիրման ծառայություններ	44,326.2	44,326.2	44,326.2
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	44,326.2	44,326.2	44,326.2
				5. Հոգևոր-մշակութային հեռուստատեսային ծառայություններ	150,173.7	150,173.7	150,173.7
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	150,173.7	150,173.7	150,173.7
				6. «Հայաստանի հանրային հեռուստաընկերություն» ՓԲԸ-ի տեխնիկական վերագինում	62,889.4	62,889.4	62,889.4
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	62,889.4	62,889.4	62,889.4
Մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ					550.0	550.0	550.0
	09			ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ	550.0	550.0	550.0
		05		Ըստ մակարդակների չդասակարգվող կրթություն	550.0	550.0	550.0
		02		Լրացուցիչ կրթություն	550.0	550.0	550.0
				1. Վերապատրաստման ծառայություններ	550.0	550.0	550.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	550.0	550.0	550.0
ՀՀ պետական պահպանության ծառայություն					2,866,473.1	2,866,673.9	2,866,831.8
	03			ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԿԱՐԳ, ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԴԱՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆ	2,865,357.6	2,865,357.6	2,865,357.6
		01		Հասարակական կարգ և անվտանգություն	2,865,357.6	2,865,357.6	2,865,357.6
		03		Պետական պահպանություն	2,865,357.6	2,865,357.6	2,865,357.6
				1. Պետական պահպանության ապահովում	2,865,357.6	2,865,357.6	2,865,357.6
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	2,865,357.6	2,865,357.6	2,865,357.6
	07			ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅՈՒՆ	1,115.5	1,316.3	1,474.2
		01		Բժշկական ապրանքներ, սարքեր և սարքավորումներ	1,115.5	1,316.3	1,474.2
		01		Դեղագործական ապրանքներ	1,115.5	1,316.3	1,474.2
				1. Դեղորայքի տրամադրում պետական պահպանության ծառայությանը	1,115.5	1,316.3	1,474.2

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	1,115.5	1,316.3	1,474.2
ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարության սննդամթերքի անվտանգության պետական ծառայություն					472,684.7	472,684.7	472,684.7
	04			ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	472,684.7	472,684.7	472,684.7
		02		Գյուղատնտեսություն, անտառային տնտեսություն, ձկնորսություն և որսորդություն	472,684.7	472,684.7	472,684.7
			01	Գյուղատնտեսություն	472,684.7	472,684.7	472,684.7
				1. Գյուղատնտեսական կենդանիների հիվանդությունների լաբորատոր ակտորոշման և կենդանական ծագում ունեցող հումքի և նյութի բույսերի կարանտինի գյուղմշակաբույսերի և բույսերի պաշտպանության միջոցների լաբորատոր փորձաքննությունների իրականացում	287,375.8	287,375.8	287,375.8
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	287,375.8	287,375.8	287,375.8
				2. Բուսասանիտարական համակարգի բարելավում և մասնագիտական գիտելիքների բարձրագմանն աջակցություն	4,300.0	4,300.0	4,300.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	4,300.0	4,300.0	4,300.0
				3. Սննդամթերքի լաբորատոր փորձաքննություններ	10,000.0	10,000.0	10,000.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	10,000.0	10,000.0	10,000.0
				4. Բուսական ծագման մթերքներում պեստիցիդների, միտոատների, ծանր մետաղների և զենետիկորեն ձևափոխված օրգանիզմների մնացորդների մոնիթորինգ	45,802.9	45,802.9	45,802.9
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	45,802.9	45,802.9	45,802.9
				5. Հայաստանի Հանրապետությունում դաբաղ հիվանդության շճահետազոտության ծրագրի իրականացում	9,166.0	9,166.0	9,166.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	9,166.0	9,166.0	9,166.0
				6. Կենդանական ծագման մթերքում մնացորդային նյութերի հսկողության մոնիթորինգ	116,040.0	116,040.0	116,040.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	116,040.0	116,040.0	116,040.0
ՀՀ քննչական կոմիտե					20,556.1	20,711.5	20,814.6
	09			ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ	20,556.1	20,711.5	20,814.6
		05		Ըստ մակարդակների չդասակարգվող կրթություն	20,556.1	20,711.5	20,814.6

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
			02	Լրացուցիչ կրթություն	20,556.1	20,711.5	20,814.6
				1. Վերապատրաստման ծառայություններ	20,556.1	20,711.5	20,814.6
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	20,556.1	20,711.5	20,814.6
ՀՀ քաղաքաշինության կոմիտե					4,260,572.1	4,260,572.1	4,260,572.1
	04			ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	20,000.0	-	-
		04		Լեռնաարդյունահանում, արդյունաբերություն և շինարարություն	20,000.0	-	-
			03	Շինարարություն	20,000.0	-	-
				1. Նորմատիվատեխնիկական փաստաթղթերի մշակում	20,000.0	=	=
				ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	20,000.0	-	-
	06			ԲՆԱԿԱՐԱՆԱՅԻՆ ԵՒ ՆԱԴԻՐՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԿՈՄՈՒՆԱԼ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	894,000.0	897,000.0	897,000.0
		01		Բնակարանային շինարարություն	560,000.0	560,000.0	560,000.0
			01	Բնակարանային շինարարություն	560,000.0	560,000.0	560,000.0
				1. Բնակարանային շինարարություն	100,000.0	100,000.0	100,000.0
				ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	100,000.0	100,000.0	100,000.0
				2. Երկրաշարժի հետևանքով անօթևան մնացած ընտանիքների բնակարանային ապահովում	460,000.0	460,000.0	460,000.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	460,000.0	460,000.0	460,000.0
		02		Համայնքային զարգացում	334,000.0	337,000.0	337,000.0
			01	Համայնքային զարգացում	334,000.0	337,000.0	337,000.0
				1. Քաղաքաշինական ծրագրային (տարածական պլանավորման) փաստաթղթերի նախագծերի մշակում	334,000.0	337,000.0	337,000.0
				ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	334,000.0	337,000.0	337,000.0
	08			ՀԱՆԳԻՍՏ, ՄՇԱԿՈՒՅԹ ԵՎ ԿՐՈՆ	330,572.1	330,572.1	330,572.1
		02		Մշակութային ծառայություններ	330,572.1	330,572.1	330,572.1

Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
		02	Թանգարաններ և ցուցասրահներ	45,572.1	45,572.1	45,572.1
			1. Թանգարանային ծառայություններ և ցուցահանդեսներ	45,572.1	45,572.1	45,572.1
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	45,572.1	45,572.1	45,572.1
		04	Այլ մշակութային կազմակերպություններ	285,000.0	285,000.0	285,000.0
			1. Մշակութային օբյեկտների հիմնանորոգում և շինարարություն	285,000.0	285,000.0	285,000.0
			ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	285,000.0	285,000.0	285,000.0
	09		ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ	3,016,000.0	3,033,000.0	3,033,000.0
		06	Կրթությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայություններ	3,016,000.0	3,033,000.0	3,033,000.0
		01	Կրթությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայություններ	3,016,000.0	3,033,000.0	3,033,000.0
			1. Կրթական օբյեկտների հիմնանորոգում և շինարարություն	2,546,000.0	2,563,000.0	2,563,000.0
			ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	2,546,000.0	2,563,000.0	2,563,000.0
			2. Մարզական օբյեկտների հիմնանորոգում և շինարարություն	470,000.0	470,000.0	470,000.0
			ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐ	470,000.0	470,000.0	470,000.0
ՀՀ տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարության զբոսաշրջության կոմիտե				272,000.0	272,000.0	272,000.0
	04		ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	272,000.0	272,000.0	272,000.0
		07	Այլ քնագավառներ	272,000.0	272,000.0	272,000.0
		03	Զբոսաշրջություն	272,000.0	272,000.0	272,000.0
			1. Զբոսաշրջության զարգացման ծրագիր	200,000.0	200,000.0	200,000.0
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	200,000.0	200,000.0	200,000.0
			2. Պետական աջակցություն Հայաստանի զբոսաշրջության զարգացման հիմնադրամի կանոնադրական խնդիրների իրականացմանը	72,000.0	72,000.0	72,000.0
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	72,000.0	72,000.0	72,000.0

Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
ՀՀ արդարադատության նախարարության քրեակատարողական ծառայություն				8,429,597.9	8,456,597.9	8,477,837.9
03			ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԿԱՐԳ, ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԴԱՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆ	8,279,597.9	8,279,597.9	8,279,597.9
	05		Կալանավայրեր	8,279,597.9	8,279,597.9	8,279,597.9
	01		Կալանավայրեր	8,279,597.9	8,279,597.9	8,279,597.9
			1. <u>Քրեակատարողական համակարգի պահպանում</u>	<u>8,279,597.9</u>	<u>8,279,597.9</u>	<u>8,279,597.9</u>
			<u>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</u>	<u>8,279,597.9</u>	<u>8,279,597.9</u>	<u>8,279,597.9</u>
07			ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅՈՒՆ	150,000.0	177,000.0	198,240.0
	01		Բժշկական ապրանքներ, սարքեր և սարքավորումներ	150,000.0	177,000.0	198,240.0
	01		Դեղագործական ապրանքներ	150,000.0	177,000.0	198,240.0
			1. <u>Դեղորայքի տրամադրում ամբուլատոր - պոլիկլինիկական, հիվանդանոցային բուժօգնություն ստացողներին և հատուկ խմբերում ընդգրկված ֆիզիկական անձանց</u>	<u>150,000.0</u>	<u>177,000.0</u>	<u>198,240.0</u>
			<u>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</u>	<u>150,000.0</u>	<u>177,000.0</u>	<u>198,240.0</u>
Բարձրաստիճան պաշտոնատար անձանց էթիկայի հանձնաժողով				10,254.0	10,254.0	10,254.0
09			ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ	10,254.0	10,254.0	10,254.0
	05		Ըստ մակարդակների չդասակարգվող կրթություն	10,254.0	10,254.0	10,254.0
	02		Լրացուցիչ կրթություն	10,254.0	10,254.0	10,254.0
			1. <u>Կոռուպցիայի դեմ պայքարին առնչվող հարցերով կրթական և հանրային հրազենկվածության բարձրագույն ուղղված ծրագրերի մշակում և միջոցառումների հրականացում</u>	<u>10,254.0</u>	<u>10,254.0</u>	<u>10,254.0</u>
			<u>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</u>	<u>10,254.0</u>	<u>10,254.0</u>	<u>10,254.0</u>
ՀՀ Արագածոտնի մարզպետարան				5,105,879.8	4,811,156.0	4,873,492.7
02			ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	720.0	390.0	30.0
	05		Պաշտպանություն (այլ դասերին չպատկանող)	720.0	390.0	30.0
	01		Պաշտպանություն (այլ դասերին չպատկանող)	720.0	390.0	30.0
			1. <u>Ալյրնտրանքային ծառայության ապահովում</u>	<u>720.0</u>	<u>390.0</u>	<u>30.0</u>

Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները		2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	720.0	390.0	30.0
04			ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ		170,063.0	178,565.7	187,494.0
	05		Տրանսպորտ		170,063.0	178,565.7	187,494.0
		01	Ճանապարհային տրանսպորտ		170,063.0	178,565.7	187,494.0
			1. Մարզային նշանակության ավտոճանապարհների ծմբային պահպանում, ընթացիկ պահպանում և շահագործում		170,063.0	178,565.7	187,494.0
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ		170,063.0	178,565.7	187,494.0
08			ՀԱՆԳԻՍՏ, ՄՇԱԿՈՒՅԹ ԵՎ ԿՐՈՆ		3,062.7	3,062.7	3,062.7
	02		Մշակութային ծառայություններ		3,062.7	3,062.7	3,062.7
		05	Արվեստ		3,062.7	3,062.7	3,062.7
			1. Մշակութային միջոցառումների իրականացում		3,062.7	3,062.7	3,062.7
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ		3,062.7	3,062.7	3,062.7
09			ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ		4,932,034.1	4,629,137.6	4,682,906.0
	01		Նախադպրոցական և տարրական ընդհանուր կրթություն		90,668.5	95,505.5	99,482.0
		01	Նախադպրոցական կրթություն		90,668.5	95,505.5	99,482.0
			1. Նախադպրոցական կրթություն		90,668.5	95,505.5	99,482.0
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ		90,668.5	95,505.5	99,482.0
	02		Միջնակարգ ընդհանուր կրթություն		4,707,673.5	4,302,538.7	4,349,772.9
		01	Հիմնական ընդհանուր կրթություն		4,707,673.5	4,302,538.7	4,349,772.9
			1. Հանրակրթական ուսուցում		4,605,549.0	4,302,538.7	4,349,772.9
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ		4,605,549.0	4,302,538.7	4,349,772.9
			2. Հատուկ կրթություն		61,124.5	=	=
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ		61,124.5	-	-
			3. Ներառական կրթություն		41,000.0	=	=

Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները		2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	41,000.0	-	-
	05		Ըստ մակարդակների չդասակարգվող կրթություն		41,729.7	41,729.7	41,729.7
		01	Արտադպրոցական դաստիարակություն		41,729.7	41,729.7	41,729.7
			1.	Արտադպրոցական դաստիարակություն	22,826.4	22,826.4	22,826.4
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	22,826.4	22,826.4	22,826.4
			2.	Երաժշտական և արվեստի դպրոցներում ազգային, փողային և լարային նվագարանների գծով ուսուցում	18,903.3	18,903.3	18,903.3
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	18,903.3	18,903.3	18,903.3
	06		Կրթությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայություններ		91,962.4	189,363.7	191,921.4
		01	Կրթությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայություններ		91,962.4	189,363.7	191,921.4
			1.	Հանրակրթական դպրոցների մանկավարժներին և դպրոցահասակ երեխաներին տրանսպորտային ծառայությունների մատուցում	1,700.0	1,700.0	1,700.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	1,700.0	1,700.0	1,700.0
			2.	Սոցիալապես անապահով ընտանիքների երեխաների դասագրքերի վարձավճարների փոխհատուցում	20.1	21.8	-
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	20.1	21.8	-
			3.	Ատեստավորման միջոցով որակավորում ստացած ուսուցիչներին հավելավճարների տրամադրում	2,915.9	2,915.9	2,915.9
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	2,915.9	2,915.9	2,915.9
			4.	Դպրոցահասակ երեխաներին սննդով ապահովում	87,326.4	184,726.0	187,305.5
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	87,326.4	184,726.0	187,305.5
ՀՀ Արարատի մարզպետարան					7,704,700.9	7,813,940.3	7,845,821.9
	02		ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ		480.0	360.0	30.0
		05	Պաշտպանություն (այլ դասերին չապակցված)		480.0	360.0	30.0
		01	Պաշտպանություն (այլ դասերին չապակցված)		480.0	360.0	30.0

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				1. Այլընտրանքային ծառայության ապահովում	480.0	360.0	30.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	480.0	360.0	30.0
	04			ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	62,415.0	65,536.0	68,813.0
		05		Տրանսպորտ	62,415.0	65,536.0	68,813.0
		01		Ճանապարհային տրանսպորտ	62,415.0	65,536.0	68,813.0
				1. Մարզային նշանակության ավտոճանապարհների ծմեռային պահպանում, ընթացիկ պահպանում և շահագործում	62,415.0	65,536.0	68,813.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	62,415.0	65,536.0	68,813.0
	08			ՀԱՆԳԻՍ, ՄՇԱԿՈՒՅԹ ԵՎ ԿՐՈՆ	19,571.5	19,571.5	19,571.5
		02		Մշակութային ծառայություններ	19,571.5	19,571.5	19,571.5
		02		Թանգարաններ և ցուցասրահներ	17,753.5	17,753.5	17,753.5
				1. Թանգարանային ծառայություններ և ցուցահանդեսներ	17,753.5	17,753.5	17,753.5
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	17,753.5	17,753.5	17,753.5
		05		Արվեստ	1,818.0	1,818.0	1,818.0
				1. Մշակութային միջոցառումների իրականացում	1,818.0	1,818.0	1,818.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	1,818.0	1,818.0	1,818.0
	09			ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ	7,622,234.4	7,728,472.8	7,757,407.4
		01		Նախադպրոցական և տարրական ընդհանուր կրթություն	93,313.9	98,971.8	98,971.8
		01		Նախադպրոցական կրթություն	93,313.9	98,971.8	98,971.8
				1. Նախադպրոցական կրթություն	93,313.9	98,971.8	98,971.8
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	93,313.9	98,971.8	98,971.8
		02		Միջնակարգ ընդհանուր կրթություն	7,123,024.0	7,220,332.9	7,245,708.8
		01		Հիմնական ընդհանուր կրթություն	7,123,024.0	7,220,332.9	7,245,708.8
				1. Հանրակրթական ուսուցում	6,968,163.0	7,065,557.1	7,140,663.2

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	<i>6,968,163.0</i>	<i>7,065,557.1</i>	<i>7,140,663.2</i>
				<u>2. Ներառական կրթություն</u>	<u>154,861.0</u>	<u>154,775.8</u>	<u>105,045.6</u>
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	<i>154,861.0</i>	<i>154,775.8</i>	<i>105,045.6</i>
		05		Ըստ մակարդակների չդասակարգվող կրթություն	25,671.2	25,671.2	25,671.2
		01		Արտադպրոցական դաստիարակություն	25,671.2	25,671.2	25,671.2
				<u>1. Երաժշտական և արվեստի դպրոցներում ազգային, փողային և լարային նվագարանների գծով ուսուցում</u>	<u>25,671.2</u>	<u>25,671.2</u>	<u>25,671.2</u>
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	<i>25,671.2</i>	<i>25,671.2</i>	<i>25,671.2</i>
		06		Կրթությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայություններ	380,225.3	383,496.9	387,055.6
		01		Կրթությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայություններ	380,225.3	383,496.9	387,055.6
				<u>1. Սոցիալապես անապահով ընտանիքների երեխաների դասագրքերի վարձավճարների փոխհատուցում</u>	<u>12,915.0</u>	<u>13,936.5</u>	<u>14,672.8</u>
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	<i>12,915.0</i>	<i>13,936.5</i>	<i>14,672.8</i>
				<u>2. Ատեստավորման միջոցով որակավորում ստացած ուսուցիչներին հավելավճարների տրամադրում</u>	<u>4,396.7</u>	<u>4,396.7</u>	<u>4,396.7</u>
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	<i>4,396.7</i>	<i>4,396.7</i>	<i>4,396.7</i>
				<u>3. Դպրոցահասակ երեխաներին սննդով ապահովում</u>	<u>362,913.6</u>	<u>365,163.7</u>	<u>367,986.1</u>
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	<i>362,913.6</i>	<i>365,163.7</i>	<i>367,986.1</i>
<< Արմավիրի մարզպետարան					7,130,775.7	7,275,547.7	7,366,568.4
	02			ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	2,550.0	810.0	60.0
		05		Պաշտպանություն (այլ դասերին չպատկանող)	2,550.0	810.0	60.0
		01		Պաշտպանություն (այլ դասերին չպատկանող)	2,550.0	810.0	60.0
				<u>1. Այլընտրանքային ծառայության ապահովում</u>	<u>2,550.0</u>	<u>810.0</u>	<u>60.0</u>
				<i>ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ</i>	<i>2,550.0</i>	<i>810.0</i>	<i>60.0</i>
	04			ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	62,415.0	65,536.0	68,813.0

Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
	05		Տրանսպորտ	62,415.0	65,536.0	68,813.0
	01		Ճանապարհային տրանսպորտ	62,415.0	65,536.0	68,813.0
			1. Մարզային նշանակության ավտոճանապարհների ծմեռային պահպանում, ընթացիկ պահպանում և շահագործում	62,415.0	65,536.0	68,813.0
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	62,415.0	65,536.0	68,813.0
	08		ՀԱՆԳԻՍՏ, ՄՇԱԿՈՒՅԹ ԵՎ ԿՐՈՆ	2,395.0	2,395.0	2,395.0
	02		Մշակութային ծառայություններ	2,395.0	2,395.0	2,395.0
	05		Արվեստ	2,395.0	2,395.0	2,395.0
			1. Մշակութային միջոցառումների իրականացում	2,395.0	2,395.0	2,395.0
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	2,395.0	2,395.0	2,395.0
	09		ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ	7,063,415.7	7,206,806.7	7,295,300.4
	01		Նախադպրոցական և տարրական ընդհանուր կրթություն	134,720.6	134,804.2	134,855.5
	01		Նախադպրոցական կրթություն	134,720.6	134,804.2	134,855.5
			1. Նախադպրոցական կրթություն	134,720.6	134,804.2	134,855.5
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	134,720.6	134,804.2	134,855.5
	02		Միջնակարգ ընդհանուր կրթություն	6,874,195.6	7,016,827.6	7,104,841.8
	01		Հիմնական ընդհանուր կրթություն	6,874,195.6	7,016,827.6	7,104,841.8
			1. Հանրակրթական ուսուցում	6,874,195.6	7,016,827.6	7,104,841.8
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	6,874,195.6	7,016,827.6	7,104,841.8
	05		Ըստ մակարդակների չդասակարգվող կրթություն	38,039.8	38,039.8	38,039.8
	01		Արտադպրոցական դաստիարակություն	38,039.8	38,039.8	38,039.8
			1. Երաժշտական և արվեստի դպրոցներում ազգային, փողային և լարային նվագարանների գծով ուսուցում	38,039.8	38,039.8	38,039.8
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	38,039.8	38,039.8	38,039.8

	Բաժին	Խումբ	Ղառ	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
		06		Կրթությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայություններ	16,459.7	17,135.1	17,563.3
		01		Կրթությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայություններ	16,459.7	17,135.1	17,563.3
				1. Սոցիալապես անապահով ընտանիքների երեխաների դասագրքերի վարձավճարների փոխհատուցում	11,879.9	12,555.3	12,983.5
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	11,879.9	12,555.3	12,983.5
				2. Ատեստավորման միջոցով որակավորում ստացած ուսուցիչներին հավելավճարների տրամադրում	4,579.8	4,579.8	4,579.8
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	4,579.8	4,579.8	4,579.8
ՀՀ Գեղարքունիքի մարզպետարան					6,688,362.3	6,924,546.8	7,118,563.5
	01			ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԲՆՈՒՅԹԻ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	4,915.7	4,915.7	4,915.7
		03		Ընդհանուր բնույթի ծառայություններ	4,915.7	4,915.7	4,915.7
		03		Ընդհանուր բնույթի այլ ծառայություններ	4,915.7	4,915.7	4,915.7
				1. ՀՀ Գեղարքունիքի մարզի Արծվաշեն համայնքի ղեկավարի աշխատակազմի պահպանում	4,915.7	4,915.7	4,915.7
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	4,915.7	4,915.7	4,915.7
	02			ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	1,470.0	1,110.0	90.0
		05		Պաշտպանություն (այլ դասերին չպատկանող)	1,470.0	1,110.0	90.0
		01		Պաշտպանություն (այլ դասերին չպատկանող)	1,470.0	1,110.0	90.0
				1. Այլընտրանքային ծառայության ապահովում	1,470.0	1,110.0	90.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	1,470.0	1,110.0	90.0
	04			ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	164,094.0	172,299.0	180,914.0
		05		Տրանսպորտ	164,094.0	172,299.0	180,914.0
		01		Ճանապարհային տրանսպորտ	164,094.0	172,299.0	180,914.0
				1. Մարզային նշանակության ավտոճանապարհների ծմբային պահպանում, ընթացիկ պահպանում և շահագործում	164,094.0	172,299.0	180,914.0

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները		2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
					ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	164,094.0	172,299.0	180,914.0
	08			ՀԱՆԳԻՍՏ, ՄՇԱԿՈՒՅԹ ԵՎ ԿՐՈՆ		66,772.5	66,772.5	66,772.5
		02		Մշակութային ծառայություններ		66,772.5	66,772.5	66,772.5
			02	Թանգարաններ և ցուցասրահներ		16,591.2	16,591.2	16,591.2
				1. Թանգարանային ծառայություններ և ցուցահանդեսներ		16,591.2	16,591.2	16,591.2
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ		16,591.2	16,591.2	16,591.2
			05	Արվեստ		50,181.3	50,181.3	50,181.3
				1. Մշակութային միջոցառումների իրականացում		3,062.7	3,062.7	3,062.7
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ		3,062.7	3,062.7	3,062.7
				2. Թատերական ներկայացումներ		47,118.6	47,118.6	47,118.6
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ		47,118.6	47,118.6	47,118.6
	09			ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ		6,451,110.1	6,679,449.6	6,865,871.3
		01		Նախադպրոցական և տարրական ընդհանուր կրթություն		124,854.8	128,459.0	128,459.0
			01	Նախադպրոցական կրթություն		124,854.8	128,459.0	128,459.0
				1. Նախադպրոցական կրթություն		124,854.8	128,459.0	128,459.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ		124,854.8	128,459.0	128,459.0
			02	Միջնակարգ ընդհանուր կրթություն		6,247,530.2	6,319,999.1	6,336,715.0
				Հիմնական ընդհանուր կրթություն		6,247,530.2	6,319,999.1	6,336,715.0
				1. Հանրակրթական ուսուցում		6,095,782.5	6,219,078.4	6,336,715.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ		6,095,782.5	6,219,078.4	6,336,715.0
				2. Հատուկ կրթություն		83,568.2	53,781.4	-
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ		83,568.2	53,781.4	-
				3. Ներառական կրթություն		68,179.5	47,139.3	-

Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները		2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	68,179.5	47,139.3	-
	05		Ըստ մակարդակների չդասակարգվող կրթություն		53,515.2	53,515.2	53,515.2
		01	Արտադպրոցական դաստիարակություն		53,515.2	53,515.2	53,515.2
			1.	Արտադպրոցական դաստիարակություն	13,841.5	13,841.5	13,841.5
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	13,841.5	13,841.5	13,841.5
			2.	Երաժշտական և արվեստի դպրոցներում ազգային, փողային և լարային նվագարանների գծով ուսուցում	39,673.7	39,673.7	39,673.7
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	39,673.7	39,673.7	39,673.7
	06		Կրթությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայություններ		25,209.9	177,476.3	347,182.1
		01	Կրթությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայություններ		25,209.9	177,476.3	347,182.1
			1.	Հանրակրթական դպրոցների մանկավարժներին և դպրոցահասակ երեխաներին տրանսպորտային ծառայությունների մատուցում	1,142.9	1,142.9	1,142.9
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	1,142.9	1,142.9	1,142.9
			2.	Սոցիալապես անապահով ընտանիքների երեխաների դասագրքերի վարձավճարների փոխհատուցում	9,067.0	9,735.0	10,204.8
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	9,067.0	9,735.0	10,204.8
			3.	Ատեստավորման միջոցով որակավորում ստացած ուսուցիչներին հավելավճարների տրամադրում	15,000.0	17,000.0	20,000.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	15,000.0	17,000.0	20,000.0
			4.	Դպրոցահասակ երեխաներին սննդով ապահովում	=	149,598.4	315,834.4
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	-	149,598.4	315,834.4
ՀՀ Լոռու մարզպետարան					7,307,967.0	7,409,579.3	7,641,087.1
	02		ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ		1,170.0	390.0	30.0
		05	Պաշտպանություն (այլ դասերին չապատկանող)		1,170.0	390.0	30.0
		01	Պաշտպանություն (այլ դասերին չապատկանող)		1,170.0	390.0	30.0

Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
			1. Այլընտրանքային ծառայության ապահովում	1,170.0	390.0	30.0
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	1,170.0	390.0	30.0
04			ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	119,583.0	125,562.0	131,840.0
	05		Տրանսպորտ	119,583.0	125,562.0	131,840.0
		01	Ճանապարհային տրանսպորտ	119,583.0	125,562.0	131,840.0
			1. Մարզային նշանակության ավտոճանապարհների ծմեռային պահպանում, ընթացիկ պահպանում և շահագործում	119,583.0	125,562.0	131,840.0
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	119,583.0	125,562.0	131,840.0
08			ՀԱՆԳԻՍ, ՄՇԱԿՈՒՅԹ ԵՎ ԿՐՈՆ	18,410.7	18,410.7	18,410.7
	02		Մշակութային ծառայություններ	18,410.7	18,410.7	18,410.7
		02	Թանգարաններ և ցուցասրահներ	15,101.3	15,101.3	15,101.3
			1. Թանգարանային ծառայություններ և ցուցահանդեսներ	15,101.3	15,101.3	15,101.3
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	15,101.3	15,101.3	15,101.3
		05	Արվեստ	3,309.4	3,309.4	3,309.4
			1. Մշակութային միջոցառումների իրականացում	3,309.4	3,309.4	3,309.4
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	3,309.4	3,309.4	3,309.4
09			ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ	7,168,803.3	7,265,216.6	7,490,806.4
	01		Նախադպրոցական և տարրական ընդհանուր կրթություն	70,880.4	80,584.3	86,789.6
		01	Նախադպրոցական կրթություն	70,880.4	80,584.3	86,789.6
			1. Նախադպրոցական կրթություն	70,880.4	80,584.3	86,789.6
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	70,880.4	80,584.3	86,789.6
	02		Միջնակարգ ընդհանուր կրթություն	7,006,225.6	7,079,608.1	7,141,356.8
		01	Հիմնական ընդհանուր կրթություն	7,006,225.6	7,079,608.1	7,141,356.8
			1. Հանրակրթական ուսուցում	7,006,225.6	7,079,608.1	7,141,356.8

Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները		2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	7,006,225.6	7,079,608.1	7,141,356.8
	05		Ըստ մակարդակների չդասակարգվող կրթություն		34,072.7	34,072.7	34,072.7
		01	Արտադպրոցական դաստիարակություն		34,072.7	34,072.7	34,072.7
			1.	Երաժշտական և արվեստի դպրոցներում ազգային, փողային և լարային նվագարանների գծով ուսուցում	34,072.7	34,072.7	34,072.7
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ		34,072.7	34,072.7	34,072.7
	06		Կրթությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայություններ		57,624.6	70,951.5	228,587.3
		01	Կրթությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայություններ		57,624.6	70,951.5	228,587.3
			1.	Հանրակրթական դպրոցների մանկավարժներին և դպրոցահասակ երեխաներին տրանսպորտային ծառայությունների մատուցում	2,992.0	2,992.0	2,992.0
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ		2,992.0	2,992.0	2,992.0
			2.	Սոցիալապես անապահով ընտանիքների երեխաների դասագրքերի վարձավճարների փոխհատուցում	9,545.4	9,545.4	9,545.4
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ		9,545.4	9,545.4	9,545.4
			3.	Առեստավորման միջոցով որակավորում ստացած ուսուցիչներին հավելավճարների տրամադրում	45,087.2	58,414.1	63,890.4
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ		45,087.2	58,414.1	63,890.4
			4.	Դպրոցահասակ երեխաներին սննդով ապահովում	-	-	152,159.5
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ		-	-	152,159.5
ՀՀ Կոտայքի մարզպետարան					6,494,615.2	6,510,890.3	6,436,362.3
	02		ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ		600.0	30.0	-
		05	Պաշտպանություն (այլ դասերին չապատկանող)		600.0	30.0	-
		01	Պաշտպանություն (այլ դասերին չապատկանող)		600.0	30.0	-
			1.	Այլընտրանքային ծառայության ապահովում	600.0	30.0	-
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ		600.0	30.0	-

Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
04			ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	141,536.0	148,613.0	156,043.3
	05		Տրանսպորտ	141,536.0	148,613.0	156,043.3
		01	Ճանապարհային տրանսպորտ	141,536.0	148,613.0	156,043.3
			1. Մարզային նշանակության ավտոճանապարհների ծմեռային պահպանում, ընթացիկ պահպանում և շահագործում	141,536.0	148,613.0	156,043.3
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	141,536.0	148,613.0	156,043.3
08			ՀԱՆԳԻՍՏ, ՄՇԱԿՈՒՅԹ ԵՎ ԿՐՈՆ	4,412.0	4,412.0	4,412.0
	02		Մշակութային ծառայություններ	4,412.0	4,412.0	4,412.0
		03	Մշակույթի տներ, ակումբներ, կենտրոններ	2,318.6	2,318.6	2,318.6
			1. Համայնքային մշակույթի և ազատ ժամանցի կազմակերպում	2,318.6	2,318.6	2,318.6
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	2,318.6	2,318.6	2,318.6
		05	Արվեստ	2,093.4	2,093.4	2,093.4
			1. Մշակութային միջոցառումների իրականացում	2,093.4	2,093.4	2,093.4
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	2,093.4	2,093.4	2,093.4
09			ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ	6,348,067.2	6,357,835.3	6,275,907.0
	01		Նախադպրոցական և տարրական ընդհանուր կրթություն	74,828.7	74,828.7	74,828.7
		01	Նախադպրոցական կրթություն	74,828.7	74,828.7	74,828.7
			1. Նախադպրոցական կրթություն	74,828.7	74,828.7	74,828.7
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	74,828.7	74,828.7	74,828.7
	02		Միջնակարգ ընդհանուր կրթություն	6,121,380.5	6,129,498.6	6,046,745.3
		01	Հիմնական ընդհանուր կրթություն	6,121,380.5	6,129,498.6	6,046,745.3
			1. Հանրակրթական ուսուցում	5,913,858.5	5,936,362.7	5,936,492.6
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	5,913,858.5	5,936,362.7	5,936,492.6
			2. Հատուկ կրթություն	110,252.7	109,582.3	110,252.7

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	110,252.7	109,582.3	110,252.7
				3. Ներառական կրթություն	97,269.3	83,553.6	-
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	97,269.3	83,553.6	-
		05		Ըստ մակարդակների չդասակարգվող կրթություն	129,368.0	129,368.0	129,368.0
		01		Արտադպրոցական դաստիարակություն	129,368.0	129,368.0	129,368.0
				1. Արտադպրոցական դաստիարակություն	70,332.1	70,332.1	70,332.1
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	70,332.1	70,332.1	70,332.1
				2. Երաժշտական և արվեստի դպրոցներում ազգային, փողային և լարային նվագարանների գծով ուսուցում	59,035.9	59,035.9	59,035.9
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	59,035.9	59,035.9	59,035.9
		06		Կրթությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայություններ	22,490.0	24,140.0	24,965.0
		01		Կրթությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայություններ	22,490.0	24,140.0	24,965.0
				1. Հանրակրթական դպրոցների մանկավարժներին և դպրոցահասակ երեխաներին տրանսպորտային ծառայությունների մատուցում	272.0	272.0	272.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	272.0	272.0	272.0
				2. Սոցիալապես անապահով ընտանիքների երեխաների դասագրքերի վարձավճարների փոխհատուցում	9,843.0	9,843.0	9,843.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	9,843.0	9,843.0	9,843.0
				3. Ատեստավորման միջոցով որակավորում ստացած ուսուցիչներին հավելավճարների տրամադրում	12,375.0	14,025.0	14,850.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	12,375.0	14,025.0	14,850.0
ՀՀ Շիրակի մարզպետարան					8,218,788.2	8,306,363.4	8,543,062.4
	02			ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	450.0	360.0	30.0
		05		Պաշտպանություն (այլ դասերին չպատկանող)	450.0	360.0	30.0
		01		Պաշտպանություն (այլ դասերին չպատկանող)	450.0	360.0	30.0

Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
			1. Այլընտրանքային ծառայության ապահովում	450.0	360.0	30.0
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	450.0	360.0	30.0
04			ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	183,965.0	193,163.0	202,821.0
	05		Տրանսպորտ	183,965.0	193,163.0	202,821.0
		01	Ճանապարհային տրանսպորտ	183,965.0	193,163.0	202,821.0
			1. Մարզային նշանակության ավտոճանապարհների ծմեռային պահպանում. ընթացիկ պահպանում և շահագործում	183,965.0	193,163.0	202,821.0
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	183,965.0	193,163.0	202,821.0
08			ՀԱՆԳԻՍ, ՄՇԱԿՈՒՅԹ ԵՎ ԿՐՈՆ	177,245.7	177,245.7	177,245.7
	02		Մշակութային ծառայություններ	177,245.7	177,245.7	177,245.7
		02	Թանգարաններ և ցուցասրահներ	58,090.7	58,090.7	58,090.7
			1. Թանգարանային ծառայություններ և ցուցահանդեսներ	58,090.7	58,090.7	58,090.7
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	58,090.7	58,090.7	58,090.7
		05	Արվեստ	119,155.0	119,155.0	119,155.0
			1. Մշակութային միջոցառումների իրականացում	3,230.4	3,230.4	3,230.4
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	3,230.4	3,230.4	3,230.4
			2. Երաժշտարվեստի և պարարվեստի համերգներ	115,924.6	115,924.6	115,924.6
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	115,924.6	115,924.6	115,924.6
09			ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ	7,857,127.5	7,935,594.7	8,162,965.7
	01		Նախադպրոցական և տարրական ընդհանուր կրթություն	130,691.9	131,485.0	132,831.8
		01	Նախադպրոցական կրթություն	130,691.9	131,485.0	132,831.8
			1. Նախադպրոցական կրթություն	130,691.9	131,485.0	132,831.8
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	130,691.9	131,485.0	132,831.8
	02		Միջնակարգ ընդհանուր կրթություն	7,214,445.1	7,271,538.1	7,480,115.2

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
			01	Հիմնական ընդհանուր կրթություն	7,199,133.5	7,256,226.5	7,464,803.6
				1. Հանրակրթական ուսուցում	6,641,909.2	7,256,226.5	7,464,803.6
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	6,641,909.2	7,256,226.5	7,464,803.6
				2. Հատուկ կրթություն	127,565.5	=	=
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	127,565.5	-	-
				3. Ներառական կրթություն	429,658.8	=	=
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	429,658.8	-	-
			02	Միջնակարգ (լրիվ) ընդհանուր կրթություն	15,311.6	15,311.6	15,311.6
				1. Երեկոյան ուսուցում	15,311.6	15,311.6	15,311.6
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	15,311.6	15,311.6	15,311.6
			05	Ըստ մակարդակների չդասակարգվող կրթություն	157,288.9	157,288.9	157,288.9
			01	Արտադպրոցական դաստիարակություն	157,288.9	157,288.9	157,288.9
				1. Արտադպրոցական դաստիարակություն	69,306.4	69,306.4	69,306.4
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	69,306.4	69,306.4	69,306.4
				2. Երաժշտական և արվեստի դպրոցներում ազգային, փողային և լարային նվագարանների գծով ուսուցում	87,982.5	87,982.5	87,982.5
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	87,982.5	87,982.5	87,982.5
			06	Կրթությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայություններ	354,701.6	375,282.7	392,729.8
			01	Կրթությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայություններ	354,701.6	375,282.7	392,729.8
				1. Հանրակրթական դպրոցների մանկավարժներին և դպրոցահասակ երեխաներին տրանսպորտային ծառայությունների մատուցում	10,875.8	10,875.8	10,875.8
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	10,875.8	10,875.8	10,875.8
				2. Սոցիալապես անապահով ընտանիքների երեխաների դասագրքերի վարձավճարների փոխհատուցում	9,058.7	9,744.9	10,111.5
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	9,058.7	9,744.9	10,111.5

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				3. Ատեստավորման միջոցով որակավորում ստացած ուսուցիչներին հավելավճարների տրամադրում	22,876.2	30,501.6	38,127.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	22,876.2	30,501.6	38,127.0
				4. Դպրոցահասակ երեխաներին սննդով ապահովում	311,890.9	324,160.4	333,615.5
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	311,890.9	324,160.4	333,615.5
ՀՀ Սյունիքի մարզպետարան					4,945,859.3	4,991,675.8	5,014,862.2
	02			ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	570.0	360.0	30.0
		05		Պաշտպանություն (այլ դասերին չպատկանող)	570.0	360.0	30.0
		01		Պաշտպանություն (այլ դասերին չպատկանող)	570.0	360.0	30.0
				1. Այլընտրանքային ծառայության ապահովում	570.0	360.0	30.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	570.0	360.0	30.0
	04			ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	183,965.0	193,163.0	202,821.0
		05		Տրանսպորտ	183,965.0	193,163.0	202,821.0
		01		Ճանապարհային տրանսպորտ	183,965.0	193,163.0	202,821.0
				1. Մարզային նշանակության ավտոճանապարհների ծմբային պահպանում, ընթացիկ պահպանում և շահագործում	183,965.0	193,163.0	202,821.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	183,965.0	193,163.0	202,821.0
	08			ՀԱՆԳԻՍՏ, ՄՇԱԿՈՒՅԹ ԵՎ ԿՐՈՆ	90,712.4	90,712.4	90,712.4
		02		Մշակութային ծառայություններ	90,712.4	90,712.4	90,712.4
		02		Թանգարաններ և ցուցասրահներ	11,909.8	11,909.8	11,909.8
				1. Թանգարանային ծառայություններ և ցուցահանդեսներ	11,909.8	11,909.8	11,909.8
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	11,909.8	11,909.8	11,909.8
		03		Մշակույթի տներ, ակումբներ, կենտրոններ	2,993.2	2,993.2	2,993.2
				1. Համայնքային մշակույթի և ազատ ժամանցի կազմակերպում	2,993.2	2,993.2	2,993.2

Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	2,993.2	2,993.2	2,993.2
	05		Արվեստ	75,809.4	75,809.4	75,809.4
			1. Մշակութային միջոցառումների իրականացում	6,503.3	6,503.3	6,503.3
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	6,503.3	6,503.3	6,503.3
			2. Թատերական ներկայացումներ	69,306.1	69,306.1	69,306.1
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	69,306.1	69,306.1	69,306.1
09			ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ	4,670,611.9	4,707,440.4	4,721,298.8
	01		Նախադպրոցական և տարրական ընդհանուր կրթություն	6,403.5	6,106.2	5,569.1
	01		Նախադպրոցական կրթություն	6,403.5	6,106.2	5,569.1
			1. Նախադպրոցական կրթություն	6,403.5	6,106.2	5,569.1
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	6,403.5	6,106.2	5,569.1
	02		Միջնակարգ ընդհանուր կրթություն	4,373,766.2	4,413,488.8	4,431,013.5
	01		Հիմնական ընդհանուր կրթություն	4,373,766.2	4,413,488.8	4,431,013.5
			1. Հանրակրթական ուսուցում	4,373,766.2	4,413,488.8	4,431,013.5
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	4,373,766.2	4,413,488.8	4,431,013.5
	05		Ըստ մակարդակների չդասակարգվող կրթություն	101,923.1	101,923.1	101,923.1
	01		Արտադպրոցական դաստիարակություն	101,923.1	101,923.1	101,923.1
			1. Արտադպրոցական դաստիարակություն	65,983.2	65,983.2	65,983.2
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	65,983.2	65,983.2	65,983.2
			2. Երաժշտական և արվեստի դպրոցներում ազգային, փողային և լարային նվագարանների գծով ուսուցում	35,939.9	35,939.9	35,939.9
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	35,939.9	35,939.9	35,939.9
	06		Կրթությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայություններ	188,519.1	185,922.3	182,793.1
	01		Կրթությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայություններ	188,519.1	185,922.3	182,793.1

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				1. Հանրակրթական դպրոցների մանկավարժներին և դպրոցահասակ երեխաներին տրանսպորտային ծառայությունների մատուցում	30,000.5	30,000.5	30,000.5
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	30,000.5	30,000.5	30,000.5
				2. Սոցիալապես անապահով ընտանիքների երեխաների դասագրքերի վարձավճարների փոխհատուցում	5,363.0	5,510.2	5,564.1
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	5,363.0	5,510.2	5,564.1
				3. Ատեստավորման միջոցով որակավորում ստացած ուսուցիչներին հավելավճարների տրամադրում	8,719.2	8,719.2	8,719.2
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	8,719.2	8,719.2	8,719.2
				4. Դպրոցահասակ երեխաներին սննդով ապահովում	144,436.4	141,692.4	138,509.3
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	144,436.4	141,692.4	138,509.3
ՀՀ Վայոց ծորի մարզպետարան					2,003,953.7	2,014,686.7	2,023,630.9
	04			ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	114,423.0	120,144.0	126,151.0
		05		Տրանսպորտ	114,423.0	120,144.0	126,151.0
			01	Ճանապարհային տրանսպորտ	114,423.0	120,144.0	126,151.0
				1. Մարզային նշանակության ավտոճանապարհների ծմբային պահպանում, ընթացիկ պահպանում և շահագործում	114,423.0	120,144.0	126,151.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	114,423.0	120,144.0	126,151.0
	08			ՀԱՆԳԻՍՏ, ՄՇԱԿՈՒՅԹ ԵՎ ԿՐՈՆ	20,742.7	20,742.7	20,742.7
		02		Մշակութային ծառայություններ	20,742.7	20,742.7	20,742.7
			02	Թանգարաններ և ցուցասրահներ	13,962.8	13,962.8	13,962.8
				1. Թանգարանային ծառայություններ և ցուցահանդեսներ	13,962.8	13,962.8	13,962.8
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	13,962.8	13,962.8	13,962.8
			03	Մշակույթի տներ, ակումբներ, կենտրոններ	2,318.6	2,318.6	2,318.6
				1. Համայնքային մշակույթի և ազատ ժամանցի կազմակերպում	2,318.6	2,318.6	2,318.6

Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	2,318.6	2,318.6	2,318.6
	05		Արվեստ	4,461.3	4,461.3	4,461.3
			1. Մշակութային միջոցառումների իրականացում	4,461.3	4,461.3	4,461.3
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	4,461.3	4,461.3	4,461.3
09			ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ	1,868,788.0	1,873,800.0	1,876,737.2
	01		Նախադպրոցական և տարրական ընդհանուր կրթություն	28,286.9	28,286.9	28,286.9
	01		Նախադպրոցական կրթություն	28,286.9	28,286.9	28,286.9
			1. Նախադպրոցական կրթություն	28,286.9	28,286.9	28,286.9
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	28,286.9	28,286.9	28,286.9
	02		Միջնակարգ ընդհանուր կրթություն	1,662,611.5	1,665,477.3	1,666,488.3
	01		Հիմնական ընդհանուր կրթություն	1,662,611.5	1,665,477.3	1,666,488.3
			1. Հանրակրթական ուսուցում	1,582,588.4	1,584,915.8	1,585,588.4
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	1,582,588.4	1,584,915.8	1,585,588.4
			2. Ներառական կրթություն	80,023.1	80,561.5	80,899.9
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	80,023.1	80,561.5	80,899.9
	05		Ըստ մակարդակների չդասակարգվող կրթություն	70,274.9	70,274.9	70,274.9
	01		Արտադպրոցական դաստիարակություն	70,274.9	70,274.9	70,274.9
			1. Արտադպրոցական դաստիարակություն	49,971.2	49,971.2	49,971.2
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	49,971.2	49,971.2	49,971.2
			2. Երաժշտական և արվեստի դպրոցներում ազգային, փողային և յարային նվագարանների գծով ուսուցում	20,303.7	20,303.7	20,303.7
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	20,303.7	20,303.7	20,303.7
	06		Կրթությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայություններ	107,614.7	109,760.9	111,687.1
	01		Կրթությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայություններ	107,614.7	109,760.9	111,687.1

	Բաժին	Խումբ	Պատ	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				1. <u>Հանրակրթական դպրոցների մանկավարժներին և դպրոցահասակ երեխաներին տրանսպորտային ծառայությունների մատուցում</u>	20,066.1	20,066.1	20,066.1
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	20,066.1	20,066.1	20,066.1
				2. <u>Սոցիալապես անապահով ընտանիքների երեխաների դասագրքերի վարձավճարների փոխհատուցում</u>	19,739.9	20,365.2	21,436.8
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	19,739.9	20,365.2	21,436.8
				3. <u>Ատեստավորման միջոցով որակավորում ստացած ուսուցիչներին հավելավճարների տրամադրում</u>	7,017.3	7,017.3	7,017.3
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	7,017.3	7,017.3	7,017.3
				4. <u>Դպրոցահասակ երեխաներին սննդով ապահովում</u>	60,791.4	62,312.3	63,166.9
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	60,791.4	62,312.3	63,166.9
ՀՀ Տավուշի մարզպետարան					4,011,652.3	4,033,992.9	4,060,256.3
	02			ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	210.0	-	-
		05		Պաշտպանություն (այլ դասերին չպատկանող)	210.0	-	-
			01	Պաշտպանություն (այլ դասերին չպատկանող)	210.0	-	-
				1. <u>Այլընտրանքային ծառայության ապահովում</u>	210.0	-	-
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	210.0	-	-
	04			ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	127,515.0	133,891.0	140,586.0
		05		Տրանսպորտ	127,515.0	133,891.0	140,586.0
			01	Ճանապարհային տրանսպորտ	127,515.0	133,891.0	140,586.0
				1. <u>Մարզային նշանակության ավտոճանապարհների ծմբային պահպանում, ընթացիկ պահպանում և շահագործում</u>	127,515.0	133,891.0	140,586.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	127,515.0	133,891.0	140,586.0
	08			ՀԱՆԳԻՍՏ, ՄՇԱԿՈՒՅԹ ԵՎ ԿՐՈՆ	3,215.8	3,215.8	3,215.8
		02		Մշակութային ծառայություններ	3,215.8	3,215.8	3,215.8

Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
		05	Արվեստ	3,215.8	3,215.8	3,215.8
			1. Մշակութային միջոցառումների իրականացում	3,215.8	3,215.8	3,215.8
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	3,215.8	3,215.8	3,215.8
09			ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ	3,880,711.5	3,896,886.1	3,916,454.5
	01		Նախադպրոցական և տարրական ընդհանուր կրթություն	25,910.7	25,841.5	25,836.5
	01		Նախադպրոցական կրթություն	25,910.7	25,841.5	25,836.5
			1. Նախադպրոցական կրթություն	25,910.7	25,841.5	25,836.5
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	25,910.7	25,841.5	25,836.5
	02		Միջնակարգ ընդհանուր կրթություն	3,637,582.8	3,657,965.4	3,673,655.2
	01		Հիմնական ընդհանուր կրթություն	3,637,582.8	3,657,965.4	3,673,655.2
			1. Հանրակրթական ուսուցում	3,637,582.8	3,657,965.4	3,673,655.2
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	3,637,582.8	3,657,965.4	3,673,655.2
	05		Ըստ մակարդակների չդասակարգվող կրթություն	49,008.8	49,008.8	49,008.8
	01		Արտադպրոցական դաստիարակություն	49,008.8	49,008.8	49,008.8
			1. Երաժշտական և արվեստի դպրոցներում ազգային, փողային և լարային նվագարանների գծով ուսուցում	49,008.8	49,008.8	49,008.8
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	49,008.8	49,008.8	49,008.8
	06		Կրթությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայություններ	168,209.2	164,070.4	167,954.0
	01		Կրթությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայություններ	168,209.2	164,070.4	167,954.0
			1. Հանրակրթական դպրոցների մանկավարժներին և դպրոցահասակ երեխաներին տրանսպորտային ծառայությունների մատուցում	1,775.1	1,775.1	1,775.1
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	1,775.1	1,775.1	1,775.1
			2. Սոցիալապես անապահով ընտանիքների երեխաների դասագրքերի վարձավճարների փոխհատուցում	3,487.0	3,598.0	3,640.0
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	3,487.0	3,598.0	3,640.0

	Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները	2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				3. Ատեստավորման միջոցով որակավորում ստացած ուսուցիչներին հավելավճարների տրամադրում	4,602.6	5,754.6	5,754.6
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	4,602.6	5,754.6	5,754.6
				4. Դպրոցահասակ երեխաներին սննդով ապահովում	158,344.5	152,942.7	156,784.3
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	158,344.5	152,942.7	156,784.3
ՀՀ կառավարություն					36,634,394.6	23,893,101.0	46,259,290.8
	01			ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԲՆՈՒՅԹԻ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	550,000.0	550,000.0	550,000.0
		01		Օրենսդիր և գործադիր մարմիններ, պետական կառավարում, ֆինանսական և հարկաբյուջետային հարաբերություններ, արտաքին հարաբերություններ	550,000.0	550,000.0	550,000.0
			03	Արտաքին հարաբերություններ	550,000.0	550,000.0	550,000.0
				1. Արտասահմանյան պատվիրակությունների ղնդունելություններ	200,000.0	200,000.0	200,000.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	200,000.0	200,000.0	200,000.0
				2. Արտասահմանյան պաշտոնական գործուղումներ	350,000.0	350,000.0	350,000.0
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	350,000.0	350,000.0	350,000.0
	04			ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	-	-	14,869,830.6
		09		Տնտեսական հարաբերություններ (այլ դասերին չպատկանող)	-	-	14,869,830.6
			01	Տնտեսական հարաբերություններ (այլ դասերին չպատկանող)	-	-	14,869,830.6
				1. Այլ ծրագրեր	-	-	14,869,830.6
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	-	-	14,869,830.6
	10			ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	10,675,496.0	10,675,496.0	10,675,496.0
		03		Հարազատին կորցրած անձինք	56,000.0	56,000.0	56,000.0
			01	Հարազատին կորցրած անձինք	56,000.0	56,000.0	56,000.0
				1. Հասարակության և պետության հանդեպ հատուկ ծառայություններ ունեցած քաղաքացիների մահվան դեպքում հրաժեշտի ծիսակատարության և թաղման կազմակերպում, գերեզմանի բարեկարգման և մահարձանի պատրաստման ու տեղադրման աշխատանքներին աջակցություն	56,000.0	56,000.0	56,000.0

Բաժին	Խումբ	Դաս	Բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման բաժինների, խմբերի, դասերի և ուղղությունների անվանումները		2019 թ. չափաքանակները	2020 թ. չափաքանակները	2021 թ. չափաքանակները
				ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	56,000.0	56,000.0	56,000.0
	09		Սոցիալական պաշտպանություն (այլ դասերին չպատկանող)		10,619,496.0	10,619,496.0	10,619,496.0
		02	Սոցիալական պաշտպանությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայություններ (այլ դասերին չպատկանող)		10,619,496.0	10,619,496.0	10,619,496.0
			1. Պետական հիմնարկների և կազմակերպությունների աշխատողների սոցիալական փաթեթով ապահովում		10,619,496.0	10,619,496.0	10,619,496.0
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ		10,619,496.0	10,619,496.0	10,619,496.0
11			ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆՆԵՐԻՆ ԶԴԱՍՎՈՂ ՊԱՀՈՒՍԱՑԻՆ ՖՈՆԴԵՐ		25,408,898.6	12,667,605.0	20,163,964.2
	01		ՀՀ կառավարության և համայնքների պահուստային ֆոնդ		25,408,898.6	12,667,605.0	20,163,964.2
		01	ՀՀ կառավարության պահուստային ֆոնդ		25,408,898.6	12,667,605.0	20,163,964.2
			1. ՀՀ կառավարության պահուստային ֆոնդ		25,408,898.6	12,667,605.0	20,163,964.2
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ		25,408,898.6	12,667,605.0	20,163,964.2
Այլ մարմիններ					7,045,503.7	7,327,323.9	7,620,416.9
	02		ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ		7,045,503.7	7,327,323.9	7,620,416.9
		05	Պաշտպանություն (այլ դասերին չպատկանող)		7,045,503.7	7,327,323.9	7,620,416.9
		01	Պաշտպանություն (այլ դասերին չպատկանող)		7,045,503.7	7,327,323.9	7,620,416.9
			1. Պաշտպանության բնագավառի այլ ծախսեր		7,045,503.7	7,327,323.9	7,620,416.9
			ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ		7,045,503.7	7,327,323.9	7,620,416.9

ՀՀ 2019-2021 թվականների ժամանակահատվածում պետական մարմնի կողմից իրականացվող ամփոփ ծախսերը (քաղաքականության միջոցառումները) ծրագրային դասակարգմամբ

հազար դրամներով

Ծրագրային դասիչը		Գործառնական դասիչը	Ծրագիր/Քաղաքականության միջոցառում	2019թ.	2020թ.	2021թ.
Ծրագիրը	Միջոցառումը	(Բաժին/Խումբ /Դաս)				
1	2	3	4	5	6	7
ՀՀ Ազգային ժողով				183,043.8	183,043.8	183,043.8
1024			ԾՐԱԳԻՐ			
			Օրենսդրական, վերլուծական և ներկայացուցչական ծառայություններ			
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Իրավական ակտերի նախագծերի մասնագիտական փորձաքննություն, արտաքին կապերի կառավարում, տեղեկատվության և խորհրդատվության տրամադրում	1,211.0	1,211.0	1,211.0
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Օրենսդրական դաշտի ձևավորում և կատարելագործում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ02	09.05.02	ՀՀ Ազգային Ժողովի աշխատակազմի պետական ծառայողների վերապատրաստում			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ Ազգային Ժողովի աշխատակազմի պետական ծառայողների վերապատրաստում	1,211.0	1,211.0	1,211.0
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			Լիցենզավորված քարձրագույն ուսումնական հաստատություններ			
	ԾՏ01	01.01.03	Միջազգային կազմակերպություններին ՀՀ անդամակցության վճարներ			
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			Միջազգային կազմակերպությունների աշխատանքներին ՀՀ մասնակցության, երկրում նրանց կողմից տարբեր ծրագրերի իրականացման ապահովում	181,832.8	181,832.8	181,832.8
ՀՀ վարչապետի աշխատակազմ				21,528,738.9	25,361,250.3	26,546,056.6
1001			ԾՐԱԳԻՐ			
			Պետական քաղաքականության մշակման, ծրագրերի համակարգման և մոնիտորինգի ծրագիր			
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			

1	2	3	4	5	6	7
			Քաղաքականության մշակման և դրա կատարման համակարգման, պետական ծրագրերի պլանավորման, մշակման, իրականացման և մոնիտորինգի (վերահսկման) ծառայություններ			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>	47,722.2	47,722.2	47,722.2
			Ծրագիրը նպաստում է ՀՀ նախարարությունների կողմից իրականացվող ծրագրերի գծով նախատեսված արդյունքների ապահովմանը			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
			Պետական աջակցություն ՀՀ վարչապետի աշխատակազմի ներքո գործող տեսչական բարեփոխումների քարտուղարությանը			
	ԱԾ25	04.01.01	<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Հիմնախնդիրների (պրոբլեմների) բացահայտում, երկխոսություն կառավարության և գործարար համայնքի միջև, գործողությունների ծրագրի մշակում, ընդունում և իրականացում, մոնիթորինգի իրականացում և ազդեցության գնահատում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> ՀՀ վարչապետի աշխատակազմ	24,122.2	24,122.2	24,122.2
	ԱԾ40	04.01.01	Աջակցություն ՀՀ վարչապետի աշխատակազմի ներքո գործող Արդյունահանող ճյուղերի թափանցիկության նախաձեռնության քարտուղարությանը <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Ծառայության արդյունքում բազմաշահառու խմբի գործունեության ապահովում, ազգային ծրագրով նախատեսված տեխնիկական առաջադրանքների նախագծերի հաստատման ենթակա փաստաթղթերի կազմում, հանրային իրազեկման միջոցառումների իրականացում և դոնոր կազմակերպությունների հետ աշխատանքի համակարգում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> ՀՀ վարչապետի աշխատակազմ	23,600.0	23,600.0	23,600.0
1019			ԾՐԱԳԻՐ			
			Սոցիալական ներդրումների կառավարման ծառայություններ	16,311,260.3	20,250,407.9	23,859,810.4
			Ծրագրի նկարագրությունը			
			Համաշխարհային բանկի Սոցիալական ներդրումների ծրագրի իրականացում			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> ՀՀ աղքատ և խոցելի խմբերի կյանքի ստանդարտների բարձրացում, խրախուսում. արդյունավետության բարձրացում			
	ԱԾ 01	04.09.01	Քաղաքականության միջոցառումներ. ԾԱՌ-ԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ			
			Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Տարածքային զարգացման հիմնադրամի ծրագրի կառավարում			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Տարածքային զարգացման հիմնադրամի ծրագիր՝ ՀՀ աղքատ և խոցելի խմբերի կյանքի ստանդարտների բարձրացման նպատակով	990,951.7	565,951.6	315,461.6
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> Տարածքային զարգացման հիմնադրամ			
	ԱԾ 02	09.06.01	Ասիական զարգացման բանկի աջակցությամբ իրականացվող Դպրոցների սեյսմիկ պաշտպանության ծրագրի կառավարում			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Դպրոցների սեյսմիկ պաշտպանության ծրագիր՝ ՀՀ դպրոցների սեյսմիկ անվտանգության բարելավման նպատակով	105,650.6	105,650.6	105,650.6

1	2	3	4	5	6	7
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
			Տարածքային զարգացման հիմնադրամ			
ԱԾ 03	04.09.01		Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Տեղական տնտեսության և ենթակառուցվածքների զարգացման ծրագրի կառավարում	400,825.3	352,312.7	90,825.2
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
			Տեղական տնտեսության և ենթակառուցվածքների զարգացման ծրագիր՝ ՀՀ տարբեր մարզերում զբոսաշրջության հետ կապված ենթակառուցվածքների բարելավման նպատակով			
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
			Տարածքային զարգացման հիմնադրամ			
ԱԾ 05	04.09.01		ԱՄՆ-ի Միջազգային զարգացման Գործակալության աջակցությամբ իրականացվող Տեղական ինքնակառավարման բարեփոխումների դրամաշնորհային ծրագիր	28,813.8	18,584.8	0.0
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
			Տարածքային ինքնակառավարման բարեփոխումների ծրագրով նախատեսված ՀՀ խոշորացված համայնքներում օժանդակության տրամադրում տեղական և տարածքային ինքնակառավարման մարմիններին միջհամայնքային ենթածրագրերի նախագծման, ընտրության և իրականացման աշխատանքներում:			
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
			Տարածքային զարգացման հիմնադրամ			
ԾՏ01	04.09.01		Քաղաքականության միջոցառումներ. ՏՐԱՆՍՖԵՐՏՆԵՐ	2,615,164.6	2,209,492.2	1,593,724.8
			ՀՀ տարածքներում ջրագծերի, առողջապահության, կրթության, մշակույթի, հատուկ խնամքի և ենթակառուցվածքների ոլորտի վերականգնման և շինարարության աշխատանքներ			
			Տրանսֆերտի նկարագրությունը			
			Տարածքային զարգացման հիմնադրամի ծրագրով նախատեսված՝ ՀՀ տարածքներում ջրագծերի, առողջապահության, կրթության օբյեկտների, մշակութային տների, ծերանոցների, մանկատների, հատուկ դպրոցների, մանկապարտեզների և կոյուղու օբյեկտների հիմնանորոգում և շինարարություն			
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
ԾՏ02	09.06.01		ՀՀ դպրոցների սեյսմիկ անվտանգության բարելավմանն ուղղված միջոցառումներ	9,408,858.2	9,408,858.2	9,408,858.2
			Տրանսֆերտի նկարագրությունը			
			Դպրոցների շենքերի ամրացման շինարարական աշխատանքներ, շինարարական ստանդարտների արդիականացում, արտակարգ իրավիճակներին արձագանքման ծրագրի մշակում, սեյսմիկ մոնիտորինգի դիտակետերի սրբավորումների արդիականացում:			
ԾՏ03	04.09.01		ՀՀ տարբեր մարզերում զբոսաշրջության հետ կապված ենթակառուցվածքների բարելավմանն ուղղված միջոցառումներ	1,394,741.6	6,781,042.6	12,345,290.0
			Տրանսֆերտի նկարագրությունը			
			Ընտրված մարզերում զբոսաշրջության հետ կապված ենթակառուցվածքներ, այդ թվում՝ ճանապարհների ,ավտոկայանատեղիների, ջրամատակարարման համակարգերի, լուսավորության վերանորոգում և նորովի կառուցում:			

1	2	3	4	5	6	7
	ԾՏ04	04.09.01	Օժանդակության տրամադրում տեղական և տարածքային ինքնակառավարման մարմիններին միջհամայնքային ենթաձրագրերի նախագծման, ընտրության և իրականացման աշխատանքներում <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Ծրագրով նախատեսված է տեխնիկայի, սարքավորումների տրամադրում և ենթակառուցվածքների վերականգնում/ կառուցում:	1,359,051.0	808,515.2	0.0
	ԾՏ05	04.09.01	ՀՀ խոշորագույն համայնքներում հանրային ծառայությունների բարելավում, տեղական տնտեսական գործունեության ընդլայնում, օժանդակության տրամադրում տեղական և տարածքային ինքնակառավարման մարմիններին միջհամայնքային ենթաձրագրերի նախագծում, ընտրություն և իրականացում: <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Տեղական ինքնակառավարման բարեփոխումների ծրագրով նախատեսված ՀՀ խոշորագույն համայնքներին տեխնիկայի տրամադրում և ենթակառուցվածքների վերականգնում/ կառուցում:	7,203.5	0.0	0.0
1033			ԾՐԱԳԻՐ			
			Աջակցություն քաղաքական կուսակցություններին, հասարակական կազմակերպություններին, արհմիություններին <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Պետական աջակցություն քաղաքական կուսակցություններին, հասարակական կազմակերպություններին, արհմիություններին <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Քաղաքացիական ակտիվ հասարակության ձևավորում Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ	206,849.8	206,849.8	206,849.8
	ԾՏ01	08.04.02	Պետական աջակցություն ազգային փոքրամասնությունների հասարակական կազմակերպություններին <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Պետական աջակցություն ազգային փոքրամասնությունների հասարակական կազմակերպություններին	20,000.0	20,000.0	20,000.0
	ԾՏ02	08.04.02	Պետական աջակցություն հասարակական կազմակերպություններին <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Պետական աջակցություն հասարակական կազմակերպություններին	186,849.8	186,849.8	186,849.8
1074			ԾՐԱԳԻՐ			
			Հասարակական կարծիքի ուսումնասիրության ծառայություններ <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Հայաստանի Հանրապետության կառավարության գործունեության գնահատականների, կյանքի որակի և համայնքային կարիքների գնահատման հետազոտություններ <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> ՀՀ կառավարության աշխատանքների և որոշումների կայացման արդյունավետության բարձրացում Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ	123,278.0	123,278.0	123,278.0
			Հայաստանի Հանրապետության կառավարության գործունեության գնահատականների, կյանքի որակի և համայնքային կարիքների գնահատման հետազոտություններ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			

1	2	3	4	5	6	7
	ԱԾ 01	01.01.01	Հայաստանի Հանրապետության կառավարության գործունեության գնահատականների, կյանքի որակի և համայնքային կարիքների գնահատման նպատակով ընտրանքային հետազոտությունների անցկացում, տրամադրում նախարարություններին, օգտագործում գերակա խնդիրների և միջոցառումների կազմման ժամանակ <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Այ Փի Էս Սի» Քաղաքական և սոցիոլոգիական խորհրդատվությունների ինստիտուտ ՍՊԸ	123,278.0	123,278.0	123,278.0
1078			ԾՐԱԳԻՐ			
			Աջակցություն մարդասիրական ծրագրերին <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Պետական աջակցություն տեղական և օտարերկրյա կազմակերպություններից իրականացվող մարդասիրական ծրագրերին <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Մարդասիրական օգնության տրամադրման միջոցով՝ ՀՀ-ում առողջապահական, կրթական և սոցիալական ոլորտների զարգացում Քաղաքականության միջոցառումներ. ՏՐԱՆՍՖԵՐՏՆԵՐ	10,000.0	10,000.0	10,000.0
	ԾՏ01	04.05.04	Մարդասիրական բեռներ փոխադրող օտարերկրյա օդանավերի աերոնավիգացիոն սպասարկման, բռնիք-վախժքի, օդանավերի կանգառի և վերգետնյա սպասարկումների ու մատուցված ծառայությունների փոխհատուցում <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Պետական աջակցություն տեղական և օտարերկրյա կազմակերպությունների կողմից իրականացվող մարդասիրական ծրագրերին	10,000.0	10,000.0	10,000.0
1091			ԾՐԱԳԻՐ			
			Քաղաքական հետազոտություններ և հանրային իրազեկում <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Քաղաքական հետազոտությունների իրականացում և հանրային իրազեկման միջոցառումներ, կրթ սեղանների, հանրային քննարկումների անցկացում <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Քաղաքացիական հասարակության զարգացում Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ	581,440.3	581,440.3	581,440.3
	ԱԾ02	08.03.03	Հանրային իրազեկման ապահովում Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը Հանրային կապերի ուսումնասիրությունների իրականացում, տեղեկատվության մատչելիության, հավաքագրման և տարածման ապահովում Ծառայություն մատուցողի անվանումը «Հանրային կապերի և տեղեկատվության կենտրոն» ՊՈԱԿ	581,440.3	581,440.3	581,440.3
1111			ԾՐԱԳԻՐ			
			Բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթության ծրագիր <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթության ծառայությունների մատուցում <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>	313,998.8	419,416.8	419,416.8

1	2	3	4	5	6	7
			Գիտելիքների տնտեսության և գիտության զարգացման արդի պահանջներին համապատասխան բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական որակավորում ունեցող մասնագետների պատրաստում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ04	09.06.01	Մասնագիտական կրթության որակի ապահովման ծառայություններ Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը Մասնագիտական կրթության որակի ապահովման հսկողություն Ծառայություն մատուցողի անվանումը «Մասնագիտական կրթության որակի ապահովման ազգային կենտրոն» հիմնադրամ	64,336.5	64,336.5	64,336.5
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
	ԾՏ09	09.06.01	Աջակցություն արտասահմանում սովորող ուսանողներին Տրանսֆերտի նկարագրությունը Աջակցություն արտասահմանում սովորող ուսանողներին	94,582.0	200,000.0	200,000.0
	ԾՏ04	09.04.02	Հետբուհական մասնագիտական կրթության նպաստների տրամադրում (ՀՀ վարչապետի աշխատակազմ) Տրանսֆերտի նկարագրությունը Ունկնդիրներին նպաստների տրամադրում	114,216.3	114,216.3	114,216.3
	ԾՏ07	09.04.02	Հետբուհական մասնագիտական կրթություն ստացող ուսանողների կրթաթոշակ (ՀՀ վարչապետի աշխատակազմ) Տրանսֆերտի նկարագրությունը Ունկնդիրներին կրթաթոշակի տրամադրում	40,864.0	40,864.0	40,864.0
1134			ԾՐԱԳԻՐ			
			Գյուղական կարողությունների ստեղծման ծրագիր Ծրագրի նկարագրությունը Գյուղատնտեսության զարգացման միջազգային հիմնադրամի աջակցությամբ իրականացվող գյուղական կարողությունների ստեղծման ծրագրի իրագործում Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը Գյուղական տարածքներում տնտեսական ակտիվության բարելավում Քաղաքականության միջոցառումներ. ԾԱՌ-ԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	3,134,065.1	2,952,566.2	509,721.0
	ԱԾ01	04.02.01	Գյուղատնտեսության զարգացման միջազգային հիմնադրամի աջակցությամբ իրականացվող «Ենթակառուցվածքների գյուղական ֆինանսավորման աջակցություն» վարկային ծրագիր Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը Գյուղատնտեսության զարգացման միջազգային հիմնադրամի «Ենթակառուցվածքների գյուղական ֆինանսավորման աջակցություն» վարկային ծրագիր շրջանակներում կառավարման և մոնիտորինգի ծառայություններ. Ծառայություն մատուցողի անվանումը «Գյուղական տարածքների տնտեսական զարգացման ծրագրերի իրականացման գրասենյակ» պետական հիմնարկ ՕՊԵԿ զարգացման միջազգային հիմնադրամի աջակցությամբ իրականացվող «Ենթակառուցվածքների գյուղական ֆինանսավորման աջակցություն» վարկային ծրագիր Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը	172,882.8	172,882.8	194,464.4

1	2	3	4	5	6	7
	ԱՃ02	04.02.01	ՕՊԵԿ զարգացման միջազգային հիմնադրամի աջակցությամբ իրականացվող Ենթակառուցվածքների գյուղական ֆինանսավորման աջակցություն» ծրագրի իրագործում	164,604.6	153,673.6	175,989.9
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
			«Գյուղական տարածքների տնտեսական զարգացման ծրագրերի իրականացման գրասենյակ» պետական հիմնարկ			
	ԱՃ03	04.02.01	Գյուղատնտեսության զարգացման միջազգային հիմնադրամի աջակցությամբ իրականացվող «Ենթակառուցվածքների գյուղական ֆինանսավորման աջակցություն» դրամաշնորհային ծրագիր	28,813.8	0.0	0.0
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
			Գյուղատնտեսության զարգացման միջազգային հիմնադրամի «Ենթակառուցվածքների գյուղական ֆինանսավորման աջակցություն» վարկային ծրագիր շրջանակներում խորհրդատվական ծառայությունների իրականացում			
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
			«Գյուղական տարածքների տնտեսական զարգացման ծրագրերի իրականացման գրասենյակ» պետական հիմնարկ			
	ԱՃ04	04.02.01	ԳԷՀ «Հայաստանում արտադրողականության աճին ուղղված հողորդի կայուն կառավարում» դրամաշնորհային ծրագիր	504,241.5	316,951.8	139,266.7
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
			ԳԷՀ «Հայաստանում արտադրողականության աճին ուղղված հողորդի կայուն կառավարում» դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակներում իրականացվելու են ներդրումներ կայուն գյուղատնտեսական համակարգերում և տեխնոլոգիաներում, համայնքային հողերի էրոզիայի կանխարգելու՝ բնապահպանական վերականգնողական միջոցառումների միջոցով, նպաստավոր միջավայրի ստեղծում՝ հողերի աստիճանական վատթարացման դեմ փոքր տնտեսություն վարող ֆերմերների կարողությունների բարձրացման նպատակով:			
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
			«Գյուղական տարածքների տնտեսական զարգացման ծրագրերի իրականացման գրասենյակ» պետական հիմնարկ			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. ՏՐԱՆՍՖԵՐՏՆԵՐ			
	ԾՏ01	04.02.01	ՕՊԵԿ զարգացման միջազգային հիմնադրամի աջակցությամբ իրականացվող «Ենթակառուցվածքների գյուղական ֆինանսավորման աջակցություն» վարկային ծրագիր	496,276.0	484,184.0	0.0
			Տրանսֆերտի նկարագրությունը			
			ՕՊԵԿ զարգացման միջազգային հիմնադրամի աջակցությամբ իրականացվող «Ենթակառուցվածքների գյուղական ֆինանսավորման աջակցություն» վարկային ծրագրի ոչ ֆինանսական ակտիվների ձեռքբերում			
			ԳԷՀ «Հայաստանում արտադրողականության աճին ուղղված հողորդի կայուն կառավարում» դրամաշնորհային ծրագիր			
			Տրանսֆերտի նկարագրությունը			

1	2	3	4	5	6	7
	ԾՏ02	04.02.01	ԳԷՀ «Հայաստանում արտադրողականության աճին ուղղված հողորդի կայուն կառավարում» դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակներում իրականացվելու են ներդրումներ կայուն գյուղատնտեսական համակարգերում և տեխնոլոգիաներում, համայնքային հողերի էրոզիայի կանխարգելու՝ բնապահպանական վերականգնողական միջոցառումների միջոցով, նպաստավոր միջավայրի ստեղծում՝ հողերի աստիճանական վատթարացման դեմ փոքր տնտեսություն վարող ֆերմերների կարողությունների բարձրացման նպատակով:	408,195.5	115,255.2	0.0
	ԾՏ03	04.02.01	Գյուղատնտեսության զարգացման միջազգային հիմնադրամի աջակցությամբ իրականացվող «Ենթակառուցվածքների գյուղական ֆինանսավորման աջակցություն» դրամաշնորհային ծրագիր <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Գյուղատնտեսության զարգացման միջազգային հիմնադրամի աջակցությամբ իրականացվող «Ենթակառուցվածքների գյուղական ֆինանսավորման աջակցություն» դրամաշնորհային ծրագիր շրջանակներում Գեղարքունիքի մարզի վարդենիկ և Շիրակի մարզի հոռոմ համայնքներում ստեղծարանային տնտեսությունների կառուցում	158,475.9	28,813.8	0.0
			Վարկերի տրամադրում			
	ՎՏ02	04.02.01	Գյուղատնտեսության զարգացման միջազգային հիմնադրամի աջակցությամբ իրականացվող «Ենթակառուցվածքների գյուղական ֆինանսավորման աջակցություն» վարկային ծրագիր <u>Վարկի նկարագրությունը</u> Գյուղատնտեսության զարգացման միջազգային հիմնադրամի աջակցությամբ իրականացվող «Ենթակառուցվածքների գյուղական ֆինանսավորման աջակցություն» վարկային ծրագրի ոչ ֆինանսական ակտիվների ձեռքբերում	1,200,575.0	1,680,805.0	0.0
1136			ԾՐԱԳԻՐ			
			Ծառայությունների, ծրագրերի համակարգում <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Աջակցություն ՀՀ կառավարությանը՝ քաղաքականության և ծրագրերի մշակման և իրականացման գործընթացում, վերահսկողության կատարման գործընթացում <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Պետական մարմինների գործունեության արդյունավետության բարձրացում, ՀՀ կառավարության գործունեության ծրագրի արդյունքների ապահովում	94,350.0	94,350.0	94,350.0
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԿՀ 01	01.03.02	«Մաքսային միության և Միասնական տնտեսական տարածությանը Հայաստանի Հանրապետության անդամակցության շրջանակում ստեղծված՝ էլեկտրոնային եղանակով տեղեկատվության փաստաթղթավորման ընդհանուր ենթակառուցվածքի (ինտեգրացիոն շյուզ) պահպանման» ծրագիր <u>Ակտիվի նկարագրությունը</u> Մաքսային միության և Միասնական տնտեսական տարածությանը Հայաստանի Հանրապետության անդամակցության շրջանակում ստեղծված՝ էլեկտրոնային եղանակով տեղեկատվության փաստաթղթավորման ընդհանուր ենթակառուցվածքի պահպանում <u>Ակտիվն օգտագործող կազմակերպության անվանումը</u>	94,350.0	94,350.0	94,350.0

1	2	3	4	5	6	7
			«Էլեկտրոնային կառավարման ենթակառուցվածքների ներդրման գրասենյակ» ՓԲԸ			
			<u>Ծրագիրը (ծրագրերը), որին (որոնց) առնչվում է ակտիվը</u>			
			1136 Ծառայությունների, ծրագրերի համակարգում			
1146			ԾՐԱԳԻՐ			
			Հանրակրթության ծրագիր	494,709.5	464,154.2	482,403.2
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Տարրական, հիմնական և միջնակարգ (լրիվ) ընդհանուր կրթության ծառայությունների մատուցում			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Հանրակրթական մակարդակում սովորողների ընդգրկվածության, գրագիտության և համակողմանի զարգացման բարձր մակարդակի ապահովում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
			Գնահատման և թեստավորման ծառայություններ	494,709.5	464,154.2	482,403.2
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Քննական թեստերի և հարցաշարերի մշակում և փորձարկում, դպրոցի ավարտական և բուհերի ընդունելության միասնական քննությունների կազմակերպում և անցկացում, սովորողների գիտելիքների արտաքին ընթացիկ գնահատում, TIMSS, PIRLS միջազգային և ազգային ստուգատեսների անցկացում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			«Գնահատման և թեստավորման կենտրոն» ՊՈԱԿ			
1152			ԾՐԱԳԻՐ			
			Աջակցություն հանգստի և սպորտի ոլորտին	121,208.0	121,208.0	121,208.0
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Պետական աջակցություն սպորտի և հանգստյան վայրերին			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Տաղանդաշատ սպորտսմենների հայտնաբերում և նրանց ունակությունների և հմտությունների զարգացում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ	121,208.0	121,208.0	121,208.0
			Շախմատիստների պատրաստման ծառայություններ			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Հայաստանի շախմատի ակադեմիա հիմնադրամի 5-9 տարեկան սաների և 10-20 տարեկան ուժեղագույն շախմատիստների ամենօրյա անվճար ուսուցում, միջազգային գրոսմայստերների և վարպետների պատրաստում, նրանց համար ուսումնամարզական հավաքների կազմակերպում, միջազգային և ազգային մրցաշարերի կազմակերպում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			«Հայաստանի շախմատի ակադեմիա» հիմնադրամ			
1162			ԾՐԱԳԻՐ			
			Գիտական և գիտատեխնիկական հետազոտությունների և մշակումների ծառայություններ			
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			

1	2	3	4	5 89,856.9	6 89,856.9	7 89,856.9
			Գիտական և գիտակրթական հետազոտությունների և վերլուծությունների կատարում			
			Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը			
		Գիտակրթական կարևոր ոլորտների և գիտական ներուժի զարգացում և կատարելագործում				
				Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ		
ԱԾ 08	01.04.01	Գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության ենթակառուցվածքի պահպանում ու զարգացում	89,856.9	89,856.9	89,856.9	
		Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը				
		Գիտական և գիտակրթական հետազոտությունների և վերլուծությունների կատարում				
		Ծառայություն մատուցողի անվանումը				
		«Նորավանք» գիտակրթական հիմնադրամ				
ՀՀ դատախազություն				301,425.1	301,425.1	301,425.1
1144			ԾՐԱԳԻՐ			
			Մասնագիտական ուսուցում և որակավորում	17,066.1	17,066.1	17,066.1
			Ծրագրի նկարագրությունը			
			Դատախազության համակարգի աշխատակիցների ուսուցում, վերապատրաստում և որակավորում			
			Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը			
			Դատախազության համակարգի արդյունավետության բարելավում			
	ԱԾ01	09.05.02	Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
			Մասնագիտական ուսուցում և որակավորում	17,066.1	17,066.1	17,066.1
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
			Փորձաքննություններ նշանակելու և ելակետային տվյալների ձեռքբերման իրավասություն ունեցող աշխատակիցների մասնագիտական վերապատրաստման որակավորման բարձրացման դասընթացներ			
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
«Փորձաքննությունների ազգային բյուրո» ՊՈԱԿ						
1013			ԾՐԱԳԻՐ			
			Փորձաքննությունների ծառայություններ	284,359.0	284,359.0	284,359.0
			Ծրագրի նկարագրությունը			
			Պետական մարմինների կողմից իրականացվող աշխատանքների համար անհրաժեշտ դատական փորձաքննությունների իրականացում			
			Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը			
			Հանցագործությունների բացահայտման մակարդակի բարելավում			
	ԱԾ01	01.06.01	Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
			Փորձաքննությունների ծառայություններ	284,359.0	284,359.0	284,359.0
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
			Պետական մարմինների կողմից իրականացվող աշխատանքների համար անհրաժեշտ դատական փորձաքննությունների իրականացում			
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
«Փորձաքննությունների ազգային բյուրո» ՊՈԱԿ						

1	2	3	4	5	6	7
ՀՀ հատուկ քննչական ծառայություն				1,404.0	552.0	648.0
1021			ԾՐԱԳԻՐ			
			Հատուկ քննչական ծառայության աշխատակիցների վերապատրաստման ծառայություններ <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>	1,404.0	552.0	648.0
			Հատուկ քննչական ծառայության աշխատակիցների վերապատրաստումների իրականացում <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Հանցագործությունների կանխարգելում և կրճատում <u>Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ</u>			
			Հատուկ քննչական ծառայության աշխատակիցների վերապատրաստման ծառայություններ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
	ԱԾ 01	09.05.02	Հատուկ քննչական ծառայության աշխատակիցների վերապատրաստման ծառայություններ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>	1,404.0	552.0	648.0
			Հատուկ քննչական ծառայության աշխատակիցների վերապատրաստումների իրականացում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			«Դատախազության դպրոց» ՊՈԱԿ			
ՀՀ տարածքային կառավարման և զարգացման նախարարություն				54,725,904.8	64,127,045.8	66,535,169.5
1019			ԾՐԱԳԻՐ			
			Սոցիալական ներդրումների կառավարման ծառայություններ <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>	4,819,108.1	109,972.7	0.0
			Սոցիալական ներդրումների ծրագրի իրականացում <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ աղքատ և խոցելի խմբերի կյանքի ստանդարտների բարձրացում, խրախուսում, արդյունավետության բարձրացում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ.			
	ԱԾ06	04.09.01	Եվրոպական միության աջակցությամբ իրականացվող Հայաստանի տարածքային զարգացման դրամաշնորհային ծրագիր <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>	4,819,108.1	109,972.7	0.0
			Ծրագիրն ուղղված է ՀՀ մարզերի և համայնքների տարածքային և տեղական ինստիտուցիոնալ կարողությունների զարգացմանը, աջակցության և զարգացման մոդելների մշակմանը և կառավարման արդյունավետության բարձրացմանը:			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ տարածքային կառավարման և զարգացման նախարարություն			
1035			ԾՐԱԳԻՐ			
			Օրենսդրությամբ (օրենքներով և կառավարության որոշումներով) նախատեսված օժանդակություն և փոխհատուցումներ <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>	928,871.2	928,871.2	928,871.2
			Օրենսդրությամբ (օրենքներով և կառավարության որոշումներով) նախատեսված օժանդակություն և փոխհատուցումներ ՏԻՄ-երին,կուսակցություններին և այլն			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ օրենսդրության պահանջների կատարում			

1	2	3	4	5	6	7
	ԾՏ11	01.08.01	Քաղաքականության միջոցառումներ.Տրամաֆերտներ	928,871.2	928,871.2	928,871.2
			Պետական աջակցություն սահմանամերձ համայնքներին			
			<u>Տրամաֆերտի նկարագրությունը</u>			
			Պետական աջակցություն սահմանամերձ համայնքներին			
1038			ԾՐԱԳԻՐ			
			Տարածքային կառավարման մարմինների աշխատակիցների, տեղական ինքնակառավարման մարմինների, ինչպես նաև համայնքային ծառայողների մասնագիտական գիտելիքների ու աշխատանքային ունակությունների կատարելագործում	57,377.1	57,377.1	57,377.1
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Տարածքային կառավարման մարմինների և համայնքային ղեկավարների աշխատակազմերի, ՏԻՄ աշխատակիցների վերապատրաստում			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Տարածքային կառավարման մարմինների կարողությունների զարգացում			
	ԱԾ01	09.05.02	Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ	57,377.1	57,377.1	57,377.1
			Վերապատրաստման ծառայություններ			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Տարածքային կառավարման մարմինների աշխատակիցների, տեղական ինքնակառավարման մարմինների, ինչպես նաև համայնքային ծառայողների վերապատրաստման ծառայություններ			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			Գնումների մասին օրենքի համաձայն ընտրված կազմակերպություն			
1040			ԾՐԱԳԻՐ			
			Կոշտ թափոնների վերամշակման ծրագիր	5,214,855.5	7,129,443.9	8,217,235.3
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Կենցաղային թափոնների արդյունավետ կառավարում սոցիալական և բնապահպանական խնդիրների լուծում			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Կենցաղային թափոնների արդյունավետ կառավարում			
	ԵՊ 01	05.01.01	Այլ կառավարչական հիմնարկի կազմակերպություններում ներդրման պատվեր	321,294.5	349,933.3	1,952,071.1
			Վերակառուցման և զարգացման եվրոպական բանկի աջակցությամբ իրականացվող Կոտայքի և Գեղարքունիքի մարզերի կոշտ թափոնների կառավարման ծրագիր			
			<u>Ակտիվի նկարագրությունը</u>			
			Կոշտ թափոնների կառավարման համակարգի բարելավում և նոր աղբավայրի ստեղծում			
			<u>Ծրագիրը (ծրագրերը), որին (որոնց) առնչվում է ակտիվը</u>			
	ԵՊ 02	05.01.01	1040 Նոր աղբավայրի կառուցում և տեխնիկական մանրամասն բնորոշումների պատրաստում	968,299.4	994,384.4	2,720,920.0
			Վերակառուցման և զարգացման եվրոպական բանկի աջակցությամբ իրականացվող Երևանի կոշտ թափոնների կառավարման ծրագիր			
			<u>Ակտիվի նկարագրությունը</u>			
			Կոշտ թափոնների կառավարման համակարգի բարելավում և նոր աղբավայրի ստեղծում			
			<u>Ծրագիրը (ծրագրերը), որին (որոնց) առնչվում է ակտիվը</u>			
			1040 Նոր աղբավայրի կառուցում և տեխնիկական մանրամասն բնորոշումների պատրաստում			

1	2	3	4	5	6	7
	ԵՊ 03	05.01.01	Եվրոպական ներդրումային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Երևանի կոշտ թափոնների կառավարման ծրագիր <u>Ակտիվի նկարագրությունը</u> Կոշտ թափոնների կառավարման համակարգի բարելավում և նոր աղբավայրի ստեղծում <u>Ծրագիրը (ծրագրերը), որին (որոնց) առնչվում է ակտիվը</u> 1040 Նոր աղբավայրի կառուցում և տեխնիկական մանրամասն բնորոշումների պատրաստում	545,547.1	968,515.5	2,051,689.4
	ԵՊ 04	05.01.01	Վերակառուցման և զարգացման եվրոպական բանկի աջակցությամբ իրականացվող Կոտայքի մարզի կոշտ թափոնների կառավարման դրամաշնորհային ծրագիր <u>Ակտիվի նկարագրությունը</u> Կոշտ թափոնների կառավարման համակարգի բարելավում և նոր աղբավայրի ստեղծում <u>Ծրագիրը (ծրագրերը), որին (որոնց) առնչվում է ակտիվը</u> 1040 Նոր աղբավայրի կառուցում և տեխնիկական մանրամասն բնորոշումների պատրաստում	1,682,293.5	598,366.6	0.0
	ԵՊ 05	05.01.01	Վերակառուցման և զարգացման եվրոպական բանկի աջակցությամբ իրականացվող Երևանի կոշտ թափոնների կառավարման դրամաշնորհային ծրագիր <u>Ակտիվի նկարագրությունը</u> Կոշտ թափոնների կառավարման համակարգի բարելավում և նոր աղբավայրի ստեղծում <u>Ծրագիրը (ծրագրերը), որին (որոնց) առնչվում է ակտիվը</u> 1040 Նոր աղբավայրի կառուցում և տեխնիկական մանրամասն բնորոշումների պատրաստում	151,560.6	421,017.6	151,560.6
	ԵՊ 06	05.01.01	Եվրոպական միության հարևանության ներդրումային գործիքի աջակցությամբ իրականացվող Երևանի կոշտ թափոնների կառավարման դրամաշնորհային ծրագիր <u>Ակտիվի նկարագրությունը</u> Կոշտ թափոնների կառավարման համակարգի բարելավում և նոր աղբավայրի ստեղծում <u>Ծրագիրը (ծրագրերը), որին (որոնց) առնչվում է ակտիվը</u> 1040 Նոր աղբավայրի կառուցում և տեխնիկական մանրամասն բնորոշումների պատրաստում	1,072,785.8	2,968,925.8	1,072,785.8
	ԵՊ 07	05.01.01	Արևելյան Եվրոպայի էներգախնայողության և բնապահպանական գործընկերության ֆոնդի աջակցությամբ իրականացվող Երևանի կոշտ թափոնների կառավարման դրամաշնորհային ծրագիր <u>Ակտիվի նկարագրությունը</u> Կոշտ թափոնների կառավարման համակարգի բարելավում և նոր աղբավայրի ստեղծում <u>Ծրագիրը (ծրագրերը), որին (որոնց) առնչվում է ակտիվը</u> 1040 Նոր աղբավայրի կառուցում և տեխնիկական մանրամասն բնորոշումների պատրաստում	268,208.4	745,989.3	268,208.4
	ԵՊ 08	05.01.01	Վերակառուցման և զարգացման եվրոպական բանկի աջակցությամբ իրականացվող Կոտայքի և Գեղարքունիքի մարզերի կոշտ թափոնների կառավարման խորհրդատվության համար դրամաշնորհային ծրագիր <u>Ակտիվի նկարագրությունը</u>			

1	2	3	4	5 204,866.2	6 82,311.4	7 0.0
			Կոշտ թափոնների կառավարման համակարգի բարելավում և նոր աղբավայրի ստեղծում			
			<u>Ծրագիրը (ծրագրերը), որին (որոնց) առնչվում է ակտիվը</u>			
			1040 Նոր աղբավայրի կառուցում և տեխնիկական մանրամասն բնորոշումների պատրաստում			
1046			ԾՐԱԳԻՐ			
			Թանգարանների ծրագիր	243,302.4	243,302.4	243,302.4
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Թանգարանային առարկաների և հավաքածուների պահպանություն, համալրում, հրապարակում			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ մշակութային ժառանգության բաղկացուցիչ մաս հանդիսացող թանգարանային հավաքածուների անխաթար պահպանումն ու փոխանցումը սերունդներին:			
			Թանգարանային հավաքածուներին հանրության հաղորդակցության աճ՝ նպաստելով հանրապետությունում մշակութային զբոսաշրջության խթանմանը, տնտեսական զարգացմանը:			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
			Թանգարանային ծառայություններ և ցուցահանդեսներ (ք.Երևան)			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Թանգարանային առարկաների և հավաքածուների պահպանություն, համալրում, հրապարակում			
	ԱԾ08	08.02.02	<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>	243,302.4	243,302.4	243,302.4
			«Ժամանակակից արվեստի թանգարան», «Երևանի պատմության թանգարան», «Կ.Ղեմիրճյանի անվան թանգարան», «Պատմահնագիտական թանգարան», «Էրեբունի պատմահնագիտական արգելոց-թանգարան» ՀՈԱԿ-ներ			
			ԾՐԱԳԻՐ			
			Մշակութային ժամանցի միջոցառումներ			
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Աջակցություն Երևանի քաղաքային համայնքին մշակութային ժամանցի միջոցառումների իրականացման նպատակով			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Պահպանել առկա մշակութային արժեքները և պայմաններ ստեղծել նրա շարունակական զարգացման համար: Բարենպաստ պայմաններ ստեղծել հասարակության արժանավայել հանգիստը ապահովելու համար			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
			Կենդանաբանական այգու ցուցադրություններ			
	ԱԾ01	08.02.04	<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>	252,007.7	252,007.7	252,007.7
			Աջակցություն Երևանի քաղաքային համայնքին մշակութային ժամանցի միջոցառումների իրականացման նպատակով			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			«Երևանի կենդանաբանական այգի» ՀՈԱԿ			
			ԾՐԱԳԻՐ			
			Տրանսպորտի և երթևեկության համակարգման, ճանապարհաշինարարական ծառայություններ			
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			

1	2	3	4	5	6	7
			ՀՀ համայնքներին տրանսպորտի և երթևեկության բարելավման համար տրամադրվող աջակցություն և ծառայություններ	20,461,159.5	32,373,786.5	33,948,197.9
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Երթևեկության անվտանգության բարձրացում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
ԾՏ01	04.05.01		Երևան քաղաքի փողոցների ճանապարհաշինարարական աշխատանքներ	3,284,000.0	3,284,000.0	3,284,000.0
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			Աջակցություն Երևանի քաղաքապետարանին Երևան քաղաքի փողոցների վերանորոգման, վերակառուցման և ճաքալցման ծառայությունների մատուցման նպատակով			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
ԾՏ02	04.05.05		Երևանի մետրոպոլիտենով ուղևորափոխադրման ծառայությունների գծով պետության կողմից համայնքի ղեկավարին պատվիրակված լիազորությունների իրականացում	2,784,930.3	2,819,990.9	2,813,843.9
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			Աջակցություն Երևանի քաղաքապետարանին մետրոպոլիտենով ուղևորափոխադրումների ծառայությունների մատուցման նպատակով			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
ԾՏ03	04.05.05		Վերգետնյա էլեկտրատրանսպորտով ուղևորափոխադրումների ծառայությունների մատուցում	602,201.9	602,201.9	602,201.9
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			Աջակցություն Երևանի քաղաքապետարանին վերգետնյա էլեկտրատրանսպորտով ուղևորափոխադրումների ծառայությունների մասնակի սուբսիդավորման նպատակով			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
ԾՏ05	04.05.05		Եվրոպական ներդրումային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Երևանի մետրոպոլիտենի վերակառուցման երկրորդ ծրագիր	995,290.6	772,882.8	0.0
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			Երևանի մետրոպոլիտենի վերակառուցում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
ԾՏ06	04.05.01		Ասիական զարգացման բանկի աջակցությամբ իրականացվող քաղաքային ենթակառուցվածքների և քաղաքի կայուն զարգացման ներդրումային ծրագիր	1,776,705.3	2,154,566.0	1,580,000.0
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ համայնքներին տրանսպորտի և երթևեկության բարելավման համար տրամադրվող աջակցություն և ծառայություններ			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
ԾՏ07	04.05.01		Ասիական զարգացման բանկի աջակցությամբ իրականացվող քաղաքային ենթակառուցվածքների և քաղաքի կայուն զարգացման ներդրումային երկրորդ ծրագիր	6,550,945.9	18,831,211.7	21,154,876.9
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ համայնքներին տրանսպորտի և երթևեկության բարելավման համար տրամադրվող աջակցություն և ծառայություններ			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			

1	2	3	4	5	6	7
	ԾՏ08	04.05.05	Եվրոպական միության հարևանության ներդրումային ծրագրի աջակցությամբ իրականացվող Երևանի մետրոպոլիտենի վերակառուցման երկրորդ դրամաշնորհային ծրագիր /Երևան համայնքի ղեկավարին պետության կողմից պատվիրակված լիազորություն/ <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>	1,080,613.5	0.0	0.0
			Երևանի մետրոպոլիտենի վերակառուցում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
	ԾՏ12	04.05.01	Վերակառուցման և զարգացման եվրոպական բանկի աջակցությամբ իրականացվող Գյումրու քաղաքային ճանապարհների ծրագիր <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>	1,230,047.4	2,410,615.4	4,513,275.2
			ՀՀ համայնքներին տրանսպորտի և երթևեկության բարելավման համար տրամադրվող աջակցություն և ծառայություններ			
	ԾՏ13	04.05.01	Վերակառուցման և զարգացման եվրոպական բանկի աջակցությամբ իրականացվող Գյումրու քաղաքային ճանապարհներ դրամաշնորհային ծրագիր (Տրանշ Ա) <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>	1,815,269.4	1,498,317.8	0.0
			Գյումրու համայնքի ճանապարհների հիմնանորոգման և արտաքին լուսավորության ցանցի արդիականացում			
	ԾՏ14	04.05.01	Վերակառուցման և զարգացման եվրոպական բանկի աջակցությամբ իրականացվող Գյումրու քաղաքային ճանապարհներ տեխնիկական համագործակցության դրամաշնորհային ծրագիր <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>	341,155.2	0.0	0.0
			Գյումրու համայնքի ճանապարհների հիմնանորոգման և արտաքին լուսավորության ցանցի արդիականացում			
1110			ԾՐԱԳԻՐ			
			Այլընտրանքային զինվորական ծառայություն ծրագիր <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>	8,460.0	5,100.0	420.0
			Այլընտրանքային աշխատանքային ծառայողներին բնակելի տարածության վարձակալության դիմաց դրամական փոխհատուցում և դրամական բավարարման գումարների վճարումների իրականացում			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Ծրագիրը նպաստում է ՀՀ Երևանի քաղաքապետարանի կողմից իրականացվող ծրագրերի գծով նախատեսված արդյունքների ապահովմանը			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ12	02.05.01	Այլընտրանքային զինվորական ծառայություն <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>	8,460.0	5,100.0	420.0
			Այլընտրանքային աշխատանքային ծառայողներին բնակելի տարածության վարձակալության դիմաց դրամական փոխհատուցում և դրամական բավարարման գումարների վճարումների իրականացում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ Երևանի քաղաքապետարան			
			ԾՐԱԳԻՐ			
1146			Հանրակրթության ծրագիր			

1	2	3	4	5	6	7
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>	18,001,638.7	18,270,066.5	18,589,035.5
			Տարրական, հիմնական և միջնակարգ (լրիվ) ընդհանուր կրթության ծառայությունների մատուցում			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Հանրակրթական մակարդակում սովորողների ընդգրկվածության, գրագիտության և համակողմանի զարգացման բարձր մակարդակի ապահովում			
	ԱԾ24	09.02.01	Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ	17,927,464.4	18,191,202.9	18,506,713.7
			Հիմնական ընդհանուր հանրակրթություն (ք. Երևան)			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Հիմնական ընդհանուր կրթության ծառայությունների մատուցում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			Երևանի քաղաքապետարան (հանրակրթական դպրոցներ)			
	ԱԾ130	09.01.01	Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ	13,480.7	15,030.9	15,030.9
			Նախադպրոցական կրթություն (ք. Երևան)			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			5-6 տարեկան երեխաների նախապատրաստում հանրակրթական դպրոցներում՝ ուսուցմանը՝ ապահովելով հավասար մեկնարկային պայմաններ			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			Երևանի քաղաքապետարան (երեկոյան դպրոց)			
	ԾՏ11	09.06.01	Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ	31,097.9	34,237.0	37,695.2
			Ատեստավորման միջոցով որակավորում ստացած ուսուցիչներին հավելավճարների տրամադրում			
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
	ԾՏ19	09.06.01	Հանրակրթական դպրոցներին ատեստավորման արդյունքում ստացած տարակարգերին համապատասխան հավելավճարների տրամադրում	29,595.7	29,595.7	29,595.7
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			Սոցիալապես անապահով ընտանիքների երեխաների դասագրքերի վարձավճարների փոխհատուցում			
1147			ԾՐԱԳԻՐ			
			Արխիվային ծառայություններ	493,018.4	493,018.4	493,018.4
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ արխիվային հավաքածուի պահպանություն, համալրում, հաշվառում, հանրության կողմից արխիվային նյութերի օգտագործման ապահովում			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ ազգային արխիվային հավաքածուի պահպանություն, համալրում, հաշվառում, օգտագործում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
			Արխիվային ծառայություններ			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			

1	2	3	4	5	6	7
	ԱԾ01	08.02.04	ՀՀ արխիվային հավաքածուի պահպանություն, համալրում, հաշվառում, հանրության կողմից արխիվային նյութերի օգտագործման ապահովում: <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Հայաստանի ազգային արխիվ» ՊՈԱԿ	493,018.4	493,018.4	493,018.4
1148			ԾՐԱԳԻՐ			
			<u>Արտաուսումնական դաստիարակության ծրագիր</u> <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Արվեստի, սպորտի դասընթացների իրականացում ակումբներում, մարզադպրոցներում և արտադպրոցական դաստիարակության այլ կենտրոններում <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Հանրակրթական ուսուցման համակարգում ընդգրկված երեխաների ֆիզիկական, հոգևոր և գեղագիտական զարգացում, բնապահպանական և կիրառական գիտելիքների ձեռքբերում Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ	212,502.3	212,502.3	212,502.3
			Տրանսֆերտների տրամադրում արտադպրոցական դաստիարակության կենտրոններում սովորող երեխաների ծախսերի փոխհատուցման նպատակով <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Տրանսֆերտների տրամադրում արտադպրոցական դաստիարակության կենտրոններում սովորող երեխաների ծախսերի փոխհատուցման նպատակով			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
			Տրանսֆերտների տրամադրում արտադպրոցական դաստիարակության կենտրոններում սովորող երեխաների ծախսերի փոխհատուցման նպատակով			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ35	09.05.01	«Հակոբ Կոջոյան կրթահամալիր» ՊՈԱԿ-ում արտադպրոցական դաստիարակության կազմակերպման նպատակով պետության կողմից համայնքի ղեկավարներին պատվիրակված լիազորությունների իրականացման ֆինանսավորում (ՀՀ տարածքային կառավարման նախարարություն) <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Արտադպրոցական դաստիարակության կազմակերպում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> Հակոբ Կոջոյան կրթահամալիր ՊՈԱԿ	7,547.8	7,547.8	7,547.8
			ԾՐԱԳԻՐ			
			Համայնքային զարգացման ծառայություններ <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Աջակցություն համայնքին համաքաղաքային համակարգերի շահագործման, պահպանման և զարգացման նպատակով <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Համայնքի ենթակառուցվածքների բարելավում Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
			Տրանսֆերտների տրամադրում արտաքին լուսավորության ծառայություններ <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Աջակցություն Երևանի քաղաքապետարանին Երևան քաղաքի փողոցների արտաքին լուսավորության ապահովման նպատակով			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
1157			ԾՐԱԳԻՐ			
			Համայնքային զարգացման ծառայություններ <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Աջակցություն համայնքին համաքաղաքային համակարգերի շահագործման, պահպանման և զարգացման նպատակով <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Համայնքի ենթակառուցվածքների բարելավում Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ	3,670,353.8	3,688,347.0	3,229,951.6
			Տրանսֆերտների տրամադրում արտաքին լուսավորության ծառայություններ <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Աջակցություն Երևանի քաղաքապետարանին Երևան քաղաքի փողոցների արտաքին լուսավորության ապահովման նպատակով			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
			Տրանսֆերտների տրամադրում արտաքին լուսավորության ծառայություններ <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Աջակցություն Երևանի քաղաքապետարանին Երևան քաղաքի փողոցների արտաքին լուսավորության ապահովման նպատակով			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			

1	2	3	4	5	6	7
1	ԾՏ08	06.04.01	Արևելյան եվրոպայի էներգախնայողության և բանապահպանական գործընկերության ֆոնդի աջակցությամբ իրականացվող Երևանի քաղաքային լուսավորության դրամաշնորհային ծրագիր	83,944.2	0.0	0.0
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ համայնքներին քաղաքային լուսավորության ենթակառուցվածքի բարելավման համար տրամադրվող աջակցություն և ծառայություն			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
	ԾՏ09	06.04.01	Վերակառուցման և զարգացման Եվրոպական բանկի աջակցությամբ իրականացվող Երևանի քաղաքային լուսավորության դրամաշնորհային ծրագիր	60,268.9	0.0	0.0
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ համայնքներին քաղաքային լուսավորության ենթակառուցվածքի բարելավման համար տրամադրվող աջակցություն և ծառայություն			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
	ԾՏ10	06.04.01	Վերակառուցման և զարգացման Եվրոպական բանկի աջակցությամբ իրականացվող Երևանի քաղաքային լուսավորության ծրագիր	696,189.1	658,395.4	0.0
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ համայնքներին քաղաքային լուսավորության ենթակառուցվածքի բարելավման համար տրամադրվող աջակցություն և ծառայություն			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
	ԾՏ15	04.03.05	Եվրոպական ներդրումային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Երևանի էներգաարդյունավետության ծրագրին պետական աջակցություն	600,000.0	800,000.0	1,000,000.0
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			Ծրագրի շրջանակներում հանրային շենքերում իրականացվող էներգաարդյունավետության և էներգախնայողության աշխատանքներ			
1168			ԾՐԱԳԻՐ			
			Արվեստի պահպանման և զարգացման ծրագիր	363,250.1	363,250.1	363,250.1
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Թատերարվեստի, երաժշտարվեստի, պարարվեստի, կերպարվեստի, ժողարվեստի ոլորտի ծառայություններ			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Քաղաքացիական հասարակության տեղեկացվածության և հաղորդակցման բարձրացում արվեստի ոլորտում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ27	08.02.05	Թատերական ներկայացումներ (ք. Երևան)	363,250.1	363,250.1	363,250.1
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Թատերական ներկայացումների, բեմադրությունների և այլ մշակութային միջոցառումների կազմակերպման նպատակով աջակցություն Երևանի քաղաքային համայնքին			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			«Հ. Ղափլանյանի անվան դրամատիկական թատրոն», «Պատանի հանդիսատեսի թատրոն», «Միեր Սկրտչյանի անվան» արտիստական թատրոն» ՀՈԱԿ-ներ			

1	2	3	4	5	6	7
ՀՀ առողջապահության նախարարություն				88,074,033.1	104,585,656.5	115,156,831.5
1001			ԾՐԱԳԻՐ			
			Պետական բաղադրականության մշակման, ծրագրերի համակարգման և մոնիտորինգի ծրագիր	26,869.3	26,869.3	26,869.3
			Ծրագրի նկարագրությունը			
			Քաղաքականության մշակման և դրա կատարման համակարգման պետական ծրագրերի պլանավորման, մշակման, իրականացման և մոնիտորինգի (վերահսկման) ծառայություններ			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Ծրագիրը նպաստում է ՀՀ նախարարությունների կողմից իրականացվող ծրագրերի գծով նախատեսված արդյունքների ապահովումը			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ17	07.06.01	Առողջ ապրելակերպի խթանման և հանրային իրազեկման ծառայություններ	26,869.3	26,869.3	26,869.3
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Ամենամյա պետական նպատակային ծրագրերի շրջանակներում «Պետության կողմից երաշխավորված անվճար բժշկական օգնության և սպասարկման մասին» ՀՀ կառավարության որոշման ու դրանից բխող` ՀՀ առողջապահության նախարարության կողմից մշակված և ընդունված նորմատիվային ակտերի լուսաբանման աշխատանքներ			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			Առողջապահական կազմակերպություններ, ՋԼՄ-ներ			
			ԾՐԱԳԻՐ			
1003			Հանրային առողջության պահպանման ծրագիր	4,526,408.7	5,468,913.5	5,496,743.0
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Հանրային առողջության պահպանման, հիգիենիկ և հակահամաճարակային անվտանգության և մոնիտորինգի ծառայություններ			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Հայաստանի Հանրապետությունում բնակչության սանիտարահամաճարակային անվտանգության կայուն ապահովում, «Պոլիոմիելիտից ազատ» երկրի կարգավիճակի պահպանում, կարմրուկի և կարմրախտի տեղական փայտացման դեպքերի, ինչպես նաև մինչև 14 տարեկան երեխաների շրջանում սուր հեպատիտ Բ-ի դեպքերի բացակայություն, մալարիայի կրկին արմատավորման կանխարգելում, կառավարելի վարակիչ հիվանդությունների նկատմամբ բնակչության անընկալության ապահովում, վարակիչ հիվանդությունների օջախներում երկրորդ գաղտնի շրջանում կրկնակի դեպքերի բացառում, մարդու օրգանիզմի շրջակա միջավայրի վնասակար և վտանգավոր գործոնների ազդեցության բացառում և նվազեցում, մարդու և նրա ապագա սերունդների կենսունակության համար բարենպաստ պայմանների ապահովում (հիվանդությունների տարածման արգելակում և հակադարձում), դոնորական արյան վարակային անվտանգության ապահովում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			

1	2	3	4	5	6	7
1	ԱԾ01	07.04.01	Բնակչության սանիտարահամաճարակային անվտանգության ապահովման և հանրային առողջապահության ծառայություններ	1,847,400.0	1,847,400.0	1,847,400.0
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Հիվանդությունների վերահսկման և կանխարգելման (մասնագիտացված լաբորատորային հետազոտություններ), ընթացիկ հակահամաճարակային և սանիտարահիգիենիկ նշանակության հետազոտություններ, հատուկ վտանգավոր վարակների օջախների համաճարակաբանական հետազոտություններ, իմունոկանխարգելման հիգիենիկ ուսուցման և քարոզչության ծառայություններ			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
	ԱԾ02	07.04.01	«Հիվանդությունների վերահսկման և կանխարգելման ազգային կենտրոն» ՊՈԱԿ	2,426,057.7	3,343,283.0	3,343,283.0
			Իմունականխարգելման ազգային ծրագիր			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Բնակչության շրջանում սահմանված կառավարելի վարակիչ հիվանդությունների իմունականխարգելում՝ կառավարելի վարակիչ հիվանդություններով հիվանդացության նվազեցման և մահվան դեպքերի կանխման, ինչպես նաև կառավարելի վարակիչ հիվանդությունների նկատմամբ բնակչության կոլեկտիվ անընկալության ապահովման նպատակով			
	ԱԾ03	07.04.01	<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>	252,951.0	278,230.5	306,060.0
			«Հիվանդությունների վերահսկման և կանխարգելման ազգային կենտրոն» ՊՈԱԿ			
			Արյան հավաքագրման ծառայություններ			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
	1053		Մարդու դոնորական արյան հավաքագրում, վարակիչ հիվանդությունների նկատմամբ հետազոտություն, համապատասխան պայմաններում և ժամկետներում պահպանում, դրանց առնչվող ծառայությունների իրականացում	3,049,316.5	3,771,630.4	1,901,951.0
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			«Պրոֆեսոր Յոլյանի անվան արյունաբանական կենտրոն» ՓԲԸ, արյան հավաքագրման կենտրոններ			
			ԾՐԱԳԻՐ			
			Առողջապահության համակարգի արդիականացման և արդյունավետության բարձրացման ծրագրեր	3,049,316.5	3,771,630.4	1,901,951.0
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Առողջապահության համակարգի արդիականացմանը և արդյունավետության բարձրացմանն ուղղված վարկային և դրամաշնորհային ծրագրեր			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Բուժօգնության և ծառայությունների որակի ու մատչելիության բարձրացում			
			<u>Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ</u>			
			Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Ոչ վարակիչ հիվանդությունների կանխարգելման և վերահսկման ծրագիր			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			

1	2	3	4	5	6	7
	ԱԾ01	07.06.01.	Հեմոտոլոգիական կենտրոնի կառուցում, ուռուցքաբանության նոր ռադիոնառազայթային կարողությունների զարգացում: Արյունաբանության կենտրոնի շենքի կառուցում, ժամանակակից սարքավորումների ձեռքբերում: Մարզային հիվանդանոցային համակարգերի արդիականացում:	1,291,338.5	2,270,047.2	386,105.0
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ առողջապահության նախարարության «Առողջապահական ծրագրերի իրականացման գրասենյակ» պետական հիմնարկ			
	ԱԾ04	07.06.01.	Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Ոչ վարակիչ հիվանդությունների կանխարգելման և վերահսկման դրամաշնորհային ծրագիր	117,944.5	117,944.5	0.0
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Ծրագրով նախատեսված դրամաշնորհն ուղղված է հիմնական վարկային ծրագրի աջակցմանը: Նախատեսում է ոչ տարափոխիկ հիվանդությունների վրա հիմնված ծրագրի հզորությունների գնահատում և մշակում, արդյունքների վրա հիմնված ֆինանսավորման առկա սխեմայի վերանայում, աշխատաժողովների ուսումնական նյութերի մշակում/աշխատաժողովների իրականացում:			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ առողջապահության նախարարության «Առողջապահական ծրագրերի իրականացման գրասենյակ» պետական հիմնարկ			
	ԱԾ06	07.06.01	Գլոբալ հիմնադրամի աջակցությամբ իրականացվող «Հայաստանի Հանրապետությունում ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ-ի դեմ պայքարի ազգային ծրագրին աջակցություն» դրամաշնորհային ծրագիր	787,168.8	861,815.7	901,095.4
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ-ի կանխարգելման միջոցառումների իրականացում, հակատրետրոփիրոսային և օպորտունիստական հիվանդությունների բուժման տրամադրում, ախտորոշիչ լաբորատոր հետազոտությունների իրականացում և ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ-ի մոնիթորինգի և գնահատման համակարգի հզորացում:			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ ԱՆ «ՁԻԱՀ-ի կանխարգելման հանրապետական կենտրոն» ՊՈԱԿ, ՀՀ ԱՆ «Հոգեբուժական հանրապետական կենտրոն» ՓԲԸ			
	ԱԾ07	07.06.01	Գլոբալ հիմնադրամի աջակցությամբ իրականացվող «Հայաստանի Հանրապետությունում տուբերկուլյոզի դեմ պայքարի ուժեղացում» դրամաշնորհային ծրագիր	605,637.5	250,524.6	394,658.7
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Հայաստանի Հանրապետությունում տուբերկուլյոզի բեռի կրճատում, տուբերկուլյոզի բոլոր ձևերի որակյալ ախտորոշման և բուժման մատչելիության ապահովում:			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			Առաջնային բուժօգնության տուբերկուլյոզային կաբինետներ , հակատուբերկուլյոզային դիսպանսերներ, հիվանդանոցների տուբերկուլյոզային բաժանմունքներ, «Հիվանդությունների վերահսկման և կանխարգելման ազգային կենտրոն» ՊՈԱԿ, «Տուբերկուլյոզի դեմ պայքարի ազգային կենտրոն» ՊՈԱԿ և այլ կազմակերպություններ			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			

1	2	3	4	5	6	7
	ԾՏ 01	07.06.01	ՀՀ ԱՆ «ՉԻԱՀ-ի կանխարգելման հանրապետական կենտրոն» ՊՈԱԿ <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>	67,624.6	113,723.5	67,624.6
			ՄԻԱՎ-ի վերաբերյալ խորհրդատվության և հետազոտության կետերին և ՄԻԱՎ-ի վերաբերյալ հետազոտություններ կատարող լաբորատորիաներին տեխնիկական աջակցության տրամադրում, հակառետրովիդուսային բուժման և օպորտունիստական վարակների բուժման և կանխարգելման ապահովում, ՄԻԱՎ-ի վերաբերյալ հետազոտության տրամադրում, ՄԻԱՎ/ՉԻԱՀ-ի մոնիթորինգի և գնահատման ազգային միասնական համակարգի գործունեության ապահովում, ՄԻԱՎ/ՉԻԱՀ-ի ազգային ծրագրի հիմնական բաղադրիչների գնահատում:			
	ԾՏ 02	07.06.01	ՀՀ ԱՆ Նարկոլոգիական հանրապետական կենտրոն ՓԲԸ <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>	16,920.1	0.0	0.0
			Մեթադոնային փոխարինող բուժման ծրագրի իրականացում			
	ԾՏ 04	07.06.01	«Տուբերկուլյոզի դեմ պայքարի ազգային կենտրոն» ՊՈԱԿ <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Դեղակայում տուբերկուլյոզով հիվանդների ամբուլատոր բուժում իրականացնող մասնագետների վերապատրաստում, ՏԲ դեղորայքի կառավարման ոլորտում տեխնիկական աջակցություն:	141,331.1	136,223.5	131,115.9
1081	ԾՏ 05	07.06.01	«Հայկական կարմիր խաչի ընկերություն» ՀԿ <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Տուբերկուլյոզով հիվանդներին հոգեբանական աջակցություն:	21,351.4	21,351.4	21,351.4
			ԾՐԱԳԻՐ			
			Գրադարանային ծառայությունների ծրագիր <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Գրադարանային հավաքածուների պահպանում և համալրում, ընթերցողների սպասարկում, գրադարանային միջոցառումների կազմակերպում <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Բնակչության կրթական մակարդակի և իրազեկվածության բարձրացում՝ նպաստելով ԿԶԾ կրթական նպատակների իրագործմանը, հանրապետության գիտական, տեխնիկական և մշակութային ներուժի զարգացմանը	36,304.1	36,304.1	36,304.1
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
			Գրադարանային ծառայություններ /առողջապահության ոլորտ/ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Գրադարանային հավաքածուների պահպանում և համալրում, ընթերցողների սպասարկում, գրադարանային միջոցառումների կազմակերպում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Հանրապետական գիտաբժկական գրադարան» ՊՈԱԿ			
			ԾՐԱԳԻՐ			
	ԱԾ03	08.02.01	Արտահիվանդանոցային բուժօգնության ծառայություններ ծրագիր <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>	36,304.1	36,304.1	36,304.1
1099			ԾՐԱԳԻՐ			
			Արտահիվանդանոցային բուժօգնության ծառայություններ ծրագիր <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			

1	2	3	4	5	6	7
			Հանրապետության ողջ բնակչության համար արտահիվանդանոցային բժշկական օգնության և ծառայությունների իրականացում, այդ թվում անվճար ամբուլատոր-պոլիկլինիկական բուժօգնության կազմակերպում առաջնային (ամբուլատոր-պոլիկլինիկական) օղակի բոլոր մակարդակներում, արտահիվանդանոցային անհետաձգելի բժշկական օգնություն և սպասարկում (շտապ բժշկական օգնություն), ստոմատոլոգիական բժշկական օգնություն (բնակչության սոցիալապես անապահով ու առանձին (հատուկ) խմբերի համար) և արտահիվանդանոցային հարբժշկական այլ ծառայություններ: <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Բնակչության առողջության պահպանում և բարելավում, արտահիվանդանոցային բուժօգնության ծառայություններից օգտվելու իրավունքի ապահովում, հիվանդությունների վաղ հայտնաբերման և կանխարգելման ցուցանիշների աճ, բժշկական օգնության որակի բարելավում, հիվանդանոցային դեպքերի աստիճանաբար կրճատում	33,122,743.5	38,383,674.1	42,541,134.2
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ01	07.02.01	Ամբուլատոր-պոլիկլինիկական բժշկական օգնության ծառայություններ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Հանրապետության ողջ բնակչության համար հիվանդությունների կանխարգելման, վաղ հայտնաբերման, բուժման և վերականգնողական համալիր միջոցառումների իրականացում, սոցիալական նշանակության հատուկ հիվանդություններով տառապող, սոցիալապես անապահով և հատուկ խմբերում ընդգրկված անձանց դեղորայքային ապահովում, նեղ մասնագիտացված ամբուլատոր ծառայություններ, արտահիվանդանոցային մանկաբարձագինեկոլոգիական բժշկական օգնության և սպասարկման ծառայությունների մատուցում (հղիների նախա- և հետծննդյան հսկողության իրականացում, գինեկոլոգիական հիվանդությունների կանխարգելում, ախտորոշում, բուժում), ամբուլատոր պայմաններում լաբորատոր-գործիքային ախտորոշիչ հետազոտություններ, զորակոչային և նախազորակոչային տարիքի անձանց բուժման և փորձաքննության ծառայություններ ամբուլատոր պայմաններում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> Բուժմիավորումների կազմում գործող և ինքնուրույն պոլիկլինիկաներ, գյուղական բժշկական ամբուլատորիաներ, գյուղական առողջության կենտրոններ, առողջության առաջնային պահպանման կենտրոններ, ընտանեկան բժշկության անկախ պրակտիկաներ	25,504,495.9	30,095,305.2	33,706,741.8
	ԱԾ02	07.02.02	Շարունակական հսկողություն պահանջող և առանձին հիվանդությունների բուժման ծառայություններ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Առանձին հիվանդությունների (քրոնիկ, դիսպանսեր հսկողություն պահանջող) բժշկական օգնության համալիր միջոցառումների իրականացում (հետազոտում, ախտորոշում, բուժում) <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> Առողջապահական կազմակերպություններ (բժշկական միավորումներ, ամբուլատորիաներ, պոլիկլինիկաներ, դիսպանսերներ, ընտանեկան բժշկի գրասենյակներ)	133,000.0	133,000.0	133,000.0

1	2	3	4	5	6	7
	ԱԾ03	07.02.02	Մտավոր, հոգեկան (վարքագծային), լսողական, ֆիզիկական (շարժողական) և զարգացման այլ խանգարումներով երեխաների գնահատման և վերականգնողական բուժման ծառայություններ	258,863.8	258,863.8	258,863.8
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Մտավոր, հոգեկան (վարքագծային), լսողական, ֆիզիկական (շարժողական) և զարգացման այլ խանգարումներով երեխաների առողջական վիճակի գնահատումը և վերականգնողական բուժման ամբուլատոր կազմակերպումը			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			Առողջապահական կազմակերպություններ (հիվանդանոցներ)			
	ԱԾ04	07.02.02	Հեմոդիալիզի և պերիտոնիալ դիալիզի անցկացման ծառայություններ	2,583,756.9	2,661,269.6	2,741,107.7
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Հեմոդիալիզի կարիք ունեցող հիվանդների բժշկական օգնության համալիր միջոցառումների իրականացում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			Առողջապահական կազմակերպություններ (հիվանդանոցներ) և այլ կազմակերպություններ			
	ԱԾ05	07.02.02	ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ-ի կանխարգելման և բուժօգնության ծառայություններ	262,101.6	262,101.6	262,101.6
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ հիվանդացության կանխարգելում, ախտորոշում, բուժում և հիվանդների դիսպանսերային հսկողություն, քարոզչություն			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՁԻԱՀ-ի կանխարգելման հանրապետական կենտրոնն ՊՈԱԿ			
	ԱԾ06	07.02.02	Բնածին հիպոթիրեոզի, ֆենիլկետոնուրիայի և լսողության խանգարումների վաղ հայտնաբերման նպատակով նորածնային սկրինինգի անցկացում	303,534.3	303,534.3	303,534.3
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Բնածին հիպոթիրեոզի՝ ֆենիլկետոնուրիայի և լսողության խանգարումների վաղ հայտնաբերման նպատակով նորածնային սկրինինգի շրջանակներում լաբորատոր և գործիքային ախտորոշիչ հետազոտությունների անցկացում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			Բուժմիավորումների կազմում գործող և ինքնուրույն պոլիկլինիկաներ, գյուղական բժշկական ամբուլատորիաներ, գյուղական առողջության կենտրոններ, առողջության առաջնային պահպանման կենտրոններ, ընտանեկան բժշկության անկախ պրակտիկաներ, մասնագիտացված ախտորոշման կենտրոններ՝ պոլիկլինիկաներ, հիվանդանոցներ			
	ԱԾ07	07.02.02	Ախտորոշման ճշտման նպատակով լաբորատոր-գործիքային ախտորոշիչ հետազոտություններ նեղ մասնագիտացված կենտրոններում	233,126.4	233,126.4	233,126.4
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Հանրապետության ողջ բնակչության համար ախտորոշիչ միջոցառումների իրականացում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			Առողջապահական կազմակերպություններ (մասնագիտացված ախտորոշման կենտրոններ՝ պոլիկլինիկաներ, հիվանդանոցներ)			
			Ստոմատոլոգիական բժշկական օգնության ծառայություններ			

1	2	3	4	5	6	7			
1110	ԱԾ08	07.02.03	<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>	507,194.6	507,194.6	507,194.6			
			Ստոմատոլոգիական բժշկական օգնության համալիր միջոցառումների (հետազոտում, ախտորոշում, բուժում) իրականացում սոցիալապես անապահով ու հատուկ խմբերում ընդգրկվածներին						
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>						
			Առողջապահական կազմակերպություններ (պոլիկլինիկաներ, մասնագիտացված ստոմոտոլոգիական պոլիկլինիկաներ)						
	ԱԾ09	07.02.03	Երեխաների ստոմատոլոգիական առաջնային կանխարգելման ծառայություններ	44,400.0	44,400.0	44,400.0			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>						
			Երեխաների բերանի խոռոչի հիգիենայի պահպանման գծով ծառայություններ						
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>						
			Առողջապահական կազմակերպություններ (պոլիկլինիկաներ, մասնագիտացված ստոմոտոլոգիական պոլիկլինիկաներ)						
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>						
			Շտապ բժշկական օգնության ծառայություններ				3,292,270.0	3,884,878.6	4,351,064.0
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>						
	1142			Շտապ բժշկական օգնության իրականացում					
				<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>					
Առողջապահական կազմակերպություններ (հիվանդանոցներ, շտապ բժշկական օգնության կայաններ, ընտանեկան բժշկի գրասենյակներ)									
<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>									
			ԾՐԱԳԻՐ						
			Այլընտրանքային աշխատանքային ծառայության ծրագիր	6,480.0	2,700.0	0.0			
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>						
			Այլընտրանքային աշխատանքային ծառայության անցած ՀՀ քաղաքացիներին < Այլընտրանքային ծառայության մասին>ՀՀ օրենքով սահմանված դրամական բավարարման և փոխհատուցումների տրամադրում						
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>						
			ՀՀ սահմանդրությամբ Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանությանը մասնակցելու քաղաքացիական պարտքի կատարման ապահովում						
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ	6,480.0	2,700.0				
			Այլընտրանքային աշխատանքային ծառայողներին դրամական բավարարման և դրամական փոխհատուցման տրամադրում						
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>						
		ԾՏ02	02.05.01	ՀՀ առողջապահության նախարարությունում այլընտրանքային աշխատանքային ծառայության անցած ՀՀ քաղաքացիներին «Այլընտրանքային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված դրամական բավարարման և փոխհատուցումների տրամադրում					
	<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>								
			ԾՐԱԳԻՐ						
			Բժշկական օգնություն, հարբժշկական, փորձագիտական ծառայությունների ծրագիր						
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>						

1	2	3	4	5	6	7
			Բժշկական օգնություն և ծառայություններ հանրապետության բարձրաստիճան պաշտոնյաների համար, հատուկ խմբերում ընդգրկված անձանց պրոթեզավորում, պաթանատոմիական, դատական և գենետիկական փորձաքննություններ և այլ ծառայություններ <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Բնակչության առողջության պահպանում, բարելավում, հիվանդությունների արգելակում և հակադարձում, բուժօգնության և ծառայությունների որակի ու մատչելիության բարձրացում	3,934,021.9	3,958,868.6	3,996,160.8
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ01	07.06.01	Դատաբժշկական և գենետիկ ծառայություններ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Հանրապետության ուժային մարմինների որոշումների հիման վրա դատաբժշկական և գենետիկ փորձաքննությունների ապահովում՝ մահերի պատճառների վերհանման նպատակով դիակների փորձաքննություն <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Դատաբժշկական գիտագործնական կենտրոն» ՊՈԱԿ	399,905.3	424,752.0	462,044.2
	ԱԾ02	07.06.01	Պաթանատոմիական ծառայություններ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Մանկական մահերի հիվանդությունների պատճառների բացահայտում՝ մանկամահացության մակարդակը նվազեցնելու նպատակով <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Արաբկիր ԲՀ ԵԴ-ԱԻ» ՍՊԸ, «Վերարտադրողական առողջության, պերինատոլոգիայի, մանկաբարձության և գինեկոլոգիայի հանրապետական ինստիտուտ» ՓԲԸ	53,044.0	53,044.0	53,044.0
	ԱԾ03	07.06.01	Հաշմանդամ և կարիքավոր երեխաներին օրթեզներով և կորսետներով ապահովման ծառայություններ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Հաշմանդամ երեխաների համար օրթեզների և կորսետների օգտագործմամբ բժշկական օգնություն <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> Առողջապահական կազմակերպություններ (ախտորոշման կենտրոններ, հիվանդանոցներ)	51,136.0	51,136.0	51,136.0
	ԱԾ04	07.06.01	Բժշկական օգնության մասնագիտական, խորհրդատվական և կազմակերպամեթոդական աջակցության ծառայություններ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Կազմակերպչամեթոդական օգնության ծառայություններ, կլինիկական ու բժշկատնտեսագիտական ստանդարտների մշակման, առողջապահության ոլորտի նորմատիվային բազայի բարելավման ծառայություններ: Բնակչության առողջության պահպանման առողջապահության ոլորտի կազմակերպման մեթոդական հարցերի, ձեռնարկների մշակում տպագրում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> Առողջապահական կազմակերպություններ (դիսպանսերներ, «Ակադեմիկոս Ս. Խ. Ավդալբեկյանի անվան առողջապահության ազգային ինստիտուտ» ՓԲԸ, այլ կազմակերպություններ)	222,066.2	222,066.2	222,066.2
			Մարդասիրական օգնության կարգով ստացվող դեղերի և դեղագործական արտադրանքի ստացման, մաքսագերծման և բաշխման ծառայություններ			

1	2	3	4	5	6	7
	ԱՃ05	07.06.01	<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>	57,867.4	57,867.4	57,867.4
			Մարդասիրական օգնության կարգով ստացվող դեղերի և դեղագործական արտադրանքի ստացում, մաքսագերծում և բաշխման ծառայություններ			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			«Մարդասիրական օգնության հանրապետական կենտրոն» ՊՈԱԿ			
	ԱՃ06	07.06.01	Բժիշկ-մասնագետների ժամանակավոր ուղեգրման միջոցով ՀՀ մարզային առողջապահական կազմակերպություններում բժշկական ծառայությունների մատուցում	50,000.0	50,000.0	50,000.0
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ մարզերի բնակչությանը բարդություն ներկայացնող բժշկական ծառայությունների մատուցման նպատակով ՀՀ ինը մարզերի մարզային առողջապահական կազմակերպություններ բժիշկ-մասնագետների ուղեգրում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
	ԱՃ07	07.06.01	Հիվանդանոցային բուժօգնություն մատուցող առողջապահական կազմակերպություններ	500,000.0	500,000.0	500,000.0
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Պետության կողմից երաշխավորված անվճար և արտոնյալ պայմաններով բժշկական օգնություն և սպասարկում իրականացնող կազմակերպությունների էլեկտրոնային առողջապահական համակարգին միացման վճարների փոխհատուցում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
	ԾՏ01	07.01.01	Էլեկտրոնային առողջապահության համակարգի օպերատոր	2,600,003.0	2,600,003.0	2,600,003.0
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
			Դեղորայքի տրամադրում ամբուլատոր-պոլիկլինիկական, հիվանդանոցային բուժօգնություն ստացողներին և հատուկ խմբերում ընդգրկված ֆիզիկական անձանց			
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
	1150		Կենտրոնացված կարգով դեղորայքի ձեռք բերում հիվանդանոցային բուժօգնություն ստացողներին և հատուկ խմբերում ընդգրկված ֆիզիկական անձանց տրամադրելու նպատակով			
			<u>ԾՐԱԳԻՐ</u>			
			Հիվանդանոցային բուժօգնության ծրագիր			
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Սոցիալական նշանակության հիվանդությունների հիվանդանոցային բուժում, հարակից բժշկական և ախտորոշիչ ծառայությունների կարիք և իրավունք ունեցող անձանց հիվանդանոցային բուժում և ախտորոշիչ փորձաքննություն	43,371,889.1	52,936,696.5	61,157,669.1
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Հիվանդացության և մահացության կրճատում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
			Սոցիալապես անապահով և հատուկ խմբերում ընդգրկվածներին բժշկական օգնության ծառայություններ			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			

1	2	3	4	5	6	7
	ԱԾ01	07.03.01	Բնակչության սոցիալապես անապահով և հատուկ խմբերում ընդգրկվածների բժշկական օգնության իրականացում՝ ՀՀ կառավարության որոշմամբ հաստատված ցանկի համաձայն <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> Առողջապահական կազմակերպություններ (հիվանդանոցներ)	10,856,387.6	14,356,387.6	16,756,387.6
	ԱԾ02	07.03.01	Անհետաձգելի բժշկական օգնության ծառայություններ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Անհետաձգելի բժշկական օգնության իրականացում՝ ՀՀ առողջապահության նախարարի կողմից հաստատված հիվանդությունների, վնասվածքների և անձանց ցանկի համաձայն <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> Առողջապահական կազմակերպություններ (հիվանդանոցներ, բժշկական կենտրոններ) և այլ կազմակերպություններ	3,237,579.5	4,254,462.5	4,950,141.4
	ԱԾ03	07.03.01	Զինծառայողներին, ինչպես նաև փրկարար ծառայողներին և նրանց ընտանիքի անդամներին բժշկական օգնության ծառայություններ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Զինծառայողներին, ինչպես նաև փրկարար ծառայողներին և նրանց ընտանիքի անդամներին բժշկական օգնության իրականացում (հետազոտում, ախտորոշում, բուժում) <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> Առողջապահական կազմակերպություններ (հիվանդանոցներ, ծննդատներ)	3,077,217.3	3,692,660.8	3,692,660.8
	ԱԾ04	07.03.01	Պետական հիմնարկների և կազմակերպությունների աշխատողների բժշկական օգնության և սպասարկման ծառայություններ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Պետական հիմնարկների և կազմակերպությունների աշխատողներին բժշկական օգնության իրականացում (հետազոտում, ախտորոշում, բուժում), պարտադիր պրոֆիլակտիկ ստուգումների անցկացում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> Առողջապահական կազմակերպություններ (հիվանդանոցներ, ծննդատներ)	3,826,300.0	3,826,300.0	3,826,300.0
	ԱԾ05	07.03.02	Տուբերկուլյոզի բժշկական օգնության ծառայություններ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Տուբերկուլյոզի վաղ հայտնաբերմանն ուղղված ախտորոշիչ և այլ հետազոտություններ, հիվանդների բուժում և շարունակական հսկողության համալիր միջոցառումների իրականացում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> Առողջապահական կազմակերպություններ (հիվանդանոցներ)	1,021,223.1	1,225,467.7	1,470,561.3
	ԱԾ06	07.03.02	Աղիքային և այլ ինֆեկցիոն հիվանդությունների բժշկական օգնության ծառայություններ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Աղիքային և այլ ինֆեկցիոն հիվանդությունների վաղ հայտնաբերմանն ուղղված ախտորոշիչ հետազոտություններ, հիվանդների բուժում և շարունակական հսկողության համալիր միջոցառումների իրականացում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>	1,219,950.8	1,463,941.0	1,756,729.2

1	2	3	4	5	6	7
			Առողջապահական կազմակերպություններ (հիվանդանոցներ, բժշկական կենտրոններ) և այլ կազմակերպություններ			
ԱԾ07	07.03.02		Հոգեկան և մարկոլոգիական հիվանդությունների բժշկական օգնության ծառայություններ	2,515,293.1	3,018,351.7	3,622,022.1
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Հոգեկան և մարկոլոգիական հիվանդությունների վաղ հայտնաբերման ախտորոշիչ և այլ հետազոտություններ, հիվանդների բուժում և շարունակական հսկողության համալիր միջոցառումների իրականացում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			Առողջապահական կազմակերպություններ (հիվանդանոցներ)			
ԱԾ08	07.03.02		Ուռուցքաբանական և արյունաբանական հիվանդությունների բժշկական օգնության ծառայություններ	1,917,301.4	2,300,761.7	2,533,905.5
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Ուռուցքաբանական և արյունաբանական հիվանդությունների վաղ հայտնաբերման ախտորոշիչ և այլ հետազոտություններ, հիվանդների բուժում և շարունակական հսկողության համալիր միջոցառումների իրականացում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			Առողջապահական կազմակերպություններ (հիվանդանոցներ)			
ԱԾ09	07.03.02		Թրաֆիքինգի գոհերին բժշկական օգնության ծառայություններ	2,000.0	2,000.0	2,000.0
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Թրաֆիքինգի գոհ դարձած անձանց բժշկական օգնության և փորձաքննությունների իրականացում (հետազոտում, ախտորոշում, բուժում)			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			Առողջապահական կազմակերպություններ (հիվանդանոցներ, ծննդատներ)			
ԱԾ10	07.03.03		Մանկաբարձական բժշկական օգնության ծառայություններ	7,002,238.6	8,402,686.3	10,083,223.6
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Մանկաբարձագինեկոլոգիական բժշկական օգնության համալիր միջոցառումների իրականացում, հղիների հետազոտություն և ծննդօգնություն			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			Առողջապահական կազմակերպություններ (հիվանդանոցներ, ծննդատներ)			
ԱԾ11	07.03.03		Գինեկոլոգիական հիվանդությունների բժշկական օգնության ծառայություններ	366,976.7	440,372.0	528,446.4
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Գինեկոլոգիական հիվանդությունների բուժման համալիր միջոցառումների իրականացում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			Առողջապահական կազմակերպություններ (հիվանդանոցներ, ծննդատներ)			
			Երեխաներին բժշկական օգնության ծառայություններ			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			

1	2	3	4	5	6	7	
	ԱԾ12	07.03.03	Երեխաների (0-7 տարեկան, 7-18 տարեկան սոցիալապես անապահով և հատուկ խմբերում ընդգրկված երեխաներին) հիվանդանոցային բժշկական օգնության իրականացում (հետազոտում, ախտորոշում, բուժում)	8,119,421.0	9,743,305.2	11,725,291.2	
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը				
			Առողջապահական կազմակերպություններ (հիվանդանոցներ)				
	ԱԾ13	07.03.03	Անպտուղ գույգերի համար վերարտադրողական օժանդակ տեխնոլոգիաների կիրառմամբ բժշկական օգնության ծառայություններ	210,000.0	210,000.0	210,000.0	
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը				
			Սոցիալապես անապահով և հատուկ խմբերում ընդգրկված անպտուղ գույգերին օժանդակ տեխնոլոգիաների կիրառմամբ բժշկական օգնության իրականացում				
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը				
			Առողջապահական կազմակերպություններ (հիվանդանոցներ, ծննդատներ)				
	ՀՀ արդարադատության նախարարություն				1,411,509.5	1,536,072.3	1,536,072.3
	1149			ԾՐԱԳԻՐ			
			Արդարադատության ոլորտում լրացուցիչ կրթությունը	594,098.6	718,661.4	718,661.4	
			Ծրագրի նկարագրությունը				
			ՀՀ արդարադատության նախարարության հատուկ ծառայողների ուսուցում				
			Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը				
			Հատուկ ծառայողների որակավորման բարձրացում և մասնագիտական կարողությունների կատարելագործում				
	ԱԾ01	09.05.02	Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ	549,652.6	674,215.4	674,215.4	
			Վերապատրաստման և հատուկ ուսուցման ծառայություններ				
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը				
			ՀՀ արդարադատության նախարարության հատուկ ծառայողների վերապատրաստման և հատուկ ուսուցման կազմակերպման ծառայություններ				
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը				
ՀՀ արդարադատության նախարարության "Իրավական կրթության և վերականգնողական ծրագրերի իրականացման կենտրոն" ՊՈԱԿ և ՀՀ "Արդարադատության ակադեմիա" ՊՈԱԿ							
	ԾՏ01	09.05.02	Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ				
			Մասնագիտական վերապատրաստում ստացող ունկնդիրների կրթաթոշակ Տրանսֆերտի նկարագրությունը	44,446.0	44,446.0	44,446.0	
Դատավորների թեկնածուների գուցակում ընդգրկվելու նպատակով անձանց վերապատրաստման ընթացքում տրվող կրթաթոշակ							
1148			ԾՐԱԳԻՐ				
			Արտատուսման կազմակերպության ծրագիրը	36,927.4	36,927.4	36,927.4	
			Ծրագրի նկարագրությունը				
			Արվեստի, սպորտի, դասընթացների իրականացում ակումբներում, մարզադպրոցներում և արտադպրոցական դաստիարակության այլ կենտրոններում				
			Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը				

1	2	3	4	5	6	7
			Հանրակրթական ուսուցման համակարգում ընդգրկված երեխաների ֆիզիկական, հոգևոր և գեղագիտական զարգացում, բնապահպանական և կիրառական գիտելիքների ձեռքբերում			
	ԱԾ36	09.05.01	<u>Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ</u>			
			<u>Աջակցություն իրավախախտում կատարած անձանց գեղագիտական դաստիարակության և կրթության ծրագրերի իրականացմանը</u>			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Քրեակատարողական հիմնարկներում գտնվող իրավախախտում կատարած անչափահասների գեղագիտական դաստիարակության իրականացում Ծառայություն մատուցողի անվանումը "Իրավական կրթության և վերականգնողական ծրագրերի իրականացման կենտրոն" ՊՈԱԿ	36,927.4	36,927.4	36,927.4
1123			ԾՐԱԳԻՐ			
			Հրատարակչական և տեղեկատվական ծառայություններ	560,204.1	560,204.1	560,204.1
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Հրատարակումներ, թարգմանչական գործունեություն			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
	ԱԾ01	08.03.02	Պետական և այլ կազմակերպությունների և քաղաքացիների իրազեկության և տեղեկատվական մատչելիության ապահովում	342,797.4	342,797.4	342,797.4
			<u>Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ</u>			
			Հրատարակչական, տեղեկատվական և տպագրական ծառայություններ			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
	ԱԾ02	08.03.02	ՀՀ-ում ընդունված և ստորագրված իրավական ակտերի պաշտոնական հրատարակման, պետական վկայականների և ձևաթղթերի տպագրման ծառայություններ	217,406.7	217,406.7	217,406.7
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			«Պաշտոնական տեղակազիր» ՓԲԸ և «Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն ընտրված կազմակերպություն			
			<u>Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ</u>			
			Թարգմանչական ծառայություններ	220,279.4	220,279.4	220,279.4
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ, ԵՄ և ԵՏՄ իրավական ակտերի, ՀՀ ազգային զեկույցների, ինչպես նաև ՀՀ Նախագահի, ՀՀ վարչապետի կամ լիազոր մարմնի ղեկավարի հանձնարարությամբ նաև այլ առանցքային փաստաթղթերի թարգմանությունների իրականացումը, համապատասխանաբար հայերենից անգլերեն, անգլերենից հայերեն, հայերենից ռուսերեն և ռուսերենից հայերեն			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
	1093		«Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարության թարգմանությունների կենտրոն» ՊՈԱԿ			
			ԾՐԱԳԻՐ			
			Դատական և հանրային պաշտպանության ծառայություններ	220,279.4	220,279.4	220,279.4
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Փորձաքննությունների կատարում և եզրակացությունների տրամադրում, անվճարունակ քաղաքացիներին իրավական ծառայությունների տրամադրում			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			

1	2	3	4	5	6	7
			ՀՀ քաղաքացիների և իրավաբանական անձանց իրավունքի պաշտպանություն			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ02	01.06.01	Փորձաքննությունների ծառայություններ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Փորձաքննությունների կատարում և եզրակացությունների տրամադրում, անվճարունակ քաղաքացիներին իրավական ծառայությունների տրամադրում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «ՀՀ փորձագիտական կենտրոն» ՊՈԱԿ	220,279.4	220,279.4	220,279.4
ՀՀ տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարության				1,473,766.4	1,473,766.4	1,473,766.4
1067			ԾՐԱԳԻՐ			
			Ստանդարտացման, չափումների միասնականության նորմերի և տեխնիկական կանոնակարգերի մշակման և վերահսկման ծառայություններ <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Միջազգային և եվրոպական ստանդարտներին ներդաշնակ ազգային ստանդարտների մշակում, չափումների միասնականության ապահովման ծառայություններ <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Հայաստանում արտադրված ապրանքների միջազգային մրցունակության բարձրացում Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ	43,023.4	43,023.4	43,023.4
	ԱԾ01	04.01.01	Ստանդարտների մշակման ծառայություններ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Արտադրանքի և ծառայությունների գծով ազգային ստանդարտների մշակում, միջպետական, եվրոպական և միջազգային կազմակերպությունների հետ համագործակցություն և ստանդարտացման աշխատանքների կազմակերպում և ստանդարտների ազգային ֆոնդի վարման և տեղեկատվական սպասարկման աշխատանքների իրականացում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Ստանդարտների ազգային ինստիտուտ» ՓԲԸ	14,123.4	14,123.4	14,123.4
	ԱԾ02	04.01.01	Պետական աջակցություն ՀՀ հավատարմագրման համակարգի բարեփոխում և Հավատարմագրման ազգային մարմնի կայացում ծրագրին <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Միջազգային չափանիշներին համապատասխան հավատարմագրման ազգային համակարգի ձևավորում, միջազգային ստանդարտների պահանջներին համապատասխան համապատասխանության գնահատման մարմինների հավատարմագրում, հավատարմագրված համապատասխանության գնահատման մարմինների կողմից մատուցվող ծառայությունների նկատմամբ սպառողների վստահության բարձրացում: <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Հավատարմագրման ազգային մարմին» ՊՈԱԿ	13,900.0	13,900.0	13,900.0
			Տեխնիկական կանոնակարգի պահանջների և չափագիտական կանոնների ու նորմերի պահպանման վերահսկողության պետական ծրագիր			

1	2	3	4	5	6	7
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
	ԱԾ03	04.01.01	Տեխնիկական կանոնակարգի պահանջների և չափագիտական կանոնների ու նորմերի պահպանման վերահսկողության ժամանակ արտադրանքի համապատասխանելիությունը տեխնիկական կանոնակարգերով սահմանված պահանջներին որոշելու նպատակով իրականացվում է արտադրանքի փորձամուշների ձեռքբերում (զման միջոցով) և դրանց փորձարկումները հավատարմագրված փորձարկման լաբորատորիաներում:	15,000.0	15,000.0	15,000.0
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարություն, Շուկայի վերահսկողության տեսչական մարմին			
1162			ԾՐԱԳԻՐ			
			Գիտական և գիտատեխնիկական հետազոտությունների և մշակումների ծառայություններ			
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Գիտական և գիտակրթական հետազոտությունների և վերլուծությունների կատարում	45,000.0	45,000.0	45,000.0
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Գիտակրթական կարևոր ոլորտների և գիտական ներուժի զարգացում և կատարելագործում			
			<u>Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ</u>			
	ԱԾ11	01.04.01	Գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության ենթակառուցվածքների պահպանում և զարգացում			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Ազգային էտալոնների պահպանություն. ՀՀ ազգային էտալոնները համարվում են ԱՊՀ միջպետական էտալոններ, որոնք ծրագրի շրջանակներում ենթակա են զարգացման և պահպանման իրենց ամբողջ համակարգով:	45,000.0	45,000.0	45,000.0
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			«Չափագիտության» ազգային ինստիտուտ» ՓԲԸ			
1081			ԾՐԱԳԻՐ			
			Գրադարանային ծառայությունների ծրագիր			
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Գրադարանային հավաքածուների պահպանում և համալրում, ընթերցողների սպասարկում, գրադարանային միջոցառումների կազմակերպում	133,642.0	133,642.0	133,642.0
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Բնակչության կրթական մակարդակի և իրազեկվածության բարձրացում՝ նպաստելով ԿԶԾ կրթական նպատակների իրագործմանը, հանրապետության գիտական, տեխնիկական և մշակութային ներուժի զարգացմանը			
			<u>Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ</u>			
			Գրադարանային ծառայություններ (տնտեսական զարգացման ոլորտ)			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
	ԱԾ05	08.02.01	Գրադարանային հավաքածուների պահպանում և համալրում, ընթերցողների սպասարկում, գրադարանային միջոցառումների կազմակերպում	133,642.0	133,642.0	133,642.0
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			

1	2	3	4	5	6	7
			«Նորամուծության և ձեռներեցության ազգային կենտրոն» ՊՈԱԿ			
1104			ԾՐԱԳԻՐ			
			Փոքր և միջին ձեռնարկատիրության աջակցության ծառայություններ			
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			ՓՄՁ-ի սուբյեկտների աջակցության համապատասխան ենթակառուցվածքների պահպանում և ամրապնդում, ՓՄՁ-ի սուբյեկտներին վարկային երաշխավորությունների տրամադրման, նորարարությունների ու ժամանակակից տեխնոլոգիաների ներդրման, ապրանքների (ծառայությունների) շուկաներ առաջնորդման ուղղություններով, սկսնակ գործարարների ձեռներեցությանն աջակցության, ինչպես նաև գործարար ուսուցողական, տեղեկատվական և խորհրդատվական աջակցության ցուցաբերում Երևանում և ՀՀ մարզերում գործող և սկսնակ ՓՄՁ-ի սուբյեկտներին	152,600.0	152,600.0	152,600.0
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			ՓՄՁ-ի սուբյեկտների թվաքանակի ավելացում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
			<u>Աջակցություն փոքր և միջին ձեռնարկատիրության սուբյեկտներին</u>			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
	ԱԾ01	04.01.01	ՓՄՁ-ի սուբյեկտներին աջակցության ծրագրերի համակարգում, կառավարում և ընդլայնում, ՓՄՁ-ի սուբյեկտներին վարկային երաշխավորությունների տրամադրման, տեղական և տարածքային տնտեսական զարգացման, ապրանքների (ծառայությունների) արտահանման և շուկաներում առաջնորդման ուղղություններով, սկսնակ գործարարների ձեռներեցությանն աջակցության, ինչպես նաև գործարար ուսուցողական, տեղեկատվական և խորհրդատվական աջակցության ցուցաբերում Երևանում և ՀՀ մարզերում գործող և սկսնակ ՓՄՁ-ի սուբյեկտներին, որից շուրջ 90%-ը ՀՀ մարզերում	152,600.0	152,600.0	152,600.0
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			Հայաստանի ՓՄՁ ԶԱԿ հիմնադրամ			
1165			ԾՐԱԳԻՐ			
			Հայաստանի մրցունակության բարձրացման և զբոսաշրջության զարգացման ծրագիր			
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Զբոսաշրջության, առողջապահության, կրթության, առևտրի և այլ հարող ոլորտներում Հայաստանի ընդհանուր մրցունակության ներուժը բարձրացնող միջոցառումների իրականացում	1,099,501.0	1,099,501.0	1,099,501.0
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Հայաստանի և հայկական արտադրանքի մրցունակության և վարկանիշի բարելավում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
			<u>Պետական աջակցություն Հայաստանի զարգացման հիմնադրամի կանոնադրական հիմնախնդիրների իրականացմանը</u>			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
	ԱԾ02	04.01.01	Հայաստանի զարգացման հիմնադրամի հիմնական գրասենյակը աջակցելու է ներդրումների ներգրավման, հայկական արտադրանքի, արտահանման և զբոսաշրջության ոլորտի զարգացման գործընթացները	544,141.0	544,141.0	544,141.0
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			Հայաստանի զարգացման հիմնադրամ			

1	2	3	4	5	6	7
	ԱԾ03	04.01.01	ՀՀ արտահանմանն ուղղված արդյունաբերական քաղաքականության ռազմավարությամբ նախատեսված միջոցառումներ	528,000.0	528,000.0	528,000.0
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
			Արդյունաբերության նոր ոլորտների զարգացում, արտադրված ապրանքների արտահանում, նոր շուկաների ընդլայնում, սերտիֆիկացման ծառայությունների փոխհատուցում, վարկավորման տոկոսագումարների սուբսիդավորում, մարդկային ռեսուրսների կարողությունների զարգացում և խորհրդատվական ծառայությունների մատուցում			
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
			ՀՀ տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարություն, Հայաստանի զարգացման հիմնադրամ			
	ԱԾ04	04.01.01	Տնտեսական հետազոտությունների կենտրոնի գործունեության ծրագիր	27,360.0	27,360.0	27,360.0
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
			Տնտեսական հետազոտությունների իրականացում և դրա հիման վրա համապատասխան գեկույցների նախապատրաստում և ներկայացում ծրագրի շահառուներին			
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
			ՀՀ տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարություն			
ՀՀ արտաքին գործերի նախարարություն				2,653,093.3	2,653,876.4	2,639,615.2
1050			ԾՐԱԳԻՐ			
			Դիվանագիտության ոլորտում լրացուցիչ կրթություն	44,920.0	46,620.0	48,340.0
			Ծրագրի նկարագրությունը			
			Դիվանագիտության ոլորտում լրացուցիչ կրթություն և վերապատրաստում			
			Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը			
	ԱԾ01	09.05.02	Դիվանագիտական ծառայողների աշխատանքի արդյունավետության բարձրացում	44,920.0	46,620.0	48,340.0
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
			Վերապատրաստման ծառայություններ			
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
			Դիվանագիտական դպրոցի ուսումնական գործընթացի կազմակերպում			
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
«Հայաստանի Հանրապետության դիվանագիտական դպրոց» ՊՈԱԿ						
1114			ԾՐԱԳԻՐ			
			Սփյուռքի հայապահպանության ծրագիր	24,414.7	24,414.7	24,414.7
			Ծրագրի նկարագրությունը			
			Սփյուռքում հայապահպանությանն ուղղված միջոցառումների իրականացում			
			Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը			
			Սփյուռքի գաղթօժաններում հայրենիքի և հայ ինքնության վերավերյալ հիմնության մակարդակի բարձրացում և հայապահպանության ամրապնդում	24,414.7	24,414.7	24,414.7
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
	ԾՏ07	08.02.05	Աջակցություն հայ մշակույթի միջազգային կենտրոններին	24,414.7	24,414.7	24,414.7
			Տրանսֆերտի նկարագրությունը			
			Վենետիկի հայ-համաեվրոպական մշակույթի երկխոսության միջազգային կենտրոնի վարձավճարի ծախսեր			

1	2	3	4	5	6	7
1128			ԾՐԱԳԻՐ			
			ՀՀ արտաքին քաղաքականության իրականացում օտարերկրյա պետություններում և միջազգային կազմակերպություններում <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>	2,583,758.6	2,582,841.7	2,566,860.5
			Միջազգային հարաբերություններում ՀՀ շահերը և իրավունքները պատշաճ և հետևողական ներկայացում, ՀՀ քաղաքացիների և իրավաբանական անձանց իրավունքների և օրինական շահերի պաշտպանություն, սփյուռքահայության հետ հարաբերությունների համակարգում			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Երկրի միջազգային ներգրավվածության աստիճանի, միջազգային հեղինակության ամրապնդում, արտաքին առևտրի համար նպաստավոր պայմանների ապահովում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
	ԾՏ01	01.01.03	Միջազգային կազմակերպություններին ՀՀ անդամակցության վճարներ <u>Տրանսֆերտի նկարագրություն</u>	2,537,483.4	2,558,940.1	2,558,940.1
			Միջազգային կազմակերպությունների աշխատանքներին ՀՀ մասնակցության, երկրում նրանց կողմից տարբեր ծրագրերի իրականացման ապահովում			
	ԱԾ 03	08.03.02	Հրատարակչական, տեղեկատվական և տպագրական ծառայություններ Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը	7,920.4	7,920.4	7,920.4
			ՀՀ մուտքի վիզաների, ՀՀ վերադարձի վկայականների, պաշտպանված ձևաթղթերի տպագրություն			
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը «Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն մրցույթով ընտրված կազմակերպություններ			
	ԿՀ01	01.01.03	Արտերկրում ՀՀ դեսպանությունների համար շենքերի գնում <u>Ակտիվի նկարագրությունը</u>	38,354.8	15,981.2	
			Օտարերկրյա պետություններում գործող ՀՀ դիվանագիտական ներկայացուցչությունների համար ծառայողական շենքերի գնում /Բրյուսել/			
			<u>Ակտիվն օգտագործող կազմակերպության անվանումը</u>			
			Օտարերկրյա պետություններում գործող ՀՀ դեսպանություններ /Բրյուսել/			
			Ծրագիրը (ծրագրերը), որին (որոնց) առնչվում է ակտիվը			
			1128 Դիվանագիտական ծառայություններ			
ՀՀ բնապահպանության նախարարություն				4,494,912.5	3,861,325.8	3,196,779.8
1016			ԾՐԱԳԻՐ			
			Շրջակա միջավայրի պահպանության, մոնիտորինգի և տեղեկատվական վերլուծական ծառայություններ <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>	272,200.2	272,200.2	272,200.2
			Բնապահպանության ոլորտում տեղեկատվության հավաքագրման, գրանցման և տրամադրման, իրականացման և մոնիտորինգի իրականացման ծառայություններ			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության կրճատում/մեղմում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			

1	2	3	4	5	6	7
	ԱԾ04	05.04.01.	Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության ծառայություններ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության աշխատանքներ <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության փորձաքննական կենտրոն» ՊՈԱԿ	45,250.4	45,250.4	45,250.4
	ԱԾ06	05.06.01.	Շրջակա միջավայրի մոնիթորինգի և տեղեկատվության ծառայություններ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Շրջակա միջավայրի մոնիթորինգի և տեղեկատվության ծառայությունների իրականացում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Շրջակա միջավայրի մոնիթորինգի և տեղեկատվության կենտրոն» ՊՈԱԿ	226,949.8	226,949.8	226,949.8
1046			ԾՐԱԳԻՐ			
			Թանգարանների ծրագիր <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Թանգարանային առարկաների և հավաքածուների պահպանություն, համալրում, հրապարակում <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> ՀՀ մշակութային ժառանգության բաղկացուցիչ մաս հանդիսացող Թանգարանային հավաքածուների անխաթար պահպանումն ու փոխանցումը սերունդներին: Թանգարանային հավաքածուներին հանրության հաղորդակցության աճ՝ նպաստելով հանրապետությունում մշակութային զբոսաշրջության խթանմանը, տնտեսական զարգացմանը, ինչպես նաև ռազմավարական ծրագրերի իրագործմանը	40,274.0	40,274.0	40,274.0
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ11	08.02.02	Թանգարանային ծառայություններ և ցուցահանդեսներ (բնապահպանության ոլորտ) <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Հայաստանին բնորոշ բնության օբյեկտների մմուշների պահպանում, ֆոնդերի թարմացում, մմուշների ցուցահանդեսների կազմակերպում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Հայաստանի բնության պետական թանգարան» ՊՈԱԿ	40,274.0	40,274.0	40,274.0
1133			ԾՐԱԳԻՐ			
			ՀՀ համայնքներին սուբվենցիաների տրամադրում <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Համայնքների տարածքում ընկերությունների կողմից բնությանը հասցված վնասների փոխհատուցման վճարումների նպատակառոդման արդյունքում՝ համայնքների կարիքների հոգում <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Համայնքների տարածքում բնությանը հասցված վնասների փոխհատուցում	272,430.6	128,678.5	213,291.3
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
	ԾՏ01	05.06.01.	Սուբվենցիաներ ՀՀ համայնքներին <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>	272,430.6	128,678.5	213,291.3

1	2	3	4	5	6	7
			Համայնքների տարածքում ընկերությունների կողմից բնությանը հասցված վնասների փոխհատուցման վճարումների նպատակառոտ դրամ արդյունքում՝ համայնքների կարիքների հոգում			
1155			ԾՐԱԳԻՐ			
			Բնական պաշարների կառավարման և պահպանման, բնության հատուկ պահպանվող տարածքների պահպանման ծառայություններ <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Բնական ռեսուրսների արդյունավետ կառավարման պայմանների ապահովում, բնության հատուկ պահպանվող տարածքներում բույսերի և կենդանիների պահպանության, գիտական ուսումնասիրությունների և վերարտադրության աշխատանքներ <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Բույսերի ու կենդանիների պահպանություն և վերարտադրության աճի ապահովում	2,228,823.4	1,738,988.8	989,830.0
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ01	05.06.01.	Գեոմանիայի զարգացման վարկերի բանկի (KfW) կողմից տրամադրվող «Կովկասի պահպանվող տարածքների աջակցության ծրագիր-Հայաստան (Էկոտարածաշրջանային ծրագիր-Հայաստան, 3-րդ փուլ)» դրամաշնորհային ծրագիր <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> ՀՀ Սյունիքի մարզում կենսոլորտային տարածքի ձևավորում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> Միջազգային խորհրդատու կազմակերպություն	864,414.0	518,648.4	0.0
	ԱԾ02	05.04.01.	Սևանա լճի ջրածածկ անտառտնկարկների մաքրման ծառայություններ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Սևանա լճի ջրածածկ անտառտնկարկների մաքրման աշխատանքներ <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> Համաձայն «Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի ընտրված կազմակերպություններ	117,062.0	117,062.0	117,062.0
	ԱԾ03	05.04.01.	Սևանա լճում և նրա ջրհավաք ավազանում ձկան և խեցգետնի պաշարների հաշվառման ծառայություն <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Սևանա լճում և նրա ջրհավաք ավազանում ձկան և խեցգետնի պաշարների հաշվառման աշխատանքներ <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> Համաձայն «Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի ընտրված կազմակերպություններ	7,624.3	7,624.3	7,624.3
	ԱԾ04	05.04.01.	«Սևան» ազգային պարկի պահպանության, պարկում գիտական ուսումնասիրությունների, անտառատնտեսական աշխատանքների կատարման ծառայություններ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Բնության հատուկ պահպանվող տարածքներում, ազգային պարկերում, պետական արգելոցներում պահպանության, գիտական ուսումնասիրությունների, անտառատնտեսական աշխատանքների իրականացում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Սևան» ազգային պարկ ՊՈԱԿ	252,666.4	252,666.4	252,666.4

1	2	3	4	5	6	7
ԱԾ05	05.04.01.	«Դիլիջան» ազգային պարկի պահպանության, պարկում գիտական ուսումնասիրությունների, անտառատնտեսական աշխատանքների կատարման ծառայություններ	136,209.2	136,209.2	136,209.2	
		Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը				
		Բնության հատուկ պահպանվող տարածքներում, ազգային պարկերում, պետական արգելոցներում պահպանության, գիտական ուսումնասիրությունների, անտառատնտեսական աշխատանքների իրականացում				
		Ծառայություն մատուցողի անվանումը				
		«Դիլիջան» ազգային պարկ ՊՈԱԿ				
ԱԾ06	05.04.01.	«Արգելոցապարկային համալիր» ՊՈԱԿ-ի տնօրինության ներքո գտնվող ԲՀՊ տարածքների պահպանության, գիտական ուսումնասիրությունների, անտառատնտեսական աշխատանքների կատարման ծառայություններ	140,288.0	140,288.0	140,288.0	
		Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը				
		Բնության հատուկ պահպանվող տարածքներում, ազգային պարկերում, պետական արգելոցներում պահպանության, գիտական ուսումնասիրությունների, անտառատնտեսական աշխատանքների իրականացում				
		Ծառայություն մատուցողի անվանումը				
		«Արգելոցապարկային համալիր» ՊՈԱԿ				
ԱԾ08	05.04.01.	«Խոսրովի անտառ» պետական արգելոցի պահպանության, գիտական ուսումնասիրությունների կատարման ծառայություններ	127,406.1	127,406.1	127,406.1	
		Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը				
		Բնության հատուկ պահպանվող տարածքներում, ազգային պարկերում, պետական արգելոցներում պահպանության, գիտական ուսումնասիրությունների, անտառատնտեսական աշխատանքների իրականացում				
		Ծառայություն մատուցողի անվանումը				
		«Խոսրովի անտառ» պետական արգելոց ՊՈԱԿ				
ԱԾ10	05.04.01.	«Արփի լիճ» ազգային պարկի պահպանության ծառայություններ	44,700.0	44,700.0	44,700.0	
		Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը				
		Բնության հատուկ պահպանվող տարածքներում, ազգային պարկերում, պետական արգելոցներում պահպանության, գիտական ուսումնասիրությունների, անտառատնտեսական աշխատանքների իրականացում				
		Ծառայություն մատուցողի անվանումը				
		«Արփի լիճ» ազգային պարկ ՊՈԱԿ				
ԱԾ12	05.04.01.	«Զիկատար» պետական արգելավայրի պահպանության, արգելավայրում գիտական ուսումնասիրությունների կատարման ծառայություններ	15,603.8	15,603.8	15,603.8	
		Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը				
		Բնության հատուկ պահպանվող տարածքներում, ազգային պարկերում, պետական արգելոցներում պահպանության, գիտական ուսումնասիրությունների, անտառատնտեսական աշխատանքների իրականացում				
		Ծառայություն մատուցողի անվանումը				
		«Զիկատար» բնապահպանական կենտրոն ՊՈԱԿ				

1	2	3	4	5	6	7
1	ԱԾ13	05.04.01.	«Ջանգեզուր» կենսոլորտային համալիր ՊՈԱԿ-ի տնօրինության տակ գտնվող ԲՀՊ տարածքների պահպանության, գիտական ուսումնասիրությունների անտառտնտեսական աշխատանքների կատարման ծառայություններ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Բնության հատուկ պահպանվող տարածքներում, ազգային պարկերում, պետական արգելոցներում պահպանության, գիտական ուսումնասիրությունների, անտառտնտեսական աշխատանքների իրականացում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Ջանգեզուր» կենսոլորտային համալիր ՊՈԱԿ	141,270.2	141,270.2	141,270.2
	ԱԾ15	05.04.01.	Կովկասի տարածաշրջանային բնապահպանական կենտրոնի հայաստանյան մասնաճյուղի գրասենյակի վարձակալության ծառայություններ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Կովկասի տարածաշրջանային բնապահպանական կենտրոնի հայաստանյան մասնաճյուղի գրասենյակի վարձակալության ծառայությունների ֆինանսավորում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Կովկասի տարածաշրջանային բնապահպանական կենտրոն» հայաստանյան մասնաճյուղ	7,000.0	7,000.0	7,000.0
			Ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով միջոցառումներ			
	ԱԶ01	05.06.01	ՀՀ Սյունիքի մարզում կենսոլորտային տարածքի ձևավորում <u>Ակտիվի նկարագրությունը</u> Ներդրումներ Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի (KfW) կողմից տրամադրվող «Կովկասի պահպանվող տարածքների աջակցության ծրագիր-Հայաստան (Էկոտարածաշրջանային ծրագիր-Հայաստան, 3-րդ փուլ)» դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակներում <u>Ծրագիրը (ծրագրերը), որին (որոնց) առնչվում է ակտիվը</u> 1155 Բնական պաշարների կառավարման և պահպանման, բնության հատուկ պահպանվող տարածքների պահպանման ծառայություններ	374,579.4	230,510.4	0.0
	1173		ԾՐԱԳԻՐ			
			Անտառների կառավարում <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Անտառների պահպանում, անտառաշինություն, անտառվերականգնում և պետական մոնիտորինգ <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Կալուն կառավարվող անտառային տարածքների առկայություն Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ	1,681,184.3	1,681,184.3	1,681,184.3
	ԱԾ 05	05.04.01.	Անտառների կադաստրի վարում <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Անտառների կադաստրի վարման աշխատանքների իրականացում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> ՀՀ բնապահպանության նախարարության անտառային պետական կոմիտե	15,000.0	15,000.0	15,000.0
	ԱԾ 06	05.04.01.	Անտառապահպանական ծառայություններ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>	1,126,664.3	1,126,664.3	1,126,664.3

1	2	3	4	5	6	7
			«Հայանտառ» ՊՈԱԿ-ի իրավասության ներքո գտնվող անտառային տարածքների պահպանում և կառավարում Ծառալուծություն մատուցողի անվանումը «Հայանտառ» ՊՈԱԿ			
			Ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով միջոցառումներ			
	ԱՉ01	05.04.01	Անտառվերականգնման և անտառշինական աշխատանքներ Ակտիվի նկարագրությունը «Հայանտառ» ՊՈԱԿ-ի իրավասության ներքո գտնվող անտառային տարածքներում անտառվերականգնման, անտառապատման և անտառաշինություն ու անտառկառավարման պլանների կազմման աշխատանքների իրականացում Ծրագիրը (ծրագրերը), որին (որոնց) առնչվում է ակտիվը 1173 Անտառների կառավարում	539,520.0	539,520.0	539,520.0
ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարություն				10,435,547.5	10,435,547.5	10,435,547.5
1022			ԾՐԱԳԻՐ			
			Գյուղատնտեսության զարգացման խթանման ծրագիր Ծրագրի նկարագրությունը Համայնքներում գյուղատնտեսական մթերքների արտադրությամբ և վերամշակմամբ զբաղվող ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց պետական աջակցության տրամադրում: Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը Գյուղատնտեսական մթերքի և դրանց վերամշակումից ստացվող սննդամթերքի ծավալների ավելացում Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ	6,907,446.8	6,909,375.4	6,940,835.1
	ԾՏ02	04.02.01	Գյուղատնտեսության ոլորտին տրամադրվող վարկերի տոկոսադրույքների սուբսիդավորում Տրանսֆերտի նկարագրությունը Գյուղատնտեսության ոլորտին տրամադրվող վարկերի տոկոսադրույքների սուբսիդավորում	2,030,865.8	2,030,865.8	2,030,865.8
	ԾՏ04	04.02.01	Հայաստանի Հանրապետությունում գյուղատնտեսական տեխնիկայի ֆինանսական վարձակալության՝ լիզինգի պետական աջակցություն Տրանսֆերտի նկարագրությունը Գյուղատնտեսական տեխնիկայի լիզինգի տոկոսադրույքների սուբսիդավորում	267,000.0	337,000.0	382,000.0
	ԾՏ06	04.02.01	Գյուղատնտեսական հումքի մթերումների /գնմների/ նպատակով ագրովերամշակման ոլորտին տրամադրվող վարկերի տոկոսադրույքների սուբսիդավորում Տրանսֆերտի նկարագրությունը Պտուղբանջարեղենի և խաղողի մթերումների /գնումների/ կազմակերպման նպատակով ագրովերամշակող ընկերություններին մատչելի պայմաններով վարկերի տրամադրում	998,901.4	998,901.4	998,901.4
	ԾՏ07	04.02.01	Հայաստանի Հանրապետության գյուղատնտեսությունում հակակարկտային ցանցերի ներդրման համար տրամադրվող վարկերի տոկոսադրույքների սուբսիդավորում Տրանսֆերտի նկարագրությունը հակակարկտային ցանցերի ներդրման համար տրամադրվող վարկերի տոկոսադրույքների սուբսիդավորում	860,018.0	508,808.4	324,936.4

1	2	3	4	5	6	7
	ԾՏ08	04.02.01	Գյուղատնտեսության ոլորտում ապահովագրական համակարգի ներդրման փորձնական ծրագրի իրականացման համար պետական աջակցություն	885,000.0	885,000.0	885,000.0
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			Ապահովագրավճարների մասնակի սուբսիդավորում մեկ մարզի կամ մարզի որոշ տարածաշրջանների գյուղատնտեսությունում տնտեսավարողներին			
	ԾՏ09	04.02.01	Պետական աջակցություն Հայաստանի Հանրապետության խաղողագործության և գինեգործության ոլորտներում վարվող պետական քաղաքականության ու զարգացման ծրագրերի իրականացմանը	300,000.0	300,000.0	300,000.0
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			Աջակցություն Հայաստանի խաղողագործության և գինեգործության հիմնադրամի կանոնադրական խնդիրների իրականացմանը			
	ԾՏ10	04.02.01	Ռոտզման արդիական համակարգերի ներդրման համար տրամադրվող վարկերի տոկոսադրույքների սուբսիդավորման ծրագիր	312,059.0	423,572.9	453,250.0
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			Ռոտզման արդիական համակարգերի ներդրման նպատակով գյուղատնտեսությունում տնտեսավարողներին տրամադրվող նպատակային վարկերի տոկոսադրույքների սուբսիդավորում			
	ԾՏ11	04.02.01	Հայաստանի Հանրապետության ագրոպարենային ոլորտի սարքավորումների ֆինանսական վարձակալության լիզինգի պետական աջակցության ծրագիր	450,352.6	621,976.9	762,631.5
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			Ագրոպարենային ոլորտի սարքավորումների տրամադրման լիզինգի տոկոսադրույքների սուբսիդավորում			
	ԾՏ12	04.02.01	Գյուղատնտեսությամբ զբաղվողներին ուղղակի աջակցության տրամադրում	803,250.0	803,250.0	803,250.0
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			Աջակցություն հողօգտագործողներին ցանքատարածություններն օգտագործելու նպատակով			
1029			ԾՐԱԳԻՐ			
			Հողերի բարելավման աշխատանքներ	79,354.6	79,354.6	79,354.6
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Հողերի դաշտային հետազոտություններ, հողամուշների լաբորատոր փորձաքննություններ, ագրոքիմիական բարտեզների և պարարտանյութերի կիրառման գիտականորեն հիմնավորված երաշխավորագրերի կազմում			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Հողօգտագործությունից ստացվող արդյունքի բարելավում և/կամ այդ բնագավառում կորուստների նվազեցում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
			Հողերի ագրոքիմիական հետազոտության և բերրիության բարձրացման միջոցառումներ			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			

1	2	3	4	5	6	7
	ԱԾ01	04.02.01	Հողերի դաշտային հետազոտություններ, հողամուշների լաբորատոր փորձաքննություններ, ագրոքիմիական քարտեզների և պարարտացման կիրառման գիտականորեն հիմնավորված երաշխավորագրերի կազմում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> <<Ագրոքիմիական ծառայություն>> ՊՈԱԿ	79,354.6	79,354.6	79,354.6
1059			ԾՐԱԳԻՐ			
			Բուսաբուծության խթանում և բույսերի պաշտպանություն <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Բույսերի կարանտինային անվտանգության և բույսերի պաշտպանության ապահովում, բույսերի վնասակար օրգանիզմների բուսասանիտարական մոնիտորինգ և գյուղատնտեսական մշակաբույսերի և անտառի առավել վնասակար օրգանիզմների դեմ բույսերի պաշտպանության միջոցառումների իրականացում, սերմերի որակի ստուգում և սելեկցիոն նվաճումների պետական սորտափորձարկում, աջակցություն սերմաբուծությանը և երկրագործությանը <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Հողագործությունից ստացվող արդյունքի բարելավում Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ Բուսասանիտարիայի ծառայությունների մատուցում <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Դաշտային հետազոտությունների միջոցով հանրապետության գյուղատնտեսական նշանակության հողատեսքերում բույսերի վնասակար օրգանիզմների հայտնաբերում, հաշվառում և վնասակարության տնտեսական շեմերի ճշտում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> <<Անասնաբուժասանիտարիայի և բուսասանիտարիայի ծառայությունների կենտրոն>> ՊՈԱԿ	841,932.3	840,003.7	808,544.0
	ԱԾ01	04.02.01	Բույսերի պաշտպանության միջոցառումներ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Մկնանման կրծողների և մորեխների դեմ կենտրոնացված պայքարի միջոցառումներ <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> Գնումների մասին ՀՀ օրենքով սահմանված կարգով հայտարարված մրցույթներում հաղթող ճանաչված կազմակերպություններ	87,122.1	87,122.1	87,122.1
	ԱԾ02	04.02.01	Բույսերի պաշտպանության միջոցառումներ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Մկնանման կրծողների և մորեխների դեմ կենտրոնացված պայքարի միջոցառումներ <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> Գնումների մասին ՀՀ օրենքով սահմանված կարգով հայտարարված մրցույթներում հաղթող ճանաչված կազմակերպություններ	84,747.5	84,747.5	84,747.5
	ԱԾ03	04.02.01	Սերմերի որակի ստուգում և պետական սորտափորձարկման միջոցառումներ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Գյուղատնտեսության մեջ օգտագործվող սերմերի որակի լաբորատոր հետազոտությունների ծառայություններ, սելեկցիոն նվաճումների հայտերի փորձաքննություններ, բույսերի նոր սորտերի փորձարկումներ <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> <<Սերմերի գործակալություն>> ՊՈԱԿ	47,076.7	47,076.7	47,076.7
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
	ԾՏ01	04.02.01	Հայաստանի Հանրապետությունում ժամանակակից տեխնոլոգիաներով մշակվող ինտենսիվ պտղատու և հատապտղատու այգիների հիմնման համար վարկային տոկոսադրույթների սուբսիդավորում <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>	250,000.0	250,000.0	250,000.0

1	2	3	4	5	6	7
			Ինտենսիվ, նոր տեխնոլոգիաներով պտղատու այգիների հիմնումը խրախուսելու նպատակով տնտեսավարողներին տրամադրվող վարկերի տոկոսադրույքների սուբսիդավորում			
1116	ԾՏ02	04.02.01	Հայաստանի Հանրապետությունում հացահատիկային և հատիկաընդեղեն որոշ մշակաբույսերի տեղական սերմնաբուծության և սերմնարտադրության զարգացում <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Պետական աջակցություն Հայաստանի Հանրապետությունում հացահատիկային և հատիկաընդեղեն մշակաբույսերի տեղական սերմնաբուծության և սերմնարտադրության զարգացման համար	171,800.0	171,800.0	171,800.0
	ԾՏ03	04.02.01	Տեղական սերմնարտադրողները և արտասահմանյան երկրներից աշնանացան ցորենի սերմացուների ձեռքբերման ծրագիր <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Հողօգտագործողներին մատչելի գներով աշնանացան ցորենի առաջին վերարտադրության սերմացուի տրամադրում	195,000.0	172,500.0	150,000.0
	ԾՏ04	04.02.01	Հայաստանի Հանրապետությունում խաղողի ֆիլոքսերադիմացկուն տնկանյութի արտադրության և նոր այգիների հիմնման ծրագիր <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Հայաստանի Հանրապետությունում ֆիլոքսերադիմացկուն տնկանյութի արտադրություն և նոր այգիների հիմնում	6,186.0	26,757.4	17,797.7
			ԾՐԱԳԻՐ			
			Անասնաբուժական ծառայություններ <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Առավել վտանգավոր և մարդու և կենդանիների համար ընդհանուր հիվանդությունների դեմ կենդանիների պատվաստման իրականացում <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Անասնաճարակային կայուն ֆոնի ապահովում	2,121,054.2	2,121,054.2	2,121,054.2
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ01	04.02.01	Գյուղատնտեսական կենդանիների պատվաստում <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Անասնաբուժական ծառայության հակահամաճարակային միջոցառումների, կենդանիների հիվանդությունների կանխարգելման աշխատանքների կազմակերպում և համակարգում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> <<Անասնաբուժասանիտարիայի և բուսասանիտարիայի ծառայությունների կենտրոն>> ՊՈԱԿ	907,255.9	907,255.9	907,255.9
	ԱԾ05	04.02.01	Կենսապատվաստանյութերով ապահովում <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Անասնաբուժական ծառայության հակահամաճարակային միջոցառումների, կենդանիների հիվանդությունների կանխարգելման աշխատանքների կազմակերպման համար պատվաստուկների ձեռքբերում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> <<Գնումների մասին>> ՀՀ օրենքով սահմանված կարգով հայտարարված մրցույթներում հաղթող ճանաչված կազմակերպություններ	469,872.7	469,872.7	469,872.7
			Անասնաբուժական միջոցառումների կազմակերպում			

1	2	3	4	5	6	7
	ԱԾ07	04.02.01	<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>	93,925.6	93,925.6	93,925.6
			Անասնաբուժական միջոցառումների հաշվետվությունների ընդունում ,			
			ամփոփում, պատվաստամյութերի բաշխում մարզերին և ավտահանության			
			աշխատանքների կազմակերպում			
	ԾՏ01	04.02.01	<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>	650,000.0	650,000.0	650,000.0
			<<Անասնաբուժասանիտարիայի և բուսասանիտարիայի ծառայությունների			
			կենտրոն>> ՊՈԱԿ			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
1122			<u>Անասնաբուծության զարգացում</u>	432,433.8	432,433.8	432,433.8
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			Տավարաբուծությամբ զբաղվող տնտեսություններին տարածակետ			
			վճարման պայմանով տոհմային կենդանիների մատակարարում կամ			
	ԱԾ01	04.02.01	հանրապետություն խոշոր եղջերավոր տոհմային կենդանիների ներկրումը	432,433.8	432,433.8	432,433.8
			խրախուսելու նպատակով համապատասխան փոխհատուցման			
			մեխանիզմների կիրառում			
			<u>ԾՐԱԳԻՐ</u>			
			<u>Կրթական և խորհրդատվական ծառայությունների ծրագիր</u>	432,433.8	432,433.8	432,433.8
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Ագրոտեխնիկական տեխնոլոգիաների վերաբերյալ համապատասխան			
			խորհրդատվության, գյուղատնտեսության ոլորտի մասնագետների			
	ԱԾ01	04.02.01	պատրաստում, գիտահետազոտական աշխատանքներ	432,433.8	432,433.8	432,433.8
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Գյուղատնտեսության ոլորտում որակյալ և ժամանակի պահանջներին			
			համապատասխանող ենթակառուցվածքների զարգացում			
1173			<u>Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ</u>	432,433.8	432,433.8	432,433.8
			<u>Գյուղական խորհրդատվական ծառայություններ</u>			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Ագրոտեխնիկական կանոններին և նոր տեխնոլոգիաներին			
	ԱԾ02	04.02.02	համապատասխան խորհրդատվության տրամադրում գյուղացիական	53,325.8	53,325.8	53,325.8
			տնտեսություններին			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			Գյուղատնտեսության զարգացման հիմնադրամ			
1173			<u>ԾՐԱԳԻՐ</u>	53,325.8	53,325.8	53,325.8
			<u>Անտառների կառավարում</u>			
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Անտառների պահպանում, անտառշինություն, անտառվերականգնում և			
	ԱԾ02	04.02.02	պետական մոնիտորինգ	53,325.8	53,325.8	53,325.8
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Կայուն կառավարվող անտառային տարածքների առկայություն			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ02	04.02.02	<u>Անտառային պետական մոնիտորինգի իրականացում</u>	53,325.8	53,325.8	53,325.8
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Անտառային տարածքներում ուսումնասիրությունների և մասնակի			
			դիտարկումների անցկացում			
1044			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>	82,927,411.5	40,402,486.7	10,265,556.7
			<<Անտառային պետական մոնիտորինգի կենտրոն>> ՊՈԱԿ			
			<u>ՀՀ էներգետիկ ենթակառուցվածքների և բնական պաշարների նախարարություն</u>			
			<u>ԾՐԱԳԻՐ</u>			

1	2	3	4	5	6	7
			Էլեկտրամատակարարման հուսալիության և էներգախնայողության ծրագիր	5,516,162.0	0.0	0.0
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Էլեկտրամատակարարման հուսալիության և էներգախնայողության ծրագրի ներքո նախատեսված աշխատանքներ և ծառայություններ			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Էլեկտրամատակարարման համակարգի հուսալիության բարձրացում			
	ԾՏ 01		Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
1066			ՌԴ- աջակցությամբ իրականացվող Հայկական ԱԷԿ-ի N 2 էներգաբլոկի շահագործման ժամկետի երկարացման դրամաշնորհային ծրագիր	5,516,162.0	0.0	0.0
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			Հայկական ԱԷԿ-ի N 2 էներգաբլոկի շահագործման նախագծային ժամկետի երկարացում			
			ԾՐԱԳԻՐ			
			Վերականգնվող էներգետիկայի ծրագիր			
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Վերականգնվող էներգետիկայի կիրառման խթանման և զարգացման ծառայություններ	83,656.1	0.0	0.0
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Վերականգնվող էներգետիկայի կիրառման աստիճանի բարձրացում ծրագիր			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
			Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող արդյունաբերական մասշտաբի արևային էներգիայի ծրագրի նախապատրաստման դրամաշնորհային ծրագիր	13,014.2	0.0	0.0
	ԾՏ 01		<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է իրականացնել արևային էներգիայի ռեսուրսի գնահատում , արևային ՖՎ ներդրումային ծրագրերի պատրաստում ընտրված տեղանքներում			
			Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Երկրաջերմային հետախուզական հորատման դրամաշնորհային ծրագիր	70,641.9	0.0	0.0
	ԾՏ 02		<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է Հայաստանում հայտնի հավանական երկրաջերմային տեղանքներից մեկում՝ Քարքառում իրականացնել հետախուզական հորատում Էլեկտրաէներգիայի արտադրության համար բավարար ռեսուրսների առկայությունը և որակը հաստատելու նպատակով:			
			ԾՐԱԳԻՐ			
1073			Ընդերքի ուսումնասիրության, օգտագործման և պահպանման ծառայություններ	16,925.3	16,925.3	16,925.3
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ տարածքում ընդերքի վերաբերյալ տեղեկատվության հավաքագրում, պահպանում և տրամադրում, ընդերքի պետական գրանցում և հաշվառում, կադաստրի վարում, հատուկ երկրաբանահետախուզական ծառայությունների կատարում, ֆոնդերի պահպանում			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			

1	2	3	4	5	6	7
			ՀՀ ընդերքի պահպանում, հաշվառում և գրանցում, նրա վերաբերյալ ճշգրիտ տեղեկատվության տրամադրում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ01		<u>Ընդերքի մասին տեղեկատվության տրամադրման ծառայություններ</u> <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> 1. ՀՀ –ում օգտակար հանածոների հանքավայրերի մասին տեղեկատվության տրամադրում պետական մարմիններին և այլ կազմակերպություններին, կադաստրի վարում: 2. Ընդերքի մասին տեղեկատվության և ֆոնդային նյութերի տրամադրում: 3. Երկրաբանահետախուզական աշխատանքների պետական գրանցում և հաշվառում: 4. Օգտակար հանածոների հանքավայրերի պաշարների հաշվառում և գրանցում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Հանրապետական երկրաբանական ֆոնդ» ՊՈԱԿ	16,925.3	16,925.3	16,925.3
1167			ԾՐԱԳԻՐ			
			<u>Էլեկտրաէներգետիկական օբյեկտների կառուցման, վերականգնման և վերանորոգման ծրագիր</u> <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Էլեկտրաէներգետիկական օբյեկտների կառուցում, վերակառուցում և վերազինում <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Էլեկտրաէներգետիկ համակարգի հուսալիության բարձրացում	77,275,791.8	40,350,685.1	10,213,755.1
	ԱԾ 01		<u>Էլեկտրահաղորդման ցանցի բարելավման ծրագրի խորհրդատվական և կառավարման ծառայություններ</u> <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Վերակառուցման և զարգացման միջազգային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Էլեկտրահաղորդման ցանցի բարելավման շրջանակներում «Աշնակ» ենթակայանի վերակառուցում և Էլեկտրաէներգետիկական համակարգի կառավարման բարելավում (խորհրդատվական և կառավարման ծառայություններ) <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> Ծառայություն մատուցող կազմակերպության անվանումը հայտնի կդառնա ծրագրի խորհրդատուի ընտրությունից հետո	522,591.4	1,005,810.8	5,154,388.3
	ԱԾ 02		<u>Երևան ՋԷԿ-ի ենթակայանի վերակառուցման խորհրդատվական և կառավարման ծառայություններ</u> <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Էլեկտրահաղորդման ցանցի բարելավման շրջանակներում Երևանի ՋԷԿ-ի ենթակայանի վերակառուցում (խորհրդատվական և կառավարման ծառայություններ) <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> Ծառայություն մատուցող կազմակերպության անվանումը հայտնի կդառնա ծրագրի խորհրդատուի ընտրությունից հետո	945,380.0	1,000,000.0	0.0
	ԱԾ 03		220 կՎ. «Ագարակ-2» և «Շինուհայր» ենթակայանների վերակառուցման խորհրդատվական և կառավարման ծառայություններ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			

1	2	3	4	5	6	7
			Էլեկտրաէներգիայի հաղորդման ցանցի վերակառուցման շրջանակներում 220 կՎ «Ագարակ-2» և «Շինուհայր» ենթակայանների վերակառուցում (խորհրդատվական և կառավարման ծառայություններ) <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> Ծառայություն մատուցող կազմակերպության անվանումը հայտնի կդառնա ծրագրի խորհրդատուի ընտրությունից հետո	257,911.6	794,529.0	0.0
	ԱԾ 04		Կարգավարման կառավարման ավտոմատացված համակարգի (SCADA) ընդլայնման խորհրդատվական և կառավարման ծառայություններ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Էլեկտրաէներգիայի հաղորդման ցանցի վերակառուցման շրջանակներում կարգավարման կառավարման ավտոմատացված համակարգի (SCADA) ընդլայնում (խորհրդատվական և կառավարման ծառայություններ) <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> Ծառայություն մատուցող կազմակերպության անվանումը հայտնի կդառնա ծրագրի խորհրդատուի ընտրությունից հետո	269,716.0	1,289,606.9	0.0
			Պետական կազմակերպություններում ներդրումներ			
	ԵԿ01		Ներդրումներ «Բարձրավոլտ էլեկտրացանցեր» ՓԲԸ-ում <u>Ներդրման նկարագրությունը</u> Էլեկտրահաղորդման ցանցի բարելավման ծրագրի շրջանակներում մախատեսվում է վերակառուցել 30 և ավելի տարիներ շահագործման մեջ գտնվող 220 կՎ «Աշնակ» ենթակայանը, կառուցել էլեկտրաէներգետիկ համակարգի պահուստային կառավարման կենտրոն, ձեռք բերել ենթակայանների և բարձրավոլտ էլեկտրահաղորդման գծերի սպասարկման և շահագործման համար անհրաժեշտ մեքենամեխանիզմներ և տրասնպորտային միջոցներ <u>Կազմակերպության անվանումը որտեղ կատարվում է ներդրումը</u> «Բարձրավոլտ էլեկտրացանցեր» ՓԲԸ <u>Տվյալ ներդրման հետ կապված ծրագիրը (ծրագրերը)</u> 1167 էլեկտրաէներգետիկական օբյեկտների կառուցման, վերականգնման և վերանորոգման ծրագիր ԱԾ01	1,369,201.5	919,855.5	5,059,366.8
	ԵԿ02		Ներդրումներ «Երևանի ջերմաէլեկտրակենտրոն» ՓԲԸ-ում <u>Ներդրման նկարագրությունը</u> Էլեկտրահաղորդման ցանցի բարելավման ծրագրի շրջանակներում մախատեսվում է վերակառուցել 30 և ավելի տարիներ շահագործման մեջ գտնվող Երևանի ՋԷԿ-ի ենթակայանը: <u>Կազմակերպության անվանումը որտեղ կատարվում է ներդրումը</u> «Երևանի ջերմաէլեկտրակենտրոն» ՓԲԸ <u>Տվյալ ներդրման հետ կապված ծրագիրը (ծրագրերը)</u> 1167 էլեկտրաէներգետիկական օբյեկտների կառուցման, վերականգնման և վերանորոգման ծրագիր ԱԾ02	1,444,635.4	3,118,258.0	0.0
	ԵԿ03		Ներդրումներ «Բարձրավոլտ էլեկտրացանցեր» ՓԲԸ-ում <u>Ներդրման նկարագրությունը</u> Էլեկտրաէներգիայի հաղորդման ցանցի վերակառուցման շրջանակներում մախատեսվում է վերակառուցել 220 կՎ «Ագարակ-2» և «Շինուհայր» ենթակայանները <u>Կազմակերպության անվանումը որտեղ կատարվում է ներդրումը</u> «Բարձրավոլտ էլեկտրացանցեր» ՓԲԸ	667,415.8	3,611,035.0	0.0

1	2	3	4	5	6	7
			<u>Տվյալ ներդրման հետ կապված ծրագիրը (ծրագրերը)</u> 1167 էլեկտրաէներգետիկական օբյեկտների կառուցման, վերականգնման և վերանորոգման ծրագիր ԱՃ03			
	ԵԿ04		Ներդրումներ «Էլեկտրաէներգետիկական համակարգի օպերատոր» ՓԲԸ-ում <u>Ներդրման նկարագրությունը</u> Էլեկտրաէներգիայի հաղորդման ցանցի վերակառուցման ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է ընդլայնել վերահսկման և տվյալների ձեռքբերման SCADA և էներգիայի կառավարման համակարգերը Կազմակերպության անվանումը որտեղ կատարվում է ներդրումը «Էլեկտրաէներգետիկական համակարգի օպերատոր» ՓԲԸ <u>Տվյալ ներդրման հետ կապված ծրագիրը (ծրագրերը)</u> 1167 էլեկտրաէներգետիկական օբյեկտների կառուցման, վերականգնման և վերանորոգման ծրագիր ԱՃ04	605,767.7	2,298,409.3	0.0
			Վարկերի տրամադրում			
	ՎՏ01		Վերակառուցման և զարգացման միջազգային բանկի աջակցությամբ իրականացվող էլեկտրամատակարարման հուսալիության ծրագիր <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Շուրջ 50 կմ երկարությամբ «Լավվար» և «Նոյեմբերյան» 110 կՎ օղային գծերի վերակառուցում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Բարձրավոլտ էլեկտրացանցեր» ՓԲԸ	4,825,783.2	0.0	0.0
	ՎՏ02		Վերակառուցման և զարգացման միջազգային բանկի աջակցությամբ իրականացվող էլեկտրամատակարարման հուսալիության լրացուցիչ ծրագիր <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Էլեկտրամատակարարման հուսալիության ծրագրի լրացուցիչ ֆինանսավորման ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է փոխարինել «Հաղթանակ» 220 կՎ, «Չարենցավան-3» և «Վանաձոր-1» 110 կՎ ենթակայանների 30 և ավելի տարիներ շահագործման մեջ գտնվող ֆիզիկապես և բարոյապես մաշված սարքավորումները: <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Բարձրավոլտ էլեկտրացանցեր» ՓԲԸ	9,657,665.4	2,414,452.4	0.0
	ՎՏ03		ՌԴ աջակցությամբ իրականացվող Հայկական ԱԷԿ-ի N 2 էներգաբլոկի շահագործման նախագծային ժամկետի երկարացման ծրագիր <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Հայկական ԱԷԿ-ի N 2 էներգաբլոկի շահագործման նախագծային ժամկետի երկարացում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Հայկական ատոմային էլեկտրակայան» ՓԲԸ	54,291,861.8	0.0	0.0
	ՎՏ04		Վերակառուցման և զարգացման միջազգային բանկի աջակցությամբ իրականացվող էներգետիկայի ոլորտի ֆինանսական առողջացման ծրագիր <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Էներգետիկայի ոլորտի ֆինանսական առողջացում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>	480,230.0	960,460.0	0.0

1	2	3	4	5	6	7
			«Հայկական ԱԷԿ» ՓԲԸ, «Երևանի ՋԷԿ» ՓԲԸ			
	ՎՏ05		Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող Որոտանի հիդրոէլեկտրակայանների համալիրի վերականգնման ծրագիր <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Էներգետիկայի ոլորտի ֆինանսական առողջացում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>	1,937,632.0	22,938,268.2	0.0
1171			ԾՐԱԳԻՐ			
			Ռադիոակտիվ թափոնների վնասագերծման ծառայություններ <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Միջուկային և ճառագայթային անվտանգության նորմերի ու կանոնների պահպանմամբ ռադիոակտիվ թափոնների կենտրոնացված փոխադրում, ուսումնասիրում, պահպանում, վնասագերծում և թաղում <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Մարդկանց և շրջակա միջավայրի պաշտպանություն իոնացնող ճառագայթման վնասակար ազդեցությունից Քաղաքականության միջոցառումներ. ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	34,876.3	34,876.3	34,876.3
	ԱԾ 01	05.01.01	Ռադիոակտիվ թափոնների վնասագերծման ծառայություններ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Միջուկային և ճառագայթային անվտանգության նորմերի ու կանոնների պահպանմամբ ռադիոակտիվ թափոնների կենտրոնացված փոխադրում, ուսումնասիրում, պահպանում, վնասագերծում և թաղում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Ռադիոակտիվ թափոնների վնասագերծում» ՓԲԸ	34,876.3	34,876.3	34,876.3
ՀՀ կրթության և գիտության նախարարություն				42,159,115.1	61,151,768.0	75,796,283.2
1146			ԾՐԱԳԻՐ			
			Հանրակրթության ծրագիր <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Տարրական, հիմնական և միջնակարգ (լրիվ) ընդհանուր կրթության ծառայությունների մատուցում <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Հանրակրթական մակարդակում սովորողների ընդգրկվածության, գրագիտության և համակողմանի զարգացման բարձր մակարդակի ապահովում	20,933,038.9	39,308,464.4	54,311,412.0
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ129	09.01.01	Նախադպրոցական կրթություն (ՀՀ կրթության և գիտության նախարարություն) <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> 5-6 տարեկան երեխաների նախապատրաստում հանրակրթական դպրոցներում ուսուցմանը՝ ապահովելով հավասար մեկնարկային պայմաններ <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>	27,035.5	69,435.5	69,435.5
	ԱԾ13	09.02.01	ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության հանրակրթական դպրոցներ Հիմնական ընդհանուր հանրակրթություն			

1	2	3	4	5	6	7
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Հիմնական ընդհանուր կրթության ծառայությունների մատուցում	8,593,916.4	8,982,045.0	8,979,496.7
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ ԿԳՆ եմբակայության հանրակրթական ուսումնական հաստատություններ			
	ԱԾ46	09.02.01	Հիմնական հատուկ հանրակրթություն			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Հիմնական հատուկ կրթության ծառայությունների մատուցում	1,488,337.3	1,097,716.7	1,020,542.2
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ ԿԳՆ եմբակայության հատուկ հանրակրթական ուսումնական հաստատություններ			
	ԱԾ69	09.02.01	Ներառական կրթություն միջին դպրոցում			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Հանրակրթական հաստատություններում կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաների հիմնական կրթության կազմակերպման կրթաօժանդակ ծառայություններ	179,277.4	32,374.4	10,443.3
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ ԿԳՆ եմբակայության հանրակրթական ուսումնական հաստատություններ			
	ԱԾ89	09.02.01	Հիմնական մասնագիտացված հանրակրթություն			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Մասնագիտացված հանրակրթական ծառայությունների մատուցում	2,025,938.5	2,012,258.5	2,014,636.9
			հիմնական կրթության մակարդակում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ ԿԳՆ եմբակայության մասնագիտացված հանրակրթական ուսումնական հաստատություններ			
	ԾՏ12	09.02.01	Մասնագիտացված հանրակրթական ուսումնական հաստատությունների երեխաների կրթաթոշակ հիմնական ընդհանուր կրթության մակարդակում			
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>	13,392.0	13,392.0	13,392.0
			Մասնագիտացված հիմնական հանրակրթական ուսուցում ստացող երեխաների կրթաթոշակ			
	ԱԾ111	09.06.01	Կրթության բովանդակային և մեթոդական սպասարկում ու հանրապետության հանրակրթական դպրոցների ուսուցիչների վերապատրաստում			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>	1,083,447.3	1,083,447.3	1,083,447.3
			Կրթության բովանդակային և մեթոդական սպասարկում, հանրակրթական դպրոցների ուսուցիչների վերապատրաստում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			«Կրթության ազգային ինստիտուտ» ՓԲԸ			
	ԱԾ114	09.06.01	Հանրակրթական դպրոցների ուսուցիչների ատեստավորման ծառայություններ			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>	4,003.2	4,003.2	4,003.2
			Հանրակրթական դպրոցների ուսուցիչների ատեստավորման ծառայություններ			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			«Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն ընտրված կազմակերպություն			

1	2	3	4	5	6	7
	ԱՃ115	09.06.01	Փորձարարական մանկավարժական ծրագրերի իրականացում	116,968.1	116,968.1	116,968.1
			հանրակրթությունում			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Պատանի հետազոտողի և ստեղծագործողի հեռակա դպրոց ծրագրի, "Հանրակրթական դպրոցներում նախապատրաստական ուսուցում" ծրագրի, պետական այլընտրանքային մանկավարժության ծրագրերի իրականացում			
	ԱՃ116	09.06.01	<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>	60,159.8	60,159.8	60,159.8
			«Երևանի «Մխիթար Սեբաստացի» կրթահամալիր» ՊՈԱԿ			
			Դպրոցականների օլիմպիադաների անցկացում			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
	ԱՃ117	09.06.01	Հանրակրթական դպրոցների աշակերտների օլիմպիադաների անցկացում	14,233.2	14,233.2	14,233.2
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			«Երևանի պետական համալսարանին առընթեր Ա. Շահինյանի անվան ֆիզիկա-մաթեմատիկական հատուկ դպրոց» ՊՈԱԿ			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
	ԱՃ118	09.06.01	Ռազմագիտության կաթինետները ուսումնասիրող նյութերով ապահովում և դպրոցների համալիր անվտանգության ապահովում	175,699.2	265,699.2	265,699.2
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Ռազմագիտության կաթինետներին ուսումնական նյութերի, ցուցապատանքների և այլ պարագաների տրամադրում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
	ԱՃ119	09.06.01	«Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն ընտրված կազմակերպություն	807,282.6	807,282.6	807,282.6
			Համակարգչային և ինտերնետային կապի ծառայություններ			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Հանրապետության դպրոցների ինտերնետային ցանցի սպասարկում և համակարգչային սարքավորումների պահպանում			
	ԱՃ122	09.06.01	<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>	14,880.0	14,880.0	14,880.0
			«Կրթական տեխնոլոգիաների ազգային կենտրոն» ՊՈԱԿ			
			Կրթական հաստատությունների աշակերտներին դասագրքերով և ուսումնական գրականությամբ ապահովում			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
	ԱՃ 131	09.06.01	Տարրական դասարանների աշակերտներին անվճար դասագրքերով և ուսումնական գրականությամբ ապահովում ու ավագ դպրոցների դասագրքերի հրատարակում:			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			«Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն ընտրված կազմակերպություն			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
	ԱՃ122	09.06.01	Հատուկ դպրոցների համար նախատեսված ծրագրերի, դասագրքերի, ձեռնարկների, ուսումնական այլ նյութերի մշակում և հրատարակում	14,880.0	14,880.0	14,880.0
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Հատուկ դպրոցների համար նախատեսված ծրագրերի, դասագրքերի, ձեռնարկների, ուսումնական այլ նյութերի մշակում և հրատարակում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
	ԱՃ 131	09.06.01	«Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն ընտրված կազմակերպություն			
			Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող «Կրթության բարելավման ծրագիր»			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			

1	2	3	4	5	6	7
			Հանրակրթության որակի բարելավում, աջակցություն Նորարարությունների մրցակցային հիմնադրամի զարգացմանը:	683,607.4	828,108.6	630,830.1
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ ԿԳՆ «Կրթական ծրագրերի կենտրոն» ԾԻԳ			
	ԱԾ124	09.06.01	Կրթական հաստատություններին ուսումնամեթոդական նյութերով ապահովում			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Ավարտական փաստաթղթերի, գովասանագրերի, դասամատյանների, մեդալների, ուսումնական ծրագրերի, ծրարների, մանկավարժական պարբերականների և ուսումնադիտողական պարագաների ձեռքբերում	256,075.6	256,075.6	256,075.6
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			«Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն ընտրված կազմակերպություն			
	ԱԾ128	09.06.01	Աուտիզմ և զարգացման խանգարումներ ունեցող երեխաների բուժման, վերականգնման և կրթության ծառայություններ			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Աուտիզմ և զարգացման խանգարումներ ունեցող երեխաների համար անհրաժեշտ պայմանների ստեղծում	75,514.0	122,020.8	122,020.8
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			Աուտիզմ ազգային հիմնադրամ			
	ԱԾ134	09.06.01	Դպրոցներում ռոբոտատեխնիկայի զարգացման իրականացում և ինժեներական լաբորատորիաների ստեղծում			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Դպրոցներում ռոբոտատեխնիկայի խմբակների ստեղծում	302,980.7	876,300.0	1,478,800.0
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			Ինֆորմացիոն տեխնոլոգիաների ձեռնարկությունների միություն			
	ԱԾ135	09.06.01	Հանրակրթական դպրոցներում ազգային երգ ու պար առարկայի ներդրման միջոցառումներ			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Տարրական, հիմնական և միջնակարգ (լրիվ) ընդհանուր կրթության ծառայությունների մատուցում	7,766.5	7,766.5	7,766.5
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			Հանրակրթական ուսումնական հաստատություններ			
	ԱԾ121	09.06.01	Մանկավարժահոգեբանական աջակցության ծառայություններ			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Հանրակրթության համակարգում համընդհանուր ներառական կրթության անցման գործընթացին համընթաց ըստ ժամանակացույցի նախատեսված է ՀՀ մարզերում ստեղծել Մանկավարժահոգեբանական գնահատման տարածքային կենտրոններ, որոնք իրականացնելու են նախադպրոցական հաստատությունների և հանրակրթական դպրոցների աշակերտների գնահատում՝ ըստ ծանրության աստիճանի	1,500,090.3	1,775,086.3	1,941,791.5
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			Մանկավարժահոգեբանական գնահատման տարածքային կենտրոններ			
	ԱԾ 144	09.06.01	Հանրակրթական այլ ընթացիկ ծրագրեր			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Հանրակրթական այլ ընթացիկ ծրագրեր	0.0	14,995,024.4	26,239,114.8
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ կրթության և գիտության նախարարություն			

1	2	3	4	5	6	7
	ԱԾ 145	09.06.01	Համայնքներում մախադպրոցական հաստատությունների հիմնում և կրթության իրականացում <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Համայնքներում նոր հիմնված մախադպրոցական հաստատություններում 5-6 տարեկան երեխաների մախապատրաստում հանրակրթական դպրոցներում ուսուցմանը ապահովելով հավասար մեկնարկային պայմաններ <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> Հանրակրթական դպրոցներ	0.0	243,526.4	350,934.5
	ԱԾ 146	09.06.01	Արտադասարանական խմբակների ստեղծում տարրական դասարաններում <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Հանրակրթական դպրոցի տարրական դասարաններում ռուսերեն և անգլերեն լեզուներով ուսուցանվող խմբակներում դասավանդում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> Հանրակրթական դպրոցներ	0.0	193,484.2	193,432.3
	ԱԾ 147	09.06.01	Ուսուցիչների կամավոր ատեստավորման համակարգի ներդրում <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Ուսուցիչների կամավոր ատեստավորման համակարգի ներդրման ապահովում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> ՀՀ կրթության և գիտության մախարարություն	0.0	1,923,065.6	6,051,860.2
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
	ԾՏ01	09.06.01	Փոխհատուցում ՀՀ հեռավոր, սահմանամերձ, լեռնային և բարձր լեռնային բնակավայրերի պետական հանրակրթական դպրոցների մանկավարժներին <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> ՀՀ հեռավոր, սահմանամերձ, լեռնային և բարձր լեռնային բնակավայրերի պետական հանրակրթական դպրոցներ տեղափոխվող մանկավարժների ճանապարհածախսի փոխհատուցման, բնակարանի վարձի և կեցության ծախսերի փոխհատուցում	45,142.0	45,142.0	45,142.0
	ԾՏ02	09.06.01	Հանրակրթական դպրոցների մանկավարժներին և դպրոցահասակ երեխաներին տրանսպորտային ծախսերի փոխհատուցում <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Հանրակրթական դպրոցների մանկավարժներին և դպրոցահասակ երեխաներին տրանսպորտային միջոցներով տեղափոխման ապահովում (ՀՀ կրթության և գիտության մախարարություն)	8,436.1	8,436.1	8,436.1
	ԾՏ10	09.06.01	Սոցիալապես անապահով ընտանիքների երեխաների դասագրքերի վարձավճարների փոխհատուցում <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Սոցիալապես անապահով ընտանիքների երեխաների դասագրքերի վարձավճարների փոխհատուցում	21,668.9	22,038.3	22,043.3
	ԾՏ11	09.06.01	Ատեստավորման միջոցով որակավորում ստացած ուսուցիչներին հավելավճարների տրամադրում <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>	241,543.8	381,922.3	497,779.3

1	2	3	4	5	6	7
			Հանրակրթական դպրոցներին ատեստավորման արդյունքում ստացած տարակարգերին համապատասխան հավելավճարների տրամադրում			
	ԾՏ18	09.06.01	Դպրոցահասակ երեխաներին սննդով ապահովում <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Հանրակրթական դպրոցի տարրական դասարանների աշակերտներին սննդով ապահովում	60,101.5	60,172.1	60,101.5
	ԾՏ25	09.06.01	Սոցիալական աջակցություն ստացող սահմանամերձ համայնքների 5-12-րդ դասարանների աշակերտների դասագրքերի գումարների փոխհատուցում <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Սոցիալական աջակցություն ստացող սահմանամերձ համայնքների 5-12-րդ դասարանների աշակերտների դասագրքերի գումարների փոխհատուցում	28,634.4	29,971.0	29,481.0
			Պետական կազմակերպություններում ներդրումներ			
	ԾՏ20	09.06.01	Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող «Կրթության բարելավման ծրագիր» ծրագրի շրջանակներում կապիտալ ներդրումներ ավագ դպրոցներում և կրթության ոլորտի կազմակերպությունում /ԿՏԱԿ/ <u>Ներդրման նկարագրությունը</u> Կապիտալ ներդրումներ ավագ դպրոցներում և կրթության ոլորտի կազմակերպությունում /ԿՏԱԿ/	3,096,907.2	2,966,428.7	1,901,182.5
1045			ԾՐԱԳԻՐ			
			Նախնական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթության ծրագիր <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթության ծառայությունների մատուցում <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Աշխատաշուկային արդի պահանջներին համապատասխան տեխնիկական իմտություններ և կարողություններ , ինչպես նաև միջին մասնագիտական որակաորում ունեցող մասնագետների պատրաստում Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ	9,577,127.7	10,031,901.3	9,514,965.2
	ԱԾ01	09.06.01	Նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթության և ուսուցման (ՄԿՈԽ) բարեփոխումներ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթության ոլորտում կրթական չափորոշիչների և ուսումնական ծրագրերի մշակում, համակարգի մասնագետների վերապատրաստումների իրականացում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Կրթության ազգային ինստիտուտ» ՓԲԸ	154,694.2	199,405.4	199,405.4
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
	ԾՏ01	09.03.01	Նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) կրթություն ստացող ուսանողների կրթաթոշակ <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) կրթություն ստացող ուսանողներին կրթաթոշակների տրամադրում	388,000.0	362,365.2	347,634.0

1	2	3	4	5	6	7
	ԾՏ11	09.03.02	Միջին մասնագիտական կրթության գծով ուսանողական նպաստների տրամադրում	6,209,439.5	6,214,423.5	5,692,625.6
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			Միջին մասնագիտական կրթության գծով ուսանողական նպաստների տրամադրում			
	ԾՏ12	09.03.02	Միջին մասնագիտական կրթություն ստացող ուսանողների կրթաթոշակ	674,994.0	757,872.0	847,818.0
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			Միջին մասնագիտական կրթություն ստացող ուսանողների կրթաթոշակ			
	ԾՏ13	09.03.01	Նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) կրթություն	2,150,000.0	2,497,835.2	2,427,482.2
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) կրթության ծառայությունների մատուցում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ ԿԳ մախարաթյան ենթակայության մախնական (արհեստագործական) մասնագիտական ուսումնական հաստատություններ			
1111			ԾՐԱԳԻՐ			
			Բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթության ծրագիր	9,782,446.2	9,923,200.0	10,103,403.7
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթության ծառայությունների մատուցում			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Գիտելիքների տնտեսության և գիտության զարգացման արդի պահանջներին համապատասխան բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական որակավորում ունեցող մասնագետների պատրաստում			
	ԱԾ01	09.06.01	Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ	47,259.5	47,259.5	47,259.5
			Ակադեմիական փոխճանաչման և շարժունության ծառայություններ			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Ավարտական փաստաթղթերի ու դիպլոմների փոխճանաչման վկայականների տրամադրում՝ հիմնվելով Եվրոպական կրթական չափորոշիչների վրա			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
	ԱԾ02	09.06.01	Ակադեմիական փոխճանաչման և շարժունության ազգային տեղեկատվական կենտրոն	30,000.0	30,000.0	30,000.0
			Եվրոպական բարձրագույն կրթական տարածքի անդամակցությամբ պայմանավորված բարձրագույն մասնագիտական կրթության համակարգի բարեփոխումներ			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Բուհերում կրեդիտային համակարգի և ուսանողների վարձավճարների տարբերակված մեխանիզմների ներդրում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			«Կրթության ազգային ինստիտուտ» ՓԲԸ			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			

1	2	3	4	5	6	7
	ԾՏ01	09.04.01	Բարձրագույն մասնագիտական կրթության գծով ուսանողական նպաստների տրամադրում	8,337,690.8	8,420,520.9	8,535,934.5
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			Բարձրագույն մասնագիտական կրթություն ստացող ուսանողների նպաստներ			
	ԾՏ02	09.04.01	Բարձրագույն մասնագիտական կրթություն ստացող ուսանողների կրթաթոշակ	657,783.6	696,249.6	747,621.6
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			Բարձրագույն մասնագիտական կրթություն ստացող ուսանողների կրթաթոշակ			
	ԾՏ03	09.04.02	Հետբուհական մասնագիտական կրթության գծով նպաստների տրամադրում բուհական հաստատություններում	485,805.6	492,963.3	499,481.4
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			Հետբուհական մասնագիտական կրթության գծով նպաստների տրամադրում			
	ԾՏ05	09.04.02	Հետբուհական մասնագիտական կրթություն ստացող ուսանողների կրթաթոշակ բուհական հաստատություններում	193,800.0	206,100.0	213,000.0
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			Հետբուհական մասնագիտական կրթություն ստացող ուսանողներին կրթաթոշակի տրամադրում			
	ԾՏ06	09.06.01	Ուսանողներին զեղչային գներով հանրակացարանային պայմանների տրամադրում	30,106.7	30,106.7	30,106.7
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			Ուսանողներին հանրակացարանային պայմանների տրամադրում			
1114			ԾՐԱԳԻՐ			
			Սփյուռքի հայապահպանության ծրագիր	58,080.9	79,780.9	58,080.9
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Սփյուռքում հայապահպանությանն ուղղված միջոցառումների իրականացում			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Սփյուռքի գաղթօջախներում հայրենիքի և հայ ինքնության վերաբերյալ իմացության մակարդակի բարձրացում և հայապահպանության ամրապնդում			
	ԱԾ05	09.06.01	Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ	20,670.7	20,670.7	20,670.7
			Արտասահմանյան համալսարաններում հայոց լեզվի դասավանդման կազմակերպում			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Պրահայի, Բուխարեստի և Իտալիայի Վեներտիկի Կա Ֆոսկարի համալսարաններում հայոց լեզվի դասավանդման կազմակերպում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
	ԱԾ06	09.06.01	«Երևանի պետական համալսարան» ՊՈԱԿ	33,810.2	33,810.2	33,810.2
			Սփյուռքի հայկական դպրոցների ուսուցիչների վերապատրաստում			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Սփյուռքի հայկական դպրոցների ուսուցիչների վերապատրաստում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			«Կրթության ազգային ինստիտուտ» ՓԲԸ			

1	2	3	4	5	6	7	
	ԱԾ07	09.06.01	Համահայկական և հանրապետական կրթական խորհրդաժողովի անցկացում	0.0	21,700.0	0.0	
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը				
			Համահայկական կրթական 5-րդ խորհրդաժողովի անցկացում, սփյուռքի կրթական գործի պատասխանատուների հավաք Հայաստանում				
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը				
	ԾՏ03	09.06.01	«Կրթության ազգային ինստիտուտ» ՓԲԸ	3,600.0	3,600.0	3,600.0	
			Աջակցություն արտերկրում հայագիտության զարգացմանը				
			Տրանսֆերտի նկարագրությունը				
			Աջակցություն հայագիտության զարգացմանը Ջալցբուրգի համալսարանում				
1148			ԾՐԱԳԻՐ				
			Արտատումնական դաստիարակության ծրագիր	1,755,594.5	1,755,594.5	1,755,594.5	
			Ծրագրի նկարագրությունը				
			Արվեստի, սպորտի դասընթացների իրականացում ակումբներում, մարզադպրոցներում և արտադպրոցական դաստիարակության այլ կենտրոններում				
			Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը				
			Հանրակրթական ուսուցման համակարգում ընդգրկված երեխաների ֆիզիկական, հոգևոր և գեղագիտական զարգացում, բնապահպանական և կիրառական գիտելիքների ձեռքբերում				
				Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ01	09.05.01	Արտադպրոցական դաստիարակություն	1,033,896.6	1,033,896.6	1,033,896.6	
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը				
			Արվեստի, երաժշտության, սպորտի դասընթացներ ակումբներում, մարզադպրոցներում և արտադպրոցական դաստիարակության այլ կենտրոններում				
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը				
			Ակումբներ, մարզադպրոցներ և արտադպրոցական դաստիարակության այլ կենտրոններ				
	ԱԾ27	09.05.01	Մանկապատանեկան մարզական խաղերի անցկացում	9,300.0	9,300.0	9,300.0	
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը				
			Մանկապատանեկան մարզական խաղեր				
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը				
			«Աշխատանքային ռեզերվներ» մարզական հասարակական կազմակերպություն				
	ԱԾ28	08.01.01	Ուսանողական մարզական միջոցառումներ	4,096.0	4,096.0	4,096.0	
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը				
			Ուսանողական մարզական խաղերի կազմակերպում				
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը				
			«ՀՀ ուսանողական մարզական ֆեդերացիա» ՀԿ				
	ԱԾ29	08.01.01	Նավամոդելային սպորտի զարգացում	5,178.7	5,178.7	5,178.7	
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը				
			Մասնակցություն միջազգային մրցույթներին				
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը				
			«ՀՀ նավամոդելային սպորտի ֆեդերացիա» ՀԿ				
	ԱԾ30	08.03.02	Մանկական, մանկապատանեկան թերթերի և ամսագրերի հրատարակում				
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը				

1	2	3	4	5	6	7				
1162	ԱՅ31	08.04.01	Մանկական և մանկապատանեկան թերթերի և ամսագրերի հրատարակում	44,426.9	44,426.9	44,426.9				
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>							
			<u>Խմբագրություններ</u>							
			<u>Աջակցություն Հայաստանում ինտելեկտուալ խաղերի զարգացմանը</u>							
	ԱՅ32	09.06.01	<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>	11,222.2	11,222.2	11,222.2				
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>							
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>							
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>							
	ԱՅ33	09.06.01	<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>	480,624.0	480,624.0	480,624.0				
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>							
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>							
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>							
	ԱՅ34	09.06.01	<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>	134,300.1	134,300.1	134,300.1				
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>							
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>							
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>							
				ԾՐԱԳԻՐ						
				Գիտական և գիտատեխնիկական հետազոտությունների և մշակումների ծառայություններ	52,826.9	52,826.9	52,826.9			
				<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>						
				<u>Գիտական և գիտակրթական հետազոտությունների և վերլուծությունների կատարում</u>						
<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>										
ԱՅ10		01.04.01	<u>Գիտակրթական կարևոր ոլորտների և գիտական ներուժի զարգացում և կատարելագործում</u>	52,826.9	52,826.9	52,826.9				
			<u>Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ</u>							
			<u>Ատենախոսությունների պաշտպանությունների և փորձաքննությունների կազմակերպում</u>							
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>							
			<u>Ատենախոսությունների պաշտպանությունների և փորձաքննությունների կազմակերպում</u>							
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>							
			<u>Բարձրագույն որակավորման հանձնաժողով</u>							
							10,929,988.2	10,852,032.1	10,937,032.1	
			ԾՐԱԳԻՐ							

1	2	3	4	5	6	7
1046			Նախնական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթության ծրագիր	215,442.9	222,486.8	222,486.8
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթության ծառայությունների մատուցում			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Աշխատաշուկայի արդի պահանջներին համապատասխան տեխնիկական հմտություններ և կարողություններ, ինչպես նաև միջին մասնագիտական որակավորում ունեցող մասնագետների պատրաստում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
	ԾՏ21	09.03.02	Միջին մասնագիտական կրթության նպաստների տրամադրում (մշակույթի ոլորտ)	206,835.9	212,397.8	212,397.8
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			Միջին մասնագիտական կրթության գծով ուսանողական նպաստների տրամադրում ուսանողներին			
	ԾՏ22	09.03.02	Միջին մասնագիտական կրթություն ստացող ուսանողների կրթաթոշակ (մշակույթի ոլորտ)	8,607.0	10,089.0	10,089.0
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			Միջին մասնագիտական կրթություն ստացող ուսանողների կրթաթոշակ			
1046			ԾՐԱԳԻՐ			
			Թանգարանների ծրագիր	1,522,148.6	1,522,148.6	1,522,148.6
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Թանգարանային առարկաների և հավաքածուների պահպանություն, համալրում, հրապարակում			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ մշակութային ժառանգության բաղկացուցիչ մաս հանդիսացող թանգարանային հավաքածուների անխաթար պահպանումն ու փոխանցումը սերունդներին:			
			Թանգարանային հավաքածուներին հանրության հաղորդակցության աճ՝ նպաստելով հանրապետությունում մշակութային զբոսաշրջության խթանմանը, տնտեսական զարգացմանը			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
			Թանգարանային ծառայություններ և ցուցահանդեսներ			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Թանգարանային առարկաների և հավաքածուների պահպանություն, համալրում, հրապարակում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			

1	2	3	4	5	6	7
	ԱԾ01	08.02.02	«Հայաստանի ազգային պատկերասրահ», «Հայաստանի պատմության թանգարան», «Ե.Չարենցի անվան գրականության և արվեստի թանգարան», «Հ.Շարամբեյանի անվան ժողովրդական ստեղծագործական կենտրոն», «Հայ և ռուս ժողովուրդների բարեկամության թանգարան», «Ն.Ադունցի անվան Միսիսի պատմության թանգարան», «Հրազդանի երկրագիտական թանգարան», «Փայտարվեստի թանգարան», «Ռուսական արվեստի թանգարան», «Երվանդ Քոչարի թանգարան», «Հ.Թումանյանի թանգարան», «Ս.Փարաջանովի թանգարան», «Ա.Խահակյանի տուն-թանգարան», «Ե.Չարենցի տուն-թանգարան», «Ա.Սպենդիարյանի տուն-թանգարան», «Ա.Խաչատրյանի տուն-թանգարան», «Օրբելի եղբայրների տուն-թանգարան», «Մ.Սարյանի տուն-թանգարան», «Պատմամշակութային արգելոց-թանգարանների և պատմական միջավայրի պահպանության ծառայություն», «Կոմիտասի թանգարան-ինստիտուտ», «Խ.Աբովյանի տուն-թանգարան» ՊՈԱԿ-ներ	1,522,148.6	1,522,148.6	1,522,148.6
1056			ԾՐԱԳԻՐ			
			Կինեմատոգրաֆիայի ծրագիր			
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Խաղարկային, մուլտիպլիկացիոն, վավերագրական կինոնկարների արտադրություն, մասնակցություն կինոշուկաներին, կինոփառատոններին, կինո-ֆոտո-ֆոնո հավաքածուի պահպանում			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Քաղաքացիական հասարակության տեղեկացվածության և հաղորդակցման բարձրացում կինոարվեստին			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
			Կինոնկարների արտադրություն			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
	ԱԾ01	08.02.06	Խաղարկային, մուլտիպլիկացիոն և վավերագրական կինոնկարների արտադրություն	424,449.2	424,449.2	424,449.2
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			«Հայաստանի ազգային կինոկենտրոն» ՊՈԱԿ, «Փաստավավերագրական ֆիլմերի «Հայկ» կինոստուդիա» ՊՈԱԿ, «Ռոբերտ Սահակյանցի անվան անիմացիոն արվեստանոց» ՀԿ			
			Կինո-ֆոտո-ֆոնո հավաքածուի պահպանման ծառայություններ			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
	ԱԾ02	08.02.06	Կինո-ֆոտո-ֆոնո հավաքածուի պահպանում, վերականգնում	6,765.2	6,765.2	6,765.2
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			«Հայաստանի ազգային կինոկենտրոն» ՊՈԱԿ, «Փաստավավերագրական ֆիլմերի «Հայկ» կինոստուդիա» ՊՈԱԿ			
			Ազգային կինոծրագրերի իրականացում			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
	ԱԾ03	08.02.06	Ազգային կինոծրագրերի իրականացում	139,314.9	139,314.9	139,314.9
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			«Հայաստանի ազգային կինոկենտրոն» ՊՈԱԿ			
			Փաստավավերագրական կինոծրագրերի իրականացում			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
	ԱԾ04	08.02.06	Վավերագրական կինոնկարների արտադրություն	40,522.7	40,522.7	40,522.7
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			

1	2	3	4	5	6	7
			«Փաստավավերագրական ֆիլմերի «Հայկ» կինոստուդիա» ՊՈԱԿ			
1075			ԾՐԱԳԻՐ			
			Պատմամշակութային ժառանգության պահպանման և վերականգնման ծրագիր	419,840.9	419,840.9	419,840.9
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Պատմամշակութային ժառանգության գիտահետազոտական աշխատանքներ, հուշարձանների տեխնիկական վիճակի մոնիթորինգ, հուշարձանների վավերագրում, մշակութաբանական ու արվեստաբանական փորձաքննություն			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Պատմամշակութային ժառանգության պահպանում, հանրահռչակում, հասարակության հետ հաղորդակցման բարձրացում, հաջորդ սերունդներին փոխանցում, զբոսաշրջության խթանում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ01	08.02.07	Պատմամշակութային ժառանգության գիտահետազոտական աշխատանքներ	92,478.3	92,478.3	92,478.3
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Հուշարձանների պետական հաշվառում, պահպանական գոտիների նախագծերի կազմում, հուշարձանների պետական կադաստրի կազմում, պեղումների կատարում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			«Պատմամշակութային ժառանգության գիտահետազոտական կենտրոն» ՊՈԱԿ			
	ԱԾ02	08.02.04	Մշակութային արժեքների փորձաքննության ծառայություններ	27,807.6	27,807.6	27,807.6
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Մշակութային նշանակության առարկաների մշակութաբանական ու արվեստաբանական փորձաքննություն			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			«Մշակութային արժեքների փորձագիտական կենտրոն» ՊՈԱԿ			
	ԱԾ04	08.02.07	Աջակցություն հայկական պատմամշակութային հուշարձանների վավերագրմանը	49,555.0	49,555.0	49,555.0
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Հուշարձանների լուսանկարում, չափագրում, վիճագրերի ընդօրինակում և վերծանում, քարտեզագրում, գրավոր աղբյուրների և արխիվային նյութերի ուսումնասիրություն, հուշարձանի վավերագրի կազմում, վավերագրված հուշարձանների ցուցակների կազմում ըստ բնակավայրերի			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			«Հայկական ճարտարապետությունն ուսումնասիրող» հիմնադրամ			
	ԱԶ01	08.02.07	Ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով միջոցառումներ	250,000.0	250,000.0	250,000.0
			Հուշարձանների վերանորոգում և վերականգնում			
			<u>Ակտիվի նկարագրությունը</u>			
			Հուշարձանների նախագծա-նախահաշվային աշխատանքների իրականացում, վերանորոգում և վերականգնում			
			<u>Ծրագիրը, որին առնչվում է ակտիվը</u>			
			1075-Պատմամշակութային ժառանգության պահպանման և վերականգնման ծրագիր			
1081			ԾՐԱԳԻՐ			

1	2	3	4	5	6	7	
			Գրադարանային ծառայությունների ծրագիր	1,251,268.3	1,251,268.3	1,251,268.3	
			Ծրագրի նկարագրությունը				
			Գրադարանային հավաքածուների պահպանում և համալրում, ընթերցողների սպասարկում, գրադարանային միջոցառումների կազմակերպում				
			Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը				
			Բնակչության կրթական մակարդակի և իրազեկվածության բարձրացում՝ նպաստելով կրթական նպատակների իրագործմանը, հանրապետության գիտական, տեխնիկական և մշակութային ներուժի զարգացմանը				
				Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ01	08.02.01	Գրադարանային ծառայություններ (մշակույթի ոլորտ)	1,251,268.3	1,251,268.3	1,251,268.3	
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը				
			Գրադարանային հավաքածուների պահպանում և համալրում, ընթերցողների սպասարկում, գրադարանային միջոցառումների կազմակերպում				
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը				
«Հայաստանի ազգային գրադարան» ՊՈԱԿ, «Խնկո-Ապր անվան մանկական ազգային գրադարան» ՊՈԱԿ, «Վ. Պետրոսյանի անվան Արագածոտնի մարզային գրադարան» ՊՈԱԿ, «Օ.Չոբարյանի անվան Արարատի մարզային գրադարան» ՊՈԱԿ, «Արմավիրի մարզային գրադարան» ՊՈԱԿ, «Վ. Պետրոսյանի անվան Գեղարքունիքի մարզային գրադարան» ՊՈԱԿ, «Լոռու մարզային գրադարան» ՊՈԱԿ, «Շիրակի մարզային գրադարան» ՊՈԱԿ, «Կոտայքի մարզային գրադարան» ՊՈԱԿ, «Սյունիքի մարզային գրադարան» ՊՈԱԿ, «Վայոց ձորի մարզային գրադարան» ՊՈԱԿ, «Տավուշի մարզային գրադարան» ՊՈԱԿ							
1114			ԾՐԱԳԻՐ				
	ԾՏ06	08.02.05	Սփյուռքի հայապահպանության ծրագիր	14,025.0	14,025.0	14,025.0	
			Ծրագրի նկարագրությունը				
			Սփյուռքում հայապահպանությանն ուղղված միջոցառումների իրականացում				
			Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը				
			Սփյուռքի գաղթօջախներում հայրենիքի և հայ ինքնության վերաբերյալ իմացության մակարդակի բարձրացում և հայապահպանության ամրապնդում				
				Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ	14,025.0	14,025.0	14,025.0
	Աջակցություն օտարերկրյա պետություններում հայալեզու թատերական ներկայացումներին						
	Ֆինանսավորման ծախսի նկարագրությունը						
	Մասնակի աջակցություն Թբիլիսիի Պ. Աղամյանի անվան թատրոնին						
	ԾՐԱԳԻՐ						
1124			ԾՐԱԳԻՐ				
			Մշակույթի ոլորտում հրատարակչական և տեղեկատվական ծառայությունների ծրագիր	463,720.6	463,720.6	463,720.6	
			Ծրագրի նկարագրությունը				
			Գրականության, պետական և ոչ պետական մամուլի հրատարակում, տեղեկատվության ձեռքբերում, պահպանում, արխիվացում և տարածում, մշակութային ծրագրերի և միջոցառումների մասին հանրային իրազեկում				
			Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը				
			Բնակչության տեղեկացվածության և կրթական մակարդակի աճ				

1	2	3	4	5	6	7
1	ԱԾ01	08.03.02	Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
			Գրականության հրատարակում			
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
			Գրականության հրատարակում			
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
			«Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն ընտրված կազմակերպություններ	55,522.0	55,522.0	55,522.0
	ԱԾ02	08.03.02	Աջակցություն գրականության հրատարակմանը			
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
			Աջակցություն գրականության հրատարակմանը			
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
			Հրատարակչական կազմակերպություններ	36,806.8	36,806.8	36,806.8
	ԱԾ03	08.03.02	Պետական մամուլի հրատարակում			
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
			Պետական մամուլի հրատարակում			
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
			«Արմենպրես» պետական լրատվական գործակալություն» ՓԲԸ	69,297.4	69,297.4	69,297.4
	ԱԾ04	08.03.02	Ոչ պետական մամուլի հրատարակում			
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
			Ոչ պետական մամուլի հրատարակում			
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
			Հրատարակչական կազմակերպություններ	45,887.1	45,887.1	45,887.1
	ԱԾ05	08.03.03	Տեղեկատվության ձեռքբերման, պահպանման և արխիվացման ծառայություններ			
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
			Տեղեկատվության ձեռքբերման, պահպանման և արխիվացման ծառայություններ			
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
			«Արմենպրես» պետական լրատվական գործակալություն» ՓԲԸ	80,707.3	80,707.3	80,707.3
	ԱԾ06	08.03.01	ԱՊՀ երկրներում հեռուստառադիոծրագրերի հեռարձակում			
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
			ԱՊՀ երկրներում հեռուստառադիոծրագրերի հեռարձակում			
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
			«Միր» միջպետական ռադիոհեռուստաընկերություն» ՓԲԸ Հայաստանի մասնաճյուղ	175,500.0	175,500.0	175,500.0
1146			ԾՐԱԳԻՐ			
			Հանրակրթության ծրագիր			
			Ծրագրի նկարագրությունը			
			Տարրական, հիմնական և միջնակարգ (լրիվ) ընդհանուր կրթության ծառայությունների մատուցում			
			Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը			
			Հանրակրթական մակարդակում սովորողների ընդգրկվածության, գրագիտության և համակողմանի զարգացման բարձր մակարդակի ապահովում	391,157.4	391,157.4	391,157.4
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
			Հիմնական մասնագիտացված հանրակրթություն (մշակույթի ոլորտ)			

1	2	3	4	5	6	7
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
	ԱԾ92	09.02.01	Երաժշտական դպրոցներում ուսուցման կազմակերպում Ծառայություն մատուցողի անվանումը «Երևանի Պ.Չալկովսկու անվ. միջնակարգ երաժշտական մասնագիտական դպրոց» ՊՈԱԿ	383,151.1	383,151.1	383,151.1
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
	ԾՏ15	09.02.02	Մասնագիտացված հանրակրթական ուսումնական հաստատությունների երեխաների կրթաթոշակ միջնակարգ (լրիվ) ընդհանուր կրթության մակարդակում (մշակույթի ոլորտ) Տրանսֆերտի նկարագրությունը Երաժշտական դպրոցներում միջնակարգ (լրիվ) ընդհանուր կրթություն ստացողների կրթաթոշակ	7,866.0	7,866.0	7,866.0
	ԾՏ20	09.06.01	Սոցիալապես անապահով ընտանիքների երեխաների դասագրքերի վարձավճարների փոխհատուցում Տրանսֆերտի նկարագրությունը Սոցիալապես անապահով ընտանիքների երեխաների դասագրքերի վարձավճարների փոխհատուցում	140.3	140.3	140.3
1148			ԾՐԱԳԻՐ			
			Արտասուսումնական դաստիարակության ծրագիր Ծրագրի նկարագրությունը Արվեստի, սպորտի դասընթացների իրականացում ակումբներում, մարզադպրոցներում և արտադպրոցական դաստիարակության այլ կենտրոններում Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը Հանրակրթական ուսուցման համակարգում ընդգրկված երեխաների ֆիզիկական, հոգևոր և գեղագիտական զարգացում, բնապահպանական և կիրառական գիտելիքների ձեռքբերում Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ	217,668.0	217,668.0	217,668.0
	ԱԾ09	09.05.01	Արտադպրոցական դաստիարակություն (Մշակույթի ոլորտ) Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը Հաշմանդամ երեխաների գեղարվեստական կրթության և գեղագիտական դաստիարակության կազմակերպում Ծառայություն մատուցողի անվանումը «Հաշմանդամ երեխաների հատուկ ստեղծագործական կենտրոն» ՊՈԱԿ	102,286.5	102,286.5	102,286.5
	ԱԾ21	09.05.01	Երաժշտական և արվեստի դպրոցներում ուսումնամեթոդական աշխատանքներ Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը ՀՀ երաժշտական և արվեստի դպրոցներում մեթոդական աշխատանքների կազմակերպում և իրականացում Ծառայություն մատուցողի անվանումը Մշակութային կրթության աջակցության հիմնադրամ	72,502.1	72,502.1	72,502.1
	ԱԾ22	09.05.01	Երաժշտական, արվեստի և գեղարվեստի դպրոցների համար ուսումնական նոր ծրագրերի, դասագրքերի, մեթոդական ձեռնարկների մշակում և հրատարակում Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			

1	2	3	4	5	6	7	
1168			Գեղարվեստական կրթություն իրականացնող հեմակետային դպրոցների և դրանց բազայի վրա ստեղծված մեթոդական կենտրոնների գործունեության ապահովում, դասավանդման գիտապրակտիկ մեթոդների ներդրում և նոր ուսումնամեթոդական ձեռնարկների և ուղեցույցների ապահովում	13,000.0	13,000.0	13,000.0	
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>				
			Գնման արդյունքում բնտրված կազմակերպություն				
	ԱԾ38	09.05.01	Երաժշտական և արվեստի դպրոցների աշակերտներին երաժշտական գործիքներով ապահովում	15,000.0	15,000.0	15,000.0	
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>				
			Ազգային, փողային և լարային գործիքների ձեռքբերում				
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>				
			ՀՀ մշակույթի նախարարության «Մշակութային կրթության աջակցության հիմնադրամ»				
		ԱԾ39	09.05.01	Հայաստանի Հանրապետությունում շնորհալի պատանի երաժիշտ կատարողների մասնագիտական կարողությունների զարգացման և կատարելագործման նպատակային ծրագիր	14,879.4	14,879.4	14,879.4
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>				
			Առավել շնորհալի պատանի երաժիշտ կատարողների մասնագիտական կարողությունների զարգացում և կատարելագործում				
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>				
			«Հարմոնոնիում երաժշտության զարգացման կենտրոն» ՀԿ				
			ԾՐԱԳԻՐ				
			Արվեստի պահպանման և զարգացման ծրագիր	5,823,664.5	5,738,664.5	5,823,664.5	
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>				
			Թատերարվեստի, երաժշտարվեստի, պարարվեստի, կերպարվեստի, ժողարվեստի ոլորտի ծառայություններ				
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>				
			Քաղաքացիական հասարակության տեղեկացվածության և հաղորդակցման բարձրացում արվեստի ոլորտում				
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ				
	ԱԾ01	08.02.05	Օպերային և բալետային արվեստի ներկայացումներ	1,198,608.4	1,198,608.4	1,198,608.4	
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>				
			Օպերային և բալետային արվեստի ներկայացումների բեմադրություն, թատրոնի գործունեության ապահովում, ազգային օպերային և բալետային արվեստի խթանում				
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>				
			«Ա.Սպենդիարյանի անվան օպերայի և բալետի ազգային ակադեմիական թատրոն» ՊՈԱԿ				
	ԱԾ02	08.02.05	Ազգային ակադեմիական թատերարվեստի ներկայացումներ	292,060.9	292,060.9	292,060.9	
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>				
			Ազգային թատերարվեստի ներկայացումների բեմադրության, թատրոնի գործունեության ապահովում, ազգային թատերարվեստի խթանում				
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>				
			«Գ.Սունդուկյանի անվան ազգային ակադեմիական թատրոն» ՊՈԱԿ				
			Թատերական ներկայացումներ				

1	2	3	4	5	6	7
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
			Թատերական ներկայացումների բեմադրություններ			
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
	ԱԾ03	08.02.05	«Ա.Ստանիսլավսկու անվան պետական ռուսական դրամատիկական թատրոն» ՊՈԱԿ, «Հ.Պարոնյանի անվան երաժշտական կոմեդիայի պետական թատրոն» ՊՈԱԿ, «Գյումրու Վ.Աճեմյանի անվան պետական դրամատիկական թատրոն» ՊՈԱԿ, «Վանաձորի Հ.Աբեյանի անվան պետական դրամատիկական թատրոն» ՊՈԱԿ, «Արտաշատի Ա.Խարազյանի անվան պետական դրամատիկական թատրոն» ՊՈԱԿ, «Երևանի Հ.Թումանյանի անվան պետական տիկնիկային թատրոն» ՊՈԱԿ, «Երաժշտական կամերային պետական թատրոն» ՊՈԱԿ, «Երևանի խամաճիկների պետական թատրոն» ՊՈԱԿ, «Երևանի կամերային պետական թատրոն» ՊՈԱԿ, «Արմեն Մազմանյանի անվան բեմադրատի ազգային փորձարարական «Գոյ» կենտրոն» ՊՈԱԿ, «Սոս Սարգսյանի անվան համազգային թատրոն» ՊՈԱԿ, «Երևանի մնջախաղի պետական թատրոն» ՊՈԱԿ, «Խորեոգրաֆիայի պետական թատրոն» ՊՈԱԿ, «Գորիսի Վ.Վաղարշյանի անվան պետական դրամատիկական թատրոն» ՊՈԱԿ	1,439,974.6	1,439,974.6	1,439,974.6
	ԱԾ04	08.02.05	Երաժշտարվեստի և պարարվեստի համերգներ Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը Երաժշտական համույթների, համերգային կազմակերպությունների կողմից համերգային ծրագրերի ստեղծում Ծառայություն մատուցողի անվանումը «Հայաստանի ազգային ֆիլիհարմոնիկ նվագախումբ» ՊՈԱԿ, «Թ.Ալթունյանի անվան երգի-պարի պետական համույթ» ՊՈԱԿ, «Հայաստանի պարի պետական անսամբլ» ՊՈԱԿ, «Հայաստանի պարարվեստի «Բարեկամություն» պետական համույթ» ՊՈԱԿ, «Հայաստանի երգի պետական թատրոն» ՊՈԱԿ, «Հայաստանի պետական ֆիլիհարմոնիա» ՊՈԱԿ, «Ժողովրդական երաժշտության ազգային կենտրոն» ՊՈԱԿ, «Հայաստանի պետական ակադեմիական երգչախումբ» ՊՈԱԿ, «Հայաստանի էստրադային ջազ նվագախումբ» ՊՈԱԿ, «Կոմիտասի անվան ազգային քառյակ» ՊՈԱԿ, «Հայ հոգևոր երաժշտության կենտրոն» ՊՈԱԿ, «Կամերային երաժշտության ազգային կենտրոն» ՊՈԱԿ, «Հայաստանի պետական սիմֆոնիկ նվագախումբ» ՊՈԱԿ	1,385,956.9	1,385,956.9	1,385,956.9
	ԱԾ06	08.02.03	Համայնքային մշակույթի և ազատ ժամանցի կազմակերպում Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը Համայնքային մշակույթի և ազատ ժամանցի կազմակերպում մշակույթի կենտրոններում, տարածքային մշակութային միջոցառումների իրականացում Ծառայություն մատուցողի անվանումը «Ստեփանավանի մշակույթի և ժամանցի կենտրոն» ՊՈԱԿ Մշակութային միջոցառումների իրականացում Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը	36,968.0	36,968.0	36,968.0

1	2	3	4	5	6	7
	ԱԾ07	08.02.05	Ժամանակակից արվեստի պրոպագանդում, տարածում, մատչելիության ապահովում, դրանց հանդեպ հետաքրքրության բարձրացում, ՀՀ մարզերում մշակութային կյանքին մասնակցելու, մշակութային արժեքներին հաղորդակցվելու, ունակություններն ու հետաքրքրությունները դրսևորելու, ազատորեն ստեղծագործելու իրավունքների ապահովում, անցյալում ստեղծված, պահպանվող, կիրառվող և բանավոր ճանապարհով փոխանցվող ավանդական մշակութային արժեքների ամբողջության պահպանությանը ուղղված ծառայությունների և մշակույթին նվիրված հեռուստահաղորդաշարերի իրականացում	1,304,258.9	1,219,258.9	1,304,258.9
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			<u>Մշակութային կազմակերպություններ</u>			
	ԱԾ30	08.02.05	<u>Ազգային ակադեմիական խմբերգային համերգներ</u> <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Խմբերգային համերգների և համերգային կատարումների իրականացում	165,836.8	165,836.8	165,836.8
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			«Հայաստանի պետական ազգային ակադեմիական երգչախումբ» ՊՈԱԿ			
ՀՀ պաշտպանության նախարարություն				308,098,983.5	295,538,734.1	324,139,284.4
1169			ԾՐԱԳԻՐ			
			Պաշտպանության բնագավառում իրականացվող և մատուցվող ծառայություններ			
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Ոլորտի քաղաքականության մշակման, իրականացման, վերահսկողության և համակարգման ծառայություններ	302,605,714.7	289,924,327.6	318,427,217.9
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Նպաստել ՀՀ պաշտպանողականության բարձրացման			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ01	02.01.01	Ռազմական կարիքների բավարարում			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Ոլորտի քաղաքականության մշակման, իրականացման, վերահսկողության ծառայություններ (Ռազմական կարիքներ)	190,375,569.5	199,097,418.1	200,111,933.5
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ ՊՆ			
	ԱԾ02	04.05.04	ՀՀ օդանավակայաններում Ռ-Դ գործառնափոխումների օդանավերի սպասարկման և ծառայությունների ծախսերի փոխհատուցում			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ օդանավակայաններում Ռ-Դ գործառնափոխումների օդանավերի սպասարկման և ծառայությունների ծախսերի փոխհատուցում	100,000.0	100,000.0	100,000.0
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ ՊՆ			
	ԱԾ03	07.03.01	Զինծառայողներին, ինչպես նաև նրանց ընտանիքի անդամներին բժշկական օգնության ծառայություններ			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			ՊՆ համակարգում վերականգնողական մասնագիտացված բուժօգնության գծով ծառայությունների տրամադրում	18,003.1	21,243.7	23,792.9
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ ՊՆ			

1	2	3	4	5	6	7
	ԱԾ04	07.04.01	<u>Հիգիենիկ և հակահամաճարակային փորձագիտական ծառայություններ</u>	45,520.2	53,713.8	58,520.2
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ զինված ուժերում անձնակազմի գործունեության կենսամիջավայրի նկատմամբ վերահսկողության և հակահամաճարակային միջոցառումների կազմակերպում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ ՊՆ			
	ԱԾ05	07.06.01	Հոսպիտալների և բուժկետերի բժշկական սարքավորումների պահպանման ծառայություններ	42,360.9	49,985.9	55,984.2
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Զինվորական հոսպիտալների և բժշկական կետերի սարքերի և սարքավորումների ընթացիկ վերանորոգման և տեխնիկական սպասարկման ծառայություններ			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ ՊՆ			
	ԱԾ06	02.01.01	Ռազմական նշանակության համակարգերի պահպանում	1,315,301.4	1,315,301.4	1,315,301.4
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ տարածքում ռազմական նշանակության համակարգերի պահպանում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ ՊՆ			
	ԾՏ01	07.01.01	Դեղորայքի տրամադրում գորամասային և հոսպիտալային օդակներում բուժօգնություն ստացողներին	1,473,468.0	1,473,468.0	1,473,468.0
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			Կենտրոնացված կարգով դեղորայքի ձեռք բերում ամբուլատոր-պոլիկլինիկական և հոսպիտալային բուժօգնություն ստացողներին տրամադրելու նպատակով			
			<u>Կառավարչական հիմնարկի կողմից օգտագործվող ակտիվներ</u>			
	ԿՀ01	02.01.01	Շենքերի և շինությունների շինարարություն	66,387,375.6	87,801,596.7	115,276,617.7
			<u>Ակտիվի նկարագրությունը</u>			
			Շենքերի և շինությունների շինարարություն			
			<u>Ակտիվն օգտագործող կազմակերպության անվանումը</u>			
			ՀՀ ՊՆ			
			<u>Ծրագիր (ծրագրեր), որին (որոնց) առնչվում է ակտիվը</u>			
			Ռազմական կարիքների բավարարում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
			Անհրաժեշտ ինժեներական և ավտոմոբիլային տեխնիկայով ապահովում			
			<u>Ակտիվի նկարագրությունը</u>			
	ԿՀ10	01.01.06	Ռուսաստանի Դաշնության կողմից տրամադրված պետական արտահանման վարկի հաշվին ռուսական արտադրության ռազմական նշանակության արտադրանքի մատակարարումների ֆինանսավորում	42,836,516.0	0.0	0.0
			<u>Ակտիվն օգտագործող կազմակերպության անվանումը</u>			
			ՀՀ պաշտպանության նախարարություն			
			<u>Ծրագիր (ծրագրեր), որին (որոնց) առնչվում է ակտիվը</u>			
			1169 պաշտպանության բնագավառում իրականացվող և մատուցվող ծառայություններ			
			Հոսպիտալների և բուժկետերի բժշկական սարքավորումներով համալրում			
			<u>Ակտիվի նկարագրությունը</u>			

1	2	3	4	5	6	7
	ԿՀ21	07.01.03	Զորամասային և հոսպիտալային օղակներում բժշկական հետազոտությունների համար անհրաժեշտ սարքավորումների և գույքի ձեռքբերում <u>Ակտիվն օգտագործող կազմակերպության անվանումը</u> ՀՀ ՊՆ <u>Ծրագիրը (ծրագրերը), որին (որոնց) առնչվում է ակտիվը</u> 1169 Պաշտպանության բնագավառում իրականացվող և մատուցվող ծառայություններ	11,600.0	11,600.0	11,600.0
1125			ԾՐԱԳԻՐ			
			Պաշտպանության բնագավառում բարձրագույն և մասնագիտական կրթություն <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Նեղ մասնագետների պատրաստում և վերապատրաստում <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> ՀՀ զինված ուժերը համալրել և վերապատրաստել գրագետ բանիմաց մասնագետներով:	1,253,515.3	1,254,551.6	1,246,203.1
	ԱԾ01	09.04.01	Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ Ռազմաուսումնական հաստատություններում նեղ մասնագետների պատրաստում և վերապատրաստում <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Ռուսուցում ռազմական ինստիտուտներում, ակադեմիաներում վերապատրաստում (սպայական) դասընթացներում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> Օտարերկրյա ռազմաուսումնական հաստատություններ	1,203,115.3	1,204,151.6	1,195,803.1
	ԱԾ02	02.05.01	Նախագորակոչային թվակազմից ՀՀ ՋՈՒ համար վարորդների պատրաստում <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Տվյալ տարվա համար հաստատված գորակոչի ենթակա զինակոչիկների թվակազմից ուսումնական ծրագրերով և նորմատիվ փաստաթղթերին համապատասխան վարորդների պատրաստում ՀՀ զինված ուժերի համար <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> Պաշտպանամարզատեխնիկական հասարարական կազմակերպություն	50,400.0	50,400.0	50,400.0
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
1046			ԾՐԱԳԻՐ			
			Թանգարանների ծրագիր <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Թանգարանային առարկաների և հավաքածուների պահպանություն, համալրում, հրապարակում <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> ՀՀ մշակութային ժառանգության բաղկացուցիչ մաս հանդիսացող թանգարանային հավաքածուների անխաթար պահպանումն ու փոխանցումը սերունդներին: Թանգարանային հավաքածուներին հանրության հաղորդակցության աճ՝ նպաստելով հանրապետությունում մշակութային զբոսաշրջության խթանմանը, տնտեսական զարգացմանը,	150,189.3	150,189.3	150,189.3
	ԱԾ09	08.02.02	Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ Թանգարանային ծառայություններ և ցուցահանդեսներ (պաշտպանության ոլորտ)			

1	2	3	4	5	6	7
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Թանգարանային մեմուզների պահպանություն, ցուցահանդեսների կազմակերպում	150,189.3	150,189.3	150,189.3
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			«Սարդարապատի հերոսամարտի հուշահամալիր, Հայոց ազգագրության և ազատագրական պայքարի պատմության ազգային թանգարան» ՊՈԱԿ			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
1172			ԾՐԱԳԻՐ			
			Զոհված (մահացած) և առաջին, երկրորդ և երրորդ կարգի հաշմանդամ զինծառայողների ընտանիքներին աջակցություն			
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Զոհված (մահացած) և առաջին, երկրորդ և երրորդ խմբերի հաշմանդամ զինծառայողներին և նրանց ընտանիքի անդամներին սոցիալական աջակցություն	500,000.0	500,000.0	500,000.0
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Զոհված (մահացած) և առաջին, երկրորդ և երրորդ կարգի հաշմանդամ զինծառայողների ընտանիքներին սոցիալական վիճակի բարելավում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
	ԾՏ01	10.06.01	Զոհված (մահացած) և առաջին, երկրորդ և երրորդ կարգի հաշմանդամ զինծառայողների ամօթևան ընտանիքներին բնակարանով ապահովում և բնակարանային պայմանների բարելավում			
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			Գնահատման չափանիշների համաձայն բնակարանի բարելավման կարիք ունեցող կարիքավորների ճանաչում , հաշվառում և նրանց անհատույց ֆինանսական աջակցության տրամադրման եղանակով բնակարանային խնդիրների լուծում:	500,000.0	500,000.0	500,000.0
1119			ԾՐԱԳԻՐ			
			Պաշտպանության բնագավառում գիտական և գիտատեխնիկական գործունեություն			
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Պաշտպանության ոլորտի հետազոտական և նախագծային աշխատանքների իրականացում	2,433,461.4	2,433,461.4	2,433,461.4
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ պաշտպանության և անվտանգության ապահովում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ01	02.04.01	«Գիտական և գիտատեխնիկական նպատակային ծրագրային հետազոտություններ» ծրագրի շրջանակներում կատարվող հատուկ գիտահետազոտական և փորձակոնստրուկտորական աշխատանքներ			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Գիտահետազոտական և փորձակոնստրուկտորական աշխատանքների իրականացում պաշտպանության համակարգի ապահովման համար	2,433,461.4	2,433,461.4	2,433,461.4
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ ՊՆ			
1076			ԾՐԱԳԻՐ			
			Հատուկ տրանսֆերտներ			
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			պատճառված վնասի փոխհատուցում	7,202.9	7,202.9	7,202.9
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			

1	2	3	4	5	6	7
			պատճառված վնասի փոխհատուցում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
	ԾՏ01	10.04.01	ՀՀ քաղաքացիական գործերով վերաքննիչ դատարանի գործով վճիռների համաձայն կրած վնասի փոխհատուցում	7,202.9	7,202.9	7,202.9
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			պատճառված վնասի փոխհատուցում			
1177			ԾՐԱԳԻՐ			
			Հումանիտար ակամագերծման և փորձագիտական ծառայություններ			
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Հակաականային գործունեության և փորձագիտական ծառայությունների պլանավորում և իրականացում	220,590.0	220,590.0	220,590.0
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Կասկածելի ակամապատված տարածքների և դրա հետ փոխկապակցված գոհերի նվազեցում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ01	02.05.01	Հումանիտար ակամագերծման և փորձագիտական ծառայությունների կազմակերպում			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Հակաականային գործողությունների ենթակա տարածքի հետազննում, քարտեզագրում, նախատեսվող ծավալի աշխատանքների հստակեցում և իրականացվող միջոցառումների պլանավորում	220,590.0	220,590.0	220,590.0
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			«Հումանիտար ակամագերծման և փորձագիտական կենտրոն» ՊՈԱԿ			
1146			ԾՐԱԳԻՐ			
			Հանրակրթության ծրագիր			
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Տարրական, հիմնական և միջնակարգ (լրիվ) ընդհանուր կրթության ծառայությունների մատուցում	928,309.9	1,048,411.3	1,154,419.8
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Հանրակրթական մակարդակում սովորողների ընդգրկվածության, գրագիտության և համակողմանի զարգացման բարձր մակարդակի ապահովում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ120	09.02.02	Միջնակարգ մասնագիտացված հանրակրթություն			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Ավագ դպրոցի ծրագրով հանրակրթական ուսուցում 10-րդ-ից 12-րդ դասարաններում	727,000.0	1,048,411.3	1,154,419.8
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			Մ. Մելքոնյանի անվան ռազմամարզական վարժարան, հիմնադրամ			
ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն				9,589,797.6	9,583,917.6	9,579,867.6
1001			ԾՐԱԳԻՐ			
			Պետական քաղաքականության մշակման, ծրագրերի համակարգման և մոնիթորինգի ծրագիր	339,512.3	339,512.3	339,512.3
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Քաղաքականության մշակման և դրա կատարման համակարգման, պետական ծրագրերի պլանավորման, մշակման, իրականացման և մոնիթորինգի (վերահսկման) ծառայություններ			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			

1	2	3	4	5	6	7
			Ծրագիրը նպաստում է ՀՀ նախարարությունների կողմից իրականացվող ծրագրերի գծով նախատեսված արդյունքների ապահովմանը			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ15	10.09.02	Հանրային իրազեկման միջոցառումների իրականացում <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Սոցիալական պաշտպանության ոլորտի վերաբերյալ տեսահոլովակների պատրաստում, ՁԼՄ-ներով իրադարձային աշխատանքների լուսաբանման, բուկլետների և գրքույկների տպագրում, թրաֆիքինգի դեմ պայքարով բնակչության դիմելիության ավելացման նպատակով լայնորեն տարածել տեղեկատվություն հանրապետությունում տրամադրող սոցիալական աջակցության, զբաղվածության և այլ հարցերի մասին <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության կառուցվածքային ստորաբաժանումներ	21,327.4	21,327.4	21,327.4
	ԱԾ23	10.09.02	Սոցիալական պաշտպանության ոլորտի տեղեկատվական համակարգի սպասարկման (կատարելագործման), շահագործման և տեղեկատվության տրամադրման ծառայություններ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Սոցիալական պաշտպանության ոլորտի տեղեկատվական բազաների (հաշմանդամների, գործազուրկների, ընտանեկան նպաստի, կյանքի դժվարին իրավիճակում հայտնված երեխաների, բարեգործական, սոցիալական պաշտպանության ծրագրերում ընդգրկված տարեցների հաշվառման, պրոթեզաօրթոպեդիկ և վերականգնողական պարագաների տրամադրման, ավանդների փոխհատուցման, սոցբնակֆոնդի կացարանների, բնակելի տարածության կարիք ունեցող անձանց տվյալների, ՀՀ ԱՄՀՆ իրավական ակտերի, սոցիալական դեպքի վարման, սոցիալական բանկ, տեղեկատվության փոխանակության, ինտեգրված սոցիալական ծառայության, որպես մեկ միասնական (ամբողջական) տեղեկատվական համակարգ) սպասարկման (կատարելագործման), շահագործման և տեղեկատվության տրամադրման ծառայություններ <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Նորք» սոցիալական ծառայությունների տեխնոլոգիական և իրազեկման կենտրոն՝ հիմնադրամ	318,184.9	318,184.9	318,184.9
1032			ԾՐԱԳԻՐ			
			Խնամքի կարիք ունեցող 18 տարեկանից բարձր տարիքի անձանց խնամքի ծառայություններ <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Խնամքի կարիք ունեցող 18 տարեկանից բարձր տարիքի անձանց շուրջօրյա խնամք, տնային պայմաններում միայնակ տարեցների սոցիալական սպասարկում, անօթևան անձանց ժամանակավոր օթևանի տրամադրում, հոգեկան առողջության խնդիրներ ունեցող անձանց ցերեկային խնամք և սոցիալական այլ աջակցություն <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Խնամքի կարիք ունեցող 18 տարեկանից բարձր տարիքի անձանց կյանքի որակի բարելավում <u>Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ</u>	2,644,637.8	2,644,637.8	2,644,637.8
	ԱԾ01	10.02.01	Տարեցների և հաշմանդամություն ունեցող 18 տարին լրացած անձանց շուրջօրյա խնամքի ծառայություններ	2,148,776.6	2,148,776.6	2,148,776.6

1	2	3	4	5	6	7
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Բնակչության սոցիալական պաշտպանության հաստատություններում տարեցների և հաշմանդամություն ունեցող 18 տարին լրացած անձանց շուրջօրյա խնամքի իրականացում, խնամվողների իրավական խորհրդատվության, սոցիալ-հոգեբանական, բժշկական օգնության, աշխատանքային քերականի տրամադրում և ազատ ժամանցի կազմակերպում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության ենթակայության «Երևանի թիվ 1 տուն-ինտերնատ» ՊՈԱԿ, «Երևանի «Նորքի տուն-ինտերնատ» ՊՈԱԿ, «Վարդենիսի նյարդահոգեբանական տուն-ինտերնատ» ՊՈԱԿ, «Գյումրու տուն-ինտերնատ» ՊՈԱԿ, «Ջորակ» հոգեկան առողջության խնդիրներ ունեցող անձանց խնամքի կենտրոն» ՊՈԱԿ			
	ԱԾ02	10.02.01	Տնային պայմաններում միայնակ տարեցների սոցիալական սպասարկում <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Տնային պայմաններում միայնակ տարեցների սոցիալական սպասարկում, խորհրդատվական, սոցիալ-հոգեբանական և բժշկական օգնության տրամադրում՝ գնահատված սոցիալական կարիքներին համապատասխան (կարիք ունի կողմնակի անձի մշտական խնամքի, պարբերական խնամքի կամ մասնակի խնամքի) <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության ենթակայության «Միայնակ տարեցների սոցիալական սպասարկման կենտրոն» ՊՈԱԿ	135,179.3	135,179.3	135,179.3
	ԱԾ03	10.02.01	ՀՀ մարզերում միայնակ տարեցներին, հաշմանդամներին տնային պայմաններում և տարեցների ցերեկային խնամքի կենտրոններում սոցիալական սպասարկում <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> ՀՀ մարզերում միայնակ տարեցներին և հաշմանդամներին տնային պայմաններում սոցիալական սպասարկման և խնամքի ծառայությունների մատուցման իրականացում և տարեցների ցերեկային խնամքի իրականացում համայնքային կենտրոններում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Առաքելություն Հայաստան» ԲՀԿ	212,913.4	212,913.4	212,913.4
	ԱԾ04	10.02.01	Վանաձորի տարեցների տանը խնամվողներին շուրջօրյա խնամք և սոցիալական սպասարկում <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Վանաձորի տարածաշրջանում տարեցների շուրջօրյա խնամքի և սոցիալական սպասարկման իրականացում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Վանաձորի տարեցների տուն» հիմնադրամ	24,000.2	24,000.2	24,000.2
	ԱԾ05	10.07.01	Անօթևան մարդկանց համար ժամանակավոր օթևանի տրամադրման ծառայություններ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>	52,629.1	52,629.1	52,629.1

1	2	3	4	5	6	7
			Անօթևան մարդկանց ժամանակավոր կացարանով ապահովում, խորհրդատվական, սոցիալ-հոգեբանական, առաջնային բժշկական և բնաիրային օգնության (սննդի, հիգիենայի միջոցների, հագուստի, կոշիկի) տրամադրում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> "Համա Քրիստիան Կոֆեդ" ՀԿ			
	ԱԾ06	10.02.01	Հոգեկան առողջության խնդիրներ ունեցող անձանց ցերեկային խնամքի ծառայություններ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Մտավոր հետամնաց և հոգեկան առողջության խնդիրներ ունեցող անձանց հայտնաբերում, սոցիալ-հոգեբանական, առաջնային բժշկական օգնության, արվեստի միջոցով թերապիայի, աշխատանքային թերապիայի և այլ միջոցառումների տրամադրում՝ գնահատված սոցիալական կարիքներին և աշխատանքային վերականգնման անհատական ծրագրերին համապատասխան <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության ենթակայության "Ձորակ" հոգեկան առողջության խնդիրներ ունեցող անձանց խնամքի կենտրոն" ՊՈԱԿ	13,650.1	13,650.1	13,650.1
	ԱԾ07	10.07.01	Սոցիալական բնակարանային ֆոնդի սպասարկման ծառայությունների տրամադրում <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Սոցիալական բնակարանային ֆոնդում ներառված շենքերում բնակվելու իրավունք ունեցող անձանց հատկացված բնակարանների պահպանում, ինչպես նաև սոցիալական աջակցության ծրագրերի շրջանակներում տրամադրվող բնաիրային օգնության ստացման, պահպանման և բաշխման աշխատանքների կազմակերպում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության ենթակայության «Երևանի N 1 տուն-ինտերնատ» ՊՈԱԿ	19,866.2	19,866.2	19,866.2
	ԱԾ08	10.02.01	Մտավոր ու ֆիզիկական սահմանափակումներ ունեցող անձանց շուրջօրյա խնամքի ծառայությունների տրամադրում <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Մտավոր և ֆիզիկական սահմանափակումներ ունեցող անձանց շուրջօրյա խնամքի և սոցիալ-հոգեբանական վերականգնման ծառայությունների տրամադրում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Ջերմիկ անկյուն» հիմնադրամ	18,467.1	18,467.1	18,467.1
	ԱԾ09	10.02.01	Հոգեկան առողջության խնդիրներ ունեցող անձանց շուրջօրյա խնամքի ծառայությունների տրամադրում <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Հոգեկան առողջության խնդիրներ ունեցող անձանց շուրջօրյա խնամքի ծառայությունների տրամադրում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Խնամք» ՀԿ	12,444.6	12,444.6	12,444.6
	ԱԾ10	10.02.01	Հատուկ խմբերին դասված որոշակի կատեգորիայի անձանց կացարանով ապահովման ծառայություններ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>	6,711.2	6,711.2	6,711.2

1	2	3	4	5	6	7
			Հատուկ խմբերին դասված որոշակի կատեգորիայի անձանց կացարանով ապահովում, կենցաղային սպասարկման, բժշկական օգնության և սպասարկման ծառայությունների տրամադրում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության ենթակայության «Միայնակ տարեցների սոցիալական սպասարկման կենտրոն» ՊՈԱԿ			
1088			ԾՐԱԳԻՐ			
			Զբաղվածության ծրագիր	1,764,148.5	1,764,148.5	1,764,148.5
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Աշխատանքի խթանում, զբաղվածության խրախուսում, բնակչության զբաղվածության պետական կարգավորման խնդիրների լուծման ապահովում			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Գործազրկության մակարդակի նվազեցում, կայուն զբաղվածության ապահովում			
			<u>Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ</u>			
	ԱԾ01	10.05.01	Գործազուրկների և աշխատանքից ազատման ռիսկ ունեցող, ինչպես նաև ազատագրված ձևով պատիժը կրելու ավարտին վեց ամիս մնացած աշխատանք փնտրող անձանց մասնագիտական ուսուցման կազմակերպում	78,110.0	78,110.0	78,110.0
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Գործազուրկների և աշխատանքից ազատման ռիսկ ունեցող, աշխատանք փնտրող անձանց մասնագիտական ուսուցման կազմակերպում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			«Գնումների մասին» ՀՀ օրենքով ընտրված կազմակերպություն			
	ԱԾ04	10.05.01	Մասնագիտական կողմնորոշման, համակարգի մեթոդաբանության ապահովման և կադրերի վերապատրաստման ծառայություններ	22,029.5	22,029.5	22,029.5
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Մասնագիտական կողմնորոշման միասնական համակարգում՝ հանրակրթությունում, մասնագիտական կրթության հաստատություններում, զբաղվածության տարածքային կենտրոններում և ինտեգրված սոցիալական ծառայություններում մասնագիտական կողմնորոշման ծառայությունների տրամադրման գործընթացը սկսելու, զարգացնելու նպատակով մեթոդաբանության ապահովում, ծառայություններ մատուցող համապատասխան աշխատակիցների վերապատրաստում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության ենթակայության "Աշխատանքի և սոցիալական հետազոտությունների ազգային ինստիտուտ" պետական ոչ առևտրային կազմակերպության "Մասնագիտական կողմնորոշման և կարողությունների զարգացման կենտրոն" մասնաճյուղ			
	ԱԾ06	10.05.01	Աշխատանքի տոնավաճառի կազմակերպում	7,000.0	7,000.0	7,000.0
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			

1	2	3	4	5	6	7
			Հանրության լայն շրջանակներում իրագեկում տնտեսության մեջ տեղի ունեցող զարգացումների, աշխատաշուկայում պահանջվող նոր մասնագիտությունների, թափուր աշխատատեղերի մասին, ինչպես նաև գործատուի և աշխատանք փնտրողի միջև ուղղակի կապի ստեղծում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության Զբաղվածության պետական գրասենյակ			
	ԱԾ08	10.09.02	Մեզոնային զբաղվածության խթանման միջոցով գյուղացիական տնտեսության աջակցության իրականացման ապահովում	136,698.9	136,698.9	136,698.9
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Գյուղատնտեսական նշանակության հողի սեփականատեր հանդիսացող աշխատանք փնտրող անձանց համար սեզոնային զբաղվածության ապահովման նպատակով վարչարարական աշխատանքների կազմակերպում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության Զբաղվածության պետական գրասենյակ			
	ԱԾ10	10.05.01	«Աշխատաշուկայում անմրցունակ անձանց փոքր ձեռնարկատիրական գործունեության աջակցության տրամադրում» ծրագրի ուսուցման կազմակերպման և խորհրդատվական ծառայություններ	10,000.0	10,000.0	10,000.0
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Անմրցունակ անձանց ակնկալվող ձեռնարկատիրական գործունեության մեկնարկի և իրականացման համար աջակցության տրամադրում (խորհրդատվություն, ուսուցում, ձեռնարկատիրական գործունեության գործարար ծրագրի մշակում և դրա իրականացման ուղեկցում) և տնտեսական գործունեությունն սկսելուց հետո մեկ տարվա ընթացքում ուղեկցման աշխատանքների իրականացում (անմրցունակ անձի տնտեսական գործունեության իրականացման ընթացքում ծագած դժվարությունները հաղթահարելու նպատակով տրամադրում է խորհրդատվություն հարկային պարտավորությունների և այլ պետական վճարների կատարման, բիզնեսի կառավարման և մարքեթինգի հարցերի վերաբերյալ)			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության Զբաղվածության պետական գրասենյակ			
	ԱԾ11	10.05.01	Հաշմանդամություն ունեցող անձանց ծառայությունների մատուցում զբաղվածության աջակցման կենտրոնում	9,777.9	9,777.9	9,777.9
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Հաշմանդամություն ունեցող անձանց զբաղվածության խթանման նպատակով աշխատանքային ներուժի բացահայտման, աշխատանքի տեղավորման, համապատասխան խորհրդատվությունների տրամադրման ծառայություններ			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			«Հատուկ կարիքներով մարդկանց աջակցության «Ունիսոն» ՀԿ			

1	2	3	4	5	6	7
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
	ԾՏ02	10.05.01	Աշխատաշուկայում անմրցունակ անձանց փոքր ձեռնարկատիրական գործունեության աջակցության տրամադրում	31,400.0	31,400.0	31,400.0
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Փոքր ձեռնարկատիրական գործունեությամբ զբաղվելու և լրացուցիչ աշխատատեղեր ստեղծելու նպատակով աշխատաշուկայում անմրցունակ անձանց տրվող ֆինանսական աջակցություն			
	ԾՏ03	10.05.01	Աշխատաշուկայում անմրցունակ անձանց աշխատանքի տեղավորման դեպքում գործատուին աշխատավարձի մասնակի փոխհատուցում և հաշմանդամություն ունեցող անձին ուղեկցողի համար դրամական օգնության տրամադրում	67,650.0	67,650.0	67,650.0
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Աշխատաշուկայում անմրցունակ անձանց համար աշխատանքի տեղավորման դեպքում գործատուին աշխատավարձի մասնակի փոխհատուցում, ինչպես նաև տեսողությունից կամ տեղաշարժման (հաշմանդամի սայլակով տեղաշարժվող) խնդիրներով առաջին խմբի հաշմանդամություն ունեցող անձանց ծրագրում ընդգրկելու դեպքում՝ հաշմանդամության ունեցող անձի ուղեկցողի համար դրամական օգնության տրամադրում			
	ԾՏ04	10.05.01	Գործազուրկին այլ վայրում աշխատանքի տեղավորման աջակցության տրամադրում	27,465.6	27,465.6	27,465.6
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Աշխատուժի ներքին տեղաշարժի կարգավորման նպատակով այլ վայրում աշխատանքի տեղավորվող գործազուրկին նյութական ծախսերի փոխհատուցում սահմանված երաշխիքների տրամադրում			
	ԾՏ07	10.05.01	Ձեռք բերած մասնագիտությամբ մասնագիտական աշխատանքային փորձ ձեռք բերելու համար գործազուրկներին աջակցության տրամադրում	163,597.8	163,597.8	163,597.8
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Մասնագիտություն ունեցող, սակայն աշխատաքային փորձ չունեցող գործազուրկների աշխատանքային պրակտիկայի կազմակերպում գործատուի մոտ			
	ԾՏ08	10.05.01	Աշխատաշուկայում անմրցունակ անձանց աշխատանքի տեղավորման դեպքում գործատուին միանվագ փոխհատուցման տրամադրում	230,250.0	230,250.0	230,250.0
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Աշխատաշուկայում անմրցունակ անձանց աշխատանքային ունակությունների և կարողությունների՝ աշխատանքի վայրում ձեռքբերման հնարավորությունների ընձեռում և հաշմանդամություն ունեցող անձանց համար աշխատատեղի հարմարեցում			
	ԾՏ09	10.05.01	Մեզոնային զբաղվածության խթանման միջոցով գյուղացիական տնտեսությանն աջակցության տրամադրում	683,494.5	683,494.5	683,494.5
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			

1	2	3	4	5	6	7
			Բնակչության սոցիալական ծանր վիճակը մեղմելու նպատակով աշխատաշուկայում անմրցունակ՝ գյուղատնտեսական նշանակության հողի սեփականատեր կամ վարձակալ կամ անհատույց օգտագործող հանդիսացող անձանց ֆինանսական աջակցություն սեզոնային զբաղվածության ապահովման համար			
	ԾՏ11	10.05.01	Աշխատաշուկայում անմրցունակ անձանց գործատուներին այցելության համար ծախսերի փոխհատուցում <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Թափուր աշխատատեղի համար գործատուին այցելության համար ուղեգրվող անմրցունակ անձին այցելության ծախսերի փոխհատուցման տրամադրում	32,650.0	32,650.0	32,650.0
	ԾՏ12	10.05.01	Գործազուրկների, աշխատանքից ազատման ռիսկ ունեցող, ինչպես նաև ազատազրկման ձևով պատիժը կրելու ավարտին վեց ամիս մնացած աշխատանք փնտրող անձանց կրթաթոշակի տրամադրում <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Մասնագիտական ուսուցման դասընթացներին մասնակցող գործազուրկների, աշխատանքից ազատման ռիսկ ունեցող, ինչպես նաև ազատազրկման ձևով պատիժը կրելու ավարտին վեց ամիս մնացած աշխատանք փնտրող անձանց կրթաթոշակի տրամադրում ուսուցման ամբողջ ընթացքում	70,620.0	70,620.0	70,620.0
	ԾՏ16	10.05.01	Մինչև երեք տարեկան երեխայի խնամքի արձակուրդում գտնվող անձանց՝ երեխայի մինչև երկու տարին լրանալը աշխատանքի վերադառնալու դեպքում, երեխայի խնամքն աշխատանքին զուգահեռ կազմակերպելու համար աջակցության տրամադրում <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Մինչև երեք տարեկան երեխայի խնամքի արձակուրդում գտնվող անձանց մինչև երեխայի երկու տարին լրանալը աշխատանքի վերադառնալու նպատակով երեխայի խնամքի կազմակերպում դայակի կամ վճարովի հիմունքներով գործող նախադպրոցական հաստատության միջոցով	121,000.0	121,000.0	121,000.0
	ԾՏ17	10.05.01	Աշխատաշուկայում անմրցունակ և մասնագիտություն չունեցող երիտասարդ մայրերի համար գործատուի մոտ մասնագիտական ուսուցման կազմակերպում <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Աշխատաշուկայում անմրցունակ և մասնագիտություն չունեցող երիտասարդ մայրերի աշխատանքային ունակությունների և կարողությունների ձեռքբերման հնարավորությունների ընձեռնման նպատակով գործատուի մոտ մասնագիտական ուսուցման կազմակերպում	72,404.3	72,404.3	72,404.3
1141			ԾՐԱԳԻՐ			
			Ընտանիքներին, կանանց և երեխաներին աջակցության ծրագիր <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>	3,492,328.0	3,492,328.0	3,492,328.0

1	2	3	4	5	6	7
			Երեխաների շուրջօրյա խնամքի բնակչության սոցիալական պաշտպանության հաստատություններում խնամվող և կյանքի դժվարին իրավիճակներում գտնվող երեխաների խնամքի, դաստիարակության, ուսման, ֆիզիկական և մտավոր զարգացմանը, այդ հաստատությունների շրջանավարտների սոցիալական խնդիրների ու ինտեգրմանն ուղղված ծառայություններ <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Երեխաների շուրջօրյա խնամքի բնակչության սոցիալական պաշտպանության հաստատություններում խնամվող և կյանքի դժվարին իրավիճակում գտնվող երեխաների խնամքի բարելավում, նրանց ինտեգրում հասարակությանը			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ01	10.04.01	Երեխաների շուրջօրյա խնամքի ծառայություններ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Մինչև 18 տարեկան առանց ծնողական խնամքի մնացած երեխաների շուրջօրյա խնամքի, դաստիարակության, ուսման, ֆիզիկական և մտավոր զարգացմանը նպաստող պայմանների ապահովում, երեխաների իրավունքների և շահերի պաշտպանություն <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության ենթակայության «Երևանի «Մանկան տուն» ՊՈԱԿ, «Մարի Իզմիրլյանի անվան մանկատուն» ՊՈԱԿ, «Գյումրու «Երեխաների տուն» ՊՈԱԿ, «Գավառի մանկատուն» ՊՈԱԿ, «Վանաձորի մանկատուն» ՊՈԱԿ, «Խարբերդի մասնագիտացված մանկատուն» ՊՈԱԿ	2,017,270.6	2,017,270.6	2,017,270.6
	ԱԾ02	10.04.01	ՀՀ երեխաների շուրջօրյա խնամք և պաշտպանություն իրականացնող հաստատություններում խնամվող երեխաներին ընտանիքներ վերադարձնելու ծառայություններ (բեռնաթափում) <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> ՀՀ երեխաների խնամք և պաշտպանություն իրականացնող հաստատություններում խնամվող երեխաներին կենսաբանական ընտանիք վերադարձնելու, ինչպես նաև նրանց մուտքը կանխարգելելու հետ կապված իրազեկման աշխատանքների իրականացում և ծրագրի կառավարում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> Մրցույթի արդյունքում ընտրված հասարակական կազմակերպություն	23,118.6	23,118.6	23,118.6
	ԱԾ03	10.04.01	Երեխաների շուրջօրյա խնամքի բնակչության սոցիալական պաշտպանության հաստատությունների շրջանավարտներին աջակցություն և խորհրդատվություն <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Երեխաների շուրջօրյա խնամքի բնակչության սոցիալական պաշտպանության հաստատությունների շրջանավարտների սոցիալական պաշտպանություն և նրանց սոցիալապես անապահովության ընդլայնման կանխարգելում, այդ հաստատությունների շրջանավարտներին հետագա կյանքի ինքնուրույն կազմակերպմանը աջակցություն և խորհրդատվություն <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>	15,997.1	15,997.1	15,997.1

1	2	3	4	5	6	7
			Մրցույթի արդյունքում ընտրված հասարակական կազմակերպություն			
	ԱԾ04	10.04.01	Սոցիալական հոգածության ցերեկային կենտրոնների երեխաներին սոցիալական ծառայությունների տրամադրում <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> 6-18 տարեկան առանց ծնողական խնամքի մնացած, ծնողների խնամքից զրկվելու վտանգի տակ գտնվող, ինչպես նաև աճի և զարգացման համար անբարենպաստ և վտանգավոր կենսապայմաններում գտնվող երեխաների հիմնախնդիրների սոցիալական ախտորոշում, սոցիալ-հոգեբանական և մանկավարժական գործնական աջակցություն <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության ենթակայության «Երևանի Աջափնյակ թաղային համայնքի երեխաների սոցիալական հոգածության կենտրոն» ՊՈԱԿ, «Գյումրի համայնքի երեխաների սոցիալական հոգածության կենտրոն» ՊՈԱԿ, «Երևանի «Զատիկ» երեխաներին աջակցության կենտրոն» ՊՈԱԿ	237,995.7	237,995.7	237,995.7
	ԱԾ06	10.04.01	Երեխաների գիշերօթիկ խնամքի ծառայություններ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> 6-18 տարեկան սոցիալապես անապահով, ընտանիքների անապահովության գնահատման համակարգում հաշվառված ընտանիքների դպրոցահասակ երեխաների խնամքի, դաստիարակության, ուսման, ֆիզիկական և մտավոր զարգացմանն ուղղված ծառայություններ <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության ենթակայությանը հանձնված «Բյուրեղավանի երեխաների խնամքի և պաշտպանության գիշերօթիկ հաստատություն» ՊՈԱԿ, «Գյումրու երեխաների խնամքի և պաշտպանության N 1 գիշերօթիկ հաստատություն» ՊՈԱԿ, «Վանաձորի երեխաների խնամքի և պաշտպանության N 1 գիշերօթիկ հաստատություն» ՊՈԱԿ, «Դիլիջանի երեխաների խնամքի և պաշտպանության գիշերօթիկ հաստատություն» ՊՈԱԿ, «Գյումրու Ֆրիտյոֆ Նանսենի անվան երեխաների խնամքի և պաշտպանության N 2 գիշերօթիկ հաստատություն» ՊՈԱԿ	646,080.7	646,080.7	646,080.7
	ԱԾ07	10.04.01	Երեխաների խնամքի ցերեկային կենտրոնների կողմից կյանքի դժվար իրավիճակներում հայտնված երեխաների սոցիալական հոգածության ծառայություններ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> 6-18 տարեկան առանց ծնողական խնամքի մնացած, ծնողների խնամքից զրկվելու վտանգի տակ գտնվող, ինչպես նաև աճի և զարգացման համար անբարենպաստ և վտանգավոր կենսապայմաններում գտնվող երեխաների հիմնախնդիրների սոցիալական ախտորոշում, դժվար իրավիճակներում հայտնված երեխաների հիմնախնդիրներով զբաղվող կազմակերպությունների հետ համատեղ սոցիալ-հոգեբանական և մանկավարժական գործնական աջակցություն <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Հուլիսի կամուրջ» հասարակական կազմակերպության Իջևանի, Բերդի, Նոյեմբերյանի և Դիլիջանի երեխաների խնամքի կենտրոններ	74,667.3	74,667.3	74,667.3
	ԱԾ08	10.09.02	Թրաֆիքինգի և շահագործման, բռնության ենթարկված անձանց սոցիալ-հոգեբանական վերականգնողական ծառայություններ	19,068.6	19,068.6	19,068.6

1	2	3	4	5	6	7
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Թրաֆիքինգի և շահագործման, բռնության ենթարկված անձանց պաշտպանություն և նրանց մատչելի, բազմակողմանի ու օպերատիվ աջակցության կազմակերպում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			«Ամբոր» միջազգային ՀԿ			
	ԱԾ09	10.04.01	Կյանքի դժվարին իրավիճակում հայտնված երեխաներին ժամանակավոր խնամքի տրամադրման ծառայություններ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Կյանքի դժվարին իրավիճակում հայտնված 3-18 տարեկան առանց ծնողական խնամքի մնացած երեխաների շուրջօրյա խնամքի, դաստիարակության, ուսման, ֆիզիկական և մտավոր զարգացմանը նպաստող պայմանների ապահովում, երեխաների իրավունքների և շահերի պաշտպանություն՝ մինչև նրանց նկատմամբ խնամակալ կամ հոգաբարձու նշանակելը, իսկ դրա անհնարինության դեպքում՝ երեխաների շուրջօրյա խնամքի բնակչության սոցիալական պաշտպանության հաստատություններ տեղավորելը <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության ենթակայության «Երևանի «Զատիկ» երեխաներին աջակցության կենտրոն» ՊՈԱԿ	34,585.2	34,585.2	34,585.2
	ԱԾ10	10.04.01	Հաշմանդամ երեխաների ցերեկային խնամքի ծառայությունների մատուցում Երևանի Մալաթիա-Մեքաստիա վարչական շրջանի N 92 և Ստեփանավան քաղաքի N 5 ներառական մանկապարտեզներում <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Մինչև 6 տարեկան երեխաների վաղ միջամտություն, ինքնասպասարկման և հաղորդակցման հմտությունների զարգացման, կյանքի որակի բարելավման, մտավոր և ֆիզիկական զարգացման ծանր խանգարումներով երեխաներ ունեցող ընտանիքների սոցիալական և հոգեբանական խնդիրների թեթևացման, երեխաների իմտեզրացմանն ուղղված ծառայությունների տրամադրում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Երևանի քաղաքապետարանի N 92 մանկապարտեզ» համայնքային ոչ առևտրային կազմակերպություն, «Ստեփանավան քաղաքի N 5 մանկապարտեզ» համայնքային ոչ առևտրային կազմակերպություն	38,112.0	38,112.0	38,112.0
	ԱԾ11	10.04.01	Երեխաների և ընտանիքների աջակցության տրամադրման ծառայություններ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Կյանքի դժվարին իրավիճակում հայտնված 3-18 տարեկան առանց ծնողական խնամքի մնացած երեխաների շուրջօրյա խնամքի, դաստիարակության, ուսման, ֆիզիկական և մտավոր զարգացմանը նպաստող պայմանների ապահովում, երեխաների իրավունքների և շահերի պաշտպանություն, սոցիալ-հոգեբանական, սոցիալ-մանկավարժական, սոցիալ-իրավական, վերականգնողական և այլ ծառայությունների տրամադրում	200,000.0	200,000.0	200,000.0

1	2	3	4	5	6	7
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
			ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության ենթակայության «Երեխայի և ընտանիքի աջակցության կենտրոն» ՊՈԱԿ, Սյունիքի մարզի «Երեխայի և ընտանիքի աջակցության կենտրոն» հիմնադրամ			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
	ԾՏ01	10.04.01	Երեխաների շուրջօրյա խնամքի բնակչության սոցիալական պաշտպանության հաստատություններում խնամվող դպրոցական տարիքի երեխաներին դրամական աջակցության տրամադրում Տրանսֆերտի նկարագրությունը ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության ենթակայության երեխաների շուրջօրյա խնամքի բնակչության սոցիալական պաշտպանության հաստատություններում խնամվող և դպրոցում սովորող երեխաների համար անձնական մանր ծախսերի համար դրամական միջոցների տրամադրում	5,820.0	5,820.0	5,820.0
	ԾՏ02	10.04.01	Կենսաբանական ընտանիք տեղափոխված երեխաների ընտանիքներին բնաիրային օգնության փաթեթի տրամադրում Տրանսֆերտի նկարագրությունը Երեխաների շուրջօրյա խնամքի բնակչության սոցիալական պաշտպանության հաստատություններում խնամվող երեխաներին կենսաբանական ընտանիքներ վերադարձնելու հետ կապված՝ ընտանիքներին բնաիրային օգնության փաթեթի տրամադրում	24,483.8	24,483.8	24,483.8
	ԾՏ03	10.04.01	Երեխաների շուրջօրյա խնամքի բնակչության սոցիալական պաշտպանության հաստատությունների շրջանավարտներին միանվագ դրամական օգնության տրամադրում Տրանսֆերտի նկարագրությունը Երեխաների շուրջօրյա խնամքի բնակչության սոցիալական պաշտպանության հաստատությունների շրջանավարտներին միանվագ դրամական օգնության տրամադրում	550.0	550.0	550.0
	ԾՏ04	10.04.01	Խնամատար ընտանիքում երեխայի խնամքի և դաստիարակության աջակցության տրամադրում Տրանսֆերտի նկարագրությունը Երեխաների շուրջօրյա խնամքի բնակչության սոցիալական պաշտպանության հաստատություններում խնամվող առանց ծնողական խնամքի մնացած երեխաների խնամքի և դաստիարակության բարենպաստ պայմանների ստեղծում՝ նրանց խնամատար ընտանիքներ տեղափոխելու միջոցով	152,828.4	152,828.4	152,828.4
	ԾՏ05	10.09.02	Մարդկանց թրաֆիքինգի (և/կամ) շահագործման գոհերին միանվագ դրամական փոխհատուցման տրամադրում Տրանսֆերտի նկարագրությունը Մարդկանց թրաֆիքինգի և շահագործման ենթարկվելու ընթացքում անձի կրած վնասների մասնակի փոխհատուցման նպատակով դրամական փոխհատուցման տրամադրում	1,750.0	1,750.0	1,750.0
1011			ԾՐԱԳԻՐ			
			Անապահով սոցիալական խմբերին աջակցության ծրագիր Ծրագրի նկարագրությունը Ընտանիքների կենսամակարդակի բարձրացմանն ուղղված միջոցառումների իրականացում	9,123.8	9,123.8	9,123.8

1	2	3	4	5	6	7
			Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը			
1153	ԱԾ01	10.09.02	Ընտանիքների կենսամակարդակի բարձրացում	9,123.8	9,123.8	9,123.8
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
			Ընտանիքի կենսամակարդակի բարձրացմանն ուղղված նպաստների տրամադրման իրականացման ապահովում			
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
			Ընտանիքի կենսամակարդակի բարձրացմանն ուղղված նպաստների համապատասխան ձևաթղթերի տպագրում			
1153	ԱԾ01	10.09.02	Ծառայություն մատուցողի անվանումը	89,952.3	89,952.3	89,952.3
			«Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն ընտրված կազմակերպություն			
			ԾՐԱԳԻՐ			
			Սոցիալական պաշտպանության ոլորտի զարգացման ծրագիր			
			Ծրագրի նկարագրությունը			
1153	ԱԾ01	10.09.02	Սոցիալական պաշտպանության բնագավառում կիրառվող մեթոդաբանական ձեռնարկների մշակման, գիտահետազոտական աշխատանքների իրականացման և բնագավառի կադրերի վերապատրաստման ծառայությունների մատուցում	89,952.3	89,952.3	89,952.3
			Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը			
			Սոցիալական ծառայությունների մատուցման որակի և ոլորտում կադրերի մասնագիտական պատրաստվածության մակարդակի բարձրացում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
			Մեթոդաբանական ձեռնարկների մշակում, հետազոտությունների անցկացում և սոցիալական ապահովության ոլորտի կադրերի վերապատրաստում			
1160	ԱԾ01	10.09.02	Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը	1,196,044.5	1,196,044.5	1,196,044.5
			Սոցիալական պաշտպանության բնագավառում կիրառվող մեթոդաբանական ձեռնարկների մշակման, գիտահետազոտական աշխատանքների իրականացման և բնագավառի կադրերի վերապատրաստման ծառայությունների մատուցում			
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
			ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության ենթակայության «Աշխատանքի և սոցիալական հետազոտությունների ազգային ինստիտուտ» ՊՈԱԿ			
			ԾՐԱԳԻՐ			
1160	ԱԾ01	10.01.02	Հաշմանդամներին աջակցության ծրագիր	832,992.4	832,992.4	832,992.4
			Ծրագրի նկարագրությունը			
			Հաշմանդամներին բժշկասոցիալական վերականգնման, պրոթեզաօրթոպեդիկ պարագաների տրամադրման և վերականգնողական ծառայություններ			
			Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը			
			Հաշմանդամների ինտեգրում հասարակությանը			
1160	ԱԾ01	10.01.02	Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ	832,992.4	832,992.4	832,992.4
			Հաշմանդամներին պրոթեզաօրթոպեդիկ պարագաներով, տեխնիկական միջոցներով ապահովում և դրանց վերանորոգում			
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
			Հաշմանդամներին անվճար պրոթեզավորում, պրոթեզաօրթոպեդիկ և վերականգնողական պարագաներով ու տեխնիկական միջոցներով ապահովում և դրանց վերանորոգում			

1	2	3	4	5	6	7
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
			«Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն ընտրված կազմակերպություն			
	ԱԾ02	10.01.01	Բժշկասոցիալական վերականգնման ծառայություններ	111,462.0	111,462.0	111,462.0
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
			Հաշմանդամների և սոցիալապես անապահով անձանց ստացիոնար հիվանդանոցային պայմաններում բուժում, հաշմանդամների բժշկասոցիալական վերականգնում			
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
			«Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն ընտրված կազմակերպություն			
	ԱԾ03	10.01.02	Հոգեկան առողջության վերականգնման ծառայություններ	70,100.2	70,100.2	70,100.2
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
			Հաշմանդամների և սոցիալապես անապահով անձանց ստացիոնար հիվանդանոցային պայմաններում հոգեկան առողջության վերականգնում			
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
			«Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն ընտրված կազմակերպություն			
	ԱԾ04	10.01.02	Տեսողությունը կորցրած հաշմանդամների համար հատուկ տառատեսակներով գրքերի տպագրության, տետրերի պատրաստման և «խոսող գրքերի» ձայնագրության ծառայություններ	9,786.6	9,786.6	9,786.6
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
			Տեսողությունը կորցրած հաշմանդամների համար հատուկ տառատեսակներով գրքերի տպագրություն, «Բրայլյան» տետրերի պատրաստում, «խոսող գրքերի» ձայնագրություն, ամենամսյա բյուլետենի տպագրում և դրանց տրամադրում			
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
			«Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն ընտրված կազմակերպություն			
	ԱԾ07	10.09.02	Հաշմանդամներին մատուցվող ծառայությունների ծրագրի իրականացման ապահովում	4,196.1	4,196.1	4,196.1
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
			Հաշմանդամների տվյալների վերաբերյալ համապատասխան ձևաթղթերի տպագրում			
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
			«Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն ընտրված կազմակերպություն			
	ԱԾ08	10.01.02	Մտավոր խնդիրներ ունեցող հաշմանդամ դեռահասների և երիտասարդների ցերեկային խմամբի սոցիալ-վերականգնողական ծառայություններ	31,401.2	31,401.2	31,401.2
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
			Հաշմանդամ և մտավոր խնդիրներ ունեցող երեխաների և պատանիների սոցիալական վերականգնում ցերեկային կենտրոնում			
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
			«Փրկություն» հասարակական կազմակերպություն			
	ԱԾ09	10.01.02	Հաշմանդամություն ունեցող երեխաների և երիտասարդների սոցիալ հոգեբանական աջակցություն ցերեկային կենտրոնում	11,555.7	11,555.7	11,555.7
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			

1	2	3	4	5	6	7
			Հաշմանդամություն և հատուկ կարիքներ ունեցող 6-24 տարեկան երեխաների և երիտասարդների սոցիալ-հոգեբանական աջակցության տրամադրում՝ կիրառական բնույթի գիտելիքների տրամադրում, անկախ և ինքնուրույն կյանք վարելու կարողությունների զարգացում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Լիարժեք կյանք» հասարակական կազմակերպություն			
	ԱԾ10	10.01.02	Աուտիզմ ունեցող դեռահասներին և երիտասարդներին զբաղվածության և սոցիալ-հոգեբանական ծառայությունների տրամադրում «Իմ ուղին» սոցիալ-արհիվտացիոն ցերեկային կենտրոնում <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> 18 տարին լրացած աուտիզմ ունեցող 80 դեռահասներին և երիտասարդներին զբաղվածության և սոցիալ-հոգեբանական ծառայությունների տրամադրում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Աուտիզմ Ազգային Հիմնադրամ» ԲՀԿ	32,800.3	32,800.3	32,800.3
	ԾՏ02	10.01.02	Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ Լսողական սարքեր և հաշմանդամի սայլակներ ձեռքբերելու համար հավաստագրերի տրամադրում <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Լսողության խնդիր ունեցող 12-18 տարեկան երեխաներին և 18-29 տարեկան հաշմանդամություն ունեցող անձանց, հաշմանդամություն ունեցող անձանց ու տարիքային կենսաթոշակի իրավունք տվող տարիքը լրացած անձանց լսողական սարքեր ձեռքբերելու համար և հաշմանդամություն ունեցող անձանց սայլակներ ձեռքբերելու համար հավաստագրերով ապահովում	91,750.0	91,750.0	91,750.0
1102			ԾՐԱԳԻՐ			
			Կենսաթոշակային ապահովության ծրագիր <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Պետական կենսաթոշակային ապահովության բնագավառում քաղաքականության իրականացում <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Կենսաթոշակառուների կենսամակարդակի բարձրացում	44,120.4	44,120.4	44,120.4
	ԱԾ03	10.09.02	Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ Կենսաթոշակային համակարգի հանրային իրազեկման աշխատանքներ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Կենսաթոշակային համակարգի հանրային իրազեկման աշխատանքների իրականացում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Նորք» սոցիալական ծառայությունների տեխնոլոգիական և իրազեկման կենտրոն" հիմնադրամ	44,120.4	44,120.4	44,120.4
1110			ԾՐԱԳԻՐ			
			Այլընտրանքային աշխատանքային ծառայության ծրագիր <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Այլընտրանքային աշխատանքային ծառայության անցած ՀՀ քաղաքացիներին «Այլընտրանքային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված դրամական բավարարման և փոխհատուցումների տրամադրում	9,930.0	4,050.0	0.0
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			

1	2	3	4	5	6	7
			ՀՀ սահմանդրությամբ Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանությանը մասնակցելու քաղաքացիական պարտքի կատարման ապահովում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
	ԾՏ03		Այլընտրանքային աշխատանքային ծառայողներին դրամական բավարարման և դրամական փոխհատուցման տրամադրում	9,930.0	4,050.0	0.0
			Տրանսֆերտի նկարագրությունը			
		02.05.01	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարությունում այլընտրանքային աշխատանքային ծառայության անցած ՀՀ քաղաքացիներին «Այլընտրանքային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված դրամական բավարարման և փոխհատուցումների տրամադրում			
ՀՀ տրանսպորտի, կապի և տեղեկատվական տեխնոլոգիաների նախարարություն				42,244,274.1	85,123,348.0	155,975,727.3
1042			ԾՐԱԳԻՐ			
			Ռադիո և հեռուստահաղորդումների հեռարձակման ծառայություններ			
			Ծրագրի նկարագրությունը			
			Հանրային հեռուստառադիոընկերության կառավարում համակարգում և մոնիթորինգ	99,200.0	99,200.0	99,200.0
			Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը			
			Հանրային հեռուստառադիոընկերության լիազորությունների և Հանրային հեռուստաընկերության խորհրդի միջոցով իրականացվող այլ ծրագրերով նախատեսված արդյունքների ապահովում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ07	08.03.01	Հեռուստատեսային ծառայություններ			
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
			Հայաստանի Հանրապետությունում թվային հեռուստահեռարձակման ապահովման շրջանակներում հանրապետական սփռման մուլտիպլեքսի արբանյակային տարածման համար արբանյակային ունակության վարձակալում:	99,200.0	99,200.0	99,200.0
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
			«Հայաստանի Հեռուստատեսային և ռադիոհաղորդիչ ցանց» ՓԲԸ			
1043			ԾՐԱԳԻՐ			
			Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ոլորտի խթանման ծառայություններ			
			Ծրագրի նկարագրությունը			
			ՏՀՏ կատարելագործված ենթակառուցվածքների ապահովում, համակարգչային գրագիտության բարելավման, համակարգչային հագեցվածության և ինտերնետի հասանելիության բարձրացման միջոցառումներ	343,327.4	248,255.4	248,255.4
			Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը			
			ՏՀՏ ենթակառուցվածքների բարելավում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ01	01.03.02	Հայաստանի ՏՏ ոլորտի մրցունակության բարձրացում. Հայաստանում վարկանիշի ձևավորում որպես ՏՏ տարածաշրջանային կենտրոն			
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			

1	2	3	4	5	6	7
			Միջոցառման շրջանակում նախատեսվում է իրականացնել ոլորտի ներկայացումն արտերկրում և Հայաստանում, ՏՏ ոլորտում հաջողությունների հասած երկրների և համապատասխան միջազգային կառույցների հետ համագործակցության խթանումն ու ապահովումը, միջազգային ՏՏ կազմակերպություններին անդամակցումը, միջազգային ընկերությունների հետ ՀՀ կառավարության և/կամ մասնավոր հատվածի մակարդակով համատեղ ներդրումային և կրթական ծրագրերի մշակում և իրականացում:			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարություն, Ձեռնարկությունների ինկուբատոր հիմնադրամ, Ինֆորմացիոն տեխնոլոգիաների ձեռնարկությունների միություն			
			Գ-յումբու և Վանաձորի տեխնոլոգիական կենտրոնների գործունեության իրականացման ծրագիր			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Հիմնադրված ուսումնական և գիտահետազոտական լաբորատորիաներ մարդկային ռեսուրսների կարողությունների զարգացում, նոր գաղափարների հիման վրա ընկերությունների հիմնում, տեխնոլարկ կազմակերպությունների ներգրավում և խորհրդատվական ծառայությունների մատուցում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			Ձեռնարկությունների ինկուբատոր հիմնադրամ			
	ԱԾ03	01.03.02	Գ-յումբու և Վանաձորի տեխնոլոգիական կենտրոնների գործունեության իրականացման ծրագիր	149,595.4	149,595.4	149,595.4
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Միջազգային կառույցների և առաջատար տեխնոլոգիական ընկերությունների հետ համագործակցության խթանում, հայկական ՏՏ ոլորտի կարողությունների և ձեռքբերումների ներկայացում, ոլորտի տեղական ընկերությունների ՏՏ արտադրանքի, լուծումների և ծառայությունների արտահանման շուկաների ընդլայնում, օտարերկրյա ներդրումների ներգրավում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարություն, Ինֆորմացիոն տեխնոլոգիաների ձեռնարկությունների միություն			
1049			ԾՐԱԳԻՐ			
			Ճանապարհային ցանցի բարելավման և անվտանգ երթևեկության ապահովման ծառայություններ			
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ պետական նշանակության ավտոմոբիլային ճանապարհների կառուցում, հիմնամորոգում և պահպանություն			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Ճանապարհների վիճակով պայմանավորված վթարների և դժբախտ պատահարների նվազում, ուղևորափոխադրումների և բեռնափոխադրումների ժամանակի կրճատում (միջին արագության բարձրացում), տրանսպորտային ծախսերի կրճատում			
			<u>Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ</u>			
	ԱԾ01	04.05.01	Միջպետական և հանրապետական ավտոճանապարհների բարելավման և անվտանգ երթևեկության ծառայություններ	41,137,424.9	84,090,570.8	154,927,950.1

1	2	3	4	5	6	7
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Հողային պատամռի, երթևեկելի մասի, արհեստական կառույցների և կահավորման էլեմենտների նորմատիվ մակարդակում պահպանում և շահագործում (ձյան մաքրում, փոսային նորոգումներ, մաքրման աշխատանքներ, ջրահեռացում, նշագրում, կողմակների հարթեցում և լրացում, ընթացիկ նորոգման աշխատանքներ)	9,882,903.0	10,377,048.2	10,895,900.6
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			«Գնումների մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված գործընթացով ընտրված մասնագիտական կազմակերպություն			
	ԱԾ12	04.05.01	Հայաստանի Հանրապետությունում հսկիչ սարքերի (թվային տախտկարաֆի) համակարգի կարգավորման ծառայություններ			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Հայաստանի Հանրապետությունում հսկիչ սարքերի (թվային տախտկարաֆների) համակարգի անընդհատ և անխափան աշխատանքի ապահովման նպատակով տախտնետ կապի ապահովում	14,406.9	14,406.9	14,406.9
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			«Գնումների մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված գործընթացով ընտրված մասնագիտական կազմակերպություն			
	ԱԾ13	04.05.01	Պետական աջակցություն «Հայաստանի ավտոմոբիլային ճանապարհների տնօրինություն» ՊՈԱԿ-ին			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Միջպետական և հանրապետական նշանակության ավտոմոբիլային ճանապարհների և դրանց վրա գտնվող ինժեներական կառույցների նպատակային օգտագործման, պահպանման, շինարարության ընթացքում տեխնիկական չափանիշների ստուգման և աշխատանքների արդյունքների ընդունման ծառայություններ	218,088.9	218,088.9	218,088.9
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			«Հայաստանի ավտոմոբիլային ճանապարհների տնօրինություն» ՊՈԱԿ			
	ԱԾ14	04.05.01	Կենսական նշանակության ճանապարհացանցի բարելավման ծրագրի համակարգման և կառավարման ծառայություններ			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Կենսական նշանակության ավտոճանապարհների բարելավման նպատակով վերանորոգման աշխատանքների տեխնիկական հսկողության խորհրդատվական ծառայություններ, ծրագրի աուդիտի ծախսեր	589,114.6	0.0	0.0
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			Մրցութային ընտրակարգով հաղթող ճանաչված ընկերություններ, «Տրանսպորտային ծրագրերի իրականացման կազմակերպություն» ՊՈԱԿ			
	ԱԾ15	04.05.01	Կենսական նշանակության ճանապարհացանցի բարելավման ծրագրի լրացուցիչ ծրագրի համակարգման և կառավարման ծառայություններ			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Կենսական նշանակության ավտոճանապարհների բարելավման նպատակով վերանորոգման աշխատանքների տեխնիկական հսկողության խորհրդատվական ծառայություններ, ծրագրի աուդիտի ծախսեր	1,534,148.2	695,868.3	0.0
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			

1	2	3	4	5	6	7
			Մրցութային ընտրակարգով հաղթող ճանաչված ընկերություններ, «Տրանսպորտային ծրագրերի իրականացման կազմակերպություն» ՊՈԱԿ			
ԱԾ16	04.05.01		Ասիական զարգացման բանկի աջակցությամբ իրականացվող Հայաստան-Վրաստան սահմանային տարածաշրջանային ճանապարհի (Մ6 Վանաձոր-Բագրատաշեն) բարելավման ծրագրի համակարգման և կառավարման ծառայություններ	1,887,257.2	2,411,918.2	4,020,632.9
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
			Ասիական զարգացման բանկի աջակցությամբ իրականացվող Մ6 Վանաձոր-Ալավերդի-Վրաստանի սահման միջպետական նշանակության ճանապարհի բարելավման նպատակով ճանապարհների վիճակի տեխնիկական հսկողության խորհրդատվական ծառայություններ, ծրագրի աուդիտ և վերահսկողական ծախսեր			
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
ԱԾ17	04.05.01		Մրցութային ընտրակարգով հաղթող ճանաչված ընկերություններ, «Տրանսպորտային ծրագրերի իրականացման կազմակերպություն» ՊՈԱԿ	605,000.0	0.0	0.0
			Եվրոպական ներդրումային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Մ6 Վանաձոր-Ալավերդի-Վրաստանի սահման միջպետական նշանակության ճանապարհի (Մ6 Վանաձոր-Բագրատաշեն) բարելավման ծրագրի համակարգման և կառավարման ծառայություններ			
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
			Եվրոպական ներդրումային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Մ6 Վանաձոր-Ալավերդի-Վրաստանի սահման միջպետական նշանակության ճանապարհի բարելավման նպատակով ճանապարհների վիճակի տեխնիկական հսկողության խորհրդատվական ծառայություններ, ծրագրի աուդիտ և վերահսկողական ծախսեր			
ԱԾ18	04.05.01		Ծառայություն մատուցողի անվանումը	1,136,189.8	2,800,000.0	6,500,000.0
			Մրցութային ընտրակարգով հաղթող ճանաչված ընկերություններ, «Տրանսպորտային ծրագրերի իրականացման կազմակերպություն» ՊՈԱԿ			
			Ասիական զարգացման բանկի աջակցությամբ իրականացվող ծառայություններ			
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
ԱԾ19	04.05.01		Ասիական զարգացման բանկի աջակցությամբ իրականացվող Հյուսիս-հարավ տրանսպորտային միջանցքի զարգացման ծրագրի իրականացման նպատակով համաձայն վարկային համաձայնագրի նախագծի ճանապարհային երթևեկության անվտանգության բարելավման նպատակով խորհրդատվության տրամադրում (Տրանշ 2)			
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
			Մրցութային ընտրակարգով հաղթող ճանաչված ընկերություններ, «Տրանսպորտային ծրագրերի իրականացման կազմակերպություն» ՊՈԱԿ			
			Վերականգնման և զարգացման եվրոպական բանկի աջակցությամբ իրականացվող ծառայություններ			

1	2	3	4	5	6	7
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
			Վերականգնման և զարգացման եվրոպական բանկի աջակցությամբ իրականացվող ՀՀ պետական սահմանի «Բագրատաշեն» անցման կետի կամրջի վերականգնման ծրագրի իրականացման ծառայություններ	120,057.5	100,464.1	0.0
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
			Մրցութային ընտրակարգով հաղթող ճանաչված ընկերություններ, «Տրանսպորտային ծրագրերի իրականացման կազմակերպություն» ՊՈԱԿ			
	ԱԾ20	04.05.01	Ասիական զարգացման բանկի աջակցությամբ իրականացվող ծառայություններ			
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
			Ասիական զարգացման բանկի աջակցությամբ իրականացվող Հյուսիս-հարավ տրանսպորտային միջանցքի զարգացման ծրագրի իրականացման նպատակով համաձայն վարկային համաձայնագրի նախագծի ճանապարհային երթևեկության անվտանգության բարելավման նպատակով խորհրդատվության տրամադրում (Տրանշ 3) Հատված Թալին-Լանջիկ (ՊՈԱԿԻ պահպանման ծախսեր)	1,277,798.7	2,426,276.0	7,464,192.3
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
			Մրցութային ընտրակարգով հաղթող ճանաչված ընկերություններ, «Տրանսպորտային ծրագրերի իրականացման կազմակերպություն» ՊՈԱԿ			
	ԱԾ21	04.05.01	Եվրասիական զարգացման բանկի աջակցությամբ իրականացվող ծառայություններ			
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
			Եվրասիական զարգացման բանկի աջակցությամբ իրականացվող Հյուսիս-հարավ միջանցքի զարգացման ծրագրի իրականացման նպատակով Համաձայն Վարկային համաձայնագրի նախագծի ճանապարհային երթևեկության անվտանգության բարելավման նպատակով խորհրդատվության տրամադրում: Հատված Ազարակ-Քաջարան (4-րդ Տրանշ)	346,276.0	9,730,999.7	25,032,874.7
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
			Մրցութային ընտրակարգով հաղթող ճանաչված ընկերություններ, «Տրանսպորտային ծրագրերի իրականացման կազմակերպություն» ՊՈԱԿ			
	ԱԾ22	04.05.01	Եվրոպական ներդրումային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Հյուսիս-Հարավ միջանցքի զարգացման դրամաշնորհային ծրագրի (Տրանշ 3)			
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
			Եվրոպական ներդրումային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Հյուսիս-Հարավ միջանցքի զարգացման դրամաշնորհային ծրագրի իրականացման նպատակով ճանապարհային երթևեկության անվտանգության բարելավմանն ուղղված միջոցառումներ (Տրանշ 3)	1,369,076.5	0.0	0.0
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
			Մրցութային ընտրակարգով հաղթող ճանաչված ընկերություններ, «Տրանսպորտային ծրագրերի իրականացման կազմակերպություն» ՊՈԱԿ			
			Ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով միջոցառումներ			

1	2	3	4	5	6	7
	ԱԶ01	04.05.01	Պետական նշանակության ավտոճանապարհների և տրանսպորտային օբյեկտների հիմնանորոգում	9,000,000.0	9,000,000.0	9,000,000.0
			<u>Ակտիվի նկարագրությունը</u>			
			Միջպետական, հանրապետական և մարզային նշանակության ավտոճանապարհների քայքայված ծածկի վերանորոգում, մաշված ծածկի փոխարինում, տրանսպորտային օբյեկտների հիմնանորոգում			
			<u>Ծրագիրը (ծրագրերը), որին (որոնց) առնչվում է ակտիվը</u>			
			1049 Ճանապարհային ցանցի բարելավման և ամրապնդման երթևեկության ապահովման ծառայություններ			
	ԱԶ03	04.05.01	Կենսական նշանակության ճանապարհների բարելավման ծրագրի շրջանակներում ծառայություններ	350,119.3	0.0	0.0
			<u>Ակտիվի նկարագրությունը</u>			
			Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող կենսական նշանակության ավտոճանապարհների բարեկարգման աշխատանքներ			
			<u>Ծրագիրը (ծրագրերը), որին (որոնց) առնչվում է ակտիվը</u>			
			1049 Ճանապարհային ցանցի բարելավման և ամրապնդման երթևեկության ապահովման ծառայություններ			
	ԱԶ04	04.05.01	Կենսական նշանակության ճանապարհների բարելավման լրացուցիչ ծրագրի շրջանակներում ծառայություններ	3,352,070.0	1,619,586.2	0.0
			<u>Ակտիվի նկարագրությունը</u>			
			Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող կենսական նշանակության ավտոճանապարհների բարեկարգման աշխատանքներ			
			<u>Ծրագիրը (ծրագրերը), որին (որոնց) առնչվում է ակտիվը</u>			
			1049 Ճանապարհային ցանցի բարելավման և ամրապնդման երթևեկության ապահովման ծառայություններ			
	ԱԶ05	04.05.01	Մ6 Վանաձոր-Ալավերդի-Վրաստանի սահման միջպետական նշանակության ճանապարհի կառուցում	1,880,732.0	11,464,732.2	5,256,759.7
			<u>Ակտիվի նկարագրությունը</u>			
			Մ6 Վանաձոր-Ալավերդի-Վրաստանի սահման միջպետական նշանակության ճանապարհի քայքայված ծածկի վերանորոգում, մաշված ծածկի փոխարինում			
			<u>Ծրագիրը (ծրագրերը), որին (որոնց) առնչվում է ակտիվը</u>			
			1049 Ճանապարհային ցանցի բարելավման և ամրապնդման երթևեկության ապահովում			
	ԱԶ06	04.05.01	Եվրոպական ներդրումային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Մ6 Վանաձոր-Ալավերդի-Վրաստանի սահման միջպետական նշանակության ճանապարհի կառուցում	350,000.0	0.0	0.0
			<u>Ակտիվի նկարագրությունը</u>			
			Մ6 Վանաձոր-Ալավերդի-Վրաստանի սահման միջպետական նշանակության ճանապարհի քայքայված ծածկի վերանորոգում, մաշված ծածկի փոխարինում			
			<u>Ծրագիրը (ծրագրերը), որին (որոնց) առնչվում է ակտիվը</u>			
			1049 Ճանապարհային ցանցի բարելավման և ամրապնդման երթևեկության ապահովում			
	ԱԶ07	04.05.01	Ճանապարհների երթևեկության ամրապնդության բարելավմանն ուղղված միջոցառումներ			
			<u>Ակտիվի նկարագրությունը</u>			

1	2	3	4	5	6	7
			Ասիական զարգացման բանկի աջակցությամբ իրականացվող Հյուսիս-հարավ տրանսպորտային միջանցքի զարգացման ծրագրի իրականացման նպատակով համաձայն վարկային համաձայնագրի նախագծի ճանապարհային երթևեկության անվտանգության բարելավմանն ուղղված միջոցառումներ (Տրանշ 2)			
			<u>Ծրագիրը (ծրագրերը), որին (որոնց) առնչվում է ակտիվը</u>			
			1049 Դանապարհային ցանցի բարելավման և անվտանգ երթևեկության ապահովում	1,359,436.4	6,622,875.4	13,605,348.2
	ԱՉ08	04.05.01	Դանապարհների երթևեկության անվտանգության բարելավմանն ուղղված միջոցառումներ			
			<u>Ակտիվի նկարագրությունը</u>			
			Եվրոպական ներդրումային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Հյուսիս-Հարավ միջանցքի զարգացման դրամաշնորհային ծրագրի իրականացման նպատակով համաձայն վարկային համաձայնագրի նախագծի ճանապարհային երթևեկության անվտանգության բարելավմանն ուղղված միջոցառումներ (Տրանշ 3)	2,119,014.9	0.0	0.0
			<u>Ծրագիրը (ծրագրերը), որին (որոնց) առնչվում է ակտիվը</u>			
			1049 Դանապարհային ցանցի բարելավման և անվտանգ երթևեկության ապահովում			
	ԱՉ09	04.05.01	Դանապարհների երթևեկության անվտանգության բարելավմանն ուղղված միջոցառումներ			
			<u>Ակտիվի նկարագրությունը</u>			
			Վերակառուցման և զարգացման եվրոպական բանկի աջակցությամբ իրականացվող ՀՀ սետական սահմանի «Բագրատաշեն» անցման կետի կամրջի վերակառուցմանն ուղղված միջոցառումներ	1,014,896.5	1,152,552.0	850,000.0
			<u>Ծրագիրը (ծրագրերը), որին (որոնց) առնչվում է ակտիվը</u>			
			1049 Դանապարհային ցանցի բարելավման և անվտանգ երթևեկության ապահովում			
	ԱՉ10	04,05,01	Դանապարհների երթևեկության անվտանգության բարելավմանն ուղղված միջոցառումներ			
			<u>Ակտիվի նկարագրությունը</u>			
			Եվրոպական ներդրումային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Հյուսիս-Հարավ միջանցքի զարգացման ծրագրի իրականացման նպատակով ճանապարհային երթևեկության անվտանգության բարելավմանն ուղղված միջոցառումներ (Տրանշ 3)	1,638,182.3	2,285,697.5	16,562,760.0
			<u>Ծրագիրը (ծրագրերը), որին (որոնց) առնչվում է ակտիվը</u>			
			1049 Դանապարհային ցանցի բարելավման և անվտանգ երթևեկության ապահովում			
	ԱՉ11	04.05.01	Դանապարհների երթևեկության անվտանգության բարելավմանն ուղղված միջոցառումներ			
			<u>Ակտիվի նկարագրությունը</u>			
			Եվրասիական տնտեսական ընկերակցության համկաճգնաժամային հիմնադրամի աջակցությամբ իրականացվող Հյուսիս-Հարավ միջանցքի ծրագրի իրականացման նպատակով համաձայն վարկային համաձայնագրի նախագծի ճանապարհային երթևեկության անվտանգության բարելավմանն ուղղված միջոցառումներ (Տրանշ 4)	0.0	14,669,955.1	34,703,172.1
			Ազարակ-Քաջարան			
			<u>Ծրագիրը (ծրագրերը), որին (որոնց) առնչվում է ակտիվը</u>			

1	2	3	4	5	6	7
			1049 Ծանապարհային ցանցի բարելավման և անվտանգ երթևեկության ապահովում			
	ԱՁ12	04.05.01	Ծանապարհային երթևեկության անվտանգության բարելավմանն ուղղված միջոցառումներ <u>Ակտիվի նկարագրությունը</u> Ասիական զարգացման բանկի աջակցությամբ իրականացվող Հյուսիս-հարավ տրանսպորտային միջանցքի զարգացման ծրագրի իրականացման նպատակով համաձայն վարկային համաձայնագրի նախագծի ճանապարհային երթևեկության անվտանգության բարելավմանն ուղղված միջոցառումներ (Տրանշ 3) <u>Ծրագիրը (ծրագրերը), որին (որոնց) առնչվում է ակտիվը</u> 1049 Ծանապարհային ցանցի բարելավման և անվտանգ երթևեկության ապահովում	1,092,656.2	8,500,102.1	20,803,813.8
1069			ԾՐԱԳԻՐ			
			Հատուկ սոցիալական տրանսֆերտներ <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Աջակցություններ և փոխհատուցումներ հատուկ խմբերում ընդգրկված անձանց և ընտանիքներին <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Բնակչության կենսամակարդակի բարձրացում Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ	22,000.0	22,000.0	22,000.0
	ԾՏ08	04.05.04	Հստակված եկամուտների փոխհատուցում <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> ԱՊՀ տարածքում օդային տրանսպորտով ՀՀ քաղաքացիներ հանդիսացող Հայրենական մեծ պատերազմի հաշմանդամների և մասնակիցների, ինչպես նաև նրանց հավասարեցված անձանց մատուցվող ծառայությունների դիմաց չստացված եկամուտների փոխհատուցում	22,000.0	22,000.0	22,000.0
1077			ԾՐԱԳԻՐ			
			Երկաթուղային ցանցի զարգացման ծրագիր <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> ՀՀ երկաթուղային ցանցի զարգացման և արդիականացման աշխատանքներ <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Երկաթուղային աշխատանքի որակի բարելավում Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ	352,000.0	373,000.0	388,000.0
	ԾՏ01	04.05.03	Ուղևորափոխադրումներից ստացված վնասի դիմաց «Հարավկովկասյան երկաթուղի» ՓԲԸ-ին սուբսիդիայի տրամադրում <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Կոնցեսիոն պայմանագրի դրույթների ապահովման նպատակով «Հարավկովկասյան երկաթուղի» ՓԲԸ-ին ուղևորափոխադրումներից ստացված վնասի դիմաց փոխհատուցման տրամադրման ծառայություններ	352,000.0	373,000.0	388,000.0
1164			ԾՐԱԳԻՐ			
			Հեռահաղորդակցության բնագավառում ծառայություններ <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			

1	2	3	4	5	6	7
			Հայաստանի Հանրապետության հաճախությունների բաշխումների աղյուսակի կազմում, ռադիոէթերի մոնիտորինգի, ՌԷՄ-ի և ԲՀՄ-ի տեղադրման, փորձաքննության և չափումների անցկացում, կապի շինարարական աշխատանքների տեխնիկական նորմերին համապատասխանության ընդունման, եթերի խանգարման աղբյուրների հայտնաբերում և վերացում	290,321.8	290,321.8	290,321.8
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Անխափան ռադիոկապի, հեռախոսային կապի և հեռուստառադիոհեռառձակման ապահովում:			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ01	04.06.01	Հեռահաղորդակցության և կապի կանոնակարգման ծառայություններ			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ հաճախությունների բաշխումների աղյուսակի կազմում, ռադիոէթերի մոնիտորինգի, ՌԷՄ-ի և ԲՀՄ-ի տեղադրման, փորձաքննության և չափումների անցկացում, կապի շինարարական աշխատանքների տեխնիկական նորմերին համապատասխանության ընդունման, եթերի խանգարման աղբյուրների հայտնաբերում և վերացում	290,321.8	290,321.8	290,321.8
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			«Հեռահաղորդակցության հանրապետական կենտրոն» ՊՈԱԿ			
ՀՀ ֆինանսների նախարարություն				226,516,727.6	260,654,860.6	280,405,552.3
1001			ԾՐԱԳԻՐ			
			Ֆինանսական կառավարման համակարգի վճարահաշվարկային ծախսեր			
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Համակարգչային ծառայություններ, գործառնական և բանկային ծառայություններ, տեղեկատվական ծառայություններ, այլ ծախսեր	231,351.6	231,351.6	231,351.6
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Արդյունավետ վճարահաշվարկային սպասարկում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ ֆինանսների նախարարության աշխատակազմ կառավարչական հիմնարկ			
	ԱԾ11	01.01.02	ՀՀ գանձապետական համակարգի վճարահաշվարկային սպասարկման ծախսեր	131,337.4	131,337.4	131,337.4
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Համակարգչային ծառայություններ,գործառնական և բանկային ծառայություններ, տեղեկատվական ծառայություններ, այլ ծախսեր			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ ֆինանսների նախարարության աշխատակազմ կառավարչական հիմնարկ			
	ԱԾ30	01.01.03	ՀՀ միջազգային վարկանիշի տրամադրում	100,014.2	100,014.2	100,014.2
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ տնտեսական, քաղաքական և ֆինանսական ցուցանիշների գնահատման, գնահատականների հիման վրա վարկանիշի շնորհման նպատակով համագործակցություն՝ վարկանիշ շնորհող հեղինակավոր միջազգային ընկերությունների հետ			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			

1	2	3	4	5	6	7
			Fitch և Moody's վարկանիշային ընկերություններ			
1006			ԾՐԱԳԻՐ			
			<u>Պետական պարտքի կառավարում</u>	160,379,241.3	188,696,607.1	203,049,948.1
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ պետական ներքին և արտաքին պարտքի դիմաց տոկոսների վճարում և պարտքի մարում, պարտքային գործառնությունների հետ կապված այլ վճարումներ			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Միջնաժամկետ և երկարաժամկետ հեռանկարում ներքին և արտաքին աղբյուրներից պետական բյուջեի պակասուրդի կայուն, հուսալի և ոչ ռիսկային ֆինանսավորման համար բարենպաստ պայմանների և միջավայրի պահպանում			
	ԱԾ03	01.01.02	ՀՀ Պետական պարտքի կառավարման գործընթացի հրապարակայնության ապահովում			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Պետական պարտքի կառավարման, պետական պարտատոմսերի թողարկման, պետական բյուջեի պակասուրդի ֆինանսավորման և զանձապետական պահառու համակարգի վերաբերյալ հեռուստատեսային և ռադիո հաղորդումների, հայտարարությունների պատրաստում և տարածում (հեռարձակում)			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ Ֆինանսների նախարարություն			
	ԱԾ05	01.01.02	Բյուրերգ և Ռոյթերս տեղեկատվական համակարգերի առևտրային տերմինալների տեղադրում և սպասարկում	32,548.1	32,548.1	32,548.1
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Պետական պարտատոմսերի , ինչպես նաև ֆինանսական շուկաների այլ հատվածներում, միջազգային ֆինանսական շուկաներում տեղի ունեցող զարգացումների դիտարկում և գործիքների կիրառում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			Բյուրերգ և Թոմսոն Ռոյթերս			
	ԱԾ02	01.01.02	ՀՀ պետական պարտքի կառավարման գործընթացի հրապարակայնության ապահովում	31,000.0	31,000.0	31,000.0
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Պետական պարտքի կառավարման, պետական պարտատոմսերի թողարկման, պետական բյուջեի պակասուրդի ֆինանսավորման և զանձապետական պահառու համակարգի վերաբերյալ հեռուստատեսային և ռադիո հաղորդումների, հայտարարությունների պատրաստում և հեռարձակում, ՀՀ պետական պարտքի հաշվետվության տպագրում: Պետական բյուջեի կատարման տարբեր ժամանակահատվածների վերաբերյալ հաշվետվությունների հրապարակում:			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			Պետական գնումների սահմանված կարգով մրցույթում հաղթող ձանաչված կազմակերպություն			
	ՖԾ01	01.07.01	ՀՀ պետական արժեթղթերի (զանձապետական պարտատոմսերի) սպասարկում (տոկոսավճար)	68,846,800.0	78,091,600.0	89,647,600.0
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			

1	2	3	4	5	6	7
			ՀՀ պետական ներքին և արտաքին պարտքի դիմաց տոկոսների վճարում և պարտքի մարում և պարտքային գործարքների հետ կապված այլ վճարումներ			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ Ֆինանսների նախարարություն			
	ՖԾ02	01.07.01	Օտարերկրյա պետությունները, միջազգային կազմակերպություններից և այլ արտաքին աղբյուրներից ստացված վարկերի սպասարկում (տոկոսավճար)	58,150,600.0	66,217,400.0	73,398,600.0
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ պետական ներքին և արտաքին պարտքի դիմաց տոկոսների վճարում և պարտքի մարում և պարտքային գործարքների հետ կապված այլ վճարումներ			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ Ֆինանսների նախարարություն			
	ՖԾ03	01.07.01	Մուրհակների սպասարկման ծախսեր (տոկոսավճար)	59,893.2	85,459.0	0.0
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ պետական ներքին և արտաքին պարտքի դիմաց տոկոսների վճարում և պարտքի մարում և պարտքային գործարքների հետ կապված այլ վճարումներ			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ Ֆինանսների նախարարություն			
	ՖԾ05	01.07.01	Արտարժույթային պետական պարտատոմսերի սպասարկում	33,258,400.0	44,238,600.0	39,940,200.0
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Արտարժույթային պետական պարտատոմսերի սպասարկում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ Ֆինանսների նախարարություն			
1018			ԾՐԱԳԻՐ			
			Պետական ֆինանսական համակարգի բարեփոխումների իրականացման ծրագիր	10,907,666.3	12,221,251.8	11,553,153.0
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ հանրային հատվածի ֆինանսական կառավարման բարեփոխումների մշակման և իրականացման խորհրդատվական ծառայությունների ձեռքբերում			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Բարեփոխումների պահանջներին համապատասխանող կարողություններով հանրային հատվածի ծառայողների ապահովում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ03	01.06.01	ՀԲ-ի աջակցությամբ իրականացվող Պետական հատվածի բարեփոխումների երրորդ ծրագիր	540,287.4	600,143.8	1,109,363.3
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ հանրային հատվածի ֆինանսական կառավարման բարեփոխումների մշակման և իրականացման խորհրդատվական ծառայությունների ձեռքբերում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀԲ-ի ընթացակարգերին համապատասխան կազմակերպված մրցույթներում հաղթած կազմակերպություններ			
	ԱԾ05	01.06.01	ԱՄՆ կառավարության աջակցությամբ իրականացվող «Հազարամյակի մարտահրավեր» դրամաշնորհային ծրագիր			

1	2	3	4	5	6	7
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ հանրային հատվածի ֆինանսական կառավարման բարեփոխումների մշակման և իրականացման խորհրդատվական ծառայությունների ձեռքբերում	110,212.7	110,212.8	110,212.8
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀԲ-ի ընթացակարգերին համապատասխան կազմակերպված մրցույթներում հաղթած կազմակերպություններ			
	ԱԾ11	01.06.01	Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող առևտրի և ենթակառուցվածքների զարգացման ծրագիր <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ հանրային հատվածի ֆինանսական կառավարման բարեփոխումների մշակման և իրականացման խորհրդատվական ծառայությունների ձեռքբերում	1,220,000.0	1,150,000.0	1,488,979.0
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀԲ-ի ընթացակարգերին համապատասխան կազմակերպված մրցույթներում հաղթած կազմակերպություններ			
	ԱԾ12	10.09.01	ՀԲ-ի աջակցությամբ իրականացվող Սոցիալական պաշտպանության ոլորտի վարչարարության երկրորդ ծրագիր <u>Ներդրման նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ հանրային հատվածի ֆինանսական կառավարման բարեփոխումների մշակման և իրականացման խորհրդատվական ծառայությունների ձեռքբերում	500,460.0	424,240.8	900,460.0
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀԲ-ի ընթացակարգերին համապատասխան կազմակերպված մրցույթներում հաղթած կազմակերպություններ			
	ԱԾ13	01.06.01	ՀԲ-ի աջակցությամբ իրականացվող վիճակագրական համակարգի զարգացման համար ազգային ռազմավարական ծրագրի իրականացման դրամաշնորհային ծրագիր <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ հանրային հատվածի ֆինանսական կառավարման բարեփոխումների մշակման և իրականացման խորհրդատվական ծառայությունների ձեռքբերում	683,079.2	373,138.8	42,980.6
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀԲ-ի ընթացակարգերին համապատասխան կազմակերպված մրցույթներում հաղթած կազմակերպություններ			
	ԱԾ17	01.06.01	ՀԲ-ի աջակցությամբ իրականացվող «Հայաստանի արդյունահանող ճյուղերի թափանցիկության մախաճեռնությանն աջակցություն» դրամաշնորհային ծրագիր <u>Ներդրման նկարագրությունը</u>			
			ՀԲ-ի աջակցությամբ իրականացվող «Հայաստանի արդյունահանող ճյուղերի թափանցիկությանն աջակցություն» դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակներում խորհրդատվական ծառայությունների ձեռքբերում	99,743.8	9,796.7	0.0
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀԲ-ի ընթացակարգերին համապատասխան կազմակերպված մրցույթներում հաղթած կազմակերպություններ			
	ԱԾ18	01.06.01	ՀԲ-ի աջակցությամբ իրականացվող «Հանքարդյունաբերության ոլորտի քաղաքականության ծրագիր» դրամաշնորհային ծրագիր			

1	2	3	4	5	6	7
			<u>Ներդրման նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ հանրային հատվածի ֆինանսական կառավարման բարեփոխումների մշակման և իրականացման խորհրդատվական ծառայությունների ձեռքբերում	138,066.1	30,014.4	0.0
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀԲ-ի ընթացակարգերին համապատասխան կազմակերպված մրցույթներում հաղթած կազմակերպություններ			
	ԱԾ19	01.06.01	ՀՀ ֆինանսների նախարարության և Ռ-Գ ֆինանսների նախարարության միջև՝ Ռուսաստանի Դաշնության կողմից Հայաստանի Հանրապետությանն անհատույց ֆինանսական օգնության դրամաշնորհային ծրագիր	57,627.6	57,627.6	57,627.6
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ հանրային հատվածի ֆինանսական կառավարման բարեփոխումների մշակման և իրականացման խորհրդատվական ծառայությունների ձեռքբերում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀԲ-ի ընթացակարգերին համապատասխան կազմակերպված մրցույթներում հաղթած կազմակերպություններ			
	ԿՊ02	01.06.01	ՀԲ-ի աջակցությամբ իրականացվող Պետական հատվածի բարեփոխումների երրորդ ծրագրի շրջանակներում սարքավորումների ձեռքբերում	710,718.7	1,800,862.5	5,635,691.8
			<u>Ակտիվի նկարագրությունը</u>			
			Սարքավորումների ձեռքբերում			
			<u>Ակտիվն օգտագործող կազմակերպության անվանումը</u>			
			ՀՀ վարչապետի աշխատակազմ			
			<u>Ծրագիրը (ծրագրերը), որին (որոնց) առնչվում է ակտիվը</u>			
			ՀԲ-ի աջակցությամբ իրականացվող պետական հատվածի արդիականացման երրորդ ծրագիր			
	ԿՊ05	01.06.01	ՀՀ համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող առևտրի և ենթակառուցվածքների զարգացման ծրագրի շրջանակներում սարքավորումների ձեռքբերում	1,151,766.6	2,316,180.6	0.0
			<u>Ակտիվի նկարագրությունը</u>			
			Վարչական սարքավորումների ձեռքբերում			
			<u>Ակտիվն օգտագործող կազմակերպության անվանումը</u>			
			ՀՀ տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարություն			
			<u>Ծրագիրը (ծրագրերը), որին (որոնց) առնչվում է ակտիվը</u>			
			ՀԲ-ի աջակցությամբ իրականացվող առևտրի և ենթակառուցվածքների զարգացման ծրագիր			
	ԿՊ06	01.06.01	ՀՀ համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող առևտրի և ենթակառուցվածքների զարգացման ծրագրի շրջանակներում շենքերի և շինությունների հիմնանորոգում	2,074,472.9	1,687,968.2	0.0
			<u>Ակտիվի նկարագրությունը</u>			
			Շենքերի և շինությունների հիմնանորոգում			
			<u>Ակտիվն օգտագործող կազմակերպության անվանումը</u>			
			ՀՀ տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարություն			
			<u>Ծրագիրը (ծրագրերը), որին (որոնց) առնչվում է ակտիվը</u>			

1	2	3	4	5	6	7
			ՀԲ-ի աջակցությամբ իրականացվող առևտրի և ենթակառուցվածքների զարգացման ծրագրի			
ԿՊ07	01.06.01	ՀԲ-ի աջակցությամբ իրականացվող վիճակագրական համակարգի զարգացման համար ազգային ռազմավարական ծրագրի իրականացման դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակներում սարքավորումների ձեռքբերում	Ակտիվի նկարագրությունը	62,296.0	292,633.0	0.0
		Սարքավորումների ձեռքբերում	Ակտիվն օգտագործող կազմակերպության անվանումը			
		Ազգային վիճակագրական ծառայություն	Ազգային վիճակագրական ծառայություն			
		Ծրագիրը (ծրագրերը), որին (որոնց) առնչվում է ակտիվը	Ծրագիրը (ծրագրերը), որին (որոնց) առնչվում է ակտիվը			
		ՀԲ-ի աջակցությամբ իրականացվող վիճակագրական համակարգի զարգացման համար ազգային ռազմավարական ծրագիր				
ԿՊ08	01.06.01	ՀԲ-ի աջակցությամբ իրականացվող վիճակագրական համակարգի զարգացման համար ազգային ռազմավարական ծրագրի իրականացման դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակներում շենքերի և շինությունների հիմնանորոգում	Ակտիվի նկարագրությունը	163,988.4	104,373.1	0.0
		Շենքերի և շինությունների հիմնանորոգում	Ակտիվն օգտագործող կազմակերպության անվանումը			
		Ազգային վիճակագրական ծառայություն	Ազգային վիճակագրական ծառայություն			
		Ծրագիրը (ծրագրերը), որին (որոնց) առնչվում է ակտիվը	Ծրագիրը (ծրագրերը), որին (որոնց) առնչվում է ակտիվը			
		ՀԲ-ի աջակցությամբ իրականացվող վիճակագրական համակարգի զարգացման համար ազգային ռազմավարական ծրագիր				
ԿՊ09	01.06.01	ՀՀ ֆինանսների նախարարության և ՌԴ ֆինանսների նախարարության միջև՝ Ռուսաստանի Դաշնության կողմից Հայաստանի Հանրապետությանն ամհատույց ֆինանսական օգնության դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակներում սարքավորումների ձեռքբերում	Ակտիվի նկարագրությունը	1,560,747.5	749,158.8	811,588.6
		Սարքավորումների ձեռքբերում	Ակտիվն օգտագործող կազմակերպության անվանումը			
		ՀՀ վարչապետի աշխատակազմ	ՀՀ վարչապետի աշխատակազմ			
		Ծրագիրը (ծրագրերը), որին (որոնց) առնչվում է ակտիվը	Ծրագիրը (ծրագրերը), որին (որոնց) առնչվում է ակտիվը			
		ՀԲ-ի աջակցությամբ իրականացվող Պետական հատվածի բարեփոխումների երրորդ ծրագիր				
ԵՊ03	10.09.01	ՀԲ-ի աջակցությամբ իրականացվող Սոցիալական պաշտպանության ոլորտի վարչարարության երկրորդ ծրագրի շրջանակներում սարքավորումների ձեռքբերում	Ակտիվի նկարագրությունը	900,000.0	864,414.0	540,690.0
		Սարքավորումների ձեռքբերում	Ակտիվն օգտագործող կազմակերպության անվանումը			
		ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն			
		Ծրագիրը (ծրագրերը), որին (որոնց) առնչվում է ակտիվը	Ծրագիրը (ծրագրերը), որին (որոնց) առնչվում է ակտիվը			
		ՀԲ-ի աջակցությամբ իրականացվող Սոցիալական պաշտպանության ոլորտի վարչարարության երկրորդ ծրագիր				

1	2	3	4	5	6	7
	ԵՊ04	10.09.01	ՀԲ-ի աջակցությամբ իրականացվող Սոցիալական պաշտպանության ոլորտի վարչարարության երկրորդ ծրագրի շրջանակներում շենքերի և շինությունների հիմնանորոգում <u>Ակտիվի նկարագրությունը</u> Շենքերի և շինությունների հիմնանորոգում <u>Ակտիվն օգտագործող կազմակերպության անվանումը</u> ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն <u>Ծրագիրը (ծրագրերը), որին (որոնց) առնչվում է ակտիվը</u> ՀԲ-ի աջակցությամբ իրականացվող Սոցիալական պաշտպանության ոլորտի վարչարարության երկրորդ ծրագիր	934,199.4	1,650,486.7	855,559.3
1031			ԾՐԱԳԻՐ			
			Հանրային հատվածի ֆինանսական ոլորտի մասնագետների վերապատրաստման ծառայություններ <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Հանրային ծախսերի կառավարման ոլորտում իրականացվող վերափոխումների գծով վերապատրաստումների մշակում և մատուցում Հանրային հատվածի ֆինանսական ոլորտի մասնագետների համար <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> 2018-20120թթ. ժամանակահատվածում ֆինանսական կառավարման գծով մասնագետների կարողությունների զարգացում՝ վերապատրաստման դասընթացների միգրցով: Կարողությունների զարգացման արդյունքում հանրային հատվածի ֆինանսական ոլորտի վերապատրաստման դասընթացներում ներգրավված մասնակիցների 90%-ի ֆինանսների կառավարման գծով մասնագիտական գիտելիքները համահունչ են հանրային հատվածում իրականացվող վերափոխումներին և համապատասխանում են միջազգային ընդունված չափանիշներին Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ	50,400.0	75,000.0	76,720.0
	ԱԾ01	09.05.02	Հանրային հատվածի ֆինանսական ոլորտի մասնագետների վերապատրաստման ծառայություններ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Հանրային ծախսերի կառավարման ոլորտում իրականացվող վերափոխումների գծով վերապատրաստումների մշակում և մատուցում Հանրային հատվածի ֆինանսական ոլորտի մասնագետների համար <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> Պետական գնումների սահմանված կարգով մրցույթում հաղթող ճանաչված կազմակերպություն	50,400.0	75,000.0	76,720.0
			Հանրային ծախսերի կառավարման ոլորտում իրականացվող վերափոխումների գծով վերապատրաստումների մշակում և մատուցում			
			Հանրային հատվածի ֆինանսական ոլորտի մասնագետների համար			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			Պետական գնումների սահմանված կարգով մրցույթում հաղթող ճանաչված կազմակերպություն			
1035			ԾՐԱԳԻՐ			
			Օրենսդրությամբ (օրենքներով և կառավարության որոշումներով) նախատեսված օժանդակություն և փոխհատուցումներ <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Օրենսդրությամբ (օրենքներով և կառավարության որոշումներով) նախատեսված օժանդակություն և փոխհատուցումներ ՏԻՄ-երին, կուսակցություններին և այլն <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> ՀՀ օրենսդրության պահանջների կատարում	51,174,900.0	55,198,623.0	59,660,642.6
	ԾՏ04	01.01.02	Ավելացած արժեքի հարկի վերդարձ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			

1	2	3	4	5	6	7
1069	ԾՏ02	08.04.02	Օրենսդրությամբ (օրենքներով և կառավարության որոշումներով) նախատեսված վճարումներ			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ Ֆինանսների նախարարություն			
			Աջակցություն քաղաքական կուսակցություններին, հասարակական կազմակերպություններին, արհմիություններին	103,538.7	103,538.7	103,538.7
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
	ԾՏ01	01.08.01	Օրենսդրությամբ (օրենքներով և կառավարության որոշումներով) նախատեսված օժանդակություն և փոխհատուցումներ ՏԻՄ-երին, կուսակցություններին և այլն			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ Ֆինանսների նախարարություն			
			Համայնքների բյուջեներին ֆինանսական համահարբեցման սկզբունքով դոտացիաների տրամադրում և Ազգային ժողովի ընդունած օրենքների կիրարկման արդյունքում համայնքների բյուջեների եկամուտների կորուստների փոխհատուցում	51,071,361.3	55,095,084.3	59,557,103.9
			ԾՐԱԳԻՐ			
			Սոցիալական փաթեթներ և հատուկ տրանֆերտներ	1,000,980.6	1,000,980.6	1,000,980.6
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Սոցիալական փաթեթներով ապահովում, աջակցություններ և փոխհատուցումներ հատուկ խմբերում ընդգրկված անձանց և ընտանիքներին			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Բնակչության կենսամակարդակի բարձրացում			
	ԾՏ07	03.01.01	Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ	26,347.3	26,347.3	26,347.3
			ՀՀ ՊՆ, ՀՀ ԿԱ ԱԱԾ կրտսեր, միջին, ավագ և ՀՀ ԿԱ ՀՀ ոստիկանության միջին, ավագ, գլխավոր սպայական անձնակազմին՝ կենցաղային տեխնիկայի ձեռքբերմանն աջակցություն			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ ՊՆ, ՀՀ ԿԱ ԱԱԾ կրտսեր, միջին, ավագ և ՀՀ ԿԱ ՀՀ ՈՍ միջին, ավագ և գլխավոր սպայական անձնակազմին տրամադրված սպառառդական վարկերի տոկոսագումարների մասնակի փոխհատուցում կենցաղային տեխնիկայի ձեռքբերմանն աջակցություն			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
	ԾՏ01	10.04.01	ՀՀ Ֆինանսների նախարարություն	420,000.0	420,000.0	420,000.0
			Միանվագ սոցիալական ապահովագրության վճարներ ՀՀ պաշտպանության փրկարարական ծառայության և ՀՀ ըննչական կոմիտեում ծառայության ժամանակ հաշմանդամ դարձած զինծառայողների և զոհված (մահացած) զինծառայողների ու փրկարար ծառայողների ընտանիքներին			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Աջակցություններ և փոխհատուցումներ հատուկ խմբերում ընդգրկված անձանց և ընտանիքներին			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ Ֆինանսների նախարարություն			

1	2	3	4	5	6	7
1	ԾՏ02	10.04.01	Վարժական հավաքների և զինծառայության և փրկարարական ծառայության ընթացքում մահացած (զոհված) զինծառայողների ու փրկարար ծառայողների հողարկավորության, գերեզմանների բարեկարգման ,տապանաքարերի պատրաստման և տեղադրման հետ կապված ծախսերի փոխհատուցում	550,000.0	550,000.0	550,000.0
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Աջակցություն հաշմանդամ դարձած զինծառայողներին և զոհվածների ընտանիքներին կերակրողը կորցրած անձանց վճարի փոխհատուցում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ Ֆինանսների նախարարություն			
	ԾՏ03	10.04.01	ՀՀ քաղաքական գործերով վերաքննիչ դատարանի 05-1680 գործով 15.07.2005թ. վճռի համաձայն Հայաստանի Հանրապետության կողմից կերակրողը կորցնելու կապակցությամբ կրած վնասի փոխհատուցում	1,096.3	1,096.3	1,096.3
			<u>Տրանսֆերտներ</u>			
			Աջակցություն հաշմանդամ դարձած զինծառայողներին և զոհվածների ընտանիքներին կերակրողը կորցրած անձանց վճարի փոխհատուցում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
	ԾՏ04	10.04.01	ՀՀ քաղաքական գործերով վերաքննիչ դատարանի 07-3832 գործով 03.11.2007թ. վճռի համաձայն Հայաստանի Հանրապետության կողմից կերակրողը կորցնելու կապակցությամբ կրած վնասի փոխհատուցում	3,167.6	3,167.6	3,167.6
			<u>Տրանսֆերտներ</u>			
			Աջակցություն հաշմանդամ դարձած զինծառայողներին և զոհվածների ընտանիքներին կերակրողը կորցրած անձանց վճարի փոխհատուցում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
	ԾՏ05	10.04.01	Երևան քաղաքի Կենտրոն և Նորք-Մարաշ վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության 1-ին ատյանի դատարանի 08.06.2012թ. Գործ N ԵԳԿ/1247/02/10 վճռի համաձայն Հանրապետության կողմից կերակրողը կորցնելու կապակցությամբ կրած վնասի փոխհատուցում	369.4	369.4	369.4
			<u>Տրանսֆերտներ</u>			
			Աջակցություն հաշմանդամ դարձած զինծառայողներին և զոհվածների ընտանիքներին կերակրողը կորցրած անձանց վճարի փոխհատուցում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
1086			ԾՐԱԳԻՐ			
			Գյուղական ենթակառուցվածքների վերականգնման և զարգացման ծրագիր	1,952,891.8	2,352,650.5	3,935,360.4
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Գյուղական համայնքներում տնտեսական ենթակառուցվածքների վերականգնում կամ կառուցում, գյուղատնտեսության վարկավորման ենթակառուցվածքների ստեղծում/զարգացում			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Գյուղատնտեսական արտադրանքի ծավալների ավելացում/ծախսերի կրճատում			
			ՀԲ-ի աջակցությամբ իրականացվող Համայնքների գյուղատնտեսական ռեսուրսների կառավարման և մրցունակության երկրորդ ծրագիր			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			

1	2	3	4	5	6	7
	ԱՃ01	04.02.01	ՀԲ-ի աջակցությամբ իրականացվող վարկային ծրագրի շրջանակներում համայնքներում գյուղատնտեսության զարգացում	1,548,804.2	1,766,549.2	2,705,877.9
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			Գյուղատնտեսության զարգացման հիմնադրամ և ԱՖԾԿԿ ՊՀ			
	ԱՃ02	04.02.01	Վերկառուցման և զարգացման միջազգային բանկի աջակցությամբ իրականացվող «Գյուղատնտեսության ոլորտում քաղաքականության մոնիթորինգի և գնահատման կարողությունների զարգացում» դրամաշնորհային ծրագիր	96,046.0	96,046.0	0.0
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Գյուղատնտեսության քաղաքականության փաստաթուղթի վերլուծություն իրականացնելու համար ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարության մոնիթորինգի և գնահատման կարողությունների ամրապնդում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			Գյուղատնտեսության զարգացման հիմնադրամ և ԱՖԾԿԿ ՊՀ			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
	ԾՏ01	04.02.01	Տրանսֆերտներ Գյուղական ենթակառուցվածքների վերականգնման և/կամ զարգացման նպատակով	298,437.0	484,532.7	1,229,482.5
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			Ծրագրի իրականացման համար համակարգչային տեխնիկայի, կահույքի և անասնաբուժական սարքավորումների ձեռքբերում			
	ԾՏ02	04.02.01	Վերկառուցման և զարգացման միջազգային բանկի աջակցությամբ իրականացվող «Գյուղատնտեսության ոլորտում քաղաքականության մոնիթորինգի և գնահատման կարողությունների զարգացում» դրամաշնորհային ծրագիր	9,604.6	5,522.6	0.0
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			Աշխարհագրական թվայնացված համակարգի ներդրում			
	1098		ԾՐԱԳԻՐ			
			<u>Բնակարանային ապահովում</u>			
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Բնակության վայր չունեցող անօթևան անձանց բնակարանային ապահովման աջակցություն	663,860.0	663,860.0	663,860.0
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Ծրագրի իրականացումը կնպաստի հանրապետությունում մշտական բնակության վայր չունեցող անօթևան անձանց բնակարանային ապահովմանը			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
	ԾՏ02	08.04.01	Աջակցություն երիտասարդ ընտանիքներին			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			«Երիտասարդ ընտանիքին՝ մատչելի բնակարան» պետական նպատակային ծրագրի համաֆինանսավորում	663,860.0	663,860.0	663,860.0
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			«Երիտասարդ ընտանիքին՝ մատչելի բնակարան» պետական նպատակային ծրագրի շրջանակներում ընտրված անձ (ՀՀ կառավարության 2010թ. հունվարի 29-ի N 98-Ն որոշում)			
	1102		ԾՐԱԳԻՐ			
			Կենսաթոշակային ապահովության ծրագիր			
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			

1	2	3	4	5	6	7
			Պետական (պարտադիր) կենսաթոշակային ապահովագրության բնագավառում քաղաքականության իրականացում <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Կենսաթոշակառուների կենսամակարդակի բարձրացում Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ Կուտակային կենսաթոշակային համակարգի ներդրում <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> «Կուտակային կենսաթոշակների մասին» ՀՀ օրենքով մասնակցի համար կուտակային վճարի սահմանված չափը լրացնելու նպատակով պետական բյուջեից կատարվող վճար <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> ՀՀ Ֆինանսների նախարարություն			
1111			ԾՐԱԳԻՐ			
			Բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթության ծրագիր <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթության ծառայությունների մատուցում, «Ուսանողներին ուսումնական վարկերի տրամադրում» պետական նպատակային ծրագրի համաֆինանսավորում <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Գիտելիքների տնտեսության և գիտության զարգաման արդի պահանջներին համապատասխան բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական որակավորում ունեցող մասնագետների պատրաստում Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ Ուսանողներին ուսումնական վարկերի տրամադրում պետական նպատակային ծրագիր <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Ուսումնական վարկերի տոկոսավճարների մասնակի փոխհատուցում՝ 2 տոկոսային կետի չափով, բարձր առաջադիմության դեմքում՝ 3 տոկոսային կետի չափով <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> ՀՀ Ֆինանսների նախարարություն	54,500.0	113,600.0	132,600.0
			Ուսանողներին ուսումնական վարկերի տրամադրում պետական նպատակային ծրագիր <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Ուսումնական վարկերի տոկոսավճարների մասնակի փոխհատուցում՝ 2 տոկոսային կետի չափով, բարձր առաջադիմության դեմքում՝ 3 տոկոսային կետի չափով <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> ՀՀ Ֆինանսների նախարարություն	54,500.0	113,600.0	132,600.0
			Պետական գնումների գործընթացի կազմակերպում, համակարգում և կատարելագործում <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Պետական գնումների կատարման համար անհրաժեշտ մրցույթների կազմակերպում, պետության կողմից կատարվող գնումների վերաբերյալ հրապարակային տեղեկատվության տրամադրում հանրությանը, մասնագետների վերապատրաստում <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Արդյունավետ գործող պետական գնումների համակարգ	100,936.0	100,936.0	100,936.0
			Էլեկտրոնային գնումների համակարգի ներդրման գծով պետական պատվեր <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Էլեկտրոնային գնումների համակարգի սպասարկման ծառայությունների ծեռքերում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>	70,000.0	70,000.0	70,000.0
			Պետական գնումների գործընթացի կազմակերպում, համակարգում և կատարելագործում <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Պետական գնումների կատարման համար անհրաժեշտ մրցույթների կազմակերպում, պետության կողմից կատարվող գնումների վերաբերյալ հրապարակային տեղեկատվության տրամադրում հանրությանը, մասնագետների վերապատրաստում <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Արդյունավետ գործող պետական գնումների համակարգ	100,936.0	100,936.0	100,936.0
			Էլեկտրոնային գնումների համակարգի ներդրման գծով պետական պատվեր <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Էլեկտրոնային գնումների համակարգի սպասարկման ծառայությունների ծեռքերում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>	70,000.0	70,000.0	70,000.0
			Պետական գնումների գործընթացի կազմակերպում, համակարգում և կատարելագործում <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Պետական գնումների կատարման համար անհրաժեշտ մրցույթների կազմակերպում, պետության կողմից կատարվող գնումների վերաբերյալ հրապարակային տեղեկատվության տրամադրում հանրությանը, մասնագետների վերապատրաստում <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Արդյունավետ գործող պետական գնումների համակարգ	100,936.0	100,936.0	100,936.0
			Էլեկտրոնային գնումների համակարգի ներդրման գծով պետական պատվեր <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Էլեկտրոնային գնումների համակարգի սպասարկման ծառայությունների ծեռքերում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>	70,000.0	70,000.0	70,000.0
1137			ԾՐԱԳԻՐ			
			Պետական գնումների գործընթացի կազմակերպում, համակարգում և կատարելագործում <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Պետական գնումների կատարման համար անհրաժեշտ մրցույթների կազմակերպում, պետության կողմից կատարվող գնումների վերաբերյալ հրապարակային տեղեկատվության տրամադրում հանրությանը, մասնագետների վերապատրաստում <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Արդյունավետ գործող պետական գնումների համակարգ	100,936.0	100,936.0	100,936.0
			Էլեկտրոնային գնումների համակարգի ներդրման գծով պետական պատվեր <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Էլեկտրոնային գնումների համակարգի սպասարկման ծառայությունների ծեռքերում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>	70,000.0	70,000.0	70,000.0
			Պետական գնումների գործընթացի կազմակերպում, համակարգում և կատարելագործում <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Պետական գնումների կատարման համար անհրաժեշտ մրցույթների կազմակերպում, պետության կողմից կատարվող գնումների վերաբերյալ հրապարակային տեղեկատվության տրամադրում հանրությանը, մասնագետների վերապատրաստում <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Արդյունավետ գործող պետական գնումների համակարգ	100,936.0	100,936.0	100,936.0
			Էլեկտրոնային գնումների համակարգի ներդրման գծով պետական պատվեր <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Էլեկտրոնային գնումների համակարգի սպասարկման ծառայությունների ծեռքերում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>	70,000.0	70,000.0	70,000.0
			Պետական գնումների գործընթացի կազմակերպում, համակարգում և կատարելագործում <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Պետական գնումների կատարման համար անհրաժեշտ մրցույթների կազմակերպում, պետության կողմից կատարվող գնումների վերաբերյալ հրապարակային տեղեկատվության տրամադրում հանրությանը, մասնագետների վերապատրաստում <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Արդյունավետ գործող պետական գնումների համակարգ	100,936.0	100,936.0	100,936.0

1	2	3	4	5	6	7
			Պետական գնումների սահմանված կարգով մրցույթում հաղթող ճանաչված կազմակերպություն			
	ԱԾ03	08.03.01	Գնումների գործընթացի հրապարակայնության ապահովում <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Պետական գնումների կատարման համար անհրաժեշտ մրցույթների կազմակերպում, պետության կողմից կատարվող գնումների վերաբերյալ հրապարակային տեղեկատվության տրամադրում հանրությանը, մասնագետների վերապատրաստում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն մրցույթով ընտրված կազմակերպություններ	30,936.0	30,936.0	30,936.0
ՀՀ սպորտի և երիտասարդության հարցերի նախարարություն				5,430,371.8	5,433,049.0	5,440,681.0
1041			ԾՐԱԳԻՐ			
			Մեծ նվաճումների սպորտի ծրագիր <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> ՀՀ առաջնություններին և միջազգային միջոցառումներին մասնակցության ապահովման համար մարզիկների նախապատրաստում և առաջնությունների անցկացում <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> ՀՀ մարզիկների մասնակցություն օլիմպիական խաղերին	1,708,146.7	1,707,943.7	1,707,943.7
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ01	08.01.01.	ՀՀ առաջնություններին և միջազգային միջոցառումներին մասնակցության ապահովման համար մարզիկների նախապատրաստում և առաջնությունների անցկացում <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Մարզաձևերի ազգային ֆեդերացիաների կողմից մարզիկների պատրաստում և տարբեր մարզաձևերի ՀՀ առաջնությունների և միջազգային մրցաշարերի անցկացում, ուսումնամարզական հավաքների կազմակերպում և միջազգային միջոցառումներին մասնակցություն <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> ՀՀ մարզական ֆեդերացիաներ	1,139,967.2	1,139,967.2	1,139,967.2
	ԱԾ02	08.01.01.	ՀՀ հավաքական թիմերին մարզահագուստով և մարզահանդերձանքով ապահովում <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> ՀՀ հավաքական թիմերին անհրաժեշտ մարզահագուստով և մարզահանդերձանքով ապահովման ծառայություններ <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն ընտրված կազմակերպություն	81,840.0	81,840.0	81,840.0
	ԱԾ03	08.01.01.	Եվրոպայի երիտասարդության օլիմպիական փառատոներին մասնակցության ապահովում <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Եվրոպայի երիտասարդության օլիմպիական փառատոներին մասնակցության ապահովում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Հայաստանի ազգային օլիմպիական կոմիտե» իրավաբանական անձանց միություն	44,014.3		75,379.1

1	2	3	4	5	6	7
1	ԱԾ04	08.01.01.	2020 թվականին Լոգանում կայանալիք 3-րդ ծմեռային պատանեկան օլիմպիական խաղերին Հայաստանի մարզական պատվիրակության մասնակցության ապահովում <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> 2020 թվականին Լոգանում կայանալիք 3-րդ ծմեռային պատանեկան օլիմպիական խաղերին Հայաստանի մարզական պատվիրակության մասնակցության ապահովում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Հայաստանի ազգային օլիմպիական կոմիտե» իրավաբանական անձանց միություն	15,164.0		
	ԱԾ05	08.01.01.	Հաշմանդամային սպորտին առնչվող ծառայություններ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Հաշմանդամային մարզական հասարակական կազմակերպությունների կողմից ՀՀ առաջնություններին և միջազգային միջոցառումներին մասնակցության ապահովման համար մարզիկների նախապատրաստում և առաջնությունների անցկացում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Հայաստանի ազգային սպորտի միություն», «Հայաստանի կույրերի միավորում», «Խուլերի հայկական սպորտային կոմիտե», «Հայկական հատուկ օլիպիադաներ» ՀԿ-ներ	9,000.0	9,000.0	9,000.0
	ԱԾ06	07.02.02.	Սպորտային բժշկության և հակադոպինգային հսկողության ծառայություններ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> ՀՀ հավաքական թիմերում ընդգրկված մարզիկների բժշկական հսկողության, հիվանդությունների և վնասվածքների ախտորոշման ու բուժման և հակադոպինգային հսկողության իրականացման, ինչպես նաև ՀՀ հավաքական թիմերի ամրամներին բարձրորակ դեղորայքով, վիտամիններով և վերականգնողական միջոցներով ապահովում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Սպորտային բժշկության և հակադոպինգային ծառայության հանրապետական կենտրոն» ՊՈԱԿ	118,744.1	118,541.1	118,541.1
	ԱԾ08	08.01.01.	2019 թվականին Բելառուսում կայանալիք խուլերի ըմբշամարտի Եվրոպայի առաջնությանը Հայաստանի մարզական պատվիրակության մասնակցության ապահովում <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> 2019 թվականին Բելառուսում կայանալիք խուլերի ըմբշամարտի Եվրոպայի առաջնությանը Հայաստանի մարզական պատվիրակության մասնակցություն <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Խուլերի հայկական սպորտային կոմիտե» հասարակական կազմակերպություն	8,812.0		
	ԱԾ09	08.01.01.	2-րդ Եվրոպական օլիմպիական խաղերին Հայաստանի մարզական պատվիրակության մասնակցության ապահովում <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> 2-րդ Եվրոպական օլիմպիական խաղերին Հայաստանի մարզական պատվիրակության մասնակցություն <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>	31,651.3		

1	2	3	4	5	6	7
			«Հայաստանի ազգային օլիմպիական կոմիտե» իրավաբանական անձանց միություն			
ԱԾ11	08.01.01	2020 թվականի Տոկիոյի 32-րդ Օլիմպիական խաղերին Հայաստանի մարզական պատվիրակության նախապատրաստման և մասնակցության ապահովում	Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը	27,869.3	120,888.8	
			2020 թվականի Տոկիոյի 32-րդ Օլիմպիական խաղերին Հայաստանի մարզական պատվիրակության նախապատրաստման և մասնակցության ապահովում			
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
			«Հայաստանի ազգային օլիմպիական կոմիտե» իրավաբանական անձանց միություն			
ԱԾ12	08.01.01	2020 թվականի Տոկիոյի պարալիմպիկ խաղերին Հայաստանի մարզական պատվիրակության մասնակցության ապահովում	Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը		6,400.1	
			2020 թվականի Տոկիոյի պարալիմպիկ խաղերին Հայաստանի մարզական պատվիրակության մասնակցության ապահովում			
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
			«Հայաստանի ազգային պարալիմպիկ կոմիտե» հասարակական կազմակերպություն			
ԱԾ20	08.01.01.	Ֆրանկոֆոնիայի մարզամշակութային խաղերին Հայաստանի մարզական պատվիրակության մասնակցության ապահովում	Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			38,676.7
			Ֆրանկոֆոնիայի մարզամշակութային խաղերին Հայաստանի մարզական պատվիրակության մասնակցության ապահովում			
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
			«Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն ընտրված կազմակերպություն, ՀՀ մարզական ֆեդերացիաներ			
ԱԾ21	08.01.01	Աջակցություն հայկական ազգային կոխ ըմբշամարտ մարզաձևի զարգացմանը	Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը	13,022.2	13,022.2	13,022.2
			Աջակցություն հայկական ազգային կոխ ըմբշամարտ մարզաձևի զարգացմանը			
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
			«Հայկական ազգային կոխի ֆեդերացիա» ՀԿ			
ԾՏ01	08.01.01	Միջազգային մարզական միջոցառումների հաղթողներին և մրցանակակիրներին դրամական մրցանակների հանձնում	Տրանսֆերտի նկարագրությունը	5,000.0	5,000.0	5,000.0
			Օլիմպիական խաղերում, աշխարհի, Եվրոպայի առաջնություններում, գավաթի խաղարկություններում հաղթողներին և մրցանակակիրներին դրամական մրցանակների հանձնում			
			Տրանսֆերտի նկարագրությունը			
ԾՏ02	08.01.01	ՀՀ հավաքական թիմերի գլխավոր և ավագ մարզիչների վարձատրություն և աշխարհի չեմպիոններին պատվովճարի հատկացում	ՀՀ հավաքական թիմերի գլխավոր և ավագ մարզիչների վարձատրություն և աշխարհի չեմպիոններին պատվովճարի հատկացում	47,898.0	47,898.0	47,898.0
			Տրանսֆերտի նկարագրությունը			

1	2	3	4	5	6	7
	ԾS03	08.01.01	Օլիմպիական խաղերում, աշխարհի և Եվրոպայի առաջնություններում բարձր արդյունքների հասած ՀՀ հավաքական թիմերի մարզիկներին և նրանց մարզիչներին ՀՀ Նախագահի անվանական թոշակի հատկացում <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>	157,000.0	157,000.0	170,000.0
			Օլիմպիական խաղերում, աշխարհի և Եվրոպայի առաջնություններում բարձր արդյունքների հասած ՀՀ հավաքական թիմերի մարզիկներին և նրանց մարզիչներին ՀՀ Նախագահի անվանական թոշակի հատկացում			
	ԾS04	08.01.01	Հակադոպինգային համաշխարհային գործակալությանը անդամակցում <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>	4,440.0	4,662.0	4,895.1
			Հակադոպինգային համաշխարհային գործակալությանը / WADA / անդամակցելու անդամավճարի հատկացում			
	ԾS05	08.01.01	Եվրախորհրդի սպորտի մասին համաձայնագրին անդամակցում <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>	3,724.3	3,724.3	3,724.3
			Եվրախորհրդի սպորտի մասին ընդլայնված մասնակի համաձայնագրին անդամակցելու անդամավճարի հատկացում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ֆինանսավորման ծախսեր			
			ԾՐԱԳԻՐ			
1045			Նախնական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթության ծրագիր <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>	1,156,468.0	1,159,348.2	1,166,980.2
			Նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթության ծառայությունների մատուցում			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Աշխատաշուկայի արդի պահանջներին համապատասխան տեխնիկական հմտություններ և կարողություններ, ինչպես նաև միջին մասնագիտական որակավորում ունեցող մասնագետների պատրաստում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
	ԾS17	09.03.02	Միջին մասնագիտական կրթության նպաստների տրամադրում (սպորտի և երիտասարդության ոլորտ) <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>	1,121,014.0	1,123,894.2	1,131,070.2
			Միջին մասնագիտական կրթության գծով ուսանողական նպաստների տրամադրում			
	ԾS18	09.03.02	Միջին մասնագիտական կրթություն ստացող ուսանողների կրթաթոշակ (սպորտի և երիտասարդության ոլորտում) <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>	35,454.0	35,454.0	35,910.0
			Միջին մասնագիտական կրթություն ստացող ուսանողներին կրթաթոշակի տրամադրում			
1115			ԾՐԱԳԻՐ			
			Երիտասարդական ծրագրեր <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>	265,840.5	265,840.5	265,840.5
			Երիտասարդության իրազեկմանը և հմտությունների զարգացմանն ուղղված միջոցառումների, դասընթացների կազմակերպում, երիտասարդական կենտրոններում բարյացակամ ծառայությունների տրամադրում, աջակցություն միջազգային երիտասարդական միջոցառումների մասնակցությանը			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			

1	2	3	4	5	6	7
			Հասարակության սոցիալ-տնտեսական, քաղաքական և մշակութային կյանքին երիտասարդների լիարժեք ներգրավում և նրանց ստեղծագործական ներուժի ամբողջական դրսևորում			
	ԱԾ01	08.04.01.	Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ	170,129.0	170,129.0	170,129.0
			Երիտասարդական պետական քաղաքականությանն ուղղված ծրագրեր և միջոցառումներ			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Հասարակական կյանքին երիտասարդների ակտիվ մասնակցության, երիտասարդության շրջանում առողջ ապրելակերպի, հոգևոր-մշակութային, հայրենասիրական դաստիարակության խթանում, երիտասարդների զբաղվածության հնարավորությունների մեծացում, պետական երիտասարդական քաղաքականության իրականացման համակարգվածության մակարդակի բարձրացում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			«Երիտասարդական միջոցառումների իրականացման կենտրոն» ՊՈԱԿ			
	ԱԾ02	08.04.01.	Մարզային, համահայկական և միջազգային նշանակության երիտասարդական միջոցառումների կազմակերպում	87,711.5	87,711.5	87,711.5
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Մարզային, համահայկական և միջազգային նշանակության երիտասարդական միջոցառումների կազմակերպում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			Հայաստանի երիտասարդական հիմնադրամ			
	ԱԾ04	08.04.01.	Երիտասարդական ծրագրերի շրջանակներում թրաֆիքինգի դեմ պայքարի միջոցառումներ	8,000.0	8,000.0	8,000.0
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Մարդկանց շահագործման (թրաֆիքինգի) կանխարգելմանն ուղղված քարոզչական միջոցառումներ			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			«Երիտասարդական միջոցառումների իրականացման կենտրոն» ՊՈԱԿ, «Ինֆորմացիոն ազատության կենտրոն» ՀԿ			
1148			ԾՐԱԳԻՐ			
			Արտասուսումնական դաստիարակության ծրագիր	2,070,528.7	2,070,528.7	2,070,528.7
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Արվեստի, սպորտի դասընթացների իրականացում ակումբներում, մարզադպրոցներում և արտադպրոցական դաստիարակության այլ կենտրոններում			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Հանրակրթական ուսուցման համակարգում ընդգրկված երեխաների ֆիզիկական, հոգևոր և գեղագիտական զարգացում, բնապահպանական և կիրառական գիտելիքների ձեռքբերում			
	ԱԾ08	09.05.01	Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ	1,384,626.3	1,384,626.3	1,384,626.3
			Արտադպրոցական դաստիարակություն (Սպորտի և երիտասարդության ոլորտ)			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Մարզադպրոցների սաների համար մարզական ուսուցման կազմակերպում, մարզական հերթափոխի ապահովման նպատակով մարզիկների պատրաստում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			

1	2	3	4	5	6	7
	ԱԾ23	09.05.01	Մարզադպրոցներ	626,311.0	626,311.0	626,311.0
			Արտադպրոցական դաստիարակություն հասարակական կազմակերպությունների կողմից			
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
			Մարզական հասարակական կազմակերպությունների կողմից մարզիկների պատրաստում և առաջնությունների անցկացում			
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
	ԱԾ24	09.05.01	Մարզական հասարակական կազմակերպություններ	16,535.8	16,535.8	16,535.8
			Շախմատի մրցույթների պատրաստման ծառայություններ			
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
			Շախմատի մրցույթների պատրաստման ծառայությունների մատուցում			
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
	ԱԾ25	09.05.01	«Տ.Պետրոսյանի անվան շախմատի տուն» ՊՈԱԿ	35,811.6	35,811.6	35,811.6
			Վինդսերֆինգ մարզաձևին առնչվող ծառայություններ			
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
			Վինդսերֆինգ մարզաձևի զարգացման և մարզական միջոցառումներին մասնակցության համար Հայաստանի մարզիկների պատրաստում			
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
	ԱԾ26	09.05.01	«Երևանի առաջաստային ակումբ» հասարակական կազմակերպություն	7,244.0	7,244.0	7,244.0
			Մանկապատանեկան մարզադպրոցներում աշխատող մարզիչ-մանկավարժների վերապատրաստման կազմակերպում			
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
			Մանկապատանեկան մարզադպրոցներում աշխատող մարզիչ-մանկավարժների վերապատրաստման կազմակերպում			
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
1163			«Երևանի օլիմպիական հերթափոխի պետական մարզական քոլեջ» ՊՈԱԿ			
			ԾՐԱԳԻՐ	229,387.9	229,387.9	229,387.9
			Մանկապատանեկան և մասսայական սպորտի ծրագիր			
			Ծրագրի նկարագրությունը			
			Ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի քարոզչության, առողջ ապրելակերպի արմատավորմանն ուղղված միջոցառումների իրականացում,			
			հանրապետական մակարդակով տարբեր մարզական խաղերի և փառատոնների կազմակերպում և անցկացում			
	ԱԾ01	08.01.01.	Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը	6,960.0	6,960.0	6,960.0
			Բնակչության առողջության ամրապնդում, անհատի ներդաշնակ զարգացում, առողջ ապրելակերպի ապահովում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
			ՀՀ մարզերում և ԼՂՀ-ում հանրապետական մարզական փառատոնի անցկացում			
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
	ԱԾ02	08.01.01.	ՀՀ մարզերում և ԼՂՀ-ում ֆիզիկական ակտիվության և առողջության օրերի անցկացում			
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
			«Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն ընտրված կազմակերպություն			
			«Լավագույն մարզական ընտանիք» մրցույթի անցկացում			
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			

1	2	3	4	5	6	7
			ՀՀ Նախագահի մրցանակի համար «Լավագույն մարզական ընտանիք» մրցույթի անցկացում Ծառայություն մատուցողի անվանումը «Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն ընտրված կազմակերպություն	77,745.8	77,745.8	77,745.8
	ԱԾ04	08.01.01.	Նախագորակոչային և գորակոչային տարիքի երիտասարդության հանրապետական ռազմամարզական խաղերի անցկացում Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը Նախագորակոչային և գորակոչային տարիքի երիտասարդության հանրապետական ռազմամարզական խաղերի կազմակերպում և անցկացում Ծառայություն մատուցողի անվանումը «Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն ընտրված կազմակերպություն	7,000.0	7,000.0	7,000.0
	ԱԾ06	08.01.01.	«Հաշմանդամություն ունեցող լավագույն մարզիկ» մրցույթի անցկացում Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը «Հաշմանդամություն ունեցող լավագույն մարզիկ» մրցույթի անցկացում Ծառայություն մատուցողի անվանումը «Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն ընտրված կազմակերպություն	16,945.3	16,945.3	16,945.3
	ԱԾ07	08.01.01.	«Լավագույն մարզական նախադպրոցական հաստատություն» մրցույթի անցկացում Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը «Լավագույն մարզական նախադպրոցական հաստատություն» մրցույթի անցկացում Ծառայություն մատուցողի անվանումը «Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն ընտրված կազմակերպություն	19,574.7	19,574.7	19,574.7
	ԱԾ08	08.01.01.	«Երեխաների խնամքի և պաշտպանության լավագույն մարզական հաստատություն» մրցույթի անցկացում Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը «Երեխաների խնամքի և պաշտպանության լավագույն մարզական հաստատություն» մրցույթի անցկացում Ծառայություն մատուցողի անվանումը «Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն ընտրված կազմակերպություն	4,975.0	4,975.0	4,975.0
	ԱԾ09	08.01.01.	Հանրապետական ուսանողական մարզական խաղերի անցկացում Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը Հանրապետական ուսանողական մարզական խաղերի կազմակերպում և անցկացում Ծառայություն մատուցողի անվանումը «Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն ընտրված կազմակերպություն	20,349.9	20,349.9	20,349.9
	ԱԾ10	08.01.01.	ՀՀ մարզերի, Երևան քաղաքի և ԼՂՀ հանրակրթական դպրոցների 8-12 դասարանների աշակերտների սպարտակիադայի անցկացում Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը ՀՀ մարզերի, Երևան քաղաքի և ԼՂՀ հանրակրթական դպրոցների 8-12 դասարանների աշակերտների սպարտակիադայի կազմակերպում և անցկացում Ծառայություն մատուցողի անվանումը «Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն ընտրված կազմակերպություն	31,000.7	31,000.7	31,000.7

1	2	3	4	5	6	7
	ԱԾ11	08.01.01.	ՀՀ մարզերի, Երևան քաղաքի և ԼՂՀ հանրակրթական դպրոցների 1-3-րդ և 4-7-րդ դասարանների աշակերտների միջև «Սպորտլանդիա» մարզական միջոցառման անցկացում <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> ՀՀ մարզերի, Երևան քաղաքի և ԼՂՀ հանրակրթական դպրոցների 1-3-րդ և 4-7-րդ դասարանների աշակերտների միջև «Սպորտլանդիա» մարզական միջոցառման անցկացում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն ընտրված կազմակերպություն	28,773.4	28,773.4	28,773.4
	ԱԾ12	08.01.01.	ՀՀ գյուղական մարզական խաղերի անցկացում <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> ՀՀ գյուղական մարզական խաղերի անցկացում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն ընտրված կազմակերպություն	6,028.1	6,028.1	6,028.1
	ԱԾ13	08.01.01.	Պետական մարմինների աշխատակիցների միջև հրաձգության հանրապետական մրցույթի անցկացում <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Պետական մարմինների աշխատակիցների միջև հրաձգության հանրապետական մրցույթի անցկացում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն ընտրված կազմակերպություն	700.0	700.0	700.0
	ԱԾ14	08.01.01.	Տարեցների հանրապետական խաղերի անցկացում <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Տարեցների հանրապետական խաղերի անցկացում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն ընտրված կազմակերպություն	9,335.0	9,335.0	9,335.0
ՀՀ արտակարգ իրավիճակների նախարարություն				9,522,173.9	9,522,173.9	9,522,173.9
1020			ԾՐԱԳԻՐ			
			Հիդրոօդերևութաբանական ծառայություններ <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Հիդրոօդերևութաբանական ծառայություններ, մթնոլորտային երևույթների վրա ակտիվ ներգործություն, ռադիոլոկացիոն մոնիտորինգ, ուսումնասիրություններ և հետազոտություններ: <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Հիդրոօդերևութաբանական տվյալների հավաքագրում, պահպանում և տրամադրում, եղանակի կանխատեսումների ապահովում, Հանրապետության տարածքում մթնոլորտային երևույթների վրա ակտիվ ներգործության աշխատանքների ու ռադիոլոկացիոն դիտարկումների կազմակերպում և իրականացում:	1,070,664.9	1,070,664.9	1,070,664.9
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ 01	04.01.01	Հիդրոօդերևութաբանական և մթնոլորտային երևույթների վրա ակտիվ ներգործություն և մոնիտորինգի ծառայություններ: <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			

1	2	3	4	5	6	7
			Օդերևութաբանական, ագրոօդերևութաբանական, հիդրոլոգիական ռադիոլոկացիոն, ակտիվմետրական, օգոնոմետրիական և աէրոլոգիական դիտարկումների կատարում, կլիմայի փոփոխության ուսումնասիրություն և կլիմայի մոնիտորինգի իրականացում, ՀՀ տարածքում ռադիացիոն մոնիտորինգի կատարում, հիդրոօդերևութաբանական տվյալների հավաքագրում, կանխատեսումների և վտանգավոր աղետային երևույթների վերաբերյալ նախագգուշացումների կազմում, շահագրգիռ կազմակերպություններին հիդրոօդերևութաբանական, ռադիացիոն և հելիոերկրաֆիզիկական տարբեր տեղեկատվությամբ ապահովում, մթնոլորտային երևույթների վրա ակտիվ ներգործություն, ռադիոլոկացիոն մոնիտորինգ, ուսումնասիրություններ և հետազոտություններ:	1,070,664.9	1,070,664.9	1,070,664.9
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ ԱԻՆ .Հիդրոօդերևութաբանության և մթնոլորտային երևույթների վրա ակտիվ ներգործության ծառայությունն ՊՈԱԿ			
1028			ԾՐԱԳԻՐ			
			<u>Տեխնիկական անվտանգության կանոնակարգման ծառայություններ</u>			
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ տարածքում տեխնիկական անվտանգության պահանջները սահմանող տեխնիկական կանոնակարգերի մշակում, փորձաքննության անցկացում և եզրակացության տրամադրում:			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ ամբողջ տարածքում տեխնաժին վթարների կանխարգելումը, դրանց հետևանքների վերացումը, նման վթարների հետևանքով հասարակությանը և տնտեսությանը հասցվող վնասների ռիսկի նվազեցումը, ինչպես նաև քնակչության և շրջակա միջավայրի պաշտպանությունը:	38,581.0	38,581.0	38,581.0
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ 01	04.08.01	<u>Տեխնիկական անվտանգության կանոնակարգման ծառայություններ</u>			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ տարածքում տեխնիկական անվտանգության պահանջները սահմանող տեխնիկական կանոնակարգերի մշակում, փորձաքննության անցկացում և եզրակացության տրամադրում:	38,581.0	38,581.0	38,581.0
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ ԱԻՆ .Տեխնիկական անվտանգության ազգային կենտրոնն ՊՈԱԿ			
1089			ԾՐԱԳԻՐ			
			<u>Սեյսմիկ պաշտպանության ծառայություններ</u>			
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			<u>Սեյսմիկ պաշտպանության ոլորտի ծառայություններ</u>			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ տարածքում սեյսմիկ վտանգի և ռիսկի գնահատում, սեյսմիկ ռիսկի նվազեցում:	733,888.5	733,888.5	733,888.5
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ01	01.06.01	<u>Սեյսմիկ պաշտպանության ոլորտի ծառայություններ</u>			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			

1	2	3	4	5	6	7
			Մեյսմիկ վտանգի մոնիտորինգի ամփոփում, դրա հետ կապված այլ երկրորդային վտանգների գնահատում, ՀՀ տարածքում և տարածաշրջանում տեղի ունեցող երկրաշարժերի գրանցում, մշակում և դրանց մասին հաղորդագրությունների տրամադրում: <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> ՀՀ ԱԻՆ .Մեյսմիկ պաշտպանության տարածքային ծառայությունն ՊՈԱԿ, .Մեյսմիկ պաշտպանության արևելյան ծառայությունն ՊՈԱԿ	733,888.5	733,888.5	733,888.5
1090			ԾՐԱԳԻՐ			
			Փրկարարական ծառայություններ <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Հրդեհաշիջման, հակահրդեհային քարոզչության, բնական ու տեխնածին աղետների ժամանակ բնակչության և կառույցների պաշտպանություն <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Խաղաղ և պատերազմական իրավիճակներում բնակչության և տարածքների պաշտպանության ապահովում	7,236,895.6	7,236,895.6	7,236,895.6
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ01	03.02.01	Փրկարարական ծառայություններ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Հրդեհաշիջման, հակահրդեհային քարոզչության, բնական ու տեխնածին աղետների ժամանակ բնակչության և կառույցների պաշտպանություն, ոլորտի կադրերի պատրաստում և վերապատրաստում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> ՀՀ արտակարգ իրավիճակների նախարարության փրկարար ծառայություն	7,196,198.7	7,196,198.7	7,196,198.7
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ02	07.06.01	Արտակարգ իրավիճակներում բուժօգնության ծառայություններ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Բնածին և տեխնածին աղետների դեպքում արագ արձագանքման բուժօգնության ծառայություններ <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Աղետների բժշկության կենտրոն» ՊՈԱԿ	18,707.7	18,707.7	18,707.7
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ03	03.02.01	Պետական աջակցություն ռուս-հայկական մարդասիրական արձագանքման կենտրոնին <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> ՀՀ, ՌԴ- և 3-րդ երկրների տարածքում արտակարգ իրավիճակների կանխարգելման աշխատանքների մասնակցություն և արտակարգ իրավիճակներից տուժած բնակչությանը մարդասիրական օգնության ցուցաբերում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> ՀՀ արտակարգ իրավիճակների նախարարության ռուս-հայկական մարդասիրական արձագանքման կենտրոն «ՄՈԱԿ»	7,721.2	7,721.2	7,721.2
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
			Դեղորայքով ապահովում բնածին և տեխնածին աղետների ժամանակ տուժած անձանց <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			

1	2	3	4	5	6	7
	ԾՏ02	07.01.01	Դեղորայքային և վիրակապական նյութերի ձեռք բերում բնածին և տեխնածին աղետների ժամանակ տուժած անձանց տրամադրելու նպատակով	934.2	934.2	934.2
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
	ԾՏ01	09.05.02	Օտարերկրյա պետությունների ուսումնական հաստատություններ գործուղված փրկարարական ծառայողների ուսուցում	13,333.8	13,333.8	13,333.8
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			Հրդեհաշիջման, հակահրդեհային քարոզչության, բնական ու տեխնածին աղետների ժամանակ բնակչության և կառույցների պաշտպանություն			
1107			ԾՐԱԳԻՐ			
			Ռազմավարական նշանակության պաշարների կուտակում և պահպանում			
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Պետական պահուստի նյութական արժեքների ձևավորում,կուտակման և պահպանման ծառայություններ	283,653.3	283,653.3	283,653.3
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Արտակարգ իրավիճակների դեպքում՝ ռազմավարական պաշարների ապահովում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ01	04.09.01 04.09.01	02.Պետական ռեզերվների գործակալության համակարգի հիմնարկների պահպանում 03.Նյութական ռեսուրսների ՀՀ պետական պահուստի ձևավորում և պահպանում	283,653.3	283,653.3	283,653.3
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Պետական պահուստի նյութական արժեքների ձևավորում,կուտակում և պահպանում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ ԱԻՆ Պետական ռեզերվների գործակալության			
1085			ԾՐԱԳԻՐ			
			Կադրերի պատրաստում և վերապատրաստում			
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների ղեկավար անձնակազմի և մասնագետների վերապատրաստում, բնակչության ուսուցում, անվտանգության կանոնների ուսուցում	113,581.6	113,581.6	113,581.6
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Խաղաղ և պատերազմական իրավիճակներում բնակչության և տարածքների պաշտպանության ապահովում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ01	09.05.02.	Կադրերի պատրաստման և վերապատրաստման ծառայություններ	113,581.6	113,581.6	113,581.6
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների ղեկավար անձնակազմի և մասնագետների վերապատրաստում, բնակչության ուսուցում անվտանգության կանոնների ուսուցանում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ արտակարգ իրավիճակների մախարարության "Շզնաժամային կառավարման պետական ակադեմիա" ՊՈԱԿ			

1	2	3	4	5	6	7	
1111			ԾՐԱԳԻՐ				
			Բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթության ծրագիր	44,909.0	44,909.0	44,909.0	
			Ծրագրի նկարագրությունը				
			Բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթության ծառայությունների մատուցում				
			Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը				
			Գիտելիքների տնտեսության և գիտության զարգացման արդի պահանջներին համապատասխան բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական որակավորում ունեցող մասնագետների պատրաստում				
				Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
ԾՏ10	09.04.01.	Բարձրագույն մասնագիտական կրթության գծով ուսանողական նպաստների տրամադրում	44,909.0	44,909.0	44,909.0		
		Ֆինանսավորման ծախսի նկարագրությունը					
		Բարձրագույն մասնագիտական կրթություն ստացող ուսանողների նպաստներ					
ՀՀ սփյուռքի նախարարության				600,704.5	685,704.5	600,704.5	
1114			ԾՐԱԳԻՐ				
			Սփյուռքի հայապահպանության ծրագիր	388,886.1	473,886.1	388,886.1	
			Ծրագրի նկարագրությունը				
			Սփյուռքում հայապահպանությանն ուղղված միջոցառումների իրականացում				
			Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը				
			Սփյուռքի գաղթօջախներում հայրենիքի և հայ ինքնության վերաբերյալ իմացության մակարդակի բարձրացում և հայապահպանության ամրապնդում				
				Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ 01	08.03.02	«Հայկական սփյուռք» տարեգրքի հրատարակում	5,000.0	5,000.0	5,000.0	
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը				
			Սփյուռքի կազմակերպությունների և անհատների ինչպես նաև տարվա ընթացքում իրականացված հանդիպումների և միջոցառումների վերաբերյալ տարեգրքի հրատարակում				
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը				
			«Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն ընտրված կազմակերպություններ				
	ԱԾ 02	08.03.02	Ուսումնական և հանրամատչելի գրականության հավաքագրում և առաքում սփյուռքի համայնքներին	9,000.0	9,000.0	9,000.0	
Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը							
Ուսումնական և հանրամատչելի գրականության պահանջարկ ունեցող սփյուռքի կրթօջախներին, մշակութային և այլ կազմակերպություններին փոստային ծառայությունների միջոցով առաքման կազմակերպում							
Ծառայություն մատուցողի անվանումը							
«Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն ընտրված կազմակերպություններ							
ԱԾ 03	08.02.05	Մշակութային միջոցառումների իրականացում					
		Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը					

1	2	3	4	5	6	7
			Սփյուռքի գիտական և մասնագիտական շրջանակների, հասարակական-քաղաքական, մշակութային գործիչների, հայտնի բարերարների, գործարարների մասնակցությամբ Հայաստանում խորհրդաժողովների, կոնֆերանսների և հոբելյանական միջոցառումների կազմակերպում և անցկացում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Հայրենիք-սփյուռք կենտրոն» ՊՈԱԿ	239,278.7	324,278.7	239,278.7
	ԱԾ 04	08.03.02	Տեղեկատվական և ուսուցողական կայքերի մշակման և սպասարկման ծառայություններ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Բազմալեզու էլեկտրոնային թերթի ստեղծում և սպասարկում, արևելահայերենից-արևմտահայերեն թարգմանչական ծրագրի և էլեկտրոնային գրադարանի սպասարկում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Հայրենիք-սփյուռք կենտրոն» ՊՈԱԿ և «Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն ընտրված կազմակերպություններ Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ	29,180.0	29,180.0	29,180.0
	ԾՏ 01	09.06.01	Սփյուռքի հայկական կրթական հաստատությունների համար ուսումնական գրականության և օժանդակ նյութերի մշակում և տրամադրում <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Սփյուռքի հայկական կրթական հաստատությունների համար ուսումնական գրականության և օժանդակ նյութերի մշակում և տրամադրում	92,690.4	92,690.4	92,690.4
	ԾՏ 04	08.03.02	<u>Աջակցություն Վրաստանի հայալեզու լրատվամիջոցներին</u> <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Մասնակի աջակցություն Վրաստանում հրատարակվող հայալեզու լրատվամիջոցներին	10,000.0	10,000.0	10,000.0
	ԾՏ 04	08.02.07	<u>Աջակցություն Թբիլիսիում գտնվող հայ գրողների պանթեոնի պահպանմանը</u> <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Թբիլիսիի հայ գրողների պանթեոնի պահպանում	3,737.0	3,737.0	3,737.0
1151			ԾՐԱԳԻՐ			
			Սփյուռքագիտության զարգացման ծրագիր <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Գիտակրթական կազմակերպություններում սփյուռքագիտության ամբիոնների բաժինների, կենտրոնների ստեղծում և աջակցություն, Սփյուռքի գաղթօջախների ուսումնասիրման կազմակերպում, սփյուռքագիտության ոլորտի հետազոտությունների աջակցություն և կադրերի վերապատրաստում, հայապահպանության կրթական հաստատությունների գործունեության աջակցություն <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Սփյուռքի գաղթօջախներում մշակութային կրթական և գիտական մակարդակի բարձրացում հանրապետության գիտական և մշակութային ներուժի զարգացմանը Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ	13,392.0	13,392.0	13,392.0

1	2	3	4	5	6	7
	ԱԾ 01	01.04.01	Սփյուռքագիտության ոլորտում գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության հիմնարար և կարևորագույն նշանակություն ունեցող կիրառական հետազոտություններ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Սփյուռքի գաղթօջախների պատմության այլալեզու և այլադավան հայության խնդիրների ուսումնասիրություններ, ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայի և ԵՊՀ սփյուռքագիտության կենտրոնների թեմատիկ ֆինանսավորում, սփյուռքագիտության կադրերի պատրաստում: <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> ՀՀ ԳԱԱ ինստիտուտներ, «Նորավանք» Գ-ԿՀ, ԵՊՀ, «Վերադարձ Հայաստան» հիմնադրամ, Սփյուռքի հայագիտական կենտրոններ	13,392.0	13,392.0	13,392.0
1156			ԾՐԱԳԻՐ			
			<u>Հայաստան-Սփյուռք մերձեցման ծրագիր</u> <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Հայաստանի և Սփյուռքի գաղթօջախների մերձեցմանն ուղղված միջոցառումների իրականացում <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Հայաստանի և սփյուռքի գաղթօջախների միջև կրթական, մշակութային և երիտասարդական շփումներ, ճանաչողության, տեղեկացվածության և հաղորդակցման բարձրացում <u>Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ</u>	198,426.4	198,426.4	198,426.4
	ԱԾ 01	08.02.05	Տարածքային համագործակցության և համահայկական մշակութային ծրագրերի իրականացում <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Միասնական համահայկական նշանակություն ունեցող մշակութային ծրագրերի և նախագծերի իրականացում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Հայրենիք-սփյուռք կենտրոն» ՊՈԱԿ	18,685.0	18,685.0	18,685.0
	ԱԾ 02	08.04.01	«Արի տուն» ծրագրի շրջանակներում սփյուռքի երիտասարդության ճանաչողական այցելություններ Հայաստան <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> «Արի տուն» ծրագրի շրջանակներում սփյուռքի հայ երիտասարդության և պատանիների Հայաստան ճանաչողական այցելությունների կազմակերպում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Հայրենիք-սփյուռք կենտրոն» ՊՈԱԿ	92,000.0	92,000.0	92,000.0
	ԱԾ 03	08.02.04	Հայրենիք-սփյուռք գործակցության ծրագրերի իրականացում <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Հայաստան-սփյուռք գործակցության վերաբերյալ տեղեկատվական-վերլուծական նյութերի պատրաստում և տարածում, համահայկական լրատվական ռեսուրսների (համահայկական կայքերի, տեղեկագրերի, հեռուստատեսային լրատվական հաղորդումների, հեռուստակամուրջների և այլն) ստեղծում և շահագործում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Հայրենիք-սփյուռք կենտրոն» ՊՈԱԿ	35,141.4	35,141.4	35,141.4

1	2	3	4	5	6	7
	ԱԾ 04	08.03.01	Հայաստան-սփյուռք գործակցության թեմայով հեռուստահաղորդումների և տեսահոլովակների պատրաստում և հեռարձակում, ձեռքբերում և բազմացում <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Աշխարհասփյուռ հայության հետ բազմազան հեռահաղորդակցական միջոցներով տարբեր թեմաներով տեսակոմիքերանների, ֆիլմերի, հեռուստահաղորդումների, հոլովակների ստեղծում և ձեռքբերում, կարծիքների փոխանակման կազմակերպում, տեղեկատվության փոխանակում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Հայրենիք-սփյուռք կենտրոն» ՊՈԱԿ	52,600.0	52,600.0	52,600.0
ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության սոցիալական ապահովության ծառայություն				357,196,665.2	357,196,665.2	357,196,665.2
1005			ԾՐԱԳԻՐ			
			Առանձին կատեգորիայի քաղաքացիներին պարգևավճարի և պատվովճարների տրամադրման ծրագիր <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Առանձին կատեգորիայի քաղաքացիների (ՀՄ պատերազմի վետերաններ և հաշմանդամներ, ծառայողական պարտականությունների կատարման ժամանակ զոհված (մահացած) զինծառայողների ընտանիքներ, հայրենիքի առջև հատուկ վստահակ ունեցող անձինք) պարգևավճարի կամ հատուկ վճարների տրամադրում <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Բնակչության կենսամակարդակի բարձրացում Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ	12,047,944.0	12,047,944.0	12,047,944.0
	ԱԾ01	10.09.02	Առանձին կատեգորիայի քաղաքացիներին պարգևավճարների և պատվովճարների տրամադրման ծրագրերի վճարման հետ կապված ծառայությունների իրականացման ապահովում <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> ՀՄՊ մասնակիցներին, ՀՄՊ և այլ պետություններում մարտական գործողությունների ընթացքում զոհված զինծառայողների ընտանիքներին տրվող և 29.11.2017թ. ՀՕ-195-Ն օրենքի 70 հոդվածի 2-րդ մասով սահմանված պարգևավճարների և պատվովճարների վճարման հետ կապված ծառայություններ <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> Բանկեր, վճարահաշվարկային կազմակերպություններ «Գ-նումների մասին» ՀՀ օրենքով ընտրված կազմակերպություն	65,561.8	65,561.8	65,561.8
	ԾՏ01	10.07.01	ՀՄՊ մասնակիցներին, ՀՄՊ և այլ պետություններում մարտական գործողությունների ընթացքում զոհված զինծառայողների ընտանիքներին տրվող և 29.11.2017թ. ՀՕ-195-Ն օրենքի 70 հոդվածի 2-րդ մասով սահմանված պարգևավճարների տրամադրում <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>	11,668,942.2	11,668,942.2	11,668,942.2

1	2	3	4	5	6	7
			ՀՄՊ մասնակիցներին, ՀՄՊ և այլ պետություններում մարտական գործողությունների ընթացքում զոհված զինծառայողների ընտանիքներին տրվող 29.11.2017թ. ՀՕ-195-Ն օրենքի 70 հոդվածի 2-րդ մասով սահմանված պարգևավճարների տրամադրում			
	ԾՏ02	10.07.01	Վետերանների պատվովճարներ <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> ՀՄ պատերազմի վետերաններին պատվովճարների տրամադրում	271,200.0	271,200.0	271,200.0
	ԾՏ03	08.02.05	«Ժողովրդական» պատվավոր կոչման արժանացած անձանց պատվովճար <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Համընդհանուր ճանաչում ունենալու, արվեստի զարգացման գործում ունեցած մեծ և բացառիկ վաստակի համար Ժողովրդական պատվավոր կոչման արժանացած անձանց ամենամսյա պատվովճարի տրամադրում	42,240.0	42,240.0	42,240.0
1048			ԾՐԱԳԻՐ			
			Պատերազմների մասնակիցներին և նրանց ընտանիքներին աջակցության ծրագիր <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Հայաստանի զոհված Ազգային հերոսների և Մարտական խաչ շքանշանով հետմահու պարգևատրված անձանց ընտանիքներին աջակցության տրամադրում <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Աջակցություն Հայաստանի զոհված Ազգային հերոսների և Մարտական խաչ շքանշանով հետմահու պարգևատրված անձանց ընտանիքներին Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ	160,590.0	160,590.0	160,590.0
	ԱԾ01	10.09.02	Զոհված հետմահու Հայաստանի ազգային հերոսների և Մարտական խաչ շքանշանով պարգևատրված անձի ընտանիքի անդամներին տրվող պարգևավճարի իրականացման ապահովում <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Զոհված հետմահու Հայաստանի ազգային հերոսների և Մարտական խաչ շքանշանով պարգևատրված անձի ընտանիքի անդամներին տրվող պարգևավճարի տրամադրում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն ընտրված կազմակերպություն Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ	1,590.0	1,590.0	1,590.0
	ԾՏ01	10.03.01	Զոհված հետմահու Հայաստանի ազգային հերոսների և Մարտական խաչ շքանշանով պարգևատրված անձի ընտանիքի անդամներին տրվող պարգևավճար <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Զոհված հետմահու Հայաստանի ազգային հերոսների և Մարտական խաչ շքանշանով պարգևատրված անձի ընտանիքի անդամներին տրվող պարգևավճարի տրամադրում	159,000.0	159,000.0	159,000.0
1068			ԾՐԱԳԻՐ			
			Ժողովրդագրական վիճակի բարելավման ծրագիր <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Ժողովրդագրական վիճակի բարելավմանն ուղղված միջոցառումների իրականացում <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Ժողովրդագրական վիճակի բարելավում	14,346,708.5	14,346,708.5	14,346,708.5

1	2	3	4	5	6	7
1082			<u>Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ</u>			
	ԱԾ01	10.09.02	Մինչև 2 տարեկան երեխայի խնամքի նպաստի տրամադրման իրականացման ապահովում	28,410.5	28,410.5	28,410.5
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Մինչև 2 տարեկան երեխայի խնամքի նպաստի վճարման ծառայություններ			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			«Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն ընտրված կազմակերպություն			
			<u>Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ</u>			
	ԾՏ01	10.04.01	Մինչև 2 տարեկան երեխայի խնամքի նպաստ	2,841,048.0	2,841,048.0	2,841,048.0
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			Մինչև 2 տարեկան երեխայի խնամքի համար արձակուրդում գտնվող անձի չստացած աշխատավարձի մասնակի հատուցում			
	ԾՏ02	10.04.01	Երեխային ծննդյան միանվագ նպաստ	11,477,250.0	11,477,250.0	11,477,250.0
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			Երեխային ծննդյան կապակցությամբ լրացուցիչ ծախսերի մասնակի հատուցում			
1082			ԾՐԱԳԻՐ			
			<u>Սոցիալական ապահովության ծրագիր</u>	12,766,668.0	12,766,668.0	12,766,668.0
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Ժամանակավոր անաշխատունակության (այդ թվում նաև հղիության և ծննդաբերության պատճառով առաջացած) հետ կապված սոցիալական ապահովության պետական միջոցառումների իրականացում			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Բնակչության կենսամակարդակի բարձրացում			
			<u>Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ</u>			
	ԱԾ01	10.09.02	Ժամանակավոր անաշխատունակության թերթիկների տպագրություն	11,016.0	11,016.0	11,016.0
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Ժամանակավոր անաշխատունակության դեպքում նպաստի, մայրության նպաստի նշանակման համար բժշկական հաստատության կողմից տրվող ժամանակավոր անաշխատունակության թերթիկների ձևաթղթերի տպագրում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության սոցիալական ապահովության ծառայություն			
			<u>Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ</u>			
	ԾՏ02	10.09.02	Ժամանակավոր անաշխատունակության դեպքում նպաստի վճարում	2,501,916.3	2,501,916.3	2,501,916.3
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			Եկամտային հարկ վճարող քաղաքացիների (վարձու աշխատողներ և ինքնուրույնաբար իրենց աշխատանքով ապահովված անձանց) կորցրած եկամտի փոխհատուցում՝ հիվանդության, ընտանիքի հիվանդ անդամի խնամքի և օրենքով սահմանված այլ պատճառներով առաջացած ժամանակավոր անաշխատունակության դեպքում			
	ԾՏ03	10.04.01	Մայրության նպաստի վճարում	10,253,735.7	10,253,735.7	10,253,735.7
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			

1	2	3	4	5	6	7
			Եկամտային հարկ վճարող քաղաքացիների (վարձու աշխատողներ և ինքնուրույնաբար իրենց աշխատանքով ապահովված անձանց) կորցրած եկամտի փոխհատուցում և չաշխատող անձին մայրության նպաստի վճարում՝ հղիության և ծննդաբերության պատճառներով առաջացած ժամանակավոր անաշխատունակության դեպքում			
1102			ԾՐԱԳԻՐ			
			Կենսաթոշակային ապահովության ծրագիր	276,687,098.3	276,687,098.3	276,687,098.3
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Պետական կենսաթոշակային ապահովության բնագավառում քաղաքականության իրականացում			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Կենսաթոշակառուների կենսամակարդակի բարձրացում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ02	10.09.02	Պետական կենսաթոշակների տրամադրման և տեղեկատվական միասնական համակարգերի սպասարկման ծառայություններ	1,546,515.4	1,546,515.4	1,546,515.4
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Սպայական անձնակազմի, շարքային զինծառայողների և նրանց ընտանիքների անդամների կենսաթոշակների, աշխատանքային, ՀՀ օրենքով նշանակված կենսաթոշակների և ծերության, հաշմանդամության, կերակրողին կորցնելու դեպքում նպաստների տրամադրման տեղակատվական համակարգի սպասարկում և շահագործում, վճարման ծառայությունների ձեռքբերում և համապատասխան ձևաթղթերի տրամադրում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			Բանկեր, վճարահաշվարկային կազմակերպություններ, «Գ-նումների մասին» ՀՀ օրենքով ընտրված կազմակերպություն			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
	ԾՏ01	10.02.01	Սպայական անձնակազմի և նրանց ընտանիքների անդամների կենսաթոշակներ	26,798,155.3	26,798,155.3	26,798,155.3
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			Սպայական անձնակազմին և նրանց ընտանիքների անդամներին երկարամյա ծառայության, հաշմանդամության և կերակրողին կորցնելու դեպքում տրվող կենսաթոշակների տրամադրում			
	ԾՏ02	10.02.01	Շարքային զինծառայողների և նրանց ընտանիքների անդամների կենսաթոշակներ	567,111.9	567,111.9	567,111.9
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			Շարքային զինծառայողներին և նրանց ընտանիքների անդամներին հաշմանդամության և կերակրողին կորցնելու դեպքում տրվող կենսաթոշակների տրամադրում			
	ԾՏ03	10.02.01	Աշխատանքային կենսաթոշակներ	224,042,950.0	224,042,950.0	224,042,950.0
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			Եկամտային հարկ վճարող քաղաքացիներին աշխատանքային (ներառյալ ոչ աշխատանքային ժամանակահատվածները)՝ տարիքային, հաշմանդամության, կերակրողին կորցնելու դեպքում տրվող, երկարամյա ծառայության, մասնակի կենսաթոշակների տրամադրում			
	ԾՏ04	10.02.01	Ծերության, հաշմանդամության, կերակրողին կորցնելու դեպքում սոցիալական նպաստներ	16,140,837.5	16,140,837.5	16,140,837.5
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			

1	2	3	4	5	6	7
			Քաղաքացիներին ծերության, հաշմանդամության, կերակրողին կորցնելու դեպքում սոցիալական նպաստների տրամադրում			
	ԾՏ05	10.02.01	ՀՀ օրենքով նշանակված կենսաթոշակներ <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Պաշտոնական պարտականությունները կատարելիս կամ դրանք կատարելու առնչությամբ զոհված պատգամավորների ընտանիքների անդամներին նշանակված կենսաթոշակի, ՀՀ նախկին նախագահներին նշանակված հատուկ կենսաթոշակի, կենսաթոշակառու դատավորներին, դատախազներին, Սահմանադրական դատարանի դատավորներին, նախկին պատգամավորներին և «Պաշտոնատար անձանց գործունեության ասպառնուման, սպասարկման և սոցիալական երաշխիքների մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված այլ պաշտոններում պաշտոնավարած անձանց կենսաթոշակի տրամադրում	2,684,328.1	2,684,328.1	2,684,328.1
	ԾՏ07	10.03.01	Կենսաթոշակառուի, ծերության, հաշմանդամության, կերակրողին կորցնելու դեպքում նպաստառուի մահվան դեպքում տրվող թաղման նպաստ <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Կենսաթոշակառուի, ծերության, հաշմանդամության, կերակրողին կորցնելու դեպքում նպաստառուի մահվան դեպքում տրվող թաղման նպաստի տրամադրում	4,907,200.0	4,907,200.0	4,907,200.0
1121			ԾՐԱԳԻՐ			
			Աշխատողների աշխատանքային պարտավորությունների կատարման հետ կապված առողջության վնասման հետևանքով պատճառված վնասի փոխհատուցման ծրագիր <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Աշխատողների աշխատանքային պարտավորությունների կատարման հետ կապված խեղման, մասնագիտական հիվանդության և առողջության այլ վնասման հետևանքով պատճառված վնասի փոխհատուցման տրամադրում	82,326.3	82,326.3	82,326.3
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Աշխատողների աշխատանքային պարտավորությունների կատարման հետ կապված առողջության վնասման հետևանքով պատճառված վնասի փոխհատուցում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ01	10.09.02	Աշխատողների աշխատանքային պարտավորությունների ատարման հետ կապված խեղման, մասնագիտական հիվանդության և առողջության այլ վնասման հետևանքով պատճառված վնասի փոխհատուցման հետ կապված վճարման ծառայություններ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Աշխատողների աշխատանքային պարտավորությունների կատարման հետ կապված խեղման, մասնագիտական հիվանդության և առողջության այլ վնասման հետևանքով պատճառված վնասի հատուցման տրամադրման հետ կապված վճարման ծառայությունների ապահովում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> Բանկեր և վճարահաշվարկային կազմակերպություններ, «Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն ընտրված կազմակերպություն	446.7	446.7	446.7

1	2	3	4	5	6	7
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
	ԾՏ01	10.01.01	Աշխատողների աշխատանքային պարտավորությունների կատարման հետ կապված խեղման, մասնագիտական հիվանդության և առողջության այլ վնասման հետևանքով պատճառված վնասի փոխհատուցում	81,879.6	81,879.6	81,879.6
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Աշխատողների աշխատանքային պարտականությունների կատարման հետ կապված խեղման, մասնագիտական հիվանդության և առողջության այլ վնասման հետևանքով պատճառված վնասի փոխհատուցման տրամադրում			
1011			ԾՐԱԳԻՐ			
			Անապահով սոցիալական խմբերին աջակցության ծրագիր	41,105,330.1	41,105,330.1	41,105,330.1
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Ընտանիքների կենսամակարդակի բարձրացմանն ուղղված միջոցառումների իրականացում Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը Ընտանիքների կենսամակարդակի բարձրացում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ03	10.09.02	Ընտանիքի կենսամակարդակի բարձրացմանն ուղղված նպաստների ծրագրի իրականացման ապահովում <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Ընտանիքի կենսամակարդակի բարձրացմանն ուղղված նպաստների վճարման ծառայությունների ձեռքբերում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն ընտրված կազմակերպություն	394,983.5	394,983.5	394,983.5
	ԱԾ02	10.09.02	Մինչև 1993 թվականի հունիսի 10-ը ներդրված ավանդների դիմաց փոխհատուցման ծրագրի իրականացման ապահովում <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> «ՎՏԲ-Հայաստան» ՓԲԸ-ում ավանդատու հանդիսացող և նախկին ԽՍՀՄ Խնայբանկի ՀԽՍՀ հանրապետական բանկում մինչև 1993 թվականի հունիսի 10-ը ավանդներ ներդրված քաղաքացիների փոխհատուցման վճարման ծառայությունների ձեռքբերում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն ընտրված կազմակերպություն	12,000.0	12,000.0	12,000.0
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
	ԾՏ01	10.04.01	Ընտանիքի կենսամակարդակի բարձրացմանն ուղղված նպաստներ <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Ընտանիքների անապահովության գնահատման համակարգում հաշվառված, ընդգրկված անապահով ճանաչված ընտանիքներին նպաստի, սոցիալական նպաստի և հրատապ օգնության տրամադրում	39,498,346.6	39,498,346.6	39,498,346.6
	ԾՏ02	10.07.01	«ՎՏԲ-Հայաստան» ՓԲԸ-ում ավանդատու հանդիսացող քաղաքացիների, որպես նախկին ԽՍՀՄ Խնայբանկի ՀԽՍՀ հանրապետական բանկում մինչև 1993 թվականի հունիսի 10-ը ներդրված դրամական ավանդների դիմաց փոխհատուցում <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>	1,200,000.0	1,200,000.0	1,200,000.0

1	2	3	4	5	6	7
			«ՎՏԲ-Հայաստան» ՓԲԸ-ում ավանդատու հանդիսացող քաղաքացիների՝ որպես նախկին ԽՍՀՄ Խնայքանկի ՀԽՍՀ հանրապետական բանկում մինչև 1993 թվականի հունիսի 10-ը ներդրված ավանդների դիմաց փոխհատուցման տրամադրում			
ՀՀ վիճակագրական կոմիտե				836,945.9	3,643,698.5	760,764.7
1143			ԾՐԱԳԻՐ			
			Պետական վիճակագրության պետական քաղաքականության մշակում, իրականացում, պաշտոնական վիճակագրական տեղեկատվության տրամադրում	836,945.9	3,643,698.5	760,764.7
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Պետական վիճակագրության իրավական դաշտի ձևավորում ու կատարելագործում, վիճակագրական տվյալների հավաքագրման մեթոդաբանության մշակում, վիճակագրական հետազոտությունների, մարդահամարների և այլ համատարած հաշվառումների անցկացում, միջազգային համադրումների ապահովում, վիճակագրական բիզնես ռեզիստրի վարում, վարչական ռեզիստրներին մեթոդաբանական օժանդակության ցուցաբերում, վիճակագրական ամփոփ տեղեկատվության տրամադրում և հրապարակում			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Պաշտոնական վիճակագրական տեղեկատվության ամբողջականության, օպերատիվության, արժանահավատության, մատչելիության և թափանցիկության բարելավում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ03	01.03.02.	Հերթական մարդահամարի նախապատրաստման, կազմակերպման և անցկացման ծառայություններ	213,420.6	3,020,173.2	137,239.4
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			«Մարդահամարի մասին» ՀՀ օրենքով նախատեսված հերթական՝ ՀՀ 2020 թվականի մարդահամարը երկրի նպատակներին, ժամանակի պահանջներին, ինչպես նաև ՄԱԿ-ի Եվրոպական տնտեսական հանճնաժողովի (UNECE) հանճնարարականներին համահունչ ծրագրավորման և դրա կազմակերպական գործառնությունները նախապատրաստելու և անցկացնելու ուղղությամբ աշխատանքների իրականացում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			<u>ՀՀ ազգային վիճակագրական կոմիտե</u>			
	ԱԾ02	01.03.02.	Վիճակագրական տեղեկատվության հավաքում	623,525.3	623,525.3	623,525.3
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Տնային տնտեսությունների կենսամակարդակի ամբողջացված հետազոտության, սպառողական ապրանքների գների և սոցիալ-տնտեսական բնույթի այլ սկզբնական տեղեկատվության հավաքագրում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ ազգային վիճակագրական ծառայության կողմից ընտրված վիճակագիրներ			
ՀՀ կենտրոնական ընտրական հանճնաժողով				808,059.0	808,059.0	808,059.0
1096			ԾՐԱԳԻՐ			
			Ընտրական գործընթացների համակարգման, կանոնակարգման և տեղեկատվության տրամադրման ծառայություններ			

1	2	3	4	5	6	7
			Ծրագրի նկարագրությունը			
			Ընտրական գործընթացների համակարգում, նախապատրաստում, իրականացում, հաշվետվական համակարգի կազմակերպում, վերլուծություն, վերահսկողություն, ընտրական պաշտոնյաների վերապատրաստում, տեղեկատվություն, քաղաքացիների դիմումների և բողոքների քննարկում	808,059.0	808,059.0	808,059.0
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Ընտրական գործընթացների ժողովրդավարության և թափանցիկության բարելավում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ02	09.05.02	Ընտրական հանձնաժողովների անդամների մասնագիտական դասընթացների կազմակերպում			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Ընտրական հանձնաժողովների անդամների, անդամության թեկնածուների համար մասնագիտական դասընթացների կազմակերպում	57,181.6	57,181.6	57,181.6
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ Կենտրոնական և տարածքային ընտրական հանձնաժողովներ			
	ԱԾ04	01.06.01.	Տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրությունների կազմակերպման ծառայություններ			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրությունների կազմակերպում, անցկացում և արդյունքների ամփոփում	750,877.4	750,877.4	750,877.4
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ Կենտրոնական և տարածքային ընտրական հանձնաժողովներ			
ՀՀ քաղաքացիական ծառայության խորհուրդ				33,601.6	33,601.6	33,601.6
1174			ԾՐԱԳԻՐ			
			Քաղաքացիական ծառայության ոլորտի լրացուցիչ կրթության ծրագիր			
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ քաղաքացիական ծառայողների լրացուցիչ կրթության և վերապատրաստման ծառայություններ	33,601.6	33,601.6	33,601.6
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Քաղաքացիական ծառայության արդյունավետության բարձրացում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ01	09.05.02	ՀՀ քաղաքացիական ծառայողների վերապատրաստման ծառայություններ			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Քաղաքացիական ծառայողների մասնագիտական գիտելիքների և աշխատանքային ունակությունների հետևողական վերապատրաստման և ուսուցման ծառայություններ	33,601.6	33,601.6	33,601.6
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			Լիցենզավորված բարձրագույն ուսումնական հաստատություններ			
ՀՀ անշարժ գույքի կադաստրի կոմիտե				3,813,159.8	3,911,290.2	3,919,418.8
1012			ԾՐԱԳԻՐ			
			Անշարժ գույքի պետական միասնական կադաստրի վարման, անշարժ գույքի շուկայի վերլուծությունների դիտարկումների իրականացման և իրագեղման ծառայություններ	3,813,159.8	3,911,290.2	3,919,418.8

1	2	3	4	5	6	7
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Անշարժ գույքի պետական միասնական կադաստրի բնագավառում քաղաքականության մշակում, անշարժ գույքի միասնական կադաստրի վարման համակարգի կառավարում, գեոդեզիա-քարտեզագրական, հողաշինարարական աշխատանքների, կադաստրային գնահատման, իրազեկման և տեղեկատվության տրամադրման ծառայություններ			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Անշարժ գույքի շուկայի զարգացում և սեփականության իրավունքի պահպանում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ01	01.06.01	Գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցման, գույքի և դրա նկատմամբ գրանցված իրավունքների սահմանափակումների վերաբերյալ տեղեկատվության տրամադրման ծառայություններ	3,257,002.6	3,373,002.6	3,373,002.6
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցման, գույքի և դրա նկատմամբ գրանցված իրավունքների սահմանափակումների վերաբերյալ տեղեկատվության տրամադրում, հողամասերի, շենքերի և շինությունների համակարգված դիտարկումների և անշարժ գույքի շուկայի վերլուծությունների իրականացում և իրազեկման ծառայություններ			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ անշարժ գույքի կադաստրի կոմիտե			
			Կառավարչական հիմնարկի կողմից օգտագործվող ակտիվներ			
	ԿՀ01	01.06.01	Կարողությունների զարգացում	556,157.2	538,287.6	546,416.2
			<u>Ակտիվի նկարագրությունը</u>			
			Ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսեր			
			<u>Ակտիվն օգտագործող կազմակերպության անվանումը</u>			
			ՀՀ անշարժ գույքի կադաստրի կոմիտե			
			<u>Ծրագիրը /ծրագրերը, որին /որոնց/ առնչվում է ակտիվը</u>			
			1012 Անշարժ գույքի պետական միասնական կադաստրի վարման, անշարժ գույքի շուկայի վերլուծությունների դիտարկումների իրականացման և իրազեկման ծառայություններ /ԱԾ01/			
ՀՀ էներգետիկ ենթակառուցվածքների և բնական պաշարների նախարարության ջրային կոմիտե				31,347,998.3	69,478,540.6	67,222,083.8
1004						
			ԾՐԱԳԻՐ			
			Աջակցություն ոռոգման ծառայություններին			
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Ոռոգման ծառայություններ մատակարարող ընկերությունների և ջրօգտագործողների ընկերությունների սուբսիդավորում	17,317,136.2	58,869,214.9	44,850,102.4
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Ոռոգման ծառայությունների հուսալիության և մատչելիության ապահովում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ 01	04.02.04	Ոռոգում ջրառ իրականացնող կազմակերպություններին ֆինանսական աջակցության տրամադրում			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			

1	2	3	4	5	6	7
			Ոռոգման ոլորտի սուբսիդավորում «Ջրառ» ՓԲԸ-ի համար հաստատված ոռոգման ջրի սակագնի և նվազագույն շահավետ գնի տարբերության չափով			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Ջրառ» ՓԲԸ	1,077,937.4	1,077,937.4	1,077,937.4
	ԱԾ 02	04.02.04	Ոռոգման ծառայություններ մատուցող ընկերություններին ֆինանսական աջակցության տրամադրում	3,636,764.0	2,856,008.0	2,856,008.0
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Ոռոգման ոլորտի սուբսիդավորում՝ ՋՕԸ-ների համար սահմանված ոռոգման ջրի սակագնի և նվազագույն շահավետ գնի տարբերության չափով			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> Ոռոգման ծառայություններ մատուցող ընկերություններ (ՋՕԸ-ներ)			
	ԱԾ03	04.02.04	Ջրատեխնիկական կառույցների տեխնիկական վիճակի ուսումնասիրություններ	16,029.6	15,429.6	15,429.6
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Բարդ հիդրոտեխնիկական կառուցվածքների տեխնիկական վիճակի գնում և համապատասխան միջոցառումների անհրաժեշտության վերաբերյալ եզրակացությունների կազմում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> ՀՀ էներգետիկ ենթակառուցվածքների և բնական պաշարների նախարարության ջրային կոմիտեի ջրային համակարգերի օգտագործման և պահպանության տեխնիկական հանձնաժողով			
	ԱԾ 04	04.02.04	Ջրային տնտեսության այլ ենթակառուցվածքների համակարգում և ղեկավարում	20,904.1	0.0	0.0
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Ոռոգման համակարգերի արդյունավետության բարձրացման ծրագրի համակարգում և ղեկավարում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Ջրային տնտեսության ծրագրերի իրականացման գրասենյակ» ՊՀ			
	ԱԾ 06	04.02.04	Ջրային տնտեսության այլ ենթակառուցվածքների համակարգում և ղեկավարում	940,747.0	789,059.6	341,180.3
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Եվրասիական զարգացման բանկի աջակցությամբ իրականացվող ոռոգման համակարգերի զարգացման ծրագրի համակարգում և ղեկավարում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Ջրային տնտեսության ծրագրերի իրականացման գրասենյակ» ՊՀ			
	ԱԾ 07	04.02.04	Ջրային տնտեսության այլ ենթակառուցվածքների համակարգում և ղեկավարում	217,494.8	145,272.7	67,648.0
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Ֆրանսիայի Հանրապետության կառավարության աջակցությամբ իրականացվող Վեդու ջրամբարի կառուցման ծրագրի համակարգում և ղեկավարում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Ջրային տնտեսության ծրագրերի իրականացման գրասենյակ» ՊՀ			

1	2	3	4	5	6	7
	ԱԾ 08	04.02.04	Ջրային տնտեսության այլ ենթակառուցվածքների համակարգում և ղեկավարում <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող «Ախտության գետի ջրային ռեսուրսների ինտեգրացված կառավարում» ծրագրի համակարգում և ղեկավարում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Ջրային տնտեսության ծրագրերի իրականացման գրասենյակ» ՊՀ	2,147,591.7	1,683,161.2	0.0
	ԱԾ 10	04.02.04	Ջրային տնտեսության այլ ենթակառուցվածքների համակարգում և ղեկավարում <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող «Ախտության գետի ջրային ռեսուրսների ինտեգրացված կառավարում» ծրագրի երկրորդ փուլի աշխատանքների համակարգում և ղեկավարում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Ջրային տնտեսության ծրագրերի իրականացման գրասենյակ» ՊՀ	354,612.0	177,306.0	787,306.0
			Այլ կազմակերպություններին տրամադրված ակտիվներ			
	ԱՏ 01	04.02.04	Ջրային տնտեսության ենթակառուցվածքների կառուցում <u>Ակտիվի նկարագրությունը</u> Ֆրանսիայի Հանրապետության կառավարության աջակցությամբ իրականացվող Վեդու ջրամբարի կառուցման ծրագիր <u>Ակտիվն օգտագործող կազմակերպության անվանումը</u> ՋՕԸ-ներ, ջրառ իրականացնող կազմակերպություններ Ծրագիրը (ծրագրերը), որին (որոնց) առնչվում է ակտիվը /1004/ Ոռոգման ջրի մատակարարման ծառայություններ	2,408,347.8	14,321,651.1	9,123,514.4
	ԱՏ 02	04.02.04	Ջրային տնտեսության ենթակառուցվածքների հիմնանորոգում <u>Ակտիվի նկարագրությունը</u> Ոռոգման համակարգերի հիմնանորոգում <u>Ակտիվն օգտագործող կազմակերպության անվանումը</u> ՋՕԸ-ներ, ջրառ իրականացնող կազմակերպություններ Ծրագիրը (ծրագրերը), որին (որոնց) առնչվում է ակտիվը /1004/ Աջակցություն ոռոգման ծառայություններին	750,000.0	750,000.0	750,000.0
	ԱՏ 03	04.02.04	Ջրային տնտեսության ենթակառուցվածքների հիմնանորոգում <u>Ակտիվի նկարագրությունը</u> Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Ոռոգման համակարգերի արդյունավետության բարձրացման ծրագիր <u>Ակտիվն օգտագործող կազմակերպության անվանումը</u> ՋՕԸ-ներ, ջրառ իրականացնող կազմակերպություններ Ծրագիրը (ծրագրերը), որին (որոնց) առնչվում է ակտիվը /1004/ Ոռոգման ջրի մատակարարման ծառայություններ	394,268.9	0.0	0.0
	ԱՏ 04	04.02.04	Ջրային տնտեսության ենթակառուցվածքների հիմնանորոգում <u>Ակտիվի նկարագրությունը</u> Գերմանիայի զարգացման բանկի աջակցությամբ իրականացվող Ախտության գետի ջրային ռեսուրսների ինտեգրված կառավարման ծրագիր <u>Ակտիվն օգտագործող կազմակերպության անվանումը</u> ՋՕԸ-ներ, ջրառ իրականացնող կազմակերպություններ Ծրագիրը (ծրագրերը), որին (որոնց) առնչվում է ակտիվը	924,571.1	17,541,553.5	10,274,807.5

1	2	3	4	5	6	7
			<u>/1004/ Ոռոգման ջրի մատակարարման ծառայություններ</u>			
	US 05	04.02.04	Ջրային տնտեսության ենթակառուցվածքների հիմնանորոգում <u>Ակտիվի նկարագրությունը</u> Եվրասիական զարգացման բանկի աջակցությամբ իրականացվող ոռոգման համակարգերի զարգացման ծրագիր <u>Ակտիվն օգտագործող կազմակերպության անվանումը</u> ՋՕԸ-ներ, ջրառ իրականացնող կազմակերպություններ Ծրագիրը (ծրագրերը), որին (որոնց) առնչվում է ակտիվը <u>/1004/ Ոռոգման ջրի մատակարարման ծառայություններ</u>	628,890.3	8,418,882.5	8,463,317.9
	US 06	04.02.04	Ջրային տնտեսության ենթակառուցվածքների հիմնանորոգում <u>Ակտիվի նկարագրությունը</u> Գերմանիայի զարգացման բանկի աջակցությամբ իրականացվող Ախուրյան գետի ջրային ռեսուրսների ինտեգրված կառավարման ծրագրի երկրորդ փուլ <u>Ակտիվն օգտագործող կազմակերպության անվանումը</u> ՋՕԸ-ներ, ջրառ իրականացնող կազմակերպություններ Ծրագիրը (ծրագրերը), որին (որոնց) առնչվում է ակտիվը <u>/1004/ Ոռոգման ջրի մատակարարման ծառայություններ</u>	0.0	4,937,144.7	4,937,144.7
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
	ԾՏ 01	04.02.04	Աջակցություն ոռոգման համակարգի առողջացման ծրագրի իրականացմանը <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Աջակցություն ոռոգման համակարգի ընկերությունների ֆինանսական կենսունակության բարելավման նպատակով իրականացվող միջոցառումներին	3,798,977.5	6,155,808.6	6,155,808.6
1017			ԾՐԱԳԻՐ			
			Սևանա լճի մակարդակի պահպանման և բարձրացման ծառայություններ <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Սևանա լճի մակարդակի բարձրացումն ապահովող հիդրոհամակարգերի պահպանում, հիմնանորոգում և շահագործում <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Սևանա լճի մակարդակի բարձրացում, հիդրոհամակարգերի անվտանգության և հուսալիության ապահովում Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ	1,781,875.1	205,800.0	205,800.0
	ԱԾ01	05.04.01	Արփա-Սևան բունելի հավատարմագրային կառավարման ծառայություններ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Արփա-Սևան բունելի շահագործման և պահպանման նպատակով հավատարմագրային կառավարման պայմանագրով նախատեսված ծառայությունների մատուցում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> ՀՀ էներգետիկ ենթակառուցվածքների և բնական պաշարների նախարարության ջրային կոմիտե Ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով միջոցառումներ	205,800.0	205,800.0	205,800.0
	ԱԶ 01	05.04.01	Արփա-Սևան ջրային համակարգի տեխնիկական վիճակի բարելավում և նորոգում <u>Ակտիվի նկարագրությունը</u>			

1	2	3	4	5	6	7
			Արփա-Սևան թունելի առանձին վթարային հատվածների վերականգնման աշխատանքներ	1,576,075.1	0.0	0.0
			<u>Ծրագիրը, որին առնչվում է ակտիվը</u>			
			1017 Որոտան-Արփա-Սևան թունելի ջրային համակարգի ծրագիր			
1027			ԾՐԱԳԻՐ			
			Կոլեկտորադրենաժային ծառայություններ			
			Ծրագրի նկարագրությունը			
			Գրունտային ջրերի մոնիտորինգի հիման վրա կոլեկտորադրենաժային ցանցի միջոցով գրունտային ջրերի հեռացում	336,497.3	336,497.3	336,497.3
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Հավանական գերխոնավ տարածքներում մշակելի հողատարածքների ապահովում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ01	04.02.04	Կոլեկտորադրենաժային ցանցերի պահպանում և շահագործում			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Կոլեկտորադրենաժային ցանցերի պահպանում և շահագործում, գրունտային ջրերի մակարդակների և որակի որոշման աշխատանքներ	336,497.3	336,497.3	336,497.3
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			«Սեյիորացիա» ՓԲԸ			
1072			ԾՐԱԳԻՐ			
			Աջակցություն խմելու ջրի մատակարարման և ջրահեռացման ծառայություններին			
			Ծրագրի նկարագրությունը			
			Խմելու ջուր մատակարարող ընկերությունների սուբսիդավորում	11,912,489.7	10,067,028.4	21,829,684.1
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Ջրամատակարարման ծառայությունների հասանելիության և մատչելիության ապահովում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ 02	06.03.01	Խմելու ջրի մատակարարման և ջրահեռացման (կեղտաջրերի մաքրման) ծառայությունների սուբսիդավորում			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Խմելու ջրի մատակարարման և ջրահեռացման (կեղտաջրերի մաքրման) ծառայություններ մատակարարող ընկերության սուբսիդավորում՝ սակագնի աճի չափով	1,289,782.0	1,289,782.0	1,289,782.0
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			«Վեոյիա-Ջուր» ՓԲԸ			
	ԱԾ 03	06.03.01	Եվրոպական ներդրումային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Երևանի ջրամատակարարման բարելավման ծրագիր			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Եվրոպական ներդրումային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Երևանի ջրամատակարարման բարելավման ծրագրի համակարգում և ղեկավարում	305,048.7	0.0	0.0
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			«Ջրային տնտեսության ծրագրերի իրականացման գրասենյակ» ՊՀ			

1	2	3	4	5	6	7
	ԱԾ 04	06.03.01	Եվրոպական միության հարևանության ներդրումային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Երևանի ջրամատակարարման բարելավման դրամաշնորհային ծրագիր	14,407.0	0.0	0.0
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Եվրոպական միության հարևանության ներդրումային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Երևանի ջրամատակարարման բարելավման դրամաշնորհային ծրագրի համակարգում և ղեկավարում			
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
			«Ջրային տնտեսության ծրագրերի իրականացման գրասենյակ» ՊՀ			
	ԱԾ 05	06.03.01	Վերակառուցման և զարգացման եվրոպական բանկի աջակցությամբ իրականացվող Երևանի ջրամատակարարման բարելավման դրամաշնորհային ծրագիր	18,825.0	0.0	0.0
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Վերակառուցման և զարգացման եվրոպական բանկի աջակցությամբ իրականացվող Երևանի ջրամատակարարման բարելավման ծրագրի համակարգում և ղեկավարում			
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
			«Ջրային տնտեսության ծրագրերի իրականացման գրասենյակ» ՊՀ			
	ԱԾ 06	06.03.01	Եվրոպական ներդրումային բանկի աջակցությամբ իրականացվող ջրամատակարարման և ջրահեռացման ենթակառուցվածքների վերականգնման ծրագրի երրորդ փուլ	0.0	259,057.1	84,988.7
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Եվրոպական ներդրումային բանկի աջակցությամբ իրականացվող ջրամատակարարման և ջրահեռացման ենթակառուցվածքների վերականգնման ծրագրի երրորդ փուլի աշխատանքների համակարգում և ղեկավարում			
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
			«Ջրային տնտեսության ծրագրերի իրականացման գրասենյակ» ՊՀ			
	ԾՏ 01	06.03.01	Գերմանիայի զարգացման և Եվրոպական միության հարևանության ներդրումային բանկի աջակցությամբ իրականացվող ջրամատակարարման և ջրահեռացման ենթակառուցվածքների վերականգնման դրամաշնորհային ծրագրի երրորդ փուլ	2,186,103.0	2,186,103.0	2,186,103.0
			<u>Տրանսֆերտի անվանումը</u>			
			560 գյուղական բնակավայրերից ընտրված որոշ համայնքների ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգերի հատվածների վերականգնման աշխատանքների իրականացում, Արմավիրի կեղտաջրերի մաքրման կայանի կառուցում			
			<u>Այլ կազմակերպություններին տրամադրված ակտիվներ</u>			
	ԱՏ 01	06.03.01	Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող ջրամատակարարման և ջրահեռացման ենթակառուցվածքների վերականգնման ծրագրի երրորդ փուլ	1,400,000.0	3,003,286.8	9,703,530.8
			<u>Ակտիվի նկարագրությունը</u>			
			6 բաղաձայնի և 37 գյուղական բնակավայրերի ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգերի հատվածների հրատապ (մասնակի) վերականգնման աշխատանքներ			
			Ակտիվն օգտագործող կազմակերպության անվանումը			
			«Վեոյա Ջուր» ՓԲԸ			

1	2	3	4	5	6	7
			Ծրագիրը, որին առնչվում է ակտիվը			
			/1072/ Խմելու ջրի մատակարարման և ջրահեռացման ծառայություններ			
US 02	06.03.01		Եվրոպական մերդրումային բանկի աջակցությամբ իրականացվող ջրամատակարարման և ջրահեռացման ենթակառուցվածքների վերականգնման ծրագրի երրորդ փուլ	1,362,727.4	3,328,799.5	8,565,279.6
			<u>Ակտիվի նկարագրությունը</u>			
			6 քաղաքների և 37 գյուղական բնակավայրերի ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգերի հատվածների հրատապ (մասնակի) վերականգնման աշխատանքներ			
			<u>Ակտիվն օգտագործող կազմակերպության անվանումը</u>			
			«Վեոլա Ջուր» ՓԲԸ			
			Ծրագիրը, որին առնչվում է ակտիվը			
US 04	06.03.01		/1072/ Խմելու ջրի մատակարարման և ջրահեռացման ծառայություններ	2,460,625.5	0.0	0.0
			Եվրոպական մերդրումային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Երևանի ջրամատակարարման բարելավման ծրագիր			
			<u>Ակտիվի նկարագրությունը</u>			
			Երևանի ջրամատակարարման ցանցի բարելավման աշխատանքներ			
			<u>Ակտիվն օգտագործող կազմակերպության անվանումը</u>			
			«Վեոլա Ջուր» ՓԲԸ			
US 06	06.03.01		Ծրագիրը, որին առնչվում է ակտիվը	2,575,737.6	0.0	0.0
			/1072/ Խմելու ջրի մատակարարման և ջրահեռացման ծառայություններ			
			Եվրոպական միության հարևանության մերդրումային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Երևանի ջրամատակարարման բարելավման դրամաշնորհային ծրագիր			
			<u>Ակտիվի նկարագրությունը</u>			
			Երևանի ջրամատակարարման ցանցի բարելավման աշխատանքներ			
			<u>Ակտիվն օգտագործող կազմակերպության անվանումը</u>			
US 07	06.03.01		«Վեոլա Ջուր» ՓԲԸ	197,873.5	0.0	0.0
			Ծրագիրը, որին առնչվում է ակտիվը			
			/1072/ Խմելու ջրի մատակարարման և ջրահեռացման ծառայություններ			
			Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող Շիրակի (Գյումրու) մարզի ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգերի վերականգնման ծրագիր՝ երկրորդ փուլ			
			<u>Ակտիվի նկարագրությունը</u>			
			Շիրակի մարզի ջրամատակարարման ցանցի բարելավման աշխատանքներ			
US 08	06.03.01		<u>Ակտիվն օգտագործող կազմակերպության անվանումը</u>	101,360.0	0.0	0.0
			Ծրագիրը, որին առնչվում է ակտիվը			
			/1072/ Խմելու ջրի մատակարարման և ջրահեռացման ծառայություններ			
			Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող Լոռու (Վանաձորի) մարզի ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգերի վերականգնման ծրագիր՝ երկրորդ փուլ			
			<u>Ակտիվի նկարագրությունը</u>			
			Լոռու մարզի ջրամատակարարման ցանցի բարելավման աշխատանքներ			
			<u>Ակտիվն օգտագործող կազմակերպության անվանումը</u>			
			Ծրագիրը, որին առնչվում է ակտիվը			
			/1072/ Խմելու ջրի մատակարարման և ջրահեռացման ծառայություններ			

1	2	3	4	5	6	7
ՀՀ պետական եկամուտների կոմիտե				61,505,299.2	68,881,134.5	70,807,262.5
1023			ԾՐԱԳԻՐ			
			<u>Հարկային և մաքսային ծառայություններ</u>	4,725,687.4	4,727,472.6	4,728,990.7
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Հարկային և մաքսային քաղաքականության մշակման, պլանավորման, մոնիտորինգի, ծրագրերի համակարգման, հարկային վարչարարության բարելավման, հարկային եկամուտների գանձման, վերահսկողության ծառայություններ			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Հարկային և մաքսային վարչարարության պատշաճ իրականացում, արդյունավետության բարձրացում՝ ապահովելով հարկեր/ՀՆԱ ցուցանիշի տարեկան միջին աճ 0.5 տոկոսային կետով	1,499,760.0	1,499,760.0	1,499,760.0
	ԱԾ01	01.01.02	<u>Ակցիզային դրոշմանիշերի ձեռքբերում</u>			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ-ում արտադրվող և ներմուծվող ալկոհոլային խմիչքների, ծխախոտի արտադրանքի դրոշմավորման համար ակցիզային դրոշմանիշերի ձեռքբերում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական եկամուտների կոմիտե			
	ԱԾ03	09.05.02	<u>Հարկային և մաքսային ծառայողների վերապատրաստման ծառայություններ</u>	188,680.1	190,465.3	191,983.4
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Հարկային և մաքսային ծառայողների վերապատրաստման մեթոդիկայի մշակման, պլանավորման, մոնիտորինգի, ծրագրերի համակարգման ծառայություններ			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			"ՌԻսումնական կենտրոն" ՊՈԱԿ			
	ԱԾ05	01.06.01	<u>Փորձաքննությունների ծառայություններ</u>	10,847.3	10,847.3	10,847.3
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Փորձաքննությունների կատարում և եզրակացությունների տրամադրում, անվճարունակ քաղաքացիներին իրավական ծառայությունների տրամադրում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			«ՀՀ փորձագիտական կենտրոն» ՊՈԱԿ			
	ԱԾ06	01.01.02	<u>Դրոշմապիտակների ձեռքբերում</u>	3,026,400.0	3,026,400.0	3,026,400.0
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ-ում արտադրվող և ներմուծվող դրոշակի ապրանքների համար դրոշմապիտակների ձեռքբերում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական եկամուտների կոմիտե			
1102			ԾՐԱԳԻՐ	56,779,611.8	64,153,661.9	66,078,271.8
			<u>Կենսաթոշակային ապահովության ծրագիր</u>			
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Պետական կենսաթոշակային ապահովության բնագավառում քաղաքականության իրականացում			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Կենսաթոշակառուների կենսամակարդակի բարձրացում			

1	2	3	4	5	6	7
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
	ԾՏ06	10.02.01	Կուտակային կենսաթոշակային համակարգի ներդրում	56,779,611.8	64,153,661.9	66,078,271.8
			Տրանսֆերտի նկարագրությունը			
			"Կուտակային կենսաթոշակների մասին" ՀՀ օրենքով մասնակցի համար կուտակային վճարի սահմանված չափը լրացնելու նպատակով պետական բյուջեից կատարվող վճար			
ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության գիտության կոմիտե				11,838,310.0	11,838,310.0	11,838,310.0
1162			ԾՐԱԳԻՐ			
			Գիտական և գիտատեխնիկական հետազոտությունների և մշակումների ծառայություններ	11,715,720.4	11,715,720.4	11,715,720.4
			Ծրագրի նկարագրությունը			
			Գիտական և գիտակրթական հետազոտությունների և վերլուծությունների կատարում			
			Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը			
			Գիտակրթական կարևոր ոլորտների և գիտական ներուժի զարգացում և կատարելագործում			
	ԱԾ 02	01.04.01	Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ	7,345,622.5	7,345,622.5	7,345,622.5
			Գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության ենթակառուցվածքի պահպանում ու զարգացում			
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
			Գիտական և գիտատեխնիկական լաբորատորիաների պահպանում և զարգացում, լաբորատորիաների տարածքի և սարքավորման տրամադրում հետազոտողներին			
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
	ԱԾ 03	01.04.01	Համալսարաններ և այլ բարձրագույն և հետբուհական կրթական հաստատություններ, ինչպես նաև գիտական և գիտահետազոտական հիմնարկներ	839,429.3	839,429.3	839,429.3
			Ազգային արժեք ներկայացնող գիտական օբյեկտների պահպանություն			
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
			Հին ձեռագրերի և մշակութային այլ արժեքների, ԵՊՀ կենսաբանական թանգարանի նմուշների, բարդ հետազոտական սարքավորումների պահպանում			
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
	ԱԾ 04	01.05.01	«Մատենադարան», ԵՊՀ, Հայոց ցեղասպանության ինստիտուտ-թանգարան	1,236,693.9	1,236,693.9	1,236,693.9
			Գիտական և գիտատեխնիկական պայմանագրային (թեմատիկ) հետազոտություններ			
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
			Գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության պայմանագրային (թեմատիկ) հետազոտություններ			
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
	ԱԾ 05	01.05.01	Համալսարաններ և այլ բարձրագույն և հետբուհական կրթական հաստատություններ, ինչպես նաև գիտական և գիտահետազոտական հիմնարկներ, անհատներ և հետազոտական խմբեր			
			Գիտական և գիտատեխնիկական նպատակային-ծրագրային հետազոտություններ			
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			

1	2	3	4	5	6	7
			Գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության նպատակային- ծրագրային հետազոտություններ <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> Գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության մասին օրենքի համաձայն ընտրված կազմակերպություններ	<u>135,000.0</u>	<u>135,000.0</u>	<u>135,000.0</u>
	ԱԾ 06	08.03.02	Գիտական ամսագրերի և մենագրությունների հրատարակում <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Գիտական ամսագրերի և մենագրությունների տպագրություն <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> Գիտական և գիտահետազոտական հիմնարկներ	<u>74,287.5</u>	<u>74,287.5</u>	<u>74,287.5</u>
	ԱԾ 07	01.04.01	Ֆիզիկայի բնագավառի գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության ենթակառուցվածքի պահպանում և գիտական ներուժի արդիականացում <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Գիտական և գիտակրթական հետազոտությունների և վերլուծությունների կատարում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>	<u>705,566.3</u>	<u>705,566.3</u>	<u>705,566.3</u>
	ԱԾ 08	01.04.01	"Ա. Ալիխանյանի անվան ազգային գիտական լաբորատորիա" հիմնադրամ Մինքրորոշմային ճառագայթման աղբյուրի ստեղծում, սինքրոտրոնային ճառագայթման ստացմամբ արագացուցչային տեխոլոգիաների զարգացում և կիրառություն <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Գիտական և գիտակրթական հետազոտությունների և վերլուծությունների կատարում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «"ՔԵՆԴԼ" սինքրոտրոնային հետազոտությունների ինստիտուտ» հիմնադրամ	<u>275,411.1</u>	<u>275,411.1</u>	<u>275,411.1</u>
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
	ԾՏ01	01.04.01	Գիտաշխատողներին գիտական աստիճանների համար տրվող հավելավճարներ <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Գիտաշխատողներին գիտական աստիճանների համար տրվող հավելավճարներ	<u>812,415.0</u>	<u>812,415.0</u>	<u>812,415.0</u>
	ԾՏ02	09.04.02	Հետբուհական մասնագիտական կրթություն ստացող ուսանողների կրթաթոշակ գիտակրթական հաստատություններում <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Կրթաթոշակներ ստացիոնատական և դոկտորանտական կրթության մեջ գտնվող անձանց համար	<u>35,028.0</u>	<u>35,028.0</u>	<u>35,028.0</u>
	ԾՏ03	09.04.01	Հետբուհական մասնագիտական կրթության գծով նպաստների տրամադրում գիտակրթական հաստատություններում <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Գիտական կադրերի պատրաստման գծով նպաստների տրամադրում	<u>47,866.8</u>	<u>47,866.8</u>	<u>47,866.8</u>
	ԾՏ04	01.04.01	ՀՀ ԳԱԱ իսկական և թղթակից անդամների պատվովճարներ <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայի ակադեմիկներին և թղթակից անդամներին պատվովճարների տրամադրում	<u>158,400.0</u>	<u>158,400.0</u>	<u>158,400.0</u>
	ԵԿ01	01.04.01	Ներդրումներ ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայի ինստիտուտներում			

1	2	3	4	5	6	7
			<u>Ներդրման նկարագրությունը</u>			
			Գիտական և գիտատեխնիկական հետազոտությունների և մշակումների ծառայություններ ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է ՀՀ ԳԱԱ համակարգի կազմակերպությունները վերագինել սարքավորումներով	<u>50,000.0</u>	<u>50,000.0</u>	<u>50,000.0</u>
1081			ԾՐԱԳԻՐ			
			Գրադարանային ծառայությունների ծրագիր			
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Գրադարանային հավաքածուների պահպանում և համալրում, ընթերցողների սպասարկում, գրադարանային միջոցառումների կազմակերպում	<u>122,589.6</u>	<u>122,589.6</u>	<u>122,589.6</u>
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Բնակչության կրթական մակարդակի և իրագեկվածության թարձրացում՝ նպաստելով կրթական նպատակների իրագործմանը, հանրապետության գիտական, տեխնիկական և մշակութային ներուժի զարգացմանը			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ 02	08.02.01	Գրադարանային ծառայություններ /գիտության ոլորտ/			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Գրադարանների կողմից մատուցվող գիտական գրադարանային ծառայություններ	<u>122,589.6</u>	<u>122,589.6</u>	<u>122,589.6</u>
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			«ՀՀ ԳԱԱ հիմնարար գիտական գրադարան» ՊՈԱԿ			
ՀՀ տրանսպորտի, կապի և տեղեկատվական տեխնոլոգիաների նախարարության քաղաքացիական ավիացիայի կոմիտե				25,030.0	25,944.0	26,545.2
1045			ԾՐԱԳԻՐ			
			Նախնական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթության ծրագիր			
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթության ծառայությունների մատուցում	25,030.0	25,944.0	26,545.2
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Աշխատաշուկայի արդի պահանջներին համապատասխան տեխնիկական հմտություններ և կարողություններ, ինչպես նաև միջին մասնագիտական որակավորում ունեցող մասնագետների պատրաստում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
	ԾՏ23	09.03.02	Միջին մասնագիտական կրթության գծով ուսանողական նպաստներ (քաղ. ավիացիայի ոլորտ)			
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>	23,377.0	24,234.0	24,778.2
			«Ավիատուսմական կենտրոն» փակ բաժնետիրական ընկերության ուսանողներին նպաստների տրամադրում			
	ԾՏ24	09.03.02	Միջին մասնագիտական կրթություն ստացող ուսանողների կրթաթոշակ (քաղ. ավիացիայի ոլորտ)			
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>	1,653.0	1,710.0	1,767.0

1	2	3	4	5	6	7	
			«Ավիատուսումնական կենտրոն» փակ բաժնետիրական ընկերության ուսանողների կրթաթոշակ				
ՀՀ ազգային անվտանգության ծառայություն				20,638,574.5	20,639,781.3	20,640,281.3	
1138			ԾՐԱԳԻՐ				
			Ազգային անվտանգություն	20,413,749.5	20,414,956.3	20,415,456.3	
			Ծրագրի նկարագրությունը				
			Հայաստանի Հանրապետության ազգային անվտանգությունը պետության և հասարակության այնպիսի կացություն է, երբ ապահովված է անձի, հասարակության և պետության անվտանգությունը, երկրի տարածքային ամբողջականությունը, ինքնիշխանությունը, սահմանադրական կարգը, տնտեսության բնականոն զարգացումը, հասարակության նյութական և հոգևոր արժեքների, քաղաքացիների իրավունքների և ազատությունների, շրջակա միջավայրի պաշտպանությունը ներքին և արտաքին սպառնալիքներից:				
			Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը				
			Ազգային անվտանգության ապահովում				
				Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ01	03.01.02	Հետախուզական, հակահետախուզական, սահմանադրական կարգի պաշտպանության և ահաբեկչության դեմ պայքարի գործունեության կազմակերպում	20,065,456.3	20,065,456.3	20,065,456.3	
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը				
			ՀՀ անվտանգությանը սպառնացող վտանգի մասին տեղեկատվության ստացում, վերլուծում, վտանգի կանխատեսում, առաջարկությունների մշակում՝ վտանգի կանխման ու չեզոքացում				
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը				
			Ազգային անվտանգության ծառայություն				
	ԱԾ02	07.01.01	Դեղորայքի ձեռքբերում	26,793.2	28,000.0	28,500.0	
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը				
			Դեղորայքի ձեռքբերում				
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը				
			Ազգային անվտանգության ծառայություն				
	ԱԾ03	04.05.03	ՀՀ տարածքում երկաթուղով իրականացվող միջպետական ռազմական փոխադրումների, երկաթուղային կայարաններում կատարվող սպասարկման ծառայություններ				
Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը							

1	2	3	4	5	6	7
			ՀՀ տարածքում երկաթուղով իրականացվող միջպետական ռազմական փոխադրումների, երկաթուղային կայարաններում կատարվող սպասարկումների և մատուցվող ծառայությունների ծախսերի փոխհատուցում	14,000.0	14,000.0	14,000.0
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			Ազգային անվտանգության ծառայություն			
			Կառավարչական հիմնարկի կողմից օգտագործվող ակտիվներ			
	ԿՀ01	03.01.02	Շենքերի և շինությունների շինարարություն			
			<u>Ակտիվի նկարագրությունը</u>			
			Հայ-վրացական սահմանի <<Դեբեդավան>> սահմանապահ ուղղեկալի կառուցում			
			<u>Ակտիվն օգտագործող կազմակերպության անվանումը</u>	246,219.4	246,219.4	246,219.4
			Ազգային անվտանգության ծառայություն			
			<u>Ծրագիրը (ծրագրերը), որին (որոնց) առնչվում է ակտիվը</u>			
			1138 Ազգային անվտանգություն			
			Կառավարչական հիմնարկի կողմից օգտագործվող ակտիվներ			
	ԿՀ04	03.01.02	Վարչական սարքավորումներ			
			<u>Ակտիվի նկարագրությունը</u>			
			ԱԱԾ-ի կողմից սպասարկվող սահմանային էլեկտրոնային կառավարման համակարգի համար անհրաժեշտ վարչական սարքավորումների ձեռքբերում			
			<u>Ակտիվն օգտագործող կազմակերպության անվանումը</u>	53,780.6	53,780.6	53,780.6
			Ազգային անվտանգության ծառայություն			
			<u>Ծրագիրը (ծրագրերը), որին (որոնց) առնչվում է ակտիվը</u>			
			1138 Ազգային անվտանգություն			
			Կառավարչական հիմնարկի կողմից օգտագործվող ակտիվներ			
	ԿՀ06	03.01.02	Ոչ-Նյութական հիմնական միջոցներ			
			<u>Ակտիվի նկարագրությունը</u>			
			Էլեկտրոնային կառավարման տեղեկատվական համակարգի լիցենզիաների ձեռքբերում			
			<u>Ակտիվն օգտագործող կազմակերպության անվանումը</u>	7,500.0	7,500.0	7,500.0
			Ազգային անվտանգության ծառայություն			
			<u>Ծրագիրը (ծրագրերը), որին (որոնց) առնչվում է ակտիվը</u>			
			1138 Ազգային անվտանգություն			
1111			ԾՐԱԳԻՐ			
			Բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթության ծրագիր			
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			

1	2	3	4	5	6	7
			Բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթության ծառայությունների մատուցում			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Գիտելիքների տնտեսության և գիտության զարգացման արդի պահանջներին համապատասխան բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական որակավորում ունեցող մասնագետների պատրաստում	224,825.0	224,825.0	224,825.0
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
	ԾՏ08	09.04.01	Բարձրագույն մասնագիտական կրթություն ստացող ուսանողների կրթաթոշակ (ազգային անվտանգություն)			
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>	224,825.0	224,825.0	224,825.0
			Բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթության ծառայությունների մատուցում			
ՀՀ ոստիկանություն				41,733,044.6	41,733,044.6	41,733,044.6
1158			ԾՐԱԳԻՐ			
			Ոստիկանության ոլորտի քաղաքականության մշակում, համակարգի կառավարում, կենտրոնացված միջոցառումներ, մոնիտորինգ և վերահսկողություն			
			<u>Ծրագրի նպատակը</u>			
			Ոստիկանության պետական քաղաքականության մշակման և արդյունավետ իրականացման ապահովում	6,602,657.5	6,602,657.5	6,602,657.5
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Ոստիկանության ոլորտում իրականացվող ծրագրերի ազդեցության և արդյունավետության աճ			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ01	03.01.01	Ոստիկանության ոլորտի քաղաքականության մշակում, կառավարում, կենտրոնացված միջոցառումների, մոնիտորինգի և վերահսկողության իրականացում			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Ոստիկանության մարմինների աշխատանքների պլանավորում, համակարգում, կենտրոնացված միջոցառումների, ծառայությունների իրականացում, այդ թվում կադրային և նյութատեխնիկական ապահովում, մոնիտորինգ և վերահսկողություն, վերլուծական, միջգերատեսչական և միջազգային համագործակցություն:	6,602,657.5	6,602,657.5	6,602,657.5
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ կառավարությանն առնթեր ոստիկանություն			
1014			ԾՐԱԳԻՐ			
			Հասարակական անվտանգության ապահովում			
			<u>Ծրագրի նպատակը</u>			
			Հասարակական կարգի ու անվտանգության ապահովում և իրավախախտումների դեմ պայքար	26,843,462.8	26,843,462.8	26,843,462.8
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Հասարակական անվտանգության բարձրացման, իրավախախտումների կանխարգելման, հայտնաբերման և բացահայտման մակարդակի աճ			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			

1	2	3	4	5	6	7
	ԱԾ01	03.01.01	Հասարակական կարգի պահպանություն, անվտանգության ապահովում և հանցագործությունների դեմ պայքար <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Օրինականության և իրավակարգի հետագա ամրապնդման, հանցավոր ոտնձգություններից քաղաքացիների սահմանադրական իրավունքների և ազատությունների պաշտպանության, հասարակական կարգի ապահովման, իրավախախտումների կանխարգելման, խափանման և բացահայտման ծառայություններ, ինչպես նաև Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանությանը, ռազմական եւ արտակարգ դրության իրավական ռեժիմի պահպանման մասնակցություն <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> ՀՀ Ոստիկանության Երևանի և մարզային վարչություններ, «Զվարթնոց» օդանավակայանի գծային բաժին, ՀՀ Ոստիկանության գործեր, ՀՀ Ոստիկանության կազմակերպված հանցագործության դեմ պայքարի գլխավոր վարչություն	23,487,049.6	23,487,049.6	23,487,049.6
	ԱԾ02	03.01.01	Պետական պահպանության ծառայությունների կազմակերպում և իրականացում <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Պետական կարևորագույն օբյեկտների, իրավաբանական և ֆիզիկական անձանց պատկանող օբյեկտների պատշաճ պահպանություն և անվտանգության ապահովում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> ՀՀ Ոստիկանության պետական պահպանության գլխավոր վարչություն	3,356,413.2	3,356,413.2	3,356,413.2
	1175		ԾՐԱԳԻՐ			
			Ճանապարհային երթևեկության անվտանգություն <u>Ծրագրի նպատակը</u> Ճանապարհների երթևեկության մասնակիցների անվտանգության պատշաճ մակարդակի ապահովում <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Ճանապարհային երթևեկության անվտանգության բարձրացում և ճանապարհատրանսպորտային պատահարների կանխարգելում Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ	3,496,674.2	3,496,674.2	3,496,674.2
	ԱԾ01	03.01.01	Ճանապարհային երթևեկության անվտանգության ապահովում և ճանապարհատրանսպորտային պատահարների կանխարգելում <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Ճանապարհային երթևեկության կարգավորում, ճանապարհային երթևեկության անվտանգության ապահովման բնագավառի օրենսդրության, ճանապարհային երթևեկության կանոնների, տեխնիկական նորմերի պահանջների կատարման նկատմամբ վերահսկողություն, ճանապարհապարեկային ծառայության իրակարգավորում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> ՀՀ Ճանապարհային ոստիկանություն	3,260,444.2	3,260,444.2	3,260,444.2
	ԱԾ02	03.01.01	Տրանսպորտային միջոցների պետական հաշվառում <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Տրանսպորտային միջոցների պետամարանիշերի տրամադրում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> ՀՀ Ճանապարհային ոստիկանություն	236,230.0	236,230.0	236,230.0

1	2	3	4	5	6	7
1083			ԾՐԱԳԻՐ			
			Անձնագրերի և վիզաների տրամադրում, բնակչության պետական ռեգիստրի միասնական համակարգի վարում	2,270,603.3	2,270,603.3	2,270,603.3
			<u>Ծրագրի նպատակը</u>			
			Անձը հաստատող փաստաթղթի, վիզայի և ՀՀ -ում կացության կարգավիճակի տրամադրման, քաղաքացիների ըստ բնակության վայրի հաշվառման ծառայությունների պատշաճ և ժամանակին տրադրում			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Ծառայությունների տրամադրման գործընթացների և տեղեկատվական համակարգերի բրելավում			
	ԱԾ01	03.01.01	Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ	2,270,603.3	2,270,603.3	2,270,603.3
			Անձի անհատական տվյալների, քաղաքացիության և հաշվառման վերաբերյալ տեղեկությունների ստացման, տրամադրման և փոխանակման ծառայությունների մատուցում, անօրինական միգրացիայի դեմ պայքարի միջոցառումների իրականացում, ճամփորդական փաստաթղթերում կենսաչափական տեխնոլոգիաների ներդրում			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ քաղաքացու անձնագրի ձևակերպում և տրամադրում, ՀՀ քաղաքացիություն ձեռք բերելու, դադարեցնելու, փախստականի կարգավիճակ ստացած, ՀՀ -ում մշտապես բնակվող քաղաքացիություն չունեցող անձանց, օտարերկրացիներին ՀՀ մուտքի վիզաներ, կացության կարգավիճակներ տալու վերաբերյալ			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ Ոստիկանության անձնագրային և վիզաների վարչություն			
1101			ԾՐԱԳԻՐ			
			Ոստիկանության կրթական ծառայություններ	1,477,371.1	1,477,371.1	1,477,371.1
			<u>Ծրագրի նպատակը</u>			
			Ոստիկանության համակարգի ծառայողների մասնագիտական կարողությունների ձևավորում և զարգացում			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Ոստիկանության համակարգի ծառայողների գիտելիքների և մասնագիտական հմտությունների բարձրացում			
	ԱԾ01	09.04.01	Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ	873,396.6	873,396.6	873,396.6
			Բարձրագույն մասնագիտական կրթության ծառայություն			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ Ոստիկանության ծառայողների բարձրագույն մասնագիտական կրթության ծառայություններ			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
	ԱԾ02	09.03.02	<<ՀՀ Ոստիկանության կրթահամալիր>> ՊՈԱԿ	370,102.9	370,102.9	370,102.9
			Միջին մասնագիտական կրթության ծառայություն			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ Ոստիկանության ծառայողների միջին մասնագիտական կրթական ծառայություններ			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
	ԱԾ03	09.03.01	<<ՀՀ Ոստիկանության կրթահամալիր>> ՊՈԱԿ			
			Նախնական մասնագիտական կրթության ծառայություն			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			

1	2	3	4	5	6	7
			ՀՀ Ոստիկանության ծառայողների նախնական մասնագիտական կրթության ծառայություններ	233,871.6	233,871.6	233,871.6
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
			<<ՀՀ Ոստիկանության կրթահամալիր>> ՊՈԱԿ			
1095			ԾՐԱԳԻՐ			
			Ոստիկանության աշխատողներին և նրանց ընտանիքի անդամներին առողջապահական ծառայությունների տրամադրում	1,042,275.7	1,042,275.7	1,042,275.7
			Ծրագրի նպատակը			
			ՀՀ Ոստիկանության աշխատակիցների, ոստիկանության կենսաթոշակառուների, ինչպես նաև նրանց ընտանիքների անդամների առջողջության պահպանում			
			Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը			
			Առողջության պահպանման որակյալ ծառայությունների ապահովում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ01	07.01.01 03.01.01	Առաջնային առողջապահական ծառայությունների տրամադրում	437,493.5	437,493.5	437,493.5
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
			ՀՀ Ոստիկանության բժշկական վարչության ծառայություններից օգտվելու իրավունք ունեցող ծառայողների (անձանց) ամբուլատոր-պոլիկլինիկական բուժապահովում, հիգիենիկ հսկողության ապահովում, հակահամաճարակային միջոցառումների ծրագրավորում և իրականացում, բժշկական փորձաքննություն և ծառայողական պիտանելիության որոշում			
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
			ՀՀ ոստիկանության բժշկական վարչություն			
	ԱԾ02	07.01.01 03.01.01	Հիվանդանոցային ծառայությունների տրամադրում	604,782.2	604,782.2	604,782.2
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
			ՀՀ Ոստիկանության բժշկական վարչության ծառայություններից օգտվելու իրավունք ունեցող ծառայողների (անձանց) հոսպիտալային բուժապահովում			
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
			ՀՀ ոստիկանության բժշկական վարչության հոսպիտալ			
ՀՀ տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարության պետական գույքի կառավարման կոմիտե				511,308.3	511,308.3	511,308.3
1079			ԾՐԱԳԻՐ			
			Պետական գույքի կառավարման ծրագիր	358,990.6	358,990.6	358,990.6
			Ծրագրի նկարագրությունը			
			Պետական գույքի հաշվառում, գույքագրում, աճուրդների կազմակերպում մասնավորեցվող գույքի վերաբերյալ տեղեկատվության հրապարակում			
			Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը			
			Պետական գույքի արդյունավետ կառավարում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ02	01.06.01	Աճուրդների կազմակերպման և անցկացման ծառայություններ	30,837.5	30,837.5	30,837.5
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
			Աճուրդների, մասնավորեցման գործընթացի կազմակերպում և մրցույթների անցկացում			
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
			«Աճուրդի կենտրոն» ՊՈԱԿ			

1	2	3	4	5	6	7
	ԱԾ03	01.06.01	Պետական գույքի հաշվառման, գույքագրման, ուսումնասիրությունների, գնահատման և սպասարկման աշխատանքների իրականացման ծառայություններ	301,057.1	301,057.1	301,057.1
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Պետական գույքի հաշվառման, գույքագրման, ուսումնասիրման, գնահատման անցկացման և ՀՀ կառավարական N 2 և 3 շենքերի սպասարկում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Պետական գույքի գույքագրման և գնահատման գործակալություն» ՊՈԱԿ			
	ԱԾ05	01.06.01	Էլեկտրոնային աճուրդների կազմակերպման ծրագիր	8,496.0	8,496.0	8,496.0
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Էլեկտրոնային եղանակով աճուրդների համար կայքի ստեղծում և իրականացում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Աճուրդի կենտրոն» ՊՈԱԿ			
	ԱԾ06	01.06.01	Պետական գույքի հաշվառման, նոր ավտոմատացված ու ամբողջական համակարգի մշակում, ներդրում և կիրառում	3,600.0	3,600.0	3,600.0
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Պետական գույքի հաշվառման համակարգի արդիականացում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Պետական գույքի գույքագրման և գնահատման գործակալություն» ՊՈԱԿ			
	ԱԾ07	01.06.01	Կառավարական N 2 շենքում տեղակայված սարքերի և սարքավորումների հետերաշխիքային սպասարկում	15,000.0	15,000.0	15,000.0
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Կառավարական N 2 շենքում տեղակայված վերելակների, ջեռուցման, հովանցման և էլեկտրասնուցման համակարգերի սպասարկում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Պետական գույքի գույքագրման և գնահատման գործակալություն» ՊՈԱԿ			
1168			ԾՐԱԳԻՐ			
			Արվեստի պահպանման և զարգացման ծրագիր	152,317.7	152,317.7	152,317.7
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Թատերադիստի, երաժշտարվեստի, պարարվեստի, կերպարվեստի, ժողարվեստի ոլորտի ծառայություններ <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Քաղաքացիական հասարակության տեղեկացվածության և հաղորդակցման բարձարցում արվեստի ոլորտում Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ31	08.02.05	Համերգների, փառատոների և այլ միջոցառումների իրականացում	152,317.7	152,317.7	152,317.7
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			«Կարեն Դեմիրճյանի անվան մարզահամերգային համալիր» ՊՈԱԿ-ի պահպանում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Կարեն Դեմիրճյանի անվան մարզահամերգային համալիր» ՊՈԱԿ			
ՀՀ տարածքային կառավարման և զարգացման նախարարության միջոցառումներ				77,450.6	77,450.6	77,450.6

1	2	3	4	5	6	7
1070			ԾՐԱԳԻՐ			
			Փախստականներին մատուցվող ծառայություններ և օժանդակություն	77,450.6	77,450.6	77,450.6
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Փախստականներին իրավական, սոցիալական և այլ բնույթի ծառայությունների տրամադրում			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Փախստականների ինտեգրում հասարակությանը			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
ԱԾ01	10.07.01		Փախստականների կեցության խնդիրների լուծման միջոցառումներ	24,444.4	24,444.4	24,444.4
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Ապաստան հայցողներին և նրանց ընտանիքներին ժամանակավոր կացարանի, սննդի, իրավաբանական խորհրդատվական անվճար ծառայությունների տրամադրում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ ՏԿԶՆ միգրացիոն ծառայության «Հատուկ կացարան» ՊՈԱԿ			
ԱԾ03	10.07.01		Փախստականների սոցիալական խնդիրների լուծման միջոցառումներ	31,166.2	31,166.2	31,166.2
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Կացարաններում սանիտարահիգիենիկ պայմանների, ընդհանուր օգտագործման էլեկտրաէներգիայի, ջրմուղ-կոյուղու ծախսերի փոխհատուցում, ինչպես նաև այդ կացարանների պահպանման աշխատանքների կազմակերպում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ ՏԿԶՆ միգրացիոն ծառայության «Հանրակացարաններ» ՊՈԱԿ, ՀՏԶՀ-ի «Նաիրի» մասնաճյուղ			
ԱԾ04	10.09.02		ՀՀ-ում փախստական ճանաչված և ապաստան ստացած անձանց համար քաղաքացիական կողմնորոշման դասընթացների կազմակերպում	2,250.0	2,250.0	2,250.0
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ-ում փախստական ճանաչված և ապաստան ստացած անձանց համար հասարակության մեջ ինտեգրման նպատակով քաղաքացիական կողմնորոշման դասընթացի կազմակերպում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			«Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն ընտրված կազմակերպություն			
ԱԾ05	10.09.02		Ապաստան հայցողների հետ հարցազրույց անցկացնելու նպատակով քարզման գլխավոր ծառայությունների ձեռք բերում	2,070.0	2,070.0	2,070.0
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Ապաստան հայցողների հետ հարցազրույց անցկացնելու նպատակով քարզման գլխավոր ծառայությունների ձեռք բերում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ ՏԿԶՆ միգրացիոն ծառայության			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
ԾՏ01	10.09.02		ՀՀ տարածքային կառավարման և զարգացման նախարարության միգրացիոն ծառայության ենթակայության "Հատուկ կացարան" ՊՈԱԿ-ում չտեղավորված ապաստան հայցողներին դրամական օգնության տրամադրում	4,020.0	4,020.0	4,020.0
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			

1	2	3	4	5	6	7
			ՀՀ տարածքային կառավարման և զարգացման նախարարության միգրացիոն ծառայության ենթակայության ժամանակավոր տեղավորման կենտրոնում տեղավորման անհնարինության դեպքում՝ կենսապահովման հիմնական կարիքները հոգալու հնարավորություն չունեցող ապաստան հայցողներին դրամական օգնության տրամադրում			
	ԾՏ02	10.09.02	ՀՀ-ում փախստական ճանաչված և ապաստան ստացած անձանց համար վարձակալությամբ բնակարանների ձեռք բերման նպատակով փոխհատուցում	13,500.0	13,500.0	13,500.0
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ-ում փախստական ճանաչված և ապաստան ստացած անձանց մինչև 9 ամիս տևողությամբ բնակարաններ վարձակալելու նպատակով փոխհատուցման տրամադրում			
Հայաստանի հանրային հեռուստառադիոընկերություն				6,166,758.6	6,166,758.6	6,166,758.6
1042						
			ԾՐԱԳԻՐ			
			Ռադիո և հեռուստահաղորդումների հեռարձակման ծառայություններ			
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Հանրային հեռուստառադիոընկերության կառավարում, համակարգում և մոնիտորինգ			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Հանրային հեռուստառադիոընկերության լիազորությունների և Հանրային հեռուստառադիոընկերության խորհրդի միջոցով իրականացվող այլ ծրագրերով նախատեսված արդյունքների ապահովում	6,166,758.6	6,166,758.6	6,166,758.6
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ 02	08.03.01	Հեռուստատեսային ծառայություններ			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Հեռուստատեսային հաղորդումների պատրաստում և հեռարձակում	4,984,606.0	4,984,606.0	4,984,606.0
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			«Հայաստանի հանրային հեռուստառադիոընկերություն» ՓԲԸ			
	ԱԾ 03	08.03.01	Ռադիո ծառայություններ			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Ռադիոհաղորդումների պատրաստում և հեռարձակում	785,304.1	785,304.1	785,304.1
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			«Հայաստանի հանրային ռադիոընկերություն» ՓԲԸ			
	ԱԾ 04	08.03.01	Ռադիո և հեռուստատեսային ծառայություններ			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Ռադիոհեռուստատեսային հաղորդումների պատրաստում և հեռարձակում	94,646.3	94,646.3	94,646.3
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			«Շիրակի հանրային հեռուստառադիո» ՓԲԸ			
	ԱԾ 05	08.03.01	Հասարակական կարծիքի ուսումնասիրման ծառայություններ			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Հեռուստատեսության և ռադիոյի ոլորտում հասարակական կարծիքի ուսումնասիրման ծառայություններ	44,326.2	44,326.2	44,326.2
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			«Հասարակական կարծիքի ուսումնասիրման կենտրոն» ՓԲԸ			
	ԱԾ 06	08.03.01	Հոգևոր-մշակութային հեռուստատեսային հաղորդումների պատրաստում և հեռարձակում			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Հոգևոր-մշակութային հեռուստատեսային հաղորդումների պատրաստում և հեռարձակում	150,173.7	150,173.7	150,173.7

1	2	3	4	5	6	7
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
			«Հոգևոր-մշակութային համրային հեռուստաընկերություն» ՓԲԸ			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
	ԾՏ01	08.03.01	Անդամակցային պարտավորությունների կատարում Տրանսֆերտի նկարագրությունը	44,812.9	44,812.9	44,812.9
			Միջազգային կազմակերպություններին Հանրային հեռուստառադիոընկերության անդամակցության վճարներ			
			Պետական կազմակերպություններում ներդրումներ			
	ԵԿ 01	08.03.01	Ներդրումներ «Հայաստանի հանրային հեռուստաընկերություն» ՓԲԸ-ում տեխնիկական վերագինման նպատակով	62,889.4	62,889.4	62,889.4
			Ներդրման նկարագրությունը			
			ԱՍԲ1, ԱՍԲ3, ԱՍԲ7 տաղավարների համար թվային ապարատային սարքասրահի և տեսախցիկների ձեռքբերում, տաղավարների, ինչպես նաև արտատաղավարային նկարահանումների լուսային և նկարահանման տեխնիկայի ձեռքբերում			
			Կազմակերպության անվանումը, որտեղ կատարվում է ներդրումը			
«Հայաստանի հանրային հեռուստաընկերություն» ՓԲԸ-ի						
Տվյալ ներդրման հետ կապված ծրագիրը (ծրագրերը)						
1042 Ռ-ադիո և հեռուստահաղորդումների հեռարձակման ծառայություններ						
Մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ				550.0	550.0	550.0
1060			ԾՐԱԳԻՐ			
			Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության ծրագիր	550.0	550.0	550.0
			Ծրագրի նկարագրությունը			
			Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության հարցերին վերաբերող բողոքների քննարկում, որոշման ընդունում, մոնիտորինգ, բողոքների լուսաբանում և հասարակական իրազեկում			
			Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը			
			ՀՀ-ում մարդու իրավական և իրավաբանական պաշտպանվածության մակարդակի բարձրացում			
	ԱԾ02	09.05.02	Քաղաքականության միջոցառումներ, Ծառայություններ	550.0	550.0	550.0
			ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմի պետական ծառայողների վերապատրաստում			
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
			ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմի շուրջ 30 պետական ծառայող հանդիսացող աշխատակիցների վերապատրաստում			
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
Մարդու իրավունքների պաշտպան և նրա աշխատակազմ						
ՀՀ պետական պահպանության ծառայություն				2,866,473.1	2,866,673.9	2,866,831.8
1036			ԾՐԱԳԻՐ			
			Պետական պահպանության ապահովում			
			Ծրագրի նկարագրությունը			

1	2	3	4	5	6	7	
			Բարձրաստիճան պաշտոնատար անձանց, նրանց բարձրաստիճան հյուրերի անվտանգության ապահովում				
			Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը				
			Պետական պահպանության ենթակա օբյեկտների անվտանգություն				
				Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ01	03.01.02	Պետական պահպանության ծառայություն	2,865,357.6	2,865,357.6	2,865,357.6	
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը				
			Բարձրաստիճան պաշտոնատար անձանց, նրանց բարձրաստիճան հյուրերի անվտանգության ապահովում				
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը				
				ՀՀ ԿԱ ԱԱԾ Պետական պահպանության ծառայություն			
	ԱԾ02	07.01.01	Առաջնային բուժօգնության ծառայություններ	1,115.5	1,316.3	1,474.2	
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը				
Առաջնային բուժօգնության դեղորայքի և նյութերի ձեռքբերում							
Ծառայություն մատուցողի անվանումը							
			ՀՀ Պետական պահպանության ծառայություն				
ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարության սննդամթերքի անվտանգության պետական ծառայություն				472,684.7	472,684.7	472,684.7	
1026			ԾՐԱԳԻՐ				
			Սննդի անվտանգության ապահովման ծառայություններ	171,842.9	171,842.9	171,842.9	
			Ծրագրի նկարագրությունը				
			Սննդի անվտանգության համակարգի ներդրմանն ուղղված ծառայություններ				
			Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը				
			Սննդի անվտանգության ապահովում				
				Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ01	04,02,01	Սննդամթերքի անվտանգությանն ուղղված ծառայություններ	10,000.0	10,000.0	10,000.0	
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը				
			ՀՀ-ում վաճառքում գտնվող սննդամթերքի անվտանգության ապահովում (նմուշների լաբորատոր փորձաքննություն՝ հավատարմագրված լաբորատորիաների կողմից)				
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը				
			Պետական գնումների սահմանված կարգով մրցույթներում հաղթող ճանաչված կազմակերպություններ				
				Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ02	04,02,01	Բուսական ծագման մթերքներում պեստիցիդների, միտրատների, ծանր մետաղների և գենետիկորեն ձևափոխված օրգանիզմների մնացորդների մոնիթորինգ	45,802.9	45,802.9	45,802.9	
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը				
			Հայաստանի Հանրապետությունում արտադրվող, ինչպես նաև Հայաստանի Հանրապետություն ներմուծվող բուսական ծագման մթերքում պեստիցիդների, միտրատների և ծանր մետաղների մնացորդային քանակների մոնիթորինգ				
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը				
			Պետական գնումների սահմանված կարգով մրցույթներում հաղթող ճանաչված կազմակերպություններ				
				Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			

1	2	3	4	5	6	7
	ԱԾ03	04,02,01	Կենդանական ծագման մթերքում մնացորդային նյութերի հսկողության մոնիթորինգ	116,040.0	116,040.0	116,040.0
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Ջկան,մեղրի, մսի և կաթի մեջ մնացորդային նյութերի հայտնաբերման նպատակով լաբորատոր փորձաքննությունների իրականացում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			Պետական գնումների սահմանված կարգով մրցույթներում հաղթող ճանաչված կազմակերպություններ			
1059			ԾՐԱԳԻՐ			
			Բուսաբուծության խթանում և բույսերի պաշտպանություն	4,300.0	4,300.0	4,300.0
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Բույսերի կարանտինային անվտանգության և բույսերի պաշտպանության ապահովում, բույսերի վնասակար օրգանիզմների բուսասանիտարական մոնիտորինգ և գյուղատնտեսական մշակաբույսերի և անտառի առավել վնասակար օրգանիզմների դեմ բույսերի պաշտպանության միջոցառումների իրականացում, սերմերի որակի ստուգում և սելեկցիոն նվաճումների պետական սորտափորձարկում, աջակցություն սերմաբուծությանը և երկրագործությանը			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Հողագործությունից ստացվող արդյունքի բարելավում			
	ԱԾ04	04,02,01	Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ	4,300.0	4,300.0	4,300.0
			Բուսասանիտարական բնագավառում մեթոդաբանության և վերապատրաստման ծառայություններ			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Բուսասանիտարական մեթոդոլոգիայի մշակում, բույսերի և բուսական արտադրանքի վերահսկման ոլորտի մասնագետների վերապատրաստման ծառայություններ			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			Պետական գնումների սահմանված կարգով մրցույթներում հաղթող ճանաչված կազմակերպություններ			
1116			ԾՐԱԳԻՐ			
			Անասնաբուժական ծառայություններ	296,541.8	296,541.8	296,541.8
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Առավել վտանգավոր և մարդու և կենդանիների համար ընդհանուր հիվանդությունների դեմ կենդանիների պատվաստման իրականացում			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Անասնաճարակային կայուն ֆոնի ապահովում			
	ԱԾ03	04,02,01	Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ	287,375.8	287,375.8	287,375.8
			Գյուղատնտեսական կենդանիների հիվանդությունների լաբորատոր ախտորոշման, կենդանական ծագում ունեցող հումքի և նյութի, բույսերի կարանտինի, գյուղ մշակաբույսերի և բույսերի պաշտպանության միջոցների լաբորատոր փորձաքննության միջոցառումներ			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Գյուղատնտեսական կենդանիների հիվանդությունների լաբորատոր ախտորոշման, կենդանական ծագում ունեցող հումքի և նյութի, բույսերի կարանտինի, գյուղ մշակաբույսերի և բույսերի պաշտպանության միջոցների լաբորատոր փորձաքննությունների իրականացում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			

1	2	3	4	5	6	7
	ԱԾ06	04.02,01	«Հանրապետական անասնաբուժասանիտարական և բուսասանիտարական լաբորատոր ծառայությունների կենտրոն» ՊՈԱԿ	9,166.0	9,166.0	9,166.0
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
			Հայաստանի Հանրապետությունում դաբաղ հիվանդության շճահետազոտության ծրագրի իրականացում			
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
			Դաբաղ հիվանդության դեմ պատվաստումների որակի և շճաբանական հետազոտությունների վրա հիմնված հիվանդության հնարավոր ներթափանցման ռիսկերի գնահատում			
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
			Պետական գնումների սահմանված կարգով մրցույթներում հաղթող ճանաչված կազմակերպություններ			
ՀՀ քննչական կոմիտե				20,556.1	20,711.5	20,814.6
1180			ԾՐԱԳԻՐ			
			ՀՀ քննչական ծառայություններ	20,556.1	20,711.5	20,814.6
			Ծրագրի նկարագրությունը			
			Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքով ՀՀ քննչական կոմիտեի իրավասությանը վերապահված՝ ենթադրյալ հանցագործությունների կապակցությամբ նախաքննություն			
			Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը			
			Հանցագործությունների կանխարգելում և կրճատում			
	ԱԾ 02	09.05.02	Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ	20,556.1	20,711.5	20,814.6
			Վերապատրաստման ծառայություններ			
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
			Քննչական ծառայողների և ՀՀ քննչական կոմիտեի դեպարտամենտի պետական ծառայողների վերապատրաստման, քննչական ծառայողների թեկնածությունների ցուցակում ընդգրկված անձանց մասնագիտական պատրաստման ծառայություններ			
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
			"ՀՀ Արդարադատության ակադեմիա" ՊՈԱԿ և "Գնումների մասին" ՀՀ օրենքով ընտրված կազմակերպություն			
ՀՀ քաղաքաշինության կոմիտե				4,260,572.1	4,260,572.1	4,260,572.1
1001			ԾՐԱԳԻՐ			
			Պետական քաղաքականության մշակման, ծրագրերի համակարգման և մոնիտորինգի ծրագիր	354,000.0	337,000.0	337,000.0
			Ծրագրի նկարագրությունը			
			Քաղաքականության մշակման և դրա կատարման համակարգման, պետական ծրագրերի պլանավորման, մշակման, իրականացման և մոնիտորինգի (վերահսկման) ծառայություններ			
			Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը			
			Ծրագիրը նպաստում է ՀՀ նախարարությունների կողմից իրականացվող ծրագրերի գծով նախատեսված արդյունքների ապահովմանը			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			

1	2	3	4	5	6	7
	ԱՃ35	04.04.03	Նոր նորմատիվատեխնիկական փաստաթղթերի մշակում (տեղայնացում)	20,000.0	0.0	0.0
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ տարածքում միջպետական կարգավիճակով գործող նախկին ԽՍՀՄ-ի նորմերի՝ շինարարական նորմերի, ստանդարտների, տեխնիկական կանոնակարգերի, շիննորմերի կանոնների հավաքածուների և այլ փաստաթղթերի մշակում (տեղայնացում), ինչպես նաև միջազգային և եվրոպական նորմերի տեղայնացում, ինչը ներառում է դրանց ռուսերենից և անգլերենից թարգմանություն հայերենի, համապատասխանեցում ՀՀ-ում գործող քաղաքաշինական նորմերին և քաղաքաշինական պրակտիկային			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			Պետական գնումների արդյունքում հաղթող ճանաչված կազմակերպություն(ներ)			
	ԱՃ37	06.02.01	Քաղաքաշինական տարածական պլանավորում	334,000.0	337,000.0	337,000.0
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Քաղաքաշինական ծրագրային՝ տարածական պլանավորման փաստաթղթերի մշակում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			Պետական գնումների արդյունքում հաղթող ճանաչված կազմակերպություն(ներ)			
1046			ԾՐԱԳԻՐ			
			Թանգարանների ծրագիր	45,572.1	45,572.1	45,572.1
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Թանգարանային առարկաների և հավաքածուների պահպանություն, համալրում, հրապարակում			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ մշակութային ժառանգության բաղկացուցիչ մաս հանդիսացող թանգարանային հավաքածուների անխաթար պահպանումն ու փոխանցումը սերունդներին: Թանգարանային հավաքածուներին հանրության հաղորդակցության աճ՝ նպաստելով հանրապետությունում մշակութային զբոսաշրջության խթանմանը, տնտեսական զարգացմանը:			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			

1	2	3	4	5	6	7
	ԱԾ12	08.02.02	Թանգարանային ծառայություն և ցուցահանդեսներ (ճարտարապետության, քաղաքաշինության, շինարվեստի ոլորտ և Ալ.Թամանյանի ստեղծագործական ժառանգության պահպանման և մասսայականացման թանգարանային ծառայություններ)	45,572.1	45,572.1	45,572.1
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Ճարտարապետության, քաղաքաշինության և շինարվեստի պատմության, տեսության, գործնականին, անհատ ճարտարապետների ստեղծագործություններին, նախագծային արվեստանոցների և ինստիտուտների, ոլորտի գիտա-ուսումնական հիմնարկների, ինչպես նաև արտերկրի և արտերկրի հայ ճարտարապետների գործունեությանը վերաբերվող տարաբնույթ նյութերի հավաքում, ուսումնասիրում, պահպանում, մասսայականացում և ցուցադրություն, Ալ.Թամանյանի ստեղծագործական ժառանգության պահպանում և մասսայականացում, Ալ.Թամանյանի կյանքին ու գործունեությանը վերաբերվող արխիվային, լուսանկարչական, գծագրական, անձնական ու ցուցադրական այլ նյութերի հավաքում, պահպանում և հաշվառում, համակարգում, մասսայականացում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Ալեքսանդր Թամանյանի անվան ճարտարապետության ազգային թանգարան-ինստիտուտ» ՊՈԱԿ			
1098			ԾՐԱԳԻՐ			
			Բնակարանային ապահովում <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Բնակության վայր չունեցող անօթևան անձանց բնակարանային ապահովման աջակցություն <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Ծրագրի իրականացումը կնպաստի հանրապետությունում մշտական բնակության վայր չունեցող անօթևան անձանց բնակարանային ապահովմանը	560,000.0	560,000.0	560,000.0
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
	ԾՏ11	06.01.01	Բնակարանային շինարարություն	100,000.0	100,000.0	100,000.0
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Բազմաբնակարան բնակելի շենքերի (մասնաշենքերի) կառուցում, (համաշինարարական աշխատանքներ, ջեռուցման համակարգի իրականացում, ներքին հարդարում, տարածքի բարեկարգում)			

1	2	3	4	5	6	7
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
	ԾՏ01	06.01.01	Երկրաշարժի հետևանքով անօթևան մնացած ընտանիքների բնակարանային ապահովում	460,000.0	460,000.0	460,000.0
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			Աղետի գոտու բնակավայրերում երկրաշարժի հետևանքով անօթևան մնացած ընտանիքների բնակարանային ապահովում			
1146			ԾՐԱԳԻՐ			
			Հանրակրթության ծրագիր	2,546,000.0	2,563,000.0	2,563,000.0
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Տարրական, հիմնական և միջնակարգ (լրիվ) ընդհանուր կրթության ծառայությունների մատուցում			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Հանրակրթական մակարդակում սովորողների ընդգրկվածության, գրագիտության և համակողմանի զարգացման բարձր մակարդակի ապահովում			
			Այլ կառավարչական հիմնարկի կազմակերպություններում ներդրման պատվեր			
	ԵՊ01	09.06.01	Կրթական օբյեկտների հիմնանորոգում և շինարարություն	2,546,000.0	2,563,000.0	2,563,000.0
			<u>Ակտիվի նկարագրությունը</u>			
			Կրթական օբյեկտների շենքերի (մասնաշենքերի) հիմնանորոգում և շինարարություն (համաշինարարական աշխատանքներ, ջեռուցման համակարգի իրականացում, ներքին հարդարում, տարածքի բարեկարգում)			
			<u>Ակտիվն օգտագործող կազմակերպության անվանումը</u>			
			Հանրակրթական հաստատություններ			
			<u>Ծրագիրը (ծրագրերը), որին (որոնց) առնչվում է ակտիվը</u>			
			1146 Հանրակրթության ծրագիր			
1163			ԾՐԱԳԻՐ			
			Մանկապատանեկան և մասսայական սպորտի ծրագիր	470,000.0	470,000.0	470,000.0

1	2	3	4	5	6	7
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի քարոզչության և առողջ ապրելակերպի արմատավորմանն ուղղված միջոցառումների իրականացում, համրապետական մակարդակով տարբեր մարզական խաղերի և փառատոնների կազմակերպում և անցկացում			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Բնակչության առողջության ամրապնդում, անհատի ներդաշնակ զարգացում, առողջ ապրելակերպի ապահովում			
			Այլ կառավարչական հիմնարկի կազմակերպություններում ներդրման պատվեր			
	ԵՊ01	09.06.01	Մարզական օբյեկտների հիմնանորոգում և շինարարություն	470,000.0	470,000.0	470,000.0
			<u>Ակտիվի նկարագրությունը</u>			
			Մարզական օբյեկտների շենքերի (մասնաշենքերի) հիմնանորոգում և շինարարություն (համաշինարարական աշխատանքներ, ջեռուցման համակարգի իրականացում, ներքին հարդարում, տարածքի բարեկարգում)			
			<u>Ակտիվն օգտագործող կազմակերպության անվանումը</u>			
			Մարզական հաստատություններ			
			<u>Ծրագիրը (ծրագրերը), որին (որոնց) առնչվում է ակտիվը</u>			
			1163 Մանկապատանեկան և մասսայական սպորտի ծրագիր			
1168			ԾՐԱԳԻՐ			
			Արվեստի պահպանման և զարգացման ծրագիր	285,000.0	285,000.0	285,000.0
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Թատերարվեստի, երաժշտարվեստի, պարարվեստի, կերպարվեստի, ժողարվեստի ոլորտի ծառայություններ			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Քաղաքացիական հասարակության տեղեկացվածության և հաղորդակցման բարձրացում արվեստի ոլորտում			
			Այլ կառավարչական հիմնարկի կազմակերպություններում ներդրման պատվեր			
	ԵՊ01	08.02.04	Ներդրումներ մշակութային հաստատությունների շինարարության և հիմնանորոգման համար	285,000.0	285,000.0	285,000.0

1	2	3	4	5	6	7
			<u>Ակտիվի նկարագրությունը</u>			
			Մշակութային հաստատությունների շենքերի (մասնաշենքերի) կառուցում և հիմնանորոգում (համաշինարարական աշխատանքներ, ջեռուցման համակարգի իրականացում, ներքին հարդարում, տարածքի բարեկարգում)			
			<u>Ակտիվն օգտագործող կազմակերպության անվանումը</u>			
			Մշակութային հաստատություններ			
			<u>Ծրագիրը (ծրագրերը), որին (որոնց) առնչվում է ակտիվը</u>			
			1168 Արվեստի պահպանման և զարգացման ծրագիր			
ՀՀ տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարության զբոսաշրջության կոմիտե				272,000.0	272,000.0	272,000.0
1165			ԾՐԱԳԻՐ			
			Հայաստանի մրցունակության բարձրացման և զբոսաշրջության զարգացման ծրագիր			
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Զբոսաշրջության, առողջապահության, կրթության, առևտրի և այլ հարող ոլորտներում Հայաստանի ընդհանուր մրցունակության ներուժը բարձրացնող միջոցառումների իրականացում	272,000.0	272,000.0	272,000.0
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Հայաստանի և հայկական արտադրանքի մրցունակության և վարկանիշի բարելավում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
			Զբոսաշրջության զարգացման ծրագիր			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
	ԱԾ01	04.07.03	Հայաստանի, որպես զբոսաշրջության համար գրավիչ և ապահով երկիր նկարագրի ձևավորում և ամրապնդում, միջազգային զբոսաշրջային շուկային Հայաստանի ինտեգրում:	200,000.0	200,000.0	200,000.0
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարության Զբոսաշրջության պետական կոմիտե			
			Հայաստանի զբոսաշրջության զարգացման հիմնադրամ			
			Պետական աջակցություն Հայաստանի զբոսաշրջության զարգացման հիմնադրամի կանոնադրական հիմնախնդիրների իրականացմանը			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
	ԱԾ05	04.07.03	Հայաստանի զբոսաշրջության զարգացման հիմնադրամի հիմնական գրասենյակն աջակցելու է Զբոսաշրջության զարգացման ծրագրով սահմանված նպատակների և ակնկալվող արդյունքների իրականացմանը:	72,000.0	72,000.0	72,000.0
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			Հայաստանի զբոսաշրջության զարգացման հիմնադրամ			
ՀՀ արդարադատության նախարարության քրեակատարողական ծառայություն				8,429,597.9	8,456,597.9	8,477,837.9
1120			ԾՐԱԳԻՐ			
			Քրեակատարողական ծառայություններ			
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			

1	2	3	4	5	6	7
			Կալանավորների պահպանում և զարգացում	8,429,597.9	8,456,597.9	8,477,837.9
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Հանցագործությունների դեպքերի կրճատում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ01	03.05.01	Քրեակատարողական ծառայություններ	8,279,597.9	8,279,597.9	8,279,597.9
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Դատապարտյալների վերահսկողություն,քրեակատարողական հիմնարկներում դատապարտյալների պահելը, դատապարտյալների սոցիալ-հոգեբանական վերականգնում, ուսուցում, հարկադիր աշխատանքների կատարում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			ՀՀ արդարադատության նախարարության քրեակատարողական ծառայություն			
		Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ				
ԾՏ01	07.01.01	Դեղորայքով ապահովում կալանավայրերում պահվող ազատագրվածներին	150,000.0	177,000.0	198,240.0	
		<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>				
		Դեղորայքային և վիրակապական նյութերի ձեռք բերում կալանավայրերում պահվող ազատագրված անձանց տրամադրելու նպատակով				
Քարճրաստիճան պաշտոնատար անձանց էթիկայի հանձնաժողով				10,254.0	10,254.0	10,254.0
1181			ԾՐԱԳԻՐ			
			Կոռուպցիայի կանխարգելման համակարգի զարգացման ապահովում	10,254.0	10,254.0	10,254.0
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Հայտարարագրման համակարգի բարելավում, բարեվարքության ստանդարտների սահմանում, դրանց պահպանման նկատմամբ հսկողություն, հակակոռուպցիոն իրազեկում			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Կոռուպցիայի կանխարգելման համակարգի զարգացում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ 02	09.05.02	Կոռուպցիայի դեմ պայքարին առնչվող հարցերով կրթական և հանրային իրազեկվածության բարձրացմանն ուղղված ծրագրերի մշակման և միջոցառումների իրականացման աշխատանքներ			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			

1	2	3	4	5	6	7
			Բարձրաստիճան պաշտոնատար անձանց էթիկայի հանձնաժողովի ու դրա գործընկերների միջև արժեքների վրա հիմնված հարաբերությունների զարգացում, հանձնաժողովի որպես հակակոռուպցիոն մարմնի հանրային ճանաչելիության, օրենքով դրան վերապահված գործառնությունների և լիազորությունների (մասնավորապես հայտարարագրման, հանրային էթիկայի համակարգերին, պաշտոնատար անձանց անհամատեղելիության պահանջներին և այլ սահմանափակումներին, ինչպես նաև իրավիճակային շահերի բախմանն առնչվող իրավադրույթների) վերաբերյալ հանրային իրազեկվածության մակարդակի բարձրացում, հակակոռուպցիոն կրթական բաղադրիչի զարգացում	10,254.0	10,254.0	10,254.0
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			Բարձրաստիճան պաշտոնատար անձանց էթիկայի հանձնաժողով			
ՀՀ Արագածոտնի մարզպետարան				5,105,879.8	4,811,156.0	4,873,492.7
1110			ԾՐԱԳԻՐ			
			<u>Այլընտրանքային զինվորական ծառայություն ծրագիր</u>			
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Այլընտրանքային աշխատանքային ծառայության անցած ՀՀ քաղաքացիներին «Այլընտրանքային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքով դրամական բավարարման և փոխհատուցումների տրամադրում	720.0	390.0	30.0
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ սահմանադրությամբ Հայաստանի Հանրապետության պաշտոնականությանը մասնակցելու քաղաքացիական պարտքի կատարման ապահովում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
	ԾՏ10	02.05.01	Այլընտրանքային աշխատանքային աշխատանքային ծառայողներին դրամական բավարարման և դրամական փոխհատուցման տրամադրում	720.0	390.0	30.0
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ Արագածոտնի մարզպետարանում այլընտրանքային աշխատանքային ծառայության անցած ՀՀ քաղաքացիներին «Այլընտրանքային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված դրամական բավարարման և փոխհատուցումների տրամադրում			
1049			ԾՐԱԳԻՐ			
			Ճանապարհային ցանցի բարելավման և անվտանգ երթևեկության ապահովման ծառայություններ			
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Ավտոճանապարհների և հարակից կառույցների ընթացիկ և ձմեռային պահպանություն	170,063.0	178,565.7	187,494.0
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Ճանապարհների վիճակով պայմանավորված վթարների և դժբախտ պատահարների նվազում, ուղևորափոխադրումների և բեռնափոխադրումների ժամանակի կրճատում (միջին արագության բարձրացում), տրանսպորտային ծախսերի կրճատում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ02	04.05.01	Մարզային նշանակության ավտոճանապարհների բարելավման և անվտանգ երթևեկության ապահովման ծառայություններ			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			

1	2	3	4	5	6	7
			Հողային պատասառի երթևեկելի մասի արհեստական կառույցների և կահավորման էլեմենտների նորմատիվ մակարդակում պահպանման և շահագործման (ձյան մաքրում, փոսային նորոգումներ, մաքրման աշխատանքներ, ջրահեռացում, նշագրում, կողային հարթեցում և լրացում, ընթացիկ նորոգման աշխատանքներ) <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Գ-նումների մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված գործընթացով ընտրված մասնագիտացված կազմակերպություն	170,063.0	178,565.7	187,494.0
1146			ԾՐԱԳԻՐ			
			Հանրակրթության ծրագիր <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Տարրական, հիմնական և միջնակարգ (լրիվ) ընդհանուր կրթության ծառայությունների մատուցում <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Հանրակրթական մակարդակում սովորողների ընդգրկվածության, գրագիտության և համակողմանի զարգացման բարձր մակարդակի ապահովում	4,890,304.4	4,587,407.9	4,641,176.3
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ16	09.02.01	Հիմնական ընդհանուր հանրակրթություն (Արագածոտնի մարզ) <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Հիմնական ընդհանուր կրթության տրամադրում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> Մարզի պետական հանրակրթական դպրոցներ			
			Հիմնական հատուկ հանրակրթություն (Արագածոտնի մարզ) <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Հատուկ կրթական ծառայությունների մատուցում ֆիզիկական և մտավոր արատներ ունեցող երեխաներին հիմնական կրթության մակարդակում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> Մարզի պետական հատուկ դպրոց			
	ԱԾ49	09.02.01	Հիմնական հատուկ հանրակրթություն (Արագածոտնի մարզ) <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Հատուկ կրթական ծառայությունների մատուցում ֆիզիկական և մտավոր արատներ ունեցող երեխաներին հիմնական կրթության մակարդակում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> Մարզի պետական հատուկ դպրոց	61,124.5	0.0	0.0
	ԱԾ103	09.01.01	Նախադպրոցական կրթություն (Արագածոտնի մարզ) <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> 5-6 տարեկան երեխաների նախապատրաստում հանրակրթական դպրոցներում ուսուցմանը՝ ապահովելով հավասար մեկնարկային պայմաններ <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> Մարզի պետական հանրակրթական դպրոցներ			
	ԱԾ72	09.02.01	Ներառական կրթություն միջին դպրոցում (Արագածոտնի մարզ) <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Ներառական կրթական ծառայությունների մատուցում ֆիզիկական և մտավոր արատներ ունեցող երեխաներին հիմնական ընդհանուր կրթության մակարդակում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> Մարզի պետական հանրակրթական դպրոցներ	41,000.0	0.0	0.0
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
	ԾՏ05	09.06.01	Հանրակրթական դպրոցների մանկավարժներին և դպրոցահասակ երեխաներին տրանսպորտային ծախսերի փոխհատուցում (Արագածոտնի մարզ)			

1	2	3	4	5	6	7
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>	1,700.0	1,700.0	1,700.0
			Հանրակրթական դպրոցների մանկավարժներին և դպրոցահասակ երեխաներին տրանսպորտային ծախսերի փոխհատուցում			
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			Մոցիալապես անապահով ընտանիքների երեխաների դասագրքերի վարձավճարների փոխհատուցում	20.1	21.8	0.0
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			Մոցիալապես անապահով ընտանիքների երեխաների դասագրքերի վարձավճարների փոխհատուցում			
	ԾՏ28	09.06.01	Մոցիալապես անապահով ընտանիքների երեխաների դասագրքերի վարձավճարների փոխհատուցում			
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			Մոցիալապես անապահով ընտանիքների երեխաների դասագրքերի վարձավճարների փոխհատուցում			
	ԾՏ39	09.06.01	Մոցիալապես անապահով ընտանիքների երեխաների դասագրքերի վարձավճարների փոխհատուցում	2,915.9	2,915.9	2,915.9
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			Հանրակրթական դպրոցներին ատեստավորման արդյունքում ստացած տարակարգերին համապատասխան հավելավճարների տրամադրում			
	ԾՏ50	09.06.01	Հանրակրթական դպրոցի տարրական դասարանների աշակերտներին սննդով ապահովում	87,326.4	184,726.0	187,305.5
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			Հանրակրթական դպրոցի տարրական դասարանների աշակերտներին սննդով ապահովում			
1148			ԾՐԱԳԻՐ			
			<u>Արտատուումնական դաստիարակության ծրագիր</u>			
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Արվեստի, սպորտի դասընթացների իրականացում ակումբներում, մարզադպրոցներում և արտադպրոցական դաստիարակության այլ կենտրոններում	41,729.7	41,729.7	41,729.7
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Հանրակրթական ուսուցման համակարգում ընդգրկված երեխաների ֆիզիկական, հոգևոր և գեղագիտական զարգացում, բնապահպանական և կիրառական գիտելիքների ձեռքբերում			
			<u>Զաղարկականության միջոցառումներ. Ծառայություններ</u>			
	ԱԾ03	09.05.01	Արտադպրոցական դաստիարակություն (Արագածոտնի մարզ)	22,826.4	22,826.4	22,826.4
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Արվեստի, երաժշտության, սպորտի դասընթացներ ակումբներում, մարզադպրոցներում և արտադպրոցական դաստիարակության այլ կենտրոններում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			Աշտարակի մարզադպրոց			
	ԱԾ13	09.05.01	Ազգային, փողային, լարային նվագարանների գծով ուսուցում	18,903.3	18,903.3	18,903.3
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Երաժշտական և արվեստի դպրոցներում ազգային, փողային և լարային նվագարանների գծով ուսուցման կազմակերպում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			Ազգային նվագարանների ուսուցում իրականացնող երաժշտական և արվեստի դպրոցներ			
1168			ԾՐԱԳԻՐ			
			<u>Արվեստի պահպանման և զարգացման ծրագիր</u>			
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			

1	2	3	4	5	6	7
			Թատերարվեստի, երաժշտարվեստի, պարարվեստի, կերպարվեստի, ժողարվեստի ոլորտի ծառայություններ	3,062.7	3,062.7	3,062.7
			Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը			
			Քաղաքացիական հասարակության տեղեկացվածության և հաղորդակցման բարձրացում արվեստի ոլորտում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ14	08.02.05	Մշակութային միջոցառումների իրականացում (Արագածոտնի մարզ)	3,062.7	3,062.7	3,062.7
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
			Արագածոտնի մարզի տարածքում մշակութային միջոցառումների կազմակերպում և իրականացում			
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
			Մշակույթի ոլորտում գործող կազմակերպություններ			
ՀՀ Արարատի մարզպետարան				7,704,700.9	7,813,940.3	7,845,821.9
1110			ԾՐԱԳԻՐ			
			Այլընտրանքային զինվորական ծառայություն ծրագիր	480.0	360.0	30.0
			Ծրագրի նկարագրությունը			
			Այլընտրանքային աշխատանքային ծառայության անցած ՀՀ քաղաքացիներին «Այլընտրանքային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքով դրամական բավարարման և փոխհատուցումների տրամադրում			
			Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը			
	ԾՏ09	02.05.01	ՀՀ սահմանադրությամբ Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանությանը մասնակցելու քաղաքացիական պարտքի կատարման ապահովում	480.0	360.0	30.0
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
			Այլընտրանքային աշխատանքային աշխատանքային ծառայողներին դրամական բավարարման և դրամական փոխհատուցման տրամադրում			
			Տրանսֆերտի նկարագրությունը			
			ՀՀ Արարատի մարզպետարանում այլընտրանքային աշխատանքային ծառայության անցած ՀՀ քաղաքացիներին «Այլընտրանքային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված դրամական բավարարման և փոխհատուցումների տրամադրում			
1046			ԾՐԱԳԻՐ			
			Թանգարանների ծրագիր	17,753.5	17,753.5	17,753.5
			Ծրագրի նկարագրությունը			
			Թանգարանային առարկաների և հավաքածուների պահպանություն, համալրում, հրապարակում			
			Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը			
			ՀՀ մշակութային ժառանգության բաղկացուցիչ մաս հանդիսացող քանդարանային հավաքածուների անխաթար պահպանումն ու փոխանցումը սերունդներին:	17,753.5	17,753.5	17,753.5
			Թանգարանային հավաքածուներին հանրության հաղորդակցության աճ՝ նպաստելով հանրապետությունում մշակութային զբոսաշրջության խթանմանը, տնտեսական զարգացմանը			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
			Թանգարանային ծառայություններ և ցուցահանդեսներ (Արարատի մարզ)			
ԱԾ04	08.02.02	Թանգարանային ծառայություններ և ցուցահանդեսներ (Արարատի մարզ)				
		Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը				

1	2	3	4	5	6	7
			Թանգարանային առարկաների և հավաքածուների պահպանություն, համալրում, հրապարակում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Սպարապետ Վ.Սարգսյանի տուն-թանգարան» և «Պ.Սևակի անվան տուն- թանգարան» ՊՈԱԿ-ներ	17,753.5	17,753.5	17,753.5
1049			ԾՐԱԳԻՐ			
			Ճանապարհային ցանցի բարելավման և անվտանգ երթևեկության ապահովման ծառայություններ <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Ավտոճանապարհների և հարակից կառույցների ընթացիկ և ձմեռային պահպանություն <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Ճանապարհների վիճակով պայմանավորված վթարների և դժբախտ պատահարների նվազում, ուղևորափոխադրումների և բեռնափոխադրումների ժամանակի կրճատում (միջին արագության բարձրացում), տրանսպորտային ծախսերի կրճատում	62,415.0	65,536.0	68,813.0
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ03	04.05.01	Մարզային նշանակության ավտոճանապարհների բարելավման և անվտանգ երթևեկության ապահովման ծառայություններ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Հողային պաստառի երթևեկելի մասի արհեստական կառույցների և կահավորման էլեմենտների նորմատիվ մակարդակում պահպանման և շահագործման (ձյան մաքրում, փոսային նորոգումներ, մաքրման աշխատանքներ, ջրահեռացում, նշագրում, կողային հարթեցում և լրացում, ընթացիկ նորոգման աշխատանքներ) <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Գնումների մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված գործընթացով ընտրված մասնագիտացված կազմակերպություն	62,415.0	65,536.0	68,813.0
1146			ԾՐԱԳԻՐ			
			Հանրակրթության ծրագիր <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Տարրական, հիմնական և միջնակարգ (լրիվ) ընդհանուր կրթության ծառայությունների մատուցում <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Հանրակրթական մակարդակում սովորողների ընդգրկվածության, գրագիտության և համակողմանի զարգացման բարձր մակարդակի ապահովում	7,596,563.2	7,702,801.6	7,731,736.2
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ18	09.02.01	Հիմնական ընդհանուր հանրակրթություն (Արարատի մարզ) <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Հիմնական կրթության տրամադրում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> Մարզի պետական հանրակրթական դպրոցներ	6,968,163.0	7,065,557.1	7,140,663.2
	ԱԾ74	09.02.01	Ներառական կրթություն միջին դպրոցում (Արարատի մարզ) <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			

1	2	3	4	5	6	7
			Ներառական կրթական ծառայությունների մատուցում ֆիզիկական և մտավոր արատներ ունեցող երեխաներին հիմնական ընդհանուր կրթության մակարդակում	154,861.0	154,775.8	105,045.6
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			Մարզի պետական հանրակրթական դպրոցներ			
	ԱԾ105	09.01.01	Նախադպրոցական կրթություն (Արարատի մարզ)			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			5-6 տարեկան երեխաների նախապատրաստում հանրակրթական դպրոցներում ուսուցմանը՝ ապահովելով հավասար մեկնարկային պայմաններ	93,313.9	98,971.8	98,971.8
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			Մարզի պետական հանրակրթական դպրոցներ			
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
	ԾՏ29	09.06.01	Մոցիալապես անապահով ընտանիքների երեխաների դասագրքերի վարձավճարների փոխհատուցում	12,915.0	13,936.5	14,672.8
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			Մոցիալապես անապահով ընտանիքների երեխաների դասագրքերի վարձավճարների փոխհատուցում			
	ԾՏ39	09.06.01	Ատեստավորման միջոցով որակավորում ստացած ուսուցիչներին հավելավճարների տրամադրում	4,396.7	4,396.7	4,396.7
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			Հանրակրթական դպրոցներին ատեստավորման արդյունքում ստացած տարակարգերին համապատասխան հավելավճարների տրամադրում			
	ԾՏ51	09.06.01	Դպրոցահասակ երեխաներին սննդով ապահովում	362,913.6	365,163.7	367,986.1
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			Հանրակրթական դպրոցի տարրական դասարանների աշակերտներին սննդով ապահովում			
1148			ԾՐԱԳԻՐ			
			<u>Արտատուումնական դաստիարակության ծրագիր</u>			
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Արվեստի, սպորտի դասընթացների իրականացում ակումբներում, մարզադպրոցներում և արտադպրոցական դաստիարակության այլ կենտրոններում	25,671.2	25,671.2	25,671.2
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Հանրակրթական ուսուցման համակարգում ընդգրկված երեխաների ֆիզիկական, հոգևոր և գեղագիտական զարգացում, բնապահպանական և կիրառական գիտելիքների ձեռքբերում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ15	09.05.01	Ազգային, փողային, լարային նվագարանների գծով ուսուցում	25,671.2	25,671.2	25,671.2
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Երաժշտական և արվեստի դպրոցներում ազգային, փողային և լարային նվագարանների գծով ուսուցման կազմակերպում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			Ազգային նվագարանների ուսուցում իրականացնող երաժշտական և արվեստի դպրոցներ			
1168			ԾՐԱԳԻՐ			
			<u>Արվեստի պահպանման և զարգացման ծրագիր</u>			

1	2	3	4	5	6	7
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>	1,818.0	1,818.0	1,818.0
			Թատերարվեստի, երաժշտարվեստի, պարարվեստի, կերպարվեստի, ժողարվեստի ոլորտի ծառայություններ			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Քաղաքացիական հասարակության տեղեկացվածության և հաղորդակցման բարձրացում արվեստի ոլորտում			
	ԱԾ16	08.02.05	Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
			Մշակութային միջոցառումների իրականացում (Արարատի մարզ)	1,818.0	1,818.0	1,818.0
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Մարզի բնակչության համար ցուցահանդեսների, բեմադրությունների և այլ մշակութային միջոցառումների կազմակերպում			
<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>						
		Մշակույթի ոլորտում գործող կազմակերպություններ				
ՀՀ Արմավիրի մարզպետարան				7,130,775.7	7,275,547.7	7,366,568.4
1110			ԾՐԱԳԻՐ			
			Այլընտրանքային զինվորական ծառայություն ծրագիր	2,550.0	810.0	60.0
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Այլընտրանքային աշխատանքային ծառայության անցած ՀՀ քաղաքացիներին «Այլընտրանքային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքով դրամական բավարարման և փոխհատուցումների տրամադրում			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ սահմանադրությամբ Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանությանը մասնակցելու քաղաքացիական պարտքի կատարման ապահովում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
	ԾՏ07	02.05.01	Այլընտրանքային աշխատանքային աշխատանքային ծառայողներին դրամական բավարարման և դրամական փոխհատուցման տրամադրում	2,550.0	810.0	60.0
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ Արմավիրի մարզպետարանում այլընտրանքային աշխատանքային ծառայության անցած ՀՀ քաղաքացիներին «Այլընտրանքային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված դրամական բավարարման և փոխհատուցումների տրամադրում			
1049			ԾՐԱԳԻՐ			
			Ճանապարհային ցանցի բարելավման և անվտանգ երթևեկության ապահովման ծառայություններ	62,415.0	65,536.0	68,813.0
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Ավտոճանապարհների և հարակից կառույցների ընթացիկ և ձմեռային պահպանություն			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Ճանապարհների վիճակով պայմանավորված վթարների և դժբախտ պատահարների նվազում, ուղևորափոխադրումների և բեռնափոխադրումների ժամանակի կրճատում (միջին արագության բարձրացում), տրանսպորտային ծախսերի կրճատում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			

1	2	3	4	5	6	7
	ԱԾ04	04.05.01	Մարզային նշանակության ավտոճանապարհների բարելավման և ամրապնդման երթևեկության ապահովման ծառայություններ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Հողային պատահարների երթևեկի մասի արհեստական կառույցների և կահավորման էլեմենտների նորմատիվ մակարդակում պահպանման և շահագործման (ծյան մաքրում, փոսային նորոգումներ, մաքրման աշխատանքներ, ջրահեռացում, նշագրում, կողային հարթեցում և լրացում, ընթացիկ նորոգման աշխատանքներ) <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Գնումների մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված գործընթացով ընտրված մասնագիտացված կազմակերպություն	62,415.0	65,536.0	68,813.0
1146			ԾՐԱԳԻՐ			
			Հանրակրթության ծրագիր <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Տարրական, հիմնական և միջնակարգ (լրիվ) ընդհանուր կրթության ծառայությունների մատուցում <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Հանրակրթական մակարդակում սովորողների ընդգրկվածության, գրագիտության և համակողմանի զարգացման բարձր մակարդակի ապահովում	7,025,375.9	7,168,766.9	7,257,260.6
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ17	09.02.01	Հիմնական ընդհանուր հանրակրթություն (Արմավիրի մարզ) <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> հիմնական ընդհանուր կրթության տրամադրում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> Մարզի պետական հանրակրթական 112 դպրոցներ	6,874,195.6	7,016,827.6	7,104,841.8
	ԱԾ104	09.01.01	Նախադպրոցական կրթություն (Արմավիրի մարզ) <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> 5-6 տարեկան երեխաների նախապատրաստում հանրակրթական դպրոցներում ուսուցմանը՝ ապահովելով հավասար մեկնարկային պայմաններ <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> Մարզի պետական հանրակրթական դպրոցներ	134,720.6	134,804.2	134,855.5
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
	ԾՏ30	09.06.01	Մոցիալապես անապահով ընտանիքների երեխաների դասագրքերի վարձավճարների փոխհատուցում <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Մոցիալապես անապահով ընտանիքների երեխաների դասագրքերի վարձավճարների փոխհատուցում	11,879.9	12,555.3	12,983.5
	ԾՏ40	09.06.01	Ատեստավորման միջոցով որակավորում ստացած ուսուցիչներին հավելավճարների տրամադրում <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Հանրակրթական դպրոցներին ատեստավորման արդյունքում ստացած տարակարգերին համապատասխան հավելավճարների տրամադրում	4,579.8	4,579.8	4,579.8
1148			ԾՐԱԳԻՐ			

1	2	3	4	5	6	7	
			Արտատումնական դաստիարակության ծրագիր	38,039.8	38,039.8	38,039.8	
			Ծրագրի նկարագրությունը				
			Արվեստի, սպորտի դասընթացների իրականացում ակումբներում, մարզադպրոցներում և արտադպրոցական դաստիարակության այլ կենտրոններում				
			Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը				
			Հանրակրթական ուսուցման համակարգում ընդգրկված երեխաների ֆիզիկական, հոգևոր և գեղագիտական զարգացում, բնապահպանական և կիրառական գիտելիքների ձեռքբերում				
				Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ14	09.05.01	Ազգային, փողային, լարային նվագարանների գծով ուսուցում	38,039.8	38,039.8	38,039.8	
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը				
			Երաժշտական և արվեստի դպրոցներում ազգային, փողային և լարային նվագարանների գծով ուսուցման կազմակերպում				
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը				
Ազգային նվագարանների ուսուցում իրականացնող երաժշտական և արվեստի դպրոցներ							
1168			ԾՐԱԳԻՐ				
			Արվեստի պահպանման և զարգացման ծրագիր	2,395.0	2,395.0	2,395.0	
			Ծրագրի նկարագրությունը				
			Թատերարվեստի, երաժշտարվեստի, պարարվեստի, կերպարվեստի, ժողարվեստի ոլորտի ծառայություններ				
			Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը				
			Քաղաքացիական հասարակության տեղեկացվածության և հաղորդակցման բարձրացում արվեստի ոլորտում				
				Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ15	08.02.05	Մշակութային միջոցառումների իրականացում (Արմավիրի մարզ)	2,395.0	2,395.0	2,395.0	
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը				
			Մարզի բնակչության համար ցուցահանդեսների, բեմադրությունների և այլ մշակութային միջոցառումների կազմակերպում				
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը				
Մշակույթի ոլորտում գործող կազմակերպություններ							
ՀՀ Գեղարքունիքի մարզպետարան				6,683,446.6	6,919,631.1	7,113,647.8	
1110			ԾՐԱԳԻՐ				
			Այլընտրանքային զինվորական ծառայություն ծրագիր	1,470.0	1,110.0	90.0	
			Ծրագրի նկարագրությունը				
			Այլընտրանքային աշխատանքային ծառայության անցած ՀՀ քաղաքացիներին «Այլընտրանքային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքով դրամական բավարարման և փոխհատուցումների տրամադրում				
			Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը				
			ՀՀ սահմանադրությամբ Հայաստանի Հանրապետության պաշտոպանությանը մասնակցելու քաղաքացիական պարտքի կատարման ապահովում				
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ				

1	2	3	4	5	6	7
	ԾՏ11	02.05.01	Այլընտրանքային աշխատանքային աշխատանքային ծառայողներին դրամական բավարարման և դրամական փոխհատուցման տրամադրում <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> ՀՀ Գեղարքունիքի մարզպետարանում այլընտրանքային աշխատանքային ծառայության անցած ՀՀ քաղաքացիներին «Այլընտրանքային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված դրամական բավարարման և փոխհատուցումների տրամադրում	1,470.0	1,110.0	90.0
1046			ԾՐԱԳԻՐ			
			Թանգարանների ծրագիր <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Թանգարանային առարկաների և հավաքածուների պահպանություն, համալրում, հրապարակում <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> ՀՀ մշակութային ժառանգության բաղկացուցիչ մաս հանդիսացող Թանգարանային հավաքածուների անխաթար պահպանումն ու փոխանցումը սերունդներին: Թանգարանային հավաքածուներին հանրության հաղորդակցության աճ՝ նպաստելով հանրապետությունում մշակութային զբոսաշրջության խթանմանը, տնտեսական զարգացմանը	16,591.2	16,591.2	16,591.2
	ԱԾ05	08.02.02	Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ Թանգարանային ծառայություններ և ցուցահանդեսներ (Գեղարքունիքի մարզ) <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Թանգարանային առարկաների և հավաքածուների պահպանություն, համալրում, հրապարակում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Գեղարքունիքի մարզի երկրագիտական թանգարան» ՊՈԱԿ	16,591.2	16,591.2	16,591.2
1049			ԾՐԱԳԻՐ			
			Ճանապարհային ցանցի բարելավման և անվտանգ երթևեկության ապահովման ծառայություններ <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Ավտոճանապարհների և հարակից կառույցների ընթացիկ և ձմեռային պահպանություն <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Ճանապարհների վիճակով պայմանավորված վթարների և դժբախտ պատահարների նվազում, ուղևորափոխադրումների և բեռնափոխադրումների ժամանակի կրճատում (միջին արագության բարձրացում), տրանսպորտային ծախսերի կրճատում	164,094.0	172,299.0	180,914.0
	ԱԾ05	04.05.01	Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ Մարզային նշանակության ավտոճանապարհների բարելավման և անվտանգ երթևեկության ապահովման ծառայություններ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			

1	2	3	4	5	6	7
			Հողային պատահարի երթևեկի մասի արհեստական կառույցների և կահավորման էլեմենտների նորմատիվ մակարդակում պահպանման և շահագործման (ձյան մաքրում, փոսային նորոգումներ, մաքրման աշխատանքներ, ջրահեռացում, նշագրում, կողային հարթեցում և լրացում, ընթացիկ նորոգման աշխատանքներ) <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Գնումների մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված գործընթացով ընտրված մասնագիտացված կազմակերպություն	164,094.0	172,299.0	180,914.0
1146			ԾՐԱԳԻՐ			
			Հանրակրթության ծրագիր <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Տարրական, հիմնական և միջնակարգ (լրիվ) ընդհանուր կրթության ծառայությունների մատուցում <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Հանրակրթական մակարդակում սովորողների ընդգրկվածության, գրագիտության և համակողմանի զարգացման բարձր մակարդակի ապահովում	6,397,594.9	6,625,934.4	6,812,356.1
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ19	09.02.01	Հիմնական ընդհանուր հանրակրթություն (Գեղարքունիքի մարզ) <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Հիմնական ընդհանուր կրթության տրամադրում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> ՀՀ Գեղարքունիքի մարզի հանրակրթական դպրոցներ	6,095,782.5	6,219,078.4	6,336,715.0
	ԱԾ51	09.02.01	Հիմնական հատուկ հանրակրթություն (Գեղարքունիքի մարզ) <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Հատուկ կրթական ծառայությունների մատուցում ֆիզիկական և մտավոր արատներ ունեցող երեխաներին հիմնական ընդհանուր կրթության մակարդակում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Գավառի թիվ 1 հատուկ դպրոց» ՊՈԱԿ	83,568.2	53,781.4	0.0
	ԱԾ75	09.02.01	Ներառական կրթություն միջին դպրոցում (Գեղարքունիքի մարզ) <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Ներառական կրթություն առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաների համար հիմնական ընդհանուր կրթության մակարդակում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> Մարզի պետական հանրակրթական դպրոցներ	68,179.5	47,139.3	0.0
	ԱԾ106	09.01.01	Նախադպրոցական կրթություն (Գեղարքունիքի մարզ) <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> 5-6 տարեկան երեխաների նախապատրաստում հանրակրթական դպրոցներում ուսուցմանը՝ ապահովելով հավասար մեկնարկային պայմաններ <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> Մարզի պետական հանրակրթական դպրոցներ	124,854.8	128,459.0	128,459.0
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			

1	2	3	4	5	6	7
	ԾՏ06	09.06.01	Հանրակրթական դպրոցների մանկավարժներին և դպրոցահասակ երեխաներին տրանսպորտային ծախսերի փոխհատուցում (Գեղարքունիքի մարզ) <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Հանրակրթական դպրոցների մանկավարժներին և դպրոցահասակ երեխաներին տրանսպորտային ծախսերի փոխհատուցում	1,142.9	1,142.9	1,142.9
	ԾՏ22	09.06.01	Սոցիալապես անապահով ընտանիքների երեխաների դասագրքերի վարձավճարների փոխհատուցում <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Սոցիալապես անապահով ընտանիքների երեխաների դասագրքերի վարձավճարների փոխհատուցում	9,067.0	9,735.0	10,204.8
	ԾՏ41	09.06.01	Ատեստավորման միջոցով որակավորում ստացած ուսուցիչներին հավելավճարների տրամադրում <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Հանրակրթական դպրոցներին ատեստավորման արդյունքում ստացած տարակարգերին համապատասխան հավելավճարների տրամադրում	15,000.0	17,000.0	20,000.0
	ԾՏ52	09.06.01	Դպրոցահասակ երեխաներին սննդով ապահովում <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Հանրակրթական դպրոցի տարրական դասարանների աշակերտներին սննդով ապահովում	0.0	149,598.4	315,834.4
1148			ԾՐԱԳԻՐ			
			Արտաուսումնական դաստիարակության ծրագիր <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Արվեստի, սպորտի դասընթացների իրականացում ակումբներում, մարզադպրոցներում և արտադպրոցական դաստիարակության այլ կենտրոններում <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Հանրակրթական ուսուցման համակարգում ընդգրկված երեխաների ֆիզիկական, հոգևոր և գեղագիտական զարգացում, բնապահպանական և կիրառական գիտելիքների ձեռքբերում Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ	53,515.2	53,515.2	53,515.2
	ԱԾ04	09.05.01	Արտադպրոցական դաստիարակություն (Գեղարքունիքի մարզ) <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Սպորտի դասընթացներ մարզադպրոցներում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Գեղարքունիքի մարզային մարզադպրոց» ՊՈԱԿ	13,841.5	13,841.5	13,841.5
	ԱԾ16	09.05.01	Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ <u>Ազգային, փողային, լարային նվագարանների զծով ուսուցում</u> <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Երաժշտական և արվեստի դպրոցներում ազգային, փողային և լարային նվագարանների զծով ուսուցման կազմակերպում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> Ազգային նվագարանների ուսուցում իրականացնող երաժշտական և արվեստի դպրոցներ	39,673.7	39,673.7	39,673.7
1168			ԾՐԱԳԻՐ			
			Արվեստի պահպանման և զարգացման ծրագիր			

1	2	3	4	5	6	7
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>	50,181.3	50,181.3	50,181.3
			Թատերարվեստի, երաժշտարվեստի, պարարվեստի, կերպարվեստի, ժողարվեստի ոլորտի ծառայություններ			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Քաղաքացիական հասարակության տեղեկացվածության և հաղորդակցման բարձրացում արվեստի ոլորտում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ17	08.02.05	Մշակութային միջոցառումների իրականացում (Գեղարքունիքի մարզ)	3,062.7	3,062.7	3,062.7
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
Մարզի բնակչության համար մշակութային միջոցառումների կազմակերպում						
<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>						
		Մշակույթի ոլորտում գործող կազմակերպություններ				
	ԱԾ18	08.02.05	Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ	47,118.6	47,118.6	47,118.6
			Թատերական ներկայացումներ (Գեղարքունիքի մարզ)			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Թատերարվեստի, երաժշտարվեստի, պարարվեստի, կերպարվեստի, ժողարվեստի ոլորտի ծառայություններ			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			«Գեղարքունիքի մարզի Լ.Քալանթարի անվան դրամատիկական թատրոն» ՊՈԱԿ			
	ՀՀ Լոռու մարզպետարան			7,307,967.0	7,409,579.3	7,641,087.1
1110			ԾՐԱԳԻՐ			
			Այլընտրանքային գինվորական ծառայություն ծրագիր	1,170.0	390.0	30.0
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Այլընտրանքային աշխատանքային ծառայության անցած ՀՀ քաղաքացիներին «Այլընտրանքային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքով դրամական բավարարման և փոխհատուցումների տրամադրում			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ սահմանադրությամբ Հայաստանի Հանրապետության պաշտոպանությանը մասնակցելու քաղաքացիական պարտքի կատարման ապահովում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
	ԾՏ05	02.05.01	Այլընտրանքային աշխատանքային աշխատանքային ծառայողներին դրամական բավարարման և դրամական փոխհատուցման տրամադրում	1,170.0	390.0	30.0
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ Լոռու մարզպետարանում այլընտրանքային աշխատանքային ծառայության անցած ՀՀ քաղաքացիներին «Այլընտրանքային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված դրամական բավարարման և փոխհատուցումների տրամադրում			
1046			ԾՐԱԳԻՐ			
			Թանգարանների ծրագիր			
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Թանգարանային առարկաների և հավաքածուների պահպանություն, համալրում, հրապարակում			

1	2	3	4	5	6	7
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ մշակութային ժառանգության բաղկացուցիչ մաս հանդիսացող թանգարանային հավաքածուների անխաթար պահպանումն ու փոխանցումը սերունդներին: Թանգարանային հավաքածուներին հանրության հաղորդակցության աճ՝ նպաստելով հանրապետությունում մշակութային զբոսաշրջության խթանմանը, տնտեսական զարգացմանը	15,101.3	15,101.3	15,101.3
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ03	08.02.02	Թանգարանային ծառայություններ և ցուցահանդեսներ (Լոռու մարզ) <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> «Լոռի-Փամբակի երկրագիտական թանգարան» այցելուներին թանգարանային ցուցանմուշների ցուցադրություն, ցուցանմուշների մասին տեղեկատվության տրամադրում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Լոռու-Փամբակի երկրագիտական թանգարան» ՊՈԱԿ	15,101.3	15,101.3	15,101.3
1049			ԾՐԱԳԻՐ			
			Ճանապարհային ցանցի բարելավման և անվտանգ երթևեկության ապահովման ծառայություններ <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Ավտոճանապարհների և հարակից կառույցների ընթացիկ և ձմեռային պահպանություն <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Ճանապարհների վիճակով պայմանավորված վթարների և դժբախտ պատահարների նվազում, ուղևորափոխադրումների և բեռնափոխադրումների ժամանակի կրճատում (միջին արագության բարձրացում), տրանսպորտային ծախսերի կրճատում	119,583.0	125,562.0	131,840.0
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ06	04.05.01	Մարզային նշանակության ավտոճանապարհների բարելավման և անվտանգ երթևեկության ապահովման ծառայություններ <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Հողային պատասխան երթևեկելի մասի արհեստական կառույցների և կահավորման էլեմենտների նորմատիվ մակարդակում պահպանման և շահագործման (ձյան մաքրում, փոսային նորոգումներ, մաքրման աշխատանքներ, ջրահեռացում, նշագրում, կողային հարթեցում և լրացում, ընթացիկ նորոգման աշխատանքներ) <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Գնումների մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված գործընթացով ընտրված մասնագիտացված կազմակերպություն	119,583.0	125,562.0	131,840.0
1146			ԾՐԱԳԻՐ			
			Հանրակրթության ծրագիր <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Տարրական, հիմնական և միջնակարգ (լրիվ) ընդհանուր կրթության ծառայությունների մատուցում <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>	7,134,730.6	7,231,143.9	7,456,733.7

1	2	3	4	5	6	7
			Հանրակրթական մակարդակում սովորողների ընդգրկվածության, գրագիտության և համակողմանի զարգացման բարձր մակարդակի ապահովում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ15	09.02.01	Հիմնական ընդհանուր հանրակրթություն (Լոռու մարզ) <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Հիմնական ընդհանուր կրթության տրամադրում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> Մարզի պետական հանրակրթական դպրոցներ	7,006,225.6	7,079,608.1	7,141,356.8
	ԱԾ102	09.01.01	Նախադպրոցական կրթություն (Լոռու մարզ) <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> 5-6 տարեկան երեխաների նախապատրաստում հանրակրթական դպրոցներում ուսուցմանը՝ ապահովելով հավասար մեկնարկային պայմաններ <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> Մարզի պետական հանրակրթական դպրոցներ	70,880.4	80,584.3	86,789.6
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
	ԾՏ04	09.06.01	Հանրակրթական դպրոցների մանկավարժներին և դպրոցահասակ երեխաներին տրանսպորտային ծախսերի փոխհատուցում (Լոռու մարզ) <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Հանրակրթական դպրոցների մանկավարժներին և դպրոցահասակ երեխաներին տրանսպորտային ծախսերի փոխհատուցում	2,992.0	2,992.0	2,992.0
	ԾՏ48	09.06.01	Սոցիալապես անապահով ընտանիքների երեխաների դասագրքերի վարձավճարների փոխհատուցում <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Սոցիալապես անապահով ընտանիքների երեխաների դասագրքերի վարձավճարների փոխհատուցում	9,545.4	9,545.4	9,545.4
	ԾՏ42	09.06.01	Ատեստավորման միջոցով որակավորում ստացած ուսուցիչներին հավելավճարների տրամադրում <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Հանրակրթական դպրոցներին ատեստավորման արդյունքում ստացած տարակարգերին համապատասխան հավելավճարների տրամադրում	45,087.2	58,414.1	63,890.4
	ԾՏ53	09.06.01	Դպրոցահասակ երեխաներին սննդով ապահովում <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Հանրակրթական դպրոցի տարրական դասարանների աշակերտներին սննդով ապահովում	0.0	0.0	152,159.5
1148			ԾՐԱԳԻՐ			
			Արտասովորական դաստիարակության ծրագիր <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Արվեստի, սպորտի դասընթացների իրականացում՝ ակումբներում, մարզադպրոցներում և արտադպրոցական դաստիարակության այլ կենտրոններում <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>	34,072.7	34,072.7	34,072.7

1	2	3	4	5	6	7	
	ԱԾ12	09.05.01	Հանրակրթական ուսուցման համակարգում ընդգրկված երեխաների ֆիզիկական, հոգևոր և գեղագիտական զարգացում, բնապահպանական և կիրառական գիտելիքների ձեռքբերում	34,072.7	34,072.7	34,072.7	
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ				
			Ազգային, փողային, լարային նվագարանների գծով ուսուցում				
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը				
			Երաժշտական և արվեստի դպրոցներում ազգային, փողային և լարային նվագարանների գծով ուսուցման կազմակերպում				
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը				
			Ազգային նվագարանների ուսուցում իրականացնող երաժշտական և արվեստի դպրոցներ				
1168			ԾՐԱԳԻՐ				
			Արվեստի պահպանման և զարգացման ծրագիր	3,309.4	3,309.4	3,309.4	
			Ծրագրի նկարագրությունը				
			Թատերարվեստի, երաժշտարվեստի, պարարվեստի, կերպարվեստի, ժողարվեստի ոլորտի ծառայություններ				
			Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը				
			Քաղաքացիական հասարակության տեղեկացվածության և հաղորդակցման բարձրացում արվեստի ոլորտում				
				Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ13	08.02.05	Մշակութային միջոցառումների իրականացում (Լոռու մարզ)	3,309.4	3,309.4	3,309.4	
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը				
			Մարզի բնակչության համար ցուցահանդեսների, բեմադրությունների և այլ մշակութային միջոցառումների կազմակերպում				
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը				
Վանաձորի «Հորիզոն» հասարակական մշակութային կազմակերպություն							
ՀՀ Կոտայքի մարզպետարան				6,494,615.2	6,510,890.3	6,436,362.3	
1049			ԾՐԱԳԻՐ				
			Ճանապարհային ցանցի բարելավման և անվտանգ երթևեկության ապահովման ծառայություններ	141,536.0	148,613.0	156,043.3	
			Ծրագրի նկարագրությունը				
			Ավտոճանապարհների և հարակից կառույցների ընթացիկ և ձմեռային պահպանություն				
			Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը				
			Ճանապարհների վիճակով պայմանավորված վթարների և դժբախտ պատահարների նվազում, ուղևորափոխադրումների և բեռնափոխադրումների ժամանակի կրճատում (միջին արագության բարձրացում), տրանսպորտային ծախսերի կրճատում				
				Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
			Մարզային նշանակության ավտոճանապարհների բարելավման և անվտանգ երթևեկության ապահովման ծառայություններ				
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը				

1	2	3	4	5	6	7
	ԱԾ07	04.05.01	Հողային պատասխան երթևեկի մասի արհեստական կառույցների և կահավորման էլեմենտների նորմատիվ մակարդակում պահպանման և շահագործման (ձյան մաքրում, փոսային նորոգումներ, մաքրման աշխատանքներ, ջրահեռացում, նշագրում, կողային հարթեցում և լրացում, ընթացիկ նորոգման աշխատանքներ) <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Գնումների մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված գործընթացով ընտրված մասնագիտացված կազմակերպություն	141,536.0	148,613.0	156,043.3
1146			ԾՐԱԳԻՐ			
			Հանրակրթության ծրագիր <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Տարրական, հիմնական և միջնակարգ (լրիվ) ընդհանուր կրթության ծառայությունների մատուցում <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Հանրակրթական մակարդակում սովորողների ընդգրկվածության, գրագիտության և համակողմանի զարգացման բարձր մակարդակի ապահովում	6,218,699.2	6,228,467.3	6,146,539.0
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ21	09.02.01	Հիմնական ընդհանուր հանրակրթություն (Կոտայքի մարզ) <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Հիմնական ընդհանուր կրթության տրամադրում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> Մարզի պետական հանրակրթական դպրոցներ	5,913,858.5	5,936,362.7	5,936,492.6
	ԱԾ52	09.02.01	Հիմնական հատուկ հանրակրթություն (Կոտայքի մարզ) <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Հատուկ կրթական ծառայությունների մատուցում ֆիզիկական և մտավոր արատներ ունեցող երեխաներին հիմնական ընդհանուր կրթության մակարդակում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Աբովյանի N1 հատուկ դպրոց» ՊՈԱԿ; «Հրազդանի Վ.Սարգսյանի անվան N11 միջն. դպրոց» ՊՈԱԿ-ի հատուկ կրթության ստորաբաժանում	110,252.7	109,582.3	110,252.7
	ԱԾ108	09.01.01	Նախադպրոցական կրթություն (Կոտայքի մարզ) <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> 5-6 տարեկան երեխաների նախապատրաստում հանրակրթական դպրոցներում ուսուցմանը՝ ապահովելով հավասար մեկնարկային պայմաններ <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> Մարզի պետական հանրակրթական դպրոցներ	74,828.7	74,828.7	74,828.7
	ԱԾ133	09.02.01	Ներառական կրթություն միջին դպրոցում (Կոտայքի մարզ) <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Ներառական կրթություն առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաների համար հիմնական ընդհանուր կրթության մակարդակում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> Մարզի պետական հանրակրթական դպրոցներ	97,269.3	83,553.6	0.0
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			

1	2	3	4	5	6	7	
	ԾՏ12	09.06.01	Հանրակրթական դպրոցների մանկավարժներին և դպրոցահասակ երեխաներին տրանսպորտային ծախսերի փոխհատուցում (Կոտայքի մարզ)	272.0	272.0	272.0	
			Տրանսֆերտի նկարագրությունը				
			Մարզի հանրակրթական դպրոցների մանկավարժներին և դպրոցահասակ երեխաներին տրանսպորտային միջոցներով տեղափոխման ապահովում				
	ԾՏ21	09.06.01	Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ	9,843.0	9,843.0	9,843.0	
			Սոցիալապես անապահով ընտանիքների երեխաների դասագրքերի վարձավճարների փոխհատուցում				
			Տրանսֆերտի նկարագրությունը				
	ԾՏ43	09.06.01	Սոցիալապես անապահով ընտանիքների երեխաների դասագրքերի վարձավճարների փոխհատուցում	12,375.0	14,025.0	14,850.0	
			Ատեստավորման միջոցով որակավորում ստացած ուսուցիչներին հավելավճարների տրամադրում				
			Տրանսֆերտի նկարագրությունը				
				Հանրակրթական դպրոցներին ատեստավորման արդյունքում ստացած տարակարգերին համապատասխան հավելավճարների տրամադրում			
1148			ԾՐԱԳԻՐ				
			Արտասուամնական դաստիարակության ծրագիր	129,368.0	129,368.0	129,368.0	
			Ծրագրի նկարագրությունը				
			Արվեստի, սպորտի դասընթացների իրականացում ակումբներում, մարզադպրոցներում և արտադպրոցական դաստիարակության այլ կենտրոններում				
			Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը				
			Հանրակրթական ուսուցման համակարգում ընդգրկված երեխաների ֆիզիկական, հոգևոր և գեղագիտական զարգացում, բնապահպանական և կիրառական գիտելիքների ձեռքբերում				
				Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ06	09.05.01	Արտադպրոցական դաստիարակություն (Կոտայքի մարզ)	70,332.1	70,332.1	70,332.1	
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը				
			Մարզային ենթակայության մարզադպրոցներում երեխաների սպորտային կրթության ապահովում				
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը				
				«Եղվարդի մարզադպրոց» ՊՈԱԿ, «Բյուրեղավանի մարզադպրոց» ՊՈԱԿ			
	ԱԾ18	09.05.01	Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ	59,035.9	59,035.9	59,035.9	
			Ազգային, փողային, լարային նվագարանների գծով ուսուցում				
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը				
			Երաժշտական և արվեստի դպրոցներում ազգային, փողային և լարային նվագարանների գծով ուսուցման կազմակերպում				
				Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
				Ազգային նվագարանների ուսուցում իրականացնող երաժշտական և արվեստի դպրոցներ			
1168			ԾՐԱԳԻՐ				
			Արվեստի պահպանման և զարգացման ծրագիր	4,412.0	4,412.0	4,412.0	
			Ծրագրի նկարագրությունը				
			Թատերարվեստի, երաժշտարվեստի, պարարվեստի, կերպարվեստի, ժողարվեստի ոլորտի ծառայություններ				
			Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը				

1	2	3	4	5	6	7
			Քաղաքացիական հասարակության տեղեկացվածության և հաղորդակցման բարձրացում արվեստի ոլորտում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ21	08.02.03	Համայնքային մշակույթի և ազատ ժամանցի կազմակերպում (Կոտայքի մարզ) <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Համայնքային մշակույթի և ազատ ժամանցի կազմակերպում մշակույթի կենտրոններում, տարածքային մշակութային միջոցառումների իրականացում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Կոտայքի մարզային մշակույթի կենտրոն» ՊՈԱԿ	2,318.6	2,318.6	2,318.6
	ԱԾ22	08.02.05	Մշակութային միջոցառումների իրականացում (Կոտայքի մարզ) <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Մարզի բնակչության համար ցուցահանդեսների, բեմադրությունների և այլ մշակութային միջոցառումների կազմակերպում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Կոտայքի մարզային մշակույթի կենտրոն» ՊՈԱԿ	2,093.4	2,093.4	2,093.4
1110			ԾՐԱԳԻՐ			
			Այլընտրանքային գինվորական ծառայություն ծրագիր <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Այլընտրանքային աշխատանքային ծառայության անցած ՀՀ քաղաքացիներին «Այլընտրանքային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքով դրամական բավարարման և փոխհատուցումների տրամադրում <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> ՀՀ սահմանադրությամբ Հայաստանի Հանրապետության պաշտոպանությանը մասնակցելու քաղաքացիական պարտքի կատարման ապահովում	600.0	30.0	0.0
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
	ԾՏ08	02.05.01	Այլընտրանքային աշխատանքային աշխատանքային ծառայողներին դրամական բավարարման և դրամական փոխհատուցման տրամադրում <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> ՀՀ Կոտայքի մարզպետարանում այլընտրանքային աշխատանքային ծառայության անցած ՀՀ քաղաքացիներին «Այլընտրանքային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված դրամական բավարարման և փոխհատուցումների տրամադրում	600.0	30.0	0.0
ՀՀ Շիրակի մարզպետարան				8,218,788.2	8,306,363.4	8,543,062.4
1110			ԾՐԱԳԻՐ			
			Այլընտրանքային գինվորական ծառայություն ծրագիր <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Այլընտրանքային աշխատանքային ծառայության անցած ՀՀ քաղաքացիներին «Այլընտրանքային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքով դրամական բավարարման և փոխհատուցումների տրամադրում <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> ՀՀ սահմանադրությամբ Հայաստանի Հանրապետության պաշտոպանությանը մասնակցելու քաղաքացիական պարտքի կատարման ապահովում	450.0	360.0	30.0
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			

1	2	3	4	5	6	7
	ԾՏ06	02.05.01	Այլընտրանքային աշխատանքային աշխատանքային ծառայողներին դրամական բավարարման և դրամական փոխհատուցման տրամադրում	450.0	360.0	30.0
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ Շիրակի մարզպետարանում այլընտրանքային աշխատանքային ծառայության անցած ՀՀ քաղաքացիներին «Այլընտրանքային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված դրամական բավարարման և փոխհատուցումների տրամադրում			
1046			ԾՐԱԳԻՐ			
			Թանգարանների ծրագիր	58,090.7	58,090.7	58,090.7
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Թանգարանային առարկաների և հավաքածուների պահպանություն, համալրում, հրապարակում			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>	58,090.7	58,090.7	58,090.7
			ՀՀ մշակութային ժառանգության բաղկացուցիչ մաս հանդիսացող թանգարանային հավաքածուների ամխաթար պահպանումն ու փոխանցումը սերունդներին:			
			Թանգարանային հավաքածուներին հանրության հաղորդակցության ան՝ նպաստելով հանրապետությունում մշակութային զբոսաշրջության խթանմանը, տնտեսական զարգացմանը			
	ԱԾ02	08.02.02	Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ	58,090.7	58,090.7	58,090.7
			Թանգարանային ծառայություններ և ցուցահանդեսներ (Շիրակի մարզ)			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Թանգարանային առարկաների և հավաքածուների պահպանություն, համալրում, հրապարակում	58,090.7	58,090.7	58,090.7
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			«ՀՀ Շիրակի մարզի երկրագիտական թանգարան» ՊՈԱԿ և «Գյումրու քաղաքային կենցաղի և ժողովրդական ճարտարապետության թանգարան» ՊՈԱԿ			
1049			ԾՐԱԳԻՐ			
			Ճանապարհային ցանցի բարելավման և անվտանգ երթևեկության ապահովման ծառայություններ	183,965.0	193,163.0	202,821.0
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Ավտոճանապարհների և հարակից կառույցների ընթացիկ և ձմեռային պահպանություն			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>	183,965.0	193,163.0	202,821.0
			Ճանապարհների վիճակով պայմանավորված վթարների և դժբախտ պատահարների նվազում, ուղևորափոխադրումների և բեռնափոխադրումների ժամանակի կրճատում (միջին արագության բարձրացում), տրանսպորտային ծախսերի կրճատում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ08	04.05.01	Մարզային նշանակության ավտոճանապարհների բարելավման և անվտանգ երթևեկության ապահովման ծառայություններ	183,965.0	193,163.0	202,821.0
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Հողային պաստառի երթևեկելի մասի արհեստական կառույցների և կահավորման էլեմենտների նորմատիվ մակարդակում պահպանման և շահագործման (ձյան մաքրում, փոսային նորոգումներ, մաքրման աշխատանքներ, ջրահեռացում, նշագրում, կողային հարթեցում և լրացում, ընթացիկ նորոգման աշխատանքներ)			

1	2	3	4	5	6	7
1146			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			«Գնումների մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված գործընթացով ընտրված			
			մասնագիտացված կազմակերպություն			
			ԾՐԱԳԻՐ			
			<u>Հանրակրթության ծրագիր</u>	7,699,838.6	7,778,305.8	8,005,676.8
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Տարրական, հիմնական և միջնակարգ (լրիվ) ընդհանուր կրթության			
			ծառայությունների մատուցում			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>	6,641,909.2	7,256,226.5	7,464,803.6
			Հանրակրթական մակարդակում սովորողների ընդգրկվածության,			
			գրագիտության և համակողմանի զարգացման բարձր մակարդակի			
			ապահովում			
			<u>Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ</u>	127,565.5	0.0	0.0
			Հիմնական ընդհանուր հանրակրթություն (Շիրակի մարզ)			
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
			Հիմնական ընդհանուր կրթության ծառայությունների մատուցում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>	429,658.8	0.0	0.0
			Մարզի պետական հանրակրթական դպրոցներ			
			Հիմնական հատուկ հանրակրթություն (Շիրակի մարզ)			
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
			Հատուկ կրթական ծառայությունների մատուցում	15,311.6	15,311.6	15,311.6
			Ֆիզիկական և մտավոր արատներ ունեցող երեխաներին			
			հիմնական ընդհանուր կրթության մակարդակում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>	130,691.9	131,485.0	132,831.8
			Մարզի պետական հատուկ դպրոցներ			
			Ներառական կրթություն միջին դպրոցում (Շիրակի մարզ)			
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
			Ներառական կրթություն առանձնահատուկ պայմանների	130,691.9	131,485.0	132,831.8
			կարիք ունեցող երեխաների համար հիմնական ընդհանուր			
			կրթության մակարդակում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			Մարզի պետական հանրակրթական դպրոցներ			
			Հիմնական հանրակրթություն երեկոյան դպրոցում (Շիրակի մարզ)	130,691.9	131,485.0	132,831.8
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
			Կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաների			
			երեկոյան կրթություն հիմնական ընդհանուր կրթության մակարդակում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>	130,691.9	131,485.0	132,831.8
			Մարզի պետական երեկոյան դպրոցներ			
			Նախադպրոցական կրթություն (Շիրակի մարզ)			
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
			5-6 տարեկան երեխաների նախապատրաստում	130,691.9	131,485.0	132,831.8
			հանրակրթական դպրոցներում ուսուցմանը՝ ապահովելով			
			հավասար մեկնարկային պայմաններ			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			Մարզի պետական հանրակրթական դպրոցներ			
			<u>Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ</u>			

1	2	3	4	5	6	7
	ԾՏ03	09.06.01	Հանրակրթական դպրոցների մանկավարժներին և դպրոցահասակ երեխաներին տրամապորտային ծախսերի փոխհատուցում (Շիրակի մարզ)	10,875.8	10,875.8	10,875.8
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			Մարզի հանրակրթական դպրոցների մանկավարժներին և դպրոցահասակ երեխաներին տրամապորտային միջոցներով տեղափոխման ապահովում			
	ԾՏ26	09.06.01	Սոցիալապես անապահով ընտանիքների երեխաների դասագրքերի վարձավճարների փոխհատուցում <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Սոցիալապես անապահով ընտանիքների երեխաների դասագրքերի վարձավճարների փոխհատուցում	9,058.7	9,744.9	10,111.5
	ԾՏ44	09.06.01	Ատեստավորման միջոցով որակավորում ստացած ուսուցիչներին հավելավճարների տրամադրում <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> Հանրակրթական դպրոցներին ատեստավորման արդյունքում ստացած տարակարգերին համապատասխան հավելավճարների տրամադրում	22,876.2	30,501.6	38,127.0
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			Հանրակրթական դպրոցի տարրական դասարանների աշակերտներին սննդով ապահովում			
	ԾՏ54	09.06.01	Հանրակրթական դպրոցի տարրական դասարանների աշակերտներին սննդով ապահովում	311,890.9	324,160.4	333,615.5
1148			ԾՐԱԳԻՐ			
			Արտաուսումնական դաստիարակության ծրագիր <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Արվեստի, սպորտի դասընթացների իրականացում ակումբներում, մարզադպրոցներում և արտադպրոցական դաստիարակության այլ կենտրոններում <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Հանրակրթական ուսուցման համակարգում ընդգրկված երեխաների ֆիզիկական, հոգևոր և գեղագիտական զարգացում, բնապահպանական և կիրառական գիտելիքների ձեռքբերում	157,288.9	157,288.9	157,288.9
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
		09.05.01	Արտադպրոցական դաստիարակություն (Շիրակի մարզ) <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Արվեստի, երաժշտության, սպորտի դասընթացներ ակումբներում, մարզադպրոցներում և արտադպրոցական դաստիարակության այլ կենտրոններում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> Մարզի արտադպրոցական դաստիարակության կենտրոններ	69,306.4	69,306.4	69,306.4
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
			Ազգային, փողային, լարային նվագարանների գծով ուսուցում <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Երաժշտական և արվեստի դպրոցներում ազգային, փողային և լարային նվագարանների գծով ուսուցման կազմակերպում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> Ազգային նվագարանների ուսուցում իրականացնող երաժշտական և արվեստի դպրոցներ	87,982.5	87,982.5	87,982.5
	ԱԾ11	09.05.01	Ազգային, փողային, լարային նվագարանների գծով ուսուցում <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Երաժշտական և արվեստի դպրոցներում ազգային, փողային և լարային նվագարանների գծով ուսուցման կազմակերպում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> Ազգային նվագարանների ուսուցում իրականացնող երաժշտական և արվեստի դպրոցներ			
			ԾՐԱԳԻՐ			
1168			Արվեստի պահպանման և զարգացման ծրագիր			

1	2	3	4	5	6	7
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>	119,155.0	119,155.0	119,155.0
			Թատերարվեստի, երաժշտարվեստի, պարարվեստի, կերպարվեստի, ժողարվեստի ոլորտի ծառայություններ			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Քաղաքացիական հասարակության տեղեկացվածության և հաղորդակցման բարձրացում արվեստի ոլորտում			
	ԱԾ11	08.02.05	Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ	115,924.6	115,924.6	115,924.6
			Երաժշտարվեստի և պարարվեստի համերգներ (Շիրակի մարզ)			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Երաժշտական համույթների կողմից համերգային ծրագրերի ստեղծում և ներկայացում			
	ԱԾ12	08.02.05	<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>	3,230.4	3,230.4	3,230.4
			«Գյումրու պետական սիմֆոնիկ նվագախումբ» ՊՈԱԿ և «Գյումրու ժողովրդական գործիքների պետական նվագախումբ» ՊՈԱԿ			
			<u>Մշակութային միջոցառումների իրականացում (Շիրակի մարզ)</u>			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
		Մարզի բնակչության համար ցուցահանդեսների, բեմադրությունների և այլ մշակութային միջոցառումների կազմակերպում	3,230.4	3,230.4	3,230.4	
		<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>				
Մշակույթի ոլորտում գործող կազմակերպություններ						
ՀՀ Սյունիքի մարզպետարան				4,945,859.3	4,991,675.8	5,014,862.2
1110			ԾՐԱԳԻՐ			
			<u>Այլընտրանքային զինվորական ծառայություն ծրագիր</u>	570.0	360.0	30.0
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Այլընտրանքային աշխատանքային ծառայության անցած ՀՀ քաղաքացիներին «Այլընտրանքային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքով դրամական բավարարման և փոխհատուցումների տրամադրում			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ սահմանադրությամբ Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանությանը մասնակցելու քաղաքացիական պարտքի կատարման ապահովում	570.0	360.0	30.0
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
	ԾՏ04	02.05.01	Այլընտրանքային աշխատանքային աշխատանքային ծառայողներին դրամական բավարարման և դրամական փոխհատուցման տրամադրում	570.0	360.0	30.0
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			ՀՀ Սյունիքի մարզպետարանում այլընտրանքային աշխատանքային ծառայության անցած ՀՀ քաղաքացիներին «Այլընտրանքային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված դրամական բավարարման և փոխհատուցումների տրամադրում			
1046			ԾՐԱԳԻՐ			
			Թանգարանների ծրագիր	11,909.8	11,909.8	11,909.8
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Թանգարանային առարկաների և հավաքածուների պահպանություն, համալրում, հրապարակում			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			

1	2	3	4	5	6	7
			ՀՀ մշակութային ժառանգության բաղկացուցիչ մաս հանդիսացող թանգարանային հավաքածուների անխաթար պահպանումն ու փոխանցումը սերունդներին: Թանգարանային հավաքածուներին հանրության հաղորդակցության աճ՝ նպաստելով հանրապետությունում մշակութային զբոսաշրջության խթանմանը, տնտեսական զարգացմանը			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ07	08.02.02	Թանգարանային ծառայություններ և ցուցահանդեսներ (Սյունիքի մարզ)	11,909.8	11,909.8	11,909.8
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
			Թանգարանային առարկաների և հավաքածուների պահպանություն, համալրում, հրապարակում			
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
			«Կապանի երկրագիտական թանգարան» ՊՈԱԿ			
1049			ԾՐԱԳԻՐ			
			Ճանապարհային ցանցի բարելավման և անվտանգ երթևեկության ապահովման ծառայություններ	183,965.0	193,163.0	202,821.0
			Ծրագրի նկարագրությունը			
			Ավտոճանապարհների և հարակից կառույցների ընթացիկ և ձմեռային պահպանություն			
			Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը			
			Ճանապարհների վիճակով պայմանավորված վթարների և դժբախտ պատահարների նվազում, ուղևորափոխադրումների և բեռնափոխադրումների ժամանակի կրճատում (միջին արագության բարձրացում), տրանսպորտային ծախսերի կրճատում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ09	04.05.01	Մարզային նշանակության ավտոճանապարհների բարելավման և անվտանգ երթևեկության ապահովման ծառայություններ	183,965.0	193,163.0	202,821.0
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
			Հողային պաստառի երթևեկելի մասի արհեստական կառույցների և կահավորման էլեմենտների նորմատիվ մակարդակում պահպանման և շահագործման (ծյան մաքրում, փոսային նորոգումներ, մաքրման աշխատանքներ, ջրահեռացում, նշագրում, կողային հարթեցում և լրացում, ընթացիկ նորոգման աշխատանքներ)			
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
			«Գնումների մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված գործընթացով ընտրված մասնագիտացված կազմակերպություն			
1146			ԾՐԱԳԻՐ			
			Հանրակրթության ծրագիր	4,568,688.8	4,605,517.3	4,619,375.7
			Ծրագրի նկարագրությունը			
			Տարրական, հիմնական և միջնակարգ (լրիվ) ընդհանուր կրթության ծառայությունների մատուցում			
			Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը			
			Հանրակրթական մակարդակում սովորողների ընդգրկվածության, գրագիտության և համակողմանի զարգացման բարձր մակարդակի ապահովում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
			Հիմնական ընդհանուր հանրակրթություն (Սյունիքի մարզ)			
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			

1	2	3	4	5	6	7	
1148	ԱԾ22	09.02.01	Հիմնական ընդհանուր կրթության տրամադրում	4,373,766.2	4,413,488.8	4,431,013.5	
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը				
			Մարզի պետական հանրակրթական դպրոցներ				
	ԱԾ109	09.01.01	Նախադպրոցական կրթություն (Սյունիքի մարզ)	6,403.5	6,106.2	5,569.1	
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը				
			5-6 տարեկան երեխաների նախապատրաստում հանրակրթական դպրոցներում ուսուցմանը ` ապահովելով հավասար մեկնարկային պայմաններ				
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը				
			Մարզի պետական հանրակրթական դպրոցներ				
				Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
	ԾՏ08	09.06.01	Հանրակրթական դպրոցների մանկավարժներին և դպրոցահասակ երեխաներին տրանսպորտային ծախսերի փոխհատուցում (Սյունիքի մարզ)	30,000.5	30,000.5	30,000.5	
			Տրանսֆերտի նկարագրությունը				
			Մարզի գյուղական համայնքներում բնակվող մանկավարժների և դպրոցահասակ երեխաների տրանսպորտային միջոցներով երթևեկության կազմակերպման նպատակով ֆինանսական աջակցություն				
	ԾՏ49	09.06.01	Սոցիալապես անապահով ընտանիքների երեխաների դասագրքերի վարձավճարների փոխհատուցում	5,363.0	5,510.2	5,564.1	
			Տրանսֆերտի նկարագրությունը				
			Սոցիալապես անապահով ընտանիքների երեխաների դասագրքերի վարձավճարների փոխհատուցում				
	ԾՏ45	09.06.01	Ատեստավորման միջոցով որակավորում ստացած ուսուցիչներին հավելավճարների տրամադրում	8,719.2	8,719.2	8,719.2	
			Տրանսֆերտի նկարագրությունը				
			Հանրակրթական դպրոցներին ատեստավորման արդյունքում ստացած տարակարգերին համապատասխան հավելավճարների տրամադրում				
	ԾՏ55	09.06.01	Դպրոցահասակ երեխաներին սննդով ապահովում	144,436.4	141,692.4	138,509.3	
			Տրանսֆերտի նկարագրությունը				
Հանրակրթական դպրոցի տարրական դասարանների աշակերտներին սննդով ապահովում							
1148			ԾՐԱԳԻՐ				
			Արտաուսումնական դաստիարակության ծրագիր	101,923.1	101,923.1	101,923.1	
			Ծրագրի նկարագրությունը				
			Արվեստի, սպորտի դասընթացների իրականացում ակումբներում, մարզադպրոցներում և արտադպրոցական դաստիարակության այլ կենտրոններում				
			Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը				
			Հանրակրթական ուսուցման համակարգում ընդգրկված երեխաների ֆիզիկական, հոգևոր և գեղագիտական զարգացում, բնապահպանական և կիրառական գիտելիքների ձեռքբերում				
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ				
				Արտադպրոցական դաստիարակություն (Սյունիքի մարզ)			
Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը							

1	2	3	4	5	6	7
	ԱԾ07	09.05.01	Արվեստի, երաժշտության, սպորտի դասընթացներ ակումբներում մարզադպրոցներում և արտադպրոցական դաստիարակության այլ կենտրոններում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> ՀՀ Սյունիքի մարզի արտադպրոցական դաստիարակության կենտրոններ	65,983.2	65,983.2	65,983.2
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ19	09.05.01	Ազգային, փողային, լարային նվագարանների գծով ուսուցում <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Երաժշտական և արվեստի դպրոցներում ազգային, փողային և լարային նվագարանների գծով ուսուցման կազմակերպում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> Ազգային նվագարանների ուսուցում իրականացնող երաժշտական և արվեստի դպրոցներ	35,939.9	35,939.9	35,939.9
1168			ԾՐԱԳԻՐ			
			Արվեստի պահպանման և զարգացման ծրագիր <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Թատերարվեստի, երաժշտարվեստի, պարարվեստի, կերպարվեստի, ժողարվեստի ոլորտի ծառայություններ <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Քաղաքացիական հասարակության տեղեկացվածության և հաղորդակցման բարձրացում արվեստի ոլորտում Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ	78,802.6	78,802.6	78,802.6
	ԱԾ23	08.02.03	Համայնքային մշակույթի և ազատ ժամանցի կազմակերպում (Սյունիքի մարզ) <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Համայնքային մշակույթի և ազատ ժամանցի կազմակերպում մշակույթի կենտրոններում, տարածքային մշակութային միջոցառումների իրականացում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Կապանի մշակույթի կենտրոն» ՊՈԱԿ	2,993.2	2,993.2	2,993.2
	ԱԾ24	08.02.05	Թատերարական և արվեստի ոլորտի ծառայություններ (Սյունիքի մարզ) <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Թատրոնների գործունեության ապահովում, թատերարվեստի խթանում, թատերարվեստին առնչվող միջոցառումների կազմակերպում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> «Ա. Շիրվանզադեի անվան պետական դրամատիկական թատրոն» ՊՈԱԿ	69,306.1	69,306.1	69,306.1
	ԱԾ25	08.02.05	Մշակութային միջոցառումների իրականացում (Սյունիքի մարզ) <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Մարզի բնակչության համար ցուցահանդեսների, բեմադրությունների և այլ մշակութային միջոցառումների կազմակերպում <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> Մշակույթի ոլորտում գործող կազմակերպություններ	6,503.3	6,503.3	6,503.3
ՀՀ Վայոց ձորի մարզպետարան				2,003,953.7	2,014,686.7	2,023,630.9
1046			ԾՐԱԳԻՐ			
			Թանգարանների ծրագիր <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Թանգարանային առարկաների և հավաքածուների պահպանություն, համալրում, հրապարակում			

1	2	3	4	5	6	7
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>	13,962.8	13,962.8	13,962.8
			ՀՀ մշակութային ժառանգության բաղկացուցիչ մաս հանդիսացող թանգարանային հավաքածուների անխաթար պահպանումն ու փոխանցումը սերունդներին:			
			Թանգարանային հավաքածուներին հանրության հաղորդակցության ան՝ նպաստելով հանրապետությունում մշակութային զբոսաշրջության խթանմանը, տնտեսական զարգացմանը			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
			Թանգարանային ծառայություններ և ցուցահանդեսներ (Վալոց ձորի մարզ)			
ԱԾ06	08.02.02		<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>	13,962.8	13,962.8	13,962.8
			Թանգարանային առարկաների և հավաքածուների պահպանություն, համալրում, հրապարակում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			«Եղեգնաձորի երկրագիտական թանգարան» ՊՈԱԿ			
1049			ԾՐԱԳԻՐ			
			Ճանապարհային ցանցի բարելավման և անվտանգ երթևեկության ապահովման ծառայություններ	114,423.0	120,144.0	126,151.0
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Ավտոճանապարհների և հարակից կառույցների ընթացիկ և ձմեռային պահպանություն			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Ճանապարհների վիճակով պայմանավորված վթարների և դժբախտ պատահարների նվազում, ուղևորափոխադրումների և բեռնափոխադրումների ժամանակի կրճատում (միջին արագության բարձրացում), տրանսպորտային ծախսերի կրճատում			
ԱԾ10	04.05.01		Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ	114,423.0	120,144.0	126,151.0
			Մարզային նշանակության ավտոճանապարհների բարելավման և անվտանգ երթևեկության ապահովման ծառայություններ			
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Հողային պատտառի երթևեկելի մասի արհեստական կառույցների և կահավորման էլեմենտների նորմատիվ մակարդակում պահպանման և շահագործման (ձյան մաքրում, փոսային նորոգումներ, մաքրման աշխատանքներ, ջրահեռացում, նշագրում, կողային հարթեցում և լրացում, ընթացիկ նորոգման աշխատանքներ)			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			«Գնումների մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված գործընթացով ընտրված մասնագիտացված կազմակերպություն			
1146			ԾՐԱԳԻՐ			
			Հանրակրթության ծրագիր	1,798,513.1	1,803,525.1	1,806,462.3
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Տարրական, հիմնական և միջնակարգ (լրիվ) ընդհանուր կրթության ծառայությունների մատուցում			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Հանրակրթական մակարդակում սովորողների ընդգրկվածության, գրագիտության և համակողմանի զարգացման բարձր մակարդակի ապահովում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			

1	2	3	4	5	6	7	
	ԱԾ20	09.02.01	Հիմնական ընդհանուր հանրակրթություն (Վալոց Ձորի մարզ)	1,582,588.4	1,584,915.8	1,585,588.4	
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը				
			Հիմնական ընդհանուր կրթության տրամադրում				
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը				
				Մարզի պետական հանրակրթական դպրոցներ			
	ԱԾ76	09.02.01	Ներառական կրթություն միջին դպրոցում (Վալոց Ձորի մարզ)	80,023.1	80,561.5	80,899.9	
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը				
			Ներառական կրթություն առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաների համար հիմնական ընդհանուր կրթության մակարդակում				
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը				
				Պետական հանրակրթական դպրոցներ			
	ԱԾ107	09.01.01	Նախադպրոցական կրթություն (Վալոց ձորի մարզ)	28,286.9	28,286.9	28,286.9	
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը				
			5-6 տարեկան երեխաների նախապատրաստում հանրակրթական դպրոցներում ուսուցմանը` ապահովելով հավասար մեկնարկային պայմաններ				
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը				
				Մարզի պետական հանրակրթական դպրոցներ			
				Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
	ԾՏ07	09.06.01	Հանրակրթական դպրոցների մանկավարժներին և դպրոցահասակ երեխաներին տրանսպորտային ծախսերի փոխհատուցում (Վալոց Ձորի մարզ)	20,066.1	20,066.1	20,066.1	
			Տրանսֆերտի նկարագրությունը				
			Հանրակրթական դպրոցների մանկավարժներին և դպրոցահասակ երեխաներին տրանսպորտային ծախսերի փոխհատուցում				
	ԾՏ23	09.06.01	Մոցիալապես անապահով ընտանիքների երեխաների դասագրքերի վարձավճարների փոխհատուցում	19,739.9	20,365.2	21,436.8	
			Տրանսֆերտի նկարագրությունը				
			Մոցիալապես անապահով ընտանիքների երեխաների դասագրքերի վարձավճարների փոխհատուցում				
	ԾՏ46	09.06.01	Ատեստավորման միջոցով որակավորում ստացած ուսուցիչներին հավելավճարների տրամադրում	7,017.3	7,017.3	7,017.3	
			Տրանսֆերտի նկարագրությունը				
		Հանրակրթական դպրոցներին ատեստավորման արդյունքում ստացած տարակարգերին համապատասխան հավելավճարների տրամադրում					
ԾՏ56	09.06.01	Դպրոցահասակ երեխաներին սննդով ապահովում	60,791.4	62,312.3	63,166.9		
		Տրանսֆերտի նկարագրությունը					
		Հանրակրթական դպրոցի տարրական դասարանների աշակերտներին սննդով ապահովում					
1148			ԾՐԱԳԻՐ				
			Արտաուսումնական դաստիարակության ծրագիր	70,274.9	70,274.9	70,274.9	
			Ծրագրի նկարագրությունը				
			Արվեստի, սպորտի դասընթացների իրականացում ակումբներում, մարզադպրոցներում և արտադպրոցական դաստիարակության այլ կենտրոններում				
			Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը				

1	2	3	4	5	6	7
			Հանրակրթական ուսուցման համակարգում ընդգրկված երեխաների ֆիզիկական, հոգևոր և գեղագիտական զարգացում, բնապահպանական և կիրառական գիտելիքների ձեռքբերում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ05	09.05.01	Արտադպրոցական դաստիարակություն (Վայոց ձորի մարզ)	49,971.2	49,971.2	49,971.2
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
			Երաժշտական արտադպրոցական դաստիարակության ծառայությունների մատուցում մարզի տարածքում			
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
			«Եղեգնաձորի երաժշտական դպրոց» ՊՈԱԿ			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ17	09.05.01	Ազգային, փողային, լարային նվագարանների գծով ուսուցում	20,303.7	20,303.7	20,303.7
Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը						
Երաժշտական և արվեստի դպրոցներում ազգային, փողային և լարային նվագարանների գծով ուսուցման կազմակերպում						
Ծառայություն մատուցողի անվանումը						
Ազգային նվագարանների ուսուցում իրականացնող երաժշտական և արվեստի դպրոցներ						
1168			ԾՐԱԳԻՐ			
			Արվեստի պահպանման և զարգացման ծրագիր	6,779.9	6,779.9	6,779.9
			Ծրագրի նկարագրությունը			
			Թատերարվեստի, երաժշտարվեստի, պարարվեստի, կերպարվեստի, ժողարվեստի ոլորտի ծառայություններ			
			Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը			
			Քաղաքացիական հասարակության տեղեկացվածության և հաղորդակցման բարձրացում արվեստի ոլորտում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ19	08.02.05	Մշակութային միջոցառումների իրականացում (Վայոց ձորի մարզ)	4,461.3	4,461.3	4,461.3
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
			Մարզի բնակչության համար մշակութային միջոցառումների կազմակերպում			
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
			«Եղեգնաձորի երաժշտական դպրոց» ՊՈԱԿ և «Եղեգնաձորի մշակույթի տուն» ՊՈԱԿ			
	ԱԾ20	08.02.03	Համայնքային մշակույթի և ազատ ժամանցի կազմակերպում (Վայոց ձորի մարզ)	2,318.6	2,318.6	2,318.6
			Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը			
			Համայնքային մշակույթի և ազատ ժամանցի կազմակերպում մշակույթի կենտրոններում, տարածքային մշակութային միջոցառումների իրականացում			
			Ծառայություն մատուցողի անվանումը			
«Եղեգնաձորի մշակույթի տուն» ՊՈԱԿ						
ՀՀ Տավուշի մարզպետարան				4,011,652.3	4,033,992.9	4,060,256.3
1049			ԾՐԱԳԻՐ			
			Ծանապարհային ցանցի բարելավման և անվտանգ երթևեկության ապահովման ծառայություններ			
			Ծրագրի նկարագրությունը			

1	2	3	4	5	6	7	
			Ավտոճանապարհների և հարակից կառույցների ընթացիկ և ձմեռային պահպանություն	127,515.0	133,891.0	140,586.0	
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>				
			Ճանապարհների վիճակով պայմանավորված վթարների և դժբախտ պատահարների նվազում, ուղևորափոխադրումների և բեռնափոխադրումների ժամանակի կրճատում (միջին արագության բարձրացում), տրանսպորտային ծախսերի կրճատում				
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ				
			Մարզային նշանակության ավտոճանապարհների բարելավման և անվտանգ երթևեկության ապահովման ծառայություններ				
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>				
			Հողային պաստառի երթևեկելի մասի արհեստական կառույցների և կահավորման էլեմենտների նորմատիվ մակարդակում պահպանման և շահագործման (ձյան մաքրում, փոսային նորոգումներ, մաքրման աշխատանքներ, ջրահեռացում, նշագրում, կողային հարթեցում և լրացում, ընթացիկ նորոգման աշխատանքներ)				
ԱԾ11	04.05.01		<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>	127,515.0	133,891.0	140,586.0	
			«Գնումների մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված գործընթացով ընտրված մասնագիտացված կազմակերպություն				
1146			ԾՐԱԳԻՐ				
			Հանրակրթության ծրագիր	3,831,702.7	3,847,877.3	3,867,445.7	
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>				
			Տարրական, հիմնական և միջնակարգ (լրիվ) ընդհանուր կրթության ծառայությունների մատուցում				
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>				
			Հանրակրթական մակարդակում սովորողների ընդգրկվածության, գրագիտության և համակողմանի զարգացման բարձր մակարդակի ապահովում				
				Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ	3,637,582.8	3,657,965.4	3,673,655.2
				<u>Հիմնական ընդհանուր հանրակրթություն (Տավուշի մարզ)</u>			
				<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
				Հիմնական ընդհանուր կրթության տրամադրում			
				<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
	ԱԾ23	09.02.01		Մարզի պետական հանրակրթական դպրոցներ	25,910.7	25,841.5	25,836.5
				<u>Նախադպրոցական կրթություն (Տավուշի մարզ)</u>			
				<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
				5-6 տարեկան երեխաների նախապատրաստում հանրակրթական դպրոցներում ուսուցմանը՝ ապահովելով հավասար մեկնարկային պայմաններ			
				<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
	ԱԾ110	09.01.01		Մարզի պետական հանրակրթական դպրոցներ	1,775.1	1,775.1	1,775.1
				Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
				Հանրակրթական դպրոցների մանկավարժներին և դպրոցահասակ երեխաներին տրանսպորտային ծախսերի փոխհատուցում (Տավուշի մարզ)			
				<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
				Հանրակրթական դպրոցների մանկավարժներին և դպրոցահասակ երեխաներին տրանսպորտային ծախսերի փոխհատուցում			

1	2	3	4	5	6	7
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
	ԾՏ50	09.06.01	Սոցիալապես անապահով ընտանիքների երեխաների դասագրքերի վարձավճարների փոխհատուցում	3,487.0	3,598.0	3,640.0
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			Սոցիալապես անապահով ընտանիքների երեխաների դասագրքերի վարձավճարների փոխհատուցում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
	ԾՏ47	09.06.01	Ատեստավորման միջոցով որակավորում ստացած ուսուցիչներին հավելավճարների տրամադրում	4,602.6	5,754.6	5,754.6
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			Հանրակրթական դպրոցներին ատեստավորման արդյունքում ստացած տարակարգերին համապատասխան հավելավճարների տրամադրում			
	ԾՏ57	09.06.01	Դպրոցահասակ երեխաներին սննդով ապահովում	158,344.5	152,942.7	156,784.3
			<u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u>			
			Հանրակրթական դպրոցի տարրական դասարանների աշակերտներին սննդով ապահովում			
1148			ԾՐԱԳԻՐ			
			Արտաուսումնական դաստիարակության ծրագիր	49,008.8	49,008.8	49,008.8
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Արվեստի, սպորտի դասընթացների իրականացում ակումբներում, մարզադպրոցներում և արտադպրոցական դաստիարակության այլ կենտրոններում			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Հանրակրթական ուսուցման համակարգում ընդգրկված երեխաների ֆիզիկական, հոգևոր և գեղագիտական զարգացում, բնապահպանական և կիրառական գիտելիքների ձեռքբերում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ20	09.05.01	Ազգային, փողային, լարային նվագարանների գծով ուսուցում	49,008.8	49,008.8	49,008.8
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Երաժշտական և արվեստի դպրոցներում ազգային, փողային և լարային նվագարանների գծով ուսուցման կազմակերպում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			
			Ազգային նվագարանների ուսուցում իրականացնող երաժշտական և արվեստի դպրոցներ			
1168			ԾՐԱԳԻՐ			
			Արվեստի պահպանման և զարգացման ծրագիր	3,215.8	3,215.8	3,215.8
			<u>Ծրագրի նկարագրությունը</u>			
			Թատերարվեստի, երաժշտարվեստի, պարարվեստի, կերպարվեստի, ժողարվեստի ոլորտի ծառայություններ			
			<u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u>			
			Քաղաքացիական հասարակության տեղեկացվածության և հաղորդակցման բարձրացում արվեստի ոլորտում			
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ			
	ԱԾ26	08.02.05	Մշակութային միջոցառումների իրականացում (Տավուշի մարզ)	3,215.8	3,215.8	3,215.8
			<u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u>			
			Տավուշի մարզի տարածքում մշակութային միջոցառումների կազմակերպում և իրականացում			
			<u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u>			

1	2	3	4	5	6	7
1110			Մշակույթի ոլորտում գործող կազմակերպություններ ԾՐԱԳԻՐ			
			Այլընտրանքային գինվորական ծառայություն ծրագիր <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Այլընտրանքային աշխատանքային ծառայության անցած ՀՀ քաղաքացիներին «Այլընտրանքային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքով դրամական բավարարման և փոխհատուցումների տրամադրում <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> ՀՀ սահմանադրությամբ Հայաստանի Հանրապետության պաշտոպանությանը մասնակցելու քաղաքացիական պարտքի կատարման ապահովում	210.0	0.0	0.0
			Քաղաքականության միջոցառումներ. Տրանսֆերտներ			
	ԾՏ13	02.05.01	Այլընտրանքային աշխատանքային աշխատանքային ծառայողներին դրամական բավարարման և դրամական փոխհատուցման տրամադրում <u>Տրանսֆերտի նկարագրությունը</u> ՀՀ Տափուշի մարզպետարանում այլընտրանքային աշխատանքային ծառայության անցած ՀՀ քաղաքացիներին «Այլընտրանքային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված դրամական բավարարման և փոխհատուցումների տրամադրում	210.0	0.0	0.0
	Այլ մարմիններ			7,045,503.7	7,327,323.9	7,620,416.9
	1170			ԾՐԱԳԻՐ		
			Պաշտպանության բնագավառի այլ ծախսեր <u>Ծրագրի նկարագրությունը</u> Պաշտպանության բնագավառի այլ ծախսեր <u>Վերջնական արդյունքի նկարագրությունը</u> Նպաստել ՀՀ պաշտպանողականության բարձրացման Քաղաքականության միջոցառումներ. Ծառայություններ	7,045,503.7	7,327,323.9	7,620,416.9
	ԱԾ01	02.05.01	Պաշտպանության բնագավառի այլ ծախսեր <u>Մատուցվող ծառայության նկարագրությունը</u> Պաշտպանության բնագավառի այլ ծախսեր <u>Ծառայություն մատուցողի անվանումը</u> Այլ մարմիններ	7,045,503.7	7,327,323.9	7,620,416.9